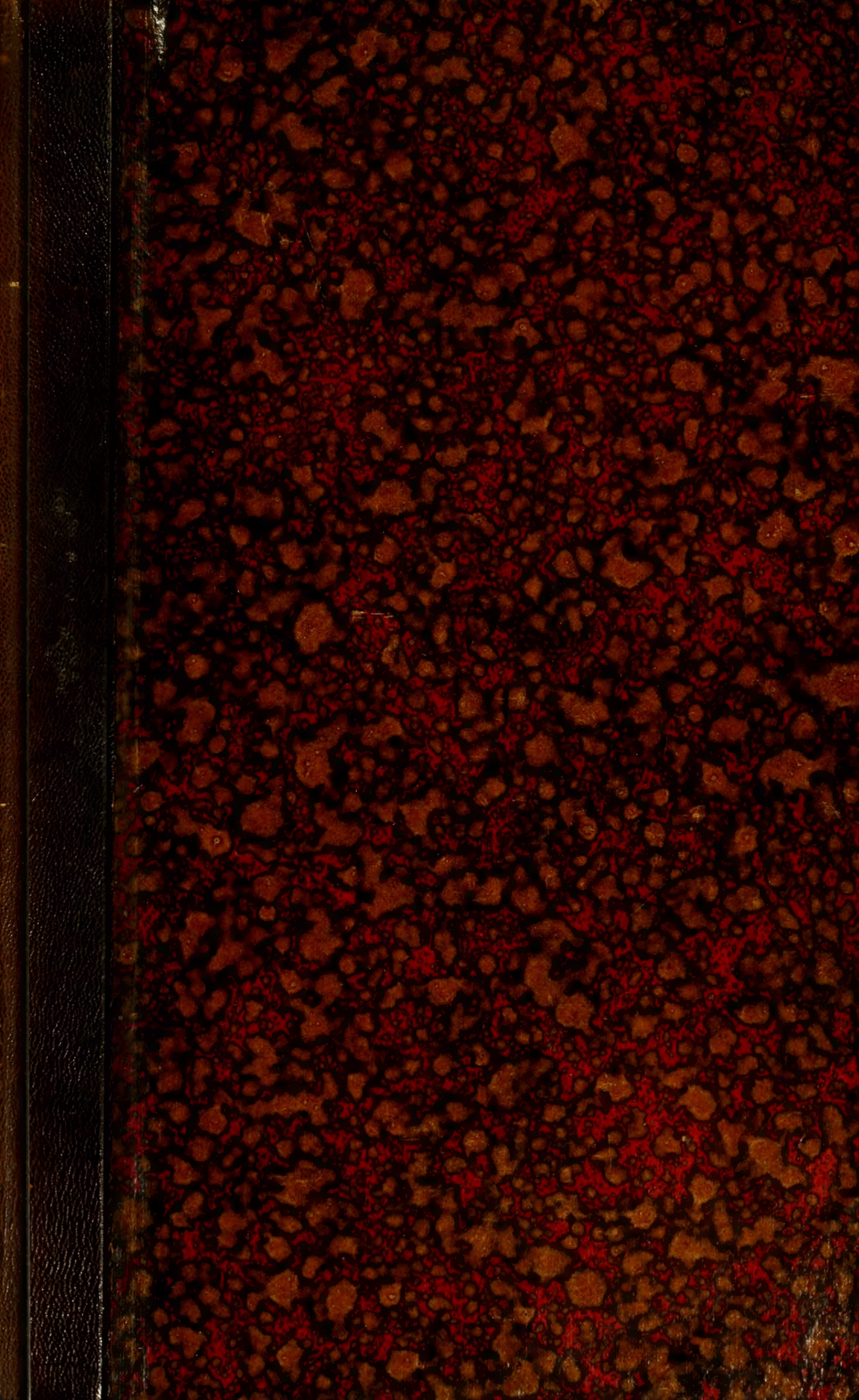
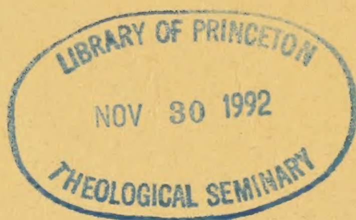

Het boek der Psalmen

VERKLAARD

DOOR

JOHANNES CALVIJN.

HET BOEK DER PSALMEN

VERKLAARD

DOOR

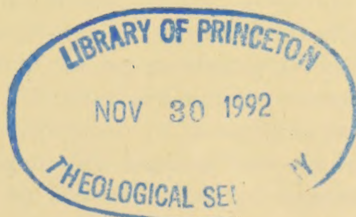
JOHANNES CALVIJN,

VERTAALD EN UITGEGEVEN ONDER TOEZICHT VAN

Den WelEerw. Heer

J. BOER KNOTTNERUS, V. D. M.

EERSTE DEEL.

UTRECHT. — H. TEN HOOVE.

PSALM 1.

INHOUD. Hetzij Ezra, hetzij een ander, die de Psalmen tot één boekdeel verzamelde, schijnt dezen Psalm aan het begin van het werk geplaatst te hebben bij wijze van voorbericht om alle vromen op te wekken tot overpeinzing van de Wet Gods. De hoofdinhoud n.l. is, dat zij gelukkig zijn, die hun studie maken van de hemelsche wijsheid: en dat aan de goddelooze verachters van God, ofschoon zij voor een tijd zich gelukkig wanen, een zeer ellendig einde te wachten staat.

1. Welgelukzalig is de man, die niet wandelt in den raad der goddeloozen, en niet stil staat op den weg der zondaren, en niet zit in het gestoelte der spotters: 2 Maar zijn lust is in des Heeren Wet, en hij overdenkt Zijne Wet dag en nacht.

1. *Welgelukzalig is de man.* De voornaamste zin is (zooals ik reeds zeide), dat het den vromen dienaren Gods altijd goed zal gaan, die ijverig zich er op toeleggen in Zijne Wet vooruit te komen. Want omdat hun eenvoudigheid door het meerendeel der wereld bespot wordt alsof zij hun moeite tevergeefs deden, was het nuttig, dat zij met dit schild gewapend werden: dat alle stervelingen zonder Gods zegen ellendig zijn: en dat God niemand goedgunstig is, dan die zich op Zijne leer toelegt. Omdat evenwel er altijd zoo groot verderf in de wereld geheerscht heeft, dat de bijna algemeene leefwijze niets anders was dan afval van de Wet Gods, leert de Profeet, voor hij de discipelen der Wet gelukkig noemt, dat men te waken heeft om niet door de algemeene goddeloosheid meegesleept te worden. Want beginnende met de vervloeking der boozen, verklaart hij, dat iemand zijn hart niet tot de overpeinzing van de Goddelijke Wet kan wenden, tenzij hij zich van het gezelschap der goddeloozen terugtrekt en afscheidt. Voorwaar een nuttige vermaning, want wij zien, hoe allen zich onbezonnen in de strikken van Satan werpen: tenminste hoe weinigen zich wachten voor de verlokkingen der boosheden. Opdat wij daarom niet zoo onbezorgd zijn, is het noodig te verstaan, dat de wereld vol is van doodelijk verderf: zoodat het eerste begin om goed te leven is, afstand doen van de gemeenschap der goddeloozen, welke ons anders met

haar smet zou aansteken. Omdat echter de Profeet in de eerste plaats de vromen beveelt zich te wachten voor kwade belemmeringen, zullen wij ook deze orde volgen. Dat hij verklaart, dat zij welgelukzalig zijn, die niets gemeen hebben met de goddeloozen, zou het algemeen gevoelen of de algemeene meening bezwaarlijk toestemmen; want, terwijl allen van nature geluk begeeren, zien wij echter hoe allen, zorgeloos, zich overgeven in de zonden: zoo zelfs, dat ieder, die om zijn lusten zoover mogelijk van de gerechtigheid afgeweken is, gelukkig geacht wordt, omdat hij zijn wenschen verkreeg. Daarentegen leert hier de Profeet, dat niemand tot de vreeze en den dienst Gods, en het onderzoek der Wet behoorlijk kan worden aangemoedigd, voordat hij tot het vaste besluit is gekomen, dat alle goddeloozen ongelukkig zijn, en dat in denzelfden ondergang zullen ingewikkeld worden, wie niet zich verre van hun gezelschap hebben verwijderd. Maar, dewijl het een moeielijke zaak is, de goddeloozen, met welke wij vermengd zijn, alzoo te ontvluchten, dat wij verder geheel en al vreemd aan hen zijn, gebruikt de Profeet eene opeenhooping van woorden, om de kracht zijner opwekking te vermeerderen. En vooreerst dan verbiedt hij te wandelen in hun raad; vervolgens: te staan op hun weg; eindelijk te zitten in hun gestoelte. De hoofdsom nu is, dat de dienstknechten Gods een volstrekten afkeer van hunne gewoonten moeten hebben. Maar omdat Satan op listige wijze zijne bedriegerijen verbergt, toont de Profeet aan, opdat niemand onvoorziens bedrogen worde, op welke wijze de menschen gewoonlijk langzamerhand van den rechten weg afwijken. Want zij komen niet reeds met den eersten stap tot aan de trotsche verachting van God: maar nadat zij begonnen zijn het oor te leenen aan slechte raadgevingen, voert Satan hen dadelijk daarna verder af, totdat zij tot openbaren afval geraken. Daarom begint de Profeet met *raad*, onder welk woord ik versta de boosheid, welke zich nog niet openlijk vertoont. Daarna noemt hij *weg*, dat genomen wordt voor de wijze of regeling des levens. In de derde plaats zet hij *gestoelte*, met welk woord hij overdrachtelijk aanwijst de verharding, verkregen door de bestendige manier van leven. Tot hetzelfde moeten ook de drie werkwoorden gebracht worden: *wandelen*, *stilstaan* en *zitten*. Want waar iemand vrijwillig zijne slechte begeerlijkheden achterna gedwaald heeft, daar bedwelmt hem de gewoonheid der zonde, zoodat hij zich zelf vergeet en in de boosheid verhardt: wat de Profeet noemt: *op den weg stilstaan*. Eindelijk volgt hopelooze halstarrigheid, welke hij aanwijst met de overdrachtelijke spreekwijze van zitten. Dat dezelfde opklim-

ming bestaat in de woorden „goddeloozen" — „zondaars" en „spotters" [1]) achten anderen wel, maar ik niet; tenzij dan in het laatste. Want *spotters* worden genoemd, wie alle vreeze Gods afgeschud hebbende, vrijheid om te zondigen nemen uit den waan van straffeloosheid, en onbezorgd spotten met het oordeel Gods, alsof er nimmer rekenschap zal moeten worden gegeven. Maar dewijl in het Hebreeuwsch de openbare misdadigers *zondaars* [2]) genoemd worden, wordt deze benaming niet ten onrechte verbonden met de openlijk gevonden leefwijze. Overigens, indien het in den tijd van den Profeet noodig was, dat de vrome dienaren Gods zich terugtrokken van het gezelschap der goddeloozen, om hun weg recht aan te stellen: moeten wij, naarmate thans de wereld meer verdorven is, des te zorgvuldiger alle schadelijk gezelschap ontvlieden, om ons rein te houden van zijn bezoedeling; ofschoon de Profeet den geloovigen niet slechts beveelt te wijken van de goddeloozen, opdat hun besmetting hen niet aantaste, maar zijn vermaning zich ook hiertoe uitstrekt, dat niet iemand zich zelf een leermeester van goddeloosheid zij: want het kan gebeuren, dat wie niet bevlekt werd door kwade voorbeelden, toch den boozen gelijk is, door hen eigener beweging te volgen. In het tweede vers noemt hij niet maar eenvoudig welgelukzalig, die God vreezen (gelijk hij elders doet), maar hij omschrijft de vroomheid nauwkeurig door onderzoek van de Wet: waardoor wij leeren, dat God niet anders behoorlijk gediend wordt, dan wanneer men Zijn woord gehoorzaamt. De godsdienst moet derhalve niet naar ieders vrijen wil uitgedacht worden, maar de regel der vroomheid moet uit het Woord Gods genomen worden. Dat hier alleen van de Wet gesproken wordt, moet niet zóó opgevat worden, alsof geen plaats gelaten werd voor het overige der Schrift: maar veeleer aldus, dat naardien de geheele Schrift niets anders was dan verklaring der Wet, het lichaam onder zijn hoofd begrepen is. De Profeet beveelt dus de Wet, met wat daarbij behoort, aan: anders toch zou hij niet zich voorgenomen hebben, gelijk wij juist gezegd hebben, de geloovigen op te wekken om ook de Psalmen te lezen. Wat nu aangaat, dat hij in de eerste plaats eischt, dat *de lust der geloovigen zij in de Wet des Heeren*, zoo laat ons uit deze woorden leeren, dat door God een gedwongen of slaafsche dienst volstrekt niet goedgekeurd wordt; en dat geen anderen geschikte

1) rescha'im — chattà-im — leetzim.
2) chattà-im.

leerlingen der Wet zijn, dan die met een blij hart tot haar komen, en die haar leer zoo bekoort, dat zij niets beter of zoeter achten dan in haar voort te komen. Uit deze liefde tot de Wet vloeit voort hare ijverige *bepeinzing*, welke de Profeet daar dadelijk bijvoegt. Want het kan niet anders, of wie met ware liefde jegens haar zijn aangedaan, oefenen zich ijverig in haar.

3. En hij zal zijn gelijk een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht zal geven op zijn tijd: en wiens blad niet zal afvallen, en al wat hij zal doen, zal begunstigd worden.

Het hiervoor gezegde licht hij toe door een gelijkenis, waarmede hij dit tevens bevestigt: want hij toont aan, hoe men, wie God vreezen, gelukzalig moet achten: omdat zij namelijk niet slechts voor een oogenblik een voorbijgaande en ijdele blijdschap genieten, maar omdat hun toestand blijvend is. Er is dan eene stille tegenstelling tusschen de kracht van een boom, geplant in een besproeide plaats en het kwijnende voorkomen van een, die, ofschoon hij lieflijk groent, toch wegens de onvruchtbaarheid van den grond spoedig verdort.. Want van de goddeloozen zullen wij Ps. 37 : 35 zien, dat zij somwijlen gelijk zijn aan de cederen van den Libanon. Want zij hebben zulk een overvloed van goed en eer, dat niets aan hun tegenwoordig geluk ontbreekt: maar ofschoon zij hoog verheven zijn, en hun takken wijd en breed uitspreiden, zal, omdat er echter onder de aarde geen wortel is en er geen vochtigheid is, waaruit zij sap krijgen, al hun schoonheid terstond verdwijnen en vergaan, of verflenzen. De zegen des Heeren alleen is het derhalve, welke ons in een voorspoedigen toestand bewaart. Die uit deze gelijkenis het besluit trekken, dat de geloovigen hunne vruchten op den goeden tijd voortbrengen, omdat zij voorzichtig onderscheiden, wanneer men wel moet handelen: philosopheeren, mijns erachtens, spitsvondig, buiten den zin van den Profeet. Want hij wilde niets anders zeggen, dan dat de kinderen Gods voortdurend bloeien en altijd door bevochtigd worden door de verborgen genade Gods, zoodat wat ook hun overkomt, het dienstig is tot zaligheid: terwijl een plotselinge storm de goddeloozen wegrukt, of een bovenmatige hitte hen verteert. Met dat hij zegt *dat zij vrucht dragen op hun tijd*, drukt hij de volle rijpheid uit: omdat de goddeloozen, ofschoon zij vroegrijpe vruchten toonen, echter niets dan misgewas voortbrengen.

4. Alzoo zijn de goddeloozen niet, maar als het kaf, dat de wind henen drijft.

Hij kon de goddeloozen vergelijken met een boom, die plotseling verdort, gelijk Jeremia 17: 6 ze vergelijkt met de heide, in de woestijn groeiende. Maar met deze gelijkenis niet tevreden, werpt hij hen nog verachtelijker neder: omdat hij namelijk niet let op het blijde gelach, waarin zij voor een korten tijd juichen: doch hij gaat meer na, welk einde ten slotte hen wacht. De zin is dus: ofschoon de goddeloozen nu gelukkig zijn, zoo zullen zij toch spoedig kaf gelijk zijn: omdat, waar de Heere hen tot volkomen gebrek gebracht zal hebben, Hij hen door het geblaas van Zijn toorn her- en derwaarts verstrooien zal. Verder leert ons de Heilige Geest door dezen vorm van spreken, met de oogen des geloofs te bezien, wat anders ongelooflijk zou kunnen schijnen. Want ofschoon de goddelooze uitsteekt als een hooge boom, zoo moeten wij toch vaststellen, dat hij kaf of schil zal wezen, zoodra God door Zijn blazen zijn hoogheid wil nederwerpen.

5. Daarom zullen de goddeloozen niet bestaan in het gericht, noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen. 6. Want Jehova kent den weg der rechtvaardigen, en de weg der goddeloozen zal vergaan.

In het vijfde vers leert de Profeet, dat de toestand van een gelukkig leven gegrond is in een recht geweten: en dat het daarom geen wonder is, indien de goddeloozen plotseling uit het geluk, dat zij zich ingebeeld hebben, uitvallen. Er is nu een schijn van een concessie: alsof de Profeet stilzwijgend zou erkennen, dat het den goddeloozen goed bevalt en dat zij overwinnen, zoolang de zaken in de wereld vermengd zijn: evenals de roovers in de bosschen of spelonken buiten het oog van den rechter vroolijk zijn: maar de zaken zullen niet altijd zoo verward zijn: en wanneer dan de zaken tot de wettige orde zullen zijn teruggebracht, zal dien goddeloozen hun genot worden onttrokken, zoodat zij gevoelen dronken geweest te zijn, toen zij meenden gelukkig te zijn. Wij zien nu, dat de Profeet verzekert, dat de goddeloozen ellendig zijn: omdat het geluk een inwendig goed des gewetens is. Hij ontkent niet, dat, vóór zij tot het onderzoek gedwongen worden, hun alles voorspoedig gelukt: maar hij ontkent, dat zij gelukkig zijn, tenzij een deugdelijke en vaste zuiverheid des levens hen schraagt, want de ware

rechtheid des levens blijkt eerst uit de beproeving der rechtvaardigen. Voorts, ofschoon de Heere Zijn oordeel, waardoor Hij de rechtvaardigen van de verworpenen scheidt, iederen dag uitoefent, moeten wij, omdat dit slechts ten deele geschiedt, de oogen hooger opslaan, indien wij begeeren de vergadering der rechtvaardigen, waarvan hier sprake is, te zien. Nu begint wel de voorspoed der goddeloozen te kwijnen, zoo dikwijls God teekenen van Zijn oordeel geeft; want dan ontwaakt, weten zij, of zij willen of niet, dat zij losgemaakt zijn van de verzameling der rechtvaardigen. Maar omdat dit niet altijd en niet in allen voltrokken wordt, moet geduldig de dag der laatste openbaring afgewacht worden, waarop Christus de lammeren van de bokken zal scheiden. Ofschoon vast te houden is, dat de goddeloozen in 't algemeen der ellende gewijd zijn, omdat zij inwendig zich van schuld bewust zijn: en zoo dikwijls zij rekenschap moeten geven van hun leven, verstaan zij, als ontwaakt, dat het een droom geweest is, dat zij meenden buiten zich zelven gelukkig te zijn. Verder, omdat de zaken hier schijnen volgens het toeval te loopen, en het niet gemakkelijk is in een verwarde vermenging te weten, wat de Profeet gezegd had, zoo roept hij ons tot een ander grondbeginsel terug, n.l. dat God de rechter der wereld is; waaruit volgt, dat het niet anders kan zijn of het gaat den oprechten en rechtvaardigen goed, terwijl den goddeloozen een zeer slecht einde boven het hoofd hangt. Ofschoon dus naar den uiterlijken schijn de zuiverheid des levens den dienaren Gods niets baat, zoo moeten zij toch onder Gods leiding welgelukzalig zijn, omdat het het eigen ambt Gods is, hen te beschermen en terade te gaan met hun heil. Waaruit men nu weder kan besluiten, dat Hij eindelijk alle goddeloozen verdoen zal, hoewel Hij voor een tijd dit schijnt na te laten, omdat Hij zekerlijk een wreker der zonden is.

Laat ons daarom, opdat hun schijnbaar geluk ons niet bedriege, in verwarde toestanden altijd op Gods voorzienigheid merken, aan welke het toekomt den toestand der wereld met den rechten regel overeen te brengen.

PSALM 2.

INHOUD. David roemt, dat zijn koninkrijk, ofschoon het bestreden wordt door een groote menigte vijanden en sterke macht, toch bestendig zal zijn, omdat het gesteund is door de hand en de kracht Gods. Ook voegt hij er bij, dat het ondanks de vijanden, zal uitgestrekt worden tot de uiterste grenzen der aarde. En daarom vermaant hij de Koningen en andere vorsten, om hun hoogmoed af te leggen, en het juk, door God hun opgelegd, zachtmoedig op zich te nemen, omdat zij tevergeefs zullen beproeven het af te werpen. Verder bevat deze type een profetie van het toekomstige rijk van Christus.

1. Waarom woeden de Heidenen, en morren de
volken ijdelijk? 2. De Koningen der aarde zijn te
zamen gekomen, en de Vorsten zijn te zamen verga-
derd tegen Jehova en tegen Zijnen Christus. 3. Laat
ons hun banden verbreken en laat ons hun juk van
ons werpen.

Wij weten hoevelen tegen David samengezworen hebben en beproefd hebben te verhinderen, dat hij zou regeeren; door welke hij zoo naar het gevoel des vleesches kon verschrikt zijn, dat hij de hoop om verder te regeeren opgaf. Ook is het niet twijfelachtig of hij heeft angstig te strijden gehad met zeer zware beproevingen. Maar omdat hij een goed geweten had, dat hij niets vermetel beproefd had, zooals eerzucht en kwade begeerlijkheid de meesten tot nieuwe dingen drijft: maar hij veeleer vast overtuigd was, dat God hem Koning gemaakt had, daar hij niets dergelijks begeerd had: zoo verhief hij zich met groot vertrouwen tegen de geheele wereld, gelijk hij met deze woorden zoowel de Koningen als hun troepen braveert. Hij erkent wel een harden strijd te hebben, omdat niet slechts een kleine bende, maar geheele volken met hun Koningen tegen hem samenspannen: maar daarna beroemt hij zich onverschrokken, dat dit te vergeefs geschiedt: omdat zij den oorlog niet tegen een sterfelijk mensch maar tegen God zelf ondernemen. Verder is het onzeker, of hij slechts van binnenlandsche vijanden spreekt, dan wel of zijn klacht zich ook uitstrekt tot buitenlandsche En zekerlijk, daar de vijanden van allen kant tegen hem opstonden, en, nadat hij de beroerten onder zijn volk gestild had, ook de naburen op hun beurt vijandig werden: begrijp ik liever er beide onder, zoowel Joden als Heidenen.

Bezwaarlijk zou toch onder meerdere natiën en volken één enkel volk genoemd worden: evenmin van vele Koningen gesproken zijn, als het alleen op Saul zag. Daarbij past het beter tot aanvulling der spreekwijze, dat verschillende soorten van vijanden samengevoegd worden: omdat wij weten, dat Christus niet slechts met vijanden, die huisgenooten waren, te doen had, maar ook met wie daar buiten waren, omdat het een algemeene samenspanning der geheele wereld was Zijn ondergang te bewerken. En de Joden begonnen wel het eerst tegen Christus, gelijk tegen David, te woeden: doch daarna tastte dezelfde razernij de andere volken aan. Dit is de hoofdsom: ofschoon zij, die beproefden hem te doen neerstorten, sterk waren door krachtige hulpmiddelen, zoo waren toch hun opschuddingen vergeefsch, en hun raadslagen ijdel. Waar hij den volken beweging en gedruisch, den Koningen en Aanzienlijken samenkomen om plannen te maken toeschrijft, spreekt hij zeer gepast. Intusschen wijst hij aan, dat, waar de Koningen lang en veel beraadslaagden, waar de volkeren hun driften uitstortten, zij allen niets zullen vorderen. Maar de reden van zijn vertrouwen is op te merken, dat hij n.l. niet vermetel noch bloot eigener beweging begonnen heeft te regeeren, maar dat hij slechts de roeping Gods gevolgd heeft. Waaruit hij besluit, dat in zijn persoon God aangetast wordt: omdat Hij niet anders kan dan zich beschermer en verdediger betoonen van het koninkrijk, dat Hij gemaakt heeft. Want door zich met den titel van Messias of Christus te noemen, spreekt hij uit, dat hij niet dan onder de leiding en naar het bevel Gods regeert: omdat de zalving, door Samuels hand aangebracht, hem van ambteloos mensch tot Koning gemaakt had. De vijanden van David dachten wel niet, dat zij tegen God ingingen, ja zouden zelfs krachtig ontkend hebben, dat dit hun plan was: toch stelt David niet zonder reden God tegenover hen, alsof zij rechtstreeks tegen Hem hunnen aanval richtten: omdat zij, het koninkrijk door Hem opgericht willende verderven, met blinde woede tegen Hem zelf inliepen. Want, indien rebellen tegen God zijn wie de macht, door Hem verordend, weerstaan, zoo moest dit veel meer naar waarheid gezegd worden van dit heilig koninkrijk, dat door een bizonder voorrecht bevestigd was. Maar het is der moeite waard tot den kern der spreekwijze te komen. Want dat David van Christus geprofeteerd heeft, blijkt hieruit zeker, dat hij wist, dat zijn koninkrijk niet dan schaduwachtig was. En opdat wij leeren, tot Christus in betrekking te brengen al wat David eertijds van zich zelven zong, moet men dit grond-

beginsel vasthouden, dat telkens in al de Profeten voorkomt, dat hij met zijn nakomelingschap niet zoo zeer om zijnentwil Koning is gemaakt, als om beeld van den Verlosser te zijn. En ofschoon dit meermalen herhaald moet worden, moeten voor 't tegenwoordige de lezers vermaand worden (dewijl dat tijdelijke koninkrijk van het oude volk als een zeker pand was van het eeuwige rijk, dat eerst in den persoon van Christus waarachtig gevestigd was) niet met geweld of door allegorie te wringen op Christus, wat David van zich zelf zegt, maar dat dit waarachtig van Hem voorzegd is. Want indien wij de natuur van dit rijk nagaan, zou het dwaas zijn, met weglating van einde of doel, te blijven staan bij de eerste schaduw. En dat het rijk van Christus door den profetischen geest beschreven wordt, daarvan zijn de Apostelen ons bekwame getuigen, die, ziende de goddeloozen tegen Christus samenspannen, door deze leer zich wapenen tot het bidden. Hand. 4 : 24. Maar opdat ons geloof niet onderhevig zij aan eenige woordenzifterij, staat het uit alle Profeten openlijk vast, dat in eigenlijken zin op Christus past, wat David van zijn rijk getuigd heeft. Dit sta dus vast, dat allen, die zich aan de heerschappij van Christus niet onderwerpen, met God strijden. Want daar het Gode behaagt ons door de hand Zijns Zoons te zegenen, verklaren zij, die weigeren Christus zelven te gehoorzamen, te vergeefs, dat zij Zijn heerschappij niet willen afweeren. De uitspraak toch is waar: wie den Zoon niet eert, eert ook den Vader niet, die Hem gezonden heeft. Joh. 5: 23. En het komt er voor ons ten zeerste op aan, deze persoonlijke vereeniging vast te houden, omdat, gelijk de majesteit Gods in den eeniggeboren Zoon heeft uitgeblonken, de Vader niet dan in Diens persoon gevreesd en geëerd wil worden. Men kan dan uit deze plaats een dubbele vertroosting halen; want, zoo dikwijls het gebeurt, dat de wereld beweging maakt om het rijk van Christus te verstoren of tegen te houden, zal het niet als een nieuwe zaak ons verbazen, wanneer wij ons slechts herinneren, dat vervuld wordt, wat reeds oudtijds voorzegd is. Zelfs ook zal het zeer nuttig zijn te vergelijken, wat Apostelen ervaren hebben, met de tegenwoordige voorbeelden. Het rijk van Christus zou wel van zelf stil zijn, waaruit immers ook de ware vrede voor de wereld ontstaat, maar het komt door de slechtheid en boosheid der menschen, dat het nooit zonder beroeringen zich verheft. Daarom is het ook niets verwonderlijks noch ongewoons, als de wereld in beroering komt, zoodra de troon voor Christus opgericht wordt. De andere ver-

troosting volgt: dat, waar de goddeloozen hunne krachten te zamen brengen, en zij, ofschoon ook vertrouwende op hun ontzaglijke menigte rijkdommen en hulpmiddelen, niet slechts trotsche lasteringen uitbraken maar ook den hemel zelven woedend aanvallen mogen, wij echter veilig hen kunnen hoonen, steunende op dit éene woord, dat zij God in de hemelen tergen. Daarom, wanneer wij zien, dat Christus bijna overstelpt wordt door de menigte en de kracht der vijanden, kome het ons in de gedachte, dat zij God den oorlog aandoen, Dien zij niet zullen overmogen, en dat het daarom vruchteloos en ijdel zal zijn, wat zij niet ophouden te maken. Laat ons verder leeren deze leer uit te strekken tot den ganschen loop van het Evangelie. Want dat het niet tot den persoon van Christus beperkt moet worden, wordt klaarlijk bewezen, door dat gebed der Apostelen, dat ik aangehaald heb.

3. *Laat ons verbreken.* Het is een persoonsverdichting (prosopopoeia), waarin de Profeet zijne vijanden sprekende invoert, om daardoor beter hun goddelooze en godslasterlijke beraadslaging uit te drukken; niet dat zij openlijk erkenden tegen God in opstand te zijn: (want zij bedekten hun verzet met welken schijn zij het best konden vinden, en pochten er overmoedig op, dat God aan hunne zijde stond) maar, daar zij ten volle besloten hadden door recht of onrecht David uit zijn koningschap te stooten, was, wat zij ook met den mond mochten voortbrengen, dat toch hun overlegging, op welke wijze zij het koninkrijk, door God hem verordineerd, konden omwerpen. Ook is het mij niet twijfelachtig of hij berispt zijdelings hun trotschheid, door overdrachtelijk, in hun persoon sprekende, zijn macht *banden en juk* te noemen: want hij voert ze in als met verachting sprekende van eene slaafsche en schandelijke onderwerping: gelijk wij zien, dat alle vijanden van Christus het niet minder met onwil dragen, als zij gedwongen worden Zijn heerschappij onderworpen te zijn, dan als hun de uiterste smaadheid aangedaan zou worden.

4. Die in den hemel woont zal lachen; de Heere zal hen bespotten. 5. Dan zal Hij tot hen spreken in Zijnen toorn; en in Zijne grimmigheid zal Hij hen verschrikken. 6. Ik toch heb Mijnen Koning gezalfd over Sion, Mijnen heiligen berg.

Nadat David verhaald heeft het gedruisch en de raadslagen en de trotschheid, de toebereidselen en de menigte, de macht

en de pogingen der vijanden, stelt hij tegenover dit alles de macht Gods, welke hij daaruit besluit, dat tegen hen zal zijn, omdat zij tegen Zijn besluit strijden. Gelijk hij te voren, hen koningen der aarde noemende, hun zwakken en vergankelijken toestand aanwees: zoo verheft hij nu wederom, God noemende als die in den hemel woont, door deze korte vermelding Zijn macht: alsof hij zeide, dat zij ongeschonden en ongedeerd blijft, wat ook de menschen doen. Want hoezeer zij zich ook verheffen, nooit komen zij tot in den hemel: ja wanneer zij denken hemel en aarde te vermengen, dan springen zij als sprinkhanen. De Heere ondertusschen ziet rustig uit den hooge op hun dolzinnige bewegingen. Om twee redenen nu schrijft hij Gode lachen toe: Vooreerst, opdat wij mogen weten dat Hij geen groote macht noodig heeft, om de menschen, die zich goddelooslijk bewegen, te bedwingen, alsof het een moeielijke en moeitevolle zaak ware; maar dat Hij dit als spelende doen zal, zoo dikwijls het Hem behaagd zal hebben. Vervolgens beteekent het, dat God, zoo dikwijls Hij toelaat dat het koninkrijks Zijns Zoons beroerd wordt, niet talmt alsof Hij elders bezig was, of niet kon te hulp komen, of de eer Zijns Zoons verwaarloost: maar dat Hij opzettelijk de wraak uitstelt tot den geschikten tijd, totdat Hij hunlieder woede door spot ten toon gesteld zal hebben. Laat ons dan vasthouden, dat God, indien Hij niet terstond Zijn hand tegen de goddeloozen richt, Zijn tijd van lachen heeft: en ofschoon wij intusschen moeten weenen, verzachte deze overdenking echter de bitterheid onzer smart, ja wissche ook onze tranen af, dat God zich niet geveinsdelijk voordoet, alsof Hij traag of zwak ware: maar omdat Hij op Zijn tijd met zwijgende verachting den overmoed der vijanden wil breken. Door het bijwoord *dan* wijst hij den geschikten tijd des oordeels aan: ongeveer alsof hij gezegd had, dat, nadat God geschenen had de goddelooze pogingen van hen, die zich stellen tegen het rijk Zijns Zoons, niet te tellen, Hij plotseling van rol verandert en toont, dat Hij niets zwaarder opvat dan zulke vermetelheid. Verder schrijft hij God een rede toe, niet om de vijanden te onderwijzen, maar slechts om hun dwaasheid aan te toonen. Immers met het woord *spreken* bedoelt hij niets anders, dan eene openbaring van den toorn des hemels, welken de goddeloozen niet gevoelen, tenzij zij dien ervaren hebben. De vijanden van David meenden, dat zij zeer weinig moeite zouden hebben om hem te verdoen, omdat hij uit een onaanzienlijke hut voortgekomen, vermetel naar het koningschap gestaan had. De profetie en de zalving van Samuel was

hun als een fabeltje. Maar nadat eindelijk God, toen zij vernietigd waren, David in zijn rijk stelde, sprak Hij niet zoo zeer met den mond als wel met de hand, om openbaar te maken dat Hij de formeerder van diens rijk was. Laat ons dan leeren, dat hier gehandeld wordt van een zakelijk woord, waar de Heere, geen woord sprekend, echter zijn besluit openbaart. Aldus spreekt Hij, dat het klinkt, ofschoon Hij metterdaad zwijgt, zoo dikwijls Hij het rijk Zijns Zoons met de blijken van Zijn toorn tegen de goddeloozen beschut. Daarna verklaart David onder den persoon Gods duidelijker hoe zijne vijanden goddelooslijk tegen God zelven ingaan: namelijk, omdat zij niet kunnen dragen den Koning, dien Hij aanstelde. De hoofdsom is, dat de goddeloozen, hoe onbeschaamd zij zijn, eindelijk zullen gevoelen, wat het is den hemel den oorlog aan te doen. Het voornaamwoord: *Ik* heeft den nadruk, waarmede God beduidt, dat Hij te veel van de aardsche menschen verschilt, dan dat hun geheel groote menigte ook maar in 't minste de heerlijkheid van Hem, die alleen staat, verduistere. Zoo dikwijls dan de macht der menschen ons verschrikt, kome het ons in de gedachte, hoeveel overwicht God alleen heeft. Verder wordt met deze woorden ons het onwankelbare besluit Gods voorgesteld, om ons geloof staande te houden onder de hevige aanvallen der wereld: omdat namelijk God de stichter is van het rijk Zijns Zoons, zal Hij ook buiten twijfel het beschermen ten einde toe. Wat de menschen dan ook mogen verrichten, dit ééne is ons genoeg, dat de zalving Gods door hen niet kan worden te niet gedaan.

Hier wordt met duidelijke woorden gewag gemaakt van den *berg Sion*, niet omdat David daar voor 't eerst gezalfd is geweest, maar omdat eindelijk in zijn tijd de waarheid der godspraak met den plechtigen vorm der wijding geopenbaard en metterdaad bevestigd is. Ofschoon nu David zich zelven en de anderen tot de belofte Gods terugroept, zoo wil hij tegelijk met een wenk te kennen geven, dat zijn rijk heilig is en niet af te scheiden van den tempel Gods. Dit komt verder nog meer in waarheid toe aan het rijk van Christus, hetwelk wij weten, dat is èn geestelijk, èn verbonden met het priesterschap èn het voornaamste deel van den dienst Gods.

7. Ik zal het besluit verhalen, Jehova heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon; heden heb Ik u gegenereerd. 8. Eisch van Mij en Ik zal de Heidenen geven tot uw erfdeel, en de einden der aarde tot uwe bezitting.

7. *Ik zal verhalen*, *enz.* Om het voorwendsel van onwetendheid zijn vijanden te ontnemen, neemt David het ambt van een heraut aan om het ediet Gods bekend te maken, of spreekt tenminste uit, dat hij niet komt zonder zeker en helder getuigenis van zijne roeping, alsof hij zeide, dat hij niet vermetel opgetreden is om het koninkrijk te bezetten, maar dat hij het bevel Gods voortbrengt, zonder hetwelk hij vermetel zich tot die eer verheven zou hebben. Overigens is dit in Christus nog meer in waarheid vervuld: ook is het niet twijfelachtig of David zag door den profetischen geest voornamelijk op Hem. Want hierdoor zijn alle goddeloozen zonder verontschuldiging, omdat Christus niet alleen door wonderen bewees, dat Hij met wettige macht door God was bekleed, maar dit ook openbaar maakte door de verkondiging des Evangelies. Nu klinkt ook ditzelfde getuigenis dagelijks door de geheele wereld. Want ofschoon in het begin de Apostelen getuigd hebben, dat Christus door God den Vader Koning gemaakt is, daarna na hen de doctoren denzelfden last gehad hebben: omdat zij toch allen hun zending volbracht hebben voor Christus zelf, zoo schrijft Hij alleen terecht en naar behooren Zich Zelven toe, wat Hij door hen gedaan heeft. Daarom ook deelt Paulus, Eph. 2: 17, aan Zijn persoon toe, wat de dienaren des Evangelies in Zijn naam gedaan hebben. Komende, zegt hij, heeft Hij vrede verkondigd dien, die nabij zijn en dien, die verre zijn. En hierdoor dan wordt ook te beter de autoriteit van het Evangelie bevestigd, dat het, ofschoon door anderen bekend gemaakt, niet ophoudt het Evangelie van Christus genoemd te worden. Want aldus hebben wij het voor vast te houden, dat, zoo dikwijls wij het Evangelie van menschen hooren, niet zoo zeer zij spreken, als wel Christus door hun mond. Derhalve is dit een bizonder voorrecht, dat Christus, opdat de majesteit van Zijn rijk voor ons niet twijfelachtig zij, met eigen stem ons vriendelijk tot Zich noodigt. Waarom wij te meer ons te wachten hebben, dat wij niet goddeloos verwerpen het ediet, dat Hij bekend maakt.

Gij zijt Mijn Zoon. David kon wel met het oog op zijn koninklijk recht voor een Zone Gods gehouden worden, gelijk wij weten, dat de vorsten, omdat zij boven anderen uitmunten, zoowel Goden als Gods Zonen genoemd worden. Maar hier verheft God, David met een bizonderen titel versierende, hem niet slechts boven alle gezamenlijke stervelingen, maar ook boven de Engelen. Wat de Apostel Hebr. 1: 5 met wijsheid uiteenzet, waar hij opmerkt, dat dit tot geen Engel ooit gezegd is. Want ofschoon David minder is dan de Engelen,

wordt hij, voor zoover hij echter den persoon van Christus representeert, terecht verre boven hen gesteld. Laat ons derhalve weten, dat hier Gods Zoon niet als een uit velen, maar als de eengeborene aangewezen wordt, opdat Hij als eenig in hemel en op aarde uitblinke. Dat echter God zegt, dat Hij Hem gegenereerd heeft, moet in betrekking gebracht worden tot het begrip of de kennis der menschen. Want David was door God gegenereerd, toen zijn verkiezing duidelijk openbaar werd. Derhalve wijst het bijwoord *heden* den tijd van die openbaarmaking aan: omdat, nadat hij bekend geworden was van Gods wege Koning te zijn gemaakt, hij optrad als juist door God gegenereerd: dewijl zulk een groote eer aan een gewoon mensch niet kon worden gegeven. Ook moet hetzelfde in betrekking tot Christus gehouden worden, want Hij wordt niet gegenereerd genoemd, dan voor zoover de Vader getuigd heeft, dat Hij Zijn Zoon is. Ik weet, dat deze plaats door velen van de eeuwige generatie van Christus verklaard is, die ook over het bijwoord *heden* spitsvondig gephilosopheerd hebben, alsof het zou aanwijzen een buiten den tijd voortdurende handeling. Maar Paulus is een getrouwer en meer bekwame verklaarder van deze godspraak, die Hand. 13 : 33 ons terugroept tot die openbaarmaking van de hemelsche heerlijkheid van Christus, welke ik genoemd heb. Hij wordt dus gezegd gegenereerd te zijn, niet opdat Hij, zooveel Hem aangaat, zou beginnen Zone Gods te zijn, maar opdat Hij als zoodanig aan de wereld zou openbaar zijn. Eindelijk moet deze generatie niet verstaan worden van de wederzijdsche verhouding van Vader en Zoon; maar beteekent slechts, dat Hij, die van den beginne verborgen was in den geheimvollen schoot des Vaders, en daarna duisterlijk onder de Wet afgeschaduwd was, sedert Hij met klare teekenen opgetreden was, als Zone Gods erkend was: gelijk ook Joh. 1 : 14 gezegd wordt, wij hebben Zijne heerlijkheid gezien als des eeniggeborenen Zoons. Ook moet tevens in herinnering gehouden worden wat Paulus leert Romeinen 1 : 4, dat Hij verklaard is Zoon in macht, toen Hij opgewekt was van de dooden. Daarom ook komt Hem ook op dien dag toe, wat gezegd wordt. Wat het zij, die plechtige en wettige tijd der openbaarmaking, wijst de Heilige Geest hier aan, evenals later Ps. 118 : 24: dit is de dag, dien de Heere gemaakt heeft, laat ons op denzelven ons verheugen, en verblijd zijn.

8. *Eisch van Mij.* Het is wel waar, dat door Christus den Vader gevraagd is, Joh. 17 : 5, Hem met de heerlijkheid te

versieren, die Hij bij Hem bezat van den beginne vóór de schepping der wereld; echter is de zin meer eenvoudig, dat de Vader den Zoon niets zal weigeren, om Zijn rijk uit te breiden tot aan de uiterste grenzen der aarde.

Maar in een nieuwe zaak wordt Christus ingevoerd Zich den Vader met gebeden aanbiedende, opdat de vrijwillige mildheid Gods in dit deel te duidelijker openbaar zij, dat Hij goedgevonden heeft Zijn Zoon over de geheele wereld te stellen. Want ofschoon, voor zooverre Hij het eeuwige Woord Gods is, bij Hem rechtens het hoogste gezag en de majesteit altijd geweest is, zoodat deze door geene toevoeging kon vermeerderen, is Hij toch verhoogd in het vleesch, waarin Hij de gedaante eens dienstknechts aangedaan had. Daarom is dit hier niet een titel van Zijn Godheid alleen, maar wordt het uitgestrekt tot den geheelen persoon des Middelaars: omdat, nadat Christus vernietigd is geweest, Hem een naam gegeven is, die boven allen naam is, opdat vóór Hem alle knie zich zou buigen. Philip. 2: 9. Ofschoon wij nu weten, dat David, groote overwinningen behaald hebbende, zijn rijk ver heeft uitgestrekt, zoodat vele volken hem schatplichtig waren, zoo is echter in hem in 't minst niet vervuld, wat hier gezegd wordt. Want als men zijn rijk vergelijkt met andere monarchiën, was het binnen vrij enge grenzen besloten. Daarom, opdat deze voorzegging over de ontzaglijke uitgestrektheid van het Rijk niet te vergeefs of zelfs ten onrechte gegeven zij, moet men tot Christus komen, Die alleen de wereld Zich onderworpen heeft, en alle landen en volken onder Zijn heerschappij omvat heeft. Ook wordt hier, gelijk op verscheidene andere plaatsen, de roeping der Heidenen voorzegd: opdat men niet geloove, dat de Verlosser, Die door God gezonden moet worden, Koning van slechts één volk zij. Dat wij nu dit Koninkrijk zien uit elkaar geslagen, door veel onheilen misvormd en verminkt, komt uit de boosheid der menschen, welke hen een zoo gelukkige en begeerlijke onderwerping onwaardig maakt. Hoezeer overigens ook de ondankbaarheid der menschen verhindert, dat het rijk van Christus volkomen bloeit, zoo doet dit echter de uitkomst dezer profetie niet te niet: aangezien Christus de verstrooide overblijfselen van allen kant verzamelt, en in de ellendige verwoesting de Zijnen door den heiligen band des geloofs verbonden houdt: zoodat niet slechts één hoek maar de geheele wereld Zijner heerschappij onderworpen is. Hierbij komt ook dat, hoezeer de goddeloozen woeden en Zijn heerschappij verwerpen: zij toch met hun verzet Zijn recht en macht geenszins te niet doen: waartoe ook behoort wat nu volgt.

9. Gij zult hen met een ijzeren roede verbrijzelen, als een pottenbakkersvat zult gij hen verbreken.

Dit is met ronde woorden uitgedrukt, opdat wij zouden weten, dat Christus met macht voorzien is, waarmede Hij heerscht ook over de onwilligen en tegenstrevenden. Want David duidt aan, dat niet allen vrijwillig onder Zijn juk zullen komen, maar dat velen onbuigzaam en weerspannig zullen zijn, die Hij echter met geweld zal temmen en op hun plaats zetten. De schoonheid en heerlijkheid van het rijk, waarvan hij spreekt, blinkt nu des te meer daarin uit, dat het volk vrijwillig op den bestemden dag komt om zich gehoorzaam te bewijzen: maar dewijl het meerder deel door een onleerzame hardnekkigheid zich daartegen verheft, was het noodig, dat ook dit er bij gevoegd werd, dat deze Koning al dergelijken tegenstand te boven zal komen. En God begon een voorbeeld van deze kracht ten oorloge te geven in den persoon van David, door wien, naar wij weten, zeer vele vijanden met de wapenen zijn overwonnen en nedergeworpen; maar de waarheid staat in Christus nog voller vast, Die niet met zwaard en spies, doch met den Geest Zijns monds de goddeloozen ten doode toe verslaat. Het zou echter vreemd kunnen schijnen, dat, waar de Profeten elders de zachtheid, barmhartigheid en vriendelijkheid van Christus roemen, Hij hier beschreven wordt gestreng en hard en vol verschrikking. Maar omdat deze gestrenge en verschrikkelijke heerschappij niet dan om den vijanden vrees in te boezemen gezet is, zoo is zij in 't minst niet strijdig met de vriendelijkheid, waarmede Christus de Zijnen lieflijk en zacht koestert. Want evenals Hij zich voor de vreedzame schapen een beminlijk Herder toont, moet Hij noodwendig de wilde beesten wat harder behandelen, om hun grimmigheid of te verbeteren of te beteugelen. Aldus wordt in Ps. 110: 5, nadat der vromen gehoorzaamheid geprezen is, Christus met kracht gewapend, waarmede Hij de Koningen en legerscharen, die Hem tegen zijn, op den dag Zijns toorns verdoen zal. En het een zoowel als het ander wordt zekerlijk Hem terecht toegeschreven; omdat Hij door den Vader gezonden is om armen en ellendigen door de boodschap des heils te verblijden, gevangen los te maken, kranken te genezen, bedroefden en verslagenen uit duisternis des doods in het licht des levens te brengen. Jes. 61: 1. Aan den anderen kant, omdat velen door hun ondankbaarheid Zijn wraak over hen uitlokken, neemt Hij als het ware een ander karakter aan, om hun hardnekkigheid te onder te brengen.

Maar gevraagd wordt, wat toch voor een ijzeren scepter het zij, welke de Vader Christus in de handen gegeven heeft om de vijanden te verbreken. Ik antwoord, dat de Geest Zijns monds Hem voor alle wapenen genoegzaam is, gelijk ik tevoren uit Jesaia aanhaalde. Opdat dus Christus geen vinger verroere, bliksemt Hij door te spreken krachtig genoeg tegen Zijne vijanden en vernietigt Hij hen alleen door de roede Zijner lippen. Want hoezeer zij ook morren, weerstreven en met woedende heftigheid zich verzetten: zij worden toch eindelijk gedwongen als hun rechter te erkennen dien zij de koninklijke eere ontzegden. Kortom, op verschillende wijzen worden zij verbrijzeld, als zij een voetbank Zijner voeten gemaakt worden. Hoe de leer des Evangelies een ijzeren scepter is, kan gezien worden uit Paulus, 2 Cor. 4, waar hij leert, dat al Zijne dienaren voorzien zijn met geestelijke wapenen om alle hoogheid, welke zich tegen Christus verheft, neer te werpen, enz. Ik erken wel, dat ook de geloovigen zelven God tot een offer geslacht worden, opdat Hij hen door Zijn genade levend make: omdat wij eerst vernederd moeten worden, voor Christus ons de hand reikt. Maar omdat Christus Zijn discipelen aldus berouw leert, om Zich hun niet verschrikkelijk te betoonen: Ja veeleer door het uitstrekken van Zijn herderstaf hun droefheid weldra in blijdschap verandert, daarom gebruikt Hij niet Zijn ijzeren scepter om hen te verbreken, maar beschermt hen meer met de heilzame schaduw van Zijn hand, en ondersteunt hen met Zijne kracht. Daarom geldt deze verbrijzeling slechts de weerspannigen en ongeloovigen, die niet door berouw gedrongen, maar door wanhoop overweldigd, zich Christus onderwerpen. Overigens, ofschoon Hij niet allen met Zijn stem toespreekt, omdat Hij echter door Zijn Woord aankondigt, welke oordeelen Hij tegen hen oefent, wordt Hij terecht gezegd den goddelooze door den Geest Zijns monds te dooden. 2 Thess. 2: 8. Met een schoone vergelijking openbaart Hij hun dwaze hoovaardij. Want ofschoon hun weerbarstigheid harder dan een steen is, zoo leert Hij, dat zij toch brozer zijn dan aarden vaten: maar omdat wij niet terstond zien verbrijzeld worden, wie Christus weerstaan, ja de zwakke Kerk als een aarden vat is onder hun ijzeren hamers, moeten alle geloovigen gewaarschuwd zijn om, de dagelijksche oordeelen van Christus als een voorspel van de verschrikkelijke verwoesting, welke alle goddeloozen wacht beschouwende, den jongsten dag geduldig te verwachten, waarop Hij door de vlam Zijner komst hen verder verteeren zal. Intusschen is het ons genoeg, dat Hij in het midden Zijner vijanden heerscht.

10. Nu dan Gij Koningen wordt verstandig, laat u onderwijzen Gij Rechters der aarde. 11. Dient Jehova met vreeze, verheugt u met beving.

Nadat David als een heraut van Gods oordeel, de wrake Gods voorgesteld heeft, vermaant hij nu, de rol van een profeet en leeraar opnemende de geloovigen tot berouw, opdat zij niet te laat moeten ervaren, dat Zijn bedreigingen niet nietig noch ijdel waren. Met name spreekt hij de Koningen en Oversten aan, omdat dezen zich niet zoo gemaklijk laten verteederen. Ook daarom, dewijl de ijdele verwaandheid, waardoor zij opgeblazen zijn, hen niet toelaat te leeren wat recht is. Verder, indien David zelfs de Koningen niet spaart, die vrij van de wetten schijnen te zijn en buiten de algemeene orde, behoort zijn vermaning veel meer nog tot de menigte der menschen, om allen van den hoogste tot den laagste te vernederen. Door het bijwoord *nu* wijst hij aan, dat het voor hen tijd is om berouw te hebben: omdat niet altijd de zelfde gelegenheid gegeven wordt Intusschen wijst hij aan, dat hij hen te hunnen eigen bate vermaant, omdat er plaats van berouw is, indien zij zich haasten. Als hij hen beveelt verstandig te zijn, berispt hij zijdelings in hen het valsche vertrouwen van verstandigheid: alsof hij zeide: Dit is het begin van recht wijs zijn, de trotschheid af te leggen en zich te voegen onder de heerschappij van Christus. Hoezeer derhalve de vorsten der wereld in hunne scherpzinnigheid zichzelven behagen, wij mogen weten, dat zij volkomen zonder wijsheid zijn, totdat zij nederige discipelen van Christus worden. Verder bepaalt hij de wijze van verstaan, hun bevelende God *te dienen met vreeze.* Want omdat zij, vertrouwende op hun hoogheid, droomen vrij te zijn van het gemeen recht, verblindt deze hoogmoed hen ten zeerste, zoodat zij zelfs Gode niet willen onderworpen zijn. Hij leert hen dus, dat zij van het rechte verstand beroofd zijn, totdat zij geleerd hebben Hem te vreezen. En zekerlijk, omdat hun gerustheid hen zoo verhardt, dat zij Gode hun gehoorzaamheid onttrekken, moeten zij eerst tot vreeze gedrongen worden, opdat hun weerspannigheid genezen worde. Overigens, opdat deze dienstbaarheid, tot welke hij hen roept, hun niet moeilijk zij, leert hij door het woord *verheugen*, dat zij zacht en begeerlijk is, omdat zij stof van ware blijdschap aanbrengt. Maar opdat zij niet naar hun gewoonte dartel zijn, en, dronken van ijdele vreugde, wanen, dat zij gelukkig zijn, terwijl zij vijanden Gods zijn, vermaant hij hen wederom door het woord *beving* tot een

nederige en bescheiden onderwerping. Want er is een tegenstelling tusschen den blijden en vroolijken toestand van een gerust geweten, en de bandelooze uitgelatenheid, waartoe het verachten en vergeten van God de goddeloozen brengt. De profeet wijst dus aan, dat de hoovaardigen met hun verderf spelen, zoolang zij ongematigd naar de lusten des vleesches zich verheugen: en dat dit waarlijk de eenige en gezonde vreugde is, te rusten in de vreeze en den eerbied voor God.

12. Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne en Gij op den weg vergaat, wanneer Zijn toorn binnen kort zal ontbranden. Welgelukzalig zijn allen, die op Hem vertrouwen.

Hij drukt nog duidelijker uit, welke vreeze en welken dienst God eischt. Want gelijk Hij wil regeeren door de hand Zijns Zoons, en in Diens persoon de merken en kenteekenen Zijner heerlijkheid ingrifte: zoo is dit het wettig bewijs onzer gehoorzaamheid en vroomheid jegens Hem, dat wij met eerbied den Koning omhelzen, dien Hij over ons gesteld heeft, naar die uitspraak Joh. 5: 23: Die den Zoon niet eert, eert ook den Vader niet, Die Hem gezonden heeft. Want met het woord *Kussen* wijst hij een plechtig bewijs of teeken van eer aan, dat de onderdanen jegens hun Koning volbrachten. De hoofdsom is, dat God in Zijn eer te kort gedaan wordt, tenzij Hij in Christus vereerd wordt, ofschoon nu het hebreeuwsche woord „*bar*" zoowel zoon als uitverkorene beteekent: op welke van beide wijzen men het echter opvat, de zin blijft dezelfde. Want Christus was waarlijk door den Vader uitverkoren en Hem alle macht gegeven, opdat Hij alleen boven menschen en Engelen zou uitmunten, waarom Hij ook gezegd wordt van God verzegeld te zijn Joh. 5: 27, omdat op Hem een bijzondere waardigheid gelegd is, welke Hem uitzondert van alle schepselen. Dat andere uitleggers vertalen „zuiver," is te hard en te gedwongen: ik echter houd gaarne den naam van Zoon, die aan de vorige uitspraak beantwoordt, waar gezegd was: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik u gegenereerd. Wat onmiddellijk daarna volgt, leert ons, dat aan de verachters van Christus hun vermetelheid niet ongestraft gelaten zal worden; alsof hij zeide: omdat Christus niet veracht wordt, zonder den Vader te smaden, Die Hem met Zijn heerlijkheid tooide, zal de Vader zelf zulk een heiligschennis niet ongestraft laten. Opdat zij nu zich niet te vergeefs bedriegen

met de hoop op een langer uitstel en zich niet uit hun tegenwoordige rust een ijdel vermaak scheppen, kondigt Hij aan, dat Zijn toorn binnen kort zal ontbranden. Want wij zien, dat, indien God voor een tijd de oogen sluit en de goddeloozen duldt, uit Zijn zachtmoedigheid hun stoutmoedigheid toeneemt: omdat zij Zijn oordeel niet dan uit het gevoel des vleesches en uit de ervaring verstaan. Ik weet, dat het woordje „*kimeat*" door sommigen anders uitgelegd wordt, n.l. dat zoodra de toorn Gods ook maar een weinig ontbrandt, het met de verworpenen gedaan zal zijn: maar het past beter dit te doen slaan op den tijd, opdat de hoovaardigen niet door hun dwaasheid verhard worden, en uit het geduld Gods zich straffeloosheid belooven. Ofschoon het verder rekenschap van de oorzaak schijnt te geven, en het bijwoord, dat gebruikt is, meestentijds bij de Hebreën redegevend is, zoo heb ik toch mij van meer aangenomen verklaring niet willen verwijderen. Ik heb echter het willen weergeven door het bijwoord: *Wanneer*, omdat dit zoowel de oorzaak als den tijd aanwijst. *Omkomen op den weg* verklaren sommigen wegens den verkeerden weg, of de misdadige wijze van leven. Anderen verklaren het: opdat uw weg niet omkome, naar Psalm 1 : 6 de weg der goddeloozen zal vergaan. Mij lacht meer toe een andere zin, dat David aankondigt, dat de gramschap Gods hen plotseling zal aangrijpen, terwijl zij meenen nog slechts halver wege te zijn. Want wij weten, dat de verachters van God gewoon zijn zich in hun voorspoed te vleien en rondwoelen als waren zij in een breed veld. Niet zonder reden dreigt dus de Profeet, wanneer zij zullen gezegd hebben: vrede en veiligheid, meenende, dat zij ver van hun einde verwijderd zijn, dat een plotseling verderf hen wegrukken zal 1 Thess. 5: 3. Het slot van den Psalm tempert wat vroeger over de gestrengheid gezegd was: omdat de ijzeren roede van Christus en de vuurgloed van den toorn Gods allen zonder onderscheid vrees zouden aanjagen, zoo er niet deze vertroosting bijgevoegd was. Nadat hij dan gehandeld heeft over het verschrikkelijk oordeel Gods, dat de ongeloovigen bedreigt, stelt hij de lieflijkheid der genade Gods voor en wekt hij de geloovigen en Zijn vrome vereerders op om goede hoop te hebben. Dezelfde orde houdt Paulus 2 Cor. 10 : 6. Want waar hij gezegd had, dat hij de wraak tegen de ongeloovigen gereed had, voegt hij er terstond aan toe, het woord tot de geloovigen richtende: Nadat uw gehoorzaamheid zal vervuld zijn. Nu verstaan wij het plan van den Profeet. Want omdat de geloovigen de gestrengheid, welke hij vermeldde, tot zich konden uitstrekken, opent hij hun een toevluchtsoord der

hope, waarheen zij voor den toorn Gods konden vlieden: gelijk ook Joel 2: 32, nadat hij de goddeloozen voor den verschrikkelijken rechterstoel Gods gedaagd heeft, terstond de vertroosting er bij voegt, dat, wie den naam des Heeren zal aangeroepen hebben, zalig zal zijn. Want ik meen, dat men dezen uitroep: *Zalig allen, die op Hem vertrouwen*, op zich zelf moet lezen. Want ofschoon het voornaamwoord Hem zoowel op God als op Christus kan slaan, zoo past het mijns erachtens beter het van Christus te verstaan, Dien hij eerst bevolen had te kussen.

PSALM 3.

INHOUD. David, uit zijn koninkrijk verdreven ofschoon hij ten prooi moest zijn aan de uiterste wanhoop in alle zaken, roept toch God aan en sterkt zich met Zijn belofte tegen alle groote vrees, den spot en de wreede aanvallen der vijanden, ja zelfs tegen den dood zelven, welke zich toen aan zijn oogen vertoonde. Eindelijk wenscht hij zichzelven en de geheele Kerk geluk met den gelukkigen uitslag.

1. Een lied van David, als hij vlood voor het aangezicht van Absalom, zijnen zoon.

Hoe bitter Davids smart was in de binnenlandsche samenzwering, welke ontstaan was uit de trouweloosheid van zijn eigen zoon, kan ieder onzer klaarlijk uit het natuurlijk gevoel afleiden. Daar hij nu wist, dat dit onheil door zijn eigen schuld van Gods wege over hem kwam, wegens het schenden van eens anders vrouw en het storten van onschuldig bloed, had hij geheel kunnen inzinken en bezwijken door de angst, tenzij hij, opgericht door de belofte Gods, in den dood het leven verwacht had. Omdat hij verder zijn zonden niet aanroert, moet men weten, dat alleen het andere deel van zijne gebeden in dezen psalm bevat is. Omdat God hem strafte wegens zijn overspel en misdadig verraden van Uria, is het niet twijfelachtig of hij is in den beginne door zware en harde zielskwellingen gedrongen, maar nadat hij zich voor God vernederd had, vatte hij weer moed en, verzekerd dat hij vergiffenis gekregen had, stelde hij voor zeker vast, dat God aan zijn zijde was, Dien hij wist, dat altijd de beschermer zijns koninkrijks zou zijn. Over zijn zoon en diens geheele partij heeft hij nu geklaagd; omdat hij wist, dat zij goddelooslijk opstonden om het besluit Gods te vernietigen. Wanneer dan God aldus goddelooze en slechte

menschen als geesels gebruikt om ons te kastijden, moeten wij eerst de oorzaak bedenken, omdat wij namelijk niets ondergaan, dat wij niet te voren verdiend hebben: opdat deze overdenking ons boetvaardigheid leere. Maar indien de vijanden meer God dan ons bestrijden, moge onmiddellijk daarna dit vertrouwen komen, dat wij gered zullen worden door de bescherming van Hem, Wiens gunst, welke ons beloofd is, genen verachten en vertreden.

2. O Heere, hoe zijn mijne verdrukkers vermenigvuldigd! velen staan tegen mij op. 3. Velen zeggen tot mijne ziel: Hij heeft geen heil bij God. Selah.

De gewijde geschiedenis leert, dat David niet slechts van zijn koninklijke macht ontdaan was, maar dat hij bijna van allen verlaten was: zoodat hij schier evenveel vijanden had als onderdanen. Want ofschoon wel weinige getrouwe vrienden hem op zijn vlucht begeleid hebben, zoo is hij toch niet zoo zeer door hun bescherming veilig ontsnapt, als wel door de schuilhoeken der woestijn. Daarom is het niet te verwonderen, dat hij verschrikt was door die menigte, welke zich tegen hem stelde: omdat niets hem meer onverwacht kon overkomen, dan die zoo plotselinge afval. Maar het was een bewijs van zeldzaam geloof, dat hij, geslagen met zoo groote vrees, zijn klacht in den schoot Gods durfde neerleggen. En voorwaar, dit is het eenige middel om onze vrees te stillen, welke zorg ook ons beklemt, haar op Hem te werpen: gelijk wederkeerig zij, die meenen, dat zij dóór Hem niet aangezien worden, noodwendig neergeslagen moeten zijn. Vervolgens drukt hij de trotschheid zijner vijanden duidelijker en met meer nadruk uit, dat zij hem aanvallen als een verloren en wanhopig man. Hij wijst namelijk aan, dat hun stoutmoedigheid wies, omdat zij vertrouwden, dat hij door God verworpen was. Mogelijk wordt ook zijdelings met deze woorden hun goddeloosheid aangewezen, dat zij de hulpe Gods, om den Koning, dien Hij verkozen had, te bewaren, niet achtten. En dit tweede is meer waarschijnlijk: want ook Absalom heeft zich Gods gunst niet beloofd, maar, daarmede niet rekenende, op de overwinning door zijn eigen kracht gehoopt. Derhalve voert David opzettelijk hem en de overigen aldus sprekende in, om aan te toonen, dat zij door een groote en barbaarsche verachting van God tot zulk eene woede gedreven waren, dat zij het gansch

niet telden, dat hij zoo dikwerf uit de grootste gevaren wonderbaar uitgerukt was. Want ofschoon de goddeloozen, wanneer zij opstaan om ons te vernietigen, niet openlijk tot zulk een mate van onbeschaamdheid voortvaren, dat zij ontkennen, dat Gods gunst ook maar iets zou baten: omdat zij echter alles aan de fortuin toe- schrijven, of het er voor houden, dat wie de sterkste krachten heeft, overwinnaar zal zijn, en daarom onverschrokken zoozeer door recht of onrecht heen loopen, dat het hun evenveel is of God vertoornd of goedgunstig op hen is: volgt hieruit, dat zij Gods genade voor niets achten en dat de geloovigen bespot worden, alsof het niets zou baten onder Gods hand en hoede te zijn. Dat sommigen vertalen: velen zeggen van mijn ziel, past niet op deze plaats. Want ofschoon „*le*" in dezen zin somtijds door de Hebreën gebruikt wordt, zoo wilde David nu toch iets meer uitdrukken, namelijk, dat hij in zekeren zin door den spot der vijanden in zijn hart doorstoken was. Ziel beteekent dus voor mij: de zetel der aandoeningen. En aan deze uitspraak beantwoordt in het tegenovergestelde, wat wij elders zullen zien Ps. 35: 3. Zeg tot mijne ziel: Ik ben uw heil. David leert dus door zijn voorbeeld, dat men, ofschoon de geheele wereld eenstemmig ons tot vertwijfeling moge drijven, veeleer God alleen moet hooren, en dat de hoop op redding, door Hem beloofd, altijd inwendig gekoesterd moet worden: en dat, dewijl de goddeloozen beproeven onze zielen te doorwonden, zij door gebeden gesterkt moeten worden.

Omtrent het woord Selah stemmen de uitleggers niet overeen. Sommigen zeggen, dat het een teeken van bevestiging is, en zooveel wil zeggen, als Waarlijk of Amen. Anderen nemen het voor: eeuw. Maar omdat „*salal*" opheffen beteekent, is de meening van hen waarschijnlijk, die achten, dat door dat woord eene verheffing in den zang aangewezen wordt. Alhoewel men tevens het moet vasthouden, dat de zangwijzen pasten bij den zin, en alzoo ook de harmonie met de zaak, of met de stof, welke behandeld wordt, om zoo te zeggen verbonden was; gelijk nu, David, nadat hij geklaagd heeft, dat zijn hoop schandelijk bespot was, alsof het hem niet hielp, dat hij door God beschermd werd, bij deze lastering stil staat, welke zijn ziel hevig gewond heeft: zooals hij een weinig verder ditzelfde woord weder herhaalt, waar hij zichzelven een versterking van zijn vertrouwen influisterde.

4. Doch Gij Jehova, zijt een schild voor mij, mijne eere en die mijn hoofd opheft. 5. Ik riep met mijne

stem tot den Heere, en Hij verhoorde mij van den berg Zijner heiligheid. Selah.

Het voegwoord „en" moet hier verklaard worden door „doch", omdat David, een woord vol vertrouwen stellende tegenover de heiligschennende driestheid zijner vijanden, getuigt dat hij, wat genen ook zeggen mogen, des niettemin zich op het woord Gods verlaat. Verder blijkt hieruit, dat een zekere hoop van bevrijd te zullen worden reeds vroeger door hem gekregen is, omdat er geen melding gemaakt wordt van de kastijding, door de hand Gods aangedaan. Ja wat meer is, steunende op Gods hulp gaat hij moedig den strijd met zijne vijanden tegen, die, den wettigen Koning van zijn zetel willende stooten, een goddeloozen en schandelijken oorlog voeren. Ook zijn schuld vroeger beleden hebbende, beoordeelt hij slechts de tegenwoordige zaak. Want aldus moeten Gods knechten, waar zij door de goddeloozen gekweld worden, nadat zij over hunne zonden gezucht hebben en met smeeking de toevlucht nemen tot Gods barmhartigheid, de oogen slaan op den aanblik der tegenwoordige zaak, om niet te twijfelen, dat God hun ten helper zal zijn, als zij onwaardiglijk gekweld worden. Vooral waar door hun moeite de waarheid Gods bestreden wordt, moeten zij in dit vertrouwen zich luisterrijk verheffen, dat het in 't minst niet twijfelachtig is, of God de waarheid Zijner beloften zal handhaven tegen goddelooze deugnieten. Want anders zou het kunnen schijnen, dat David ten onrechte zich dit aanmatigt, daar hij zich zelven van de eere en hulpe Gods ontbloot had; maar omdat hij overtuigd was, dat hij niet volkomen uit de genade Gods uitgevallen was, maar dat de verkiezing nog vast staat: daarom vat hij weder moed om het goede te hopen.

En vooreerst God vergelijkende met een schild, verstaat hij, dat hij door Zijn kracht beschermd is: hieruit leidt hij ook af, dat Dezelfde zijn eer is: omdat Hij de verdediger en bewaker der koninklijke waardigheid zal zijn, waartoe Hij hem verwaardigd heeft. Vandaar dat vertrouwen, dat hij met opgerichten hoofde durft op te trekken.

5. *Ik riep met mijne stem tot den Heere.* Hij verklaart, dat hij nooit zoo door de tegenspoeden geknakt, of door de goddelooze spotternijen neergeslagen geweest is, of hij wendde toch zijn gebeden tot God. En dit is het rechte bewijs van zijn geloof geweest, dat hij het zelfs onder de benauwdheden door te bidden oefende. Want niets is minder passend,

dan op den toom te bijten en onze zuchtingen van God terug te houden, indien wij Zijn beloften gelooven. Er is in deze woorden ook geen overtollige herhaling: maar David noemt bepaald zijn stem, om beter uit te drukken, dat hij, op welke wijze ook de goddeloozen raasden, toch in het minst niet zich stilhield, dat niet de naam Gods duidelijk in zijn mond klonk: wat in zulk een zware en harde beproeving moeilijk was. Het kan ook zijn, dat hij deze stem des gebeds stelt tegen over het luidruchtige geroep van hen, die of de fortuin beschuldigen, of, zonder zich te matigen, jammeren: in één woord hun ongematigde smart met ontsteltenis en hevigheid aan den dag brengen. Maar ik meen, dat David voornamelijk dat aangeteekend heeft, dat hij niet sprakeloos is geweest onder de lasteringen der vijanden, waarmede zij beproefden zijn geloof te vernietigen: maar dat hij veeleer zijn stem tot God opgeheven heeft, Dien de goddeloozen noemden als van hem afgekeerd. Hij voegt er bij, dat hij niet te vergeefs geroepen heeft, om alle vromen te vermanen tot dezelfde standvastigheid. Wat hij zegt van den *berg der heiligheid*, of wat hetzelfde is *heiligen berg* wordt door sommigen ten onrechte van den hemel uitgelegd. Ik erken wel, dat de hemel elders dikwijls het heilige paleis Gods genoemd wordt: maar ik twijfel niet, of David zag hier op de Arke des Verbonds, welke reeds op den berg Sion geplaatst was. Hij bevestigt dan uitdrukkelijk, dat hij vandaar is verhoord geworden, ofschoon hij gedwongen was in de woestijn te vluchten. De gewijde geschiedenis deelt toch mede, 2 Sam. 15: 24, dat David het niet heeft toegestaan, toen de priester Abjathar [1]) bevolen had, dat de ark door de Levieten gedragen zou worden, waar David was. En daarin kwam het verwonderlijk geloof des heiligen mans uit. Want omdat hij wist, dat die verblijfplaats der Arke door den Heere verkoren was, wilde hij liever van dat heilige teeken der goddelijke tegenwoordigheid, niet anders dan als van zijn eigen ingewanden, afgescheurd worden, dan buiten het hemelsche besluit iets nieuws invoeren. Nu roemt hij, dat, ofschoon hij beroofd was van het gezicht der arke, het door den afstand van de plaats toch niet geschied is, dat God niet zijne gebeden nabij zou zijn. Met welke woorden hij bewijst, den middelweg gehouden te hebben, om niet òf het zichtbare teeken te verachten, dat de Heere naar de onwetendheid des tijds ingesteld had, òf bijgeloovig gehecht aan de plaats, iets vleeschelijks van de heerlijkheid Gods te

1) Zadok in de Fransche uitgave.

denken. Aldus heeft hij niet blindelings ledige woorden in de lucht gestrooid, gelijk de ongeloovigen, die ook zelf wel bidden, maar onzeker zijn, waarheen zij hun woorden moeten richten. Maar David wendt zich recht naar den Tabernakel, van waar God beloofd had, dat Hij Zijn dienstknechten goedgunstig zou zijn. Van hier het vertrouwen des gebeds, dat nooit goeden uitslag gemist heeft. Daar in Christus ons gegeven is, wat eertijds de beelden der Wet afschaduwden, staat heden ons een veel gemeenzamer toegang tot God open, zoo wij slechts niet wetens en willens van den weg dwalen.

6. Ik lag neder en sliep; en ik ontwaakte, omdat de Heere mij ondersteunde. 7. Ik zal niet vreezen voor tienduizenden des volks, die van allen kant schansen tegen mij zetten.

Indien wij den verleden tijd bij de werkwoorden behouden, verkondigt David een verwonderlijke en bijna ongelooflijke vastheid van geest, dat hij tusschen zoovele dooden zoo gerust sliep, alsof hij buiten gevaar was. En voorwaar, hoe hij ook geslingerd werd in de woeste golven der zorgen, het is zeker, dat zij toch door het geloof gestild zijn, zoodat hij, hoe zeer ook beangst, in God rustte. Alzoo komen de vromen altijd uit alle vrees als overwinnaars te voorschijn, gelijk de wanhoop ook in de kleinste gevaren de goddeloozen overvalt, die zich op God niet verlaten. Sommigen meenen, dat het een tijdsenallage is (verwisseling van tijd), en vertalen daarom in den toekomenden tijd: Ik zal liggen en zal slapen, omdat een werkwoord in den toekomenden tijd daarna er aan toegevoegd wordt: de Heere zal mij ondersteunen. Maar dewijl hij hier een doorloopende handeling aanduidt, heb ik niet gemeend, bij de eerste drie werkwoorden noodzakelijk den tijd te moeten veranderen. Maar men moet weten, dat deze gerustheid niet eigenlijk ziet op den tijd der beproeving, of ten minste niet daartoe beperkt wordt: want David vermeldt veeleer, mijns erachtens, hoeveel goed hij door geloof en gebeden heeft bekomen, namelijk den vrede en de rustige gesteldheid van een welgeordend gemoed. Dit, dat hij de gewone verrichtingen des levens zonder vreeze heeft doorgemaakt, wijst hij aan door oneigenlijk sprekende te zeggen: „Ik heb niet wakende en ontrust op mijn bed gelegen, maar rustig geslapen; terwijl aan beangsten en vervaarden zulk een slaap niet ten deel valt. Maar letten wij er op, dat David

door Gods bescherming zoo onbeschroomd geweest is, en niet door zijn eigen gevoelloosheid. Want verstandsbedwelming houdt de goddeloozen wel eens slapende, zoolang zij droomen een verbond met den dood gemaakt te hebben. Maar David geheel anders, zoodat hij geen rust heeft gehad dan ondersteund door Gods kracht en beschermd door Zijn bijstand. In het volgende vers zet hij de onwaardeerbare kracht nog meer uiteen van dat vertrouwen, dat allen, die God vreezen, uit Gods bescherming bekomen. Want gelijk Gods vermogen onmetelijk is, zoo stellen zij vast, dat het niet overwonnen zal worden tegenover alle aanvallen, razernij, toerustingen en hulpmiddelen der wereld. En waarlijk, indien wij Gode deze eer niet geven, zullen aanstonds onze gemoederen inzinken. Laat ons daarom leeren, in gevaren niet met menschenmaat Gods hulp af te meten; maar hierom het voorwerp van verschrikking gering te achten, wat het ook geweest zij, omdat al wat de menschen tegen God met veel moeite verrichten zonder eenige beteekenis is.

8. Sta op Heere; red mij, mijn God: want Gij hebt al mijne vijanden op het kinnebakken geslagen, de tanden der goddeloozen hebt Gij verbroken.

9. Het heil is des Heeren; Uw zegen over Uw volk. Selah.

8. *Sta op Heere.* Aangezien David in de voorgaande verzen zich beroemd heeft op zijn rustige gesteldheid, zou het den schijn kunnen hebben, alsof hij nu van den Heere begeerde, geheel zijn leven ongedeerd te blijven; alsof hij gezegd had: Heere nu mijn vijanden van U zijn nedergeworpen, vervolg deze gunst en zet haar ten einde toe voort. Maar dewijl het niets nieuws is, dat David in de Psalmen afwisselende gemoedsaandoeningen dooreen mengt, schijnt meer aannemelijk, dat hij weder tot dezelfde smeekingen terug keert na de vermelding van zijn geloof te hebben ingevoegd. Hij smeekt dus, gered te worden, omdat hij zich op dat oogenblik in gevaar bevond. Hetgeen volgt over het slaan der vijanden kan tweevoudig uitgelegd worden: òf zoo, dat hij al biddende vroegere overwinningen in zijn herinnering terug roept, òf zoo, dat hij Gods hulp ervaren en zijn wensch verkregen hebbende, er de dankbetuiging aàn verbindt, tot welk laatst gevoelen ik gaarne overhel.

In de eerste plaats dus verhaalt hij, dat hij in gevaren tot Gods bijstand is gevloden en als smeekeling hulp van Hem

afgebeden heeft. Vervolgens dankt hij, dewijl zij hem aangebracht is: waardoor hij betuigt de ontvangen bevrijding aan God toe te schrijven.

9. *Het heil is des Heeren.* Dewijl „*le*" soms voor „*min*" gebruikt wordt bij de Hebreeën, vertalen sommigen niet ongeschikt: Van den Heere is het heil. Maar ik heb gekozen, omdat het het eenvoudigste was, dat Heil bij God is. En met deze woorden schrijft hij niet alleen de taak en den lof van het redden aan God alleen toe, stilzwijgend Zijn macht tegen alle menschelijke hulpmiddelen overstellende; maar ook, dat, al dreigen duizend dooden, zij toch God niet kunnen wederstaan, zoodat Hij niet ter redding toereikend zou zijn; veeleer openbaart Hij terstond met gemak het heil, dat Hij steeds bij Zich heeft.

In het slot van den Psalm verzekert David, dat dit niet zoozeer aan hem persoonlijk gegeven is, als wel aan geheel het volk, opdat niet in het algemeen het heil der Kerk, dat in zijn regeering gegrond lag, zou te gronde gaan. David erkent derhalve, dat de goddelooze sammenspanning hierom uiteengeslagen was, omdat God zorg droeg voor het behoud der Kerk. Wij besluiten dus uit deze plaats, dat de Kerk steeds van alle rampen zal verlost worden, omdat God, Die het vermogen heeft om te redden, nooit Zijn genade en zegen van haar zal aftrekken.

PSALM 4.

INHOUD: Nadat David in den aanhef God gebeden heeft, hem te helpen, wendt hij aanstonds zijn toespraak tot zijn vijanden en zegepraalt als overwinnaar, steunende op Gods belofte. En zoo leert hij ons door zijn voorbeeld, dat wij, zoo dikwerf ons tegenspoeden beangstigen of groote benauwdheden ons drukken, de beloften Gods, waardoor ons de hope des heils wordt getoond, moeten overdenken; opdat wij elken aanval van de verzoekingen door het voorhouden van dit schild kunnen breken.

1. Voor den Opperzangmeester, op Neginoth, een lied van David.

1. In welken tijd deze Psalm vervaardigd is, is onzeker; behalve dat uit den samenhang de aannemelijke gissing afgeleid wordt, dat hij toen voortvluchtig was en in ballingschap. Ik schrijf hem derhalve toe aan den tijd, toen Saul hem vervolgde. En toch, indien iemand het liever wil verklaren van zijn andere vlucht, waartoe hem Absaloms samenzwering gedwongen heeft,

zal ik het niet zeer bestrijden. Maar omdat hij een weinig verder met een woord zal aanteekenen, dat de strijd hem lang gevallen is, past beter, dat ik het bij de eerste plaats heb bijgebracht. Wij weten toch hoe hij op allerlei wijzen geslingerd is, eer hij er uit boven kwam, sedert Saul was begonnen hem vijandig te zijn. Over de woorden, die dit vers bevat, zal ik dit slechts kortelijk aanroeren: wat velen voor „*lammenatseeach*" vertalen: In eeuwigheid, alsof deze Psalm voor het gewone gezang zou zijn uitgegeven, verwerp ik als gedwongen. Met meer recht oordeelen anderen, dat „*menatseeach*" genoemd wordt, wie boven anderen uitsteekt en uitblinkt. Maar omdat niet onder allen eenstemmigheid is over den aard dezer uitnemendheid en waardigheid, zij ons voldoende, dat met dit woord de Overste der zangers wordt aangeduid. De naam Overwinnaar dunkt mij onaannemelijk: dewijl die, al is hij wel in overeenstemming met den inhoud van dezen Psalm, op andere plaatsen, waar wij hem zullen zien herhaald worden, op geen manier past. Neginoth leid ik af van „*nageen*", dat tokkelen beteekent; en ik twijfel er dus niet aan, dat het een muziekinstrument geweest is. Waaruit volgt, dat de Psalm niet alleen met luider stemme maar ook met begeleiding van muziekinstrumenten heeft moeten gezongen worden, die geregeld en voorgegaan werden door den hier vermelden Voorzanger.

2. Wanneer ik roep, antwoord mij o God mijner gerechtigheid: in benauwdheid hebt Gij mij ruimte gemaakt, ontferm U mijner, en hoor mijn gebed.

Door deze woorden wordt getoond het geloof van David, die tot het uiterste gebracht en wel bijna verteerd door een lange reeks van rampen, toch niet onder de droefheid bezweken is, en niet zoo verbroken is van gemoed, dat hij niet tot God zijn Bevrijder de toevlucht nam. Want door zijn bidden heeft David getuigd, dat hem, van alle hulp ontbloot, de hoop op God was overgebleven. Verder noemt hij Hem *den God zijner gerechtigheid*, alsof hij zeide Wreker van zijn recht, omdat hem allen allerwege veroordeelden, en zijn onschuld onderdrukt was door den laster zijner vijanden en de verkeerde oordeelvellingen van het gemeen. En hierop moet terdege gelet worden. Want, terwijl niets pijnlijker is, dan dat wij onverdiend veroordeeld worden en bij onrechtmatig geweld nog schande verduren, overkomt dit den heiligen toch dagelijks, dat zij namelijk goed doende

gelaakt worden; en het is nuttig, dat zij zoo geoefend worden, opdat zij, van alle aanloksels der wereld zich afkeerend, geheel afhangen van God alleen. „Gerechtigheid" wordt hier dus genomen voor „goede zaak"; en David, God tot zijn Getuige hiervan stellende, klaagt, dat de menschen kwaadwillig en onbillijk voor hem zijn; en leert ons door zijn voorbeeld, dat wij niet terneêrgeslagen moeten worden, wanneer ook al onze onschuld niet openlijk voor de wereld blijkt, omdat wij in den hemel onzen Wreker hebben. De wereldsche lieden hebben gezegd, dat er geen beter schouwplaats der deugd is dan het geweten; maar deze vertroosting gaat verre te boven, dat wij weten voor het oog van God en de Engelen te staan, wanneer menschen ons ten onrechte beleedigen. Met deze sterkte zien wij Paulus begiftigd, 1 Corinth. 4: 5. Want toen vele verkeerde geruchten van hem verspreid waren onder de Corinthiërs, beriep hij zich op Gods gericht. Met hetzelfde vertrouwen ziet Jesaja, 50: 6 vv., neder op allen smaad, dien zijn vijanden op hem wierpen. Weshalve dit eene het steunsel van ons geduld is, dat wij naar God opzien, wanneer de billijkheid geen plaats in de wereld vindt, en met Zijn uitspraak ons tevreden stellen. Nu kan men echter de vraag tegenwerpen, hoe de menschen hun eigen gerechtigheid voor Gods aanschijn durven te voorschijn brengen, wanneer toch alle reinheid der menschen louter vuil is bij God. Zooverre 't op David ziet, is de oplossing gemakkelijk; dewijl hij niet dan met het oog op zijn vijanden in zijn gerechtigheid roemt, want hij was zich wel bewust, dat hij niets ondernomen had dan op Gods roeping en bevel: en hij roept hem dus niet lichtvaardiglijk in tot beschermer van zijn goed recht. Wij besluiten hieruit, dat David God met deze lofverheffing versierd heeft, om Hem te gereeder tegen al de wereld over te stellen. Dat hij tweemaal begeert gehoord te worden, hierdoor wordt ons èn de hevigheid zijner droefheid èn de vurigheid zijner smeeking getoond. In de tweede plaats toont hij ook, vanwaar hij het vertrouwen op de verhooring verkrijgt, namelijk uit de goedertierenheid Gods. En het is voorwaar betamelijk, zoo vaak wij eenige zaak begeeren, hiermede aan te vangen, opdat ons de Heere naar Zijn vrije goedheid in onze ellenden te hulp kome. *Gij hebt mij ruimte gemaakt.* Sommigen meenen, dat David zich belooft, wat hij nog niet ervaren had, en met zijn hoop op de uitkomst der genade Gods vooruitloopt. Maar mijns inziens brengt hij veeleer Gods vroegere weldaden in gedachtenis, opdat hij zich daardoor versterke voor het vervolg. Zoo toch zijn de geloovigen gewoon

in het geheugen terug te roepen, wat tot geloofsversterking geschikt is. En na deze zullen wij nog vele dergelijke plaatsen tegenkomen, waar David, om zijn geloof staande te houden tegenover verschrikkingen en gevaren, onderscheidene ervaringen bijeenverzamelt, waardoor hij geleerd had, dat God steeds den Zijnen nabij is en hen nooit te vergeefs doet begeeren. Hier is nu een overdrachtelijke spreekwijze, waardoor hij te kennen geeft, dat hem, na overal omringd en ingesloten te zijn geweest, een uitweg geopend is geworden Ik houd het er voor, dat *de benauwdheid*, waarvan hij spreekt, niet minder op zijn gemoedsgesteldheid dan op de zaak zelve ziet; want ook David was niet van ijzer, dat de tegenspoeden hem niet in droevige benauwdheden zouden storten.

3. Menschenkinderen, tot hoelang zal mijne heerlijkheid tot schande zijn, zult Gij ijdelheid liefhebben, zult Gij leugen zoeken? Selah. 4. Weet toch, dat Jehova Zich een gunstgenoot heeft afgezonderd, Jehova zal hooren, wanneer ik tot Hem zal geroepen hebben.

3. *Menschenkinderen.* Hier heeft Davids gebed hem een allerliefelijkste vrucht gedragen, dat hij niet alleen met kalme beradenheid de razernij zijner vijanden heeft kunnen terugwerpen; maar nog daarenboven hen uitdagen, en onvervaard verachten wat zij ook mochten beramen. Daarom, opdat ons vertrouwen vaststa, moeten wij niet anders dan in het gebruik van dezelfde wapenen geoefend in het worstelperk afdalen, zoo vaak wij door de boozen worden aangevallen. De slotsom nu is, dat, wanneer God David met Zijne hoede wil beschutten, alle stervelingen te vergeefs zich inspannen om hem in het verderf te storten, hoe zeer groote kracht zij overigens ook aanwenden, om hem te schaden. Met hem nu te noemen „*Zonen*” niet: „*van Adam*” of „*eens menschen*”, maar: „*eens mans*” schijnt hij in het voorbijgaan hun eigenwaan te willen treffen. Want ik stem niet in met eenige Joodsche uitleggers, die meenen, dat hiermede de aanzienlijken aangeduid worden. Maar het is veeleer een spottend toegeven, om er hun onbeschaamdheid mede aan de kaak te stellen: omdat zij zichzelven edel en verstandig toeschenen, terwijl toch blinde drift hen tot goddelooze pogingen aandreef. Door de woorden „*tot hoe lang*” wordt hun verdorven halsstarrigheid veroordeeld. David geeft namelijk hierdoor te kennen, dat zij niet maar plotseling door een of anderen prikkel

zijn aangedreven; maar dat binnen in hun harten een hardnekkige begeerte om hem kwaad te doen vastgehecht is geweest; want zoo niet hun eigen kwaadwilligheid hen van het rechte verstand beroofd had, zou God hen door vele bewijzen, die hen dwongen van hun opzet af te laten, getoond hebben, dat Hij Davids Behoeder was. Dewijl zij nu hadden voorgenomen, hem, dien God ten koningszetel verheven had, smadelijk ter neder te werpen, vraagt hij, hoe lang zij zullen voortgaan zijn heerlijkheid schande te achten. Men moet hier in het oog houden, dat hij het bezit der van Godswege hem verleende heerlijkheid ijverig vasthoudt, hoewel hij bij hoog en laag met alle soort van smaad overladen is: en niet twijfelt, of God zal haar ten laatste handhaven, welke smetten er ook onwaardiglijk opgeworpen waren. *Zult gij de ijdelheid beminnen.* Ten deele verwijt hij den vijanden met deze woorden de verkeerde lust, waardoor hij zag, dat zij aangedreven werden, ofschoon zij valschelijk een vromen ijver voorwendden: ten deele belacht hij hun dwaasheid, dat zij zich voorspoed beloven, terwijl zij tegen God strijden. En zeer nadrukkelijk is deze berisping: want met hoeveel grove kwaadwilligheid de goddeloozen ook naar alle misdaad heensnellen, toch misleiden zij zichzelven met leugenachtige vleiereien, opdat geen gevoel hen smarte. David roept daarom uit, dat het hun niets baten zal, al verblinden zij zich moedwillig en al versieren zij hun onrecht met een valsche kleur. En voorzeker, al vleien zich de goddeloozen, wanneer zij tot een ernstig onderzoek gebracht worden zal dit altijd vaststaan, dat zij hierom droomen, omdat zij van het begin af bedriegelijk hebben willen handelen. Overigens moeten wij uit deze plaats het schild der onoverwonnen standvastigheid nemen, zoo vaak wij zullen zien, dat wij door de boozen in verstand en slimheid overtroffen worden. Want met welke kunstgrepen zij ons ook mogen aanvallen, zoo wij ons slechts wel hiervan bewust zijn, zal God aan onze zijde staan; en tegen Hem zullen zij niet overmogen. Laat hen dan krachtig zijn door verstand, laat hen de macht hebben ons te schaden, laat wegen en middelen voor hen bij de hand zijn, laat hen alles scherpzinnig overwegen; toch zal al wat zij tot stand brengen leugen en ijdelheid zijn.

4. *Weet, dat heeft afgezonderd.* Dit is de bevestiging van het bovengenoemd gevoelen. Hij toont namelijk, dat de oorzaak van zijn vertrouwen hierin ligt, dat hij steunt op God als bewerker van zijn regeering. En voorzeker zal het eerst dan

geoorloofd zijn, zonder zorge ons te beroemen tegenover onze vijanden, indien wij zeker zullen zijn van Gods roeping. Daarom beroemt David zich hier volstrekt niet op zijn eigen kracht of hulpbronnen, of legers, alsof hij daardoor zich de regeering zou verworven hebben; maar omdat hij door God uitverkoren is, geeft hij te kennen, dat zij zonder bate vele zaken beproeven, omdat zij zullen gaan gevoelen, dat God hun tegen is, onder Wiens macht zij zullen bezwijken. En nu zegt hij wel in de eerste plaats, dat hij door God is afgezonderd: waardoor hij te kennen geeft, dat hij niet door menschenwillekeur, of door eigen lust, maar door een Hemelsch besluit uitgezonderd is. Want „*palah*", dat voor de Hebreeën „verdeelen" beteekent, wordt op deze plaats betrokken op de voortreffelijkheid, alsof hij zeide: Gij laat niemand toe als Koning, tenzij door Uw stemmen verkozen of die naar Uw smaak is; maar dit is een eigen werk Gods, tot Zich te nemen, dien Hij wil. Ik twijfel er niet aan, dat hij met den naam „Minzame" [1]) het recht op het koningschap voor zich opeischt uit den aard der zaak of uit de uitkomst zelve, alsof hij een bewijs of kenteeken van zijne roeping te voorschijn bracht. Want naar waarheid is in een oud spreekwoord gezegd, dat minzaamheid het rechte talent der Koningen is. Nu voorziet God gewoonlijk hen, die Hij met eere verwaardigt, met de gaven, die voor de vervulling van hun ambt noodig zijn, opdat zij geen levenlooze schimmen zouden wezen. — Velen vatten „*chasied*" in lijdelijken zin op: niet als „*minzaam*" maar als „*wie door Gods gunst op den troon gezet is.*" Maar dewijl mij geen voorbeeld van deze beteekenis in de Schrift voorkomt, acht ik veiliger het gewone gevoelen te volgen, dat God tot Koning zal verkoren hebben, wie waarlijk aan zijn roeping beantwoordt, omdat hij barmhartig en weldadig is. Hieruit leidt hij af, dat hij zal verhoord worden, zoo vaak hij tot God zal hebben geroepen. Want vooral hierin bewijst de Heere Zijn getrouwheid, dat Hij Zijn werk niet verlaat; maar in eeuwigheid beschermt, wie Hij eenmaal omvat heeft; waardoor ons geleerd wordt, onbevreesd onze wegen te bewandelen; omdat wat wij op Zijn bevel ondernomen zullen hebben, nooit vruchteloos zal zijn. Dit blijve voor ons vast staan, dat nooit Gods hulp zal ontbreken aan wie op Zijn weg oprechtelijk voortgaan: zonder welken troost de geloovigen elk oogenblik zouden moeten bezwijken.

---

1) Op pag. 31 is abusievelijk in de gewone vertaling „gunstgenoot" geplaatst.

5. Siddert, en gij zult niet zondigen; spreekt in uw hart op uw leger, en zwijgt. Selah. Offert offeranden der gerechtigheid, en hoopt op den Heere.

5. *Siddert.* Nu vermaant hij zijn vijanden tot berouw, indien soms hun razernij nog geneeselijk moge zijn. Ten eerste nu beveelt hij hen te sidderen, of onrustig te wezen: met welk woord hij hun stompheid berispt, omdat zij ontbloot van vreeze Gods en van levendig gevoel het verderf tegenijlen. En voorzeker komt zoo groote vermetelheid, dat zij niet schromen den strijd tegen God te ondernemen, bij alle goddeloozen hieruit voort, dat de gerustheid der bedwelming hen verhardt; en een vrijwillige verdooving brengt verharding over hun zorgeloosheid, zoodat zij èn zichzelven èn God vergetende, overal volgen, werwaarts hun lust hen maar drijft. Hij zegt, dat voor hun razernij dit het beste geneesmiddel zal wezen om niet nog meer te zondigen, dat zij, uit hun slaperigheid opgewekt, beginnen bewogen te worden en te sidderen, alsof hij zeide: zoodra gij uw bedwelming en traagheid zult afgeschud hebben zal het geschieden, dat ook de lust tot zondigen achterblijven zal. Want hierom zijn de goddeloozen den goeden en eenvoudigen tot last, en verwekken zij zooveel beroering, omdat zij te veel met zichzelven in vrede zijn. Later vermaant hij hen, dat zij met zichzelven *op hun leger spreken moeten*, dat is, in ruste en als in een hooge wijkplaats overwegen: in tegenstelling met hun onmatige warmte. Eindelijk beveelt hij hun stilzwijgen. Maar men moet in het oog houden, dat de oorzaak van deze stilte de beweging of siddering is, waaraan hij juist herinnerd heeft. Want indien sommigen waanzinnige vermetelheid tot zondigen medegesleept heeft, is dit het begin van hun terugkeer tot gezond verstand, dat zij uit den slaap opwaken tot vrees en schrik. Daarop volgt gezette overdenking: dan wenden en keeren zij de gedachte, hoezeer zij zich hebben verslingerd: zoo leeren zij, die eerst niets niet durfden, bescheiden wezen en bedwingen ten minste rustig hun onzinnige onstuimigheden. *Spreken op het leger* is een woord aan het algemeen gebruik en de ervaring ontleend. Wij weten toch, dat onze gedachten meer afgeleid worden, terwijl wij des daags tusschen de menschen verkeeren: alsook, dat maar al te vaak ons oordeel verkeerd wordt door op uiterlijken schijn af te gaan: de eenzaamheid daarentegen maakt ons meer oplettend. Voorts belet dan de schaamte niet, dat ieder zijn zonden naar waarheid overdenkt. David voert dus zijn vijanden weg van de getuigen of scheidsrechters, opdat zij zich te zuiverder en te een-

voudiger onderzoeken. Deze vermaning ziet dus op ons allen: want tot niets zijn wij meer geneigd dan met ijdele toejuiching elkander te bedriegen, totdat elk in zichzelven indaalt en met zichzelven spreekt. Paulus haalt deze plaats aan Epheze 4 : 26, of zinspeelt althans op Davids gezegde. Hij heeft de Grieksche vertaling gevolgd: Wordt toornig en zondigt niet; maar heeft die met wijsheid en schoonheid gepast gemaakt voor zijn redebeleid. Want hij leert daar, dat de menschen terwijl zij ten onrechte hun toorn tegen hun naaste uitgieten in zichzelven een billijke stof tot toorn hebben, opdat zij zich van de zonde onthouden: en daarom beveelt hij hun, liever inwendig te morren en op zichzelven toornig te zijn, en voorts niet zoozeer ontstoken te zijn tegen de personen als wel tegen de verkeerdheden.

6. *Offert.* De meesten zijn van oordeel, dat David zijn vijanden vermaant om een bewijs van hun berouw te leveren: en ik erken, dat inderdaad de offers tot dit doel bevolen zijn, om het volk aan te zetten tot nieuwigheid des levens. Maar wanneer ik overweeg, wat soort menschen David bestreden heeft, twijfel ik niet, of hij hekelt hun huichelarij en brengt hun bedriegelijke pralerij tot zwijgen. Want David kon, toen hij als vluchteling in woestijnen of in dalen of op bergen of in vreemde landen ronddoolde, van de Kerke Gods vervreemd schijnen. En gewis achtte men hem in 't algemeen als een verrot lid afgesneden van het lichaam der Heiligen. Intusschen was bij zijn vijanden de Ark des verbonds; zij hielden den Tempel bezet; zij waren de eersten in het brengen der offers. Derhalve beroemden zij zich tegen David met hetzelfde vertrouwen, waarmede wij weten, dat de huichelaars steeds opgeblazen zijn. En het lijdt geen twijfel, dat zij hoovaardiglijk Gods naam misbruikt hebben, alsof zij alleen Zijn vereerders waren. Gelijk nu Jeremia (7 : 5) den goddeloozen verwijt, dat zij zich bedriegelijk des Heeren tempel voorhouden, zoo ontkent ook David, dat God door uiterlijke plechtigheden verzoend zou worden; dewijl Hij reine offers eischt. Hieronder ligt namelijk een stilzwijgende tegenstelling tusschen de offeranden der gerechtigheid en alle ijdele en nagebootste plechtigheden, waarin onoprechte vereerders Gods zichzelven behagen. De slotsom is derhalve: Gij beroemt u, dat God aan uw zijde staat, omdat voor ulieden Zijn altaar openstaat, om daar met groote praal uw offers te slachten; en gij meent, dat ik door God veronachtzaamd word, omdat ik verbannen ben uit het Heilige land en mij de toegang tot den Tempel is ontzegd. Maar God moet integendeel geheel anders gediend worden, zoo gij op

Hem hopen wilt, want uw onreine offers, waarmede gij Zijn altaar bezoedelt, doen niet anders dan Zijn toorn uittarten : zoover is het er van af, dat zij Hem u welgezind zouden maken. Laten wij dus uit deze plaats leeren, wanneer wij strijd hebben met bedervers der ware Godzaligheid, dat hun opgeblazenheid veilig kan weêrlegd worden, met hoe volle wangen zij Zijn naam ook uitblazen en zich op Zijn uiterlijke vereering laten voorstaan: dewijl zij niet de rechte offers aanbieden. Maar middelerwijl moeten wij tegelijkertijd op onze hoede zijn, dat geen ijdel vertoon in ons een ongegrond vertrouwen koestere in plaats van ware hope.

7. Velen zeggen, Wie zal ons het goede doen zien? Verhef over ons het licht Uws aangezichts, Jehova. 8. Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ten tijde toen hun koorn en hun wijn vermenigvuldigd zijn.

7. *Velen zeggen.* Sommigen meenen, dat David hier klaagt over de wreede kwaadwilligheid zijner vijanden, omdat zij vuriglijk zijn leven zochten. Maar ik twijfel niet, of David vergelijkt de eenige begeerte, waardoor hij gloeide, met de velerlei begeerten, waardoor bijna geheel de wereld herwaarts en derwaarts gedreven wordt. Want omdat de wereldsche menschen dit beginsel niet hebben, dat alleen zij in elk opzicht gelukkig zijn, wien God welgezind is: en voorts, dat men op aarde als vreemdeling moet verkeeren, opdat zij met hoop en volharding naar een beter leven zouden streven, blijven zij stilstaan te midden der vergankelijke goederen, en worden zoo, mits het hun maar voorspoedig ga naar het vleesch, niet getroffen door groot verlangen naar God. Dewijl zij dus op de manier van het vee nu dit dan dat als het hoogste geluk aangrijpen, scheidt David zich terecht van hen af en stelt zich een juist tegenovergesteld doel voor. Maar ik spreek hierbij ook niet tegen, wat sommigen beter bevalt, dat David klaagt over zijn eigen medgezellen, die wanneer zij niet opgewassen waren tegen de kwellingen, die te dragen waren, kermden van verdriet en mismoedigheid, en rust voor zich begeerden. Ik wil het echter liever wijder alzoo uitbreiden, dat David, tevreden met Gods gunst alleen, getuigt, naar niets om te zien en met niets zich op te houden, wat anderen begeeren. En deze vergelijking dient tot groote versterking, zoolang de geloovigen met achterstelling der tegenwoordige goederen in God ruste vinden, en niets hooger schatten dan te gevoelen, dat Hij hun gunstig is. In de eerste

plaats geeft David dus te kennen, dat zij allen, die een vroolijk lot voor zich verlangen en niet met Gods genade beginnen, van wijsheid ontbloot zijn: zoo toch komt het, dat onrustige twijfelingen hen rondslingeren Vervolgens berispt hij een andere zonde, dat grove en aardschgezinde menschen, aan de rust en de gemakken van het vleesch overgegeven, in het genot alleen daarvan geheel wegzinken. Vandaar is het ook, dat zij God gering achten, alsof zij Hem niet noodig hadden, wanneer zij het overige maar naar wensch bekomen. Maar hij daarentegen betuigt, dat, al mist hij alle andere goederen, Gods Vaderlijke liefde hem zoo goed is als die alle. De slotsom is dus als volgt: Ofschoon de menschen gewoonlijk de genoegens of gemakken van het oogenblik begeerig najagen, stel ik toch het volkomen geluk nergens anders dan in de gunste Gods. Met *het licht van Gods aangezicht* bedoelt hij een vriendelijk gelaat, evenals Gods gelaat ons weder duister en bewolkt schijnt, wanneer Hij eenig teeken vertoont van toorn. Met een schoone beeldspraak wordt voorts gezegd, dat dit licht *verheven wordt*, wanneer het, in onze harten weërschitterend, vertrouwen en hoop verwekt. Want het zou ook niet voldoende zijn, dat wij door God bemind werden, zoo niet het gevoel dezer liefde tot ons doordrong: maar Hij vervroolijkt onze harten met ware en deugdelijke blijdschap door onze harten te bestralen met Zijn Geest. Deze plaats nu leert, dat zij, wier doel niet is in God ruste te vinden, diep ongelukkig zijn, ofschoon hun overvloed van alles toestroome. Maar dat anderzijds de geloovigen, hoewel zij tusschen vele bezwaren gekweld worden, in dit eene opzicht waarlijk gelukkig zijn, omdat voor hen Gods Vaderlijk aangezicht straalt, dat alle duister verlicht, en — om zoo te zeggen — den dood zelf levend maakt.

8. *Gij hebt vreugde gegeven.* Met een tweede vergelijking drukt hij te beter de kracht zijner begeerte uit, en licht die toe; te weten, dat wanneer hij dat goed, hetwelk hij begeerd had, verkregen heeft, hij anderen hun weelde en genoegens volstrekt niet benijdt; maar ten zeerste tevreden is met zijn lot. De slotsom is, dat hem Gods vriendelijk gelaat meer waard is dan korenschuren vol graan te hebben en kelders vol wijn. Ofschoon de uitleggers van mijn meening verschillen over het woord „*meeëet*", omdat velen vertalen *van den tijd af* en verstaan, dat David zich over de goederen zijner vijanden verblijd heeft: schijnt mij echter de andere zin veel beter te passen, te weten, dat hij zegt, zich alleen in Gods gunst meer te ver-

blijden dan aardschgezinde lieden, wanneer zij al de goede zaken genieten waarnaar hun begeerte het meest ontstoken is. Want hij had gezegd, dat zij zich inspannend voor den voorspoed en zich daaraan geheel overgevend, niet zeer om God zich bekommeren: maar nu voegt hij er aan toe, dat zij met een groote opbrengst van wijn en koren niet zoo blijde zijn, als hij zelf is alleen met het gevoel der goedheid Gods. En dit vers bevat een nuttige leering, want wij zien, dat de aardschgezinde lieden, nadat zij met verachting van Gods genade zich geheel ingedompeld hebben in voorbijgaande genoegens, zoo weinig verzadigd zijn, dat die overvloed zelve te meer hun begeerten ontvlamt; zoo komt het, dat te midden der verzadiging blinde onrust hun gemoed beroert. Kalme vrede en duurzame vreugde valt ons dus nooit ten deel, zoolang niet Gods gunst ons toestraalt. Hoewel nu ook de geloovigen streven naar wat hun goed is, worden zij niet door onmatig verlangen derwaarts gedreven, maar houden geduldig uit, daarvan verstoken te zijn, mits zij slechts begrijpen, dat zij Gode ter harte gaan.

9. Ik zal in vrede te zamen slapen en rusten: want Gij Jehova hebt mij afzonderlijk gesteld in vertrouwen.

Hij besluit, dat hij even veilig is als rustig, omdat hij door Gods hand beschermd wordt, alsof hij door alle schansen der wereld omwald ware. En wij weten, dat dit heil vóór andere zaken begeerlijk is, namelijk vrij van alle vreeze te zijn en door geenerlei zorg gekweld noch beangstigd te worden. Het is dus een bevestiging van den voorgaanden zin: dat hij terecht aan de vreugde, verworven van het licht der Vaderlijke liefde Gods, boven al het andere de voorkeur geeft: omdat de innerlijke zielevrede al wat men goeds bedenken kan verre te boven gaat. Velen leggen deze plaats zoo uit, alsof David hoopt, dat zijne vijanden met hem zullen verzoend worden, zoodat hij rustig met hen sluimert: omdat God hem had gegeven te rusten, zonder schade en zonder door iemand gestoord te worden. Maar naar mijn oordeel zal deze zin gepaster zijn, dat hij in afzondering niet minder rustig leeft dan een groote menigte: dewijl God hem beschermt. Want bij het woordje „*jachdaw*" (*tezamen*) versta ik tevens het woord „*ke*" (*gelijk*) het teeken van overeenkomst. En mij behaagt niet, dat eenigen „*lebadad*" (*alleen*) op God doen slaan, en aldus vertalen: Gij Heere alleen hebt mij in vertrouwen doen wonen; omdat door het wegnemen der tegenstelling tusschen de twee bijwoorden *tegelijk* en *alleen* of

eenzaam veel sierlijkheid uit den zin wegvalt. In kort, hij beroemt zich, dat hij zóó genoeg heeft aan de bescherming van God alleen, dat hij onder die hoede niet minder gerust sluimert al is hij van alle menschelijke bewaking verstoken, dan wanneer hij vele wachten om zich had, of allerwege door vele vrienden beschermd wierd. Leeren wij dan uit zijn voorbeeld, Gode deze eer te geven, dat, zoo vaak geen verdediging van menschen gezien wordt, ons Zijn hand alleen in vrede houdt, als ware het een ontzachlijk leger.

PSALM 5.

INHOUD: Zwaar gedrukt door het onrechtvaardig woeden zijner vijanden en nog meer rampen vreezend, roept David Gods bijstand in. En om te lichter te verkrijgen, wat hij begeert, vermeldt hij, na uit de vurigheid zijner smeeking de grootheid zijner smart te hebben doen blijken, de ondragelijke kwaadwilligheid zijner vijanden, waarvan ongerijmd ware te denken, dat zij door God ongestraft zoude blijven. Vervolgens voegt hij er ook ter vertroosting zijn geloof en zijn geduld in, als niet in het minst twijfelend aan de voorspoedige uitkomst. Eindelijk besluit hij, dat waar hij bevrijd geweest is de vrucht dezer genade allen vromen ten deel zal zijn.

1. Voor den opperzangmeester op Nehiloth, een lied van David.

Het Hebreeuwsche woord *(Nehiloth)* vertalen sommigen als „*Erfenissen*", anderen als „*Legers*". De eerste voeren dit bewijs aan voor hun gevoelen, dat David gebeden heeft om het heil der twaalf Stammen. Maar de anderen, dat hij zich tot Gods bescherming begeven heeft, dewijl hem een vreeselijke menigte menschen omsingelde; en zoo zal dan het woordje *Op* beteekenen: *Tegen*. Maar omdat ik die raadselachtige opschriften niet goedkeur, ondersteun ik gaarne het gevoelen van hen, die leeren dat het of een muziekinstrument of een toon der muziek geweest is. En over den aard daarvan vermoei ik mij niet zeer.

2. Hoor mijn woorden Jehova, versta mijn rede.
3. Wend u tot de stem mijns geroeps, mijn Koning, en mijn God; want tot U zal ik bidden.

Ik durf niet als zeker vaststellen, of David in dezen Psalm alleen van één tijd klaagt over de verongelijkingen, die hij van zijn vijanden heeft te lijden gehad: of wel in het algemeen

klaagt over de onderscheidene vervolgingen, waardoor hij lang gekweld is geweest onder Saul. Sommige Joodsche uitleggers strekken het ook uit tot Absalom; dewijl zij meenen, dat met de listige en bloeddorstige mannen Doëg en Achitophel aangeduid worden. Mij schijnt echter meer aannemelijk, dat David de gebeden, die hij in zijn smarten en gevaren gedacht heeft, aan het schrift heeft toevertrouwd, toen hij na het sterven van Saul in het rustig bezit der regeering gekomen is. Om nu de woorden te behandelen: Reeds deze herhaling, dat hij ééne zaak op drie manieren uitdrukt, teekent de heftigheid zijner gemoedsbeweging en zijn lang aanhouden in het bidden. Want hij heeft geen vermaak in een overtollige opeenhooping om zonder grond verschillende spreekwijzen voort te brengen: maar hij heeft zijn gekerm veelvuldig voorgesteld, naarmate hij zich ernstiglijk tot het smeeken ingespannen had. Hij geeft dus te kennen, niet koel of maar met enkele woorden gebeden te hebben; maar angstig geweest te zijn in het beweenen zijner rampen bij God, waar het geweld der smart hem aandreef: en vlijtig geweest te zijn in het herhalen derzelfde klachten, omdat nog niet terstond de uitkomst openbaar werd. Dat hij nu niet zijn wenschen in klare woorden uitdrukt, is een soort verzwijging, die meer nadruk geeft, dan wanneer hij duidelijk gesproken had. Want door hetgeen hij begeert in zijn hart te verbergen, toont hij te beter, dat hij de innerlijkste gevoelens zijns harten voor God zóó opdraagt, dat hem de taal niet toereikend is om het uit te spréken. Het woord „*Geroep*" voor een roepende of luidklinkende stem strekt ook tot aanwijzing van het vurige zijner begeerte. En David heeft niet als voor doove ooren geroepen, maar de heftigheid zijner smart en zijn inwendige angst is in geroep uitgebroken. Ofschoon nu het woord „*hagah*" (vanwaar het Naamwoord *hagig* afkomt, dat de Profeet hier gebruikt heeft) voor de Hebreeën zoowel *duidelijk uitspreken* als *zwijgend mompelen* beteekent, schijnt deze tweede verklaring beter bij de plaats, die voor ons ligt, te passen. Want waar David zijn woorden in het algemeen heeft voorgesteld, schijnt hij die [vervolgens] te splitsen in onduidelijke klachten en geroep. Onder het eerste wijst hij dan een verward gedruisch aan, zooals in Hiskia's lied wordt beschreven, waar de smart een duidelijke uitspraak belet: Gelijk een kraai en een zwaluw piepte ik; ik kirde als een duif. Voorts, zoo wij ooit òf traag zijn tot het gebed òf onze vrome aandriften spoedig wankelen, zijn hier prikkelen te vinden om ons aan te drijven. Waar hij ook God *Zijn Koning en Zijn God* noemt, om zichzelven te sterker

tot verwachten van het goede aan te zetten, moeten wij leeren deze titels tot gelijk gebruik aan te wenden: namelijk om God ons meer gemeenzaam te maken. Ten laatste betuigt hij, niet op het gebit te bijten, zooals de ongeloovigen plegen te doen; maar zijn klachten tot God te richten. Want zij, die met achterstelling van God hetzij innerlijk morren, hetzij zich telkens bij de menschen beklagen, zijn niet waardig dat God Zelf naar hen omzien zou. Sommigen vertalen *wanneer ik tot U bid;* maar mij schijnt deze voorstelling der zaak beter, waarbij David gezegd heeft, zijn gemoed tot vertrouwen op te heffen door aanneming van dit algemeen beginsel: Al wie God in hun rampen ter hulp roepen, zullen nooit van Hem een afwijzing ondervinden.

4. Jehova moogt Gij in den morgenstond mijne stem hooren: in den morgenstond zal ik mij voor U schikken, en overdenken.

Deze zin kan ook gelezen worden in den toekomenden tijd der aantoonende wijs. Maar ik acht, dat het meer de verklaring eens wenschenden is, zooals ik het vertaald heb. Nadat hij namelijk God gevraagd heeft zijn wenschen toe te staan, drijft hij Hem nu tot spoed aan. Want hoewel ik niet afkeur, wat sommigen meenen, dat hij hier zinspeelt op het morgengebed, dat men in den Tempel dagelijks aan de offers placht te verbinden naar het voorschrift der Wet, betwijfel ik toch niet, dat hij door tegenzin in langer wachten gedreven, begeert dat zijn redding bespoedigd worde, alsof hij gezegd had: Zoodra ik ontwaak, zal dit mijn eerste gedachte zijn. Stel Gij Heere dus de hulp, die ik noodig heb, niet langer uit; maar beantwoord spoedig mijn gebeden. *Zich voor God schikken* vertolk ik als evenveel beduidend als: op de rechte wijze zich tot Hem wenden. De meesten verstaan hieronder: *Mijn gebed*, alsof hier een uitlating (ecliptica loquutio) ware. Maar mijns bedunkens heeft David liever willen verklaren, volstrekt niet her- of derwaarts gebogen of afgetrokken te wezen, maar zich deze orde gesteld te hebben, dat hij de toevlucht neemt tot God. Er bestaat toch een stilzwijgende tegenstelling tusschen de onbestemde en dwalende omzwervingen van hen, die naar de hulpmiddelen der wereld rondzien of aan hare raadgevingen hangen, en den rechten weg des geloofs: waardoor alle vromen van ijdele aanlokselen teruggetrokken zich tot God alleen wenden. Want „*arak*" beteekent in het Hebreeuwsch *ordenen* of *uiteenzetten*, soms

ook wel: *vergelijken* of *pasklaar maken.* Het best nu past de beteekenis, dat David belijdt, in het minst niet afgevoerd te worden op bochtige omwegen, maar rechtstreeks tot God te zullen komen. Met het woord *overdenken* drukt hij zoowel geduld en volharding als kommer uit. Want ik twijfel niet (dewijl *tsippah* in het Hebreeuwsch zoowel *verwachten* als *opzien* beteekent,) of David heeft willen zeggen, dat hij, nadat hij zijn zorgen in Gods boezem nedergelegd heeft, met gespannen gemoed als op de wacht is, totdat door de uitkomst zelve blijkt, dat hij door God verhoord is. Hoewel nu onder het verlangen ook altijd eenige onrust schuilt, wacht toch hij, die overdenkt, de Genade Gods, die hij begeert, geduldig in. Zoo leert deze plaats, dat het armoedige gebeden zijn, waaraan geen hoop verbonden is, die de gemoederen, als op een wachttoren verheft.

5. Want Gij zijt geen God, die goddeloosheid wilt: de booze zal bij U niet wonen. 6. De dwazen zullen niet staan voor Uw oogen: Gij haat allen, die ongerechtigheid volbrengen. 7. Gij zult verdelgen, die leugen spreken: den bloeddorstigen en listigen man zal Jehova verafschuwen.

Hier wint David Gods gunst voor zich uit de kwaadaardigheid en verkeerdheid zijner vijanden. Wel is waar is het als een afgebroken rede, gelijk dikwerf de heiligen stamelen in het gebed; maar dit stamelen is Gode meer aangenaam dan alle figuren der Redekunst, hoe schitterend en prachtig ook. Verder gaat David op dit doel af, dat het onmogelijk is, dat God, wanneer zijn vijanden ten toppunt van wreedheid en trouweloosheid gekomen zullen zijn, hen niet haastiglijk zal beteugelen. Hij redeneert nu uit Gods eigen natuur; want, wanneer Hij behagen heeft in gerechtigheid en rechtheid, leidt hij daaruit af, dat Hij wrake zal doen over alle boozen en ondeugenden. Hoe is het toch mogelijk, dat zij ongestraft Zijn hand ontkomen zouden, terwijl Hij de rechter der wereld is? Deze plaats is ten zeerste waardig opgemerkt te worden. Want wij weten, hoezeer ons de teugellooze onbeschaamdheid der goddeloozen in verwarring brengt; want òf wij staan als door den donder getroffen geheel verbaasd òf wij zinken in vertwijfeling ineen; dewijl God haar niet op staanden voet bedwingt. David daarentegen ontleent hieraan liever stof voor zijn geloof. Want hoe meer zijn vijanden in losbandigheid tieren, des te ijveriger roept hij God tot

wreker aan, Wiens eigen werk is, alle boozen te verderven, omdat Hij alle misdaad haat. Laten dan alle godvreezenden leeren zich tot God te verheffen, zoo vaak zij te strijden hebben met geweld, bedrog, en onrecht, om zich aan te vuren tot zekere hoop op bevrijding; gelijk hen Paulus vermaant, 2 Thess. 1 : 5: „Het is een bewijs", zegt hij, „van Zijn recht, dat Gij nu het kruis torscht; dewijl het recht is bij God hun, die U bedroeven, droefenis te vergelden; en U, die bedroefd zijt geworden, verkwikking met ons." En voorzeker zou Hij anders niet de Rechter der wereld zijn, indien niet de vergelding voor al de goddeloozen bij Hem ware weggelegd. Nu bevatten wij het gebruik van deze leering: te weten opdat wij leeren om, wanneer bij het weelderig leven der boozen ons de twijfel bekruipt, of God wel voor ons zorg draagt, haar dit schild voor te houden: God, Die alle ongerechtigheid haat en veracht, zal hen niet ongestraft laten ontkomen; ofschoon Hij hen voor een tijd duldt, zal Hij ten laatste den rechterstoel bestijgen en Zich een Wreker toonen. Overigens wordt hier ook de algemeene leering uit getrokken, dat God niet de oorzaak der zonde is, noch in de zonde behagen heeft, hoewel Hij door den Satan en de goddeloozen werkt, en van hun kwaadaardigheid gebruik maakt tot het uitvoeren Zijner oordeelen: dewijl Hij altijd een rechtvaardig doel Zich voor oogen stelt; zoodat Hij terecht dezulken veroordeelt en straft, die Zijn verborgen voorzienigheid drijft, waarheen Hem goeddunkt. In het vijfde vers nemen eenige, „*Rang*" in het mannelijk geslacht voor: *Misdadig mensch*; maar ik versta er liever *kwaadaardigheid* onder, David zegt toch eenvoudig, dat tusschen God en het onrecht geen overeenstemming is; daarna daalt hij af tot de menschen zelven en ontkent, *dat de dwazen voor Zijn oogen staan zullen.* Het is nu een zeer goede gevolgtrekking: ongerechtigheid is bij God ten zeerste gehaat; derhalve zal Hij op alle onrechtvaardigen billijke wrake oefenen. *Dwazen* noemt hij, naar de gewoonte der Schrift, hen die met blinde begeerte zich haasten tot zondigen. Want niets is meer razend dan goddeloozen, die met verwerping der vreeze Gods door de lust tot kwaaddoen medegesleept worden, ja zelfs is er geen erger verstandeloosheid dan verachting Gods, waardoor de menschen alle goddelijk recht verkeeren. Hoewel David zich dit nu ter vertroosting voorstelt, ontlokt hij daaraan echter tegelijk een onderwijzing, die voor de vreeze Gods bevorderlijk is; want door uit te spreken, dat God de Wreker der boozen zal worden, legt de Geest ons een teugel aan, opdat wij niet door de hoop op straffeloosheid tot zonde komen zouden.

8. En ik zal in de veelheid Uwer barmhartigheid Uw huis intreden, ik zal in Uwen heiligen tempel aanbidden in Uw vreeze.

Sommigen meenen, dat het koppelwoord hier in tegenstellenden zin geplaatst is, alsof David, zich vergelijkend met de goddeloozen, zou uitspreken, dat God hem gunstig zal worden: maar de lezers mogen overwegen, of het niet beter past, het in besluitenden zin op te vatten, in dezer voege: dewijl Gij de goddeloozen niet kunt dragen Heere, zal ik dus door Uw hand behouden, U in Uw tempel plechtig dank brengen voor de verkregen bevrijding. Indien de eerste verklaring meer behaagt, zondert de Profeet zich af van de klasse dergenen, over wie hij gesproken heeft, eenvoudig zijne Godvreezendheid uitdrukkende. Maar het verband dezer plaats schijnt te eischen, dat hij God dankoffers belooft; want dewijl hij pas gezegd had, dat zijn vijanden bij God zeer gehaat waren, wekt hij nu na de hoop op verlossing verkregen te hebben, zichzelven tot dankbaarheid op. Ik zal, zegt hij, naar den tempel komen, *in de veelheid Uwer barmhartigheid*: alsof hij zeide, dat ofschoon hij nu bijna verloren kan schijnen, hij toch door Gods genade behouden en ongedeerd zou zijn. Deze plaats leert dus, dat wij Gods genade ons voor oogen moeten stellen, wanneer de uiterste beproevingen ons dringen, opdat wij zelfs in de grootste gevaren goede hope moge hebben. Dewijl te dezen opzichte ons vleesch Gods genade òf kwaadwillig verkleint òf naar alledaagschen maatstaf schat, moeten wij leeren, hare onmetelijke grootheid te verheffen, welke genoegzaam is om de verschrikkingen te overwinnen. Hoewel nu Davids plan geweest is, zich op grond van Gods barmhartigheid gewisse veiligheid te beloven, toont hij echter tevens, dat hij, waar hij gered zal zijn, dankbaar daaraan zal gedenken. Dewijl nu de huichelaars, met het dankzeggen niets anders doen dan Gods naam ontheiligen, gelijk zij onrein en bezoedeld zijn, daarom verzekert hij, dat hij van plan is te komen *in de vreeze Gods*, om Hem met een ongeveinsd en rein hart te aanbidden. Overigens is hieruit in het algemeen de leering af te leiden, dat, zoolang God ons geen smaak van Zijn goedheid gegeven heeft, ons de toegang tot Hem niet open staat, en dat niemand naar behooren bidt, behalve wie Zijn genade ervaren hebbende, vastgesteld heeft en overtuigd is, dat Hij hem goedgunstig zal zijn. Maar hieraan wordt toegevoegd de vreeze Gods, welke het rechte en godvreezende vertrouwen van de vleeschelijke gerustheid onderscheidt.

9. Jehova leid mij in Uwe gerechtigheid om mijne vijanden: richt voor mijn aangezicht Uwen weg. 10. Want geen rechtheid is in hun mond: hun binnenste is verkeerdheden; hun keel een open graf; listiglijk handelen zij met hun tong. 11. Doe hen dwalen o God; laat hen vervallen van hun raadslagen; richt hen te gronde in de veelheid hunner misdaden; omdat zij tegen U oproerig geweest zijn.

9. *Jehova leid mij.* Sommigen leggen uit als volgt: Toon mij, wat recht is, en maak dat ik geheel en al Uwer gerechtigheid toegewijd zij; en dat wel wegens de tegenstanders; omdat er gevaar is, dat de Heiligen, door de booze en bedriegelijke kunstgrepen der goddeloozen aangedreven, van den rechten weg afwijken. Dit is wel een vrome en nuttige uitspraak; maar geschikter is de andere uitlegging, dat God Zijn knecht midden door de hinderlagen der vijanden veilig doorleide, en hem een uitweg opene; wanneer hij alom gevangen en omkneld schijnt. Op deze plaats (evenals op zeer vele andere), wordt dus Gods gerechtigheid genomen van Zijn trouw en lankmoedigheid, die Hij betoont in het beschermen der geloovigen. En dus heeft hier het voorzetsel *in* dezelfde kracht als *naar* of *volgens.* Dewijl toch David begeert; dat God de Leider van zijn tocht zal zijn, maakt hij zich uit Zijn gerechtigheid de hoop dit te verkrijgen, alsof hij gezegd had: Heere, beschut mij door Uw bijstand, omdat Gij rechtvaardig zijt, opdat ik aan de verkeerde kunstgrepen mijner vijanden ontkome. Hetzelfde begeert hij voor zich in het volgende deel, waar hij bidt, dat *Gods weg voor zijn aangezicht gericht worde.* Dit is, dat hij van Godswege uitgerukt worde uit de benauwdheden, waardoor hij zóó ingesloten was, dat hij naar het vleesch meende, er nooit te zullen uitkomen. Zoo bekent hij nu, niet in staat te zijn de hinderlagen zijner vijanden te vermijden, zoo niet God hem èn bedachtzaamheid geve, èn door de plaatsen, waar geen weg was, den weg bane. Hetzelfde betaamt ook ons te doen op zijn voorbeeld: dat wij, niet onszelven betrouwend, wanneer ons raad ontbreekt of de oneerlijkheid onzer vijanden toeneemt, ons tot God spoeden, in Wiens hand (gelijk wij elders zien zullen) uitkomsten zijn tegen den dood.

10. *Want in hun mond is niet.* Weder herhaalt hij dezelfde klachten, om zijn tegenstanders met te meer haat bij God te be-

zwaren, maar voor zichzelven roept hij de barmhartigheid van dien God in, Die beloofd heeft, den ten onrechte onderdrukte hulp te zullen bieden. En hierop moet men letten, dat, hoe wreeder de vijanden tegen ons woeden en hoe misdadiger zij ons kwellen, wij met te grooter vertrouwen onze klachten ten hemel moeten opzenden; dewijl God niet zal dulden dat hun razernij ten einde toe zal woeden; en ook hun kwaadaardigheid en verkeerde listen aan het licht zal brengen. In de eerste plaats beschuldigt hij hen van trouweloosheid, omdat zij niets goed of oprecht spreken; als oorzaak geeft hij aan, dat zij van binnen vol ongerechtigheid zijn. Daarop vergelijkt hij hen bij graven, alsof hij zeide, dat zij zeer verslindende draaikolken zijn; waarmede hij hun niet te vervullen verlangen naar bloedvergieten aanwijst. Eindelijk gaat hij weêr hun bedriegelijkheden na; waaruit wij zien; dat hij waarlijk niet door middelmatige verongelijkingen beproefd is, maar dat hij met de allerergste vijanden heeft te strijden gehad, die geen menschelijkheid nòch matiging hadden; zoo ellendig onderdrukt gaat hij niet alleen voort met zijn gebed, maar ontleent aan zijn verwarden en hopeloozen toestand grond tot hopen. Dat nu Paulus, Romeinen 3: 13 deze plaats aanhalende, dit tot geheel het menschelijk geslacht uitstrekt, doet hij niet buiten de meening des Geestes; want wanneer hij deze grondwaarheid als algemeen erkend aanneemt, dat ons onder Davids persoon de Kerk wordt beschreven, zoo in haar hoofd. Christus als in haar leden, volgt hieruit, dat onder het getal der vijanden allen moeten gerekend worden, die niet zijn wedergeboren door Gods Geest, hetzij zij vreemdelingen zijn of huisgenooten. Want David roept ook op deze plaats niet de Assyriërs of de Egyptenaars voor Gods gericht; maar de ontaarde Joden, die, naar het vleesch besneden, pochten van het heilige zaad van Abraham te zijn. Paulus verdraait dus niet deze woorden van hun rechten zin door ze op alle andere stervelingen toe te passen; maar verzekert eigenlijk, dat door David is getoond, hoe zij van nature zijn.

11. *Doe hen dwalen.* Omdat „*asham*" in het Hebreeuwsch zoowel *uitvallen* of *verderven* beteekent als *zondigen*, en overdrachtelijk voor *dwalen* of *verbijsterd zijn* gebruikt wordt, passen beide zinnen op deze plaats zeer wel; maar dewijl David onmiddelijk hierop er bijvoegt: *laat hen vervallen van hun raadslagen* is mij niet twijfelachtig, dat deze eerste bede aan de tweede gelijk of verwant moet zijn. Ik verbind dus deze twee tegelijk als oorzaak en gevolg, dat God de verstandeloozen in

dwaling indrijft en vervolgens, dat zij hun eigen plannen verijdelen. Want waaruit komt het voorts, dat de goddeloozen vergeefs beraadslagen, en zoo onnadenkend en zonder overleg zich laten vervoeren, en zich schandelijk stooten, tenzij omdat de Heere hen vangt in hun arglistigheid? Hij ondervangt hun boosheid, Hij bedwelmt hen met een geest des slaaps en der duizeling, opdat zij in de minste zaken onwetende zijn. Zoo wij dus de listen en lagen der menschen voor ons vreezen, en wij zien dat zij, die begeeren ons te schaden, scherpzinnig en gevat zijn, kome ons dit woord in het geheugen, dat het Gods bestendig werk is, hen, die verstandig zijn om te zondigen, met verbijstering en onzinnigheid te slaan. Zoo komt het dat God, terwijl wij slapen, hun listen, hoe geslepen ook, door Zijn geblaas verstrooit en eindelijk hen tot speelbal nederwerpt. Om kort te gaan, David wenscht, dat Gods hand tegen zijn vijanden zal gewend worden, en dat zij weêrhouden worden van hun verkeerde overleggingen. En, wanneer Satan, als werkmeester van alle bedriegerijen, den goddeloozen alle manieren om schade aan te richten in de gedachten brengt, die zij listiglijk verder uitdenken, is het voorwaar noodzakelijk, dat dit door God te niet gemaakt worde. Met *van de raadslagen vervallen* bedoelt hij: *niet opvolgen noch uitrichten* wat zij besloten hadden. Hij smeekt vervolgens de straf over hen af, die zij verdiend hebben; omdat zij, terwijl zij ten onrechte en booselijk verbitterd waren tegen een mensch, die hun niets misdeed, *ook oproerig geweest zijn tegen God.* Nu denken de hoovaardigen wel volstrekt niet, dat er aan ellendige menschjes zooveel gelegen is, dat in hun persoon God beleedigd wordt; want zij meenen ook evenmin, dat hun schichten tegen den hemel afgeschoten worden, als wanneer zij stof of slijk met de voeten vertraden. Daarentegen geeft God aan Zijn vereerders dit onschatbaar loon, dat Hij hun zaak als de Zijne aanmerkt. Elk, die van goede conscientie zal zijn, en niet van zijn oprechtheid zal zijn afgeweken, heeft dus, wanneer hij onwaardiglijk gekweld wordt, geen oorzaak om te betwijfelen, dat God Zich voor hem als een schild tegenover zijn vijanden zal plaatsen.

12. En dat allen, die op U hopen, zich verheugen;
tot in eeuwigheid opspringen van vreugde; en bescherm
hen; en dat zij, die Uwen naam liefhebben, zich in U
verlustigen! 13. Want Gij zult den rechtvaardige
zegenen Jehova; met welwillendheid zult Gij hen omringen als met schild.

12. *En dat allen zich verblijden.* Of deze woorden in den toekomenden tijd gelezen worden, of wel in de wenschende wijs, is voor den zin niet van zoo veel gewicht; want op beide manieren zal vastblijven wat de Profeet gewild heeft: namelijk dat, zoo hij door Gods hand wordt verlost, alle geloovigen in de vrucht dezer genade zullen deelen; alsof hij gezegd had; Heere, zoo Gij mij hulpe biedt, zal Uw weldadigheid niet mij alleen ten goede komen; maar aan al Uw vereerders blijken; dewijl zoo hun geloof te meer zal bevestigd worden, en zij Uwen naam zullen verheerlijken; om dus te gemakkelijker bevrijding van den Heere te begeeren, beveelt hij dit aan door het einddoel of de uitkomst, dat het allen godzaligen meer vertrouwen zal inboezemen, en hen zal aanvuren om Gode lof en dank toe te brengen. Deze plaats nu leert ons, dat wij ondankbaar zijn tegen God, indien wij niet alle weldaden, die Hij onzen naasten schenkt, ook tot ons eigen nut aanwenden; waardoor Hij betuigt, dat Zijn weldadigheid steeds allen godzaligen gemeenschappelijk getoond wordt, en daarom wordt als reden der vreugde er bijgevoegd, *omdat* de Heere *hen zal beschermen.* Want zoo dikwerf Hij Zich jegens één uit de geloovigen weldadig betoont, moeten zij (gelijk wij gezegd hebben) voor vast houden, dat Hij hetzelfde jegens hen zal zijn. Voorts leert deze plaats, dat de ware vreugde nergens elders dan uit Gods bijstand haar oorsprong neemt; want, al zijn wij aan duizend dooden blootgesteld, dit moet ons overvloediglijk genoeg zijn, dat wij door Gods hand beschut worden. Maar dit zal geschieden, zoo ons de ijdele schaduwen der wereld niet misleiden, om ons in hen te verbergen. Nog moet hierop gelet, dat hij van hen, die op God hopen, zegt, *dat zij Zijn naam liefhebben.* En het kan ook niet anders, of de gedachte aan God is zoet, en geeft ons deugdelijke blijdschap: ja sleept ons mede tot liefde voor Hem, nadat Hij ons Zijn goedheid heeft doen smaken. Gelijk anderzijds alle ongeloovigen dien naam begraven zouden wenschen en de gedachte daaraan met huivering ontvlieden.

13. *Want Gij zult zegenen.* Hij bevestigt het te voren gezegde; namelijk, dat al Gods dienaren een bewijs voor hun geloof aan zijn eigen persoon ontleenen moeten, dewijl hij wil, dat naar één voorbeeld geoordeeld worde over de voortdurende genade jegens alle vromen. En hij wijst er weder op, dat er geen andere wettige verheuging is, behalve aan het gevoel van Gods vaderlijke welwillendheid ontleend. Het woord *zegenen* beteekent bij de Hebreeën (wanneer er van menschen sprake

is) *heilwenschen;* maar wanneer het op God betrekking heeft, is het hetzelfde als goed gefortuneerd worden (zooals men het noemt) of met alle goederen overladen. Want dewijl Gods gunst werkdadig is, brengt Zijn zegen een toestrooming van alle goede dingen uit zich voort. Het woord *rechtvaardige* wordt niet tot één mensch beperkt; maar duidt onbepaald al Gods vereerders aan. Overigens, de Schrift noemt rechtvaardig niet, wie om de verdienste hunner werken zoodanig gerekend worden, maar wie de gerechtigheid najagen; dewijl, nadat de Heere hen met Zijn gunst omvat heeft door hun zonden hun niet toe te rekenen, het rechte streven naar gerechtigheid hun ten behoeve aangenomen wordt voor de volmaaktheid der gerechtigheid. Op ditzelfde wijst ook hetgeen volgt: *Gij zult hen met genadige gunst* (of welbehagen) *kroonen als met een schild;* want hij verstaat, dat de geloovigen van alle zijden deugdelijk toegerust zullen worden; omdat het hun in geen enkel opzicht aan genade ontbreken zal; die èn een oninneembaar bolwerk is, èn gewisse redding met zich brengt. Ofschoon nu het woord *kroonen*, dat hij gebruikt, bij de Hebreeën dikwijls een sieraad of een kleinood aanduidt, twijfel ik niet of het wordt overdrachtelijk gebruikt voor *voorzien* of *omringen*, dewijl er de vergelijking met een schild aan wordt toegevoegd. De zin is dus deze, dat, hoe zeer groote en verscheidene gevaren ook de rechtvaardigen mogen belegeren, zij toch veilig zullen zijn, omdat God hun genegen is.

PSALM 6.

INHOUD. David smeekt, door Gods hand bedroefd, terwijl hij weet, door zijn eigen schuld Gods toorn uitgelokt te hebben, dat zijn zonden hem vergeven worden, opdat hij verlichting bekome; en tegelijk klaagt hij, dat hij het vermogen zal verliezen om God te prijzen, zoo hij door den dood uit de wereld wordt weggerukt. Daarop vertrouwen bekomen hebbende, roemt hij Gods genade, en keert zijn woord tegen de vijanden, die zich in zijn tegenspoeden verheugd hadden.

1. Voor den opperzangmeester op Neginoth op de octava (de achtste) een lied van David.

Het woord Opperzangmeester toont, dat David, nadat hij de bevrijding van de rampen, die hij betreurt, verkregen had, de aandoeningen zijner droefheid in dezen Psalm heeft samengevat; maar onzeker is, van welken aard de kastijding is geweest. Want zij, die haar tot ziekte beperken, brengen geen genoegzame vaste reden bij, waarom zij van dit gevoelen zijn. Zij

leggen nadruk op het werkwoord „*amal*," dat wel *ziek zijn* beteekent, maar hier meer waarschijnlijk oneigenlijk wordt opgevat. Zij werpen tegen, dat Hizkia, toen hij van ziekte hersteld was, van den dood hetzelfde gezongen heeft. Maar daarentegen wordt in Psalm 116, waar van geen ziekte sprake is, in naam der geheele Kerk dezelfde klacht gelezen. Hoewel wij nu uit deze woorden afleiden, dat David in het uiterste gevaar verkeerd heeft, is toch mogelijk, dat hij aan een ander soort van smart dan lichaamsziekte geleden heeft. Nemen wij daarom wat zeker is: dat hij door een harde ramp getroffen is, of een harde straf hem is toegediend, die zijn oogen allerwege hulde in nevelen des doods. Ook moet het volgende vastgehouden, dat de Psalm niet gemaakt is in hetzelfde tijdsgewricht, waarin hij is gebeden; maar dat de smeekingen, die hij in gevaren en smarten had uitgesproken, door hem tot gedenkteeken zijn opgeschreven, nadat hem de ontspanning gegeven was, en daarom verbindt hij de treurigheid, waarmede hij voorzeker eenigen tijd geworsteld heeft, met zijn latere verblijding. Wat nu het woordt *octava (sheminith)* betreft, dewijl wij elders gezegd hebben, dat *Neginoth* een muziekinstrument is, weet ik niet of het goed past hier aan een cither met acht snaren te denken. Lichtelijk zal ik dus toelaten, dat het op den toon toegepast worde, om een zeker onderscheid in den zang aan te duiden. Ofschoon ik in een zoo duistere en zoo weinig beteekenende zaak ieder vrije gissing laat.

2. Jehova bestraf mij niet in Uw grimmigheid, en kastijd mij niet in Uwen toorn.

Ofschoon het kwaad hem misschien door menschen aangedaan was, bedenkt David wijselijk, met God te doen te hebben. Want zij vorderen slecht in hun moeielijkheden, die niet dadelijk hunne zonden voor zich zien, zoodat zij gevoelen Gods toorn verdiend te hebben. En toch zien wij, hoe groote bedwelming bijna allen in dit opzicht bevangt, want terwijl zij luide roepen beklagenswaardig te zijn, ziet er nauwelijks één uit honderd naar de hand, die slaat. Laten wij daarom leeren, van welke zijde ook de rampen komen, terstond onze zinnen op God te richten, en Hem te erkennen als rechter, Die ons als beschuldigden voor Zijn rechterstoel roept, wanneer wij niet uit eigen beweging Zijn rechtspraak voorkomen. Maar dewijl het dikwijls geschiedt, dat de menschen, wanneer zij gedwongen worden te gevoelen, dat God op hen vertoornd is, liever zich tot

goddeloos geklaag begeven, dan zichzelven en hun eigen zonden aan te klagen, moet worden opgemerkt, dat David niet alleen alle rampen, die hij ondergaat, aan God toeschrijft; maar ook erkent, dat hem een billijke vergelding voor zijn zonden gegeven wordt. Hij twist dan ook niet met God, alsof Hij verbitterd wordt zonder oorzaak; maar terwijl hij Hem tot de beschuldigende en kastijdende partij maakt, wenscht hij alleen, dat aan de straffen een maat gesteld worde; en verklaart met deze woorden, dat Hij een rechtvaardig Vergelder der misdaden is. Overigens bidt hij, na bekend te hebben, dat hij terecht gekastijd wordt, het toppunt des rechts of der gestrengheid af. Want hij ontvlucht ook niet geheel en al de straf (wat onrechtvaardig ware, en hem ook meer tot schade dan tot nut zou geweest zijn), maar hij schrikt alleen voor den toorn Gods, die de zondaren met den dood bedreigt. Want stilzwijgend stelt hij tegenover toorn en woede vaderlijke lichte kastijding, gelijk blijkt uit Jeremia 10 : 24: „Kastijd mij, Heere," zegt hij, „maar in recht; niet in Uwen toorn." Wel wordt van God gezegd, dat Hij toornig is op de zondaren, zoo vaak Hij hun straffen toedient; maar oneigenlijk, want niet alleen voegt Hij er eenige zoetheid Zijner genade bij om de smart te lenigen, maar ook bewijst Hij door de straffen te matigen en lankmoediglijk Zijn hand in te houden, dat Hij hun welgezind is. Dewijl echter onvermijdelijk is, dat wij door ontzetting terneder geworpen worden, zoo vaak Hij als wreker der misdaden verschijnt, heeft David niet zonder reden, naar het gevoel des vleesches, Zijn toorn en grimmigheid gevreesd. De zin is dus: Ik erken wel, Heere, waardig te zijn, dat Gij mij vernietigt; maar handel niet met mij naar mijn verdienste, want ik zou niet in staat zijn Uw gestrengheid te dragen, maar vergeef veeleer mijn zonden, waardoor ik Uw toorn tegen mij uitgetart heb. Wij echter moeten uit Davids voorbeeld leeren, zoo vaak wij door tegenspoeden gedrukt worden, tot dit geneesmiddel de toevlucht te nemen: opdat wij met God verzoend worden; dewijl volstrekt niet te hopen is, dat het ons goed en voorspoedig zal gaan, tenzij in Zijn gunste. Waaruit volgt, dat het nooit aan opeenstapeling van rampen zal ontbreken, totdat Hij ons de zonden vergeeft.

3. Erbarm U mijner Jehova, want ik ben zwak: Genees mij Jehova, want mijn beenderen zijn verschrikt. 4. En mijn ziel is zeer vervaard: en Gij Jehova tot hoe lang nog?

3. *Erbarm U mijner.* Hier, waar hij Gods erbarmen inroept, wordt te beter openbaar, dat hij met de woorden toorn en grimmigheid geen woede of onmatige strengheid bedoeld heeft, maar alleen het oordeel, dat God tegen de verworpenen uitvoert, die Hij niet lankmoedig als zonen spaart. Want zoo hij over onbillijke hardheid van straf zich beklaagd had, zou hij er nu alleen bijvoegen: Matig U, opdat Gij niet in het straffen de maat der misdaad te buiten gaat. Door zich dus alleen op de barmhartigheid te beroepen toont hij, dat hij niets anders wenscht, dan dat niet naar recht en verdienste met hem gehandeld worde. En opdat God meer geneigd zij om te vergeven, zoo betuigt hij, dat hij schier uitgeput is. Want hij noemt zich niet zwak (gelijk ik te voren verklaard heb), omdat hij ziek is, maar omdat hij neergeslagen en verbroken is. Daar wij nu weten, dat God met het opleggen van straffen dit doel heeft, n.l. om ons te vernederen, zoo is de deur Zijner barmhartigheid geopend, zoodra wij door Zijn roeden tot onderwerping gebracht zijn. Daarbij, omdat het Zijn bizonder werk is de zwakken gezond te maken, de gevallenen op te richten, de krachteloozen te ondersteunen, den dooden in één woord het leven weder te geven; zoo is deze ééne reden voor ons genoeg om Zijn genade in te roepen, indien wij bezwijken onder de ellende. Waar hij nu getuigd heeft, dat zijn hoop op redding niet anders dan alleen in de goedertierenheid Gods gelegen is, en hij weenende voortbrengt, hoe hij is nedergeslagen: zoo voegt hij er de uitvoering zijner zaak bij, door van God gezondheid te vragen. En deze orde moeten wij houden, dat wij weten, dat, wat voor goede dingen wij van God vragen, zij uit de bron Zijner ongehoudene goedheid vloeien: en dat wij dan eerst van de straffen ontheven worden, nadat Hij Zich onzer ontfermd heeft. *Omdat zij verschrikt zijn.* Hij bevestigt wat ik juist aanroerde, dat hij uit de zwaarte van het kwaad hoop kreeg op verzachting: dewijl God te gereeder is om den ellendigen hulp te bieden, naarmate Hij ziet, dat zij meer gedrukt en bijkans overstelpt zijn. Hij kent aan zijn beenderen schrik toe, niet omdat zij met gevoel begiftigd zijn: maar omdat het geheele lichaam geschokt is door de hevigheid der smart. Hij noemt niet zijn vleesch, dat weeker is, maar onder den naam van beenderen verstaat hij, dat zijn voornaamste kracht geschokt is. Hij duidt daarna de oorzaak aan, zeggende, dat zijn ziel zeer verschrikt is. Want het koppelwoord heeft, mijns erachtens, de beteekenis van een redengevend voegwoord, alsof hij zeide: zoo zwaar en hevig is de

innerlijke angst mijns harten, dat de geheele kracht mijns lichaams verstoord is. Want ik keur het niet goed, dat de ziel in plaats van het leven genomen wordt; ook past het niet.

4. *En Gij Jehova, hoe lange?* De ecliptische spreekwijze (waarbij woorden worden weggelaten) strekt om de hevigheid der smart uit te drukken, welke niet alleen de ziel, maar ook de keel beklemd houdt: zoodat zij de rede midden in den zin inslikt. Echter is de bedoeling in deze afgebroken rede dubbelzinnig. Want sommigen verstaan erbij: zult Gij mij bedroeven, of zult Gij voortgaan mij aan te vallen? Anderen: tot hoelang zult Gij Uw barmhartigheid uitstellen? Maar de rede, welke terstond volgt, toont, dat deze tweede zin het meest waarschijnlijk is: namelijk als David wenscht, dat de Heere hem moge aanzien. Derhalve klaagt hij, dat hij nu door God verlaten is, of dat Hij geen acht op hem slaat, gelijk het schijnt dat Hij verre van ons is, zoo dikwijls Zijn hulp of genade niet metterdaad blijkt. Nu staat echter God naar Zijn toegevendheid ons toe, dat wij wenschen, dat Hij zich haast ons hulp te bieden; maar waar wij geklaagd hebben over uitstel, moeten wij het aan de beslissing Gods overlaten, Zich niet anders te haasten, dan Hem goeddunkt, opdat onze bede of onze smart niet de perken te buiten ga.

5. Keer weder Heere, red mijn ziel; verlos mij om Uwer goedertierenheid wil. 6. Omdat er in den dood Uwer geene gedachtenis is: wie zal U loven in het graf?

5. *Keer weder Heere.* Gelijk hij juist de afwezigheid Gods beweend heeft, vordert hij nu, dat hem een teeken van Diens tegenwoordigheid gegeven worde. Want ons geluk is daarin gelegen, dat wij van God aangezien worden. Nu meenen wij, dat Hij van ons vervreemd is, zoo Hij niet bewijst, dat Hij voor ons zorg draagt. Wij begrijpen uit deze woorden, dat David toen in het uiterste gevaar verkeerd heeft, als hij bidt èn dat zijn ziel als uit de kaken des doods moge worden gerukt, èn dat hij in het heil hersteld worde. Er wordt echter geen melding gemaakt van krankheid: daarom schort ik mijn oordeel over den aard der droefheid op; overigens bevestigt David weder, wat hij in het tweede vers omtrent de barmhartigheid Gods had aangeroerd: namelijk dat hij zijn verlossing van nergens elders dan van haar verwachtte. Daarom zullen de menschen nooit

een geneesmiddel voor hun ellenden vinden, voor zij geleerd hebben hun eigen verdiensten te vergeten, op welke vertrouwende zij zich misleiden; en de toevlucht te nemen tot de vrijwillige goedheid Gods.

6. *Omdat er in den dood geen gedachtenis is.* Nadat God ons alle dingen om niet gegeven heeft, eischt Hij van onzen kant niets, dan dat wij Zijner weldaden gedachtig zullen zijn. Op deze dankbaarheid heeft betrekking, wat David zegt, dat er in den dood geene gedachtenis van God zal zijn, dat er in het graf geen lof van Hem zal zijn. Hij betreurt nu, dat deze gelegenheid hem ontnomen zal worden, indien hij weggenomen wordt: omdat hij niet meer onder de menschen zal verkeeren om den naam Gods te roemen. Verder besluiten sommigen zeer ten onrechte en ongeschikt hieruit, dat de dooden, alle gevoel missen en er in hen geen kracht is: omdat slechts gehandeld wordt van het onderling verkondigen van de genade Gods, waarin de levende menschen zich oefenen. Want wij weten, dat wij daarom op deze aarde geplaatst zijn, om God met één zin en één mond te loven, en dat dit het doel van ons leven is. En ofschoon ons de dood een einde maakt aan dergelijke verheerlijking, zoo volgt echter niet, dat de zielen der geloovigen, ontbloot van de lichamen, van verstand beroofd worden, of niet worden aangedaan door eenige liefde tot God. Daarbij zag David ook in den dood het oordeel Gods: wat hem dwong te zwijgen, voor zoover het betrof het zingen van den lof Gods, want, daar alleen de goedheid Gods, door het verstand begrepen, ons den mond opent om Hem te verheerlijken, moet noodzakelijk ook het prijzen ophouden, waar de blijdschap is weggenomen. Daarom is het geen wonder, als van den toorn Gods, welke ons door schrik verslindt, gezegd wordt, dat hij Zijn lof uitbluscht. En hieruit wordt ook de andere vraag opgelost, waarom David zoo den dood verafschuwde, alsof er voor hem buiten de wereld geen hoop over zou blijven. Geleerde mannen noemen drie redenen, waarom de Vaderen onder de Wet met zoo groote vreeze des doods bevangen waren: vooreerst namelijk omdat, terwijl de genade Gods nog niet door de komst van Christus openbaar gemaakt was, slechts duistere beloften een zwakken smaak van het toekomstige leven gaven. Vervolgens, omdat het tegenwoordige leven, waarin God zich een Vader toont, van zelf begeerlijk is. In de derde plaats, omdat zij bevreesd waren, dat er na hun verscheiden, een verandering in den godsdienst zou komen. Maar mij komen die redenen

niet deugdelijk genoeg voor, want ook beving niet altijd een zelfde vrees Davids geest; daar hij namelijk op zijn tijd, des levens zat, zijn ziel zacht in den schoot Gods gegeven heeft. De tweede reden nu zouden wij heden met de oude Vaderen gemeen hebben: nademaal de vaderlijke liefde Gods jegens ons door nog heerlijker bewijzen ook in dit leven schittert. Maar ik zie (gelijk ik boven gezegd heb) in deze klacht van David iets anders: namelijk, dat hij, gevoelende dat de werkende hand Gods tegen hem was, door vrees overstelpt werd, zoodat hij bijna verstomde. Hetzelfde is te zeggen van Hizkia, dat hij niet maar eenvoudig den dood, maar den toorn Gods, en dezen toorn als niet gewoon, afgebeden heeft. Jes. 38: 3.

7. Ik ben moede van mijn zuchten, ik doe mijn bed alle nachten zwemmen: ik doornat mijn bedstede met mijn tranen. 8. Mijn oog is verduisterd van verdriet: het is veroud wegens mijn vervolgers.

Ofschoon de spreekwijzen hyperbolisch zijn (dat is: de maat vergrootende) zoo maakt toch David niet naar de manier der dichters zijn smart grooter, maar verklaart naar waarheid en eenvoudig, hoe hard en bitter zij was. Want dit moet men altijd voor oogen houden, dat hij niet door lichamelijke kwalen zoo zwaar gewond was: maar omdat hij dacht, dat God hem vijandig was, zag hij de poorten des doods als geopend: welke droefheid alle andere smarten te boven ging. En hoe meer iemand in oprechtheid Gode overgegeven is, des te harder wordt hij door Diens toorn beangstigd. Vandaar dat de heiligen, anders met een zeldzame dapperheid en zielskracht voorzien, op dit punt een zeer weeke teergevoeligheid toonen. En niets anders dan de botheid des vleesches verhindert ons, hetzelfde wat David in zichzelven beschrijft, te ondervinden. Maar wie slechts middelmatig ervaren hebben, wat het is te strijden met de verschrikking van den eeuwigen dood, zullen in deze woorden niets buitensporigs vinden. Laat ons daarom weten, dat David, door de vrees van zijn conscientie gekweld, niet op een gewone wijze zichzelven gefolterd heeft, maar dat hij schier ademloos daarneder gelegen heeft, Wat de woorden belangt, hij zegt, dat zijn oog verduisterd was: omdat de droefheid der ziel zoowel licht doordringt tot de oogen, als dat zij daaruit het meest zich toont. Omdat het werkwoord „*ataq*" dat ik weergegeven heb door: *veroud*, somtijds beteekent van zijn plaats wijken: zoo verklaren sommigen, dat de scherpte der oogen

verflauwd of verdwenen was. Anderen meenen, dat de oogen door een zwelling, die van het weenen kwam, verborgen waren. Mij komt echter het eerste eenvoudiger voor, dat David klaagt, dat zijn oogen als door ouderdom verminderd zijn. Dat hij er bij zet *alle nachten*, hieruit besluiten wij, dat hij als door een langdurige smart wegteerde, en toch nooit afliet van te bidden.

9. Wijkt van mij, al gij werkers der ongerechtigheid: omdat de Heere de stem mijns geweens gehoord heeft. 10. De Heere heeft mijn smeeking gehoord, de Heere zal mijn gebed aannemen. 11. Al mijn vijanden zullen zeer beschaamd en verbaasd worden; zij zullen terugkeeren, in een oogenblik zullen zij beschaamd worden.

Nadat David zijn smarten en moeiten in den schoot Gods ontlast heeft, doet hij nu als 't ware een nieuwe persoon aan. Er is verder geen twijfel aan of hij is door langdurige zwaarmoedigheid verteerd, voor hij tot dit vertrouwen zich verhief: dewijl wij juist zagen, dat vele nachten door hem in voortdurend geween zijn doorgebracht. Hoe moeilijker nu voor hem het verdriet van het wachten was, des te levendiger wekt hij nu zichzelven op om de overwinning te bezingen. Het woord nu tot de tegenpartijders richtende, wijst hij aan, dat dit niet het geringste deel zijner beproeving was, dat goddelooze menschen met hem als met een verloren en wanhopig man den spot dreven. Want wij weten, hoe onbeschaamd zich hun hoogmoed en wreedheid verheft tegen Gods kinderen, als zij zien, dat dezen door het kruis gedrukt worden. En hiertoe port Satan hen aan, om de geloovigen tot wanhoop te brengen, als zij zien, dat men spot met hun hoop. Overigens leert deze plaats, dat de genade Gods voor de vromen het eenige levenslicht is: dat zij, zoodra God eenig teeken van Zijn toorn geeft, niet slechts beangst worden, maar bijna in de duisternissen des doods gedompeld worden; maar ook dat het leven hun dadelijk weer teruggegeven wordt, zoodra zij bekennen, dat God hun goedgunstig is. Men moet echter opmerken, dat David driemaal herhaalt, dat zijn gebeden verhoord waren: waardoor hij betuigt, dat hij het er voor houdt, dat hij zijn bevrijding van God verkregen heeft: en in dit vertrouwen sterkt hij zich, dat hij zich niet te vergeefs tot God gewend heeft. En dit moeten wij aldus vaststellen, indien wij eenige vrucht uit onze gebeden willen

hebben, dat de ooren van God niet doof zijn geweest voor onze smeekingen. Door het woord *geween* wijst hij niet slechts de hevigheid en vurigheid aan, maar hij duidt ook aan, dat hij met droefenis en klachten in geween werkzaam was. Ook moet men opmerken het vertrouwen en de zekerheid van David, welke hij ontleent aan de gunst Gods. Want hieruit leeren wij dat er niets is in de geheele wereld, dat wij niet zouden mogen verachten, indien wij overtuigd zijn, dat wij door God bemind worden. En tevens houden wij vast, wat Zijn vaderlijke liefde jegens ons waard is. Door het woord *in een oogenblik* wijst hij aan, dat, waar alle heil der vromen schijnt verloren te zijn, God hen tegen alle hoop in uitredt. Want als God plotseling de verwarde zaken omkeert tot een blijden toestand, dan maakt Hij daardoor Zijn macht te meer openbaar en bewonderenswaard.

PSALM 7.

INHOUD. David, bezwaard met onbillijken laster, roept God voor zich te hulp tot een beschermer en wreker, en beveelt Hem de bescherming zijner onschuld aan. En in de eerste plaats betuigt hij, dat hij zich geens kwaads bewust is. Daarna toont hij aan, dat het grootelijks tot roem van God strekt, dat Hij oordeel houdt tegen de goddeloozen. In de derde plaats overdenkt hij bij zich zelven de goedheid en gerechtigheid Gods en stelt zich de belofte voor om zich tot vertrouwen op te wekken. Eindelijk, alsof hij zijn wensch verkregen had, bespot hij de dwaasheid en ijdele pogingen zijner vijanden: zelf vertrouwende op Gods hulp, belooft hij zich zelven, dat tot hun verderf strekken zal, wat zij bedacht en gedaan hebben.

1. Davids Siggaion, dat hij Jehova gezongen heeft over de woorden van Chus, den zoon van Jemini.

Over het woord Siggaion stemmen de Hebreeuwsche uitleggers niet overeen. Sommigen houden het voor een muziekinstrument. Anderen meenen, dat het een accoord was om het lied te zingen. Anderen achten, dat het 't begin was van een gewoon lied, op welks wijs David dezen Psalm gezongen wilde hebben. Anderen vertalen het Hebreeuwsche woord door *vermaak*. Mij komt de tweede opinie het meest waarschijnlijk voor, dat het een zekere soort van melodie of gezang is geweest: zooveel alsof iemand het een Sapphisch of Phaleucisch vers noemde. Maar ik twist niet om een zaak van zoo weinig beteekenis. Dat verder de Psalm gezegd wordt gedicht te zijn geweest op de woorden van Chus, het komt mij niet goed voor onder de woorden te verstaan de zaak (wat echter algemeen aangenomen wordt). Ik geef wel toe,

dat bij de Hebreeën een spreekwijze gebruikt werd, om het Woord te nemen voor zaak of oorzaak: maar omdat David kort hierop uitdrukt, dat hij door nijd valsch beschuldigd was, twijfel ik niet of hij spreekt hier van diezelve aanklacht of lastering, welker uitvinder of ten minste bevorderaar ik uitleg, dat Chus was, een der verwanten van Saul. Want ook worden sommigen niet door een deugdelijke reden bewogen om te zeggen, dat Saul zijdelings onder de naam van een ander wordt aangeduid. Volgens dezen onthoudt David zich van den waren naam, om de koninklijke waardigheid te sparen. Ik geef toe, dat eerbied voor de heilige zalving bij hem zwaar woog: maar waar hij elders met ronde woorden Saul noemt, waar hij niet minder heftig hem aanvalt, en hem niet minder met een zwarte kool teekent, waarom zou hij hier dan liever zijn naam terughouden? Naar mijn oordeel wordt hier zonder figuurlijke spreekwijze met zijn eigen naam een goddelooze lasteraar aangewezen, die haat tegen David aanblies met een verdichte aanklacht: hetzij hij door den koning was aangezet, hetzij hij, zoekende in de gunst te komen, eigener beweging David belasterd had. Want wij weten, dat David algemeen in een zeer kwaden naam stond, alsof hij tegen den koning, zijn schoonvader, ondankbaar en trouweloos was. Alhoewel nu Saul van de familie Jemini was, zal het toch volstrekt niet ongerijmd zijn, indien wij zeggen, dat een van zijn bloedverwanten David valsch beschuldigd heeft.

2. Jehova, mijn God, op U betrouw ik, verlos mij van al mijn vervolgers en bevrijd mij. 3. Opdat hij mogelijk niet mijn ziel als een leeuw roove; hij verscheure en er niet zij, wie verlost.

In het begin zegt hij, dat hij vele vijanden heeft: maar in het tweede vers noemt hij één zekeren, in het enkelvoud. En zekerlijk, daar aller gemoederen tegen hem ontstoken waren, vraagt hij terecht, dat hij van al zijn vervolgers mag worden bevrijd. Maar omdat de goddelooze wreedheid van den Koning, als een fakkel, den haat van het geheele volk aanstak tegen een onschuldig mensch, zoo keert hij terecht zijn uitdrukkingen ook tegen hem in het bizonder. Dus beschrijft hij in het eerste vers, hoe de zaak was: maar in het tweede vers toont hij de bron of oorzaak van het kwaad aan. Dat hij verder voorop stelt, dat hij op God vertrouwde, in dat woord ligt groote nadruk. Het staat, wel is waar, in den verleden tijd, en daarom moest eigenlijk vertaald worden: Op u heb ik ver-

trouwd: maar omdat de tijden der werkwoorden bij de Hebreeën herhaaldelijk verwisseld worden, heb ik liever willen vertalen: ik vertrouw: vooral, daar het genoegzaam vaststaat, dat een voortdurende handeling (gelijk men zegt) aangewezen wordt. Ook roemt David niet op een vertrouwen, waarvan hij reeds afgevallen was: maar dat hij bestendig in zijn benauwdheden behield. En dit is het ware bewijs van ons geloof, als wij door tegenspoed getroffen, toch niet ophouden op God te hopen. Hieruit verstaan wij ook, dat de deur voor onze gebeden gesloten is, tenzij de sleutel des vertrouwens haar opene. Ook is het niet overtollig, dat hij Jehova zijn God noemt, maar hiermede, als met een daartegen opgeworpen dam, weert hij de golven der beproeving, opdat zij zijn geloof niet overstelpen.

In het tweede vers stelt hij de woestheid van Saul voor onder de gelijkenis van een leeuw, opdat God te meer geneigd zij, hem hulp te bieden: gelijk hij dit ambt zichzelven toeschrijft, de arme schapen uit de muilen der wolven te redden.

4. Jehova mijn God, indien ik dat gedaan heb, indien er onrecht in mijn handen is: 5. indien ik kwaad vergolden heb dien, die vrede met mij had: en niet gered heb, die mij zonder oorzaak benauwde: 6. zoo vervolge de vijand mijn ziel en grijpe hij haar: en hij trede mijn leven ter aarde, en houde mijn eere in het stof. Selah.

4. *Jehova mijn God.* Hier betuigt David, om God voor zich te winnen, dat hij onrechtvaardig en niet wegens misdaad gekweld wordt. En opdat zijn getuigenis te meer kracht hebbe, gebruikt hij een vervloeking. Want indien hij in iets faalde, zegt hij bereid te zijn de boete te ondergaan: ja hij biedt zich aan tot eenige zeer zware straffen, zoo hij niet aan die misdaad geheel onschuldig is, waarvan allen hem bijna overtuigd hielden. Omdat hij echter niet op een andere wijze voor zich hulp van God begeert, tenzij dan dat zijn onschuld erkend ware, leert hij ons door zijn voorbeeld, dat wij, zoo vaak wij de toevlucht tot God nemen, in de eerste plaats moeten zorgen, dat wij eerlijk ons bewust zijn van de rechtvaardigheid onzer zaak. Want wij doen Hem groot onrecht aan, indien wij Hem als schutsheer van een slechte zaak willen inroepen. Het voornaamwoord *dat* wijst aan, dat hij spreekt van een algemeen bekende zaak. Waaruit men kan besluiten, dat de laster,

welke van Chus was uitgegaan, wijd en zijd verbreid was. Daar hij nu, door de onrechtvaardige voorbarige vonnissen der menschen veroordeeld, op aarde geen redmiddel zag, trok hij zich terug tot den rechterstoel Gods: en stelde hij zich tevreden voor den hemelschen rechter zijn onschuld te verzekeren; wat alle vromen moeten navolgen, om tegenover alle verkeerde geruchten alleen met het oordeel Gods tevreden te zijn. Daarna verklaart hij duidelijker, dat er door hem geen misdaad was begaan. Eindelijk vermeldt hij twee wijzen van handelen, dat hij geen onrecht gedaan had, maar veeleer zich beijverd had zijn vijanden te helpen, door wie hij evenwel zonder oorzaak beleedigd was. Want aldus verklaar ik het vijfde vers: Indien ik in vredestijd iemand heb getergd, en niet veeleer ben te hulp gekomen onwaardigen, die mij zonder reden vervolgden. Want daar David algemeen gehaat was, alsof de begeerte om te regeeren hem gedreven had tot een trouweloozen opstand en tot het leggen van lagen tegen Saul, dien hij trouw beloofd had: zuivert hij zich in het eerste verslid van dien laster. Daarom noemt hij wellicht Saul hem, met wien hij vrede had, omdat hij naar zijn koninklijk recht onschendbaar en veilig moest zijn, dat het niet geoorloofd was iets vijandigs tegen hem te beproeven. Ofschoon deze naam onbepaald kan opgevat worden: alsof hij gezegd had, niemand, die zich bescheiden van onrecht onthouden heeft en zich fatsoenlijk jegens mij gedragen heeft, klaagt naar waarheid, dat hij door eenige booze daad van mij beleedigd was geworden. En toch hield men zoo algemeen het voor zeker, dat David midden in den vrede groote beroeringen verwekt had, en oorzaak tot oorlog gegeven had. Waaruit te beter blijkt, dat hij alleen in dezen troost rust vond, dat God hem beproefd hield. In het tweede deel van het vers gaat hij verder, namelijk, dat hij niet alleen voor goeden een vriend was geweest, maar ook voor kwaden: en niet slechts zich onthouden had van alle wraak, maar ook hulp betoond had aan zijn persoonlijke vijanden, van wie hij zware beleedigingen te verduren had gehad. En voorwaar, het zou geen zeer groote deugd zijn goeden en vreedzamen liefde toe te dragen, zoo er niet zelfbeheersching en rechtvaardigheid in het ook geduldig dragen van de kwaden was bijgekomen. Maar waar iemand niet slechts ontvangen beleedigingen niet met gelijke munt betaalt, maar ook beproeft den booze door weldoen te overwinnen, geeft hij waarachtig blijk van goddelijke deugd, en bewijst zich op deze manier een der zonen Gods te zijn, dewijl zulk een vriendelijkheid niet dan uit den Geest des kindschaps voortkomt. Wat

de woorden aangaat: omdat „*chalatz*" „verdeelen" beteekent, verklaren sommigen deze plaats aldus (om er niets bij verzwegen te achten): Indien ik mij onttrokken heb aan mijn vervolgers, dat ik hun geen hulpe bood. Meer algemeen is echter de andere verklaring, dat het zij: bevrijden of uitrukken uit gevaar: omdat wij afzonderen, wat wij in veiligheid willen stellen. Aldus moet er een ontkenning onder verstaan worden: wat wij in de Psalmen niet zelden zullen zien voorkomen.

6. *De vijand vervolge.* Het is een groot bewijs van zeer goed vertrouwen, dat David geen soort van straf, hoe bitter ook, weigert, indien hij betrapt was op eenige booze daad. Indien wij zulk een conscientie voor God konden brengen, zou Zijn hand meer gereed zijn, om ons terstond hulp te bieden. Maar omdat het dikwijls gebeurt, dat zij, die ons aanvallen, door ons daartoe uitgelokt waren: of omdat wij, beleedigd zijnde, branden van dorst naar wraak, zijn wij onwaardig, dat God ons te hulp komt: ja ons gebrek aan matiging sluit de deur voor onze gebeden. Eerst heeft David zich voorbereid, aan den lust der vijanden onderworpen te worden, dat zij zijn leven zouden nemen en ter aarde werpen: vervolgens aan hun spot prijsgegeven te worden, zoodat hij ook na zijn dood aan een eeuwige schande onderworpen zou zijn. Ofschoon sommigen het woord „*Kabood*" voor leven willen nemen, zoodat hij driemaal hetzelfde herhaalt. Maar ik acht, dat de zin vollediger zal zijn, zoo men het laat slaan op nagedachtenis: alsof hij gezegd had: laat niet slechts mijn vijand mij verderven, maar hij doe mij ook na mijn dood alle schande aan, zoodat mijn naam in slijk of drek blijve verkeeren.

7. Sta op Jehova in Uw toorn, verhef U in de verbolgenheden mijner vijanden, en ontwaak over mij tot het gericht, dat Gij hebt bevolen. 8. En de vergadering der volken zal U omringen: en keer wegens haar dan weder in de hoogte. 9. Jehova zal de volken oordeelen: oordeel mij, o Jehova, naar mijn gerechtigheid en naar de oprechtheid, die bij mij is.

7. *Sta op Heere.* Hij stelt den toorn Gods tegenover de verbolgenheden zijner vijanden, en hetzelfde moeten wij doen, wanneer wij in een gelijken stand van zaken zijn. Want wanneer de goddeloozen branden, en de vlammen hunner woede

uitwerpen om ons te verderven, moeten wij God vragen, dat ook Hij van Zijn kant ontgloeie: dat is, dat Hij metterdaad toone, dat Hij niet minder ijver en macht heeft om ons te behouden. Het werkwoord opstaan wordt overdrachtelijk genomen voor: den rechterstoel bestijgen, of zich aangorden om te wederstaan: omdat God schijnt te slapen, zoolang Hij Zijn hulp uitstelt. Daarom vraagt David ook een weinig verder, dat Hij moge ontwaken: omdat het een bewijs scheen, dat God hem vergat, dat hij ellendig en verdrukt alle hulp miste.

Aan het einde van het vers toont hij, dat hij niets begeert, dan naar het bevel Gods. En dezen regel moeten wij altijd in onze gebeden houden, dat wij onze wenschen vormen naar Zijn wil, zooals ons Johannes vermaant, 1 Joh. 5 : 14. Ook ontstaat anders voorwaar een gebed niet uit het geloof, tenzij wij in de eerste plaats zien, wat God beveelt, opdat onze geesten niet vermetel of bij geval zich spoeden om meer te begeeren, dan geoorloofd is. Om recht te bidden, laat David derhalve zich op het woord Gods en Zijn belofte zinken: alsof hij zeide: „Heere, geen eerzucht of vermetele aandrift, of kwade begeerte drijft mij om onbezonnen te bidden, wat mijn vleesch toelacht: maar Uw Woord licht mij voor, waarop ik gerust steun. Want daar God eigener beweging hem geroepen had tot de hoop van het Koningschap, was het Zijn zaak den dienstknecht, dien Hij verkoren had, te beschermen en te handhaven. Daarom is het zooveel, alsof hij gezegd had: terwijl ik tevreden was met een ambteloos leven, behaagde het U mij Koning te maken: nu komt het derhalve U toe deze zaak op te nemen tegen Saul en diens baatzuchtige volgelingen, die moeite doen Uw besluit om te werpen, terwijl zij mij bestrijden. Het werkwoord „*oorah*" zou ook transitief (overgankelijk) kunnen worden opgevat voor: oprichten of David in zijn recht bevestigen. Maar in hoofdzaak komt het hierop uit, dat hij, steunend op de roeping Gods, begeert, dat God Zijn hand ten zijn behoeve uitstrekke. En daarom moeten de geloovigen zich wachten, dat zij deze perken niet overschrijden, indien zij begeeren, dat Gods hulp hun nabij zal zijn.

8. *En de vergadering der volken.* Sommigen beperken deze plaats tot het Israelitische volk, alsof David beloofde, zoodra hij tot den koningszetel verheven zou zijn, zich moeite te zullen geven om het volk, te voren verstrooid, weer te vereenigen tot den zuiveren dienst Gods. Want onder Saul was òf de godsdienst verwaarloosd òf er heerschte zoo groot een vrijheid

in misdaden, dat weinigen op God letten. Derhalve is volgens gene verklaarders de zin: „Heere, waar Gij mij Koning zult hebben gemaakt, zal het geheele volk van zijn dwalende en verwarde vervreemding op den rechten weg wederkeeren, opdat allen erkennen, dat Gij in hun midden het bestuur hebt, en U als hun eenigen Koning aanbidden. Maar ik neem aan, dat dit veeleer in 't gemeen van vele volkeren is gezegd. Want David prijst de vrucht van zijn bevrijding: omdat het gerucht daarvan wijd en zijd zal klinken: alsof hij gezegd had: Heere, door mij het koninkrijk te verzekeren, zult Gij niet jegens mijn persoon in 't bizonder deze weldaad bewijzen, maar in 't algemeen zal het voor vele volken een bewijs zijn van Uw rechtvaardig oordeel, zoodat zij de oogen wenden tot Uw rechterstoel. Want David zinspeelt op den kring des volks, welke hun koning in een plechtige vergadering omgeeft. In denzelfden zin voegt hij onmiddelijk daarna er aan toe, dat God, Die voor een tijd stil neerlag, Zich zal verheffen om Zijn heerlijkheid zichtbaar te maken niet voor een of twee, maar voor alle volkeren, want hier is de stille vergelijking, dat, ofschoon met één enkel mensch niet te rekenen is, het echter passend is, dat God de wereld in vreeze en eerbied voor Zijn oordeel houdt.

9. *De Heere zal de volkeren oordeelen.* Deze uitspraak hangt af van het vorige vers. David had gebeden, dat God Zich den volkeren als rechter zou toonen: nu neemt hij dit voor zeker en vaststaand, dat 't eigen ambt Gods is de volkeren te oordeelen. Want de toekomstige tijd van het werkwoord wijst een voortdurende handeling aan, gelijk in alle algemeene uitspraken. Ook spreekt hij hier niet van slechts één volk, maar hij neemt alle volkeren te zamen. Want omdat hij God erkent als den rechter der geheele wereld, besluit hij daaruit later, dat Hij de handhaver van zijn zaak en recht zal zijn. En dit moet ons, zoo dikwijls wij verlaten en verdrukt schijnen te zijn, weder in de gedachte komen, dat het, omdat het Gods zaak is de wereld te besturen, geenszins kan gebeuren, dat Hij afstand doet van Zijn ambt: niet minder namelijk dan, dat Hij Zichzelven verloochent. Uit deze bron zal een bestendige troost vloeien, zoo dikwijls ons een lange reeks van rampen overvalt: omdat wij gerustelijk zullen mogen besluiten, dat Hij zorg zal dragen om onze onschuld te beschermen. Want het zou onzinnig zijn, dat Hij, Die over vele volkeren heerscht, één mensch zou verwaarloozen. Want het overkomt Hem niet gelijk aardschen rechters, dat Hij, bezig met groote en publieke belangen,

particuliere zaken verwaarloost. Verder brengt hij weder zijn onschuld aan 't licht, opdat hij niet zou schijnen ten onrechte den naam Gods voor te wenden, zooals de hypocrieten gewoon zijn. Want omdat God de personen niet aanneemt, moet men slechts om de zuiverheid zijner zaak hopen, dat Hij aan onze zijde staat en ons begunstigt. Maar men vraagt, hoe David op zijn onschuld voor God roemt, daar hij op een andere plaats Zijn oordeel afbidt. De oplossing is gemakkelijk, omdat er hier niet van gehandeld wordt, op welke wijze hij antwoordt, indien God van hem rekenschap van zijn geheele leven eischt: maar zich met zijn vijanden vergelijkende, stelt hij niet zonder oorzaak vast, dat hij ten opzichte van hen rechtvaardig is. Doch waar ieder der Heiligen voor zichzelf in het gericht Gods komt, is het geval geheel anders: omdat dan voor hen alleen in de barmhartigheid Gods een schuilplaats is.

10. Laat toch de boosheid der goddeloozen een eind nemen, en bestuur den rechtvaardige: omdat God, harten en nieren beproevende, rechtvaardig is. 11. Mijn schild is bij God, die de rechten van hart behoudt. 12. God, Die dagelijks den rechtvaardige en den verachter van God oordeelt.

10. *Laat toch een einde nemen.* In den beginne bidt hij, dat God paal en perk stelle aan de boosheid der goddeloozen, waaruit volgt, dat zijn kruis van een niet geringen tijdsduur is geweest. Anderen meenen eerder, dat het een harde verwensching is, daar zij het werkwoord „*gamar*" transitief (overgankelijk) nemen voor „verderven of verteeren." Volgens hen wenscht dus David, dat God het kwaad dat de goddeloozen bedenken, op hun eigen hoofd terug slingere. Mij echter schijnt het eenvoudiger, dat David vraagt, dat er een einde gesteld worde aan zijn moeiten; en daarom volgt te dien einde weldra een wensch, dat God *den rechtvaardige* òf besture òf bevestige. Want het doet er weinig toe, op welke wijze van deze twee men 't leest. Want de zin is, dat God de rechtvaardigen, onrechtvaardig verdrukt, herstellen en handhaven moge: opdat het vaststa, dat zij van Gods wege in hun stand blijven.

Omdat de harten beproevende. Het verbindend voegwoord wordt op deze plaats niet ongeschikt door een redengevend woord verklaard. Want het is ook niet twijfelachtig, dat David zijn gebed bevestigt door er de reden bij te voegen. Want ofschoon

hij reeds ten derden male toont, dat hij steunende op het getuigenis van een goed geweten met vrijmoedigheid nadert, drukt hij evenwel meer uit dan te voren, dat hij niet slechts in uitwendige werken onschuldig was, maar dat hij ook in het ververborgen gevoel zijns harten reinheid gekoesterd heeft. En het schijnt, dat hij dit vertrouwen tegenover de onbeschaamdheid zijner vijanden stelt, door wie waarschijnlijk zulke wolken van lasteringen onder het volk verspreid waren, dat zij den ellendigen mensch dwongen zijn *hart en nieren* Gode ter onderzoeking aan te bieden. Het kan ook zijn, dat hij hun de valsche voorwendsels ontrukt, waarmede zij tevreden waren de menschen te bedriegen. Want hij toont aan, dat, ofschoon zij de toejuiching der toeschouwers hadden, dit van geenerlei beteekenis was: omdat zij binnenkort voor de vierschaar Gods zouden komen, waar het gerechtelijk onderzoek zal gaan niet over de titels of over den uitwendigen glans der werken, maar over de zuiverheid des harten.

11. *Mijn schild.* Het is geen wonder, dat David dadelijk daarna met zijn gebeden overdenkingen mengt, waardoor hij zich opwekt tot vertrouwen. Want hoezeer wij ook krachtig tot God uitgedreven worden, onze ijver dreigt terstond te vervallen of neigt tot verflauwing, tenzij hij nieuwe krachten verzamelt. Om derhalve zijn gebeden met denzelfden gang voort te zetten, koestert David zijn geloof en wekt hij het ook op door zich uitspraken uit de allen gemeene leer der godzaligheid toe te voegen. Hij zegt dan, omdat God *de rechten van hart behoudt*, dat hij door Diens hulp genoeg beschermd is. Waaruit volgt, dat hij een goede conscientie had. Daar hij echter niet eenvoudig rechtvaardigen, maar rechten van hart zegt, schijnt hij te zien op dat innerlijk onderzoek van hart en nieren.

12. *God oordeelende.* Anderen lezen, God is een rechtvaardig rechter en God vertoornt zich dagelijks. Maar ofschoon de woorden dezen zin óók toelaten, heb ik toch liever den eersten gevolgd, omdat daarin een rijker leer is: gelijk ik ook zie, dat sommige zeer geleerde mannen hun bijval er aan geven: daarbij past 't beter bij de tegenwoordige omstandigheden. Want omdat Saul en zijns gelijken door hun smaadwoorden dit verkregen hadden, dat bijna het geheele volk David veroordeelde, hield de vrome man zich alleen met deze hoop staande, dat God, hoe verward de zaken in de wereld ook mogen zijn, evenwel tusschen rechtvaardigen en goddeloozen onderscheid maakt. Der-

halve doet hij van de verkeerde oordeelvellingen der menschen, een beroep op Hem, die nooit kan bedrogen worden. Men vraagt echter, op welke wijze hij het dagelijks oordeelen Gode toeschrijft, van Wien wij zien, dat Hij dikwijls de straffen langen tijd uitstelt. En voorzeker leert de Schrift niet zonder reden Zijn lankmoedigheid, maar ofschoon Hij niet terstond Zijn oordeelen uitvoert, blijft toch dit vaststaan, dat Hij nooit van Zijn werk aflaat; omdat er geen tijd is, ja zelfs geen dag voorbijgaat, waarin Hij niet door gewisse bewijzen toont te onderscheiden, wat in de wereld vermengd is. Want een ieder, die de oogen zal opslaan om het bestuur der wereld te aanschouwen, zal klaarlijk zien, dat het geduld Gods zeer veel verschilt van oogluiking: voorzeker, de geloovigen zullen van dag tot dag onversaagd tot Hem de toevlucht nemen.

13. Indien hij zich niet bekeert, zal Hij Zijn zwaard wetten: Hij heeft Zijn boog gespannen, heeft hem gericht: 14. en heeft doodelijke wapenen voor hem gereed gemaakt, Hij zal Zijn pijlen tegen de vervolgers in orde brengen. 15. Ziet, hij zal in arbeid zijn van ongerechtigheid, en is zwanger van boosheid, en zal leugen baren.

13. *Indien hij zich niet bekeert.* Deze drie verzen worden gewoonlijk op twee wijzen uitgelegd. Want sommigen meenen, dat, indien de vijanden van David in hun boosheid volhardden, de wraak wordt aangekondigd, welke hun weerbarstigheid verdient. Zoo verstaan zij dan in het tweede lid den naam van God er onder; alsof gezegd ware: Indien mijn vijand zich niet betert, zal hij eindelijk gevoelen, dat God met Zijn wapenen voorzien is om het welzijn der rechtvaardigen te beschermen. Indien men het op deze wijze opvat, zal het derde vers een aanwijzing der oorzaak zijn: omdat de goddeloozen, daar zij zwanger zijn van louter geweld, in arbeid zijn van ongerechtigheid en bedrog baren, God rechtstreeks aanvallen, en openlijk Hem tot den strijd uitdagen. Maar anderen lezen (mijns erachtens) beter die twee verzen in één verband: ofschoon ook zelfs dezen mij niet voldoen in het uitdrukken van Davids bedoeling. Want ik twijfel niet of David, de verschrikkelijke pogingen der vijanden verhalende, verheerlijkt door deze beschrijving meer de genade Gods. Want wie zou niet gezegd hebben, dat het met hem gedaan was, toen zij, voorzien van sterke troepen en toe-

rusting van wapenen, woedend op hem aanvielen, niets dan zijn dood verlangende? Maar er is een soort van ironie onder, als hij zich de vreeze des doods van hunnentwege voorstelt. Want het is evenzooveel alsof hij gezegd had: Als niet mijn vijand het voornemen zijns harten zal veranderd hebben, of zijn aanval en krachten elders gewend, wie zal verhinderen, dat ik onder zijn hand omkom? Want daar zij overvloed van wapenen hebben, beraamt hij op alle wijzen mij te vermoorden. Hij nu wijst eigenlijk Saul aan, en zegt daarom, dat hij pijlen tegen de vervolgers in orde gebracht heeft: omdat hij vele handlangers bij de hand had, die hun krachten gaarne wilden inspannen om David te vernietigen. Het was dus het plan van den Profeet, uit de grootte van het gevaar de zeer groote genade Gods te verheffen. Bekeering wordt hier niet voor berouw, maar slechts voor verandering van wil genomen, alsof hij gezegd had, dat het in den vrijen wil des vijands stond te doen, wat zijn lust hem zou hebben ingegeven. Waaruit te beter blijkt hoe verwonderlijk de verandering was, welke plotseling tegen hoop gevolgd is. Als hij zegt, dat Saul doodelijke wapenen voor zijn boog bereid heeft, wijst hij aan, dat hij niet iets onbeteekenends in den zin had, maar dat het zijn voornemen was doodelijk te wonden hem, op wien hij het toelegde. „*Doolqim*" vertalen sommigen door „brandende", omdat dit ook de beteekenis is van het woord bij de Hebreën: maar op deze plaats past beter, wat ik vertaald heb. David toch klaagt, dat hij niet maar slechts één mensch te vreezen had, doch een groote menigte; omdat Saul vele vervolgers gewapend had tegen een ellendig en voortvluchtig mensch.

15. *Ziet, hij zal in arbeid zijn.* Tot hiertoe heeft David verklaard hoe vreeselijk een gevaar hem bedreigde: nu de trotsche pogingen van Saul met al zijn grootsche toebereidselen bespottende, zegt hij, dat dit alles in 't water gevallen is. Door „*ziet*" maakt hij 't wonder in zoo onverwachte zaak heerlijk: ziet, zegt hij, toen hij ongerechtigheid gebaard had, gelijk hij van moeite zwanger was, is er eindelijk slechts niets beteekenende wind en ijdelheid uitgekomen: omdat God zijn booze plannen verijdeld heeft. Ongerechtigheid en moeite worden genomen voor allerlei onrecht, dat Saul David dacht aan te doen. Ofschoon nu sommige uitleggers meenen, dat de orde in de woorden omgekeerd is, omdat „in arbeid zijn" vooropgezet wordt, vóór „zwanger zijn": zoo meen ik toch dat de graden geschikt zijn onderscheiden, als men het slechts zoo verklaart: ziet hij zal in

arbeid zijn van ongerechtigheid, omdat hij van moeite zwanger is, dat is, gelijk hij eerst bij zichzelven mijn verderf overdacht, zal hij ook beproeven het mij aldus aan te brengen. Daarna voegt hij er bij, dat hij leugen gebaard heeft, omdat hij in zijn hoop teleurgesteld was: gelijk Jesaia 26 : 8 zegt, dat de ongeloovigen wind baren, omdat de uitkomst niet beantwoordt aan hun booze vermetelheid. Zoo dikwijls wij dus zullen zien, dat de goddeloozen plannen smeden om ons te verderven, moge ons voor den geest komen, dat zij zichzelven bedriegen. Laat het ons overigens met geduld dragen, indien de teleurstelling of verijdeling niet blijkt vóór hun baren.

16. Hij heeft een put gegraven, en dien uitgegraven: en hij is gevallen in de groeve, die hij gemaakt heeft. 17. Zijn boosheid zal op zijn hoofd wederkeeren, en op zijn schedel zal zijn geweld nederdalen.

Hier zegt David, dat de goddelooze bedenkingen niet slechts haar doel niet bereiken, maar dat zij door de verwonderlijke voorzienigheid Gods tot een tegenovergesteld einde gewend zijn. Dit verkondigt hij eerst overdrachtelijk, de gelijkenis van een put en groeve gebruikende: daarna spreekt hij zonder redefiguur hetzelfde in eenvoudige woorden uit, dat namelijk de ongerechtigheid zal wederkeeren op het hoofd van wie haar begaat. Ik twijfel niet of het was bij de Hebreeën een spreekwoordelijke zegswijze, dat wie een put gegraven had, er in valt: wanneer zij wilden aanduiden, dat bedriegelijke menschen door hun eigen listen en lagen en bedriegerijen gevangen worden, of dat wie den dood zoeken te bewerken, door hun eigen streven omkomen. Deze leer heeft een tweevoudig nut, want in welke kunstgrepen om te schaden onze vijanden ook mogen rijk zijn, moet men hopen op deze uitkomst, die God belooft, dat zij zichzelve met hun eigen zwaard doorsteken, want dit is ook niet toevallig, maar God doet door de verborgen besturing Zijner hand het kwaad, dat zij onschuldigen aandoen, op hun eigen hoofden wederkeeren. Aan den anderen kant, indien soms de lust onzes vleesches aanspoort om onze naasten te schaden, of tot eenige slechte daad, kome ons deze vergelding Gods te binnen, dat wie een groeve bereiden voor anderen, daarin nedergeworpen worden. Aldus zal het geschieden, dat naarmate een ieder wil zorgen voor zichzelf en zijn welzijn, hij zich van elk onrecht terughoudt.

18. Ik zal Jehova loven naar Zijn gerechtigheid: en ik zal den Naam van Jehova, den Allerhoogste, zingen.

Omdat God daartoe de Zijnen bevrijdt, dat zij van hun zijde Hem lofoffers vergelden, belooft David hier, dat hij voor de genoten bevrijding dankbaar zal zijn: en bevestigt tevens, dat het in 't minst niet een twijfelachtig of verborgen werk Gods was, dat hij den dood ontkomen was. Want ook zou hij niet waarachtig en van harte God den roem zijner redding toeschrijven, zoo hij niet ernstig overtuigd was, dat hij op andere dan menschelijke wijze behouden was. Daarom belooft hij niet slechts de verschuldigde dankbaarheid aan zijn Bevrijder, maar hij bevestigt summierlijk wat hij in den geheelen Psalm nagegaan had, dat hij het leven aan de genade Gods verschuldigd was, omdat Hij niet toegelaten had, dat het hem door Saul werd ontnomen. De gerechtigheid Gods wordt op deze plaats genomen voor de trouw, welke Hij Zijn dienstknechten betoont door hun leven te beschermen. Want ook houdt God Zijn gerechtigheid niet in Zich verborgen, maar brengt haar naar buiten uit tot ons nut, wanneer Hij ons tegen elk onrechtvaardig geweld verdedigt, van verdrukking vrijmaakt: en, ofschoon wij door slechte menschen bestreden worden, ons evenwel ongedeerd bewaart.

PSALM 8.

INHOUD. David, de vaderlijke weldadigheid Gods jegens het menschelijk geslacht overwegende, stelt zich niet tevreden met een eenvoudige dankzegging, maar wordt vervoerd tot bewondering van Hem.

1. Een lied van David voor den Opperzangmeester op Haggithith. 2. Jehova, onze Heere, hoe verwonderlijk is Uw Naam op de gansche aarde, om Uw roem te stellen boven de heuvelen.

Of „*githith*" aanwijst een muziekinstrument, of een wijs, of het begin van een beroemd en bekend gezang, laat ik in 't onzekere. Want die meenen, dat de Psalm aldus genoemd wordt, omdat hij in de stad Gath was gemaakt, zoeken al te ver een gedwongen verklaring. Nu doet het er weinig toe, uit welke van de eerste drie meeningen men kiest. Voooral heeft men te zien wat de Psalm zelf inhoudt, en waarop hij ziet. David nu stelt zich voor oogen de deugd en heerlijkheid

Gods in de geheele bewerking en besturing der wereld: doch dit stuk slechts even aanroerende, staat hij stil in beschouwing van de hoogste goedheid jegens ons. En voorzeker ofschoon in de geheele orde der natuur zeer ruime stof om God te verheerlijken zich voordoet, prijst David echter, omdat wij door eigen ervaring meer worden aangedaan, niet zonder reden opzettelijk de bizondere genade jegens het menschelijk geslacht: omdat dit de meest schitterende spiegel is, waarin men Zijn roem kan zien. Het is echter wonderlijk waarom hij met een uitroep begint, daar men toch gewoonlijk eerst de zaak zelve verhaalt, vóór men haar grootheid verheft. Maar indien wij vasthouden, wat elders gezegd wordt, dat men de werken Gods niet met woorden kan uitdrukken, zal het volstrekt niet wonderlijk schijnen, dat David door deze wijze van spreken bekent, dat hij niet bekwaam is om ze te verhalen. Omdat derhalve David deze onschatbare genade, waarmede God het menschelijk geslacht verwaardigd heeft, bij zichzelven overwegende, gevoelt, dat al zijn gevoel verzwolgen of overstelpt wordt, roept hij uit, dat de zaak bewonderenswaardig is, omdat hij ze met woorden niet kan uitdrukken. Daarbij is het niet twijfelachtig, dat de Heilige Geest, die Davids tong bestuurde, in diens persoon de gewone onaandoenlijkheid der menschen prikkelt, opdat zij niet de onmetelijke liefde Gods, en de ontelbare weldaden, welke zij genieten, slechts spaarzamelijk en koel op hun wijze loven: maar veeleer alle zenuwen inspannen tot deze oefening van godsvrucht. Want deze uitroep, welken David gebruikt heeft, verklaart, dat, waar het geheele vermogen van het menschelijk verstand ingespannen zou zijn om dit te overdenken, het er verre beneden blijft. Ik leg uit, dat de Naam Gods hier gesteld is voor de algemeene kennis van Hem, voor zooveel Hij namelijk Zich ons geopenbaard heeft, want de spitsvondige bespiegeling van hen, wien de Naam Gods niets anders is dan God zelf, behaagt mij niet. Want deze moet meer in betrekking gebracht worden op de werken of de deugden, waaruit Hij gekend wordt, dan op het wezen. Hij zegt dus, dat de aarde vol is van de verwonderlijke heerlijkheid Gods, opdat Zijn roem tot boven de hemelen stijge. Want (naar mijn oordeel) nemen sommigen terecht het werkwoord „*thenah*" in de onbepaalde wijs, voor *plaatsen*. Want in het tweede lid is een uitbreiding, alsof hij had gezegd, dat de aarde te klein was om den roem of de heerlijkheid Gods te bevatten. En op deze wijze zal „*asjèr*" niet een betrekkelijk voornaamwoord zijn, maar beteekenen een verklarend of uitleggend voegwoord.

3. Uit den mond der kinderkens en der zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest, om Uwer tegenpartijen wil, om den vijand en wraakgierige te verslaan.

Hij gaat nu over tot den inhoud zelven, dien hij ondernomen had te behandelen; namelijk dat de voorzienigheid Gods, om zich in het menschelijk geslacht te openbaren, niet den volwassen leeftijd afwacht, maar dat zij van de eerste kindsheid af reeds klaarlijk schijnt, zooveel als genoeg is om alle goddeloozen te weerleggen, die met hun onheilige verachting Gods Naam begeeren uit te wisschen. Dat sommigen meenen, dat „*mippi*" zooveel beteekent als „*kappi*" is dwaas: omdat het den nadruk, dien David gebruikt heeft, ten onrechte vermindert. De zin is dus, dat God, om Zijn voorzienigheid te prijzen, niet groote welsprekendheid noodig heeft, zelfs niet goed gevormde taal: omdat Hij de zwijgende tongen der zuigelingen genoeg bereid en bekwaam acht om Hem te verheerlijken. Echter wordt gevraagd in welken zin Hij kinderen verkondigers van de heerlijkheid Gods maakt. Dwazelijk (naar mijn oordeel) philosopheeren zij, die meenen, dat dit geschiedt, wanneer de kinderen verstaanbaar beginnen te spreken, omdat dan ook het verstandelijk vermogen der ziel openbaar wordt; want al geven wij toe, dat wij tot ons zevende jaar, kleine kinderen genoemd worden, hoe verzuimen zij toch, dat wie reeds duidelijk spreken, aan de borst zijn? Niets beter past het bij allegorie kleine kinderen en zuigelingen te nemen voor geloovigen, die door den Geest Gods wedergeboren, niets van 't oude weten. En waartoe dient het de woorden van David te wringen, wier echte zin zoo bekwamelijk vloeit? Hij zegt, dat kleine kinderen en zuigelingen genoegzaam sterke verdedigers zijn, die Gods voorzienigheid handhaven. Waarom deelt Hij dit den mannen niet toe, anders dan om aan te toonen, dat de kindertongen, vóór zij een woord kunnen uitspreken, evenwel duidelijk zeggen, hoe milddadig God is jegens het menschelijk geslacht? Want van waar is voor hen, zoodra zij uit de baarmoeder voortgekomen zijn, terstond het voedsel gereed: anders dan omdat God wonderbaarlijk bloed in melk verandert? van waar ook hun ijver om te zuigen, anders dan omdat dezelfde God door een verborgen instinkt hun lippen er toe bekwaamt? Derhalve zegt David met volle recht, dat, ofschoon alle mannentongen zouden zwijgen, de sprakelooze mond der kinderen genoeg geschikt is om Gods lof te verheerlijken. Dat hij overigens de kleine kinderen niet slechts als getuigen of predikers van Gods heer-

lijkheid invoert, maar ook aan hun mond sterke kracht toeschrijft, is niet zonder groote beteekenis. Want het is zooveel, alsof hij gezegd had, dat de krijgsknechten Gods onverwinbaar zijn, die het geheele leger der goddeloozen, als het tot een botsing zal gekomen zijn, gemakkelijk verstrooien en vernietigen. Want men moet er opmerken, tegen wie hij den kleinen kinderen het ambt om de heerlijkheid Gods te beschermen oplegt: namelijk tegen de ijzeren verachters van God, die op de wijze der Giganten niet aarzelen den hemel den oorlog aan te doen. Wanneer dus die Cyclopen met een hevigen aanval de vroomheid, die er in de wereld is, uit elkaar rukken en vernietigen, en met hun hardheid den hemel zelven beproeven te verbreken, voert David spottend de monden der kinderen in slagorde en zegt, dat zij genoeg met sterke wapenen voorzien zijn en kracht hebben om hunlieder trotschheid neer te werpen. Daarom voegt hij er terstond bij *om Uwer tegenpartijen wil.* Want het is voor God niet noodig met sterke macht te oorlogen om de geloovigen te overwinnen, die vrijwillig Zijn stem volgen, en een bereidwillige gehoorzaamheid toonen, zoodra Hij met Zijn vinger een teeken zal hebben gegeven. Ik erken wel, dat de voorzienigheid Gods vooral ter wille der geloovigen schittert, omdat zij alleen oogen hebben om haar te zien. Maar omdat zij zich leerzaam betoonen, onderwijst God hen met zachtheid: doch tegen de vijanden wapent Hij Zich eigenlijk, die nimmer dan door dwang wijken. Sommigen nemen het werkwoord *grondvesten* wat al te letterlijk of bepaald, namelijk, dat God de grondslagen van Zijn heerlijkheid legt in de geboorte of in de generatie zelve des menschen. Want ik twijfel niet of het is gebruikt voor „bevestigen," alsof de Profeet gezegd had, dat voor God de monden van jonge kinderen, voor krijgshaftige en machtige troepen, genoegzaam zijn om de goddeloozen te verderven. *Om te verslaan.* Ten opzichte van het woord „*haschbith*" verschillen de uitleggers. Eigenlijk is het doen ophouden, want het is de Hiphil van het onzijdige werkwoord „*schabath*", dat ophouden beteekent. Maar meestal wordt het overdrachtelijk genomen voor verderven of vernietigen, omdat de dood het einde meebrengt. Anderen vertalen: om te beteugelen, alsof David zou bedoelen, dat hun het stilzwijgen opgelegd wordt, opdat zij ophouden zouden kwaad te spreken of tegen te pruttelen. Maar omdat op deze plaats een sierlijke zinspeling is op een vijandelijken strijd (gelijk ik boven verklaard heb), beviel mij de krijgsmansterm „om te verslaan." Maar de vraag is, op welke wijze God Zijn vijanden verslaat, wier heiligschennende

overmoed niet ophoudt met alle geweld tegen alle voorbeelden der Goddelijke voorzienigheid in te gaan. Ik antwoord, dat zij niet verslagen worden, dat zij gedwongen worden bescheiden te worden: maar omdat zij met hun lasteringen en hondsch geblaf schandelijk verward neergeslagen zijn. De slotsom is, dat de glans der Goddelijke voorzienigheid van de eerste generatie of geboorte des menschen af zoo zichtbaar is, dat de kleine kinderen aan de moederborst, hun woede tegen den grond werpen: omdat, ofschoon zij ook honderdmaal er den mond vol van hebben, zij tevergeefs beproeven de kracht te vernietigen, welke zich in die zwakheid vertoont. Ofschoon nu in alle ongeloovigen de lust om te wreken heerscht, gelijk God Zijn kinderen door den Geest der vriendelijkheid regeert: schrijft echter de Profeet naar de omstandigheden van de onderhavige plaats dezen toenaam aan de verachters Gods toe, die niet slechts ruw zijn tegen de menschen, maar ook branden van een dolzinnige woede om ook God te bestrijden. Wat nu het uitleggen van de bedoeling des Profeten betreft, heb ik mij reeds gekweten van de taak eens getrouwen verklaarders. Slechts blijft dit eene bezwaar over, dat Christus (Matth. 21 : 16) dit getuigenis tot een ander doel gebruikt, als Hij het toepast op tienjarige kinderen. Maar de oplossing is gemakkelijk, dat Christus van het meerdere tot het mindere redeneert: namelijk, dat het niets dwaas is, indien God die jonge kinderen, welke nog niet kunnen spreken, tot handhavers Zijner heerlijkheid stelt, een verkondiging van Zijn heerlijkheid uit hun mond voortbrengt, nadat zij zeven jaar en daarboven zijn geworden.

4. Wanneer ik Uw hemelen zie, de werken Uwer vingeren, de maan en de sterren, welke Gij geschikt hebt. 5. Wat is de mensch, dat Gij zijner gedachtig zijt, en de zoon des menschen, dat Gij hem bezoekt?

Naardien het woordje „*ki*” bij de Hebreën dikwijls zooveel beteekent als „quia” bij de Latijnen en eenvoudig bevestigt, hebben gewoonlijk de oude Grieksche en Latijnsche schrijvers het vierde vers op zichzelf gelezen, alsof de zin volledig was: maar het is buiten twijfel, dat het hoort bij het volgende. Derhalve moeten die twee verzen samengevoegd worden. Aan den anderen kant echter zou dat Hebreeuwsche „*ki*” als tegenstelling kunnen worden verklaard voor „ofschoon”, in dezen zin: Ofschoon in het hemelsche kunstwerk de onvergelijke majesteit Gods uitblinkt,

en terecht de oogen der menschen bij het zien er van boeit: zoo wordt echter Zijn heerlijkheid op een bizondere wijze gezien in de zoo goede gunst, waarmede Hij de menschen overlaadt. En deze zin zou ook niet kwalijk passen: maar het lustte mij te volgen, wat meer algemeen aangenomen was. Voor 't overige moeten de lezers oplettend zijn om te merken op de bedoeling des Profeten, namelijk, dat hij door deze vergelijking de onmetelijk groote goedheid Gods verheft: omdat het verwonderlijk is, dat de Schepper des hemels, Wiens zoo verheven heerlijkheid in de hoogte ons in bewondering van Hem verrukt, daartoe afdaalt, dat Hij zich verwaardigt de zorg voor het menschelijk geslacht op zich te nemen. En deze tegenstelling wordt afgeleid uit het woord: „*ènoosch*" omdat dit den mensch meer naar zijn broosheid dan naar zijn kracht noemt. Want wij zien, dat de ellendige menschen door op de aarde te kruipen, vermengd zijn met de laagste schepselen, die er zijn, en dat derhalve God hen terecht zou kunnen verachten en niet tellen, indien Hij rekening hield met hun waardigheid. Door te vragen verkleint de Profeet dus hun stand, aanwijzende, dat daaruit te helderder de verwonderlijke goedheid Gods gezien wordt, dat een zoo groot werkmeester, wiens majesteit in de hemelen blinkt, dit ellendig en nietswaardige dier met de hoogste eer heeft willen versieren en met ontelbare goederen verrijken. Want ook, indien Hij in den zin had Zijn milddadigheid te oefenen, behoefde Hij niet uit het stof en slijk menschen te kiezen, die Hij boven alle andere schepselen zou voortrekken: omdat Hij overvloed van stof in de hemelen had. Wie dus niet bij dit wonder verstomt, is meer dan ondankbaar en bot: hierop ziet, dat hij de hemelen Godes noemt en werken Zijner vingeren. Want hoe komt het, dat Hij, van een zoo edel en heerlijk deel Zijns werks afgaande, Zich tot ons, wormen, aflaat, anders dan ons Zijn goedheid te meer aan den dag te brengen? Waaruit wij ook besluiten, dat zij de genade Gods maar al te slecht gebruiken, wie uit hun voortreffelijkheid een aanleiding nemen om trotsch te zijn. Alsof zij toch door hun eigen inspanning haar verkregen hadden, of rechtens haar bezitten: en niet veeleer hun oorsprong hen vermaant, dat deze vergeleken is met anderszins verworpen en gemeene en ten eenenmale onwaardige dingen. Wat wij dus heerlijks in ons zien, moet onze zinnen opwekken om de ongehouden gunst Gods te roemen. Aan het einde van het vierde vers, heeft het mij goed gedacht „schikken" te vertalen, voor wat anderen overzetten: bereiden of stichten: want de Profeet schijnt te zien op de zeer schoone orde waar-

mede God den stand der sterren zoo juist onderscheiden heeft en hun loop geregeld heeft. Dat God den mensch gedachtig is, wil zooveel zeggen, als dat Hij met vaderlijke liefde den mensch bemint, beschermt en onder Zijn hoede bewaart: en Zijn voorzienigheid tot hem toe uitstrekt. Omdat bijna alle uitleggers „*paqad*" voor „bezoeken" nemen, wilde ik niet van hen verschillen, daar de zin zeer goed past. Maar omdat het soms „gedenken" beteekent, en een herhaling van dezelfde uitspraak met verschillende woorden in de Psalmen meermalen voorkomt, zal het niet ongeschikt zóó vertaald worden, als of hij gezegd had: dit is verwonderlijk, dat God naarstiglijk om den mensch denkt.

6. Omdat Gij hem een weinig minder gemaakt hebt, dan God, en hem met eere en heerlijkheid gekroond hebt. 7. Gij doet hem heerschen over de werken Uwer handen: alle dingen hebt Gij onder zijn voeten gezet.

6. *Omdat Gij minder gemaakt hebt.* Ik twijfel niet of het Hebreeuwsche koppelwoordje „*ke*" moest veranderd worden in een redengevend bijwoord („*ki*"): alsof gezet was: „want zekerlijk": want hij bevestigt wat hij juist gezegd heeft over de onmetelijke genade Gods jegens de menschen, dat Hij namelijk zich nabij hen en hunner gedachtig betoont. En in de eerste plaats nu zegt hij, dat zij met zooveel eer versierd zijn, dat hun stand niet veel minder is dan de goddelijke en hemelsche heerlijkheid. Vervolgens noemt hij de uiterlijke heerschappij en macht over alle schepselen, waaruit blijkt tot welk een trap van waardigheid God hen verheven had. Ik twijfel nu niet of hij spreekt van zeer heerlijke gaven, welke bewijzen, dat de menschen naar het beeld Gods gemaakt zijn, en geschapen tot de hoop van een gelukzalig en onsterflijk leven. Want dat zij begiftigd zijn met rede, waardoor zij onderscheiden tusschen goed en kwaad, dat in hen gelegd is een zaad van godsdienst, dat onder hen een wederkeerige gemeenschap is, door zekere heilige banden samengebonden, dat onder hen ontzag voor de deugd en schaamte is en een regeling door wetten: dit zijn geen duistere teekenen van de hoogste en hemelsche wijsheid. Waarom David niet ten onrechte uitroept, dat het menschelijk geslacht met heerlijkheid en eer versierd is. Want, „gekroond worden" wordt hier overdrachtelijk genomen alsof hij gezegd had, dat het bekleed en versierd was met de

teekenen der eere, welke niet veel verschillen van den Goddelijken glans. Dat de Grieken „*elohim*" vertaald hebben door „Engelen," mishaagt mij niet. Het is voorzeker bekend, dat dit woord dikwijls op de Engelen wordt overgedragen, en ik verklaar, dat de woorden van David ongeveer zooveel beteekenen, alsof hij gezegd had, dat de menschen weinig verschillen van den goddelijken en hemelschen stand. Maar omdat de andere vertaling mij meer natuurlijk schijnt, en bijna algemeen de Hebreën daarin samenstemmen, heb ik haar gevolgd. Ook hindert, niet dat de Apostel (Hebr. 2 : 7) gezet heeft: dan de „Engelen," maar niet: „dan God :" omdat wij weten hoe vrij de Apostelen zich veroorloofden plaatsen der Schrift aan te halen: niet natuurlijk om ze tot een anderen zin te verdraaien, maar omdat het hun genoeg was met den vinger aan te wijzen, dat wat zij leerden, door de uitspraken Gods bezegeld was. Daarom hadden zij geen gewetensbezwaar de woorden te veranderen, als slechts de hoofdzaak vaststond. Er is meer moeilijkheid in het losmaken van een anderen knoop; want terwijl de Profeet hier handelt over de voortreffelijkheid der menschen en zegt, dat zij bijna tot God naderen, doet de Apostel het slaan op de vernietiging van Christus. In de eerste plaats moet men zien hoe het voegt op den persoon van Christus toe te passen, wat van het geheele menschelijke geslacht gezegd is. Vervolgens hoe men mag beschijven, dat Christus in Zijn dood minder geworden was, toen Hij zonder gedaante en eer, als eerloos onder de schande en vervloeking des kruises lag. Ofschoon nu om de eerste quaestie op te lossen voldoen zou, wat sommigen zeggen, dat er een behoorlijke en passende overbrenging is van de leden op het hoofd: maar ik ga verder, omdat Christus niet slechts de eerstgeborene van alle creatuur is, maar de hersteller van het menschelijke geslacht, want wat David hier verhaalt, ziet eigenlijk op het begin der schepping en op de ongeschonden natuur. Verder weten wij, dat het geheele menschelijk geslacht door den val van Adam van zijn natuurlijken oorsprong is uitgerukt: omdat èn het beeld Gods bijna vernietigd was, èn wij beroofd waren van de kostelijke gaven, welke ons als 't ware half-goden hadden zullen maken: wij eindelijk van de hoogste uitmuntendheid tot een droevige en schandelijke armoede gebracht waren. Door een dergelijk verderf hield de mildheid Gods, welke David hier noemt, op: ten minste, zoodat zij in haar zuiveren glans zich zeer weinig vertoont. Want ofschoon zij niet geheel en al uitgebluscht was, hoe klein een deeltje echter wordt gezien tusschen de jammerlijke puinhoopen? Maar omdat

de hemelsche Vader de volheid van alle gaven in Zijn Zoon samenbracht, opdat wij allen uit deze fontein zouden putten: komt hem in de eerste plaats rechtens alles toe, al wat God door Hem ons verleent: Hij toch is het levende beeld Gods, waarnaar wij moeten veranderd worden: waaruit alle overige dingen afdalen. Indien iemand tegenwerpt, dat David eerst gevraagd heeft, wat is de mensch, omdat God zoo mildelijk Zijn gunst in een verachtelijk en niets waardig beest uitgestort heeft, maar dat er zoodanige reden van verwondering ten opzichte van Christus niet is, die niet een zeker iemand uit de gemeene hoop der menschen, maar de eengeboren Zoon Gods is: de oplossing is gemaklijk, dat, wat aan de menschelijke natuur van Christus gegeven is, onverschuldigd is: ja dit is het meest schitterende toonbeeld der barmhartigheid Gods, dat een sterfelijke mensch en zoon van Adam, de eenige Zoon Gods is, en Heer der heerlijkheid en Hoofd der Engelen. En tevens moet men opmerken, dat wat voor gaven Hij ontving, dit daarom te meer onverschuldigd geoordeeld wordt, omdat het meer op ons betrekking heeft. Derhalve wordt Zijn voortreffelijkheid en hemelsche waardigheid ook tot ons uitgestrekt, om wier wil Hij daarmede verrijkt is. Wat de Apostel vervolgens behandelt aangaande de kortstondige verwerping, is geen uitlegging van deze plaats, maar wat in een anderen zin gezegd was, gebruikt hij bij wijze van onvolkomen voorstelling tot zijn doel. Want ook aarzelt Paulus niet (Rom. 10: 6) op deze wijze door vergrooting de woorden Mozes te verfraaien, waar hij zegt: Wie zal opklimmen in den hemel enz. Deut 30: 12. De Apostel heeft er dus niet slechts op gezien, wat David bedoeld had, maar zinspelend op de woorden: *minder gemaakt en met eer bekroond*, heeft hij het eerste op den dood van Christus en het tweede op Zijn opstanding toegepast. Op dezelfde wijze bijna komt hierbij die verklaring van Paulus (Eph. 4: 8), waar de plaats van Psalm 68: 19 niet zoo zeer uitgelegd wordt, als wel met een vrome wending op den persoon van Christus toegepast wordt.

7. *Gij doet hem heerschen.* Hij komt nu tot die tweede hoofdzaak, waarvan ik juist gesproken heb: hieruit namelijk wordt algemeen erkend, met hoe groote liefde God de menschen bemind had, en hoe hoog Hij hen telde, toen Hij hun de heerschappij over alle dingen gaf. Want daar Hij zelf geen ding noodig heeft, bestemde Hij allen overvloed van hemel en aarde tot hun gebruik. Voorwaar een zeldzame en onvergelijkelijke

eer, dat een sterfelijk mensch in de plaats van God in de wereld, alsof hij zelf het recht daartoe had, heerscht: en waarheen hij ook de oogen wendt, niets ziet, dat hem ontbreekt om gelukzalig te leven. Wat verder aangaat, dat deze plaats 1 Cor. 15: 27 aangehaald wordt, waar over het geestelijke rijk van Christus gehandeld wordt, indien iemand meent, dat daar wat al te ver afgeweken is van dezen zin: het antwoord ligt voor de hand, dat namelijk dit een algemeene zaak is, dat de geheele orde der wereld aldus gemaakt is, dat hij dienstbaar is aan het geluk der menschen. Hoe dit eigenlijk alleen op Christus past, heb ik kort te voren aangetoond. Slechts blijft ons dit te zien, hoe ver zich die onderwerping van alles uitstrekt. Zekerlijk indien er iets in den hemel of op aarde zich tegen de menschen stelt, is reeds die ongeschondenheid van de orde verbroken, waaruit volgt, dat het menschelijk geslacht, nadat het door den afval van Adam verwoest was, niet slechts van dezen zoo heerlijken en eervollen stand beroofd is, en de vroegere heerschappij niet bezit: maar dat het gevangen gehouden wordt in een schandelijke en smadelijke slavernij. Ofschoon nu Christus de wettige erfgenaam is van hemel en aarde, door Wien de geloovigen terug krijgen, wat hun in Adam afgenomen was, is Hij echter metterdaad nog niet in het volle bezit van Zijn heerschappij gekomen. Waaruit de Apostel besluit, dat dit niet volkomen vervuld zal zijn, voordat de dood zal zijn vernietigd. Aldus redeneert hij: Indien alle dingen Christus onderwerpen zijn, moet niets zich tegen Zijn leden stellen. Maar wij zien nog de heerschappij des doods woeden. Derhalve volgt hieruit, dat er hoop op een beteren stand blijft. Dit nu vloeit voort uit dat, wat ik in 't begin gezegd heb, dat van nature daartoe de wereld gemaakt is, dat al hare deelen afzonderlijk op het geluk van den mensch als op hun oogmerk zouden doelen. Aldus bewijst hij elders, dat wij allen eenmaal op den jongsten dag voor den rechterstoel van Christus moeten staan, omdat geschreven is: Mij zal alle knie buigen. Want hieronder moet verstaan worden de minor (gelijk het in de redeneerkunde genoemd wordt), dat nu nog velen trotsch en weerspannig het juk afwerpen en in het minst niet genegen zijn de knie te buigen.

8. Schapen en ossen te zamen, en ook de dieren des velds. 9. Het gevogelte der hemelen en de visschen der zee, wat de paden der zeeën doorwandelt.

10. Jehova, onze Heere, hoe bewonderenswaardig is Uw Naam op de geheele aarde.

De laatste quaestie schijnt nog niet tot in den grond opgelost te zijn, want indien de Profeet hier verklarender wijze verhaalt, op welke wijze God alles onderworpen heeft, wordt echter deze onderwerping beperkt tot het tegenwoordige gebruik van het aardsche leven. Ik antwoord, dat de Profeet hier niet alles samenvat, waarvan gesproken was: maar dat hij een voorbeeld geeft slechts in één deel of soort, ja bij voorkeur heeft hij dat deel gekozen, dat ook den ruwsten en minst geoefenden duidelijk genoeg is. Want niemand is zoo stomp of traag van verstand, dat, zoo hij de oogen opent, hij niet ziet, dat door de verwonderlijke voorzienigheid Gods paarden en ossen den menschen onderwerping betoonen: dat de schapen wol geven om dezelfden te kleeden, dat hem alle soort dieren voedsel met hun eigen vleesch geven. En naarmate het bewijs dezer heerschappij meer zichtbaar is, zoo dikwijls wij of spijze eten of andere gemakken genieten, moeten wij meer aangedaan worden door het gevoel van de Goddelijke genade. David bedoelt dus niet eenvoudig, dat de mensch gesteld is over alle werken Gods, omdat hij zich met wol en huiden kleedt, omdat hij het vleesch der dieren eet, omdat hij hun arbeid tot zijn gerief aanwendt; maar hij wijst slechts in dit toonbeeld die heerschappij aan, waarmede God hem versierd heeft. De hoofdsom ziet nu hierop, dat God in de schepping van den mensch een bewijs van Zijn oneindige genade en meer dan vaderlijke liefde jegens hem gegeven heeft, wat ons allen billijkerwijze verrukt moet maken. Ofschoon nu door den val des menschen die toestand bijna vernietigd is, blijven echter nog zekere overblijfsels van die Goddelijke milddadigheid, welke voldoende zijn om onze verwondering te wekken. Maar omdat in deze treurige verwoesting die wettige orde der natuur niet meer zich vertoont, verkrijgen echter de geloovigen, die God onder Christus het hoofd tot Zich verzamelt, aldus het overgebleven deel der goederen, waarvan zij in Adam beroofd waren, dat hun genoeg stof tot bewondering geschonken wordt, dat zij door Hem zoo liefdevol behandeld worden. En ofschoon nu David slechts stil staat bij de tijdelijke weldaden Gods, zoo moeten wij toch hooger klimmen, en de onwaardeerbare schatten des hemelschen rijks, welke Hij in Christus geopenbaard heeft, en al de goederen, welke tot het geestelijke leven behooren, overdenken, opdat deze beschou-

wing onze harten ontsteke tot ijverige godsvrucht, en niet toelate, dat wij doodig zijn in het verbreiden van Zijn lof.

PSALM 9.

INHOUD. Nadat David de overwinningen, die hij vroeger behaald heeft, herdacht heeft, en in hun uitkomst Gods genade en kracht heerlijk heeft verheven, roept hij thans, nu weder nieuwe vijanden en gevaren opkomen, de trouw van dienzelfden God in, Dien hij eertijds als Bevrijder had leeren kennen, en begeert, dat hun hoogmoed vernederd worde.

1. Voor den Opperzangmeester Almuth Laben, een lied van David.

Dit opschrift wordt verschillend uitgelegd. Velen vertalen namelijk *over den dood van Laben*, en willen, dat deze een voorname aanvoerder der vijanden geweest is. Anderen willen liever dat het een verdichte naam geweest is; en meenen, dat in dezen naam op Goliath gewezen wordt. Anderen leeren, dat het een muziekinstrument is geweest. Maar mij schijnt het beter, of althans (als in een duistere zaak) meer waarschijnlijk, dat het de aanvang geweest is van een bekend gedicht, naar welks wijs deze Psalm gecomponeerd is. Dat nu de verklaarders er over twisten, welke overwinning David hier verkondigt, is mijns inziens onzinnig. En het tekstverband bewijst al dadelijk de dwaling van hen, die meenen, dat het een zegezang is, waarin David eenvoudig God dankt. Want hoewel het grootste gedeelte ingenomen wordt door het zingen van Gods lof, moet toch dit geheel tot het gebed gerekend worden, want naar zijn gewoonte herdenkt hij door hoe uitstekende macht Gods hij voorheen uit de macht en de hand zijner vijanden gerukt is, om zijn ziel tot vertrouwen aan te moedigen. Ongerijmd is dus de dankzegging, waarmede hij vele verlossingen heeft willen samenvatten, alleen tot één overwinning te beperken.

2. Ik zal Jehova loven met mijn geheele hart: ik ik zal al Uw wonderen vertellen. 3. In U zal ik mij verblijden, en van vreugde opspringen; ik zal Uw naam psalmzingen, o Allerhoogste. 4. Wanneer mijn vijanden achterwaarts keeren, zinken zij ineen en worden te gronde gericht door Uw aangezicht.

2. *Ik zal Jehova loven.* Zoo is zijn voorafspraak, om God gezind te maken om hem in de rampen, waarin hij verkeert, te helpen. Want dewijl God in een doorloopende lijn Zijn gunstbetooning jegens de geloovigen voortzet, moet al wat Hij ons toegebracht heeft, onze hoop voor het vervolg doen opwassen. Wel ligt in deze woorden een betuiging van dankbaarheid; maar tegelijk wekt David zich echter door deze herinnering op om goede hope te hebben; en zoo opent hij de deur zijner smeekingen. Met *mijn geheele hart* wordt bedoeld *onverdeeld*, of *oprecht*, in tegenstelling met *dubbelhartig.* Zoo onderscheidt hij zich niet slechts van de groote huichelaars, die alleen met het uiterste hunner lippen God prijzen, maar zonder liefde inwendig; maar getuigt te erkennen, dat hij geheel en al door Gods genade alleen tot stand gebracht heeft al wat hij dusverre voortreffelijks heeft verricht. Want ofschoon ook wereldsche lieden zich schamen God van Zijn lof te berooven, wanneer zij eenige gedenkwaardige overwinning behaald hebben, zien wij toch, dat zij, na met een enkel woord erkend te hebben dat zij door God geholpen zijn, terstond in ijdele zelfverheffing terugvallen: en voor zichzelven de overwinningsliederen zingen, als of zij niets aan God verschuldigd waren. En daarom is het maar spotten, wanneer zij Gods naam voorop doen gaan bij het verhaal hunner verrichtingen: omdat zij na hun offer aan God gebracht te hebben, offeren aan hun eigen overleg, ijver, moed, hulpmiddelen; zoo toch wordt in de persoon van één trotschen Koning hun aller eerzucht zeer juist berispt door den Profeet Habakuk in Hoofdstuk 1: 16. Ja wij zien, dat die oude en beroemde veldheeren volstrekt niet voor de eer van hun valsche Goden gezorgd hebben, wanneer zij begeerden, dat tot smeekingen in hun naam zou worden besloten; maar slechts van een bedriegelijk voorwendsel misbruik gemaakt voor hun eigen zelfverheffing. Met reden verzekert David daarom, dat hij niet gelijk is aan de kinderen dezer wereld, van wie deze verkeerde verdeeling de bedriegelijkheid ontdekt, dewijl zij de grootste helft van dien lof, dien zij hadden voorgewend Gode toe te brengen, voor zichzelven rooven; want dat is voorwaar niet God loven met het geheele hart, wanneer een sterfelijk mensch iets aan Zijn roem onttrekt, al is het nog zoo weinig, om dit zichzelven aan te matigen; even ver is het er af, dat de heiligschennende trots te dulden zou zijn van hen, die zooveel in hun vermogen is Zijn roem verdonkeren door zichzelven te verheffen. — *Ik zal al Uw wonderen vertellen.* In dit versdeel bevestigt hij, wat ik te voren gezegd heb, dat hier niet van maar één overwinning

of uitredding sprake is, dewijl David zich voorstelt, de wonderen, die God ten zijnen behoeve verricht heeft, in het algemeen te overdenken. Verder noemt hij niet al de door God hem betoonde weldaden wonderen; maar die meer bizondere en gedenkwaardige bevrijdingen, waarin een blijk der hemelsche mogendheid uitblonk. Want ofschoon de Heere als oorzaak van alle goed wil erkend worden, heeft Hij toch in sommige gaven meer dan anders duidelijke teekenen ingegrift, om er onze, soms dommelige, zinnen te beter door te doen ontwaken. Het is dus geheel hetzelfde als of David getuigde, dat hij niet op alledaagsche wijze door God gered was; maar dat daar Gods deugd kennelijk openbaar was geworden, omdat Hij Zijn hand boven de gewone en gebruikelijke wijze had uitgestrekt.

3. *Ik zal mij verblijden en van vreugde opspringen.* Zie, hoe oprecht en zonder valsche vertooning de geloovigen God vereeren; waar zij namelijk hun rustpunt geheel niet in zichzelven zoeken, en het ijdel vertrouwen van hun vleesch hen niet bedwelmt, maar zij alleen in God zich verblijden; wat niet anders is dan alleen aan Zijn Genade stof tot blijdschap ontleenen, omdat daarin alle geluk bestaat. Want de tegenstelling moet in het oog gehouden tusschen de vreugde, die de menschen uit zichzelven nemen, en die, welke zij in God zoeken. En om te beter uit te drukken, dat hij zich niets overig behoudt, dat hem met ijdele vermaking zou ophouden of in beslag nemen, voegt David hier het woord *van vreugde opspringen* bij, om hiermede aan te duiden, dat voor hem het volkomen toppunt der blijdschap in elk opzicht in God gelegen is, zoodat elders ook zelfs niet het minste druppeltje is te zoeken. Het zal nu wel goed zijn ook in het geheugen te houden, wat wij hierboven aangeroerd hebben, dat David zich de vroegere blijken van Gods gunst voor oogen stelt, om te opgewekter zijn wenschen voor God te uiten: want wie in den aanvang van zijn bidden zich verzekert stof tot blijdschap in God te vinden, wapent zich met het beste vertrouwen.

4. *Wanneer mijn vijanden achterwaarts keeren.* Met die woorden geeft hij rekenschap, waarom hij onderneemt Gods lof te zingen: namelijk, omdat hij erkent, niet door eigen dapperheid of door die zijner soldaten, maar door Gods vrije gunst, zoo dikwijls overwinnaar te zijn geweest. In het eerste versdeel verhaalt hij geschiedkundig, dat zijn vijanden verslagen of op de vlucht gedreven zijn; vervolgens voegt hij er door de overtui-

ging zijns geloofs bij, dat dit niet door menschenmacht of maar toevallig geschied is, maar omdat God tegen hen in de slagorde heeft gestaan. Wanneer David zijn vijanden hem den rug zag toewenden, heeft hij dus wijselijk zijn geestesoogen tot God opgeheven, om te gevoelen dat de overwinning hem van geen andere plaats toevloeide dan uit Zijn verborgen bijstand. En voorwaar, Hij alleen is het, Die door den Geest des raads de eenvoudigen regeert, en anderzijds de geslepenen verdwaast, en met verbijstering slaat; Die den zwakken en bevreesden kracht inblaast, maar de allerstoutmoedigsten slaat met verschrikking; die ten strijde ongeoefende handen steunt, daarentegen aan oorlogzuchtigen de zwaarden doet ontvallen; in kort: Die de uitkomst van den strijd neigt, werwaarts Hij wil, hetzij tot voorspoed of tot droefheid. Zoo vaak wij onze vijanden zullen zien vallen, moeten wij dus oppassen, dat ons gevoel niet bij dien aanblik blijve stilstaan, gelijk wereldsche lieden blind zijn: maar moet ons deze leering voor de aandacht komen, dat wie achterwaarts gedreven worden, worden te gronde gericht door des Heeren aangezicht. De toekomende tijden der werkwoorden heb ik in tegenwoordige tijden omgezet, omdat David zich de genade, die hem voorheen betoond was, wederom voor oogen stelt.

5. Want Gij hebt mijn recht en mijn rechtszaak uitgericht; Gij hebt op den rechterstoel gezeten als rechtvaardige Rechter. 6. Gij hebt de volken berispt, Gij hebt den goddelooze te gronde gericht, Gij hebt hun naam uitgedelgd tot in eeuwigheid en altoos.

In dit vers gaat hij verder vermelden, dat hem door God de helpende hand is gereikt, omdat hij onrechtvaardiglijk bedroefd werd. En inderdaad moeten wij toezien, dat wij onder Gods leiding strijden, indien wij begeeren, dat Hij ons bijsta; daarom noemt hij Hem *Rechter der gerechtigheid* of (wat hetzelfde is), *rechtvaardige Rechter*, alsof hij zeide, dat God naar Zijn gewoonte en voortdurende wijze van doen had gehandeld, omdat Hij gewoon is, de verdediging van goede zaken op Zich te nemen. Ik heb de bijvoeging *Rechtvaardige* bij voorkeur in den eersten naamval [1]) overgezet, omdat zoo de spreekwijze meer nadruk bekomt; alsof hij gezegd had, dat God eindelijk de qualiteit van een Rechter

1) In plaats van den Vocativus.

had aangenomen en den rechterstoel beklommen om het werk eens Rechters te doen. En dus roemt hij, dat recht en gerechtigheid aan zijn zijde gestaan hebben, door te zeggen, dat God de wreker van zijn recht en rechtszaak is geweest. En hierbij behoort ook, wat volgt in het naastbijzijnde vers, dat de goddelooze is te gronde gericht. Want ook is hij niet, zijn vijanden neêrgeworpen ziende, eenvoudig uitgelaten over hun nederlaag; maar, door hen wegens onrecht te veroordeelen, zegt hij, dat zij de straf ondergaan hebben, die zij verdiend hadden.

Met den naam *volken* bedoelt hij, dat niet maar enkele goddeloozen zijn uitgedelgd, maar groote menigten, en wel van verschillende zijden opgestaan. Hierin blinkt nu te meer Gods goedheid uit, dat Hij ten gunste van één enkelen dienaar zelfs geheele volken niet ontzien heeft. Vat zijn zeggen, dat hun roem tot in eeuwigheid uitgebluscht is, aldus op, dat zij uitgevallen zijn zonder hope van opwekking, en prijsgegeven aan eeuwige versmaadheid. En het zou anders ook niet te onderscheiden zijn, hoe God den naam der goddeloozen met hen begraaft, ware het niet, omdat hij uitspraak doet, dat de gedachtenis des rechtvaardigen altijd in zegening zal zijn. Spreuken 10 : 16.

7. O vijand, de verwoestingen zijn in eeuwigheid voltooid, en Gij hebt de steden verwoest. 8. En Jehova zit eeuwiglijk, Hij heeft Zijn troon ten gerichte bereid. En Hijzelf zal de wereld oordeelen in gerechtigheid, Hij zal de volken oordeelen in rechtmatigheid.

7. *O vijand*, *voltooid*. Het zevende vers wordt verschillend verklaard. Eenigen namelijk, vatten de letter „H" (vóór het woord *vijand)* als teeken eener vraag op, alsof David, zijn vijanden aansprekende, vroeg of de verwoestingen voltooid waren, gelijk zij besloten hadden alles te verderven. Want het woord „*Tamam*" beteekent soms *voltooien* en soms *ten einde brengen*. Zoo zou David dan ironisch het domme vertrouwen zijner vijanden bespotten. Anderen maken er zonder vraag nog blijkbaarder ironie van, en meenen, dat hier een dubbele toestand beschreven wordt, dewijl David in de eerste plaats de vijanden invoert tierend van woeste drift en hardnekkig voortdringend in hun woede: zoodat het kon schijnen, alsof zij niet zouden eindigen, eer Davids rijk geheel vervallen was. Vervolgens heeft hij hiertegen overgesteld, dat God op den troon zit om hun verwoede pogingen te bestraffen. Indien dit gevoelen aannemelijk is,

moet het koppelwoord „*We*" als een tegenstellend woordje worden opgelost in dezer voege: Gij o vijand ademdet wel niets dan moord en stedenverwoesting; maar daartegenover heeft God juist getoond als rechter in den hemel te zitten, om de verwarringen op aarde terecht te brengen. Anderen meenen, dat David God gedankt heeft, dat Hij, terwijl de goddeloozen zich voorgenomen hadden alles te verderven, aan hun verwoestingen een einde heeft gemaakt. Meer gedwongen leggen anderen het woord *verwoestingen* uit, dat God met rechtvaardige vergelding tegen hun eigen hoofden gekeerd heeft, wat de goddeloozen tegen David in 't werk gesteld hadden. Anderen meenen, dat David eerst klaagt, dat God de rampzalige verstrooiing Zijns volks lang stilzwijgend verdragen heeft: en het zoo gekomen is, dat de goddeloozen naar hartelust alles verdierven; maar daarna als vertroosting er bij zegt, dat God toch de zaken der menschen regeert. Mij dunkt niet onaannemelijk, dat eerst ironisch beschreven wordt, hoe vreeselijk aanvankelijk de macht der vijanden geweest is, en daarna Gods oordeel er tegenover gesteld wordt, dat onverwacht hun voortgang hopeloos heeft afgebroken. Wij weten toch, dat de goddeloozen, al ontzeggen zij Gode al niet openlijk de regeering, toch niet minder vermetel zich haasten om vrijelijk te zondigen, dan wanneer Hij met boeien gekluisterd ware. Een bijna gelijke wijze van spreken hebben wij opgemerkt Psalm 7: 13. En deze vergelijking licht het wonder der door God gegeven hulp voortreffelijk toe, omdat de goddeloozen zich ook in het kwaaddoen geen beperking gesteld hebben, eer alles volkomen verwoest ware, en aanvankelijk de uiterste verwoesting scheen te dreigen; maar in deze zoo groote verwarring is God ter rechter tijd verschenen. Daarom moeten wij, zoo vaak wij alleen het verderf voor oogen zien, er aan denken de oogen naar den troon des hemels op te slaan, vanwaar God op der menschen zaken nederziet. Want alle botsingen der verzoekingen kan men met dit schild terug stooten, dat God niettemin in den hemel als rechter zetelt, al zijn wij in de wereld tot de uiterste vertwijfeling gebracht. Ja zelfs, wanneer Hij zich verborgen houdt, en niet aanstonds onze rampen heelt, moeten wij met het gevoelen des geloofs Zijn verborgen voorzienigheid aangrijpen. Ten eerste zegt hij, dat God eeuwiglijk zit. Hiermede bedoelt hij, dat God nooit van Zijn troon kan neêrgetrokken worden, hoe hoog der menschen heftigheid ook steigert, en hoe mateloos hun woede losbreke; en dat Hij onmogelijk van Zijn ambt en macht als rechter kan afstand doen; hetgeen hij in het tweede verslid nog duidelijker uitdrukt; waar

hij namelijk zegt, dat Hij niet alleen daarom regeert, opdat Zijn verheven majesteit en heerlijkheid gezien worde; maar om de wereld rechtvaardig te besturen.

9. *En Hij zelf zal oordeelen.* Gelijk David juist getuigd heeft, dat God Zijn macht niet maar werkeloos bezit, om zich slechts aan het genoegen over te geven, maar om Zijn bewind te voeren in recht en billijk wereldbestuur, zoo voegt hij hier nu de toepassing dezer leer bij; namelijk, dat Gods kracht niet in den hemel besloten is, maar zich openbaart in het helpen der menschen. En dit is waarlijk echte Godgeleerdheid, niet met Epicurus zich God voorstellen als niets doende dan rust of genietingen, en met zichzelven tevreden het menschelijk geslacht verwaarloozend; maar als zittende op den zetel der mogendheid en der billijkheid; opdat wij vastelijk overtuigd zouden zijn, dat Hij nooit de verzorging der onverdiend onderdrukten van Zich af zal werpen, ook al komt Hij hun niet onverwijld ter hulpe. En zeker moeten wij het zoo vaststellen, dat Hij de Zijnen niet verlaat, al toont Hij het niet, maar het geduld der Zijnen oefent; en dat dus met kalm gemoed de uitkomst moet worden afgewacht. Het aanwijzend voornaamwoord heeft bij mij de kracht, alsof hij zeide, dat dit niet aan God ontrukt kan worden, dat Hij *zelf* de wereld oordeelt, en *Zijn eigen* rechtspraken tot alle volken uitbreidt. Waaruit volgt, dat Hij nog veel meer der Zijnen rechter zal zijn. En David spreekt uit, dat deze oordeelen recht zijn, opdat zij, die onrechtvaardig en wreed gekneveld worden, met vaste hope hulp bij Hem zoeken; want wanneer Hij de volken in rechtvaardigheid oordeelt, zal Hij nòch de onrechtvaardige geweldadigheden steeds straffeloos laten woeden, nòch der onschuld Zijn bijstand bedriegelijk onttrekken.

10. En Jehova zal een beschutting zijn voor den arme, een tijdige bescherming in verdrukking. 11. En op U zullen hopen, die Uwen naam kennen: omdat Gij niet verlaat wie U zoeken, Jehova. 12. Psalmzingt Jehova, den bewoner van Sion, maakt Zijn daden bekend onder de volkeren. 13. Want het bloedvergieten zoekend, heeft Hij er aan gedacht; Hij heeft het geschrei der armen niet vergeten.

10. *En Jehova zal zijn.* Hij gaat een verzoeking tegen, die zwakken hard treft, wanneer zij zichzelven en huns gelijken aan de lust der goddeloozen zien blootgesteld, terwijl God zwijgt.

Want hij wijst er op, dat Hij daarom Zijn hulp uitstelt en in schijn verlaat, wie in Hem gelooven, om eindelijk te meer op het juiste oogenblik den vermoeiden en bedroefden hulp te geven; waaruit volgt, dat Hij volstrekt niet ophoudt met Zijn werk, indien Hij soms gedoogt, dat goeden en onschuldigen tot gebrek komen, indien Hij hen oefent in tranen en klachten; want op deze wijze ontsteekt Hij een lamp, opdat Zijn oordeelen te beter aan het licht komen. Ook drukt hij daarom uit, dat Hij ter rechter tijd Zijn hulp in de droefheid zelve te voorschijn brengt, om ons te leeren Zijner Voorzienigheid ruimte te laten, opdat zij zich eindelijk voordoe, wanneer het noodig is. Daarom zij het ons niet al te lastig, voor de wereld arm en ellendig geacht te worden, indien ons toch niets beter is, dan door Gods hand beschermd te worden en Zijn vaderlijke gunst te gevoelen; maar deze vertroosting lenige onze droefheid, dat God niet ver verwijderd is, dewijl onze beproevingen Hem tot onze hulp doen komen. Sommigen schijnt „*batstsarah*” een eenvoudige manier van spreken om in 't Hebreeuwsch een verhindering aan te duiden: hier vatten zij 't nu oneigenlijk op als benauwdheid, wanneer iemand in de engte gedreven geen uitweg vindt. Aannemelijker is echter het gevoelen van hen, die leeren, dat de letter „*b*” hier niet tot den woordstam behoort, maar slechts een vormingsletter is, en dus wordt gezegd, dat God nabij is bij dezelfde gelegenheden, namelijk wanneer droefheid de godvreezenden benauwt. In het elfde vers leert hij dat deze vrucht moet volgen, zoo vaak de Heere de rechtvaardigen bevrijdt, dat zij zelven en al de overigen steeds meer vorderen in het vertrouwen op Zijn Genade. Want, zoo wij niet overtuigd zijn, dat God der menschen zaken ter harte neemt, zullen wij noodzakelijkerwijs voortdurend door onrust gekweld worden. Maar dewijl velen zeer blind zijn voor Gods oordeelen, beperkt David dit voordeel tot de geloovigen alleen; en, inderdaad, waar geen vreeze Gods is, is ook geen opmerken van Gods daden. Nog moet worden opgemerkt, dat hij aan de geloovigen de kennis Gods heeft toegeschreven, omdat hieruit de Godsdienst geboren wordt; welke uitgebluscht wordt door de onkunde en stompheid der menschen. Verder meen ik, hoewel velen *naam Gods* eenvoudig opvatten als *God*, dat (gelijk ik reeds elders gezegd heb) er iets meer door wordt uitdrukt, want dewijl Zijn wezen verborgen en onbegrijpelijk is, is Zijn majesteit inzooverre Zij zich aan ons openbaar maakt in Zijn naam gelegen. Eindelijk zet hij de reden van zijn hopen uiteen: dat God niet begeeft, wie Hem zoeken. Dit nu geschiedt op twee manieren: eenerzijds door aanroeping en gebe-

den, anderszijds door het streven om heilig en goed te leven. En dit laatste is altijd met het andere vereenigd; maar omdat er hier over gehandeld wordt, dat in Gods hulp der vromen heil gelegen is, vertaal ik *God zoeken* als *tot Zijn trouw de toevlucht nemen.*

12. *Psalmzingt Jehova.* Niet tevreden met persoonlijk dank te brengen, wekt David de geloovigen op, om eenparig God te loven; niet alleen, omdat de een den ander tot dit werk de Godsvrucht aanvuren moet; maar, omdat de verlossingen, waarvan gehandeld wordt, openlijke en plechtige bekendmaking waardig waren, hetgeen ook in dat tweede lid nog duidelijker uitgedrukt wordt, waar hij beveelt, dat zij onder de volkeren bekend gemaakt worden. De bedoeling is namelijk, dat zij niet genoeg naar haar waarde gehuldigd worden, zoo zij niet met hun gerucht geheel de aarde vervullen. En hoewel dit voor doove ooren prediken zou wezen, heeft David toch met deze wijze van spreken willen betuigen, dat de grenzen van het Joodsche land te eng waren, om die onmetelijke volheid der lofverheffingen Gods te bevatten. *Bewoner van Sion* noemt Hij God, om Hem te onderscheiden van al de denkbeeldige afgoden der Heidenen. Hier is namelijk een stilzwijgende vergelijking van dien God, die Zijn verbond met Abraham en Israël gemaakt had, en al de goden, die hier en ginds over de aarde lichtvaardiglijk vereerd worden. Want het is ook niet genoeg dat er een Godheid in yage verwarring geschat en geëerd wordt; maar den waren en eenigen God moet welbewust de vereering bewezen, die Hem toekomt. Voorts wijst David Hem terecht deze plaats als eigen woning aan; dewijl God die plaats had uitverkoren opdat men er Zijn naam zou aanroepen; niet, omdat het recht zou zijn, Hem in een plaats te besluiten, dien de hemelen der hemelen niet bevatten; maar, omdat hij beloofd had, dat daar Zijn rustplaats zou zijn tot in alle eeuwen, zooals wij elders zien zullen. En David heeft toch niet naar eigen willekeur Gode dit verblijf aangewezen; maar hij had door een Godspraak geleerd, dat dit Gode zelven geviel, zooals herhaaldelijk door Mozes voorzegd was. Hierdoor wordt nu ook bevestigd, wat ik eerst gezegd heb, dat deze Psalm niet gemaakt is op het verslaan van Goliath; dewijl eerst tegen het eind van Davids regeering de Ark des Verbonds op Gods bevel naar Sion is overgebracht. Want hard en gedwongen is de gissing van sommigen, dat David hiervan met prophetischen geest zou gesproken hebben als van een zaak, die nog stond te geschieden. Overigens

zien wij, dat de heilige Vaders, wanneer zij naar Sion bijeen kwamen om Gode offeranden te brengen, niets ondernomen hebben uit eigen aandrift; maar op het geloof aan het Woord gefundeerd hun gehoorzaamheid betoond hebben. Waaruit volgt, dat verkeerdelijk hun voorbeeld tot een voorwendsel gebruikt wordt, om de vereeringen te verontschuldigen, die bijgeloovige lieden zich naar willekeur vervaardigen. Voeg hier nog bij, dat het toen ter tijd niet genoeg was, indien de geloovigen alleen van het woord Gods afhankelijk waren, tenzij zij het hart omhoog hieven en Hem op geestelijke wijze vereerden met behulp van uitwendige zinnebeelden. God toonde wel de ware teekenen Zijner tegenwoordigheid in dat zichtbaar Heiligdom; maar niet, om de zinnen des volks aan de aardsche elementen te binden; maar Hij wilde liever, dat deze uiterlijke teekenen tot trappen zouden zijn, waarlangs de geloovigen tot in den hemel zouden opklimmen. Want van den beginne heeft God zoo de sacramenten als alle uitwendige oefeningen der godzaligheid tot dit doel bestemd, om met de grovigheid Zijns volks rekening te houden. Tegenwoordig is hun wettig gebruik dus dit, dat zij ons helpen, God in Zijn hemelsche heerlijkheid geestelijk te zoeken; en niet, dat zij ons in de wereld in beslag nemen, of terug houden in vleeschelijke vormen, waarover in het vervolg nog beter gelegenheid tot spreken komt. Gelijk nu eertijds de Heere, wanneer Hij zich inwoner Sions noemde, Zijn volk degelijke stof van vertrouwen, rust, en blijdschap heeft willen geven, moeten wij nu (nadat de Wet van Sion is uitgegaan, en het Genadeverbond ons uit die bron is toegestroomd) weten, dat Hij overal ter hulp nabij is in het midden der geloovigen, die Hem rein en ordelijk naar het voorschrift Zijns Woords aanbidden.

13. *Want Hij zoekt.* Het woord *Bloed* staat hier in het meervoud, daarom laten wij gevoegelijk het betrekkelijk voornaamwoord, dat volgt, hierop slaan. Omdat echter bij de Hebreeën zeer gewoon is, de volgorde van een woord, dat voorgaat, en een, dat er op terugslaat, om te keeren, verklaren eenigen als volgt van de armen: „Hun bloed zoekend, heeft Hij hunner gedacht;" te weten, der armen, van wie wat later gesproken wordt. Hoewel het nu ten slotte weinig verschil geeft, op welke van beide wijzen men het vertaalt, loopt toch de eerste zin beter. Het is een herhaling van wat hij zooeven gezegd had, dat men vooral op de kracht Gods moet letten in Zijn medelijden met Zijn onrechtmatig bedroefde dienaren. Want één toonbeeld van Gods werken prijst hij uit velen als in de

eerste plaats gedenkwaardig aan, te weten: dat Hij de armen bevrijdt van den dood, en zoo Hij al gedoogt, dat zij bedroefd worden, toch daarna de aangedane verongelijkingen wreekt. Ofschoon nu de woorden, die hij gebruikt, een voortdurende handeling aanduiden, twijfel ik niet, of God zoekt het onschuldig bloed, en gedenkt het geschrei der Zijnen, en wil uit deze voorbeelden, die hij aangevoerd heeft, erkend worden. En al weder prent hij in, wat ik voorheen heb aangeroerd, dat God niet altijd haastiglijk (zooals wij wilden) tegen de verongelijkingen ingaat, en de pogingen der goddeloozen niet in den aanvang breekt; maar liever Zijn hulp inhoudt, zoodat ons geroep vruchteloos zou kunnen schijnen; hetgeen der moeite waardig is, vast te houden; want, zoo wij Gods hulp afmeten naar ons gevoel, zal aanstonds onze moed wankelen, en zullen wij ten laatste zelfs geen droppel goede hope overhouden. Wij zouden (gelijk ik gezegd heb) willen, dat Hij alle kwaad, dat Hij tegen ons ziet bereid worden, van verre met uitgestrekte hand te voren afwenden zou: Hij echter houdt Zich verborgen, en belet niet, dat het onschuldig bloed vergoten wordt; maar deze troost ondersteune ons, dat Hij eindelijk metterdaad zal toonen, dat ons bloed Hem dierbaar is geweest. Zoo iemand tegenwerpt, dat Gods hulp dan toch te laat komt, nadat wij door al het kwaad ten onder gegaan zijn, antwoord ik, dat Hij niet langer rust, dan wij noodig hebben onder het kruis vernederd te worden, en dat Hij niet daarom het straffen verkiest boven het helpen, alsof Hij niet altijd gewillig en bereid zou zijn om ons bij te staan, maar dewijl Hij weet, dat het niet altijd de geschikte tijd is om Zijn Genade te openbaren. Inmiddels is dit een bizonder getuigenis, niet alleen van Zijn Vaderlijke liefde jegens ons, maar ook van onze gelukzalige onsterfelijkheid, dat Hij ook voor de dooden zorg draagt. Want, zoo Zijn Genade ons altijd voorkwam, wie zou dan niet aan het tegenwoordige leven vastgehecht zijn? Maar, waar Hij onzen dood wreekt, blijkt hieruit, dat wij voor Zijn aangezicht levend overblijven, want Hij eert ook niet naar menschenwijze de gedachtenis van hen, die Hij niet heeft kunnen in het leven behouden; maar bewijst metterdaad, dat Hij in Zijn boezem koestert en in Zijn bewaring, wie naar het vleesch schenen uitgebluscht te zijn. Dit is de reden, waarom David zegt, dat Hij aan de bloedstorting gedenkt, wanneer Hij haar zoekt; omdat, ofschoon Hij de Zijnen niet ter rechter tijd van de zwaarden der goddeloozen bevrijdt, Hij toch hun vermoording niet ongewroken laat. Op hetzelfde ziet ook het laatste lid, *dat Hij het geschrei niet vergeet;* want ofschoon

Hij werkelijk bewijst, niet dadelijk aan de klachten der Zijnen gehoor te geven, toont Hij toch eindelijk, dat zij door Hem opgemerkt zijn. Maar hij maakt uitdrukkelijk melding van dit geschrei, opdat allen, die wenschen Hem als hun bevrijder of wreker te ervaren, hun wenschen, geween, en smeekingen tot God zouden richten.

14. Ontferm U mijner Jehova, zie mijn bedroeving door hen, die mij vervolgen, Gij, Die mij verhoogt uit de poorten des doods; 15. Opdat ik al Uwen lof verhale in de poorten der dochter Sions; opdat ik opspringe van vreugde in Uw heil.

14. *Ontferm U mijner.* Ik houd het er voor, dat dit de tweede helft van den Psalm is. Anderen meenen anders: te weten, dat David, gelijk hij dikwijls gewoon is, tusschen het danken tegelijk verhaalt, wat hij onder de benauwdheden van den nood heeft gebeden; en ik erken, dat voorbeelden van deze soort overal voorkomen. Maar wanneer ik alle omstandigheden meer bizonder overweeg, word ik genoodzaakt tot een andere opvatting over te hellen: dat hij namelijk in het begin de hem bewezen genadeblijken heeft verheerlijkt, om zich tot het bidden den weg te banen, want de Psalm wordt eindelijk met gebed besloten. Hij voegt hier dus niet in het voorbijgaan in, welke gebeden hij voorheen te midden der gevaren en zorgen heeft opgezonden; maar roept opzettelijk Gods hulp in, en smeekt, dat Diezelfde, Dien hij vaak bij ervaring als bevrijder had leeren kennen, den weg Zijner genade met hem voortzette. En het is mogelijk, dat de reeds eenige malen verslagen vijanden met samenraping van nieuwen moed en krachten het uiterste beproefd hebben: zooals wij dikwijls zien, dat wanhopigen met te meer getier en heftigheid woeden. Zeker is wel, dat, toen David gebeden heeft, de grootste verschrikking hem aangegrepen heeft, en hij niet zonder reden God tot getuige zijner bedrukking er bijroept. En men moet er op letten, dat hij gelijkmoedig en bescheiden het hem opgelegde kruis draagt, terwijl hij als smeekeling tot Gods ontferming de toevlucht neemt. Maar in de eerste plaats is hier te letten op de bijvoeging, waarmede Hij God versiert, door Hem te noemen zijn Verhooger uit de poorten des doods; want er is ook geen beter woord voor het Hebreeuwsche „*Meromeem.*" Want ten eerste versterkt hij zijn geloof door de ervaring, omdat hij dikwijls uitgerukt was uit

de grootste gevaren, en vervolgens belooft hij zich redding zelfs in de kaken des doods; dewijl God gewoon geweest is, niet alleen op de alledaagsche wijzen Zijn dienaren te helpen, en hun kwalen te genezen; maar hen uit het graf te voeren, nadat de hoop op het leven is afgesneden. *Poorten des doods* noemt hij namelijk oneigenlijk de uiterste gevaren, die met den dood bedreigen. ja reeds het graf geopend toonen. Laten wij ons dus in het geheugen terugroepen, dat aan God niet te vergeefs dit werk, dat Hij de Zijnen verhoogt uit de poorten des doods, wordt toegeschreven opdat zoomin de druk van tegenwoordige rampen als de vrees voor onheilen, die ons nog boven het hoofd hangen, ons geloof verzwelge of onze gebeden afbreken.

15. *Opdat ik verhale.* Hoewel David eenvoudig bedoelt, dat hij voornemens is Gods lof te verheffen in alle bijeenkomsten en overal waar maar de grootste samenkomst van lieden mag wezen (dewijl toen de samenkomsten in de poorten plachten plaats te hebben), schijnt hier toch een toespeling te zijn op de poorten des doods, alsof hij gezegd had, dat hij, na aan het graf ontrukt te zijn, er zijn werk van zou maken, om in den grootsten glans Gode dank te betuigen. Maar dewijl het niet genoeg is, Gods lof met onze tong te doen weêrklinken, zoo die niet uit ons hart opwelt, voegt hij er de inwendige vreugde bij, alsof hij zeide, met geen ander doel van plan te zijn het tegenwoordige leven te genieten, dan om zich te verheugen, dat hij door God behouden was. Bekend is, dat onder het woord *Dochter* het volk of de staat bedoeld wordt; maar de stad zelve benoemt hij naar haar voornaamste deel.

16. Verzonken zijn de volken in den kuil, dien zij gemaakt hebben; in het net, dat zij verborgen hebben, is hun voet gevangen. 17. Jehova is bekend geworden door recht te oefenen: in het werk zijner handen is de goddelooze verstrikt. Higgajon Selah.

16. *Verzonken zijn.* Door het geloof opgericht, hoont David reeds nu zijn vijanden. En ten eerste zegt hij wel overdrachtelijk, dat zij door hun slimheid en list in het net gevangen zijn. Vervolgens drukt hij ditzelfde zonder beeldspraak uit, dat zij in hun eigen boosheid verstrikt waren. Maar hij beweert, dat dit niet toevalligerwijs zoo is uitgevallen, maar een werk Gods is, en een schitterend blijk van Zijn oordeel. Verder vergelijkt

hij niet lichtvaardig zijn vijanden bij jagers of vogelvangers. Ofschoon de goddeloozen dikwijls met geweld en heftigheid tieren, volgen zij toch steeds met bedriegerijen en slinksche streken hun vader, den Satan, die de vader der leugen is, na: en dus verdraaien zij al het verstand, dat zij hebben, tot kwaadaardigheid en verderfelijke raadslagen. Zoo vaak de boozen listiglijk ons verderf toebereiden, kome ons daarom in de gedachte, dat het volstrekt niets nieuws is, zoo zij voor Gods kinderen netten spannen en strikken zetten. Tevens kome deze vertroosting te hulp, dat de uitkomst niet in hun hand is, wat zij ook beproeven; maar dat God tegen hen zal zijn: niet slechts om hen te verijdelen, maar ook om hen te vangen in de snoode ontwerpen, die zij zich smeden, en al hun vermogen tegen hun eigen hoofd te keeren.

17. *Jehova is bekend geworden door recht te oefenen.* Letterlijk wordt gelezen: *Bekend geworden Jehova recht heeft Hij geoefend;* maar dit is een kort afgebroken rede, die door kortheid duister wordt, en dus op twee wijzen wordt uitgelegd. Sommigen verklaren namelijk, dat God dan eindelijk gekend wordt, wanneer Hij van de boozen straf eischt. Maar beter past de andere opvatting: dat openbaar is en allen bekend, dat God het werk eens rechters doet, zoo dikwerf Hij de boozen in hun eigen kwaadwilligheid verstrikt. Kortom, zoo vaak God alle schadelijke kunstgrepen, die zij hebben uitgedacht, tegen hen zelven terugwendt, verkondigt Hij, dat Zijn gericht te schitterend is om het aan de natuur of de fortuin te kunnen toeschrijven. Wij echter moeten, zoo God eens de sterkheid Zijner hand duidelijk openbaart, leeren onze oogen te openen; opdat de oordeelen, die Hij tegen de vijanden der Kerk oefent, ons geloof bevestigen. Waarom hier het woord *Higgajon* tusschengevoegd is, dat eigenlijk *overdenking* beteekent, daarvan komt mij geen aannemelijker reden voor den geest, dan dat David de gemoederen der godvruchtigen heeft willen stilhouden tot het overdenken van Gods oordeelen. Op ditzelfde ziet ook het woord *Selah*, waarvan wij elders gezegd hebben, dat het zoodanig het gezang matigde, dat deze maat zelve met de zaak en haar inhoud in overeenstemming was.

18. De goddeloozen zullen ter helle teruggedreven worden: alle Godvergetende heidenen: 19. Want niet in eeuwigheid zal de arme tot vergetelheid zijn; de hoop der nederigen zal niet ten einde toe te gronde gaan.

18. *Zij zullen teruggedreven worden.* Velen vertalen dit wenschenderwijs: *Mogen teruggedreven worden*, alsof het een vervloeking was; maar mijns erachtens versterkt David liever zichzelven en alle andere Godvreezenden voor het vervolg, door uit te spreken, dat, wat de misdadigers ook beproeven, het voor henzelven ongelukkig zal afloopen. Met het woord *teruggedreven worden* geeft hij te kennen, dat hen een andere afloop verbeidt, dan zij meenen; want hieraan ligt stilzwijgend een tegenstelling ten grondslag tusschen de hoogte van hun overmoed en de diepte van hun verwoesting. Want zij verheffen zich boven de wolken, omdat zij door geen vreeze Gods weerhouden worden. Vervolgens worden zij veel te trotsch en onbeschaamd, alsof zij een verbond hadden met den dood (gelijk Jesaja 28 : 15 zegt). Wanneer wij hen zoo onbeschroomd zien tieren, wijst de Propheet er op, dat zij door hun waanzin ten verderve gesleept worden, om eindelijk neêr te zinken in het graf, vanwaar zij meenden zeer ver verwijderd te zijn. Hier wordt ons dus de plotselinge en onverwachte verandering beschreven, waarmede God, waar het Hem goeddunkt, de verwarde toestanden weder tot orde terug gebracht heeft. Laten wij daarom met de oogen des geloofs het graf, dat voor hen bereid is, aanschouwen, zoo vaak de goddeloozen zonder eenig letsel een hooge vlucht nemen; en laten wij vastelijk overtuigd zijn, dat Gods macht nabij is, al is zij verborgen, om plotseling hun loop, waarmede zij den hemel aanvielen, naar de hel om te wenden. Ik heb niet geschroomd, het Hebreeuwsche woord „*Sheolah*", dat dubbelzinnig was als *hel* te vertalen. Hoewel mij het woord *Graf*, dat anderen er voor vertalen, ook niet mishaagt: zeker is echter dat door den propheet iets meer dan het gewone sterven bedoeld is; anders zou hij niets van de misdadigers zeggen, dat niet ook allen geloovigen zonder onderscheid te beurt valt, Gelijk dus niet enkel van den eeuwigen dood gesproken wordt, zoo ook geeft hij met het beeld van een graf te kennen, dat alle goddeloozen ten verderve zullen gaan, en hun zelfvertrouwen hun doodelijk zal zijn, waardoor zij door alle goddeloosheid heen gezonken zijn tot het vertrappen der gerechtigheid en het onderdrukken der onschuldigen. Wel dalen ook de geloovigen ten grave; maar niet door dien gewelddadigen aandrang, die hen er in neêr werpt zonder hoop op uitkomst; maar veeleer zoo, dat zij, in het graf verborgen, in hope echter in de hemel wonen.

19. *Want niet ten einde toe.* Dit is de bevestiging van het vorig beweren, dat God niet in eeuwigheid de hulpeloozen en

bedroefden verlaten zal. Met deze woorden toont hij, dat het wel een tijd lang kon schijnen, alsof zij verlaten zijn. Laten wij daarom weten, dat ons op deze voorwaarden Gods hulp beloofd wordt, dat Hij echter onze beproevingen niet voorkomt; maar ons eindelijk te hulp komt, nadat Hij ons lang door het kruis getemd heeft. En van de hoop of verwachting spreekt David met name om ons tot bidden aan te sporen. Want hiertoe luikt God het oog voor onze moeilijkheden, omdat Hij door onze smeekingen wil gewekt worden; want, waar Hij onze gebeden verhoort, alsof Hij zich ons begon te herinneren, houdt Hij de hand Zijner mogendheid uitgestrekt, om ons te helpen. Maar David herhaalt wederom, dat Hij dit niet terstond doet, opdat wij niet zouden ophouden goede hope te hebben, al lacht ons niet aanstonds een voorspoedige afloop aan.

20. Sta op Jehova, opdat de mensch niet sterk worde, laat de Heidenen voor Uw aangezicht geoordeeld worden. 21. Jaag hun vreeze aan Jehova: opdat de Heidenen leeren kennen, dat zij menschen zijn. Selah.

20. *Sta op Jehova.* Het werkwoord *opstaan* is niet op God van toepassing, maar op het uiterlijk aanzien der zaak en op onze zinnen. Want God wordt niet waargenomen als bevrijder der Zijnen, tenzij Hij voor onze oogen als ten gerichtstoel gezeten, verschijne. Als reden om God te bewegen tot het straffen van de verongelijkingen, den Zijnen aangedaan, wordt er bijgevoegd: *opdat* namelijk, *de mensch niet sterk worde;* want, wanneer Hij oprijst, stort aanstonds aller goddeloozen woede noodzakelijkerwijs machteloos ineen. Want hoe komt het, dat de goddeloozen òf zoo vermetel onbeschaamd zijn òf zooveel kwaad kunnen uitrichten, zoo het niet is, omdat God zich stil houdt en den teugel viert? Maar zoodra zich een teeken van Zijn oordeel zal vertoond hebben, zal Hij met een enkelen wenk de hoovaardigen in hun geraas bedwingen, en hun krachten breken. Door deze vorm van gebed wordt ons nu geleerd, dat onze vijanden toch in Gods hand zijn, hoe hoovaardig zij zich ook in hun machteloosheid aanstellen, en niet meer vermogen, dan Hij hun toestaat: en dat ongetwijfeld God, zoo dikwijls Hij wil, hun al hun ijdele en nuttelooze pogingen zal vergelden. En hierom zet hij hier het woord *mensch;* omdat dit (in het Hebreeuwsch) van *moeiten* afgeleid is, zooals men in het Latijn zou zeggen: *sterve-*

ling of *broos mensch.* Verder wordt gezegd, dat God de heidenen voor Zijn aangezicht oordeelen zal, wanneer Hij hen dwingt, op wat wijze dan ook, voor Zijn rechterstoel te staan. Want wij weten, dat de ongeloovigen Hem den rug toewenden, om aan hun rechter niet te denken, totdat zij met geweld voor Gods aangezicht gesleept worden.

21. *Jehova, jaag aan.* De Grieksche vertaler heeft „*mohra*" overgezet door wetgever: het afleidende van „*jarah*", dat somtijds onderwijzen beteekent. Maar de gelegenheid van deze plaats vordert, dat wij het voor vrees of schrik nemen; en daarover zijn alle geleerden van gezond oordeel het eens. Verder moet men zien, van welke soort van schrik sprake is, want God brengt ook Zijn uitverkorenen in het gemeen door schrik tot gehoorzaamheid. Maar omdat Hij Zijn gestrengheid jegens hen matigt, en tegelijkertijd hun steenen harten week maakt, zoodat zij vrijwillig en vredig zich onderwerpen, wordt niet in eigenlijken zin van Hem gezegd, dat Hij hen door vrees dwingt. Jegens de verworpenen volgt Hij een geheel andere wijze van handelen; want, omdat hun hardheid onbuigzaam is, zoodat men hen gemakkelijker breekt dan verbetert, bedwingt Hij met geweld hun ontembare weerspannigheid: niet, omdat zij verstandig worden; maar, omdat hun, goedschiks of kwaadschiks, de belijdenis hunner zwakheid afgeperst wordt. Want hoezeer zij ook brieschen, en hun dolle woede opborrelt, ja zelfs zij in grimmigheid de wilde beesten overtreffen, wanneer echter de vrees voor God hen overvallen heeft, worden zij met hun geweld verstrooid en storten zelfs ook met hun drom neer. Dat sommigen dit uitleggen van David, dat God de Heidenen onder zijn juk zou brengen, en hen aan zijn rijk schatplichtig maken, is mat en gedwongen. Want *vrees* sluit in het algemeen in al de prikkelen Gods, waardoor de boosheid van hen ingetoomd wordt, die God nooit dan huns ondanks zouden gehoorzamen. Hierna volgt, waartoe de Heidenen moeten gebracht worden, namelijk, dat zij zich als sterfelijke menschen leeren kennen. Ofschoon dit op 't eerste gezicht van weinig beteekenis schijnt, zoo bevat het echter een niet alledaagsche leering. Want wat is de mensch, dat hij een vinger uit zich zelf zou durven bewegen? Maar toch verheft zich de vrijpostigheid van alle goddeloozen zoodanig, alsof zij vrij waren van alle beletselen. Zij matigen zich wel met een valsche inbeelding aan, al wat Gode eigen is: en ook zouden zij nooit tot zulk een mate van overmoed komen, als hun niet hun toestand onbekend was. David bedoelt nu niet, dat de godde-

loozen onder de tuchtroeden Gods daartoe zullen komen, dat zij zich oprecht en van harte vernederen: maar de kennis, van welke hij spreekt, is slechts proefondervindelijk: als of hij gezegd had: Heere, naardien het niet kennen van zich zelven hen tot woede drijft, maak, dat zij metterdaad gevoelen, dat hun krachten niet overeenkomen met hun trotsch zelfvertrouwen, en, waar hun ijdele hoop hen teleurgesteld zal hebben, dat zij beschaamd worden. Dit nu kan dikwijls gebeuren, dat zij, wien hun zwakheid getoond is, toch niet wijs worden: maar het is genoeg, dat hun heiligschennende overmoedigheid met spot voor iedereen ten toon gesteld wordt, opdat metterdaad blijke, dat het vertrouwen, dat zij op hun kracht gesteld hadden, bespottelijk was. Voor zooveel het ziet op de uitverkorenen Gods, moeten dezen op een andere wijze er toe komen, om, vernederd door het gevoel van hun zwakheid, eigener beweging alle zelfvertrouwen af te leggen: dit nu zal gebeuren, indien zij zich herinnerd zullen hebben, dat zij menschen zijn. Want het is door Augustinus keurig en wijs gezegd, dat de geheele nederigheid van een mensch gelegen is in de kennis van zichzelven. Nademaal verder allen de trotschheid aangeboren is, is het noodzakelijk, dat zonder onderscheid aan allen door God vrees ingeboezemd wordt, opdat de geloovigen bescheidenheid zouden leeren: de verworpenen daarentegen met schande terug wijken, ofschoon zij niet ophouden zich te verheffen boven hetgeen den mensch toegedeeld is.

PSALM 10.

INHOUD. David klaagt in zijn eigen en aller vromen naam, dat bedrog, rooverijen, wreed geweld en alle soort van ongerechtigheid overal in de wereld heerschen; en hij wijst als de oorzaak aan, dat de goddelooze en misdadige menschen, bedwelmd door den blijden en gelukkigen voorspoed hunner zaken, de vreeze Gods uitgeschud hebbende, meenen dat zij straffeloos alles mogen doen, wat het ook zij. Derhalve roept hij Gods hulp in, opdat Hij een geneesmiddel geve tegen deze uiterste kwalen. Eindelijk troost hij zich zelf en de andere geloovigen met de hoop op bevrijding. Verder geeft deze beschrijving als in een spiegel een levend beeld van den verdorven en geheel verkeerden toestand des volks. Daarom moeten de kinderen Gods leeren, hun oogen in dezen spiegel te slaan, wanneer de ongerechtigheid als een zondvloed overstroomt, opdat de nieuwheid eener beproeving hun geloof niet schokke, dat zij den moed zouden verliezen. Want om de smart te lenigen heeft deze vergelijking zeer veel kracht, dat ons tegenwoordig niets overkomt, wat de Kerk Gods niet eertijds ervaren heeft: namelijk, dat wij met David en alle andere heilige Vaderen in hetzelfde strijdperk

geoefend worden. Vervolgens worden de geloovigen vermaand, dat men God in zoo verwarden staat van zaken moet zoeken: omdat zij met dof gemor en in de lucht geworpen klachten niets verder komen, tenzij zij God het deel van te hulp te komen toekennen.

1. Waarom Jehova staat Gij van verre? sluit Gij de oogen in benauwdheid voor de geschikte tijdsgelegenheden? 2. In hoogmoed vervolgt de goddelooze den arme, laat hen gegrepen worden in de aanslagen, die zij bedenken.

1. *Waarom Jehova.* Wij zien, dat de Profeet, een geneesmiddel zoekende tegen hopelooze kwalen, terstond van het begin af, God rechtstreeks aanspreekt. En deze orde moeten wij houden, dat wij, verontrust en angstig zijnde, troost zoeken uit de voorzienigheid Gods: omdat te midden van de beroeringen en angstige onrust van onze zorgen deze overtuiging vast moet blijven, dat het Hem eigen is om ellendigen en bekommerden met Zijn bijstand te helpen. Echter zegt hij oneigenlijk en met een figuurlijke spreekwijze, waardoor hij menschelijke gevoelens op God overbrengt (anthropopathie), dat God, aan Wiens oogen niets ontsnapt, op een verwijderde plaats staat. Maar omdat de Heere ons vergunt met Hem op menschelijke wijze te handelen, bevatten die spreekwijze niets ongerijmds, zoo wij slechts weten, dat figuurlijk op God overgebracht wordt, wat ons verstand uit het tegenwoordig aanzien der zaken zich voorstelt; want het kan wel gebeuren, dat eenig rechtvaardig mensch het onrecht, dat voor zijn oogen een arme wordt aangedaan, niet verhindert, omdat hem het vermogen daartoe ontbreekt: maar dit past niet bij God, omdat Hij altijd gewapend is met onoverwinnelijke macht; daarom is het zooveel alsof Hij Zich verre terughoudt, indien Hij er geen acht opslaat. Het werkwoord „*tha-lim*," dat „*verbergen*" beteekent, wordt op twee wijzen verklaard, want volgens sommigen beklaagt David zich bij God, dat Hij Zich verbergt, alsof Hij de menschelijke zaken niet Zijn zorg waardig acht. Anderen nemen het voor „*de oogen sluiten*"; wat eenvoudiger schijnt. Verder moet men opmerken, dat David, ofschoon hij hier klaagt, dat God verre weg was, van Zijn tegenwoordigheid echter vast verzekerd was, anders zou hij Hem te vergeefs te hulp hebben geroepen. De vraag toch, waarvan hij zich bedient, heeft deze strekking: Wat wil dit zeggen, Heere, dat Gij niet eerder U een wreker toont tegen zoo groote onbeschaamdheid der goddeloozen, daar het toch Uw werk is de wereld te besturen en ook met rechtvaar-

digheid te regeeren, die Gij door Uw kracht in stand houdt? Ofschoon David niet zoozeer aldus spreekt om zijn beklag te doen, als wel om zichzelven aan te moedigen tot vertrouwen, dat hij zal krijgen, wat hij vraagt. Nu zegt hij, dat voor de zwakheid van zijn gevoel in 't minst niet passend is, dat God zoolangen tijd aflaat van Zijn ambt: echter laat hij ondertusschen niet na Hem zijn eerbieding te geven, en legt slechts den last der moeite, waarmede hij bezwaard was, door zijn gebeden neder in Zijn schoot. Tot hetzelfde strekt, wat volgt: *de geschikte tijdsgelegenheden.* Want moge God niet op ieder oogenblik Zijn hand uitstrekken: als Hij echter ziet, dat de eenvoudigen en onschuldigen onderdrukt worden, is het niet tijd om langer wachten. Want de gelegenheid om te handelen wordt in 't kort aangewezen (te bestaan), wanneer de geloovigen in benauwdheid verkeeren. Over welken vorm van spreken wij gehandeld hebben in den vorigen psalm, vers tien.

2. *In hoogmoed.* Voor hij zijn gebed uitspreekt tegen de goddeloozen, openbaart hij kortelijk hun misdaad; namelijk, dat zij de ellendigen om geen andere reden wreedaardig kwellen, dan omdat zij hen trotschelijk verachten. Deze omstandigheid nu maakt de wreedheid niet weinig grooter, dat zij, alle menschelijkheid vergetende, armen en bedroefden smadelijk hoonen. Hoogmoed toch is altijd wreedheid, ja hoogmoed is de moeder van alle ongerechtigheden: omdat, als iemand zich niet door trotschheid boven de naasten verhief en, meer dan billijk is zich aanmatigende, hen verachtte, de ons allen gemeene menschelijkheid de wet van gematigdheid en billijkheid voorschrijft; maar David wilde dit uitdrukken, dat de goddeloozen, die hij beschuldigt, geen andere reden hebben dan hun hoogmoedige en trotsche gezindheid, waarom zij, hoewel niet getart, tegen ellendigen en hulploozen woeden. Wie dus begeert met zijn broederen rechtvaardig en zonder schuld te verkeeren, hebbe er geen behagen in anderen te smaden, maar legge er zich op toe zijn gemoed in de eerste plaats te reinigen van de ziekte van hoogmoed. „*Dalaq*" beteekent bij de Hebreeën zoowel vervolging lijden als aandoen: daarom willen sommigen het liever onzijdig nemen. Het zou ook niet kwaad vertaald kunnen worden: de arme brandt in den hoogmoed van den goddelooze: omdat dit de meer gewone beteekenis van het woord is, want de trotschheid der goddeloozen verslindt de ellendigen als een vuur.

3. Omdat de goddelooze zich prijst over den wensch zijner ziel, en de gewelddadige zichzelven zegent: hij veracht Jehova. 4. De goddelooze in de verheffing van zijn neus onderzoekt niet, al zijn sluwheid is, dat er geen God is.

3. *Omdat zich prijst.* Dit vers wordt verschillend verklaard. Sommigen vertalen in den vierden naamval: hij prijst den goddelooze en den gewelddadige: omdat zij meenen, dat het hard is, dat een overgankelijk werkwoord volstrekt (absoluut) gebruikt wordt; maar daar het genoegzaam vaststaat, dat dikwijls bij de Hebreën het voorwerp stilzwijgend er onder verstaan wordt, waar de handelende en de lijdende persoon dezelfde is, zal (naar mijn oordeel) die verklaring passender en geschikter zijn, welke ik gevolgd heb: namelijk, dat de goddelooze zichzelven prijst, of beroemt over den wensch zijner ziel, en zichzelven zegent. Nu wordt gevraagd, hoedanig deze wensch der ziel is. Nu wordt het gewoonlijk aldus genomen, dat de goddeloozen zich vleien en toejuichen, als de fortuin hun wenschen beantwoordt, en zij verkrijgen, wat ook hun in den zin komt te wenschen: gelijk hij een weinig hierna er aan toevoegen zal, dat zij hun voorspoed misbruiken om wat het ook moge zijn te ondernemen. Maar *wensch der ziel* beteekent hier voor mij meer de lust en de onmatigheid: zoodat de zin is, dat zij zoetelijk zichzelven toegeven in hun slechte begeerten en, met verachting van Gods oordeel, zonder zorg zich van elke beschuldiging vrijspreken. Waarvoor Mozes, Deuteronomium 29: 19 zegt: zijn ziel zegenen over de bedenkselen en verdichtingen des harten. David zegt wel daarop, dat de goddeloozen hun voorspoed misbruiken, om zichzelven genietingen te verschaffen: maar nu, drukt hij (mijns erachtens) iets zwaarders uit: namelijk, dat zij lof krijgen wegens hun onversaagdheid, en zich beroemen op hun misdrijven: welke gerustheid een oorzaak van teugellooze driestheid is. Derhalve verklaar ik, dat de werkwoorden *prijzen* en *zegenen* in den zelfden zin gebruikt worden: gelijk *goddelooze* en *gewelddadige* woorden van gelijke beteekenis zijn, zooveel deze onderhavige plaats betreft: ofschoon zij van elkander verschillen als geslacht en soort. Hierbij past, wat ten slotte in het eind van het vers wordt toegevoegd, dat die goddeloozen God verachten.

Want dat sommigen *lasteren* vertalen, anderen: *tot toorn verwekken*, wijkt verder af van het tekstverband, daar David

eerder leert, dat hun ruwe verachting van God de oorzaak is, dat zij zich zoo rustig in het kwaad toegeven. Want wie bedenkt, dat God rechter zal zijn, dien bevangt de vrees, dat hij zijn ziel niet durft zegenen, als hij een kwaad geweten heeft.

4. *De goddelooze in de verheffing.* Anderen vertalen: wegens de hevigheid van zijn toorn, of: in de trotschheid, welke hij voor zich uitdraagt, zoekt de goddelooze God niet. Maar deels verbasteren zij den zin: deels verzwakken zij wat David wilde uitdrukken. Vooreerst beperkt men ten onrechte tot God het werkwoord *onderzoeken*, dat absoluut gebruikt wordt; daar David eenvoudig bedoelt, dat de goddeloozen zonder onderzoek zich, wat het ook zij, veroorloven, of niet onderscheiden tusschen wat van Godswege geoorloofd en niet geoorloofd is: omdat hun eigen begeerte hun tot wet is, ja zelfs (alsof zij vrij van wetten waren) zij wanen, dat hun geoorloofd is, wat hun ook lust. Onderzoek is het begin van in het geheele leven goed te handelen: wanneer wij namelijk noch blindelings onzen aangeboren aard volgen, noch door de aandrift van ons booze vleesch vervoerd worden. Het ijverig streven om te onderzoeken nu wordt geboren uit bescheidenheid, wanneer wij, gelijk betamelijk is, God tot scheidsrechter en bestuurder stellen.

De Profeet zegt dus terecht, dat de goddeloozen, nalatende te onderscheiden, vermetel ondernemen, wat zij ook begeeren: omdat zij, door trotschheid vervoerd, geen macht om te oordeelen aan God overlaten. Ik twijfel niet of „*aph*" is op deze plaats in eigenlijken en natuurlijken zin genomen, en niet overdrachtelijk voor *toorn:* omdat menschen vol trotschheid ook in hun gelaat hun onbeschaamdheid toonen. In het tweede lid beschuldigt de Profeet hen strenger, of ten minste meer openlijk, dat al hun slechte overdenkingen toonen, dat er voor hen geen God is. Met welke woorden ik versta, dat zij met heiligschennende stoutmoedigheid alle goddelijk en menschelijk recht vernietigen, alsof er geen God in den hemel zat. Want indien zij overtuigd waren, dat er een God is, zou de vrees voor een toekomend oordeel hen in bedwang houden. Niet dat zij bepaald ontkennen, dat er een God is; maar omdat zij Hem van Zijn kracht berooven, zal God gelijk een afgod zijn, indien Hij, tevreden met een werkeloos wezen, afstand doet van Zijn ambt als rechter. Zooveel hen betreft, schaffen zij allen dus God af, die de wereld niet aan Zijn voorzienigheid onderwerpen, of niet gevoelen, dat Zijn hand uitgestrekt is om haar te regeeren.

Ook is het niet genoeg een koude kennis van het oordeel Gods te hebben: omdat dit alleen het ware gevoel van Zijn voorzienigheid is, dat ons in eerbied voor Hem houdt. Het grootste deel der uitleggers neemt in het algemeen dit aan, dat alle overleggingen van een goddeloos mensch strekken om te ontkennen, dat er een God is. Ik meen, dat „*medzimmoth*" (zooals dikwijls op andere plaatsen) in slechten zin moet genomen worden, voor sluwe niet passende overleggingen: zoodat dit de zin is, dien ik opgegeven heb, dat het daaruit genoeg blijkt, dat alle vreeze Gods uit het hart der goddeloozen uitgewischt is, dat er niets is, dat zij niet durven te bedenken.

5. Zijn wegen zijn ten allen tijde voorspoedig: Uw oordeelen zijn een hoogte vóór hem, hij blaast tegen al zijn vijanden. 6. Hij zegt in zijn hart: Ik zal niet wankelen van geslacht tot geslacht, omdat ik niet in kwaad ben.

Over het begin van het vers verschillen de uitleggers niet weinig. De Grieksche overzetter vertaalde: „zijn wegen zijn bezoedeld," omdat hij meende, dat het futurum „*jachiloe*" van den wortel „*chalal*" afgeleid wordt. Maar de Hebreën zeggen eenparig, dat het is van den wortel „*choel*." Doch velen nemen het bedrijvend, voor: „vrees aanjagen," of „moeite aandoen", alsof gezegd was: „de wegen des goddeloozen zijn verschrikkelijk voor de goeden en kwellen hen." Sommigen ook brengen het in betrekking op God, dat Zijn wegen mogen komen, dat is: voorspoedig zijn ten allen tijde: naar mijn oordeel echter al te gedwongen. Maar daar het op andere plaatsen der Schrift hetzelfde beteekent als voorspoedig zijn, verwonder ik mij er over, dat over de onderhavige plaats strijd is tusschen de geleerden, daar de Profeet in het tweede lid vervolgens duidelijk genoeg toont, dat hij spreekt van den gelukkigen toestand der goddeloozen, en van den bestendigen voortduur van blijdschap, die hen dronken maakt. Verder klaagt de Profeet niet slechts over dat geluk, maar hij vergroot hun misdaad ook daaruit, dat zij door de weldadigheid Gods zich tot boosheid verharden. Derhalve verklaar ik het aldus: naardien de voorspoed bestendig hun toevloeit, droomen zij, dat God met hen verbonden is; en zoo komt het, dat zij Zijn oordeelen verre van zich werpen. Indien zich dan iemand tegen hen stelt, vertrouwen zij, dat zij hem terstond kunnen verdrijven door even te blazen. Wij hebben nu

den eenvoudigen zin van den Profeet, namelijk, dat de goddeloozen met God spotten, onder voorwendsel van Zijn verdraagzaamheid: gelijk die slechte tyran Dionysius, toen hij, na den tempel van Proserpina geplunderd te hebben, op zijn terugvaart den wind gunstig had, zich beroemde, dat de goden heiligschenners begunstigden. Hieruit komt, dat zij de oordeelen Gods zoo ver mogelijk wegwerpen. Want dat de oordeelen Gods hoog zijn voor hen, meenen sommigen, dat hetzelfde beteekent, alsof de Profeet zeide, dat hun misdaden hun al te barmhartig vergeven worden: gelijk hij elders klaagt, dat zij van de gemeene ellenden uitgezonderd worden (Ps. 73 : 5); doch dit past niet bij de woorden, en schijnt zelfs hard en gedrongen. Van de oordeelen Gods wordt dus gezegd, dat zij voor de goddeloozen een hoogte zijn, omdat zij vertrouwende op den verren afstand, zich niet slechts wapenstilstand op hun geheelen weg beloven, maar ook een eeuwig verbond met den dood. Want wij zien, dat zij, door den tijd voor zich te verschuiven, zich een hoogen ouderdom toevoegen: ja zelfs wanende, dat God in den hemel opgesloten is, alsof zij met Hem niets te doen hadden, zich de hoop op ongestraft blijven inboezemen. Gelijk bij Jesaja 22 : 13. De bedreigingen der Profeten hooren zij met hun grijnslach aan : laat ons eten en drinken, morgen zullen wij sterven. Want toen de Profeten door de gestrenge aankondiging van de wraak Gods het volk verschrikten, riepen zij, dat het fabeltjes waren. Daarom vaart God scherp tegen hen uit, omdat zij het volk genoodigd hadden tot spel en maaltijden, toen Hij tot rouw, asch en zak riep. Eindelijk zweert Hij, zoo waarachtig Ik leef, indien ooit u deze ongerechtigheid vergeven zal worden. De geloovigen heffen wel hun oogen naar den hooge op, om Gods oordeelen te lijden : maar vreezen niet anders dan alsof zij hun reeds onmiddellijk boven het hoofd hingen. De goddeloozen daarentegen, ofschoon zij ze verachten, sturen ze echter weg naar den hemel, opdat zij niet door vrees of zorg ervoor zouden bemoeilijkt worden: gelijk de Epicuristen, God niet openlijk durvende loochenen, verzinnen, dat Hij lust heeft in ledigheid en niets doen. Uit deze dwaasheid komt het vertrouwen, waarvan David spreekt, dat zij niet twijfelen of zij zullen enkel met blazen verdoen, wat ook van de vijanden zou optreden. Want het werkwoord „*poeach*," dat somtijds *verstrikken* beteekent, wordt hier geschikter genomen voor *blazen*. Denzelfden zin bevestigt hij in het volgende vers, dat zij in hun hart vaststellen, dat zij buiten alle gevaar van verandering verkeeren. Ofschoon zij nu dermate trotsche woorden dikwijls

uitbraken, hekelt David slechts de verborgen ijver van slechte aanmatiging, welke zij inwendig bij zich omdragen: en verhaalt daarom niet, wat zij met den mond spreken, maar waarmede zij zich in hun hart verleiden. Men vraagt echter, waarom David in anderen aanklaagt wat hij van zichzelven zoo dikwijls belijdt; want op Gods hulp steunende, tart hij moedig alle gevaren. En voorzeker moeten de kinderen Gods van hun heil verzekerd zijn, zoodat zij bedenken, dat zij staande zullen blijven, al komt de wereld ook honderdmaal op hen af. Nu is de oplossing gemakkelijk, dat de geloovigen zich niet beloven staande te blijven anders dan in God, en wel zoo, dat zij weten toch aan alle stormen blootgesteld te zijn en zij daaraan lijdzaam zich onderwerpen. Maar deze twee verschillen hierin grootelijks van elkander: de verachter van God, die heden een voorspoedig lot geniet, vergeet zijn staat als mensch, zoodat hij, in ijdelen waan, voor zich een veilig nest boven de wolken ophangt: de vrome mensch daarentegen lenigt en verzacht zijn moeite en angst door het vertrouwen op Gods genade alleen, terwijl hij bedenkt, dat zijn leven aan een draad hangt, en door duizend dooden belaagd wordt, en hij zich voor oogen stelt allerlei moeite te dragen, en hij zich in deze wereld niet anders gedraagt, dan alsof hij op een stormachtige zee vaart. De goddelooze zegt: Ik zal niet bewogen worden, of Ik zal nimmer wankelen, omdat hij namelijk meent, dat de sterkte zijner macht krachtig genoeg is om alle aanvallen te verduren. De geloovige zegt: ofschoon het moge gebeuren, dat ik wankele, ja ook valle, en vervolgens diep ondergedompeld worde, zoo zal het toch niet een doodelijk verderf zijn: naardien God Zijn hand onder mij houdt. Hierdoor wordt ook de andere quaestie opgelost, want de geloovigen, in zichzelven beangstigd, nemen haastig de toevlucht tot de schuilplaats van Gods genade: maar de goddeloozen, ofschoon zij verschrikken van het geruisch van een vallend blad en in bestendige onrust verkeeren, verharden zich in hun dwaasheid, of maken zich zoo verstandeloos, dat zij buiten hun zinnen gerakende, hun rampen niet gevoelen. De reden, welke vervolgens aangegeven wordt: *omdat ik niet in kwaad ben*, heeft tweeërlei zin: òf, dat de goddeloozen hoop op een rustigen en blijden toestand krijgen, omdat zij tot dusverre vrij bleven; òf, dat zij zich van den gewonen toestand der menschen, door een bedriegelijken waan, afscheiden: Gelijk zij bij Jesaja 28 : 15 zeggen: wanneer de storm zal voorbijgaan, zal hij ons toch in 't minst niet beroeren.

7. Zijn mond is vol van vloek, en bedriegerijen en boosheid: onder zijn tong is droefheid en ongerechtigheid. 8. Hij zal zitten in de achterlage der dorpen, in verborgen plaatsen zal hij den onschuldige dooden: zijn oogen zullen zich scherpen tegen den arme. 9. Hij zal in het verborgen lagen leggen, gelijk een leeuw in zijn hol: hij zal lagen leggen om den arme te rooven: hij zal den arme rooven door hem in zijn net te trekken. 10. Hij zal duiken en buigen: dan zal de menigte der bedroefden in zijn sterkten vallen.

7. *Zijn mond is vol van vloek.* De strekking van deze vier verzen is, dat, als God Zijn knechten wil helpen, het nu de geschikte tijd is: omdat de losbandigheid der goddeloozen tot het uiterste van teugelloosheid toe is gekomen. Eerst klaagt hij, dat hun tong overvol is van meineed en bedriegerijen, en zij overlast en geweld doen of verbergen: omdat men met hen niets kan doen, dan met schade. „*Alah*" dat sommigen *vervloeking* vertalen, is niet verwensching met woorden, die zij tegen anderen slingeren, maar veeleer de verwensching van hun eigen persoon: omdat zij niet aarzelen, wat het ook zij, over zichzelf in te roepen, om te beter te bedriegen. Daarom wordt het niet kwalijk door sommigen vertaald *meineed*, want dat woord moet men met de beide anderen verbinden. Zij verwenschen zich derhalve, voor zoover het nuttig is om te bedriegen en te schaden: hieruit komt overlast en ongerechtigheid, omdat de eenvoudigen niet zonder schade de strikken kunnen ontvlieden, welke geweven zijn uit bedriegerijen, meineedigheid en boosheid.

8. *Hij zal zitten in achterlage.* Met opzet heb ik de werkwoorden, die in den toekomenden tijd staan, omdat zij een voortdurende handeling aanwijzen, niet in een anderen tijd willen overbrengen: omdat deze Hebreeuwsche eigenaardigheid ook in andere talen ingevloeid is. David beschreef dus, wat de goddeloozen gewoon waren te doen. En in de eerste plaats vergelijkt hij ze met struikroovers, die op de hoeken der wegen zitten en zich schuilhoeken uitkiezen, waaruit zij de reizigers, die niet op hun hoede zijn, grijpen. Hij zegt ook, dat hun oogen ingespannen zijn, met een vergelijking aan de slingeraars ontleend, die met half gesloten oogen, scherp zien om te beter

te treffen. Nu is hier niet sprake van gewone roovers: maar hij richt zijn pen tegen de groote plunderaars, die onder eervolle titels, met pracht en glans hun misdaden verbergen. Daarom vertalen sommigen „*chazeerim*" door *paleis:* alsof David zeide, dat zij uit hunne prachtige woningen roofholen gemaakt hadden, waarin zij ellendige menschen inslokken. Maar ofschoon ik toestem, dat het een zinspeling daarop is, houd ik den draad der vergelijking voortdurend vast, en verklaar het dus, dat zij, waar zij ook zijn, hun hinderlagen leggen, niet anders dan roovers de uitgangen der dorpen bezetten. In het volgende vers verzwaart hij nog meer hun wreedheid, zeggende, dat zij niet anders dan als leeuwen in hun holen loeren op roof, en gelijk zijn aan de grimmige wilde beesten: dit is erger dan te woeden als struikroovers. Men moet echter opmerken, dat hij bedriegerijen en hinderlagen altijd met geweld verbindt, om duidelijker uit te drukken, dat de kinderen Gods op alle manieren ellendig zijn, als zij niet door hemelschen bijstand worden gered. Hij voegt er ook een andere vergelijking bij, welke het listige bedrog, met wreedheid gemengd, duidelijker uitdrukt. Want hij zegt, dat zij rooven, maar door in hun net te trekken, met welke woorden hij bedoelt, dat zij niet slechts met openbaar geweld en kracht jagen, maar dat zij tegelijk ook netten spannen, om daarmede te bedriegen. Dit alles telt hij in het tiende vers weder op, die beweging als door een schoone beschrijving voor oogen stellende. Zij duiken, zegt hij en bukken, opdat zij mogelijk niet door hun grimmigheid van verre verschrikken: omdat zij liever door hun lokken willen vangen, wie zij niet dan door een aanval van dichtebij kunnen wonden. Wij zien, dat hij twee zaken tegelijk verbindt, het jagen of de strikken: vervolgens ook het plotseling geweld, zoo dikwijls de roof in hun handen valt. Want in het tweede deel bedoelt hij, dat zij met een woesten ongedachten aanval zich storten op de eenvoudigen, zoodra zij zien, dat dezen aan hun lusten onderworpen zijn, evenals een leeuw van zijn neerliggen woedend zich verheft om zijn roof te verscheuren. De zin is klaar, dat de goddeloozen van alle kanten te vreezen zijn, omdat zij hun wreedheid ontveinzen, totdat zij met hun netten omstrikt houden, die zij begeeren te verslinden. In de woorden is nog eenige duisterheid. Want waar wij vertaald hebben: *het leger der bedroefden*, meenen sommigen, dat het Hebreeuwsche woord „*cheelkaïm*" een vierletterig woord is: maar beter is het gevoelen van hen, die leeren, dat het een samengesteld woord is en voor twee woorden geldt. Ofschoon derhalve het werkwoord in het enkelvoud

staat, wijst toch door „*cheelkaïm*" de Profeet een groote menigte aan, die bedroefd wordt door elk van die leeuwen. „*Azoemim*" heb ik als zelfstandig naamwoord vertaald door: *sterkten*; omdat het niet twijfelachtig is of de Profeet wijst met dit woord de klauwen en tanden des leeuws aan, waarin de voornaamste kracht van dat wilde beest is. Omdat het echter eigenlijk een woord Toar [1]) is, past het niet slecht, bij gelijkenis die klauwen en tanden sterke soldaten te noemen. De zin komt echter op hetzelfde neer, ofschoon zij hun krachten door een bedriegelijk neerbuigen verbergen, zullen zij evenwel als een gewapende hoop helpers of klauwen en tanden gereed hebben, zoodra de gelegenheid om te schaden aangeboden zal zijn.

11. Hij heeft gezegd in zijn hart, God heeft het vergeten: Hij heeft Zijn aangezicht verborgen, opdat Hij het in eeuwigheid niet zie. 12. Sta op Jehova God, hef Uw hand op, om den arme niet te vergeten. 13. Waarom toch veracht de goddelooze God? zegt in zijn hart: Gij zult het niet zoeken.

11. *Hij heeft gezegd in zijn hart.* Hij wijst wederom de bron van den overmoed aan: namelijk, dat de goddeloozen uit het oogluiken Gods zich beloven ongestraft te blijven. Omdat zij echter niet openlijk met hun mond die heiligschennende godslastering voortbrengen: God heeft het vergeten, en de oogen gesloten om het nooit te zien, maar zij hun diepe gedachten zich verbergen, gelijk Jesaia 29: 15 spreekt: zoo gebruikt de Profeet dezelfde wijze van spreken (als vroeger), en zal het weldra voor de derde maal herhalen, dat de goddeloozen binnen in hun hart tot zichzelven zeggen, dat de zaken der menschen Gode in het minst niet ter harte gaan. Men moet nu opmerken, dat de goddeloozen uit het tegenwoordig aanzien van den stand van zaken hun goed geluk zoodanig verzekerd achten, dat zij zich inbeelden, dat God eenigerwijze aan hen gebonden is. Waaruit voortkomt, dat zij voor de toekomst gerust zijn, omdat zij niet bedenken, dat na langdurige verdraagzaamheid Gods het oordeel te zwaarder dreigt.

1) Waarschijnlijk zal CALVYN hiermede bedoeld hebben, dat hij „*Azoemim*" wel door sterkten vertaald heeft, doch dat het geen abstract zelfstandig naamwoord is, maar een concreet beschrijvingswoord, en dat het dus, daar van een eigenlijken leeuw geen sprake is, doelt op „sterke menschen". Toar (Hebr.) beteekent „beschrijving, voorkomen, gedaante, vorm."

12. *Sta op Jehova.* Ofschoon alle stervelingen gemeenschappelijk aan deze kwaal lijden, dat zij meenen naar het gevoel van hun vleesch, dat God stil zit of slaapt, als Hij Zijn oordeelen niet uitvoert: is er toch een groot verschil tusschen de geloovigen en de verworpenen: omdat dezen de dwaling, veroorzaakt uit de zwakheid des vleesches, begunstigen en ijverig zich wegens hun dwaasheid vleien, totdat zij eindelijk door hun goddelooze halstarrigheid zich verharden tot een grove verachting van God. Gene eersten echter rukken terstond dien valschen waan uit hun gedachten: en bestraffen zich en roepen zichzelven weder terug tot een gezond verstand, waarvan in deze plaats ons een schitterend toonbeeld voorgesteld wordt. Want in menschelijke vormen van spreken verklaart de Profeet, dat dezelfde dwaling hem overvallen heeft, welke hij juist in de verachters van God veroordeeld heeft. Maar hij komt er tijdig op toe om deze te verbeteren, en de hand er aan slaande, worstelt hij met zichzelven: of bedwingt zijn geest, opdat hij niets bedenke tegen de gerechtigheid en eere Gods. Derhalve is een gelijk zaad van verzoeking allen ingeplant, zoodat zij, als God Zijn hand en oordeel verbergt, aan Zijn voorzienigheid beginnen te twijfelen, doch de vromen verschillen grootelijks van de verworpenen: omdat genen terstond het gevoelen des vleesches door het geloof terecht brengen: dezen echter in hun slechte inbeelding zich ter wille zijn. Alzoo wekt David door het werkwoord *opstaan* niet zoo zeer God op, als dat hij zelf ontwaakt, of beproeft wakker te worden, om iets anders van de hulpe Gods te hopen, dan hij ervan ziet. Derhalve bevat dit vers een nuttige leering: hoe meer de goddeloozen zich in hun trage onwetendheid verharden, om zich te overreden, dat God geen zorg draagt voor de menschelijke zaken en de misdaden niet wreken zal: destemeer moeten wij naar het tegenovergestelde streven. Ja zelfs moet hun goddeloosheid ons een prikkel zijn om te scherper de twijfelingen terug te drijven, welke zij niet slechts toelaten, maar met alle inspanning zichzelven vormen.

13. *Waarom toch veracht.* Ofschoon het overtollig is Gode redenen bij te brengen, om daarmede Hem te overreden: vergunt Hij ons echter in onze gebeden gemeenzaam met Hem om te gaan, niet anders dan een zoon zijn aardschen vader aanspreekt. Want altijd moet men letten op het gebruik van het gebed: namelijk, dat God getuige zij van al onze begeerten: niet, omdat zij anders Hem verborgen zijn, maar omdat, wan-

neer wij onze harten voor Hem uitstorten, evenzooveel onze zorgen verlicht worden, en het vertrouwen, dat wij onze wenschen zullen verkrijgen, vermeerdert. Aldus kreeg David hoop op genezing, toen hij zich levendig voorstelde hoe dwaas en ondragelijk het zou zijn, dat God straffeloos door de goddeloozen veracht wordt. Hetzelfde werkwoord, dat hij eerst gebruikt had, wordt nu herhaald: dat sommigen vertalen *tarten*, anderen *lasteren*. Maar die beteekenis, aan welke ik de voorkeur gegeven heb, past ongetwijfeld beter in den samenhang: omdat, waar men Gode de macht en het ambt van oordeelen ontneemt, Hij smadelijk van Zijn troon getrokken, als het ware in den rang der menschen geplaatst wordt. Verder, daar hij juist geklaagd had, dat de goddeloozen God loochenen, of veronderstelden, dat Hij met verwaarloozing van de zorg voor de menschen, bestendig slaapt, zegt hij nu in denzelfden zin, dat Hij niet onderzoekt.

14. Gij hebt het gezien, naardien Gij de moeite en het verdriet aanschouwt, opdat men het in Uw hand geve: op U zal zich de arme verlaten, Gij zult den wees een helper zijn. 15. Breek den arm des goddeloozen en boozen: Gij zult zijn goddeloosheid zoeken, Gij zult haar niet vinden.

14. *Gij hebt het gezien*, *naardien* enz. Hier begeeft David, in een heiligen ijver ontstoken, zich plotseling in het strijdperk: en met geloof gewapend, stoot hij krachtig de heiligschennende gedachten terug, en wendt zich overigens tot God, omdat hij bij menschen geen voordeel kon hebben.

Want gelijk de goddeloozen, zich een vermetele vrijheid tot misdaden willende geven, zich verre van God terug trekken en door een slechte dwaling des verstands zich inbeelden, dat er een groote afstand is: zoo is het aan den anderen kant de moeite waard, dat de geloovigen zich van die dolende en dwalende gedachten terug trekken en, weder opgewekt van geest, God aanspreken, als ware Hij tegenwoordig voor hen. Terecht wendt derhalve David den blik zijns geestes af van de menschen, opdat hij niet den moed late zakken onder de lasteringen der menschen. De reden ter bevestiging van deze uitspraak wordt er bij gevoegd, omdat God de moeite en het verdriet aanschouwt.

Want omdat de kennis van alle onrecht God eigen is, besluit David, dat het niet kan gebeuren, dat Hij het niet ziet,

wanneer de goddeloozen tegen alle goddelijk en menschelijk recht in woeden. Verder daalt hij af van het geslacht tot de soort: wat men nauwkeurig moet opmerken. Want niets is gemaklijker, dan in het algemeen te belijden, dat de wereld en de menschelijke zaken voor God voorwerpen van zorg zijn: maar deze leer op het dagelijksch gebruik toe te passen is zeer moeielijk. En toch zal al wat de Schrift predikt van de macht en de rechtvaardigheid Gods geen nut doen, indien niet een ieder, naar de noodzakelijkheid dit meebrengt, het toepast. Laat ons dan door het voorbeeld van David leeren te overleggen, dat door God onze moeiten en smarten gezien worden, ook al sluit Hij voor een tijd de oogen, daar het Zijns is op te merken wat schade den goeden en eenvoudigen aangedaan wordt. Hij voegt er ook bij, dat God niet met een werkeloos toezien uit den hemel ziet wat hier gebeurt, maar dat Hij het oordeel opneemt. Want in de hand geven is niet anders, dan met ernst en met uitwerking kennis nemen. Maar het is onze taak geduldig te rusten, zoolang de wraak in de hand Gods gelegd zal zijn, totdat Hij Zijn arm uitstrekt om hulp te brengen. Daarom volgt er terstond op: Op U zal zich de arme verlaten. Met welke woorden David aanwijst, dat men Gods voorzienigheid tijd moet geven, opdat vrome menschen, wanneer zij ellendig gedrukt worden, hun zorgen in den schoot Gods werpen: en niet haastig zijn in hun wenschen, nadat zij Hem hun heil aanbevolen hebben: maar van zorg ontlast, weer tot adem komen, totdat God met de daad toont, dat het de geschikte tijd om te handelen is. Op God verlaat zich derhalve een ieder, die zich aldus onder Zijn hoede stelt, dat hij overtuigd is, dat Hij, Wien hij zich in bewaring gaf, getrouw is en rustig den rijpen tijd der verlossing afwacht. Sommigen lezen lijdelijk: *zal verlaten worden.* Maar de eerste zin is beter en komt beter overeen met den regel der spraakkunst, behalve dat het een weglatende spreekwijze is: omdat niet uitgedrukt wordt, wat hij verlaat. Maar dit weglaten is bij de Hebreën zeer gewoon, en in de zaak zelve is geenerlei duisterheid: dat namelijk de gebeden van alle vromen niet ijdel zullen zijn, waar zij zichzelven geheel en al met hun zaken Gode aanbevolen hebben. Want deze twee leden hangen samen: op U zal zich de arme verlaten, Gij zult den wees een helper zijn. En overdrachtelijker wijze noemt hij wees, dien hij eerst arme genoemd had. Het werkwoord in den verleden tijd nu, duidt een voortdurende handeling aan.

15. *Breek den arm.* Deze spreekwijze beteekent hetzelfde

als de macht breken. Nu is het niet eenvoudig maar een bede: maar omdat de teugellooze woede der vijanden ten zeerste onze harten treft, alsof zij met geen hinderpaal zou kunnen worden ingetoomd, stelt David tot steun van zijn geloof, opdat hij niet door vrees bezwijke, dat zoodra het Gode behagen zal de goddeloozen te verbreken, Hij hen en al wat zij verzinnen te niet zal doen. Opdat de zin klaarder zij, is de rede daarom op deze wijze te verklaren: Heere, zoodra het U behaagd zal hebben den arm des goddeloozen te breken, zult Gij in een oogenblik maken, dat hij verdwijnt, en dat de geweldige aandrift, waarmee hij gedreven wordt om te schaden, vergaat. David bidt nu wel, dat God Zijn hulp en wraak verhaaste, maar houdt zich inmiddels door dezen troost zich staande, dat de goddeloozen niet dan onder Gods toelating moedwillig zijn: omdat het in Zijn macht is, wanneer Hij den rechterstoel bestijgt, alleen met een blik hen te verdoen. En zekerlijk niet anders dan de zon, als zij opgaat, de wolken en dampen door haar warmte uiteenjaagt, en de donkere lucht helder maakt: aldus herstelt God, waar Hij Zijn hand uitstrekt om het werk eens rechters uit te voeren, wat er in de wereld beroerd en verward is. *Goddelooze en booze* gebruikte hij (mijn erachtens) om te sterker te spreken: alsof hij gezegd had, hoezeer ook de slechten in hun boosheid en goddeloosheid razen, God heeft in Zijn hand het geneesmiddel gereed.

16. Jehova is Koning, eeuwiglijk en altoos: de heidenen zijn vergaan uit Zijn land. 17. Jehova, Gij hebt den wensch der armen gehoord: Gij zult hun hart besturen, Uw oor zal hooren: 18. om den wees en den armen recht te doen, opdat een mensch van de aarde niet meer voortga te verschrikken.

16. *Jehova is Koning, eeuwiglijk en altoos.* Nu verheft David zich, alsof hij zijn beden verkregen had, tot een heilige dankzegging. Want dat hij God eeuwigen Koning noemt is een bewijs van vertrouwen en van blijdschap. Want met den naam Koning schrijft hij Hem de taak toe de wereld te besturen: de eeuwigheid van Zijn Koninkrijk ziet hierop, dat het dwaasheid is Hem te beperken door grenzen van tijden. Want omdat de doorgang van het menschelijk leven kort is, stellen ook die stervelingen, welke de grootste rijken hebben, zeer dikwijls hun dienaren teleur: gelijk Psalm 146: 3 vermaant, dat men

niet op vorsten moet vertrouwen, of op menschenkinderen bij wie geen heil is: omdat hun geest zal uitgaan, en tot zijn aarde zal wederkeeren: omdat al hun overleggingen zullen vergaan. Want dikwijls ontbreken hun de krachten, en wanneer zij later zich aangorden om te helpen, ontsnapt hun de gelegenheid. Maar van den hemelschen Koning moet men heerlijker denken, omdat, indien Hij niet terstond Zijn oordeelen uitvoert, het vermogen bij Hem altijd hetzelfde en ongeschonden blijft: en eindelijk Hij niet voor zich zelven in het bizonder, maar voor ons in eeuwigheid en altoos regeert: zoodat langer uitstel Hem volstrekt niet verhindert, om op geschikte wijze Zijn hand uit te strekken om hulp te bieden aan wie dood of zonder hoop zijn. *De heidenen zijn vergaan.* De zin is, dat het heilige land van alle vuilnis en onreinheid, waarmede het bevlekt was, eindelijk gereinigd is. Want dat was een onwaardige ontheiliging, wanneer het land, het volk Gods ten erve gegeven en Zijn heiligen vereerders toegewijd, goddelooze en slechte bewoners voeden zou. Want door het woord Heidenen noemt hij niet vreemdelingen, maar hypocrieten, die zich ten onrechte op den naam Gods beroemden: gelijk heden zeer vele Christenen in naam een plaats in den schoot der kerk innemen. Nu is het niets nieuws van de Profeten de afvalligen, die van de heilige zeden der Vaderen afgeweken waren, met smaad Heidenen te noemen: en hen niet slechts te vergelijken met de onbesnedenen, maar ook met de Kanaänieten, die het meest te verfoeien waren. Uw vader was een Kanaäniet: uw moeder een Chittitische, Ezech. 16 : 3. Andere dergelijke plaatsen komen dikwijls voor. David maakt dus de valsche en overspelige zonen van Abraham door den naam Heidenen onteerd, en dankt God, dat Hij dergelijk verderf uit zijn kerk verdreven heeft. Voor het overige worden wij door dit voorbeeld geleerd, dat het niets nieuws is, indien ook heden onheilige menschen Gods kerk bevlekken. Echter moet men God vragen, dat Hij Zijn huis spoedig weer zuivere, opdat Hij Zijn heiligen tempel niet aan zwijnen en honden blootstelle, als ware hij een mesthoop.

17. *Den wensch der armen.* In deze woorden bevestigt de Profeet, wat ik juist gezegd heb. Wanneer hypocrieten in de Kerk heerschappij voeren, of met hun menigte de geloovigen overstelpen, moet God naarstiglijk gevraagd worden om hen te verdelgen; want zoo schandelijke verwarring moet met recht Gods ware vereerders benauwen en branden. En de Heilige Geest bevestigt door deze uitspraak, dat wij tegenwoordig zullen verkrijgen wat

God eertijds den gebeden der vaderen toestond, indien wij maar (gelijk betaamt) begeerig zullen zijn naar de bevrijding der Kerk. Het volgende, *Gij richt hun hart*, leggen de Vertalers verschillend uit. Voor sommigen staat het gelijk met „*goeden uitslag geven aan hun wenschen.*" Voor anderen is het: „*het hart vormen*" opdat de geloovigen niets begeeren dan wat recht en billijk is: gelijk Paulus leert, Romeinen 8: 26, dat de Geest inwendig onuitsprekelijke zuchtingen voorzegt. Beide uitleggingen zijn wellicht te beperkt. Ten eerste verheft David namelijk Gods genade hierin, dat Hij Zijn vereerders in tegenspoed staande houdt, opdat hun gemoed niet wanhope; met sterkte en volharding voorziet Hij; tot goede hope richt Hij op; en ook drijft Hij aan tot gebed. Want het woord „*kien*" beteekent niet alleen „*richten*", maar ook „*vast maken.*" Het is toch een bizondere weldaad Gods, wanneer Hij in verleiding onze zinnen weêrhoudt, en niet toelaat, dat zij elders afgetrokken worden. Aanstonds hierop volgt het andere lid, dat de begeerten der godvreezenden niet te vergeefs gericht worden, om met hoop en volharding tot gehoorzaamheid geschikt, tot God op te zien en Hem aan te roepen; omdat Gods ooren nooit doof zullen zijn ter verhooring hunner klachten. Zoo wordt hier een beiderzijds overeenstemmen van dubbele genade geprezen, dat God niet toelaat, dat Zijn vereerders afvallen, of uit het geloof uitvallen, of van het gebed aflaten, maar tot Zich terugroept, totdat metterdaad blijkt, dat hun hoop niet ijdel nòch vruchteloos geweest is. Deze zin zou niet kwalijk aldus opgelost kunnen worden: Gij zult hun hart vast maken, totdat Uw oor hoort.

18. *Opdat Gij recht doet.* Hij wendt het voorgaande gezegde tot dit bizonder gebruik aan, dat de geloovigen niet twijfelen, of, waar zij onrechtvaardig verdrukt zijn, zal God eindelijk de Vergelder worden, die hen bevrijdt. Met deze woorden vermaant hij tot moedig volharden onder kruis en moeiten; omdat de Heere dikwerf Zijn dienaren niet eer hulpe wil bieden, dan wanneer zij tot het uiterste gebracht zijn. Dit is wel moeilijk te doen, omdat ieder onzer zou wenschen volkomen vrij van leed te zijn en daarom schijnt God langzaam en traag, zoo Hij ons niet haastig voorkomt. Maar zoo wij plaats willen geven aan Zijn bijstand, moeten onze drift getemd, ons ongeduld neêrgezet, onze droefenissen gematigd, totdat onze rampen Gods genade te voorschijn roepen. *Opdat niet verder voortga.* Weêr prijst hij Gods macht tot verbreking der goddeloozen, opdat te midden van hun onstuimige aanvallen dit beginsel voor ons vast

blijve, dat al wat zij in het werk stellen krachteloos zal worden, zoodra God dit zal hebben goedgevonden. Het woord „*Èrets*" vatten sommigen onzijdig op, opdat de zin zij „opdat niet meer een sterfelijk mensch vreeze". Maar de rede vereischt, dat het overgankelijk uitgelegd worde; en het is niet ongerijmd, dat de goddeloozen, ofschoon zij het hoofd boven de wolken verheffen, stervelingen genoemd worden of menschen aan vele moeiten onderworpen: omdat op deze wijze bedektelijk hun onzinnige vermetelheid wordt berispt, wanneer zij, hun eigen lot vergetend, ontzettende bedreigingen ademen, en huiveringwekkende verschrikkingen uitblazen, even als of zelfs God niet bij machte zou zijn om hun lust te bedwingen. Want het woordje „*uit de aarde*" bevat een stilzwijgende tegenstelling tusschen het nederig tehuis der aarde en de hoogheid der hemelen. Vanwaar toch zullen zij voortkomen om Gods kinderen te bestrijden? Uit de aarde namelijk, evenals wormpjes uit de spleten der aarde uitkropen. En op deze wijze vallen zij God zelf aan, die uit den hemel Zijn dienaren hulp belooft.

PSALM 11.

INHOUD: Deze Psalm heeft twee deelen: In het eerste verhaalt David, hoe harde aanvallen van beproevingen hij heeft ondergaan, en door hoe grooten angst hij is getroffen geweest, toen Saul hem vervolgde. Vervolgens wenscht hij zichzelven geluk met de door God hem geboden hulp, en verkondigt Gods gerechtigheid in de regeering der wereld.

1. Een Psalm van David voor den Opperzangmeester.
2. Op Jehova vertrouw ik: hoe zegt gij tot mijn ziel, zwerft naar ulieder gebergte als een vogel? 3. Waarlijk, zie, de goddeloozen spannen den boog, zij hebben pijlen op den pees geschikt, om ze heimelijk te schieten tegen de rechten van hart. 4. Voorwaar de grondslagen zijn verwoest: wat heeft de rechtvaardige gedaan?

1. *Op Jehova, enz.* Bijna alle uitleggers meenen, dat dit een klacht is, waarin David zijn landslieden beschuldigt, dat hij, overal een schuilplaats zoekend, nergens ook maar eenige menschelijkheid vindt. En het is wel waar, dat, toen hij herwaarts en derwaarts zwierf om Sauls woede te ontvlieden, hij nergens een veilig toevluchtsoord heeft gehad, tenminste niet om er lang rustig te blijven. Terecht kon hij daarom twisten met

zijn geslacht, dat niemand zich verwaardigd had den voortvluchtige in gastvrijheid op te nemen. Maar ik ben van oordeel, dat hij hooger opziet, want wanneer allen hem om strijd tot vertwijfeling aandreven is hij noodzakelijkerwijs niet, naar de zwakheid van het vleesch, licht getroffen; maar met geloof gewapend heeft hij onverschrokken en standvastig tot Gods beloften zijn toevlucht genomen, om niet in het minste voor de beproevingen te wijken. Deze geestelijke worstelingen gedenkt hij nu, door welke hem God geoefend heeft te midden der uiterste gevaren. Deze Psalm moet dus (gelijk ik zoo-even gezegd heb) in twee deelen onderscheiden worden. David zet namelijk uiteen, eer hij Gods gerechtigheid in het beschermen van het heil der godvreezenden prijst, dat hij met den dood zelf in strijd geweest is, en toch door geloof en goede consciëntie de overwinning behaald heeft. Omdat in het begin allen hem raadden, dat hij zijn vaderland verlaten en in een of ander verbanningsoord zich verbergen zou, zoodat geen hoop op levensbehoud voor hem zou overblijven, tenzij hij afstand deed van het beloofde Bewind, houdt hij aan dezen verkeerden raad het schild van zijn vertrouwen op God voor. Maar eer ik meer van de zaak spreek, is het der moeite waardig de woorden te vertolken. Het woord „*Noed*", dat wij vertalen door „*zwerven*" is geschreven in het meervoud, maar wordt in het enkelvoud gelezen, hetgeen ik oordeel, dat verkeerdelijk geschiedt. Want omdat David zegt, dat dit tegen hem alleen gezegd is, hebben de Hebreeuwsche geleerden het gewaagd, anders te lezen dan geschreven stond, meenende dat het meervoudig getal hierbij niet paste. En dit is hieruit te klaarder te verstaan, dat sommigen hunner, den letterlijken zin willende behouden, zich angstig kwellen, waarom toch liever gezegd zou zijn „*Zwerft*" dan „*Zwerf*"; en eindelijk hun toevlucht genomen hebben tot deze koude spitsvondigheid, dat de bewerkers der vlucht zoowel zijn lichaam aanspreken als zijn ziel. Maar 't is meer dan overtollig geweest, in een niet moeielijke zaak zooveel inspanning aan te wenden; omdat zeker is, dat niet tot David gezegd is, dat hij alleen zou vluchten, maar te samen met zijn medgezellen, voor wien allen hetzelfde gevaar bleef. Ofschoon zij dus alleen David vóór de anderen hebben aangevallen, zijn toch zijn lotgenooten er mede in begrepen; omdat zij èn gemeene zaak èn gelijk gevaar met hem hadden. Ook in hetgeen nu volgt verschillen de vertalers. Velen vertalen „*Van Uwen berg*" alsof het was „*Meeharkem*" en volgens hen is het een persoonsverwisseling: omdat gezegd moest worden „*Zwerf weg van onzen berg.*" Maar dit is op zichzelf hard en gedwon-

gen. Niets beter past ook, dat zij willen, dat Judea berg zou genoemd zijn. Anderen meenen, dat men moet lezen „*Har kemo tsippoor*", dat is „*naar den berg als een vogel*", zonder voornaamwoord. Maar zoo wij opvolgen, wat ik gezegd heb, loopt de samenhang uitnemend: „Zwerft naar ulieder gebergte", omdat in uw vaderland u geen plaats gegeven wordt om te wonen. Ik meen echter niet, dat hiermede een bepaalde berg wordt aangeduid, maar dat David verbannen is naar eenzame steenwoestijnen, werwaarts het lot maar voeren mocht. De gevers van dezen raad veroordeelt hij en betuigt zijn geest volstrekt niet op zulk een ballingschap te richten, dewijl hij op Gods belofte steunt. Davids toestand is dus zoo geweest, dat allen hem in den uitersten nood verre uitdreven naar woeste plaatsen. Overigens, dewijl hij meent, dat het een teeken zou zijn van toegeven aan wantrouwen, indien hij in de vlucht zijn heil zou zoeken, vraagt hij, of het hem wel geoorloofd zou zijn geweest te vluchten? Wij weten toch, dat hij vervolgens in allerlei ballingschappen heeft rondgezworven: en ook bij tijden zich in spelonken heeft verborgen. Ik antwoord, dat ofschoon hij onvast is geweest als een trillend vogeltje, en door verschillende omwegen de netten der vijanden ontweken heeft, hij toch hier vastgestaan heeft in dit vertrouwen, dat hij nooit zich zou vervreemden van het volk Gods. Want hoewel hij voor anderen buiten hope was als een verrot lid, heeft hij zich toch nooit van het lichaam der Kerk afgescheiden. En voorwaar dat woord „*Vlucht*" strekte tot louter ontmoediging. Maar voor deze vervaardheid heeft hij niet moeten wijken, om weg te vluchten als van de uitkomst onzeker. En hierom heeft hij het zoo uitgedrukt, dat dit tot zijn ziel gezegd is, om aan te duiden, dat zijn gemoed innerlijk getroffen was door deze smadelijke verwerping: gelijk hij ook zag (zooals ik gezegd heb), dat zij nergens anders op gericht was, dan om zijn geloof te doen wankelen. De slotsom is, dat, terwijl hij steeds onschuldig geleefd had, zooals het een zuivere vereerder Gods betaamde, hem toch eeuwige ballingschap opgelegd was. Dit vers nu leert ons, dat wij toch steeds op onze standplaats blijven moeten, al beweegt ons de wereld, opdat wij niet uit Gods beloften zullen uitvallen, of zij ons niet ontvallen: en al worden wij op en neder geworpen, onze voet moet vast blijven op het geloof onzer roeping.

3. *Voorwaar, zie, de goddeloozen.* Sommigen meenen, dat dit ter ontschuldiging is toegevoegd, als gesproken door hen, die David bevalen zich op de vlucht te beraden. Volgens an-

deren twist David met zijn landslieden, omdat zij hem toch gastvrijheid weigerden, hoewel zij zagen, dat hem allerwege de dood gedreigd werd. Maar, mijns bedunkens, gaat hij veeleer met zijn verhaal voort. Want zijn plan is niet alleen zich de gevaren voor oogen te stellen, door welke hij omringd was, maar ook den dood zelf. Daarom zegt hij, dat hij toch niet aan de handen zijner vijanden kan ontkomen, waarheen hij zich ook ter verberging zou begeven hebben. Verder doet de beschrijving van zoo rampzalig een toestand het later van God gegeven heil te beter uitkomen. Wat verder de woorden betreft, vatten sommigen overdrachtelijk op, dat hij zegt, dat de goddeloozen er op uit zijn in het geheim hun schichten te slingeren, omdat zij trachtten hem listelijk en met hinderlagen te omsingelen. Mij lacht echter de eenvoudiger opvatting meer toe, dat niets zoo verborgen is, dat er de schichten der vijanden niet zouden doordringen, en dus in alle holen de dood zijn onafscheidelijke medgezel zou zijn.

4. *Voorwaar de grondslagen.* Sommigen vertalen „*Hasjsjatoot*" door „*netten*", in welken zin de Schrift elders dikwijls dit woord gebruikt, en leggen uit, dat de goddelooze bedriegerijen, waarmede de goddeloozen David hadden aangevallen, waren uiteengedreven. En indien wij dit aannemen, zal, waar hij er aanstonds daarna aan toevoegt: „Wat heeft de rechtvaardige gedaan?" de zin deze zijn, dat het volstrekt niet door zijn eigen werk of ijver is, dat hij veilig ontkomen is, maar dat hij veelmeer rustig en als in den slaap van Godswege uit de netten of strikken zijner vijanden uitgerukt is. Maar het woord „grondslag" past beter in het verband, omdat hij voortgaat te verhalen met hoedanige benauwdheden hij was getroffen, zoodat er wel niets veilig was. Maar onder de vertalers is men het over de beteekenis nog niet eens. Sommigen verklaren, dat er nergens een plaats is om den voet vast neder te zetten; anderen dat de verbonden, waarin de vastigheid moest zijn, vervolgens door Saul gebroken zijn. Er zijn er ook, die het als een allegorie verstaan, dat Gods rechtvaardige priesters, die de vastigheid der aarde waren, gedood waren. Maar ik twijfel er niet aan of deze beeldspraak is ontleend aan gebouwen, die onvermijdelijk geheel instorten en ten verderve gaan, wanneer hun grondslagen verwoest zijn: zoodat David zich tegenover de wereld beklaagt, dat hij geheel is nedergeworpen, zoodat in zijn lot niets ongedeerd blijft. Daarna herhaalt hij weêr, dat hij onverdiend zoo wreed geslagen wordt; en dit doet hij eensdeels

om zich te troosten in zijn rampen door de getuigenis eener goede conscientie, en anderdeels om voor zich den overgang te vormen tot de hoop op verlossing. Want hij is hierdoor aangevuurd tot vertrouwen, dat hij uit de goedheid zijner zaak heeft begrepen, dat God aan zijn kant staat en hem genegen zal zijn.

4. Jehova is in het paleis Zijner heiligheid, Jehova heeft Zijn troon in de hemelen: Zijn oogen zullen zien, Zijn oogleden zullen gadeslaan de menschenkinderen. 5. Jehova zal den rechtvaardige goedkeuren; maar den goddelooze en dien, die ongerechtigheid lief heeft, haat Zijn ziel.

4. *Jehova is in het paleis.* Nu volgt dat roemen, waarvan ik gesproken heb; want van menschelijke hulp verstoken werpt David zich nu op Gods voorzienigheid. Gelijk ik elders gezegd heb, is dit een uitnemende geloofsproef, licht van den hemel te zoeken, om ons naar de hope des heils te leiden, wanneer wij overal op de wereld door donkerheden omgeven zijn. Want hoewel allen erkennen, dat de wereld door God geregeerd wordt, toch zijn er, waar een droeve verwarring van zaken donkerheid over hen brengt, maar weinigen, die deze overtuiging binnen in het hart vast gevestigd hebben. Maar op Davids voorbeeld moeten wij met Gods voorzienigheid zoodanig rekening houden, dat wij van Zijn gerechtigheid een geneesmiddel hopen voor verloren zaken. Hieraan ligt namelijk een tegenstelling tusschen hemel en aarde ten grondslag: omdat, indien Davids zinnen vast waren blijven staan op den aardschen en zichtbaren staat van zaken, hij geen uitkomst zou gevonden hebben. Maar nu, hoewel alle billijkheid ter aarde geworpen lag, en het geloof zou vergaan zijn, bedenkt hij, dat er een Onomkoopbare in den hemel zit, van wien de herstelling van de ineengezonken orde te hopen is. Want hij zegt ook niet eenvoudig, dat God in den hemel woont; maar dat Hij regeert als in een Koninklijk paleis, en daar den zetel des rechts bekleedt. En voorzeker wordt Hem op geen andere wijze de Hem toekomende eere gebracht, dan wanneer dit zeker bij ons vaststaat, dat Zijn gerechtshof voor alle ellendigen en ten onrechte verdrukten een zekere toevlucht is. En daarom, wanneer op aarde tieren bedriegerijen, trouwelooze list, wreedheid, geweld en roof, kortom alle onrechtvaardigheden en schanddaden in het donker dooreen gemengd zijn, lichte ons

toch het geloof voor om Gods troon in den hemel aan te zien; en zij deze ingeving ons genoegzaam om te verdragen. Tempel der heiligheid, of heiligen tempel, (wat dikwijls gebruikt wordt voor Sion) beteekent zonder twijfel den hemel; hetgeen ook de herhaling toont. Want zeker is, dat hij hier tweemalen hetzelfde zegt. *Zijn oogen zullen zien.* Uit den vorigen zin besluit hij, dat niets voor God verborgen is: en daarom de daden der menschen eindelijk bij Hem in verantwoording zullen komen. Want zoo God in den hemel regeert, en daar Zijn troon is gevestigd, volgt er uit, dat het onmogelijk anders kan zijn dan dat Hij acht geeft op de zaken der menschen om eindelijk Zijn gericht te oefenen. Want Epicurus en dergelijken, die verzinnen, dat Hij werkeloos zou zijn, spreiden liever een bed voor Hem, dan dat zij een gerechtszetel oprichten. Dit nu is de roem des geloofs, dat God, de Werkmeester der wereld, volstrekt niet de door Hem gestichte orde verwaarloost. Hoewel Hij nu voor een tijd Zijn oordeelen opschort, betaamt ons toch alleen in Zijn aanblik te berusten; gelijk wij nu zien, dat David met dezen eenigen troost tevreden is, dat God het menschdom bestuurt, en wat in de wereld geschiedt opmerkt, al blijkt niet aanstonds, dat Hij er kennis van heeft. Ook wordt er weldra tot duidelijker uiteenzetting aan toegevoegd, dat God onderscheid maakt tusschen rechtvaardigen en onrechtvaardigen en wel zoo, dat Hij allerminst een werkeloos toeschouwer is. Want er wordt gezegd, dat Hij den rechtvaardige goedkeurt en de goddeloozen met haat vervolgt. Het woord „*Bachan*”, dat wij vertalen als „goedkeuren”, wijst dikwijls een onderzoeking aan: maar op deze plaats vertaal ik eenvoudiger, dat God zóó naar ieders zaak onderzoek doet, dat Hij de rechtvaardigen van de goddeloozen onderscheidt. Hij zegt nu, dat bij Hem zeer gehaat zijn, wie zich op verongelijking en schade toeleggen; want gelijk Hij den onderlingen omgang onder de menschen heeft ingesteld, wil Hij ook, dat deze door ons ongeschonden zal onderhouden worden. Hij moet dus wel de vijand zijn van de boozen, die anderen lastig zijn, om Zijn heilige ordening te beschermen. Ook wordt tegenover Gods rechtmatigen haat de liefde tot de ongerechtigheid overgesteld, opdat wij weten zouden, dat zij, die zichzelven in het kwaaddoen behagen, bij zoodanige vleierijen niets winnen.

6. Hij zal op de goddeloozen regenen, strikken, vuur en zwavel en een wervelwind: het deel huns

bekers. 7. Want Jehova is rechtvaardig; Hij heeft de gerechtigheid lief, Zijn aangezicht keurt den oprechte goed.

6. *Hij zal regenen op*, *enz.* — David heeft reeds vastgesteld, dat in het einde, al houdt God nog een weinig in en al stelt Hij uit, toch de tijd der vergelding zal komen. Zoo zien wij hem trapsgewijze opstijgen tot de hoop op een gelukkige uitkomst, opdat de uiteendrijving van alle dingen zijn geloof niet aan het wankelen make; omdat God in den hemel een vasten gerichtszetel blijft houden, houdt hij zich door den aanblik daarvan staande. Vervolgens overweegt hij, wat het ambt eens rechters vereischt, waaruit hij besluit, dat de daden der menschen Gods oogen niet ontgaan: en Hij toch met haat alle goddeloozen vervolgt, al straft Hij de misdaden niet terstond. Eindelijk voegt hij er bij, dat deze haat niet vruchteloos noch ijdel zal zijn; dewijl God met macht gewapend is, zoo zal, hoelang God Zich ook onthoude van straffen, toch de erkenning van Zijn gerechtigheid onze hoop ter dege sterken, totdat door de uitkomst blijke, dat Hij nooit van Zijn wachttoren geweken is. Zeer juist nu vergelijkt hij de straffen, die God oplegt, met een stortregen. Zooals dit echter geen aanhoudende regens zijn maar de Heere ze, zoo vaak Hem goeddunkt, zendt: ja waar de grootste helderheid is, herhaaldelijk hagel of geweldigen plasregen verwekt; zoo beduidt hij, dat een plotselinge tuchtroede voor de goddeloozen aanstaande is, opdat de vroolijken en door hun vermaken bedwelmden in een oogenblik te gronde gaan. Waar is echter, dat David hieronderdoor een toespeling maakt op den val van Sodom en Gomorra. Want evenals de Propheten, wanneer zij aan de uitverkorenen Gods genade beloven willen, de eenmaal geschiede verlossing in gedachtenis brengen, zoo dreigen zij, wanneer zij verworpelingen willen verschrikken, met het uiteinde van Sodom en Gomorra; en dat niet zonder reden, waar Judas in zijn brief vermaant, dat hierin een duurzaam bewijs gegeven is van Gods toorn. Wijselijk ook en bevallig vermeldt hij de strikken, eer hij tot het vuur en de zwavel komt. Want wij weten, dat de goddeloozen, zoolang God hen spaart, niets vreezen, maar vermetel dartelen als in een vrij veld; vervolgens, indien hun iets rampspoedigs dreigt, zich een toevlucht uitdenken; ten slotte altijd met God spotten, alsof zij niet kunnen gevangen worden, totdat Hij met Zijn strikken hen omringt. God maakt dus het begin Zijns oordeels van de strikken af, den goddeloozen alle ontvluchting afsluitend. Waar Hij hen dan in het net gevan-

gen en geboeid heeft, bliksemt Hij tegen hen op vreeselijke en ijzingwekkende wijze, gelijk Hij met vuur uit den hemel Sodom en de naburige steden verteerd heeft. Het woord „*zilâphoot*" vertalen sommigen door „*ontbrandingen*" of „*vlammen*" anderen door „*bewegingen*": of „*verschrikkingen*"; maar het verband eischt de verklaring, die ik gegeven heb; want door wervelwind wordt de storm in beweging gebracht, en daarop weêr volgt de bliksem. *Het deel huns bekers.* Met dit woord betuigt hij, dat Gods oordeelen gewis en zeker zullen geschieden, hoezeer ook de goddeloozen zich met bedriegelijke vleierij misleiden. Dikwijls komt deze beeldspraak in de Schriften voor. Want dewijl het vleesch zich van niets moeielijker overtuigt dan dat nederlaag en ellende, die bij toeval schijnen te zijn, door Gods rechtvaardig beleid geschieden, neemt God de rol eens huisvaders op Zich, die aan allen zijn maat of rantsoen toedeelt. Op deze plaats geeft David dus te kennen, dat gewis een loon is weggelegd voor de goddeloozen, en zij te vergeefs zullen tegenstreven, wanneer de Heere hun den beker Zijns toorns te drinken zal reiken; en ook dat deze beker niet maar bereid is om bij druppels te proeven; maar dat zij gedrongen zullen worden hem geheel uit te zwelgen, zooals hun de Propheet aanzegt, Ezechiël :3: 34: Gij zult hem tot op den droesem uitdrinken.

7. *Want Jehova is rechtvaardig.* Juist heeft hij van Gods ambt gesproken, dat Hij de verworpenen zal straffen; nu leidt hij uit Zijn natuur af, dat Hij den goeden en oprechten een helper zal zijn. Want dewijl Hij rechtvaardig is, toont hij aan, dat hieruit volgt, dat Hij de gerechtigheid lief heeft, anders zou Hij namelijk Zichzelf verloochenen; ook zou het een koude beschouwing zijn, de gerechtigheid in God besloten te begrijpen, zoo ons niet voor den geest kwam, dat God erkent, wat Zijn eigen taak is, en de besturing der wereld hiervan het blijk geeft. Eenigen nemen de zaak zelve voor de personen, alsof hij hadde gezegd: „*Menschen der gerechtigheden*", maar beter past de letterlijke opvatting, dat de oprechtheid Gode lief is, en daarom goede zake begunstigt, waaruit hij besluit, dat de oprechte menschen door Hem aangezien worden. Kort te voren had hij in een anderen zin gezegd, dat God de kinderen der menschen gadeslaat, namelijk omdat Hij ieders leven zal oordeelen; maar hier wijst hij aan, dat de goeden en eenvoudigen een buitengewone zorg waardig geacht worden, tot bescherming van zijn geloof. En deze slotzin verklaart volkomen, wat hij met den geheelen Psalm gewild heeft, namelijk, dat in Gods hoede

veilig zijn allen, die op Zijn genade vertrouwend de gerechtigheid oprechtelijk oefenen; en uit hun getal was hij zelf er een, en dat wel de voornaamste. Hoewel nu dit laatste zindeel: „*Den oprechte keurt Zijn aangezicht goed*" onderscheidelijk wordt uitgelegd, meen ik toch niet, dat de echte beteekenis dubbelzinnig is, dat God de goeden eeuwiglijk in gedachte houdt en nooit Zijn oogen van hen afwendt. Want gedwongen is de verklaring, dat de goeden Gods aangezicht zullen zien. Maar ik houd mij niet bij het weêrleggen van andere meeningen.

PSALM 12.

INHOUD: David beklaagt den verloren toestand des volks en de volslagen verstrooiing der goede orde, en bidt, dat God den Zijnen spoedig te hulp kome. Daarna, om zichzelven en alle Godzaligen te troosten, verheft hij Zijn trouw en standvastigheid in het bewaren Zijner beloften, nadat hij Gods belofte om den Zijnen hulp aan te brengen vermeld heeft. En hieruit besluit hij, dat Hij ook in grootste verdorvenheden ten laatste der godzaligen Bevrijder zal worden.

1. Een lied van David, op de Octava voor den Opperzangmeester. 2. Behoud Heere, want de goedertierene ontbreekt; want de getrouwen zijn vergaan onder de kinderen der menschen. 3. Bedrog spreekt ieder met zijn medgezel, met lippen der vleierijen spreken zij in hart en hart.

1. *Voor den Opperzangmeester op de Octava.* Over de Octava bestaan bij de uitleggers twee gevoelens; voor sommigen is het een muziek-instrument; anderen willen liever: dat het een toon is. Omdat er nu weinig aan gelegen is, wat gij kiest, geef ik mij in deze niet veel moeite. Wat sommigen raden, dat het het begin van een lied zou geweest zijn, schijnt mij niet zoo waarschijnlijk; maar dit past wel, dat het op de melodie betrekking heeft. In den aanvang klaagt David, dat de aarde zoo bedekt is met misdadige lieden en tot alle soort van boosheden geneigden, dat geen beoefening van het goede en billijke kan bloeien, en niemand de verdediger der goeden is, en ten laatste geen menschelijkheid of trouw meer overblijft. Te gelooven is nu, dat hier de tijd wordt geteekend, toen Saul hem vervolgde; omdat allen van de hoogsten tot de laagsten hadden samengezworen, om dezen onschuldigen en deerniswaardigen mensch te gronde te richten. 't Is echter vreeselijk om te zeggen,

dat het recht onder het uitverkoren volk zóó verkeerd was, dat allen één van zin, op de goede zaak verbitterd, zich tot razernij en wreedheid lieten vervoeren. Want hij beschuldigt hier geen vreemden; maar betuigt, dat deze vloed van ongerechtigheid woedt in de Kerk. Daarom moeten de geloovigen bedenken, dat het met lijdzaamheid te dragen is, indien hun toestand dezelfde is als voorheen die van David, opdat hun zielen niet heden ten dage ten eenenmale zouden vertwijfelen door het zien van een droeven, zeer bedorven, en geheel ontredderden toestand. Maar men moet opmerken, dat David om deze oorzaak God inroept om te helpen; dewijl er onder de menschen geen oprechtheid meer is; opdat wij door zijn voorbeeld leeren, in uiterste vertwijfeling tot God de toevlucht te nemen. Want ook dit moet als zeker vastgesteld, dat het uur Godes te meer welgelegen tijd van behouden is, naarmate de zaken in de wereld meer verward zijn.

2. *De goedertierene ontbreekt.* Sommigen meenen, dat dit een klacht is over het onverdiend ter dood brengen van de rechtvaardigen: alsof hij gezegd had, dat allen, die billijkheid en trouw betrachtten, wreedelijk door Saul gedood waren. Maar ik vat het eenvoudiger op, dat er in 't geheel geen weldadigheid of waarheid meer over was onder de menschen. Met twee woorden heeft hij nu uitgedrukt, waarin de ware gerechtigheid bestaat. Want gelijk er twee soorten van ongerechtigheid zijn, geweld en bedrog, zoo wordt er rechtvaardig geleefd, wanneer de menschen in goede trouw onderling verkeeren zonder verongelijking, en den onderlingen omgang behoorlijk houden, wanneer zij nòch leeuwen zijn nòch vossen. Maar indien echter de verwarring, die hier beschreven wordt, ons drukt, moeten wij ons wachten, dat wij niet huilen met de wolven noch de algemeene straffeloosheid der misdaden ons medesleept; maar dat wij liever op Davids voorbeeld zien.

2 *Hij spreekt bedrog.* In dit vers wordt dat deel der ongerechtigheid geteekend, dat tegen de waarheid over staat. Hij zegt, dat in hun woord niets eenvoudigs of oprechts is, omdat zij het bedriegen bedoelen De wijze geeft hij later nader aan, teweten dat elk zijn medgezel met vleierij verstrikt. Hij wijst echter ook de bron en eerste oorzaak aan, dat zij met een dubbel hart spreken. Want deze dubbelheid (om zoo te spreken) van hart maakt de menschen tweetongig en woordverdraaiend. Daarom noemen de Hebreën de vleierijen ook „*Chalaqooth*” van

„verdeeling". Want gelijk zij, wier voornemen is waarachtiglijk te handelen met hun naasten, het geheele hart oprechtelijk uitstorten, zoo houden de trouweloozen en bedriegelijken een deel van hun streven verborgen achter en bedekken het met het blanketsel der veinzerij, opdat men uit hun gesprek niets zekers kunne besluiten. Onze rede zij dus eenvoudig, opdat zij het bewijs zij van een oprecht gemoed.

4. Jehova snijde af alle vleiende lippen, de grootsprekende tong. 5. Die gezegd hebben: Door onze tongen zullen wij sterk worden: Onze lippen zijn bij ons: wie is onze Heer?

Aan de klacht verbindt hij de vervloeking, dat God trouwelooze tongen afsnijden. Maar ofschoon twijfelachtig is, of hij wenscht, dat de trouwelooze lieden zullen verwoest worden, of slechts beroofd van hun macht om schade aan te richten, leidt het verband ons toch het meest tot het eerste gevoelen, dat God die pest uitroeie, hoe dan ook. Dat hij nu met voorbijgaan van hun kwaadaardigheid zoo heftig tegen de venijnige tongen uitvaart, hieruit zien wij, hoeveel meer schade hij hierdoor gevoeld heeft; en voorwaar bedriegerijen en lasteringen zijn meer doodelijk dan alle zwaarden en werptuigen. Overigens blijkt uit het tweede lid te klaarder, welke deze vleijerijen, waarvan in het vorige vers melding gemaakt is, zijn. Sommigen namelijk vleien slaafs en gemaakt, alsof zij bereid zijn alles te doen en te dulden; maar hier teekent David een andere soort, namelijk die zich onder het vleien door, toch hooghartig opblazen, en vermetelheid door hun drogredenen heen mengen. Hij spreekt dus niet van de vuile en lage troep vleiers, maar berispt de lasteraars aan de hoven, die niet alleen zoetelijk zich indringen; maar ook door willekeurige grootsprekende leugens de ellendigen verderven. En in het volgende vers bevestigt hij dit nog beter; want met het grootste gezag moeten zij bekleed zijn, die vaststellen, dat voor hen in leugens voldoende veiligheid gelegen is. En hier is het hoogste toppunt der Godvergetenheid, met zoodanig vertrouwen op te staan, dat men zich in het geheel niet schaamt door boozen woordenpraal alle menschelijk en goddelijk recht te verdraaien; want zij handelen eveneens, alsof zij openlijk aan God zelf den oorlog verklaarden. Wat sommigen lezen: „Wij zullen onze tongen versterken", komt, hoewel het dragelijk is, minder met de taalkundige orde overeen om de

toevoeging van de letter „L." Voorts is ook deze zin gepaster, dat zij met hun tongen gewapend doordringen waarheen zij maar willen; gelijk dit slag van lieden, alles met hun lasteringen vervormende, alleen de zon niet met donkerheid bedekt.

6. Om de verwoesting der ellendigen, om het gekerm der armen zal Ik nu opstaan, zegt Jehova; Ik zal in veiligheid stellen, dien hij verstrikt. 7. De redenen van Jehova zijn reine redenen: zilver gegoten in een uitnemenden aarden kroes, zevenvoudig gelouterd.

6. *Om de verwoesting.* David stelt zich reeds als stof tot vertroosting voor oogen, dat God niet zal gedoogen, dat de goddeloozen zonder eind en maat zoo tieren. Maar om zichzelf en anderen met te meer uitwerking in deze leer te bevestigen, voert hij God zelf sprekende in. Want dit is nadrukkelijker, waar God in het midden te voorschijn treedt, en met Zijn mond uitspreekt, dat Hij de ellendigen als Verlosser zal bijstaan. Ook schuilt hier een groote nadruk in het bijwoord „*nu*", waardoor God doet verstaan, dat het heil voor ons zóó bij Hem bewaard is, dat Hij het niet terstond te voorschijn brengt; want Hij zegt, dat Hij tot hiertoe heeft gezwegen, totdat Hij door de ellenden en het geroep der Zijnen ontwaakt is. Hoe vaak ons dus de verongelijkingen, rooverijen en verwoestingen onzer vijanden niets dan tranen en geklag overlaten, zullen wij bedenken, dat de tijd reeds aanstaande is, waarin God ten oordeele wil opstaan. Deze zelfde leering moet onze zielen tot lijdzaamheid vormen, opdat het ons niet lastig zij onder de ellendigen en armen gerekend te worden, dewijl God belooft hun Wreker te zullen zijn. In het tweede deel van het vers verschillen de uitleggers van meening. *In veiligheid stellen* beteekent voor sommigen zooveel als heil geven of aanbrengen, alsof de letter „B" daarbij overtollig ware; maar Hij belooft veelmeer aan de ten onrechte verdrukten een volkomen herstelling. Maar hetgeen volgt bevat meer moeielijkheid in zich. Het werkwoord „*Puach*" beteekent soms „*aanblazen*" soms „*verstrikken*" soms ook wel „*spreken*". Zij, die meenen, dat het hier voor „*spreken*" gezet is, zijn ook weêr onderling oneens. Sommigen vertalen: „*God zal spreke bij Zichzelven*", d. i. Hij zal besluiten; hetgeen een overtollige en kille herhaling zou zijn, dewijl hij Gods besluit reeds gemeld had. Meer gedwongen nog is, dat anderen het op een of anderen vrome toepassen

alsof David hen invoerde bij beurten sprekende van Gods trouw en bestendigheid. Want met dit woord verbinden zij het volgende gezegde: „*De redenen des Heeren*", enz. Meer aannemelijk is de meening van anderen, die aan Gods besluit willen onderschikken de rede, die tot de vromen gericht wordt. Want het zou ook niet genoeg zijn, dat God bij Zichzelf vaststelde wat Hij zal gaan doen tot ons heil, zoo Hij niet ons rechtstreeks en bij name toesprak; want daaruit straalt ons de hope des heils toe, wanneer God met Zijn woord toont, ons goedgunstig te zijn. Wel spreekt Hij ook de ongeloovigen zelven aan, maar zonder vrucht, omdat zij doof zijn, gelijk Hij ook zonder vrucht hen liefelijk behandelt, omdat zij dwazen zijn en zonder gevoel Zijn weldaden verslinden. Maar omdat ik zie, dat onder het woord „*Jomar*" gevoegelijk en lichtelijk de beloften kunnen samengevat worden, heb ik met lust dien zin aangenomen dien ik heb neêrgezet, opdat niet tweemaal hetzelfde gezegd worde: namelijk dat God zegt, te zullen opstaan om in heil te herstellen wie allerwege door de strikken hunner vijanden verstrikt en gevangen schenen te zijn: alsof er gezegd ware: Hoezeer de goddeloozen ook de armen en ellendigen verstrikt houden als hun verworven buit, zal Ik hen toch in veilgheid stellen. En dit is ook niets nieuws, dat het aanwijzend voornaamwoord in de plaats van het betrekkelijke gebruikt wordt. Wil iemand liever het werkwoord „*aanblazen*", ik kant er mij niet zeer tegen; want zoo zou David wijselijk den trots der goddeloozen berispen, die meenen door blazen alleen alles te kunnen, gelijk in Psalm 9 is gebleken.

7. *De redenen van Jehova.* Nu verkondigt hij, dat God in Zijn beloften zeker, vertrouwbaar, en standvastig is. Deze lofspraak op Gods Woord nu zou hij te vergeefs er tusschen zetten, zoo hij niet eerst zichzelf en anderen had opgeroepen tot de overdenking van Gods beloften in tegenspoed. Dus moet deze volgorde inacht genomen worden; dat hij, nadat hij verhaald heeft, dat God Zijn dienaren hoop geeft op spoedige bevrijding in de uiterste benauwdheden, nog tot steun van hun geloof en hoop er bijvoegt, dat niets lichtvaardiglijk of ter verijdeling door God beloofd wordt. Ofschoon dit nu op het oog lichtzinnig schijnt, zal hij, die meer van nabij en opmerkzaam overweegt, hoe genegen de gemoederen der menschen zijn tot wantrouwen en ongodvruchtige twijfelingen, gemakkelijk erkennen, hoe nuttig het is ons geloof met deze getuigenis te sterken, dat God niet bedriegelijk is, en ons niet

voedt met ijdele woorden, noch Zijne macht of goedheid boven mate verheft; maar met Zijn woord aanbiedt, wat Hij metterdaad wil tot stand brengen. Er is wel niemand, die niet van harte bekent van hetzelfde gevoelen te zijn als David, dat des Heeren redenen rein zijn: maar zij die in de schaduw en rust met hun lofspraken de trouw van Gods woord mildelijk uitbazuinen, beschuldigen, wanneer het tot een ernstige botsing gekomen is, Hem toch dikwijls van kwade trouw, al durven zij niet openlijk lasteringen tegen God uitbraken. Want zoodra Hij Zijn hulp vertraagt, vragen wij naar Zijn getrouwheid, en gaan aanstonds te keer, alsof Hij ons bedrogen had. Ofschoon dus niets meer algemeen erkend is, dan dat God waarachtig is, onderschrijven echter weinigen werkelijk in tegenspoed dezen Zijnen lof: en dus is het zeer nuttig de aanleiding tot ons wantrouwen vóór te komen, en zoo vaak er eenigerlei twijfel aan de getrouwheid van Gods beloften bij ons opkomt, is het goed terstond dit schild voor te houden, dat Gods redenen rein zijn. De gelijkenis van het zilver, die hij er bijvoegt, is wel veel te gering voor een zaak van zoo groote waardigheid en voortreffelijkheid; maar beantwoordt uitnemend aan het kleine maatje van ons verstand, want het zilver wordt bij ons op wettigen prijs geschat, indien het goed uitgesmolten is. Maar Gods Woord, welks waarde onschatbaar is, verwaardigen wij niet met gelijke eer; maar zijn reinheid is ons minder dan die van bederfelijk metaal, ja zelfs maakt een goed deel van ons slakken in zijn brein, om daarmede den glans, die in Gods Woord schittert, te misvormen of te verdonkeren. Velen vertalen het woord „*Baâlil*”, als of het niet samengesteld ware: door „*Heer*;” volgens hen zou de zin deze zijn, dat Gods Woord te vergelijken is met het reinste zilver, dat nauwkeurig en met de meeste kunst en zorg van alle onreinheid ontdaan is, niet ten dienste van het gemeen, maar van den Vorst des lands. Ik echter stem meer overeen met anderen, die zeggen dat de „*B*” een niet tot de woordstam behoorende letter is, en „*âlil*” een stralend of goed gepolijst vat of kroes.

8. Gij, Jehova, zult hen bewaren, Gij zult ons verlossen van dit geslacht in eeuwigheid. 9. De goddeloozen dwalen rondom; wanneer zij verhoogd worden, is er smaadheid voor de kinderen der menschen.

8. *Gij, Jehova, zult bewaren.* Sommigen meenen, dat de

bede herhaald wordt, en vertalen dus de woorden als een wensch. Maar ik vind beter, dat David, door vertrouwen bezield, roemt over het wisse heil der godzaligen, waarvan God verzekert, de bewaarder te zullen zijn, die noch Zich vergissen noch liegen kan. Toch keur ik geheel en al ook niet af het gevoelen van hen, die meenen, dat er weêr gebeden wordt; maar onbetamelijk is dit te wringen tot woorden Gods. Voor mij lijdt het geen twijfel, dat David weêr teruggaat tot die armen, van welke hij gesproken had. Dat hij daarbij het getal verwisselt, is in het Hebreeuwsch gewoon genoeg: en maakt daarom den zin niet dubbelzinnig. Zoo beteekenen deze twee dus hetzelfde: „*Gij zult hen bewaren*" en „*Gij zult hem verlossen*": tenzij wij zouden zeggen, dat in de tweede plaats onder den persoon van één mensch de kleinheid van het getal der goeden wordt uitgedrukt: wat niet van de rede afwijkt, alsof hij gezegd hadde, dat, al bleef er maar één goede in de wereld in leven, hij toch onder Gods hoede en genade veilig zou zijn. Maar omdat de Hebreeën, wanneer zij onbestemd spreken, soms het getal veranderen, laat ik het oordeel der lezers vrij. Dit is wel buiten geschil, dat door het woord „*geslacht*" de groote menigte der goddeloozen en bijna de geheele massa des volks wordt aangeduid. Want terwijl „*Door*" zoowel „menschen die gelijktijdig leven" beduidt in het Hebreeuwsch als „tijdsverloop", bedoelt David hier toch ongetwijfeld, dat Gods dienaren niet anders behouden zullen worden, dan wanneer God hen beschermt tegen de kwaadwilligheid van het geheele volk en hen aan de booze, en verkeerde lieden van hun tijd ontrukt. Hieruit besluiten wij, dat die eeuw zóó bedorven geweest is, dat David ze allen smadelijk bijeenwerpt als in één bundel. Verder is noodig, weêr in herinnering te brengen, wat ik vroeger gezegd heb, dat hier niet sprake is van Heidenvolken, die buiten waren; maar van de Israelieten, het uitverkoren volk, wat waardig is opgemerkt te worden, opdat ons de groote menigte der goddeloozen niet ontmoedige, zoo dikwerf er een groote hoop kaf blijkt te zijn op des Heeren dorschvloer, maar daaronder slechts weinig graankorrels verscholen zijn. Voorts kleve deze overtuiging vast in onze zielen, hoezeer klein ook het getal der goeden moge wezen, dat God hun behoeder zal zijn, en dat wel voor eeuwig. Want daarom wordt er bijgevoegd „*ôlam*", opdat wij leeren ons vertrouwen ver uit te strekken; omdat God bevolen heeft, niet eenmaal of slechts op één dag hulp van Hem te hopen; doch zoolang maar de boosheid der vijanden zal woeden. Hierdoor leeren wij echter tevens, dat ons de strijd niet slechts voor een korten tijd wacht; maar, dat

wij dagelijks in de slagorde moeten staan. Wanneer nu Gods bescherming verborgen zal zijn, moeten de geloovigen geduldig afwachten, totdat God opstaat, en hoe erger de vloed buiten de oevers treedt, te meer zich in angst en vrees beheerschen.

9. *Rondom.* „*Sabieb*" beteekent in het Hebreeuwsch „*omtrek*"; daarom verklaren sommigen allegorisch, dat de goddeloozen alle uitgangen bezetten om de goeden van alle zijden te berennen; anderen ook wel fijner, dat zij met omwegen en kronkelige kunstgrepen heimelijk hun lagen leggen. Ik meen, dat de beteekenis eenvoudig is, dat zij zoo de geheele aarde in beslag hebben, dat zij door al haar streken rondzwerven: alsof hij zeide, dat men overal hun scharen ontmoette, waarheen men maar de oogen wendde. In het volgende lid klaagt hij, dat het menschdom door hun geweldenarij smadelijk onderdrukt wordt: zoo namelijk deze scheiding wordt goedgekeurd, want hierover verschillen de vertalers: maar dit schijnt het best te komen bij des Profeten gegedachte. Sommigen vertalen in één verband aldus: De goddeloozen fladderen rondom, wanneer de schandvlekken onder de menschenkinderen, dit is de nietswaardige lieden of het afschraapsel, verhoogd worden; een uitlegging, die niet slecht past. Want meestal gebeurt het, dat, evenals ziekten van het hoofd in het lichaam neërvloeien, zoo ook de verdorvenheden van de vorsten af geheel het volk instroomen. Maar omdat de eerste verklaring meer algemeen erkend is en de beste taalkenners leeren, dat „*Zulluth*" een enkelvoudig woord is, heb ik die gevolgd, niet omdat de laatste mij mishaagt, maar omdat ik toch een van beide heb moeten kiezen.

PSALM 13.

INHOUD. Deze Psalm heeft bijna denzelfden inhoud als de vorige. Want David, die niet slechts door de uiterste benauwdheid gekweld werd, maar ook overstelpt door een lange en veelvuldige reeks van ellenden, roept de bescherming en hulp van God in, het eenige redmiddel, dat hem overgebleven was, en krijgt eindelijk, moed gegrepen hebbende, te midden van de verschrikkingen des doods uit de beloftenis Gods vaste hoop op het leven.

1. Een Psalm van David voor den Opperzangmeester.
2. Tot hoelange Jehova, zult Gij mijner in eeuwigheid vergeten? tot hoelange zult Gij Uw aangezicht van mij verbergen? Tot hoelange zal ik raadslagen voornemen

in mijn ziel? iederen dag angst in mijn hart hebben? tot hoelange zal mijn vijand verhoogd worden over mij?

2. *Tot hoelange Jehova.* Het is wel waar, dat David wegens de valsche lasteringen van alle kanten met zoo groote haat bezwaard was, dat bijna allen meenden, dat God hem niet minder tegen was, dan Saul en zijn overige vijanden. Maar hier klaagt hij, dat hij niet zoozeer naar anderer meening, dan naar zijn eigen gevoel van God verwaarloosd werd: niet dat het geloof aan de beloften Gods in zijn ziel uitgebluscht was, of niet op Zijn goede gunst neerzonk: maar omdat het niet anders kan, of deze overweging komt ons te binnen, dat God ons vergeten heeft, waar wij langdurig door rampen bezwaard worden, en er geen enkel teeken van Goddelijke hulp openbaar wordt. Want wij bekennen ook niet op menschelijke wijze of door een natuurlijk gevoel te midden onzer ellenden, dat God voor ons zorg draagt; maar door het geloof vatten wij Zijn onzichtbare voorzienigheid aan. Aldus meende David, zooveel men uit de zaak zelve kan opmaken, dat hij van God verlaten werd. Tegelijkertijd echter, geleid door het licht des geloofs, drong hij met de oogen des gemoeds door tot de genade Gods, ofschoon zij verborgen was. Daarom, nergens eenige goede hoop ziende, zooverre het begrip van het menschelijk verstand zich kon uitstrekken, roept hij, door smart gedwongen, uit, dat hij door God niet aangezien wordt, echter betuigt hij door deze klacht zelve, dat hij door het geloof hooger zich verheft, om, tegen het oordeel des vleesches, te besluiten, dat zijn heil in Gods hand is; hoe zou hij anders zijn verzuchtingen en gebeden tot Hem gericht hebben? Aldus moeten wij met de beproevingen worstelen, dat in den strijd zelf het geloof ons leere, dat de rampen, welke ons tot wanhoop zoeken te brengen, moeten worden te boven gekomen: gelijk de zwakheid des vleesches David niet verhinderde God te zoeken, maar hij zeer goed samenvoegde gevoelens, die schijnbaar tegenstrijdig waren. Verder is de spreekwijze: *tot hoelange in eeuwigheid* oneigenlijk: maar er is veel meer kracht in, dan indien hij op de gewone wijze van spreken gevraagd had: waarom zoolang? Want hij wijst er door aan, dat hij, om zijn hoop te voeden en zich tot geduld op te wekken, zijn blik verreweg geslagen heeft: en dat hij daarom niet klaagt over een leed van weinige dagen, gelijk de weekhartigen en kleinmoedigen plegen te doen, die slechts voor de voeten zien, en bij den eersten aanval terstond bezwijken. Waarom hij met zijn voorbeeld ons

leert, ons verstand zoover mogelijk uit te strekken, opdat de smart van het oogenblik niet ons de hoop doe verliezen.

3. *Tot hoelange zal ik voornemen.* Wij weten, dat de menschen in tegenspoeden besluiteloos zijn en hierheen en daarheen rondzien om hulp te zoeken: vooral wanneer zij zich ontbloot zien, wringen zij zich angstig en worden zij naar verschillende kanten getrokken en twijfelen: en in groote gevaren dwingen onrust en vrees hen herhaaldelijk hun plannen te veranderen, waar zij geen vast en zeker inzicht hebben. Daarom klaagt David, terwijl hij op verschillende wijzen zich beraadt, dat hij tevergeefs zich vermoeit met zulk een hoop plannen: er aan toevoegende een dagelijkschen angst, wijst hij de bron van deze onrust aan. Want gelijk in hevige ziekten de kranken ieder oogenblik begeeren van plaats te veranderen: en naarmate de smarten heviger kwellen, des te meer zich haasten tot en snakken naar nieuwe bewegingen of veranderingen: zóó, als smart de zielen bevangt, worden de ellendige menschen weggerukt, en valt het hun lichter zonder eenig voordeel zich te kwellen, dan met gelaten en rustig gemoed hun lijden te dragen. Ofschoon nu de Heere belooft, dat Hij den geloovigen den geest des raads zal geven (Jes. 19: 20), verleent Hij dien echter niet altijd op het eerste oogenblik, maar laat Hij toe, dat zij voor een tijd als door kronkelende omwegen rondloopen, of dat zij verslagen tusschen doornen hangen. „*Jomam*" vatten sommigen op als „den geheelen dag": maar het komt mij beter voor, dat er een andere voortduring door aangeduid wordt: namelijk dat zijn smart telken dage terugkomt. In het einde van het vers beweent hij een ander kwaad, dat zijn tegenpartijders te vermetel zich verheffen, wanneer zij hem zien door voortdurende matheid verteerd worden. Deze reden beteekent nu in de gebeden het meest, omdat voor God niets minder te verdragen is dan die wreede overmoed, wanneer de vijanden niet slechts in onze ellenden zich vermeiden, maar ook des te hooger zich verheffen, naarmate zij zien, dat wij meer worden neergedrukt.

4. Aanschouw, antwoord mij Jehova mijn God: verlicht mijn oogen, opdat ik in den dood niet ontslape.
5. Opdat niet mijn vijand zegge: Ik heb tegen hem overmocht: die mij tegenstaan, zich verheffen, indien ik gevallen zal zijn.

4. *Aanschouw, antwoord.* Naardien het schijnt, dat God

daarom de Zijnen niet terstond helpt, omdat Hij niet den drang hunner omstandigheden aanschouwt, vraagt David in de eerste plaats, dat God moge aanschouwen: in de tweede plaats, dat Hij moge helpen.

Wel is geen van beiden bij God eerste of laatste: maar het was reeds vroeger gezegd, en zal nog meermalen hierna herhaald moeten worden: dat de Heilige Geest opzettelijk de vormen van het bidden schikt naar onze zinnen. Tenzij David overtuigd ware, dat hij onder de oogen Gods was, zou het hem niets gebaat hebben tot God te roepen: maar dit was kennis des geloofs. Intusschen zegt het vleeschelijk denken, dat Gods oogen gesloten zijn, totdat Hij daadwerkelijk de hand uitstrekt om te helpen. Voor 't overige beteekent de spreekwijze hetzelfde, alsof hij in de eerste plaats Gods barmhartigheid stelde: daarna er Zijn hulp bijvoegde, omdat God dan eerst ons verhoort, wanneer Hij, zich onzer ontfermende, geneigd wordt om ons te helpen. De oogen verlichten beteekent voor de Hebreën hetzelfde als levensgeest geven, want de levenskracht komt vooral uit in de oogen. In dezen zin zegt Salomo, Spreuk 29: 13, dat de oogen zoowel van een ellendig mensch als van een roofgierige door den Heere verlicht worden. En toen Jonathan door vasten verzwakt was, zegt de gewijde geschiedenis, dat een floers zijn oogen bedekt had: dat het licht aan zijn oogen wederom teruggegeven was, nadat hij honigraat geproefd had. 1 Sam. 14: 27. Een gelijke overdrachtelijke spreekwijze is in het woord „slapen", wanneer het op den dood in betrekking gebracht wordt. Overigens belijdt David in één woord, dat hij terstond met schaduwen bedekt zal worden, zoo niet van God het levenslicht hem toestraalt: en dat hij reeds als ontzield is, tenzij God hem kracht inblaze. Hieruit komt voor ons het vertrouwen des levens, dat, ofschoon de wereld ons bedreigt met duizend dooden, toch in de hand Gods de vernieuwing onzes levens is.

5. *Opdat niet de vijand zegge.* Hij herhaalt wederom wat hij juist gezegd had over den hoogmoed der vijanden: namelijk dat het niet passend is, dat God Zijn knecht overgeeft aan de goddeloozen om bespot te worden. Want Davids vijanden lagen als op de loer, om zijn ondergang met spotternijen te hoonen. Daar het evenwel het eigen ambt Gods is, de driestheid der slechten te betoomen, zoo dikwijls zij zich beroemen op hun euveldaden, vordert David terecht, dat hij bewaard worden moge van zoodanigen spot. Maar men moet opmerken, dat hij zich deugdelijk

bewust was van zijn onschuld, en ook steunde op de billijkheid zijner zaak: zoodat het onverdiend zou zijn en ongerijmd, dat hij in het gevaar verlaten werd en door de vijanden onderdrukt. Daarom zal dan slechts deze bede ons met hem gemeen zijn, indien wij strijden onder het bevel en de leiding Gods, zoodat de vijanden niet kunnen overwinnen of zij behalen goddelooze zegepralen op God zelf.

6. Maar ik vertrouw op Uw goedheid: mijn hart zal zich verheugen in Uw heil, ik zal den Heere zingen, omdat Hij aan mij welgedaan heeft.

Ofschoon de profeet nog niet gevoelt, hoeveel het bidden gebaat had, stelt hij echter steunende op de hoop van bevrijding, welke hij uit het Woord Gods ontvangen had, het schild der hoop tegen de verzoekingen, door de vrees waarvoor hij had kunnen moedeloos gemaakt worden, ofschoon hij dus hardelijk benauwd wordt en vele zorgen hem tot vertwijfeling zouden brengen, spreekt hij echter uit, dat hij staan zal in vertrouwen op de genade Gods en op Zijn heil.

Met ditzelfde vertrouwen nû moeten alle vromen voorzien zijn en daardoor geschraagd worden om naar behooren te volharden in de gebeden; waaruit wij ook besluiten, wat ik vroeger aangestipt heb, dat door het geloof de genade Gods gegrepen wordt, welke voor het oordeel des vleesches verborgen is. Ofschoon men uit de verschillende tijden der werkwoorden een verschillenden zin kan voortbrengen: zoo twijfel ik toch niet of David getuigt, dat hij in de hoop op het beloofde heil vast stond en staan zou ten einde toe, welk een zware last van beproevingen hem ook mocht overvallen. Derhalve wijst de toekomende tijd van het werkwoord „verheugen" een voortdurende handeling aan: namelijk dat geen droefheid hem de blijdschap des geloofs ooit ontnemen zal. Men moet nu opmerken, dat hij de goedheid Gods in de eerste plaats stelt, als de oorzaak der redding.

Ik zal den Heere zingen. Dit laatste breng ik tot den toekomenden tijd. Want ofschoon hij zijn beden nog niet verkregen had, verbindt hij zich tot dankzegging, niet twijfelende, dat God reeds als bevrijder nadert. En voorwaar aldus moeten wij ons schikken tot het gebed, dat wij tegelijk bereid zijn Gods lof te zingen: wat niet kan, tenzij wij vast overtuigd zijn, dat onze gebeden niet ijdel zullen zijn. Want ofschoon wij niet

vrij van smart mogen zijn, moet toch noodwendig deze vroolijkheid des geloofs opkomen, welke ons een lied van toekomstige blijdschap voorzegt: gelijk David zich bereidt om Gods gunst te prijzen vóór het einde der rampen gekomen is. Het werkwoord „*gamal*", dat anderen vertalen door „vergelden", beteekent hier niets anders, dan bloot een weldaad bewijzen, gelijk ook op meer andere plaatsen. Want hoedanig zou die dankzegging zijn, dat God een loon, aan Zijn knecht verschuldigd, terugbetaald heeft? waardoor de ijdele en armzalige spitsvondigheid weerlegd wordt van hen, die deze plaats verdraaien om de verdienstelijkheid der werken te bewijzen. Eindelijk. Door zich te haasten om de weldaden Gods te bezingen, vóór hij ze ontvangen had, stelde hij zich het heil, dat toen nog verwijderd was, voor oogen.

PSALM 14.

INHOUD. In het begin beschrijft hij de goddelooze verachting van God, waartoe zich bijna het geheele volk overgegeven had: en opdat deze klacht te meer kracht hebbe, veroordeelt hij haar in den persoon van God. Daarna, ofschoon hij intusschen angstig zucht, troost hij zich zelven en anderen met de hoop op genezing, welke hij vertrouwt, dat God geven zal.

1. Voor den Opperzangmeester van David. De dwaas heeft in zijn hart gezegd, er is geen God. Zij hebben het verdorven, een gruwelijk werk gedaan: er is niemand, die goed doet.

De meeste der Joden willen, dat in dezen Psalm een profetie gegeven is van de toekomstige verdrukking van hun volk: alsof David door den Heiligen Geest de kerke Gods, onder de tyrannie der heidenen neergedrukt, beweende. Derhalve brengen zij wat hier gezegd wordt, tot hun tegenwoordige verstrooiïng, alsof zij dat kostelijk erfdeel Gods waren, dat wilde beesten verslinden. Maar het is duidelijk genoeg, dat zij, terwijl zij de schande huns volk willen bedekken, zonder reden verdraaien op de heidenen, wat gezegd is van de slechte zonen Abrahams. Zeker zal er geen bekwamer zijn dan de Apostel Paulus, die het nadrukkelijk toepast op het volk onder de wet, Rom. 3 : 19. Vervolgens, al zou dat getuigenis ons ontbreken, bewijst het tekstverband duidelijk, dat David eerder binnenlandsche tyrannen en vijanden der geloovigen aanwijst dan buitenlandsche,

aan hetwelk vast te houden ons zeer veel gelegen is. Want wij weten, hoe hard ons deze beproeving kwelt, wanneer wij zien, dat midden in de Kerk een samenvloeiïng van euveldaden woedt, de goeden en eenvoudigen onrechtvaardig verdrukt worden, de slechten wreedelijk naar hun lusten heerschen. Want dit droevig schouwspel maakt ons bijna moedeloos: waarom het van niet gering nut is, dat wij door het voorbeeld, dat David ons voorstelt, gewapend worden, opdat de hoop op vrijmaking ons ophoude bij betreurenswaardig verval der Kerk. Ik nu twijfel niet of de verwarde en hopelooze toestand van Juda wordt hier beschreven, dien Saul te weeg bracht, toen hij begonnen was openlijk te woeden; want toen was bijna de gedachtenis aan God uitgebluscht, alle vroomheid was vervloeid, en er was geen onschuld meer onder de menschen.

De dwaas heeft gezegd. Daar „*nabal*" voor de Hebreën niet slechts een dwaas, maar ook een verdorven en slecht mensch beteekent, zou het op deze plaats niet ongeschikt aldus verklaard kunnen worden: maar ik volg gaarne, wat meer algemeen aangenomen is, opdat alle onheilige menschen, die met verwerping van de vreeze Gods zich overgeven aan ongerechtigheid, wegens razernij veroordeeld worden. Want David beticht zijn vijanden niet van alledaagsche dwaasheid, maar hij trekt op tegen de verbijstering en waanzinnige verharding van hen, die de wereld oordeelt zeer wijs te zijn. Want hen, die naar eigen en anderer meening zeer voorzichtig en beraden zijn, zien wij zooveel mogelijk schuilhoeken van listigheid graven, om in het verachten van en spotten met God de scherpte van hun vernuft te oefenen. Dus moet men vooreerst weten, hoezeer de wereld sluwe en spottende menschen toejuicht, die zich overgeven aan welke losbandigheid zij ook willen, dat dezen echter door den Heiligen Geest wegens waanzin veroordeeld worden, omdat er geen grover dwaasheid is, dan het vergeten van God. Tevens moet men echter opmerken, waaruit hij besluit, dat zij alle gevoel van godvruchtigheid afgelegd hebben: namelijk omdat zij alle orde verkeerd hebben, zoodat er geen onderscheid blijft tusschen het rechtvaardige en onrechtvaardige, geen zorg voor eerbaarheid, geen streven naar menschelijkheid. David spreekt dus niet van het verborgen gevoel des harten, dan voor zooverre de goddeloozen zich aan zijn oordeel ontdekken: alsof hij zeide: hoe is het mogelijk, dat die menschen zoo onbeschaamd moedwillig zijn, dat er bij hen geen achten van recht en billijkheid is, eindelijk dat zij zoo verschrikkelijk zich op alle soort van euveldaden werpen, dan omdat zij, het gevoel van godsvrucht

uitgeschud hebbende, alle gedachte aan God, zooveel in hen is, uit hun ziel uitgewischt hebben? Want zij, in wier ziel eenige godsdienst woont, moeten altijd noodwendig door eenigen teugel van ingetogenheid weerhouden worden om niet alles te durven; waaruit volgt, dat de goddeloozen de kennis Gods afgelegd hebben, waar zij aan hun lusten zonder schaamte zoo ruw en vermetel toegeven. Hij zegt nu, dat zij in hun hart spreken: omdat, ofschoon zij deze afschuwelijke godslastering met den mond niet uitbraken, de teugellooze losbandigheid des levens evenwel duidelijk uitroept, dat hun harten, ontdaan van alle vroomheid, dit deuntje zachtkens hen voorzingen. Niet dat zij met overleg of sluitrede (gelijk men 't noemt) voorstellen, dat er geen God is (want God bewerkt ook telkens weder de allermisdadigsten, opdat zij te minder te verontschuldigen zouden zijn, door herhaalde geheime steken des gewetens, dat zij gedwongen worden Zijn godheid en regeering te erkennen), maar wat God hun van de rechte kennis indruppelt, verstikken zij deels door hun boosheid, deels verbasteren zij het, totdat de godsdienst in hen weggestorven is. Want ofschoon zij niet ronduit ontkennen, dat God bestaat, zoo sluiten zij evenwel Hem in den hemel op, beroofd van Zijn gerechtigheid en kracht, hetwelk is een afgod in de plaats van God vormen. Want alsof zij nooit iets met Hem te doen zullen hebben, verdrijven zij Hem verre van de afzonderlijke verrichtingen des levens. Waar echter God van Zijn stoel afgetrokken wordt, zoodat Hij ophoudt rechter te zijn, komt de goddeloosheid ten hoogsten top: zoodat het zeer naar waarheid door David gezegd is, dat zij in hun hart God loochenen, die zich zonder vrees straffeloosheid van alle misdaden beloven. Omdat voor 't overige Psalm 53 met weinig andere woorden niets anders dan een herhaling van dezen Psalm bevat, zal ik te zijner plaatse aanwijzen, waarin zij van elkander verschillen. Waar David hier klaagt, dat zij een afschuwelijk werk gedaan hebben, wordt daar voor werk goddeloosheid gezet. Laten echter de lezers opmerken, dat David niet van het eene of het ander werk spreekt, maar gelijk hij gezegd had, dat zij alle wettige orde verkeerd of bedorven hebben, zoodat het afschuwelijk is, waarvan hij het bewijs er bijgevoegt, omdat zij onder elkander geen gerechtigheid beoefenen, maar alle gerechtigheid vergeten hebben.

2. Jehova heeft uit de hemelen neergezien op de kinderen der menschen om te zien of er zij, die verstandig ware, die God zoekt. 3. Een iegelijk is afgeweken,

zij zijn te zamen zot geworden: er is niet die goed doet, zelfs niet één.

2. *Jehova uit de hemelen.* Dit heeft meer nadruk, God sprekende in te voeren, dan indien David in zijn eigen persoon deze uitspraak voorgedragen had. Want als God gesteld wordt op Zijn zetel als rechter van onderzoek, zijn wij op een wonderlijke wijze verstompt, indien Zijn majesteit ons geen vrees aanjaagt. Want de gewoonheid van zondigen maakt, dat de menschen in hun zonden verharden en, alsof zij in een dikke duisternis waren, niets onderscheiden. Om dus te leeren, dat dergelijke vleierijen hun niets baten, wanneer de misdaden ongestraft in de wereld heerschen, betuigt David, dat God uit den hemel ziet en onderzoekt, zoodat Hem niets verborgen is, wat onder de menschen gedaan wordt. Ofschoon nu God geen onderzoek noodig heeft, zoo neemt Hij Zich niet tevergeefs het voorkomen van een aardschen rechter aan, opdat wij naar onzen maatstaf langzamerhand Zijn verborgen voorzienigheid vatten, welke met ons verstand niet terstond bevat kan worden. En of deze wijze van spreken ons daartoe mocht brengen, dat wij leeren ons voor den rechterstoel Gods te dagen, en deze uitspraak ons de onaandoenlijkheid mocht afrukken, wanneer de wereld zich vleit en de boozen of door hun traagheid of veinzerij of schaamteloosheid hun zonden begraven en blind zijn in hun eigenzinnigheid als die dronken zijn, dat God evenwel uit den hemel ziet. *Of er zij, die verstandig ware.* Omdat de wijze om goed en rechtvaardig te leven hiervan afhangt, dat wij door het licht des verstands geregeerd worden, leerde David terecht in het begin van den Psalm, dat dwaasheid de wortel is van alle misdaden, en doet hij te dezer plaatse een rein en goed leven beginnen uit een gezond verstand. Maar omdat het meerendeel verkeerdelijk hun vernuft op listigheid spitst, bepaalt David dadelijk daarna het ware verstand door één woord, namelijk indien God gezocht wordt: waarmede hij aanwijst, dat men niet kan braaf beginnen te leven, dan indien de menschen zich geheel God toewijden. Sommigen nemen het woord „*maskil*" al te beperkt, daar David in 't algemeen uitdrukt, dat de goddeloozen van alle oordeel en rede gansch en al ontdaan zijn. *Een ieder is afgeweken.* Het woord „*saar*" vertalen sommigen „stinken", zoodat het beantwoordt aan het volgende woord, dat bij de Hebreën is: rot worden. Maar geenerlei noodzaak dwingt twee woorden op dezelfde wijze te verklaren, alsof tweemaal hetzelfde gezegd werd. Ja zelfs past het beter, dat de menschen veroor-

deeld worden wegens een goddeloos gebrek, omdat zij vervreemd zijn, of verre afgeweken zijn van God: daarna wordt het stinkend bederf in hun geheele leven aangewezen: gelijk afvalligen niets dan rotlucht uitwasemen. En het Hebreeuwsche werkwoord wordt bijna overal in dezen zin genomen. Daarenboven wordt in Psalm 53 het werkwoord „*saag*" gezet, dat hetzelfde beteekent. In één woord, David verkondigt, dat allen aldus door hun ongebonden begeerlijkheden weggerukt waren, dat er in hun leven niets oprechts of ongeschondens overblijft. Dit is het algemeene gebrek, dat alle vroomheid uitdoofde. Verder berispt David niet slechts eenig deel, maar hij klaagt hen allen gelijkelijk van hetzelfde aan. Dit nu was een afschuwelijke monsterachtige zaak, dat alle zonen Abrahams, die uitverkoren waren tot het heilige bizondere erfdeel Gods, van den eerste tot den laatste, zóó verdorven zijn. Maar wordt gevraagd, hoe David geen uitzondering maakt, dat er zelfs niet één ongedeerd overgebleven is, daar hij kort hierna de ellendigen en bedrukten aanbeveelt op God te hopen. Ook, indien allen goddeloos waren, wie toch die Israel is, wiens toekomstige verlossing hij in het einde van den Psalm voorspelt? Immers daar hij zelf één was van het lichaam des volks, waarom zondert hij dan tenminste zich zelf niet uit van de overigen? Ik antwoord, omdat hij de vleeschelijke zonen Abrahams beript, wordt in hun rij het kleine zaad, dat God voor zich zelf had afgezonderd, niet gerekend. En dat is de reden, waarom Paulus, Rom. 3: 10 deze uitspraak tot het geheele menschelijke geslacht uitstrekt. Want ofschoon David de verwarde verwoesting, die er onder Saul was, beweent: is het evenwel in 't minst niet twijfelachtig, dat door hem stilzwijgend met Gods kinderen vergeleken worden al wie niet door den Geest zijn wedergeboren, maar door den aard huns vleesches gedreven worden. Sommigen geven aldus de oplossing, dat door Paulus het getuigenis van David niet nauw genomen wordt, alsof hij gezegd zou hebben, dat van nature de menschen boosaardig zijn, maar dat deze gelijkenis voorgesteld wordt, dat de Oversten des uitverkoren volks misdadig waren: opdat het geen wonder zij, dat de ongerechtigheid overal in de wereld heerscht. Maar deze oplossing is al te zwak: omdat Paulus daar in 't minst niet er over handelt, hoedanig het meerendeel der menschen is, maar al wie door hun natuur geleid en bestuurd worden. Derhalve moet men opmerken, daar David zichzelven en kleine overblijfselen der vromen stelt tegenover het geheele volk, dat een duidelijk onderscheid gemaakt wordt tusschen de kinderen Gods, die door Zijn Geest

hervormd zijn, en alle nakomelingen van Adam, in welke het verderf en de boosheid heerscht. Waaruit volgt, dat wij allen, wanneer wij geboren worden, deze zinneloosheid, welke door David beschreven wordt, en den stank des geheelen levens uit de baarmoeder medebrengen, en zoodanigen blijven, totdat God door Zijn verborgen genade ons tot nieuwe schepselen hervormt.

4. Hebben dan alle werkers der ongerechtigheid geen kennis? die Mijn volk opeten, eten brood: Zij roepen den Heere niet aan.

Deze vraag is er aan toegevoegd, om de voorafgegane leer duidelijker te maken. Want daar de Profeet gezegd had, dat God uit den hemel de daden der menschen opmerkt, en bevonden heeft, dat allen verkeerd zijn: voert hij Hem nu in, met verwondering uitroepende: Hoe groot een zinneloosheid is dit, dat naar de wijze van wilde beesten en zonder eenig gevoel van menschelijkheid. tegen Mijn volk woeden zij, die het moesten verzorgen en met alle liefdediensten overladen? Verder schrijft hij God deze manier van spreken toe, niet dat het voor Hem iets nieuws of ongedachts is, maar om Zijn verontwaardiging te meer uit te drukken. Aldus zegt ook de Profeet Jes. 59 : 16 bijna hetzelfde onderwerp behandelende, dat God gezien heeft en zich verbaasde, dat niemand tusschen trad. Zoodanige gewaarwordingen nu ondervindt God niet in Zichzelven, maar Hij neemt het voorkomen en de gelijkheid er van aan, om ons met te meer afschrik te treffen, wanneer Hij zegt, dat Hij in zekeren zin in verwarring gebracht wordt door monsterachtigheid van onze misdaden. Ons nu, tenzij wij meer dan rotsen zijn, betaamt het geheel en al te verschrikken, wanneer God ons zulk een blijk van afschuw voorstelt. Ook bevestigt dit vers, wat ik reeds in het begin gezegd heb, dat hier niet sprake is van buitenlandsche tyrannen, of verklaarde vijanden der Kerk, maar van de oversten van het volk zelf, die rijk in macht en eer waren. Want het zou ook niet goed passen op menschen van den dienst van God geheel en al vreemd: omdat het geen wonder zou zijn, dat wie niet onderwezen waren in den regel om goed te leven, met geweld roofden. Maar deze omstandigheid vergroot niet weinig de onwaardigheid, dat de herders zelf de kudde wreed verslinden: en zelfs niet Gods volk en erfdeel sparen. Ook wordt een gelijke klacht gelezen Mich. 3 : 1. Hoort vorsten van het huis Israels, of het niet u toe-

komt het recht te weten? Maar gij neemt de huid van Mijn volk af, en het vleesch van zijn beenderen, enz. Indien tegen de Babyloniërs of Egyptenaren alzoo woedden wie belijden, dat zij God eeren, zou nog hun ongerechtigheid in het minst niet te verontschuldigen zijn: maar wanneer zij zich te goed doen aan het bloed en het vleesch der geloovigen, niet anders dan aan brood, is dit iets monsterachtigs, dat terecht zoowel Engelen als menschen verstomd doet staan, want indien hun een druppel gezond verstand overgebleven ware, zou deze hen van zoo groote woede afhouden. Zij moeten derhalve door den duivel verblind zijn, om niets van binnen te gevoelen, wanneer zij wetens en willens zoo ruim het volk Gods verslinden en opslokken. Deze plaats leert echter hoezeer de wreedheid God mishaagt en hoe afschuwelijk zij is, welke zij, die het voorkomen aannemen herders te zijn, tegen de vromen gebruiken. In het einde van het vers, waar hij zegt, dat zij God niet aanroepen, wijst hij wederom de bron en oorzaak aan van zoo onzinnige ongerechtigheid, namelijk dat zij niet doordrongen zijn van eenigen eerbied voor God. Want de godsdienst is de beste leermeester van de onderlinge billijkheid tusschen ons, maar waar zijn oefening uitgebluscht is, zinkt ook alle eerbiediging van de gerechtigheid weg. Overigens omvat het aanroepen van God, omdat het de voornaamste oefening der godsvrucht is, niet alleen hier maar op de meeste plaatsen der Schrift den geheelen dienst van God, volgens de redekunstige figuur der synecdoche.

5. Daar zijn zij met vervaardheid vervaard; omdat God is bij het rechtvaardige geslacht. 6. Gij doet den raad des armen, dat Jehova zijn hoop is, schaamte aan.

5. *Daar zijn zij vervaard.* Nu bemoedigt de Profeet zich zelf en de overige geloovigen met een zeer goeden troost, dat God de Zijnen niet tot het laatste toe zal verlaten, maar dat Hij eindelijk als hun Wreker verschijnt. Sommigen leggen het bijwoord van plaats („daar") zóó uit, alsof God in 't aanzien der Heiligen de goddeloozen straffen zal: omdat zij hun tyrannie tegen dezen uitgeoefend hebben; maar veeleer wordt de zekerheid der straf, welke zij zullen ondergaan, er door uitgedrukt, alsof hij die met den vinger aanwees. Ofschoon men uit Psalm 53 kan besluiten, dat ook het plotselinge en onverwachte oordeel Gods aangewezen wordt: want daar wordt toegevoegd: Er is of er was geen vrees. Ik weet wel, dat dit woordje door de uit-

leggers verschillend opgevat wordt. Want sommigen verstaan er onder, dat er geen dergelijke vrees is: anderen doen het slaan op de verborgen verschrikkingen, waarmede de goddelooze zielen gekweld worden. Want ook met deze kwelling bedreigt God de overtreders Zijner Wet, dat zij vluchten, terwijl niemand vervolgt, Levit. 26: 17 en dat zij schrikken van het geruisch van een vallend blad: gelijk wij zien, dat zij hun eigen beulen zijn, en dat zij innerlijk beroerd worden bij zichzelven, zonder eenige uitwendige beweging. Maar ik oordeel, dat de bedoeling van den Profeet een andere is: namelijk dat God, terwijl hun zaken rustig en voorspoedig zijn, plotseling tegen hen bliksemt. Want, waar zij gezegd zullen hebben: Vrede en veiligheid, zal een plotseling en ongeloofiijk verderf hun boven 't hoofd hangen. 1 Thess. 5: 3. Derhalve beurt de Profeet met deze hoop de geloovigen op en houdt hij hen staande, dat de goddeloozen, wanneer zij zich veilig zullen achten voor ieder gevaar, ja zelfs in zekerheid hun triomfen zullen vieren, door een plotseling onheil verdorven worden. Hij voegt er de reden bij, waarom God de rechtvaardigen door Zijn verdediging wil beschermen. Verder moet Hij, om hun heil te herstellen, tegen hun onrechtvaardige en geweldige vijanden uit den hemel bliksemen. Echter is in het woord „*door*" eenige dubbelzinnigheid, want omdat somwijlen bij de Hebreën dit woord „eeuw" of „den loop van het menschelijk leven" beteekent, zou men er dezen zin uit kunnen halen: Ofschoon God voor een tijd Zich houdt, alsof Hij het onrecht niet ziet, is Hij echter steeds Zijn dienstknechten nabij en volgt hen met Zijn genade door het geheele leven. Maar het schijnt eenvoudiger, dat God aan de zijde der rechtvaardigen staat: zoodat „*door*" op deze plaats hetzelfde beteekent als somtijds bij de Latijnen „volk." Psalm 53: 6 voegt er bij: Naardien God de beenderen desgenen, die u belegerde, heeft verstrooid, zult gij hen beschaamd maken: naardien de Heere hen heeft verworpen. Met welke woorden de Profeet duidelijker verklaart, hoe God de rechtvaardigen beschermt: namelijk als Hij hen rukt uit de kaken des doods, alsof iemand van de belegering vrijmaakte, die in benauwing gebracht waren. Waaruit volgt, dat wij geduldig de verdrukking moeten verdragen, indien wij begeeren ter rechter tijd door de hand Gods te worden gered. Beenderen beteekenen hier overdrachtelijk kracht of macht: omdat het anders niet genoeg duidelijk zou zijn, dat de goddeloozen door de hand Gods verbrijzeld worden, dan tenzij zij door rijkdommen en macht vreeselijk waren. Eindelijk vermaant hij de geloovigen tot een heiligen roem, opdat zij

niet twijfelen, of den goddeloozen wacht een schandelijk verderf: omdat namelijk de Heere hen verworpen heeft, is het noodwendig, dat, als Hij hun tegen is, alles ongelukkig afloopt. Omdat „*maäs*" somwijlen verachten beteekent, vertalen sommigen aldus: omdat God hen veracht heeft: maar mijns erachtens ongeschikt. Beter zou passen: Hij zal hen verachtelijk maken, of schande en smaad onderwerpen. Waaruit volgt, dat zij zichzelven niets dan oneer behalen, wanneer zij trachten zich te verheffen als ten spijte van God.

6. *Raad des armen.* Hij berispt die Giganten (reuzen), voor wie de eenvoudigheid der geloovigen ten spot is, wanneer dezen in hun ellenden rustig God als bevrijder verwachten. En voorzeker schijnt niets het vleesch meer onzinnig te zijn, dan tot God de toevlucht te nemen, wanneer Hij intusschen tegen onze rampen geen hulp biedt: omdat het namelijk God acht, naardat het Zijn genade tegenwoordig ziet. Daarom verwijten de ongeloovigen, zoo dikwijls zij zien, dat Gods kinderen door rampen getroffen worden, dezen hun ijdel (zooals het hun voorkomt) vertrouwen, en bespotten zij met hun grijnzen deze gerustheid, dat zij zich verlaten op God, van Wien zij geen hulp ervaren. Derhalve dezen overmoed hoonende, kondigt David aan, dat ook dit een oorzaak van ondergang voor hen zal zijn, dat zij de armen en ellendigen als dwazen veroordeelen, omdat zij, steunende op Gods hulp, onder de rampen niet bezwijken, en leert tegelijkertijd, dat niets raadzamer is, dan in den Heere te rusten: en dat dit de beste voorzichtigheid is, ofschoon wij bedrukt zijn, te rusten in het heil, door Hem beloofd.

7. Wie zal uit Sion Israel verlossing geven? wanneer Jehova de gevangenis Zijns volks zal gewend hebben, zal Jacob zich verheugen, Israel zal zich verblijden.

7. *Wie zal geven.* Nadat David de leer der vertroosting voorgesteld heeft, daar hij leert, dat, ofschoon God ons lang laat kwijnen, wij toch niet door verdriet verbroken moeten worden, om niet altijd in Hem te roemen: vervolgens dat dit in langdurige moeilijkheden de beste verkwikking is, de gebeden telkens weer te herhalen. Verder ziet hij niet rechts of links, om, van den eenige God de oogen afwendende, een anderen bevrijder te zoeken: maar door te vragen: wie zal verlossing geven, drukt hij de zoo groote vurigheid zijner begeerte uit; alsof hij gezegd had: wanneer eindelijk zal God Zijn verlossing voorbrengen?

Want door de toevoeging van den naam Sion, getuigt hij, dat zijn hoop op God gevestigd is; want dat was de heilige plaats, van waar God beloofd had, dat Hij de gebeden Zijner knechten zou verhooren: dat was de woonstede der Arke des Verbonds, welke een pand en symbool der tegenwoordigheid Gods was. Hij twijfelt dus niet, wie de bewerker zijner verlossing zal zijn: maar vraagt angstig, wanneer eindelijk dat heil zal voorkomen, dat van nergens elders dan alleen van God te hopen was. Echter wordt gevraagd, indien deze bede behoort tot den tijd van Saul, hoe past het dan, dat Sion genoemd wordt, als ware het 't heiligdom Gods. Als men wil zeggen, dat door den profetischen Geest door David voorzegd was, wat nog niet openbaar gemaakt was, bestrijd ik het niet. Maar mij komt waarschijnlijk voor, dat deze Psalm gemaakt is, nadat de Arke des Verbonds op den berg Sion geplaatst was. Want wij weten, dat David ten bate der nakomelingen, op zijn gemak ter eeuwige gedachtenisse beschreven heeft, wat voor langen tijd gebeurd was. Overigens, dat hij begeert, dat Israel bevrijd worde, hieruit leeren wij kennen, dat hij niet zoo zeer aan zichzelven in 't bizonder gedacht heeft, als wel, dat hij bezorgd was voor het algemeene heil der kerk. Wat men des te ijveriger moet opmerken, omdat meestal het openbaar welzijn der broederen verwaarloosd wordt, wanneer de eigen smart ieder van ons bezighoudt. Maar God vermaant ieder in 't bizonder door zijn eigen rampen om zijn zorg op het geheele lichaam der kerk te richten, gelijk David Israel met zichzelven insluit.

Wanneer zal gewend hebben. Met deze woorden besloot David, dat God volstrekt niet zal dulden, dat de geloovigen onder een voortdurende droefheid wegkwijnen, gelijk elders gezegd wordt, Psalm 126: 5. Die met tranen zaaien zullen met vroolijkheid maaien. Ook is het niet te betwijfelen, of hij versterkt wederom zich zelf en alle geloovigen en wekt op tot de hoop op de beloofde bevrijding. Vooreerst dus zegt hij, dat God, ofschoon Hij een tijd vertoeft, of ten minste zich niet haast naar ons begeeren, evenwel wreker zal zijn, die de Zijnen uit de gevangenschap vrijkoopt. Vervolgens verzacht hij hun droefheid door te wijzen op een blijder einde, omdat zij eindelijk in vreugde veranderd zal worden. De gevangenschap, waarvan hij verder melding maakt, is niet de Babylonische, of de verstrooiing onder de onheilige Heidenen, maar veeleer de verdrukking in het land, wanneer de goddeloozen tyranniek in de kerk heerschen. Waarom wij door deze woorden geleerd worden, wanneer dergelijke wilde dieren Gods kudde verwoesten en verstrooien,

of trots vertreden, tot God te vluchten, Wiens eigen werk het is Zijn Israel uit de verstrooiing te vergaderen. Dit zelfde woord *gevangenschap* leert, dat, waar de goddeloozen naar hun lust de goede orde verkeeren, midden in den schoot der kerk Babylon of Egypte is. Ofschoon nu David de blijdschap van het heilige volk verschuift tot den tijd der vrijmaking, moet echter deze vertroosting niet slechts dienen om onze droefheid te matigen, maar ook met blijdschap te kruiden.

PSALM 15.

INHOUD. Deze Psalm leert naar welke wet God de Joden Zich tot een volk verkozen heeft en Zijn heiligdom in hun midden geplaatst heeft: namelijk, dat zij door rechtvaardig en braaf te leven zouden getuigenis geven, dat zij Zijn bizonder en heilig volk waren.

1. Een Psalm van David. Jehova, wie zal wonen in Uw tabernakel? wie zal rusten op den berg Uwer heiligheid? 2. Die oprecht wandelt, en gerechtigheid doet, en die de waarheid in zijn hart spreekt.

1. *Heere, wie enz.* Omdat niets meer algemeen is in de wereld, dan ten onrechte den naam Gods voor te wenden, en het meerendeel der menschen onbeschroomd zich dit veroorlooft, laat David de menschen ter zijde en spreekt hij opzettelijk God zelf aan, daarmede aanwijzende, dat alle stervelingen te zamen, indien zij misbruik maken van een valschen titel, niets winnen met hun vleierijen, omdat God altijd Zichzelf gelijk blijft: en gelijkerwijs Hij getrouw is, zoo wil Hij ook, dat wederkeerig Hem gelijke trouw bewezen wordt. Want ofschoon Hij om niet Abraham aangenomen heeft, zoo heeft Hij echter bedongen, dat hij oprecht leven zou: en dit is de algemeene regel des verbonds, dat Hij van den beginnen af aan met de geheele kerk gesloten heeft. De hoofdsom is, dat te vergeefs Gods naam aangenomen wordt door de hypocrieten, die een plaats innemen in Gods tempel: omdat Hij niemand onder de Zijnen erkent, dan die in zijn geheele leven rechtvaardigheid beoefent. David zag, dat de tempel opgepropt vol was van een groote menigte menschen, welke van denzelfden godsdienst belijdenis deed, en met den uitwendigen dienst zich voor het aangezicht Gods stelde: daarom neemt hij het voorkomen aan van een die zich verwondert en richt hij het woord tot God, die in de verwarde vermenging der menschen de Zijnen van de vreemden

onderscheidt. Nu is er een drievoudig nut van deze leer. Vooreerst leert de Heilige Geest, dat wij, indien wij waarlijk begeeren gerekend te worden onder de kinderen Gods, dit moeten bewijzen door zuiverheid des levens: omdat het niet voldoende is God met ceremoniën te eeren, tenzij wij recht en onberispelijk leven. In de tweede plaats: omdat het dikwijls gebeurt, dat wij zien, dat de kerke Gods door veel vuiligheid misvormd is, stelt hij een onderscheid tusschen wie voortdurend burgers der kerk zijn, en de vreemde bewoners, die er voor een tijd met dezen vermengd zijn; opdat niemand zich aan deze ergernis stoote. Een zeer noodige waarschuwing, opdat niet walging en verbittering ons tot afval drijven, indien Gods tempel met veel vuil besmet is. Met vuil bedoel ik de smetten van een onrein en bedorven leven. Want, indien maar de Godsdienst zuiver zij ten aanzien van leer en eeredienst, moeten wij door de vergrijpen der menschen niet dermate gekwetst worden, dat wij daarom de eenheid verscheuren zouden. En nu toont toch de ervaring aller tijden, hoe zwaar een verzoeking dit is, dat de kerk Gods, die rein moest uitblinken met afwerping van alle smetten, vele goddelooze hypocriten en misdadigers in haren schoot draagt. Dit is eertijds voor de Catharen, Novatianen en Donatisten, een oorzaak geweest om zich van de gemeenschap der Godvreezenden los te scheuren. En dezelfde afwijkingen vernieuwen hedendaags de Wederdoopers; dewijl zij meenen, dat een kerk, die ondeugden duldt, geen ware is. Maar niet te vergeefs eischt Christus, Mattheus 25: 32, de taak, voor Zich op om de lammeren van de bokken te scheiden; ja veel meer leert Hij, dat men verkeerdheden, die men niet verbeteren kan, moet dulden, totdat de rijpe tijd der uitzuivering kome. Tegelijkertijd echter wordt aan de geloovigen bevolen, elk voor zich moeite te doen, om Gods kerk van verdorvenheden te reinigen. En dit nu is het derde nut, door mij genoemd, van deze leer: Want hoewel Gods heilige dorschvloer niet vóór den jongsten dag volkomen gereinigd zal worden, wanneer Christus zelf bij Zijn komst het kaf naar buiten zal uitwerpen, begint Hij reeds nu dit te doen door de leer Zijns Evangelies, die Hij daarom Zijn wan noemt. Daarom moeten wij in deze vooral niet werkeloos zijn; maar veelmeer ernstig streven, dat allen, die Christus beleden hebben, zich in kuische reine tucht beheerschen mogen. Maar dit moet vooral in gedachtenis gehouden, dat alle onrechtvaardigen moeten afgehouden worden van het ingaan in het Heiligdom; en hun heiligschennende vermetelheid moet veroordeeld worden, wanneer zij zonder eenige schuchterheid inbreken

in de gemeenschap der Godvreezenden. Hij spreekt van den tabernakel, omdat toen de tempel nog niet gebouwd was. De slotsom is echter, dat de toegang tot God niet openstaat, dan alleen voor Zijn reine vereerders.

2. *Die oprecht wandelt.* Hier is een stille tegenstelling op te merken tusschen het ijdel pochen op een titel of een ledige belijdenis, die maar in plechtigheden bestaat, en dit degelijk bewijs van Godzaligheid, dat David hier aanprijst. Waar Gods dienst in orde vóór de werken der liefde gaat, zou men echter kunnen vragen, waarom hier geen vermelding geschiedt van geloof en gebeden; want voorzeker moesten door deze kenteekenen Gods wettige kinderen van de hypocriten onderscheiden worden. De oplossing, die voor de hand ligt, is, dat David het geloof, de aanroeping Gods, de geestelijke offeranden volstrekt niet uitsluit; maar, dewijl de hypocriten zich het meest op vele plechtigheden beroemen (terwijl toch hun uiterlijk leven duidelijk hun goddeloosheid te kennen geeft; waar zij vol zijn van trots, wreedheid, geweld en aan bedrog en roof verslaafd) ontleent hij de toetsing van het ware en oprechte geloof aan de tweede tafel der Wet, opdat in het licht kome, hoedanigen zij zijn. Want elk, die recht en gerechtigheid met zijn naasten beoefent, toont metterdaad God te vreezen. David is dus niet tevreden met burgerlijke gerechtigheid, alsof het genoeg is den menschen te geven, wat hun toekomt, maar men God in Zijn recht zou mogen te kort doen: maar hij kenteekent Gods deugdelijke vereerders aan de vruchten der gerechtigheid. En in de eerste plaats vereischt hij dan wel oprechtheid, om eenvoudig en zonder booze geslepenheid in zaken zich te gedragen; vervolgens gerechtigheid, opdat zij streven hun naasten wel te doen, niemand leed doen, en zich onthouden van alle beschadiging. Ten derde goede trouw in hun gesprekken, opdat zij niets bedriegelijk of argelistig spreken. *In het hart spreken* is wel een harde en oneigenlijke spreekwijze; maar die toch beter Davids bedoeling uitdrukt, dan wanneer hij gezegd had „*uit het hart.*” Want het geeft zulk een eensgezindheid en gelijkluidendheid van hart en tong te kennen, dat het woord de levende afbeelding is van de verborgen stemming.

3. Die niet eens anders goed verkleint met zijn tong, zijn metgezel niet kwaad doet, en geen smaadrede opneemt tegen zijn naaste.

Nadat David kort heeft samengevat, met welke gaven zij, die in de Kerk een plaats begeeren in te nemen, behooren begaafd te zijn, somt hij eenige ondeugden op, waarvan zij behooren vrij te wezen. En in de eerste plaats wel kondigt hij aan, dat zij geen benijdende verkleiners moeten zijn; vervolgens, dat zij zich van alle kwaad en ongelijk onthouden; ten derde, dat zij geen lasteringen en onware smaadredenen door hun bescherming helpen. Het overige zullen wij later zien. David stelt dus vast, dat kwaadspreken als het ware het eerste stuk is waardoor onze naasten gekwetst worden. Want indien, naar Spreuken 22 : 1, eene goede naam den voorrang heeft boven vele rijkdommen, kan den menschen geen grooter schade berokkend worden dan, wanneer hun goed gerucht geschonden wordt. Verder wordt hier niet ieder afkeurend woord veroordeeld; maar de ziekte en lust tot verkleinen van het goede, die de kwaadwillige lieden tot het verspreiden van lasteringen aanprikkelt. Ofschoon het aan geen twijfel onderhevig is, dat de Heilige Geest bedoelt, hiermede alle bedriegelijke of ondeugdzame beschuldigingen te veroordeelen. Wat nu aanstonds volgt, dat zelfs de naam van onrechtvaardigheid verre moet zijn van Gods kinderen, is van breeder beteekenis: namelijk, dat zij hun broederen niet de minste schade berokkenen. En onder metgezellen en naasten verstaat hij niet alleen hen, met wie een gemeenzame of noodzakelijke omgang bestaat; maar ook allen, die met den band der algemeene menschelijkheid gebonden zijn en vereenigd; en dit doet hij om den tegenzin te vermeerderen, opdat de geloovigen te meer huiverig zouden zijn voor alle booze daad, wanneer wie den ander schaadt, reeds zelfs het recht der menschelijke samenleving schendt. In het derde lid stemmen de vertolkers niet overeen, want sommigen vatten „*Smaadrede opnemen*” op als „*verdichten*”, dewijl de boozen hun smaadredenen uit niets opwekken; zoo zou het een herhaling zijn van hetzelfde gezegde, dat de geloovigen zich geen lastertaal moesten veroorloven. Maar ik meen, dat hier een andere verkeerdheid berispt wordt, namelijk de te groote lichtgeloovigheid, waardoor wij ongunstige gesprekken over onze naasten òf gretig indrinken òf lichtvaardig toegeven: terwijl wij veeleer ons best moesten doen, om ze te onderdrukken. Want wie leugenachtige verzinsels terugwijzen, laten ze als het ware ter aarde vallen; maar van wie ze verspreiden en van hand in hand overgeven wordt niet ongepast gezegd, dat zij ze opheffen.

4. De verworpene is in zijn oogen veracht; maar hij eert, wie den Heere vreezen; wanneer hij gezworen heeft om (zich) schade te berokkenen, verandert hij niet.

Het eerste deel van dit vers wordt verschillend uitgelegd. Sommigen ontlokken er deze meening aan, dat Gods vereerders in eigen schatting verachtelijk zijn, en van geen waardij; en indien wij deze aannemen, moet er een koppelwoord onder verstaan worden, dat David niet uitdrukt. Behalve, dat ik zie, dat dit een hard gebrek aan volgorde is, zal ik nog een andere reden aanvoeren voor mijn geloof, dat David iets anders gewild heeft. Want hij vergelijkt twee onderling geheel tegenovergestelde zaken: dat hij de verkeerde en nietswaardige lieden veracht; maar de rechtvaardigen en naar de godzaligheid trachtenden met eerbewijzen overlaadt. Zooals deze twee leden onderling aan elkander beantwoorden, kan ik ze niet anders opvatten, dan van de verachting, waarmede de goddeloozen door de kinderen Gods veracht worden; en als ziende op het loon, dat hun schandelijkheden verdienen. Wel is waar, dat de geloovigen, ofschoon zij met grooten lof leven, toch niet door ijdel vertrouwen opgeblazen worden; maar veelmeer zichzelven mishagen, omdat zij gevoelen hoeveel hun nog ontbreekt om volmaakt te zijn. Maar wanneer ik overweeg, wat de gesteldheid van deze plaats vereischt, meen ik, dat niet zoozeer de nederigheid of de zedigheid geprezen wordt, als wel het edele en oprechte oordeel, waar èn de goddeloozen niet gespaard worden, èn aan de deugd de verschuldigde eer wordt bewezen. Want de vleierij, die ondeugden voedt door ze te verbergen, is een niet minder verpestend dan algemeen kwaad. Ik beken wel, dat de boozen, wanneer zij heerschappij voeren, niet zoo te verachten zijn, dat wij hun niet zouden gehoorzamen, zoover het onze plicht medebrengt; maar er moet voor gewaakt, dat geen slaafsche toestemming ons met hen in eenzelfde schuld verwikkele. Want wie hun misdaden zich niet slechts ontveinst, maar ook met eer verwaardigt, toont daarmede, dat hij ze, zooveel in hem is, goedkeurt. Daarom leert Paulus, Ephese 5 : 11, dat het een soort van goddelooze gemeenschap is, wanneer wij de misdaden niet bestraffen. En inderdaad dit is al te verkeerd, heimelijk God te bespotten om de gunst der menschen; en dit doen allen, die er zich op toeleggen, den boozen aangenaam te zijn, ofschoon David niet zoozeer op de personen het oog heeft als op hun misdrijven. Want wie ziet, dat de goddeloozen vereerend worden bejegend, en door de toejuiching der wereld te meer gestijfd

in hun kwaadwilligheid, wat doet hij, wanneer hij er vrijwillig zijn instemming bijvoegt, anders dan de heerschappij toekennen aan de ondeugden? En Jesaja 5 : 20 zegt: Wee over hen, die zeggen, dat het kwaad goed is, en de duisternis licht. Dat overigens David „*verworpenen*" gezet heeft voor „schandelijken" en „misdadigen", al zijn zij ook op een hoogen trap van eer geplaatst, moet niet ruw of gedwongen schijnen. Want zoo wichelaars en andere ongewijde priesters slechte en in den grond verdorven lieden verworpelingen hebben mogen noemen, al hadden zij veel waardigheid en schatten (gelijk bericht wordt door Cicero in het boek over de antwoorden der wichelaars), waarom zou de hemelsche tolk dan niet bij de versmaadden bijtellen allen, die door God verworpen worden? De slotsom is derhalve, dat Gods kinderen vrijelijk oordeelen over ieders daden, en niet door goedgunstigheid tot verkeerde toestemming geneigd worden, om de boozen in hun kwaadwilligheid te vleien. Ook is het geen geringe deugd, die nu het naast volgt, den godvreezenden en rechtvaardigen lieden eer te bewijzen. Want dewijl zij dikwerf als de uitvaagsels der wereld geacht zijn, geschiedt het dikwijls, dat, wie hun tot vrienden zijn, overal den hevigen haat der wereld tegen zich opwekken. Daarom verwerpt het meerendeel de vriendschap der goeden en laat hen veracht liggen, hetgeen niet kan geschieden zonder zware en afschuwelijke beleediging van God. Laten wij daarom leeren, niet naar schatting, noch geld, noch wisselende eerbewijzen te waardeeren, maar de godzaligheid in waarde te houden. En voorzeker zal niemand ooit zijn ziel richten op de beoefening der godzaligheid, dan wie voor Gods dienaren eerbied heeft, gelijk ook anderzijds het op hen acht geven aanvuurt, om hen na te volgen.

Wanneer hij tot schade zal gezworen hebben. De Grieksche vertaling zou best passen, indien de punten (de klinkers) er niet aan in den weg stonden; waarvan toch te gelooven is, dat zij niet altijd in het schrijven door de Hebreeën zijn uitgedrukt, al hebben zij hen nooit gemist. Maar ik volg de algemeen gangbare lezing. De zin nu is, dat de geloovigen liever iets ten offer zullen brengen dan van de trouw af te wijken. Want het is geen blijk van goede trouw, wanneer ieder alleen zijn beloften doet, zooverre hij ziet, dat het hem gemakkelijk is, en niets is meer algemeen dan dat uit een of andere kleine schade een voorwendsel wordt genomen om verdragen te verbreken, zoodra de een den ander iets beloofd heeft. Elk overweegt voor zich, wat hem nuttig zij: en indien zij er bezwaar in vinden, hun beloften gestand te doen, denken zij listelijk veel meer schade uit dan te vreezen

zou zijn. Het schijnt wel een eerlijke ontschuldigiug, wanneer iemand klaagt, zich verlies te zullen berokkenen, zoo hij niet van het verdrag terugwijkt. Van hier zoo groote vrijheid tot trouweloosheid onder de menschen, dat zij, na gegeven belofte, meenen niet verder gebonden te zijn, dan ieders belang gedoogt. Na deze lichtzinnigheid veroordeeld te hebben, vraagt David daarom een andere standvastigheid in beloften van Gods kinderen. Hieruit nu ontspruiten vragen: zoo gij een roover een losgeld hebt beloofd, en alzoo zijt weggezonden, of gij uw woord moet houden. Vervolgens, zoo iemand onwaardiglijk bedrogen is, of hij dan zijn eed mag verbreken. Wat den roover aangaat, wie hem geld zou brengen, zou in een andere zonde inloopen, omdat hij niet zonder verderf voor het algemeen een vijand van het menschdom in 't algemeen met zijn gelden voeden zou. En deze noodzakelijkheid legt David den geloovigen niet op; maar hij beveelt alleen, zijn beloften (vooral wanneer zij met eede bevestigd zijn) boven particulier voordeel te stellen. Waar iemand, door opzettelijk bedrog misleid, gezworen heeft, moet de heiligheid van Gods Naam hem zooveel waard zijn, dat hij liever geduldig de schade lijdt, dan zijn eed te schenden. Mits hij niet geleid worde door het zien op zijn eigen nut, zal hij echter het hem aangedaan bedrog mogen ontdekken; want niets zal beletten, dat hij met zijn tegenpartij kalm onderhandele. Verkeerdelijk beperken vele Hebreeuwsche verklaarders deze plaats tot geloften: alsof David de geloovigen zou vermanen hun geloften te vervullen, wanneer zij zullen beloofd hebben zich met vasten te kwellen. Want niets is verder uit zijn bedoeling verwijderd: dewijl hij alleen van de tweede tafel der Wet en de onderlinge rechtheid onder de menschen handelt.

5. Die zijn geld niet uitzet op woeker, en geen geschenk aanneemt over den onschuldige, die deze dingen doet, zal niet bewogen worden in eeuwigheid.

In dit vers leert David den geloovigen, dat zij hun naasten niet met woeker bezwaren moeten, noch ook, door geschenken omgekocht, onrechtvaardigen begunstigen. Wat het eerste lid betreft, is zelfs de naam algemeen verachtelijk geweest, dewijl het schijnt, dat David in het algemeen en zonder uitzondering allen woeker veroordeelt. Maar geslepen lieden, meenende dat zij, na zich schoonschijnende voorwendsels te hebben gemaakt, door deze kunstgreep ontsnapt zijn, hebben met nog meer vrijheid geplunderd, dan wanneer zij in het publiek en openlijk

woeker genomen hadden. God daarentegen wil wel het allerminst, dat men met Hem handelt met schijngronden en onder valsche voorwendsels, maar ziet eenvoudig op de zaak zelve. Hierom is er geen soort van woeker erger dan die soort van onrechtvaardige dingen te contracteeren, waarbij niet de billijkheid aan beide zijden betracht wordt. Laten wij dus weten, dat alle verbindtenissen veroordeeld worden, waarbij de een onrechtvaardiglijk winst maakt uit des anderen schade, met welken naam zij dan ook bekleed worden. Gevraagd wordt echter, of *alle* rente op deze wijze te beschouwen zij. Indien het onvoorwaardelijk vereordeeld wordt, bestaat het gevaar, dat velen, meenende dermate in de engte te zijn gebracht, dat hun alom de zonde bedreigt, werwaarts zij zich ook wenden, door de vertwijfeling zelve te vermeteler geworden, er zich zonder beperking hals over hoofd in zullen werpen. Maar ook tegelijkertijd, dat, zoodra ook maar iets zal zijn toegestaan, velen hun teugels zullen losschudden, meenende, dat zij verlof hebben om zonder beperking te woekeren. Ik zou dus willen, dat de lezers in de eerste plaats gewaarschuwd zijn in het zoeken van voorwendsels voor bedrog: en zich ook niet inbeelden, dat *hun* iets geoorloofd zou zijn, dat bezwarend en schadelijk is voor anderen. En wat nu den woeker betreft, is het wel nauwelijks mogelijk in de wereld een woekeraar te vinden, die niet tegelijk roofzuchtig is en overgegeven aan onbillijk en schandelijk geldwinnen. Niet onverdiend is dus, dat Cato eertijds woeker en manslag op één lijn gesteld heeft, want het plan van deze soort lieden is anderen het bloed uit te zuigen. Het is dan ook zeer onwaardig, dat — terwijl toch elk door ingespannen arbeid zijn levensonderhoud verwerft, terwijl de landlieden zich met dagelijkschen arbeid vermoeien, de werklieden met veel zweet anderen dienen, de kooplieden niet alleen met inspanning zich afmatten, maar ook vele ongemakken en gevaren ondergaan — alleen de wisselaars stilzittende uit aller arbeid hun inkomen inzamelen. Hierbij weten wij, dat meestal niet zij, die rijk zijn, door woeker uitgezogen worden; maar de kleine lieden, die men liever moest verlichten. Weshalve God in Leviticus 25 : 25 niet zonder reden verboden heeft te woekeren, met toevoeging van deze reden: „Indien Mijn volk vermagerd zal zijn, zult gij het niet met woeker bezwaren.” Wij zien, dat het doel dezer Wet is, dat de armen, die veeleer voorwerpen van medelijden moesten zijn, niet wreedelijk onderdrukt worden. Ofschoon dit nu een burgerlijke Wet geweest is, die God in het bizonder aan de Joden gegeven heeft, is deze billijkheid toch ook den Heidenen en allen tijden gemeen, dat

wij de rampzaligen en verbrijzelden niet verslinden. Waaruit volgt, dat onder ongeoorloofden woeker niet begrepen wordt de winst, die iemand zonder eenig onrecht maakt, wanneer hij geld ter leen geeft. Ook het woord „*Nèsjek*", dat David gebruikt, afgeleid van „bijten", toont genoegzaam, dat de woeker veroordeeld wordt, in zooverre hij de vrijheid van stelen en plunderen met zich brengt. In Hoofdstuk 18 : 4 schijnt Ezechiël wel elke vermogensvermeerdering te veroordeelen; maar het lijdt geen twijfel, of hij ziet op de onbillijke en schraapzuchtige soorten van winst waarmede de rijken het arme volk afknaagden. Dit zij de slotsom dat, indien maar deze regel der billijkheid in onze harten zij ingegrift, die Christus Mattheus 7 : 12 voorschrijft, dat elk zijnen naaste doe, wat hij wil, dat hemzelven zal geschieden, er volstrekt geen behoefte meer zal zijn aan een lange verhandeling over den woeker. Hetgeen later volgt in het verband, ziet wel eigenlijk op rechters, die, door loon verlokt, alle menschelijk en goddelijk recht verkeeren; maar kan ook verder uitgebreid worden; dewijl het dikwerf voorvalt, dat ook ambtelooze lieden door winst worden omgekocht, om hun bescherming aan kwade zaken te doen ten goede komen. Dergelijke omkooperijen, waardoor wij van het ware en rechte spoor afgevoerd worden, vat David hier in het algemeen bijeen. Sommigen meenen, dat hier de roofzucht der rechters wordt aangeduid, wanneer zij een losprijs afpersen van onschuldigen, die zij kosteloos hadden moeten helpen; maar uit de gelijksoortige plaats van Ezechiël blijkt, dat de beteekenis anders is.

Die deze dingen doet. In deze slotrede wijst hij weêr er op, dat niet allen, die zich naar het heiligdom begeven, eeuwige burgers van Jeruzalem zijn; maar dat de huichelaars en allen, die bedriegelijk zich beroemen op den naam van heiligen, met Ismaël (wien zij gelijk zijn) zullen uitgeworpen worden. Wat nu Psalm 46 aan de geheele Kerk heeft toegeschreven, past David hier op ieder der geloovigen afzonderlijk toe. Als reden wordt daar uitgedrukt, dat God midden in Jeruzalem woont; en wij weten, dat Hij van de trouweloozen en boozen, die enkel geveinsdelijk met mond en lippen tot hem naderen, verwijderd is.

PSALM 16.

INHOUD: In den aanvang beveelt David zich aan in Gods bescherming; daarna ontvlamt hij zich tot dankzegging door de overdenking Zijner weldaden. En hoewel hij door zijn vereering Gode niets toebrengt, wijdt hij zich toch aan Hem alleen, en getuigt vreemd te zullen zijn van de bijgeloovigheden. Hij brengt ook de oorzaak bij, namelijk, dat het een vol en standvastig geluk is, te rusten in God alleen, die niet duldt, dat den Zijnen iets ontbreekt.

Mictham van David.

Over het woord Mictham zijn de uitleggers onder de Hebreeën het niet eens. Sommigen leiden het af van „*Këtem*", alsof het „fijn goud" beteekende. Anderen meenen, dat het het begin is van een toen bekend en beroemd gedicht. Anderen schijnt het weêr een soort muziekaanwijzing, en hun geef ik mijn bijval. Daarop volgt aanstonds:

Bewaar mij o God; ik vertrouw op U.

Een bede, waarmede David zich aan Gods trouwe overgeeft. Maar hij roept niet (gelijk elders vaak) Gods hulp in eenig bepaald gevaar in, maar smeekt, dat Hij in zijn geheele leven zijn behoeder zij; gelijk wij niet anders dan onder Zijn hoede veilig zijn zoo in leven als in sterven. Hetgeen volgt over het vertrouwen beteekent evenveel, als of ons de Heilige Geest door den mond van David beloofde, dat God bereid is ons allen hulp te bieden, zoo wij maar met zeker en standvastig geloof op hem ons laten vallen; maar dat geen anderen door Hem in bescherming genomen worden, dan die zich Hem van harte aanbevelen. Tevens echter moeten wij er op gewezen worden, dat David, door wat voor stormen van rampen hij ook geslingerd werd, op dit geloof steunende is gebleven.

2. Gij zult tot Jehova zeggen, Gij zijt mijn Heer, mijn goeddadigheid komt niet tot U. Tot de heiligen, die op aarde zijn, de heerlijken, al mijn willen is tot hen.

2. *Gij zult tot Jehova zeggen.* David zegt als voorafspraak, dat hij Gode niets kan toebrengen, niet alleen, omdat Hij aan niets gebrek heeft; maar ook, omdat de kracht van een sterfelijk mensch niet toereikend is, om zich bij Hem verdienstelijk te maken door zijn gehoorzaamheid. Intusschen vat hij echter moed: en, dewijl God onze godzaligheid voor aangenaam houdt, belijdt

hij een van Zijn vereerders te zullen zijn. Voorts om zich met te meer uitwerking tot dit werk op te wekken, spreekt hij zijn ziel aan. Want het woord staat in het vrouwelijk geslacht, hetgeen alleen op de ziel past. Wil iemand liever in den verleden tijd lezen „Gij hebt gezegd,' ik heb er niets tegen: want hij spreekt van het voortdurend gevoelen zijns harten, alsof hij gezegd had: Bij mij is wel ten volle vast en zeker, dat uit mij niet de minste nuttigheid of vrucht Gode toekomt: toch zal ik mij als medegezel bij de Heiligen voegen, opdat wij Hem gezamenlijk met onze lofoffers eeren. Hier worden nu duidelijk twee dingen gesteld, dat God naar Zijn recht alles kan eischen van ons, die Hij in alles aan Zich gebonden houdt, want door Hem een gebieders-bewind toe te schrijven, verkondigt David, dat hij en al het zijne Zijn eigendom zijn. Vervolgens bekent hij zijn armoede. Ofschoon de verklaarders dit laatste lid op twee manieren uitleggen. Want dewijl „*Ngalaïch*" kan vertaald worden door „*Boven U*," ontlokken sommigen deze beteekenis er aan, dat God door geen van onze goeddadigheden zoo bezwaard wordt, dat Hij iets aan ons zou schuldig zijn: en het woord goeddadigheid vatten zij lijdelijk op, alsof David verzekerde, dat al wat hem van God is toegekomen, niet uit eenige verplichting of verdienste voortkomt. Maar mijns inziens is de beteekenis ruimer, dat de menschen, hoe ijverig zij ook beproeven God te dienen, toch niets kunnen uitrichten: omdat namelijk niet tot hem raakt, wat in onze hand is: niet slechts, dewijl Hem niets ontbreekt, Die met Zichzelven tevreden is; maar ook, omdat wij ledig en arm aan alle goed zijn, en niets ons ten dienste staat, om daarmede jegens Hem vrijgevig te wezen. Uit deze leering volgt echter dit, wat ik het eerst heb aangestipt, dat God door niemands verdienste kan gebonden worden, om den menschen tot schuldenaar te zijn. De slotsom is, dat wij alle zelfvertrouwen moeten afleggen, wanneer wij tot God naderen. Want zoo wij ons inbeelden, dat er iets in ons is, is het niet wonderlijk, wanneer Hij ons terugstoot, omdat wij Hem een voornaam deel van Zijn eer onttrekken. Maar zoo wij erkennen, dat onze huldeblijken op zichzelf niets zijn en geenerlei prijs waardig, is deze nederigheid als een liefelijke reuk, die hun Zijn gunst toewendt.

3. *Tot de heiligen, die op de aarde zijn.* Bijna eenstemmig vatten allen deze plaats op, alsof David aan den vorigen zin toevoegde, dat dit de eenige manier was om God behoorlijk te dienen, zoo wij trachten ons jegens Zijn heiligen verdienstelijk te

maken; en voorzeker, dewijl geen onzer goeddadigheden tot God reiken, stelt Hij de geloovigen in Zijn plaats, opdat onze liefde zich jegens hen zou betoonen. Dit is derhalve de wettige dienst van God, wanneer de menschen onderling weldadig zijn jegens elkander. Hoewel nu onze liefde zich ook tot de kwaden moet uitstrekken (zooals de hemelsche Vader Zijn zon doet opgaan over goeden en kwaden, Mattheüs 5: 45), geeft toch David terecht aan de heiligen de voorkeur boven anderen, en stelt hij hen in een hoogeren rang. Ik meen echter, al ontken ik niet dat deze leering in Davids woorden besloten ligt, dat hij toch verder gaat, namelijk, dat hij zich zal voegen bij Gods vrome dienaren, en hun bondgenoot of metgezel zijn zal: gelijk al Gods kinderen door een band van broederlijke vereeniging onderling verbonden moeten zijn om met eenzelfde aandrift en toewijding hun Vader eer te bewijzen. Nu zien wij, dat David, nadat hij beleden heeft, niets te vinden om Gode toe te brengen, Wien hij geheel alles verplicht is, daarom zijn aandacht op de heiligen vestigt, omdat God door de samenkomst der geloovigen in de wereld vereerd wil worden, en tot dit doel hen heeft aangenomen als kinderen, opdat zij onder Zijn bestuur en door de leiding des Heiligen Geestes eensgezind handelen mogen. Derhalve leert deze plaats, dat geen offer Gode meer behagelijk zij, dan dat wij ernstig ons hart zetten op de gemeenschap der geloovigen: opdat wij, vereenigd door den heiligen band der vreeze Gods, broederlijke welwillendheid beoefenen. Dit is de gemeenschap der Heiligen, die hen van de onheilige verontreinigingen der wereld afzondert, om Gods heilig eigendom te zijn. *Heiligen, die op aarde zijn*, zegt hij er met zooveel woorden bij, omdat God wil, dat ook in deze wereld schitterende teekenen van Zijn heerlijkheid bestaan zullen, om ons daardoor tot Zich te trekken. En daarom nu vertoonen de geloovigen Zijn beeld, om ons door hun voorbeeld op te wekken tot de overdenking van een hemelsch leven. Om dezelfde oorzaak noemt hij hen *heerlijken* of prachtigen, omdat er voor ons niets kostbaarder moet zijn dan gerechtigheid en heiligheid, dewijl daarin de glans Zijns Geestes weêrschittert: zooals de vorige Psalm geleerd heeft, dat zij, die God vreezen, in waarde gehouden moeten worden. Weshalve wij met de meeste aandacht moeten achtgeven op de oprechte dienaren Gods, opdat ons niets meer waard zij, dan in hun samenzijn mede te vergaderen; hetgeen eindelijk alzoo zal geschieden, indien wij bedachtzaam overwegen, waarin de ware voortreffelijkheid en waardigheid bestaan; en de ijdele glans en bedriegelijke pracht der wereld onze oogen niet gebonden houden.

4. De smarten dergenen, die eenen vreemde offeren, zullen vermenigvuldigd worden: ik zal hun drankoffers van bloed niet offeren, en hun namen op mijn lippen niet nemen.

Nu beschrijft hij de wijze, waarop hij broederlijke gemeenschap oefent met de heiligen, verklarende, dat hij niets te doen zal hebben met ongeloovigen en bijgeloovigen. Want wij groeien ook niet tot één lichaam der Kerk aaneen onder God, tenzij, wanneer wij alle goddelooze banden verbreken, ons losmaken van de afgodendienaars en van alle bezoedelingen, die de reine dienst Gods bederven en verkeeren, vrij en onbesmet zijn. Dat Davids bedoeling hierheen strekt is zeker, maar over de woorden verschillen de uitleggers. Want „*Ngatstebooth*" vertalen sommigen door »*Afgoden*", zoodat de zin zou zijn, dat, nadat eenmaal de dwaze menschen begonnen zijn, zich valsche goden te verzinnen, er geen maat meer is voor hun onzinnigheid, totdat zij een onmetelijke menigte goden opeenstapelen. Maar dewijl dit zelfstandig naamwoord in het vrouwelijk gelezen wordt, houd ik liever de lezing *Droefheden* of *bezwaren*, ofschoon de zin nog steeds velerlei kan zijn. Verscheidenen houden het voor een vervloeking, alsof David in heiligen ijver ontstoken de bijgeloovigen aan Gods rechtvaardige tuchtroede prijsgave. Anderen (bij wie ik liever mij voeg) veranderen den toekomenden tijd van het werkwoord niet; maar zij schijnen mij niet duidelijk genoeg uit te drukken, welke lasten David aanwijst. Zij zeggen wel, dat de rampzalige lieden zich met groote inspanning steeds met nieuwe uitvindingen bemoeien, waarin zij zich angstig kwellen; maar ik meen, dat tegelijk het einde wordt aangetoond, teweten dat zij niet slechts zonder profijt zich aftobben, maar ook rampzalig en ongelukkiglijk bezig zijn tot hun eigen verderf. Want om zich verder af te voeren van hun gemeenschap, neemt hij deze grondwaarheid, dat zij zoo weinig baat hebben van hun ijdele bijgeloovigheid, dat zij, door zich krachtig in te spannen, vervolgens in nog grooter rampen zich inwikkelen. Want welke uitkomst blijft er over voor rampzalige lieden, die zich vrijwillig in de dienstbaarheid des duivels stellen, dan dat hun hoop verijdeld worde? Gelijk God klaagt bij Jeremia: „Zij hebben Mij, de springader des levenden waters, verlaten; en zich drooge bakken uitgehouwen, die door spleten overal het water doorlaten," Jeremia 2: 13. Ook in het volgende lid is eenige dubbelzinnigheid. Het woord „*Maheer*" beteekent in het

Hebreeuwsch in de Qal-vervoeging: „*begiftigen*" of „*geven*;" maar, dewijl het in de Hiphil-vervoeging dikwijls genomen wordt voor: „*loopen*" of „*haasten*" hebben velen meer behagen gehad in deze laatste verklaring, dat de bijgeloovigen lieden gretiglijk de vreemde goden najagen. En voorzeker zien wij hen, als door razernij aangedreven, ijlings voortsnellen: en dezen ongeschikten ijver verwijten de Propheten hun dikwijls. Daarom zou mij deze opvatting behagen, indien het gewone taalgebruik haar toeliet. Maar, dewijl de taalkundigen aanteekenen, dat er geen andere dergelijke plaats voorkomt, heb ik in de vertaling de andere opvatting gevolgd. Maar de slotsom zal zijn als volgt: Terwijl de ongeloovigen hun bezittingen verkwisten en verbrokkelen, verliezen zij niet alleen de gaven, die zij aan hun afgoden offeren; maar overstelpen zij zich ook voorts met nieuwe bezwaren door Gods toorn tegen zich te verwekken. Wellicht heeft ook de Propheet gezinspeeld op de doorgaande leer der Schrift, dat de afgodendienaars met de afgoden verdrag maken door de geestelijke huwelijkstrouw jegens den waren God te schenden. Want Ezechiël verwijt in Hoofdstuk 16 vers 33 niet zonder reden den Joden, dat, terwijl een minnaar zijn overspelige althans nog met gaven moet aanlokken, zij daarentegen nog loon hebben aangeboden aan de afgoden, waaraan zij zich prijsgaven. Het best echter staat vast de eenvoudige opvatting, dat wanneer de ongeloovigen de valsche goden van geschenken voorzien, zij niet alleen hun kosten verliezen; maar ook zich smarten op smarten opeenhoopen; omdat eindelijk de afloop rampzalig zal zijn.

Ik zal hun drankoffers niet offeren. Sommigen verstaan hieronder bloedige offers, of uit moord en roof verkregen. Maar dewijl de Propheet hier niet te velde trekt tegen wreede en bloeddorstige menschen, maar in het algemeen denkbeeldige en verkeerde godsdienstplechtigheden veroordeelt, en voorts niet alleen offers noemt, maar in het bizonder de plechtigheid van het plengen aanwijst, twijfel ik er in het minste niet aan, of stilzwijgend stelt hij de plenging van bloed tegen de wettige plechtigheid over. Wij weten namelijk, dat het proeven van bloed, zoo in de gewone voeding als in de offers, aan het oude volk verboden was, opdat het te meer afschuw zou hebben van doodslag en alle woestheid. Anderzijds betuigt de geschiedenis, dat de Heidenen in hun offers plachten bloed te plengen. David spreekt dus uit, niet alleen vreemd te zullen zijn van de verdorven dwalingen, die de afgodendienaars afvoeren, maar ook in het uiterlijk belijden zorg te zullen dragen, dat hij zelfs geen teeken

van instemming geeft. Op dit zelfde ziet ook, wat aanstonds hierop volgt: „*Ik zal hun namen op mijn lippen niet nemen.*" Hij zegt namelijk, dat hem de afgoden zoo gehaat en veracht zullen zijn, dat hij zelfs voor hun namen zich wacht, als voor een godontoerende heiligschennis: niet omdat door Gods wet zou verboden zijn, hun namen uit te spreken, die ook herhaaldelijk in de Propheten wel voorkomen; maar omdat David niet anders heeft kunnen uitdrukken de hoogste verachting, waarmede de geloovigen valsche goden moeten vervolgen. Dit blijkt ook in de spreekwijzen, die hij gebruikt; want hij zet alleen het betrekkelijk voornaamwoord, en verzwijgt de afgoden zelven. Hij onderricht daarom door zijn eigen voorbeeld de geloovigen, om zich te onthouden *niet alleen van dwalingen en goddelooze meeningen*, maar ook van allen schijn van instemming. Want openbaar is, dat hij van den uiterlijken eeredienst spreekt, die de getuigenis is hetzij van de reine hetzij van de verkeerde religie. Maar wanneer nu den geloovigen van Godswege niet geoorloofd is, door eenig uiterlijk zinnebeeld instemming te toonen met de bijgeloovigen, is er in 't geheel geen recht om als gemaskerde Nicodemiten hun zin te doen onder dit lichtvaardig voorwendsel, dat zij inwendig in het verborgen het geloof koesteren, terwijl zij zich voegen bij de heiligschennissen der Pausgezinden. Er zijn er, die de woorden „*vreemden*" en „*hunne namen*" uitleggen als ziende op de vereerders van valsche goden; maar David bedoelt (mijns erachtens) er liever die goden zelven mede. Want dit is zijn doel: Ofschoon de aarde vol is van de samenvloeiing der bijgeloovigheden, en de ongeloovigen zonder mate verkwistend zijn in het versieren hunner afgoden, moet toch voor de godvreezenden en heiligen steeds *verfoeilijk* zijn, al wat zij verzinnen.

5. Jehova is het deel mijner erve en mijns bekers, Gij onderhoudt mijn lot. 6. De snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen: ja een schoone erfenis heb ik.

5. *Jehova is het deel, enz.* Hij ontvouwt nu zijn gevoelen klaarder; want hij toont de reden aan, waarom hij van de afgodendienaars zich afgezonderd houden en in Gods Kerk blijven wil; en, met verachting het gezelschap der dwalingen ontvliedend, streeft hij naar den zuiveren dienst van God; te weten, omdat hij alleen in den waren God rust vindt. Want die ellendige onrust, dat de verblinden met hartstochtelijken aandrift her- en derwaarts uiteenloopen en rondzwerven, komt vandaar, dat zij van de ware kennisse Gods beroofd zijn. En voorzeker het kan

niet anders of allen, die niet in God gegrond zijn, wankelen dikwijls: en evenmin kan het anders, of de vloed der dwalingen rukt hen weg, die het rechte geloof niet houden, om binnen zijn grenspalen te blijven. Overigens leert deze plaats, dat zij eindelijk behoorlijk in ware godsvrucht onderwezen zijn, die aan één God genoeg hebben. Want door Hem het deel zijner erve en zijn erfenis en beker te noemen, verzekert David, met Hem alleen zóó voldaan te zijn, dat hij niets begeert buiten Hem, en door geen bedorven begeerten geprikkeld wordt. Laten wij dan leeren, waar God Zich ons aanbiedt, Hem zóó te omhelzen, dat wij alle deelen onzes heils in Hem zoeken; want het is zeker, dat alle bijgeloovigheden, die ooit in de wereld getierd hebben, uit deze bron gevloten zijn, dat de bijgeloovigen aan één God niet genoeg hadden. Maar nu wordt Hij niet anders door ons bezeten dan wanneer Hij het deel is onzer erve; dat is: indien Hij ons geheel aan Zich gewijd houdt, dat ons geen zucht naar ongeloovigheid meer ontrust. Daarom zegt hij, de afvallige Joden beschuldigend, dat zij allerlei afgoden naliepen: „Die, die, mogen uw deel zijn." En met deze woorden toont Hij, dat Hij Zijn plaats aan de afgoden overlaat, indien Hij niet uitsluitend ons voldoende is. En nu gebruikt David wel drie vergelijkingen, want eerst vergelijkt hij God bij een erfenis, daarna bij een kelk, en ten derde maakt hij Hem tot den Waarborg zijner bezitting. Hij zinspeelt nu op de erfelijke bezittingen, die zooals wij weten onder de Joden aldus verdeeld waren, dat de Wet gebood, dat elk zich met zijn eigen lot zou tevreden stellen. Met het woord *„beker"* wordt nu òf de opbrengst van zijn erfbezitting aangeduid òf (door *Synecdoche*, d. i. woordverwisseling) het gewone voedsel; alsof hij gezegd had, dat God hem toebehoorde beide in eigendom en in vruchtgebruik. En ook de derde vergelijking is verre van overtollig; want het geschiedt zeer dikwijls, dat de wettige eigenaars uit hun bezitting verdreven worden, omdat hen niemand beschermt. Maar God heeft Zich ons zóó ten erfdeel gegeven, dat door Zijn kracht ons tevens het genot beveiligd blijft. Want het zou ons te weinig helpen, Hem eenmaal verworven te hebben, zoo Hij niet dat bezit waarborgde tegen de dagelijksche aanvallen des duivels. De uitlegging van sommigen: „Gij zijt het erfland, waarin mijn deel gelegen is", schijnt mij mat.

6. *De snoeren zijn mij gevallen.* Hij bevestigt nog beter, wat hij reeds in het vorige vers heeft gezegd, namelijk, dat hij met kalmen en rustigen zin in één God berust. Ja zelfs zoozeer met

roem, dat hij hooghartig neêrziet op al, wat de wereld zich inbeeldt, dat begeerlijk zou zijn buiten Hem. Want in een vereerende lofspraak God verheffend, ontkent hij iets meer te begeeren. Overigens is het nut dezer leering veelzijdig: omdat het niet alleen van alle uitvindselen, die tot bijgeloovigheid leiden, moet aftrekken, maar ook van alle aanlokselen des vleesches en der wereld. Zoo vaak zij dan ons bekruipen, om ons van den eenigen God af te leiden, moet ons daartegenover deze uitspraak voor den geest komen, dat er zeer heerlijk met ons gehandeld is, dat Hij, Die de volkomen samenvatting van alle goed in Zich bevat, Zichzelven aan ons te genieten heeft gegeven. Zoo zal het geschieden, dat onze toestand ons altijd zoet en liefelijk zal zijn, omdat wie God bezit, geen gebrek heeft aan eenig deel van een zalig leven.

7. Ik zal Jehova verkondigen, Die mij raad geeft: ook in de nachten onderwijzen mij mijn nieren.

Ten laatste belijdt David, dat ook dit door loutere genade Gods hem is gegeven, dat hij door het geloof in het bezit van zooveel goeds gekomen is. Niets toch zou het baten, of God Zich ons al mildelijk aanbood, zoo wij Hem niet door het geloof zouden aannemen: nademaal Hij verworpenen en verkorenen gemeenschappelijk tot Zich noodigt, maar de eersten door eigen ondankbaarheid zichzelven van zoo groot een goed berooven. Daarom moeten wij weten, dat uit Gods vrijmachtig geven deze beide dingen voortkomen, dat Hijzelf ons erfdeel is, en dat wij Hem door het geloof bezitten. Dit is de *raad*, waaraan David herdacht heeft: te weten de inwendige verlichting des Geestes, opdat wij niet naar de blindheid onzes vleesches het Heil, waartoe Hij ons roept, zouden versmaden. Waaruit wij afleiden, dat Gods genade even verstandeloos als goddeloos verminkt wordt, waar haar aanneming of verwerping in den vrijen wil des menschen gesteld wordt. Dat echter niet gesproken wordt van de uitwendige leer, blijkt duidelijk uit de woorden: omdat hij zegt, des nachts onderwezen te worden, wanneer hij van der menschen aanblik verwijderd is. Voorts is niet twijfelachtig, dat hij verborgen ingevingen aanwijst, wanneer hij zegt, dat dit in zijn nieren geschiedt. Let ook op het meervoudig getal, waar hij zegt, dat het in de nachten geschiedt. David schrijft namelijk niet alleen het begin des geloofs aan God toe, maar erkent ook ijverig in Zijn school te vorderen, gelijk het zeer noodig is, dat de ijdelheid onzes geestes geheel ons leven door verbeterd

worde, het licht des geloofs steeds helderder worde ontstoken, en wij op alle wijzen tot geestelijk verstand hooger worden voortgeleid.

8. Ik heb Jehova voortdurend vóór mij gesteld: omdat Hij aan mijn rechterhand is, zal ik niet bewogen worden. 9. Daarom verheugt zich mijn hart, mijn tong verblijdt zich: ook zal mijn vleesch zeker wonen.

8. *Ik heb Jehova gesteld.* Hij spreekt wederom zijn geloof uit; want God voor zijn aangezicht stellen, is niet anders dan al zijn zinnen gebonden houden, opdat zij niet naar iets anders afdwalen. Nu moet men wel met andere dan de vleeschelijke oogen Hem zien: omdat Hij zelden te zien is, dan tenzij wij ons boven de wereld verheffen; maar toch beheerscht het geloof ons, dat wij Hem niet den rug toewenden. De zin is derhalve, dat David zóó ingespannen lette op, en geboeid was door, de voorzienigheid Gods, dat hij vast overtuigd was, dat Hij terstond gereed zou zijn hem hulp te bieden, zoo dikwijls hiervoor eenige noodzakelijkheid zou bestaan. Ook voegt hij er bij *voortdurend*, opdat wij zouden weten, dat hij bestendig steunde op Gods hulp, zoodat, al was hij ook door velerlei strijd bewogen, geen vrees hem zou dwingen, elders de oogen heen te wenden. En aldus moeten wij op God ons verlaten, dat wij voor vast en zeker houden, dat Hij ons nabij is, ook al schijnt Hij zoo ver mogelijk verwijderd te zijn: dit zien zal uitwerken, dat wij niet aan de ijdele voorstellingen dezer wereld ten speelbal zullen zijn. *Omdat Hij aan mijn rechterhand is.* Ik lees dit tweede lid afgescheiden van het eerste; want dat anderen samenvoegen: „ik heb den Heere voor mijn aanblik gezet, omdat Hij aan mijn rechterhand is" schijnt mat, en verzwakt de leer grootelijks: alsof David zou zeggen, dat hij de tegenwoordigheid Gods afmeet naar de ondervinding, welke hij er van heeft: wat in 't minst niet betaamt. Mijns erachtens dus, was dit de volle uitspraak, dat hij zich God voor oogen stelde om zich in alle gevaren tot Hem te begeven. Om te meer opgewekt te zijn tot goede hoop, stelt hij zich nu voor, wat Gods hulp en vaderlijke zorg vermag: namelijk, dat Hij de Zijnen, bij wie Hij is, in een vasten stand houdt. Hij is dus veilig voor ieder gevaar, en belooft zich een gewis heil: omdat hij met de oogen des geloofs God als tegenwoordig ziet. Verder wordt door deze plaats die leugen der Sorbonne omvergeworpen, dat de geloovigen omtrent hun vol-

harding tot het einde onzeker zijn: omdat David het vertrouwen op de genade Gods duidelijk tot den toekomenden tijd uitstrekt. En voorwaar, het zou een ellendige toestand zijn, ieder oogenblik te sidderen, alsof ons van den bestendigen voortduur der genade niets zeker zou zijn.

9. *Daarom verheugt zich mijn hart.* Hij prijst in dit vers de onvergelijkelijke vrucht des geloofs, waarvan de Schrift gedurig spreekt: namelijk, dat wij niet slechts rustig, maar ook blijde en vroolijk onder Gods hoede leven. Wij weten, dat het voornaamste hoofddeel van een gelukzalig leven is welgemoed zijn, gelijk er niets ongelukkigers is dan te midden van verschillende zorgen en vrees onrustig te zijn. En alhoewel de goddeloozen door een geest van verbijstering en dwaasheid zich dronken maken, genieten zij toch nooit ware blijdschap, noch kalme geestesrust: ja veeleer gevoelen zij inwendig verschrikkelijke gemoedsbewegingen, die hen plotseling verstoren, en uit hun geestverdooving rukken. Eindelijk kan niemand zich rustig verheugen, dan die geleerd heeft op God alleen zich te verlaten, en zijn heil in Diens hand te stellen. Wanneer dus tallooze beroeringen ons van allen kant omsingelen, moeten wij weten, dat dit het eenige geneesmiddel is, onze oogen op God te richten: en dan zal niet slechts het geloof ons gemoed tot rust brengen, maar zal het ook met volle vreugde vervullen, ofschoon David verzekert, dat hij niet slechts zich inwendig verblijdt, maar hij ook zijn tong, ja zijn vleesch aan deze vreugde doet doel hebben. En terecht, omdat de geloovigen niet slechts in het verborgen gevoel des harten een geestelijke blijdschap koesteren, maar het ook met hun tong openbaren, dewijl zij roemen, dat God de bewaker van hun heil is. Het woord „*Kabood*", dat eigenlijk „eer" beteekent, wordt ongetwijfeld hier voor „tong" genomen, gelijk Gen. 49 : 6 want anders zou de verdeeling des menschen in drie deelen niet opgaan. Ofschoon echter het lichaam niet vrij is van de ongemakken en moeielijkheden: maar omdat God niet slechts onze zielen, maar ook de lichamen beschermt, is het niet te stout, dat David deze weldaad, dat het zeker woont, ook het deel van zijn vleesch acht.

10. Omdat Gij mijn ziel in het graf niet zult verlaten: noch Uw heilige zult stellen, dat hij den kuil ziet.

Hij gaat voort met de verklaring van de voorgaande leer: namelijk, dat daarom hem niets ontbreekt om zijn blijdschap tot den

hoogsten top te voeren, omdat hij den dood niet vreest. Waaruit volgt, dat niemand waarlijk op God vertrouwt, dan die het heil, door God hem beloofd, zóó aangrijpt, dat hij den dood veracht. Verder moet men aanmerken, dat David niet met een beperking van eenige bepaalde soort van bevrijding spreekt (gelijk Psalm 49 : 15 de Heere heeft mijn ziel van het geweld des grafs bevrijd, en op andere dergelijke plaatsen) maar dat hij voorzeker het vertrouwen op het eeuwige heil opvat, dat hem van angst en vrees bevrijdt: alsof hij gezegd had, dat hem altijd een uitgaan uit het graf bereid zou zijn, opdat hij niet in het verderf zou blijven. Want wanneer God de Zijnen van eenig gevaar bevrijdt, verlengt Hij hun slechts voor een korten tijd het leven. Hoe klein en schraal een troost echter zou dit zijn, een weinig te verademen, totdat eindelijk de dood zonder hoop op redding ons inslokt? Hieruit volgt, dat David daarom aldus geproken heeft, omdat hij zich boven het gemeene lot van het menschelijk geslacht verhief. Want naardien het vonnis tot alle zonen van Adam gesproken is, dat zij tot stof zullen wederkeeren, omdat zij stof zijn, Gen. 3. : 19, staat allen zonder uitzondering dezelfde toestand te wachten Daarom, tenzij Christus in het midden trede, die de eersteling is dergenen, die weder opstaan, zullen zij altijd onder de verdooving blijven liggen, Waaruit Petrus terecht besluit, Handel. 2 : 30, dat David aldus niet kan roemen dan door den Geest der profetie, en tenzij hij op den bewerker des levens, die hem beloofd was, gezien had, die alleen met dit voorrecht vereerd moest worden. Dit verhindert echter niet, dat David met recht zich vrijstelling van den dood beloofd heeft: omdat Christus door op te staan niet voor Zich alleen maar voor ons allen de onsterfelijkheid gebaard heeft. Dat ons Petrus, Hand. 2 : 30, en Paulus, 13 : 33, beweren, dat alleen in Zijn persoon deze voorspelling vervuld is, moet men aldus opvatten, dat Hij geheel en al, en deugdelijk uitgezonderd is van het verderf des grafs, om Zijn leden trapsgewijze en naar een ieders maat tot Zijn gemeenschap te roepen. Want daar Davids lijk tot stof geworden is, besluiten de Apostelen geschiktelijk, dat hij niet is vrijgebleven van het verderf. Dezelfde wet strekt zich uit tot alle geloovigen, van welke niemand het onverderfelijke leven deelachtig wordt, zonder door de vertering aangegrepen te zijn. Waaruit volgt, dat de volheid des levens, welke alleen in het hoofd woont, slechts druppelsgewijze of bij deelen tot de leden afvloeit. Echter zou men ongeveer dezelfde vraag omtrent Christus kunnen tegenwerpen (die ook zelf in het graf gedaald is); maar deze is gemakkelijk op te lossen. Want men moet

letten op de afleiding van beide woorden. Want het graf wordt „*sjeool*" genoemd, als een niet te vullen kolk, die alles verteert: „*sjachath*" echter heet het wegens de vertering, waarom dit niet zoozeer de plaats als wel de hoedanigheid aanwijst: alsof gezegd was, dat het leven van Christus naar recht vrij zou zijn van het graf, omdat zelfs Zijn dood lichaam niet aan het verderf ononderworpen zou zijn. Verder weten wij, dat het graf van Christus door den levenwekkenden geur Zijns Geestes was vervuld, zoodat het Hem een deur zou zijn tot de onsterfelijke heerlijkheid. Ik erken, dat oude verklaarders, zoo Grieksche als Latijnsche, deze woorden in een anderen zin uitgelegd hebben, dat de ziel van Christus uit de onderwereld teruggebracht was: maar het verdient de voorkeur te blijven bij die echte eenvoudigheid, om niet voor de Joden bespottelijk te zijn, en ook opdat niet de eene spitsvondigheid meer andere barende, ons in een doolhof zou brengen. Zeker is het in het tweede lid allerminst twijfelachtig, of er is sprake van het lichaam; nu weten wij, dat bij David niets meer gewoon is, dan tweemaal hetzelfde te herhalen; „*nèphèsj*" nu, ofschoon wij het door ziel vertalen, is voor de Hebreën evenwel niets anders dan de levensgeest, of het leven zelf.

11. Gij zult mij den weg des levens bekend maken: verzadiging der vreugde is bij Uw aangezicht, liefelijkheden zijn in Uw rechterhand altijd.

Hij bevestigt de uitspraak van het vorige vers, en legt de wijze uit, waarop God hem vrij zal maken van de dienstbaarheid des doods, namelijk, omdat hij onder Zijn geleide zekerlijk tot het leven zal komen. Waaruit wij wederom besluiten, wat ik eerder gezegd heb, dat hier de geloovigen onderscheiden worden van die buiten staan en van de verworpenen, zooveel betreft den voortdurenden staat; want indien iemand zegt, dat David de weg des levens gewezen was, omdat hem de tijd om te leven verlengd was dan zou dit bloot woordenzifterij zijn. Want de genade Gods wordt al te zeer verzwakt, indien wij zeggen, dat Hij voor de Zijnen slechts voor een klein weinig jaren de leidsman tot het leven is: omdat zij op deze wijze niets van de verworpenen verschillen zullen, die ook het licht der zon genieten. Wanneer alzoo David hier de bizondere genade Gods, waarmede Hij slechts Zijn kinderen verwaardigt, prijst: wordt ongetwijfeld deze aanwijzing des levens uitgestrekt tot de zalige onsterfelijkheid, ja zelfs hij houdt eerst den weg des levens,

die alzoo met God verbonden is, dat hij in Hem, niet buiten Hem, leeft. Daarna voegt hij er bij, dat, als God goedgunstig is, niets ontbreekt aan het volle toppunt des geluks. Ofschoon nu het aangezicht Gods kan genomen worden voor het aanzien, zoowel in bedrijvenden als in lijdenden zin, zoo neem ik het evenwel beide te gelijk: omdat Zijn Vaderlijke gunst, wanneer Hij ons met een liefelijken blik aanziet, in orde voorafgaat als oorzaak der vreugde: evenwel verheugt dit ook ons niet eer, dan als wij wederkeerig Zijn beminnelijk gelaat aanschouwen.

Ja zelfs wilde David door dat lid duidelijk uitdrukken tot wie de zaligheden geraken, van welke een volle overvloed in Gods hand berust. Want hoe komt het, dat, terwijl bij God liefelijkheden zijn, waarmede Hij de geheele wereld kan vervullen, een droevige en doodelijke duisternis het meerendeel van het menschelijk geslacht bedekt, anders dan omdat God niet allen zonder onderscheid met vriendelijke en vaderlijke oogen aanziet, en ook niet allen de oogen opent, dat zij niet elders dan in Hem stof tot vreugd zoeken? Verder wordt verzadiging gesteld tegenover de vergankelijke aanlokselen der wereld, welke, nadat zij te eeniger tijd de ellendige menschen bedrogen hebben, hen als nuchter en hongerig achter laten. Want ofschoon zij zich in wellusten dompelen, zoo walgen zij toch, en verkwijnen daardoor meer, dan dat zij verzadigd worden: ook vervliegen tijdelijke genoegens als droomen Derhalve getuigt David, dat nooit eenige deugdelijke vreugde, waarin de zielen der menschen rust vinden, gevonden wordt, dan alleen in God, en dat daarom alleen de geloovigen, die met Zijn gunst alleen tevreden zijn, in allen deelen welgelukzalig zijn.

PSALM 17.

INHOUD. Deze Psalm bevat een droevige klacht over de wreede trotschheid der vijanden. Vervolgens betuigt David, dat hij onverdiend zoo onmenschelijk gekweld wordt, omdat hij hun geen oorzaak tot woeden gegeven had. Tevens roept hij God als wreker in, opdat hij door Diens hand bevrijd worde. Ofschoon nu het opschrift geen tijd aanwijst, is het evenwel waarschijnlijk, dat David hier over Saul en diens volgelingen klaagt.

1. Een gebed van David. Hoor, Jehova, de gerechtigheid, merk op mijn geroep: hoor mijn gebed, dat niet op bedriegelijke lippen is. 2. Laat mijn recht van de tegenwoordigheid van Uw aangezicht uitgaan: laat Uw oogen de billijkheden aanzien.

In het begin brengt hij de deugdelijkheid zijner zaak in het midden, omdat God beloofd heeft, dat Hij volstrekt niet dulden zal, dat onschuldigen verdrukt worden, of Hij zal eindelijk hun te hulp komen. Want dat sommigen het woord „gerechtigheid" verklaren „rechtvaardig gebed", komt mij mat voor. Eerder stelde David, vertrouwen krijgende uit zijn oprechtheid, God als scheidsrechter tusschen zich en de vijanden, om kennis te nemen van zijn zaak. Want elders zagen wij, dat het geoorloofd is voor God onze onschuld te betuigen, wanneer wij moeite hebben met slechte menschen. Maar omdat het den geloovigen niet genoeg zou zijn, een goed geweten te hebben, voegt hij in de tweede plaats een gebed er aan toe. Want het gebeurt dikwijls, dat ook onheilige menschen terecht zich beroemen op hun goede zaak: maar omdat zij niet erkennen, dat de wereld door God geregeerd wordt, vergenoegen zij zich met het gadeslaan van hun geweten (zooals zij spreken), en op den toom bijtende, dragen zij het onrecht meer met verachting dan met volharding, omdat zij geen troost zoeken uit het geloof en het aanroepen van God. Maar de geloovigen steunen niet slechts op de goedheid hunner zaak, maar bevelen haar ook Gode ter bescherming aan: en zoodra eenige tegenspoed overkomt, vluchten zij tot Zijn hulp. Dit is dus de gedachtengang van het tekstverband, dat God David moge aanzien, indien Hij van hem bevindt, dat hij zijn ambt rechtvaardig en zonder vergrijp. vervuld heeft, en daarom onbillijk door de vijanden bemoeilijkt wordt: voornamelijk omdat hij steunende op Zijn hulp goeden moed heeft, en intusschen oprecht Hem bidt.

Met *geroep en gebed* wijst hij hetzelfde aan: maar het woord „geroep" en de herhaling van dezelfde uitspraak strekken om de kracht en hevigheid uit te drukken. Verder omdat de geveinsden zich pralend beroemen en tot een teeken van vertrouwen hun stem rumoerig verheffen, ontkent David, dat hij met bedrog spreekt, dat is mooie praatjes gebruikt om zijn misdaden te bedekken, maar dat hij openhartig voor het aangezicht Gods komt. Derhalve onderwijst ons de Heilige Geest met dezen vorm van bidden te streven rechtvaardig te leven, opdat, indien er ook zijn, die ons vijandig zijn, wij ons kunnen beroemen, dat wij zonder schuld zijn. Vervolgens noodigt dezelfde Geest ons tot bidden, zoo dikwijls de goddeloozen ons tegenstaan: omdat, indien iemand vertrouwende op het getuigenis van zijn goed geweten, het bidden verwaarloost, hij God de Hem toekomende eer bedriegelijk onthoudt, Hem het rechtersambt niet toeschrijvende. Laat ons daarenboven leeren, wanneer wij tot God naderen, dat wij

niet opgesmukt moeten handelen: omdat de geheele bevalligheid van onze redenaarskunst vóór God enkel eenvoudigheid is.

Van de tegenwoordigheid van Uw aangezicht. Letterlijk is het: van voor Uw gelaat, of vóór Uw gelaat: met welke woorden David bedoelt, dat, tenzij God als wreker opstaat, zijn recht, door lasteringen verduisterd, verborgen is, en dat hij zich voor veroordeeld houdt. Want stilzwijgend stelt David tegenover de onklaarheden der leugenaars de kennis van God: alsof hij gezegd had, dat hij geen anderen rechter verzocht dan God, en ook niet Diens rechterstoel ontvlucht, omdat hij er een zuiver hart èn een goede zaak voorbrengt. Hierop ziet hetzelfde, dat hij dadelijk er bij voegt van het aanzien. Want hij dicht ook niet Gode blindheid toe: maar bidt slechts, dat Hij metterdaad toone, dat Hij volstrekt niet de oogen luikt voor de misdaden der menschen, of ellendige menschen niet telt, die tegen hun verdiensten kwalijk behandeld worden. Het woord „recht" nemen sommigen al te beperkt voor het recht op het beloofde koninkrijk, alsof hij zou vragen, dat hij door Gods hand op den troon geplaatst zou worden, omdat hij door Hem tot Koning verkozen was, en onder Zijn bestuur en in Zijn naam door de hand van Samuel gezalfd. Maar ik twijfel niet, of hij beveelt zich in de hulp en de bescherming van God, daar hij door veel en velerlei onrecht verdrukt is.

3. Gij hebt mijn hart beproefd, des nachts bezocht: Gij hebt mij getoetst. Gij vindt niets: mijn overdenking zal mijn mond niet overtreden. 4. Aangaande de handelingen der menschen, naar het woord Uwer lippen heb ik mij gewacht voor de wegen des verwoesters.

Gij hebt het hart beproefd. Sommigen meenen, dat bij de eerste drie werkwoorden de verleden tijd gebruikt is in plaats van den toekomenden tijd: beter en duidelijker verklaren anderen het aldus: Indien Gij mijn hart beproeft, en des nachts beproeft, en van binnen toetst, zal geen bedrog gevonden worden. Overigens, om niets te veranderen, zal de zin niet slechts op deze wijze passen. Gij, Heere, die al de gevoelens mijns harten kent, gelijk het Uw werk is de menschen te beproeven, weet het best, dat ik niet dubbelzinnig ben, noch eenig bedrog binnen in mij koester. Voorzeker, Davids bedoeling is niet twijfelachtig, want omdat hij, ten onrechte bezwaard met valschen blaam, bij de men-

schen geen recht had, kunnen krijgen, beroept hij zich op God als rechter: en opdat hij dit niet onbezonnen doe, onderwerpt hij zich aan een ernstig onderzoek, omdat God, Wiens eigenaardig werk het is de verborgen schuilhoeken des harten te doorzoeken, niet door een uiterlijk voorkomen bedrogen wordt. Hij drukt den tijd uit des nachts bij het onderzoek van God, omdat, als iemand onttrokken is aan de oogen der menschen, hij duidelijk de gebreken ziet, welke anderszins zouden verborgen zijn: gelijk wederom het zien der menschen onze gebreken door schaamte doet bedekt zijn: alsof hij gezegd had: Heere, wanneer de duisternis des nachts mijn geweten, door de bedekselen weg te nemen, meer openbaar maakt, en dan de gevoelens zonder getuigen en rechters vrijer zich uiten, indien Gij op dat oogenblik mij toetst, zal er in mijn hart geen trouweloosheid gevonden worden. Hieruit besluiten wij, hoe groot Davids oprechtheid was, die innerlijk tot zichzelven komend zoo onversaagd toestaat, dat hij door 't oordeel Gods doorzocht wordt. Ook zuivert hij zich niet slechts van uitwendige misdaden, maar ook van alle heimelijke boosheid: namelijk dat hij openhartig openbaart wat hij in zijn gemoed overdacht. Want er wordt gezegd, dat ons overdenken *den mond overtreedt*, wanneer de geest anders gezind is, dan de tong uitspreekt, ofschoon „*dsamma*" ook in kwaden zin genomen kan worden voor arglistige en bedriegelijke plannen.

4. *Aangaande de handelingen der menschen.* Op verschillende wijzen verklaren de uitleggers dit vers. Want sommigen meenen, dat „*be*" voor „tegen" genomen wordt en vertalen: wat aangaat de handelingen der menschen, die zij tegen Uw woord begaan; maar ik stem liever in met anderen, die zeggen, dat hier een juist oordeel geprezen wordt, dat naar het voorschrift van Gods woord ingericht wordt. Want er zijn ook, die, met scherpzinnigheid begaafd, wel de daden der menschen zorgvuldig gadeslaan, maar niet volgens Gods woord. Echter hebben wij nog niet den vollen zin van deze plaats; want wij moeten nog zien, wat hij noemt *wegen des verwoesters.* Sommigen meenen, dat hij zijn medgezellen aanwijst, die terstond tot rooverijen, op de manier van struikroovers, gevlogen zouden zijn, tenzij hij hen had weerhouden: als die, tot het uiterste gebracht, door wanhoop stoutmoedig waren. Want wij weten hoe scherp de prikkel van den nood is. Maar die verklaring schijnt mij gedrongen: dus betrek ik het liever op den vijand. Maar ook over het woord „waken" verschillen de uitleggers. Want sommigen vatten het zoo op, alsof David zich ijverig gssteld had tegen de

drieste menschen, die misdaden bedrijvend rondzwerven. Anderen, dat hij opmerkzaam was op het onderscheid tusschen recht en onrecht, om zich te wachten van kwade voorbeelden: maar wat hij zou zien, dat in overeenstemming was met het Woord Gods, zou hij navolgen. Maar ik twijfel niet of Davids bedoeling was een andere, namelijk, dat hij wilde betuigen, dat, hoezeer goddelooze menschen hem ook tot het kwade aanporden, hij echter weerhouden was door het Woord van God, om niet met geweld en onrecht te strijden, of kwaad met kwaad te vergelden. Hij zegt derhalve, dat hoedanig ook de werken der menschen waren, hij altijd zoo aan het Woord Gods verbonden was, en als het ware hij aan Zijn mond gehangen had, dat hij volstrekt niet meende, dat het hem vergund was, hoe hij ook door onrecht getart ware, de vijanden met gelijke munt te betalen. Wij weten hoe hard deze verzoeking is, en hoe moeielijk te overwinnen, om er niet op te letten hoedanig de menschen zich jegens ons gedragen, maar op wat God verbiedt of beveelt. Want die van nature geneigd zijn tot billijkheid, zoodat zij zich er op toeleggen voor alle menschen goed te zijn, en niemand willen schaden, ijlen, als zij getergd zijn, in een blinde woede tot wraak: voornamelijk, waar wij zien, dat alle billijkheid en recht verkeerd worden, verblindt zoodanige verwarring ons, dat wij niet aarzelen te huilen met de wolven. Derhalve zal naar Davids voorbeeld dit voor ons de beste manier zijn om ons te matigen, dat wij de oogen op het Woord van God richten, waar de menschen door hun booze daden ons prikkelen tot kwaad doen. Want zóó worden onze zinnen nooit verblind, dat zij zich niet wachten van kwade wegen: omdat Hij niet slechts door Zijn voorschriften onze aandoeningen zal breidelen, maar ook door Zijn beloftenissen geduld zal leeren. Want niet slechts houdt Hij ons door te verbieden terug van booze daden, maar ook, uitsprekende, dat Hij onze wreker zal zijn, vermaant Hij ons tevens, dat wij den toorn plaats geven.

5. Houd mijn schreden in Uw paden, opdat mijn voetzolen niet wankelen. 6. Ik heb U aangeroepen, zekerlijk zal God mij verhooren: neig Uw oor tot mij; hoor mijn rede.

5. *Houd mijn schreden.* Indien wij Gods paden nemen voor de geboden der Wet, zal de zin duidelijk zijn, namelijk, dat David, ofschoon hij zich zeer beroemd heeft, dat hij onder de

zwaarste verzoekingen standvastiglijk met een zuiver gemoed gerechtigheid beoefend heeft, echter van zijn eigen zwakheid zich bewust, zich Gode overgegeven heeft, om door Hem bestuurd te worden, en vraagt, dat hem de genade der volharding gegeven worde: alsof hij gezegd had: gelijk ik tot hiertoe door Uw leiding in den rechten weg voortgegaan ben, bewaar alzoo ook in de toekomst mijn schreden, opdat zij niet wankelen. En voorwaar, naarmate iemand meer uitmunt, moet hij te meer voor een val vreezen. Want dat is de sluwheid des Satans, uit de kracht (welke God gegeven heeft) een vleeschelijk vertrouwen te maken, dat tot achteloosheid voert. Ofschoon ik nu dezen zin niet geheel en al verwerp, komt het echter mij meer waarschijnlijk voor, dat David hier een gelukkigen uitslag van den Heere bidt; alsof hij gezegd had: Heere, naardien Gij ziet, dat ik in oprechtheid gewandeld heb, bestuur mij zóó, dat voor allen duidelijk is, dat Gij met mij zijt als wachter, en niet toelaat, dat ik door den boozen lust der vijanden neergeworpen worde. Zoo bedoelt hij met „wegen des Heeren" niet de leer, waardoor ons leven geregeerd wordt, maar de kracht, waarmede Hij ons ondersteunt, en de bescherming, waarmede Hij ons bewaart: en ook noemt hij het niet slechts daarom zoo, omdat alle gebeurtenissen in Zijn hand zijn, maar omdat alles tot ons nut uitloopt, wanneer Hij voor ons zorgt. Wanneer hij er bij voegt: *opdat mijn voetzolen niet wankelen*, wijst hij hiermede aan, dat ieder oogenblik vele tegenheden ons bedreigen, en er gevaar is, dat wij vergaan, tenzij ons de hand Gods ondersteunt.

6. *Ik heb aangeroepen.* Dit werkwoord in den verleden tijd wijst een voortdurende handeling aan, en omvat daarom den tegenwoordigen tijd. Indien het woordje „*ki*" hier redengevend is, zal de zin zijn, dat David hieruit vertrouwen om te bidden genomen heeft, omdat hij, steunende op Gods belofte, hoopte, dat zijn gebeden niet ijdel zouden zijn. Tenzij mogelijk men het beter achte den tijd van het werkwoord te veranderen (gelijk sommigen doen) in dezen zin: ik zal bidden, omdat ik tot hiertoe ervaren heb, dat mijn gebeden voor U verhoord zijn. Ik heb echter gekozen, wat mij eenvoudiger voorkomt: want (mijns erachtens) wekt David zich hier op en bemoedigt hij zich met goede hoop om God aan te roepen; alsof hij gezegd had: Daar ik U aanroep, zekerlijk o God, veracht Gij mijn gebeden niet. Echter vraagt hij dadelijk daarna, dat hem verleend worde, wat hij gezegd had, dat hij hoopte.

7. Maak Uw weldadigheden wonderbaar, o behouder dergenen, die op U hopen, van dezen, die zich tegen Uw rechterhand verheffen. 8. Bewaar mij als het zwart des oogappels; verberg mij onder de schaduw Uwer vleugelen. 9. Van het aangezicht der goddeloozen, die mij zoeken te verderven, mijner vijanden, die mij in mijn ziel benauwen.

7. *Maakt Uw weldadigheden wonderbaar.* Naardien het werkwoord „*haphleh*" nu eens „bewonderenswaardig of uitnemend maken" dan weder „afzonderen" beteekent, zullen beide beteekenissen op de onderhavige plaats niet kwalijk passen. Want (gelijk gezegd wordt Psalm 31 : 20) de goedheid Gods is voor Zijn dienaren weggelegd als een bizondere schat, om haar op den geschikten tijd voor den dag te brengen, ook in het uiterste oogenblik van vertwijfeling. Indien men derhalve wil vertalen: „Zonder af" zal de zin zijn, dat God die soort van genade, waarmede Hij alleen de uitverkorenen verwaardigt, jegens Zijn dienstknecht David moge openbaren. Want daar Hij goeden en kwaden zonder onderscheid in het gevaar brengt, bewijst Hij echter door een onderscheiden uitkomst, dat Hij niet kaf en tarwe het een door het ander mengt, omdat Hij de Zijnen afzonderlijk verzamelt. Omdat David echter zag (naar mijn oordeel), dat hij niet dan op een zeldzame en buitengewone manier kon bevrijd worden, neemt hij de toevlucht tot de wonderdoende kracht Gods. Want die meenen, dat hij wenscht, dat God Zijn genade aan de vervolgers onthouden moge, verdraaien al te geweldig den samenhang. Verder wordt door deze omstandigheid de grootte van het gevaar uitgedrukt: omdat het anders genoeg zou geweest zijn, dat David op een gewone en gebruikelijke wijze gered werd, gelijk God gewoon is elken dag de Zijnen met Zijn gunst te overladen en door Zijn hulp te beschermen. De zeer hevige angst heeft hem dus gedwongen een wonder tot zijn redding te vragen. De titel, waarmede God hier vereerd wordt, dient om de hoop op verhooring te sterken, want wanneer God op zich neemt te behouden allen, die tot Hem de toevlucht nemen, kon David, die één uit het getal der zoodanigen was, zichzelven redding belooven. Zoo dikwijls wij derhalve tot God naderen, kome ons allereerst in de gedachte, dat wij in het minst niet te vreezen hebben, dat Hij niet bereid is om ons te helpen; omdat God niet te vergeefs genoemd wordt de behouder dergenen, die op Hem hopen; zoo slechts ons ge-

loof op Zijn genade zich steunt. En alhoewel alle wegen gesloten zijn, kome het ook in de gedachte, dat bij Hem ongelooflijke wijzen om te helpen zijn, welke Zijn macht te beter openbaar maken en bewijzen. Omdat verder de woorden „diegenen, die op u hopen" zonder bijvoeging gezet zijn, verbinden sommige uitleggers ze met het einde van het vers, alsof de orde der woorden omgekeerd was. Aldus verklaren zij het dan: Gij behoudt hen, die op Uw rechterhand hopen, van hen die opstaan. Maar omdat dit hard is, en de verklaring, welke ik bijgebracht heb, beter vloeit en meer algemeen is, laten wij die volgen. In één woord dus alles samenvattende, schrijft hij God het werk toe de Zijnen te beschermen en te bewaren tegen alle goddeloozen, die opstaan om hun redding te bestrijden. Van hen wordt nu gezegd, dat zij zich verheffen tegen Gods hand, omdat zij openlijk God den oorlog aandoen, door den vromen, die Hij ondernomen heeft te bewaren, moeite en overlast aan te doen. Ook bevat deze uitspraak de bovenmate nuttige leer, dat God in onzen persoon beleedigd wordt, omdat Hij eenmaal Zich bekend hebbende als wachter voor ons heil, Zijn hand als een schild voorhoudt, zoo dikwijls wij onrechtvaardig aangevallen worden. Hierop nu zien de twee vergelijkingen, welke David er bij gevoegd heeft van den oogappel en van de jongen van vogels. Want daar God, willende uitdrukken hoe groot een zorg Hij voor de Zijnen heeft, Zich vergelijkt met een klokhen en andere vogels, welke de vleugelen uitstrekken om haar kiekens te koesteren en te leiden en Hij uitspreekt, dat zij Hem niet minder dierbaar zijn, dan den menschen de oogappel, die het teerste deel des lichaams is: volgt hieruit, dat de oorlog tegen Hem zelven gevoerd wordt, zoo dikwijls zij samenspannen om de geloovigen te schaden. Want daar deze vorm van gebed door den Heiligen Geest voorgezegd is, bevat hij een belofte in zich. Ongelooflijk nu is de goedheid Gods, dat Hij Zich zóóver neerbuigt, en in zekeren zin van gedaante verandert, om ons geloof boven alle gevoelens des vleesches te verheffen.

9. *Van het aangezicht der goddeloozen.* Wederom zijn vijanden beschuldigende, verzekert hij zich de genade Gods door zijn onschuld voor te stellen: tegelijk echter klaagt hij over hun woestheid, opdat God te meer genegen zij om te helpen. Want hij zegt in de eerste plaats, dat zij branden van lust om te verwoesten en te verderven. Daarna voegt hij er bij, dat hij in zijn ziel benauwd wordt: waarmede hij aanwijst, dat zij met geen

anderen prijs dan zijn dood tevreden zullen zijn. Naarmate derhalve de wreedheid der vijanden ons meer schrik inboezemt, moet dit ons ook te meer prikkelen tot ijverig bidden. Ofschoon nu God geen behoefte heeft, dat men Hem iets herinnere, is dit echter het nut en doel van het gebed, dat de geloovigen, wanneer zij hun ellenden en zorgen ontlasten in Gods schoot, zich vast verzekeren, dat hun nooden door Hem gezien worden.

10. Met hun vet hebben zij zich gesloten, met hun mond hebben zij gesproken met trotschheid. 11. In onze sporen hebben zij nu mij omgeven: hun oogen hebben zij gezet om ter aarde neer te drukken. 12. Hij is gelijk een leeuw, hij begeert te rooven, en gelijk een leeuwenwelp, wonend in verborgen plaatsen.

10. *Met hun vet.* Indien iemand liever wil vertalen, gelijk sommigen doen: „zij hebben hun vet gesloten" zal de zin op hetzelfde neerkomen. Want wat sommige Hebreeën verklaren: „dat zij vol vet, omdat hun keel belemmerd was, de vrije spraak missen" is al te verwaterd. Ik nu meen, dat door het woord „vet" aangewezen wordt den hoogmoed, waardoor zij niet anders dan als door vet opgezwollen waren. Het is nu een sierlijke spreekwijze, dat hun borst vol was van trotschheid, niet anders dan als van vetheid. Ook ontken ik niet, dat David klaagt, dat zij opgeblazen waren door hun rijkdom en weelde: gelijk wij de goddeloozen, naarmate zij te vetter gemest worden, te overmoediger zien trotsch worden: maar ik meen, dat hier dat innerlijk kwade gebrek beschreven wordt, dat zij namelijk van allen kant door onbeschaamdheid omringd, zich van alle menschelijkheid losmaken: waarvan hij vervolgens zegt, dat een bewijs in hun mond ligt. De hoofdsom is dus, dat zij inwendig van hoogmoed zwellen en ook niet dien ontveinzen, daar zij groote woorden uitbraken. Want in het woord „mond" is hier geen overtolligheid, zooals dikwijls elders: omdat David bedoelt, dat zij openlijk en met bolle wangen hun smaad uitblazen, welke een bewijs is van hun hoogmoed.

11. *In onze sporen.* Hij bevestigt, wat hij tevoren gezegd heeft van den woedenden lust om te benadeelen, waarvan de vijanden gloeiden, want hij zegt, dat zij zoo wreed waren ingespannen om zijn ondergang te bewerken, dat zij, waarheen hij zich ook wendde, niet ophielden hem op den voet te volgen.

Als hij zegt „onze schreden," vat hij zonder twijfel zijn gezellen daar mede samen, ofschoon hij terstond weer op zichzelf alleen terugkomt: tenzij misschien iemand de andere lezing beter keurt, omdat verscheiden handschriften hebben „*sebaboenoe*" in het meervoud. Maar dat heeft weinig te beteekenen: want David klaagt eenvoudig, dat, tenzij God uit den hemel de hand toesteke, er voor hem geen ontvluchten overblijft, omdat, zoodra hij zijn voet bewoog, de vijanden hem vervolgen en al zijn schreden bewaken. Door het bijwoord van tijd „nu" wijst hij aan, dat hij niet slechts in oogenblikkelijk gevaar verkeerde, maar dat ieder oogenblik, waarheen hij zich ook wendt, zijn schreden door de vijanden werden gevolgd en benauwd. Het volgende versdeel verklaren sommigen zóó, alsof hij de vijanden vergelijkt bij jagers, die met de oogen op de aarde geslagen, zwijgend op hun roof loeren. Zij meenen dus, dat er een beweging door wordt aangegeven met de oogen naar beneden gericht. En zekerlijk, bedriegelijke menschen hebben dikwijls zulk een voorkomen en gelaat: maar anderen verstaan het beter, dat door deze spreekwijze een voortdurende en onvermoeibare ijver wordt aangewezen, waardoor de goddeloozen gedreven worden om alles te verkeeren. Derhalve zal „de oogen zetten" niets anders zijn dan al zijn scherpzinnigheid aanwenden en zijn krachten inspannen. Wat nu volgt: „om ter aarde neer te drukken" zal zooveel beteekenen als „om neer te werpen." Want de goddeloozen zouden het gehcele menschelijk geslacht wel omgekeerd willen hebben, alsof verdwijnen noodwendig hun lot zou zijn, als de wereld blijft staan: en daarom bereiden zij zich met alle kracht om allen neer te werpen. Dit stelt het volgend vers door een vergelijking nog duidelijker voor, waar zij gezegd worden gelijk te zijn aan leeuwen en leeuwenwelpen. Nu moet men dezen regel vasthouden, dat, hoe onbeschaamder de goddeloozen tegen ons woeden, des te meer Gods hand ons nabij is, om zich tegen hun grimmigheid te stellen: Wiens bizondere roem het is, wilde en bloeddorstige beesten te bedwingen. Holen, of verborgen schuilplaatsen noemt hij daarom, omdat de vijanden overvloed hadden van verschillende listen om hem te schaden: en ook de gelegenheid daartoe bij de hand was, zoodat het moeilijk zou zijn weerstand te bieden.

13. Sta op Jehova, kom zijn aangezicht voor, werp hem neder: bevrijd mijn ziel van den goddelooze, door Uw zwaard. 14. Van de mannen met Uw hand, Jehova, van de mannen, die van de eeuw zijn: wier

deel in dit leven is, wier buik Gij vult met Uw verborgen goederen; de kinderen worden verzadigd, en zij laten hun overschot aan hun kleine kinderen.

Naarmate David heviger gedrukt werd, roept hij ook Gods spoedige hulp in: want *aangezicht* neemt hij voor schielijken aanval, om welken af te weren de grootste spoed noodig was. Met welke woorden de Geest leert, dat, waar de dood zich reeds nabij vertoont, God met gereede hulpmiddelen voorzien is, welke Hij in een oogenblik weer zal kunnen voor den dag brengen. En niet slechts schrijft hij Gode het werk der bevrijding toe, maar hij wapent Hem tevens met macht om de goddeloozen te vernietigen. Ofschoon hij hun neerwerping niet wenscht, dan voor zooverre het noodig was, dat zij vernederd werden, opdat zij zouden ophouden van hun euveldaden: gelijkerwijs wij besluiten uit het volgende lid, waar hij wederom vraagt, dat zijn ziel bevrijd worde; want hij zou lichtelijk gedragen hebben, dat zij ongedeerd bleven, zoo zij niet hun krachten onrechtvaardig en wreed misbruikt hadden. Laat ons derhalve weten, dat God voor de Zijnen zorg draagt, wanneer Hij de goddeloozen vernielt, en hun kracht verbreekt: namelijk om de onschuldige zielen van het verderf te bevrijden. Dat verder sommige uitleggers als eene appositie (bijstelling) lezen: „van den goddelooze, die Uw zwaard is" of: „van mannen, die Uw hand zijn" keur ik niet goed. Ik weet wel, dat, van welken kant ook de rampen komen, wij door Gods hand gekastijd worden, en dat de goddeloozen Zijn geesel zijn, en dat dit het meest geschikte middel is om tot geduld te bewegen: maar omdat de wijze van spreken op deze plaats te hard zou zijn, en verder ook in het geheel niet passen zou bij zijn bede, neem ik liever een andere verklaring: namelijk, dat God hem door Zijn zwaard bevrijde; mannen, wier macht en geluk al te lang geduurd hebben, door Zijn hand versla. Want hij stelt het zwaard Gods tegenover de menschelijke hulpmiddelen: alsof hij zeide, dat, zoo niet God Zelf als wreker optrad en Zijn zwaard trok, er geen hoop op bevrijding over was. Wat in het volgende vers volgt: *Van de mannen met Uw hand, Heere, van de de mannen, die van de eeuw zijn* voeg ik aldus samen: Heere, wreek mij door Uw hand, of door hemelsche kracht, van de mannen, van de mannen zeg ik, wier tyrannie al te lang geduurd heeft, en die Gij al te lang in den droesem van hun voorspoed hebt laten blijven. Dit is een nadrukkelijke herhaling:

omdat David, door verontwaardiging opgehouden, eerst zijn rede afbreekt; daarna, weer zijn gedachten verzameld hebbende, verklaart, waarom hij benauwd wordt. Overigens, omdat hij juist het enkelvoud gebruikt had, verklaart hij nu, dat verscheidenen hem vijandig zijn, en wel sterker en machtiger: zoodat hem geen hoop overbleef, dan alleen op Gods hulp.

Het woordje *van de eeuw* wordt verschillend verklaard. Sommigen vertalen het: tijdelijk; alsof David zou ontkennen, dat hun toestand duurzaam zou zijn: wat in het minst niet schijnt te voegen. Anderen meenen, dat aldus genoemd worden, die volop in de wereld leven, en aan niets dan het aardsche denken. Volgens dezen vergelijkt derhalve David zijn vijanden met wilde dieren: omdat zij, den Geest missende en gehecht aan de vergankelijke goederen, zich niet verheffen boven de wereld. Want iemands deel wordt genoemd, datgene waarin hij zijn geluk stelt. Maar daar „*chèlèd*" bij de Hebreeën „eeuw" of „den loop van het menschelijk leven" beteekent, twijfel ik niet of David klaagt, dat zijn vijanden langer dan den billijken tijd geleefd hebben. Want schoon voor een korten tijd de driestheid der goddeloozen dragelijk zij, is het onzinnig, dat zij blijven staan, wanneer zij tegen God moedwillig zijn. En dezen zin bevestigt het voorzetsel „*min*", waardoor David uitdrukt, dat zij niet sedert een dag of drie of sedert kort opgedoken zijn, maar dat hun geluk reeds een eeuw duurt, terwijl het oogenblikkelijk had behooren te verwelken. Tenzij mogelijk hij hen van de eeuw (of wereld) noemt, omdat zij heerschappij hebben onder de menschen, in eer en rijkdommen verheven zijn: alsof de wereld slechts hun ten behoeve gemaakt was. Dat hij nu zegt, dat hun deel in het leven is, leg ik zoo uit, dat zij vrij zijn van alle ongemakken, en weelde in overvloed hebben, ja zelfs vrij zijn van het algemeene lot: gelijk aan den anderen kant gezegd wordt, dat het deel van een ellendig mensch in den dood is. Derhalve zegt hij, dat dit volstrekt niet past, dat de goddeloozen vroolijk en lustig zonder vrees voor den dood schandelijk handelen, en zich een rustig en gelukkig leven als bij erfrecht verzekeren. Hierop ziet ook wat David dadelijk daarbij voegt, dat God hun buik volstopt met Zijn verborgen goederen: gelijk wij inderdaad zien, dat zij niet slechts het gemeene licht, en de lucht, spijzen en overige geriefelijkheden genieten zonder onderscheid, maar dat zij dikwijls ook heerlijker en schitterender door den Heere behandeld worden, alsof Hij boven anderen aanvallige kinderen in Zijn schoot koesterde. Derhalve worden Gods verborgen goederen zeldzame en meer uitgezochte lekkernijen genoemd. Dit is een harde beproeving

wanneer iemand Gods gunst boven aardsch geluk schat; het is dus geen wonder, dat hij door deze omstandigheid hevig ontroerd is geweest. Maar wij hebben ons herinnerd, dat hij uit het godvreezend klagen verlichting vond, en niet door God onstuimig lastig te vallen; opdat ook wij door zijn voorbeeld zouden leeren, onze klachten ten hemel te richten. Sommigen verklaren, rijkelijk gezocht, dat Gods goedheden verborgen genoemd worden, omdat de goddeloozen zelven ze in verstomping verkwisten, of omdat de reden niet openbaar wordt, waarom God zoo mildelijk aan hen Zijn goed verkwist. Maar die uitlegging, welke ik heb bijgebracht, zoo eenvoudig en echt als zij is, weêrlegt door zichzelve alle andere voldoende. De laatste trap is, dat zij door ongebroken opvolging hun rijkdommen op hun kinderen en tot op hun kleinkinderen overdragen. Want, wanneer zij niet behooren tot de kinderen Gods, aan wie deze zegening beloofd is, volgt daaruit, dat zij gemest worden voor den dag der slachting. En dus is het einde der klacht, dat God zoo laat Zijn roede openbaart, wanneer zij zoo lang misbruik gemaakt hebben van Zijn lankmoedigheid.

15. Ik zal in gerechtigheid Uw aangezicht aanschouwen: ik zal verzadigd worden met Uw beeld, wanneer ik zal opwaken.

Nadat hij angstvallig de bezwaren, die hem brandden en kwelden, voor Gods aangezicht uiteengezet heeft, verheft hij zich, om niet onder den last der verzoekingen te bezwijken, op de vleugelen des geloofs tot de rustige kalmte, waarin hij alles in zijn orde wèl gerangschikt ziet. Want in de eerste plaats is hier een stilzwijgende vergelijking tusschen den welgeordenden toestand, waarin God door Zijn oordeel zal herstellen, wat nu verward is, en den woelenden nevel, die de waereld vervult terwijl God zwijgt en Zijn aangezicht verbergt. Want onder die beproevingen, die hij vermeld heeft, kon David schijnen in eeuwige donkerheden verzonken te zijn: want de goddeloozen schijnen Gode het naast als door voorspoedige fortuin, eer en rijkdom bloeiende. Maar David hoont hun trotsche zelfverheffing: en belooft zich Zijn aangezicht als welbevriend te zullen zien, al schijnt hij door God verre verworpen te zijn. Het voornaamwoord „*Ik*" staat er met bizonderen nadruk, alsof hij gezegd hadde, dat zijn moeiten en versmaadheden geen hinderpaal zouden zijn, om niet weêr uit Gods vaderlijke liefde de volle vreugde te ontvangen. Want ook dit moet opgemerkt worden

dat hij aan dit eene genoeg heeft, om ten toppunt van gelukzaligheid te wezen, zoo hij gevoelen mag, dat God hem goedgunstig is; terwijl de goddeloozen zich te vergeefs gelukkig wanen, wanneer Hij hun tegen is. Want God aanschouwen is niets anders dan de waarneming Zijner vaderlijke gunst, waardoor Hij ons niet alleen opvroolijkt met afwending van onze droefheden, maar ook ten hemel toe verrukt. Met het woord „*gerechtigheid*" geeft hij te kennen, dat het loon der goede conscientie hem nimmer ontgaan zal. Want zoolang God de Zijnen verootmoedigt met kruis en ellenden, bespot de waereld onstuimig hun eenvoudigheid, alsof zij lichtvaardiglijk en dwaselijk naar reinheid streefden. Met deze soort van spot worstelt David nu, en verzekert, dat voor hem de vrucht zijner godzaligheid is weggelegd, zoo hij maar niet afwijkt van de gehoorzaamheid aan God: evenals Jesaja, Hoofdstuk 3 vers 10, de geloovigen vermaant, zich staande te houden door deze overweging: Het zal den rechtvaardige wèl gaan. En toch schrijft hij echter daarom de oorzaak zijns heils toe aan de werken; dewijl hij er niet over spreekt door welke verdiensten hij in genade moet aangenomen worden, maar alleen dit heeft vastgesteld, dat alléén die God vereeren, geen vergeefsche moeite doen; omdat, al moge 't zijn, dat Hij voor een tijd Zijn gelaat van de Zijnen afwendt, Hij toch ter rechter tijd hun zijn glansrijke aanschouwing zal hergeven. *Ik zal verzadigd worden.* Meer slim dan juist beperken sommige verklaarders dit tot de laatste opstanding, alsof David de hoop op de zalige vreugde uitstelde en zijn verlangen inhield tot in het toekomende leven. En wel erken ik, dat deze verzadiging, waarvan hij spreekt, niet in al haar volheid zal volstaan vóór Christus' laatste komst; maar dewijl de heiligen, waar God hen verlicht met de kennis zijner liefde, in dit licht ruste vinden, noemt David terecht deze ruste of verheuging des Geestes, verzadiging. Want ofschoon de Goddeloozen den mond vol hebben van hun overvloed, zijn zij toch nooit rustig en kalm van gemoed, maar zijn als in de branding tusschen blinde beroeringen, omdat hun begeerlijkheid onvervulbaar is, of omdat zij wind eten, of omdat zij, geheel verdwaasd, het goede niet gevoelen, dat zij hebben, of omdat zij lijden aan gruwelijke gewetenskwellingen. Het is dus alleen Gods genade, die ons voldoening geeft, opdat wij niet door toomelooze begeerten her- en derwaarts geslingerd worden. Dus twijfel ik niet, of David zinspeelt op de ijdele vreugde der wereld, die alleen maar de begeerten prikkelt, om aan te toonen, dat geen ander degelijke vreugde geniet, dan die aan God alleen genoeg heeft. Omdat hij nu woordelijk in

het Hebreeuwsch zegt: „Ik zal verzadigd worden in het opwaken Uw aangezicht", keuren eenigen de eerste opvatting meer goed, en verstaan er door dat Gods aangezicht opwaakt of ontwaakt, wanneer het licht Zijner Genade, dat eerst door wolken verdonkerd was, daaruit te voorschijn komt. Maar mij komt het meer gepast voor, het werkwoord „opwaken" op David toe te passen, zoodat het hetzelfde beteekenen moet als lucht krijgen uit de droefheid. Want hoewel hij nooit door verdooving is bevangen, kon het toch niet anders of na de lange afmatting, heeft hij als in sluimering nedergelegen. Want niet zóó kloekmoedig weêrstaan de heiligen alle aanvallen en slaan ze af, of naar de zwakheid huns vleesches verslappen zij voor een tijd, of beangstigen zich als met donkerheid overgoten; deze storing vergelijkt David daarom met den slaap. Waar echter Gods gunst weder is aangelicht, zegt hij door deze ontvangen sterkte rustig te zullen zijn. Wel zegt Paulus in 2 Corinthe 5 vers 7 naar waarheid, dat wij door geloof wandelen en niet door aanschouwen, zoolang wij in de waereld op de vreemdelingsreize zijn; maar dewijl wij niettemin niet alleen in den spiegel des Evangelies maar in zoovele blijken Zijner genade dagelijks Gods beeld aanschouwen, moet ieder zich uit de dofheid wakker schudden, opdat de geestelijke gelukzaligheid ons verzadige, totdat God Zich ons van aangezicht tot aangezicht te genieten geve.

PSALM 18.

INHOUD: Wij weten, door welke moeilijkheden en over hoe steile hindernissen heen David tot de regeering gekomen was, want als balling en vluchteling heeft hij tot aan den dood van Saul onder vele dooden levende zijn leven voortgesleept. Vervolgens, toen God hem reeds door Zijn eigen hand op den troon gezet had, is hij aangegrepen door verdeelheden in eigen kring, en daar de partij zijner vijanden de sterkste was, dikwijls maar zeer weinig verwijderd geweest van den ondergang. Maar zijn buitenlandsche vijanden hebben hem tot aan zijn ouderdom hard bestreden. Zoo hij niet door Gods kracht gesteund ware, zou hij nooit deze rampen te boven zijn gekomen. Na vele en groote overwinningen behaald te hebben bezingt hij dus niet zijn eigen zege, gelijk de waereldsche lieden dat gewoon zijn; maar verheft in een rechtvaardige lofzang God als oorzaak daarvan; deze Psalm heeft dus een begin, waarin David hoogelijk verheft de bewonderenswaardige genade Gods, zoo in het leiden van zijn bewind als in het beschermen van zijn staat. In de tweede plaats toont hij aan, dat het beeld van Christus' Koningschap in zijn regeering is afgeschaduwd, opdat de geloovigen zouden

vaststellen al ware het ondanks — en in strijd met — geheel de waereld, dat Christus door de ongelooflijke macht Zijns Vaders steeds Overwinnaar zal zijn.

1. Voor den Opperzangmeester, van David den knecht van Jehova, die de woorden dezes lieds tot Jehova gesproken heeft, ten dage waarop Jehova hem uitgerukt heeft uit de hand van al zijne vijanden en uit de hand van Saul.

Niet weinig ter zake doet hier de vermelding van den tijd, opdat wij weten, dat David, toen zijne zaken tot rust waren gebracht, niet in onmatige blijdschap weelderig geleefd heeft, zooals onheilige lieden, wanneer hen bevrijding van rampen gegeven is, met uitdrijving der gedachtenis van Gods weldadigheden zich òf in weelderige wellustigheden indompelen, òf de kam opsteken (het hoofd trots omhoog steken), òf Gods glorie verdonkeren door de walmen van hun ijdelen roem. De gewijde geschiedenis toch vermeldt in 2 Samuël in het 22ste Hoofdstuk, dat hij den Heere dit lied gezongen heeft, toen hij rustig gezeten was, door ouderdom bijna overstelpt en ontdaan van al de zwarigheden. Hiermede komt ook dit opschrift overeen, waarvan wij om de genoemde redenen besluiten, dat het er niet onbedachtelijk boven gezet is. Integendeel geeft hij de tijdaanwijzing „nadat hem God had uitgerukt uit al zijn vijanden", opdat wij weten zouden, dat hij toen geheel in rust het bewind bezat, en dat God hem niet éénmaal of slechts tegen één soort vijanden hulp gebracht had, zoodat daarna de strijd weêr vernieuwd zou worden, en het einde van den eenen oorlog het begin zou zijn van den tweeden: ja steeds veelvuldige troepen tegen hem zouden opstaan. Want nauwelijks zal er iemand anders gevonden worden van de schepping der waereld aan, dien God op zoo onderscheidene wijzen geoefend heeft. Maar omdat Saul wreeder en met grooter woede en volharding dan al de anderen hem vervolgd had: daarom noemt hij in het bizonder dien naam, waar hij eerst in het algemeen van al zijn vijanden had melding gemaakt. Want ook zet hij hem niet op de tweede plaats, alsof het het kortst geleden zou zijn, want hij was reeds voor ongeveer dertig jaren gestorven; en na zijn dood had David zelf zeer vele buitenlandsche vijanden beoorloogd, en de samenzwering van zijn zoon Absalom onderdrukt. Dewijl hij dus in de eerste plaats wist, dat dit een gedenkwaardig genadeblijk Gods was, dat hij gedu-

rende zoovele jaren aan ontelbare doodsgevaren ontkomen was; ja, dat zoovele dagen hij onder Sauls regeering had doorgebracht hij ongeveer altijd geheel door wonderwerken Gods verlost was, vermeldt hij niet zonder reden de geschiedenis van deze verlossing bovenal. Door zich „Knecht Gods" te noemen heeft hij ongetwijfeld van zijn roeping getuigenis willen geven, alsof hij ontkende, lichtvaardiglijk op het bewind aangevlogen te zijn; maar integendeel alleen aan de uitspraak Gods gehoorzaamd te hebben. Dit nu is in zoovele worstelingen een allernoodzakelijkst steunsel geweest: ja bij schipbreuk de eenige haven; dat hij er zich wel van bewust was, dat hem deze opdracht van den hemel was gegeven. Want niets is in tegenspoed ellendiger dan een mensch, zoo hij zich door zijn eigen toeleg in gevaar gebracht heeft. David heeft dus met een zeer goed overleg willen getuigenis geven dat hij niet door eerzucht tot deze worstelingen, waaronder hij zwaar geleden heeft, gedrongen is, noch ook door booze kunstgrepen buiten Gods recht om iets beproefd heeft; maar dat Gods opdracht hem heeft voorgelicht. En het is voor ons van geen klein belang, dit te weten, opdat wij niet hopen van allen overlast verschoond te blijven, waar wij Gods roepstem volgen; maar ons veeleer tot een harden krijgsdienst toerusten. Op deze plaats (gelijk ook elders dikwijls) slaat dus dit woord „*knecht*" op zijn openbare ambtsbediening: evenals wanneer Propheten en Apostelen zich Gods knechten noemen, alsof hij zeide, dat hij niet een eigen gemaakte koning was, maar van Gods wege verkoren.

Intusschen is zijn bescheidenheid opmerkelijk, dat hij, aanzienlijk door zooveel overwinningen, bedwinger van zooveel waardigheid en weelde, zich door geen anderen eeretitel onderscheidt dan dien van knecht Gods: alsof hij dit meer eervol achtte dan alle uitnemendheid der waereld, het ambt door God hem opgelegd getrouw bediend te hebben.

2. En hij zeide, Ik zal U liefhebben Jehova mijne Sterkte. 3. Jehova mijn Rots, mijn Burg, en mijn Bevrijder, mijn God, mijn Steenrots, ik zal op Hem hopen: mijn Schild, en Hoorn mijns heils, mijn Toevlucht.

2. *En hij zeide.* Ik zal hier niet al te belangstellend òf de lettergrepen òf enkele woorden nagaan, waarin dat lied dat in 2 Samuël is opgenomen, van dezen Psalm verschilt. Alleen zoo er eenig meer gewichtig verschil voorkomt, zal ik er ter

zijner plaatse op wijzen: zoools bijvoorbeeld merkwaardig is het ontbreken van dezen zin: „Ik zal U liefhebben, Heere, mijne Sterkte.” Voorts dewijl de Schrift het werkwoord „*Racham*” niet anders dan in de Piël-vervoeging gebruikt, maar het hier nu in de Qal-vervoeging gezet is, verklaren eenige Hebreeën het door „*Ontferming zoeken*” alsof David gezegd had „Heere, wanneer ik zoo dikwijls U ontfermend bevonden heb zal ik bestendiglijk op Uw ontfermingen gaan steunen;” en deze uitlegging zou wel niet slecht passen: maar ik heb toch niet van de andere, meer algemeene, willen afwijken. Maar er moet op gelet worden, dat hier de liefde tot God als het voornaamste deel der Godzaligheid gesteld wordt; omdat God door geen ding beter gediend wordt. Ik erken wel, dat door het woord „Eerbied” meer wordt uitgedrukt, de hulde, die wij Hem verschuldigd zijn; opdat Zijn majesteit op den haar toekomenden trap uitblinke; maar dewijl Hij niets meer eischt dan hij alle begeerten onzes harten bezitte, is een offer voor Hem uitnemender, dan waar Hij ons met een band van vrijwillige en ongedwongen liefde aan zich gebonden houdt: gelijk ons ook omgekeerd niets beters is dan dat in ongebonden goedheid Zijn heerlijkheid uitblinke. Daarom zegt Mozes, wanneer hij in Deuteronomium 10: 12 de Wet in een slotsom wil bijeentrekken: „Nu, Israël, wat verlangt de Heere God van U, dan dat gij Hem lief hebt?” Hoewel David tegelijkertijd toont, niet zóó gehecht te zijn aan Gods weldaden, dat hij jegens haar Bewerker ondankbaar zijn zoude; wat door alle eeuwen heen maar al te zeer het algemeene gebrek is geweest. Ook hedendaags zien wij, dat het grootste deel der wereld met verwaarloozing of althans achterstelling van God, zich zoëtelijk in Zijn gaven vermeit. Om nu niet in deze ondankbaarheid te vallen is het, dat David met deze woorden als een plechtige gelofte aankondigt: „dewijl Gij mijne Sterkte zijt Heere, zal ik met oprechte liefde U toegewijd zijn.”

Heere, mijn Rots. Dat hij vele lofspraken opeenhoopt, om daarmede God te versieren, is niet overtollig. Want wij weten hoe moeilijk het is, de harten en verstanden der menschen aan God toegewijd te houden. Want òf zij verbeelden zich, dat God alleen voor hen niet genoeg is, zoodat zij steeds elders hulp gaan zoeken, òf ook bij den eersten aandrang der verleiding vallen zij uit het geloof in Hem uit. Derhalve betuigt David, waar hij Gode velerlei wijzen van redden toeschrijft, dat hij over en genoeg beschermd is, zoo hij slechts Hem tot verdediger

zijns heils heeft: alsof hij zeide, dat zij, die God met Zijn bijstand beschutten wil, niet enkel tegen één soort van gevaar veilig zijn, maar aan alle zijden dermate ommuurd door een deugdelijke borstwering, dat zij geenerlei doodsgevaar te vreezen hebben. Wij zien dus, dat hier niet alleen uit dankbaarheid Gods lof verheerlijkt wordt; maar ook de zielen onderwezen in vast en standvastig geloof om, wat haar ook moge treffen, terstond tot God de toevlucht nemen: en opdat zij er zeker van overtuigd mogen zijn, dat Gods kracht even veelvuldig is, als de goddeloozen verschillende soorten van kwaaddoen uitdenken. Maar (gelijk ik onlangs heb doen opmerken) David is ook niet zonder reden zoo overvloedig in dit opzicht; want zoo God ons op één wijze geholpen heeft, verschrikken wij niet meer alsof wij nooit Zijn hulp ondervonden hadden, zoodra er weer een nieuwe storm is opgestoken. En die in slechts één zwarigheid verdediging van Hem verwachten, beperken later kwaadaardig Zijn vermogen: zij handelen evenals of iemand zich in het strijdgewoel wierp, geheel gerust voor zijn borst, dewijl hij door borstharnas en schild beschermd is, maar bang voor zijn hoofd uit gemis van een helm. Daarom doet David hier den geloovigen hun geheele wapenrusting aan de hand, opdat zij zouden gevoelen aan geen werptuigen bloot te staan, zoo zij maar bewapend zijn met de mogendheid Gods. En dat dit de bedoeling van zijn overlegging is, verklaart hij met te zeggen: „*Ik zal op Hem hopen*". Laten wij daarom uit zijn voorbeeld leeren, om wanneer ons eenigerlei benauwdheden aanvallen, deze titels Gods er tegenover te stellen: ja laten zij in onze geheugens gevestigd worden, opdat, welke bevreesdheid Satan er ook wille inbrengen, hij van het binnenkomen verre afgehouden worde. Want wij wankelen immers niet alleen in rampen, die er zijn; maar verzinnen ons ook ingebeelde gevaren tegen den toekomenden tijd, die ons geheel voor niet beroeren. In 2 Samuël 22 vers 3 wordt voor „*God mijn Steenrots*" gelezen: „God van mijn Steenrots". En na het woord „*Toevlucht*" staat er: „Mijn Burg, mijn Redder, uit het geweld zult Gij mij verlossen"; welke woorden een nog voller zin geven; maar op hetzelfde neêrkomen.

4. Ik zal Jehova, den Geprezene, aanroepen, en gered worden van mijn vijanden. 5. Banden des doods hadden mij omgeven, stroomen van goddeloosheid hadden mij verschrikt. 6. Banden des grafs hadden

mij omringd, strikken des doods waren voor mij gekomen. 7. In mijn angst heb ik Jehova aangeroepen, en tot mijn God geroepen: en Hij heeft uit Zijn tempel mijn stem gehoord, en mijn geroep voor Zijn aangezicht is tot Zijn ooren gekomen.

4. *Ik zal Jehova, den Geprezene, aanroepen.* Hoewel het aanroepen van God dikwijls (gelijk elders gezegd is) den geheelen eeredienst omvat, twijfel ik toch niet, of hier beteekent het, zich begeven tot de trouwe Gods en Heil van Hem zoeken; dewijl hier de uitwerking der smeeking volgt. En deze getuigenis van zijn hoop heeft David er aan toegevoegd, omdat wie op God hoopt, Zijn hulp inroept in den nood. Hij zegt dus: dat hij gered zal worden en alle vijanden overwinnen, omdat hij tot God de toevlucht nemen zal. Hij noemt daarbij God „*den Geprezene*", niet alleen omdat Hij lofwaardig is, zooals bijna allen het uitleggen; maar om te kennen te geven, dat zijn smeeking met lof vermengd zal zijn. Zoo toch schijnt de omgeving van deze plaats het te eischen, dat hij, voor vroegere weldaden dankzeggend, Zijn hulp met nieuwe geloften zoekt. En voorzeker zal nooit iemand vrijmoediglijk smeeken tenzij hij zich oprichte door de herinnering aan Gods genade. Daarom vermaant Paulus in Philippensen 4 : 6 de geloovigen, dat zij hun zorgen en begeerten in alle smeeking met dankzegging in Gods hart zullen uitstorten. Waar nog bij komt, dat zij, die Gods lof niet aan hun smeekingen verbinden, tegen Hem tieren en met Hem twisten.

5. *Hadden mij omgeven.* Nu begint David te verhalen door hoe zekere en luisterrijke blijken hij ondervonden heeft, dat de hand Gods deugdelijk en sterk genoeg is, om allerlei soort van kwaden terug te slaan. En het is geen wonder, dat deze dingen die nu zeer eenvoudig en in gelijkmatigen stijl konden beschreven zijn, dichterlijk en met een prachtige versiering van woorden in het breede vermeld worden; want dewijl de Heilige Geest met de kwaadwillige en verdorven verstanden der menschen worstelen wilde, heeft Hij David hier in de hyperbolische spreekwijze onderricht, opdat deze de waereld zou doen opwaken tot het overdenken van Gods weldaden. Er is wel haast geen hulp Gods, al is zij nog zoo tastbaar, of onze kwaadwilligheid verduistert haar. Daarom zegt David, om met te meer uitwerking onze zinnen te doordringen, dat het Heil, van God hem aangebracht, in alle werk der wereld duidelijk zichtbaar geweest is.

Aan deze bedoeling van hem moet vastgehouden, opdat wij niet zouden meenen, dat hij in zijn meer verheven stijl de maat te buiten gegaan was. Verder is de slotsom, dat hij, toen hij reeds in de uiterste engten gedreven was, tot Gods bijstand de toevlucht genomen heeft, en wonderbaarlijk gered is. Wat de woorden betreft: „*Chèbelim*" noemen de Joden zoowel „*touwen*" als „*smarten*": of ook wel alle doodelijk kwaad: omdat het den mensch verderft, en tot zijn ondergang strekt. Opdat de Psalm aan het Lied (in 2 Samuël) beantwoorde heb ik er niet op tegen, dat het hier als „*verbrijzeling*" opgevat wordt; dewijl daar gelezen wordt „*Misjbedeej maweth*", een woord, dat van „verbrijzelen" afgeleid is. Maar dewijl het werkwoord „omgeven" een meer gepaste overdrachtelijke spreekwijze was, ontleend aan touwen of strikken, alsof hij gezegd had overal in doodsgevaren ingewikkeld geweest te zijn, heb ik gaarne deze uitlegging omhelsd. Wat nu volgt over „stroomen" is hetzelfde alsof hij gezegd had door vreeslijken aandrang overstelpt te zijn niet anders dan in een schipbreuk. Verder noemt hij het „stroomen Belials", omdat de ondeugenden en verkeerden tegen hem hadden samengespannen. Waarom Hiëronymus vertaald heeft „zonder juk", weet ik niet. De meer gangbare meening is, dat het woord is samengesteld uit „*Beli*" en „*jangal*", dewijl de goddeloozen niet opklimmen of niet vooruitkomen. Zeker is, dat de Joden met dit woord elke misdaad aanduiden, zoo zij maar verachtelijk is; hierom is waarschijnlijk, dat David naar zijn vijanden gezien heeft, die hem goddelooslijk en schuldiglijk den dood bereidden. Ofschoon, — indien iemand liever mocht verklaren: „*Doodaanbrengende stroomen*", strijd ik er niet tegen. In het volgende vers herhaalt hij weêr, door de verdervingen of banden des grafs omringd te zijn. Waar in het Hebreeuwsch hetzelfde woord staat, heb ik ook hier het liefst „*banden*" vertaald; niet alleen dewijl hij het werkwoord „omringen" of „omsingelen" gebruikt; maar ook dewijl hij spoedig (gelijk ik tenminste meen) er in denzelfden zin bijvoegt: „*Strikken des doods*". Dit is de beschrijving van het gevaar, die den roem der bevrijding opheldert, dewijl David, in zóó groote wanhoop geslingerd, door geen mensch kon worden uitgerukt.

7. *In mijn angst.* Het is een schitterend blijk van een zeldzaam geloof geweest, dat David zijn hart in gebeden ten Hemel verheven heeft, toen hij in den kolk des doods reeds bijna geheel verzonken was. Wij moeten dus weten, dat zulk een spiegel ons voor de oogen gehouden is, opdat geenerlei zwartheid van

rampen ons afschrikke van het bidden. Dat nu het gebed deze vrucht heeft aangebracht, hierdoor heeft hij te beter te kennen gegeven, dat hij door Gods hulp verlost is. Door het woord „*roepen*" wijst hij (zooals wij elders gezegd hebben) het vuur en den geweldigen aandrang aan. Daarna onderscheidt hij zich, door God *zijn* God te noemen van de openlijke verachters Gods en van de huichelaars, die wel door den nood gedwongen, het hemelsche Opperwezen vagelijk aanroepen, maar noch gemeenzaam noch met een zuiver hart tot God naderen, van wiens Vadergunst zij niets weten. Waar hij ons dus voorlicht door het geloof, opdat wij er van overtuigd zijn mogen, dat God ons een Vader is, daar is ook tevens de deur voor gemeenschapsoefening beiderzijds geopend. Voeg hierbij, dat David door vast te stellen, dat God op zijne zijde is, Hem tot tegenstander zijner vijanden maakt: hetgeen strekt om de godzaligheid die in hem is te beter te doen uitkomen. Door het woord „*tempel*" wordt hier niet (gelijk elders vaak) het Heiligdom bedoeld, maar de Hemel. Want het beeld, dat hij er dadelijk aan toe zal voegen, kan niet op het heiligdom toegepast worden. De beteekenis is dus, dat God van den hemel Zijn hand heeft uitgestrekt, toen hij in de waereld verlaten was, en aller menschen ooren doof waren.

8. Toen heeft zich de aarde bewogen en gesidderd, en de grondslagen der bergen zijn ontroerd en hebben zich bewogen, omdat Hij vertoornd was. 9. Rook is opgestegen in Zijn neus, en vuur uit Zijn mond heeft verteerd; kolen zijn daardoor aangestoken. 10. En Hij heeft de hemelen gebogen en is nedergedaald; en donkerheid was onder Zijne voeten. 11. En Hij heeft gereden op een Cherub, en heeft gevlogen; en is nedergedaald op de vleugelen des winds. 12. Hij heeft duisternis gesteld tot Zijn verberging, rondom Hem was Zijn tabernakel, donkerheid der wateren, wolken der hemelen.

8. *Toen heeft zich bewogen.* Dewijl David de hulpe Gods, die hij ondervonden had, niet naar waarde genoeg kon verheffen, schildert hij nu het beeld daarvan in hemel en aarde af; alsof hij zeide, dat zij even zichtbaar geweest was, als de veranderingen openbaar zijn, die aan hemel en aarde een veranderd

voorkomen geven. Want, zoo de gang der zaken altijd gelijkmatig en geheel op dezelfde wijze voortvloeide, zou Gods macht niet zoo merkbaar zijn. Maar waar Hij, hetzij door onverwachten plasregen, hetzij donder, hetzij stormen, de gedaante des hemels verandert, moeten zij, die eerst sluimerden, wel ontwaken, omdat zoo onverwachte afwisselingen Gods tegenwoordigheid al te goed toonen. Wel is ook aan een effen en kalmen hemel Gods majesteit duidelijk zichtbaar; maar aangezien de menschen er hun zinnen niet op richten om er Hem in te erkennen, eer Hij in meer eigenlijken zin neêrdaalt, telt David de plotselinge afwisselingen op, waardoor wij plegen vervaard te worden, om ons met te meer uitwerking te treffen, en voert God in, nu eens met een donkere wolk bekleed, dan weêr met storm ontroering verwekkend, soms op het aansnellend geweld der winden de lucht doorklievend, straks bliksemend of hagelsteenen en bliksemschichten neêrslingerend. De slotsom komt hierop neêr, dat die God, die, zoo vaak het Hem zoo goeddunkt, alle deelen der wereld doet beven door Zijn macht, niet minder openlijk en met gewisse kenteekenen verschenen is, waar Hij David als bevrijder heeft willen bijstaan, dan wanneer Hij in alle schepselen opwaarts en nederwaarts Zijn macht heeft uitgedrukt. Ten eerste zegt hij, dat de aarde geschokt is, omdat er niets geduchters is dan een aardbeving. Voor „grondslagen der bergen" staat in het andere lied: „Fondamenten der hemelen;" maar met dezelfde bedoeling; te weten, dat niets zoo bestendig of vast geweest is in de waereld, dat niet gebeefd heeft en van zijn plaats bewogen is geweest. En dit zegt David ook niet (gelijk ik reeds ter inleiding gezegd heb) als geschiedbeschrijver; maar hij wendt deze vergelijkingen aan om den twijfel weg te nemen om de stompzinnigheid der menschen, die God niet vatten tenzij in uiterlijke teekenen. Want wat betreft sommiger gevoelen, dat deze wonderen openlijk getoond zijn, is nauwelijks geloofljk, dewijl de Heilige Geest in het verhaal van zijn leven hiervan ten eenenmale zwijgt. Maar deze vergrootende (hyperbolische) wijze van spreken kan toch geen aanleiding tot lasteringen zijn, zoo ons maar onze botheid in de gedachten komt: en verder ook onze verdorvenheid, gelijk ik zooeven vermaand heb. David namelijk, die veel meer scherpziende was en meer doorzicht had dan het gros der menschen, beschrijft onder uitwendige beelden, welke macht Gods hij zelf door het geloof en door den Geest gevoeld had, omdat hij met een eenvoudige manier van spreken bij de tragen en verstompten niet genoeg vorderen kon. Zeker is in het

minst niet twijfelachtig, dat de zeer groote nabijheid van het goddelijk wezen beter door David begrepen is, dan de domme groote hoop der menschen in de aardbevingen, stormen, bliksemen, droeve bedekking der hemelen, en rukwinden Gods hand gevoelt. Tevens is het goed te overwegen, dat hoe grootelijks bewonderenswaardig God ook Zijn genade betoond had door David te redden, velen nochtans gemeend hebben, dat hetzij door zijn eigen ijver, hetzij bij toeval, hetzij op andere natuurlijke wijzen alles zoo hem ten voordeel geweken is; want zoodanige domheid of boosheid heeft hem genoodzaakt, om alle schepselen tot getuigen er bij te roepen. Wijselijk en terecht merken ook sommigen op, dat hij in deze geheele beschrijving zinspeelt op de gezamenlijke verlossing der Kerk. Want, wanneer God toen een eeuwigdurend bewijs gegeven heeft, waaruit de geloovigen moesten afleiden, dat Hij de Beschermer van hun Heil zou zijn, zijn alle weldaden, die Hij later hetzij voor het algemeen hetzij voor een enkelen aan Zijn volk bewezen heeft, zekere aanhangsels geweest op die eerste verlossing. Daarom stelt hij, ook waar hij op andere plaatsen aan Gods volk bewezen hulp aanprijst, die zoo gedenkwaardige proeve als een oorspronkelijke type van Gods genade voor. En voorzeker, toen velen hem, als uit zijn vaderland verdreven, bespotten, alsof hij afgesneden ware van het volk Gods, en velen er voor beefden, dat hij met geweld het bewind zou bemachtigen, was er wel de beste reden, dat hij de bescherming van zijn eigen Heil in de gemeenschappelijke bevrijding van het volk zou insluiten: alsof hij zeide, dat hij, dien God metterdaad getoond had, in Zijn aangezicht een edel en uitnemend lid der Kerk te achten, ten onrechte als een vreemdeling teruggestooten werd. Wij zien toch, dat de Propheten, zoo dikwerf zij het volk hoop willen opwekken op redding, het terug roepen naar het eerste verbond, dat gewaarborgd was door die wonderen in Egypte, in de doortocht van de Roode Zee, en in de afkondigingen op den berg Sinaï. Dat de aarde beeft voor Gods toorn, zegt hij met het oog op de goddeloozen. Want God zegt dikwijls alzoo, dat Hij brandende van verontwaardiging en ijver de wapenen opvat om het Heil der geloovigen te beschermen.

9. *Rook is opgestegen.* In het Hebreeuwsch beteekent „*Aph*" eigelijk „*neus*" of „*neusgaten*"; maar omdat het soms overdrachtelijk gebruikt wordt voor „toornigheid", vertalen sommigen het als volgt: „Rook stijgt op in Zijn verbolgenheid"; mijns bedunkens minder gepast. Want David vergelijkt de nevelen en dam-

pen, waarmede Hij den hemel verdonkert, bij den dikken rook dien de neusgaten van een vertoornd mensch uitademen. En hier wordt te beter gekend, hoe vreeselijk Gods toorn zij, wanneer Hij door Zijn blazen den hemel omwolkt, en ons met donkerheid drukt, door den glans der zon en aller sterren van ons weg te nemen. En anders zou toch ook niet passen, wat onmiddelijk volgt, dat een vuur uit Zijn mond uitgegaan verteert; want het beduidt, dat God zonder meer pogingen tegelijk geblaas uitzond uit Zijn neus, en Zijn mond opende om het vuur uittedrijven, om door Zijn rook geheel de waereld te verdonkeren en haar daarna door Zijn gloed te verteeren. Want wat hij er aan toevoegt, dat er kolen door zijn aangestoken, dient om het te onderscheiden van een weldra uitgedoofde vlam. Het buigen der hemelen wijst een bewolkten tijd aan. Want wanneer dikke dampen het midden der lucht bezetten, schijnen de wolken op onze hoofden te liggen; en niet alleen dit; maar Gods majesteit vervult ons door nader te komen met ontzetting, en beklemt ons met angst, terwijl wij bij een helderen hemel ver waren doorgevloeid tot de vreugde, overigens hebben wij in herinnering gebracht, dat onder de donkerheid des hemels ons de toorn Gods wordt afgeschilderd; omdat, evenals Gods aangezicht ons met reinen glans liefelijk opvroolijkt, zoo ook wij gedwongen worden het voorhoofd te fronsen van droefheid bij een stormachtigen hemel, alsof Hij met dreigende wenkbrauwen op ons aanviel. Intusschen worden wij er op gewezen, dat er geen verandering geschiedt in den hemel nòch op de aarde, die niet getuigt van Gods tegenwoordigheid.

11. *Hij heeft gereden op een Cherub.* Zooals hij ons in de wolken en de samenpakking der lucht een teeken van Gods toorn heeft afgeschilderd, alsof Hij rook uit Zijn neusgaten uitblies, en vol dreiging afdaalde tot de menschen om hen door den vreeselijken druk Zijner mogendheid te beklemmen, en eveneens gezegd heeft, dat in de bliksemstralen en bliksemschichten een vlammend vuur uit Zijn mond uitging, zoo voert hij Hem nu in als rijdende op winden en wervelstormen om in snelle vaart, of liever doodbrengende lucht, geheel de aarde te doorzuiveren. Een gelijke beschrijving wordt ook gegeven in Psalm 104 vers 3, waar gezegd wordt, dat God vliegt op de vleugelen der winden, en die als snelle boden overal heenzendt werwaarts Hij wil. Voorts maakt hij God niet alleen den bestuurder der winden en Dengene, Die door Zijn eigen kracht ze aandrijft; maar hij zegt tegelijk, dat Hij rijdt op een Cherub, opdat wij weten, dat deze aan-

drijvingen der winden op Zijn bevel door de Engelen bestuurd worden. Want wij weten, dat onder het beeld „*Cherubim*" Engelen worden voorgesteld. Ik twijfel dus niet, of David heeft willen zinspelen op de Ark des Verbonds. Hij stelt hier namelijk de macht Gods, die in de wonderen der natuur te aanschouwen is, zóó voor, dat zij toch niet wegweek van den tempel, waar hij wist, dat God zich op geheel bizondere wijze aan de kinderen Abrahams had geopenbaard. Hij huldigt God dus niet alleen maar als Bouwheer der waereld; maar als Wie met Israël verbond gemaakt heeft, en in zijn midden Zich een heilige woonstede verkoren heeft. Want hij kon de Engelen bij hun eigen naam noemen: maar met opzet heeft hij hier het zichtbaar zinnebeeld van de Ark gezet, opdat de geloovigen zich den tempeldienst zouden voor oogen stellen. Hetgeen volgt, over het donker als Gods tent, is herhaling van den vorigen zin met andere woorden: te weten, dat God, de lucht met duisternis bedekkend, den menschen in zekeren zin Zijn aanblik ontzegt; juist zooals een Koning, vertoornd op zijn volk zich in afzondering en ontoegankelijkheid verbergt. Zij vergissen zich toch, die dit vers opvatten alsof daardoor in het algemeen bewezen werd, dat Gods heerlijkheid verborgen is, alsof David zeide, dat God in donkerheid verborgen is, om de vermetelheid van der menschen nieuwsgierigheid te weêrhouden. Ik erken, dat God wel een ontoegankelijk licht bewoont; maar ik twijfel er niet aan, of deze spreekwijze moet beperkt worden tot de eigenaardigheid van de tegenwoordige plaats, in dien zin als ik heb bijgebracht.

13. Voor den glans in Zijn aangezicht zijn de wolken voorbijgedreven, hagel en kolen vuurs. 14. En Jehova heeft gedonderd in de hemelen; de Allerhoogste heeft Zijn stem verheven, hagel en kolen vuurs. 15. En Hij heeft Zijn pijlen geschoten, en heeft hen verstrooid; en Hij heeft de bliksemen vermenigvuldigd, en heeft hen verschrikt. 16. En zichtbaar zijn geworden de afgronden der wateren, en de grondslagen der waereld zijn ontdekt, van Uw schelden Jehova, van het geblaas des winds van Uw neus. 17. Hij heeft gezonden uit de hoogte, Hij heeft mij opgenomen; Hij heeft mij opgetrokken uit groote wateren. 18. Hij heeft mij ontrukt aan mijn sterken vijand, en aan mijn tegenstander; omdat zij mij te sterk waren. 18. Zij hadden

mij bejegend ten dage mijns ongevals: en Jehova is mij geweest tot een steun. 20. En Hij heeft mij uitgevoerd in de ruimte; Hij heeft mij uitgerukt, want Hij had lust aan mij.

13. *Voor den glans, enz.* — Wederom komt hij terug op de bliksemstralen, die door de wolken uiteen te scheuren den hemel openen, en zegt dus, dat Gods wolken (dit is, die Hij voor Zich gesteld had tot teeken Zijns toorns, om de menschen te berooven van het licht Zijns aanschijns) voorbijgedreven zijn voor Zijn glans, of van Zijn glans weg, want die plotselinge veranderingen treffen ons met een te krachtiger gevoel van God. Hij voegt er bij, dat er onmiddelijk hagel met kolen vuurs op gevolgd is: want wanneer de wolken door den donder gespleten worden, breken er óf bliksemschichten uit óf de wolken lossen zich op in hagel.

14. *En heeft gedonderd.* Hij herhaalt hetzelfde met andere woorden, dat God uit den hemel gedonderd heeft; maar noemt nu den donder Gods stem, opdat wij niet zouden meenen, dat het óf bij toeval geschiedde óf door natuurlijke oorzaken, zonder uit den hemel bestuurd te worden. De wijsgeeren zien wel de middel- of lagere-oorzaken, namelijk, dat, waar koude en vochtige dampen aan drooge en warme uitdampingen in het omhoogstijgen den weg versperren, ook door de botsing en de breking der wolken geraas wordt opgewekt; maar David, in den Geest hooger stijgende dan de luchtverschijnselen, heeft betuigd, dat God daarin aanwezig is, om met Zijn bevel door te dringen in de verborgen aderen der aarde en daar de uitademingen uit te voeren; dat Hij die daarna in soorten verdeelt en in de lucht verstrooit, vandaar de dampen dooreenmengt, en hen met fijne en drooge warmtestoffen in strijd doet komen, alsof Hij een stem uit Zijn mond deed uitgaan. Het Lied in 2 Samuel zet deze herhaling nog voort: maar de beteekenis komt in alles hiermede overeen. Maar vastgehouden moet worden, wat ik tevoren gezegd heb, dat David met deze beelden ons de vreeselijke mogendheid Gods beschrijft, opdat hij te beter Zijn genade zou doen uitkomen in zijn eigen verlossing. En zelf zet hij weldra zijn bedoeling uiteen, wanneer hij schrijft, dat zijn vijanden *verstrooid zijn* door Gods pijlen; alsof hij zeide, dat zij niet door menschenhanden of zwaarden zijn neergeveld, maar dat God openlijk tegen hen gebliksemd heeft; niet, omdat de geschiedenis beweert,

dat het zoo gegaan is; maar, omdat de onbeschaafden en de kwaadwilligen er niet anders toe te brengen waren om te gevoelen, dat God zijn verlosser was, alsof hij zeide: Laat hen, die niet erkennen, dat ik door Gods hand gered ben, dan ook ontkennen dat God uit den hemel dondert, ja in het geheel der natuur maar vooral in deze bewonderenswaardige wisselingen Zijn mogendheden afschaffen. Dewijl nu God den bliksem heenslingert als pijlen, heeft hij de overdrachtelijke spreekwijze voorop gesteld, en daarna de zaak met haar eigen naam uitgedrukt.

16. *En zichtbaar zijn geworden.* In dit vers maakt hij ongetwijfeld een toespeling op het wonder in de doortocht der Roode Zee. Met welk doel dit geschiedt, heb ik vooorheen aangewezen. Want David verbindt zeer gepast de hulp hem persoonlijk uit de hemelen geworden met die oude verlossing der Kerken, omdat God herhaaldlijk Zijn eenmaal met geheel Zijn volk aangegaan verbond door de bizondere weldaden, die Hij eertijds aan Abrahams kinderen afzonderlijk bewezen heeft, in de herinnering terugroept, opdat zij zich vast zouden verzekerd houden van de voortduring Zijner genade, en deze eene bevrijding hun voorbeeld of onderpand zou zijn van duurzaam Heil. Want omdat die genade, welke hij verkondigt, dat hem bewezen is, van de eerste verlossing niet was af te scheiden, dewijl zij daarvan een deel en een aanhangsel was, beschouwt hij als in één oogenblik beide het wonder van de drooggemaakte Roode Zee en de hulp hem zelven bewezen. De slotsom is, dat God, Die eens voor de Zijnen een pad door de Roode Zee heeft gebaand, en Zich hun Beschermer betoond heeft op deze voorwaarde, dat zij zouden vertrouwen onder Zijn hoede duurzaam ongedeerd te zullen zijn, Zijn bewonderenswaardige mogendheid alweder heeft uitgedrukt in de redding van één man, om de gedachtenis van deze overoude geschiedenis te vernieuwen. Uit al hetwelk te beter blijkt, dat David niet maar dichtelijke fabelen gemaakt heeft, in deze vergrootende spreekwijzen, maar den regel gevolgd heeft, die den geloovigen door God is voorgeschreven. Tegelijk moet opgemerkt op deze reden, die hem genoopt heeft Gods genade zoo groot voor te stellen, dat het grootste deel des volks haar hetzij uit boosheid hetzij uit stompheid met gesloten oogen zou voorbijloopen. Het Hebreeuwsche woord „*Aphiqîm*”, dat ik vertaald heb door „*afgronden*” beteekent eigenlijk „*bakken*”; maar het is allerminst dubbelzinnig of hier David zou bedoeld hebben, dat zelfs de bronwellen der wateren zichtbaar zijn geworden, en men alzoo heeft kunnen onderscheiden, vanwaar de

onuitputtelijke kracht en overvloed van water de rivieren tot hun voortdurend stroomen komt in staat stellen.

17. *„Hij heeft gezonden uit de hoogte."* — Hier wordt met korte woorden het einde getoond van dit zoo schitterend verhaal, zoodat wij althans kunnen weten, dat David niet door eigen inspanning noch door de hulp van menschen uit de diepe afgronden boven is gekomen, maar door de hulpe Gods er uitgetrokken is. Want van God wordt gezegd, dat Hij hulp zendt uit de hoogte, vanwaar Hij ons op wondervolle en ongewone wijze bewaart: en zoo wordt dit zenden tegenover gesteld aan de aardsche hulpmiddelen, waaraan wij te vergeefs gewoon zijn onze zinnen te hechten. Ik keur de meening niet af van hen die dit uitleggen van de engelen, ik pas het echter meer algemeen toe: omdat wij op allerlei manieren bewaard kunnen worden, beschikt ons God al Zijne schepselen, die naar Zijne bevelen luisteren, en rust deze uit om ons te helpen. Ofschoon nu elke soort van hulp uit den hemel afkomstig is, verzekert David niet zonder reden dat hem uit de hoogte een hand is toegestoken, zoodat deze ongelooflijke weldaad bij uitnemendheid uitstak bij de anders meer gewone, daar is ook een gezwegene verhouding tusschen deze buitengewone deugd en de andere algemeene en alledaagsche manieren om te helpen. Wanneer hij zegt dat hij van Godswege *uit groote wateren getrokken is*, dan is dat eene oneigenlijke manier van spreken, want de woede der vijanden vergelijkende bij hevige stormwinden, waardoor hij honderdmaal had bedolven kunnen worden, drukt hij des te helderder de grootte van het gevaar uit: alsof hij zeggen wilde, dat hij buiten verwachting uit een groote schipbreuk gered was. In het volgende vers verhaalt hij dezelfde zaak, maar zonder deze beeldspraak, dat hij namelijk bevrijd was van een *sterken vijand*, die hem ten doode toe haastte en achtervolgde. Want juist daarom prijst hij de macht van God, omdat geen menschelijke krachten hadden kunnen verhinderen dat God hem in den uitersten nood uitkomst gaf. Omdat op het eïnd van het vers het woord *Ki* gebruikt wordt, dat bij de Hebreen meestal in redengevenden zin wordt genomen, nemen bijna alle vertalers het in dezen zin: God is mij uit de hoogte ter hulpe gekomen, omdat de vijanden te sterk waren, dan dat er nog iets van de menschen te verwachten was. En de nuttige les kan hieruit getrokken worden, dat het juist dan voor God de meest geschikte tijd is, om de Zijnen te helpen, wanneer zij niet meer in staat zijn de vijanden weerstand te bieden; ja gebroken en verslagen

bezwijken zij voor hun geweld, evenals de schipbreukeling, na alle hoop tot ontkomen opgegeven te hebben, naar de diepte wordt weggerukt. Toch zou het in tegengestelden zin kunnen verklaard worden, dat, *hoewel* de vijand sterker was, David des niettegenstaande was bewaard.

19. *Zij hadden mij bejegend.* Met andere woorden bevestigt hij de voorafgaande gedachte, dat hij gesteund werd door de hulpe Gods, waar geen andere uitkomst meer bestond. Hij verhaalt, dat hij van alle kanten omringd was; en dat niet door een eenvoudig ongeluk, maar zoo, dat de vijanden hem, die alreeds ongelukkig was, kwelden en zooveel mogelijk nog trachten hem geweld aan te doen. Uit die omstandigheid blijkt des te beter, dat hij niet dan alleen door de hand Gods is *uitgevoerd in de ruimte.* Want waarom zou hij plotseling uit den dood weer in het leven zijn teruggebracht, als God niet juist daardoor had willen toonen, dat in Zijn hand het besluit is van den dood? De oorzaak ten slotte, schrijft hij, is geen andere dan het zuiver welbehagen Gods, zoodat de lof en dank Hem alleen geheel en al toekomt. Hij herinnert ook aan dat welbehagen, door te wijzen op zijne roeping. Want hierop legde hij vooral de nadruk, dat de aanvallen, waaraan hij blootstond, om geen andere reden waren ontstaan, dan juist dat hij God gehoorzaamd had, toen Deze hem riep en dat hij geloovig Diens uitspraak had omhelsd. Want ijverzuchtige en oproerige menschen, die door hun hartstocht vervoerd worden om ondoordacht alles te ondernemen en daardoor te midden van gevaren komen, hoewel zij dikwijls door hunne vastberadenheid en ijverigen kamp hun wenschen verkrijgen, zij bereiken toch altijd een ongelukkig einddoel, want zij zijn niet waard, dat God ze helpt, daar zij zelfs zonder eenigen grond van oproeping ijdele ondernemingen tegen den hemel aanvatten. In hoofdsom getuigt David dat het hem nooit aan de hulpe Gods ontbroken heeft, omdat hij nooit uit eigene beweging zich ergens heeft ingedrongen; maar toen hij nog tevreden was met zijn nederig lot en hij zich gaarne nog opsloot in de schaapskooien en hutten zijns vaders, toen was hij gezalfd door de hand van Samuel: en dat was een zinnebeeld van de genadige uitverkiezing van God.

21. Jehova heeft mij vergolden naar mijne gerechtigheid, naar de reinheid mijner handen gaf Hij mij weder. 22. Want ik heb de wegen van Jehova be-

waard, en ik ben niet goddelooslijk van mijnen God geweken. Want al Zijne rechten waren voor mij en Zijne bevelen deed ik niet van mij weg. 24. En ik was rein bij Hem, en ik wachtte mij voor mijne ongerechtigheid. 25. Zoo gaf mij de Heere weder naar mijne gerechtigheid, naar mijne gerechtigheid, naar de reinheid mijner handen voor Zijne oogen.

21. *Heeft mij vergolden.* Bij den eersten indruk zou het kunnen voorkomen, alsof David met zichzelven in strijd is, want als hij kort te voren verhaald heeft, dat hij alles heeft ontvangen door het welbehagen Gods, daar beroemt hij er zich nu op, dat hem een rechtvaardige belooning ten deel is gevallen. Maar indien wij verstaan met welk doel hij deze lofspraak op zijn eigene reinheid verbindt met het welbehagen Gods, dan zal het gemakkelijk vallen beide voorstellingen te vereenigen. Vroeger heeft hij aangetoond, dat God de eerste was geweest om hem de verwachting te geven van een koninkrijk, dat hij niet door de stemmen der menschen was gekozen noch ook zichzelf had opgeworpen, maar omdat het alzoo aan God had behaagd; nu voegt hij er in de tweede plaats aan toe, dat hij getrouwe gehoorzaamheid aan God heeft betoond, zoodat hij nooit aan Diens bevel ongehoorzaam was geweest. Want beide dingen waren noodig, dat God David met Zijn gunst voorkwam en zelf den koning verkoos, en aan den anderen kant, dat David gehoorzaam en met een rein geweten het koningschap, hem van God opgelegd, ontving; want hij moest ook, wanneer de goddeloozen beproeven zouden zijn geloof aan het wankelen te brengen, de rechte loopbaan van zijn roeping kunnen houden. Zoo zien wij dus dat er niets geen tweestrijd is tusschen deze twee opvattingen, maar dat ze zeer geschikt met elkaar overeenstemmen. David heeft hier God voorgesteld als een kampvechter, door wiens uitspraak en leiding hij gezonden was om den strijd tegen te gaan, en juist dit hangt af van de verkiezing, omdat Hij, hem bezoekende met Zijn gunst, tot koning koos. Daarna voegt hij er aan toe, dat hij de hem opgedragen last, waar het moest, tot het einde toe, gehoorzaam volbracht heeft. Derhalve is het geen wonder dat God, als Hij zelf Zijn kampstrijder gekozen had en diens getrouwe plichtsvervulling opmerkte, hem op zijn zetel beschermde, en ook door duidelijke teekenen toonde, dat Hij hem zou handhaven. En het zij verre, dat hij slechts, om lof te oogsten, een ijdelen, bluffenden toon heeft aangeslagen, maar de

H. Geest heeft door zijn mond ons deze nuttige les willen leeren, dat wij nooit de hulpe Gods zullen missen, als maar bij ons vaststaat het bewijs van onze roeping en wij nooit iets ondernemen zonder Zijn bevel. Ondertusschen moet dit ook vast blijven staan, dat het begin om een rechten weg te houden is, het welbehagen, waarmede God ons begiftigt en de roeping, waar Hij ons mede vóórkomt. Toch blijft nog ééne moeilijkheid. Want indien God het loon der rechtvaardigheid uitbetaalt, dan schijnt het alsof Hij zóó jegens een ieder gunstig is, naardat een ieder verdiend heeft. Ik antwoord, dat met het „loon" niet aangeduid wordt wat God aan ons verschuldigd is, 't is daarom verkeerd en geheel ten onrechte om hieruit te besluiten dat er werkelijke verdienste of waardij van werken bestond, want God geeft als een rechtvaardig Rechter een ieder naar zijn werk, zoodat toch alle menschen Hem verplicht te zijn te gehoorzamen, maar Hij in waarheid aan niemand eenige verplichting heeft. De zaak is niet die alleen, waarvan Augustinus melding maakt, dat Hij geene rechtvaardigheid in ons vindt, welke belooning verdient, dan alleen die Hij-zelf uit genade schonk, maar ook dat Hij, de vlekken van onze werken vergevende, tot eene rechtvaardigheid rekent, wat Hij volgens recht zou kunnen verwerpen. En indien geene van onze werken aan God behaagt zonder vergeving, dan volgt daaruit, dat de belooning haar oorzaak niet vindt in onze verdienste, maar in de goedgunstigheid Gods. Bovendien moest hier de bijzondere reden genoteerd worden, want David dringt zich niet bij God op, alsof hij steunde op een zekere wettige rechtvaardigheid, maar zijn ware liefde, welke hij wist dat God goedkeurde willende toonen en zich verdedigende tegen de schandelijke lasteringen zijner vijanden, beroept hij zich op God zelf als Rechter. Want wij weten hoe hij onwaardig door valschen afgunst bezwaard was: en bovendien werd niet alleen zijn goede naam door die schandelijkheden aangevallen, maar ook het algemeen welzijn der Kerk. Want ofschoon een persoonlijke smart Saul tot razernij bracht en alle anderen als voor den koning partij trekkende zich groote moeite gaven en met een heftigen aanval tegen David inkwamen: is het toch allerminst twijfelachtig of door de aanhitsing van Satan werd juist dat koninkrijk zoo hevig bestreden: omdat God in dezen éénen persoon gansch het heil van het welzijn van den Staat had gelegd. Dit is ook de reden, waarom David met zooveel zorg en met zooveel kracht zich inspant, om de rechtvaardigheid van zijn zaak te bepleiten. En als hij dan voor de rechtbank Gods met zijne vijanden verschijnt, om te pleiten, dan gaat het niet zoo

zeer oves zijn geheele leven als over een bepaald punt. Derhalve moet altijd onthouden worden, waarover het rechtsgeding loopt, want de vijanden hebben David met vele beschuldigingen bezwaard: ten eerste over zijn afval en ontrouw, omdat hij zich van zijn koning en schoonvader had losgemaakt; daarna over rooverij, omdat hij, evenals een roover, zich van het koningschap meester had gemaakt; zoo ook over oproer, alsof hij den rustigen staat van het koninkrijk in beroering had gebracht; en ten slotte over de wreedheid en vele misdaden, omdat hij de oorzaak was geweest van vele moorden en door vele ongeoorloofde middelen zijn wenschen had zoeken te verkrijgen. Als David nu voor God zijn onschuld wil bewijzen, dan verzekert hij, dat hij recht en eerlijk in deze zaak gehandeld heeft: omdat hij nooit iets begon zonder het bevel van God, en wat ook zijne vijanden hebben verricht, hij heeft zich altijd binnen de grenzen gehouden. Daarom is het dwaas om te redeneeren, alsof God dan eerst den menschen gunstig gezind zou zijn, als Hij oordeelde, dat deze Zijn gunst waardig waren; omdat hier slechts het goed recht van een zaak wordt aangehaald tegenover goddelooze lasteraars; en ook wordt niet het geheele leven van een mensch tot onderzoek geroepen, opdat iemand gratie verkrijgen zou en voor rechtvaardig gerekend worden. — Slotsom: David trekt uit den uitslag het besluit, dat zijn zaak aan God heeft behaagd; niet omdat ééne overwinning altijd een bewijs is van een goede zaak, maar omdat God door duidelijke bewijzen van Zijne hulp getoond had te staan aan de zijde van David.

22. *Want ik heb bewaard:* De zaak liep over de reinheid zijner handen, omdot hij namelijk zag dat men zeer verkeerde oordeelen over hem velde, bevestigt hij, dat hij de wegen des Heeren bewaard heeft, en beroept zich in zekeren zin op de rechtbank Gods. De hypocrieten zijn gewoon onbeschaamd op hetzelfde te pochen, ja, niets doen ze liever dan zich te verbergen achter den hoogheiligen Naam van God; maar David voert niets in het midden, dan wat aan alle menschen door de zaak zelf openbaar is, als er ten minste onder hen eenige wet van billijkheid kracht heeft. En daarom moeten wij naar zijn voorbeeld ons moeite geven een rein geweten te hebben; en dan deze grootmoedigheid te hebben, dat wij, met verachting van de valsche uitspraken der menschen, onzen rechter zoeken in de Hemelen. Hij voegt er toe, dat *hij niet goddeloos lijk van zijn God geweken is:* omdat hij altijd rechtstreeks zich richtte naar het doel van zijne roeping, hoewel de goddeloozen alles

hebben beproefd om hem zijn geloof te ontrukken. Want het woord, dat hij gebruikt, duidt niet aan één enkelen val, maar een geheel afwijken, dat een mensch volkomen van God vervreemt. Ofschoon nu David somtijds door de zwakheid van zijn vleesch te kort schoot, is hij toch nooit van zijn ijveren voor den Heere geweken noch heeft hij ooit de hem opgelegde last ontloopen.

23. *Want al Zijne rechten.* Nu toont hij aan van waar die onveranderlijke standvastigheid kwam om zoo recht te handelen te midden van zooveel zware beproevingen: omdat hij namelijk zijne gedachten vestigde op de Wet Gods. Want evenals de Satan voortdurend nieuwe aanvallen op ons doet, zoo is het ook noodig tot wapenen de toevlucht te nemen, en de overdenking van de Goddelijke Wet verschaft ons juist die. Laten dan ook zij, die rein van hart zijn, leeren zich te oefenen in de bestudeering van Gods Woord, want zoodra als de studie verwaarloosd wordt, sluipt zoo gemakkelijk de achteloosheid en domheid binnen, en elke vreeze Gods verdwijnt. Tusschen *rechten* en *bevelen* maak ik hier geen nauwkeurig onderscheid: wil iemand een onderscheid, dan zou „*rechten*" het meest terug kunnen slaan op de tweede tafel der Wet, en „*bevelen*", wat in 't Hebreeuwsch heet „choeqôth", zou meer betrekking hebben op den dienst des Heeren.

24. *En ik was rein bij Hem.* Al deze woorden hebben betrekking op den toekomenden tijd, want hij verheft zich niet op een enkel feit, dat reeds lang voorbij is, maar op eene besliste vastberadenheid· En waar ik vroeger op wees, dat David God koos tot rechter, toen hij zich door de menschen valsch zag beschuldigd, dat blijkt hier nog duidelijker uit, wanneer hij zegt dat hij rein was bij Hem. Zoo spreekt somtijds de H. Schrift ook over de „Heiligen", om ze te onderscheiden van hypocrieten, die volstaan met slechts van buiten een stichtelijke plooi te toonen; maar op deze plaats beroept David zich, om de valsche geruchten af te weren, veiligheidshalve op God. En dat bevestigt ook de herhaling, die even later volgt: *naar de reinheid mijner handen voor Uwe oogen.* In die woorden ligt eene duidelijke tegenstelling tusschen de oogen Gods en de verwarde of boosaardige blik der wereld: alsof hij zeggen wilde, dat hij niets bevreesd was voor de onbillijke lasteringen, als hij maar rein was voor God, Wiens uitspraak niemand kon verkeeren, hoe gaarne hij het ook wilde in zijn booze en verkeerde lusten.

De reinheid overigens, welke hij zichzelven toeschrijft, is geene volmaaktheid, maar eene oprechtheid, die gesteld wordt tegenover de geveindsheid, wat men ook uit het voorafgaande lid zou kunnen opmaken, waar hij zegt: *ik wachtte mij voor mijne ongerechtigheid.* Want stilzwijgend bekent hij daarmede, dat hij niet zóó rein was van zondige aandoeningen en niet zóó vlekkeloos, of de boosaardigheid zijner vijanden deed hem zeer in zijn gemoed, Inwendig derhalve had hij een oorlog met vele verzoekingen; want (mensch als hij was) moest hij ook vele invloeden van het vleesch ondervinden. Want dit was de lof van zijn deugd, dat hij zich bedwingen kon, en dat hij voorkwam al wat hij wist, dat streed met Gods Woord, niemand zal dan ook volharden in zijn Godsvrucht, die niet zorgvuldig zich wacht voor zijne ongerechtigheid.

26. Bij den goedertierene zult gij goedertieren handelen, bij den oprechten man zult gij u oprecht betoonen.
27. Bij den reine zult gij rein zijn maar bij den verkeerde zult gij verkeeren.
28. Want gij zult het verdrukte volk bewaren, maar de trotsche oogen zult gij vernederen.

26. *Bij den goedertierene*, enz. Hij zet dezelfde gedachtekring voort. Hij haalt namelijk de gunst van God, waardoor hij bevrijd was, aan als een getuige van zijne oprechtheid, en voert alzoo de overwinning over de domme en onwaardige beschuldigingen zijner vijanden. Ik moet eerlijk bekennen dat dit ook bij de hypocrieten de gewoonte is, want de gelukkige afloop hunner pogingen maakt hen zóó opgewonden, dat zij niet slechts tegenover de menschen, maar zelfs tegenover God hunne overmatige vreugde hierover durven toonen. Maar als zij God in 't openbaar bespotten, terwijl Diens lankmoedigheid hen nog noodigt tot berouw, heeft deze roemtaal van David niets geene gelijkenis met hunne goddelooze verzekeringen. Want hij tracht niet zijne misdaden te bedekken of te sieren met de goedgunstigheid Gods, maar dat hij zoo dikwerf geholpen werd en waardoor het voor hem duidelijk was, dat God hem was genegen, vermeldt hij terecht als zoovele schitterende bewijzen van Diens gunst. En dit onderscheid moet wel in het oog gehouden worden, dat de goddeloozen dronken van voorspoed onbeschaamd durven roemen dat God gunstig is, terwijl zij echter veel liever, met achterstelling van God, aan Fortuna hun offers brengen; de geloo-

vigen evenwel door den inwendigen drang huns harten gedreven, prijzen in voorspoed de gunst huns Gods. Daarom beroemt David zich op deze plaats dat hij door de rechtvaardigheid zijner zaak van Godswege geholpen is. Want ten eerste is deze opvatting het meeste te rijmen met het verband waarin het staat, dat God namelijk, wanneer hij zoo dikwerf een onschuldigen mensch redt van een dreigenden dood, zich goedgunstig betoont jegens den goedgunstige en rein jegens den reine. Vervolgens past het ook de algemeene les hieruit te trekken: dat God Zijne dienstknechten nooit laat bezwijken, maar ze goedgunstig zal beloonen, als zij maar met zachtmoedigheid en geduld Zijne hulp verbeiden. Zoo sprak ook Jakob (Gen. 30 : 33): „God zal mijne rechtvaardigheid op mij doen wederkeeren." De slotsom is, dat de geloovigen te goeder trouw zich kunnen toeleggen op de beoefening der oprechtheid, want de vruchten hunner rechtvaardigheid zullen voor niemand uitblijven.

Het volgende lid, waar van God gezegd wordt, dat *Hij bij den verkeerde verkeeren zal*, bevat toch, hoe vreemd het ook klinkt, niets onnatuurlijks; ja, de H. Geest gebruikt deze manier van spreken niet zonder de beste bedoeling, opdat Hij de huichelaars en grove verachters van God van hunne gewoonte moge afbrengen. Wij zien toch, hoe zorgeloos zij over dit alles heenloopen, wanneer de H. Schrift handelt over de ernstige en vreeselijke oordeelen Gods, ook wanneer God zelf de ontzachelijke wrake aankondigt. Deze hevige en bijna onbegrijpelijke onverschilligheid brengt God er toe een nieuwe manier van spreken te vormen en als 't ware onder een andere gedaante te verschijnen. Iets dergelijks hebben wij bij Leviticus 26 : 21: „Zoo gij met Mij verkeerd of in tegenheid zult wandelen, Ik zal wederkeerig tegenover u verkeerd of hard wandelen." Alsof Hij zeggen wilde, dat hunne hardnekkigheid oorzaak was, dat Hij Zijne gewone verdraagzaamheid vergetende zich op allerlei wijze tegen hen zou verheffen. Want door hunne eigene verhardheid bewerken de onbuigzame menschen eindelijk, dat God zich nog harder toont, om hen te verpletteren, en zelfs van ijzer, als zij zijn van steen. Voeg hier nog bij, als Hij tot de goddeloozen spreekt, het meest spreekt naar hun eigen gevoelen. Wanneer God toch op hen Zijn bliksem schiet, dan stellen zij Hem in hun blinde vrees gansch anders voor, want zij kunnen van Hem toch niet anders voorstellen dan dat Hij wreed, gestreng en vreeselijk is. Daarom zien wij, waarom David aan God niet eenvoudig de naam en het ambt van een Rechter toeschrijft, maar Hem ook voorstelt als gewapend tot een geweldigen strijd: zooals men met een spreek-

woord wel zegt: aan een slechten knoest moet men een slechte hoek zoeken.

28. *Want gij zult het verdrukte volk bewaren.* Dit vers bevat een soort weerlegging; omdat de ervaring zoo dikwerf aantoont dat de vromen en oprechten in zeer droevige moeilijkheden gewikkeld worden, zoodat iemand wel ten onrechte zou kunnen meenen dat God niet welwillend was jegens den goedgunstige, daarom waarschuwt David om te wachten op het einde, omdat God toch de gevallenen opricht en hun, die wanhopen aan hun behoud, Zijn bijstand schenkt, al komt Hij niet terstond den vromen ter hulp, dewijl Hij soms toch hun geduld op de proef stelt; hieruit volgt dat slechts uit den afloop opgemaakt kan worden, hoe liefelijk en zacht God handelt bij de goedgunstigen en rein zich gedraagt bij de reinen. Want indien Hij de geloovigen niet afhankelijk hield door hen lang te doen verwachten, dan zou het niet tot Zijn eigendom behooren, de verdrukten te bewaren. En dit is geen kleine troost in tegenspoed, te weten, dat de hulp van God, die overigens al gereed ligt, met overleg wordt uitgesteld, opdat wij, verdrukt zijnde, bewaard mogen worden. Immers niet al te bitter mag het onrecht zijn, dat men ons aandoet, wanneer het ons de heilaanbrengende gunst van onzen God verschaft. — In het tweede lid is de lezing eenigszins anders als in den Psalm (zooals die bij Samuel vooorkomt. Vert.), waar staat: „Uwe oogen zijn tegen de trotschen om ze te vernederen.” Maar dit verschil brengt geene verandering in de beteekenis, tenzij dat de Heilige Geest door den hoogmoedigen meer duidelijk nog aantoont, dat zij hun val niet zullen ontloopen, daar God waakt, om ze te verdelgen. Dit blijft echter de slotsom van beide verzen: hoemeer de goddeloozen zich aan hunne zorgeloosheid overgeven, hoe onbeschaamder zij uit de hoogte neerzien op de verdrukten aan hunne voeten, des te dichter zijn zij bij hun einde. Zoo dikwerf zij dus ons wreedelijk bespotten; dat er niets meer in den weg staat, dat God hun driesten overmoed bestraft, dan dat hun trots nog niet tot de uitsterste hoogte gekomen is.

29. Want Gij zult mijn lamp doen schijnen, Jehova! mijn God zal mijn duisternis doen opklaren. 30. Want door U verbreek ik de slagorde der vijanden en met mijnen God spring ik over eenen muur. 31. De weg des Heeren is volmaakt: de vrede des Heeren is door-

louterd, Hij is een schild voor allen, die op Hem betrouwen. 32. Want wie is God behalve Jehova? En wie is machtig behalve onze God? 33. Het is God, Die mij omringd heeft met kracht, en hij heeft mijnen weg volkomen gemaakt.

29. *Want gij zult doen schijnen.* In den Psalm (in Samuel) is de manier van spreken iets duidelijker, waar van God niet gezegd dat Hij de lamp aansteekt, maar zelf de Lamp genoemd wordt, toch komt de beteekenis op hetzelfde neer, dat David namelijk, door de gunst van zijn God, toen hij in duisternis zat, in het licht werd teruggevoerd. Want David brengt Hem geen dank, alleen omdat Hij Hem voorgelicht heeft, maar omdat Hij zijne duisternis in licht heeft veranderd. En dus bekent David, dat hij in zulke engten gevoerd was, dat hij aan een verloren en wanhopend mensch gelijk was, want hij vergelijkt dien verwarden toestand met eene duisternis. Wel kan dit bij afleiding overgebracht worden op de geestelijke verlichting des verstands, maar ondertusschen moeten wij zien, wat David bedoelt, opdat wij van zijne oorspronkelijke bedoeling niet afwijken. Evenals nu David erkent, dat hij door de gunst zijns Gods, als door een levenwekkend licht is hersteld, zoo moeten ook wij, naar zijn voorbeeld, het voor zeker houden, dat er geen einde komen zal aan onzen tegenspoed, tenzij God de duisternis verdrijft en ons het licht der vreugde teruggeeft. Opdat het nu intusschen niet bezwaarlijk ga door de duisternis te wandelen, moet God ons somwijlen het lamplicht verleenen. In het volgende vers schrijft hij zijne overwinningen aan God toe, omdat hij onder Diens aanvoering *de slagorden der vijanden* of hunne afdeelingen *verbroken heeft* en hunne versterkte steden vermeesterd; zoo zien wij, dat, hoe dapper krijgsman hij ook was, hij toch zichzelven niets aanmatigt. Wat de tijden der werkwoorden betreft hebben de lezers voor goed te onthouden, dat in dezen Psalm, de verledene en toekomende tijd door elkander gebruikt worden: niet zoozeer, omdat David verschillende geschiedenissen samenvoegt, maar omdat hij zichzelf voorstelt als bij de zaak tegenwoordig, en tegelijk de genade Gods als aanhoudend doorloopend beschrijft.

31. *De weg des Heeren is volmaakt.* De weg des Heeren wordt hier niet genomen in den zin van de wijsheid maar van de manier van handelen, die God met de Zijnen houdt. De zin

derhalve is, dat God Zijne dienaren nooit bedriegt, noch in het noodigste oogenblik ooit verlaat, — zooals de menschen hunne gunstelingen helpen tot zoolang als het hun goeddunkt, — maar dat Hij hen getrouw beschermt, die Hij eenmaal onder Zijne bewaring genomen heeft. Maar omdat er geen betrekking tusschen ons met God is, tenzij Hij met Zijn Woord ons tegenkomt, voegt daarom David, na zijne mededeeling, dat God de Zijnen nooit bedriegelijk helpt, er dadelijk bij, dat Diens *rede is doorlouterd.* Wij moeten weten, dat het allerminst te betwijfelen valt of God zich wel volkomen zal betoonen als de uitvoering daar is, omdat Hij beloofd heeft te zullen waken voor ons geluk: en Zijne belofte nu is eene vaste waarheid. Verder versta ik hier door „rede" geen voorschriften maar „beloften", uit het volgende lid wordt het duidelijk, als hij zegt dat *Hij een Schild is voor allen, die op Hem vertrouwen.* Dit schijnt wel eene algemeene lofspraak te zijn, dat het Woord Gods vrij is van alle bedrog en leugen, evenals het zilver gezuiverd van het schuim: maar ons ongeloof maakt het noodig, dat God onder dit beeld schitterend Zijn trouw aanbeveelt: omdat wij nergens meer toe geneigd zijn, dan om terstond ons over te geven aan twijfelingen over het Woord Gods, zoo dikwijls de uitkomst niet beantwoordt aan onze verwachting. Zie verder hierover den 12en Psalm.

32. *Want wie is God?* Hier bespot David de dwaze bedenkselen der menschen, die onbedachtzaam zich beschermgoden maken en bevestigt hij, wat ik reeds vroeger zeide, dat hij nooit iets ondernomen heeft zonder de aanwijzing en het bevel Gods, want indien hij ooit buiten de grenzen van zijne roeping was getreden, dan zou hij nooit met zooveel vertrouwen hebben kunnen zeggen, dat God aan zijne zijde stond. Ofschoon hij nu al die verdichte goden stelt tegenover den éénen waren God, vernietigt hij toch tevens al die ijdele verwachtingen, waarmede de wereld zich vleit, omdat zij niet bij God berusten. Want het geldt hier niet de eenvoudige naam van God, maar David verkondigt, dat men nergens anders hulp moet zoeken, omdat Hij alleen zelf met macht is begaafd. In elk geval moet zijne bedoeling, die ik vermeld heb, onthouden worden: dat, als hij tegenover al zijne vijanden God stelt als zijn aanvoerder of leidsman, onder Wien hij streed, dat hij dan verzekert niets te hebben beproefd willekeurig of met een kwaad geweten.

33. *God, Die mij omringd heeft.* Het beeld is genomen of van een gordel of van de lendenen zelf, waarin de H. Schrift soms

legt de sterkte of kracht. 't Is dus alsof hij zeide, dat hij, die anders teeder en zwak zou geweest zijn, nu sterk was door de kracht Gods. Vervolgens spreekt hij over den afloop zelf; omdat het niet genoeg was bereidwillig van gemoed en opgewekt te zijn, ja, zelfs de noodige krachten te hebben, als er geen gelukkige afloop bijkomt, welke goddelooze menschen meenen dat afhangt van hunne wijsheid of van het geluk: zoo schrijft David die toe, aan den eenigen God. Want het woord „*weg*" wordt hier genomen voor den loop der handelingen, alsof hij zeggen wilde, dat, alles wat hij ondernam, God door Zijnen zegen voorspoedig had geregeld.

34. Hij stelt mijne voeten als der hinden en Hij bevestigt mij op mijne hoogten. 35. Hij stelt mijne handen ten strijde en een stalen boog zal met mijne armen verbroken worden. 36. Ook hebt Gij mij gegeven het schild Uws heils en Uwe rechterhand ondersteunde mij en Uwe zachtmoedigheid heeft mij groot gemaakt. 37. Gij hebt mijne schreden onder mij ruim gemaakt en mijne enkelen hebben niet gewankeld.

Omdat David vele burchten ingenomen had, die door hun hun hooge ligging moeilijk te bereiken waren en oninneembaar schenen, bracht hij ook hiervan Gode dank. Want als hij zegt, dat hem *voeten* gegeven zijn *als der hinden*, dan wil hij daarmede een buitengewone snelheid aanduiden en deze komt gewoonlijk bij de menschen niet voor. De zin derhalve is, dat hij op eene buitengewone wijze van Gods wege is geholpen, zoodat hij in zijn loop aan een vlugge gems gelijk de onbereikbare rotsen beklommen heeft. Met „*zijne hoogten*" bedoelt hij de burchten, die hij als overwinnaar volgens oorlogsrecht vermeesterd had; want hij kon zich terecht beroemen, dat hij niets in beslag nam van een ander, omdat hij wist daartoe van God geroepen te zijn. Wanneer hij zegt, dat *zijne handen geleerd* en gesteld zijn *ten strijde* dan bekent hij daarmede' dat hij door eigene vlijt of oefening en gewoonte, geen begaafdheid bezat, om te strijden; maar dat hij die door een bijzondere gave van God had ontvangen Ofschoon het nu in het algemeen waar is, dat de kracht en de ervaring tot den strijd ontstaat door een inwendige kracht van God: toont David toch onmiddelijk aan, dat hij met een kracht om strijd te voeren begaafd was buiten de algemeene en gewone krachten der menschen; want zijne armen

waren sterk genoeg om *stalen bogen te breken.* Want hoewel hij een gespierd man was, wordt hij toch beschreven als van eene kleine gestalte te zijn; en het beeld zelf, dat hij gebruikt, wijst op iets, dat gaat boven een gewone menschelijke kracht. In het volgende vers vermeldt hij, dat hij door de gunst van God alleen veilig en bewaard was. Want met *het schild van Gods heil* bedoelt hij, dat hij, zonder de wondervolle bewaring Gods, hij aan vele doodelijke slagen had blootgestaan; stilzwijgend wordt dus het schild van Gods heil gesteld tegenover alle wapenen, welke hij droeg. De oorzaak hiervan wijt hij andermaal aan de genadige goedheid Gods, waardoor hij zegt *grootgemaakt te zijn*, dat wil zeggen: dat hij steeds meer en meer daardoor toeneemt. Want door het woord „*grootgemaakt hebben*" verstaat hij de voortdurende toeneming van Gods gunst. Onder het *ruim maken zijner schreden* verstaat hij dat hem door ongebaande streken een gebaande weg is geopend. Want daar is een duidelijke tegenstelling tusschen een breede ruimte en een enge plaats, waaruit men geen voet kan bewegen. De zin is, dat, toen hij in den meest wanhopigen toestand geraakt was, hij door God daaruit was verlost. En deze herinnering is zeer nuttig, om ons te genezen van ons ongeloof; immers als er voor onze oogen geen liefelijke vlakte is, waarop ons vleesch vrij zich bewegen kan, dan beven we reeds, alsof de aarde onder onze voeten zal bezwijken. Laten wij daarom onthouden, dat niet tevergeefs aan God de macht wordt toegeschreven, om onze wegen breed en ruim te maken. De slotsom van deze genade heeft hij in deze woorden neergelegd, dat zijne voeten niet hebben gewankeld, met andere woorden, dat hij door geen enkelen tegenspoed is ontmoedigd geweest.

38. Ik zal mijne vijanden vervolgen en zal ze vangen, en niet terug keeren, voordat ik verdaan heb.
39. Ik heb ze ter aarde geworpen en zij kunnen niet weder opstaan, zij zijn gevallen onder mijne voeten.
40. Want Gij hebt mij met kracht ten strijde gegord, Gij hebt mijne vijanden onder mij doen nederbukken.
41. En Gij gaaft mij den nek mijner vijanden, en ik heb mijne haters gedood.

David legt zich hier geheel op toe, om uit den afloop aan te toonen, dat bij al zijne overwinningen God hem gunstig was: waaruit dan volgt, dat zijne zaak eerlijk en recht was. Want

ofschoon God somtijds ook aan de goddeloozen en kwaaddoeners voorspoed schenkt, toch toont Hij uit den afloop aan, dat Hij hun tegen en vijandig is. Hoedanige bewijzen van Zijn gunst Hij aan David heeft getoond, alleen Zijne dienaren ervaren die, om hen daardoor te toonen, dat Hij een welgevallen aan hen heeft. Ofschoon hij nu wel wat al te oorlogzuchtig schijnt te spreken, wanneer hij verkondigt niet te zullen ophouden met dooden, vóór dat al zijne vijanden vernietigd zijn; ja, zelfs schijnt te vergeten die goedertierenheid, welke in alle geloovigen moet aanwezig zijn, opdat zij den Hemelschen Vader zouden navolgen; maar terwijl hij niets ondernam buiten het bevel Gods en de H. Geest met Zijn teugel zijne begeerten bestuurde; laten wij daar bedenken, dat het geen woorden zijn van een bloeddorstig of wreed mensch, maar van iemand, die getrouw de opdracht volgt, hem door God bevolen. En wij kennen hem bovendien als iemand begaafd met zulk een zachtaardig gemoed, dat hij zelfs een afschrik had, om een enkelen droppel bloed te vergieten, tenzij zijn ambt of de nood het vereischte. Derhalve moeten we vasthouden aan de roeping van David en aan heiligen ijver, die vrij was van elke vleeschelijke hartstocht. Dan moet ook nog in het oog worden gehouden, dat hier sprake is van vijanden, wier onbreekbare hardnekkigheid zulk eene wrake van God eischte. Want voor zoovere hij den persoon van Christus vertegenwoordigde, paste hij de hoogste straf toe alleen op die wederspannigen, die door geen menschelijk gezag binnen de orde waren te houden; want het spreekt van zelf, dat niets hem aangenamer was, dan hen, die berouw hadden, te sparen. Evenals ook Christus met zachtmoedigheid allen uitnoodigt tot berouw, maar met Zijn ijzeren scepter verbrijzelt, die overmoedig tot het laatste toe tegenstaat. Omdat David nu streed onder de aanvoering Gods, als koning door Hemzelven verkozen, en niets ondernemende zonder zijn bevel, — is de slotsom, dat hij ook van Godswege geholpen is, om als onoverwinbaar te staan tegenover de aanvallen van alle vijanden, ja, om zelfs de grootste en sterkste troepen geheel te vernietigen. Laten wij verder bedenken dat onder dit beeld de onoverwinnelijke staat van het rijk van Christus was geteekend, dat Hij gesteund door de kracht Gods altijd als de eerste de overwinning zou behalen, terwijl Zijne vijanden waren neergeveld, en ondanks de haat der wereld, koning zou blijven. Daar nu zijne overwinningen ook op ons betrekking hebben, zoo volgt daaruit, dat ook ons een onoverwinnelijke hulp wordt beloofd tegen alle verzoekingen des duivels, alle openbaringen der zonde en verleidingen

des vleesches. Ofschoon nu Christus daarom Zijn rijk niet rustig kan bewaren dan door oorlogvoeren, — laat het ons dan genoeg zijn dat tot hare bewaring de hand Gods altijd gereed is. Wel is David voor een tijd voortvluchtig geweest, zoodat hij ternauwernood zijn leven kon bergen in de holen der wilde dieren, maar toch heeft God eindelijk de ruggen der vijanden gewend, en niet alleen ze op de vlucht gedreven maar ook ze ter verderfenis overgegeven; en hoewel ook evenzoo de vijand voor een tijd ons bijna zou onthalsd hebben, zoo zal God toch eindelijk zorgen, dat hij niet alleen ons den rug toekeert maar voor onze oogen zelfs sterft naar verdiend loon. Laten wij intusschen gedachtig zijn tot welk een strijd God ons oproept, met welk soort van menschen Hij ons wil laten kampen en met welke wapenen Hij ons uitrust; opdat het voor ons volsta, dat door Zijne geestelijke kracht de duivel, het vleesch en de zonde onder onze voeten verpletterd worden. Ook wien Hij het zwaard gegeven heeft, zal Hij beschermen, zoo ze maar regeeren onder Christus, als hun Hoofd, en hune onrechtvaardige onderdrukking zal Hij niet gedoogen. Wat nu betreft de woorden op zich zelf, vertalen alle vertalers bijna eenstemmig: „dat de vijanden hun rug toonen" in den zin van „dat zij op de vlucht gaan", maar omdat het Hebreeuwsche woord „oorêq" de eigenaardige beteekenis heeft van „nek", is de zin gemakkelijk te vatten, dat de nek der vijanden gegeven is, omdat God ze als ter slachting overgaf.

42. Zij zullen hunne stem verheffen en daar zal geen verlosser zijn, tot Jehova, maar Hij zal hun niet antwoorden. 43. En ik zal ze vernietigen, (dat zij) als stof voor den wind (vervliegen); ik zal op hen treden, als op het slijk der aarde. 44. Gij zult mij verlossen uit de twisten mijns volks, Gij zult mij stellen tot een hoofd der volken; een volk, dat ik niet kende, zal mij dienen. 45. Zoodra hun oor (van mij) hoort, zullen zij mij gehoorzamen, zonen van vreemden zullen geveinsdelijk mij (dienen). 46. Zonen van vreemden zullen (den moed) verliezen, zij zullen sidderen in hunne binnenkameren.

42. *Zij zullen hunne stem verheffen.* De verandering van tijd in het werkwoord verbreekt het verband van het verhaal niet, het moet namelijk aldus worden opgelost: dat, ofschoon zij

riepen tot God, hunne gebeden werden afgewezen. Hij zegt nog eens, wat hij nog vroeger gezegd had, dat uit den uitslag eindelijk bleek hoe valschelijk de vijanden zich beriepen op den naam Die zich afkeerig van hen betoonde. Wel is het waar, dat zij zich verhieven op hun tijdelijken voorspoed, zoodat men het er algemeen voor hield, dat zij door God werden begunstigd, terwijl David daarentegen, dag en nacht roepende niets vorderde; maar, toen God het geduld van Zijn knecht genoeg had beproefd, vernietigde Hij hun ijdele hoop en stelde hunne verwachting teleur; ja, keurde ze niet waardig hunne gebeden te hooren. Wij hebben nu de bedoeling van David: omdat de goddeloozen namelijk lang den naam van God valschelijk hebben misbruikt, belacht hij nu hun valsche snoeverij. Verder moeten we nooit vergeten, dat hier gesproken wordt van de hypocrieten, die nooit uit oprechte behoefte God aanroepen, want nooit zal de belofte krachteloos worden, dat God nabij is allen, die Hem in oprechtheid zoeken (Psalm 145 : 18). David zegt dan ook niet, dat zijn vijanden afgewezen waren, toen zij met een ernstige aandrift des harten tot God de toevlucht namen, maar omdat zij met hunne gewone onbeschaamdheid meenden, dat God verplicht was hun in hun misdadige plannen te helpen. Want terwijl de goddeloozen in den uitersten nood hunne gebeden opzenden toonen zij hunne onderdanigheid, hoewel zij verslagen zijn van vrees en beven van angst; toch veranderen zij niet in hun opzet, zoodat zij er berouw van hebben. Voeg er bij dat overmoed en onbuigzaamheid bij hen geldt voor geloof, of dat zij, door twijfel gedreven hunne klachten aanheffen, maar toch altijd zoo, dat zij liever tegen God murmureeren, dan dat zij hun zelfvertrouwen aan Zijn bevel ondergeschikt maken. Maar daar kan hieruit eene nuttige waarschuwing getrokken worden voor allen, die onmeedoogend met ongelukkigen gespot hebben en trotsch de smeekelingen hebben verstooten, dat ook zij op hunne beurt God doof zullen bevinden voor hunne beden. Ook uit het volgende vers leeren wij, hoe God, als Hij de goddeloozen heeft verstooten, aan elke smaad blootstelt en ze *als het slijk* overgeeft ter *vertreding*. Want niet alleen verkondigt Hij hun, dat Zijne ooren gesloten zullen zijn voor de hoogmoedigen en hardvochtigen, maar Hij bedreigt ze ook tevens, dat zij in gelijke mate zullen beloond worden, als zij zelf vroeger jegens anderen hebben gehandeld.

44. *Gij zult mij verlossen uit de twisten mijns volks.*. David vat hier in weinige woorden samen, dat hij op allerlei wijzen

van God hulp ondervonden heeft; want ook een groot gevaar hing hem boven het hoofd door binnenlandsche twisten, als zij niet op wonderbare wijze waren gestild, terwijl de woede des volks binnen de perken bedwongen werd. Doch wat in de tweede plaats gezegd wordt, geschiedde tegen aller verwachting in, dat hij namelijk als volkomen overwinnaar de naburige volken zou verdelgen, die nog maar kort te voren bijna geheel Israël hadden vernield. Want deze ongeloofelijke verandering had er plaats gegrepen, dat hij niet alleen een door rampen geteisterd volk in een oogwenk had hersteld, maar ook volken aan zich schatplichtig gemaakt had, die nog maar kort te voren tot geen vrede waren te bewegen. Reeds dit zou merkwaardig genoeg zijn geweest, dat een volk, na zware verliezen geleden te hebben, ongedeerd was blijven staan en dat het, na herstel van krachten den vroegeren toestand weer had ingenomen; maar God had buiten alle verwachting het deze uiterst zeldzame weldaad verleend, dat het zijn vroegere overwinnaars vermeesterd had. David herinnert beide zaken, dat, toen het volk zich tegen hem verhief, die binnenlandsche onlusten slechts van Godswege zijn gestild; en vervolgens dat onder de leiding en door de kracht van dienzelfden God, machtige volken onderworpen waren en het rijk was uitgebreid, dat onder Saul zwak en half verbroken was. Hierdoor is het duidelijk dat David, zoowel binnen zijn rijk, als daarbuiten tegen de vijanden door God geholpen is. Daar nu verder de H. Geest in dit type ons het Koninkrijk van Christus afbeeldt, zoo kunnen wij weten, dat God op deze wijze opricht en bewaart en dat Hij niet alleen openlijk met Zijn arm strijdt tegen de openbare vijanden, die elders opstaan, maar dat Hij ook de inwendige onlusten en twisten bedwingt. En wat ook in den persoon van Christus van den beginne openlijk gebleken was, dat de eerste vijandschap Hem ten deel viel van de dwaze hardnekkigheid van Zijn eigen volk, dat heeft de ervaring aller tijden aangetoond, dat de twisten en tweespalt, waarmede de hypocrieten de Kerk verdeelen en schade doen, niet minder schadelijk zijn om het rijk van Christus aan het wankelen te brengen als de hevige aanvallen der vijanden indien althans God Zijn hand niet daartegenover verheft. Om nu het Rijk van Zijnen Zoon te bevorderen en te beschermen vernietigt Hij niet alleen voor Hem de vijanden van buiten maar verlost Hij Hem ook van de inwendige onlusten. In den Psalm (bij Samuël) wordt een ander woord genomen voor: *Tot een hoofd der volken zult Gij mij stellen*, — het woord namelijk wat daar staat in 't Hebreeuwsch, beteekent „bewaren" en heeft daardoor betrekking

op het standvastige en het blijvende bezit van het koningschap. Wij weten wel, hoe moeilijk het is hen, die nog niet aan het juk gewoon zijn, onder het juk te houden. Daarom is het geen wonder dat zoo dikwerf de rijken, die pas gesticht zijn, door nieuwe onlusten beroerd worden. Maar David verkondigt nu in den Psalm, dat God de Bewaker is geweest van de waardigheid, welke hij onder Zijne leiding verkregen had, om de volken te bedwingen.

Een volk, dat ik niet kende. Geheel dit verband bevestigt uitnemend, wat ik nu vermeld heb, dat deze woorden niet tot den persoon van David beperkt zijn, maar dat het eene voorspelling is van het toekomstige rijk van Christus. David kon zich wel beroemen, dat hij volken aan zich onderworpen had, wier zeden en karakter hij niet nauwkeurig kende; maar toch is het zeker dat allen, die hij overwon, toch niet geheel onbekend aan hem waren of te ver van hem af woonden. Daarom heeft God dan ook door een zwakke afbeelding het onmetelijke rijk Zijns Zoons geschetst, welker breedte loopt van het Oosten naar het Westen en de geheele wereld beslaat. Wat nu in het volgende vers staat komt op hetzelfde neer: *Zoodra hun oor (van mij) hoort, zullen zij mij gehoorzamen*; want ofschoon David door zijne overwinningen zich zulk een beroemden naam had verworven, dat velen de wapenen neerlegden en zich uit eigen beweging overgaven: zijn zij toch ook vernietigd geworden door de macht der wapenen, welke zij voor hunne oogen zagen aangewend tot het ongeluk hunner vijanden, en kan eigenlijk van hen niet gezegd worden, dat zij op het hooren alleen gehoorzaamheid betoond hebben. Veelmeer past dit op Christus, Die door Zijn Woord de wereld aan zich onderwerpt en Die van vroeger afkeerigen door het hooren alleen gehoorzamen maakt. Voor zooverre nu David den persoon van Christus voorstelde heeft God aan zijne heerschappij ver verwijderde volken onderworpen en volken, die vroeger, alwat de onderlinge betrekking aangaat, aan Israël onbekend waren. Maar dat was slechts een voorspel van de aan Christus beloofde heerschappij welker grenzen tot aan de uiterste streken der aarde behoorden uitgebreid te worden. David heeft zich ook door de wapenen en door krijgsmoed zulk een naam verworven, dat velen uit de Heidenen door vrees verlamd zichzelf aan hem overgaven. Maar zoo wordt onder dit beeld de onderwerping der Heidenen aangetoond, die slechts door de prediking van het Evangelie onder bedwang zijn gebracht. Want de gehoorzaamheid des geloofs, waarin het rijk van Christus vaststaat, is uit het gehoor (Rom. 10 : 17).

45. *Zonen van vreemden.* Op deze plaats wordt beschreven, wat meestal pleegt te gebeuren onder nieuwe heerschappijen, dat namelijk zij, welke onder de macht zijn gebracht, vleiend en deemoedig den overwinnaar hun hulde betuigen; maar slechts met een geveinsde en gedwongene onderdanigheid, omdat zij niet uit eigene beweging hem dienen en gehoorzamen. Want als sommige vertalers het woord „*geveinsdelijk* (*dienen*)" anders vertalen, alsof hij zeggen wilde, dat zijne vijanden met een ijdele hoop waren bedrogen, of, om de straf te ontgaan, geveinsdelijk hadden ontkend eenige vijandschap te hebben bedoeld, dan schijnt dit mij niet voldoende de bedoeling van David weer te geven. En daarom wordt dit woord in 't algemeen hier, zooals elders, (althans naar mijn inzien) genomen voor „onderdanig hulde bewijzen." Want het woord „kachasch" beteekent in 't Hebreeuwsch „bedriegelijk handelen", en heeft somtijds in overdrachtelijken zin dezelfde beteekenis van: zich onderdanig betoonen, of het juk der onderwerping opnemen, echter in den geveinsden en verachtelijken zin van het woord. Nu noemt hij *zonen van vreemde*, of *van vreemden*, die vroeger geheel op zichzelf stonden en niets met Israël te maken hadden. En dit zien wij dat het terecht in Christus vervuld wordt, tot Wien velen smeekende kwamen met een dubbelhartig en geveinsd gemoed, en die de H. Geest zeer bekwaam vreemdelingen noemt; want ofschoon zij onder de uitverkorenen vermengd zijn, voegen zij zich toch met geen oprecht geloof tot hetzelfde lichaam, dat men ze kan houden voor zonen der kerk. Wel is het waar, dat allen, die nu tot één volk behooren, in den beginne uit den vreemden zijn toegevoegd; maar zoodra zij van hart en begeerte veranderen, worden de vroegere vreemdelingen en bijwoners, medeburgers der heiligen en dienstknechten Gods. Wat hij er verder aan toevoegt: *Zonen van vreemden zullen (den moed) verliezen*, *zij zullen sidderen in hunne binnenkameren*, versterkt nog den angstverwekkenden naam, die David bezat, waarvan wij gesproken hebben. Want dat is geen klein bewijs van ontzag, dat menschen, die geborgen zijn in hunne schuilplaatsen en ingesloten binnen hooge versterkingen, door vrees verslagen naar buiten treden. En evenals nu de vijanden van David door vrees buiten hunne versterkingen treden, om onderdanig hem tegen te gaan, zoo noodzaakt ook het Evangelie ongeloovigen, door vrees verslagen, aan Christus onderdanigheid te betoonen. Want dat is (naar het getuigenis van Paulus: I Cor. 14 : 24) de kracht der profetie, dat zij de gewetens overtuigende en de geheimenissen der harten openbaarde, van hen, die vroeger tegenstanders waren, ze door vrees dwingt aan God eere te geven.

47. Dat Jehova leve, en geloofd zij mijne sterkte en verhoogd zij de God mijns heils! 48. De God, die mij wrake verschaft en de volken onder mij brengt. 49. Mijn Bevrijder van mijne vijanden, Gij hebt mij ook verhoogd boven mijne vijanden; Gij hebt mij gered van den man des geweIds. 50. Daarom zal ik U, o Jehova! loven onder de volken en Uwen naam zal ik (psalm)zingen. 51. Die de verlossingen Zijns konings groot maakt en goedertierenheid betoont aan Zijnen Gezalfde, aan David en aan diens zaad tot in eeuwigheid.

47. *Dat Jehova leve.* Indien men dit wil lezen in den zin van een wensch, dan zou het een vreemde manier van spreken zijn, die men echter zou kunnen verontschuldigen als een manier van spreken, ontleend aan de gewoonten der menschen, die niet alleen op deze wijze iemand iets goeds wenschen, maar ook hunne vorsten begroeten in hunne eerbewijzen en lofverheffingen, zoo zou dan ook dit klinken als een soort van lofpsalm. Toch maakt het geen slechten zin, wanneer David eenvoudig verzekert en verkondigt, dat God leeft, dat wil zeggen, dat Hij vervuld is met de hoogste kracht en deugd. Evenwel dit leven ziet niet alleen op het wezen Gods maar moet veel liever worden opgemaakt uit Zijne werken, die ons toonen dat Hij leeft. Zoodra echter Zijne macht aan onze oogen onttrokken wordt, verdwijnt ook uit onze waarneming het gevoel en bewustzijn, dat hij leeft. En daarom wordt van God gezegd, dat Hij leeft, zoolang Hij door duidelijke bewijzen van Zijn macht bewijst de wereld te handhaven. Omdat David nu bij ervaring dit leven Gods gekend had, zet hij dezen Psalm voort met lof- en dankbetuiging. Want, indien wij het lazen in den tegenwoordigen tijd: Jehova leeft, dan wordt het daarop volgende voegwoord „en" eene gevolgtrekking, en moet het aldus opgelost worden: *en daarom geloofd zij mijne sterkte.* Reeds door de toevoeging van „sterkte" en later van „Bevrijder" verzekert hij, wat ik vroeger reeds zeide: dat God niet in het verborgen, allerminst op Zichzelven leeft, maar dat Hij Zijne macht toont in de besturing der geheele wereld. Want het Hebreeuwsche „tsoer" wordt hier handelend genomen, voor hem, die kracht geeft.

48. *De God, Die mij wrake verschaft.* Wederom schrijft David de behaalde overwinningen aan God toe, alsof hij zeggen wilde, dat hij deze nooit had durven verwachten zonder te steunen op de hulpe Gods; daarom erkent hij evenzeer weder God als den eenigen Bewerker; en opdat hij oppervlakkig niet den schijn van zich geven zou een gedeelte van den lof te besnoeien, herhaalt hij met nadruk, dat alles wat hij heeft, hem gegeven is. En wel bekent hij allereerst met hemelsche kracht toegerust te zijn geweest, om zijne vijanden de welverdiende straffen uit te betalen. Omdat het nu bij den eersten indruk vreemd zou kunnen voorkomen, dat de geloovigen door God tot de wraak gewapend worden, moet men echter (gelijk ik vroeger reeds gewaarschuwd heb) de roeping van David in het oog houden. Want hij was hier niet een particuliere persoon, maar het bevel, wat hij opvolgde, gold de koninklijke macht en was hem van Godswege opgedragen. Indien iemand, die beleedigd is, zichzelf tot wreker opwerpt, dan doet hij dingen, welke alleen God toekomen, en daarom is het niet zonder eene Gode verachtende onbeschaamdheid, het hun aangedane onrecht te vergelden; maar God, Die Zichzelven den Wreker noemt, wapent koning en magistraten met het zwaard, en stelt ze aan tot dienaren van Zijne wraak. Daarom heeft David hier het woord „wraak" gebruikt voor de rechtvaardige straffen, die hij, naar het bevel van God, mocht toepassen; op eene wettige en betamelijke wijze zou hij dus gehandeld hebben, vervuld met een ijver des Geestes, en niet met eene neiging des vleesches. Want indien aan de roeping niet eene zekere gematigdheid verbonden is, zullen de koningen tevergeefs er op roemen, dat hun door God de vergelding is toebetrouwd; omdat het niet minder verkeerd is, de vergunning van het zwaard te misbruiken naar willekeur van het vleesch, als het zwaard te trekken, zonder dat God het bevolen heeft. Aan de kerk, die strijdt onder de aanvoering van Christus, is geen andere wraak of vergelding toegestaan, als tegenover de halstarrige vijanden. Het is ons bevolen tegen onze vijanden te strijden met weldaden en voor hun welzijn te bidden; derhalve moeten wij wenschen, dat zij berouw mogen krijgen en geestelijk genezen worden, totdat het duidelijk blijkt, dat hun kwade gezindheid onverdelgbaar en onverbeterlijk is, maar toch moeten wij, wat de wraak betreft, het aan God overlaten, opdat wij niet vóór den tijd bezwijken. Vervolgens besluit David, dat hij niet anders uit de gevaren en moeielijkheden gered heeft kunnen worden, indien hij door de hand Gods niet bewaard was. Hierop heeft betrekking, de *verhooging*, waarvan hij spreekt, dat hij op won-

derbare wijze verhoogd is, opdat hij aan de hevige wraak zijner vijanden zou blootstaan.

50. *Daarom zal ik U loven.* Met dit vers wil hij leeren, dat de ondervondene weldaden Gods, waarvan hij melding gemaakt heeft, een nieuwe en buitengewone lofprijzing waard zijn, zoodat hun gerucht zelfs tot de heidenen doordringt. Want daar is eene stilzwijgende vergelijking tusschen de gewone eerbetooning aan God, die toen de geloovigen gewoonlijk in den tempel bewezen en deze bijzondere dankbetuiging, die niet binnen zulke enge grenzen kon besloten worden. De zin derhalve is deze: Jehova! ik zal niet slechts volgens de voorgeschrevene ceremonie der Wet U dankbetuigen in de vergadering der geloovigen; maar Uw lof zal zich verder uitbreiden, evenals Uw betoonde gunst jegens mij waard is door de geheele aarde vermeld te worden. Verder wordt hier ook eene voorspelling in gezien van het toekomstige rijk van Christus; indien ten minste de heidenen niet waren toegevoegd aan de gemeenschap met het uitverkoren volk, dan zou de lof van God bezongen zijn voor doove ooren en zou het een ijdele en dwaze zaak zijn. En daarom bewijst Paulus door dit getuigenis zeer geschikt en terecht, dat de roeping der heidenen niet toevallig is (Rom. 15 : 9). Want op meer plaatsen zullen wij later zien, dat er in de kerk een heilige plaats wordt gewijd aan de lof van God. En omdat nergens anders als in Judea de naam van God naar waarde en met vrucht kon geprezen worden, totdat de ooren der heidenen geopend waren; heeft God ze door middel van het Evangelie aan Zich verbonden.

51. *Die de verlossingen Zijns konings groot maakt.* Dit vers toont ten slotte aan, waarom God zoo goedgunstig met David gehandeld heeft, omdat Hij hem namelijk tot koning had gezalfd. Want door zich den koning van God te noemen, getuigt hij, dat hij niet ondoordacht zichzelf heeft opgeworpen noch op ongeoorloofde wijze door zamenzweringen was geholpen, maar volgens wettig recht geregeerd heeft, omdat God het zoo wilde. Hij bewijst dat door de zinnebeeldige handeling der zalving, omdat God, met hem door de hand van Samuel te laten zalven even zeker het recht om koning te zijn had verleend, alsof Hij Zijne eigene hand voor ieders oog uit den Hemel gereikt had en hem had geplaatst op den koninklijken zetel. Hij zegt, dat deze verkiezing op uitnemende wijze bevestigd werd door eene voortdurende opvolging van zegeningen; waaruit dan volgt, dat allen, die zijne roeping niet goedkeurden, in openlijken oorlog met God kwamen. De oorzaak schrijft hij verder toe aan de goedgun-

stigheid Gods; zoodat wij weten kunnen, dat dit koningschap alleen is gegrondvest in het welbehagen Gods. Uit dit besluit blijkt nog duidelijk, dan ik vroeger zeide, dat David niet zoozeer uit geschiedkundig oogpunt de wondervolle verschillende gunstbewijzen Gods, welke hij ondervonden had, verhaalt, — als wel, dat hij voorspelt de standvastigheid van zijn koningschap. Ook moet opgemerkt worden, dat onder den naam van *„zijn zaad"* niet alle nakomelingen bedoeld worden, maar dat in het bijzonder die opvolger bedoeld wordt, dien God beloofd had tot een Vader te zullen zijn. Want zoodra als de vaste duur van het koninkrijk voorspeld was, zoolang als de zon en maan aan het hemelruim zouden schijnen (2 Samuel 7 : 12) was het noodzakelijk tot hem af te dalen, die niet voor een tijd maar eeuwig koning zou zijn. Daarom prijst David voor onze oogen zijn zaad, dat met die uitnemende belofte versierd was, welke niet op Salomo noch iemand anders van zijne opvolgers past, dan alleen op den eeniggeboren Zoon van God; zooals ook de apostel in Hebr. 1 : 4 leert dat hij in waardigheid zelfs boven de engelen uitmunt. Daarom zullen wij een recht inzicht hebben in dezen Psalm, als de schaduw ons voert tot het lichaam.

PSALM 19.

INHOUD. David wil de geloovigen opwekken tot het beschouwen van de lof Gods, en stelt Hem voor als in een spiegel door het kunstig samenstel der hemelen, en door de uitnemende, kunstvolle orde daarin; vervolgens bepaalt hij ons bij de Wet, waarin God Zich meer in 't bizonder heeft geopenbaard aan Zijn uitverkoren volk. Daarom gaat hij met meerdere woorden verder over deze bijzondere gunst uitweiden, door het gebruik der Wet aan te bevelen. Eindelijk besluit hij den Psalm met een gebed.

1. Een Psalm van David voor den Opperzangmeester. De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt Zijner handen werk. 2. De eene dag geeft sprake aan den anderen dag en de eene nacht verkondigt wetenschap den anderen. 3. Geene sprake en geene woorden zijn er, waar hunne stem niet wordt gehoord. 4. Hun schrift gaat uit over de geheele aarde, en hunne redenen tot aan het einde der wereld: Hij heeft daarin een tent gesticht voor de zon. 5. En zelf gaat deze als een bruidegom uit hare kamer; als een held verheugt zij zich om het pad te loopen.

6. Van het uiterste der hemelen is haar uitgang en haar omloop tot aan hun einde, en niemand kan zich verbergen voor hare hitte.

1. *De hemelen vertellen.* Ik heb reeds gezegd, dat er in dezen Psalm twee deelen zijn, en in het eerste daarvan verheerlijkt David de eere Gods door Zijne werken en in het tweede verkondigt hij dan de kennis Gods, die nog volkomen in Zijn Woord doorstraalt. Ofschoon hij alleen nu van de hemelen spreekt, is het toch niet twijfelachtig, of onder het voornaamste deel, en de uitnemendheid daarvan is nog duidelijker, verstaat hij bij wijze van synekdoché het geheele bestel der wereld. Niets, namelijk, is zoo verborgen of veracht in de kleinste schuilplaatsen der aarde, of daar wordt een bewijs gezien van de macht en de wijsheid Gods; maar omdat de hemelen een duidelijker beeld hiervan dragen, heeft David vooral deze uitgekozen, wier glans ons er toe brengen zou, om de geheele wereld te beschouwen. Want wanneer iemand uit de beschouwing des hemels God heeft leeren kennen, dan zal hij niet alleen op de oppervlakte der aarde, maar zelfs Gods wijsheid en macht leeren kennen en bewonderen in elk kleinste plantje. In het eerste vers herhaalt hij, volgens zijne gewoonte dezelfde zaak tweemaal. Want hij voert de hemelen aan als getuigen en verkondigers van de eere Gods, terwijl hij aan een stom schepsel een vreemde hoedanigheid toeschrijft, die beter de menschen hunne ondankbaarheid kon verwijten, als zij zulk een duidelijk getuigenis met doove ooren voorbijgaan. Want deze manier van spreken heeft meer kracht, om de menschen over te halen of indruk op hen te maken, dan als hij gezegd had: „de hemelen toonen". Wel is het reeds een groote zaak, als ons de schoonheid des hemels een levend beeld van God voor onze oogen brengt, maar, omdat de mededeeling van een weerklinkende stem lichter de gemoederen opwekt of ten minste zekerder en met meerdere vrucht onderwijs geeft, dan eene eenvoudige beschouwing, waaraan geene herinnering verbonden is, daarom moet men de nadruk van deze manier van spreken opmerken, als hij zegt, dat de hemel door zijn roepen de lof van God verkondigt. De herhaling, welke in het tweede lid volgt, is eene verklaring van het eerste. Want David verklaart hoe de hemelen ons de eere Gods melden, omdat zij namelijk openlijk bewijzen niet toevallig ontstaan te zijn, maar dat zij door den voortreffelijksten Werkmeester op wonderbare wijze zijn geschapen. Het kan namelijk niet anders of de beschouwing der hemelen voert ons tot eenzelfden Maker, en

het bewonderenswaardige onderscheid, dat daarin zichtbaar is, de rangschikking en de schitterende schoonheid leggen het duidelijkste bewijs af van Diens voorzienigheid. Wel herhaalt de H. Schrift de tijd en de wijze der schepping, maar ook, terwijl God niet spreekt, roepen de hemelen zelve luide uit, dat zij door Zijne handen geformeerd zijn, wat op zichzelf reeds een overvloedig getuigenis geeft van Zijne eer. Want zoodra als wij God bekennen als den Maker der wereld, worden onze zinnen noodzakelijk gebracht tot bewondering van Zijne onmetelijke goedheid, wijsheid en macht.

2. *De eene dag geeft sprake aan den anderen dag.* Ofschoon de filosofen nauwkeurig weten, hoe schoon de sterren geordend en onderscheiden worden, zoodat onder zulk een menigte geene verwarring bestaat, toch is voor de onwetenden en ongeletterden de geregelde opvolging der dagen een vaster bewijs van deze Voorzienigheid Gods. David gaat derhalve van de hemelen niet over op de andere deelen der wereld, maar door een meer waarneembaar en voor de hand liggend bewijs, bevestigt hij, wat hij vroeger zeide, dat de eer van God niet alleen in de hemelen uitblonk, maar zelf door hen verkondigd wordt. Ofschoon de woorden verschillend uitgelegd kunnen worden, blijft de zin toch ongeveer hetzelfde. Sommigen verklaren het aldus, dat er geen dag voorbijgaat, waarop God niet het een of ander duidelijk bewijs van Zijne macht geeft. Anderen willen weder hierin opmerken eene toeneming der kennis, zoodat een volgende dag altijd iets nieuws te voorschijn brengt. Minder goed is, wat sommigen verstaan, dat de dagen en de nachten onder elkander spreken en onderhandelen over de roem van hunnen Schepper. Ik voor mij twijfel niet of David heeft uit de ordelijke afwisseling van dagen en nachten willen leeren, dat God met een bewonderenswaardig plan de loop en het afgaan van zon, maan en sterren regelt. Het doet er weinig toe, of wij nu vertalen: „de eene dag na den anderen" of „de eene dag tot den anderen", omdat slechts bedoeld wordt de passende regelmaat der tijden, die bestaat uit de opvolging van dagen en nachten. Wel zou één dag, indien wij genoeg opmerkzaam waren naar het behoorde, voor ons voldoende bewijs zijn voor de eer van God, en zou één nacht denzelfden dienst kunnen bewijzen. Maar wanneer wij dagelijks de zon en de maan hun loop om de wereld zien maken, overdag de zon boven onze hoofden staan en de maan zien komen op haar beurt, langzamerhand de zon zien opklimmen en tevens dichter tot ons naderen, daarna op

haar weg zien terugkeeren, zoodat zij zich maar weinig van ons verwijdert, en dat hierdoor de lengte van dagen en nachten bepaald wordt en dat deze afwisseling door een gelijke wet zóó beschikt is, dat zij jaarlijks terugkeert; — voorwaar dat is nog een veel duidelijker bewijs. Daarom zegt David niet zonder reden, dat, ofschoon God zelve geen woord spreekt, toch de goed geregelde opvolging van dagen en nachten op uitmuntende wijze de lof van God verkondigt; en dat er nu geen voorwendsel van onkunde voor de menschen meer overblijft, omdat zij, terwijl de dagen en de nachten zoo goed ons den dienst van leermeesters bewijzen, genoeg kennis kunnen afleiden uit hun onderwijs.

3. *Geene sprake.* Dit vers bevat twee bijna tegenovergestelde uitleggingen, en beide hebben reden van bestaan; omdat het letterlijk aldus gelezen wordt: „geen taal en geen woorden, hunne stem wordt niet gehoord." Sommigen trachten de twee verzen te verbinden, alsof de zin ondergeschikt was van het volgende lid: *over de geheele aarde*, enz. Volgens hen zou dan de beteekenis deze zijn, dat, hoewel de hemelen stom zijn en niet begaafd met de mogelijkheid tot spreken, zij toch met eene voldoende duidelijke en klankvolle stem Gods lof verkondigen. Maar als David dit bedoeld heeft, wat voor noodzaak lag er dan in, om dit driemaal te herhalen, dat de hemelen geen gearticuleerde stem bezitten? Dat zou eene onbeteekenende herhaling zijn van eén zeer bekende zaak, die niet weer opnieuw behoefde ingeprent te worden. De andere uitlegging nu, zooals die ook meer aangenomen wordt, schijnt ook meer toepasselijk te zijn. Want in de Hebreeuwsche taal, die kort en bondig is, moet dikwijls het een of ander woord worden ingevoegd; vooral hebben de Hebreën de gewoonte de betrekkelijke voornaamwoorden weg te laten.

Voeg er bij, dat de derde ontkenning „beli" meer een uitzondering aanduidt van de voorafgaande leden; alsof er gezegd was, dat het onderscheid van spreken geen beletsel in den weg legde, dat de lof der hemelen overal gehoord werd. Want het verschil van talen maakt, dat er geen geregeld verkeer kan zijn tusschen de verschillende volken, en die het welsprekendst soms is onder zijn eigen volk, moet zwijgen onder vreemden of moet voor een „barbarus" worden gehouden, indien hij beproeft te spreken. Ja zelfs, indien iemand de kennis heeft ontvangen van alle talen, zal hij toch nooit tegelijk tot een Grieksch en Latijnsch man kunnen spreken; want zoodra hij tot dezen of genen spreekt, zal hij door de anderen niet kunnen verstaan worden. David ver-

sterkt derhalve de uitwerking van dit getuigenis, dat de hemelen van hunnen Schepper geven, als door eene stilzwijgende vergelijking; alsof hij zeggen wilde, dat, hoewel de volken onderling in hunne talen verschillen, de hemelen toch eene algemeene taal bezitten, om gelijkelijk allen te kunnen leeren; zoodat dus alleen de onoplettendheid de oorzaak is, dat zelfs de vreemdste volken geen voordeel weten te trekken uit den mond van een en denzelfden leermeester.

4. *Hun schrift gaat uit over de geheele aarde.* Dit vers verklaart op welke manier de hemelen bij alle volken zonder onderscheid, overal hunne lofzangen bekend maken; omdat over de geheele aarde de menschen begrijpen, dat de hemelen hun als getuigen voor oogen gesteld zijn, die de eer van God vermelden. Maar omdat het woord „qot" in 't Hebreeuwsch nu eens lijn, dan weer richtsnoer beteekent, zien sommigen er deze beteekenis in, dat de inrichting der hemelen als ordelijk en in regelmaat opgesteld zijnde, in lengte en breedte Gods lof verkondigen. Maar omdat David hier de schoonheid der hemelsche inrichting als een leermeester laat optreden, die de roem van God verkondigt, zou het weinig zin hebben, om hier te zeggen, dat de lijnen des hemels loopen tot aan de einden der aarde. Voeg er nog bij, dat hij dadelijk daarop in het tweede lid er aan toevoegt, dat hunne woorden overal gehoord worden, wat is er dan voor gelijkenis tusschen woorden en het voorkomen van een gebouw. Maar als wij vertalen door „Schrift", dan passen deze twee zaken goed bij elkander, dat in de hemelen de lof van God beschreven is, als in een voor allen geopend boek, en tevens dat zij een weerklinkende stem hebben ontvangen, die tot aller oor doordringt. En zoo worden wij herinnerd, dat die taal, waarvan vroeger melding gemaakt is, (om zoo te zeggen) ook zichtbaar is. Want de hemelen spreken eigenlijk voor de oogen en niet voor de ooren, zoodat David terecht hunne uitnemend gerangschikte orde bij „Schrift" vergelijkt. En dat verder het Hebreeuwsch woord een lijn op schrift kan beteekenen, blijkt duidelijk genoeg uit Jesaia 28 : 10, waar God de Joden vergelijkende met kinderen, die door hun leeftijd nog niet genoeg ontwikkeld zijn, aldus spreekt: „Het zal voor hen zijn gebod op gebod, gebod op gebod, regel op regel, hier een weinig, daar een weinig." En de beteekenis daarvan is (mijns inziens) geen andere als deze, dat de lof van God niet door kleine, onduidelijke letters bekend is gemaakt, maar staat uitgedrukt in heldere, duidelijke letters, zoodat allen het gemakkelijk lezen kunnen. Tot hiertoe heb ik de

natuurlijke beteekenis van den profeet verklaard. Want als dit gedeelte van den Psalm in allegorischen zin is genomen, dan zullen de lezers gemakkelijk begrijpen, dat dit zonder eenige reden geschied is. In het begin heb ik er de aandacht reeds op gevestigd, gelijk ook uit het verband blijkt, dat David, vóórdat hij komt aan de Wet, de lof van God wil vooropgesteld zien in het samenstel der wereld. Indien wij nu van de hemelen, de apostelen en van de zon, Christus maken, dan heeft die verdeeling geene reden meer van bestaan, waar dan nog bijkomt dat het een geheel verkeerde manier van spreken zou zijn, om in één verband eerst het Evangelie en dan de Wet te stellen. Maar omdat niets duidelijker is, dan dat hier gesproken wordt over de kennis van God, die in de wereld, als in een spiegel, aan allen zich openbaart, zal ik niet verder hierover uitweiden. Omdat echter die allegorische uitleggers een bewijs hebben gezocht in de woorden van Paulus, moet die moeielijkheid nog opgelost worden. Paulus namelijk, sprekende over de roeping der heidenen, neemt als grondbeginsel, dat „een ieder die den naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden;" maar hij voegt er aan toe, dat hij niet aangeroepen kan worden, zoolang als de leer des Evangelies niet bekend is. Maar, omdat de Joden meenden, dat het niet vrij was van heiligschennis, als Paulus zoo algemeen aan de heidenen de zaligheid belooft, vraagt hij of zij het dan niet gehoord hebben. En hij antwoordt, dat volgens deze plaats hun een leerschool geopend was, waarin zij God konden leeren vreezen en dienen, omdat: „*hun schrift uitging over de geheele aarde*, *enz.*" Paulus zou toen wel wat te vroeg gezegd hebben, dat de stem des Evangelies uit den mond der apostelen in de geheele wereld gehoord was, terwijl zij nog slechts tot weinigen was doorgedrongen. Hunne prediking althans was nog in geene verre streken geschied, maar bleef nog binnen de grenzen van Judea besloten. Toch is de bedoeling van den apostel allerminst twijfelachtig, want hij wilde zeggen, dat God reeds in de voorafgegane eeuwen aan de heidenen Zijn roem had bekend gemaakt, en dat dit nu een voorspel was van nog meerdere kennis. Want ofschoon voor een tijd de toestand van het uitverkoren volk onderscheiden was van de heidenen, behoefde het toch niet onbegrijpelijk te schijnen, dat God eindelijk aan beiden zonder onderscheid bekend maakte, die Hij vroeger op gelijke wijze tot Zich geroepen had; evenals hij op een andere plaats zegt, dat God voor een tijd de heidenen langs hunne eigene wegen heeft laten dwalen, maar hen toch niet zonder getuigenis gelaten heeft. (Hand. 14 : 16, 17.) En daardoor begrijpen wij, dat

de menschen, die zich verbeelden dat Paulus van den letterlijken zin afgeweken was, al te zeer zich vergist hebben. De lezers zullen het ook nu nog gemakkelijker begrijpen uit onze commentaren op die plaats.

Hij heeft voor de zon een tent gesticht. Evenals David uit het geheele bestel der wereld hoofdzakelijk de hemelen heeft uitgekozen, om daarin ons het beeld van God te doen aanschouwen, omdat het daar beter gezien wordt evenals iemand, die op een hooge zitplaats gezeten is; zoo wijst hij ons nu op de zon als op de hoogste trap gesteld, omdat in haar glans de Majesteit van God zich schitterender vertoont. Want ofschoon andere planeten ook hun loop en richting hebben en het firmament alle vaste sterren in zijn omwenteling medeneemt, toch zou David te vergeefs zich afgemat hebben om de geheimen der astrologie voor eenvoudigen en ongeleerden te verklaren. Daarom heeft hij met de noodige kracht en klem gesproken, om de geheele wereld van ondankbaarheid te kunnen beschuldigen, wanneer zij door het beschouwen der zon alleen nog niet er toe gebracht was, om God te vreezen. Dit is ook de reden, waarom hij zegt, dat voor haar een tent gesticht is; en daarna dat zij van het eene uiterste des hemels uitgaat en snel voortgaat tot het tegenover gelegen deel. Want hij handelt niet nauwkeurig over den geheelen loop der zon, zooals hij dat onder filosofen gedaan zou hebben, maar zich schikkende naar de meest eenvoudigen, bepaalt hij zich slechts tot wat met de oogen gezien wordt. Daarom verzwijgt hij de helft van haar loop, die op ons halfrond niet gezien wordt. Drie dingen wil hij namelijk in de zon opgemerkt zien: ten eerste, de schoonheid en voortreffelijkheid van haar vorm; daarna de snelheid van haar loop, en ten derde, de ongeloofelijke kracht harer hitte. In haar waarde en sieraad vergelijkt hij haar met een *bruidegom*, en vervolgens vergelijkt hij haar met een snellen looper. Want vroeger was er een bijzondere snelheid onder de menschen, die zich in het worstelperk oefenden met een vierspan of in den wedloop; en al verschilt nu de snelheid der zon zeer veel hiervan, toch kan David onder de gewoonten der menschen niets anders vinden, wat er dichter bijkomt dan dit. Dat sommigen een „levenwekkende" warmte meenen te zien in het derde deel, kan ik niet toestemmen. Wel is dit een wondervol werk Gods en een zeldzaam bewijs van Zijn goedheid, dat de kracht der zon doordringt tot de aarde en haar bezielt en vruchtbaar maakt; omdat hij zegt dat „*niemand zich kan bergen voor hare hitte*", versta ik dit liever van den hevigen gloed, waardoor de menschen zoowel als de andere

levende wezens, planten zoowel als boomen verschroeid worden; bovendien zou ook niemand wenschen aan de levenwekkende warmte te ontkomen, waardoor wij toch weten, dat we leven moeten.

7. De Wet des Heeren is volmaakt, bekeerende de ziel; het getuigenis van Jehova is getrouw, den eenvoudige in wijsheid opleidende. 8. De bevelen van Jehova zijn recht, verblijdende het hart, het gebod des Heeren is rein, verlichtende de oogen. 9. De vrees van Jehova is oprecht, blijvende tot in eeuwigheid, de rechten van Jehova zijn waarheid, en tegelijk ook rechtvaardig.

7. *De Wet des Heeren.* Nu volgt het tweede deel van den Psalm. Want nadat hij aangetoond heeft, dat het geheele menschelijke geslacht voldoende onderricht wordt over den eenigen God door stemmelooze leermeesters, wendt hij zich nu tot de Joden aan wie God zich nog daarenboven had geopenbaard door Zijn Woord. Want wat de hemelen van God getuigen, kan de menschen niet zóóver brengen, dat zij de rechte vreeze Gods zullen leeren, maar heeft slechts die kracht, dat zij niet te verontschuldigen zullen zijn. Wel is het waar, dat, wanneer wij niet al te onleerzaam zijn, er in de beschouwing der wereld bewijzen genoeg zijn, om ons tot godsvrucht te dringen; maar, omdat wij bij helder licht zelfs nog als blinden worden bevonden, zal die schitterende openbaring van de eere Gods ons niets baten, wanneer Gods Woord haar niet ter hulpe komt, al moet ook die openbaring even genoeg zijn als het duidelijkste woord. Daarom schenkt God aan de menschen, die Hij besloten heeft te roepen tot de zaligheid, een bijzondere gunst. Al heeft dan ook God vroeger aan allen, zonder onderscheid, Zijn bestaan getoond, heeft Hij toch aan de kinderen Abrahams een afzonderlijke Wet gegeven, die ze moest brengen tot een meer zekere en nauwkeurige kennis van Hem, en hoe volgt daar niet uit, dat daardoor de Joden door een dubbele reden verplicht waren God te dienen. Want als de heidenen reeds geene onwetendheid kunnen voorwenden, tot wie God slechts gesproken heeft door stemmelooze schepselen, hoeveel te minder zal dan de zorgeloosheid en onopmerkzaamheid van hen zijn te dulden, die er niet aan denken te letten op de stem, die uit Zijn heiligen mond zelf voortkomt. De bedoeling van dit alles is dan ook, om de Joden

meer aan te sporen tot gehoorzaamheid aan God, die door zulk een heiligen band aan Hem zijn verbonden. Verder verstaat hij onder het woord „Wet" niet alleen de regel om rechtvaardig te leven of de tien geboden; maar hij verstaat er door het geheele verbond, waardoor hij dat volk van de geheele wereld onderscheiden heeft, en de gansche leer van Mozes, waarvan hij de verschillende onderdeelen noemt met de woorden: *getuigenissen*, *bevelen*, enz. Want deze lofspraak, waarmede hij de Wet aanbeveelt, zoude niet sluiten op de enkele tien geboden, wanneer er niet bijkwamen de bijzondere liefde, waardoor Hij ze aannam als kinderen en de beloften, welke daaruit voortvloeiden; in één woord, al die wetenschap, waaruit de ware godsdienst en godsvrucht bestaat. Wat nu de Hebreeuwsche woorden betreft, ik zal mij maar niet vermoeien, om de beteekenis van elk woord nauwkeurig weer te geven, want uit andere plaatsen blijkt het genoeg, hoe licht men zich soms vergissen kan. Wel wordt onder het woord „Aedah" (getuigenis) in het algemeen verstaan het „verdrag", waardoor de kinderen Abrahams wederkeerig van hun kant, trouw en gehoorzaamheid aan God beloven, als Deze aan hen beloofd heeft hun tot een God te zullen zijn. Daar is dus een wederkeerig verbond tusschen God en Zijn volk. Het woord „Paqoedim", dat ik, in navolging van anderen door „*bevelen*" vertaald heb, willen sommigen laten zien op de „ceremoniën", maar, mijns inziens, niet terecht, omdat ik zie dat het bijna overal voorkomt in den zin van „bevelen." Het woord „Mitzwah", dat er onmiddellijk op volgt, is bijna synoniem hiermede. Over de andere woorden zullen wij ter bestemder plaatse spreken.

De eerste aanbeveling der Wet is, dat zij is geheel of *volmaakt*, met welk woord David wil zeggen, dat, wanneer iemand behoorlijk in de Wet van God onderwezen is, dat hem niets ontbreekt, aan de volmaakte wijsheid. Want hoewel er in de ongewijde schriften wel ware en nuttige gedachten verstrooid liggen en ook God in de gemoederen der menschen een zekere kennis der rechtvaardigheid gelegd heeft, veroorzaakt toch het bederf onzer natuur, dat er onder de menschen geen zuiver licht van Godskennis gevonden wordt, maar slechts sommige onvolmaakte leerstellingen, die dan nog wel onder een duistere onkunde zijn bedolven. Daarom verkondigt David terecht de lof der Wet, omdat zij eene volmaakte en volkomen wijsheid bevat. Omdat de *bekeering der ziel*, waarover hij onmiddelijk daarop spreekt, ongetwijfeld niet genomen wordt in den zin van „verbetering", heb ik niet geaarzeld het aldus te vertalen. Daar zijn er wel, die al te spitsvondig hier filosofeeren over het berouw en de

hervorming van den mensch. Ik wil wel bekennen dat door de Wet Gods de ziel niet herschapen wordt, zonder dat zij vernieuwd wordt tot rechtvaardigheid; maar ondertusschen moet de eenvoudige beteekenis van David in 't oog gehouden worden, dat evenals de ziel het lichaam leven geeft, zoo ook de Wet het leven is der ziel. Als hij namelijk zegt dat de ziel bekeerd wordt, zinspeelt hij op den ellendigen staat, waarin wij allen geboren worden. Want ofschoon er van dien eersten toestand enkele overblijfselen nog overig zijn, hoewel toch geen enkel deel geheel vrij is van besmetting en onreinheid, verschilt toch de onreine staat der ziel weinig van den dood, en reikt tenminste tot den dood. Daarom is het noodig, dat God ons met Zijne Wet ter hulpe komt, niet omdat de letter der Wet op zichzelf dit vermag; zooals later breedvoeriger zal gezegd worden; maar omdat God tot de bekeering der zielen als instrument Zijn Woord bezigt. Als hij daarop zegt: *het getuigenis van Jehova is getrouw*, dan is dat slechts eene herhaling van den voorafgaanden zin, dat de volmaaktheid der Wet en de trouw of waarheid van Gods getuigenis hetzelfde beteekenen; wanneer wij tenminste ons laten besturen door het Woord Gods, dan bestaat er geen gevaar van dwalen, want langs dezen weg leidt de Heere tot zaligheid. De *opleiding van wijsheid* schijnt er aan toegevoegd te zijn, als een begin der bekeering der ziel. De wetenschap toch is de uitnemendste begaafdheid der ziel, en David leert dat die uit de Wet verkregen wordt, waar wij van nature daarvan verstoken zijn. En wanneer hij het woord „*eenvoudigen*" of eigenlijk „kleinen" gebruikt, bedoelt hij niet zoozeer een zeker soort van menschen, in onderscheiding van anderen, die uit zichzelven wijs genoeg zijn; maar hij waarschuwt alleerst, dat niemand met de rechte kennis is begaafd, als hij die niet door de Wet van God heeft verkregen. Tevens toont hij ook aan, welke soort van discipelen God vraagt; die namelijk in eigen oog geen kennis bezitten en aan de kinderkens gelijk willen worden, opdat de inbeelding van hunne eigene kennis niet zou verhinderen, dat zij zich geheel lieten leiden en leeren door het Woord Gods.

8. *De bevelen van Jehova.* Ofschoon David niets bijzonders schijnt te zeggen, wanneer hij de bevelen des Heeren recht noemt, zal toch een ieder deze lofspraak van geen klein gewicht achten, die het onderscheid opmerkt tusschen de rechtheid der Wet en de kronkelwegen, waarin de menschen verwikkeld worden, als zij hun eigen meening volgen. Wij weten ook hoezeer een ieder aan zichzelf is gehecht en hoe moeielijk het is het zelfvertrouwen

op eigen valsche wetenschap uit ons gemoed te verwijderen. Derhalve is het eene belangrijke wetenschap, dat het leven van den mensch niet beter en niet anders kan ingericht worden, dan overeenkomstig de Wet Gods, zonder welke hij altijd geslingerd wordt op kronkelwegen en dwaalwegen. Hij voegt er in de tweede plaats aan toe: *dat de bevelen van Jehova het hart verblijden;* omdat er geen andere degelijke vreugde bestaat als die van een goed geweten, welke vreugde wij dan eerst genieten, als we de overtuiging in ons omdragen, dat ons leven Gode welgevallig is. Wel is de oorzaak der vrede gelegen in het geloof, dat ons als een genadebewijs met God verbindt; maar toch ontstaat hieruit voor den godvreezende een onwaardeerbare vreugde, dat zij weten niet ondoordacht en onvruchtbaar zich in te spannen, wanneer zij God hebben tot den Scheidsrechter en Belooner van hun leven. En ten slotte wordt deze vreugde gesteld tegenover alle zondige aanloksels en begeerlijkheden, die ons arm gemoed tot ons groot nadeel verlokken; alsof David wilde zeggen, dat allen, die met lust de zonde dienen, zich een veelvoudige stof van smarten vergaderen, maar dat er door de beoefening der Wet Gods een zuivere vreugde verkregen wordt. — Op het einde van het vers leert hij dat de regel van Gods Wet *rein is en de oogen verlicht*, en toont daardoor aan dat het tevergeefs is ergens anders een onderscheid te zoeken tusschen goed en kwaad, omdat al wat de menschen bij zichzelve vinden slechts strekt om de reinheid van het leven met hun besmetting te bezoedelen. Dat zij met al hunne scherpzinnigheid dan ook blind zijn en altijd in de duisternis dwalen, totdat zij hunne oogen keeren tot het licht der hemelsche wijsheid. En daaruit volgt dan ook, dat niemand recht wijs is dan die God volgt als zijn Leidsman en Leermeester en die bedacht is op den vrede, welken Hij door Zijn Woord toont. Maar hieruit ontstaat geene geringe kwestie, omdat deze lof der Wet, waarvan David spreekt, door Paulus geheel en al wordt omvergeworpen. Want hoe is het met elkander te vereenigen, dat de Wet de zielen bekeert, terwijl zij toch aan den anderen kant doodelijk is en doodt; dat zij het hart verheugt en toch den geest der dienstbaarheid verwekt en schrik aanjaagt; dat zij de oogen verlicht, en toch als met een sluier het inwendige licht onderdrukt? Maar laat dan eerst bedacht worden, waarvoor ik eerst al gewaarschuwd heb, dat David niet spreekt over de geboden alleen, maar het geheele verbond samenvat, waardoor God de zonen van Abraham tot een volk aan zich verbond, daarom voegt hij aan den regel, om wel te leven, er de genadige beloften des heils aan toe. Maar Paulus had het

tegen de verkeerde uitleggers der Wet, die haar afscheidden van de genade en den Geest van Christus en bedoelt alleen de bediening van Mozes. Wanneer ook de Geest van Christus de Wet niet levend maakt, dan is zij buiten twijfel niet alleen nutteloos, maar ook doodelijk voor Zijne discipelen. Want buiten Christus ligt er in de Wet slechts een onverbiddelijke gestrengheid, die het geheele menschelijke geslacht onderwerpt aan den Goddelijken toorn en de Goddelijke vervloeking. Daar blijft ook nog een tegenstand des vleesches in ons, welke de haat tegen God en Zijn Wet in ons doet ontvlammen, waaruit die betreurenswaardige dienstbaarheid en vreeze voortkomt. Deze verschillende opvatting der Wet verzoent gemakkelijk die zoogenaamde tweespalt tusschen David en Paulus, omdat de bedoeling van Paulus is, aan te toonen, waarin de Wet op zichzelve beschouwd, ons tot voordeel kan zijn. (Zoolang zij zonder de belofte der genade met gestrengheid de verplichtingen van ons afeischt, die wij jegens God hebben); en David prijst de geheele wetenschap der Wet, waarmede het Evangelie overeenkomt, en daarom verstaat hij Christus daar onder.

9. *De vreeze van Jehova is rein.* Hier wordt onder de vreeze des Heeren verstaan de manier om God te dienen; het woord moet dan ook in actieven zin worden genomen voor de wetenschap, die ons voorschrijft hoe men God behoort te vreezen; want over het algemeen vreezen de menschen God op eene zoodanige wijze, dat zij door het bedenken van verkeerde en bedriegelijke eeredienstén, meer Gods toorn over zich inroepen. Terecht veroordeelt daarom David dan ook, als van terzijde de verkeerde neigingen der menschen en verzekert hij, dat de betrachting der Wet vrij is van elke vlek. Hij voegt er aan toe: *„en zij blijft tot in eeuwigheid,"* alsof hij het een eeuwigdurende schat van geluk noemde. Klaarblijkelijk geeft zich dan ook de wereld ondoordacht over aan vergankelijke dingen, als zij, met het grijpen naar de schaduw van een genotvol leven, het ware geluk verliest. Door in het tweede lid de bevelen des Heeren met de eigenschap van *waarheid* aan te duiden, geeft hij duidelijk de ijdelheid te kennen van al wat de menschen, met achterstelling der Wet, naar eigen oordeel ondernemen. Niet beter had hij ons kunnen aansporen tot ijver en liefde voor de Wet, dan door die herinnering, dat allen, welke buiten de Wet om, zich een regel om te leven trachten te stellen, zichzelf bedriegen en een zuiver droombeeld naloopen. Ook vergissen zij zich (mijns inziens) die onder *bevelen* slechts de geboden van de tweede tafel verstaan willen, terwijl het in 't plan van David lag op verschillende

wijzen de voordeelen op te noemen voor de getrouwe betrachters van Gods Wet. En als hij zegt: *tezamen zijn zij rechtvaardig* dan wil dit niets anders zeggen als dat zij zonder eenige uitzondering alle rechtvaardig en goed zijn. Door deze lofspraak onderscheidt hij de Wet van alle ongewijde geleerdheid, omdat er in haar geen enkele vlek of smet wordt bevonden, maar zij volmaakt is in alle deelen.

10. Zij zijn begeerlijker dan goud, ja, dan veel fijn goud en zoeter dan honig en honigzeem. 11. Ook wordt Uw knecht door het beschouwen daarvan voorzichtig bevonden en is er in het houden daarvan veel loon.

Nu verheerlijkt hij de Wet Gods deels door haar waarde, deels door haar zoet. Deze lofspraak hangt ook af van de voorafgaande, omdat zoovele en zoo groote voordeelen, die hij onlangs aangetoond heeft, terecht ons noodzaken moeten de hemelsche wetenschap te stellen boven het goud en het zilver en haar te achten als de grootste schat. Sommigen vertalen ook in plaats van *fijn goud:* edelgesteente; maar de meer algemeene vertaling ziet op zuiver en goed gesmolten goud, wat door vele andere Schriftplaatsen bevestigd wordt. Het woord is in 't Hebreeuwsch afgeleid van een werkwoord dat „versterken" beteekent, daarom kan er niet het goud van een bepaalde landstreek mede bedoeld worden, zooals bijvoorbeeld van Ophir, maar het door kunst gezuiverde goud. Integendeel blijkt juist uit Jeremia 10 : 9, dat het land Uphaz daarvan zijn naam ontvangen heeft, omdat het mijnen bezat van het fijnste goud. De afleiding van het Latijnsche woord „obrizum" is onzeker, alleen Hieronymus gist dat het beteekent: aangebracht uit het land Ophir, alsof er dus stond: Ophrizon. De hoofdzaak is dat de Wet niet naar verdienste beoordeeld wordt, als wij haar niet stellen boven al de rijkdommen der wereld. Wanneer dit oordeel bij ons vaststaat zal het ons gemakkelijk verlossen van eene al te groote begeerte naar goud en zilver. Daar moet echter bij dit oordeel nog liefde en vermaak komen, opdat de Wet niet alleen ons tot gehoorzaamheid dwinge maar ook liefelijk bekoore; maar dan moeten ook tegelijk onze vleeschelijke begeerlijkheden verbeterd worden, waardoor wij natuurlijk bevredigd worden, zoolang wij zulk een verkeerden smaak zullen hebben om de rechtvaardigheid Gods te verachten. We mogen dan ook wederom de gevolgtrekking maken, dat de toepassing hier niet alleen geldt van de eenvoudige geboden en de doode letter, maar dat wij tegelijk de beloften er onder verstaan mogen,

welke de genade Gods ons aanbiedt; want indien de Wet slechts verschrikte door te bevelen, hoe zou zij dan ooit bemind kunnen worden? Indien zij althans gescheiden werd van de hoop op vergeving en van den Geest van Christus, dan zou zij zóó weinig hebben van het zoete der honig, dat zij veel meer de treurenden zou dooden door haar bitter.

11. *Ook Uw knecht.* Ofschoon dit in 't algemeen op alle vromen kan toegepast worden, wordt het toch terecht van David zelf verstaan, zoodat hij getuigt dat hij uit eigen ervaring zeer wel weet, wat hij tot hiertoe geleerd heeft. En niemand gewis zal naar waarheid en in ernst kunnen spreken over de hemelsche wijsheid, die haar niet in zijn hart geworteld onderhoudt. David bekent dan ook, dat hij alles, wat hij bezit aan verstand om zijn leven te regelen en te vormen, uit de Wet van God ontvangen heeft. Ofschoon hij nu voornamelijk van zichzelven spreekt, stelt hij toch in zijn eigen voorbeeld een algemeenen regel, dat alleen de Wet van God meer dan voldoende nut afwerpt, als men zoekt naar een regel, om zijn leven goed in te richten; maar dat men zijn loopbaan aan vele dwalingen onderhevig ziet, zoodra men van haar afwijkt. Ook moet nog opgemerkt worden, dat David zijne woorden in eens afbreekt en zich tot God keert en Hem als Zijn getuige aanroept, opdat hij daardoor des te zekerder ons de overtuiging zou schenken, dat hij oprecht en uit het diepst van zijn hart spreekt. Omdat het Hebreeuwsche woord „tsâhâr" zoowel „onderwijzen" beteekent als „zich hoeden voor iemand of iets," vertalen sommigen: Uw knecht wordt door Uwe bevelen onderwezen of vermaand. Maar, omdat het vollediger zin geeft dat iemand, die zich door God laat besturen, voorzichtig of op zijne hoede gevonden wordt, daarom heeft mij deze vertaling ook meer aangestaan. In het tweede lid verklaart hij, dat allen, die zich aan God overgeven, om de, door Hem voorgeschrevene, rechtvaardigheid te bewaren, allerminst tevergeefs zich vermoeien, omdat er bij God een overvloedig loon voor hen weggelegd is. Bovendien is ook dit geen kleine aanbeveling voor de Wet, dat de Heere daarin met ons een overeenkomst treft en Zich verplicht, om zoo te zeggen, onze gehoorzaamheid te beloonen. Want ofschoon Hij volgens recht van ons eischt, wat Zijn wet bevat, belooft Hij toch edelmoedig aan Zijne knechten een onverschuldigd loon. Wel is het waar, dat de beloften der Wet krachteloos worden gemaakt door onze ondeugd, omdat zelfs de volmaaktste verre is van eene volkomene rechtvaardigheid; maar toch is er voor de menschen geene belooning van

werken te verwachten, zoolang zij niet geheel en al aan de Wet voldoen. Daarom komen deze twee dingen goed met elkander overeen, dat het eeuwige leven een loon voor hun werk zal zijn, indien men ten allen deele de Wet vervult, en dat er toch in de Wet een vervloeking klinkt voor alle menschen, omdat de geheele wereld te kort schiet in de rechtvaardigheid der werken. Ook in het volgende vers zal dit spoedig blijken. Want nadat David deze weldaad der Wet vermeld heeft, die een overvloedig loon verschaft aan de godvreezenden, brengt hij spoedig de rede op iets anders over en roept uit: Wie zal zijne misdaden kennen? En, als hij dan alle menschen den eeuwigen dood waardig oordeelt, vernietigt hij alle zelfvertrouwen, dat op de verdienstelijkheid der werken kan berusten. Indien iemand wil aanmerken, dat dan de Wet tevergeefs met zulk een lofspraak geprezen wordt, als er nooit aan beantwoord kan worden, dan heb ik echter mijn antwoord gereed: omdat de vergeving der zonden uit genade, waaruit de toerekening der gerechtigheid voortkomt, besloten is in het verbond der aanneming tot kinderen, wordt den geloovigen loon naar werken vergolden, al is het dan niet verschuldigd. Want wat God in Zijn Wet aan de volmaakte betrachters der rechvaardigheid belooft, ontvangen de geloovigen door Zijne goedgunstigheid, terwijl Hij hun streven en hunne vrome begeerte om te gehoorzamen uit genade voor een volmaakte rechtvaardigheid rekent.

12. Wie zal (zijne) afdwalingen verstaan? Reinig mij van mijne verborgene (zonden). 13. Houd Uwen knecht ook terug van trotschheden, opdat zij niet over mij heerschen; dan zal ik rein zijn en gezuiverd worden van vele misdaden. 14. Laten de lofspraak mijns monds en de overdenking mijns harten welbehagelijk zijn voor U, o Jehova! mijn sterkte en mijn Verlosser!

Deze uitroep geeft te kennen, hoe men de beloften der wet, waaraan eene voorwaarde verbonden is, moet opvatten; immers zoodra als het blijkt, dat een ieder zijn eigen leven moet onderzoeken, moet hij niet alleen zijne daden, maar ook zijne gedachten in overeenstemming brengen met dien volmaakten regel van rechtvaardigheid, die in de Wet wordt geleerd. Vandaar komt het ook, dat bijna allen, die de hoop op belooning moeten varen laten, noodwendig hun toevlucht moeten zoeken in het medelijden Gods. Want het is niet voldoende te overwegen,

wat de wet als wetenschap leert, als wij haar niet toepassen op onze personen, waarin de overtreding gevonden wordt. Zoodra de Papisten hooren, woorden als in Leviticus 18 : 5. „*Die deze dingen doet, zal door dezelve leven*", verbinden zij onnadenkend het eeuwige leven aan hunne werken, alsof het in hun macht was, uit te munten in de Wet, waarvan wij allen overtreders zijn, niet slechts in een enkel bijzonder opzicht, maar in alle deelen afzonderlijk. En daarom bekent David met verwondering, dat hij, als in een doolhof verward, door de menigte zijner overtredingen vervoerd wordt. Dit moet derhalve allereerst worden onthouden, omdat wij in onze eigene persoon te kort schieten aan de rechtvaardigheid der Wet; en dat wij daarom ook buiten elke hoop gesloten worden, om het loon te verdienen, dat daarin beloofd wordt; en dan ook niet alleen aan het een of andere misdrijf, maar aan ontelbaar vele voor God schuldig bevonden worden; daarom moet onze verdorvenheid met de hevigste smart beweend worden, als zij ons niet alleen berooft van de zegeningen Gods, maar ook ons leven verandert in dood. Het is ook niet twijfelachtig of David, door schrik verslagen, valt in dezen toon, nadat hij gezegd heeft, dat God vrijgevig Zijn loon schenkt aan allen, die de Wet betrachten. — Sommigen willen onder het Hebreeuwsche woord voor „dwalingen" verstaan: Sommige mindere afwijkingen; — maar David heeft (mijns inziens) eenvoudig willen zeggen, dat wij door meerdere bedriegerijen des Satans worden verstrikt, dan dat iemand het honderdste deel van zijn overtredingen zou kunnen verstaan. Wel zondigen de heiligen dikwerf door dwaling en onbedachtzaamheid, maar men moet dat toeschrijven aan de valstrikken van den Satan, dat zij, daarin verward, hunne groote zonden niet inzien. Vandaar worden deze terecht „dwalingen" genoemd, omdat de menschen uit eene zekere onwetendheid of bevangen door de aanlokselen des vleesches zich daaraan overgeven.

Want door zichzelven en anderen te dagen voor den rechterstoel van God, herinnert hij hun, dat, hoewel zij zich er niet bewust van zijn, zij daarom toch niet onschuldig zijn, omdat God veel nauwkeuriger ziet dan de gewetens der menschen; zelfs de meest oplettende gaat het grootste gedeelte van zijn schuld voorbij. — Op deze bekentenis volgt eene bede om vergeving. Want het woord „*reinigen*" ziet niet op de gave der wedergeboorte, maar op de vergeving uit genade. Ook het Hebreeuwsche woord beteekent: „onschuldig zijn." Ook over de dwalingen werpt hij daardoor een helderder licht, door ze te noemen „verborgene"

zonden, waarin de menschen zichzelf bedriegen, niet alleen door vrijwillige beweging en gezochte vleierij, maar omdat zij niet genoeg zich stellen voor de rechtbank Gods. Vruchteloos is het, om ons te rechtvaardigen, onwetendheid voor te wenden, en tevergeefs blind te zijn voor onze eigene zonden, omdat niemand in zijn eigen zaak een geschikt rechter is. De reinheid kan dan ook alleen worden verkregen door de kwijtschelding van God. Als dan ook onze dwalingen, die wij voorbijzien, moeten komen voor Gods rechtbank, hoe zal men dan, wanneer de vergeving geweigerd wordt, ongestraft kunnen ontkomen, en, terwijl het geweten ons zelf beschuldigt, meenen kunnen, zijn eigen rechter te zijn? Laten wij toch ook niet vergeten, dat wij niet slechts op ééne enkele wijze schuldig staan, maar dat we beladen zijn met een onnoemelijk aantal van zonden en vlekken. Want hoe nauwkeuriger een ieder zichzelf onderzoekt, hoe meer hij met David zal moeten bekennen, dat er geen maat is of einde, als de Heere ons verborgen kwaad openlegt; niemand begrijpt toch op hoevele wijzen hij schuldig staat. Daaruit blijkt ook wel, welk een trage geveinsdheid de Papisten bevangen heeft, als zij zoo gemakkelijk en zonder bezwaar éénmaal in het jaar alle hunne zonden in één bundeltje samenvatten. Het decreet van het Lateraansche Concilie legt de verplichting op éénmaal in het jaar alle zonden te belijden, slechts onder deze voorwaarde kan men hopen op vergeving. Een ieder, die klaagt in het oor van den priester, meent aldus voldoende zijn plicht gedaan te hebben, alsof hij op zijne vingers berekenen kon alle zonden, welke hij in een geheel jaar had door laten gaan; terwijl de heiligen met nauwkeurig onderzoeken ternauwernood het honderdste deel kunnen nagaan en daarom in dit opzicht moeten overeenstemmen met David: Wie zal zijne dwalingen kennen? Ook is de uitzondering zonder eenige beteekenis, dat het voldoende zou zijn, indien sommigen doen, wat ze kunnen. Want, daar het onmogelijk is te volbrengen, wat de Wet beveelt, moeten allen, die een ontzag en eerbied voor God koesteren, door wanhoop verslagen worden, zoolang als zij meenen aan deze noodzakelijkheid gebonden te zijn; — die dan op deze wijze van hunne zonden verlost willen worden, zij dan ook al heel erg dom. Ik weet, dat anderen het anders verklaren, dat namelijk de Heere door de leiding van Zijnen Geest hen bewaart voor afdwalingen. Maar beter kan deze bede gelden om vergeving, evenals die volgt in het volgende vers, wanneer hij Gods hulp inroept, om de beproevingen te doorstaan en om de hulp smeekt van den Heiligen Geest.

Houd Uwen knecht, zegt David, terug *voor trotschheden*: onder „*trotschheden*" verstaande die dadelijke overtredingen der Wet, waardoor iemand smaadheid wordt aangedaan, en met „*terughouden*" wil hij te kennen geven, dat er eene vleeschelijke geneigdheid tot de zonde bestaat, waardoor de heiligen ook terstond zich overgeven of blindelings zich in 't gevaar storten, wanneer God ze niet met Zijne macht bewaart. Want men moet ook opmerken, dat hij, met zich de dienstknecht van God te noemen, bekent toch de teugel nog noodig te hebben, zal hij niet in driesten overmoed de Wet van God gaan overtreden. Wel is hij wedergeboren door den Geest Gods en zucht hij onder den last zijner zonden, maar hij weet ook hoe groot de hardnekkigheid van zijn vleesch is, en hoe gemakkelijk men er toe komt, om God te vergeten: dan volgt ook van zelf verachting van God en goddeloosheid daaruit. Als nu David zelfs, die zoo zeer in de vreeze Gods was gevorderd, nog niet veilig was voor het gevaar van overtredingen, hoe zal dan de vleeschlijke mensch, waarin ontelbare lusten heerschen, zich matigen kunnen door een willekeurig, eigenmachtig besluit? Leeren wij dan voor onszelven te vreezen, al wordt ook de gebondenheid des vleesches door onze weigering bedwongen. Want als God ons niet bewaart, dan zal eene dwaze hoogmoed tegenover Hem uit ons voortkomen.

De spoedig daarop volgende oorzaak bevestigt de meening: *opdat zij niet over mij heerschen*; want duidelijk verzekert hij met dit woord, dat hij niet alleen onbekwaam is om weerstand te bieden, als God hem niet helpt, maar dat hij zelfs aan de heerschappij der zonden geheel en al onderworpen zou zijn. Derhalve leert deze plaats, dat niet slechts het gansche menschelijke geslacht van nature aan de zonde onderworpen is, maar dat ook de geloovigen zelf, als God niet voortdurend hen leidt en bewaakt en in hunne volharding bevestigt, slaven der zonden zullen worden. Nog een andere nuttige les wordt ons hier gegeven, dat wij namelijk nooit moeten bidden, om vergeving te verkrijgen, als wij niet tegelijk begeeren voor de toekomst gewapend te worden met de deugd Gods, opdat de verzoekingen niet de overhand over ons verkrijgen. Maar al worden wij nu door sterke prikkels van begeerlijkheid gedreven, toch moeten wij alle moed niet laten varen, doch God bidden, dat Hij ons eene belemmering stelle. Wel zou David gewenscht hebben, dat hij nooit eenige zondige neiging in zich voelde, maar juist omdat hij ontkent ooit vrij te zullen worden van de overblijfselen der zonde, als hij niet eerst zijn bedorven natuur verloren

heeft, smeekt hij om met de genade des Geestes tot den strijd te worden toegerust, opdat die vijandschap niet de overwinning zou behalen en over hem heerschen.

Aan het einde van dit vers moeten twee dingen nog goed begrepen worden: want als David verzekert dat hij dan *rein zal zijn en gezuiverd van vele misdaden*, geeft hij daarvan allereerst de eer aan de geestelijke hulp van God, „daarop steunende, kan hij dan ook een zekere overwinning beloven over alle aanvallen des satans. Vervolgens bekent hij, dat hij, zonder de hulp van God, door een overgroote menigte en macht van zonden overstelpt zou zijn. Want hij zegt niet, dat hij van één of twee misdaden zuiver zou wezen, maar van vele. En daaruit volgt van zelf, dat zoodra ons de genade Gods ontvalt, er geen enkele soort van zonde is, waarin ons de satan niet verstrikt. Deze bekentenis van David moet dan ook onze zorg voor het gebed verscherpen, want wij kunnen onder zoovele en zoo velerlei hinderlagen allerminst werkeloos blijven. Daarentegen mag die roemtaal in onze harten de boventoon hebben, dat met hoevele en machtige troepen de satan ook ons aanvatte, wij toch, indien God ons slechts helpt, onoverwinnelijk zullen zijn, en wel zoo dat wij ongedeerd en rein zullen bewaard worden.

14. *Laten welbehagelijk zijn.* Met nog meer nadruk vraagt hij door de gunst van zijn God versterkt te worden, om rechtvaardig en heilig te leven. Want hierop komt het neer, dat God hem niet alleen moge bewaren voor overtredingen, die tot een uitwendige daad zouden vervallen, maar dat ook zijn tong en gemoed geneigd wierde tot gehoorzaamheid aan Diens Wet. Want wij weten, hoe moeilijk het is, ook voor de meest volmaakten, woorden en gedachten zóó te beteugelen, dat noch met het gemoed noch met den mond, iets verkeerds tegen de wil van God gedaan wordt; en toch is juist de inwendige reinheid het hoofdzakelijk vereischte der Wet. Hoe zeldzamer nu de deugd is, hart en tong volmaakt in toom te houden, — des te noodzakelijker is het ook voor ons te vragen om de besturing des Geestes, opdat ons leven rechtvaardig en goed ingericht worde. Door het woord *welbehagen* geeft hij te kennen, dat er geene andere regel bestaat, om goed te leven, dan wanneer de menschen er zich op toeleggen Gode te behagen en door Hem geprezen te worden. Dat hij aan het slot God noemt: *zijn kracht en zijn Verlosser*, doet hij, om het vertrouwen uit te drukken, dat hij zijne begeerte verkrijgen zou.

PSALM 20.

INHOUD. Een algemeen gebed van de kerk voor den Koning van Israel, opdat God in gevaar hem helpen moge, en voor het koningschap, opdat God het ongeschonden beware, omdat dit het algemeene welzijn inhoudt. En daaraan wordt de belofte toegevoegd, dat God over dit koninkrijk, dat Hij gesticht heeft, heerschappij zal voeren en het voor het vervolg ongeschonden bewaren.

1. Een Psalm van David voor den opperzangmeester.
2. Dat Jehova u verhoore, ten dage des ongevals
moge de naam van Jakobs God u bedekken. 3. Dat
Hij u hulp zende uit (Zijn) heiligdom en uit Sion u
ondersteune.

Ofschoon het opschrift David noemt als vervaardiger van dezen Psalm, ligt er toch niets ongerijmds in, dat hij over zichzelven spreekt in den persoon van anderen. Want daar hem het ambt van een profeet is gegeven, heeft hij volgens recht aan de geloovigen de vorm van het gebed voorgeschreven, niet zoozeer om door bevel en koninklijk besluit zichzelf aan te bevelen, als wel om door zijn ambt als leeraar aan te toonen en er op te wijzen, dat de geheele kerk moet zorgen en zich beijveren, dat het koningschap, hetwelk God verwekt heeft, ongedeerd en ongeschonden blijve. Ik kan mij niet vinden in de opvatting van vele uitleggers, die dit gebed tot een bepaalden tijd willen beperken. Wel kan de eerste gelegenheid ontleend zijn aan een oorlog, hetzij tegen de Ammonieten, hetzij tegen andere vijanden. Toch was (mijns inziens) dit het plan van den Heiligen Geest, om aan de Kerk eene gewone vorm van bidden te schenken, die zij, naar onze meening, gebruiken moest zoo dikwijls als er eenig gevaar dreigde. Maar ofschoon God in 't algemeen Zijnen kinderen leert, om voor koningen te bidden, is er eene bijzondere oorzaak in dit koninkrijk gelegen, dat van alle anderen onderscheiden wordt; want God heeft Zijn volk slechts door de hand van David en diens zaad laten besturen en beschermen. Voornamelijk moet dan ook begrepen worden dat onder het beeld van dit aardsche koningschap een veel beter bestuur beschreven wordt, waarvan de volle blijdschap en het geluk der kerk afhing. Daarom heeft David met opzet hierop het oog gehad, om alle kinderen Gods te kunnen aansporen meer zorg te dragen voor het rijk van Christus, die ons tot gedurige gebeden aanzet.

2. *Dat Jehova u verhoore.* De Heilige Geest voert het volk

biddende op, dat God de wenschen des konings verhoore, maar herinnert tegelijk de koningen aan hun plicht, om in hunne zaken Gods trouw in te roepen. Wanneer hij spreekt over den *dag des ongevals*, dan bewijst hij, dat ze niet vrij zullen zijn van moeilijkheden, opdat zij niet mismoedig worden, wanneer zij soms in gevaar verkeeren moeten. De slotsom is, dat de geloovigen, zal het lichaam niet van het hoofd worden gescheiden, met gemeenschappelijke stemmen de gebeden des konings ondersteunen. Dat hier *de naam van God* voor God zelf wordt genomen, is niet zonder bedoeling: omdat namelijk het wezen Gods voor ons onbegrijpelijk is, moeten we, voor zooverre ons Zijne genade en kracht geopenbaard is, op Hem hopen. Daarom vloeit uit Zijn naam het vertrouwen voort om Zijn hulp in te roepen.

De geloovigen begeeren derhalve, dat de koning beschermd zal worden door de hulp van God, Wiens Naam onder de kinderen Jakobs wordt aangeroepen. Ik kan namelijk de meening niet toevallen van hen, die het er voor houden, dat daarom melding gemaakt wordt van dezen patriarch, omdat God hem op bijna gelijke wijze als Zijn knecht David geleid heeft. Veel meer houd ik het er voor, dat volgens het gewone spraakgebruik der Schrift, met dit woord het uitverkoren volk wordt begrepen; want ook dit was een deel van de adoptie, dat zij leefden onder de bescherming van eenen koning, die hun van Godswege was toegevoegd. En hier moeten wij wel letten op de overdrachtelijke beteekenis, welke ik er uit opgemaakt heb. Immers, wanneer Christus als onze Koning door Zijn eeuwig Priesterschap niet ophoudt als tusschenpersoon op te treden, dan behoort de geheele kerk als één lichaam met haar gebeden dat gepaard te doen gaan: hoewel daar ook geen hoop voor ons zou bestaan, om ooit verhooring te zullen ontvangen, als Christus zelf niet voorging. Dit is bovendien ook geen kleine troost tot leniging van onze smart, wanneer Hij onze angsten, zoo dikwerf wij geplaagd worden, als de Zijne beschouwt te zijn: als ons tegelijk maar in herinnering komt, om in ons ongeval moed te vatten, dat door den Geest hier voorspeld is, dat het rijk van Christus onderhevig zou zijn aan gevaren en moeiten.

3. *Hij zende hulp uit het heiligdom.* Dat wil zeggen dat Hij u hulp zende van den berg Sion, waar Hij de plaatsing der ark had bevolen en zich een woonplaats verkoren. De zwakheid van het vleesch laat niet toe, dat de menschen tot in den hemel kunnen vliegen, daarom komt Hijzelve hun tegen, en toont door uitwendige proeven van geloof zich hun nabij. Zoo was

de ark des verbonds voor het oude volk het bewijs Zijner tegenwoordigheid in het heiligdom, het beeld des Hemels. Maar omdat God den berg Sion had aangewezen, waar de geloovigen Hem voortdurend konden vereeren, en daardoor het koningschap met het Priesterschap in verbinding had gebracht, heeft David zonder twijfel deze heilige band gezien. En hieruit maak ik de gevolgtrekking, dat David dezen Psalm in zijn grijsheid vervaardigd heeft, tegen het einde van zijn leven. Want dat sommigen het er voor houden, dat in profetischen zin van Sion gesproken zou zijn, vóórdat nog de standplaats der ark daar bepaald was, schijnt mij gedwongen en weinig aannemelijk.

4. Hij zij gedachtig aan uw spijsoffer en Hij vergelde uw brandoffer. Sela. 5. Hij geve u naar uw hart en Hij vervulle al uwen raad. 6. Opdat wij ons in uw heil mogen verblijden en het vaandel opsteken in den naam van onzen God, want Jehova heeft al uwe wenschen vervuld.

4. *Hij zij gedachtig*, *enz.* Ik neem dit woord in den zin van „opmerken", zooals op vele andere plaatsen; zooals ook „vergeten" dikwerf denzelfden zin heeft als „niet aandachtig zijn" of zijn zorg en toezicht niet waardig keuren.

De hoofdzaak is, dat God door de daad zelf toone, dat de offers des konings hem aangenaam waren. Wel worden twee soorten genoemd, namelijk: *Mincha*, dat een wettige toevoeging was aan alle offers en volgens de letterlijke beteekenis ook aangeboden werd, en daarna het *holocaustum* of brandoffer; maar David heeft op die wijze alle offers willen aanduiden, zooals hij ook nu onder offers alle smeekingen en gebeden samengevat heeft. Want wij weten, dat, zoo dikwerf de vaderen onder de Wet baden, hun hoop om hun wensch te verkrijgen was gegrond op hunne offers; zoo ook zijn onze gebeden slechts dan aangenaam bij God, voor zooverre Christus ze heiligt en doortrekt met de geur van Zijn offer. Die plechtige gebeden des konings nu, die verbonden waren aan de slachtoffers en spijsoffers, hopen de geloovigen met goeden uitslag bekroond te zien.

Dat blijkt nog duidelijker uit het volgende vers, waar zij de wenschen en ondernemingen des konings aan God aanbevelen. Omdat het nu een dwaasheid zou zijn van God te begeeren, aan dwaze en verkeerde wenschen ter wille te zijn, moeten wij

het beginsel vasthouden, dat hier geen koning beschreven wordt, overgegeven aan zijn eerzucht, niet brandende van hebzucht, noch iets begeerende, wat hem in de gedachten komt; maar een, die het ambt, hem toebetrouwd, getrouw waarneemt en zich geheel wijdt aan het publieke welzijn, zoodat hij niets begeert als wat de Geest hem ingeeft en Gods mond hem voorschrijft.

6. *Opdat wij ons mogen verblijden.* Dit vers zou op twee verschillende manieren uitgelegd kunnen worden, zooals ook sommigen er een gebed van maken, alsof er gezegd was: Zorg Heere! dat wij ons verblijden mogen. Anderen daarentegen meenen, dat de geloovigen, nadat ze het gebed geëindigd hebben, zich verblijden in de goede verwachting, ja zelfs, alsof de verwachting reeds zeker was, verblijd hun triumflied aanheffen; zooals ook David dergelijke dankbetuigingen onmiddelijk na zijne gebeden laat volgen, opdat daardoor de begeerte weer levendig worde, om vol te houden in het bidden. Maar ik meen, bij nader overwegen, dat het einde en de vrucht der Goddelijke genade hier bedoeld worden en daarom heb ik ook het tusschenvoegsel „opdat" er bijgezet. Om des te eerder Gods gunst voor hunnen koning te winnen, stellen de geloovigen namelijk hun algemeene blijdschap en dankbaarheid voor oogen, alsof zij zeggen wilden, dat zij niet bezorgd zijn voor het hoofd van één enkelen persoon, maar voor het welzijn der geheele kerk. Maar als er nu gezegd wordt: *in uw heil*, dan zou dat wel evengoed op God als op David kunnen slaan, dikwerf toch noemt men het heil van God, wat men zelf ontvangt; — maar het verband eischt, dat het meer op den koning betrekking zal hebben; omdat het volk heette te leven in de schaduw des konings, (zoo noemt het ook Jeremia in Klaagl. 4 : 20) daarom verklaren nu ook de geloovigen, dat zij allen verheugd en gelukkig zullen zijn, als hij maar gezond en gelukkig is. Om hunne vreugde intusschen wel te doen onderscheiden van de onheilige vreugde en zondige dansen der heidenen, beloven zij hun vaandel te zullen opheffen in den naam van God. De zin is, dat de geloovigen de genade van God zullen erkennen, om Zijn lof te vermelden.

7. Nu weet ik, dat Jehova Zijnen gezalfde bewaard heeft, Hij zal hem verhooren uit de hemelen Zijner heiligheid met de mogendheden van het heil Zijner rechterhand. 8. Dezen (roemen) op wagens en genen

op paarden, maar wij zullen gedachtig zijn aan den naam van Jehova, onzen God. 9. Dezen zijn gekromd en zijn gevallen, maar wij zijn opgericht en staande gebleven. 10. Jehova, bewaar! De koning verhoore ons ten dage, dat wij zullen roepen!

7. *Nu weet ik.* Nu volgt de dankbetuiging, waarmede de geloovigen vermelden, dat zij de goedheid Gods ervaren hebben in het beschermen van hun koning. Tegelijk echter is er een geloofsleer aan verbonden, dat God door de feiten zelf heeft aangetoond, dat het koninkrijk van David door Zijne kracht in stand gehouden werd, omdat het ook door Zijn bevel gesticht was. De zin derhalve is, dat door duidelijke ervaring blijkt, dat God zelf de Bewaarder is van dat rijk, dat Hijzelf gegrondvest heeft en waarvan Hij zelf de Bewerker is. Want als David hier met den bijnaam Messias of Gezalfde getooid wordt, dan geschiedt dit, opdat de geloovigen wel zullen weten, dat hun koning wettig en geheiligd is, want God heeft hem verkoren en door eene uitwendige zalving aldus verklaard. Dat David uit de grootste gevaren gered was, schrijven de geloovigen toe aan de genade van God, en tegelijk voegen zij er de reden bij, omdat God hem met Zijn macht heeft willen beschermen en beveiligen, dien Hij bevolen had te zalven tot Koning over Zijn volk. En zij bevestigen hun goede verwachting voor de toekomst door het volgende lid, dat God *hem uit den Hemel verhooren zal.* Ik houd mij namelijk bij den toekomenden tijd van het werkwoord, omdat ik niet twijfel of het bewijs, dat God reeds gegeven had, breiden zij uit tot eene voortdurende bevestiging van het koninkrijk. Hier wordt dan ook nu van een ander „heiligdom" melding gemaakt dan vroeger, en wel van een hemelsch. Want evenals God zich toen verwaardigde door middel van de ark des Verbonds af te dalen tot Zijn volk, om daardoor zich aan hen meer van nabij te openbaren; zoo heeft Hij ook aan den anderen kant hunne gedachten tot Zich naar boven willen trekken, opdat zij geen vleeschelijk of aardsch denkbeeld van Hem zouden opvatten en opdat zij weten zouden, dat Hij boven de geheele wereld verheven was. Zoo wordt onder het zichtbare en openbare heiligdom de Vaderlijke welwillendheid Gods voorgesteld en aanschouwd en de vertrouwelijke omgang, die Hij houdt met Zijn volk; en onder het heiligdom der hemelen wordt aangetoond de onmetelijke macht, heerschappij en majesteit.

Met de mogendheden van het heil: dat is hetzelfde evenalsof hij

gezegd had: het machtige heil of de heilrijke machten. Zulk een manier van spreken noemt men „hypallage" of verruiling van vorm. De beteekenis komt echter hierop neer: dat God door Zijne bewonderenswaardige macht den koning bewaren moge, die op Zijn bevel is gezalfd; omdat de Geest, Die dit gebed gaf uit te spreken, zag, dat hij aan zoovele woedende aanslagen des Satans onderworpen zou zijn, dat hij op de gewone wijze niet staande kon blijven. Toch zal ik de andere verklaring niet geheel en al afkeuren, die ik aan den rand heb aangeteekend, namelijk: dat de geloovigen, om zichzelven meer moed te geven, zich voorstellen, dat het heil van Gods rechterhand bestaat in macht, dat wil zeggen, krachtig genoeg is, om alle beletselen het hoofd te bieden.

8. *Op wagens.* Ik laat dit niet slaan op de vijanden van Israël, zooals andere uitleggers doen, maar houd het er veel meer voor, dat hier de geloovigen vergeleken worden met de overige wereld. Want dit zien wij bijna bij alle menschen als een aangeboren iets, dat een ieder juist zooveel moed en zelfvertrouwen bezit, als hij vermogen, macht of militaire troepen bezit. Het volk van God toont nu, dat zij niet volgens het algemeene gebruik haar hoop gevestigd heeft op wapenen of oorlogstoerusting, maar alleen op de hulpe Gods. Wanneer nu de Geest deze twee tegenover elkander plaatst, dan moet men er op bedacht zijn, dat, zoodra als een vertrouwen op het vleesch onze gemoederen vervult, eenigszins de herinnering aan God op den achtergrond komt. Want onmogelijk kan iemand, die, op zijn eigene kracht vertrouwende, zich de overwinning toeschrijft, tegelijk God in het oog houden. Daarom gebruikt de profeet het woord *„gedachtig zijn"*, om te bewijzen, dat de geloovigen slechts ontbloot van alle belemmeringen, de toevlucht tot God nemen. Bovendien bewaart deze gedachtenis aan God, met welke hulpmidddelen zij ook voorzien zijn, de geloovigen allereerst voor een ijdel zelfvertrouwen, dat zij nooit eenige hulp van iets anders zullen verwachten dan alleen van de genade Gods. Vervolgens als zij van alle hulpmiddelen beroofd en verstoken zijn, dan verzekert hun die herinnering, om zonder vreezen en ophouden Gods hulp in te roepen. Evenals aan den anderen kant de goddelooze menschen, zoolang zij zich krachtig gevoelen en door hoogmoed verblind zijn, zich niet schamen onbezorgd God te verachten; maar als zij tot machteloosheid geslagen zijn, op jammerlijke wijze alle moed verliezen. Ten slotte beveelt ons de Geest de herinnering aan God aan, omdat zij zoowel in armoede als in rijkdom haar kracht behoudt,

en de ijdele verwachtingen, welke ons vleesch ons ingeeft, vernietigt. Sommigen willen het Hebreeuwsche woord in bedrijvenden zin verklaren, omdat het in de hiphil (Hebr. werkwoord tempu Vert.) staat: Laten wij indachtig maken. Maar omdat het meer gebeurt, dat de werkwoorden bij de Hebreeën ook onzijdig genomen worden, die eigenlijk bedrijvend zijn, heb ik de vertaling gevolgd, welke het best aan deze plaats paste.

9. *Deze zijn gekromd.* Klaarblijkelijk worden hier als met den vinger de vijanden van Israël aangewezen, die door God zijn neergeveld, terwijl zij toch niets minder verwachtten als dit. Daar is ook een gezwegene tegenstelling tusschen dit en de trotschheid, waarop de vijanden zich een tijdlang verheven hadden, toen zij overmoedig hun inval deden, om zoo mogelijk alles te vernielen en het volk Gods te onderdrukken. Want evenals men „opstaan" alleen zeggen kan van menschen, die eerst gelegen hebben, — zoo kan men ook „gekromd worden" en „vallen" eigenlijk alleen zeggen van hen, die eerst door hun zelfvertrouwen zich in de hoogte verheven hadden. De profeet trekt dan ook uit de uitkomst deze les, dat het veel beter is en veel meer helpt al onze verwachting op God alleen te bouwen, dan te steunen op eigen krachten.

10. *Jehova, bewaar!* Sommigen lezen dit ineens: „Jehova! bewaar den koning", wellicht omdat het hun vreemd voorkomt op een aardschen koning toe te passen, wat alleen aan God toekomt, namelijk: om aangeroepen te worden en te verhooren. Maar wanneer wij onze blikken richten naar Christus, zooals het behoort, dan behoeft het ons niet te verwonderen, dat op David en diens opvolgers, voor zooverre zij diens persoon vertegenwoordigden, in gelijkenis wordt overgedragen, wat eigenlijk aan Hem alleen toekomt. En omdat God door Zijn hand ons regeert en bewaart, moeten wij ook van niemand of niets anders ons heil verwachten. Zoo waren ook vroeger de geloovigen gewend hun toevlucht te nemen tot hun koning, als den dienstknecht der heilaanbrengende genade Gods. Hierop slaat ook dat woord van Jeremia, Klaagl. 4 : 20, dat ik reeds vroeger aangehaald heb: „De adem van onzen mond, de Gezalfde, van Wien wij zeiden: onder Uwe schaduw zullen wij leven onder de volken." Daarom legt God ook, zoo dikwerf Hij herstel aan Zijn kerk belooft, het teeken des heils in het koningschap. Nu zien wij, dat dan ook niet zonder gewichtige reden de geloovigen hier voorgesteld worden hulp vragende van den koning,

in wiens trouw en bewaring zij overgelaten zijn en die in Gods plaats over hen regeert. Zooals ook Micha zegt (2 : 13): „de koning zal voor hun aangezicht henengaan en Jehova aan het hoofdeinde". Door die woorden wil hij zeggen, dat de koning is als een spiegel, waarin het beeld Gods weerkaatst wordt. Ik keer nu terug tot de voor ons liggende plaats. 't Is geen duidelijke manier van spreken, wanneer men zegt: „Bewaar, Heere!" maar het geeft meer indruk, wanneer er geen naam is bijgevoegd; omdat op deze manier door David er op gewezen wordt, dat dit heil ziet in 't algemeen op het geheele lichaam der kerk. Ook in Psalm 118 : 25 wordt een gebed, waarvan het vaststaat, dat het dezelfde beteekenis heeft, met een zelfde vorm van woorden uitgesproken. De slotsom is, dat God, met het zegenen van Zijn koning, zich als de Redder van het geheele volk vertoont. Dan wordt daardoor ook getoond de manier, waarop het heil ontvangen wordt, dat de koning namelijk is begiftigd met de kracht van God, om het volk te bevrijden, zoo dikwijls als zij Diens hulp inroepen, omdat God alleen door zijn hand en macht beloofd had te zullen bewaren. En heden, nadat Christus geopenbaard is, moeten wij leeren dat deze eer op Hem overgebracht is, opdat we geen ander heil verwachten, dan wat Hij ons van den Vader aanbrengt. Dan ook eerst zullen wij deel daaraan hebben, als allen tot één lichaam verbonden, niet alleen voor zichzelven leven en zorgen, maar wederkeerig elkanders lasten en zorgen dragen.

PSALM 21.

INHOUD: Deze Psalm bevat eene openbare dankzegging voor den gelukkigen staat des konings. De voorgaande psalm en deze komen ongeveer op hetzelfde neer, want evenals daar een algemeene gebedsvorm gegeven was, zooals het geheele volk bezorgd moest wezen voor het welzijn van hun hoofd; zoo wordt ook nu aangetoond, dat de algemeene blijdschap afhankelijk is van den ongedeerden staat des konings, omdat God op deze wijze het geheele lichaam ongeschonden wil bewaren. Hoofdzakelijk heeft dan ook de Heilige Geest de gedachten der geloovigen op Christus gevestigd, Die het einde van dit koningschap was en de voltooiïng; opdat zij zouden weten, dat zij niet anders gered konden worden en blijven, dan onder het van Godswege geordineerde Hoofd.

1. Voor den opperzangmeester, een Psalm van David. 2. Jehova! de koning zal zich verblijden in Uwe sterkte en hoezeer zal hij zich verheugen in Uw

heil? 3. Gij hebt hem zijns harten wensch gegeven en wat uit zijne lippen voortkwam, hebt Gij niet geweigerd. Sela. 4. Want Gij zult hem vóórkomen met zegeningen van het goede; Gij zult een gouden krans zetten op zijn hoofd.

2. *Jehova! in Uwe sterkte.* David had voor zich persoonlijk God kunnen danken voor de overwinningen en de andere uitnemende gaven, die hij ontvangen had; maar het was zijn voornemen getuigenis af te leggen, dat hij niet alleen regeerde, door God zelven aangesteld was, maar dat ook al, wat God hem verschaft had, wederkeerde tot nut van 't algemeen. Reeds van den beginne af zetten de geloovigen voorop, dat David op een zoodanige wijze door God tot koning gekozen was, dat God zelf de zorg om hem te beschermen op zich genomen had. Daarom schijnt de Psalm ook met dat doel vervaardigd te zijn, dat zij zich een standvastige en blijvende gunst van God in dezen voorstellen; evenals het noodzakelijk was, om in dat vaste vertrouwen te blijven, dat zij een goede verwachting van den koning hadden, wiens aanschouwen een spiegel was van de gunst en de genade huns Gods. De zin der woorden is dan ook deze: Heere! door met Uwe kracht den koning te ondersteunen, zult Gij bewerken, dat hij door U gespaard blijft, en door op deze wijze zijn heil van Uwe macht afhankelijk te stellen, zal hij zich op buitengewone wijze in U verheugen. Want ongetwijfeld heeft hij met *sterkte* en *heil* een sterke en machtige hulp bedoeld, om aan te toonen, dat de Goddelijke macht tot bescherming van den koning zóó groot is, dat hij vrij en gered is van elk gevaar. In het volgende vers wordt de oorzaak der vreugde gemeld, omdat God de wenschen des konings verhoord heeft en rijkelijk gegeven, al wat deze begeerde; want het was der moeite waard, dat men hieraan vasthield en dit als een uitgemaakte zaak in het gemoed opnam: dat alle gelukkige ondernemingen van David zoovele gunstbewijzen Gods waren, en ook bewijzen voor zijn wettige roeping. Ook drukt David wel terdege met deze woorden uit, dat hij in het doen van zijn wenschen aan de vleeschlijke begeerten niet den vrijen teugel heeft gevierd, zooals de goddelooze menschen zonder nadenken, zich geheel overgeven aan hun lusten, en overal hun zinnen op zetten; maar dat hij zijne begeerten alzoo heeft beteugeld, dat hij slechts vroeg wat billijk en recht was. Want ofschoon hij door de aangeborene zwakheid des menschen met sommige ondeugden be-

smet is geweest, ja zelfs tweemalen schandelijk gevallen is, was toch de voortdurende inrichting en het bestuur van zijn koningschap van een zoodanigen aard, dat het gemakkelijk was te zien, dat de Heilige Geest hem bestuurde en de overhand op hem had. Maar, omdat hij door den Geest der profetie het meest op Christus het oog had, Die niet voor zichzelf maar voor ons bestwil regeert en Wiens eenige wensch op onze zaligheid betrekking heeft, mogen wij hier de zeer nuttige les uittrekken, dat wij, zoo dikwerf we bidden voor de Kerk, allerminst hebben te vreezen, dat God onze beden zal afwijzen, die wij toch niet durven opzenden, wanneer onze Hemelsche Koning ons niet voorgaat.

4. *Want Gij zult hem vóórkomen.* De verandering van den tijd in de werkwoorden verbreekt het verband der zaak niet; daarom zet ik dezen zin gaarne over in den toekomenden tijd, zooals wij weten, dat bij de Hebreën deze verwisseling vrij algemeen is. Die nu dezen Psalm alleen doen slaan op de laatste overwinning, welke David op de buitenlandsche volken behaalde en de kroon, waarvan hier sprake is, houden voor die, van den koning der Ammonieten, waarvan de gewijde geschiedenis gewaagt, die stellen mijns inziens al te klein voor, wat de Heilige Geest over het bestendig geluk van het koningschap heeft te kennen gegeven. Het lijdt bij mij althans geen twijfel of David heeft hiermede zijne opvolgers in begrepen tot op Christus toe en heeft zoo de voortdurende toeneming der genade Gods willen verheerlijken, in het bewaren van dat koningrijk getoond. Want het is ook niet van één mensch gezegd in 2 Samuel 7 : 14. „Ik zal hem zijn tot een Vader en hij zal mij zijn tot een Zoon," — maar die Godspraak moest gelden van Salomo tot Christus toe; zoo hebben we nog een uitnemend getuigenis in Jesaja 9 : 6, die leert, dat het volmaakt was, toen de Zoon werd gegeven of zich openbaarde.

Verder, wanneer hij zegt: *gij zult vóórkomen*, geeft hij te kennen, dat God uit eigene beweging vrijgevig zal zijn en geneigd om te geven, zoodat Hij niet alleen welwillend aan de vragen beantwoordt, maar ook de wenschen des konings vóórkomt en hem vervult met allerlei goederen, zooals hijzelf niet had durven hopen.

Onder *zegeningen* hebben wij te verstaan: een kwistig en mild geven. Als sommigen het Hebreeuwsche woord „toob" door „goedheid" vertalen, ben ik het daar niet mede eens; het moet veel meer genomen worden in den zin van weldadigheid of ge-

nadige giften en geschenken van God; alsof er gezegd was, dat er niets zou ontbreken aan het hoogste geluk van den koning, omdat God uit eigene beweging hun tegenkwam, om hem te verrijken met vele en velerlei goederen. Op welsprekende wijze noemt hij het hier een *kroon*, omdat dit het teeken van het koningschap was, alsof er gezegd was, dat God de Bewaarder zou zijn van zijn koning, dien Hijzelf verwekt had. Want daar reeds de profeet voorspelt, dat de koninklijke diadeem, welke langen tijd onbruikbaar gelegen had, weer op het hoofd van Christus gelegd zal worden, dan begrijpen wij, dat de vrome gemoederen door dezen Psalm in hun hoop verlevendigd zijn geworden op een eeuwig koningschap, waarvan slechts de schaduw of de duistere afbeelding in de zonen van David was te vinden. En daarom wordt hier de bestendigheid van het koninkrijk van Christus verzekerd, omdat de troon niet berustte op de gunst of de stemmen der menschen, maar omdat God zelf uit den hemel zijn hoofd met de kroon had getooid.

5. Het leven heeft hij van U begeerd, Gij hebt hem gegeven verlenging van dagen tot in eeuwigheid en altoos. 6. Zijn roem was groot in Uw heil, Gij hebt over hem gebracht majesteit en heerlijkheid. 7. Want Gij hebt hem zegeningen beschikt tot in eeuwigheid, Gij hebt hem met vroolijkheid verheugd voor Uw aangezicht.

5. *Het leven heeft hij van U begeerd.* Dit vers bevestigt, wat ik onlangs heb verhaald, dat deze Psalm allerminst slechts op één mensch betrekking heeft. Want ofschoon het leven van David verlengd is, tot de volle grijsheid en hij verzadigd van dagen van de aarde is gescheiden; toch is zijn loopbaan tekort, dan dat het die lengte van dagen bereikt heeft, die, zooals dan gezegd wordt, gelijk zou staan met vele eeuwen. Zelfs al rekent men den tijd van het begin van Davids regeering tot de Babylonische ballingschap, dan zal men toch die lengte niet vinden onder Davids opvolgers. En daarom is het buiten allen twijfel of David bedoelt hier een eeuwigen koning. Want daar ligt hier een vergelijking in opgesloten tusschen het begin van dit koningschap, duister en veracht, als het was, aan vele groote gevaren onderworpen, soms bijna der wanhoop ten prooi, en die ongeloofelijke roem, welke gevolgd is, toen God dat rijk, wegnemende uit de algemeene rei der anderen, het bijna boven de hemelen geplaatst heeft. Want dat is geen kleine roem, wanneer dat rijk

zal bestaan, zoolang zon en maan aan den hemel zullen schijnen. David derhalve vermeldende, dat hij het leven begeerd heeft, gedenkt stilzwijgend in welke moeilijkheden hij dikwijls gebracht is; zoodat de zin aldus is: Heere! sedert Gij Uwen knecht door eene heilige zalving tot de verwachting van het koningschap geroepen hebt, was zijn toestand van een zoodanigen aard, dat hij het reeds voor een bijzondere weldaad hield uit de kaken des doods gered te worden; nu heeft Uwe gunst hem niet alleen gered en bewaard, maar Gij hebt hem ook beloofd gedurende vele eeuwen een onafgebrokene opvolging onder zijne nakomelingen. En dit verhoogt niet weinig de genade van God, dat Hij een ongelukkig en bijna half dooden mensch, als deze bevreesd voor den dood om het leven bidt, dat Hij dezen de onschatbare eer waardig keurt, om den koninklijken schepter te dragen en dien na te laten aan zijne nakomelingen tot in eeuwigheid. Als sommigen vertalen: Gij hebt hem het leven gegeven, dat hij vroeg, en wel, opdat gij zijne dagen verlengdet tot in eeuwigheid en altoos; is zonder beteekenis en gedwongen. Want die tegenstelling moet vastgehouden worden tusschen dat zwakke en ongeëerde begin van het koninkrijk en die ongedachte eer, waarmede God Zijn knecht begiftigd heeft, de maan aanroepende als getuige, indien het hem ooit aan zaad ontbreken zou. Een gelijke zaak is ook in Christus openbaar geworden, dien de Vader uit verachting, smaad, dood, graf en wanhoop verheven heeft in Zijne hemelsche heerschappij, opdat Hij eeuwig zitten zou aan Zijne rechterhand, om eindelijk de Rechter der wereld te worden.

6. *Zijn roem was groot in Uw heil.* Met deze woorden geeft het volk te kennen, dat zijn koning, nu hij door Gods hand wordt beschermd en door Zijn hulp wordt bevrijd, aanzienlijker zal zijn, dan indien hij geregeerd had óf rustig, door een ieder geprezen óf beschermd door de hulp en bijstand der menschen óf eindelijk onoverwinnelijk door eigen kracht en eigen vlijt; want nu bleek het nog duidelijker, dat hij die koninklijke waardigheid niet verkregen had dan alleen door het bevel en de opdracht van God. De geloovigen laten het aan de wereldsche versten over, om zich te verheffen op hun verrichte heldendaden of hun roem te zoeken in hun eigene kracht, omdat de geloovigen de goedkeuring en de gunst van hun God hooger achten dan alle triumfen der wereld. Ondertusschen verwachten zij zulk een hulp van God voor zich, dat deze voldoende is, om hunnen koning op schitterende wijze te versieren.

7. *Want Gij hebt hem zegeningen beschikt.* Sommigen vertalen eenvoudig, dat deze koning door God verkozen was, om in Hem volkomen Zijn genade te bewijzen; maar toch is het zeker, dat door deze manier van spreken iets meer wordt uitgedrukt; zulk een overvloed van goederen vloeit den koning toe, dat hij terecht kan gelden als een voorbeeld van de Goddelijke weldadigheid, of ook, dat onder het bidden zijn naam in 't algemeen beroemd genoeg zou zijn, om als voorbeeld te strekken. Want de Hebreën zeggen, dat tot eene vervloeking gesteld worden, menschen, die zich onteerend gedragen en op wie zulk eene vreeselijke wrake van God rust, dat hun naam dienst doet voor verwensching en als een kwaad voorteeken geldt; evenzoo wordt aan den anderen kant gezegd, dat tot eene zegening gesteld wordt de naam van hem, in wiens naam wij onze wenschen bekend maken, evenals of men zeide: God moge u met dezelfde gunst bezoeken als Zijn knecht David. Ofschoon ik nu deze vertaling niet verwerp, ben ik toch hiermede tevreden: dat de koning, overladen met alle soorten van goederen, een allermerkwaardigst voorbeeld is van de milddadigheid Gods. Met aandacht moeten wij ook letten op wat daar onmiddelijk volgt over de *vroolijkheid*; want het volk verstaat daaronder niet alleen, dat God den koning weldaden bewijzen zal, omdat Hij hem welwillend en met Vaderlijk oog aanschouwt; maar het geeft er ook deze bijzondere oorzaak van vreugde mede te kennen, dat de koning zelf zal bekennen dat God hem goedgunstig is gezind. Want het zou niet voldoende zijn, dat God voor ons zorgde en in alle dingen voorzag, indien Hij niet wederom ons Zijne goedheid deed smaken en toonde, door ons de stralen te zenden van Zijn lieflijk aangezicht; zooals wij ook lezen in Psalm 3: „Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Verlicht Gij ons, o Heere! met Uw aangezicht en wij zullen behouden zijn." En zonder twijfel, dát is het ware geluk, te gevoelen, dat God gunstig is, zoodat wij als 't ware onder Zijne oogen, in Zijn tegenwoordigheid wonen.

8. Omdat de koning vertrouwt op Jehova en op de goedheid des Allerhoogsten, zal hij niet wankelen. 9. Uw hand zal al Uwe vijanden vinden, Uw rechterhand zal Uwe haters vinden. 10. Gij zult ze maken als tot een vurigen oven ten tijde Uws toorns, o Jehova! in Zijnen toorn zal Hij ze verdrukken en het vuur zal hen verteren. 11. Gij zult hun vrucht van de aarde verdelgen en hun zaad van onder de kinderen der menschen.

8. *Want de koning vertrouwt.* Op deze plaats beroemen de heiligen er zich weer op, dat hun koning niet zal wankelen, omdat zijn steun ligt in God; ja zelfs het middel geven zij te kennen, dat wil zeggen in hoop of vertrouwen. Ik lees het geheele vers achter elkander, zoodat er slechts één hoofdwerkwoord is; de zin is namelijk, dat de koning, juist omdat zijn hoop is gebouwd op God en Diens goedheid, niet zijn deel zal hebben aan de verwoestingen, waarin de rijken dezer wereld vallen. En bovendien, als er vroeger gezegd was, dat, al wat de geloovigen zeggen van hun koning, eigenlijk betrekking heeft op het geheele lichaam der Kerk, dan wordt ook hier een algemeene belofte gegeven, dat wij, temidden van de vele onrust der wereld, veilig en rustig bewaard zullen worden. Want ofschoon de wereld als in een rad zich rondwentelt, waardoor het ook komt, dat zoovelen eensklaps naar beneden vallen, terwijl ze tot het hoogste punt waren opgevoerd; toch maakt het koninkrijk Juda, en onder dat beeld, het koninkrijk van Christus eene uitzondering. Maar laten wij indachtig zijn, dat alleen zij op die zekerheid kunnen vertrouwen, die in vast geloof zich nederzetten aan de schoot des Heeren, en, die, vertrouwende op Diens medelijden, hun belangen aan Hem durven overdragen. Want ook de inhoud der hoop wordt tegelijk opgegeven, dat God goedgunstig de Zijnen koestere, dien Hij eenmaal Zijne genade geschonken heeft.

9. *Uwe hand zal al Uwe vijanden vinden.* Totnogtoe was de inwendige voorspoed van het rijk beschreven; nu wordt, zooals ook noodig was, er aan toegevoegd, de voor den vijand onoverwinbare kracht; want dit beteekent hetzelfde, als of de koning, als de overwinnaar van alle vijanden werd verklaard. Ik heb het wel gezegd, dat dit deel allerminst kon gemist worden, want het is niet genoeg, dat een rijk inwendig bloeit, ja, al is het ook geheel inwendig in rust, al bezit het grooten rijkdom en alle soorten van goederen en opbrengsten, — wat baat het, wanneer het ook niet genoeg versterkt zou zijn tegen elk geweld van buiten! En dit past wel bijzonder op het rijk van Christus, dat nooit zonder vijanden is in de wereld. Want ofschoon het niet altijd met een bepaalden oorlog aangevallen wordt, integendeel soms een zekere wapenstilstand bijna gesloten wordt, toch laten de dienaars van Satan nooit hunne boosaardigheid noch hun lust, om schade aan te brengen, varen; en daarom houden zij nooit op den geheelen ondergang van het rijk van Christus te beoogen. Hoe gelukkig is het daarom, dat onze Koning,

die Zijn hand opheft, om ons te beschermen boven allen staat. Omdat nu verder het Hebreeuwsche werkwoord „mâtrâ" somtijds „voldoen" beteekent en in het vorige lid het voortzetsel „voor" of „aan" gebruikt wordt, vatten sommige uitleggers, door een andere zinverklaring, dit op, als of er stond: „Uw hand zal voldoende zijn voor alle vijanden, Uw rechterhand zal ze vinden, die u haten." Zóó zoude er dan eene trapsgewijze opklimming zijn in de beteekenis: Uw hand zal voldoende wezen, om weerstand te bieden, Uw rechterhand zal de vijanden aanvatten, dat zij de ramp niet kunnen ontkomen.

Daar is ook sprake van een vreeselijke straf, waaruit wij begrijpen kunnen, dat er hier geen sprake is van elken vijand in 't algemeen, maar over die goddelooze en doldriftige verachters van God, die tegen Zijn eeniggeboren Zoon opstaan als Giganten. De hevigheid hunner straf toont juist de hevigheid hunner misdaad aan. Sommigen houden het er voor, dat David hier zinspeelt op die soort van straf, die hij aan de Ammonieten ontnomen had, waarvan de heilige geschiedenis melding maakt; het is echter meer aannemelijk, dat, in beeldspraak hier het vreeselijk einde verklaard wordt, dat alle tegenstanders van Christus wacht. Want ofschoon zij in woede branden tegen de Kerk en zij met hunne woede de wereld in vlam zetten, heeft hunne goddeloosheid toch eenmaal het hoogste toppunt bereikt en is dan hun loon weggelegd bij God, die ze dan werpt in Zijn oven, om hen te verslinden. In het eerste lid nu wordt de koning zelf de wreker genoemd, daarna wordt dit ambt overgedragen op den Persoon van God, terwijl eindelijk de voltrekking der wraak aan het vuur toekomt, — maar deze drie dingen kloppen toch zeer goed met elkander. Want wij weten, dat aan Christus de rechtspraak opgedragen was, om Zijne vijanden in het eeuwige vuur te werpen; maar met alle nadruk moest dit uitgedrukt worden dat deze rechtspraak niet aan een mensch, maar aan God toekwam. Ook was het niet minder noodig een uiterst en verschrikkelijk soort van straf te bedenken, opdat duidelijk aan den dag kon treden de stompzinnigheid van die menschen, die onnadenkend de bedreigingen Gods verachten. Dat zelfde kan in geen geringe mate strekken, om de vromen te troosten; want wij weten hoe vreeselijk de wreedheid dier goddeloozen is, waarvoor ons geloof gemakkelijk bezwijken zou, wanneer het niet zijn toevlucht had in het oordeel Gods. — De *tijd des toorns* waarschuwt ons, ons kruis geduldig te dragen, zoolang het den Heere behaagt ons te oefenen en te vernederen. Laten wij dan ook leeren, als God niet aanstonds Zijne macht

toont, om de goddeloozen te vernietigen, onze verwachting te vestigen op dien tijd, welken de Hemelsche Vader naar Zijn raad te voren bepaald heeft en waarop onze Koning, gewapend met Zijn schrikwekkende macht, uit zal gaan, om wrake te oefenen. Want zoolang Hij nu zich verbergt, heeft Hij noch Zichzelf noch ons vergeten, maar belacht Hij het onverstand van hen, die nog ongestraft voortgaan en juist daardoor van dag tot dag stoutmoediger worden. Ofschooon nu wel dat lachen Gods ons niet liefelijk is, mogen wij onzen strijd niet opgeven, voor dat de dag der wrake komt, die tegelijk het jaar der vergelding zal zijn, zoo als ook staat in Jesaja 34: 8. Verder mishaagt het mij niet, dat in het laatste lid aan de vijanden van Christus een einde voorspeld wordt, zooals God vroeger Sodom en Gomorrha verwoest heeft. Want omdat dit meer dan iets anders een merkwaardig bewijs was van het Goddelijk oordeel over alle goddeloozen, was juist dat een zichtbaar beeld van de eeuwige hel, die den verdoemden bereid is; herhaaldelijk komt ons ook die vergelijking in de Schrift tegen.

11. *Gij zult hun vrucht van de aarde verdelgen.* Door deze omstandigheid drukt David nog meer de hevige mate van Gods toorn uit, omdat deze zich zelfs tot de kinderen uitstrekt. Dit is een bekend punt genoeg van wetenschap in de Schrift, dat God de straf niet alleen eischt van de eerste bewerkers der misdaad, maar dat Hij de gevolgen er ook van legt op de hoofden der kinderen. Toch vermengt Hij niet willekeurig de onschuldigen met de schuldigen, als Hij met Zijne wrake bezocht het derde en het vierde geslacht; maar, omdat het zaad der goddeloozen vervloekt is, waaraan Hij Zijne genade onttrokken heeft en allen als kinderen des toorns voor het laatste verderf zijn bestemd; — daarom is Zijne gestrengheid niet minder rechtvaardig tegenover de kinderen als tegenover de vaders. Want wie zal God durven beschuldigen, indien Hij Zijne genade aan onwaardigen ontzegt, welke Hij aan de Zijnen verleent. Op beide manieren toont Hij namelijk hoe liefelijk en kostbaar Hem het Rijk van Christus is: omdat Hij Zijn gunst betoont aan de kinderen der geloovigen tot in duizend geslachten, en bij de ongeloovigen Zijn toorn blijft tot in het derde en vierde geslacht.

12. Want zij hebben kwaad tegen U gespannen, zij hebben eene bedriegelijke daad tegen U bedacht, maar hebben haar niet kunnen volbrengen. 13. Want

Gij zult ze stellen tot een hoop, met Uwe pezen zult Gij op hunne aangezichten toeleggen. 14. Verhef U, Jehova! in Uwe kracht, (dan) zullen wij zingen en in psalmen Uwe macht verheerlijken.

12. *Want zij hebben kwaad tegen U gespannen.* Met dit vers toont David aan dat de ongeloovigen terecht de verwoesting verdiend hebben, welke hun voorspeld was, omdat zij niet alleen een aardsch mensch hebben tegengestaan, maar zelfs in hun hoogmoed hun aanval tegen God zelf hebben gekeerd. Want zooals in den 2den Psalm gezegd was, dat niemand dat koninkrijk, hetwelk in den persoon van David geheiligd was en mede door het bevel Gods, geweld aan kon doen of men geraakte in een goddeloozen en vervloekten oorlog met God zelf; maar nog veel meer wordt de Majesteit Gods aangerand, wanneer men het Koninkrijk van Christus aanvalt, want God wil alleen door Zijne hand in de wereld regeeren. Omdat nu verder het hier gebruikte Hebreeuwsche werkwoord „natâ" zoowel „spannen" of „uitbreiden" als „veranderen" beteekenen kan, kan het ook wel op beide manieren vertaald worden; dat de ongeloovigen namelijk, als 't ware hunne netten hadden uitgespannen en zoo getracht de mogendheid Gods aan zich te onderwerpen, of om die te onderdrukken, hunne kwade gezindheid een andere wending hadden gegeven. Zooals men ook, door het graven van een diepe gracht, een stroom naar een bepaalde plaats kan afleiden. Daarna zegt David, dat zij *een bedriegelijke daad hebben bedacht* of een soort van plan, dat echter zonder uitkomst bleef; met die woorden berispt hij hun blinde overmoed, die zich niet bedenken, om in hun strijd tegen God, al wat zij maar kunnen ter hand nemen.

13. *Want Gij zult ze stellen tot een hoop.* Omdat het hier gebruikte Hebreeuwsche woord eigenlijk beteekent „schouder", willen sommigen de zin aldus verstaan, alsof hij gezegd had, dat hunne hoofden neergebogen zullen zijn, zoodat bij hunne gekromde lichamen hunne schouders uitstaken; volgens hunne meening wordt dan overdrachtelijk op die wijze de toekomstige onderwerping der vijanden aangetoond. De andere uitlegging is echter, ook onder de Hebreeën de meer algemeene, dat God ze als in een hoek te zamen gevoerd heeft en hen zoo beletten zal, om kwaad te doen. Want het woord wordt in 't Hebreeuwsch dikwijls genomen voor gedeelte, of streek, of plaats; maar, omdat hij kort daarop God voorstelt, als gewapend met een boog,

om Zijne pijlen naar hun aangezicht te richten, zoo twijfel ik niet of, de beeldspraak volhoudende, vergelijkt Hij hen met die hoop, waar men gewoonlijk het wit bevestigt. Op die wijze kan ook de zin goed vloeien: Gij, Heere! zult hen stellen als een hoop, waarop Gij Uwe pijlen zenden kunt. Altijd toch is de bedoeling hierheen gericht, om ons geduld te leeren oefenen, totdat God de ongeloovigen op eene geschikte wijze leidt naar Zijn doel.

14. *Verhef U, Jehova!* Eindelijk wordt de Psalm besloten met een gebed, dat op nieuw bevestigt, hoezeer het koninkrijk, waarvan sprake is, is verbonden met den lof van God, zoodat Diens macht daaruit ons tegenschittert. Ofschoon God nu vroeger bij de verheffing van David, zijn eigene macht wel getoond heeft; wat hier gezegd wordt, kan toch slechts alleen in Christus volkomen vervuld heeten, Die zóó door den Hemelschen Vader ons tot een koning is gesteld, dat Hij dezelfde is als: God geopenbaard in het vleesch. Evenals echter Diens Goddelijke kracht terecht den goddeloozen met schrik moet vervullen, zoo wordt zij voor ons ook beschreven vol van den liefelijksten troost, zoodat zij ons moet opwekken tot vreugde, tot gezang en tot dankbaarheid.

PSALM 22.

INHOUD: David klaagt in dezen Psalm, dat hij tot zulk een angst is vervoerd, dat hij aan een geheel wanhopend mensch gelijk is. Nadat hij echter de rampen verhaald heeft, die hun zoo ongelukkig drukken, dringt hij zich uit de diepte dier beproevingen naar boven en vat hij weer moed, om een goede verwachting in de toekomst te bezitten. Ondertusschen stelt hij maar in zijn persoon het type van Christus voor, waarvan hij, door den Geest der profetie, wist, dat deze op wonderlijke en ongewone wijze moest verdrukt worden, vóór dat de Vader Hem verhoogen zou. Zoo verklaart deze Psalm in twee deelen, die bekende profetie van Jesaja: (3: 8) „Hij is uit den angst en uit het gericht weggenomen? Wie zal zijn leeftijd uitspreken?"

1. Voor den opperzangmeester, een Psalm van David, op de hinde des dageraads.

1. Ofschoon dit opschrift niet duidelijk is, hebben toch de verklaarders er zich, meer dan noodig was, mede bezig gehouden, en in die kleine zaak, ik weet niet welke, diepe verborgenheid gezocht. Sommigen willen onder het Hebreeuwsche woord „ajjêlêth"

de morgenster, weer anderen de kracht verstaan; beter vertaalt men het door hinde of hert. Omdat reeds de Apostelen duidelijk hebben getuigd, dat het eene profetie is van Christus, hebben ook de ouden gemeend, dat de waardigheid van Christus geen sieraad genoeg ontving, wanneer zij niet in allegorischen zin de naam van hinde toepasten op Zijn offer. Zij, aan wie het woord „dageraad" meer behaagde, hebben hetzelfde beproefd; maar, omdat ik in die spitsvondigheden niets geen heil zie, zal het 't beste wezen uit te kiezen, wat het eenvoudigste en meest passende is. Mij althans komt het waarschijnlijk voor, dat het een begin is van een oud lied; want ik zie niet in, hoe anders het opschrift van den Psalm met zijn inhoud is overeen te brengen. Uit het verband toch blijkt, dat David hier niet ééne vervolging, maar alle onder Saul, saamgevat heeft; of hij dezen Psalm wel opgesteld heeft, toen zijn zaken reeds voorspoedig stonden, is ook mij onzeker; indien men zelfs niet zou kunnen zeggen, dat hier beschreven werden al zijne gedachten, onder zijne angsten zorgen en moeilijkheden.

2. Mijn God, mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten, U verwijderd van mijne hulp, van de woorden mijns brullens. 3. Mijn God! ik roep tot U den ganschen dag, en Gij antwoordt niet; en des nachts, maar daar is geen stilte voor mij.

2. *Mijn God*, *enz.* Het eerste vers bevat twee merkwaardige gedachten, en ofschoon deze schijnbaar tegenstrijdig zijn, overvallen zij toch dagelijks tegelijk de gemoederen der vromen. Dat hij zich van God verlaten en verworpen noemt schijnt wel de klacht te zijn van een wanhopend mensch, immers hoe kan er nog een vonkske geloof aanwezig zijn, als er geen hulp van God meer gevoeld wordt? En toch, dat hij zijn God tot tweemalen aanroept en zijn geklag neerlegt aan Diens voeten, is geen onduidelijke bekentenis van geloof. Maar door dien inwendigen strijd moeten de vromen geoefend worden, zoo dikwerf God hun de teekenen van Zijn gunst onttrekt, zoodat zij overal, waarheen zij hun blikken wenden, slechts nachtelijke duisternis ontmoeten. Ik zeg dan ook, dat dit den geloovigen overkomt, opdat zij, door de inwendige worsteling, aan den eenen kant de zwakheid van hun vleesch kunnen laten zien, maar aan den anderen kant getuigenis van hun geloof kunnen afleggen. Maar de goddeloozen, omdat zij aan hunne kleinmoedigheid toegeven,

worden door beangstheid zoo zeer overstelpt, dat zij in geloof zich niet op de genade van God durven te verlaten. Dat David nu staande gebleven is en door de beproeving niet onderdrukt was, kunnen wij gemakkelijk uit de woorden opmaken; want hoewel de droefheid hem zeer ternederdrukte, verviel hij toch niet tot het uiterste van wanhoop, maar, terwijl hij er ijverig weerstand aan bood, riep hij: *Mijn God*, *mijn God!* Ieder geloovige heeft dagelijks bij zichzelven dezelfde ervaring, dat hij, wat betreft zijn vleeschelijk gevoel, zich van God verlaten en verworpen acht; wanneer hij echter de op dat oogenblik, onzichtbare genade aangrijpt, dan worden in zijne gebeden tegenstrijdige aandoeningen gemengd en ingewikkeld. Het kan niet voorkomen, dat het vleeschelijk gevoel, naar dat de zaken op dien oogenblik staan, God voorstelt óf genegen óf afkeerig. Terwijl Hij dus ons in droefheid laat verkeeren en als 't ware verkwijnen laat, dan moeten wij noodzakelijk naar het vleesch een gevoel hebben, alsof Hij ons vergeten had. Wanneer dan zulk een angst den geheelen menschelijken geest vervult, wordt de mensch in zulk eene ongeloovigheid gedompeld, dat hij op geen redmiddel meer durft hopen. Maar, wanneer daartegenover het geloof hem steunt, dan ziet die zelfde mensch, welke uit de omstandigheden het besluit trok, dat God hem vijandig was en als een vreemde behandelde, Diens gunst verborgen in den spiegel der belofte. Tusschen deze twee aandoeningen worden zij heen en weer geslingerd, terwijl de Satan hun de teekenen van Gods toorn voor oogen brengt en hen zoo tot wanhoop en geheel tot ondergang tracht te brengen. Het geloof echter roept hun de beloften Gods in de aandacht en leert hen geduldig te wachten en zich op God te verlaten, totdat deze Zijn Vaderlijk oog weder in gunst naar hen wendt. Dan zien wij, dat uit dezelfde bron deze uitroep: Mijn God, mijn God! is voortgekomen waaruit ook de klacht voortkomt, die onmiddelijk volgt: *Waarom hebt Gij mij verlaten?* Want terwijl de hevigheid der smart en de zwakheid van zijn vleesch deze uitroep veroorzaakte: Ik ben van God verlaten, heeft toch het geloof, opdat hij onder den druk niet bezwijken zou, hem dat gezegde in die mate doen verbeteren, dat hij toch onbevreesd dienzelfden God aanriep, van Wien hij zich verlaten achtte. Ja wij merken zelfs op, dat in de eerste plaats het geloof aan het woord is, want, vóór dat hij nog eenige klacht wil uitbrengen, voorspelt hij reeds, als om het niet te vergeten, dat hij niets minder dan tot dien God van hem de toevlucht neemt. En dan ook, omdat de aandoeningen van het vleesch, zoodra als zij naar buiten uittreden, moeilijk

bedwongen worden, en ons zelfs buiten de palen voeren, moeten zij bijtijds bij de beginselen zelf worden beteugeld. Daarom heeft ook David uitnemend de volgorde in het oog gehouden, door zijn geloof uit te spreken vóórdat hij zijne smarten klaagde en door een geloovige aanroeping zijn klaagtonen te matigen, welke hij later doet hooren over de grootte van zijn ongeluk. Want indien hij met weinige woorden gezegd had: Waarom verlaat Gij mij, Jehova? dan had het voorgekomen, alsof hij met een heftige klacht tegenover God gemurmureerd had; ja, dan had er groot gevaar bestaan, dat een onbetaamlijke verbittering over zijn smart zijn gemoed had vervuld; maar nu stelde hij zijn geloof als een tegenweer, en bedwong al zijne hartstochten, die hem buiten de betamelijke maat konden voeren. En als hij tot tweemalen toe den naam van zijn God noemt, dan is die herhaling niet overbodig; want ook even daarna doet hij dezelfde aanroeping. Want, omdat deze strijd met dit soort van beproeving zwaar is en moeilijk, terwijl God als 't ware geen zorg heeft voor ons en Zijn oor sluit voor onze klachten en zuchten, houdt David des te ijveriger vol, om voor zich een bevestiging te zoeken. Want niet terstond bij het eerste pogen verkrijgt het geloof de palm der overwinning, maar in veel strijd geoefend, overwint het eindelijk en krijgt de overhand. Met dit alles wil ik echter niet zeggen, dat David zulk een ijverig en onverzwakt strijder geweest is, dat zijn geloof nooit gewankeld heeft! Want de geloovigen mogen ook nog zoo en met allen ernst trachten, oord het onderdrukken van hunne vleeschelijke neigingen, zich geheel aan God te wijden; met een zekere zwakheid hebben zij toch altijd te worstelen. Vandaar ook dat mank gaan van den heiligen Jacob, waarvan gesproken wordt in Gen. 32: 25; want, hoewel hij in het worstelen had overmocht, droeg hij toch het merkteeken van zijn zondige misdaad. Door zulke voorbeelden spoort God de Zijnen aan tot volharding, opdat zij anders, hunne zwakheid kennende, niet mismoedig zouden worden. Laten wij daarom dit middel in het oog houden, zoo dikwerf ons vleesch in opstand komt en laten wij dan, wanneer wij, als door hevige stormen geslingerd, ongeduldig zouden worden, daar tegenover ons toeleggen, om die aanvallen te bedwingen. Dan zal het geschieden, dat wij hoewel heftig heen en weder geslingerd worden, toch ons geloof uit de schipbreuk boven komen zal. Overigens kunnen wij uit de vorm der klacht zelve de gevolgtrekking maken, dat David niet tevergeefs de woorden herhaald heeft, waarmede hij zijn geloof ondersteunde. Want hij verkondigt niet eenvoudig, dat hij van God verlaten is, maar hij voegt er

aan toe: *dat hij verwijderd is van zijn heil*; dat God dus namelijk hem in gevaar ziende, geen teeken schonk van goede verwachting. Want wanneer bij God berust de macht om te helpen en Hij, hoewel ziende, dat ons geluk onderworpen is aan de willekeur der vijanden, toch rustig blijft, alsof Hij geen zorg voor ons koestert, wie zal dan niet zeggen, dat Hij Zijn hand terughoudt om ons te bevrijden? Want ook door de *woorden mijns brullens* geeft David aan, dat hij door geene geringe folteringen geplaagd wordt. Het was dan ook niet die weekheid van gemoed, welke bij elke gewone smart reeds een hevig gehuil aanheft; maar het moet die vreeselijke droefheid geweest zijn, die een zachtzinnig mensch, geduldig in het dragen van lijden, hevig doet brullen. Zelfs toen Christus aan het kruis hangende vóór dat Hij Zijnen geest den Vader beval, dezelfde woorden uitte, Matth. 27: 46, kon men zien, hoe zelfs de eeniggeboren Zoon van God, door zulk een smart bevangen geweest kon zijn, dat Hij uitriep, dat Hij van God verlaten was. Deze schijnbare onnatuurlijkheid heeft vele uitleggers een uitvlucht doen zoeken.

Zoo hebben zij gezegd, dat Christus zoo geklaagd heeft meer overeenkomstig de algemeene opinie dan naar Zijn eigen gevoel. Maar met dat alles zien zij niet in, hoeveel zij ontnemen aan de weldaad der plaatsbekleeding, wanneer zij zich voorstellen dat Christus geheel vrij zou geweest zijn van den angst, welken het oordeel Gods den zondaren inboezemt. Die vrees is dan ook ijdel, dat zij zich ontzien, om Christus zulk een smart toe te schrijven, opdat ze Zijn roem niet te kort zouden doen. Als Petrus dan ook zoo duidelijk zegt in Hand. 2: 24, dat „het onmogelijk was dat Hij van de smarten des doods gehouden werd", dan volgt daaruit dat Hij niet ten eenemale daarvan vrij is geweest. En omdat Hij onze persoon en onze schuld op Zich had genomen, moest Hij voor Gods rechterstoel als een zondaar verschijnen. Vandaar die vrees en die angst, die Hem deed smeeken bevrijd te worden van den dood; niet omdat het voor Hem zoo bitter was uit dit leven te gaan, maar, omdat Hij voor oogen had de vervloeking Gods, die op de zondaren rust. En indien bij dien eersten strijd droppelen bloeds van Hem neervielen op de aarde, zoodat een engel Hem moest troosten, Luk. 22: 43, dan is het geen wonder, indien Hij op het laatst van Zijn lijden zulk een smarttoon geuit heeft. Ondertusschen moeten wij wel onthouden, dat Christus zoodanig de menschelijke aandoeningen ondervonden heeft, dat Hij door geen zwakheid des vleesches bezweken is; omdat de zondeloosheid Zijner natuur Hem ook vrijwaarde van alle verval. De

verzoekingen derhalve, waaraan de Satan Hem blootstelde, kon Hij overwinnen zonder eenige wond, die een teeken van verminking bij Hem achterliet. 't Is dan ook boven allen twijfel verheven of Christus heeft door dezen uitroep openlijk willen toonen, dat, hoezeer ook David hier verwijdering vraagt van eigen smart, toch deze Psalm door den Geest der profetie over Hem gedicht was.

3. *Mijn God! ik roep tot U.* Met dit vers geeft David den langen duur van zijn ramp te kennen, waardoor zijn verdriet en verveling verhoogd werden. Daar kwam ook nog deze zwaardere beproeving bij, dat hij met al zijn roepen vergeefsche moeite scheen te doen. Als namelijk het eenige redmiddel in onze rampen is, om God aan te roepen, wat blijft ons dan over te doen, wanneer wij met onze gebeden niets vorderen? Daarom klaagt hij, dat God eenigermate doof is voor zijne beden. Wanneer hij in het tweede lid zegt: dat hem *geen stilte* gegeven wordt, dan is de bedoeling, dat hij geen troost gevoelt, omdat hij geen rust heeft in zijn gemoed. Want zoolang als de droefheid hem drukte, werd hij door de onrust zijns harten gedreven, om te roepen. Maar hieruit blijkt tevens de standvastigheid van zijn geloof, dat niet verbroken werd door de langdurigheid der smarten. Want dit is de ware regel, om te bidden, dat die langen tijd zonder vrucht de lucht als 't ware met zijn gebeden geslagen heeft, toch daarom nog niet ophoudt. Toch wordt hierdoor aan de geloovigen deze Vaderlijke goedgunstigheid Gods bewezen, dat zij, al hebben ze dan voor een tijd te vergeefs met hunne gebeden gesmeekt, toch hun angst en hun smart in Zijn boezem konden neerleggen en daardoor verlichting ontvangen.

4. Maar Gij zijt (de) Heilige, Die lofzangen geeft onder Israël. 5. Op U hebben onze vaderen vertrouwd, zij hebben vertrouwd en Gij hebt ze bevrijd. 6. Tot U hebben zij geroepen en zij zijn gered; op U hebben zij vertrouwd, en zij zijn niet beschaamd geworden. 7. Maar ik ben een worm en geen man; een smaad van de menschen en veracht van het volk. 8. Allen, die mij zien, bespotten mij; zij steken de lip uit, zij schudden hun hoofd. 9. Hij heeft het op Jehova gewenteld, (zeggen zij), dat Hij hem (nu) uithelpe, dat Hij hem bevrijde; omdat Hij een welgevallen aan hem heeft.

4. *Maar Gij zijt de Heilige.* Het voegwoord „en", dat in het Hebreeuwsch gelezen wordt, moet zonder twijfel vertaald worden door een tegenstellend voegwoord „maar" of „in elk geval." Sommigen meenen, dat hier de eeuwige en onveranderlijke staat van God gesteld wordt tegenover de ellenden, welke David ondervond; ik ben het echter niet met hen eens; want de meer eenvoudige en natuurlijke beteekenis ligt voor de hand, namelijk dat God zich altijd welwillend betoond heeft jegens Zijn uitverkoren volk. Want het is hier niet de vraag, hoedanig Hij is in den Hemel, maar hoedanig Hij zich aan de menschen betoond heeft. Nu zou men kunnen vragen of David zijn klacht met deze woorden verdubbelt, omdat hij geen enkele wensch van God verkrijgt; of dat hij de beproeving van zich keert door als 't ware een schild omhoog te houden, wanneer hij zich God voorstelt als den voortdurenden Bevrijder der Zijnen. Ik voor mij, hoewel ik bekennen moet, dat zijn smart hierdoor vergroot wordt, twijfel toch niet of David heeft er geen middel in willen zoeken, om zijn wantrouwen te stijven. Omdat zijne beproeving nu gevaarlijk was, zich van God verlaten te weten, heeft hij, om dat gevaar niet te voeden door een onophoudelijke beschouwing, zijne gedachten gewend naar de voortdurende bewijzen van Gods gunst, opdat hij daaruit eenig voedsel mocht trekken voor eene goede verwachting. Hij heeft dan ook niet alleen willen onderzoeken, hoe het toch kwam, dat God, Die altijd zoo goedgunstig Zijn volk behandeld had, nu, als in strijd met Zijn natuur, een ongelukkig mensch alle vertroosting en hulp kon onthouden; maar hij heeft zich ook een schild willen verschaffen, waardoor hij bedekt kon zijn tegen de vurige pijlen des Satans. Hij noemt God *heilig*, omdat Hij altijd aan zich zelven gelijk blijft. Hij spreekt ook van *lofzangen te geven onder Israël*, omdat Hij, welwillend jegens het uitverkoren volk, voortdurend reden geeft tot lof, terwijl zij onafgebroken Hem danken. Want als God ons Zijn goedheid niet te smaken geeft, dan moeten wij zwijgen. Daar David nu reeds één lid is uit die anderen, geeft hij zich moeite tegenover al die belemmeringen, om te hopen, dat hij ook eenmaal met dat lichaam vereenigd zal worden, om de lof van God te bezingen.

5. *Op U hebben onze vaderen vertrouwd.* Hier wordt de oorzaak opgegeven, waarom God zetelt tusschen de lofzangen van Zijn volk, omdat Hij namelijk Zijne handen altijd heeft uitgebreid, om de geloovigen te bewaren. David verzamelt namelijk (zooals ik onlangs gezegd heb) voorbeelden uit alle tijden, om

zich daardoor moed te geven, zich te verzekeren en zich zelf de vaste overtuiging te schenken, dat, waar God nooit aan iemand van Zijn uitverkoren volk zijn wensch ontzegd heeft, ook hij een van die velen zal zijn, wier heil is weggelegd in de hand van God. Daarom vermeldt hij met vele woorden dat hij een afstammeling is van diegenen, wier gebeden altijd verhoord werden, aantoonende dat hij een erfgenaam is van dezelfde genade, welke deze hebben ervaren. Want hij doelt op het verbond, waarmede God het geslacht van Abraham tot Zijn volk aannam; want het zou niet veel te beteekenen hebben alleen te letten op de voorbeelden van medelijden, welke God aan Zijne dienstknechten bewezen heeft, wanneer een ieder van ons zich niet voegt bij hun verzameling, zooals David zich voegt bij de Kerke Gods. Omdat hij tot driemalen toe herhaalt: dat de vaderen door te verwachten, hun geluk verkregen hebben, is het niet twijfelachtig of hij zinspeelt er met bescheidenheid op, dat hij éene hope met hen gemeen heeft; en daardoor is het mogelijk, dat de vervulling der beloften ook ons ten deel valt. Want zal iemand ten eigen nutte de weldaden kunnen toepassen, welke God vroeger aan Zijne dienstknechten bewezen heeft, dan moet hij zijne blikken wenden naar de genadige beloften en naar het geloof, waarop zij steunden. En om verder aan te toonen, dat dit vertrouwen niet koud of levenloos geweest is, zegt hij er tevens bij, dat zij *geroepen* hebben. Want, wanneer iemand ongevoelig blijft te midden van zijn rampen en zegt toch op God te vertrouwen, dan liegt hij onbeschaamd, want hij begeert Diens hulp niet. Uit de gebeden derhalve wordt de oprechtheid van het geloof herkend, evenals de deugdelijkheid der boomen uit de vrucht. Met dat al moet men er om denken, dat geene andere gebeden wettig voor God gerekend worden, dan die voortkomen uit het geloof en daarmede verbonden zijn. Want niet zonder reden plaatst David dat „roepen" tusschen al dat „verwachten" in.

7. *Maar ik ben een worm.* Hij murmureert niet tegen God, alsof hij onwaardig behandeld wordt, maar hij beklaagt zijn lot, om des te meer het medelijden Gods op te wekken en zegt daarom dat hij niet als een mensch gerekend wordt. Wel schijnt dit op het eerste gezicht dienstig om alle moed te verliezen, zelfs om het geloof te doen verdwijnen, maar uit het verband zal het duidelijk blijken, dat het juist daartegenover nuttig is, hoe treurig zijn toestand ook zij, om daaruit hoop te vatten voor verlichting. Door het onmogelijke bewijst hij dan ook, dat het werkelijk niet anders kon, of God zou eindelijk Zijn hand ter

hulpe uitstrekken naar den meest ongelukkige en wanhopende. Want wanneer God zich zelfs ontfermde over allen, die slechts in geringe mate of op gewone wijze in het ongeluk waren; hoe zou Hij dan Zijn dienstknecht kunnen verlaten, welke gedompeld was in den diepsten afgrond van alle rampen? Zoo dikwijls wij dan ook op een dergelijke wijze door een groote menigte van ongelukken overstelpt worden, moeten wij, in plaats van ons aan de wanhoop over te geven, liever hierin een bewijs zoeken, dat wij altijd op bevrijding kunnen hopen. Wanneer God dezen allervoortreffelijksten dienstknecht van Hem zoo zwaar beproefd en hem zoo diep vernederd heeft, dat hij zelfs geen plaats had onder de meest verachten der menschen, kan het ons niet zoo zwaar vallen vernederd te worden met het oog op hem. Hoewel wij bovenal hier moeten denken aan den Zone Gods, in Wien ook, zooals wij weten, dit vervuld was; gelijk ook de profetie van Jesaia getuigd had: „Hij was veracht, en wij hebben Hem niet geacht; Hij was een Man van smarten, Hij had geene gedaante noch heerlijkheid; zoodat een ieder zijn aangezicht voor Hem verborg". (Jes. 53 : 3). Door deze woorden wordt ook voldoende de dwaze meening weerlegd van hen, die bij dit woord *worm* druk gefilosofeerd hebben, alsof David er een bijzonder geheim in de geschiedenis van Christus mede wilde aanduiden; en niet veel meer dat hij zelf beneden de menschen verlaagd was en zich als een afgesnedene uit het getal der levenden noemde. Dat de Zoon van God zich zoo diep heeft laten vernederen, ja, zelfs tot de onderwereld is afgedaald, verdonkert zoo weinig Zijn hemelschen glans, dat het integendeel veel meer een schitterend beeld is van Zijne onvergelijkelijke genade jegens ons.

8. *Allen die mij zien.* Dit is nog eene verklaring van de laatste zin. Hij had gezegd, dat hij tot een smaad strekte zelfs voor de laagst geplaatsten, ja, als 't ware voor het uitvaagsel der maatschappij, nu verhaalt hij met welke smaad hij in 't algemeen bejegend was, namelijk, dat zij niet tevreden met hunne woorden te kunnen schimpen, nu hun overmoed met daden hebben getoond, door nu eens hunne lip uit te steken en dan weer hun hoofd te schudden. Als voor sommigen nu het „opendoen met de lip", wat letterlijk vertaald is, en vertalen willen door: „scheldwoorden uitwerpen", dan kan ik mij daarin niet vinden; want het Hebreeuwsche voorzetsel „be" is, gelijk zoo dikwerf bij de Hebreën, overbodig. Daarom heb ik liever vertaald: „*zij steken de lip uit*", omdat dit een handelwijze is van menschen, die

openlijk en smadelijk den spot met iemand drijven willen. Maar wat volgt, was nog heel wat erger, daar zij hem voor de voeten wierpen, dat God, Dien hij zich een Vader noemde, zich van hem afgekeerd had. Want wij weten dat David, terwijl hij zich in de wereld onrechtvaardig zag veroordeelen, gewoon was tot God de toevlucht te nemen, om, zichzelf van geen kwaad bewust, God te hebben als een Rechter in den Hemel. Nu verwijten hem die allen, dat hij onbeschaamd gepocht heeft en zich beroemd op de hulp van God: Waar is die God nu, zoo zeggen ze, waarop gij vertrouwdet? Waar is nu die liefde, waarvan gij zoo zeker waart? En daar is geen doodelijker wapen van Satan, om de zielen te wonden, dan wanneer hij de beloften Gods bespottelijk tracht te maken en ons aldus van onze verwachting tracht te berooven. Ofschoon zij het wel niet openlijk zeggen, dat de gebeden van David tevergeefs waren en de liefde Gods waarop hij zich beroemde, ingebeeld was; maar van terzijde hekelen zij hem als een huichelaar, die valschelijk den naam van God aanvoert, aan Wien hij toch vreemd was. Hoe zwaar deze beproeving was, kan een ieder uit eigene ervaring begrijpen; door het middel echter, dat hij gebruikte, bewees hij de oprechtheid van zijn geloof; omdat hij nooit zulk een klacht tot God had durven opzenden, wanneer hij Dezen niet als een zeker Getuige had gehad. Daarom moeten wij ook, zoo dikwerf ons de menschen van huichelarij betichten, zorg dragen, dat de inwendige oprechtheid des harten bij God voor ons antwoordt. Deze toevlucht moet ons dan ook heilig blijven, zoo dikwijls de Satan met zijn hatelijk gegrijns ons geloof aan het wankelen tracht te brengen, dat wij God kunnen aanroepen als getuige, om met Zijne gerechtigheid ons te beschermen. Geen schandelijker laster kan dan ook aan Zijn naam toegebracht worden, dan te zeggen, dat zij met een ijdel vertrouwen vervuld zijn, die op Hem hunne hope stellen en dat zij met een ijdele meening zich bedriegen, die zich voor beminden Gods houden. Wanneer reeds de Zoon van God met dezelfde pijl is aangevallen, dan zal de Satan evenmin de geloovigen sparen, die leden van Hem zijn. Daarom moeten zij met dit schild gewapend zijn, dat, hoe de menschen hen ook voor verloren houden, wanneer zij slechts hunne bekommernissen op God werpen, hunne gebeden niet tevergeefs zullen zijn. Met het Hebreeuwsche woord „gôl" wordt uitnemend de natuur en de kracht van het geloof weergegeven, dat, steunende op de voorzienigheid Gods, onze gemoederen bevrijdt van den last der zorgen en moeilijkheden.

10. Gij immers zijt het, Die mij uit den buik hebt uitgetogen, Die mij vertrouwen schonk, toen ik (nog was) aan mijner moeders borsten. 11. Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, van den buik mijner moeder af zijt Gij mijn God. 12. Verwijder U niet van mij, want de benauwdheid is nabij, en daar is niemand die helpt.

10. *Gij immers zijt het.* Een nieuwe versterking brengt David wederom te voorschijn, waardoor hij de aanvallen des Satans doorstaat en verdrijft. Hij verzamelt namelijk de weldaden van God, waardoor hij vroeger geleerd had, dat Deze hem tot een Vader was. Ja, hij verhaalt, dat, reeds vóór hij geboren was, God zoo zeer hem bewijzen van Zijne Vaderlijke liefde gegeven had, dat hij, hoewel naar verdienste reeds gevangen onder de schaduw des doods, toch het leven van God durfde verwachten. Zulk eene wijsheid leert namelijk de Heilige Geest aan de geloovigen, dat zij in tijden van vrees de bewijzen van Gods goedheid opsommen, die hun geloof kunnen versterken. Want voor een zekere waarheid moet men het houden, wanneer God nooit moede wordt, om vrijgevig te zijn, ook Zijn mildheid en Zijn schatten niet zijn uit te putten, en evenals wij Hem als een Vader hebben leeren kennen van onze eerste kindsheid af, Hij ook zoo voor ons zal blijven tot onzen hoogsten ouderdom. En als hij bekent door de hand Gods *uit den buik te zijn getogen en aan de moederborst* reeds het bewijs van vertrouwen te hebben ontvangen, dan is de beteekenis daarvan geen andere dan deze: dat, hoewel de kinderen op zulk een natuurlijke wijze ter wereld komen en door de moedermelk gevoed worden, daarin reeds de wondervolle voorzienigheid Gods doorstraalt. Wel verliest dit wonder door het geregeld voorkomen daarvan schijnbaar zijne beteekenis; maar wanneer de ondankbaarheid ons niet verbijsterde en onze oogen niet bedekte, dan zouden wij in aanbidding voor God wegzinken, zoo dikwerf een kind geboren wordt. Want wat kan er niet in den weg komen, dat honderde malen de vrucht in haar omgeving vergaan zou, vóór dat de tijd om geboren te worden daar is; wanneer God niet door een geheime en onbegrijpelijke macht het levend bewaart als in een graf? En reeds in de wereld gekomen, hoe staat de mensch niet bloot aan vele gevaren, terwijl hij geen vinger zelfs kan uitsteken, om zich zelven te redden, hoe kan hij leven van den eenen dag in den anderen, wanneer God hem niet in Zijn Vaderschoot te koesteren

neemt? Daarom wordt terecht gezegd, dat hij *als een kind op Hem geworpen werd;* want indien God de teedere vruchten niet onderhield, en alle plichten van een voedster waarnam, dan zouden zij reeds op het oogenblik van geboren worden honderd dooden te wachten hebben, waardoor zij terstond verstikten. Eindelijk besluit hij uit dat alles dat *God de Zijne was*. want ofschoon God uiterlijk aan de redelooze dieren een gelijke gunst bewijst, toch openbaart Hij zich in 't bijzonder aan het menschelijke geslacht slechts als een Vader. Ofschoon nu God niet terstond in de kinderen een zekere kennis van Hem legt, kan toch gezegd worden, dat Hij hun vertrouwen en geloof inboezemt; omdat Hij door de feiten toont voor hun leven zorg te dragen en ze daardoor eenigszins tot Zich roept, zooals op een andere plaats van Hem gezegd wordt, dat Hij zelfs de jongen der raven voedt, die tot Hem roepen (Ps. 147 : 9). Wanneer nu God de redelooze dieren alzoo verzorgt, dan zullen de Zijnen allerminst beschaamd worden, als zij tot Hem roepen en bidden; en door dit argument heeft David gestreden, om zijne verzoeking te overwinnen.

12. *Verwijder U niet van mij.* Op een andere wijze roept hij nu het medelijden Gods in, omdat hij namelijk in de engte gedreven wordt door de grootste benauwdheden. Het lijdt bij mij geen twijfel of hij heeft zich te binnen gebracht, wat de Heilige Schrift op verschillende plaatsen als een eigenaardigheid Gods beschreven heeft, om de ongelukkigen te helpen en wel des te meer daartoe gereed is, wanneer onze omstandigheden des te dringender zijn. Derhalve deed zijn wanhopige toestand dienst als een ladder, waardoor zijn geest verheven werd tot de begeerte des gebeds. Zoo moet het gevoel van onze rampen ons voeren onder de vleugelen Gods, opdat Hij door het zenden van Zijne hulp ons toone voor ons geluk te zorgen.

13. Sterke stieren hebben mij omringd, stieren van
Basan hebben mij omsingeld. 14. Zij hebben hun
muil tegen mij opengedaan, als een verscheurende en
brullende leeuw. 15. Als water ben ik vervloeid, en
al mijne beenderen zijn vaneen gescheiden; mijn hart
is aan was gelijk, het is gesmolten in het midden
mijner ingewanden. 16. Mijn kracht is verdroogd als
een potscherf en mijne tong kleeft aan mijn gehemelte;
en Gij hebt mij gelegd in het stof des doods. 17. Want

honden hebben mij omsingeld, een verzameling van boosdoenders hebben mij omgeven: zij hebben mijne handen en mijne voeten doorboord.

13. *Sterke stieren hebben mij omringd.* Nu beklaagt hij zich over de heftigheid en de ruwe hartstochten van zijne vijanden; eerst vergelijkt hij hen met stieren, dan met leeuwen en in de derde plaats met honden. Wij weten van de stieren, als zij in woede ontstoken zijn, met welk een vreeselijken aanval zij op iemand springen kunnen; ook de leeuw is een gruwelijk dier en door de menschen te ontzien; van de honden is het ook bekend, dat zij een woeste en gevaarlijke overmoed bezitten, om iemand kwaad te doen, wanneer zij opgehitst de menschen aanvallen. De bedoeling is deze: dat de vijanden van David zóó bloeddorstig en wreed waren, dat zij meer geleken op wilde dieren dan op menschen. Want hij noemt ze niet alleen stieren. Als sommigen het Hebreeuwsche woord door „velen" vertalen willen, dan kan het mij niet behagen. Wel is het waar, dat David door een groote menigte werd aangevallen; maar uit het tweede lid blijkt, dat hier niet over het getal, maar over de sterkte gesproken wordt. Hij gebruikt de woorden *Stieren* van *Basan*, om aan te toonen, dat zij vet gemest waren, en daardoor groot en sterk; want wij weten, hoe die berg beroemd was, om zijn rijke en vette weiden.

15. *Als water ben ik vervloeid.* Tot hiertoe heeft hij gesproken, dat hij door wilde dieren was omsingeld en niet ver van den dood was verwijderd, alsof hij ieder oogenblik kon verscheurd worden; nu beschrijft hij zijn inwendige droefheid. Wij kunnen daaruit opmaken, dat hij verre van gevoelloos was geworden voor de gevaren; geen kleine vrees moet het dan ook geweest zijn, als hij er bijna door bezweek, als zijne beenderen er door gescheiden werden, en zijn hart er door vervloeide. Wij zien derhalve, dat David niet als een onbewegelijke rots door de golven gegeeseld werd, maar dat hij inwendig door groote beroeringen verbrijzeld werd; door de zwakheid van zijn vleesch had hij dan ook deze niet kunnen doorstaan, wanneer de Heilige Geest met Zijne kracht hem niet ter hulp was gekomen. In hoeverre nu die aandoeningen op Christus betrekking hebben, heb ik onlangs aangetoond. Want waarlijk mensch als Hij was, was Hij ook aan de zwakheid van ons vleesch onderhevig, uitgenomen altijd de bedorvenheid. Want de volmaakte reinheid Zijner natuur vernietigde de menschelijke aandoeningen niet, maar matigde

ze slechts, dat zij niet zondig waren in hunne uitingen. De grootte van Zijn smart heeft Hem dan ook zoozeer kunnen verzwakken, dat Hij te midden van al Zijne plagen, hoewel met een volvaardig gemoed, zich aan God onderwierp. Hoewel datzelfde aan ons niet gegeven wordt, die ook nog met onrustige aandoeningen te strijden hebben en die ze nooit zóó in bedwang kunnen houden, dat zij door hunne onstuimigheid ons niet heren derwaarts slingeren; — toch moeten wij, naar het voorbeeld van David moed scheppen en al zijn wij door onze zwakheid bijna gedood, tot God zuchten, dat Hij ons de krachten hergeve.

16. *Mijn kracht is verdroogd als een potscherf.* Hij bedoelt met deze woorden de *kracht*, die voortkomt uit de natuurlijke vochtigheid. Daarop zinspeelt hij ook, wat hij er bijvoegt: *dat zijn tong aan zijn gehemelte kleefde;* want wij weten, dat door eene buitengewone droefheid niet alleen onze levensgeesten verteerd worden, maar ook alle vochtigheid bijna verdroogt. Daarna voegt hij er aan toe, dat hij tot het graf verwezen is, daarmede bedoelende, dat alle hoop op het leven hem ontnomen is; zooals ook Paulus bedoelt, als hij zegt in 2 Cor. 1: 9: dat hij het vonnis des doods „reeds ontvangen had." David heeft hier eenigszins overdreven van zichzelven gesproken, om ons verder te leiden; want de vreeselijke doodstrijd van Christus, waardoor Hij in plaats van zweet bloed droppelde, en Zijne nederdaling ter helle, waardoor hij de toorn Gods, welke op de zondaren rustte, gedragen heeft, in één woord, Zijne vernietiging kan niet in gewone woorden voldoende worden uitgedrukt. David spreekt hier over den dood, zooals verwarde menschen gewoonlijk doen, die door schrik bevangen, slechts denken aan asch en verdwijnen. Zoo dikwijls nu zulk een duisternis de harten der heiligen in beslag neemt, gaat er altijd een zeker ongeloof mede gepaard, dat hen verhindert onmiddelijk te komen tot de helderheid van het nieuwe leven. In Christus nu zijn deze twee zaken op wonderbare wijze vereenigd, de angst, die voortkomt uit het gevoel van de vervloeking Gods en het geduld uit zijn geloof voortspruitend, dat alle aandoeningen bedwingt, om ze tot rust te brengen op het bevel Gods. Wij, die niet met een dergelijke deugd zijn begaafd, zijn voor een tijd verstijfd van schrik, wanneer wij niets rondom ons zien dan verderf; maar langzamerhand moeten wij weer moed vatten door de hoop, die de dooden levend maakt.

17. *Zij hebben mijne handen*, *enz.* Letterlijk staat er: als een leeuw mijne handen. Daar nu alle Hebreeuwsche exemplaren op dit oogenblik in deze lezing overeenstemmen, zou het voor mij een gewetensbezwaar zijn af te wijken van zulk een groote eenstemmigheid, indien niet de geheele zin er mij toe dwong in de conjectuur niet alle aanbeveling verdiende, dat deze plaats met bedriegelijk opzet door de Joden bedorven was. Het lijdt geen twijfel of de Grieksche vertaler heeft gelezen de letter *Vau* en plaats van de *Jod*, welke wij nu hebben. Want wat de Joden bazelen, dat de letterlijke beteekenis met opzet veranderd is, heeft geen zin. Waarom zou namelijk in een zaak, waarin het niet noodzakelijk was, zóó erg met een beteekenis gespeeld worden? Doch het vermoeden van vervalsching valt niet gering op die menschen wier eenige toeleg is, om den gekruisten Jezus van al Zijne waardigheid te berooven, opdat Hij toch maar niet als de Christus en de Verlosser zou openbaar worden. Indien wij de lezing aannemen, welke zij willen, dan zal de beteekenis ingewikkeld en zeer duister blijven. Ten eerste zal de lezing onvolmaakt blijven, en moet men, naar hune meening, om die aan te vullen, het werkwoord „*omsingelen*" herhalen. Maar wat is dat voor een zin: de handen en voeten omsingelen? Want „*omringen*" behoort niet meer tot die deelen, dan tot den geheelen mensch, Hierdoor overtuigd, nemen zij naar hunne gewone wijze de toevlucht tot de meest dwaze verzinsels, dat de leeuw namelijk, wanneer iemand hem ontmoet, eerst met zijn staart een cirkel maakt, voordat hij zijn prooi aanvalt; hieruit blijkt genoeg, dat zij niets kunnen bewijzen.

Daar immers reeds in het vorige vers het beeld van de leeuw gebruikt is, is de herhaling daarvan nu geheel overbodig. Ik zal niets zeggen van wat sommigen van onze vertalers opmerken, dat het Hebreeuwsche woord, verbonden met het teeken van gelijkheid, toch geheel anders gepuntueerd wordt. Ik zal mij echter niet vermoeien, om de Joden te overwinnen, wier volharding onbedwingbaar is, om te redetwisten; slechts met weinige woorden heb ik willen aantoonen, hoe schandelijk zij de Christenen lastig vallen ter wille van een verschillende lezing van deze plaats. Wat zij namelijk tegenwerpen, dat naar het voorschrift der wet, niemand ooit met nagels aan een kruis gehecht is geweest, geeft geen groot bewijs van hun kennis van de geschiedenis; want het is een bekende zaak, dat de Romeinen veel dingen van hunne eigene gebruiken in de provinciën hebben overgebracht. En als zij beweren, dat David nooit aan een kruis genageld is geweest, dan is de oplossing van die moeilijkheid

gemakkelijk te maken, dat hij namelijk klaagde in een soort van beeldspraak, dat hij niet anders door de vijanden gedrukt werd als iemand, die aan een kruishout geklonken wordt, terwijl zijn handen en voeten doorgraven werden. Binnenkort zullen we zoodanige beeldspraak meer ontmoeten.

18. Ik zal al mijne beenderen tellen; zelf zien zij het, en werpen zij hunne blikken op mij. 19. Zij verdeelen mijne kleederen onder elkander, over mijn kleed werpen zij het lot. 20. Gij dan, Jehova! wees niet verre van mij! Mijne sterkte, haast U tot mijne hulp! 21. Red mijne ziel van het zwaard, mijne eenzame van het geweld des honds. 22. Verlos mij uit den leeuwenmuil, en verhoor mij (door mij te redden) van de horens der éénhoornen.

18. *Ik zal al mijne beenderen tellen*, *enz.* In het Hebreeuwsche woord, dat hier voor „beenderen" genomen is, ligt de beteekenis van „kracht"; daarom wordt dat woord soms ook toegepast op de vrienden, door wier bijstand wij krachtig zijn, of op de argumenten en redenen, die de krachten uitmaken van een zaak, wanneer wij ons hebben te verdedigen. Daarom vertalen sommigen deze plaats ook aldus: Met het opsommen van mijne redenen zal ik niets vorderen, want mijne vijanden hebben eenmaal vast besloten mij te verderven, door middel van recht of onrecht, zonder ook maar eenigszins te letten op wat billijk is. Anderen daarentegen vertalen weer: Al verzamel ik alle hulpmiddelen, die schijnen mij te zullen helpen, dan zal ik er toch niets geen voordeel van hebben. Maar, omdat de meest gebruikelijke verklaring, eenvoudiger en natuurlijker schijnt, neem ik die ook liever over; namelijk dat David klaagt, dat door de magerheid van zijn lichaam zijne beenderen te voorschijn komen; want hij voegt er dadelijk aan toe dat zijne vijanden gretig dat schouwspel aanzien. Ook het geheele verband van den tekst komt hier zeer goed mede overeen, dat de wreedheid zijner vijanden zoo hevig was, dat zij een ongelukkig mensch, dien zij afgemat van vermoeidheid, en als 't ware uitgeteerd zagen liggen, met inwendig genoegen in zulk een treurigen toestand konden aanschouwen. Wat in het volgende vers over de *kleederen* gezegd wordt, is in een zeker overdrachtelijken zin gebruikt; 't is het-

zelfde alsof hij gezegd had, dat al zijne goederen als een buit tentoongesteld waren; zooals ook de overwinnaars gewoon zijn om óf den buit in eens weg te voeren óf onderling te verloten, wat aan ieder ten deel zal vallen. Want zijne kostbare zaken, zijne schatten en al wat hij bezat vergelijkt hij met kleederen en klaagt dan dat zij, nadat hij ervan beroofd is, met een zekere spotlust onder de vijanden verdeeld worden als een overwinningsprijs, om zijne schande te vergrooten; want over een doode wordt niet anders de overwinning gevierd. Dat nu de Evangelisten letterlijk (zooals men zegt) en zonder figuurlijken zin deze plaats aanhalen, bevat niets ongerijmds. Want opdat wij des te zekerder zouden weten, dat in dezen Psalm Christus ons door den Geest der profetie beschreven is, heeft de Hemelsche Vader gewild, dat, van alle dingen, die in David voorgebeeld zijn, in den Persoon Zijns Zoons de vervulling duidelijk zou uitkomen. Als Mattheus in hoofdst. 8: 17 verhaalt dat geraakten, blinden en lammen van hunne ziekten genezen zijn, dan zegt hij, dat op deze wijze de profetie van Jesaia vervuld werd, dat Christus gezonden is, om onze zwakheden te dragen, terwijl toch de profeet daar den Zone Gods voorstelt als den geestelijken mediciijnmeester. Maar, omdat wij traag en moeilijk zijn om te gelooven, is het geen wonder, als ter wille van onze stompzinnigheid een tastbare aanwijzing geschied is, die voldoende zou zijn, om onze onbegrijpelijkheid op te lossen.

20. *Gij dan, Jehova!* Wij moeten ons herinneren, al wat David tot hiertoe van zichzelven verklaard heeft. Want terwijl er niets ontbrak aan den berg zijner rampen en er met dat alles nog geen enkele vonk gloorde van eene toekomstige redding, heeft hij niet alleen dat geduldig verdragen, maar zelfs uit de diepte van zijn wanhoop verhief hij zich nog om zijn God aan te roepen. Wel was dat een bewonderenswaardig bewijs van zijn geloof. Laten wij er dan ook wel om denken, dat David zijne klachten niet heeft uitgestort, alsof ze ijdel en zonder vrucht waren, zooals vreesachtige menschen vaak ondoordacht hun klaagtonen aanheffen. De gebeden, die er aan toegevoegd zijn, geven dan ook de duidelijkste bewijzen, dat hij een uitkomst verwacht heeft naar wensch. Ja, als hij God noemt Zijne *Sterkte*, dan geeft hij met dien bijnaam een nog klaarder bewijs van zijn geloof. Want niet al twijfelende spreekt hij zijne wenschen uit, maar hij belooft zich een hulp, welke hij nog niet ziet. Onder *het zwaard*, *het geweld des honds*, *des leeuwen muil* en *de horens der éénhoornen* verstaat hij een nabijzijnd gevaar des doods,

en wel in veelvuldige mate. Daaruit kunnen wij begrijpen, hoewel hij in zichzelven geheel krachteloos was, omringd door den dood, hoe hij toch krachtig stond in den Heere en zijn levensgeest altijd krachtig in zijn ziel huisvestte. Als sommigen *mijn eenzaam leven* opvatten in den zin van „dierbaar" en „kostelijk", dan voegt dit niet in het verband. Veel meer beteekent het, dat hem onder zoo veel doodsangsten in de geheele wereld geen hulp geboden werd; zooals ook in Psalm 35 : 17 in denzelfden zin zijn eenzaam leven genomen wordt, in de beteekenis van een verlaten, eenzaam leven, dat ook van alle hulpmiddelen verstoken was. Uit Psalm 25 : 16 zal het nog duidelijker blijken, waar David zich ellendig en eenzaam noemt en zonder twijfel klaagt, dat hij van al zijne vrienden beroofd en door de geheele wereld verlaten is. Wanneer aan het einde van het 22ste vers gezegd wordt: Antwoord mij, of eigenlijk: *Verhoor mij van de horens*, dan klinkt die zinbouw wel eenigszins vreemd in andere talen, maar de beteekenis is toch volstrekt niet twijfelachtig, want de oorzaak wordt slechts genomen voor het gevolg. De redding toch komt daaruit voort, dat God ons verhoort. Indien iemand vraagt, hoe dit op Christus kan toegepast worden, dien de Vader toch niet van den dood heeft verlost, dan antwoord ik met een enkel woord, dat hij gemakkelijker van den dood kon verlost worden dan dat hij het gevaar tegenging. Immers het is een veel grooter zaak uit den dood op te staan dan van eene ernstige ziekte genezen te worden. Daarom heeft ook Zijn dood niet verhinderd, dat Zijne opstanding een minder bewijs zou zijn, dat Christus verhoord was.

23. Ik zal Uw naam aan mijne broederen verhalen, ik zal U loven in het midden der vergadering. 24. (Gij) die Jehova vreest, prijst Hem, al gij zaad Jakobs verheerlijkt Hem; en vreest voor Hem, al gij zaad Israëls. 25. Want Hij heeft den arme niet veracht, noch bemoeilijkt, Zijn aangezicht heeft Hij voor hem niet verborgen; en wanneer deze tot Hem riep, heeft Hij verhoord.

23. *Ik zal Uw naam, aan mijne broederen verhalen, enz.* Terwijl David belooft, als hij gered zal zijn, niet ondankbaar te zullen wezen, verzekert hij, zooals ik vroeger reeds zeide, dat hij nooit door de beproeving zóó terneergeslagen was, dat hij geen moed schepte, om zich weer te herstellen. Want hoe

zou hij zich gereed kunnen maken voor een dankoffer, wanneer hij niet eerst de verwachting bezat, gered te zullen worden? Want al nemen wij aan, dat deze Psalm vervaardigd is, nadat David feitelijk verkreeg, wat hij begeerde; dan is het toch aan geen twijfel onderhevig of hij heeft die overwegingen, welke hij in dien tijd had, niet later in zijn gedicht te berde gebracht. Ook moeten wij opmerken, dat hij geen algemeen bewijs van dankbaarheid hier toezegt, maar zoodanig als God eischte voor bijzondere weldaden; namelijk dat de geloovigen moesten komen in het Heiligdom en daar op plechtige wijze getuigenis afleggen van de genade, welke zij ondervonden hadden. Hiertoe behoort ook nog, dat de dankbetuiging in het openbaar geschiedt, ten eerste, opdat de geloovigen op alle wijzen zich zouden kunnen oefenen in den dienst van God en de een den ander wederkeerig opwekken. Wij weten ook, dat de ongeloofelijke macht van God, wel in meer dan één wonder heeft uitgeblonken in de bewaring van David. Daarom is het geen wonder, dat hij met een plechtige belofte zich verbindt, om getuigenis af te leggen van zijn geloof in God. Onder *broeders* bedoelt hij de Israelieten, niet alleen, omdat zij uit hetzelfde geslacht gesproten waren, maar meer, omdat een gemeenschappelijke godsdienst als een heilige band hen door eene geestelijke verwantschap onderling verbonden hield. Dit vers doet de Apostel in zijn brief aan de Hebreën (2 : 12) op Christus slaan en verklaart dan, dat hij deelgenoot is geweest van dezelfde natuur als wij en door eene ware gemeenschap des vleesches met ons verbonden geweest is, die hij voor broeders erkent en zulk een eerenaam waardig keurt. Reeds enkele malen heb ik gezegd (wat ook gemakkelijk uit het slot van den Psalm zal bewezen kunnen worden) dat hier in het beeld van David, Christus vóórgebeeld wordt; de Apostel heeft dan ook wijs en verstandig afgeleid, dat onder dezen naam voor ons het recht van broederlijke gemeenschap met Christus verzekerd is. Ofschoon dit nu tot op zekere hoogte betrekking heeft op het geheele menschelijke geslacht, berust toch het ware genot alleen bij de geloovigen. Op dezelfde wijze heeft ook Christus met Zijn eigen mond dezen titel aan Zijne discipelen gegeven toen Hij zeide: „Ga henen, verkondig mijnen broederen en Petrus: Ik vaar op tot Mijnen Vader." (Johannes 20 : 17.) Deze vleeschelijke gemeenschap nu, waarmede Hij ons aan zich verbindt, verbreken de ongeloovigen, doordat hun ongeloovigheid scheiding maakt. Door hun eigen schuld worden zij dus geheel als vreemden verklaard. Want evenals David met dit woord het geheele geslacht van David omvat en daarna aanhoudend zich

bijzonderlijk richt tot de ware aanbidders van God; zoo doet ook Christus, Die, na de scheidingsmuur neergeworpen te hebben, aan alle volken de aanneming tot kinderen verkondigd had en op die wijze zich als een broeder had geopenbaard, maar toch niemand anders dan de geloovigen in den graad van broeders bewaart.

24. *(Gij) die Jehova vreest, enz.* Hier wordt nog duidelijker de vrucht aangewezen van de openbare dankzegging, waarvan ik vroeger reeds sprak: namelijk de aansporing voor anderen, waardoor een ieder voor zich door zijn eigen voorbeeld de kerk aanspoort om God te verheerlijken; hij verhaalt dan ook, dat hij met dat doel den naam van God in de vergadering zal grootmaken, om Zijn broeders op te wekken hetzelfde te doen. Maar, omdat voor het meerendeel zich hypocrieten tot de Kerk voegen en op de dorschvloer Gods het kaf met de tarwe is gemengd, spoort hij met name de vromen en Godvreezenden aan. En ofschoon de onoprechte en onrechtvaardige menschen de lof van God met volle mond uitgalmen, is het toch niet anders dan een spotten met Diens heiligen naam. Wel zou een gemeenschappelijk gezang van alle deelen der wereld wenschelijk wezen, maar, omdat een eerste voorwaarde van de harmonie is, dat zij voortkomt uit een oprechte aandrift des harten, zal ook niemand een wettige verkondiger zijn van de eere Gods, die Hem niet met eerbied aanbidt. Wel spreekt hij later van *het zaad Jakobs* en *het zaad Israels*, zinspelende op eene algemeene roeping des volks; — en gewis! het zou aan hem niet gelegen hebben, wanneer niet de zonen Abrahams éénstemmig Gode lof toebrachten! — maar, omdat hij vele ontaarde Israelieten zag, maakt hij onderscheid tusschen deze en de ware, oprechte. Mede toont hij aan, dat de naam van God niet behoorlijk verheerlijkt wordt, wanneer er geen inwendige vroomheid aanwezig is. En daarom voegt hij er nog de gewenschte eerbied bij, in zijne opwekking „om God te loven". *Vreest voor Hem*, — zegt hij, — want al wat de huichelaars in dit opzicht tentoonspreiden is slechts spot. Verder beveelt hij die *vreeze* aan, niet om de geloovigen af te schrikken van het naderen tot God, maar om de waarlijk nederigen tot God te leiden, zooals ook gezegd is in den 5en Psalm. Indien iemand er zich over verwondert, dat David menschen aanspoort, om God te eeren, aan wie hij nog kort geleden dezen lof gaf; dan is het antwoord gereed, dat zelfs de allerheiligsten nooit met zulk een volmaakte vreeze Gods zijn vervuld, of zij hebben nog voortdurend een prikkel noodig.

Daarom is het volstrekt niet overbodig, dat hij den Godvruchtigen beveelt Hem te vreezen, opdat zij als smeekelingen zich voor Zijn aangezicht zullen nederwerpen.

25. *Want Hij heeft den arme niet veracht.* Onder geloovigen moet deze wederzijdsche gemeenschap bestaan, dat zij zich in elkanders voorspoed verheugen en ook wederom daarvoor gemeenschappelijk dank betuigen. Evenzoo leert ook Paulus in 2 Corinthen 1 : 11, waar hij zegt: „opdat over de gave, door vele personen aan ons teweeggebracht, ook voor ons dankzegging door velen gedaan worde.” Maar deze bekentenis van David heeft ook nog een ander doel, dat namelijk ook een ieder hopen mag: hetzelfde medelijden Gods jegens zich te ondervinden. Intusschen leeren wij door deze woorden, dat onze tegenspoeden geduldig gedragen moeten worden, zoolang als het den Heere behagen zal ons in onze armoede te laten, totdat Hij ons ter hulpe komt, wanneer wij lang genoeg zijn verdrukt.

26. Van U (zal) mijn lof (voorkomen) in eene groote vergadering; mijne geloften zal ik betalen in tegenwoordigheid dergenen, die Hem vreezen. 27. De armen zullen eten en verzadigd worden; zij zullen Jehova prijzen, die Hem zoeken, ulieder hart zal eeuwiglijk leven. 28. Alle einden der aarde zullen het gedenken en zich bekeeren tot Jehova; en alle geslachten der volkeren zullen zich voor Uw aangezicht nederbuigen. 29. Want het rijk is van Jehova, zoodat Hij de Heerscher is onder de volkeren. 30. Alle vetten der aarde zullen eten en aanbidden; allen, die in het stof nederdalen zullen voor Zijn aangezicht nederbukken, en die zijne ziel bij het leven niet kan behouden.

26. *Van U (zal) mijn lof voortkomen.* Ofschoon ik een andere vertaling niet verwerpe, schijnt de Hebreeuwsche uitdrukking mij toch deze beteekenis te eischen, dat David in God een grond zoekt voor zijn lied. Ik voeg er dan ook een woord bij als: „voortkomen” of „voortvloeien” zal mijn lof van U. Ik verklaar daarom dit gezegde in dezen geest, dat David getuigt zijn gansche heil geheel van God ontvangen te hebben. Want wij weten, dat er velen zijn, die, onder het voorwendsel van God te prijzen, hun eigen lof en dien der hunnen doen weerklinken, en, met achter-

stelling van God, van alle kanten stof zoeken, om hun eigen lof te bezingen. Verder herhaalt hij hetzelfde, wat hij nog pas aangevoerd had, dat hij in het openbaar bewijzen zal geven van zijn dankbaarheid, om daardoor anderen te stichten; en dat niet zonder de plechtige vrome gebruiken, welke de Wet beval. Want in moeilijke omstandigheden en waar een zeker gevaar dreigde, placht men een vrede-offer te beloven, dat men, na het verkrijgen van zijn begeerte, ook betaalde. Daar nu David één was uit het getal der Heiligen heeft hij zich, zooals het betaamde, geschikt naar den algemeenen regel der Kerk. Dit zijn de geloften, welke hij verklaart in den hoogsten nood afgelegd te hebben, en tot welker betaling hij zich volvaardig, met grooten ijver en vol van geloof bereid verklaart. Ofschoon het nu behoorde dat hij deze plechtigheid vervulde in tegenwoordigheid van een ieder, onverschillig wien, geeft hij toch als zijn wensch te kennen, dat alle getuigen, die er bij zullen zijn, oprechte Godvreezenden mogen wezen. Ofschoon het nu niet in onze macht ligt de Kerke Gods te zuiveren, is het toch onze plicht die zuiverheid te begeeren. De Papisten verdraaien deze plaats naar hun dwaze begeerten, maar zijn daarin te laf en te belachelijk, dan dat ze eene lange wederlegging vereischen. Want wat voor overeenkomst is er tusschen hunne kinderachtige dwaasheden, waarmede zij, naar hunne inbeelding, God trachten te verzoenen, en dit heilig bewijs van dankbaarheid, dat niet alleen het Godvruchtig gevoel den vaderen heeft ingegeven, maar dat God zelf in Zijn Wet heeft voorgeschreven en voor geldig houdt? Ja, hoe durven zij hun dwaze en schandelijke bijgeloovigheden te vergelijken met het allervoortreffelijkste offer, namelijk der dankzegging? De Schrift toch toont aan, dat het voornaamste deel der Godsvereering daarin gelegen is, dat de geloovigen bekennen, dat God de Bewerker is van alle goed.

27. *De armen zullen eten.* Dit ziet op een, in dien tijd, algemeen gebruik. Gelijk genoeg bekend is, waren zij namelijk gewoon bij de offers een maaltijd te houden. Hij belooft nu zulk een maaltijd, om er zijne liefdadigheid te oefenen en te bewijzen. Maar dan eerst is deze betooning aangenaam en liefelijk voor God, wanneer er menschlievendheid en medelijden aan verbonden is. Worden de ceremoniën, waarmede de menschen God trachten te dienen, op eenige andere wijze volbracht; zij zullen met al hun staatsie en pracht in rook verdwijnen. Ofschoon hij niet eenvoudig zich voorstelt (ik beken het) aan de armen en hongerigen te zullen geven, om hen te voeden, maar ook om

een anderen reden zegt, dat zij deel zullen hebben aan den maaltijd, namelijk: dat de vreugde in hunne harten weder opgewekt worde, als hun stof tot vertroosting gegeven is. Want als in een spiegel aanschouwden zij de goedheid Gods aan alle ongelukkigen betoond, als zij met een ongedachte vertroosting de smart over alle ongelukken lenigt. Daarom voegt hij er aan toe: *zij zullen Jehova prijzen, die Hem zoeken.* Want, hoewel de verzadiging zelf moest aansporen, om God te danken, toch is er geen twijfel of de bedoeling van het offer wordt herinnerd; wat ook nog duidelijker uit het slot van het vers blijkt. Eén maaltijd namelijk kon nooit voldoen, om harten in het leven te houden, die eeuwig te leven hebben, maar de hoop, die gevoed wordt door de hulp, welke bij God gereed staat; want alle geloovigen rekenen terecht de uitredding van éénen mensch als aan zichzelven geschied. Daaruit volgt, dat de lof van God zóó in de vredeoffers verheerlijkt wordt, dat zij ook daardoor hun hoop versterken. Omdat overigens de hypocrieten zich tevreden stellen met een doode ceremonie te volbrengen, bepaalt hij dit wettige gebruik tot de ware en heilige Israelieten. Want het is toch zeker wel een zuiver bewijs van vroomheid: om God te zoeken. En indien de vaderen, onder de Wet door die heilige maaltijden weer tot geestelijk leven werden opgewekt, dan komt deze kracht heden veel overvloediger voor in het Heilig Avondmaal van Christus, als allen, die zich tot deelneming daaraan schikken, maar oprecht en met hun gansche hart den Heere zoeken.

28. *Alle einden der aarde zullen het gedenken, enz.* Deze plaats toont zonder twijfel aan, dat David bij zijn eigen persoon niet blijft staan, maar den beloofden Christus in beeld beschrijft. Want toen moest het beginsel door een ieder gekend wezen, dat de koning van Gods wege aangesteld was, zoodat onder één hoofd het volk tot een gelukkig leven opgroeide; en dat werd eindelijk volkomen in Christus vervuld. Ik beken wel dat de naam van David groot en beroemd was onder de naburige volken, maar wat is dat in verhouding tot de geheele wereld? Voeg daar nog bij, dat hij de buitenlanders, op wien hij het juk van zijn heerschappij legde, nooit zoover gebracht heeft, dat zij God op zuivere wijze vereerd hebben. Daar is dan ook een groot verschil tusschen die gedwongene dienstbaarheid, welke heidensche volken aan een aardsch koning onderwierp, en die vrijwillige gehoorzaamheid der Godsvrucht, welke hen uit de verstrooiing aan God verbond. Geen gewone verandering wordt hier genoemd, als zij zich bekeeren zullen tot God, nadat zij zijne genade

geheel hebben erkend. En ook door ze uit te noodigen tot deelneming aan den heiligen maaltijd, neemt hij hen openlijk in het lichaam der Kerk op. Dat sommigen het werkwoord *gedenken* doen slaan op het licht des geloofs, dat in de heidenen vernieuwd is, alsof de herinnering aan God bij hen weer bovenkwam, nadat zij Hem voor een tijd hadden vergeten, is al te spitsvondig en te ver gezocht. Wel beteekent de bekeering of de terugkeer, waarvan gesproken wordt, (naar ik meen), dat zij vroeger door een goddeloozen afval van God waren vervreemd; maar het *gedenken* ziet nergens anders op, dan dat zij door bijzondere wonderen Gods zijn opgewekt en naar den zuiveren godsdienst, waarvan zij afgevallen waren, zich weer inrichten. Men moet er ook aan denken, dat het dienen van God voortkomt uit de kennis van Hem; want hij zegt, dat zij als smeekelingen zullen komen, om God te aanbidden, die tot nog toe in de beschouwing van Gods werken hadden geleefd doch daarna hadden geleerd zich niet langer in trotsche overmoed van God af te wenden. En de reden, welke er spoedig op volgt, bevestigt met nog meer nadruk deze beteekenis: *dat het rijk is van Jehova, zoodat Hij de Heerscher is onder de volken.* Want als anderen verklaren, dat het geen wonder is, wanneer de volkeren gedwongen worden om God, door Wien zij geschapen zijn en door Wiens hand zij geregeerd worden, eer te geven, hoewel Hij met hen geen verbond heeft gesloten, om ze te laten leven; ik voor mij verwerp dat, als zonder beteekenis. Want zonder eenigen twijfel komt deze plaats overeen met meer andere voorspellingen, waarin de troon van God verkoren wordt, opdat Christus daarop zitte om de wereld te besturen.. Ofschoon nu de voorzienigheid Gods wel zonder onderscheid voor de geheele wereld openbaar is, moeten wij toch weten, dat Hij dan eerst recht heerscht, wanneer de duisternis is geweken en de helderheid van Zijn Woord is verspreid en Hij schitterend verschijnt op Zijn troon. Een dergelijke beschrijving van Zijn Rijk komt ook bij Jesaia voor: „Hij zal de volken richten en de heidenen van dwaling overtuigen." (Jes. 2 : 4.) Omdat God niet eerder de wereld aan zich onderworpen heeft, vóórdat zij door de prediking des Evangelies zich lieten onderwijzen, welke vroeger onbedwingbaar waren; kunnen wij ook de gevolgtrekking maken: dat deze bekeering niet geschied is dan onder de leiding en besturing van Christus. Indien iemand ons tegenwerpt, dat nooit de geheele wereld bekeerd is, dan is de oplossing daarvan gemakkelijk; dat de tijd namelijk, waarin nu hier en dan daar God onverwachts door het Evangelie bekend werd, vergeleken kan worden met dien ouden

toestand, toen Hij de kennis van Zijn naam binnen de grenzen van Judea besloten hield. Want wij weten, dat Christus plotseling van het Oosten tot het Westen is binnengedrongen, om overal de volken tot de Kerk te trekken.

30. *Alle vetten der aarde zullen eten en aanbidden.* Opdat niemand het voor ongerijmd houde, dat nu de vetten der aarde als gasten tot den maaltijd toegelaten worden, die zooeven slechts voor de armen bestemd scheen; moeten wij weten, dat aan de armen de eerste plaats gegeven werd, omdat voor hen het meeste troost werd geschonken in het voorbeeld van David. In de tweede plaats echter moesten de rijken en gelukkigen er aan toegevoegd worden, opdat zij niet zouden meenen buitengesloten te worden van de deelneming aan dezelfde genade. Want ofschoon hen geen noodzakelijkheid van aanwezige rampen drijft, om troost te zoeken voor hun smart, toch hebben zij een geneesmiddel noodig, opdat zij niet bedwelmd worden door hunne genietingen, maar veel liever hunne hoogste vreugde in den Hemel denken. En omdat ook zij onderworpen zijn aan verschillende moeielijkheid, zal hun rijkdom hun tot een vloek zijn, wanneer zij hunne gedachten alleen tot de aarde bepalen. De bedoeling is: dat dit offer der dankbaarheid gemeenschappelijk zij, zoowel voor de krachtigen en vetten als voor de mageren en half-dooden; opdat de eersten hun overmoed zullen afleggen en zich voor God vernederen; de anderen daarentegen, al zijn zij ook in den druk, hun hart met een geestelijke vreugde verheffen tot God, den Bewerker van alle goed. Op die wijze vermaant ook Jacobus (1 : 9 en 10): „De broeder, die groot is en rijk beroeme zich in zijn vernedering, maar de verachte en geringe in zijn hoogheid." En indien God onder de bedeeling der Wet de verzadigden met de hongerigen, de beroemden met de onbekenden, de gelukkigen met de ongelukkigen aldus op ééne lijn gesteld heeft; veel meer moet dan heden onder de bedeeling des Evangelies die maatstaf van kracht zijn. Wanneer de rijken derhalve hooren, dat hun een ander levensonderhoud aangeboden wordt, dan in den aardschen overvloed, laten zij dan leeren zoo matig te leven van de dingen, welke God geschonken heeft voor tijdelijk gebruik, dat zij geen walging hebben in de geestelijke maaltijden en geen tegenzin daarin door hun verwende smaak. Want, zoolang zij in hun slijk blijven, zullen zij nooit met een heilige begeerte daarnaar verlangen noch met genoegen eenig vermaak daarin scheppen. Evenals nu de vetten mager dienen te worden, om zich aan God te

kunnen voorstellen ter voeding, zoo bezielt David de hongerigen met een vast en onwankelbaar vertrouwen, opdat hun armoede hen niet verhindere om toe te treden; ja, hij noodigt zelfs de dooden ter maaltijd, opdat de meest verachten en bijna stinkenden voor de wereld, het toch wagen zich te voegen bij de heilige tafel Gods. De verandering van meervoud in enkelvoud aan het einde van het vers verduistert de beteekenis volstrekt niet; zonder twijfel wil de profeet, dat zij voor zich deel zullen hebben aan de genade, die reeds tot stof schijnen teruggekeerd en die geen hoop meer hebben, om van den dood weer in het leven te worden hersteld.

31. (Hun) zaad zal Hem dienen, het zal voor den Heere gerekend worden tot in geslachten. 32. Zij zullen komen en Zijne rechtvaardigheid vertellen aan het volk, dat geboren zal worden, want Hij heeft het gedaan.

Om de grootte der weldaad meer te doen uitkomen, zegt hij, dat zij van een zoodanigen aard zal zijn, dat de herinnering daaraan nooit bij de nakomelingschap uit te roeien is. Hij drukt echter uit op welke wijze deze zal voortgeplant worden, want de bekeering der wereld, waarover hij gesproken heeft, zal niet slechts op één oogenblik wezen, maar gedurende de opvolgende geslachten voortgeplant worden. Wij kunnen hier wederom de gevolgtrekking uit opmaken, dat de lof van God hier niet verheerlijkt wordt, als gewekt door een vergankelijk en voorbijgaand gerucht, dat zoo tot de volken is doorgedrongen, maar doordat het Evangelie eenmaal de wereld verlichten zal met hare stralen, tot aan het einde toe. En daarom wordt met een buitengewone vermelding de Kerk eeuwig verklaard, niet omdat zij altijd bloeit of met regelmatigen gang voortgaat; maar, omdat God niet wil, dat Zijn naam in de wereld vergeten wordt, zal Hij altijd meer menschen verwekken, die Hem eerbiedig vreezen. We moeten dan ook verstaan, dat dit *zaad*, waardoor de vreeze Gods in stand wordt gehouden, de vrucht is van onvergankelijk zaad; want God verwekt door geen ander middel de Kerk en breidt haar uit dan door Zijn Woord. *Den Heere gerekend worden tot in geslachten*, wordt op twee wijzen verklaard. Sommigen vatten het Hebreeuwsche woord „dôr" op in den zin van: „van geslacht tot geslacht", wat de Latijnen met het woord „natie" uitdrukken, omdat beide beteekenissen hier niet kwalijk passen en zij bijna op

hetzelfde neerkomen, mogen, wat mij betreft, de lezers eene vrije keuze doen; of het moet waar zijn, wat mij, ik beken het, meer behaagt, dat met dit woord het uitverkoren volk en bijzonder geslacht, dat als een erfenis van God kan beschouwd worden. En verder, omdat hier niet de werkelijke naam van God, Jehova, (zooals kort te voren) maar „Adonai" gelezen wordt, keur ik het gevoelen niet af van hen die vinden, dat Christus hier duidelijk wordt voorgesteld als het Hoofd van de Kerk, om hen in Zijn rol op te schrijven, die tot God Zijnen Vader behooren. En, omdat de Hemelsche Vader alle uitverkorenen aan Zijnen Zoon overgeeft ter bescherming en bewaring, erkent Hij voor de Zijnen ook slechts de zoodanigen, die eerst tot de kudde van Hem behoorden.

Zij zullen komen en Zijne rechtvaardigheid vertellen. Hij bevestigt, wat ik vroeger reeds gezegd heb, dat de naam van God altijd een voorwerp zal wezen van aanbidding, omdat de vaders als met hunne handen de kennis van Zijn weldaad aan hunne kinderen zullen overdragen. Daaruit kunnen wij dat andere begrijpen, dat alleen door de verkondiging van Gods gunst het mogelijk is, dat de Kerk nooit te gronde gaat. Tegelijk wordt ons de zorg en de ijver opgedragen, om de ware kennis te verbreiden, opdat deze ook na onzen dood nog over blijve. De Heilige Geest nu legt aan alle geloovigen, zonder onderscheid, den plicht op, om met allen ijver de kinderen te onderrichten, opdat er telkens een nieuw geslacht ons opvolgen kan, om God te vreezen. Daarom wordt ook als een groote schande gerekend de traagheid van die menschen, die er geen gewetenszaak van maken, om de gedachtenis aan God door een voortdurend stilzwijgen uit te roeien; zoodat het dus van hen niet afhangt, dat die gedachtenis niet verloren gaat. Het woord *rechtvaardigheid* op deze plaats ziet op de trouw, welke Hij betoont in het beschermen der Zijnen, waarvan de bevrijding van David wel een merkwaardig bewijs was; want door Zijn dienstknecht te vrijwaren van het geweld en het onrecht der goddeloozen heeft Hij zich rechtvaardig betoond. Ook mag men hieruit afleiden, hoezeer ons geluk aan God ter harte gaat, als Hij dat in verband brengt met de lof over Zijne rechtvaardigheid. Indien derhalve Gods rechtvaardigheid daarin uitblinkt, dat Hij onze verwachting niet beschaamt noch ons in gevaren alleen laat, maar door Zijne hulp ons ongedeerd en ongeschonden bewaart; dan hebben we niet meer te vreezen, dat Hij ons verlaten zal wanneer de nood zoo hoog dringt, dan dat het te vreezen zou zijn, dat Hij zichzelven vergat. Overigens, laten wij in gedachte houden, dat

van ons wordt geëischt eene lofprijzing niet voor de eene of andere bijzondere hulp, maar voor de verzoening van het menschelijk geslacht.

Ten slotte: de Heilige Geest draagt door den mond van David ons op: de verheerlijking van de opstanding van Christus. Aan het eind van den Psalm vertalen sommige uitleggers, alsof er gezegd was: De rechtvaardigheid, welke Hij bewezen heeft; maar de beteekenis is op deze wijze veel krachtiger. Daarom, omdat God een bewijs van Zijne rechtvaardigheid gegeven heeft, door uit het gevolg of de omstandigheden aan te toonen, dat Hij een getrouw Bewaarder is der Zijnen.

PSALM 23.

INHOUD: Deze Psalm bevat geen gebeden, ook niet tusschen in, — ook geen klaagtoonen over rampen door te bidden, om uitredding, maar eene zuiveren danktoon; waaruit blijkt, dat hij in dien tijd vervaardigd is, toen David in het rustig bezit was van zijn koninkrijk, en voorspoedig en naar wensch handelde. Om dan ook niet te gelijken op die goddelooze menschen, die, zoodra zij zich in voorspoed zien, de gedachte aan God onderdrukken en zich welbehagelijk aan hunne genietingen overgeven, verheugt David zich in zijn blijde en voorspoedige omstandigheden in den Bewerker zelven daarvan. Niet slechts erkent hij door Diens weldaad nu zich rustig en vrij van alle moeilijkheden en gevaren te kunnen bewegen; maar hij vertrouwt ook, dat hij door de voorzienigheid van dien zelfden God tot aan het einde gelukkig zal zijn, en wel met dat doel, opdat hij zich oefene in den reinen dienst van Hem.

Een Psalm van David. 1. Jehova is mijn Herder,
mij zal (niets) ontbreken. 2. Hij doet mij nederliggen
in grazige weiden, Hij leidt mij langs stille wateren.
3. Hij geneest mijne ziel; Hij voert mij langs paden
van gerechtigheid, om Zijns naams wille. 4. Ofschoon
ik zal gaan door het dal van de schaduw des doods,
ik zal geen kwaad vreezen, want Gij zijt met mij;
Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij.

1. *Jehova is mijn Herder, enz.* Hoewel God door Zijne weldaden, als door het smaken Zijner Vaderlijke goedheid ons op zachte wijze tot Zich trekken wil, is toch niets meer in staat, om hem te vergeten, dan wanneer wij in rust en vrolijkheid leven; ja, het geluk doet niet alleen de meesten van dronkenschap onmatig opspringen, maar het verwekt ook een woestheid,

die ons trotsch en schaamteloos doet zijn tegenover God. Het is dan ook nauwelijks een honderdste deel, dat zich op gematigde wijze bepaald houdt bij de vreeze Gods, als het zijn geluk geniet. Met des te grooter nauwgezetheid moeten wij letten op het voorbeeld van David, die tot de hoogste waardigheid gekomen, in den glans van macht en eer, in het bezit van den grootsten rijkdom, te midden van de genietingen van een koning niet alleen getuigt God niet te vergeten, maar uit zijne weldaden zelfs een ladder maakt, om daarop tot God nader te komen. En op die wijze beteugelt hij niet alleen de willekeur van zijn vleesch, maar spoort zich des te ijveriger ook aan tot dankbaarheid en oefening van geloof; zooals ook blijkt uit het slot van den Psalm, waar hij zegt: dat hij wonen zal in het huis des Heeren tot in lengte van dagen. Zoo ook in den 18en Psalm, toen men hem van alle kanten toejuichte, noemt hij zich den dienstknecht van God, aantoonende, hoezeer hem een bescheiden gemoedsstemming eigen was; en tegelijk bewijst hij zijn dankbaarheid, door Gods lof te verbreiden. Verder toont hij door het beeld van een *herder* aan hoezeer God voor hem in alles voorzag; alsof hij gezegd had dat God voor hem zorgde, als een herder bezorgd is voor de schapen, welke hem toevertrouwd zijn. Dat God nu veelvuldig in de Schrift zich den naam van een herder toeëigent en zulk een persoon voorstelt, is geen klein teeken van Zijn liefde jegens ons. Want, omdat de manier van spreken laag en nederig is, moet Hij ons een bijzondere genegenheid toedragen, dat Hij zich verwaardigt zich ter wille van ons zoo laag te stellen; en te verwonderen is het daarom, indien Zijn liefelijke en bijzondere uitnoodiging ons niet tot Hem trekt, om veilig en in vrede onder Zijn hoede te kunnen rusten. Maar men moet onthouden, dat God voor anderen geen herder is, tenzij deze bewust van hun zwakheid en onmacht, gevoelen Zijne bescherming noodig te hebben en die, gaarne in Zijne schaapskooi vertoevende, zich aan Zijn bestuur overgeven. David, die uitmuntte in kracht en macht, bekent gaarne dat hij een arm schaap is, om God te kunnen hebben als Herder. En wie van ons zal zich gaarne van die noodzakelijkheid ontdoen, die allen door een inwonende zwakte overtuigd worden, dat wij meer dan ongelukkig zijn, indien wij niet leven onder de bescherming van dezen Herder? Overigens, het past ons in herinnering te houden, dat daarin het hoogste geluk gelegen is, indien Gods hand is uitgestrekt om ons te besturen, indien wij leven onder Zijne schaduw, en Zijne voorzienigheid waakt voor ons behoud. Zal dan alles ons

ook al overvloedig ten dienste staan, laten wij dan weten, dat wij nergens anders gelukkig door zijn, dan dat God ons waardig keurt in Zijne kudde te worden opgenomen. Voeg er bij dat dan eerst, zooals het behoort, aan God het ambt van herder verleend wordt, wanneer wij overtuigd zijn, dat alleen Zijne voorzienigheid voor ons voldoende is. Want evenals, zelfs in den grootsten overvloed, zij zich ledig en hongerig gevoelen moeten, die God niet tot een herder hebben; zoo staat het voor ons, die Hij onder Zijn zorg genomen heeft, vast en zeker, dat het ons aan geen enkel goed ontbreken zal. Daarom verkondigt David, dat hij niet levreesd is, dat hem iets zal ontbreken, juist omdat God zijn Herder is.

2. *Hij doet mij nederliggen in grazige weiden.* Wat de woorden betreft heeft hij in 't Hebreeuwsch: weiden of grasvelden, in plaats van grazig en vet er bij te voegen, zooals wij dat vertalen. Ofschoon, er zijn sommigen, die het Hebreeuwsche woord vertalen door „hutten"; — wanneer dit meer behagen vindt, dan zal de beteekenis zijn, dat er in de vette weiden voor hem een verblijfplaats of stal bereid is, om hem te bedekken voor de hitte der zon. Want indien in de koude luchtstreken een buitengewone hitte bezwaarlijk is voor een kudde schapen, dan zou in Judea de hitte zonder stallen veel minder te verduren zijn; — daarop schijnt ook wel het spreekwoord „nederliggen" te slaan. Hij spreekt ook van *stille wateren* voor zacht stroomende wateren; omdat een snelle stroom ongemakkelijk is, om de schapen te drenken, ja, zelfs uiterst gevaarlijk. In dit vers en de volgende verklaart David die uitdrukking uit het 1ste vers: *mij zal niets ontbreken;* want hij verhaalt, hoe mild God in alles voor hem voorzien heeft, zonder het beeld uit het oog te verliezen, dat hij heeft gebruikt. De hoofdzaak echter komt hierop neer, dat door den Hemelschen Herder niets verzuimd was, om hem maar gelukkig te doen leven onder Zijnen weg. Hij vergelijkt derhalve den rijken overvloed in alle levensbehoeften, met grazige weiden en met stil stroomende wateren; of ook de rust van zijn leven, met stallen; want het zou niet voldoende wezen met voedsel verzadigd te worden, indien er geen drinkwater en stalschaduw kwam bij het voedsel. Omdat het ook als een plicht van een goeden herder beschouwd kan worden zijn schapen te koesteren en de zwakken te verwarmen, verzwijgt ook David niet, dat hij deze weldaad mede van zijn God ontvangt. Want *de genezing der ziel* (zooals wij vertalen) of de „terugkeer" (zooals het letterlijk beteekent) heeft denzelfden zin als vernieuwen of herstellen,—

evenals dat in den 19en Psalm gezegd was. Onder de *paden der gerechtigheid* verstaat hij: gemakkelijke en vlakke paden; want daar hij de beeldspraak volhoudt, zou het volstrekt geen zin hebben dit te verstaan van de leiding des Heiligen Geestes. Heeft hij nog kort geleden gezegd, dat alle levensonderhoud hem welwillend door God verschaft wordt, nu voegt hij er nog bij, dat hij beschermd wordt tegen elke moeielijkheid.

De slotsom is: dat God in geen opzicht hen, die in Hem gelooven, alleen laat, omdat Hij ze door Zijne kracht steunt, voedt en bij het leven bewaart, en tevens alle schade van hen weert, zoodat zij gemakkelijk over welgebaande wegen voortschrijden. En vervolgens, om toch maar niets aan zijne eigene waardigheid toe te schrijven, zegt hij, dat dit alles hem ten deele valt op zoo uitnemende wijze, *ter wille van Gods naam.* En dat hij ons Zich tot schapen verkiest en jegens ons de plichten van een herder vervult, is zonder twijfel geheel en al een weldaad uit genade verleend, zooals wij ook zullen zien in Psalm 65.

4. *Ofschoon ik zal gaan.* Omdat de geloovigen, hoewel ze wonen onder de veilige hand Gods, toch volstrekt niet buiten vele gevaren verkeeren; ja, ook onderworpen zijn aan de algemeene rampen, om maar des te beter te gevoelen, hoe noodzakelijk de bescherming van God voor hen is; — vermeldt David uitdrukkelijk, dat hij zich verlaat op de voorzienigheid Gods, wanneer eenige tegenspoed hem treft. Zoo spiegelt hij zich niet alleen geen onafgebroken genot voor, maar versterkt zich ook door de hulp van God, om moedig een wisselvallige toekomst tegen te gaan. Hij gaat met de vorige beeldspraak door, als hij de zorg, welke God besteedt in het besturen der geloovigen, vergelijkt met een herderstaf en stok, zeggende, dat hij daardoor verzekerd is van de bescherming van zijn leven. Want evenals wanneer een schaap verdwaalt in een donker dal en alleen de tegenwoordigheid van den herder hem beschermt tegen de wilde dieren en andere onheilen; zoo verhaalt nu ook David, dat hij genoeg bescherming vond in de herderlijke zorg van God, zoo dikwijls hij in eenig gevaar verkeerde. Wij zien hieruit, dat David zelfs onder den grootsten voorspoed nooit vergat, dat hij mensch was; ja, dat hij reeds toen bedacht had de ongelukken, welke over hem komen konden. En gewis! wij zijn zoo bevreesd, wanneer God ons met het kruis bezoekt, dat een ieder, om maar rustig te kunnen slapen, zich zoekt te dekken met een vleeschelijke zekerheid. Maar de rust, door het geloof verwekt, verschilt veel van deze verdoovende slaap; en, omdat God juist in tegen-

spoed ons geloof beproeft, volgt daar ook uit, dat niemand in waarheid op God vertrouwt, dan die met een ijzeren standvastigheid gewapend is, om alle vrees te overwinnen. Echter heeft David zich niet beroemd, dat hij zonder eenige vrees was, maar dat hij haar zóó zeer overwinnen zou, dat hij, waarheen zijn Herder hem ook voeren zou, onbevreesd voortging; zooals uit het verband duidelijker zal worden. Ten eerste zegt hij: *ik zal geen kwaad vreezen*; maar voegt er onmiddelijk de reden bij, waarom: hij bekent openlijk een middel tegen de vrees te zoeken in het beschouwen van den herderlijken staf. Want van waar die *troost*, als hem geen vrees vervult? Wij moeten derhalve niet vergeten, dat, toen David in den geest de tegenspoeden bedacht, welke over hem komen konden, hij op geen andere wijze de beproevingen doorstaan heeft, dan door zich toe te vertrouwen aan de zorg van God; hetzelfde, wat hij reeds te voren gezegd had, al is dat niet zoo duidelijk, met deze woorden: *Want Gij zijt met mij*. Want ware hij zonder vrees geweest, hij zou niet gebeden hebben om de hulp van God. Voeg daarbij, dat David niet alleen in algemeene en veel voorkomende rampen de hulp van God daartegen aanwendt, maar ook als de gedachten aan de duisternis van den dood hem verschrikken. Want de Hebreeuwsche grammatici meenen, dat het hier gebruikte Hebreeuwsche woord eene samenstelling is, alsof men zeide: de schaduw van den dood. David zinspeelt hier namelijk op die duistere schuilhoeken of holen der wilde dieren; waarin als iemand daar binnentreedt, hem terstond bij den eersten stap een vreeze des doods bevangt. Wanneer nu God in Zijnen ééniggeboren Zoon duidelijker dan te voren aan de vaderen onder de Wet zich als een Herder betoond heeft, dan brengen wij niet genoeg eer aan Zijne hoede, als wij niet met het oog op Hem alle vrees onderdrukken.

5. Gij zult de tafel toerichten voor mijn aangezicht in tegenwoordigheid van hen, die mij vervolgen, Gij zult mijn hoofd zalven met olie; mijn beker is overvloeiende. 6. Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen al de dagen mijns levens, en ik zal in het Huis van Jehova wonen tot in lengte van dagen.

5. *Gij zult de tafel toerichten.* Dat de werkwoorden hier in den toekomenden tijd staan duidt een voortdurende handeling aan. David herhaalt namelijk, maar nu zonder beeldspraak,

wat hij tot nog toe onder het beeld van een herder verhaald heeft van de weldadigheid Gods; hij zegt dan, dat door Zijne mildheid hem alles ten dienste staat, wat tot zijn levensonderhoud noodig is. *De tafel toerichten*, wil hetzelfde zeggen als: zonder last en moeielijkheid iemand voedsel geven, dus geheel hetzelfde als een vader aan zijn zoon spijze toereikt. De bijgevoegde omstandigheid vermeerdert deze weldaad nog, want, al benijden hem vele kwaadwilligen, en wenschen zij zijn ondergang, ja, al trachten zij de weldaad Gods bedriegelijk voor te stellen, toch houdt God zelf niet op zich welwillend en weldadig te betoonen. Wat over de *olie* gezegd wordt, dat heeft betrekking op de toen heerschende gewoonte. Want we weten, dat er bij aanzienlijke maaltijden welriekende zalf gebruikt werd, zoodat dus niemand zijn gasten en dischgenooten op voorname wijze heette te ontvangen, wanneer zij niet gezalfd waren met olie. Zoowel de uitgestorte veelheid olie als de volheid des bekers moet betrekking hebben op den overvloed, die uitstak boven de dagelijksche behoefte. Want daar ligt hierin een mededeeling van die koninklijke rijkdom, waarvan de gewijde geschiedenis ons bericht, dat hij niet gering bedeeld was. Ofschoon nu allen niet even rijkelijk bedeeld worden, zal er toch niemand gevonden worden, dien God niet met Zijne weldadigheid bezoekt; zoodat men noodzakelijk moet bekennen, dat Hij een weldoend Vader voor al de Zijnen is. Laat dan een ieder zichzelven opwekken tot dankbaarheid voor den rijken overvloed der zegeningen. Want als het reeds een bewijs van ondankbaarheid is bij het dagelijksch brood de Vaderlijke voorzienigheid Gods niet te erkennen, hoe veel minder is dan de achteloosheid te verdragen van hen, die zonder eenig gevoel voor de Goddelijke goedheid, overmatig van den vollen overvloed eten en drinken? David herinnert dus de rijken aan hun plicht, om met des te meer toegenegenheid God te danken, hoe milder Hij hen bedeelt. Laten wij overigens bedenken, dat ook zij, die over meerderen rijkdom beschikken, niets minder de gematigdheid hebben te betrachten dan alsof zij slechts in staat waren op matige wijze te leven. Want, omdat wij van nature maar al te geneigd zijn tot weelderigheid, is God daarom niet al te mild jegens ons, zoodat dit kwaad in ons niet verwekt zou worden. Door allen moet die regel van Paulus in gedachtenis gehouden worden (Phil. 4 : 12): dat wij weten evengoed gebrek te lijden als overvloed te hebben. Opdat de armoede ons den moed niet doe verliezen, moeten wij door verdraagzaamheid gesterkt worden, en opdat wij aan den anderen kant door den rijkdom niet buiten de maat zullen gaan, moeten wij door

gematigdheid beteugeld en tegengehouden worden. Terwijl de Heere nu de geloovigen rijk maakt, beteugelt Hij tegelijk de ongebonden vleeschelijke lusten door een geest van zelfbeheersching, zoodat zij zelf uit eigene beweging zich een grens voorschrijven; niet omdat het den rijken niet geoorloofd is ruimer te genieten van het aanwezige goed, dan wanneer God niet zoo mild met hen gehandeld had, maar omdat zij allen moeten waken (zelfs ook de koningen), dat zij niet opgaan in genot en in weelde. Want, ofschoon David terecht zich meer veroorloofde, dan wanneer hij iemand uit het volk was geweest of was gebleven in de tenten van zijn vader; — toch heeft hij te midden van zijn weelde zich weten te beheerschen, zoodat hij verre van vetgemest werd door zijn rijken disch. Daardoor wist hij ook een onderscheid te maken tusschen de tafel hem van Gods wege toegericht en — een zwijnentrog. 't Is ook waard er op gewezen te worden, dat David, — toen hij leefde van zijn grondbezit, van de belastingen en andere inkomsten van zijn rijk, — toch God de eer gegeven heeft, alsof hij dagelijks uit Diens handen spijze ontving. We kunnen daaruit opmaken, dat hij door zijn rijkdom niet verblind is geweest, maar altijd God heeft beschouwd als den Vader van zijn huis, die hem spijs en drank uit eigene voorraadschuur voortbracht en ter bestemder tijde verschafte.

6. *Immers zullen mij het goede en de weldadigheid.* Nadat hij nu verhaald heeft de gunsten, welke God hem bewees, verlengt hij nu den geregelden duur daarvan tot aan het einde zijns levens. Vanwaar zou dat vertrouwen komen, om te durven voorspellen, dat de weldadigheid en welwillendheid Gods eeuwig zijne gezellinnen zouden zijn; als het niet was van de belofte, waarmede God Zijn weldaden aan de geloovigen weet te kruiden, opdat ze niet door een laffe nasmaak ondoordacht zouden verkwijnen? Want toen hij vroeger zeide, dat hij in de duisternis van den dood altijd geopende oogen zou hebben, om te letten op de voorzienigheid Gods, gaf hij duidelijk genoeg te kennen, dat hij niet afhing van uitwendige dingen, en dat hij de gunst van God niet afmat naar zijn vleeschelijke ondervindingen; zelfs wanneer alle aardsche middelen hem ontbreken mochten, bleef hem toch het geloof bij, besloten in het Woord van God. En ofschoon zijne ervaring hem kon vervullen met een goede verwachting, hield hij toch het meeste vast aan de belofte, waarmede God de Zijnen voor de toekomst verzekert. Iemand zou wel tegen kunnen werpen, dat het vermetel is, als een mensch zich een gemakkelijken en voorspoedigen levensloop voorspelt, en dat in deze ver-

gankelijke wereld; — maar dan antwoord ik, dat David zoo niet gesproken heeft, om God een wet voor te stellen, maar, omdat hij voor zooverre de toestand der wereld het toeliet, hoopte op Gods weldadigheid jegens hem, waarmede hij tevreden zou zijn. Want hij zegt niet, dat zijn beker voortdurend vol zal zijn, noch zijn hoofd met olie gezalfd; maar hij bedoelt in 't algemeen, omdat Gods goedheid onuitputtelijk is, hij tot aan het einde Gods genegenheid ondervinden zal.

Ik zal wonen in het huis van Jehova. Met dit slot toont hij duidelijk aan, dat hij niet bleef staan bij de aardsche genietingen en begeerlijkheden, maar dat hij zijn doelwit vestigde in den Hemel, waarmede hij alles in verband bracht. 't Was geheel hetzelfde alsof hij gezegd had, dat hij niet alleen leeft om te leven, maar veel meer, om zich te oefenen in de vreeze en den dienst des Heeren en van dag tot dag te vorderen in de ware Godsvrucht. Want hij heeft een duidelijk onderscheid gemaakt tusschen zichzelf en die goddelooze menschen, die al zeer tevreden zijn, als zij maar lekker hun buik kunnen vullen; en dit niet alleen, maar hij geeft ook te kennen, dat het hem zooveel waard is Gode ter eere te leven, dat hij daardoor de vleeschelijke genietingen als van zelf minder acht. Openlijk komt hij er voor uit, dat hij dit doel gezien heeft in al de weldaden Gods, welke hij verhaald heeft: dat hij zou wonen in het huis des Heeren. En daaruit volgt, dat hij, wanneer het genot van dien zegen ophield, al het andere niets achtte; alsof hij gezegd had: dat hij zich niet zou kunnen verheugen in de aardsche zegeningen, als hij niet tevens tot de kudde van God behoorde. Evenzoo spreekt hij ook in Psalm 144 : 15. — „Zij zullen het volk gelukkig noemen, wien het alzoo gaat; gelukkig is het volk, welks God Jehova is." Want waarom zou hij zoozeer verlangen in den tempel te verkeeren, indien het niet was, om tegelijk met de anderen zijne offers te brengen en door anderer geloofsoefeningen te kunnen vorderen in Zijne beschouwing van het Hemelsche leven.

't Is derhalve een vaste waarheid, dat David door zijn tegenwoordig geluk werd aangewakkerd, om te hopen op de eeuwige erfenis. We kunnen daaruit de gevolgtrekking maken, dat die menschen veel van dieren hebben, die een geheel andere voorstelling van geluk hebben dan tot God te komen.

PSALM 24.

INHOUD: Daar God het gansche menschelijke geslacht geschapen heeft en onder Zijne heerschappij behoedt, maakt David de genade, waarmede Hij Zijn uitverkoren volk verwaardigt, door de volgende vergelijking duidelijk: namelijk dat God een heiligdom had laten oprichten als een huis, om te wonen onder de kinderen Abrahams. En tegelijk toont hij aan, dat, al was het heiligdom voor allen opengesteld, God toch niet allen nabij was, maar slechts Zijn waren aanbidders, die zich onttrokken hebben aan de modderpoelen der wereld, om zich te wijden aan heiligheid en rechtvaardigheid. Omdat nu door het bouwen van den tempel God nog heerlijker Zijn gunst getoond heeft, verheerlijkt hij dien door een treffende lofspraak, opdat de geloovigen met nog te meer ijver zich zullen toeleggen, om Hem te eeren.

Een Psalm van David. 1. De aarde en hare vol-
heid behooren Jehova, de wereld en die daarop wonen.
2. Want Hij heeft ze gegrond op de zeeën en heeft
ze gevestigd op de rivieren. 3. Wie zal klimmen op
den berg van Jehova? Wie zal staan in de plaats
Zijner heiligheid? 4. (Die) zuiver (is) van handen en
rein (is) van hart, die Zijn ziel niet heeft opgeheven
tot ijdelheid noch bedriegelijk gezworen.

1. *De aarde en hare volheid behooren Jehova.* Wij zullen op meer andere plaatsen zien, hoe de zonen Abrahams met de overige wereld vergeleken worden, opdat des te beter uit zou kunnen komen de gunstige goedheid Gods, dat Hij uit alle volken juist hen met Zijn gunst bezocht heeft. Daarop ziet het begin van den Psalm, dat de Joden uit zichzelven geen reden hebben, waarom zij meer aanspraak op God zouden hebben, dan de andere volken, of op vertrouwelijken voet tot Hem te naderen. Want daar God door Zijne voorzienigheid de wereld in haar stand bewaart, strekt Zijne macht en heerschappij zich gelijkelijk over allen uit, zoodat Hij volgens recht overal vereerd moet worden, evenals Hij ook zonder uitzondering Zijn Vaderlijke zorg over ons allen tentoonspreidt. Omdat God nu de Joden boven de andere volken heeft voorgetrokken, moet er een zekere heilige band van gemeenschap bijkomen, waardoor zij van de heidenen te onderscheiden zijn. Op grond hiervan noodigt David ze uit en spoort hij hen aan tot heiligheid, omdat het niet anders dan billijk is, dat degenen, welke God tot Zijne kinderen heeft aangenomen, ook bijzondere kenteekenen dragen, dat zij

volstrekt niet aan de heidenen gelijk zijn. Niet dat hij ze aanspoort om tot God te komen, opdat zij Zijne genade mogen verwerven; maar met het oog op het doel der uitverkiezing, herinnert hij hun, dat zij dan eerst ongetwijfeld en zeker in het bezit zullen zijn van de bijzondere eer aan hen geschied, indien zij er naar jagen, om vroom en rechtvaardig te leven. Want het zou te vergeefs geweest zijn, dat zij alleen gebracht waren tot de erfenis Gods, wanneer zij zich niet toelegden op heiligheid.

In één woord: hij verkondigt God als Koning van geheel de wereld, zoodat alle stervelingen uit kracht van natuur verplicht zijn, om Hem te dienen; daarna herinnert hij, dat het heilsverbond slechts met een klein gedeelte der menschen gesloten is en dat God onder dezen een Tabernakel wilden oprichten als een zeker bewijs van Zijn verblijf in hun midden; en hij vermaant hen nu zich toe te leggen op reinheid van hart en handen, als zij tot Zijn heilig huisgezin willen gerekend worden.

Ofschoon ik toegeef, dat onder het woord *volheid*, alle schatten, der aarde, waarmede zij versierd is, begrepen worden, en zelfs de autoriteit van Paulus daaraan zijn zegel hecht, — twijfel ik toch of hij daarmede niet de menschen zelf bedoelt, die toch wel de meeste sier en trots der aarde uitmaken. Want kwamen zij daarop niet voor, de aarde zou nooit zulk een woestheid en ledigheid toonen, tenzij God haar van al hare schatten beroofde. Want waartoe dienen die veelsoortige vruchten, die groote overvloed en al die liefelijkheid, als hun gebruik en genot niet diende voor den mensch? Daarom verklaart David in het volgende lid zijne bedoeling, dat hij hoofdzakelijk van menschen spreekt. Omdat hij namelijk gewoon is tweemaal hetzelfde te herhalen, hebben *de volheid der aarde* en *de bewoners der wereld* dezelfde beteekenis. Toch wil ik niet ontkennen, dat hieronder ook wel tegelijk de rijkdommen der aarde begrepen worden, die zij in overvloed levert tot gebruik der menschen. Daarom bevestigt ook Paulus zeer terecht deze meening met zijn getuigenis, als hij, sprekende over de spijzen, zegt, dat geen voedsel, van welke soort ook, onrein is: „Want de aarde is des Heeren en hare volheid." (1 Cor. 10 : 26).

2. *Want Hij heeft ze gegrond op de zeeën.* Hij bevestigt, dat volgens recht de menschen aan de macht van God onderworpen zijn, zoodat een ieder op elk deel der wereld Hem als Koning erkennen moet, en wel door de orde der Schepping; want duidelijk laat God Zijne bewonderenswaardige voorzienig-

heid zien op de geheele oppervlakte der wereld. En nu neemt hij daarvan wel het meest zichtbare bewijs. Want hoe komt het, dat het land boven de wateren uitsteekt, als God niet met voordacht voor de menschen een verblijfplaats heeft willen bereiden? Zelfs de filosofen bekennen, daar het element van het water hooger is dan aarde, dat het tegen de natuur is, wanneer een enkele streek droog en bewoonbaar blijft. Zoo wordt ook dit groote wonder op treffende wijze aangehaald in Job 28: 25, dat God de heftige beroeringen der zee bedwingt, opdat niet onverwachts de aarde overdekt worde en er een ontzettende verwarring ontsta. Ook wordt dit in het bericht van de schepping door Mozes niet verzwegen; want, nadat hij verhaald heeft, dat de wateren zoo verbreid waren, dat zij de geheele aarde bedekten, voegt hij er aan toe: dat zij op een bijzonder bevel van God geweken zijn, om een opene ruimte te laten voor de dieren, die nog geschapen moesten worden (Gen. 1: 9). Hieruit kunnen wij opmaken, dat God reeds, vóórdat er menschen waren, zorg voor hen droeg; dat Hij een verplijfplaats en andere geriefelijkheden voor hen bereidde; en dat Hij ook hen volstrekt niet als vreemden gerekend heeft, als Hij niet minder welwillend zich jegens hen gedroeg, dan een vader voor zijn eigen kinderen. Ofschoon nu David niet filosofisch spreekt over de ligging der aarde, wanneer hij zegt, dat zij *op de zeeën gegrond* is, maar, zich populair uitdrukkende, zich richt naar de bevatting der onwetenden; toch is deze manier van spreken niet zonder reden, ontleend als zij is aan het schouwspel, wat een ieder waarnemen kan. Wel blijft het element der aarde, zoolang het op de wereldbol een lagere plaats inneemt, beneden de wateren, maar wanneer een bewoonbaar deel boven het water uitsteekt, hoe konden wij dan verklaren, dat dit onderscheid bleef, wanneer niet op Gods bevel de wateren als een fundament werden gelegd? Wanneer nu van het begin der wereld af God Zijn Vaderlijke zorg heeft getoond aan het gansche menschelijke geslacht, dan komt de bijzondere onderscheiding, welke de Joden genoten boven de anderen, voort uit een bijzondere genadige liefdebetooning.

3. *Wie zal klimmen.* Omdat het van zelf genoeg bekend was, dat het geldt als een bewijs van loutere genade, als God door het oprichten van een heiligdom zich onder de Joden een woonplaats verkoren had, wordt er hier slechts weinig melding van gemaakt. Vooral in het tweede lid legt David er zich op toe, om de ware Israelieten van de valsche te scheiden; want daaraan ontleent hij zijn grond, om de Joden aan te sporen tot

een heilig en rechtvaardig leven, omdat zij door God tot een eigendom verkoren zijn. Want hoewel de overige menschen, daar zij toch door Hem geschapen zijn, tot Zijne heerschappij behooren, heeft hij toch, die een plaats inneemt in de Kerk, meer betrekking op Hem. Allen dan, welke God toelaat tot Zijne kudde, roept Hij met die aanneming zelve op tot heiligheid. Bovendien zinspeelt David met deze woorden op de hypocrieten, die er geen gewetenszaak van maken, den naam van God valschelijk voor te wenden, zooals wij ook weten, dat zij slechts op ijdele titels en uitwendige teekenen zich verheffen; ja, met opzet verheerlijkt hij deze bijzondere genade van God, opdat ieder voor zich er uit leeren kan, dat hij, zoo hij zich niet toelegt op een reine godsvrucht, van den toegang tot het heiligdom geweerd wordt. Wel is het waar, dat de ongeloovigen en de zondaars herhaaldelijk den Tabernakel bezocht hebben, maar daarom werpt God hun ook voor de voeten door den profeet Jesaia (1 : 12): dat zij onwaardig het plaveisel van Zijn voorhof betreden. David spreekt hier eigenlijk alleen over hen, voor wie *naar recht* de toegang geopend is. Indien nu sommigen in hun overmoed en ongeoorloofd het Huis Gods binnendringen, dan strekt hun bederf en misbruik slechts tot bezoedeling van dat Huis, omdat het heilig is. Omdat derhalve hun opklimmen niet gewettigd is, keurt David het niets waard; ja, daar ligt in die woorden het sterk verwijt opgesloten, dat de onreine menschen, als zij in het Heiligdom durven opklimmen, dat met hun eigen vuil bezoedelen. Over deze zaak heb ik reeds bij den 15en Psalm uitvoeriger gesproken. Overigens schijnt het wel, dat hij in het tweede gedeelte van het vers, de volharding wil opgemerkt zien, alsof hij gezegd had: Wie zal klimmen op den berg Sion, om zich voor God te stellen en te openbaren? Het Hebreeuwsche werkwoord (ik beken het) beteekent „oprijzen", maar meestal wordt het genomen in de beteekenis van „staan", zooals bleek uit den 1sten Psalm. Ofschoon het nu eene herhaling is van dezelfde zaak, ligt er toch iets meer in verborgen; maar het doel van het opklimmen willende uitdrukken versterkt hij de zaak, — zooals vaak op andere plaatsen.

De hoofdzaak is deze: al waren in Davids tijd in de Kerk de kwaden met de goeden gemengd, verklaart hij toch, hoe waardeloos eene uitwendige belijdenis is, als er geen inwendige werkelijkheid aan beantwoordt; want wat hij zegt van den Tabernakel des Verbonds, moet ook van toepassing zijn op het voortdurend bestuur der Kerk.

4. *(Die) zuiver (is) van handen.* Met de reinheid van handen en hart en de eerbied voor Gods naam omvat hij den geheelen godsdienst en kenteekent hij een welgevormd leven. Wel zetelt de ware reinheid in het hart, maar zij toont hare vruchten in de werken der handen. En daarom wordt terecht aan een rein hart de zuiverheid van het geheele leven gevoegd. Hoe belachelijk zou het wezen als iemand zich beroemde zuiver te zijn van hart, wanneer hij uit de vruchten den goeden wortel niet toonde; en evenzeer zal hij nooit voldoende zijn handen, voeten en oogen kunnen richten naar den juisten stelregel, wanneer de reinheid des harten niet voorafgaat aan de uitwendige ingetogenheid. Indien het iemand vreemd voorkomt, dat eerst de handen genoemd worden; dan kunnen wij ons hiermede gemakkelijk verdedigen, dat vaak het gevolg genoemd wordt vóór zijn oorzaak; niet dat zij in orde vóórgaan, maar omdat het soms nuttig is te beginnen met meer bekende zaken. David wil derhalve, dat de Joden in de tegenwoordigheid Gods reine handen vertoonen, en wel oprecht, niet geveinsd. Ik twijfel niet of *zijn ziel opheffen* of nemen, word hier genomen in den zin van „zweren." Zoo althans wordt van de godvreezenden geëischt met een goed geweten te zweren, en in figuurlijken zin wordt onder dezen vorm aangeduid, dat men getrouw en oprecht in elke zaak moet wezen. En dat hier werkelijk van eeden sprake is, kan men opmaken uit wat onmiddelijk daarop volgt, waar hij zegt: *en die niet bedriegelijk* [4] *zweert.* Omdat er echter een dubbele lezing is bij het woord „ziel", dat men namelijk lezen kan: mijn ziel of zijn ziel, door de eigenaardigheid van de Hebreeuwsche punctuatie, doen sommige Hebreeuwsche uitleggers het betrekking hebben op den eersten persoon, namelijk: op God zelf. Ik kan mij daar echter niet in vinden, als te hard en te gewrongen. Daar is echter een manier van spreken, alsof het eenigszins ingewikkeld te kennen geeft, dat allen, die zweren, hunne zielen aanbieden aan God als een pand of borgtocht. Tenzij men soms er meer behagen in scheppen mocht om „Zijn ziel opheffen" te nemen in den zin van „komen om te bedelen"; wat ik in het midden laat, omdat het weinig afdoet tot den zin. Hier ontstaat echter de vraag, waarom David met geen enkel woord spreekt over het geloof en de aanroeping van God; maar die moeielijkheid is gemakkelijk op te lossen. Omdat het namelijk zelden voorkomt, dat iemand rechtvaardig en eerlijk handelt met zijne broederen, als hij niet in 't bezit is van de ware vreeze des Heeren, om daardoor zorgvuldig te wandelen voor Gods aangezicht; — daarom besluit David niet zonder grond uit deze getuigenissen, dat

er godsvrucht aanwezig is. Om dezelfde reden noemt ook Christus de voornaamste deelen der Wet: medelijden, oordeel en geloof (Matth. 23 : 23). En de barmhartigheid wordt door Paulus genoemd nu eens: het einde der Wet (1 Tim. 1 : 5) en dan weer: de band der volmaaktheid (Col. 3 : 14).

5. Hij zal den zegen ontvangen van Jehova en gerechtigheid van den God zijns heils. 6. Dat is het geslacht dergenen, die naar Hem vragen, die Uw aangezicht zoeken, (dat is) Jakob. Sela.

5. *Hij zal den zegen ontvangen.* Om dés te meer de harten te bewegen, verhaalt hij, dat er niets wenschelijker is, dan gerekend te mogen worden tot het geslacht Gods en onder de dienstknechten der Kerk. De tegenstelling tusschen de ware en ontaarde Israelieten moet dan ook in het oog gehouden worden; want hoe meer de goddeloozen toegeven aan hunne willekeur, met des te grooter zelfvertrouwen wenden zij den naam van God voor, alsof Deze iets aan hen verplicht was, — want zij tooien zich met dezelfde kenteekenen als de geloovigen. Het aanwijzende voornaamwoord „dat" in het volgende vers, is dan ook niet zonder beteekenis. Want duidelijk sluit hij dat bastaardgeslacht uit, dat zich slechts verhoovaardigt op een gedaante van ceremoniën. En, wanneer hij nu over den zegen spreekt, dan bedoelt hij, dat niet allen, die zich beroemen dienstknechten te zijn, slechts door den naam, deel zullen hebben aan den beloofden zegen; maar alleen die van harte aan hunne roeping beantwoorden. Overigens (gelijk wij reeds gezegd hebben) is deze aansporing zeer bevorderlijk aan een godvruchtig en rein leven, zoolang de geloovigen vernemen, dat zij niet te vergeefs de rechtvaardigheid beoefenen, en dat de belooning zeker is en bij God berust.

Het woord *gerechtigheid* kan op tweeërlei wijze verklaard worden: òf in den zin van alle weldaden, waardoor God toont, dat Hij rechtvaardig is en oprecht jegens de geloovigen òf kan gebruikt worden voor de vrucht der gerechtigheid. Hoewel de bedoeling van David aan geen twijfel onderhevig is: dat men niet verwachten moet, dat zij, die op schandelijke wijze den spot drijven met Gods heiligen dienst, ooit de vruchten der gerechtigheid plukken zullen; maar aan de andere zijde, dat evenmin God ooit Zijne ware aanbidders teleur zou kunnen stellen; want het is eene eigenschap van God Zijne gerechtigheid te toonen, door hun wel te doen.

6. *Dat is het geslacht.* Nog kort te voren heb ik herinnerd, dat door deze omschrijving alle valsche Israëlieten uit de rei der dienstknechten Gods verwijderd worden, menschen die, alleen steunende op hunne besnijdenis en offeranden, vergeten ook zichzelven aan God te offeren; toch voegen zij zich zonder nadenken bij de Kerk. Want ofschoon de zoodanigen zich voordoen, alsof zij er zich op toelegden, om God te dienen door hun geregelden opgang naar den tempel, hebben zij toch geen andere begeerte, dan er zich zoolang mogelijk aan te onttrekken. Omdat nu niets algemeener was in den mond van allen, dan dat een ieder behoorde tot het heilige zaad, beperkt hij het woord „heilige geslacht" alleen tot de oprechte betrachters der Wet; alsof hij gezegd had: niet allen, welke naar het vleesch uit Abraham gesproten zijn, zijn daarom wettige kinderen. Wel wordt naar waarheid op meer andere plaatsen gezegd, — zooals wij in Psalm 27 zien zullen, — dat zij het aangezicht Gods zoeken, die als een bewijs van hun godsvrucht tegenover de Arke des Verbonds zich in gebed en offeranden oefenen; — tenminste als eene oprechte toegenegenheid hen daarheen drijft. Maar omdat ook de hypocrieten een soortgelijk vertoon maken om God te zoeken, dat zij echter door hunne uitvluchten ontwijken, verkondigt David op deze plaats, dat God niet naar waarheid gezocht wordt, als niet een streven naar heiligheid en rechtvaardigheid daaraan vooraf gaat. En om meer kracht bij te zetten aan deze beteekenis, herhaalt hij haar in den tweeden persoon, en richt zich in zijn woorden tot God zelf. Want het is alsof hij de hypocrieten, die er geen kwaad in zien, om den naam van God voor de menschen te misbruiken, dagvaardt voor de rechtbank van God zelf; door te kennen te geven, dat, wat zij ook tegenover de menschen mogen zwetsen, er toch nog een ander oordeel van Godswege bestaat. De naam *Jakob* is er aan toegevoegd, om die zelfde waarheid te bevestigen; alsof hij gezegd had: Al maakt de besnijdenis een onderscheid tusschen de geheele vleeschelijke nakomelingschap van Jakob en de andere volken, het uitverkoren volk wordt aan niets anders herkend dan aan de eerbied en vreeze voor God; — zooals ook Christus zeide in Johannes 1 : 47 „Ziedaar een waar Israeliet, waarin geen bedrog is."

7. Verheft uwe hoofden, (gij) poorten en heft u omhoog (gij) eeuwige deuren en de Koning der eere zal ingaan. 8. Wie is die Koning der eere? Jehova, sterk en machtig, Jehova, machtig in den strijd.

9. Verheft uwe hoofden, (gij) poorten, ja, heft u omhoog (gij) eeuwige deuren, de Koning der eere zal ingaan. 10. Wie is deze Koning der eere? Jehova der heirscharen, dat is de Koning der eere. Sela.

7. *Verheft uwe hoofden*, (*gij*) *poorten*. Omdat toen nog niet die schitterende pracht van den tempel aanschouwd kon worden, waarin meer uiterlijke verhevenheid verborgen was dan in den tabernakel, spreekt David hier over Zijn bouworde in de toekomst; en op die wijze spoort hij nu de geloovigen aan, om nog met meer liefde en getrouwheid de ceremoniën der Wet te betrachten. Want het was geen gering bewijs van Gods genegenheid, dat Deze met een zichtbaar beeld onder hun midden woonde, en Zijn hemelsche woonplaats op de aarde liet aanschouwen. Maar ook nog heden moeten wij deze waarheid in toepassing brengen; want het is een onschatbare genade van God, dat wij ter wille van de zwakheid des vleesches door allerlei godvruchtige handelingen opwaarts tot God worden verheven. Immers waartoe anders dienen de prediking des Woords, de Sacramenten, de heilige samenkomsten en het geheele uitwendige bestier van de Kerk, dan om ons met God te verbinden. Want niet zonder reden bezingt David zoo sterk den lof van den wettischen eeredienst, als God in de arke des Verbonds zich openbaart aan de geloovigen en een zeker onderpand schonk van Zijn onmiddelijken bijstand, zoo dikwijls men tot Hem riep. Ofschoon nu God niet woont „in tempelen met handen gemaakt" en geen behagen schept in uiterlijke staatsie; — maar het toch nuttig was en *niet onbehagelijk aan God*, dat op een dergelijke wijze een nog onbeschaafd volk, dat nog verkeerde in zijn kindsheid, door aardsche middelen tot God getrokken werd; — aarzelt David niet te vermelden den schitterenden bouw des tempels tot versterking van het geloof, opdat de Joden zeker konden zijn, dat dit geen ijdel schouwspel was; maar als zij God dienen naar het voorschrift van Zijn Woord op wettige wijze, dat zij dan daar voor Zijn aangezicht staan, alsof zij Zijne nabijheid werkelijk kunnen waarnemen. De slotsom derhalve is, dat hoemeer de tempel, welken God voor zich op den berg Sion had laten bouwen, uitblonk in pracht boven den tabernakel, des te schitterender spiegel zou het zijn van de gunst en de macht van God, wonende onder de Joden. Intusschen werd hij zelf verteerd door een onbegrensd verlangen naar den tempel, en wilde hij daarom in de harten van alle vromen dezelfde begeerte ontsteken, opdat zij meer en meer zou-

den toenemen in de vreeze Gods, gesteund door de beginselen der Wet.

Hij spreekt van *eeuwige deuren*, wier onafgebroken standvastigheid in Gods Woord was verzekerd. Want ofschoon deze tempel uitmuntte in bouwstof en bouworde, was hare voortreffelijkheid eigenlijk toch daarin gelegen, dat in zijn bouw de belofte Gods was gegrift, welke wij op een andere plaats zullen opmerken, in Psalm 132 : 14 „Dit is Mijne ruste tot in eeuwigheid." Overigens hebben wij zonder twijfel hieronder een tegenstelling met den tabernakel te verstaan. Want de tabernakel had nergens een vaste standplaats, maar werd op verschillende plaatsen als een gast ontvangen en verkeerde daar dan eenigszins als een vreemdeling; maar toen eenmaal de berg Sion verkozen was, begon God daar een vaste woonplaats te hebben. Omdat nu door de komst van Christus die zichtbare schaduw verdwenen is, is het geen wonder, dat op den berg geen tempel meer gezien wordt, wier volheid nu de geheele wereld omvat. Indien iemand tegenwerpt, dat ten tijde der Babylonische ballingschap de poorten, welke Salomo heeft laten bouwen, verwoest zijn; dan antwoord ik dat met die tijdelijke verwoesting het besluit van God niet krachteloos gemaakt is, door Wiens macht een weinig later de herbouwing van den tempel gevolgd is; wat hetzelfde was, alsof hij altijd ongedeerd was blijven staan. De Grieksche vertaler heeft onverstandig deze plaats bedorven. Want ofschoon het Hebreeuwsche woord, hier door „hoopen" vertaald, soms overdrachtelijk genomen wordt in den zin van „vorsten", laat toch het verband geen anderen zin toe, dan dat de poorten hunne hoofden verheffen. Als daarom sommigen meenen, dat op deze plaats de koningen en magistraten aan hun plicht worden herinnerd, om een toegang te banen voor God, dan is dit toch, hoe prijzenswaardig zulk eene meening ook zij, al te vreemd aan de bedoeling en woorden van den profeet. Hoe dwaas en schandelijk hebben ook de Papisten deze plaats misbruikt door hun grove willekeur, waardoor zij Christus de onderwereld doen binnentreden; hoe overduidelijk blijkt dit uit de letterlijke beteekenis der woorden. Laten wij dan hieruit leeren het Woord Gods met voorzichtigheid en eerbied te gebruiken en te protesteeren tegen de Papisten, als deze, zoo goed als ongestraft, door hunne verwenschte heiligschennis moeite doen dit te verdraaien.

Wie is die Koning der eere? Hierop hebben betrekking de lofzangen, waarmede de macht van God verheerlijkt wordt, opdat de Joden zouden weten, dat Hij niet werkeloos in den Tempel aanwezig is, maar om hulp te verschaffen aan de Zijnen. Verder leggen

de vragende zinnen de herhaling van dezelfde gedachte veel gewicht in de schaal. Want de profeet voert een persoon in, die zich verwondert, opdat hij met des te meer nadruk kan aantoonen, dat God toegerust met een onoverwinlijke macht, verschijnt, om het geluk van Zijn volk te beschermen, opdat de geloovigen onder Zijn schaduw veilig mogen zijn. Het is reeds gezegd, dat het wonen van God in een tempel niet beteekende, dat Zijn onmetelijk Wezen daarbinnen besloten was; maar een bewijs van Zijne aanwezige macht en genade, zooals de belofte ook luidde, door bemiddeling van Mozes gegeven (Exodus 20 : 24.): „Overal, waar ik eene gedachtenis aan Mijn naam stichten zal, zal Ik tot u komen en u zegenen". Dat dit geen ijdele belofte voor hen was, maar dat God werkelijk zich in hun midden bevond, hebben de geloovigen ondervonden, die niet op bijgeloovige wijze Hem zochten, gebonden aan den tempel, en steunende op den uitwendigen tempeldienst, maar hunne harten ten Hemel verhieven. De slotsom is, dat uit de uitkomst zelve bleek, zoo dikwijls het volk God aanriep in den tempel, dat de Arke des Verbonds geen ijdel en vergeefs beeld was van de tegenwoordigheid Gods, omdat God altijd Zijne hand zal uitstrekken, om het heil der geloovigen te bevorderen. En de herhaling van deze waarheid duidt aan, dat de geloovigen in het beschouwen hiervan niet al te vasthoudend en ijverig zijn kunnen. En toen de Zoon van God, ons vleesch aangenomen hebbende, verscheen als *de Koning der eere* en de Heere der heirscharen, is Hij Zijn tempel niet binnengegaan in schaduwen en figuren, maar in werkelijkheid; opdat Hij onder ons zou wonen. Daarom bestaat er geen enkele reden, dat wij Hem niet zouden verheerlijken, omdat Hij ons door Zijne kracht onoverwinlijk doet zijn. Ofschoon nu de berg hier heden geen plaats meer voor het Heiligdom bestemt, en de Arke des Verbonds geen beeld meer kan zijn van God, Die tusschen de Cherubiem woont; — moeten wij, omdat wij in denzelfden toestand verkeeren als onze vaderen, namelijk dat de prediking des Woords en de Sacramenten ons met God verbinden, deze hulpmiddelen met eerbied aanvaarden, omdat het niet onmogelijk is, als deze door een soort van ongeloovigheid geminacht worden, dat God zich eindelijk geheel van ons zou afkeeren.

PSALM 25.

INHOUD: Deze Psalm bevat overwegingen en godsdienstige beschouwingen, te midden waarvan gebeden voorkomen. Want David, schrikkelijk geteisterd, als hij is door de woede zijner vijanden, erkent allereerst, om hulp te verkrijgen van God, dat Zijne zonden op deze

wijze terecht door God bestraft worden, en vraagt daarom vergeving daarvoor, opdat hij God gunstig voor zich moge stemmen en Hem als een Redder kan begroeten. Daarop smeekt hij om de genade des H. Geestes, opdat hij, daardoor gesteund, te midden der verschillende beproevingen gerust kan zijn in zijn vreeze des Heeren. Daarom voegt hij op verschillende plaatsen er bespiegelingen tusschen, waardoor hij of zichzelven aanspoort, om goeden moed te houden, of zijne zinnen afwendt van de aanlokselen der wereld en zich tot God keert.

Van David. 1. Tot U, o Jehova! heb ik mijne ziel verheven. 2. Mijn God! op U heb ik gehoopt; opdat ik niet beschaamd worde, opdat mijne vijanden zich niet vrolijk maken over mij. 3. Ja, allen die U verwachten, zullen niet beschaamd worden; beschaamd zullen worden, die zonder oorzaak trouweloos handelen.

1. *Tot U, o Jehova!* Allereerst spreekt hij uit, dat hij niet als een ongeloovige her- en derwaarts geslingerd wordt, maar dat hij zijn hoop in gebeden bekend maakt aan den eenigen God. Want daar is niets meer in tegenspraak met het ware en oprechte aanroepen van God, dan twijfelend rond te zien of er ook van de zijde der wereld eenige hulp te verwachten zij (zoo althans zijn het de ongeloovigen gewoon). Ondertusschen verliezen zij God uit het oog of stellen zij zich niet rechtstreeks onder Zijne hoede en trouw. Want, die meenen, dat David getuigt geheel en al aan God overgegeven te zijn, alsof hij zich hechtte aan een uitwendig offer, letten niet genoeg op het geheele verband. Veelmeer beweert hij, om zijn vertrouwen te versterken, dat, wat van het meeste gewicht is in het gebed, hij zijn hoop op God gevestigd gehouden heeft, en hij door de aanlokselen der wereld niet was verhinderd of weerhouden, om ook maar iets minder vrij en ongedwongen zich tot God te kunnen wenden. Daarom is dit voor ons de beste regel, zullen wij bidden, zooals het behoort: niet verstrooid te worden in verschillende en dubbelzinnige verwachtingen; maar aan God de eer te geven, dat wij met eene oprechte toegenegenheid des harten al onze gebeden tot God alleen opzenden. Overigens ben ik in het veranderen van den tijd van het werkwoord andere vertalers nagevolgd; ofschoon David toch ook door den toekomenden tijd een onafgebrokene handeling te kennen kan geven.

2. *Mijn God! op U heb ik gehoopt.* Uit dit vers maken wij op, wat zoo straks nog duidelijker zal blijken, dat David met

menschen heeft te maken gehad, maar omdat hij overtuigd was, dat zijne vijanden als roeden in Gods hand waren, vraagt hij terecht, dat deze door Diens hand bedwongen mogen worden, opdat zij niet nóg overmoediger zich zullen betoonen. Met het woord *„hopen"* geeft hij te kennen, wat hij kort geleden gezegd heeft over de verheffing der ziel tot God. Want òf wordt de manier te kennen gegeven, waarop de geloovige zielen zich hemelwaarts verheffen, òf wordt het vertrouwen en de hoop er aan toegevoegd als oorzaak van een dergelijk gevolg. En dit zijn dan ook de vleugelen, waarmede wij ons boven de aarde verheffen en hemelwaarts streven. David had derhalve, geheel door de begeerte zijner ziel medegesleept zich op God verlaten, omdat hij, steunende op Diens beloften, daarvan de verzekering van zijn geluk verwacht. Het gebed, dat hij uitspreekt, is genomen uit het algemeen spraakgebruik der Schrift: dat nooit beschaamd kunnen worden allen, die op God vertrouwen. Ook dient men nog te letten op deze manier om het medelijden Gods in te roepen, opdat hij niet blootgesteld zij aan den spot zijner vijanden, wier goddeloosheid evenzeer God beleedigt als zij de vrome zielen leed berokkent.

3. *Ja, allen die U verwachten.* Indien men de werkwoorden in den optativus zou willen gelezen zien, dan zet David in dit vers zijn gebed voort en breidt hij, wat hij van zichzelven alleen gezegd had, gemeenschappelijk tot alle geloovigen uit. Maar ik voor mij ben meer geneigd tot een andere opvatting, n.l. dat David het gevolg van de genade zijns Gods wil aantoonen, die uit zijne verlossing zal voortkomen. De nadruk valt op het woordje *„ja"* of „zelfs." Omdat hij wist, dat de oogen van velen op hem waren geslagen en zijn vertrouwen op God genoeg was bekend, begreep hij, dat men in ruime mate hem tot een voorbeeld zou stellen; omdat het namelijk alle kinderen Gods zal opbeuren en den overmoed der goddeloozen zal te niet doen. Er zou nog een andere beteekenis aan gehecht kunnen worden, alsof David tot bevestiging van *zijn* geloof zich voor oogen stelde, wat God in 't algemeen belooft.

Maar die verklaring, welke ik aangevoerd heb, schijnt mij het meeste geschikt te zijn; omdat hij zonder twijfel met de goddeloozen, *die zonder oorzaak trouweloos handelen*, zijn persoonlijke vijanden bedoelt. Als hij derhalve bevrijd zal geweest zijn, geeft hij daardoor te kennen, dat het geen bijzondere weldaad voor hem alleen zou zijn, maar welker gevolg voor allen strekt, evenmin als dit het geloof van vele anderen kon te niet doen, wan-

neer hij door God verlaten was geweest. In deze tegenstelling ligt opgesloten, dat het den lof van God verhoogt, wanneer de goddeloozen in hunne verwarring blijven; omdat hun zelfverheffing in tijden van voorspoed tot spot strekt van God, terwijl zij zijn oordeel minachten en met te meer overmoed zich in de zonde storten. Hij voegt er *zonder oorzaak* bij, om hun misdaad duidelijker aan het licht te brengen. Want de verdorvenheid is minder te verdragen van zulk eenen, die door geen onrecht getergd, zonder reden (naar men zegt) moeite doet, om de onschuldige menschen te belagen.

4. Leer mij Uwe wegen kennen, o Jehova! leer mij Uwe paden. 5. Richt mij naar Uwe waarheid en leer mij, want Gij zijt de God mijns heils, U heb ik den ganschen dag verwacht. 6. Gedenk, o Jehova! aan Uwe barmhartigheden en Uwe goedertierenheden, want zij waren van eeuwigheid. 7. Gedenk niet aan de overtredingen mijner jonkheid en aan mijne ongerechtigheden; maar gedenk mijner naar Uwe barmhartigheid, om Uwer goedheid wil, o Jehova!

4. *Leer mij Uwe wegen kennen.* Onder „wegen des Heeren" verstaat David dikwerf een goeden en gelukkigen afloop van zaken, zooals ook elders gebleken is; maar meer nog bedoelt hij er mede den regel om heilig en rechtvaardig te leven. Hier nu, omdat hier van „waarheid" gesproken wordt, is (mijns inziens) de bedoeling van het gebed, dat God Zijn dienstknecht moge bewaren bij diens vertrouwen op Zijne beloften, en hem niet her- of derwaarts laten uitwijken. Want als aldus ons gemoed tot geduld is gestemd, zullen wij niets verkeerds ondernemen, indien wij geheel afhangen van de Voorzienigheid Gods. Daarom vraagt David op deze plaats niet eenvoudig om de besturing van den Geest Gods, opdat hij niet uit den rechten koers zou kunnen wijken; maar dat hem duidelijk moge worden, hoe waar en getrouw God is in Zijne beloften, opdat Hij onder Diens oogen rustig zou kunnen leven. Indien iemand dit liever in meer algemeenen zin wil verklaren, alsof David zich overgaf aan de besturing van God, dan wil ik mij daar niet al te sterk tegen verzetten; omdat het mij echter wenschelijk voorkomt onder het woord *„waarheid"* in het volgende vers te verstaan, welke *wegen en paden* hij bedoelt, twijfel ik niet of dit gebed heeft betrekking

op de tegenwoordige omstandigheden. David namelijk vreezende voor zijn ongeduld of voor zijn begeerte naar wraak, of voor de een of andere ongeoorloofde heftigheid, bidt, dat de beloften Gods in zijn hart mogen gegrift worden. Want wij hebben gezegd, dat, zoolang de gedachte in ons gemoed post vat, dat God voor ons zorgt; dit de beste teugel is, om de verzoekingen te doorstaan. En indien men toch onder de wegen en paden Gods Zijn wijsheid en leering verstaan wil, dan is dit toch een uitgemaakte zaak voor mij, dat David hier doelt op geheime aanvechtingen, die ons onder tegenspoed tot langdurige dwaling kunnen voeren, totdat zij door het Woord Gods worden bedwongen en onderdrukt.

De zin derhalve is: Wat mij ook overkome, laat mij, Heere! nooit afwijken van Uwe wegen, of worden medegesleept door onbedachtzaamheid of eene zondige begeerte; maar laat veel meer Uwe waarheid mij in vrede doen leven en in rustige gehoorzaamheid bewaren.

Als hij nu nog er op aandringt, dat hem wegen geopend worden, en dat hij daarin onderwezen worde en geleid, is dat volstrekt niet overbodig. Want daar de tegenspoeden als een wolk onze zinnen benevelen, kan een ieder uit eigene ervaring mede spreken, hoe moeilijk het is in zulk eene duisternis te onderscheiden, welken weg men behoort te volgen. En indien David, een zoo uitnemend profeet en begaafd met zooveel licht en wetenschap, deze verklaring moet afleggen, wat zal er dan van ons worden, als God in ons ongeluk de nevelen niet wegdrijft, die ons verhinderen Zijn licht te aanschouwen? Altijd derhalve moeten wij vragen, zoo dikwijls de eene of andere verzoeking ons verwart, dat de waarheid God ons voor moge lichten, opdat wij niet, door het nemen van verkeerde besluiten, op kromme dwaalwegen verdwalen zouden.

We moeten ook opmerken, welke reden er aan toegevoegd wordt. Want door den *God zijns heils* aan te roepen voegt hij bij zijn hoop op de toekomst nog de weldaden, welke hij reeds van God had genoten; daarna drukt hij opnieuw zijn vertrouwen uit. Zoo is het eerste argument afgeleid uit de natuur van God zelf en als het ware uit zijn eigenaardige werkkring; omdat Hij door deze wet op Zich neemt te zorgen voor het heil der geloovigen en daardoor ook hun in den nood te hulp komt, omdat Hij tot het einde hun dezelfde genade wil doen deelachtig worden. Maar, omdat aan zulk eene groote goedheid ons vertrouwen moet beantwoorden, maakt David er hier ook tegelijk melding van, door getuigenis af te leggen van zijne standvastigheid hierin,

Want door *den ganschen dag*, of door alle dagen, geeft hij te kennen, dat hij met onvermoeide getrouwheid aan den eenigen God zich verbonden hield. Juist dit is het kenmerk des geloofs: in den hoogsten nood op God zijn vertrouwen te vestigen en als 't ware met volkomene gerustheid zich te verlaten op Zijn hulp. Om verder, door de herinnering aan Gods weldaden, onze hoop te voeden en te onderhouden, moeten we leeren er melding van te maken, hoedanig God Zich jegens ons betoond heeft; daarom maakte David daarvan ook eene sterkte voor zich, dat hij door ervaring God kende als den Bewerker van zijn heil.

6. *Gedenk*, *enz.* Allereerst blijkt hieruit, dat David zwaar gedrukt was, zoodat hij bijna alle gevoel had verloren van het medelijden Gods. Want hij herinnert hier God aan Zijne betoonde genade, alsof Deze dit vergeten was. Het is derhalve de klacht van een zeer beangstigd en bedroefd mensch. Overigens leeren wij hieruit, al onthoudt God aan ons voor een tijd elk teeken Zijner goedheid en sluit Hij de oogen voor onze rampen, ons als vreemden aan onszelven overlatend, dat wij dan toch met alle kracht moeten worstelen, totdat ons gemoed uit deze beproeving doorbreke tot een gebed, zooals wij nu gehoord hebben; opdat God namelijk, terugkeert tot Zijn vroegere gewoonte, weer op nieuw zich meer welwillend jegens ons begint te gedragen. Want deze wijze van bidden zal niet plaats hebben, tenzij God Zijn aangezicht voor ons verbergt en schijnbaar zonder zorg voor ons vervuld is. Als David nu zich beroept op de barmhartigheden en goedertierenheden Gods, dan getuigt hij tevens daarmede dat hij geen zijner verdiensten voorop stelt of daarop zijn hoop bouwt. Want, die alleen put uit de bron van Gods barmhartigheid, vindt niets in zichzelven, waardoor God verplicht zou zijn tot wedervergelding. Maar omdat deze onderbreking van Gods gunst den toegang tot God afsloot, kwam hij deze belemmering te boven door het uitnemdende hulpmiddel: dat God namelijk Die medelijdend van wezen is, — al onttrekt Hij ook voor een tijd Zijn macht, — toch Zichzelf niet blijft onttrekken noch Zijn wezenlijk gevoel van medelijden uitstoot, dat al evenmin verloren kan gaan als Zijn eeuwig wezen zelf. Laten wij dan deze waarheid vasthouden, dat God van den aanvang af barmhartig geweest is; want dan zullen wij niet, wanneer Hij ons soms ongevoelig en onverbiddelijk voorkomt, Hem voor ongelijk houden aan Zichzelf of meenen, dat Hij in Zijn voornemen is veranderd. Juist hieruit maken wij op, tot welk doeleinde de Schrift ons somtijds verhaalt, dat God,

alle eeuwen door, de Zijnen welwillend behandeld heeft. Immers dit moet onveranderlijk vast blijven staan, dat Gods goedheid nooit uitgedoofd wordt, al is zij somtijds verborgen, ja, bijna begraven.

7. *Gedenk niet aan de overtredingen mijner jonkheid.* Omdat onze zonden een muur vormen tusschen ons en God, om onze gebeden te verhooren en Zijne handen uit te strekken tot onze hulp, heft David nu dit beletsel op. Wel is het waar in 't algemeen, dat de menschen verkeerd en tevergeefs bidden, indien zij niet beginnen met hunne zonden te laten. Want daar bestaat geen hoop, om genade te verkrijgen, als God ons niet genegen is. En hoe zal Hij ons liefhebben, als Hij niet eerst ons genadevol aan Zich verbindt? Dit dan ook (zooals ik zeide) is de wettige orde in het gebed, reeds bij den eersten aanvang te vragen, dat Hij ons de zonden vergeve. Maar duidelijk heeft David hier bekend, dat hij geen deel zal hebben aan de genade Gods, vóór dat hem de zonden zijn ontnomen. Zal derhalve God Zijner goedertierenheden gedachtig zijn, dan moet Hij onze zonden niet gedenken, welker aanschouwen Zijne gunst van ons afwendt. Nog duidelijker dus verzekert hij, wat ik vroeger reeds zeide, dat hij toch geduldig verdraagt wat hem beschoren is, al woeden de goddeloozen op onrechtvaardige wijze tegen hem; omdat het door zijne zonden is, al wat hij heeft te verduren. Want hoe zou hij, zich beroepende op de barmhartigheid Gods, kunnen eischen, dat hem vergeving der zonde geschiede, als hij niet erkent naar verdienste gestraft te worden? Wijselijk vestigt hij daarom zijn aandacht op de allereerste oorzaak van zijn kwaad, om zoo het rechte middel te kunnen vinden. Zoo leert hij ons door zijn voorbeeld, wanneer een uitwendige ramp ons overvalt, om niet alleen te vragen, dat God ons daarvan verlosse, maar ons ook van de zonden bevrijde, waardoor wij Zijn toorn en roede over ons hebben ingeroepen. Anders zullen wij aan slechte geneesheeren gelijk zijn, die, niet lettende op de oorzaken der ziekten, slechts de pijn stillen en toevallige middelen aanwenden ter genezing. Daarom bekent David ook niet alleen zijne kleine zonden, zooals de hypocrieten gewoon zijn, die slechts oppervlakkig, met één enkel woord slechts zich schuldig noemen, en uitvluchten zoeken of de zwaarte hunner schuld trachten te verlichten; maar David roept ze te binnen van zijne jonkheid af en vermeldt het op hoevele wijzen hij de toorn van God tegen zich verwekt heeft. Want hij vermeldt de zonden zijner jeugd niet, omdat hij zich van geen latere schuld bewust is, maar juist om des te

meer zijn schuld te doen uitkomen. Doch ten eerste verhaalt hij niet, dat hij pas onlangs begonnen is, maar dat hij de zonden van vroeger bij de anderen gestapeld heeft, en zoo gaat hij in zekeren zin onder dien geheelen hoop gebukt. En vervolgens, indien God naar het volste recht wilde handelen, dan bedoelt hij, dat niet alleen de zonden van gisteren of van enkele dagen in het oordeel zullen komen, maar dat alles, wat hij van kinds af misdreven heeft, nu volkomen terecht nog in rekening gebracht wordt. Derhalve, zoo dikwijls God ons met het oordeel Zijns toorns zal verschrikken, moeten niet alleen onze allerlaatste misdrijven ons in gedachten komen, maar behooren alle overtredingen van ons vervlogen leven op nieuw ons tot schaamte en tot zuchten te brengen.

Om nog des te beter uit te drukken, dat hij een vergeving uit genade van God vraagt, herinnert hij God niet anders dan aan Zijne goedertierenheid. Daarom zegt hij: *Gedenk mijner naar Uwe barmhartigheid;* want het vergeten der zonden brengt te weeg, dat God ons met Vaderlijke oogen aanziet. Dit aanzien heeft voor hem geen andere oorzaak, dan dat God goed is; daaruit volgt, dat Hij slechts door Zijne goedheid bewogen wordt, om ons in genade aan te nemen. Ofschoon, als van God gezegd wordt, dat Hij zich onzer gedenkt, dan moeten wij stilzwijgend daarbij verstaan, dat er twee verschillende soorten van gedenken zijn: namelijk, dat Hij de zondaren bezoekt met Zijn toorn, of als Hij hen, welke Hij een langen tijd scheen te vergeten, opnieuw Zijn gunst waardig keurt.

8. Goed en rechtvaardig is Jehova, daarom zal Hij de zondaars onderwijzen in den weg. 9. Hij zal de armen leiden in het recht en Hij zal den armen Zijnen weg leeren. 10. Alle wegen van Jehova (*zijn*) goedertierenheid en waarheid, voor degenen, die Zijn Verbond en Getuigenis bewaren. 11. Om Uws Naams wil, Jehova! wees genadig tegenover mijne ongerechtigheid, want die is groot.

8. *Goed en rechtvaardig.* Als 't ware voor een oogenblik den gebedsvorm afbrekende, overdenkt hij bij zichzelven de goedertierenheid Gods; om daardoor des te meer zichzelf te kunnen opwekken. Want de geloovigen gevoelen maar al te goed, als zij niet herhaaldelijk door nieuwe prikkels zich onder het bidden aanvuren, dat terstond hun moed begint te verflauwen; daarom

is een standvastige en onvermoeide aandacht zulk een zeldzaam en moeielijk feit. Evenals nu in 't algemeen men, om een vuur te onderhouden, geregeld brandstof moet opwerpen, zoo heeft ook de ijver tot het gebed, zal zij niet verflauwen en eindelijk geheel ophouden, zulke steunsels van noode. Als David dan ook zichzelf wil opwekken tot volharding, spreekt hij zichzelven aan en verzekert hij, dat God goed en rechtvaardig is, opdat hij, door deze overweging gesterkt, weder des te ijveriger zal opstaan tot het gebed. We moeten dan ook de gevolgtrekking hieruit maken, dat God, juist omdat Hij goed en rechtvaardig is, den zondaren Zijn hand toereikt, om ze in het leven terug te voeren. Want aan God een rechtvaardigheid toe te schrijven, welke Hij alleen aan waardige en verdienstelijke menschen zou betoonen, is een onbeteekenende en onvruchtbare gedachte. Toch verstaat de wereld op geen andere wijze, dat God goed is. Want hoe komt het, dat van de honderd nauwelijks één het medelijden Gods op zich durft toepassen, en die niet alleen voor waardige menschen toepasselijk achten? Daarom wordt hier gezegd, dat God een bewijs geeft van Zijne rechtvaardigheid, als Hij de overtreders onderwijst in den weg; wat zooveel wil zeggen als dat Hij ze uitnoodigt tot berouw en ze leert, om rechtvaardig te leven. En indien Gods goedheid althans niet doordringt tot de grootste diepte, dan zal nooit iemand daar deel aan hebben. Laten de Papisten maar pochen op hunne verzonnen voorbereidingen, als wij maar vasthouden, dat, wanneer God met Zijne genade de menschen niet vóórkomt, dit dan geldt van alle menschen. Deze vóórkomende genade nu (zooals men dat noemt) prijst David nu: hetzij, wanneer God ons roepende van den beginne af, onze bedorven natuur door den Geest der wedergeboorte hervormt; hetzij, wanneer Hij hen, die door hunne zonden van Hem vervreemd zijn, aftrekt van hun val. Want, omdat zij zondaren genoemd worden, die God tot leerlingen aanneemt, volgt daaruit, dat zij door Zijnen Geest vernieuwd moeten worden, om leergierig en gehoorzaam te kunnen worden.

9. *Hij zal den arme leiden.* Hier spreekt hij over de tweede genade, welke God aan Zijne geloovigen bewijst, nadat zij, gedwongen om een juk op zich te nemen, zich gehoorzaam aan Zijn bestuur onderwerpen. Deze leergierigheid nu zal nergens gevonden worden, zoolang het hart met hoogmoed vervuld nog halstarrig zal blijven. Omdat de Hebreën onder „anavim" armen of ongelukkigen verstaan, en dat woord overdrachtelijk overbrengen op zachtmoedigen en nederigen; – komt het mij aannemelijk

voor, dat David zoowel de ongelukken, waardoor de ongebondenheid des vleesches beteugeld wordt, bedoeld heeft, als de deugd der bescheidenheid; alsof hij gezegd had: Nadat God ze vernederd heeft, heeft Hij hun de hand toegestoken en leidt Hij hen hun geheele leven. Sommigen verstaan onder *het oordeel en de weg Gods* de manier, om recht en goed het leven in te richten. Anderen doen het slaan op de Voorzienigheid Gods, wat mij beter voorkomt en in meer verband staat met het verbond, omdat hij er spoedig aan toevoegt: *alle wegen van Jehova zijn goedertierenheid en waarheid.* De zin derhalve is, dat zij, die waarlijk in zichzelf verloren waren en zich hadden verlaten op de trouw van God, zouden ondervinden, hoe uitnemend Hij Zijne kinderen zal raden. Zijn oordeelen en Zijn weg nu zijn niets anders dan de besturing, waardoor Hij verklaart te zorgen, zooals het een voortreffelijk Vader betaamt, voor het heil der Zijnen; om de verdrukten op te heffen, de gevallenen op te richten, de bedroefden te vervrolijken en te vertroosten, en de ongelukkigen te helpen. Nu zien wij, hoedanig de bewijzen van Gods genade jegens ons zijn, als Hij namelijk de dwalenden en zwervenden, die zelfs voortvluchtig waren, in het leven terugvoert, onze onstuimigheid bedwingt en de eerst halstarrigen neigt tot gehoorzaamheid aan Zijn rechtvaardigheid; en vervolgens, als zij in 't ongeluk en in moeite verkeeren, hen niet verlaat, maar, nadat Hij ze door het kruis gebracht heeft tot nederigheid en bescheidenheid, zich een zorgvol Vader betoont in het besturen van hun leven.

10. *Alle wegen van Jehova.* Het is eene verkeerde verklaring, om in dit vers te willen zien, de zuivere en liefelijke leer der Wet, en te meenen, dat zij in werkelijkheid ook zoodanig door haar vereerders gekend wordt; alsof deze plaats gelijkluidend was met het woord van Christus, in Matth. 11 : 30: „Want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht." Want niet alleen is zulk eene verklaring gezocht, maar kan ook gemakkelijk ontzenuwd worden door veel gelijkluidende plaatsen, waar „de wegen des Heeren" genomen worden in passieven zin, voor de Vaderlijke wijze, waarop Hij de Zijnen bewaart en koestert; ja zelfs voor geheel Zijn bestuur, waaronder Hij de menschelijke aangelegenheden regelt. De bedoeling derhalve is, dat de Heere zóó met Zijne geloovigen handelt, dat deze in elk opzicht Hem erkennen als den Welwillende en Waarachtige. Want David verhaalt hier niet, hoe God zich in 't algemeen jegens de menschen gedraagt, maar hoedanig Zijne kinderen Hem leeren kennen.

Wij hebben namelijk in Psalm 18 : 27 gezien dat Hij hard en gestreng is voor de onbuigzamen van aard, en al zou Hij welwillend hun alles willen vergeven, dan zien wij, dat zij toch geen gevoel hebben voor Diens welwillendheid; hoe ver is het er dan af, dat zij, steunende op Gods beloften, van Hem hun volmaakt geluk zouden verwachten? Ja, zoodra als hun iets kwaads is overkomen, knarsen zij met de tanden en worden ze kwaad, beschuldigen zij God van wreedheid of klagen zij, dat Hij doof is voor hunne gebeden; terwijl zij in voorspoed Zijne tegenwoordigheid ontwijken. Daarom bepaalt David niet ten onrechte de toegenegenheid en trouw van God als een bizondere schat alleen tot de geloovigen; alsof hij er mede zeggen wilde, dat wij niet bevreesd behoeven te zijn, dat God ons verlaat, als wij maar blijven in Zijn verbond. — *Verbond en Getuigenis* beteekenen hetzelfde, alleen is het tweede woord als eene verklaring er aan toegevoegd. Hij vat namelijk de geheele beteekenis der Wet daarmede samen, waardoor God met Zijn uitverkoren volk een verbond maakt.

11. *Om Uws Naams wil, Jehova! wees genadig, enz.* Omdat er in den Hebreeuwschen tekst tusschen de twee deelen van den zin het voegwoord „en" gelezen wordt, meenen sommigen, dat het eerste lid afzonderlijk geplaatst is, zoodat er een werkwoord bij verzwegen is; terwijl zij dan daarna afzonderlijk lezen: *wees genadig tegenover mijne ongerechtigheid.* Volgens hen zou de beteekenis dan aldus wezen: Heere! al heb ik Uw Verbond niet getrouw bewaard, wil dan, opdat Gij niet ophoudt daarom U welwillend jegens mij te betoonen, en opdat mijn ongerechtigheid Uwe toegenegenheid niet in den weg sta, — wil mij dit dan overgeven! Ik voor mij echter ben met anderen van hetzelfde gevoelen, die (zooals op meer andere plaatsen) het voegwoord overtollig achten, zoodat het geheele vers als één geheel verbonden is. Ook over den tijd van het werkwoord zijn de verklaarders het oneens; sommigen namelijk nemen den verledenen tijd aan, alsof David God dus dankte voor een zonde, die hem vergeven was. Doch de andere verklaring is meer overeenkomstig de waarheid en wordt dan ook meer algemeen aangenomen: namelijk, dat David andermaal de toevlucht neemt tot het medelijden Gods, om vergiffenis te erlangen. Want het Hebreeuwsch voegwoord „Van" heeft dikwerf de kracht, om het werkwoord van tijd te doen veranderen; en de toekomende tijd wordt vaak genomen inplaats van den optativus. Verder verbind ik zoo dit vers met de voorafgaande. Als de profeet bij zich zelven over-

wogen heeft, hoe welwillend en getrouw God is jegens Zijn aanbidders, dan keert hij tot zichzelf in en erkent dat hij eerst dan tot dit getal kan gerekend worden, wanneer er vergeving tusschenbeide gekomen is, èn daarom wendt hij zich tot het gebed. Evenzoo was het in Psalm 19: 13, als hij daar gesproken heeft over het loon, dat weggelegd is voor de geloovigen, wanneer zij Gods Wet hebben bewaard, dan roept hij eensklaps uit: „Wie zal zijn afdwalingen verstaan?" Ofschoon David dan ook niet ontkent, hoe mild God is in Zijne beloften jegens de betrachters van Zijn verbond, met het oog op alle dingen die noodig zijn, om gelukkig te leven, — waar hij wel ziet, hoe ver hij nog af is van een volmaakte rechtvaardigheid naar de Wet, — toch houdt hij niet op daarop te vertrouwen, maar zoekt voor Zijne vele afdwalingen, waarvan hij zich bewust is, een geneesmiddel. Daarom, — zal God ons tellen onder Zijne dienstknechten, — moet men Hem immer vragen met Vaderlijke welwillendheid onze zwakheden te dragen, want zonder genadige vergeving van zonde is er nooit eenige belooning van werken te verwachten. Om nu nog duidelijker uit te drukken, dat hij geheel afhangt van de loutere genade Gods, voegt hij er duidelijkheidshalve bij: *Om Uws Naams wille;* waarmede hij te kennen wil geven, dat, zoo dikwijls God de Zijnen hun zonden vergeeft, Hij geen andere oorzaak zoekt dan in Zichzelf; zooals hij ook kort te voren met dezelfde beteekenis gezegd heeft: Om Uwer goedheid wil. Ofschoon hij wel juist door de grootte van zijn schuld was gebracht om Gods Naam aan te roepen; — zooals ook spoedig de belijdenis volgt, dat zijne ongerechtigheid groot en veel is (want op beiderlei wijzen kan het Hebreeuwsche woord vertaald worden), alsof hij gezegd had: Wel drukken mijne zonden mij als een groote last, zoodat de grootte of zwaarte mij wel alle hoop op vergeving ontnemen kan, maar de onmetelijke roem van Uw Naam, Heere! is van grooter kracht, dan dat Gij mij beschaamd zoudt maken.

12. Wie is de man, die Jehova vreest? Hij zal hem onderwijzen in den weg, welken hij verkiezen moge. 13. Zijne ziel zal vertoeven in het goede en zijn zaad zal de aarde erfelijk bezitten. 14. Het geheim van Jehova is voor degenen, die Hem vreezen, om hun Zijn verbond bekend te maken. 15. Mijne oogen zijn voortdurend op Jehova, want Hij zal mijne voeten uit het net uitvoeren.

12. *Wie is de man, enz.* Wederom weet hij uit de overwe-

ging, hoedanig God zich gedraagt jegens Zijne dienaren, nieuwen moed te putten. We hebben al reeds gezegd, dat niets spoediger gebeurt, dan dat de aandacht bij het gebed en de ijver daartoe kwijnt, tenzij de herinnering aan de beloften Gods dien ijver staande houdt. Ondertusschen is het zonder twijfel, dat David eensdeels zich beschuldigt, anderdeels nieuwen moed schept en zichzelf opwekt tot de vreeze Gods. Want in de eerste plaats aantoonende, dat de menschen daarom van de rechte kennis en het gezonde oordeel verstoken zijn, omdat zij niet met eerbiedigheid en vroomheid aan God zich voorstellen, om door Hem geleid te worden, wijt hij het aan zijn eigene nalatigheid, en dat hij met zijn verduisterd verstand gedwaald heeft in het navolgen van zijne lusten, maar gelooft ook aan den anderen kant, dat als hij zich houdt aan God en zich leerzaam betoont, zich verzekerd houdt van de leiding des Heiligen Geestes door zijn leven. De manier van vragen schijnt wel te doelen op het kleine getal van hen, die God vreezen. Want ofschoon in 't algemeen een ieder bidt en een soort van godsdienstijver betoont, hoe weinigen bidden van ganscher harte? Ja, bijna allen maken zich schuldig aan onverschilligheid. De ware vreeze des Heeren is dan ook hoogst zeldzaam, zoodat de wereld over het algemeen beroofd wordt van den raad en de voorlichting des Geestes.

Als sommige verklaarders bij het werkwoord *verkiezen*, den toekomenden tijd in den tegenwoordigen overbrengen, alsof er gezegd was: God toont den weg, welken Hij wil, en waarlangs Hij wil, dat de menschen handelen; — dan kan ik mij daar niet in vinden, want deze keuze heeft (mijns inziens) meer betrekking op een ieder, alsof er gezegd was: Wanneer wij maar genegen zijn, om God te vreezen, dan zal God van zijne zijde zorgen, dat Hij door den Geest der voorzichtigheid ons bestuurt, om den rechten weg te kiezen over de wijze van leven; dan blijven wij, even alsof we staan op een tweesprong, in bijna alle gevallen in onzekerheid en vertwijfeling verkeeren, tenzij God ons te hulp komt, om den weg te toonen. David wil derhalve zeggen: Ofschoon de menschen niet weten, wat recht is en wat zij moeten kiezen; als zij zich toch maar eerbiedig en gehoorzaam opmaken, om God te volgen, dan zal Deze altijd een veilige en betrouwbare Gids blijken te zijn. En omdat nu deze vreeze Gods ons niet ingeboren is, zal niemand toch durven beweren, dat God afwacht totdat de menschen na eigene voorbereiding zich in Zijn gunst hebben ingedrongen, om hunne goede pogingen te steunen. Want over die eerste gunst heeft David nog pas gesproken, toen hij zeide: dat God de overtre-

ders zou leeren; nu voegt hij daar een tweede gunst aan toe, namelijk, dat God ook op zich neemt ze te besturen, die reeds zijn onderworpen en zijn eigendom geworden, opdat zij door het licht des Geestes, dat hun voorgaat, weten zouden, wat zij doen moesten.

13. *Zijne ziel zal vertoeven.* Indien het hoogste geluk voor den mensch hierin bestaat, niets te beginnen of te beproeven als onder Gods leiding, dan is het ook de grootste en ongeëvenaarde zegen, Hem te hebben als een leidsman door dit leven, om immer voor dwaling bewaard te worden. Maar als een toegift wordt er nog de aardsche zegen aan toegevoegd, waardoor de vrucht van vroegere genade openbaar wordt; zooals ook Paulus leert: Dat de godzaligheid niet alleen heeft de belofte des eeuwigen levens maar ook van de dingen, welke betrekking hebben op dit leven (1 Tim. 4 : 8.) De bedoeling is, dat de ware godvreezenden niet alleen geestelijk gelukkig zijn, maar dat zij ook door God gezegend worden met alles, wat betrekking heeft op de omstandigheden van dit leven. Wel is het waar, dat zij niet altijd naar den wensch van hun hart ontvangen, en dat de door hen gewenschte toestanden niet altijd en zonder stooten gelijkelijk blijven voortgaan; ja, terwijl vaak de goddeloozen lekkerlijk leven, moeten zij veel moeite en verdriet doorstaan. Maar men bedenke, dat zij juist, zoo dikwerf God Zijne zegeningen inhoudt, opgewekt worden, om te ondervinden, hoever zij nog afzijn van een volmaakte vreeze Gods. Ondertusschen, zoolang het dienstig voor hen is, genieten zij toch deze weldaden Gods, dat zij waarlijk gelukkiger zijn dan de goddeloozen en de verachters van God; omdat zij in den uitersten nood weten, dat God hen helpt en zij daarom rustig kunnen zijn in deze veilige haven van troost. Dit althans is buiten eenigen twijfel, dat al onze onheilen uit één en dezelfde bron voortkomen, want door onze zonden breken wij den stroom van Gods zegeningen af, terwijl toch te midden der grootste ellende deze gunst van God uitblinkt, dat de gesteldheid der heiligen beter is; al zijn zij niet overladen met goederen, toch smaken zij onafgebroken de genegenheid Gods. En daarom gebruik ik ook gaarne hier het woord: *ziel*, omdat zij natuurlijk bij het ontvangen van Gods zegeningen niet zonder goeden smaak te werk gaan, zoodat een zekere matigheid in alles hen meer tevreden stelt, dan dat de grootste overvloed den goddeloozen kan voldoen. Daarom, als ieder met zijn lot inwendig tevreden is, en met vreugde, geduld en lijdzaamheid oefent, diens ziel kan gezegd worden: te wonen in het goede. — Als sommigen dat „wonen" willen doen slaan op den tijd des doods, dan is dat meer schrander gevonden dan

waar; want veel meer (gelijk gezegd is) spreekt hij hier over den toestand des aardschen levens. — Om dit nog te vergrooten voegt hij er in de tweede plaats aan toe: Dat de nakomelingen der geloovigen *de aarde erfelijk zullen bezitten*; waaruit blijkt, dat God hen met Zijn gunst blijft bezoeken. Aan den anderen kant kunnen wij hieruit opmaken, dat de dood voor de dienaren Gods geen vergankelijkheid is, en dat zij niet ophouden te bestaan, als zij van deze wereld scheiden, maar dat zij blijven leven; want het zou een dwaasheid zijn te zeggen, dat God menschen van het leven beroofde, om wier wille Hij anderen zegent. Wat nu betreft dat beërven der aarde van de kinderen der heiligen, daarvan zullen wij, — gelijk reeds elders gezegd is, — in Psalm 36 uitvoeriger spreken.

14. *Het geheim van Jehova.* Met andere woorden verzekert hij, wat hij te voren gezegd had, namelijk, dat God voor alle vromen een Leermeester en Onderwijzer zal zijn, en volgens zijn gewoonte herhaalt hij tweemalen hetzelfde in hetzelfde vers. Want het verbond van God is niet anders dan een geheim of een besluit; maar onder het woord „geheim" beveelt hij de voortreffelijkheid der leer aan, welke ons voorgesteld is in de Wet Gods. Want al verachten de goddelooze menschen met hoogen trots Mozes en de Profeten, toch erkennen de geloovigen, dat in hunne wetenschap hun de verborgenheden der hemelen geopenbaard worden, die de mate der menschelijke kennis verre overtreffen. — Daarom een ieder, die naar behooren nut wil trekken van de Wet, hebbe met eerbied te beschouwen, welke wetenschap zij bevat. Reeds deze plaats leert ons bescheiden en nederig te zijn, opdat wij niet, vertrouwende op eigen inzicht en steunende op onze bekwaamheid, zullen trachten te dringen in geheimen, die alleen ons bekend kunnen worden door een bizondere gave Gods, — gelijk David ons ook leert in Psalm 111: 10. Daar dus de vreeze des Heeren het beginsel genoemd wordt van alle ware wetenschap, moet ook een ieder toenemen in de vreeze Gods, naarmate hij begeert sterker te worden in geloof. Trouwens, waar de godzaligheid den boventoon voert, bestaat er geen gevaar, dat wij tevergeefs naar God zullen vragen. Wel is dus het verbond van God eene verborgenheid, boven het menschelijk begrip verheven, maar, omdat God niet vruchteloos gezocht wil wezen, zullen ook allen, die met rechten ijver zich toeleggen op het dienen van Hem, onder de leiding des Geestes komen tot de Hemelsche wijsheid, die juist op hun geluk is toegelegd. Van terzijde berispt David namelijk de letterknechten der Wet, die

ten onrechte en tevergeefs zich beroemen deel te hebben aan God. Want ofschoon God door Zijn Woord spreekt tot goeden en boozen, spreekt Hij toch als voor dooven, wanneer er geene oprechte genegenheid aanwezig is; zooals ook Jesaia zegt in hoofdst. 29: 11, „Dat de Wet voor de goddeloozen is als een gesloten en verzegeld boek". Daarom is het geen wonder, dat er onderscheid gemaakt wordt tusschen de ware godvreezenden, voor wie God Zijne verborgenheid ontsluit en de goddeloozen of hypocrieten. Met deze verwachting voor oogen stelt David zich vol vertrouwen in de leerschool van God, anderen met zich trekkende, en toont hij klaarlijk aan, dat het een afschuwelijk verzinsel is van menschen, als zij al het gemeene volk willen afhouden van de Heilige Schrift als van een doolhof; want uit iederen stand in 't algemeen kunnen zij geroepen worden tot de kennis van Gods Verbond, die Hem van harte vreezen.

15. *Mijne oogen zijn voortdurend.* David beroemt zich hier op zijn geloof en volharding, niet om zich te verheffen, maar om zich meerder moed en vertrouwen in te boezemen tot het gebed. Want, omdat aan allen, die hun betrouwen op God stellen, de belofte geschonken is, dat hunne verwachting niet ijdel zal zijn noch beschaamd kan worden, verschansen de heiligen zich achter dit schild. Intusschen schrijft hij door zijn voorbeeld aan anderen een wettige wijze van bidden voor, dat zij namelijk hunne gedachten vast op God zullen stellen. Want met het woord „oogen", waarvan de opmerking het scherpst is en den geheelen mensch in beslag neemt, worden niet zelden alle aandoeningen aangeduid. De reden, die er op volgt, geeft nog duidelijker te kennen, dat het verwachten gepaard is met het begeeren; alsof hij gezegd had, dat hij niet al twijfelend en aarzelend zijn gedachten vestigde op de hulp van God, maar juist omdat hij overtuigd was God als Redder te zullen hebben; vooral het voornaamwoord „*Hij*" legt gewicht in de schaal; want hij geeft daardoor te kennen, dat hij niet naar alle kanten heen ziet om hulp, zooals de gewoonte is van menschen, welke beurtelings zich verschillende wijzen van uitkomst denken, maar dat hij met God alleen tevreden was.

16. Zie mij aan en heb medelijden met mij, want ik ben eenzaam en ellendig. 17. De benauwdheden mijns harten hebben zich wijd uitgestrekt, voer mij uit mijne nooden. 18. Aanzie mijne ellende en mijne

moeite en neem weg al mijne zonden. 19. Aanzie mijne vijanden, want zij zijn menigvuldig en zij haten mij met een hevigen haat. 20. Bewaar mijne ziel en red mij, opdat ik niet beschaamd worde, want ik heb op U vertrouwd. 21. Laat oprechtheid en rechtvaardigheid mij behoeden, want ik heb U verwacht. 22. O God! verlos Israël uit al Zijne benauwdheden.

16. *Zie mij aan.* Omdat onze vleeschelijke neiging ons wil doen leeren, dat God ons vergeten heeft, als Hij ons niet helpt, volgt David dezen gedachtengang, waartoe de natuur ons brengt, en bidt, dat God hem gedachtig moge zijn, alsof deze dit te voren vergeten had. Zoo namelijk verklaar ik deze woorden: Zie mij aan, opdat Gij medelijden kunt hebben met mij. Want ter wille van zijn geluk stelt hij hier dat: beschouwd worden door God, waarvan hij daarna den uitslag afhankelijk maakt; immers, zoodra God ons Zijne zorg waardig keurt, is ook Zijne macht gereed, om ons hulp te verleenen. Om daarna God te bewegen, vermeldt hij zijne ellende door zich *eenzaam*, dat wil zeggen: verlaten, en *ellendig* te noemen. Zonder twijfel doelt hij op de beloften, waardoor God belooft de ellendigen en hopeloozen met Zijn hulp te zullen bijstaan.

17. *De benauwdheden mijns harten.* In dit vers bekent hij niet alleen een uitwendigen oorlog te hebben met zijne vijanden en met de beletselen, welke deze teweegbrengen, maar ook inwendig gekweld te worden door droefheid en angst. Ook verdient de manier van spreken opmerking, waardoor hij te kennen wil geven, dat de opeenstapeling zijner zorgen zoo groot is, dat zij alle deelen van zijn hart in beslag neemt; evenals wanneer hevige waterstroomen zich in de lengte en breedte uitbreiden en een stuk lands geheel overstroomen. Als wij nu zoo het hart van David geheel met angst zien vervuld, dan behoeven wij ons niet te verwonderen, wanneer somtijds de beproevingen door hun gewicht ons overstelpen; maar laten wij met David bidden, dat God ons ter hulp kome, als wij op het punt staan te wanhopen.

18. *Aanzie mijne ellende.* Door zoo dikwerf deze klaagtoonen te herhalen, toont hij voldoende aan, dat hij door geen kleine rampen beproefd werd; wat met zorg dient opgemerkt te worden, opdat wij, wanneer wij op dezelfde wijze beproefd worden, een

betamelijke wijze van bidden voor de hand hebben. Want zoodanig een spiegel houdt de H. Geest ons voor, opdat onze zielen niet bezwijken onder de menigte of den last onzer ellenden. Maar, om verlichting te kunnen ontvangen van zijne rampen, vraagt hij in de tweede plaats, om vergeving van zonden; zich zelf indachtig makende, wat hij kort te voren vermeld had, dat hij niet eerder kon hopen, dat God hem genegen zou zijn, vóórdat hij weder met Hem verzoend was door een gunstrijke vergeving. En voorzeker zijn die menschen ook al te dwaas, die tevreden met eene uitwendige verlossing, het inwendige kwaad niet verdrijven, maar, zooveel in hen is, zouden wenschen, dat het in de herinnering begraven was. David daarentegen, om een middel te vinden tegen zijne rampen, begint met de vergiffenis der zonden, omdat noodzakelijk alle dingen slecht voor ons gaan moeten, als God in toorn tegen ons ontbrand is; omdat God altijd vertoornd is over onze zonden. Laten wij dan ook dezen regel vasthouden, al voedt de Heere de zijnen met verschillende doeleinden op onder het kruis, dat wij toch, zoo dikwijls wij in het ongeluk verkeeren, geroepen worden een onderzoek in te stellen naar ons geweten, opdat wij trachten smeekend te vragen om verzoening met God.

19. *Aanzie mijne vijanden.* In dit vers beklaagt hij zich over de menigte en de wreedheid zijner vijanden, omdat God des te eerder genegen is de Zijnen te helpen, hoe meer zij verdrukt worden en ook met grooter macht hun te hulp komt, naarmate het gevaar heviger is. Deze *hevige haat* wordt genomen in den zin van een wreeden en bloedigen haat. Omdat nu de woede zijner vijanden zoo groot was, dat zij slechts gestild kon worden door den dood van David, roept hij God aan als den Bewaker van zijn leven; hoe volgt hier niet uit, de uiterste noodzakelijkheid, waarvan ik gesproken heb! — Wat onmiddelijk daarop volgt: *opdat ik niet beschaamd worde*, laat een dubbele beteekenis toe. Sommigen nemen den toekomenden tijd aan, alsof David reeds aannam, dat hij verhoord was, en in den gewenschten uitslag zich het loon voorspelde van zijne verwachting. Ik echter hel meer over tot den anderen kant, namelijk dat hij zijn gebed voortzet. De bedoeling is, wanneer hij zich op God verlaat, zal zijne verwachting hem niet beschaamd maken; want er bestaat geen sterker prikkel tot een ernstige gebedsstemming, dan, waar het geloof ons noopt te getuigen, ons vertrouwen op Hem alleen te stellen. Des te meer moet men God dan ook bidden, dat Hij ons vertrouwen vermeerdere, in-

dien het gering is, beweging brenge in het gevoellooze, ons bevestige, als wij wankelen, ons versterke, als wij zwak zijn, ja, ons ook oprichte als wij gevallen zijn.

21. *Laat oprechtheid en rechtvaardigheid.* Aan sommigen komt dit voor een eenvoudig gebed te zijn, alsof David vraagt van elk nadeel gevrijwaard te worden, even als hij ook ongedeerd geleefd heeft en vrij is geweest zoowel van elk bedrog als van elk onrecht. Anderen zien er eene dubbele bede in, dat hij vraagt, om een zuivere en oprechte aandoening des harten, opdat hij namelijk niet in wraakzucht ontvlamme of tot andere ongeoorloofde middelen de toevlucht neme tot bescherming van zijn leven: dan zou de zin aldus wezen: Heere! ofschoon mijn vleesch mij aanspoort, om alle mogelijke middelen zonder onderscheid te zoeken en ook mijne vijanden door hunne onbeschaamdheid mij daartoe aanzetten, weerhoud toch die goddelooze aandriften in mij, opdat ik in een reine en oprechte gematigdheid blijf verkeeren, laten daarom de oprechtheid en rechtvaarheid als de twee beste bewaaksters van mijn geluk mij voldoende zijn. Toch hecht ik voor mij meer aan de eerste bekentenis, omdat hij spoedig daarop er een bewijs van zijne oprechtheid aan toevoegt. Want een ieder, die God verwacht met een vreedzamen en zachtmoedigen geest, zal liever alles doorstaan, dan zich zelven veroorloven, op onrechtvaardige wijze met zijne vijanden te strijden. Daarom bekent David (mijns inziens) dat hij zóó rechtvaardig onder de menschen geleefd heeft, dat zijne vijanden ten onrechte hem tergen, en, omdat hij zich van een zuivere consiëntie bewust is, bidt hij God de Verdediger te willen zijn van zijn onschuld. Maar omdat hij reeds op drie plaatsen beleden heeft, terecht gekastijd te wezen, zou het verwonderlijk kunnen schijnen, als hij nu zich beroemt op zijne oprechtheid. Maar reeds is op een andere plaats deze moeielijkheid opgelost, waar wij gezegd hebben, dat de heiligen, wat hunne personen betreft, altijd voor Gods aangezicht verschijnen met de bede om vergeving; dat dit echter niet verhindert, dat zij voor God de billijkheid hunner zaak in gedachtenis brengen. En toch als hij zegt, geheel op God gehoopt te hebben, dan moet dit ook noodzakelijk er aan toegevoegd worden; want, zal God de verdediging van ons op Zich nemen, dan is het niet voldoende dat het recht en de rechtvaardigheid van onzen kant vaststaat, als wij niet, steunende op Gods beloften, ons rustig gevoelen onder Diens bescherming en verdediging. Derhalve, zal God de Wreker en de Verdediger zijn van onze oprechtheid,

dan moet allereerst rechtvaardigheid en oprechtheid tegenover onze vijanden door ons betracht worden en daarna mogen wij geheel ons heil op God verlaten.

22. *O God! verlos Israël.* Met dit slotvers toont David aan, hoedanig dat soort van vijanden was, waarover hij geklaagd heeft. Want het waren blijkbaar inlandsche vijanden, die als eene binnen de ingewanden huisvestende ziekte, het volk Gods overlast hadden aangedaan. Want uit het woord *verlossen* kunnen wij opmaken, dat de Kerk Gods in dien tijd onder een groote slavernij gebukt ging. Daarom twijfel ik niet of Saul en die met hem als tyrannen heerschten, worden in dezen Psalm bedoeld. Overigens toont David hierdoor tevens aan, dat hij niet alleen bedacht was op zijn eigen geluk, maar dat hij den algemeenen staat van het geheele volk samenvatte; zoo eischt ook de onderlinge gemeenschap der heiligen dat, als enkelen met algemeene rampen te worstelen hebben, men dan éénstemmig tot God zal zuchten. Dit draagt dan ook niet weinig bij tot versterking van het geloof, dat David, oordeelende dat niets hem gescheiden hield van de geheele verzameling der geloovigen, het daarvoor hield, dat hij het onrecht, hetwelk hij had te lijden, gemeen had met alle vromen; deze gedachte moet dan ook vastgehouden worden: namelijk, als een ieder zijne eigene rampen beweent, dat hij tevens ook zijne zorgen en gebeden uitstrekt tot de geheele Kerk. —

PSALM 26.

INHOUD: Deze Psalm is bijna gelijk aan den vorigen. Want de profeet, gebukt onder veel onrecht, en nergens hulp vindende in de wereld, roept de hulp van God in, of Deze de zaak van een onrechtvaardig geplaagden man op Zich wil nemen en zijn onschuld verdedigen. En, omdat hij te strijden had met hypocrieten, beroept hij zich op het oordeel Gods, hen scherp berispende, dat zij valschelijk den naam van God als een voorwendsel hebben gebruikt. Eindelijk belooft hij, alsof hij reeds zijn wensch verkregen heeft, een lofoffer aan God, uit dank voor zijne verlossing.

Van David. 1. Doe mij recht, Jehova! want ik heb
in mijne oprechtheid gewandeld, en ik heb op Jehova
vertrouwd, ik zal niet wankelen. 2. Proef mij Jehova!
en onderzoek mij, toets mijne nieren en mijn hart.
3. Want Uwe goedertierenheid is voor mijne oogen:
daarom heb ik gewandeld in Uwe waarheid. 4. Ik heb

niet gezeten bij ijdele menschen en met bedekte (lieden) zal ik niet omgaan.

1. *Doe mij recht, Jehova! enz.* Reeds heb ik gezegd, dat David de toevlucht neemt tot God, omdat hij bij de menschen geen rechtvaardigheid vond. „Recht doen" wordt bij de Hebreeën gezegd van iemand, die het onderzoek eener zaak op zich neemt, het is dus, alsof David God benoemt tot den Wreker van zijn recht. Want als God voor een tijd ons blootstelt aan de onrechtvaardige handelingen en de onbeschaamdheid onzer vijanden, dan schijnt hij onze zaak niet te behartigen; wanneer Hij echter onze vijanden belet naar willekeur te werk te gaan tot ons nadeel, dan toont Hij door de feiten zelf te zorgen voor de verdediging van ons recht. Laten wij daarom leeren uit het voorbeeld van David, als wij verstoken zijn van menschelijke hulp, ons te wenden tot de rechtbank van God en ons toe te vertrouwen aan Zijne bescherming.

Verschillende verklaringen worden genoemd over wat nu volgt. Sommigen lezen doorloopend door: Doe mij recht, want ik heb in mijne oprechtheid gewandeld. Anderen echter doen het slaan op het volgende lid: Omdat ik gewandeld heb in mijne oprechtheid, zal ik niet wankelen. Ik voor mij wil het wel in beide beteekenissen verstaan. Omdat het namelijk een eigenaardige eigenschap van God is de goede zaken te verdedigen en te beschermen, roept David Hem op als zijn Verdediger, als den Getuige van zijn oprechtheid en hoop, en trekt daaruit de verwachting, dat hij hulp zal verkrijgen. Indien men echter scheiding wil maken, dan komt het mij wenschelijk voor, dezen zin afzonderlijk te lezen: Doe mij recht, Jehova! en dan moet de tweede bede volgen, dat God niet toesta, dat hij wankele; omdat hij onschuldig en oprecht geleefd heeft, enz. De nadruk, waar de verklaarders ten onrechte niet op letten, moet gebracht worden op het bezittelijk voornaamwoord „*mijn*". Want hij verklaart niet eenvoudig, dat hij oprecht is geweest, maar dat hij onafgebroken op het rechte pad is voortgegaan, aan hoevele listen hij ook blootgestaan heeft. Want wij weten wel, waar de goddeloozen ons aanvallen, als zij met geweld en booze praktijken ons in den weg komen, hoe moeielijk het dan is zijn kalmte te bewaren. Want juist daarin ligt de hoop op overwinning, volgens de menschen, indien wij moedig en dapper wapen tegenover wapen en bedrog tegenover bedrog stellen. En deze beproeving treft de vrome en gematigde menschen het meest, dat zij, gedreven door

een andere begeerte, dan zij kennen, om rechtvaardig te leven en te handelen, nu, gedwongen door de onbeschaamdheid hunner vijanden, van den weg afwijken. Laten wij daarom leeren uit het voorbeeld van David, ook wanneer de kans bestaat, om schade te lijden, en wanneer de vijanden op allerlei manieren ons tergen en verbitteren, onbewegelijk te blijven op ons pad en niet toe te laten, dat wij ook eenigszins zouden afgeleid worden van den weg onzer oprechtheid.

2. *Proef mij.* Hoe meer David zich onwaardig en onverdiend door smaad gedrukt zag, was hij door de hevigheid zijner smart des te meer begeerig, om onverschrokken de rechtvaardigheid zijner zaak te verdedigen; niet slechts zuivert hij zich van uitwendige misdaden, maar beroemt hij zich ook op de vroomheid van zijn hart en zijn reine liefde; zoo vergelijkt hij zich tevens stilzwijgend met zijne vijanden. Want, omdat de hypocrieten overmoedig waren en stoutmoedig zich beroemden op Gods naam, brengt hij onbeschaamdheid en verharding bij God in gedachtenis. Deze getuigenis verklaart dan ook, hoe overtuigd hij is van zijn goed geweten, wanneer hij alle schuilhoeken zijner ziel aan het onderzoek van Gods rechtbank durft onderwerpen. Altijd dient men in het oog te houden, dat de kwade gezindheid zijner vijanden hem er toe noopte, om zich zoo buitengewoon te verheffen. Want als hij niet onrechtvaardig door de menschen veroordeeld was, dan zou hij zulk een onderzoek met bidden en smeeken hebben trachten af te wenden, want hij wist zeer goed, dat zijn ijver, om rechtvaardig te handelen, waarop hij zich verhief, nog veel te kort schoot aan de hoogste volmaaktheid. Maar, waar hij zich ten onrechte belasterd ziet, daar spoort de onbillijkheid der menschen hem aan, om zonder aarzelen de toevlucht te nemen tot de rechtbank Gods. Omdat hij verder wist, dat een uiterlijk vertoon van onschuld van weinig beteekenis was, voert hij de oprechte vroomheid zijns harten aan. Want als sommigen op deze wijze een onderscheid maken, dat namelijk met het *hart* gedoeld wordt op de hoogste en edelste aandoeningen, en met de *nieren* op de zinnelijke (zooals men dat noemt) en meer vleeschelijke, dan is dat meer schrander gevonden dan waar. Want wij weten, dat de Hebreën, onder het woord *nieren* verstaan, wat het diepst in den mensch verborgen ligt. David derhalve biedt zich met een vrij geweten geheel aan God tot onderzoek aan; niet als sommige menschen dit doen, zonder zorg of zonder verstand, die zichzelven vleien, door te meenen, dat zij God naar hun lust kunnen bedriegen; want het is zonder twijfel,

dat David zich eerst goed en geheel heeft onderzocht, vóór dat hij vol vertrouwen zich blootstelt aan het onderzoek Gods. Dit moet dan ook bovenal wel geweten worden, indien wij willen, dat God behagen in ons vindt, of hij, die zich onrechtvaardig beleedigd acht, niet alleen vrij was van evenzeer onrechtvaardig gehandeld te hebben, maar ook volhard heeft in zijn oprechte genegenheid.

3. *Want Uwe goedertierenheid.* Dit vers kan zonder leesteeken gelezen worden, maar ik heb het verdeeld in twee deelen; doch het geeft weinig verschil in beteekenis. Indien men achter elkander dit vers wil lezen, dan zullen beide werkwoorden een hoofdplaats innemen, op deze wijze: Omdat Uwe goedertierenheid o Heere! mij altijd voor oogen geweest is, en ik rustig ben gebleven in vertrouwen op U, heb ik al mijne kwade begeerten in mijn gemoed onderdrukt, opdat het niet, getergd door den moedwil mijner vijanden, mij zou aansporen tot wedervergelding; — zóó wordt in dit vers de reden vermeld van het voorafgaande. Ook is de volgende verklaring aannemelijk: Omdat Uwe goedertierenheid mij altijd voor oogen stond, heb ik gewandeld in de waarheid welke Gij mij te verstaan geeft. Maar dan zou het voegwoord overtollig zijn; wat bij de Hebreën vaak genoeg voorkomt. Ofschoon nu deze beteekenis de vorige zeer nabijkomt, wil ik toch liever die beteekenis volgen, welke het dichtst bij de woorden zelve komt. Omdat het namelijk een zeldzame en moeielijk te beoefenen deugd is, niet alleen zich te onthouden van kwaaddoen, waar alles ons daartoe aanspoort, maar ook niet af te wijken van den eenvoud zijns harten; — daarom verklaart de Profeet door welk middel hij te midden van zoo groote beproevingen het rechte pad heeft kunnen volgen, namelijk: omdat hij de goedertierenheid Gods, waarmede Deze de zijnen bewaart, voor oogen gehouden heeft, opdat hij niet, zich overgevende aan kwade praktijken, zich van Gods bescherming zou berooven; en sterk in zijn geloof, heeft hij zijn ziel in lijdzaamheid bezeten; want hij was overtuigd, dat God, die in Hem gelooven, niet verlaat, als zij op Hem vertrouwen. En voorzeker! had hij niet gesteund op Gods goedertierenheid, hij zou niet te midden van zoovele en zoo hevige aanvallen, zoo onbewegelijk gebleven zijn in het betrachten van zijn oprechtheid. Maar dit is dan ook juist een opmerkelijk onderscheid tusschen de kinderen Gods en de goddeloozen: dat de eersten in hope op een betere uitkomst van Gods wege zich houden aan Diens Woord en niet in twijfel de toevlucht nemen tot verkeerde middelen; — de anderen echter, al verkeeren zij in

voorspoed, omdat zij toch geen kennis hebben aan de voorzienigheid Gods, worden her- en derwaarts geslingerd, nemen ongeoorloofde besluiten, en nemen de toevlucht tot bedrog; en ten slotte hebben zij geen ander oogmerk, dan het kwade door het kwade te overwinnen. Vandaar ook hun ellende en jammerlijke staat, en soms ook hun treurig uiteinde; want als men slechts de genade Gods als een allerlaatste toevlucht acht, is men alleen bedacht op list en sluwheid.

De slotsom is: dat David standvastig is geweest in het betrachten van rechtvaardigheid, omdat hij zich God voorstelde als zijn Leidsman. Allereerst maakt hij melding van Zijne goedertierenheid, daarna voegt hij er Zijne *waarheid* aan toe, omdat Gods goedertierenheid alleen gekend wordt uit Zijne beloften, als deze ons met eene onverbrekelijke grootmoedigheid door alle beproevingen heenleidt.

4. *Ik heb niet gezeten.* Wederom bekent David, dat hij veel verschild heeft van zijne vijanden. Want altijd moet de tegenstelling in het oog worden gevat, dat de goddelooze menschen met al hun schade berokkenen en beleedigen nooit de lust tot vroomheid in hem hebben kunnen dooden. Dit vers zou met het vorige verbonden kunnen worden als een aanvoegsel, omdat David, steunende op de genade Gods, zich onttrokken heeft aan de bedriegers. Met de woorden *zitten* en *omgaan* namelijk wordt een deelnemen in hun raad en een gemeenschap aan hunnen daden uitgedrukt; zooals ook in den eersten Psalm gezegd is. Want David ontkent, dat hij iets gemeen heeft gehad met ijdele en bedriegelijke lieden. En dit voorzeker is het beste middel, om ons terug te roepen en af te houden van het aanzitten met de goddeloozen, als wij onze oogen vestigen op de goedertierenheid Gods; evenals ook nooit iemand tot listige sluwheid komen zal, die wandelt in vertrouwen op God en de uitkomst van alles in Diens handen stelt. Die hij in het eerste lid noemt *ijdele menschen*, noemt hij even later „nààlim"; dat wil zeggen: bedekte lieden of ingewikkelden in bedrog. Want het ijdele van veinzen komt daar vandaan, dat de menschen een andere listigheid in hun gemoed verborgen hebben, dan zij in hun woorden te kennen geven. 't Is zonder eenige beteekenis dit woord af te leiden van: „alam", want het heeft niets met de zaak te maken, om hunne bedriegerijen te vergelijken met het spel van kinderen. Wel beken ik, dat menschen, die zich overgegeven hebben aan bedriegerij, veel van potsemakers hebben; maar waartoe dient zulk eene gewrongene verklaring, als het duidelijk is, dat hierdoor

gewezen wordt op de bron, waaruit hun leugenachtigheid en bedriegerij voortkomen? Zoo wordt het geloof, dat zich wendt tot de beloften Gods, uitnemend gesteld tegenover alle verkeerde en slechte plannen, waarin onze ongeloovigheid ons wikkelt, zoo dikwerf wij aan Gods hulp niet de verschuldigde eer bewijzen. Want David leert ons door zijn voorbeeld, dat wij allerminst bevreesd behoeven te zijn, dat wij door onzen eenvoud ten prooi zullen worden aan de ongeloovigen, wanneer God verzekert, dat wij onder Zijne macht veilig zullen wezen. Wel bezitten de kinderen Gods ook hunne eigene voorzichtigheid, maar eene, die verre verschilt van de listigheid des vleesches, want door de leiding en besturing des Geestes zijn zij aldus op hunne hoede voor hinderlagen, dat zij toch geen vrijen teugel vieren aan eenige sluwheid.

5. Ik haat de vergadering der overtreders en bij de goddeloozen zal ik niet zitten. 6. Ik zal mijne handen wasschen in onschuld en ik ga rondom Uw altaar, o Jehova! 7. Om te doen hooren de stem van Uw lof en om te vertellen al Uwe wonderen.

5. *Ik haat de vergadering.* Hij herhaalt wederom de verzekering, hoezeer hij namelijk een afschrik heeft van de goddeloozen. Vroeger heeft hij ontkend gemeenschap met hen gehad te hebben; nu verklaart hij nog duidelijker, met afschuw hun gezelschap ontvlucht te zijn; dat toch ligt in het woord *haat* opgesloten. Wel is het waar, dat in 't algemeen de goddeloozen gehaat worden, maar hoe weinigen onttrekken zich aan hen, opdat zij hunne gewoonten niet na zullen doen? David stelt beide zaken, dat hij hunne gezelschappen gehaat heeft en dat hij zich met hen niet vermengd heeft, waaruit dan blijkt dat hij zoowel tegen hun personen als tegen hunne ondeugden gestreden heeft. Nog stelt hij eene andere gematigdheid, dat hij wel de goddeloozen ontwijkt, maar zóó, dat hij uit haat tegen hen de Kerk van God niet verlaat, noch zich onttrekt aan de van God bevolen gemeenschap. Juist in dit opzicht wordt er niet gering door velen gezondigd, die, als zij de goeden met de kwaden vermengd zien, meenen reeds door de aanraking besmet te worden, als zij niet terstond zich van de geheele kudde afscheiden. Reeds vroeger heeft deze dwaasheid de Donatisten, en nog vroeger de Catharen en Novatianen gebracht tot nadeelige scheidingen, en in onze eeuw hebben de Anabaptisten in dezelfde inbeelding zich geschei-

den van de heilige kerken, omdat zij haar niet van alle vuil gezuiverd zagen, zooals te wenschen was. Ja, toen de Donatisten des te hardnekkiger aan woorden bleven hangen, hebben zij zich in eene zekere handelwijze eenvoudig belachelijk gemaakt. Men had een samenkomst bepaald, om de tweespalt te bedaren; maar toen hun door den Tribuun eershalve bevolen werd te gaan zitten, antwoordden zij, dat ze zouden blijven staan, omdat het niet geoorloofd was om „te zitten met de goddeloozen;" waarop Augustinus hen zeer schander vroeg: Waarom was het u dan ook niet verboden tot ons in te komen? Want beide zaken zijn tegelijk geschreven: Ik zal tot de boosdoeners niet ingaan en bij de goddeloozen zal ik niet zitten. Daarom tempert David wijselijk zijn ijver, dat hij, zich scheidende van de goddeloozen, toch niet ophoudt den Tempel te bezoeken, zooals het bevel van God eischt en de voorgeschrevene wijze in de Wet. Als hij nu spreekt van eene *vergadering* van zondaren, dan mogen wij daaruit opmaken, dat hun getal niet gering geweest is. Dan is het ook waarschijnlijk, dat men hen ziet rondfladderen, alsof zij de eenigen waren onder het volk van God en daarom ook de heerschers onder hen; toch verhindert dit David niet naar gewoonte aan de offeranden deel te nemen. Wel moet men in het algemeen zorgen, dat de Kerk door zulk een schande niet bezoedeld worde; en moet ook ieder voor zich er zich op toeleggen, dat geen toegeven en dulden van ondeugden ziekten kan kweeken. Als echter zulk een gestrengheid niet baat, dan verhindert zulk een bederf de geloovigen niet, om met een rein en goed geweten te blijven in de gemeenschap der Kerk. Ondertusschen moet men opmerken, wat David deed volharden, namelijk het deelnemen aan den eeredienst.

6. *Ik zal mijne handen wasschen in onschuld.* Hier onderscheidt David zich in de algemeene beoefening van den eeredienst van de goddeloozen, die denzelfden dienst van God betoonen, en zich met groote staatsie als de voornaamsten gedragen, alsof de heerschappij in den tempel bij hen berustte. Daar David dus het met de hypocrieten gemeen heeft, dat zij evenals hij den tempel betreden en rondom het altaar gaan, getuigt hij, — om zich als een waar dienstknecht van God te doen kennen, — dat hij niet slechts de uitwendige ceremoniën waarneemt, maar ook uit zuivere vroomheid nadert, om God te dienen. Want ongetwijfeld zinspeelt hij op het plechtig gebruik der afwassching, dat onder de Wet in zwang was. Maar, omdat de hypocrieten de ware reinheid nalaten en slechts door het water hun onschuld trachten te vinden,

wordt hier hunne groote bijgeloovigheid veroordeeld; want God wilde de menschen door de gedachten aan de afwassching aansporen tot berouw. Zóó weinig had derhalve de uitwendige wassching op ziehzelf te beteekenen, dat zij de hypocrieten eer verder afhield van hun naderen tot God. Daarom beweerde de Profeet, dat zij, door zich te wasschen, nog meer vuil en smerigheid op zich laadden, terwijl hij vermeldt, dat zijn wasschen zal zijn in onschuld. Want het Hebreeuwsche woord beteekent eene reiniging van elke zaak en slaat daardoor op de onschuld; daarom zien wij den ijdelen ijver, waarmede de hypocrieten zich afmatten, door hem bespot; waar zij door hunne wasschingen geen zuiverheid erlangen. Al munten dan ook de goddeloozen boven allen uit in de Kerk en bezoeken zij in groote menigte de tempels, — laten wij dan naar het voorbeeld van David de uitwendige geloofsbelijdenis zóó betrachten, dat wij niet ten onrechte uitwendige handelwijzen voorwenden, inplaats van ware vroomheid; en dat wij rein en vrij zijn van elke smet van misdaden.

Omdat het aan het volk niet veroorloofd is het altaar aan te raken, gebruikt David hier het woord: *rondom gaan.*

7. *Om te doen hooren.* Door deze woorden toont hij aan, dat hij de offeranden naar wettig gebruik en tot het wettige doel aanwendt, waarvan de hypocrieten ver verwijderd zijn. Want, waartoe God oefeningen des geloofs ingesteld heeft, daarvan hebben zij niet het minste begrip, maar achten dat ook van weinig belang, want zij achten het voldoende aan God een groote praal of vertooning in schijn aan te bieden. Daarom verzekert David, om een scheiding te maken tusschen de geestelijke aanbidding en al dien spot en namaak, dat hij naar den tempel gaat, om Gods naam te verheerlijken. Daar ligt in die woorden een soort van synekdoché (samenkoppeling, vert.), omdat er slechts van één soort sprake is. Want niet alleen door middel van offers is ons bevolen dank te betuigen, maar ook om daardoor ons berouw en geloof te oefenen. Maar, omdat dit het laatste doel, of althans het voornaamste oogmerk is, dat Gods goedertierenheid in Zijne weldaden gekend en geprezen wordt, was het niet onbegrijpelijk, dat onder dit ééne onderdeel de overige begrepen worden. Zoo ook in Psalm 50: 14, alwaar van alle uiterlijke ceremoniën alleen het lof-offer genoemd wordt, alsof daarin de hoogste zaligheid gelegen was. Zoo ook in Psalm 116: 12. „Wat zal ik den Heere vergelden voor al Zijne weldaden? Ik zal den beker des heils opnemen en den naam van Jehova aanroepen.” Om verder des te beter de onveranderlijke macht van God te verheerlijken en

Zijne weldaden des te schitterender te doen uitkomen, gebruikt David het woord *wonderen* alsof hij zeggen wilde, dat hij op geen gewone wijze door God is bijgestaan.

8. Jehova! Ik heb bemind het verblijf Uwer woning en de plaats van de woning Uwer eere. 9. Verzamel mijne ziel niet met de goddeloozen en mijn leven met de mannen des bloeds. 10. Want in hunne handen is schandelijk bedrijf en hunne rechterhand is vol geschenken. 11. Ik nu zal wandelen in mijne oprechtheid; verlos mij en wees mij genadig.

8. *Jehova! Ik heb bemind.* In dit vers verzekert hij, dat hij niet in den tempel kwam, om van de menschen gezien te worden, maar uit ernstige begeerte. Want de goddelooze menschen zoeken toch, al komen ook zij geregeld tot de gewijde samenkomsten, op deze wijze een toevlucht, om het aangezicht Gods te ontvluchten; de vrome en oprechte menschen daarentegen bezoeken den tempel niet uit louter vertoon; maar, omdat zij oprecht verlangen, om God te ontmoeten, wenden zij ook gaarne en begeerig die hulpmiddelen aan tot hun nut, welke God aldaar openstelt; en het nut daarvan blijkt ook daardoor, dat zij de begeerte en liefde in hunne harten doet ontvlammen. Dit getuigenis duidt ook aan, dat David, al muntte hij in geloof boven anderen uit, toch bevreesd was, dat de hevige woede zijner vijanden hem berooven zou van die algemeene genademiddelen, welke God aan Zijne Kerk had gegeven. Want ziende, dat hij de algemeene tucht en orde noodig had, beijvert hij zich zeer, om in het bezit te blijven van den tempel. Daaruit zien wij welk een verkeerde zelfverheffing het is, als de menschen zulke oefeningen van geloof overbodig achten; terwijl David zelfs ze niet kan missen. Wel was het toen, ik beken het, een andere manier en een andere tijd, toen de Wet nog als een onderwijzer het oude volk in haar dienstbaarheid hield in onderscheiding van ons; maar toch dit geldt voor ons ook, dat de zwakte van ons geloof zulke steunsels van noode heeft. Daar God nu tot dat doeleinde ons zoowel sacramenten, als de geheele regel der Kerk heeft beschikt, is het een vervloekte hoogmoed van hen, die onbezorgd over die dingen heenglijden, die juist, naar we opmerken, voor de heiligen zoo groote beteekenis hebben. Sommigen willen het Hebreeuwsche woord, hier gebruikt, afleiden van „oog", en vertalen het dan als schoonheid of aanblik, ook de oude Latijnsche

vertaler heeft dit gedaan. Maar, omdat het bijna overal genomen wordt in den zin van „huis" of „verblijf", wat veel eenvoudiger was, heb ik dat liever willen behouden. Reeds, omdat het heiligdom een huis Gods genoemd wordt, en *de plaats Zijner woning Zijner eere*, weten wij, hoe menigvuldig dergelijke uitdrukkingen in de Schrift voorkomen, om aan te duiden de tegenwoordigheid Gods; niet, omdat God woonde in een tent of zelfs de zielen der Zijnen wilde doen hechten aan aardsche teekenen, maar, omdat de geloovigen noodwendig herinnerd moesten worden aan de aanwezige macht van God; opdat zij niet zouden denken, dat hun zoeken ijdel was; — zooals reeds elders gezegd was. Zal overigens Gods Eer onder ons wonen, dan moet Zijn levend beeld doorschijnen in Zijn Woord en Zijn Sacramenten. Daaruit volgt, dat al wat men bij de Papen tempels noemt, eerder vuile bordeelen zijn des Satans.

9. *Verzamel mijn ziel niet.* Nadat hij getuigenis afgelegd heeft van zijn onschuld, keert hij nu terug tot den gebedsvorm, door God te smeeken zijn Rechter te willen zijn. Wel schijnt het op het eerste gezicht een vreemdsoortig gebed te wezen, dat God den rechtvaardige niet hetzelfde lot doe deelen als den goddelooze; maar God staat aan de Zijnen uit Vaderlijke genegenheid toe op zulk een vrijmoedige wijze hun gebeden te doen, dat zij zelf door hun bidden hun zorgen leeren te stillen. Want David heeft met het opzenden van dit gebed zich Gods rechtvaardig oordeel voor oogen gesteld, zoodat hij zich zelf van zorg en vrees bevrijdde; want God is tot niets minder geneigd, dan dat hij zonder onderscheid de goeden met de boozen gelijk zou stellen. Omdat namelijk het Hebreeuwsche werkwoord evenzeer verzamelen als verstrooien kan beteekenen, meen ik, dat het op deze plaats genomen is in den zin van: verzamelen op een hoop, zooals dat pleegt te gebeuren, als er groote verwarring ontstaan is. Dat herinnerde Abraham ook aan God in Gen. 18 : 25. „Het zij verre van u, dat gij den rechtvaardige zoudt dooden met den goddelooze, en dat de rechtvaardige gelijk zou zijn aan den goddelooze". Want wij moeten weten, dat deze gebedsvorm door den Heiligen Geest is ingegeven, zoodat de geloovigen althans overtuigd kunnen zijn, dat God nu van ieders zaak kennis neemt, om eindelijk een rechtvaardig oordeel uit te spreken. Voor goddeloozen neemt David in het tweede lid: *mannen des bloeds*, en versterkt dus, wat hij gezegd had. Want ofschoon vele goddeloozen niet aanstonds nog tot moorden vervallen, nemen zij toch in den loop der tijden toe

in heftigheid en verharding, en laat de Satan hen niet eer met rust, voordat zij tot bloedige en wreede daden zijn overgegaan.

10. *Want in hunne handen is schandelijk bedrijf.* Het Hebreeuwsche woord hier beteekent eigenlijk een innerlijke list en opzet. Maar hier wordt het niet ongeschikt op de handen overgebracht; omdat David wilde uitdrukken, dat de goddeloozen, waarover hier sprake is, niet alleen bij zich zelf in de stilte allerlei bedrog brouwen, maar ook met hunne handen ten uitvoer brengen, al wat zij voor kwaad in hun hart bedenken. Wanneer hij namelijk zegt, dat *hun rechterhand vol van geschenken is*, dan mag men hieruit afleiden, dat hiermede geen menschen midden uit het volk bedoeld worden, maar de aanzienlijken zelf, op wie deze manier van berispen slaat. Want ofschoon gemeene en lage menschen voor loon kunnen gehuurd worden, zoo weten wij toch ook wel, dat aan rechters en andere hooggeplaatsten, bij wie de macht berust, geschenken worden aangeboden. Wij weten ook, dat toen de slechtste menschen de macht in handen hadden, en dat het daarom ons niet behoeft te verwonderen, als David klaagt, dat het recht te koop werd aangeboden. Wij worden door dit woord gewaarschuwd, dat zij, die behagen scheppen in geschenken, bijna zonder twijfel tot onrechtvaardigheid vervallen. Daarom waarschuwt God ons niet zonder oorzaak, dat geschenken de oogen der wijzen verblinden en de harten der rechtvaardigen verstrikken.

11. *Ik nu zal wandelen in mijne oprechtheid.* In deze herhaling moet men letten op de omstandigheid, die de rechtvaardigheid van David beter doet uitkomen: dat hij namelijk onder zooveel beproevingen zonder ophouden in den rechten weg volhard heeft. Hij zag, dat de meesten plotseling rijk werden door geschenken, zooals nog heden zij, die het bestuur in handen hebben, in een korten tijd een groote menigte schatten opstapelen, kostbare paleizen bouwen en hunne bezittingen op allerlei wijzen doen uitdijen; en omdat hij nu door geen aanloksel en was verleid, om hen na te bootsen, gaf hij een bewijs van zeldzame deugd en moed. Terecht derhalve verzekert hij, hoe de wereld die anderen ook gelukkig rekende, dat hij niet afgeweken was van zijn gewone oprechtheid; zoodat daaruit duidelijk bleek, dat hij het meer hield met de voorzienigheid Gods dan met slechte praktijken. Daarom vraagt hij, dat God hem *verlosse*, want, gedrukt door onrecht, verzocht op velerlei wijzen, hing hij van God toch alleen af en hoopte hij op Diens bescherming.

Hieruit kunnen wij ook zien, dat hij toen in groote moeielijkheden gewikkeld was. Vervolgens leidde hij deze vergeving af uit de genade Gods als uit de rechte bron; en wij hebben vroeger al gezien, dat dikwerf de oorzaak nà het gevolg is genomen.

12. Mijn voet heeft gestaan op effen baan; in de vergaderingen zal ik U loven, o Jehova!

Op tweeërlei wijze kan dit vers verklaard worden. Want sommigen meenen, dat David door deze woorden verklaart, hoe hij onder de menschen de rechtvaardigheid beoefend heeft; maar ik houd het er meer voor, dat hij de genade Gods prijst en tegelijk belooft dankbaar te zullen zijn. In oneigenlijken zin dus zegt hij, dat hij ongeschonden bewaard is. Want hij wist wel, dat hij slechts door de kracht Gods gesteund staande had kunnen blijven, en daarom spoort hij zichzelven aan tot lof en dank. Niet alleen toch zegt hij voor zichzelf gedachtig te zullen zijn aan deze weldaad, maar dat ook de openbare samenkomsten daarvan getuigenis zullen dragen; want naar dit voorbeeld heeft het groote beteekenis, dat ieder in 't openbaar de genade bezingt, welke hij van Godswege ervaren heeft.

PSALM 27.

INHOUD: In dezen Psalm vermeldt David de gebeden en overdenkingen, waarmede hij zich getroost heeft in groote gevaren. Want de dankzegging, welke hij er aan toevoegt, doet zien, dat deze Psalm vervaardigd is, nadat hij bevrijd was. En het kan ook gebeuren, dat hij de gebeden, die hij te midden zijner verschillende overdenkingen opzond, tegelijk vermeldt. Hieruit kan men dan zien, hoe een heilig man met een onoverwinnelijke grootmoedigheid begaafd was, om de hevigste aanvallen der vijanden te weerstaan. Ook blijkt zijn bewonderingswaardige Godsvrucht hierin, dat hij tot geen ander doeleinde begeerde te leven, dan om God te dienen; en dat hij al evenmin door eenige moeite of zorg van dit doel kon afgevoerd worden.

Van David. 1. Jehova (is) mijn licht en mijn heil, voor wien zal ik vreezen? Jehova is mijns levenskracht, voor wien zal ik sidderen? 2. Wanneer de boosdoeners tot mij naderden, om mijn vleesch op te slokken, zijn mijne onderdrukkers en mijne vijanden

tegen mij ineen gestort en gevallen. 3. Al zou mij een leger belegeren, mijn hart zal niet vreezen: al verhief zich een oorlog tegen mij, hierop zal ik vertrouwen.

1. *Jehova (is) mijn licht.* Wel kan dit begin alzoo opgevat worden, dat David reeds, op grond van het medelijden Gods, een bewijs gaf van zijn dankbaarheid. Ik voor mij hel echter meer tot een ander gevoelen over, dat hij namelijk, voor oogen ziende een strijd met de zwaarste beproevingen te zullen hebben, zich te voren versterkt en stof verzamelt voor zijn vertrouwen; zooals noodzakelijk de heiligen met alle kracht tegen zichzelven hebben te strijden, opdat zij allen twijfel, waartoe het vleesch maar al te geneigd is, verdrijven of onderdrukken kunnen en met allen ijver en onverhinderd zich haasten kunnen tot het gebed. David derhalve in velerlei strijd gewikkeld, herstelt zich eindelijk en verkondigt een woord, dat alle zorgen verdrijven moet, waarmede hij bezocht was; dat men namelijk, als God ons genegen en gunstig is, voor niets bevreesd behoeft te zijn. Hierop ziet ook de opéénsomming van woorden, als hij God niet alleen zijn licht noemt, maar ook zijn heil en de rots of de kracht zijns levens. Want dit drievoudig schild als 't ware wilde hij den verschillenden schrikbeelden tegenhouden, dat voldoende zou zijn, om hem hiervan te verlossen. Het is genoeg bekend, dat met het woord *licht* het genot en toppunt van een gelukkig leven wordt aangeduid. Ter nadere verklaring voegt hij er de woorden: *heil* en *levenskracht* aan toe; omdat hij namelijk door Gods hulp veilig is en ongedeerd bewaard wordt voor de schaduwen des doods. Daarom moet al onze vrees daaruit verklaard worden, dat wij al te veel gehecht zijn aan ons leven; want wij erkennen God dan nog niet als den Bewaker daarvan. Daarom zal er geen volmaakte rust in ons hart wonen, vóórdat wij overtuigd zijn, dat ons leven goed beschermd is, omdat de Heere het bewaart met Zijne macht en kracht.

De vragende wijs toont aan, hoezeer David vertrouwt op de bescherming van God, als hij onbevreesd ingaat op alle vijanden en gevaren. Nooit voorzeker wordt aan God de gepaste eer betoond, als wij niet, vertrouwende op Zijn hulp, op een zekere uitkomst durven roemen. David legt dan ook, al wat er machtigs op de wereld en daar beneden is, in zekeren zin op een weegschaal, en houdt dat alles voor nog lichter dan een veer, omdat God alleen verreweg de overwicht behaalde. Laten wij dan leeren, dat de macht van God, om ons te helpen, zoo groot is, dat zij alle vrees verbannen kan; niet, dat

de gemoederen der geloovigen met hun vleeschelijke zwakheid altijd verkeeren zonder vrees, maar omdat zij terstond weer moed en krachten scheppen en van uit den hoogen burcht van hun vertrouwen neerzien op alle gevaren. Daarom verkeeren zij voortdurend in vrees, die nog nooit de genade Gods hebben gesmaakt, omdat zij zich op Hem niet durven verlaten, Dien zij dikwerf op zich vertoornd hebben gezien of althans ver van hen verwijderd. Maar als Gods beloften ons voor oogen staan en deze ons Zijn genade aanbieden, dan doet ons ongeloof Hem groot onrecht aan, als wij niet met een onverschrokken gemoed Hem aan onze vijanden durven voorhouden. Daar dus God ons vriendelijk tot Zich roept en voorspelt ons heil te zullen beschermen, zoodra wij zijne beloften omhelsd hebben (omdat wij overtuigd zijn, dat Hij waarachtig is); past het ons tevens Gods macht hemelhoog te verheffen, om ons hart te stemmen tot bewondering van Hem. Want deze tegenstelling moet onthouden worden: Wat zijn alle schepselen in vergelijking met God?

Dit vertrouwen moeten wij nu nog verder uitbreiden, om ons te bevrijden van alle angsten van het geweten; zooals ook Paulus, sprekende over de eeuwige gelukzaligheid, vrijuit spreekt: „Indien God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?" (Rom. 8 : 31.)

2. *Wanneer de boosdoeners tot mij naderden.* Waarom deze zin in den toekomenden tijd gezet moet worden, — zooals sommige vertolkers doen, — heeft geen reden. Overigens, om den verledenen tijd te behouden, dien de profeet gebruikt heeft, kan er nog een dubbele beteekenis in liggen; namelijk dat David vermeldt de overwinning welke hij door Gods gunst behaald heeft; of dat hij verhaalt, hoezeer hij zich beijverd had juist in de verzoeking, om goeden moed te houden, door bij zich zelve te bedenken de vroegere weldaden Gods; en van deze beide lacht mij de laatste verklaring het meeste toe.

De slotsom komt dus hierop neer, dat David geen reden heeft, waarom hij voor het vervolg zou twijfelen aan de hulp van God, welke hij te voren ervaren had; want geen ding kan meer het geloof versterken dan de herinnering aan die zaken, waarin God ons een buitengewoon bewijs heeft gegeven zoowel van Zijne genade als van Zijne waarheid en macht. Daarom verbind ik ook dit vers met het onmiddelijk volgende. Want in dit eerste vers roept David zich de overwinningen te binnen, welke hij vroeger onder Gods leiding had behaald. Daaruit besluit hij dan, dat hij, door hoevele troepen ook omsingeld en door welke lagen zijne vijanden ook omringd, hij toch onver-

schrokken zal blijven staan. Het Hebreeuwsche werkwoord beteekent gewoonlijk: naderen, maar hier doelt het op den inval, welken de vijanden van David deden, toen zij hem benauwden. Als sommigen dit vertalen door: strijden, dan heeft dat geen zin. Hij noemt ze ook: verkeerden of kwaadwilligen, om er zijn onschuld door te betuigen. Hij wil bovendien een buitengewone wreedheid aanduiden, als hij zegt, dat zij voortgingen om *zijn vleesch op te slokken.*

3. *Al zou mij een leger belegeren.* Hij trekt uit zijn eigene ervaring (zooals ik gezegd heb) de gevolgtrekking dat hij onder elken tegenspoed goedsmoeds kan zijn en met de opgedane ondervinding niet behoeft te twijfelen aan de macht van God. Wel heeft hij dit in het eerste vers reeds gezegd, maar, met tusschenvoeging van deze vermelding, herhaalt hij het voor de tweede maal. Met de woorden *leger* en *oorlog* vat de profeet samen al wat er te vreezen is op de wereld, alsof hij zeide: Al spanden alle stervelingen samen tot zijn ondergang, hij achtte toch hun krachten gering, want boven allen stond de macht van God en hij wist, dat deze aan zijne zijde was. Vervolgens te kennen gevende, dat hij onbevreesd zal zijn, ontslaat hij zich niet geheel van zijn vrees; (wat ook meer dwaas zou zijn dan moedig) maar stelt het schild des geloofs voorop; opdat zijn hart onder al die vijandschap en al die gevaren niet bezwijken zou. Sommigen willen de slotwoorden: *hierop* trekken bij het volgende vers, als zou hij vertrouwen te zullen wonen in het Huis Gods, maar veel beter past het bij de vorige gedachte. Want juist dan werpt het geloof ter rechtertijde zijn vrucht af, als wij te midden van het gevaar moedig en onverschrokken blijven. David begrijpt dan ook, omdat hij steun zoekt in de hulp van God, wanneer het tot daden zal komen, dat zijn hoop onverzwakt zal zijn.

4. Één ding heb ik van Jehova begeerd, dat zal ik vasthouden, dat ik al de dagen mijns levens moge wonen in het Huis van Jehova, om de liefelijkheid van Jehova te aanschouwen en Zijn tempel zorgvuldig te bezoeken. 5. Want Hij zal mij versteken in Zijne hut ten dage des kwaads, Hij zal mij verbergen in het verborgene van Zijne tent, Hij zal mij verhoogen op een rots. 6. Ook nu zal Hij mijn hoofd verhoogen boven mijne vijanden, als zij mij omringen en ik zal

in Zijne tent offeranden des gejuichs offeren, ik zal zingen, ja, psalmzingen Jehova.

4. *Eén ding heb ik van Jehova begeerd.* Sommigen meenen, dat dit betrekking heeft op de voorspelling over den voortdurenden staat van zijn koningschap, waarin niet alleen het bijzonder geluk van David, maar ook van het geheele volk gelegen was; alsof hij zeide, dat hij zoo getroffen was door dit bijzondere gunstbewijs, dat hij over niets dag en nacht had gepeinsd. Veel eenvoudiger komt mij echter de beteekenis voor, aldus te zijn: Terwijl hij als balling buiten zijn vaderland, als gescheiden van zijne vrouw, als beroofd van zijne bloedverwanten, en eindelijk als zonder eenig vermogen leefde, heeft toch zijn begeerte naar al deze dingen hem niet zóó bevangen, of het grootste bezwaar dat hem pijnigde en verteerde, was wel dit, dat hij verbannen was van het heiligdom Gods en het deelnemen aan de heilige plechtigheden miste. Daar ligt dus in het woordeke: „*een*" eene stilzwijgende tegenstelling verborgen, omdat David, met achterstelling van alle andere liefelijkheden, vooral bedacht was op het dienen van God, zoodat het minder pijnlijk was geweerd te worden van den toegang tot zijn eigen huis dan tot het Huis van Jehova. In éénen adem moet dus dit alles gelezen worden dat David namelijk alleen begeerd heeft, om te wonen in den tempel des Heeren. Want het is niet waarschijnlijk dat hij hier spreken zou van den een of anderen geheimen wensch, welken hij onderdrukken moet, daar hij duidelijk genoeg te kennen geeft, door welke zorg hij het meeste gekweld werd. Hij voegt er nog aan toe zijn volharding in zijn begeeren, omdat hij niet ophoudt deze beden te herhalen; want van velen valt op te merken, dat zij met een grooten ijver en liefde beginnen, maar dat in den loop des tijds de ijver niet alleen verflauwt maar bijna op het oogenblik wordt uitgebluscht. Als hij dus verzekert, dat hij gedurende gansch zijn leven in dit bidden zal volharden, dan onderscheidt hij zich door dit kenteeken van de hypocrieten. Toch moeten wij uitvorschen wat de oorzaak was, dat David zoo vurig gedreven werd, hij kon toch ook buiten den tempel God aanroepen; en waarheen hij ook rondzwierf, droeg hij met zich de uitnemende belofte Gods, zoodat hij de uitwendige beschouwing van den tempel niet noodig had; ook heeft het den schijn alsof hij een zekere aardsche voorstelling van God had, dat hij Hem gebonden achtte aan hout en steen. Maar indien wij met aandacht de woorden overwegen, dan zal het gemakkelijk zijn de gevolgtrekking te maken, dat hij God op een andere wijze be-

schouwd heeft dan zooals Deze gezien wordt in een wonderschoon gebouw of een andere kostbare versiering. Wel spreekt hij over de schoonheid des tempels, maar hij plaatst die niet voor het oog om te zien, als juist wel in een beeld des hemels, zooals deze ook aan Mozes werd getoond, zooals men leest in Exodus 25 : 40 „Zie dan toe, dat gij alles maakt naar het voorbeeld, dat u op den berg getoond is." Omdat dus de vorm des tempels niet vervaardigd is naar menschelijke willekeur, maar een beeld was van hemelsche dingen, heeft de profeet daarheen zijn oog en zijn hart gericht. Des te afschuwelijker is de dwaze meening van hen, die deze plaats verkeerdelijk toepassen op schilderijen en beelden, die juist zoo weinig onder tempelversieringen behooren gerekend te worden, dat zij eerder als slijk en vuil dienen, om de reinheid der heiligdommen te bevuilen. Nog moeten wij zien of de geloovigen onder Christus evenzeer moeten vervuld zijn met dezelfde neiging. Ofschoon ik moet toegeven, dat er een groot onderscheid is tusschen de vaderen en ons, kan men toch zeggen dat de tempels nog hunne eigenaardige bekoorlijkheden bewaren, die terecht de liefde en wenschen der geloovigen verdienen tot zich te trekken, zoolang als God de zijnen nog bestuurt door een bepaalden aardschen regel en hen tot zich trekt door aardsche hulpmiddelen. Want het Woord, de Sacramenten, de openbare gebeden, en andere hulpmiddelen van dien aard kunnen niet verwaarloosd worden zonder een snoode verachting van dien God, Die juist daarin als in een spiegel of beeld zich aan ons vertoont.

5. *Want Hij zal mij versteken.* Hier verzekert hij zichzelf, dat zijn gebed niet ijdel zal zijn. Want al mist hij voor een tijd het aanschouwen van het heiligdom, toch twijfelt hij niet, of hij zal overal door Gods macht beschermd worden. Hij zinspeelt namelijk op den tempel, die voor de geloovigen het symbool was van Gods tegenwoordigheid, alsof hij zeide: Dat hij in het verkrijgen van zijn wensch, welken hij geuit heeft, volstrekt geen vergeefsche moeite gedaan heeft; omdat een ieder, die God in waarheid en oprechtheid zoekt, veilig geborgen zal zijn in de schaduw van Zijn bescherming. Op die wijze maakt hij geen vruchtelooze voorstelling van den tempel; omdat God daar in zekeren zin Zijn vleugelen uitbreidt, om de geloovigen onder Zijn hoede te verzamelen. Daaruit volgt, omdat hij niets anders wenscht dan onder die vleugelen een toevlucht te vinden, dat hij in dagen van tegenspoed een openstaande toevlucht heeft in de bescherming Gods, die hij als een onoverwinnelijke plaats

voorstelt onder het beeld van een *rots;* — want vroeger plachten de burchten tot een versterking op hooge plaatsen gebouwd te worden. En ofschoon hij nu van alle kanten door vijanden is omringd, toch beroemt hij zich de overhand te zullen behouden. Wel is het eene bekende uitdrukking in de Schrift, dat zij, die door droefheid gekweld zijn, met gebogen rug en neerslachtig gelaat voorwaarts gaan en daarentegen onder vreugde het hoofd omhoog heffen. Zoo zeide ook David in Psalm 3 : 4: „Verhef, Heere! mijn hoofd!" Maar, omdat hier aan den anderen kant van een beleg sprake is, wilde hij weergeven, dat hij in die schuilplaats Gods zoo verheven was, dat hij onbezorgd op de pijlen zijner vijanden kon neerzien, waaronder hij anders was begraven. Dat hij nu in zulke moeielijkheden gebracht, die een dichtbijzijnden dood bedreigden, toch vertrouwt daarin overwinnaar te zullen zijn, geeft wel een buitengewoon bewijs van zijn vertrouwen. We kunnen daaruit leeren, dat de hulp van God niet begrensd wordt door een uiterlijke vertooning of een uitwendigen vorm, maar dat men zelfs midden in den dood van Zijn beschermende hand redding verwachten kan.

6. *En ik zal in Zijne tent.* Door een gelofte van dankzegging af te leggen, wanneer hij uit het gevaar gered zal zijn, versterkt hij zich andermaal in zijn hoop op bevrijding. 't Is bekend, dat de geloovigen onder de Wet, wanneer zij de eene of andere weldaad van God ervaren hadden, naar een plechtig gebruik hunne geloften betaald hebben. Als David nu hier in zijn ballingschap verhinderd was op te gaan naar den tempel, daar beroemt hij zich wederom tot het altaar te zullen naderen, om Gode een dankoffer te brengen. Het schijnt wel, dat hij stilzwijgend de heilige jubelzangen en psalmen, waardoor hij God zal danken, stelt tegenover de goddelooze triumfzangen der wereld.

7. Hoor Jehova! mijne stem, waarmede ik roep: wees mij genadig en antwoord mij! 8. Mijn hart heeft van Uwentwege gezegd: Zoek Mijn aangezicht! Ik zal Uw aangezicht zoeken, Jehova! 9. Verberg Uw aangezicht niet voor mij, verwerp Uwen knecht niet in toorn! Gij zijt mijne Sterkte geweest, begeef mij niet en verlaat mij niet, o God mijns heils!

7. *Hoor, Jehova!* Wederom keert hij terug tot den gebeds-

vorm. Hij vermeldt namelijk, met welke wapenen hij toegerust was, om de verzoekingen te overwinnen. Met het werkwoord *roepen* geeft hij een zekere krachtige begeerte te kennen (zooals wij elders reeds opmerkten), opdat God des te spoediger genegen zou zijn, om hem te helpen. Met hetzelfde doel vermeldt hij ook even daarna zijn ellende; want hoe meer de geloovigen in den druk verkeeren, hoe eerder de nood zelf hun de gunst van God verschaft.

8. *Mijn hart heeft van Uwentwege gezegd.* Een verandering van persoon in de werkwoorden heeft ten gevolge gehad, dat de verklaarders deze plaats verschillend uitlegden. In elk geval zal een ieder, die de bedoeling van David van naderbij zal bezien, opmerken, dat het verband uitnemend is. Want omdat het niet aan ons staat maar ondoordacht op God aan te loopen, als Hij zelf niet eerst ons uitnoodigt, verhaalt David in het begin dat hij overwogen had, hoe vriendelijk Hij de zijnen voorkomt, als Hij hen van Zijn kant aanspoort, om Zijn aangezicht te zoeken; en daarop getuigt hij, dat hij, na moed geschept te hebben, te zullen komen, waarheen God hem roept.

Volgens de Hebreeuwsche taal kan men lezen: *mijn hart heeft U gezegd* of *van U gezegd*. Maar, omdat het Hebreeuwsche voorzetsel „le" niet zelden genomen wordt voor: „van," kan men ook zeer goed vertalen: mijn hart heeft van uwentwege gezegd. En hiertoe hellen de meeste vertalers over. Mij echter (om openhartig te spreken) dunkt het beter een wederkeerig gesprek hierin te zien tusschen den Profeet en God. Ik heb onlangs gezegd, dat onmogelijk iemand in het geloof zal opstaan, om God te zoeken, zoolang als de toegang tot Hem door Zijne uitnoodiging niet geopend is, zooals ook op een andere plaats uit de getuigenis van den Profeet wordt aangetoond, Zach. 13 : 5 „Ik zal zeggen tot hen: Gij zijt Mijn volk; en zij wederom tot Mij: Gij zijt mijn God." David zegt dan ook, dat hij met dezen sleutel de deur om God te zoeken heeft kunnen openen; omdat hij als instemmende met God, deze belofte te berde heeft gebracht; en gewis! niemand zal, zonder voorafgaande symphonie, het koor der uitnoodiging medezingen. Zoodra wij dus hooren, dat God bereidvaardig zich aanbiedt, moeten wij van heeler harte antwoorden: Amen; en Zijne beloften kunnen wij niet anders bij ons zelven vermelden, of wij moeten een ongedwongen gesprek met Hem houden. Zoo is het dus niet noodig naar een moeilijk kunstmiddel of lange omwegen te zoeken, waardoor de geloovigen zich zouden indringen in de genade Gods; als juist deze inlei-

ding hun een gemakkelijk pad baant: Hoezeer wij ook onwaardig zijn, om door U aangenomen te worden, o Heere! toch geeft Uw bevel, om tot U te naderen, ons moeds genoeg. De stem van God moet dus in ons binnenste als een echo in holle plaatsen weerklinken, opdat uit de wederzijdsche overeenkomst het vertrouwen, dat wij geroepen zijn, bovenkome.

Het woord „*gelaat*" verklaart men in 't algemeen voor „hulp"; alsof er eenvoudig gezegd was: Zoekt mij. Maar ik twijfel niet of David zinspeelt ook hiermede op het heiligdom en bedoelt de manier van openbaring; waardoor God tot op zekere hoogte zich zichtbaar maakte. Want, ofschoon het niet past van God eene vleeschelijke of zinnelijke voorstelling te maken, klinkt toch niet vreemd in 't algemeen van Diens gelaat te spreken, omdat Hij zelf gewild heeft, dat de Ark des Verbonds een teeken Zijner tegenwoordigheid zou zijn. Wel is het waar, dat God in zekeren zin vreemd voor ons blijft, zoolang wij op de wereld verkeeren, omdat het geloof verwijderd is van het aanschouwen; maar het is ook evenzeer waar, dat God door ons gezien wordt „in een spiegel en duistere rede", totdat Hij ten laatsten dage zich openlijk aan ons zal vertoonen. Daarom twijfel ik niet of onder dit woord wordt gedoeld op de hulpmiddelen, door welke God ons tot Zich trekt, door uit Zijne onmetelijke heerlijkheid tot ons af te dalen en ons op aarde een beeld te geven van Zijn hemelsche heerlijkheid. Maar, omdat het alleen het welbehagen Gods is zich aan ons te openbaren, op wat wijze Hij wil (zooals Hij doet in het Woord en de Sacramenten), moeten wij onze oogen alleen bij die aanschouwing bepalen; opdat wij niet tot hetzelfde vervallen als de Papisten, die God voorstellen in hun verkeerde afbeeldingen, terwijl zij Hem naar willekeur in zulke voorstellingen afbeelden, als zij maar in hun brein hebben bedacht.

9. *Verberg Uw aangezicht toch niet.* Al is het in verschillenden zin, toch zet hij dezelfde eigenaardige manier van spreken voort. Want hier brengt hij het „gelaat Gods" over op het tastbaar bewijs van Diens genade en gunst; alsof hij gezegd had: Laat mij, Heere! kennelijk ondervinden, dat Gij mij nabij zijt en laat mij duidelijk Uw kracht in mijn heil mogen aanschouwen. Want men moet hier denken aan het verband, dat er bestaat tusschen het Woord van God en de proefondervindelijke (bij wijze van spreken) opmerking van Zijne genade; want zal God door daden (zooals men in 't algemeen zegt) Zijne tegenwoordigheid aan ons openbaren, dan moet men Hem te voren zoeken in Zijn Woord.

Als daar volgt: *Verwerp Uwen knecht niet in toorn*, vertalen sommige Hebreeuwsche vertolkers dit een weinig gedwongener: laat Uw knecht niet bezet worden in verkeerde zorgen der wereld, die niets zijn dan toorn en waanzin. Ik voor mij vertaal het liever door „afwijzen" of „verwerpen", zooals ook vele anderen doen. Meer aannemelijk is de meening van sommigen: Laat Uw knecht zich niet verlagen tot toorn; want het kan niet anders of, als iemand geheel en al door God verlaten wordt, vervalt hij tot groote razernij, en geeft hij zich over aan een onwaardige drift. Indien iemand meent, dat David nu aan zulk een beproeving bloot stond, dan zal ik dat niet tegenspreken; want terecht was hij bevreesd voor zijn ongeduld, dat ons aan het wankelen brengt en onze bedaardheid doet verliezen. Toch blijf ik bij mijn eerste verklaring, omdat de twee volgende woorden het bevestigen, en wel aldus, dat in het woord „toorn" de belijdenis van zonde verzwegen is; want, ofschoon David erkent, dat hij terecht door God verworpen kan worden, smeekt hij, dat Diens toorn zich afwende. Reeds door het vermelden van de vroegere weldaden Gods, vuurt hij zijne verwachting aan, zijn wensch te zullen verkrijgen, en door dit argument spoort hij God aan, dat Hij niet ophoude hem te helpen, opdat Zijn werk niet onvoltooid blijve.

10. Wanneer mijn vader en mijne moeder mij al verlaten zullen, Jehova zal mij aannemen. 11. Leer mij, o Jehova! Uwen weg en leid mij op het pad der gerechtigheid, terwille van mijne tegenstanders. 12. Geef mij niet over aan de begeerte mijner onderdrukkers, want valsche getuigen zijn tegen mij opgestaan en hij, die geweld voortbrengt.

10. *Wanneer mijn vader*, *enz.* Omdat uit de gewijde geschiedenis blijkt, dat Isaï, voor zooverre het hem mogelijk was, aan zijn zoon David de verschuldigde vaderplichten bewezen heeft, meenen sommigen, dat hier de aanzienlijken en de raadslieden bedoeld worden; wat echter op geenerlei wijze uitkomt. En zonder reden verdiepen zij zich in deze spitsvondigheid; want David klaagt hier niet, dat hij op onnatuurlijke wijze door zijn vader en moeder verlaten was, maar veeleer verheerlijkt hij door deze vergelijking de genade van God, omdat hij gevoelt, dat deze altijd voor hem bereid is, al was hij ook van alle menschelijke hulp verstoken. Want ofschoon het Hebreeuwsche voeg-

woord „ki" meestal redengevend is, wordt het toch dikwerf, zooals bekend is, genomen als bijwoord van tijd. David wilde derhalve hiermede uitdrukken, al wat aan welwillendheid, aan liefde, aan ijver, aan zorg, aan plichtsvervulling onder de menschen kan gevonden worden, staat verre beneden het Vaderlijk mededoogen Gods, dat hij aan de Zijnen betoont. De hoogste liefde nu der menschen wordt bij de ouders gevonden, die met niet minder liefde hunne kinderen liefhebben dan hun eigen vleesch. Maar God voert ons nog hooger op, als hij door Jesaia profeteert, in Hfdst. 49 : 15, dat, al zou een moeder haren zuigeling vergeten, Hij altijd onzer gedachtig zal zijn. David plaatst Hem op dezen trap, opdat Hij, die de Bron is van alle goed, verre boven alle stervelingen zou uitmunten, die kwalijk gezind en onbuigzaam van natuur zijn. Het is geen volledige manier van spreken, evenals in Jesaia 63 : 16 „Abraham wist van ons niet en Israël kende ons niet, maar Gij zijt onze Vader." De bedoeling derhalve is: Al zijn aardsche ouders van nature genegen, om hunne kinderen te helpen, en al nemen zij zelfs met den grootsten ijver de zorg op zich voor hun onderhoud, toch zal God, waar alle aardsche liefde is uitgedoofd, tegelijk de plichten van vader en moeder vervullen jegens Zijne geloovigen. Daaruit volgt, dat de genade van God niet op de rechte waarde door ons geschat wordt, indien ons geloof niet staat boven alle vleeschelijke genegenheden, want honderdmalen zal het gebeuren, dat eerder de orde der natuur verbroken wordt, dan dat God de Zijnen zou begeven.

11. *Leer mij, o Jehova! Uwen weg.* Velen meenen, dat David hier God vraagt, om door Zijnen Geest geregeerd te worden, opdat hij er niet tegen te strijden hebbe, als hij zijne vijanden slecht en verkeerd zou willen behandelen; wat wel een zeer nuttige les is, maar op deze plaats niet schijnt te passen. Eenvoudiger is het (mijns inziens), dat David van God begeert, dat Hem de hand worde gereikt, en dat hij veilig gevoerd worde tot een gelukkigen afloop, waardoor hij aan de lagen en het geweld zijner vijanden ontkome. Want hij stelt de rechtheid van den weg tegenover de moeilijkheden, de belemmeringen, de ondiepten en de gevaren; en, om deze te overwinnen was hij niet in staat, als God niet de rol van Leidsman op Zich nam, om hem te bestieren. Overigens, die zich aldus op God verlaten wil, moet allereerst zich onthouden van bedrog en kwade praktijken. Want daar valt niet te hopen, dat God zijn zegen zal schenken aan verkeerde en goddelooze ondernemingen, omdat

Hij alleen een gewenschte uitkomst belooft aan de eenvoudigen en aan hen, die zich op Zijne trouw verlaten.

12. *Geef mij niet over aan de begeerte mijner onderdrukkers.* Het Hebreeuwsche woord „naphas" beteekent „ziel" of ook „verlangen" dat is hetzelfde, alsof hij gezegd had: Laat mij niet over aan de willekeur of lust mijner vijanden en beteekent dan, dat zij begeerig verlangen, om hem te dooden. Want op tweeërlei wijzen verlost God de Zijnen, of door de woestheid der goddeloozen te temmen, dat zij zachter worden gestemd; of Hij laat ze begaan in hun waanzin, maar bindt hunne handen en hun geweld, zoodat zij vruchteloos begeeren en beproeven nadeel te berokkenen. Vervolgens voegt hij er aan toe, dat hij zoowel door smaad en valsche geruchten wordt aangevallen als door openbaar geweld. Want hij zegt, dat zij *geweld voortbrengen*, die slechts roemen op wapenen en moord. Zoo zien wij dezen heiligen man van alle zijden door ongelukken omringd. Want zijne oprechtheid, die wij als zeer bijzonder kennen, kon hem nooit vrijwaren van allen venijnigen spot en aan den anderen kant stond hij bloot aan de woede en de macht zijner vijanden. En indien daarom de goddeloozen niet alleen met bedreigingen en woeste uitvallen zich tegen ons verheffen, maar ook met allerlei leugentaal ons beschuldigen, zoodat terecht hunne vijandschap jegens ons aan het daglicht treedt, laten wij dan gedachtig zijn aan het voorbeeld van David, die van beide zijden werd belaagd, ja, laat dit ons bemoedigen, dat Christus, de Zone Gods niet minder te lijden heeft gehad van de leugenachtige taal dan van de zwaarden Zijner vijanden.

Ten slotte is dit gebed tot onzen troost geschreven, dat God namelijk onze onschuld beschermt en het schild Zijner verdediging uitsteekt tegenover de wreedheid onzer vijanden.

13. Indien ik niet geloofd had het goede van Jehova te zien in het land der levenden (ik ware bezweken.)
14. Verwacht (dan) Jehova, wees sterk en Hij zal uw hart versterken, ja, verwacht dan Jehova.

13. *Indien ik niet had geloofd.* Het staat voldoende vast onder alle vertalers, dat er iets aan den zin ontbreekt. Sommigen echter meenen dat het eerste woord, het voegwoord „indien" genomen is als een soort bevestiging, als een eed, zooals ook de Hebreën gewoon zijn in afgebroken zinnen te zweren, want

met halve woorden geven zij soms eene vervloeking te kennen of een straf op den meineed. De meesten echter zijn van een tegenovergesteld gevoelen, dat David namelijk zegt alleen door zijn geloof gesteund te zijn geweest, omdat hij anders honderdmalen ware vergaan. Deze gedachte lasschen zij derhalve in: Indien ik niet, gesteund door de belofte Gods, vast verzekerd was geweest, dat ik ongedeerd zou blijven en in dat geloof was staande gebleven; dan was ik bezweken en geen enkel hulpmiddel ware te voorschijn getreden. Als sommigen onder het *land der levenden*, de hemelsche erfenis willen verstaan, dan is dat gewrongen en komt dat ook niet overeen met het spraakgebruik der Schrift. »Want als Hiskia klaagt in zijn lied (Jesaia 38 : 11), dat hij de hoop heeft opgegeven om God te zien in het land der levenden, dan doelt hij zonder twijfel op het tegenwoordige leven, want spoedig volgt er op: Ik zal geen mensch meer aanschouwen met de bewoners der wereld; en ook op andere plaatsen vinden wij eene dergelijke manier van spreken. David nu geloofde, dat hij Gods goedheid nog genieten zou in deze wereld, omdat hij voor een tijd beroofd van het genot van Diens gunst, geen vonkje licht kon opmerken. Daarom voorspelde hij aan den rand des grafs nog een aanschouwen van Gods genade, en ondersteunde door dit vertrouwen zijn leven, ofschoon hij naar uitwendige waarneming geheel opgegeven en verloren was. Toch moeten we opmerken, dat David niet ondoordacht verder gegaan is dan God heeft beloofd. Want, ofschoon de godzaligheid niet alleen heeft de belofte des toekomstigen maar ook des tegenwoordigen levens, heeft David toch nooit deze gevolgtrekking er uit durven opmaken, indien zijn opvolger hem door een bijzondere Godspraak niet was aangewezen en beloofd, een opvolger, die altijd op zijn troon zou zitten. Terecht heeft hij daarom verwacht nooit te zullen sterven, als dit niet eerst vervuld was. Opdat nu later niemand de mate des geloofs te buiten ga, door zich op hem te beroepen, moeten wij wel weten, wat alleen aan hem toekwam en niet aan ons. In 't algemeen echter moeten wij allen hopen, dat God ons ook in dit leven genadig zal zijn, al bevrijdt Hij ons niet op zoo openlijke wijze en toont Hij niet zoo duidelijk ons Zijn gunst.

14. *Verwacht dan Jehova.* Men zou hier uit kunnen opmaken, dat David zich hier van zich zelf afwendt en zich tot allen keert, om door zijn voorbeeld op te wekken tot moed en volhardend geduld, evenals op het eind van Psalm 31 : 19, waar hij, na eerst over zich zelf gesproken te hebben overgaat tot alle geloovigen.

Maar omdat hij hier in 't enkelvoud spreekt, en geen enkel bewijs levert, waaruit mag opgemaakt worden, dat hij het woord tot anderen richt, acht ik het waarschijnlijk, dat hij zichzelf aanspoort tot vertrouwen, om nooit zijn moed te verliezen. Want, omdat hij zich zijner zwakheid bewust was en wist, dat zijn heil bewaard was onder de bescherming van zijn geloof, versterkt hij zich terecht daardoor in de toekomst. Hij herinnerd zichzelf bovendien door het werkwoord *verwachten* aan nieuwen strijd en brengt zich voor oogen het kruis te moeten dragen. Want dán kunnen wij gezegd worden God te verwachten, als Hij Zijne genade inhoudt en ons onder smarten gebukt laat gaan. Als David derhalve één strijd goed doorgemaakt heeft, dan bereidt hij opnieuw zich voor, om anderen te ondergaan. Want daar is geen moeilijker zaak dan deze eer aan God te geven, dat wij van Hem afhankelijk blijven, al houdt Hij zich verre van ons of ontzegt Hij ons Zijn hulp. Daarom spoort David zichzelf aan, om nieuwe krachten te winnen, alsof hij zeide: Indien de vrees u overvalt, indien de beproeving uw geloof aan 't wankelen bengt, indien uw vleesch geslingerd wordt, bezwijk dan niet, maar tracht het liever te boven te komen door de onoverwinnelijke kracht uws gemoeds. Verder kunnen wij hieruit leeren, dat de kracht der kinderen Gods niet is gelegen in overmoed, maar in geduld; zoo zegt ook Jesaia (30 : 15): In hoop en in stilheid zal uwe sterkte zijn. Omdat David nu zulke hevige beproevingen niet kon doorstaan, bidt Hij God, dat Deze hem Zijn kracht en hulp verleene. Indien hij slechts gezegd had: Gedraag u mannelijk, dan had het den schijn gehad, als hij zijn vrijen wil op den voorgrond had willen stellen; maar als hij dadelijk daarop bij wijze van verbetering er aan toevoegt, dat God hem met Zijn kracht en hulp terzijde zal staan, dan blijkt daar duidelijk genoeg uit, dat de heiligen, als zij zich dapper gedragen, strijden in de kracht van een ander. Want David beproeft niet eerst, zooals de Papisten verzinnen, zijn eigen kracht tot den strijd en roept daarna de hulp van God in; maar als hij zich eerst aan zijn plicht heeft herinnerd, zoekt hij, omdat hij erkent in krachten te kort te schieten, een middel tegen zijn gemis in de genade des Geestes.

Omdat hij verder wist zijn geheele leven te moeten strijden en spoedig weer in nieuwe moeilijkheden gewikkeld te zullen worden en dat de moeiten der heiligen altijd een langen tijd aanhouden, herhaalt hij voor de tweede maal, wat hij gezegd had van het verwachten van God.

PSALM 28.

INHOUD: Nadat David door de hulp des Heeren uit groote gevaren gered was, beschreef hij eerst naar gewoonte de gebeden, welke hij onder zijne moeiten had opgezonden, en daarna zijn dank en lof aan God, om door zijn voorbeeld anderen op te wekken hetzelfde te doen. Waarschijnlijk wordt hier ook gesproken over de vervolgingen van Saul.

Van David. 1. Tot u Jehova! zal ik roepen, mijne
sterkte houd u niet doof voor mij; indien Gij zoudt
zwijgen voor mij, zal ik gelijk worden gemaakt aan
hen, die dalen in het graf. 2. Hoor de stem mijner
smeekingen, als ik tot U roep, als ik mijne handen
ophef tot het heiligdom Uwer heiligheid.

1. *Tot u Jehova!* Hij begint met te zeggen, dat hij zich verlaten heeft op de hulp van den eenigen God, om daardoor getuigenis af te leggen zoowel van zijn geloof als van zijn goed geweten. Want, ofschoon de menschen in 't algemeen met veel tegenspoeden te worstelen hebben, neemt nog geen honderdste deel de toevlucht tot God; want het grootste deel bijt óf onstuimig op het gebit óf vervult de lucht met een dwaas gehuil, óf bezwijkt, door wanhoop gedreven, voor de overmacht der rampen; omdat bijna allen eene kwade conscientie in zich omdragen, hebben zij nooit gesmaakt de waarde van de genade Gods, om daarop te vertrouwen. — Door God »zijne sterkte" te noemen verzekert hij nog meer, dat hij niet alleen in dagen van vrede en rust overtuigd was van de hulpe God, maar dat hij diezelfde verwachting bleef koesteren in de uiterste beproevingen. Later voegt hij er bij, hoe groote noodzakelijkheid hem dwong, als hij zich met de dooden vergelijkt, ofschoon hij niet alleen wilde uitdrukken de grootte van zijn gevaar, maar tegelijk ook bekende, dat hij, hoezeer hij ook hulp behoefde, niet overal daarnaar uitzag, maar dat hij zoozeer van den eenigen God afhankelijk was, dat hij buiten Diens genade op niets kon hopen. Want het is alsof hij gezegd had: Ik heb niemand, als Gij mij verlaat; als Gij mij niet helpt, dan ben ik verloren. Want het zou niet voldoende zijn, als iemand door rampen getroffen, die rampen

bemerkt, wanneer hij niet, van zijn onmacht overtuigd en de hulp der wereld wantrouwende, op God alleen zich verliet. Evenals nu de Schrift zegt, dat God den geloovigen antwoordt, terwijl Hij door de feiten toont, dat hunne gebeden Hem ter harte gaan; zoo wordt tegenover die merkbare en aanwezige hulp van Hem het werkwoord *zwijgen* als een tegenstelling genomen, als Hij veinst hunne gebeden niet te hooren.

2. *Hoor de stem mijner smeekingen.* Deze herhaling geeft een zekere beangstheid te kennen. Ook kan de gloed en ernst van het gebed opgemaakt worden uit het woord *stem* en het werkwoord *roepen.* Want hij geeft er door te kennen, dat hij door zorg en vrees gedrukt, niet onverschillig gebeden heeft, maar door een hevig verlangen verteerd werd; evenals menschen, die, door hun smart gedreven, een hevígen schreeuw laten. In het tweede lid wordt de zaak door een teeken aangeduid. In alle eeuwen was het een gebruik, dat de menschen om te bidden hunne handen ophieven. Dit gebaar brengen de goddeloozen en de afgodendienaars van zelf voort, als om door een zichtbaar teeken hun gedachten te richten tot den éénen God. Wel is het waar, dat de groote meerderheid der menschen na dit gebruik zich verliest in haar eigen bedenkselen; maar toch is zelfs de opheffing der handen, wanneer alle geveinsdheid en bedrog afwezig is, het passend toevoegsel aan een vroom en waar gebed. Toch zegt David niet op deze plaats, dat hij zijne handen ten hemel heft, maar tot het heiligdom, opdat hij namelijk door dat hulpmiddel geholpen nog gemakkelijker ten hemel kon klimmen. Want hij was niet zoo traag van begrip of zoo bijgeloovig gehecht aan het uitwendig heiligdom, dat hij niet wist, dat God op geestelijke wijze gezocht moest worden; en dat de menschen dan eerst tot God zelf worden toegelaten, als zij bij het verlaten der wereld door het geloof intrede doen in de hemelsche heerlijkheid. Maar, omdat hij zich herinnerde mensch te zijn, wilde hij dit hulpmiddel in zijne zwakheid niet verwaarloozen. Maar, omdat het heiligdom voor God was als een teeken Zijns verbonds, zag David daarin als in een spiegel de tegenwoordigheid van Gods gunst. — Op diezelfde wijze moeten nu de geloovigen, om zich te verzekeren van de nabijheid Gods, onmiddelijk zich tot Christus richten, die in de nederige gedaante Zijns vleesches tot ons is afgedaald, om ons tot Hem te brengen. Laten wij daarom bedenken, dat David op geen andere wijze aan het heiligdom gebonden was, dan om, steunende op de belofte Gods, zich te verheffen boven de beginselen der wereld, waarin hij zich echter

naar het voorschrift der Wet oefende. Het Hebreeuwsche woord hier gebruikt is eigenlijk het meest inwendige van den Tabernakel of het Allerheilige, waarin de Ark des Verbonds was geplaatst. Zoo wordt het ook genoemd naar de antwoorden of uitspraken, die God daar gaf, om aan het volk Zijne aanwezige genade te toonen.

3. Trekt mij niet weg met de goddeloozen en met de werkers van onrecht, die vrede spreken met hunne naasten, hoewel kwaad in hun hart is. 4. Geef hun naar hunne werken en naar de boosheid hunner daden; geef hun naar hunner handen werk, betaal hun het loon. 5. Omdat zij niet letten op de daden van Jehova, en op het werk Zijner handen; dat Hij ze verwoeste en niet opbouwe.

3. *Trek mij niet weg.* De bedoeling is, dat God in eene ongelijke zaak niet zonder onderscheid den rechtvaardige met de zondaars een gelijk lot doe ondergaan. Zonder twijfel hier op zijn vijanden doelende, bepleit hij, als van terzijde, zijn eigene oprechtheid. Toch heeft hij op deze manier niet gebeden, alsof hij meende, dat God geen uitzondering maakte en zonder onderscheid zich tegen de menschen te keer stelde, — veel meer voorspelt hij zich op grond van Gods eigenschappen een goede toekomst, omdat het Diens eigenschap is de vromen van de goddeloozen te scheiden en een ieder het rechtvaardige loon uit te betalen. Onder *werkers van onrecht* verstaat hij menschen geheel aan misdaden overgegeven, want ofschoon de kinderen Gods somtijds wankelen of afdwalen of eenigermate misdrijven, toch verheugen zij zich niet in hun overtredingen, maar veel meer spoort de vreeze Gods hen aan tot berouw. — Daarna beschrijft hij hun boosheid en zet ze duidelijk uiteen, dat zij namelijk onder den schijn van vriendschap trouwelooslijk de eenvoudigen belagen, en anders spreken met hun mond, dan zij in hunne harten verborgen houden. De openbare goddeloosheid is altijd beter te verdragen, dan deze wolfachtige sluwheid, die onder schoone woorden zich toelegt op verderf. Laten wij dan hieruit leeren, dat zij het meest verachtelijk zijn bij God, die met een vleiende tong, als van venijn, de eenvoudigen en niets vermoedende menschen belagen.

4. *Geef hun.* Nadat hij van God bescherming van zijn onschuld gevraagd heeft, begint hij nu scherpe vervloekingen tegen zijne vijanden te slingeren. De opeenhoping der woorden toont aan, dat hij veel en lang onder hun druk gezucht heeft, voor dat hij er toe kwam, om deze wrake af te bidden. Want hij geeft te kennen, dat zij niet éénmaal, noch een korten tijd, noch slechts op ééne manier gezondigd hebben, maar dat zij onophoudelijk hebben voortgevaren met kwaaddoen, zóo dat hun overmoed geheel onverdragelijk was geworden.

Wij weten namelijk wat een moeilijke en zware beproeving het is, de goddeloozen zonder paal of perk te zien handelen, alsof God de oogen sloot voor hun overmoed. David derhalve, als vermoeid door langdurig verdragen en bezwijkende onder den last, bidt, dat God eindelijk de bandeloosheid zijner vijanden beteugele, die te voren niet ophielden misdaad op misdaad te hoopen.

Zoo zien wij, dat er in dit vers niets te veel staat, als hij aan de *werken* nog toevoegt *de boosheid hunner daden en hunner handen werk;* en voor de derde maal belooning naar hunne verdiensten vraagt. Voeg er bij, dat hij tegelijkertijd zijn eigen geloof belijdt; tot welke lofspraak de hypocrieten dikwerf de kinderen Gods noodzaken, als zij door hun bedrog het oordeel der menschen bedriegen. Want wij zien, hoe de goddeloozen niet tevreden met hunne eigene straffeloosheid, daartegenover de de onschuldigen verdacht maken, en de wolf (zooals het sprookje zegt) de schapen beschuldigt van het water troebel gemaakt te hebben. Deze noodzakelijkheid dringt dan ook David, om hulp te zoeken bij God.

Hier ontstaat weder die moeilijke kwestie over die begeerte naar wraak; die ik echter met weinige woorden kan oplossen, omdat zij reeds elders behandeld is. Allereerst staat het vast dat elke begeerte, die ons vleesch in ons opwekt, om wraak te vragen, — bij God als een groote zonde geoordeeld wordt. Want behalve nog dat God een ieder van ons verbiedt het kwade voor onzen vijand af te bidden, met het oog op persoonlijk geleden onrecht; kan het niet anders of alle begeerten, die hun oorsprong vinden in de haat, zijn geheel verkeerd. Die nu door hunne onstuimigheid worden medegesleept, om wraak te vragen voor hunne vijanden, kunnen zich derhalve niet beroepen op het voorbeeld van David. Want de heilige profeet wordt op deze plaats door zijne persoonlijke smart niet ontstoken in woede, om zijn vijanden den dood toe te wenschen, maar, met achterstelling van alle vleeschelijke begeerte, oordeelt hij over de zaak op zichzelve.

Vóordat dan ook iemand eenige vervloeking over de goddeloozen kan uitspreken, moet vóor alle dingen alle toornigheid uit het gemoed zijn geweken. Bovendien moeten wij toch nog voorzichtigheid gebruiken, opdat de verontwaardiging over de smaadheid, die ons wordt aangedaan, ons niet vervoere tot een onbedachtzamen ijver; zooals zelfs bij de discipelen van Christus voorkwam, toen zij begeerden, dat er vuur van den Hemel zou dalen, om de menschen te verteren, die gastvrijheid weigerden aan hun Meester (Luk. 9 : 54). Zij beriepen zich hierbij nog wel op het voorbeeld van Elia; maar Christus bestraft ze gestreng en zegt niet te weten, door welken geest zij handelen. Allereerst moeten wij gedachtig zijn aan den algemeenen regel, dat ons het geluk van 't gansche menschelijke geslacht ter harte moet gaan; daardoor zal het gebeuren, dat wij niet alleen plaats geven aan het medelijden Gods, maar dat wij ook de bekeering wenschen van hen, die ondoordacht schijnen te loopen in hun eigen verderf.

Ten slotte: David heeft hier, vrij van alle verkeerde bedoeling en begaafd ook met den Geest des onderscheids en des oordeels, niet zoozeer zijn zaak als wel Gods zaak bepleit en door dit zichzelven en andere geloovigen herinnerd, dat de goddeloozen eenmaal, al wandelen zij voor een tijd ongestraft rond, zullen komen voor de hemelsche rechtbank.

5. *Omdat zij niet letten.* In dit vers heeft hij den wortel der goddeloosheid ontbloot, door te zeggen, dat de goddeloozen zoo overmoedig zijn in het kwaad doen; want terwijl zij zich jegens de menschen vijandig gedragen en zich van geen enkel soort van misdrijf onthouden, bedenken zij niet, dat zij met God te doen hebben. Want ofschoon hun geweten hen niet met rust laat, trachten zij toch zichzelven te vleien met drogredenen en worden zij door hunne halsstarrigheid hoe langer hoe verharder. En in de eerste plaats verblind door hun eigen voorspoed, verbeelden zij zich, dat God hun genegen is; dat de eenvoudigen, die met veel tegenspoeden te worstelen hebben, door Hem niet worden behartigd; en dat eindelijk de wereld ronddraait zonder eene bijzondere besturing Gods, en zoo verblinden zij zich wetens en willens, om het volle daglicht niet te zien. Zoo hebben ook de tegenstanders van David, terwijl zij met opzet zich onwetend hielden van zijn goddelijke verkiezing tot koning, den moed gehad hem te vervolgen. En daarom klaagt hij over hunne groote onwetendheid, zooals ook Jesaia (5 : 20) dat in 't algemeen allen goddeloozen verwijt.

Doch deze waarheid heeft een dubbel nut. Want het is geen

kleine troost voor de kinderen Gods, zich verzekerd te kunnen houden, als zij onrechtvaardig geplaagd worden, dat zij onder Gods voorzienigheid tot hun nut geoefend worden in geduld, en dat, al schijnen de dingen in de wereld ook verward en zonder orde, God toch in den hemel zit, om alles te besturen. En vervolgens is dit een zeer geschikt middel, om de hartstochten van hun vleesch te beteugelen, opdat zij niet als Andabaten (een soort van Romeinsche gladiatoren, die met helmen zonder viziergaten in den blinde moesten strijden. *Vert.*) in de duisternis zullen vechten, alsof God geen acht sloeg op het leven der menschen. Laten wij daarom leeren ijverig te letten op de uitspraken en straffen, die God geeft, en die als zoovele bewijzen kunnen gelden van Zijne rechtvaardige besturing van het menschelijke geslacht. En indien ook alles soms zonder orde en maat schijnt te gebeuren, dan past het met de oogen des geloofs te zien op de verborgene oordeelen Gods in den Hemel. Maar, omdat God zelfs in de grootste donkerheid nooit ophoudt enkele teekenen Zijner voorzienigheid te toonen, is het eene onvergefelijke slordigheid daarop niet te letten, ook de profeet legt den nadruk op die verkeerdheid, door voor de tweede maal te herhalen *het werk van Gods handen.* Want hij wil zeggen; dat de verkeerden onbezorgd voortgaan, om met voeten te treden, al wat God doet, om hun woede te beteugelen.

Dat Hij ze verwoeste en niet opbouwe. Sommigen willen dat er een zelfstandig naamwoord aan dit vers is voorafgegaan; alsof hij gezegd had: moge deze oorlogzuchtige woede hen verwoesten; maar veel beter moet de naam van God als verzwegen worden beschouwd, en dan loopt de zin beter af in het verband. Omdat toch de werkwoorden in den toekomenden tijd staan, kan de zin aldus verklaard worden: dat David zich reeds den ondergang der goddeloozen voorspelt: waarom hij kort te voren vroeg; en ik verwerp deze verklaring niet geheel, hoewel hij (mijns inziens) zijne gebeden nog voortzet. Zoo begeert dan David, dat de goddeloozen geheel te gronde mogen gaan, opdat zij er nooit weder boven op komen of hun vroegeren staat weder innemen. Want dat is eene bekende uitdrukking bij de Hebreën: Dat Hij ze verwoeste en niet weder opbouwe; zoo spreek ook Maleachi (1 : 4) over Edom.

Laten wij dan leeren, om door geen ongeneeslijken slag geslagen te worden, onze zinnen op te wekken tot het beschouwen van Gods werken, die ons kunnen opwekken, om Hem te vreezen, die ons kunnen bewaren in lijdzaamheid, en kunnen bevestigen in het geloof.

6. Geloofd (zij) Jehova, want Hij heeft de stem mijner smeekingen gehoord. 7. Jehova (is) mijne Sterkte en mijn Schild; op Hem heeft mijn harte vertrouwd, (en) ik ben geholpen; daarom zal mijn hart zich verheugen en zal ik Hem loven in mijn lied. 8. Jehova (is) hunne Sterkte en de kracht van de verlossingen Zijns Gezalfden.

6. *Geloofd (zij) Jehova.* Dit is het tweede deel van den Psalm, waarin de profeet God begint te danken, want tot nog toe hebben wij gezien, hoe hij zich onder den strijd oefende in het gebed; en door deze dankzegging nu geeft hij te kennen, dat zijne gebeden niet ijdel zijn geweest; en zoo bevestigt hij door zijn voorbeeld, dat, zoo dikwerf als God oprecht en uit het hart wordt gebeden, Hij de Zijnen altijd ter hulpe zal komen.

Diezelfde gedachte verklaart hij nog nader in het volgende vers, als hij God noemt zijn Sterkte en zijn Schild. Want hij was overtuigd, dat zijn gebed was verhoord, omdat hij wonderlijk bewaard was. Hij voegt er bij, dat hij steun heeft gevonden in zijn vertrouwen of geloof; want dikwijls gebeurt het, dat zij, die God aanroepen, door hunne eigene ongeloovigheid niets minder dan de genade van God verwerpen. In de derde plaats zegt hij, dat het bewijs zijner dankbaarheid met zijne vreugde zal verbonden zijn; want ofschoon de goddeloozen en hypocrieten de toevlucht nemen tot God, als zij in benarde omstandigheden verkeeren, — vergeten zij terstond, zoodra zij uit de verlegenheid zijn, hunnen redder en toonen ze slechts een dolzinnige vreugde.

De bedoeling derhalve is: dat David niet tevergeefs heeft gehoopt, omdat hij uit ervaring wist, dat God met Zijn macht tegenwoordig was, om de Zijnen te bewaren; en dat dit juist de stof zijner oprechte vreugde was, de gunst van God te hebben ondervonden.

Daarom belooft hij ook dit niet te zullen vergeten en dankbaar te zijn; en gewis juist met dat doel vervult de Heere onze harten met vroolijkheid, opdat Hij onze mond opene, om Zijn lof te bezingen.

8. *Jehova (is) hunne sterkte.* Bij wijze van verklaring herhaalt David, wat hij reeds gezegd had, dat God zijne sterkte was, omdat Hij namelijk zijne wapenen gezegend had. Want hoewel

David menschelijke macht en menschelijke hulp gebruikt had, schreef hij de overwinning toch alleen aan God toe. Want wetende, dat alle menschelijke hulp van Gods wege bevoordeeld was, en dat elke voorspoedige afloop van Zijn genadige gunst afhing, zag hij ook in die middelen Gods hand, alsof Hij deze hem openlijk uit den hemel toestak. En voorzeker! het is al te verkeerd, dat menschelijke hulpmiddelen (die toch niet anders zijn dan instrumenten van Gods macht) Gods roem zouden verdonkeren; — en toch is niets algemeener dan deze ondeugd. 't Is een verkorte manier van spreken, als hij, sprekende over zijne soldaten, slechts een voornaamwoord gebruikt, alsof hij ze met den vinger aanwees.

Het tweede lid geeft de reden aan Want hij zegt, dat hij met zijn geheele leger door God is gewapend geweest met een onoverwinnelijke kracht, omdat hij streed onder de aanvoering Gods. Want dat wilde hij zeggen met den naam van *gezalfde*. Wanneer toch God hem niet had verkoren tot koning en hem Zijn liefde in gunst had verklaard, dan zou Hij niet meer genegen zijn geweest dan Saul. Door nu op deze wijze alleen de kracht van God te vermelden, waardoor hij tot het koningschap was gekomen, — liet hij niets over aan zijn eigen ijver of dapperheid.

Laten wij intusschen hieruit leeren, naarmate een ieder zich is bewust van Zijne wettige roeping, zoo ook uit deze waarheid moed te scheppen voor een goede uitkomst zijner verwachtingen. Ofschoon onthouden moet worden, wat wij elders hebben opgemerkt, dat alle weldaden, welke God ons bewijst, uit deze bron voortkomen, dat Hij ons uit genade in Christus verkoren heeft. Hij plaatst ook verlossingen in het meervoud, omdat hij niet éénmaal en ook niet op éene manier bevrijd was.

De zin derhalve is: Sedert dat God door de hand van Samuel hem had gezalfd, heeft Deze nooit opgehouden hem te bewaren, maar is Hij ontelbare malen zijn Bevrijder geweest, totdat Hij het werk Zijner genade in hem voltooid had.

9. Red Uw volk en zegen Uwe erfenis; wees hun Herder en verhef ze tot in eeuwigheid.

Door dezen slotzin toont hij aan, dat hij niet zoozeer bezorgd is geweest voor zijn eigen geluk als wel voor dat der geheele Kerk, ja zelfs, dat hij niet heeft geleefd noch geregeerd voor zich zelf, maar ten nutte van het algemeen. Want hij wist wel, dat hij met geen ander doel tot koning verkozen was. Want

juist daarin toont hij de type te zijn van den Zone Gods; als Zacharias van Hem voorspelt, dat Hij gered zal worden, dan belooft hij Hem ongetwijfeld niets, afgescheiden van Zijn leden, maar dat de vrucht Zijner redding zich uitstrekken zou tot geheel Zijn lichaam. Intusschen schrijft hij door zijn voorbeeld aan aardsche koningen de wet voor, om, bedacht op het publiek belang, slechts terwille van het volk te begeeren gelukkig te zijn. Maar hoever zij afzijn van deze bedoeling, — niets is in staat, om dat uit te drukken. Want verblind door vleierij, verachten zij de overige wereld, alsof hun glans en waardigheid hen verhief boven de gewone orde der menschen. Toch is het geen wonder, dat het geslacht der menschen, dat voor het grootste gedeelte terugschrikt, om het juk van Christus te dragen, zoo trotsch en smadelijk vertreden wordt. Laten wij voor ons bedenken, dat David ons is als een spiegel, waarin God ons den onafgebroken duur Zijner gunstbewijzen voorstelt. Laten wij er slechts om denken, dat ons gehoorzaam geloof beantwoordt aan Zijne Vaderlijke liefde, opdat Hij aan ons Zijn volk en erfenis herkenne.

Ofschoon de Schrift David dikwijls aanduidt met den naam van „herder", kent David dit ambt alleen aan God toe, en erkent hij dan slechts zelf er toe geschikt te wezen, als dienaar van God.

PSALM 29.

INHOUD: Om alle stervelingen van de hoogste tot de laagste hun nietigheid tegenover God te doen gevoelen, bezingt hij Diens macht in de verschillende wonderen der natuur; hij zegt dat wij daarvoor opgewekt worden, om Gode zelf lof te geven, op eene wijze alsof God met eigen stem hen riep tot gehoorzaamheid. Nadat hij eerst de hoogmoedigen, die niet gaarne toegeven, na ze tot ontzetting te hebben gebracht opgebeurd heeft niet zonder een woord van verwijt, roept hij daarna de geloovigen met aandrang op, om vrijwillig God te dienen en te eeren.

Een Psalm van David. 1. Kinderen der machtigen, geeft Jehova roem en sterkte. 2. Geeft Jehova de eere Zijns naams, aanbidt voor het aangezicht van Jehova in de heerlijkheid van Zijn heiligdom. 3. De

stem van Jehova (gaat) over de wateren, de God der eere dondert, Jehova (gaat) over de groote wateren. 4. De stem van Jehova (is) met macht, de stem van Jehova is met heerlijkheid.

1. *Kinderen der machtigen.* Hoewel het de bedoeling van David was, alle stervelingen te brengen tot den dienst en de vreeze Gods; omdat toch de aanzienlijken, die in waardigheid uitmunten, zooveel moeilijker tot hun plicht zijn te brengen, — spoort hij hen toch voornamelijk aan. Het is zeker, dat de Grieksche vertaler bedrogen is geweest door de klankverwantschap van het woord, om te vertalen: zonen der rammen. Maar, wanneer er sprake is van de beteekenis van het woord, dan stemmen alle Hebreeuwsche vertalers overeen; maar als zij gekomen zijn tot de zaak zelf, dan verdraaien of verduisteren zij de natuurlijke beteekenis met nietsbeteekenende toelichtingen. Sommigen verklaren het van de engelen, anderen van de sterren; weer anderen willen, dat die aanzienlijken, waarvan hier sprake is, de heilige vaders zijn; — maar David wilde liever den hoogmoed verbeteren, waardoor de aanzienlijken dezer wereld zijn verblind en hunne horens opsteken tegen God. En dat is de reden, waarom hij God voorstelt als die onverschillige en onbuigzame Giganten dwingende door Zijn schrikwekkende stem in den donder, in de hagelslagen, de stormen en bliksemstralen; omdat zij slechts door vrees verslagen eenige hemelsche macht willen erkennen. Wij kunnen dus daaruit zien, waarom hij, met voorbijgaan van anderen, in 't bijzonder het gesprek richt tot de kinderen der machtigen; omdat namelijk voor hen niets gewoner is, dan om hunne hoogheid te misbruiken tot heiligschennis, door zich als krankzinnigen toe te eigenen, wat alleen aan God past, — opdat zij aldus tenminste zich bescheidenlijk aan God onderwerpen en gedachtig aan hunne eigene zwakte zich verlaten op de genade Gods, is het noodig hen als met geweld te drijven.

Daarom beveelt hij Jehova *sterkte te geven*, omdat zij meenen, bedrogen door hun valsche inbeelding, dat de kracht, welke zij hebben, hun van ergens elders dan van den hemel ten deel valt. — De bedoeling is, dat zij allen hoogmoed en valsche inbeelding van eigen kracht zullen laten varen, en God zullen prijzen, zooals Hij verdient. Want als hij spreekt over de *eere Zijns naams* bedoelt hij, welke Zijner Majesteit waardig is, waarin de aanzienlijken gewoon zijn Hem te bedriegen. Ook de herhaling toont aan, dat

men ze sterker moet dwingen, om een eerlijke belijdenis van hen af te persen.

Onder *de heerlijkheid van Zijn heiligdom* verstaat hij niet den hemel, zooals sommigen willen, maar de Tente der getuigenis, versierd met de teekenen van Gods roem; zóo zal het namelijk ook duidelijk worden uit het verband. En niet zonder reden vermeldt de profeet deze plaats, waarin de ware God zich geopenbaard had, opdat alle stervelingen elke bijgeloovigheid vaarwel zouden zeggen en zich zouden vereenigen tot den zuiveren dienst van God. Want het zou niet voldoende zijn, zonder onderscheid de eene of andere hemelsche godheid te vereeren, als niet één en dezelfde God wordt aangebeden; en dat kan niet gebeuren. zoolang de wereld niet verlost is van alle verkeerde bedenkselen.

3. *De stem van Jehova (gaat) over de wateren.* Nu vermeldt hij die wonderen der natuur, waarvan ik onlangs gesproken heb; en hij kon evengoed de macht van God als Zijn goedheid verheerlijken in Zijn werken. Daar er vervolgens niets is in den gewonen loop der natuur, in het geheele bestel des Hemels en der aarde, wat ons niet kan opwekken tot de kennisse Gods, — had hij (zooals elders in Psalm 19 : 1) de zon en de sterren, en de geheele orde der hemelen en de aarde met haar overvloed in het midden kunnen brengen, maar hij koos slechts die werken Gods uit, welke niet alleen aantoonen, dat de aarde door God eenmaal was voortgebracht, en onder Diens leiding werd bestuurd; — maar ook de onverschilligen ontwaken en worden als onwillig getrokken om Hem nederig te aanbidden; — wat ook Horatius gedwongen werd te bekennen, — hij, niet alleen een ongeloovig dichter, maar ook een Epicurist en een groote verachter van God:

Ik, een spaarzaam en zeldzaam vereerder der goden,
Ronddwalende, ervaren in een onzinnige wetenschap,
Ben nu gedwongen van koers te veranderen
En terug te keeren op het verlaten spoor, want Jupiter,
Die de wolken splijt met bliksemend vuur
Heeft zijne paarden des donders
En zijn gevleugelden wagen,
Door het heldere luchtruim gedreven;

en wat daar verder volgt.

Ook de ondervinding leert, dat zij, die het overmoedigst God durven verachten, het meest ook bevreesd zijn bij het geluid van den donder, het geloei van den storm en dergelijke beroerin-

gen. Niet zonder reden derhalve bepaalt ons de profeet bij die soorten, die den barbaren en den dommen menschen een zekeren indruk geven van de Godheid en zelfs de meest vadsigen en onverschilligen moeten opwekken. Hij zegt niet, dat dagelijks de zon opgaat, een levenscheppend licht verspreidt met haar stralen, hij zegt niet, dat de regen zachtkens naar beneden drupt, die de aarde met zijn vochtigheid vruchtbaar maakt; maar hij voert als getuigen aan den donder, den hevigen slagregen en die dingen, die door hun ontzettende kracht de gemoederen der menschen verschrikken. God spreekt voorzeker in gansch Zijne schepping, maar slechts die stemmen vermeldt de profeet, die door hard schelden onze loomerigheid of liever onze slaperigheid kunnen verbeteren. Want wij hebben gezegd, dat deze rede voornamelijk op hen ziet, die door eene onverbiddelijke verhardheid alle kennis van God, die zij nog hebben, verdrijven. Ook de manier van spreken zelf drukt genoeg uit, dat het Davids bedoeling was, door schrik de onbuigzaamheid te bedwingen, die anders niet gemakkelijk verdwijnt. Want tot driemalen toe herhaalt hij, dat de stem van Ged gehoord wordt in de groote en geweldige slagregens; en in het volgende vers voegt hij er aan toe, dat die stem vol is van macht en schitterende heerlijkheid.

5. De stem van Jehova, die de cederen verbreekt, — ja, Jehova verbreekt de cederen van Libanon. 6. En Hij doet den Libanon huppelen als een kalf en den Sirion als een jongen eenhoorn. 7. De stem van Jehova houwt vlammen vuurs uit. 8. De stem van Jehova doet de woestijn beven, Jehova doet beven de woestijn van Kades.

5. *De stem van Jehova, die de cederen verbreekt.* Wij zien, dat de profeet, om de verhardheid der menschen te breken, bij alle woorden God voorstelt als een vreeselijk God. Wel schijnt hij ook als terloops de trotschaards en de van ijdel eigenwaan opgeblazen hun dwaasheid te verwijten, als zij de stemme Gods niet hooren in den donder, als deze de lucht splijt met bliksemstralen, de hooge bergen doet schudden, alle ranke boomen neervelt en vernietigt. Want is het geen wonder, als alle deelen der onbezielde aarde beven voor het aangezicht Gods, dat sommige menschen met gevoel en rede begaafd er zelfs niet door worden geroerd? Voeg er nog bij dat zij, wanneer ze nog uitmunten in

talent en wetenschap, hunne ooren stoppen en allerlei kunsten aanwenden, opdat de stem des Heeren, welluidend als zij is, toch maar niet doordringe tot hun hart. Want de filosofen meenen nooit scherp genoeg te kunnen redeneeren over zaken van minder belang, als zij God ver kunnen verwijderd houden van hunne werken. Dat is dan ook een wetenschap des duivels, die ons wel bepaalt bij de beschouwing der natuur, maar ons afvoert van God. Indien iemand eenen mensch wil leeren kennen en daartoe geheel niet op zijn gelaat, maar slechts let op de toppen van diens vingers, dan zal de dwaasheid van zulk eenen allen belachelijk voorkomen: maar aan een hoeveel grootere dwaasheid maken de filosofen zich schuldig, die uit de voordehandliggende dingen zich een sluier maken, om toch maar niet gedwongen te worden de hand Gods in het openbaar en zichtbaar werkend te erkennen. — Vooral vermeldt hij *de cederen van den Libanon*, omdat die uitermate hoog en sierlijk zijn. Ook noemt hij de namen van Libanon en Hermon en zoo ook van *de woestijn Kades*, omdat die plaatsen aan de joden het meest bekend waren. 't Is geheel een dichterlijke vrijheid, waarmede een zekere overdrijving gepaard gaat, als hij zegt: *dat de Libanon op de stem van God huppelt als een kalf en de Sirion* (wat hetzelfde is als de berg Hermon) *als een eenhoorn*, wat, zooals bekend, het vlugste dier is. Hij zinspeelt hier namelijk op de vreeselijke kracht der donderslagen, die de bergen bijna van hun voet schijnen te stooten. Het is een dergelijk beeld, als hij zegt dat *Jehova vlammen vuurs uit houwt;* waneeer namelijk de uitdampingen, als onder Zijn hamer geplet, uitbreken in weerlicbt en bliksem. Over die dingen handelt Aristoteles met veel scherpzinnigheid in zijn Meteora, tenminste wat betreft de voordehandliggende oorzaken, want de voornaamste oorzaak laat hij weg. Wel zou het eene nuttige en aangename zaak zijn naar die dingen een onderzoek in te stellen, indien dat ons, zooals het behoorde, als bij de hand kon opleiden tot den Schepper der natuur zelven; maar zoo dikwijls als er zich middelijke oorzaken aan ons opdoen, zoo dikwijls zijn het ook beletselen, die ons ophouden en vertragen, en dat baat evenweinig als dat iemand gansch zijn leven blijft staan bij de eerste beginselen. Dat toch ten slotte is het eigenlijke weten, dat men eigenlijk nooit iets weet. Van alle spitsvondigheden schijnt mij derhalve deze alleen aller lof waardig te zijn, dat men door die hulpmiddelen tot in den hemel toe wordt opgeheven, zoodat niet een verward geluid onze ooren treft, maar de stem des Heeren ons tot eerbied aanspoort. Sommigen vertalen het woord, dat wij door beven vertaald hebben, anders,

dat God namelijk de woestijn van Kades *vruchtbaar maakt*, omdat er bij de doortocht van het volk vele wonderen hadden plaatsgegrepen, maar ik voor mij verwerp die meening als al te ver gezocht en al te gewrongen. Het komt mij namelijk voor, dat David veel meer zinspeelt op de algemeene opinie der menschen; — want, omdat de eenzame streken op zichzelf reeds schrikwekkend zijn, vervullen de donderslagen, hagelslag en storm ze nog meer met angst. Ik heb er echter niet tegen, dat de woestijn hier, bij wijze van synekdoché, genomen wordt voor de wilde dieren; want op die wijze kan het volgende vers, alwaar van herten sprake is, heel goed er aan toegevoegd zijn als eene verklaring.

9. De stem van Jehova doet de hinden jongen werpen en ontbloot de wouden en in Zijnen Tempel brengen allen Hem eer. 10. Jehova heerscht over den watervloed, Hij heerscht ja, Jehova als Koning tot in eeuwigheid. 11. Jehova zal Zijn volk sterkte geven, Jehova zal Zijn volk zegenen in vrede.

9. *De stem van Jehova doet de hinden jongen werpen.* Daar wordt hier (zooals wij gezegd hebben) een stilzwijgende vergelijking gemaakt. Want het is een meer dan onbegrijpelijke en afgrijselijke zaak, dat de menschen door de stem van God niet worden bewogen, terwijl toch de kracht van die stem zoo'n grooten invloed heeft op de wilde beesten. Wel is dat een snoode ondankbaarheid in zulk een geordende natuur Gods voorzienigheid en bestuur niet op te merken; maar afschuwelijk is die opmerkzaamheid, als zij zelfs niet beter inzicht ontvangen door die zeldzame en ongewone daden, die de wilde beesten tot gehoorzaamheid dwingen. Dat sommige vertalers meenen, dat daarom *hinden* hier genoemd worden, om hun moeilijk jongen werpen, — kan ik wel toestemmen. Als er van *de stem des Heeren* gezegd wordt, dat zij *de wouden ontbloot*, dan is dat òf omdat zij door geen enkel bedeksel verhinderd wordt, om door te dringen in de verborgenste schuilhoeken en holen òf omdat de bliksem, de slagregens en de stormen de boomen van hun bladeren berooft. Want beide beteekenissen kunnen hier gelden.

In Zijnen tempel. Hoewel de stemme Gods de geheele wereld vervult en zich zelfs uitstrekt tot de uiterste deelen der aarde, zegt de profeet toch dat Zijn eer alleen in de Kerk wordt be-

zongen; omdat God namelijk aldaar niet alleen duidelijk spreekt, maar ook op liefelijke wijze de geloovigen tot zich trekt. Want Zijne vreeselijke stem, die op verschillende wijzen in de lucht zich met kracht hooren laat, treft zoodanig de ooren der menschen en hunne harten, dat zij toch veel meer geneigd zijn te vluchten dan te naderen. Ik laat nog daar, dat een groot deel der menschen met doove ooren het geluid van Gods stem niet opmerkt in den storm, den regen, den donder en den bliksem. Omdat de menschen derhalve in die algemeene school niet zoover vorderen, om zich aan God te onderwerpen, zegt David terecht in 't bijzonder van de geloovigen, dat zij den lof van God bezingen in Zijnen tempel, namelijk die in het bijzonder door Zijn Vaderlijke stem zijn onderwezen en zich geheel geven en wijden aan Zijnen dienst. Want niemand verkondigt naar waarde Gods lof, die niet vrijwillig Hem dient. En dat zou wel als een soort klacht kunnen verstaan worden, dat David de geheele wereld van stilzwijgendheid beschuldigt, omdat nergens Zijn lof wordt verkondigt dan alleen in den tempel, terwijl toch in alles Gods stem weerklinkt en overal doordringt. Toch schijnt het wel, dat het geheele menschelijk geslacht door het voorbeeld der geloovigen wordt opgewekt, om Gods naam te verheerlijken en met voordacht een tempel bouwt als een auditorium van Gods lof; opdat wij zouden weten, dat, om God waarlijk te leeren kennen en te eeren, een andere stem noodig is dan gehoord wordt door middel van den donder, den regen en den storm in de lucht, de bergen en de wouden; want als God niet bijzonderlijk ons leert en wel, door een proeve te schenken van Zijne Vaderlijke liefde, ons op liefelijke wijze tot zich lokt, dan zullen wij altijd stom blijven, om Zijn lof te verkonden. 't Is derhalve alleen de kennis der zaligheid, als zij Gods genade en volkomenen wil openbaart, die onze harten vervroolijkt en onzen mond opent, om Zijn lof te bezingen. En het is daaruit, dat men de manier moet leeren, om Hem te looven. Wij zien althans, dat in de geheele wereld, behalve bij de Joden, geheel geen licht van ware vroomheid geweest is; zelfs de filosofen, die dichter schenen te naderen tot de kennis van God, brengen in 't algemeen niets er aan toe, dat tot Zijn eer kan strekken. Want al wat zij spreken over den godsdienst is niet alleen zonder leven, maar grenst aan het dwaze. De waarheid derhalve, die ons tot de godzaligheid leidt, blijkt alleen in Gods Woord.

10. *Jehova heerscht over den watervloed.* Sommigen meenen, dat David hier zinspeelt op die gedenkwaardige wraakoefening

Gods, toen Hij eenmaal de aarde onder water zette, en zich voor alle eeuwen aan de menschen als een Rechter deed kennen. Ofschoon ik hun ten deele wel bijval, breid ik toch de beteekenis verder uit. Want David vervolgt, mijns inziens, hetzelfde argument, dat ook de overstroomingen, welke de aarde met ondergang bedreigen, zóó door Gods voorzienigheid worden getemperd. dat het altijd blijkt, dat God zelf alles bestuurt. Derhalve vermeldt David onder andere bewijzen van Gods macht ook dit, wanneer door een buitengewone onstuimigheid de elementen schijnen vermengd te worden en verstrooid, God toch van uit Zijn hemelschen zetel die woelingen bestuurt en matigt. Daarom voegt hij er bij wijze van verklaring aan toe, dat God eeuwig als Koning zit.

11. *Jehova zal Zijn volk sterkte geven.* Hij keert terug tot de vroegere gedachte, dat God namelijk, al toont Hij duidelijk aan de geheele wereld Zijn macht, toch op bijzondere wijze die laat zien aan Zijn uitverkoren volk. Ja, op eene geheel andere wijze dan hierboven beschrijft hij nu God niet als door vrees en angst verniettigende, tot wie Hij spreekt, maar veel meer als hen ondersteunende, koesterende en bevestigende. Onder het woord *kracht* bedoelt hij hun geheele staat en geeft zoo te kennen, dat, al wat dienstig is, om het leven der geloovigen te beschermen, alleen van de genade Gods afhangt. Dat versterkt hij nog door het werkwoord: *zegenen.* Want God wordt gezegd hen in vrede te zegenen, die Hij zoo mild en ruim behandelt, dat hun niets ontbreekt om voorspoedig en volmaakt gelukkig hun leven te leiden. Hieruit moeten wij nu leeren zóo het gezag Gods te eerbiedigen, dat wij toch alle voorspoed van Hem mogen hopen; en waar Hij over eene onmetelijke macht te zeggen heeft, daar kunnen wij verzekerd zijn, dat we door eene onoverwinnelijke macht zijn beschermd.

PSALM 30.

INHOUD: David uit een groot gevaar verlost, brengt niet alleen Gode dank voor zich persoonlijk. maar noodigt ook tegelijk alle heiligen tot die plicht uit en spoort ze daartoe aan. Daarop bekent hij, omdat hij in dagen van voorspoed al te onbezorgd en gerust geleefd had, dat hij terecht van zijn zelfvertrouwen was genezen. In de derde plaats, nadat hij kort zijn verdriet heeft verhaald, keert hij weder terug tot zijn dankzegging.

1. Een Psalm, een lied der inwijding van David's huis. 2. Ik zal U verhoogen, Jehova, omdat Gij mij bevrijd hebt en mijne vijanden niet hebt verblijd over mii. 3. Jehova, mijn God! Ik heb tot U geroepen en Gij hebt mij genezen. 4. Jehova! Gij hebt mijne ziel uit het graf opgevoerd, Gij hebt mij levend gemaakt te midden van hen, die nederdaalden in den kuil.

Sommige verklaarders betwijfelen of deze Psalm wel door David is vervaardigd of dat de vervaardiger iemand was uit de profeten, nadat de Joden uit de Babylonische ballingschap teruggekeerd waren. Want zij verstaan onder *huis* hier den tempel. Maar, omdat het opschrift met nadruk den naam van David vermeldt, komt het mij waarschijnlijker voor, dat hier sprake is van zijn eigen huis. En verder, wat sommigen gissen, dat David, toen hij zijn paleis wilde inwijden, met een zware ziekte was bevangen, — steunt op geen deugdelijken grond; veel meer blijkt uit de gewijde geschiedenis, dat hij, zoodra hij zijn huis had voltooid, daar rustig en op zijn gemak heeft gewoond. Hij zeide immers tot den profeet Nathan, dat hij zich schamen moest, om rustig te wonen in een cederen huis, terwijl de Arke des Verbonds stond in het midden der gordijnen (2 Sam. 7 : 2). Daar is vervolgens geen enkele reden, dat op een ziekte moet slaan, wat hier gezegd wordt van het gevaar; veel geloofwaardiger is, dat hij Gode den dank betaald heeft, toen hij na den dood van Absalom en de vernietiging van diens partij, nadat die gansch gevaarlijke beweging tot stilstand was gebracht, in den vroegeren staat van zijn koningschap wettig weder was erkend en daarin teruggekeerd. Want hij verhaalt, dat hij door Gods hand gekastijd was, omdat hij al te verheugd en bijna dronken door zijn voorspoed, ten onrechte en dwaselijk gemeend had altijd vrij te zullen blijven van tegenspoed. Bovendien was hij reeds begonnen aan dat schitterende en koninklijke huis, waarvan ik kort te voren gesproken heb, te bouwen, toen zijn koningschap ternauwernood tot rust was gekomen; — toen derhalve kon de gedachte aan de menschelijke zwakheid hem nog niet verlaten hebben, die den toorn van God kon inroepen en hem in gevaren wikkelen, — wat weinig van een geheele ondergang verschilde. Daarom komt het mij niet vreemd voor, dat hij in dezen Psalm God dankt, dat hij weder in zijn vroegeren staat is hersteld.

Want hij moest zijn huis, dat door de schanddaden van Absalom en andere misdaden was bezoedeld, voor de tweede maal inwijden en met dezen naam schijnt zoowel de herstelling in zijn leven als in zijn koningschap bedoeld te worden; alsof hij zeide, dat hij dit lied van God gezongen had, nadat hij den staat hersteld had gezien en ook zijn huis op plechtige wijze weder had ingewijd, opdat het altijd in zijne familie zou blijven. Overigens wat deze wettische ceremonie betreft moeten wij opmerken, omdat wij zoo koud en overschillig zijn om de weldaden Gods te vermelden, — dat dit soort van oefening aan het oude volk was bevolen, opdat men zou erkennen, dat het gebruik van geen enkele zaak zuiver en wettig was, dat niet met dankzegging gepaard ging. Want evenals zij door de eerstelingen de opbrengst van het geheele jaar aan God brachten als van Hem ontvangen, zoo bekenden zij ook door het wijden van hunne huizen, dat zij huurders waren van God, omdat Hij ze in gastvrijheid opnam. Indien er daarom een lichting plaats had voor den oorlog, was dit een billijk erkende reden van ontheffing van dienst. Voeg er bij, dat zij tegelijk door deze plechtigheid er aan herinnerd werden, dat dan een ieder terecht en naar behooren kon genieten van zijn huis, indien het een zeker heiligdom Gods was, waar de godzaligheid en de oprechte vereering van God in eere was. En al zijn nu de figuren der Wet geweken, toch moet de les van Paulus betracht worden: alwat God tot ons gebruik bestemd heeft, — heiligt dat eerst door geloof en gebed.

2. *Ik zal U verhoogen, Jehova.* Omdat hij als uit het graf weer in het leven was opgevoerd, belooft hij den naam van God te zullen verhoogen. Want evenals God ons, wanneer wij in een diepe put zijn geraakt, door Zijne hand weder uithelpt, zoo is het aan den anderen kant onze plicht Zijn lof met mond en tong te verheffen. Als hij zegt, geen voorwerp te zijn geweest van de vreugde zijner vijanden, dan kunnen wij zoowel de binnenlandsche als de buitenlandsche daaronder verstaan. Want ofschoon de goddeloozen en kwaadwilligen hem dienden en eerbied betoonden, toch koesterden zij een inwendigen haat tegen hem, gereed, om hem aan te vallen, zoodra eene gelegenheid zich voordeed. In het tweede vers verhaalt hij zijne redding door Gods genade, omdat hij aan den rand des doods zijne gebeden alleen tot God richtte, en eensklaps ervaren had, dat hij dit niet tevergeefs deed. Want hieruit besluiten wij des te zekerder, dat God de bewerker is van ons geluk, als Hij onze gebeden verhoord heeft. — Omdat echter het Hebreeuwsche werkwoord hier ge-

bruikt *genezen* beteekent, zijn de verklaarders daardoor verleid, om het doen slaan op een ziekte. Maar, omdat het vast staat, dat het somtijds genomen wordt in den zin van »herstellen", ja zelfs kan overgebracht worden op het herstellen van een altaar of een huis, als er daarvan sprake is; — kan het zeer geschikt verklaard worden van elke soort van bevrijding. Want niet alleen in ziekten loopt het menschelijke leven gevaar, maar ook op meer andere wijzen, en wij weten, dat deze wijze van spreken overal in de Psalmen voorkomt, omdat David zulk een leven te leiden had, dat de Heere hem dikwerf uit zware en groote gevaren te redden had. — Daarom wordt er spoedig, bij wijze van versterking, aan toegevoegd: *Gij hebt mijne ziel uit het graf doen opvoeren,* want hij meende met woorden te kort zullen schieten in de grootte van zijn dank, als hij de duisternis van dien tijd niet vergeleek met een graf en een kuil, en daardoor werd hij gedwongen zich vol vreeze tot de vlucht over te geven, om zijn leven te dekken in een schuilplaats, totdat de vlam van den opstand gedoofd was; en daarom verkondigt hij, als in het leven teruggegeven, dat hij op wondervolle wijze uit een nabijzijnden dood is verlost.

En hoe groot de wanhoop was, die hem aangreep, dat alle zaken te recht zouden komen, dat blijkt uit de gewijde geschiedenis.

5. Psalmzingt Jehova, (gij,) Zijne gunstgenooten en bekent ter gedachtenis Zijner heiligheid. 6. Want een oogenblik is er in Zijnen toorn, (maar) een leven in Zijne goedgunstigheid; des avonds zal het geween vertoeven maar des morgens zal er vreugde komen.

5. *Psalmzingt Jehova, (gij,) Zijne gunstgenooten.* Om des te beter Zijne dankbaarheid te betuigen, roept hij alle heiligen op, om met hem deel te nemen in het bezingen van Gods lof en gaat hij van één bijzondere soort over op het algemeene. Omdat hij namelijk boven verwachting gered was, had hij uit zijn voorbeeld leeren kennen de voortdurende en onmetelijke goedheid Gods jegens alle geloovigen en kwam hij tot die buitengewone opwekking, waarin hij zijn eigen geluk verbond met dat der geheele kerk. Want hij vermeldt niet alleen, hoedanig hij zelf God heeft leeren kennen, maar ook hoe mild en goedgunstig Deze gewoon is al de zijnen ter hulpe te komen. Ten slotte richt hij, door

één bewijs gesteund, zijn gedachten op de algemeene wetenschap. Wat de eigennaam »gunstgenooten" inhoudt, waarmede David dikwijls de geloovigen aanduidt, dat is reeds in den 16en Psalm gezegd. Want de hemelsche aanneming moet in hen meer ijver doen ontbranden tot weldadigheid, om daardoor den Vader te eeren, Die Zijn zon doet opgaan over boozen en goeden. (Matth. 5 : 45) Niets toch is meer in staat, om de menschen tot God te brengen dan weldadigheid.

De gedachtenis Zijner heiligheid in het tweede lid kan betrekking hebben op den Tabernakel, alsof David beval aan alle kinderen Gods zich te vertoonen voor de Arke des verbonds, die als een gedenkteeken gold van de tegenwoordigheid Gods. Het voorzetsel »lamed" geeft dikwerf de plaats te kennen. Gaarne echter onderschrijf ik het gevoelen van hen, die het woord »gedachtenis" nemen in denzelfden zin als »naam", En voorzeker, God maakt zich door Zijne werken eene gedachtenis, waarin Zijn eer zich vertoont en welker beschouwing ons moet opwekken. om Hem te loven.

6 *Want een oogenblik is er in Zijnen toorn.* Dat »leven" en »oogenblik" hier tegenover elkander gesteld worden, is buiten twijfel, en dat daarom »leven" genomen wordt in den zin van een langen duur of een onafgebroken opvolging van tijd. David bekent namelijk, dat, wanneer God ons kastijdt, Hij niet alleen de scherpte der straffen verzacht, maar ook terstond ze tot bedaren brengt en een maat stelt aan Zijnen toorn; maar dat Hij daarentegen Zijn goedgunstigheid en genade verlengt tot in lengte van dagen. En hij wilde liever (gelijk ik gezegd heb) het algemeen gevoelen vermelden, dan alleen over zichzelven spreken, zoodat alle geloovigen kunnen begrijpen, dat deze onafgebroken gunst op hen betrekking heeft. In elk geval bemerken wij hieruit met welk eene zachtzinnigheid en gehoorzaamheid hij altijd zijn rug bood aan de roede Gods. Het is bekend, dat hij van zijne jeugd af bijna gedurende gansch zijn leven in zulk een opeenhooping van ongelukken is gewikkeld geweest, dat hij meer dan iemand anders voor ongelukkig en ellendig kon gehouden worden, — toch prijst hij de goedheid Gods en erkent hij, dat hij slechts een weinig voor een korten tijd en als in 't voorbijgaan aan rampen is blootgesteld geweest. Bovendien ontstaat zulk een groote gematigdheid en kalmte daaruit, dat hij de weldaden Gods hooger schatte en in het dragen van zijn kruis zich kalmer gedroeg dan de wereld in 't algemeen gewoon is. Indien wij voorspoedig zijn, verslinden wij zonder gevoel Gods weldaden, merken wij er al-

thans niet op, door onze onverschilligheid en gaat het ons slecht, dan klagen wij over Gods hardheid, alsof Hij zich nooit welwillend en goedgunstig jegens ons betoond had. Eindelijk maakt onze knorrigheid en ons verdriet onder de smart van een oogenblik een eeuw; terwijl onze booze natuur en onze ondankbaarheid van Gods genade, hoe lang zij ook dure, een oogenblik maakt. Onze slechte geaardheid verhindert ons dus, om bij alle gebeurtenissen op te merken; dat de toorn van God kort is, terwijl Zijne genade gedurende gansch ons leven wordt verlengd. Want niet zonder oorzaak verkondigt hij zoo dikwerf, dat Hij barmhartig en genadig is op duizenderlei wijzen, groot van geduld, moeilijk bewogen tot toorn, gaarne vergevende; en wat hij zegt door Jesaia, — en, omdat het behoort tot het rijk van Christus, moet het dagelijks vervuld worden (Jes. 54 : 7): Voor een oogenblik heb Ik u geplaagd in Mijnen toorn, maar met eeuwige ontfermingen zal Ik u vergaderen. — Ons leven, ik beken het, is in zooveel ellenden gewikkeld en staat aan zooveel verscheidenheid bloot, dat er bijna geen dag voorbijgaat zonder moeite en verdriet, daarom kan het niet anders of onder zooveel twijfelachtige uitkomsten worden wij geregeld beangst en verschrikt. Waarheen de menschen derhalve zich keeren, omringt hen een labyrinth van rampen; maar hoezeer God ook op vele wijzen Zijn toorn toont en schrik aanjaagt en de geloovigen in de laagte brengt, toch laat Hij altijd de liefelijkheid van Zijn genade zien, die de droefheid tempert en lenigt, Indien zij derhalve Zijn toorn en Zijn *goedgunstigheid* in een eerlijke weegschaal onderzoeken, dan zal het altijd blijken, dat de eerste voor een oogenblik is en de laatste zich uitstrekt tot aan het einde van het leven; hoewel wij nog verder moeten gaan, want ten onrechte wordt de genade Gods besloten binnen de perken van dit broze leven. En in 't algemeen moeten wij er het voor houden, dat niemand in ernst den onvermoeiden en onophoudelijken duur van Gods genade gevoelt, om daardoor vol moed Diens kastijdingen te dragen, behalve die de smaak van het hemelleven stellen boven de wereld. Daarom bepaalt ons Paulus, om ons te bevestigen in ons onafgebroken geduld: Onze lichte verdrukking, die spoedig voorbijgaat, werkt ons een gansch zeer uitnemend gewicht der heerlijkheid, dewijl wij niet opmerken de dingen, die men ziet, maar de dingen, die men niet ziet (2 Cor. 4 : 17). Intusschen moeten wij opmerken, dat God de Zijnen nooit met zulke zware en langdurige straffen bezoekt, dat hij Zijn hand niet spoedig terugtrekt en met Zijne vertroosting de hevigheid der smart tempert. Zoo zal niemand, die opgewekt wordt om het hemelleven

te bedenken ooit bezwijken onder de ongelukken, al kwam er nimmer een eind aan; en als hij deze vergelijkt met de oneindige en veelvoudige gunstbewijzen Gods, dan zal deze eer daaraan betoonen, dat de goedheid Gods honderdvoudig Diens toorn overtreft. In het tweede lid herhaalt hij in een vergelijking dezelfde gedachte, hij bedoelt eenvoudig, dat de verdrukking niet langer dan één nacht zal duren; wanneer namelijk des avonds of bij zonsondergang er een zekere duisternis ingevallen is, dan zal kort daarop het licht weer verrijzen dat de treurende harten kan opwekken. Daarheen richt zich de bedoeling van David, dat de Heere, als wij niet al te driftig waren, ook waar Hij voor een korten tijd ons in een wolk van rampen scheen te hullen, altijd ter geschikter tijd stof tot blijdschap geeft, — evenalsof na den nacht de morgenstond verrees.

7. Ik zeide wel in mijn voorspoed, ik zal niet wankelen in eeuwigheid. 8. Jehova! In Uwe goedgunstigheid hadt Gij mijn berg vastgezet; Gij verborgt Uw aangezicht, ik werd verschrikt. 9. Tot U riep ik, Jehova! en ik smeekte tot mijnen Heere. 10. Wat nuttigheid zou er zijn in mijn bloed, wanneer ik ten grave daalde? Zal het stof U loven? Zal het Uwe waarheid verkondigen? 11. Hoor, Jehova! en wees mij genadig, — Jehova! wees mij een helper.

7. *Ik zeide wel.* Dat is eene bekentenis van wat ik vroeger gezegd heb, — hij erkent namelijk, dat hij eerlijk en terecht gestraft werd voor zijn dwaze onbezorgdheid, omdat hij namelijk, zijn toestand vergetende, zich al te veel aan den voorspoed had overgegeven. Want onder het woord »rust" of »*voorspoed*" verstaat hij den rustigen en gelukkigen staat van zijn koningschap. Anderen vertalen het door »overvloed", — en zóo moet het ook elders dikwijls vertaald worden; — maar hier past het woord »voorspoed" beter bij het verband. alsof hij zeide: toen van alle kanten het geluk hem toelachte, en er van geen enkele zijde eenig gevaar scheen te duchten, was zijn geest als in een zekere slaperigheid verzonken, zóo dat hij meende, dat het geluk hem voortdurend zou bijblijven. Want dat vleeschelijk zelfvertrouwen kan ook de heiligen eensklaps overvallen, als zij in hunne genietingen rusten als in slijk; — daarom vergelijkt Jeremia (hfdst.

31 : 13) zich met een ongewend kalf, vóordat hij door den Heere werd afgericht en gewend werd aan het juk. Ofschoon nu op het eerste gezicht dit een licht te vergeven ondeugd schijnt, blijkt toch wel uit de straffen, hoezeer zij aan God mishaagt; wat ons niet verwonderen zal, als wij bedenken uit welken wortel zij voortkomt en welke gevolgen zij kan hebben. Omdat ons namelijk onophoudelijk zooveel dooden voor oogen komen en zooveel voorbeelden van veranderingen ons aansporen tot vrees en zorg, moeten zij wel met een duivelschen hoogmoed betooverd zijn, die meenen, dat zij hun leven vrij zullen houden van het algemeene lot der geheele wereld; — zij zien toch de geheele aarde met een wonderlijke verscheidenheid verspreid en ieder deel daarvan in zekeren zin nu herwaarts dan derwaarts geworpen. 't Is alsof zij niet behoorden onder het tal der menschen, zij beelden zich in nooit te zullen veranderen, aan geen enkele wisseling onderhevig te zijn, en vandaar die losbandigheid van het vleesch, dat zij vrij hun lusten botvieren. Daaruit ontstaat trotschheid en wreedheid, daaruit komt ook voort verwaarloozing van het gebed. Want hoe zouden zij de toevlucht nemen tot God, als geen gevoel van noodzaak hen aanspoort of drijft? Daar bestaat wel voor de kinderen Gods die heilige gerustheid, welke te midden van de stormen der wereld hunne harten in rust doet verkeeren; zooals ook David, al had hij de gansche wereld zien schudden, steunende op de belofte Gods, eene goede verwachting mocht hebben van de onveranderlijkheid van zijn koninkrijk. Maar hoewel de geloovigen, boven de wereld verheven op de vleugelen van hun geloof, de tegenspoeden minachten, omdat zij weten, dat ze onderhevig zijn aan de algemeene rampen, bereiden zij zich toch tot lijdzaamheid voor en zijn zij elk uur er op bedacht, om slagen te kunnen ontvangen. In dien dienst, waartoe zij weten geroepen te zijn, oefenen zij zich, met terzijdestelling van alle onverschilligheid en stellen zij zich bescheiden onder de hoede Gods, en vertrouwen nergens elders veilig te zijn dan onder Zijn macht. Gansch anders was David, getrokken door de verleiding van zijn voorspoed, toen hij meer op grond van eigen inzicht dan op grond van Gods Woord zich een eeuwigen voorspoed voorspelde. Hetzelfde gebeurde met den vromen koning Jehiskia, die, kort te voren getroffen door eene ernstige ziekte, zoodra hij zijn wensch had verkregen en het hem welging, door de ijdelheid zijns vleesches verviel tot hoogmoed en pronkerij (2 Kron. 32 : 24). Daardoor te meer leert hij ons op onze hoede te wezen, opdat de Satan ons te midden van onzen voorspoed met zijn vleierij niet betoovere. Hoe welwillender derhalve een

ieder door God wordt behandeld, hoe meer hij zich met oplettendheid moet wachten voor dergelijke hinderlagen. Want ongeloofelijk is het, dat David zóo onverschillig geweest is, dat hij met verachting van God, met alle ongelukken spotte, zooals wij dat opmerken van vele Cyclopen, dat zij, wanneer ze geheel dronken zijn, schaamteloos lachen met alle oordeelen Gods; maar het was bij hem een zekere luiheid en verweektheid, die hem vervulde, zoodat hij niet zoo begeerig was tot het gebed, zich niet afhankelijk gevoelde van de gunst van God, en eindelijk al teveel vertrouwde op zijn vluchtig en broos geluk.

8. *Jehova! in Uwe goedgunstigheid.* In dit vers wordt het verschil aangetoond tusschen het vertrouwen, dat op Gods Woord is gegrond en de vleeschelijke gerustheid, die uit overmoed voortkomt. Want als de geloovigen zich op God verlaten, dan zijn zij terwijl toch niet traag in het bidden; want integendeel ijverig beschouwende door hoeveel gevaren zij omringd zijn en gewaarschuwd door de vele voorbeelden der menschelijke zwakheid, welke zij voor oogen hebben, zuchten zij tot God. En juist in dat opzicht heeft de profeet gefeild, dat hij zijn anker vasthechtte aan den tegenwoordigen rijkdom en den tegenwoordigen vrede of zijn zeilen spannende met een gunstigen wind zich niet afhankelijk voelde van de genaderijke gunst van God, zoodat hij elk oogenblik niet gereed was, al wat hij ontvangen had in Diens hand terug te geven. Want we moeten hier letten op de tegenstelling tusschen de verzekerdheid, die hij verkreeg uit het vertrouwen in vredestijd en die, welke haar oorzaak vond in de gunsterijke genade van God. Als hij zegt dat *zijn berg vastgezet was*, dan verklaren sommige vertolkers dat van den berg Zion. Anderen verstaan het van een versterkte burcht, omdat zij vroeger gewoon waren hunne bolwerken te bouwen op bergen en verhevene plaatsen. Ik voor mij verklaar het evengoed in den zin van een krachtige versterking, als dat ik ook gaarne onderschrijf, dat de profeet hier zinspeelt op den berg Zion. David beschuldigt zich dan van domheid, dat hij niet, zooals het behoorde, overwogen heeft, dat er geen sterkte lag in het nest, hetwelk hij zelf maakte, maar alleen in de goedgunstigheid Gods.

Gij hebt Uw aangezicht verborgen. Nu bekent hij, toen hij beroofd was van de gaven Gods, dat zijn geest hierdoor als door een geneesmiddel was bevrijd van zijn verkeerd zelfvertrouwen en van zijn verdooving. Het is wel een wonderlijke en onbegrijpelijke wijze, waarop God door het verbergen van Zijn aangezicht, als door het aanbrengen van duisternis, de oogen

van Zijn knecht heeft verlicht, die bij helder licht niets zagen. Maar op die wijze is het noodig, dat wij heftig geschud worden, om het zelfbedrog te verdringen, dat zoowel ons geloof verstikt als ons gebed tot God verhindert en geheel en al met een gevaarlijke zinneloosheid ons verstompt en als David zulk een hulpmiddel noodig had, dan zijn wij zeker niet met zulk eene voortreffelijkheid begaafd, dat het ook voor ons niet nuttig zou zijn, als door gebrek onze vleeschelijke gerustheid week. — Daarom behoeft het ons niet verwonderen, dat God soms eensklaps Zijn aangezicht verbergt, omdat wij juist wel met blindheid schijnen geslagen om op Hem te letten, als eene heldere lucht ons toelacht.

9. *Tot U riep ik, Jehova!* Reeds volgt de vrucht der kastijding, als David, vroeger aan beide ooren doof en zijn luiheid voedende door vergeetachtigheid, plotseling verschrikt ontwaakt en tot God begint te roepen. Want evenals een ijzer, na lang ongebruikt te zijn begint te roesten en tot geen enkel doeleinde meer kan gebruikt worden, totdat het door het vuur verhit en door den hamer geplet is; zoo ook zal niemand, nadat eenmaal de vleeschelijke gerustheid den boventoon had, zich opmaken tot vurig gebed, indien hij door het kruis niet zacht is gemaakt en bedwongen. Dat is dan ook wel eene voorname nuttigheid van de tegenspoeden, als zij ons onze ellende doen gevoelen en opwekken, om Gods genade te zoeken.

10. *Wat nuttigheid zou er zijn.* Sommigen verklaren dat zoo: Wat voor nut zal het geven, dat ik geleefd heb, indien Gij niet tot zóolang mijn leven verlengt, dat ik mijne roeping voleindigd zal hebben? Maar zoo komt me de zin al te bekrompen voor, en dan wordt ook „*bloed*" niet genomen in den zin van leven maar van dood; alsof hij zeide: Welke vrucht zult Gij trekken van mijnen dood? Dat kan uit het tweede lid ook nog zekerder besloten worden, als hij klaagt, dat zijn lijk niet in staat zal zijn, om Gods lof te verkondigen. Met juistheid blijkt dan ook melding gemaakt van het woord: „*waarheid*"; omdat David niet door een ontijdigen dood uit het leven mocht gerukt worden, voor dat God Zijne beloften aangaande den toekomstigen erfgenaam had waargemaakt. Want daar er een onderlinge verhouding bestaat tusschen de beloften Gods en ons geloof, ligt de waarheid als 't ware in het midden, waardoor God openlijk toont, dat Hij geen woordenspel met ons drijft, om ons met een ijdele hoop te vleien en tenslotte teleur te stellen. Om verder zijn leven te verlengen zocht hij een oorzaak in de lofprijzing Gods, waar-

toe wij geboren en bewaard worden; alsof hij zeide: waarom hebt Gij mij geschapen, o God! als het niet is, om gedurende mijn ganschen levensloop een getuige en tolk te wezen van Uw gunst en om Uw naam te verheerlijken? En nu zal mijn dood een einde maken aan die taak, die ik met liefde volbreng, want als ik gestorven ben, keer ik tot eeuwig stilzwijgen terug.

Toch kan de vraag zich voordoen: moet dan ook niet de dood der geloovigen, evenals hun leven, strekken tot verheerlijking Gods. Maar David heeft hier niet eenvoudig van den dood gesproken, want hij heeft er de omstandigheid bijgevoegd, welke ik reeds in den 6en Psalm behandeld heb. Omdat God hem namelijk eenen opvolger beloofd had, overviel de vrees hem niet ten onrechte, dat deze hoop zou afgesneden worden, zoodat hij door den nood gedwongen uitriep: Wat gewin is er in mijn bloed? Want het was tot vermeerdering van Gods roem, als hij bleef leven, totdat hij zijn wensch had verkregen en Gode een bewijs had kunnen geven van zijn volhardend en volmaakt geloof. Als hij aan het einde van het vers vraagt of *het stof ook God zal prijzen*, ontzegt hij aan de dooden niet geheel de macht, om God te prijzen, — zooals ik in den 6en Psalm heb toegelicht. Want als de geloovigen bezwaard met vleeschelijke moeilijkheden toch zich voortdurend oefenen in deze plicht der godzaligheid, hoe zouden zij dan kunnen ophouden en traag kunnen worden, als zij juist waren ontdaan en bevrijd van die vleeschelijke boeien? We moeten derhalve onthouden, dat David met opzet hier niet spreekt over datgene, wat de dooden doen of waarin zij zich oefenen, maar slechts de aandacht vestigt op het doel, waartoe wij in dit leven zijn, namelijk om elkander wederkeerig te verkondigen de eere Gods, en dat wij ons hierin slechts kunnen oefenen tot de uiterste grens van ons leven, omdat de dood onze monden sluit.

11. *Hoor Jehova!* Door dit besluit tempert en verzacht hij de voorafgaande klacht, want het zou eene onnatuurlijke zaak geweest zijn te twisten met God, als 't ware in wanhoop over de toekomst en dan midden in dat klagen op te houden. Nadat hij nu weenend gevraagd heeft, welk nut God kon trekken van zijn dood, veroorlooft hij zich een vrijeren toon van bidden aan te slaan en na nieuwen moed geschept te hebben, roept hij het medelijden en de hulp van God in. In den eerste plaats namelijk stelt hij de genade Gods op den voorgrond, waarvan hij de hulp moest verwachten, die hij vraagt.

12. Gij hebt mij mijne weeklacht veranderd in een

rei, Gij hebt mijnen zak ontbonden en mij met blijdschap omgord. 13. Opdat mijne eer U love en niet zwijge; Jehova, mijn God! in eeuwigheid zal ik U loven.

12. *Gij hebt mij mijne weeklacht veranderd.* Hij besluit den Psalm met de dankbetuiging, waarmede hij begonnen was. Want, dat hij ongedeerd ontkomen is, wijt hij aan de hulp en de weldadigheid Gods; vervolgens voegt hij er als slotreden aan toe, dat hij zijn overig leven besteden zal, om Gods lof te bezingen. Evenals David verder bekent, dat hij onder zijn rampen niet zóo onverschillig of koud is geweest, dat hij niet werkelijk bedroefd en bevreesd is geweest; — zoo toont hij aan, dat hij door zijn droefheid zelf er toe gebracht was, om den toorn van God af te wenden. Beide zaken zijn zeer der overweging waard, opdat wij geen Stoicijnsche hardheid zouden veronderstellen in de heiligen, die alle gevoel hun ontnam en vervolgens, opdat wij weten zouden, dat zij door hun bedroefdheid zich hebben geoefend in berouw, duidt hij dat later aan met het woord »*zak*". Want het was een plechtig gebruik bij het oude volk bij droefheid zich in een zak te wikkelen en wel om geen andere reden, dan om op de wijze der beschuldigden als smeekelingen in een haveloos kleed om vergeving te komen vragen bij den hemelschen Rechter, en wij weten ook, dat de Oostersche volken meer dan andere tot ceremoniën geneigd waren.

We merken dus reeds op, dat David, al onderwierp hij zich geduldig aan God, niet zonder smart is geweest. Maar wij zien tevens, dat zijne droefheid was naar God. zooals Paulus zegt in 2 Cor. 7 : 10; — want, om berouw te toonen, had zich met een zak omgord.

Onder het woord „*rei*" wordt niet bedoeld elke losbandige of onheilige manier van dansen, maar een groot en heilig bewijs van vreugde, zooals ook de gewijde geschiedenis vermeldt van David, toen hij de Arke des Verbonds naar haar plaats overbracht (2 Sam. 6 : 16). Doch, indien men hier wil gissen naar de redenen en zooveel meer, dan mag men hieruit ook besluiten, dat dit groote gevaar, waarover David sprak, geheel ten onrechte op een bepaalde ziekte betrekking heeft, want het is niet waarschijnlijk, dat hij zich met een zak bekleed heeft, toen hij aan zijn bed gebonden was. Wel is dit op zichzelf geen vast bewijs genoeg, maar in eene twijfelachtige zaak is het toch niet zonder gewicht. David geeft derhalve te kennen, dat hij zijn treurgewaad

had afgelegd en van smerigheid en vuiligheid zich had gekeerd tot vreugde; en als hij dat toeschrijft aan de genade Gods alleen, dan betuigt hij daarmede, dat Deze zijn Bevrijder is geweest.

13. *Opdat mijne eer U love.* Nog duidelijker drukt hij in dit vers uit, dat hij erkent, tot welk doeleinde God hem uit den dood heeft verlost en dat hij er voor zorgen zal aan God de rechtvaardige plicht der dankbaarheid te betalen. Sommigen doen het woord »roem" slaan op het lichaam, anderen op het leven of op de hoogere gevoelsaandoeningen. Omdat er nu geen voornaamwoord is bijgevoegd, willen anderen het weer liever in den vierden naamval zetten en zien er onder verzwegen het woord: ieder, — alsof de profeet zeide: dat deze weldaad waardig was door aller openbare verkondiging geprezen te worden. Maar, omdat dergelijke verklaringen gedwongen zijn, blijf ik bij mijn gevoelen, dat ik neergelegd heb. Het Hebreeuwsche woord hier gebruikt wordt zonder twijfel dikwerf voor »tong" genomen, zooals ook bleek in Psalm 16 : 9. Daar David verder er aan toevoegt: *ik zal U eeuwig loven*, eischt het verband, dat hij bijzonderlijk hier zich zijn plicht herinnert. De beteekenis derhalve is: Omdat ik erken, Heere! dat Gij mij daartoe bewaard hebt, opdat Uw lof in mijn mond weerklinke, zal ik getrouw deze plicht jegens U volbrengen en voor mijn deel mij daarvan kwijten tot aan mijn dood.

Psalmzingen en niet zwijgen, dient bij de Hebreeën als eene versterking, alsof hij gezegd had: Laat mijn tong niet stille zijn of alleen met een verplichten lof God bedriegen, maar veel liever zich wijden tot Gods eer.

PSALM 31.

INHOUD: David uit een bijzonder gevaar of ook uit meerdere gered, verhaalt eerst de gebeden, welke hij opgezonden had, toen de angsten des doods hun overvielen. Daarna voegt hij er zijn dankgebed aan toe en dat wel een zeer bijzonder; want met vele woorden staat hij stil bij het vermelden van zijne bevrijding en spoort hij alle geloovigen aan, om goeden moed te houden, omdat zij zulk een buitengewoon en vermeldingswaardig voorbeeld van Gods goedheid in hem kunnen zien.

Een Psalm van David voor den opperzangmeester.

1. Op U, Jehova! heb ik vertrouwd, — maak mij

niet beschaamd in eeuwigheid, verlos mij door Uwe gerechtigheid. 2. Neig Uw oor tot mij, verlos mij haastelijk! Wees mij tot een sterken rotssteen, tot een versterkt huis, om mij te bewaren. 3. Want Gij zijt mijn burg en mijn bolwerk, leid mij dan en voer mij dan uit om Uws naams wil. 4. Voer mij uit het net, dat zij in het verborgen voor mij gespannen hebben, want Gij zijt mijne Sterkte.

1. *Op U, Heere!* Als sommigen meenen, dat David dezen Psalm vervaardigd heeft, toen hij boven verwachting ongedeerd uit de woestijn Maon was ontvlucht, dan heb ik daar geen bezwaar bij, hoewel het slechts eene twijfelachtige gissing blijft; — in elk geval verhaalt hij een zijner grootste gevaren, of ook meerdere. In het begin nu verhaalt hij, welke gebedsvorm hij gebruikt heeft in zijn kruis en angst; en met welke woorden drukt hij zijn bijzonder heftige aandoeningen uit! Hij zoekt een bewijs in zijn geloof, omdat hij op den Heere vertrouwd heeft, of ook nog vertrouwt, want het werkwoord in den verledenen tijd schijnt eene voordurende handeling uit te drukken. Want dat beginsel hield hij vast, dat de verwachting, die op God berust, ons nooit beschaamd maakt. Ondertusschen vermeldt hij niets anders dan het vertrouwen alleen, zichzelf daarom slechts redding voorspellende, omdat hij gelooft door de hulp en de genade van God gered te zullen worden; — omdat overigens deze meening reeds elders verklaard was en nog op meer plaatsen ons zal tegenkomen, is het voldoende haar met een enkel woord vermeld te hebben. Mochten allen daarin zichzelven oefenen, om met David te kunnen getuigen, — zoo dikwijls wij tot God naderen, — dat uit deze bron al onze gebeden voortkomen, omdat wij overtuigd zijn, dat ons heil in de hand Gods is gelegen.

Het toevoegsel »*tot in eeuwigheid*" kan op tweeërlei wijzen verklaard worden. Omdat namelijk God somtijds Zijne genade inhoudt, zou de zin niet slecht passen: Hoewel ik nu verstoken wordt van Uwe hulp, verwerp mij toch niet tot het einde toe of voortdurend; — daarom zou David, zich willende wapenen door geduld tegen de beproevingen, een tegenstelling willen maken tusschen tijdelijke tegenspoeden en eene voortdurende misrekening. Indien iemand liever aldus wil vertalen: Dat David bad, dat God in alle rampen welk hem overkwamen, hem terzijde

mocht staan en hulpe bieden en dat hij terstond, naarmate de omstandigheden het vorderen zouden, de handen uitstak om hulp; — dan verwerp ik ook die meening niet.

Hij vraagt *verlost te worden door de gerechtigheid Gods*, omdat God, juist door het bewaren van het eenmaal geschonken vertrouwen Zijner dienstknechten, zich rechtvaardig betoont. Al te vernuftig redeneeren zij, die zeggen, dat David, omdat hij ontbloot is van eenige gerechtigheid van eigene goede werken, de toevlucht neemt tot de rechtvaardigheid, waarmede God de Zijnen begiftigt. Dwaas is het echter wat anderen beweren, dat God om Zijne rechtvaardigheid de heiligen bewaart; omdat zij namelijk zich zóo verdienstelijk hebben gedragen, dat het billijk is hun het loon uit te betalen. Want uit het veelvuldig gebruik in de Psalmen kan men gereed opmaken, dat de rechvaardigheid Gods gebruikt wordt in den zin van het geloof, waarmede God al de zijnen beschermt, die zich onder Zijne hoede en bescherming stellen. Derhalve versterkt David zijn verwachting uit de natuur van God, omdat Deze Zichzelf niet kan verloochenen.

2. *Neig Uw oor tot mij.* Dezé woorden drukken uit, met welk een vuur David was bezield, om te bidden, want niet op de wijze der redenaars zet hij glans en sierlijkheid bij aan Zijne rede, maar beschrijft hij slechts de hevigheid zijner aandoening met een geschikte keuze van woorden. Ook uit de haast blijkt de grootheid van het gevaar, alsof hij zeide, dat het spoedig met zijn leven gedaan zou zijn, als God niet spoedig ter hulpe snelde. Met de woorden *burg*, *bolwerk* en *rotssteen* verstaat hij, dat hij zelf niet in staat was weerstand te bieden aan zijne vijanden, en dat daarom zijn eenige hoop berustte op de bescherming Gods.

3. *Want Gij zijt mijn burg.* Dit vers kan doorloopend gelezen worden: Omdat Gij voor mij zijt als een versterkte burg, kunt gij om Uws naams wil mij leiden en voeren gedurende gansch mijn leven; zoo zou dan het voegwoord »en" of »*dan*" overbodig zijn. Ik voor mij ben echter eene andere meening toegedaan, dat David namelijk met deze tusschengeplaatste overdenking niet alleen zichzelven aanspoort tot meer ijver in het gebed maar ook zijn geloof versterkt aan een goeden uitkomst. Want wij weten, dat het eene eigenaardigheid van hem is in zijn gebeden door een te mengen, wat de twijfel kan wegnemen en de zekerheid versterken. Nadat hij derhalve zijn nood heeft verklaard, om reeds daardoor weder moed te verzamelen en zich op te beuren, verzekert hij, dat hij gewisselijk zijn wensch zal verkrijgen. Eerst had

hij gezegd: Wees mij tot een rotssteen en een bolwerk; en nu voegt hij er aan toe: Gewisselijk Gij zijt mijn burg en mijn bolwerk; te kennen gevende dat hij niet zonder reden die woorden gebruikt heeft, zooals de ongeloovigen gewoon zijn vele dingen van God te begeeren, terwijl de vrees voor een onzekere uitkomst hem wijfelen doet.

Hieruit heeft hij een andere gevolgtrekking gemaakt, dat hij gedurende gansch zijn leven God zal hebben als zijn voortdurenden Leidsman en Bestuurder. Zoo verklaart hij in twee woorden één zaak, wegens de verschillende omstandigheden en (zoo verklaar ik het ten minste) de ongelijke lotgevallen, waarin een mensch in zijn leven verkeeren kan; — alsof hij gezegd had: Hetzij ik moet kruipen over steile bergen, hetzij ik moet gaan over oneffene wegen, hetzij ik moet wandelen tusschen doornen en struiken, altijd vertrouw ik, dat Gij mij zult leiden. Omdat bovendien de menschen de oorzaak van hun wankelen in zichzelf kunnen vinden, bidt David terecht, dat God Zijn naam of eer zal gedenken; door geen andere oorzaak toch wordt Hij bewogen, om ons te helpen. Daarom moeten wij onthouden, dat, terwijl Gods naam gesteld wordt tegenover onze verdiensten, deze ook als de eenige oorzaak geldt van ons geluk.

In het volgende vers schijnt hij de hinderlagen en bedreigerijen, waardoor hij omringd was van de vijanden, aan te duiden onder het beeld van „*netten*". Want wij weten, dat er dikwijls samenzweringen zijn geweest tegen zijn leven; waaraan hij moeilijk ontkomen kon; want zijne vijanden munten uit in groote slimheid, en door die ongewone haat waren zij veel te begeerig, om hem ten val te brengen, dan dat hij als mensch zich daarvoor kon wachten. Daarom noemt hij God zijne sterkte, alsof hij zeggen wilde, dat dit voldoende was, om alle valstrikken te vernietigen, waarin hij ziet, dat de ongelukkige menschen zijn verward.

5. In Uwe hand zal ik mijnen geest bevelen, Gij hebt mij verlost, o Jehova! Gij, God der waarheid! 6. Ik haat degenen, die op valsche ijdelheden achtgeven; maar ik heb op Jehova vertrouwd. 7. Ik zal opspringen van vreugde en mij verblijden in Uwe goedheid; omdat Gij mijn ongeluk hebt aanschouwd; Gij hebt mijne ziel in haar benauwdheid gekend. 8. En

Gij hebt mij niet besloten in de hand des vijands; Gij hebt mijne voeten in de ruimte gezet.

5. *In Uwe hand.* Andermaal stelt David Gode zijn geloof voor, en getuigt hij zoozeer de voorzienigheid Gods te erkennen, dat hij zijne zorgen daarop wentelt. Want een ieder, die zich op God verlaat, maakt Hem niet alleen tot een rechter over leven en dood, maar legt zich ook te midden van alle gevaren rustig onder Zijne bescherming neder. Zonder twijfel geeft hij door den toekomenden tijd een voortdurende handeling te kennen en kan het daarom ook goed in den tegenwoordigen tijd vertaald worden. Men moet er wel om denken, dat niemand in waarheid zijn leven aan God kan bevelen of hij gevoelt, waar hij zich door duizend dooden zag omringd, dat dat leven aan een draad hing of weinig verschilde van een wind, die vervliegt. Zoo doet David ook in de uiterste wanhoop, wat hem alleen nog overbleef, dat hij steunde op God, als den bewaarder en beschermer zijns levens en zóo zijn levensweg voortzet. Wel is het een wonder, terwijl wij allen over zooveel bezorgd zijn, dat nog geen honderdste deel zóo wijs is geworden, om zijn leven in Gods hand te stellen. Vroolijk en onbezorgd leven velen van den eenen dag in den anderen, alsof hun leven een rustig nestje was en vrij van alle ongemak; maar zoodra bevangt hen niet de vrees voor het een of ander, of door den angst hebben zij allen moed verloren. Daardoor komt het, dat zij zich nooit tot God wenden, want òf zij bedriegen zich met ijdele voorspiegelingen òf door angst verslagen en door vrees getroffen hebben zij geen gevoel voor Zijn Vaderlijke zorg. En omdat bovendien wij door de velerlei zorgen onrustig gedreven worden en wij somtijds daardoor ook in gevaren komen, of van den rechten koers van onze plicht worden afgerukt of althans buiten onze gewone kalmte gebracht worden; is dit het eenige middel, om allen tot rust te brengen, dat God, Die de oorsprong is van ons leven, dat ook bewaart; alleen dit kan ons van alle lasten ontheffen, opdat de wanhoop ons niet vertere, als wij door zware droefheid bevangen zijn. En als God nu de zorg voor ons leven op Zich wil nemen en dat wil blijven doen, al bedreigt ons de dood van verschillende zijden, laten wij er dan altijd om denken tot Hem de toevlucht te nemen. Ja, hoe meer een ieder in gevaren gewikkeld is, des te meer moet hij zich oefenen in deze overdenking, moet dit voor ons tenslotte het schild wezen, om alle gevaren af te wenden, moeten wij tegenover alle vlagen en stormen deze stel-

ling innemen, dat God toch, ofschoon het ging om ons leven, de getrouwe bewaarder er van is. Hieruit moet dan de bede geboren worden: dat God op Zich neme dat te beschermen en te beschutten. Dit vertrouwen zal ook tengevolge hebben dat een ieder met volvaardigheid des gemoeds zich schikt, om het ambt te bekleeden, waartoe hij geroepen is en standvastig en zonder vrees tot het einde toe volhardt. Want vandaar komt het ook dat zoovelen lui zijn en traag, zij zijn al te veel bezorgd, als zij verschrikt worden door gevaren en tegenspoeden, en zij laten daardoor geen plaats voor de voorzienigheid Gods. Een ieder dan ook, die tenslotte zijn rust niet vindt in de bescherming Gods, zoodat hij aan Diens trouwe hoede zijn leven aanbeveelt, weet nog niet, wat het zegt te leven. Daarentegen zal een elk, die Gode de bewaring zijns levens toevertrouwt, niet twijfelen, of hij zal zelfs veilig wezen te midden van den dood. Want men moet niet daarom alleen zijn leven stellen in de hand Gods, om in de wereld te blijven leven, maar ook, om in den dood zelfs bewaard te worden voor verderf, zooals Christus door Zijn voorbeeld geleerd heeft. Want evenals David te midden van doodsgevaren de verlenging van zijn leven begeerde, zoo heeft Christus de grens van dit brooze leven overschreden, opdat in den dood de geest levend zou blijven. Dat is dan ook het algemeene gebed der geloovigen, als zij hun leven Gode bevelen, dat het allereerst door Zijn macht beschermd worde, zoolang als het in de wereld aan gevaren onderhevig is, — maar dat het ook in den dood, waarin niets dan verderf wordt gezien, door Zijne bijzondere bewaking ongeschonden bewaard wordt. Zoo kan dan voor zeker gehouden worden, dat wij noch in dit leven noch in den dood ooit door God verlaten worden, omdat Hij hen, welke Hij tot aan het einde veilig door het leven geleid heeft, eindelijk bij hun dood tot Zich opneemt.

Dit is een van de voornaamste plaatsen uit de Schrift, die het meeste geschikt is, om het kleingeloof te genezen; opdat ten eerste de geloovigen zich niet pijnigen met verkeerde zorgen en moeilijkheden meer dan goed is, vervolgens dat zij niet van vrees, verbijsterd, hun plicht verzuimen, dat zij niet overslaan tot ijdele verwachtingen of vervallen tot bedriegelijke hulpmiddelen, opdat zij niet van vrees bezwijken en huiverig zijn voor den dood; die toch alleen het vleesch kan verderven, maar niet de zielen kan dooden. Vooral kan het ons in staat stellen alle verzoekingen te doorstaan, dat Christus stervende Zijn ziel den Vader bevolen heeft, en daardoor op Zich heeft genomen, om al de zielen der Zijnen te bewaren; zooals dan ook Stephanus (Hand. 7 : 59.).

Hem aanroept als zijn bewaarder: Heere Jezus! zegt hij, onvang mijnen geest. Omdat overigens de ziel de zetel is van het leven, wordt zij, zooals algemeen bekend is, genomen in den zin van het leven.

Gij hebt mij verlost. Als sommigen den verledenen tijd vertalen in den toekomende, dan komt het mij voor, dat het zonder reden gebeurt; want zonder twijfel spoort David zichzelven aan tot meer geloof, door zich in geheugen te roepen de bewijzen van Gods genade, welke hij reeds ondervonden had. Want dat geeft ons geen geringe moed voor de toekomst, dat wij zeker overtuigd kunnen zijn van de zorg van God voor ons leven, indien Hij reeds vroeger onze redder is geweest. En hierbij past dan ook de eerenaam, welken hij aan God geeft. Want hij noemt God: waar of getrouw, omdat hij gelooft, dat Deze in de toekomst Dezelfde zal blijven van vroeger, — zoo verbindt hij dan in dit gebed het vertrouwen en de hoop op toekomstige hulp met de vroegere weldaden, alsof hij zeide: Heere! Gij; Die altijd Uw zelf gelijk blijft, en niet als de menschen van gezindheid verandert, — Die reeds vroeger bewezen hebt voor mijn heil te willen waken, — nu stel ik mijn ziel in Uw handen, die Gij gered hebt. Wat David hier zegt van het aardsche leven, dat brengt Paulus over op de hemelsche gelukzaligheid (2 Tim. 1 : 12): Ik weet, zegt hij, Wien ik geloofd heb en dat Hij machtig is (het pand bij Hem) weggelegd te bewaren. En voorzeker, als David uit zijn tijdelijke redding zooveel vertrouwen getrokken heeft, dan zijn wij meer dan slecht en ondankbaar, als de verlossing, welke Christus door Zijn bloed heeft verworven ons niet toerust met eene onoverwinnelijke kracht tegen alle lagen des Satans.

6. *Ik haat.* Om des te beter uit te drukken, dat zijn vertrouwen geheel op God was gevestigd, verzekert hij, dat hij vrij was van zondige hartstochten, die gewoonlijk onze gedachten van God afwenden en waaraan de geloovigen het meeste lijden. Want door het tegenovergestelde voor te stellen, verduidelijkt hij (zooals we weten) dikwerf een zaak. Overigens is het geheel verkeerd het Hebreeuwsche woord, dat wij door ijdelheden vertaald hebben, te doen slaan op de magische kunsten, — zooals sommige vertalers doen. Wel beken ik, dat de Oosterlingen zeer licht tot allerlei bedriegerijen overhellen, zoodat het een algemeene fout onder hen is; maar, omdat de Satan door ontelbare bedriegerijen de gemoederen der menschen verstrikt en door zoovele aanlokselen van God afwendt, is het geenszins aan te nemen, dat de Profeet slechts op één bijzonder soort zou doelen. Alle ijdele

verwachtingen derhalve, welke wij koesteren en die ons afhouden van het vertrouwen op God, noemt David in 't algemeen: *ijdelheden* en wel van bedrog of leugen; want, ofschoon zij voor een tijd door hunne schitterende vertooning ons streelen, aan het einde toch bedriegen en misleiden zij. Daarom getuigt hij, dat hij alle ijdelheden heeft weggeworpen, waarmede de menschen gewoonlijk hunne ingebeelde verwachtingen voeden en dat hij zich op God alleen verlaat. Omdat derhalve niet alleen een ieder verblind wordt door de valsche aanlokselen der wereld, maar de een ook nog den ander bedriegt, — vermeldt de Profeet met nadruk, dat hij allen haat, die zich met dergelijke leugens inlaten; zoo moeilijk als het voor ons is er aan te ontkomen, indien wij tenminste niet in hun schandelijke netten willen gevangen worden. Het tweede lid moet met het eerste in één volgorde gelezen worden, *op Jehova heb ik vertrouwd*, omdat hij zoowel de oorzaak van zijn haat vermeldt, als tegelijk de getuigenis aflegt, dat de menschen niet hun vertrouwen op God stellen, als zij niet terugschrikken voor allerlei verleiding.

7. *Ik zal opspringen van vreugde.* Hier voegt David eene dankzegging in; hoewel velen het er liever voor houden, dat de rede hier afgebroken is, en dat David de belofte doet, als hij eenmaal uit het tegenwoordig gevaar zal gered zijn. Omdat er echter geene voorwaarde bijgevoegd wordt, hel ik meer over tot dat gevoelen, dat hij zijn gebed eensklaps afbreekt en zich reeds de goede uitkomst voor oogen stelt, waarvoor hij terecht nu dank betuigt, en het is dan ook geen wonder, dat in de Psalmen verschillende aandoeningen dooreen worden gemengd, als David daarin zoowel zijn beproevingen als zijn geloofsstrijd beschreven heeft; — en omdat hij daarna, als reeds in het bereik van zijn geluk, den lof van God bezongen heeft, vat hij verschillende tijden samen. Zoo zegt hij ook hier, dat *zijn ongeluk* door God *aanschouwd was*, onder die aanschouwing verstaande het gevolg van de hem verschafte hulp; en om zich hier nog beter door te bevestigen in zijn geloof, voegt hij er aan toe, dat hij niet overgeleverd was *in de handen der vijanden.* Daar ligt in die woorden een stilzwijgende tegenstelling, dat hij, hoewel van alle zijden omringd door zware tegenspoeden, op wondervolle wijze door God was bevrijd. Ook heeft op dezelfde zaak betrekking, wat er aan toegevoegd wordt, dat zijne voeten in de ruimte gezet waren, omdat daardoor een plotselinge en onverwachte verandering wordt aangeduid.

9. Wees mij genadig, Jehova! want ik ben bange, — mijn oog, mijn ziel en mijn buik zijn vergaan van toorn. 10. Want mijn leven is verteerd van droefenis, en mijne jaren van zuchten; mijne kracht is vervallen in mijn ongeluk en mijne beenderen zijn verdord. 11. Vanwege al mijne vijanden ben ik tot een schande geworden ook voor mijne naburen en tot een schrik voor mijne bekenden; en die mij buiten zien, vlieden voor mij. 12. Als een doode ben ik van harte overgegeven aan de vergetelheid, ik ben geworden als een verbroken vat. 13. Want ik heb de smaadredenen van velen gehoord; vrees was er van alle zijden, als zij te zamen beraadslagen tegen mij en bedenken om mijne ziel te nemen.

9. *Wees mij genadig, Jehova!* Door die veelvuldige klaagtonen drukt hij nog meer uit de grootte van zijn ongeluk en van zijn smart, om God te neigen tot zijn hulp, niet omdat God nog redenen noodig heeft, om overtuigd te worden van de noodzakelijkheid, maar omdat Hij de geloovigen vertrouwelijk met Zich laat spreken, en zij zich op die wijze van hun zorgen kunnen verlichten. Want door hoevele rampen zij ook gekweld worden, — zoodra zij die voor God beweenen, worden zij opgewekt tot de goede verwachting, dat zij hulp zullen verkrijgen. Ofschoon nu die uitdrukkingen wel wat overdreven konden schijnen, twijfel ik toch niet of het heeft werkelijk in de bedoeling van David gelegen te openbaren, wat hij in ernst ondervonden heeft. Ten eerste zegt hij, dat zijn oogen, zijn ziel en zijn buik van verdriet verteerd waren, waaruit wel blijkt, dat hij niet licht en niet voor een korten tijd door het kwellende van deze rampen geplaagd was. Het was tenminste zijne gewoonte niet door de kleinste aanleiding in toorn ontstoken te worden en zich op te houden met een onmatig vertoon van droefheid; hij was dan ook van vroeger er aan gewoon geraakt, om tegenspoed te verdragen. Tot zulk een mate van verontwaardiging brak hij dan ook niet uit dan slechts in den zwaarsten en meest ondenkbaren tegenspoed. Reeds door het woord »*toorn*" toont hij niet zulk een standvastigheid te bezitten en zoo vrij van allen hartstocht niet te zijn,

dat zijn smart niet uit kon breken in een al te groote hevigheid en onstuimigheid. We kunnen hieruit leeren, dat de heiligen dikwerf een zwaren strijd hadden te voeren met hunnen hartstochten, en dat hun geduld niet vrij was van een zekere treurigheid, terwijl zij toch na bange worsteling eindelijk dit hebben verkregen, dat de opeenhooping hunner rampen hen niet overstelpte.

Onder *leven* verstaan sommigen het levensgevoel, en, al zal ik dit niet geheel verwerpen, toch wil ik liever eenvoudig verklaren, dat hij, verteerd van droefheid, zijn leven en zijn jaren voelde wegvlieten en verteren. En met deze woorden beklaagt hij zich wederom niet zoozeer over zijn weekheid als wel over de hevigheid der smarten, ofschoon David zich alllerminst ontziet zijn zwakheid, waarvoor hij een middel zocht, eerlijk te bekennen.

Als hij zegt: dat *zijn kracht vervallen is onder zijn ongeluk*, dan willen sommigen dat liever vertalen: onder zijn onrecht; — en, ik moet bekennen, dat het Hebreeuwsche woord beide beteekenissen heeft, ja vaker nog beteekent misdrijf en schuld; maar, omdat het somtijds wordt gebruikt voor straf, heb ik dat gekozen, wat het meest scheen overeen te komen met het verband. Ofschoon het waar is, dat David altijd al zijne rampen, welke hij ondervond, aan zijn eigen schuld toeschreef, is het toch te begrijpen, dat, als hij nu slechts zijn ongelukken verhaalt en de oorzaak verzwijgt, hij éêne zaak op verschillende manieren naar oude gewoonte uitdrukt.

11. *Vanwege al mijne vijanden.* Sommigen vertalen: onder mijne vijanden en, omdat het Hebreeuwsche voorzetsel »mé" dikwerf in een vergelijkenden zin genomen wordt, verkiezen zij deze beteekenis, omdat Davids vrienden en familie meer dan iemand zijner vijanden hem voor een schandvlek hielden. Maar, mijns inziens, heeft hij iets anders willen zeggen: omdat hij algemeen gehaat was en zijne vijanden bijna het geheele volk tot hunne partij hadden getrokken, zou hij in een slechten naam gestaan hebben bij vrienden en verwanten; evenals een algemeen oordeel als een hevige storm gewoonlijk onze harten medesleept; — ik houd er voor, dat ook, om dit duidelijker te maken, het voegwoord »en" geplaatst is, omdat David niet alleen door de vreemden, aan wie hij te voren onbekend was, maar ook door zijn voorname vrienden versmaad was. Hij voegt er ook bij, dat zij hem ontweken hebben, toen zij hem van verre zagen. Want door het bijwoord »*buiten*" drukt hij uit, dat zij zich niet verwaardigden een ongelukkig mensch te naderen, ja, dat zij, om maar elke aanraking

met het ongeluk te ontkomen, alle aanschouwen, al was het uit de verte, vermeden, omdat zij het voor een bedrog en een schande rekenden eenig teeken van vriendschap te geven.

12. *Ik ben overgegeven aan de vergetelheid.* Hij zet denzelfden gedachtegang voort en klaagt, dat de herinnerig aan hem bij alle menschen evengoed verdwenen was, alsof hij was gestorven. Want, al blijft van sommige afgestorvenen nog eene herinnering achter bij de overlevenden, van de meesten toch wordt zij uitgeroeid, want er blijft geene gemeenschap meer over en de levenden kunnen de dooden geen enkelen dienst meer bewijzen noch in het een of ander meer helpen. Hij versterkt die gedachte door het beeld van een gebroken vat, waarmede hij een verwerping en verachting ten laatste aanduidt; alsof hij gezegd had, dat hij zels geen plaats of opmerking meer waardig gekeurd werd. Hij voegt er ten slotte bij, dat hij overal door allerlei smaadredenen vervolgd werd en hem op allerlei wijzen schrik werd aangejaagd. Hoewel het mij meer zou aanstaan het Hebreeuwsche woord »rabim" door »grooten" te vertalen dan door »velen". Want de schande wordt er door verhoogd, indien de aanzienlijken, die evenveel door hun oordeel als door hun gezag invloed uitoefenen, ons te schande maken en uitmaken voor misdadigers; want bij het mindere volk geldt het reeds als een voorloopig vonnis, al wat door hen wordt beweerd. Uitnemend zou dus deze beteekenis hier passen, dat David door al de voorname lieden op smadelijke wijze veroordeeld was, zoodat de onschuld van dezen ongelukkigen man moest lijden onder den glans van hen. Wat hij er onmiddelijk op laat volgen bevestigt dit gevoelen nog: *vrees was er van alle zijden, als zij te zamen beraadslagen.* Want, daar hij over dezelfde dingen spreekt, past dit zonder twijfel beter op de aanzienlijken dan op het gemeene volk. Verder zien wij, dat de ongeloovigen op zulk een bedriegelijke wijze plannen tegen David gesmeed hebben, om hem ten gronde te richten, dat zij eerst hem hebben gehaat gemaakt alsof hij een misdadiger en boosdoener was. Zoo ook hebben zij hem met hunne beschimpingen beleedigd, dat zij hunne schaamteloosheid bedekten met een vernis van waardigheid, terwijl zij zich toch toelegden op zijn verderf als op iemand, die in geen enkel opzicht meer geduld mocht worden. Het is dan ook geen wonder, dat hij onder zoovele en zulke hevige beproevingen geleid (zooals onlangs gebleken was) diep gewond was in zijn gemoed.

14. Ik echter heb op U vertrouwd, Jehova! ik

zeide: Gij zijt mijn God. 15. In Uwe hand zijn mijne tijden, verlos mij uit de hand mijner vijanden en van mijne vervolgers. 16. Laat Uw aangezicht lichten over Uwen knecht, red mij naar Uwe goedertierenheid. 17. Jehova! laat mij niet beschaamd worden, want tot U heb ik geroepen; laat de goddeloozen beschaamd worden, laat hen zwijgen in het graf. 18. Dat de leugenachtige lippen verstommen, die hardelijk spreken tegen een rechtvaardige in hoogmoed en verachting.

14 *Ik echter heb op U vertrouwd, enz.* Hier wordt het Hebreeuwsche voegwoord »we" gebruikt, maar in plaats van een tegenstelling: »maar" of »echter". Want, door tegenover al het geweld der beproevingen, die hij verhaald heeft, de standvastigheid van zijn geloof te plaatsen, ontkent David, dat hij ooit gewankeld heeft, maar veel meer dat hij vast heeft gestaan in zijne verwachting, dat God hem heil beschikken zou. Toch bekent hij niet zoo moedig geweest te zijn, dat hij niet door de zwakheid van zijn vleesch bijna overstelpt was blijven liggen. Want, hoe tegenstrijdig ook in hun soort, toch moeten deze dingen tegelijk vereenigd worden, dat hij verteerd werd van smart en bijna van alle kracht beroofd was en toch door zulk een goede hoop gesteund werd, dat hij niet afliet van tot God te bidden. Zóo was hij dan ook gewikkeld in duisternissen van droefheid en bittere ellende, dat toch het verborgen licht van zijn geloof in zijn hart scheen; zóo zuchtte hij onder den ontzachelijken last zijner beproevingen, dat hij toch moed behield, om tot God te bidden. Hij werd derhalve onder de vele tegenspoeden gesteund, om toch deze belijdenis nog te kunnen uiten. Hij beschrijft daarna het middel zijner hoop, dat hij namelijk aldus bij zichzelven overlegd heeft, dat God hem nooit verlaten zou. Maar men moet ook letten op de manier van spreken: *Ik heb gezegd, Gij zijt mijn God*, en door dat woord duidt hij aan, dat hij zoo verzekerd was in zijn gemoed, dat hij geen gelegenheid open liet voor twijfel. Want zoolang die overtuiging nog niet de overhand in ons behaald heeft, zoodat zij onze gedachten in beslag neemt, zullen wij altijd onzeker heen en weder geslingerd worden. Toch moet opgemerkt worden, dat dit »zeggen" niet alleen een inwendige en geheime zaak is, zoodat het meer in het hart dan in den mond weerklinkt, maar dat het ook tot God zelf gericht

wordt als tot den eenigen getuige. Want, als wij zien dat ons geloof door de geheele wereld bespot wordt, dan is niets moeilijker dan het woord alleen tot God te richten en te berusten in dit eenige getuigenis van ons geweten, dat Hij onze God is. Dat is dan ook eerst het bewijs, dat we gelooven, hoe hevig de golven zich ook verheffen, welke harde windvlagen ons ook heen en weder slingeren, als wij dit beginsel vasthouden, dat wij door God worden beschermd, en vrijuit met Hem op deze wijze kunnen spreken: Gij zijt onze God.

15. *In Uwe hand.* Om met des te meer aandrang Gode zijn geluk te bevelen, verkondigt hij steunende op Diens bescherming zich niet een toevallige of onzekere uitkomst in te beelden, — waarvoor juist de menschen in 't algemeen zoo bevreesd zijn. Want het is hetzelfde, alsof hij gezegd had: Heere! bij U berust de beschikking en de macht voor mijn sterven en leven. Ofschoon ik meen, dat hij niet zonder reden het meervoud gebruikt heeft, maar om daarmede te doelen op de verschillende omstandigheden, waarin een menschenleven verkeeren kan; dit woord toch te verklaren in den zin van den levensduur, komt mij onbeteekenend voor; want dan had David eenvoudig kunnen zeggen, dat of zijn tijd of zijne dagen in de hand Gods waren. Daarom twijfel ik niet of hij denkt hier aan de verschillende uitkomsten en de gevaren, welke voortdurend boven zijn hoofd hangen en aan de vele onverwachte gebeurtenissen, die plotseling kunnen opkomen, maar geeft zich toch zonder vreeze over aan de voorzienigheid Gods; want hij hield zich vast verzekerd, dat daardoor zoowel de voorspoed als de tegenspoed geregeld worden, zooals men dat noemt. Wij zien ten eerste, dat hij niet alleen in 't algemeen God den Bestuurder der wereld noemt, maar dat hij ook verzekert, dat zijn leven was in Diens hand; en dat niet maar zoo eenvoudig zonder meer, maar dat het onder de meest verschillende omstandigheden, onder de grootste wissellingen altijd geplaatst was onder Gods hand. Hieruit leidt hij ook de bede af, dat hij verlost mag worden uit de hand zijner vijanden,

16. *Laat Uw aangezicht lichten over Uwen knecht.* Wij hebben het reeds op een andere plaats gezegd en zullen het later op meer plaatsen zien, dat deze manier van spreken ontleend is aan de algemeene ondervinding der menschen, die meenen door God niet opgemerkt te worden, als Deze niet door de feiten en uitkomsten toont voor hen te zorgen: want de tegenspoeden verbergen op dezelfde wijze Zijn aangezicht als de wolken het licht

van de zon. Daarom bidt David, dat God door Zijn aanwezige hulp toone, dat Hij hem gunstig is en genegen; wat niet zoo gemakkelijk gezien kon worden in den nevel zijner tegenspoeden. Ofschoon het op twee manieren gezegd kan worden, dat Hij Zijn aangezicht over ons lichten laat, of wanneer Hij Zijne oogen opent om op onze zaken te letten of wanneer Hij ons Zijn gunst laat zien. Wel zijn deze twee zaken niet van elkander te scheiden, en hangt feitelijk het eene van het andere af. Maar in de eerste manier van spreken wordt er naar onze menschelijke waarneming eene verandering aan God toegeschreven, welke eigenlijk bij God niet voorkomt.

De tweede manier van spreken drukt uit, dat meer aan onze zijde dan aan Gods zijde de oogen gesloten zijn of blind, wanneer God niet schijnt te letten op onze ellende. Met het woord *verlossen* drukt hij uit, wat hij vroeger gewild had; omdat er toen namelijk geen enkel middel scheen te bestaan om gered te worden, wekt hij zichzelven op, om een goede verwachting hiervan te hebben, door de goedheid Gods voorop te stellen.

17. *Jehova! laat mij niet beschaamd worden.* Hij vervolgt zijn gebed en om nog meer in zijne verwachting versterkt te worden, maakt hij eene vergelijking tuschen zichzelf en zijne vijanden; omdat het een dubbele onmogelijkheid zou geweest zijn, als zij ongestraft ontkwamen, wier ongeloof openlijk den toorn Gods inriep, en dat aan den anderen kant een onschuldig mensch, die zich op God verliet, door zijn teleurgestelde verwachting tot een bespotting kon strekken. Zoo zien wij dan, wat voor beteekenis er ligt in de vergelijking. Verder plaatst hij nu, in plaats van zijn geloof of vertrouwen uit te drukken, dit gebed en terecht; want het is noodig de toevlucht te nemen tot God, en ieder, die zich verlaat op Diens voorzienigheid, moet zijne gebeden en roepstemmen opzenden. *Zwijgen in het graf* heeft denzelfden zin als dat de goddeloozen door den dood verhinderd worden, om meer kwaad toe te brengen. Dat zwijgen wordt dan ook zoowel gesteld tegenover hun listige en bedriegelijke plannen als tegenover hunne onbedwingbare trotschheid. Daarom voegt hij er spoedig in het volgende vers aan toe: *dat hunne leugenachtige lippen verstommen.* Ik meen, dat hij met dit woord zoowel heeft willen uitdrukken hun listigheid, hun zoo licht geloofelijke maar toch voorgewende voorwendsels en hun smaad, als ook hun opgeblazen pocherij. Want hij zegt, dat ze hardelijk spreken tegen de rechtvaardigen en dat wel in trotschheid en verachting. Want het was eene geheel verkeerde zelfverheffing, welke de

vijanden van David zoo overmoedig liegen deed, en die bijna altijd van zelf tot schelden overslaat, het kan bijna niet anders of iemand, die zichzelf voor meer dan rechtvaardig houdt, moet verachtelijk en uit de hoogte op anderen neerzien.

19. Hoe groot is Uw goedheid, die Gij verborgen hebt voor de degenen, die U vreezen, die Gij getoond hebt aan degenen, die op U vertrouwen in de tegenwoordigheid der menschenkinderen.
20. Gij zult ze verbergen in het verborgene Uws aangezichts, Gij zult ze versteken voor de trotschheden des mans, voor den twist der tongen in een hut.
21. Geloofd zij Jehova, want Hij heeft Zijne goedheid aan mij wonderlijk gemaakt als in eene versterkte stad.

19. *Hoe groot is Uw goedheid.* In dit vêrs roept hij uit, dat God weldadig en mild is jegens Zijne dienaars, meer dan ons verstand kan bevatten. Want de goedheid wordt hier genomen in de plaats van het gevolg hiervan. De vragenderwijs gestelde zin bevat niet weinig verheffing; want David verkondigt niet op eenvoudige wijze de welwillendheid Gods, maar wordt als vervoerd in bewondering door de goedheid, welke hij ondervonden had. Want zonder twijfel breekt hij, door eigen ervaring geleid, in dezen loftoon uit, omdat hij op wonderlijke en ongedachte wijze uit zijn rampen verlost was. Daarom spoort hij de geloovigen door zijn voorbeeld aan zich nog meer te verheffen dan zij zelf wel begrijpen kunnen, opdat zij nog meer zich zelven beloven en verwachten van de genade Gods, dan het menschelijk verstand vatten kan. Hij zegt, dat de goedheid Gods voor Zijne dienstknechten verborgen is, omdat het een schat is voor hen bijzonderlijk bestemd. Want ofschoon Diens goedheid op allerlei wijzen getoond wordt ook aan de goddeloozen en onwaardigen, en ongelijk door hen gezien wordt; toch openbaart zij zich overvloediger en rijker jegens de geloovigen; want alleen zij genieten alle weldaden Gods tot hun nut. Voeg er nog bij, dat God, al laat Hij Zijn zon opgaan over boozen en goeden (Matth. 5 : 45), Zich zelfs jegens de wilde dieren vrijgevig betoont; dan verklaart het zich ook, dat Hij in waarheid en zonder twijfel zich alleen aan Zijne dienstknechten als een Vader betoont. Niet zonder reden wordt dan ook de goedheid Gods voor de geloovigen ver-

borgen genoemd, omdat Hij zich jegens hen meer van nabij en vertrouwelijker laat kennen. Sommigen vatten die verborgene goedheid Gods nog veel ingewikkelder op; — omdat God namelijk Zijne kinderen dikwerf met kruis en ellende bezoekt, zou Hij zoodoende Zijne genade jegens hen verbergen en toch hen niet vergeten. Toch is het verkiezelijker het te nemen in den zin van een verborgen schat, of men moest het soms liever laten slaan op de waarneming der geloovigen. Want alleen zij ontvangen voor hnn gemoed eene vrucht van de weldadigheid Gods; omdat eene onbeschaamde domheid hen verhindert God te erkennen als een weldoend Vader, terwijl zij zich baden in den overvloed, welken zij van Hem ontvingen. Daardoor vervult de goedheid Gods alle deelen der wereld, terwijl zij toch voor het algemeen onbekend blijft. Maar wanneer wij tegenover elkander stellen de geloovigen en de vreemden, dan zal dit de bedoeling van den profeet duidelijker aan den dag brengen. Want evenals een voorzichtig man zóo milddadig jegens allen zal wezen, dat hij toch zijne kinderen of huisgenoten niet te kort doet en door verkwistende geschenken zijn eigen huis niet uitput; zoo is ook God wel weldadig tegenover de vreemden, maar weet Hij toch voor de Zijnen te bewaren, wat hun toekomt als uit kracht van erfenis. Geheel ten onpas voegt Augustinis aan deze woorden toe, dat zij, die zonder geloof sidderen voor het oordeel Gods, geen smaak hebben van Diens goedheid; en zijn dwaling wordt nog duidelijker weerlegd in het volgende lid, waar David verkondigt, dat God de geheele wereld hiervan getuige doet zijn, dat hij namelijk met eene onvergelijke goedheid is vervuld voor Zijne dienstknechten, om te zorgen voor hun geluk. Daaruit kunnen wij ook begrijpen, dat hier niet gesproken wordt over de eeuwige gelukzaligheid, welke de geloovigen in den Hemel wacht, maar over de hulpmiddelen en weldaden, die strekken tot bewaring van het tegenwoordige leven, en die zoo in het licht vallen, dat ook de goddeloozen genoodzaakt worden er ooggetuigen van te zijn. Want ofschoon de wereld met gesloten oogen alle werken Gods voorbij gaat en het liefste niet let op Diens Vaderlijke zorg jegens de heiligen; toch is het zeker, dat de bewijzen daarvan zoo duidelijk elken dag zichtbaar zijn, dat zelfs de goddeloozen het moeten zien, indien zij tenminste het schijnende licht niet geheel uitdooven. Daarom verhaalt David dan ook, dat God Zijn goedheid toont aan de geloovigen in tegenwoordigheid der menschenkinderen, opdat het als een vaste zekerheid blijke, dat het niet tevergeefs is Hem te dienen.

20. *Gij zult ze verbergen in het verborgene.* Hij verheerlijkt de genade Gods hier vooral uit dit oogpunt, dat hij de geloovigen beschermt en vrij waart voor alle schade. Want omdat de Satan zonder ophouden en op allerlei wijzen hun geluk belaagt en de groote meerderheid der wereld hen haat, zijn zij noodzakelijker wijze aan vele gevaren onderhevig. Wanneer dan ook God hen met Zijne hand niet beschermde en onverwachts hun ter hulpe kwam, dan zou hun toestand allerongelukkigst wezen. Hij maakt hier namelijk eene toespeling op die verberging, waarvan hij zoo pas gesproken heeft, ofschoon op het eerste gezicht de vergelijking wat vreemder schijnt; toch drukt hij zeer juist uit, dat de geloovigen alleen hierdoor veilig bewaard worden, als God op hen let. Door dezen lof wordt dan ook op uitnemende wijze de kracht van Gods voorzienigheid aangetoond, dat zij alleen reeds voldoende is, om alle soort van rampen te doen verdwijnen; door Zijne stralen verblindt Hij de oogen aller goddeloozen en ontzenuwt Hij hun macht. Sommigen meenen, dat de profeet hier doelt op het Heiligdom; en al zal ik dit niet geheel verwerpen, toch meen ik, dat dit niet genoeg zeker is. Hij zegt namelijk, dat de geloovigen *verborgen worden voor de trotschheden des mans en de twisten der tongen*; het is bekend met wat een hevige woede de goddeloozen tegen de vromen en eenvoudigen durven optreden, als God ze niet bedwingt. Maar hoe teugelloos hun begeerte en overmoed ook zij, om den vromen toch maar eenige schade toe te brengen, — God maakt uit den glans van Zijn aangezicht hun een schaduw daartegenover. Sommigen vertalen het Hebreeuwsche woord, dat wij hebben overgezet door *trotschheden*, door »samenzweringen" of door »goddeloosheden"; doch zonder reden, en bovendien stemt het niet overeen met de afleiding van het woord, want het is afgeleid van een werkwoord, dat »verheffen" beteekent.

Aan de trotschheid voegt hij toe: *een twist der tongen*, want, ofschoon de kinderen Gods vreezen moeten voor de wreedheid der vijanden, toch heeft hun venijnige kwaadsprekendheid nog de overhand, en David heeft dat meer dan genoeg ervaren. En omdat nu onze goede naam ons nog meer ter harte moet gaan dan ons leven, moeten wij daaruit leeren, zoozeer de rechtvaardigheid te beoefenen, dat wij, steunende op Gods verdediging, allen valschen laster kunnen verachten; en moeten wij er altijd om denken, dat dit juist een bijzondere eigenschap van God is, de Zijnen te vrijwaren voor allen onrechtvaardigen laster.

21. *Geloofd zij Jehova.* De algemeene gedachten, die hij uit-

gesproken heeft, brengt hij nu op zijn eigen persoon over en hij verheerlijkt Gods goedheid, die op zoo wondervolle wijze bleek in de redding van zijn leven. En omdat hij spreekt van een hulp, die overwachts en boven verwachting hem was verschaft in verwarde en verloren omstandigheden, is de meening der vertalers niet ten onrechte, die het voegwoord »*als*" voegen bij het laatste lid: *eene versterkte stad.* Omdat David toch bloot lag voor alle aanvallen en voor allerlei kwade behandeling, prijst hij de hulpe Gods, dat zij hem in zijn naaktheid en gebrek meer waard is geweest dan eene wel versterkte stad of een onoverwinnelijke burg.

22. Ik zeide wel in mijn haasten: Ik ben afgesneden van voor Uwe oogen; dan toch Gij hoordet naar de stem mijner smeekingen, toen ik tot U riep. 23. Bemint Jehova, al zijne gunstgenooten! Jehova bewaart de goloovigen, en vergeldt overvloedig dengene, die zich trotschelijk gedraagt. 24. Zijt sterk en Hij zal zal uw hart versterken, allen gij, die op Jehova vertrouwt.

22. *Ik zeide wel.* David bekent in dit vers, dat hij om zijn ongeloof verdient had, verlaten en verworpen van God om te komen; wel was het eene schandelijke zaak dit voor de menschen te belijden, maar om nog meer de genade van God aan het daglicht te brengen, aarzelt hij niet tot zijn eigene schande dit euvel bekend te maken. Bijna dezelfde belijdenis zullen wij ook van hem vinden in Psalm 116: »Ik zeide in mijn haasten: Alle menschen zijn leugenaars". —

Ik weet, dat het Hebreeuwsche woord, 't welk wij door »*haasten*" vertaald hebben, door velen overgezet wordt door: »vlucht", alsof David willende vluchten voor den dood door dezen angst was overvallen, omdat hij bovenal niet in staat was, om aan hem weerstand te bieden. Maar ik voor mij laat het liever slaan op eene bepaalde gemoedsverwarring. Hetzij men het dan vertaalt door »haasten" of op eene andere wijze, hij bedoelt, dat hij als in den hoogsten nood buiten zichzelven geraakte, door te meenen, dat God niet meer op hem lette. Tegenover dat haasten wordt dan een tot stilstand gebrachte en bedaarde overtuiging uitgesproken, dat David, hoe ook door vrees geslagen, toch niet be-

zweek, alsof die overtuiging vast in zijn gemoed was blijven heerschen. Want wij weten, dat de geloovigen dikwerf door schrikbeelden verontrust worden en door een ongeduldige drift of al te spoedig gedane beloften onverwachts in gevaren gewikkeld worden van ongeloof; maar dat zij daarna toch weder tot zichzelven komen. Dat nu het geloof onder deze beproeving David toch nooit verlaten heeft, dat blijkt wel uit geheel het verband, want hij voegt er spoedig bij, dat zijne gebeden verhoord waren, en indien zijn geloof had opgehouden had hij toch zulk een ernstige gebedsaandoening niet kunnen hebben; het was dus slechts een fout, die alleen aan zijn haasten was toe te schrijven. En indien nu zulk een verkeerde haastige gedachte op kan komen in zulk een heiligen profeet Gods en zulk een voortreffelijken man tot wanhoop kan brengen, hoeveel te meer hebben wij dan te vreezen, dat onze harten in een diep verderf zullen vallen? Ofschoon nu deze belijdenis moet dienen, zooals wij gezegd hebben, om de genade Gods nog meer te verheerlijken, beschrijft toch David voldoende in het tweede lid, dat zijn geloof, hoe ook geschud, toch niet geheel uitgeschud was; omdat hij juist in 't geheel niet met bidden ophield. Dikwerf hebben de heiligen te worstelen met eene aangeborene ongeloovigheid, zoodat zij het eene oogenblik wankelen en het andere oogenblik weder moed verzamelen en beginnen te bidden. En de zwakheid des vleesches verhindert niet dat zij, hoe ook bijna bezweken, zich toch nog als onvermoeide kampvechters Gods vertoonen. Ofschoon nu David vol ijver de beproeving te boven was gekomen, erkent hij toch, dat hij de genade Gods niet waard was, die hij somtijds door zijn twijfelen tegenhield. Want het voegwoord, dat wij vertaalden door »*dan toch*", wordt op deze plaats genomen voor eene tegenstelling; dat David namelijk buiten alle verdiensten om bewaard is geweest, omdat de onmetelijke goedheid Gods strijd voerde met zijn ongeloof. Omdat het Hebreeuwsche woord, waarvan ik spreek, een bevestiging inhoudt, heb ik gemeend het alzoo te moeten vertalen door: dan toch of niettegenstaande. En ik twijfel dan ook niet of hij stelt die goedheid Gods tegenover de verschillende beproevingen, waardoor zijn gemoed begrijpelijkerwijs heen en weder geslingerd was.

23. *Bemint Jehova.* Naar mijn inzien spoort hij hier de geloovigen niet aan tot eerbied en liefde voor God, gelijk velen willen, maar slechts tot vertrouwen, alsof hij ze beval zich geheel aan God te wijden, al hunne hoop op Hem te stellen en

geheel in Hem te rusten, opdat zij niet tot iets anders zouden vervallen. Want vanwaar anders komt het, dat wij zooveel op hebben met onze eigene bedenkselen, als het niet was, omdat wij geen lust hebben in God, zooals het behoorlijk was, en omdat al onze gedachten niet bij Hem alleen bepaald blijven? Daarom bevat deze liefde de hoofdsom van alle wenschen in zich. Allen begeeren natuurlijk goed en gelukkig te leven, maar, terwijl het grootste deel, gevangen door de bekoring der wereld, de leugen en het bedrog bemint, richt nog geen honderdste deel zijne gedachten tot God. — De reden, die er onmiddellijk aan toegevoegd wordt bevestigt deze meening nog. Want de profeet spoort de gunstgenooten Gods aan, om Hem te beminnen, omdat Hij de geloovigen bewaart; het is derhalve, alsof hij ze beval zich te schikken onder de bescherming Gods. Ondertusschen vermaant hij ze met dat alles zich toe te leggen op een rein geweten en de eerlijkheid te betrachten, want God belooft Zijn bescherming aan de rechtvaardigen en oprechten. Als een tegenstelling daarvan verkondigt hij: dat God den trotschaards overvloedig loon uitdeelt; opdat geen verkeerde wangunst ons vervulle, als wij zien, dat het hun voor een tijd voorspoedig gaat, of opdat hun onbeschaamdheid, als zij meenen alles te mogen doen, wat hun goed dunkt, ons ten minste niet wanhopend of mismoedig make. De bedoeling derhalve is: Al verheugen zich de ongeloovigen, dat zij ongestraft zich kunnen overgeven aan hunne wandaden en de geloovigen intusschen in veel vrees en gevaren verkeeren, — houdt gij u dan toch vast aan God en verlaat u op Zijne genade; want de oprechten zal Hij altijd beschermen, maar den hoogmoedigen zal Hij het loon uitbetalen, dat zij verdiend hebben.

Wat het Hebreeuwsche woord: »al jether" betreft, — daar zijn verschillende vertalingen van. Sommigen vertalen het door »trotschheid", in dezen zin: God moge den trotschaards wedergeven naar hunnen troschheid. Anderen vertalen: »tot een hoop" of »buiten de maat"; omdat het Hebreeuwsche woord »jether" een »overschot" aanduidt, waarvoor wij dan gesteld hebben: *overvloedig*. Sommigen willen het doen slaan op de kinderen en kleinkinderen, die uit hun zaad over zullen blijven. Maar, omdat hetzelfde woord vaker genomen wordt voor »voortreffelijkheid", twijfel ik niet of de profeet berispt hier de goddeloozen, dat zij meenen, dat hunne eigene voortreffelijkheid niet alleen als een schild maar ook als eene onoverwinnelijke versterking dient tegen God. Omdat derhalve hun eigene grootheid en macht hen verblindt of liever betoovert op een zoodanige wijs, dat zij er geen bezwaar

in zien zich te werpen op de verschovenen en zwakken, — zegt de Profeet met veel sierlijkheid, dat hun loon betaald wordt naar de grootheid, waarop zij zoo pochen.

24. *Weest sterk.* Deze aansporing heeft op dezelfde zaak betrekking als de voorafgaande, want de standvastigheid, welke hij hier voorschrijft, is gegrond in die liefde Gods, waarvan wij gesproken hebben; wanneer wij namelijk met geheel ons hart de gelukzaligheid omhelzen, welke Hij belooft, en als wij alle aanlokselen der wereld vaarwel zeggen. En toch is die herinnering, om dapper en standvastig te zijn, niet overbodig; want als iemand zich op God verlaten heeft, dan moet hij zich noodzakelijk aangorden en wapenen, om de vele aanvallen des Satans te weerstaan. Een eerste vereischte is het derhalve, dat wij ons met volle gerustheid overgeven aan de trouw en de bescherming Gods en dat het genot van Zijne goedheid al onze zinnen in beslag neemt. Dan zullen wij, toegerust met eene krachtige standvastigheid en eene onverminderde kracht elk oogenblik gereed staan, om nieuwe moeiten te doorstaan. Omdat niemand nu van zichzelven genoeg kracht bezit, beveelt David ons van God te verwachten en te bidden den Geest der sterkte; — en het is wel waard met nadruk daarop te letten. Want wij kunnen hieruit leeren, dat wanneer de Geest Gods ons herinnert aan onzen plicht, dat het er weinig toe doet, hoe groot ieders bekwaamheid is en dat de plicht zelf niet afgemeten wordt naar de bijzondere kracht der menschen; maar dat wij veeleer gedreven worden tot het gebed, dat God alleen, die het vermag te doen, onze misslagen verbetere.

PSALM 32.

INHOUD: Omdat David geducht ondervonden had, welk een ellendige toestand het is Gods straffende hand te gevoelen over onze zonden, roept hij uit, dat dit de voornaamste en eenige inhoud uitmaakt van een gelukkig leven, wanneer God den mensch genadig met zich verzoent, nadat Hij hem alles vergeven heeft. Nadat hij nu voor die verkregen genade gedankt heeft, noodigt hij anderen uit met hem deelgenoot te worden van dat geluk, terwijl hij hun de wijze voorschrijft, waarop dit verkregen kan worden.

Een onderwijzing van David. 1. Welgelukzalig zijn
zij, wien de ongerechtigheid is kwijtgescholden, wier
overtreding bedekt is. 2. Welgelukzalig is de mensch,
wien Jehova de ongerechtigheid niet toerekent en in
wiens geest geen bedrog is.

Het opschrift heeft veel van een zekere bewijsvoering. Sommigen meenen, dat het Hebreeuwsche woord: »maschil" genomen is naar aanleiding van het 7de vers, maar beter is het, wanneer het ziet op den geheelen Psalm. Want, nadat David lang en hevig gekweld was, omdat God door duidelijke teekenen van Zijn toorn hem ernstig kastijdde, — had hij eindelijk genade verkregen, en trekt daaruit een bewijs ten nutte van zichzelf en van de geheele Kerk, om zich en anderen te onderwijzen, wat het voornaamste geluk uitmaakt. Want zonder twijfel verkeeren alle stervelingen in een tijdperk van vrees, totdat zij overtuigd zijn, dat God hun genegen is, of, wat nog erger is, zichzelf en God vergetende, blijven zij verkeeren in een doodelijke ongevoeligheid; daarom leert hij, dat ons geluk nergens anders in gelegen is dan in de genadige vergeving der zonden; want daar bestaat geen grooter ellende voor ons, dan dat wij God tegen ons hebben, en niets is ons meer gunstig, dan waar de Vaderlijke genegenheid onze zonden vergeeft.

1. *Welgelukzalig zijn zij.* Tot dezen uitroep geraakt hij na een hevige aandoening des harten zoowel als na ernstige overweging. Omdat namelijk bijna de geheele wereld zijne gedachten van God afwendt en van Diens gezicht en zich dompelt in een verderfelijke vergetelheid, terwijl zij zich verlustigt in bedriegelijke genietingen; — daarom heeft ook David met een duidelijk en welsprekend woord anderen doen ontwaken, terwijl hij zelf uit vrees voor Gods toorn gedreven werd, om Diens medelijden te zoeken, door te verkondigen, dat zij eerst gelukkig zijn, die met God zijn verzoend, en door Wien zij als kinderen worden aangenomen, hoewel Hij terecht op hen toornde. Ofschoon nu de een door gehuichelde vroomheid en brutaalheid en de ander door een geweldigen afkeer van God wordt verblind, waardoor zij in geen enkel opzicht zorgen, om vergeving te vragen; bekennen toch allen, dat zij die van noode hebben; en zonder twijfel is daar niemand of zijn eigen geweten klaagt hem aan voor de rechtbank Gods en wordt door vele prikkels gepijnigd. Hun eigene gesteld-

heid dringt ook de goddeloozen dus deze bekentenis af; omdat niemand volmaakt is, hebben allen vergiffenis noodig, en dan eerst wordt er edelmoedig met ons gehandeld, wanneer God de zonden vergeeft. Intusschen worden velen beneveld door een uitwendige vroomheid en vleien anderen zich met een verkeerde vleeschelijke gerustheid, zóodat zij weinig of geen gevoel hebben voor den toorn van God. Daar komt nog eene dubbele dwaling bij, dat alle menschen hun zonden verkleinen en nog voor geen honderdste deel begrijpen, hoe schuldig zij staan voor God; vervolgens verzinnen zij allerlei nietsbeteekenende boetedoeningen, waardoor zij zich van schuld zoeken te bevrijden en Gods gunst willen afkoopen. Zoo heeft dan ook alle eeuwen door en overal deze meening geheerscht: Al zijn alle menschen met ondeugden besmet, toch hebben zij nog wel verdiensten, welke hun genade bij God doen verkrijgen; en al roepen zij door hunne misslagen Gods toorn over zich in, zij hebben toch nog offeranden en voldoeningen, waardoor zij zich daarvan kunnen bevrijden. En deze uitvinding des Satans heerscht evenzeer bij de Papisten als bij de Turken en bij de Joden als bij andere volken. Daarom zal een ieder, die niet door waanzinnige dwaasheid verleidt wordt, in het Pausdom deze meening toegedaan zijn, dat zij ongelukkige menschen zijn, wanneer God niet genadiglijk met hen handelt, door hun de zonden niet toe te rekenen. Maar David is nog verder gegaan door het geheele leven der menschen te onderwerpen aan den toorn en de vervloeking Gods, tenzij God uit zuivere genade hen wil ontvangen; de Heilige Geest, Die door David gesproken heeft, is door den mond van Paulus, in Rom. 4 : 6, ons hiervan een zekere tolk en getuige. Indien Paulus van dit getuigenis geen gebruik had gemaakt, zouden de lezers nooit zijn doorgedrongen tot de natuurlijke bedoeling van den profeet; en al zingen dan de Papisten in hun tempels: Welgelukzalig zijn zij, wier ongerechtigheden vergeven zijn; om wat er gezegd wordt denken zij zoo weinig, alsof het iets zeer algemeens en iets van weinig beteekenis was. En dit is dan ook bij Paulus de volkomene definitie van de rechtvaardigmaking uit het geloof, alsof de profeet gezegd had, dat dan eerst de menschen gelukkig zijn, wanneer zij met God verzoend, voor rechtvaardigen verklaard worden. Deze gelukzaligheid derhalve, waarvan David spreekt, waarbij alle verdiensten der menschen tot niets worden teruggebracht, verwerpt alle rechtvaardigheid der werken. Want met een gedeeltelijke rechtvaardigheid aan te willen halen, waarmede de Papisten en anderen zich vleien, dat is zeer bedriegelijk, immers zelfs onder hen, die het licht der hemelsche wijsheid

missen, zal er niemand gevonden worden zoo dolzinnig, om zich een volmaakte rechtvaardigheid toe te schrijven; dat bewijzen ook wel de offerplechtigheden, wasschingen en andere hulpmiddelen om God te verzoenen, welke altijd in zwang waren bij alle volken. Maar met dat alles schromen zij niet Gode hun deugden op te dringen, alsof zij een groot deel van hunne gelukzaligheid aan zichzelven te wijten hadden.

David schrijft dan ook een geheel anderen regel voor, dat allen namelijk bij hun zoeken naar geluk van dit beginsel moeten uitgaan, dat God alleen hun genegen zal wezen, als Hij hun *uit genade* vergiffenis schenkt, en hen, die een eeuwig verderf hadden verdiend, Zijne gunst waardig keurt; — terecht vermeldt David dan ook, dat alle stervelingen, als er geen barmhartigheid werd betoond, zonder onderscheid ellendig en vervloekt waren. Het is immers eene uitgemaakte zaak, terwijl allen van nature slechts haken naar het kwade, — zoolang zij niet wedergeboren zijn, — dat hun geheele leven hatelijk en afschuwelijk is voor God. En omdat zelfs ná de wedergeboorte geen enkel werk des menschen Gode behagen kan zonder vergeving, moet dit gesloten worden buiten de verwachting des heils. Daar zal hun althans niets overblijven dan een angstige bevreesdheid. Dat schijnt voor de Papisten een harde zaak te wezen, dat de werken der heiligen, omdat zij door vlekken zijn besmet, der belooning niet waardig zijn; maar juist daarin toonen zij hun groote onwetendheid, dat zij het oordeel van God, bij Wien zelfs de glans der sterren duisterheid is, afmeten naar hun eigen gevoelen. Laat daarom deze leer bewaard worden in het geheugen: Omdat wij slechts als rechtvaardigen voor God gerekend worden door de genadige vergeving der zonden, is dit ook de deur van het eeuwig geluk; en daarom zijn alleen zij gelukzalig, die zich verlaten op de barmhartigheid Gods. Wij moeten namelijk de tegenstelling niet vergeten, die ik gemaakt heb, tusschen de geloovigen, die de vergeving der zonden begeerende alleen zich verlaten op de genade Gods, en al de anderen, die verzuimen tot dit toevluchtsoord der genade de wijk te nemen.

Als David verder tot driemalen toe dezelfde waarheid in gedachte wil brengen, gebruikt hij geen overbodige herhaling. Op zichzelf was dit wel duidelijk genoeg, dat de mensch gelukzalig is, wiens ongerechtigheid is vergeven; maar de ondervinding bewijst, hoe moeielijk men hiervan overtuigd wordt zóo, dat het inwendig in de harten bewaard blijft. De groote meerderheid (zooals ik gezegd heb) door hun eigen bedrog bedrogen, verdrijft zooveel mogelijk allen verschrikkingen des gewetens en elken angst voor

den toorn Gods verre van zich. En, ofschoon zij wel begeeren, dat God hun genadig zij, ontvluchten zij toch meer Diens tegenwoordigheid dan dat zij van harte en oprecht haken naar Diens genade. Die God nu in waarheid heeft doen ontwaken, zoodat zij getroffen worden door een levendig besef van hun ellende, die worden door een voortdurende onrust gedreven, zoodat het moeilijk is hun gemoed tot rust te brengen. Zij smaken wel het medelijden Gods en trachten dat te vermeesteren, maar onverwachts worden zij bevreesd en beginnen te wankelen en vervallen tot allerlei. Om die beide redenen houdt hij met meerdere woorden aan, om te getuigen van de vergeving der zonden, opdat de sluimerenden zouden ontwaken en de zekeren meer bezorgd zouden worden en de verstijfden meer in beweging zouden komen, en opdat aan den anderen kant de bevreesde en beangstigde gemoederen meer met een zeker en vast vertrouwen zouden voorzien worden. — Bij de eersten kan een dergelijk gebruik van deze waarheid te pas komen: Wat overkomt u toch, ongelukkigen? Indien een of twee vermaningen geen onrust bij u verwekken, indien een zoodanige vermelding uwer zonden niet voldoende is, om u schrik aan te jagen, — hoe diep zijt gij dan toch gezonken, dat gij nog rustig blijft voortslapen, terwijl ge toch door zulk een menigte van zonden zijt overladen? En bij de zwakken en vreesachtigen bevat deze herhaling juist niet weinig troost en bemoediging, omdat, waar de twijfelingen zoo spoedig kunnen opkomen, het niet voldoende zou zijn, wanneer zij slechts in éénen strijd overwinnaars waren. Opdat derhalve de wanhoop hen niet tot het uiterste brenge, terwijl zij toch door zoo verschillende aandoeningen heen en weder worden geslingerd, verzekert hun de Heilige Geest en verzegelt het hun met meerdere woorden, dat er vergeving der zonden is.

Nog past ons uit te leggen, wat de verschillende wijzen van spreken hier willen zeggen. De vergeving, waarvan hier sprake is, heeft althans niets te maken met de leer der genoegdoening. Want God vergeeft de zonden door opheffing of wegneming, daarna door bedekking of niet toerekening Daarom berooven de Papisten zich van dat geluk, door hun leer der voldoeningen en van de overtollige goede werken (zooals zij dat noemen). Voeg er nog bij, dat David met deze woorden doelt op eene volledige vergeving. Daarom is hier de onderscheiding tusschen straf en schuld te onpas, waardoor de Papisten de vergeving ten halve verkleinen.

Nu dienen wij ten slotte nog te zien, op wie deze gelukstaat van toepassing is, wat gemakkelijk kan afgeleid worden uit de

tijdsomstandigheden. Wanneer David namelijk zegt, dat hij gelukkig was alleen door het medelijden Gods, dan stond hij daarin niet buiten de Kerk; maar muntte hij zelfs boven vele anderen uit in eerbied en liefde voor God en in heiligheid des levens, en oefende hij zich in alle godsdienstige plichten. En nà de vorderingen, welke hij daarin gemaakt had, had God hem op zulk eene wijze onderricht, dat hij het geheele fundament zijner zaligheid alleen stelde in zijne genadige verzoening met God. Niet ten onrechte noemt Zacharias in zijn lofzang (Luk 1 : 77) dit de kennis der zaligheid, te weten: vergeving der zonden te hebben. Hoe meer een ieder dus meent het meeste uit te munten in heiligheid, laat hij bedenken, dat hij nog verre af is van de volmaaktheid der rechtvaardigheid, opdat hij op niets anders vertrouwe, dan op de barmhartigheid Gods. Daaruit blijkt, dat zij al te veel bazelen, die meenen, dat in de vergeving der zonden alleen een begin ligt van rechtvaardigheid. Want, omdat de geloovigen dagelijks in vele zonden struikelen, zou het hun weinig voordeel aanbrengen eens het leven ontvangen te hebben, als niet diezelfde genade tot aan het uiterste einde huns levens hun bijbleef. Wanneer iemand tegen mocht werpen, dat op andere plaatsen zij gelukkig genoemd worden die den Heere vreezen, die wandelen in Zijne wegen, die rein zijn van harte, enz dan kan het antwoord gemakkelijk zijn: omdat er nergens een volmaakte vreeze Gods of bewaring der Wet of reinheid des harten gevonden zal worden, is al wat de Schrift spreekt van het geluk slechts gegrondvest in de genadige gunst van God, waarmede Hij ons aan Zich verbindt.

2. *In wiens geest geen bedrog is.* Door deze bijvoeging onderscheidt hij de geloovigen van de huichelaars zoowel als van de domme verachters van God, aan welke beiden noch dat geluk ter harte gaat noch die manier om het te verkrijgen kan behagen. Ze zijn zich wel bewust van hun misdrijf, maar zij scheppen toch behagen in hunne bedenkselen; zij volharden in hunne onbeschaamdheid, ze drijven den spot met alle waarschuwingen of wikkelen zich althans in bedriegelijke uitvindingen, om toch maar niet gedwongen te worden voor Gods aangezicht te verschijnen; en hoewel zij verteerd worden door het gevoel hunner ellende of door onbekende folteringen gekweld, toch smoren zij door een verkeerde vergeetachtigheid alle vrees voor God. Wanneer het geweten der hypocrieten hen lastig valt, lenigen zij hun smart door allerlei kwakzalversmiddelen; als God hen voor Zijn rechterstoel daagt, doen zij allerlei maskers aan

voor verdediging, en nooit sparen zij eenige bedekking, om maar het licht uit hunne harten te weren. Een inwendig bedrog weerhoudt hen allen, om hun gelukzaligheid te zoeken in de Vaderlijke liefde Gods. Vele van hen stellen zich óf schaamteloos tegen God over óf zwellen op in hoogmoedig zelfvertrouwen, zoodat zij zich nog verbeelden gelukkig te zijn, hoewel God tegen hen is. David geeft derhalve te kennen, dat niemand kan ondervinden wat de vergeving der zonden inhoudt, vóordat alle bedrog uit zijn hart is geweken.

Wat hij verder onder dat woord verstaat, kan afgeleid worden uit wat ik gezegd heb. Een ieder, die dus niet onderzoekt voor God, maar liever het oordeel Gods ontvlucht, of zich in donkere plaatsen versteekt of zich met bladeren dekt, — handelt bedriegelijk jegens zichzelf en jegens God. Het is dan ook geen wonder, dat hij, zijn kwaal niet gevoelende, ook het medicijn versmaadt. Van dat *bedrog* moeten vooral die twee soorten onthouden worden, die ik genoemd heb. Ofschoon velen niet zoo verhard zijn, dat zij niet met een zekere vrees en begeerte naar genade vervuld zijn, veroorloven zij zich toch zoovele dingen of worden zij maar weinig er toe vervoerd, om vergeving te vragen. Hierdoor komt het, dat zij nog niet begrijpen, wat een onwaardeerbaar geluk het is, te weten, dat God ons genadig zij. Zoodanig was David een tijdlang, toen een bedriegelijke zorgeloosheid hem overviel, die zijn verstand zoozeer verduisterde, dat hij geen begeerte gevoelde naar dit geluk. Aan die zelfde kwaal lijden de heiligen dikwerf. Indien wij derhalve dat geluk willen genieten, dat David ons voorstelt, moeten wij er ijverig voor zorgen, dat de Satan onze harten niet door listen bedriegt, door ons het gevoel van onze ellende te ontnemen, waarin allen moeten verkwijnen, die een ontkomen zoeken.

3. Toen ik zweeg werden mijne beenderen verouderd en toen ik brulde elken dag. 4. Want dag en nacht drukte Uwe hand zwaar op mij, mijn sap werd veranderd in zomerdroogte. Sela.

3. Hij bevestigt den voorafgaanden zin door zijne eigene ervaring, dat hij namelijk, vernederd onder de hand Gods, ervaren heeft, dat er niets ellendiger was dan vervreemd te worden van Gods genade; hij geeft met deze woorden te kennen, dat deze waarheid niet recht begrepen kan worden, als God ons nog niet Zijn

toorn heeft laten gevoelen. En hij spreekt niet maar van eene middelmatige beproeving, maar hij verhaalt, dat hij met eene buitengewone gestrengheid behandeld was. En merkwaardig voorzeker is in dit opzicht niet alleen de traagheid maar ook de hardheid van ons vleesch. Wanneer wij dan ook niet op krachtige wijze werden behandeld, zouden wij niet met gepasten ijver ons haasten, verzoening te zoeken met God. Met andere woorden: de profeet leert ons door zijn voorbeeld, dat wij dan eerst begrijpen, wat een groot geluk het is, te weten, dat God ons genegen zij, wanneer wij, inwendig geoefend door zwaren strijd en zware beproevingen, ernstig ondervonden hebben, hoe verschrikkelijk de toorn van God is. Hij zegt namelijk, hetzij hij zweeg, hetzij hij zijn smart trachtte te verlichten door schreeuwen en loeien, dat altijd zijne beenderen verouderd werden; alsof hij te kennen wilde geven, dat al zijn kracht verwelkt was. Daaruit volgt, dat, waarheen een zondaar zich ook wende, en welke aandoeningen hij ook te kennen geeft, hij toch zijn kwaad niet wegneemt en niets vordert, zoolang hij met God niet verzoend is. Want dikwijls gebeurt het, dat zij door een hevige droefheid gekweld worden, die op den teugel bijten en inwendig hun smart bedwingen en onderdrukken; maar dat zij daarna plotseling in woede losbarsten en de hevigheid hunner smart in des te grootere mate toonen, naar dat zij die langer hebben ingehouden. Met de woorden »*toen ik zweeg*" geeft hij niet te kennen een zekere ongevoeligheid of onverschilligheid, maar een gemoedsstemming, die het midden houdt tusschen gematigdheid en oproerigheid, die grenst aan deugd en ondeugd. Want zijne beenderen zouden niet als door ouderdom verteerd zijn, wanneer hij voor zijn gemoed geen hevige stormen had te doorstaan gehad en toch kwam het stilzwijgen, dat hem in zijn ellende geen troost verschafte, niet voort uit vertrouwen of uit gehoorzaamheid.

4. *Want dag en nacht.* In dit vers verklaart hij nog duidelijker de oorzaak zijner groote droefheid, dat hij namelijk bemerkte, dat Gods hand tegen hem was. Want dat is het toppunt van alle rampen, door Gods hand in de engte te worden gedreven, zoodat de zondaar bemerkt, dat hij te doen heeft met dien Rechter, Wiens toorn en gestrengheid buiten den eeuwigen dood nog ontelbare dooden in zich bevat. Hierom klaagt David, dat zijn sap is verdroogd, niet alleen, omdat hij eenvoudig zijne rampen verhaalde, maar ook de oorzaak en de bron erkende. Want dan verdwijnt alle kracht des menschen, wanneer God verschijnt als Rechter en door de duidelijke teekenen van Zijn

toorn hen vernedert en ter aarde werpt. Dan wordt ook vervuld, wat Jesaia zegt (40 : 7): »het gras is verdord en de bloem kwijnde weg, omdat de Geest des Heeren er in blies". Hij zegt dan ook dat het geen gewone soort van kastijding was, waardoor hij in werkelijkheid leerde den toorn van God te vreezen, omdat hij zonder ophouden nacht en dag des Heeren hand zwaar voelde drukken. Immers reeds van kindsbeen was hij zoowel door een inwendigen invloed des geestes als door de wetenschap gevormd tot godsvrucht en tot de vreeze des Heeren. En toch waren al die middelen nog niet voldoende geweest, om hem deze wijsheid te leeren, zoodat hij als nieuweling in het midden van zijn levensloop noodzakelijk nog hierin onderricht moest worden. Ja, toen hij reeds na lange oefening gewoon was geworden zijne zonden te beklagen, werd hij opnieuw tot langdurige oefening geroepen; — we kunnen hieruit leeren, hoe laat de menschen weder tot inkeer komen, waar zij eens gevallen zijn; en ook hoe traag zij zijn, om te gehoorzamen, totdat God plotseling Zijne plagen verdubbelt en aanhoudend vermeerdert. Indien iemand mocht vragen, of David zich verhard had tegen de plagen, die hij wist, dat zij hem van Gods wege werden toegezonden, — dan kan het antwoord uit het verband worden gezocht, dat hij namelijk vervuld en omringd was door allerlei smart en langzaam door allerlei folteringen gepijnigd was, totdat hij goed was bedwongen en kalm gemaakt, wat het begin is, om een geneesmiddel te zoeken Wij kunnen daaruit andermaal opmaken, dat God niet tevergeefs Zijne kastijdingen herhaalt, waarmede Hij Zich schijnbaar wreed jegens ons betoont, en dat Hij niet tevergeefs Zijn hand zwaar op ons doet drukken, totdat onze trots gebroken is, die onbedwingbaar is, — zooals wij wel weten, — wanneer hij niet door de zwaarste plagen bedwongen wordt.

5. Mijne zonde heb ik U bekend gemaakt en mijne ongerechtigheid heb ik niet verborgen; ik zeide: Ik zal tegen mij belijdenis doen van mijn misdaad voor Jehova; en Gij vergaaft de schuld mijner zonde. Sela. 6. Daarom zal ieder zachtmoedige U aanbidden in vindenstijd; zelfs in een overloop van vele wateren zullen zij u niet aanraken. 7. Gij zijt mij eene Verberging, Gij bewaart mij voor benauwdheid, Gij zult mij omringen met gezangen van bevrijding Sela.

5. *Mijne zonde heb ik U bekend gemaakt.* Reeds beschrijft de Profeet den afloop zijner ellende, opdat voor allen duidelijk verklaard zij het middel, om dat geluk te verkrijgen, waarvan hij gesproken heeft. Daar het gevoel van Gods toorn hem ernstig beangstigde en kwelde, was dit zijn eenige verlichting, zichzelven eerlijk voor God te beschuldigen en nederig te smeeken om vergeving. Hij zegt niet eenvoudig, dat zijne zonden hem in gedachten waren gekomen, want dat gebeurde ook met Kaïn en Judas, maar zonder eenige vrucht; want, terwijl zij zich bewust zijn van hun misdrijf, houden zij niet op zichzelf het leven te verbitteren en te murmureeren tegen God; ja, hoewel Hij ze tegen hunnen wil dwingt voor Zijn rechtbank te komen, zouden zij toch nog veel liever begeeren zich te verbergen. Maar hier wordt een volledige bekentenis van zonden beschreven, terwijl hij zich bovendien uit eigene beweging bij God aanmeldt, want hij stelde de verwachting van zijn heil niet in zijn hardnekkigheid of in huichelarij, maar in het afbidden van vergeving. Deze vrijwillige belijdenis gaat altijd gepaard met geloof; want anders zoekt een zondaar altijd naar schuilplaatsen, waarin hij het aangezicht van God ontwijken kan, maar de woorden van David toonen duidelijk aan, dat hij oprecht en van ganscher harte voor Gods oogen is uitgetreden, om niets te verbergen. Want, wanneer hij zegt, dat hij zijn zonde bekend gemaakt heeft en niets heeft verborgen gehouden, dan voegt hij er op de manier der Hebreën een tweede lid aan toe, om er nog meer nadruk op te leggen. Daarom behoeft men er ook niet aan te twijfelen of David heeft staande voor Gods aangezicht, geheel zijn gemoed uitgestort. Wij weten namelijk, hoe de hypocrieten hun kwaad verkleinen of allerlei bedriegerijen aanwenden of door draaierijen achterhouden; hoe zij in één woord nooit openhartig en volvaardig een eerlijke belijdenis doen. David ontkent zich met zulk eene laagheid te hebben opgehouden, omdat hij zonder eenige geveinsdheid aan God geopenbaard heeft, wat hem drukte; hij verzekert dat met die woorden: *Ik zeide.* Omdat namelijk de onoprechten met geweld als getrokken moeten worden, evenals een rechter de beschuldigden voor de rechtbank daagd, zoo getuigt hij, dat hij na ernstig overleg en met een zekere vrees des gemoeds gekomen is. Want dat »zeggen" is niets anders dan een overleggen bij zichzelven; en daardoor komt het, dat hij zich van het medelijden Gods vergeving beloofde, opdat de vrees geen belemmering zou zijn voor de openhartige bekentenis.

Het bijvoegsel »voor mij" of »*tegen mij*" duidt aan, dat David alle voorwendsels heeft laten varen, waaraan een goed deel der

menschen zich schuldig maakt, door de schuld op een ander over te brengen of van zich af te schuiven. David besloot dan ook zich geheel te onderwerpen aan het oordeel Gods en zijn schuld te bekennen, opdat hij zichzelven veroordeelende vergeving verkrijgen mocht.

En Gij vergaaft. Dit lid wordt gesteld tegenover de booze en slechte hartstochten, waardoor hij zeide gekweld te zijn geweest, vóórdat hij geloovig de genade Gods omhelsde. Overigens leert hij door deze woorden, dat hij, zoo dikwerf hij als zondaar met eene openhartige belijdenis zich aanmeldde, altijd terstond verzoening vond met God. Want hij vermeldt, dat God niet alleen hem met zich had willen verzoenen, maar hij trekt uit zijn voorbeeld een algemeene waarheid, opdat allen, die vermoeid zijn, niet twijfelen, dat God ook hun onder den druk genadig zal zijn, zoodra zij zich onmiddellijk en met een zuivere begeerte tot God gewend hebben. Indien iemand hieruit wil afleiden, dat op die wijze het berouw en de belijdenis de reden is, waarom men genade verkrijgt; dan is het niet moeielijk die zwarigheid op te lossen, omdat David hier niet spreekt over de oorzaak, maar slechts de manier aantoont, waarop de zondaar zich verzoent met God. Want al komt er nu de belijdenis bij, toch moet men dieper doordringen, dat namelijk het geloof, als het onze harten en tongen opent, evenzeer ook de vergeving doet erlangen. Want niet altijd moet men, wat als noodzakelijk vereischt wordt, onder de oorzaken rekenen. Indien iemand wil, dat ik het nog duidelijker zeggen zal: David heeft met zijne belijdenis vergeving gekregen, niet omdat hij die verdiend had door het feit zelf, dat hij sprak, maar, omdat hij, bestuurd door zijn geloof, zijn Rechter smeekend om genade had gebeden. Omdat verder de zelfde manier van belijden nog heden onder ons van kracht behoort te zijn, gelijk het dat vroeger was bij de vaderen onder de Wet, wordt op deze plaats de tyrannische leer van den Paus weerlegd, waardoor hij ons wil afbrengen van God tot zijn offerplechtigheden.

6. *Daarom zal ieder zachtmoedige.* Met name legt hij er den nadruk op, dat, al wat hij tot nog toe op zichzelf deed slaan, in het algemeen ziet op alle kinderen Gods; waarom we vooral hebben te denken, omdat de meesten wegens het ons ingeboren ongeloof met groote moeite en als met tegenzin genade van God ontvangen willen. Hieruit kunnen wij opmaken, dat door de handeling van het belijden (zooals men zegt) de vergeving niet verdiend werd, maar meer door geloof en gebeden; want hij

schrijft deze manier, om deze te verkrijgen, aan de geloovigen voor, opdat zij de toevlucht zoudt nemen tot het gebed, wat een waar offer des geloofs is. Laten wij overigens leeren, dat God in David een soort medelijden getoond heeft, dat niet alleen op ons allen van toepassing is, maar ook aantoont, op welke manier de verzoening gezocht moet worden. Hoewel nu een algemeen kenteeken voldoende is tot versterking van alle geloovigen, toont hij toch tegelijkertijd aan, dat niemand op eenige andere wijze hoop kan hebben op behoud, dan dat zij zich smeekend nederwerpen; daar allen zonder onderscheid Diens barmhartigheid van noode hebben.

Den »*vindenstijd*", die spoedig daarop volgt, willen sommigen doen slaan op de plechtige vastgestelde uren des gebeds, maar mijns inziens, doen de anderen wijzer, die deze plaats vergelijken met die van Jesaia 55 : 6 »zoekt Jehova, terwijl Hij te vinden is, roept Hem aan, terwijl Hij nabij is! Wel wordt God altijd op een gelegenen tijd gezocht, omdat wij Zijne genade elk oogenblik van noode hebben en Hij zelf ook uit eigene beweging ons tegenkomt; maar daar een zekere matheid of ook eene zekere zorgeloosheid ons tegenhoudt, om Hem te zoeken, wijst David hier de tijdstippen aan, waarin de geloovigen noodzakelijk moeten zorgen Hem te ontmoeten. Dat de Papisten deze plaats hebben misbruikt, om de noodzakelijkheid van hemelsche advocaten aan te toonen, is een lafheid, die niet waard is weerlegd te worden. Toch kunnen wij hieruit zien, hoe schandelijk zij de geheele Schrift hebben bedorven of met wat eene onwetendheid zij gegoocheld hebben met toch zoo duidelijke zaken.

In een overloop van vele wateren. Dit gezegde komt overeen met de profetie van Joël: »Een ieder, die den naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig worden". (Joël 2 : 32.) De zin is, ook al omringen ons van alle zijden diepe afgronden des doods, wij hebben toch niet te vreezen door hen verslonden te worden; maar wij zullen veilig en ongedeerd zijn, als wij door het geloof maar een toevlucht hebben tot het medelijden Gods. Door deze omstandigheid wordt figuurlijk uitgedrukt derhalve, dat zelfs in den dood het heil der geloovigen vaststaat, als zij zich maar in hun toevlucht wenden tot de genade Gods. Want met het woord: »*overloop*" worden al die gevaren bedoeld, waarin geen uitweg schijnt ter ontkoming.

Eindelijk komt hij tot de dankzegging. En ofschoon hij wel met weinige woorden de genade Gods verheerlijkt, toch ligt er in dien korten zin veel levendigheid verborgen. Allereerst namelijk ontkent hij; dat er eenige andere haven des behouds is dan

God zelf; vervolgens verzekert hij, dat deze voor het vervolg hem een trouw Bewaarder zijn zal; — want gaarne behoud ik hier den toekomenden tijd, wat anderen zonder eenige reden in den verledenen overzetten. Toch beweert hij, dat hij niet vrij zal zijn van benauwdheden, maar stelt hij God als een tegenweer daartegen. Ten slotte verzekert hij, welke rampen ook over hem komen mogen, dat God zijn Redder zal wezen. Want door het woord omringen duidt hij veelvuldige en velerlei soorten van redding aan; alsof hij zeggen wilde, dat hij op ontelbare manieren aan God verplicht zou zijn, zoodat hij daarin overvloedige stof had, om Hem te loven. Wij zien toch, hoe hij naar zijne gewoonte Gode den plicht zijner dankbaarheid betaalt, door in de plaats van hulp te stellen: *gezangen van bevrijding.*

8. Ik zal u onderwijzen en u leeren van den weg, dien gij gaan zult; ik zal over u raadgeven met mijn oog.
9. Weest niet gelijk een paard, gelijk een muilezel, welke geen verstand hebben; zijn muil zult gij breidelen met toom en gebit, opdat zij niet achteruitslaan tegen u.
10. Vele smarten heeft de goddelooze, maar die op Jehova vertrouwt, dien zal de goedertierenheid omringen.
11. Verblijdt u in Jehova, en verheugt u rechtvaardigen! Zingt allen, die recht van harte zijt!

8. *Ik zal u onderwijzen.* Om meer levendigheid te geven aan de opwekking, richt hij het woord tot ieder afzonderlijk. Want gereeder ingang vindt het woord, wanneer een ieder in het bijzonder de waarheid zelf op zich toepast. Omdat hier bovendien aan alle kinderen Gods de weg des heils gewezen wordt, moet er bovenal voor gewaakt worden, dat niemand ook in het allerminste daarvan afwijke. Laten wij uit deze plaats leeren, dat wij onder deze verplichting met God verzoend worden, dat een ieder er naar streve zijn broeders deelgenoot te maken van dezelfde weldaad, en hij verduidelijkt zijn zorg door de beschouwing van het oog. Laten wij intusschen onthouden, dat allen, die zorgen voor ons heil, door den Heere worden aangesteld als gidsen voor ons op den weg. Daaruit blijkt hoe vaderlijk Hij voor ons zorgt.

9. *Weest niet gelijk een paard.* Kortelijk vat hij nu den hoofdinhoud samen van zijn raad, dien hij beloofd heeft te zullen geven, want allen spoort hij aan tot geduldige leerzaamheid, en opdat zij hun halstarrigheid afleggende den geest der zachtmoedigheid aandoen. Niet zonder wijze reden vermaant hij de geloovigen hunne verhardheid te verbeteren; want indien wij opmerkten de kastijdingen Gods, zooals het betaamde, dan zou een ieder meer om strijd zich beijveren de genade Gods te zoeken. Maar vanwaar komt nu zulk eene groote traagheid onder allen dan alleen door onze domheid of ook door onze halstarrigheid? Door namelijk alle onbuigzame menschen met wilde dieren te vergelijken, maakt David hen te schande en verkondigt hij tegelijk, dat men niets vordert, door tegen de prikkels te slaan. De menschen (zegt hij) weten de onbesuisdheid der paarden te beteugelen met toom en gebit; wat meenen zij dan, dat God zal doen, als Hij ons zoo onhandelbaar gevonden heeft.

10. *Vele smarten heeft de goddelooze.* Zonder beeldspraak verkondigt hij nu, welk een toestand den oproerigen en halstarrigen wacht. Eerst had hij gezegd, dat God geen toom noch gebit zou sparen voor hen, wier driestheid hij wilde bedwingen; nu voegt hij er aan toe, dat er geen einde en geen maat zal zijn aan hunne ellenden, totdat zij geheel en al vernederd zijn. Al spaart God ons dan voor een tijd, laat deze aankondiging ons geen rust laten, opdat de tijdelijke straffeloosheid ons niet verharde; en laat de voorspoed desgenen, die bij God vervloekt is, ons niet bedriegen, zoodat wij de geheime smarten, waarmede God alle overtreders bedreigt, zouden vergeten.

Evenals hij nu gezegd heeft, dat God met ontelbare straffen gewapend is tegen de goddeloozen, zoo voegt hij er in de tweede plaats aan toe: Dat Hij met eene onmetelijke goedheid is toegerust, om al de zijnen te helpen. — De slotsom is, dat er geen ander middel bestaat tegen onze rampen, dan ons te vernederen onder Gods hand en ons heil alleen te stellen in Zijn barmhartigheid; dat zij, die zich op God hebben verlaten, in alle opzichten gelukkig zijn; omdat, van welken kant de satan hen ook aanvalle, de Heere met Zijne bescherming hun altijd ter hulpe komt.

11. *Verblijdt u in Jehova.* Nadat David geleerd heeft, dat het ware geluk voor alle geloovigen bereid is en weggelegd, spoort hij hen niet ten onrechte tot blijdschap aan. Hij beveelt hen

zich te verblijden in Jehova, alsof hij zeggen wilde, dat niets hen verhindert verzekerd te wezen, dat God hun genadig is, Die zoo mild en liefderijk Zich aanbiedt ter verzoening. Laten wij intusschen opmerken, dat het deze onvergelijkelijke vrucht des geloofs is, die ook Paulus aanbeveelt, als de geloovigen namelijk met een gerust geweten en met vreugde, vrede en geestelijke blijdschap genieten. Want overal, waar het geloof van kracht zal zijn, daar zal deze heilige roemtaal er op volgen. Maar omdat de wereld door haar eigene goddeloosheid verhinderd wordt deel te nemen aan deze vreugde, spoort David er de rechtvaardigen toe aan, die hij dan noemt *rechten van hart;* opdat wij er om zouden denken, dat de vertooning van eene uitwendige rechtvaardigheid, die de menschen zoo bekoort, bij God niet in tel is. Maar, hoe noemt hij hen rechtvaardig, wier geluk alleen gelegen is, in de genaderijke gunst van God, terwijl Hij hun de zonden niet toerekent? Ik antwoord, dat niemand in genade aangenomen wordt, dan die een mishagen heeft in zijn zonden en van harte berouw daar over heeft; niet, omdat zij door hun berouw zich de vergeving kunnen toeëigenen, maar omdat het geloof nooit losgemaakt kan worden van den Geest der wedergeboorte. Reeds, van het begin af dat zij zich aan God wijden, bezit dat geloof een rechtzinnigheid van hart, alsof zij onbesproken en volmaakt was, want het geloof verzoent den mensch niet alleen met God, maar het heiligt, al wat er nog onvolmaakt in is, opdat de mensch rechtvaardig zij door de loutere genade Gods, die anders door geen enkele verdienste zich zooveel goeds verwerven kon.

PSALM 33.

INHOUD: David of wie de vervaardiger van dezen Psalm ook zij, om de geloovigen op te wekken tot verheerlijking van God, stelt eene aanleiding daartoe in de algemeene voorzienigheid Gods, waardoor Hij de geheele wereld onderhoudt, beschermt en bestuurt. Daarna bezingt hij Gods bijzondere zorg jegens Zijn uitverkoren volk, terwijl hij tegelijkertijd aantoont, hoe noodzakelijk het is, dat de geloovigen op een bijzondere wijze verzorgd en beschermd worden.

1. Gij rechtvaardigen! Zingt vrolijk in Jehova, lof betaamt den oprechten. 2. Looft Jehova met de harp, Psalmzingt Hem met de luit en met het tiensnarig instrument. 3. Zingt Hem een nieuw lied, zingt met lust, met hooge stem. 4. Want des Heeren woord is recht en al Zijne werken zijn getrouw.

1. *Gij rechtvaardigen! Zingt vrolijk in Jehova.* Met name spoort hij de geloovigen of rechtvaardigen aan, omdat deze alleen geschikte verkondigers zijn van Gods eer. Want de ongeloovigen, die de goedheid Gods nooit recht gesmaakt hebben, kunnen Hem niet van heelerharte prijzen en God wil ook niet, dat Zijn naam met hun onreine tong in aanraking komt. Uit het verband zal het nog beter blijken, waarom deze opwekking alleen past op de geloovigen en daarom zijn er ook velen, die het volgende lid in dezen zin verklaren, dat lof alleen aan de rechtvaardigen past; want indien de ongeloovigen zich vermeten hetzelfde te doen, of de hypocrieten, dan strekt dit meer tot schande en tot oneer, dan tot lof van God; ja het is niet anders dan een spotten van hen met Zijn heiligen naam, en wel in waarheid kan het gezegd worden, zooals ik al eens herinnerd heb: dat God juist met dat doel uit vrije gunst een Kerk aanneemt en schept in de wereld, opdat Zijn naam eerbiedig door wettigen getuigen geprezen worde. Toch is de eigenlijke zin, dat lof den oprechten betaamt, omdat zij in geen ding zich liever moeten bekwamen dan juist daarin. En, omdat God door onophoudelijke weldaden hun stof geeft, om Zijn naam te vermelden en Zijn onbegrensde goedheid (gelijk wij elders gezien hebben) voor hen als een bijzondere schat is verbleven, zou het een schandelijke en ongehoorde zaak wezen, als zij zwegen over den lof van God. Hierop komt dus alles neer, dat dit de voornaamste toeleg moet wezen, waarmede de rechtvaardigen dagelijks bezig behooren te zijn, dat zij de rechtvaardigheid, de goedheid en de deugden Gods, die zij voor hun eigen gemoed hebben leeren kennen en nog dagelijks ondervinden, aan de menschen bekend maken. Waar ik dus andere uitleggers op de voet vertaald heb: *een betamelijke lof*, daar zou ook geschikt gelezen kunnen worden: eene begeerlijke lof, — afgeleid van een Hebreeuwsch woord, dat wenschen of verlangen beteekent. En, omdat God juist op zoo liefelijke wijze de geloovigen aan zich verbindt, moeten zij door al de begeerten huns gemoeds aangedreven worden, om Diens lof te bezingen.

Ten slotte moeten wij nog opmerken dat, als de profeet de rechtvaardigen genoemd heeft, hij terstond met den naam van rechtvaardigheid, waarmede een inwendige oprechtheid des gemoeds wordt aangeduid, bepaalt, wat de ware rechtvaardigheid is.

2. *Looft Jehova.* Zonder twijfel wil hij in dit vers uitdrukken de hevigheid en de kracht der begeerte, die men moet toonen in het bezingen van Gods lof, want hij beveelt voor dat doel muziekinstrumenten te gebruiken; — hij wil namelijk, dat de geloovigen niets zullen verzuimen, waardoor hun gemoed en hun gevoel kan opgewekt worden tot het bezingen van Gods eer. Want ofschoon God eigenlijk alleen met een duidelijk sprekende stem wordt verheerlijkt, voegt hij er toch niet zonder reden deze hulpmiddelen bij, waardoor de geloovigen wel meer zich plegen op te wekken, vooral omdat hij hier sprak tot een volk der oudheid. Dit onderscheid moet goed in het oog gehouden worden, zullen wij niet, al wat vroeger aan de Joden bevolen was, ook zonder nadenken aan ons bevolen achten. Ik twijfel er geen oogenblik aan of het slaan op de cymbel, het spelen op cither en harp en al dat soort van muziek, waarvan zoo dikwijls in de Psalmen melding wordt gemaakt, was een gedeelte van het onderwijs onder de Wet; — ik spreek nu slechts van den plechtigen eeredienst in den tempel. Want ook als heden de geloovigen behagen scheppen in muziekinstrumenten, dan beken ik, dat dit hun bedoeling moet zijn, om hun vrolijkheid te vereenigen met den lof van God; maar als zij hun godsdienstige samenkomsten houden, dan passen naar mijne meening muziekinstrumenten allerminst bij het bezingen van Gods lof, evenmin als wanneer iemand wierook en kaarsen en dergelijke schaduwen der Wet weder in het gebruik wilde invoeren. Daarom hebben de Papisten deze dwaasheid en nog meer andere dingen slechts van de Joden overgenomen. Menschen, die veel ophebben met uiterlijke fraaiigheden scheppen ook veel vermaak in dat geraas, maar Gode behaagt meer die eenvoud, welke Hij ons door Zijnen apostel aanbeveelt; Paulus namelijk verbiedt in de openbare vergadering der geloovigen anders dank te zeggen dan in een bekende taal (1 Cor. 14 : 16). En dan munt de menschelijke stem, al wordt zij dan niet door een ieder verstaan, nog uit boven alle levenlooze werktuigen. Wat moeten wij dan zeggen van een gekweel, dat onze ooren geeselt met een onbekende klank? Als iemand tegenwerpt, dat de muziek het meest haar diensten bewijst, om het gemoed der menschen op te wekken, dan ontken ik dat niet, maar altijd staat het te vreezen, dat er

een zeker verderf zal insluipen, dat zoowel den zuiveren eeredienst zal verontreinigen als de menschen een zekere bijgeloovigheid zal leeren. En, omdat de Heilige Geest met opzet ons door den mond van Paulus voor het gevaar waarschuwt, om niet verder te gaan dan wij geleerd hebben, zeg ik dat het niet alleen een ondoordachte ijver maar ook een goddelooze onbeschaamdheid verraadt zulke dingen te doen.

3. *Zingt Hem een nieuw lied.* Daar hij zoo straks handelen zal over de uitnemende werken Gods en vooral over de bewaring der Kerk, is het geen wonder, dat hij aanspoort een *nieuw* lied te zingen, dat wil zeggen: een, dat nog nooit is gehoord en dat uitmunt in schoonheid. Want, hoe meer van nabij en met hoe meer oplettendheid de geloovigen Gods werken beschouwen, des te hooger moet ook hun lofzang stijgen. Hij raadt derhalve een bijzonder lied te bedenken, dat beantwoordt aan de voornaamheid der stof. Het tweede lid heeft op dezelfde zaak betrekking, om zich met lust tot den zang te bevlijtigen; — zoo toch vertaal ik het Hebreeuwsche woord, hoewel anderen het liever willen doen slaan op het verkrijgen van liefelijke melodiën.

4. *Want des Heeren woord is recht.* Hij stelt voorop Gods algemeene voorzienigheid (zooals ik onlangs zeide), waardoor de geheele wereld bestuurd wordt en zegt, dat God in den geheelen loop Zijner werken zóó Zijn gezag uitoefent, dat overal de hoogste billijkheid en trouw gezien wordt. Sommigen houden »*woord*" en »*werk*" hier voor synoniemen; maar ik zie er dit onderscheid in, dat Gods Woord hetzelfde wil zeggen als Zijn besluit of bevel, maar dat Zijn werk is het uitvloeisel of gevolg hiervan. Ik beken wel, dat een zelfde zaak hier in verschillende woorden wordt herhaald, zooals dikwerf op andere plaatsen; maar vaak komt in de herhalingen een kleine verandering voor, zoodat hetzelfde verschillend en op meerder wijzen genoemd wordt.

De bedoeling is: al wat God beveelt en besloten heeft is rechtvaardig. Intusschen moeten wij wel onthouden, dat het »*woord*" hier niet genomen wordt in den zin van de waarheid maar voor het middel, waardoor God de wereld bestuurt.

5. Hij bemint gerechtigheid en gericht; de aarde is vol van de goedheid van Jehova. 6. Door het woord van Jehova zijn de hemelen gemaakt, en door

den Geest Zijns monds al hun heir. 7. Hij heeft de wateren der zee als een hoop verzameld en Hij heeft de afgronden gesteld als in schatkameren. 8. Dat gansch de aarde vreeze voor Jehova, dat al de bewoners der wereld voor Hem beven. 9. Want Hij sprak en het was er, Hij gebood en het stond er.

5. *Hij bemint gerechtigheid en gericht.* Dat is eene bevestiging van de voorafgaande gedachte, dat God namelijk krachtens Zijn Wezen rechtvaardigheid en billijkheid bemint. Daaruit volgt, dat geen verkeerde aandoeningen, als bij de menschen, Hem tot slechte plannen kunnen vervoeren. Wel schijnt dit op het eerste gezicht een algemeene en alledaagsche lofspraak op God, omdat alle menschen het er over eens zijn, dat God bij al Zijne werken de beste regel der rechtvaardigheid betracht. Waarom is er dan (zal mogelijk iemand zeggen) pas onlangs gesproken van een nieuw lied, als van een ongewone zaak? Allereerst echter is het meer dan bekend, hoe schandelijk een groot deel der wereld blind is voor de rechtvaardigheid Gods, omdat zij óf onachtzaam de ontelbare blijken van Gods voorzienigheid voorbij ziet óf ook zich inbeeldt, dat alles bij toeval geschiedt. Daar komt nog een veel erger fout bij, dat wij terstond, als God onze gebeden niet verhoort, Diens rechtvaardigheid in twijfel trekken. Nadat dan allen vluchtig dit beginsel met hun mond hebben beleden, dat God rechtvaardig alle dingen doet geschieden, is er ternauwernood een honderdste deel, dat deze waarheid in zijn gemoed bewaart; — en aan den anderen kant, zoodra deze leer verkondigd wordt, dat het aldus aan God behaagt, dan zal een ieder zich wel gehoorzaam stellen onder Zijne beslissing. Als dan nu in tegenspoed de menschen zich zoo moeilijk tot de overtuiging laten brengen, om God voor rechtvaardig te houden en te verklaren, en daarentegen in voorspoed zoo licht vervloeien en de waarheid ontwijken, dan is het geen wonder, als de Profeet verzekert met nadruk, dat Gode de rechtvaardigheid ter harte gaat, en als hij God dus verklaart voor een rechtvaardig bestuurder. Die dan ook deze waarheid in zijn hart heeft opgenomen, die wete, dat hij een groot voordeel behaald heeft. Anderen verklaren, dat God de rechtvaardigheid in de menschen bemint; wat wel waar is, maar niet in overeenstemming met het verband; want het is hier de bedoeling des Heiligen Geestes

tegenover het vergif des ongeloofs, dat in de harten van velen is doorgedrongen, Gods eer te vermelden.

In het tweede gedeelte van het vers beveelt de Profeet een ander soort van deugd in God aan, namelijk: dat *de aarde vol is van Diens goedheid.* Ofschoon nu de rechtvaardigheid Gods terecht ons moet aansporen, om Zijn naam te vermelden, is Zijn goedheid toch nog sterker prikkel; want, daar ieder mensch Zijn weldadigheid en medelijden ondervindt, wordt hij nog eerder bewogen, om Hem te dienen. Ten slotte is tot nog toe gesproken van de algemeene weldaden, welke God aan het gansche menschelijke geslacht bewijst; de Profeet noemt die dingen, welke wij overal opmerken, waarheen wij onze oogen ook wenden.

6. *Door het woord van Jehova zijn de hemelen gemaakt.* Om ons nog meer op te wekken tot het vermelden van Gods werken, brengt hij ons de schepping der wereld zelve voor oogen. Want zoolang God nog niet erkend wordt als de Schepper en Werkmeester der wereld, kan niemand gelooven, dat Hij zorgt voor de dingen der menschen, en dat de wereld door Zijn beleid en door Zijn hand wordt bestuurd. De schepping der wereld voert ons door een geleidelijke draad op tot de kennis van Gods voorzienigheid. Niet dat allen zóó gepast er de gevolgtrekking uit opmaken of met zulk een goed oordeel begaafd zijn, dat zij tot het besluit komen, dat de wereld door dezelfde kracht Gods onderhouden wordt nog heden, die zich ook eenmaal geopenbaard heeft bij haar schepping; integendeel meenen de meesten, dat God van uit den hemel werkeloos toeziet op alles, wat op de aarde geschied. Maar aan den anderen kant houdt niemand het er voor, dat de wereld door God geformeerd is, als hij ook niet daarvan zich verzekerd houdt, dat zij door dienzelfden God onderhouden en bewaard wordt in haar staat. Wijselijk en niet te onpas roept de Profeet ons derhalve de oorsprong der wereld voor de aandacht, om ons een bepaalde zekerheid van de voorzienigheid Gods te geven door de beschouwing van de blijvende regelmaat in de natuur. Bovendien heeft hij door het woord »*hemelen*" bij verkorting uitgedrukt het algemeene samenstel der wereld, omdat (zooals elders gezegd is) wij vooral door het beschouwen daarvan tot bewondering worden gebracht. Spoedig voegt hij er dan ook bij: *en hun heir.* Met dat woord bedoelt hij dan het gesternte en de sterren, naar het gebruik der Schrift; want hoe ledig zouden de hemelen wezen, als zij deze versiering misten. Als hij nu zegt, dat de hemelen door het woord Gods zijn toebereid, dan verhoogt hij nog meer Diens macht, omdat

slechts één wenk voldoende was voor Hem en Hij geen hulp van elders noodig had en ook niet veel moeite of arbeid ten koste gelegd heeft aan een zoo schitterend en voortreffelijk werk.

Ofschoon nu de Profeet het Woord Gods en den geest Zijns monds zoowel gebruikt heeft tegenover alle uitwendige middelen als tegenover de moeilijkheid van den arbeid, die in God kon gedacht worden; volgt hier toch zeker en gewis uit, dat de wereld is toebereid door het eeuwige woord Gods, dat is de eenig geboren Zoon. Nog scherpzinniger hebben de ouden deze lofspraak gebruikt tegenover de Sabellianen, om de eeuwige Godheid des Geestes te bewijzen. Toch blijkt uit andere plaatsen en vooral uit Jesaja 11 : 4, dat met den geest des monds het woord bedoeld wordt, want daar wordt van Christus gezegd: »Hij" zal de aarde slaan met de roede Zijns monds en met den geest der lippen zal Hij den goddelooze dooden." Evenals nu het woord, dat vol is van macht en levendigheid in figuurlijken zin genoemd wordt de scepter des monds, zoo wordt daarna met een ander doel de adem genoemd, om een onderscheid aan te geven tusschen het woord Gods en het onbeteekenende geklank, dat uit den mond der menschen voortkomt. Ik zou het dan ook niet wagen dit als een bewijs tegen Sabellius aan te voeren, om de Godheid des Heiligen Geestes te bewijzen. Laten wij er ons dan mede tevreden stellen, dat God op die wijze de hemelen gemaakt heeft door Zijn woord, opdat daardoor de eeuwige Godheid van Christus bewezen worde. Indien iemand moge tegenwerpen, dat er van onderscheidene personen geen sprake is, wanneer de woorden »woord" en »geest" synoniemen zijn; dan antwoord ik, dat het woord »geest" hier niet genomen wordt zooals op andere plaatsen, waarin het duidelijk van het Woord onderscheiden wordt; maar dat in figuurlijken zin de geest des monds genomen wordt voor de verkondiging zelf, alsof er gezegd was: Zoodra God den adem Zijns monds uitstiet of door het woord te kennen gaf, wat Hij wilde, dat gebeuren zou, dat dan ook terstond de hemelen ontstonden en wel toegerust met een ongelooflijke menigte en verscheidenheid van sterren. Wel is het waar, dat deze gelijkheid aan de menschen ontleend is, maar de Schrift leert vaak op andere plaatsen, dat de wereld door dat eeuwige Woord is geschapen, dat als Gods eenig geboren Zoon in het vleesch is verschenen.

7. *Hij heeft de wateren der zee als een hoop verzameld.* Hij gaat niet door met het vermelden van alles, wat over de bijzondere deelen der wereld gezegd kon worden, maar kort vat

hij onder één deel alle andere samen. En dan vermeldt hij een merkwaardig schouwspel op de oppervlakte der wereld, een wonder, dat wel der opmerking waardig is, als God het vloeibare en bewegelijke water door Zijn wil verzamelt en bij elkander houdt als een vaste hoop. Want de natuurkundigen verklaren en de ondervinding toont het duidelijk aan, dat de wateren hooger zijn dan het land, hoe komt het dan dat deze, terwijl zij toch vloeibaar zijn en uiteenloopen, zich niet uitstorten over het land, om dat te verzwelgen, en dat dit, hoewel lager van plaats, als het droge er boven uitsteekt? Hier zien wij duidelijk, hoe God uit zorg voor het menschelijk geslacht het water met onzichtbare dammen bedwingt en nog heden opgesloten houdt, en op sierlijke wijze verhaalt de Profeet, dat het op bevel Gods zoo blijft staan, alsof het eene verzameling was van een vaste en onbewegelijke stof. En niet zonder reden verzekert de Heilige Geest dit zelfde bewijs van Gods macht op andere plaatsen, zooals in Jeremia 5 : 22 en Job : 38 : 8.

In het tweede gedeelte van het vers schijnt hij hetzelfde te herhalen, maar nog sterker, want God bedwingt niet alleen de onmetelijke massa der wateren in de zee, maar ook in de ingewanden der aarde verbergt Hij ze met wondervolle en onbegrijpelijke macht. Want ieder, die de elementen met elkander vergelijkt, zal zeggen, dat het tegen de natuur is, als er onder de aarde afgronden en onmetelijke kolken van water verborgen zijn, die veeleer haar hadden moeten verzwelgen en hieruit blijkt ook een andere macht van God, dat zooveel holle gangen en stroomen de aarde niet in enkele oogenblikken opslorpen. Want al verdwijnen somtijds steden en velden, doordat de aarde zich splijt, het lichaam zelf blijft toch in zijn stand.

8. *Dat gansch de aarde vreeze voor Jehova.* Hij komt tot de slotsom, dat er een billijke reden bestaat voor de geheele wereld, om zich eerbiedig te onderwerpen aan het oppergezag van God, aan Wien zij haar oorsprong te danken heeft en door Wien zij wordt bewaard. Want Jehova eeren en vreezen wil niets anders zeggen dan Zijn vreeselijke macht erkennen. Dat is dan ook wel een bewijs van groote slordigheid, om zelfs niet te letten op de tegenwoordigheid Gods, aan Wien wij het bestaan te danken hebben en bij Wien onze welstand berust; want de Profeet roert beide zaken aan: dat de wereld er was, zoodra als God sprak en dat zij op Zijn bevel een bestaande toestand verkreeg; want het zou niet voldoende geweest zijn, als zij niet ondersteund bleef door Gods macht. God heeft ook voor de

schepping der wereld geen groote toebereidselen gebruikt; maar beval, om de onmetelijke macht van Zijn Woord aan te toonen, dat Zijn bevel onmiddelijk volbracht zou worden. Overigens verzekert hij door het woord »*bevelen*", wat wij kort te voren gezegd hebben, dat Zijn woord hetzelfde is als een wenk en dat Zijn spreken geldt als bevelen; wat men toch in dien zin opvatten moet, dat in dezen wenk of in dit bevel Gods eeuwige wijsheid uitblinkt.

10. Jehova vernietigt den raad der heidenen, Hij verbreek de ondernemingen der volken. 11. De raad van Jehova zal bestaan tot in eeuwigheid, de gedachten Zijns harten van geslacht tot geslacht. 12. Gelukkig het volk welks God Jehova is, het volk, dat Hij zich tot een erfdeel verkoren heeft.

10. *Jehova vernietigt den raad der heidenen.* Nadat hij met korte woorden de schepping der wereld slechts heeft aangehaald, keert hij nu terug tot zijn eerstgenomen uitgangspunt, dat namelijk de gebeurtenissen, welke men elken dag ziet, zekere getuigen zijn van de voorzienigheid Gods. Opdat nu niemand er zich over verwonderen zou, dat God hier door den Profeet wordt voorgesteld, alsof Hij de menschen tegenwerkt, door liever hun raad te vernietigen dan te bevestigen en een goeden uitslag er aan te verzekeren, heeft hij een voorbeeld gekozen, dat het meest de geloovigen kon vertroosten. Het is ons allen bekend tot hoeveel dingen de menschen onophoudelijk in staat zijn en wat zij al niet tegen recht en plicht in durven ondernemen; zij trachten met hunne middelen de geheele wereld in verwarring te brengen, als tyrannen openbaren zij zich, om de vromen en en eenvoudigen te onderdrukken. Zou er dan voor ons wel een treuriger toestand te denken zijn, dan dat hun toegestaan werd in hun willekeur voort te mogen gaan. Maar, als God met nadruk verkondigt, dat het Zijn behagen is neer te werpen, al wat zij besluiten, en te vernietigen, wat zij beramen; dan staat ons niets in den weg, om gerust te blijven, hoe heftig zij ook woeden. Daarom wordt van God gezegd, dat Hij den raad der menschen verbreekt, niet omdat Hij van nature lust heeft in het mislukken hunner plannen, maar omdat Hij hun overmoed wil bedwingen, onmiddelijk zouden zij anders alles in verwarring brengen, wanneer zij hun wensch verkregen; — ja, omdat zij

niet ophouden met God te beoorlogen en alle recht met voeten te treden, en de vromen en onschuldigen te kwellen, moet God Zijne bescherming stellen tegenover hun razernij. En omdat nu het grootste deel der menschen alle beschaamdheid terzijde stelt en zich allerlei vrijheid veroorlooft, spreekt de Profeet niet slechts van enkele menschen, maar van geheele volken, alsof hij zeggen wilde: Al spannen de menschen samen, en al willen zij met groote machtsbetooning het een of het ander bereiken, toch zullen hunne beraadslagingen ijdelheid zijn; immers God zal geen meerdere moeite hebben, om een groote menigte te verstrooien dan om maar weinigen in hun pogen te belemmeren. Ofschoon het nu Gods bedoeling was ons te bemoedigen en te versterken tegen den overmoed der goddeloozen, waarschuwt Hij ons toch tegelijk, om te zorgen, dat wij niets zullen ondernemen zonder Zijn bevel en besturing.

11. *De raad van Jehova.* De profeet verheft aldus de onmetelijke macht van God, om ons geloof in Zijn grootheid te versterken, want hij looft niet dien raad, dien hij als in den hemel verborgen uit de verte doet aanschouwen en bewonderen, maar dien, waarvan God overal getuigt, dat Hem rechtvaardigheid en gerechtigheid ter harte gaan, dat Hij zorgt voor rechtvaardigen en vromen, dat Hij Zijn dienaars ter hulpe wil komen, als zij ten onrechte verdrukt worden; dit bedoelt de profeet, dat vast staat en zeker is, — op die wijze verklaart hij met welk doel God den raad der heidenen vernietigd, omdat zij namelijk zonder maat er zich op toeleggen, om alle orde te verbreken. Laten wij dus in de eerste plaats leeren Gods raad op te merken in Zijn Woord als in een spiegel; en als wij tot het besluit zijn gekomen, dat God niets belooft, wat Hij niet bij Zichzelven besloten heeft te doen, dan moet terstond deze verzekerdheid ons ter hulpe komen, waarvan de Profeet spreekt. Maar, omdat velen, ja, somtijds zelfs geheele volken trachten Zijne bedoeling te belemmeren, moet ook de vorige zin ons in gedachten komen, dat toch in Gods hand en in Zijne macht het berust alles te vernietigen, wat de menschen ook hebben beraamd. In deze praktische kennis heeft de Heilige Geest ongetwijfeld ons willen oefenen, want verklaren wij het op eene andere manier, dan zou deze lofspraak weinig beteekenen en geen vrucht afwerpen. Als ons dan voor oogen staat, dat God ons wil beschermen en allen, die Zijn naam aanroepen, uit alle gevaren wil verlossen, wat de ongeloovigen ook beramen tot ons verderf, dan zullen hun plannen en ondernemingen ons allerminst verschrikken, omdat geen

list zoo groot is, dat zij Gods raad kan ontwijken, zoodra Deze er zich tegenover gesteld heeft.

12. *Gelukkig het volk, welks God Jehova is, enz.* Gevoegelijk sluit dit vers aan het voorgaande aan; want weinig nut zou het afwerpen ons te herinneren, wat gezegd is over den onveranderlijken raad Gods, indien het niet op ons van toepassing is. Als dus de Profeet hen gelukkig verklaart, die God in Zijne bescherming genomen heeft, van Wiens raad hij zooeven gesproken heeft, dan verkondigt hij, dat deze niet verborgen is, maar juist blijkt en zichtbaar is in de bewaring der Kerk. En zoo zien wij dan, dat niet zij, die maar oppervlakkig Gods macht beschouwen, den Bestuurder der wereld erkennen, maar dat zij het eerst recht doen, die deze macht ten nutte mogen aanwenden. En, omdat hij ons geluk juist daarin stelt, als Jehova onze God is, — doelt hij op de bron van de Goddelijke liefde jegens ons en vat hij met één woord samen, al wat zij gewoon zijn te vragen, om een gelukkig leven te leiden. Want, als God zich verwaardigt voor onze zaligheid zorg te dragen, ons te koesteren onder Zijne vleugelen, in al onze nooden te voorzien en hulp en bescherming ons aan te brengen, — dan zal dat alles alleen afhangen van Zijne aanneming van ons. Opdat overigens niemand zou meenen, dat de menschen zooveel zegeningen verwerven door eigen ijver en vlijt, herinnert hij met nadruk, dat het slechts een uitvloeisel is van de genadige verkiezing, als wij gerekend worden tot het volk van God. Wel is het waar, dat de menschen in den beginne in den persoon van Adam met deze gave geschapen, en dat zij allen kinderen Gods waren; maar de vervreemding, die uit de zonde voortgekomen is, heeft ons van die groote weldaad beroofd. Als God ons dus niet uit genade aanneemt, dan zijn wij van nature allen ongelukkig; en daar is geen andere deur voor ons geluk, dan dat Hij ons onwaardigen uit zuiver welbehagen verkiest. Daaruit blijkt, hoe smakeloos zij deze plaats bederven, die aan de menschen toeschrijven, wat de Profeet aan God toewijst; alsof dan de menschen zich God verkozen tot een erfgenaam. Wel beken ik, dat de ware God door het geloof onderscheiden wordt van den afgoden, maar dit beginsel moeten wij vasthouden: Geen deel kunnen wij hebben aan God, als Deze ons niet vóórkomt met Zijne genade.

13. Jehova schouwde uit de hemelen, Hij zag alle Adamskinderen. 14. Uit de verblijfplaats van Zijn

troon zag Hij op alle bewoners der aarde. 15. (Hij,) Die al hunne harten geformeerd heeft, Die let op al hunne werken. 16. Een koning wordt niet bewaard door een groot heir, en een held zal niet gered worden door groote kracht. 17. Het paard feilt ter overwinning en zal niet bevrijden door zijn groote kracht.

13. *Jehova schouwde uit de hemelen.* Hij vervolgt dezelfde waarheid, dat de lotgevallen der menschen niet als bij goed geluk plaats hebben, maar dat God onzichtbaar alles bestuurt, wat er gebeurt. Daarom noemt hij ook het aanschouwen Gods, om ons te leeren van onze zijde met de oogen des geloofs Diens onzichtbare voorzienigheid te bewonderen. Want ofschoon zich zonder ophouden de duidelijke bewijzen daarvan voor onze oogen vertoonen, zijn toch de meeste menschen er blind voor en verbeelden zij zich in hunne blindheid gelukkig te zijn! ja, hoe overvloediger en rijker God Zijne goedheid over ons uitstort, des te minder zullen wij aan Hem gedenken maar geheel in strijd daarmede onze gedachten vestigen op de uiterlijke middelen, die ons omringen. Dit kwaad bestraft de Profeet, omdat God geen grooter onrecht kan aangedaan worden, dan dat men Hem werkeloos in den Hemel voorstelt; want dat zou geheel hetzelfde wezen als, dat Hij begraven lag in een graf; hoe kan er sprake zijn van een leven Gods, als Hij niets ziet en voor niets zorgt. Verder toont hij met het woord „*troon*" en de daaropvolgende woorden aan, hoe dwaas het is aan God alle opmerken en weten te ontzeggen. Want het beteekent, dat de hemel niet, zooals de Epicureërs droomen, een plaats is, om rustig en werkeloos te genieten, maar een paleis, waaruit Hij Zijne heerschappij oefent over alle deelen der wereld. En, indien God in het heiligdom der hemelen zich een zetel heeft geplaatst, om de wereld te besturen, dan volgt daaruit, dat Hij in geen enkel opzicht de aardsche zaken verwaarloost, maar met het hoogste beleid en de grootste wijsheid ze regelt.

15. *(Hij,) Die al hunne harten geformeerd heeft.* Dit heeft al den schijn er bij gevoegd te wezen met de bedoeling, om den geloovigen de zekerheid te schenken, dat, al trachten de goddeloozen ook door list, bedrog en geheime middelen zich te onttrekken aan de tegenwoordigheid Gods en zelfs daartoe diepe holen uit te houwen; — toch Gods oogen in hunne schuilhoeken

doordringen. Uit hun schepping zelf nu maakt hij de gevolgtrekking, dat God zonder twijfel de gedachten en daden der menschen ter verantwoording roept en ze beoordeelt, want al hebben allen allerlei kronkelwegen en schuilhoeken in hun gemoed, zoodat op wondervolle wijze de een van den ander veschilt en er door die verscheidenheid een groote moeielijkheid om te herkennen heerscht, — toch zijn Gods oogen niet verhinderd of verduisterd, dat Hij niet bekwamelijk Zijn werk zou herkennen. Hij wil dan ook met het bijwoord „gezamenlijk" niet te kennen geven, dat de harten der menschen op één tijdstip geformeerd zijn, maar dat zij *alle* zijn gevormd, zonder één enkele uitzondering, zoodat zij te vergeefs beproeven zich te verbergen voor de alwetendheid van hun Maker of er aan te ontkomen. Ook kan de zin hierop doelen, dat de menschen door hunne dwaalmeeningen en verkeerde bedenkselen de heerschappij van God niet kunnen verkorten, zoodat Zijne onzichtbare voorzienigheid niet bestuurt, wat zij meenen, dat toevallig geschiedt. Want wij kunnen opmerken hoe men, door het aanwenden van ijdele verwijtingen, de macht van God nu hier — dan daarop overbrengt; — hoe zij meenen Zijn hulp te kunnen missen, zoolang zij middelen en steunsels vinden, om zichzelven te verdedigen; en daarom volgt hier op: *Een koning wordt niet bewaard,* om aan te toonen, dat des menschen leven niet ongeschonden blijft door eene bijzondere macht van dezen of genen maar door de genade Gods alleen. *Koningen en helden* noemt hij daarom het liefst, omdat deze meenen te zullen ontkomen aan het algemeene lot en buiten het schot der pijlen te zullen blijven en omdat zij zich een gelukkigen afloop voorspiegelen, wanneer zij zich in eenigen tegenspoed bevinden. Ten slotte denken zij, bedwelmd door hun vertrouwen op hun kracht, er ter nauwernood aan, dat zij stervelingen zijn, en de ongerijmde bewondering van het volk stijft hen nog meer in hun trots, als dit met verwondering hun macht staat aan te gapen. Wanneer dan ook nóch de koning door zijn leger nóch een held door zijn kracht gered wordt, zoodra zij in eenig gevaar geraken; dan denken ook alle menschen tevergeefs aan aardsche hulpmiddelen, als zij niet willen letten op de voorzienigheid Gods. Daaruit volgt, dat het zoowel voor de machtige als voor de geringen een treurige toestand blijft, zoolang zij zich niet verlaten op de bescherming Gods. In het volgende vers duidt hij, bij wijze van Synecdoché, met het woord *„paard"* alle soort van hulp aan; daar het toch in Zijne bedoeling ligt aan te toonen dat zij, die hun leven voldoende verzekerd achten door aardsche middelen, juist het meest in één oogenblik in gebrek geraken en

jammerlijk bedrogen omkomen; .— want op die manier dwingt God ze hun dwaasheid in te zien. Wel is het waar, dat de koningen niet zonder reden het zwaard dragen en het gebruik van paarden niet overbodig is en dat de middelen en troepen, welke God tot bescherming van het leven der menschen instelt, zijn groote nut hebben; als een ieder maar de rechte maat behield bij het gebruik maken daarvan; maar omdat de meeste menschen zich des te meer van God verwijderen, hoe meer zij door versterkingen omringd zijn en zich door hun verkeerde inbeelding in een veilige haven denken tegen alle moeilijkheid en alle gevaar, — daarom laat God terecht deze groote dwaasheid bedrogen uitkomen. Hierdoor komt het, dat de gaven Gods vaak zonder vrucht vloeien; omdat de wereld ze scheidt van den Gever en zich zelven daardoor ook van hun zegen berooft.

18. Ziet, het oog van Jehova is over degenen, die Hem vreezen, die op Zijne barmhartigheid hopen,
19. om hunne zielen te redden van den dood en hen bij het leven te behouden in den honger.

18. *Ziet, het oog.* Nadat hij geleerd heeft, dat al die hulpmiddelen, welke men zoo geschikt acht tot bescherming der menschen, vaak weinig voordeel aanbrengen, ja, eigenlijk niets waard zijn, als men zijn heil daarin zoekt; dan toont hij nu aan uit het tegenovergestelde, dat de geloovigen, ofschoon zij zulk een groote macht niet bezitten en zooveel hulpmiddelen niet hebben, toch door de genade van God alleen voldoende beschermd worden en voortdurend veilig zullen zijn. Niet weinig maakt deze vergelijking de bedoeling van den profeet duidelijk, als de koningen en helden geen baat vinden in hun onoverwinnelijke kracht, terwijl God de heilgen bij het leven houdt in honger en nood, alsof Hij aan dooden het leven weder geeft. Nu kunnen we ook nog beter verstaan, waarom de Profeet alle wereldsche macht verworpen heeft, namelijk niet, om de menschen neer te werpen of in wanhoop te laten verkwijnen, maar om hen van alle hoogmoed te bevrijden en al hunne gedachten op God alleen te vereenigen en hun leven alleen van Zijne bescherming afhankelijk te maken. — Als hij dan ook zegt, dat Gods oog gericht is op de bewaring Zijner dienstknechten, dan drukt hij meer uit, dan indien hij gezegd had, dat Gods hand en macht voldoende is, om hen te schragen; want de zwakken en geringen

konden wel twijfelen of God wel die macht ook tot allen afzonderlijk wilde uitstrekken; als hij Hem nu echter voorstelt als wachthoudende, om op de geloovigen te letten en voor hen te zorgen, dan bestaat er voor niemand reden, om langer te vreezen of bij zichzelven te twijfelen, maar zeker kan zijn van de helpende tegenwoordigheid Gods, als hij maar rustig blijft onder Diens voorzienigheid. Hieruit blijkt nog duidelijker, hoe terecht hij vroeger het volk gelukkig genoemd heeft, wiens God Jehova is; want zonder Hem zal alle macht en hulp, welke ons ten dienste staat, ijdel, bedriegelijk en zonder vrucht zijn; met Zijn oog alleen moet Hij Zijne geloovige dienaars beschermen, hun gebrek ter hulpe komen, hun honger voeden en die zich verloren rekenden, bij het leven houden. Ofschoon nu wel het gansche menschelijke geslacht door Gods voorzienigheid in stand wordt gehouden, zoo weten wij toch, dat Hij slechts Zijn kinderen de zorg als van een Vader waardig keurt, waardoor deze terecht Diens oog bemerken in hunne nooden. Omdat God verder zich toeëigent de geloovigen in honger en dood hulpmiddelen te schenken ter bewaring van hun leven, worden wij daardoor herinnerd, dat wij dan eerst aan Zijne voorzienigheid recht eer betoonen, wanneer de geloovigen in den uitersten nood niet wanhopen in hun gemoed; veel meer verheffen zij uit het graf hunne hoopvolle blikken tot God, omdat God juist daarom voor een tijd de Zijnen honger laat lijden, om ze daarna weer te verzadigen; daarom wikkelt Hij ze in de duisternissen des doods, om ze later het levenslicht terug te geven; — ja, dan eerst beginnen wij vast ons vertrouwen op Hem te stellen, als de dood zich voor onze oogen begint te vertoonen, want de hulpmiddelen der wereld houden onze gedachten aan zich geboeid en verwikkelen ons, zoolang, totdat zij hun ijdelheid hebben laten gevoelen.

Hij duidt de plcht der geloovigen tweeledig aan waardoor de volmaaktheid van ons leven geheel wordt uitgedrukt, waarvan het eerste is, dat wij God eerbiedig zullen vreezen en het tweede, dat wij zullen wachten op Diens genade. En al pochen de hypocrieten met vollen mond op hun geloof, toch hebben zij nooit zelfs met het uiterste der lippen de goedheid Gods geproefd, zoodat zij van Hem verwachten, wat ze noodig hebben. Als de geloovigen dan ook zich geheel hebben overgeven, om God te eeren en te vreezen, dan spruit dat voort uit hun geloof; ja, dat wordt het voornaamste deel van den waren godsdienst gerekend, als men afhankelijk is van Gods barmhartigheid.

20. Onze ziel verbeidt Jehova; Hij is onze Hulp

en ons Schild. 21. Voorzeker in Hem zal zich ons hart verheugen, want wij zullen hopen op Zijnen heiligen naam. 22. Uwe goedertierenheid zij op ons, Jehova! naardat wij op U gehoopt hebben.

20. *Onze ziel.* Al wat hij tot nogtoe gezegd heeft van de voorzienigheid Gods en vooral van de trouwe hoede, waarmede Hij de Zijnen beschermt, heeft hij niet zoozeer uit zichzelven gezegd als wel door den mond des Heiligen Geestes. Nu echter bezingt hij in den persoon van de geheele kerk, dat er niets beters is, dan zijn lot toevertrouwen aan God. Zoo zien wij, dat als een vrucht van bovengenoemde waarheid aan alle geloovigen wordt voorgesteld, om onbevreesd en met opgewekt gemoed niet te aarzelen zich over te geven aan de Vaderlijke zorg van God. Want om dien reden getuigt de Profeet niets van zichzelven, maar voegt zich bij alle geloovigen door éénzelfde geloof te belijden en legt dan ook een grooten nadruk in het woord: „*ziel*"; want ofschoon het eene gebruikelijke spreekwijzen is bij de Hebreën, toch drukt het een ernstige aandoening uit; alsof de geloovigen zeiden, dat zij met een oprecht en rein hart op God hoopten, — Dien zij hielden voor hun *Schild en Hulp.*

21. *Voorzeker, in Hem zal zich ons hart verheugen.* Omdat het Hebreeuwsche woord „ki", dat hier tweemaal gebruikt wordt, bij de Hebreën in verschillenden zin genomen wordt, kan het ook hier een dubbele beteekenis hebben. Want als wij in beide zindeelen het in bevestigenden zin verklaren, dan is de beteekenis, dat de geloovigen zich zullen beroemen zoowel in hun vreugde als in hunne verwachtingen; wat mij betreft, dan kunnen deze twee zaken ook wel in één verband achtereen gelezen worden: Gewis, God zal altijd onze vreugde zijn, gewis, Zijn heilige naam zal ons altijd zijn als een onoverwinnelijke burcht, om in te schuilen. Want hoe komt het, dat de geloovigen voortdurend God blijven aanroepen, als het juist niet is, omdat zij, tevreden met Zijne genade, in angst en droefheid dezen troost behouden, die hun moed schraagt? Terecht verzekeren de geloovigen daarom allereerst, dat hun hart zich verheugt in den Heere, omdat zij, na de aanlokselen der wereld te hebben leeren kennen, niet meer dwalen, om nog zonder zekerheid en wankelend een onzekere fortuin te volgen, maar het geheele besluit van een gelukkig leven zien zij in de genadige en Vaderlijke gunst van God.

Zij voegen er daarna in de tweede plaats aan toe, dat *zij hopen op Zijnen heiligen naam.* Indien men echter het voegwoord »ki" in redengevenden zin wil nemen, dan zal de zin ook niet minder goed en geschikt vloeien: Omdat onze hoop op God gevestigd was, zal het de Zijnen nooit overkomen, dat Hij in gebreke zou blijven hun voortdurend stof tot vreugde te verschaffen. En gewis de ervaring leert het, dat de menschen door droefheid overstelpt worden en verteerd door zorgen, smarten en angst het loon hunner ijdelheid wegdragen; want daar bestaat voor hen geen moeilijker zaak dan al hunne verwachtingen alleen in God te stellen, en zich niet te verheffen in hunne bedriegelijke zelfverbeelding en eigendunk.

22. *Uwe goedertierenheid zij over ons.* De Psalm wordt besloten met een gebed, dat de Profeet doet in den naam aller geloovigen, opdat zij feitelijk ervaren, dat zij niet tevergeefs hebben gesteund op de goedheid Gods. Intusschen heeft de Heiligen Geest, door dezen gebedsregel in den mond des profeten te geven, ons willen leeren, — dat de deur van Gods genade geopend wordt, waar nergens anders heil wordt gezocht of verwacht. Ondertusschen wordt hieruit de allerzoetste troost ontleend, opdat wij in onze verwachting in het midden van onze loopbaan niet beginnen te wankelen, dat wij volstrekt niet bevreesd behoeven te zijn, dat God zal ophouden Zijne barmhartigheid te bewijzen zonder tusschenpoos tot het einde toe.

PSALM 34.

Een Psalm van David, als hij zijn gelaat veranderde voor Abimelech, die hem verdreef, en (als) hij wegging.

David dankt God voor zijne bijzondere redding, en verkondigt bij deze gelegenheid de voortdurende genade van God jegens alle geloovigen en spoort hen aan zoowel tot geloof als tot meerdere Godsvrucht; terwijl hij verzekert, dat dit de eenige manier is, om het leven gelukkig en naar wensch te volbrengen: rein en rustig voor de wereld te leven in den dienst van God en in de vreeze voor Hem. — Uit de titel blijkt verder welke weldaad van God hij bedoelt. Want toen hij zich tot Koning Achis gewend had (1 Sam. 27 : 2), dien hij na Saul voor zijn grootsten

vijand hield, was het niet te denken, dat hij straffeloos daarvandaan zou gaan. Daar bleef hem daarom geen ander middel over, om zijn leven te redden, dan zich krankzinnig te houden door het schuim van zijn speeksel, door een norschen blik en een verwrongen gelaat. En niet zonder reden; want Achis, die alle hoop op overwinning had prijsgegeven, schreef zijn verlies en schande aan David toe en was met een vurigen en onverzoenlijken haat jegens hem vervuld. Als hij derhalve tegen zijne en aller verwachting in ontkomen was, erkent hij dit als een merkwaardig bewijs van Gods genade aan hem bewezen, dat ook tegelijk moet sterkken tot een algemeen voorbeeld van de geheele Kerk. — Dat nu in de plaats van Achis *Abimelech* genoemd wordt is hieruit te verklaren, dat deze naam later in algemeen gebruik geweest is bij de Filistijnen, gelijk de Egyptenaren gewoon zijn hun koningen Farao te noemen en de Romeinsche keizers hun naam Caesar hebben ontleend van Julius, die het eerst de heerschappij bekleedde. Wij weten ook, dat vele eeuwen vóór de geboorte van David, de koningen, die ten tijde van Abraham in Gerar geheerscht hebben, alzoo werden genoemd. En daarom is het geen wonder, dat deze naam van hoofd tot hoofd op de nakomelingen is overgegaan, zoodat het dus een naam was algemeen voor de koningen in Palaestina.

Het Hebreeuwsche woord, dat wij door „*gelaat*" hebben vertaald, zou, omdat het ook smaak en kennis kan beteekenen, op die wijze recht kunnen verklaard worden, dat hij zich als een onwijze vertoonde. Het woord, waarvan het afgeleid wordt, beteekent bijzonderlijk: smaken, en wordt daarom toegepast op de rede, de kennis en alle menschelijke zinnen. Het woord »kennis" zou hier dus goed passen, omdat David zich hield als van alle verstand beroofd; omdat men echter een mensch het beste leert kennen uit zijn woorden en zijn gelaat, om een goed oordeel over hem te kunnen vellen, hebben anderen terecht vertaald, dat David zijn gelaat veranderd heeft, omdat hij daardoor alle aanleiding verdreef, om hem te onderzoeken en te leeren kennen. Ofschoon nu David door dit middel gered is, aarzelt hij toch niet zijn bevrijding aan God toe te schrijven; hij wijdt dan ook geen enkel woord van lof aan zijn geveinsde waanzin, maar erkent veel meer, dat de woede van zijnen vijand getemperd was door een geheime invloed van Godswege, waardoor hij, die eerst hevig in woede tegen hem ontvlamd was, zich nu met deze kunstgreep liet te vreden stellen. 't Was dan ook volstrekt niet te denken, dat Achis zulk een dapper man zonder nadenken zou laten gaan, dien hij als zoo schadelijk voor zijn ganschen

rijk had leeren kennen en door wien hij zooveel zware verliezen had geleden. — Ook ontstaat hier de kwestie of David dien waanzin heeft voorgewend onder de leiding des Heiligen Geestes. Want het schijnt, dat er tusschen deze twee zaken verband bestaat, tusschen de voorgewende dwaasheid en den wenschelijken afloop. Daaruit zou men de gevolgtrekking kunnen maken, dat de Geest, waardoor de Psalm aan David was ingegeven, dezelfde ook was, die hem had aangespoord en er toegebracht, om Achis te bedriegen. Ik antwoord, indien het den Heere behaagde somtijds de Zijnen te laten dwalen in het kiezen van hun middelen en ze zelfs daardoor liet vallen, dan ligt daarin niets tegenstrijdigs. De redding echter is altijd het werk van God; de tusschenkomende zonde, die van schuld niet vrij bleef, moet aan David toegeschreven worden. Zoo heeft ook Jacob de zegen verkregen door de gunst en het welbehagen Gods; toch kwam er de sluwheid der moeder bij te pas, waarvan ieder toestemt; dat zij geheel verkeerd was. Het kan derhalve gebeuren, dat een zekere handelwijze door den Geest Gods bestuurd wordt en dat toch de heiligen, die Zijne werktuigen zijn, van den rechten weg afwijken. En daarom is het overbodig zich te vermoeien, om David vrij te pleiten; maar moet hij veel meer beschuldigd worden, dat hij zijn leven niet eenvoudig aan God heeft toevertrouwd, en dat hij zichzelf en de genade des Geestes, waardoor hij geregeerd werd, bij de ongeloovigen tot een bespotting gemaakt heeft Want ofschoon ik niets durf verzekeren, blijkt er toch uit deze leugen wel een zekere zwakheid. Indien iemand tegen wil werpen, dat David hier de genade Gods verheerlijkt, als hij door zijn veranderd gelaat en vreemde woorden den dood ontkomen is; dan antwoord ik wederom, — dat deze toestand uitnemend door David wordt weergegeven, omdat dit nóg meer luister bijzet aan de genade Gods, daar zijn val hem niet werd toegerekend.

2. Ik zal Jehova prijzen ten allen tijde, Zijn lof (zal) zonder ophouden in mijn mond (zijn). 3. In Jehova zal zich mijn ziel beroemen, de zachtmoedigen zullen het hooren en zich verheugen. 4. Maakt Jehova met mij groot en laat ons Zijnen naam zamen verhoogen. 5. Ik heb Jehova gezocht en Hij heeft mij geantwoord en mij uit al mijn vreezen gered. 6. Zij zullen op Hem zien en tot Hem samen vloeien en

hunne aangezichten zullen niet beschaamd worden. 7. Deze arme riep en Jehova hoorde en Hij verloste hem uit al zijne benauwdheden.

2. *Ik zal Jehova prijzen.* Terwijl hij belooft zijn ganschen leven gedachtig te blijven aan Gods weldaad, verheft hij diens grootheid. Want, ofschoon God dagelijks de zijnen ter hulpe komt, om hen voortdurend te oefenen in het prijzen van Hem, is het toch zeker, dat de weldaad, die een eeuwige vermelding waardig genoemd wordt, van de andere gewone zegeningen onderscheiden wordt. Daarom moet door de heiligen deze regel wel betracht worden, om terstond zich te binnen te brengen al het goede, wat zij van God hebben ontvangen; maar wanneer Hij Zijne kracht op meer schitterende wijze toont in hunne verlossing, dan behooren zij met des te meer ijver er zich op toe te leggen, om hunne dankbaarheid te bewijzen. En indien God door ééne weldaad ons aan zich verplicht tot aan het einde des levens, zoodat wij nooit mogen ophouden Zijn lof te bezingen, wat zullen wij dan doen, als Hij ons overstelpt met ontelbare weldaden? In het begin van het tweede vers voegt hij er bij, dat de lof, waarvan hij eerst had gezegd, dat hij voortdurend in zijn mond zou zijn, — dat deze uit het hart zou voortkomen; om hem te onderscheiden van het onbeteekenend geklank, waarmede vele hypocrieten te koop loopen. Want zóo behoort Gods lof in onzen mond te klinken, dat er altijd een inwendige aandoening des gemoeds aan voorafga. Daarom beteekent *ziel* op deze plaats niet de levende geest maar de zetel van het begeeren, alsof hij zeggen wilde, dat hij alleen in God stoffe zou vinden, om Hem met een oprecht gemoed te prijzen, waardoor zulk een groot heil nooit bij hem in vergetelheid kon geraken

In het tweede lid toont hij de vrucht der dankzegging aan, opdat daaruit de armen, ongelukkigen en ellendigen goede hoop zouden kunnen putten. Want het Hebreeuwsche woord, hier door *arme* vertaald, doelt niet op alle soort van ongelukkigen, maar op hen, die door rampen getroffen en vernederd, allen trots laten varen en zich geheel in de laagte en in verdrukking gevoelen. Hij zegt, dat deze deelgenoten der vreugde zullen zijn, niet eenvoudig uit een medelijdend gevoel (zooals sommigen al te onbeteekenend verklaren) maar omdat zij, in de overtuiging levende, dat hun in het voorbeeld van David een algemeen bewijs van Gods genade gegeven is, nu ook hun gemoed uit de droefheid opwaarts heffen. Hij zegt derhalve, dat uit de hoop de vreugde zal voort-

komen, omdat zij, als ontvingen zij reeds het bewijs hunner redding, zich vrijmoedig tot God zullen wenden.

4. *Maakt Jehova met mij groot.* Hij vermeldt nu een tweede vrucht dezer dankzegging, omdat hij anderen namelijk door zijn voorbeeld aanzet tot dezelfde plicht der godsvrucht; ja, alle geloovigen aanspoort en uitnoodigt, om met hem mede te doen en ze aanmoedigt, om éénstemmig op schitterende wijze God te verhoogen. Wij leeren daaruit, dat wij worden opgewekt tot een goede verwachting voor de toekomst, zoo dikwerf God aan iemand der Zijnen hulp verschaft heeft; en als een ieder zijne bijzondere weldaden vermeldt, dan worden allen gedreven in het openbaar God gezamenlijk te loven. Want ook met dat doel danken wij God openlijk voor alle menschen, niet slechts opdat zij getuigen mogen zijn van onze dankbaarheid, maar opdat zij ook zelf ons voorbeeld volgen mogen.

5. *Ik heb Jehova gezocht.* Nog duidelijker en uitgebreider verklaart hij, wat hij zooeven over de vreugde gezegd had; en vermeldt dan eerst, dat zijne gebeden verhoord zijn. Hij richt zich hiermede tot alle geloovigen, opdat zij door zulk een duidelijk bewijs verzekerd en bevestigd, zich opgewekt zoude gevoelen om te bidden. Wat het zeggen wil: *God te zoeken*, blijkt uit het volgende lid; want het wordt op andere plaatsen in een anderen zin genomen; het beteekent dan hetzelfde als zijn hart stellen en zijn ijver aanwenden, om God te dienen en alle gedachten op Hem te vestigen; maar hier beteekent het niets anders dan tot Zijn hulp de toevlucht nemen, omdat er spoedig op volgt, dat God geantwoord heeft; — Hij beantwoordt namelijk zijne gebeden en wenschen. Hij neemt het woord „*vreezen*" in plaats van de gevaren zelf, die zijn gemoed met vrees hadden vervuld, hij neemt namelijk het gevolg voor de oorzaak, ofschoon het allerminst twijfelachtig is of hij niet bekent, dat hij bevreesd was en door vrees gedreven. Want hij heeft niet met een kalm gemoed als van verre uit de hoogte zijne gevaren beschouwd, maar door hevige zorgen gekweld en gefolterd, kon hij terecht van zijne vreezen en angsten verhalen; ja, door het meervoud toont hij aan, dat hij niet slechts op ééne manier is verschrikt geweest, maar dat hij onder verschillende beroeringen heen en weder geslingerd was. En gewis, uit één opzicht zag hij zich op de pijnbank gebracht, ook kon een andere vrees hem niet begeven, namelijk dat Achis uit dankbaarheid hem naar Saul zou voeren, gelijk de goddeloozen altijd gewend zijn, zich met de rampen van Gods kinderen

te vermaken. Omdat hij reeds éénmaal verraden was en ontdekt, kon het moeilijk anders of de huurlingen van Saul, als hij soms ontkomen was, zouden hem overal hinderlagen leggen. De haat van Achis namelijk kon veel vrees teweeg brengen, als hij dacht aan den dood van Goliath en de nederlaag van zijn leger; omdat toch de wrake in zijn macht was en zijne wreedheid door geen licht offer schijnbaar verzoend had kunnen worden. Dit moet nauwkeurig bedacht worden, opdat onze flauwhartigheid ons niet verhindere, om God aan te roepen, wanneer wij te midden van onze gevaren verschrikt worden; want zelfs David, van wien niemand zal ontkennen, dat hij met een heldennatuur was begaafd, waardoor hij uitmuntte boven anderen, heeft zulk een stalen moed niet bezeten, dat hij alle vrees en angst kon verdrijven; maar ook hij zelf was door groote bevreesdheid aangegrepen.

6. *Zij zullen op Hem zien.* Reeds heb ik gezegd, dat dit vers en het volgende met het voorafgaande moet verbonden worden. David heeft namelijk zijne eigene ervaring medegedeeld, die moest dienen tot een voorbeeld voor anderen, opdat zij onbevreesd zouden naderen, om God te vragen. Nu zegt hij dan ook, dat zij zullen komen en wel met goeden uitslag. Ofschoon overigens in het Hebreeuwsch de beide eerste werkwoorden in den verledenen tijd staan, twijfel ik toch niet of de zin moet op deze wijze opgelost worden: Wanneer zij op Hem zullen gezien hebben en tot Hem zijn saamgevloeid, dan zal hun aangezicht niet beschaamd worden. Daarom heb ik het door den toekomenden tijd vertaald, — omdat David niet zegt, welk feit er geschied is, maar het gevolg aanduidt van de genade aan hem bewezen. Ik weet wel dat sommigen de woorden „*op Hem*” willen doen slaan op David, omdat hij geregeld daarna van zichzelven spreekt in den derden persoon, maar de andere uitleggers verklaren het toch juister van God zelf. Ook stemmen allen niet overeen in de vertaling van het Hebreeuwsche woord, dat wij hebben overgezet door *samenvloeien;* omdat zij meenen, dat het van een anderen stam afgeleid is, waardoor het zou beteekenen: aan het licht brengen. Maar het kwam mij voor, dat de oorspronkelijke beteekenis van het woord op deze plaats behoorde, alsof hij gezegd had: Nu zal men een spiegel hebben, waarin men het blijde en gunstige aangezicht van God kan zien. Daarom zullen de ongelukkigen hierna hunne oogen opwaarts durven heffen en als bevrijd van zorg tot God durven loopen, omdat geene aarzeling hen langer zal ophouden of lui en vadsig zal laten. En indien

toch het werkwoord »verlichten" meer toelacht, dan zal de beteekenis wezen: Die eerst in de duisternis onbewegelijk waren, zullen daarna, alsof hun een licht is opgegaan, hunne oogen opheffen tot God, en die tevoren van schaamte gebogen nederlagen, zullen hun aangezich opnieuw verlevendigen en vervrolijken. Omdat het ten slotte op hetzelfde neerkomt, zal ik maar geen moeite doen, om uit te maken, welke verklaring van deze twee de meest geschikte is.

7. *Deze arme riep.* David voert alle geloovigen over zichzelf sprekende in, om des te levendiger uit te drukken, hoeveel gewicht zijn voorbeeld had, om hen te bemoedigen: *Deze arme*, zeggen zij, riep, — God noodigt dus alle armen uit; om te roepen. Want wat met David gebeurde, rekenen zij, dat op alle geloovigen en tot algemeen nut betrekking heeft; omdat God hem niet meer gehoord heeft dan hij heden bereid is en geneigd, om alle armen te hooren, die in hetzelfde geloof hunne verzuchtingen, en gebeden tot Hem richten

8. De engel van Jehova legert zich rondom degenen, die Hem vreezen en zal hen verlossen. 9. Smaakt en ziet, dat Jehova goed is; welgelukzalig is de man, die op Hem vertrouwt. 10. Vreest Jehova, gij, Zijne heiligen! want, die Hem vreezen, hebben geen gebrek. 11. De jonge leeuwen zijn verlaten en lijden honger; maar, die Jehova vreezen, zullen geen gebrek hebben aan eenig goed.

8. *De engel van Jehona.* David handelt nu in het algemeen van de Vaderlijke liefde van God jegens alle geloovigen, en leert tegelijk, dat er in Hem kracht genoeg is, om hen te bewaren, omdat het leven der menschen is blootgesteld aan ontelbare gevaren; en vooral de geloovïgen, die als schapen te midden der wolven verkeeren zijn als door vele dooden omringd en worden elk oogenblik door nieuwe gevaren bedreigd. Daarom verhaalt David, dat de godvreezenden worden beschut en verdedigd door de hoede der engelen. Hij heeft er deze bedoeling mede, dat de geloovigen overtuigd kunnen zijn, dat God toch de getrouwe Bewaker is van hun leven, hoezeer zij ook aan vele rampen bloot staan. Maar, om ze des te meer in die verwachting te

versterken, voegt hij er niet zonder reden bij, dat allen, die God wil bewaren, worden beschermd door de macht en de zorg der engelen. Wel zou God alleen voldoende macht bezitten, om dit ten uitvoer te brengen, maar ter voorziening in onze zwakheid behaagt het Hem engelen tot onzen dienst te zenden; want dit draagt niet weinig bij tot versterking van ons geloof, dat God altijd ontelbare scharen ter beschikking staan, zoo dikwerf Hij ons ter hulpe wil komen; ja, dat de engelen, die hemelsche heerschappijen en machten genoemd worden, altijd gereed staan om ons leven te bewaken, omdat zij weten, dat deze plicht hun opgelegd is. Wel wordt God terecht de muur en in zekeren zin de vesting genoemd van Zijn Kerk, maar Hij verklaart de aanwezigheid van Zijn hulp, tot verduidelijking voor ons begrip, in Zijn engelen. Dat hij overigens van éénen engel spreekt in het enkelvoud dat moet toch als op allen van toepassing beschouwd worden; want allen worden gelijkelijk gedientige geesten genoemd, om voor ons heil te waken (Hebr. 1 : 14) en op andere plaatsen leert de Schrift (2 Kon. 6 : 15, Psalm 91 : 11, Luk. 16 : 22), dat meerdere engelen voor alle bestemd zijn, naarmate het namelijk den Heere behaagt en Hij weet, dat het ons nuttig is.

Dit is de slotsom: hoevele vijanden ons ook belagen, en hoevele gevaren ons ook omringen, toch houden de engelen met eene onoverwinnelijke macht van God toegerust over ons de wacht en stellen zij van alle zijden hun hulp tot een tegenweer, om ons van alle rampen te bevrijden.

9. *Smaakt en ziet.* Van terzijde beschuldigt hij de menschen van luiheid, dat zij niet denken aan de goedertierenheid Gods, die hun zeer bekend moest wezen. Want met het woord „*smaken*" zegt hij, dat ze geen smaak hebben, en tegelijk geeft hij de reden aan, dat zij zonder smaak Gods zegeningen maar verzwelgen of door een verkeerden wansmaak er geen melding van maken. Hij beveelt hun slechts hunne zintuigen op te wekken en hun gehemelte met een zekeren smaak te bekleeden, opdat de goedertierenheid Gods hun bekend worde, ja zelfs doorzichtig voor hen zij. Letterlijk staat er: Smaakt en ziet, want; maar dit voegwoord „ki" wordt in verklarenden zin genomen.

De bedoeling is, dat het allerminst aan God is te wijten, als de geloovigen niet duidelijk Diens goedertierenheid meenen te ervaren; want juist hen bedoelt David hier in 't bijzonder, waaruit wij kunnen opmaken, dat ook zij lijden aan de algemeene fout van nalatigheid. De belofte, die er onmiddelijk op volgt, bevestigt deze waarheid. Want daarom is *de man welgelukzalig, die op*

Hem vertrouwt, omdat Hij niemand tevergeefs begeerig doet zijn naar Zijne genade. Ons echter staat alleen ons ongeloof in den weg, om te vreden te zijn met den overvloed van goede gaven, die zoo mild en weldadig ons gegeven worden.

10. *Vreest Jehova.* Hier spoort hij de geloovigen aan tot heiligheid en rechtvaardigheid, opdat er een deur geopend zij voor Diens weldaden. Wij weten, hoe in 't algemeen de menschen voor hun eigen belangen plegen te zorgen, zoodat een ieder geneigd is of tot bedrog, tot rooverij of tot onrechtvaardigheid en geweld; en het kan wel niet anders of ook de geloovigen worden door een zekere ijverzucht geprikkeld, om te huilen met de wolven in het bosch en zich dat te veroorloven, en al is het, dat zij zich gaarne onthouden van allen onrecht, toch overvalt hun somtijds de algemeene manier van leven als een storm en meenen zij eene verontschuldiging te vinden in de noodzakelijkheid. Al die verzoekingen wil David beteugelen en zegt, dat zij gemakkelijk zijn te ontkomen, als zij zichzelf maar bewaren in de vreeze Gods, die hij tegenover die oneerlijke middelen en praktijken stelt, want de meesten houden hen voor dwazen, die zich op eerlijkheid toeleggen, omdat zij daardoor slecht voor zichzelf en hunne belangen zorgen. Ofschoon de goddeloozen dan ook zeer bevreesd zijn voor armoede en daarom door vleeschelijke neigingen zich vermoeien, om alles te ondernemen, leert David hier, dat God voor de geloovigen zorgt, zoodat Hij ze nooit gebrek laat lijden. Geen vrees, zegt hij, of wantrouwen behoeft u af te houden van het betrachten der rechtvaardigheid; want God begeeft de vromen nooit. Daarom wil hij van de vromen deze eer aan God toegebracht zien, dat zij meer van Hem kunnen verwachten dan de goddeloozen van al hunne ongeoorloofde praktijken. Omdat overigens de onrechtvaardigheid dermate heerscht in de wereld, dat zij met groot gebruis, onbedwongen opborrelt, herinnert hij met nadruk de geloovigen, dat zij zich daarvoor zullen wachten; — want bij de groote menigte zou hij er niets mede teweeg brengen. Want daarin ligt een paradox, dat toch, al staat de oprechtheid der vromen en eenvondigen bloot aan de willekeur der slechten, in die oprechtheid meer steun ligt dan in alle verkeerde hulpmiddelen. Het is ook geen tegenstrijdig iets, dat deze les aan de heiligen gegeven wordt, die toch reeds uit eigene beweging de onschuld betrachten, namelijk: om niet af te wijken van de vreeze Gods; want wij weten, hoeveel gevaar er bestaat, wanneer alle hoop op een voorspoedig en gelukkig leven is afgesneden, behalve die in de bekoring der wereld hun toelacht,

dat dan het licht der vroomheid ondergaat en wordt uitgebluscht. En met een zeer gepaste vergelijking licht hij deze waarheid toe, dat God de Zijnen helpt, zooveel het noodig is en in hunne armoede voorziet, omdat zelfs de leeuwen nog ronddwalen van honger, terwijl zij toch in wreedheid uitmunten boven alle roovers der wereld. Dat sommigen overigens onder den naam van leeuwen overdrachtelijk willen verstaan zien, de geweldenaars en den roofzuchtigen, dat is naar mijn oordeel al te gezocht; want David verhaalt eenvoudig, dat degenen, die zich van alle onrecht onthouden op die manier verder zullen komen dan met rooven en stelen; want de leeuwen zelf en de wilde beesten, die tot rooven geboren zijn, lijden dikwijls honger, terwijl de Heere de Zijnen voedt. Hij zegt derhalve, dat eerder de leeuwen zullen omkomen van honger en gebrek, dan dat God de rechtvaardigen en eenvoudigen het noodige voedsel zou onthouden, als zij slechts vertrouwende op Diens zegen, en nergens elders voedsel zoeken, dan uit Zijn hand. Die dus al zijn zorgen op God wentelt en verzekerd is, dat God voor hem zal zijn als een Vader, die kan gerust en kalm verkeeren onder de menschen, zonder dat iets hem zal deren. — Indien iemand mocht tegen werpen, dat de eenvoudigen en vromen dikwijls niet zonder gebrek zijn; dan antwoordt ik, dat God ter rechten tijd Zijn hand uit strekt, om hulp te veschaffen, als de nood het hoogst geklommen is; zoodat ten slotte het einde toch altijd weer bewijst, dat zij niet tevergeefs van Hem vragen, al wat noodig is, om dit leven door te maken.

12. Komt, gij kinderen! hoort naar mij, ik zal u leeren de vreeze van Jehova. 13. Wie is de man, die het leven begeert, die de dagen liefheeft, waarin hij het goede kan zien? 14. Bewaar uwe tong voor het kwade en uwe lippen, om bedrog te spreken. 15. Wijk af van het kwade en doe het goede, zoek den vrede en jaag dien na.

12. *Komt, gij kinderen! enz.* Nog met meer nadruk legt hij er zich op toe, om de geloovigen aan te sporen, dat zij toch maar niets voor zoo nuttig zullen houden als juist, om rechtvaardig en eerlijk met alle menschen om te gaan. Juist omdat de meeste menschen den besten weg, om voorspoedig en gemakkelijk

te leven, hierin vinden gelegen, dat een ieder maar tracht door geweld, bedrog, onrecht en andere schandelijke middelen het leeuwenaandeel te krijgen, — juist daarom is het herhalen van deze waarheid zoo noodig. Omdat het overigens noodig is, hunne gemoederen hiertoe te stemmen, noemt hij ze kinderen en brengt met dat zachte en liefelijke woord alle verkeerde aandoeningen tot zwijgen. Want niemand zal te midden van zoovele aanvallen rustig kunnen blijven, wanneer hij niet door den Geest der zachtmoedigheid gevormd is tot de grootste gematigdheid. Daarom zegt de Profeet, dat de levenswet, welke hij geeft, slechts door de zachtmoedigen en gehoorzamen, kan bewaard en betracht worden. — Met dezelfde bedoeling zegt hij ook: *Komt!* en beveelt hij ze opmerkzaam te zijn, opdat zij namelijk alle onbedachtzaamheid afleggen, alle heftigheid en drift tot stilstand zouden brengen en zich leerzaam en handelbaar betoonen mochten.

Hij heeft *de vreeze van Jehova* genomen voor de regel zelf, om vroom te leven; alsof hij gezegd had, dat, hoewel de deugd en de rechtvaardigheid door allen geprezen wordt, er toch maar weinigen zijn, die hun leven daarnaar inrichten, omdat zij niet weten, wat het zeggen wil; God te vreezen en te dienen.

13. *Wie is de man.* De profeet vraagt niet of er iemand zoo gezind is, alsof allen gaarne zich in ellende zagen gewikkeld; want wij weten, dat de wensch, om goed en gelukkig te leven allen gemeen is, maar hij berispt de blindheid en dwaasheid, die er kan heerschen in zooveel verkeerde ondernemingen der menschen. Omdat nu alle menschen hard loopen, als er eenig voordeel is te behalen, zal nog geen honderdste deel der menschen zich beijveren, om met rechtvaardigheid en billikheid den vrede te koopen en een rustigen, begeerlijken toestand van het leven. De profeet herinnert daarom zijne leerlingen, dat bijna de geheele wereld door ongerechtigheid bezwijkt en dwaalt; omdat zij overal elders een gelukkig leven zoekt, dan juist in de zegen Gods, waarmede Hij de eenvoudige en oprechten verrijkt. Maar nog meer nadruk ligt er in dezen uitroep, als Hij moet dienen, om de onverschillige en slaperige gemoederen op te wekken; alsof hij gezegd had: Hoe komt het toch, dat, terwijl allen jagen naar het geluk, niemand bijna de lust heeft het te verkrijgen? Is dan een ieder liever door eigen schuld in verschillende ellenden gewikkeld?

14. *Bewaar uwe tong.* Hier handelt hij over een weinig voorkomende deugd, namelijk dat wij oprecht en zonder bedrog moeten

zijn in ons spreken. Ofschoon anderen het nog verder uitbreiden, meenende, dat in dit eerste lid het vloeken veroordeeld wordt. Eenvoudiger en meer overeenkomstig de waarheid is het echter. om het te verklaren in denzelfden zin, die in het tweede lid herhaald wordt, namelijk dat wij *niet bedriegelijk* mogen *spreken* met onze naasten, zoodat onze woorden een valstrik kunnen zijn, om anderen in den val te laten loopen. Want niets is zoo moeilijk als onze woorden zóó in te richten, dat de tong zuiver weergeeft, wat wij bedoelen; daarom eischt David een voortdurende wacht, opdat we niet toelaten, dat zij in bedrog vervalt.

15. *Wijk af van het kwade.* Hij bedoelt, dat de kinderen Gods zich zullen onthouden van alle onrecht en zich toeleggen op weldoen Over het algemeen pleegt men dezen tekst aan te halen, alsof David gesproken had van de twee deelen des berouws. Want de eerste stap tot inkeer is, dat de zondaar zijn vroeger bedreven zonden ver wegwerpt en zich van zijn vorig leven losmaakt; en de tweede, dat hij zich schikt tot een rechtvaardig leven. Maar hier worden wij meer bijzonder herinnert, hoe wij met onze naasten moeten omgaan. Het komt namelijk dikwijls voor, dat iemand jegens sommige menschen zich mild, ja zelfs verkwistend gedraagt, ten minste, zooveel hij kan, velen helpt, maar anderen bedriegt en schade berokkent; — en nu merkt David hier terecht op dat allen, die Gode hun leven willen wijden, zich van het kwade moeten onthouden. En omdat aan den anderen kant de meesten meenen reeds voldoende hun plicht te hebben gedaan, als zij niemand ooit hebben bedrogen, gekweld of benadeeld, voegt David terecht er het andere voorschrift bij over het weldoen; want God wil niet, dat de zijnen ledig zullen zijn, maar dat zij hun krachten zullen aanwenden ten nutte van het algemeen, zoodat een ieder op zijn beurt zorgt en zich beijvert voor het welzijn van anderen.

Vervolgens raadt hij aan te zorgen, dat men den vrede bewaart. Want wij weten wel, dat hij onderhouden wordt door menschlievendheid en geduld, — maar dikwijls heeft men te maken met eigenzinnige of halstarrige of ondankbare menschen of met menschen, die bij de minste aanleiding in toorn opstuiven en geneigd zijn, om het zwaard te vatten; — terwijl velen ons goddeloos-lijk op het onverwacht beginnen te tergen en anderen met al de boosheid die in hen is, de gemoederen der vromen tegen zich in nemen en weer anderen met alle kracht hen beproeven te beleedigen; en daarom zegt hij maar niet zoo eenvoudig, dat men den vrede moet zoeken, maar, als zij ons schijnt te ont-

snappen, beveelt hij ons met alle kracht zonder ophouden hem *na te jagen.* Wel bestaat hierin een zekere grens, want. als de vromen en vreedzamen alles hebben beproefd, om den vrede te koopen, dan zullen zij daarom de harten der goddeloozen toch niet tot zachtheid en billijkheid stemmen, maar somtijds nog meer in kwaadwilligheid toenemen. Hun goddeloosheid dwingt ons dan ook vaak tot den strijd; ja, terwijl zij zelve God aanroepen, als in een openlijk verklaarden oorlog, zou het schande wezen geen weerstand te bieden. Maar David wil hier alleen, dat wij in persoonlijke aangelegenheden zachtmoedig en gedwee zijn en dat wij ons zullen beijveren, dat de vrede niet verdwijne, al is het moeilijk en lastig haar te bewaren.

16. De oogen van Jehova (zijn) op de rechtvaardigen en Zijne ooren tot hun geroep. 17. Het aangezicht van Jehova (is) over degenen, die kwaad doen, om hunne gedachtenis van de aarde uit te roeien. 18. Zij riepen en Jehova hoorde en Hij verloste hen uit al hunne benauwdheden.

16. *De oogen van Jehova.* Dit is de beste steun voor ons geduld: te weten dat God op ons let; en dat ieder onder Zijne bescherming veilig en ongedeerd zal blijven, als hij maar volhardt in zijn liefde voor recht en waarheid. Opdat de geloovigen niet meenen moeten, dat zij bloot stonden voor de willekeur der wereld, terwijl zij hun best doen, om buiten schuld te blijven en opdat de vrees daarvoor hen niet van den weg afbrenge, — spoort David ze aan te denken aan de voorzienigheid Gods en niet te twijfelen, of zij wel door Gods vleugelen beschermd worden. Hij zegt daarom, dat de oogen van God zijn gericht op de bewaring der rechtvaardigen, opdat de vromen en eenvoudigen met des te grooter ijver zullen voortgaan met rein te leven. Intusschen verzuimt hij niet hen aan te zetten tot bidden en smeeken, wanneer de wereld hen soms ten onrechte plaagt en tergt. Want als hij zegt, dat de *ooren* van God open zijn *voor hun geroep*, dan herinnert hij, dat dit het rechte hulpmiddel is in alle tegenspoeden, om God aan te roepen als Wreker, wanneer men onrechtvaardig en onverdiend geplaagd wordt. Daartegenover merkt hij op, dat toch niets aan Gods aandacht ontgaat, al sluit Hij somtijds oogenschijnlijk de oogen voor de

misdaden der menschen, omdat er terstond geen straffen op volgen. Terwijl, zegt hij, de straffeloosheid de goddeloozen doet toenemen in overmoed, om kwaad te doen, zorgt God er voor, dat hunne gedachtenis wordt uitgeroeid en drukt hij met opzet zulk een soort straf uit, omdat de goddeloozen niet alleen vertrouwen tot het einde huns levens gelukkig te zullen zijn, maar zich zelfs in deze wereld een soort onsterfelijkheid denken. Hiervan geeft ook Petrus deze goede getuigenis (1 Petr. 3 : 10), om onze smart te verzachten en ons ongeduld te temperen, zoo dikwijls de onbeschaamdheid der boozen ons bijna buiten de perken doet gaan; want er bestaat niets beter om onze kalmte te bewaren dan ons afhankelijk te stellen van de hulpe Gods, en gesteund door een goede conscientie Hem het oordeel over te laten. Indien iemand mocht tegenwerpen, dat de vromen geheel iets anders ondervinden, als zij lang en veel geplaagd niets van die hulp bemerken; dan antwoord ik dat God noch in 't openbaar noch altijd op dezelfde wijze de vromen ter hulp komt, maar dat Hij toch zóó hun ellenden tempert, dat Hij hen niet begeeft. Daar komt nog bij, dat zelfs de besten zichzelf de hulp van God ontzeggen, omdat nog geen honderdste deel zóó rein en onschuldig leeft, dat zij zichzelf niet door eigen schuld veel kwaad berokkent. Zoodra zij dan ook in zonde vervallen, kastijdt God ze, opdat de zonde in hen geen wortelen schiet, en wel gestrenger dan de boozen, die hij laat begaan, om aan het einde ze geheel te verdoen. En toch, al zijn hun omstandigheden in de wereld verward en verstrooid, de geloovigen zullen het ervaren, dat God niet tevergeefs hun hulp beloofd heeft tegen het geweld en het onrecht der goddeloozen.

18. *Zij riepen.* Dat wil zeggen, dat zij verhoord worden, zoo dikwijls zij roepen. Want het is eene voortdurende waarheid, want hij verhaalt niet, wat éèns of meer malen door God gedaan is, maar wat hij geregeld pleegt te doen. Het is dan ook eene bevestiging van het voorgaande vers, waar hij gezegd had, dat Gods ooren open stonden voor het geroep der rechtvaardigen; en nu toont hij met de feiten zelf, dat God niet doof is, als wij onze klachten en verzuchtingen tot Hem opzenden. Overigens brengt hij door het woord „roepen" in herinnering, dat de rechtvaardigen toch niet vrij blijven van tegenspoed, al staan zij ook onder bescherming van God; want op wondervolle wijze regelt Hij zoo Zijn bestuur over hen, dat Hij hen toch oefent in veel strijd. Dit behoort dan geen geringe prikkel te zijn tot het gebed, dat de redding slechts beloofd wordt aan hen, die tot God

roepen; want Hij wil niet, dat Zijne voorzienigheid zóó door de geloovigen beschouwd wordt, dat zij hun tijd onverschillig doorbrengen met nietsdoen; maar veel meer, dat zij, overtuigd van Diens zorg voor hun heil, hunne gebeden tot Hem opzenden.

19. Jehova is nabij de verbrokenen van hart, Hij
zal behouden de verslagenen van geest. 20. Vele zijn
de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit die alle
zal Jehova hen redden. 21. Hij bewaart al zijne been-
deren, niet één van hen is verbroken. 22. De boos-
heid zal den goddelooze dooden en die den rechtvaardige
haten, zullen vergaan. 23. Jehova verlost de ziel
Zijner knechten en die op Hem betrouwen, zullen niet
omkomen.

19. *Jehova is nabij.* Hij versterkt en bereidt de bovengenoemde waarheid nog verder uit, dat God een redder der Zijnen is, al kunnen zij bijna, tot het uiterste gebracht, het leven niet meer houden. Want het is geen gemakkelijke taak, om te begrijpen, dat God zoolang de belooning van Zijn gunst uitstelt en aan onze waarneming onttrekt, terwijl onze geest bezwijkt; ja, het is een onbegrijpelijke paradox, dat God den geloovigen nabij is, terwijl hun hart van droefheid verteerd bijna bezwijkt. Maar zooveel te helderder schittert Zijn macht, als Hij ons als uit het graf weer opricht. Daar komt nog bij, dat de geloovigen geheel verslagen en verbroken moeten worden, opdat zij alleen maar op God zouden hopen. Hieruit kunnen wij ook leeren, dat niets ons geduld meer in den weg staat dan die hoogheid van geest, waarvan de Stoïcijnen bazelen, want niet eerder worden wij beschouwd waarlijk vernederd te zijn, vóórdat wij verslagen van hart voor God nedervallen en Hij ons dus uit onze neergebogen toestand kan oprichten. Deze waarheid is vol van den liefelijksten troost, dat God zelfs dan ons niet begeeft, als de overmaat van tegenspoed ons bijna van alle leven en kracht beroofd.

20. *Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen.* Hij voorkomt onze gedachten, die dikwijls in ons oprijzen, hoe het toch mogelijk is, dat de rechtvaardigen de voorwerpen zijn van Gods zorg, daar zij dikwijls zoo zonder ophouden met tegenspoeden hebben te

kampen. Waar blijft dan die bescherming van God, als zij, die een rustig leven leiden, ook geen rust en vrede genieten? En wat is onnatuurlijker dan dat zij, die niemand overlast aandoen, van alle kanten worden bemoeilijkt? — Opdat nu de beproevingen, waaraan wij onophoudelijk blootstaan, ons het vertrouwen niet zou ontnemen aan de voorzienigheid Gods, — moet de waarheid wel onthouden worden, dat de rechtvaardigen, al is het waar, dat God hen regeert en voor hen zorgt, toch aan vele ellenden blootstaan en onderhevig zijn, opdat zij door zulke ervaringen beproeft een bewijs kunnen geven van hun onoverwinnelijke standvastigheid, en God des te beter kunnen roemen als hun Redder. Want, indien zij vrij waren van alle moeite, dan zou het geloof verdorren, het bidden zou ophouden, en van hun vroomheid zou niets worden gezien en zou als verborgen liggen in een graf. Daarom is het nuttig, dat zij door verschillende proefwegen geleerd worden, en wel vooral met dat doel, dat zij onder ontelbare dooden erkennen, hoe zij op wondervolle wijze door God gered worden. Want het zou als iets toevalligs kunnen schijnen, wanneer het maar zelden voorkwam, maar als de eene ramp na de andere zonder einde en zonder maat hen overkomt, dan kan Gods genade geen verborgen zaak zijn, als Hij altijd Zijne hand uitstrekt, om hen te helpen. David vermaant dan ook de geloovigen, welke rampen hun ook boven het hoofd hangen, vol goeden moed te zijn, omdat God hen nooit aan zichzelf zal overlaten, omdat het voor Hem toch hetzelfde is, om éénmaal of duizendmaal iemand van den dood te redden. — Wat hij verder nog spreekt van de *beenderen*, dat versterkt deze bedoeling niet weinig; want daardoor kunnen wij weten, dat zij, wier bescherming God op zich genomen heeft, in elk opzicht ongedeerd zullen blijven. Hij zegt derhalve, dat God zal zorgen, dat niet één van onze beenderen gebroken wordt; — in denzelfden zin zegt Christus, dat al de haren van ons hoofd zijn geteld. (Luk. 12 : 9).

22. *De boosheid zal den goddelooze dooden.* Sommigen willen het woord „boosheid" liever opvatten in den zin van „ellende"; zoodat dan de beteekenis zou zijn, dat de goddeloozen ongelukkig aan hun einde zullen komen, omdat zij eindelijk bezwijken voor de rampen. Maar de andere vertaling is veel zinrijker, namelijk dat hun goddeloosheid, waarachter zij zich veilig achten, op hun eigen hoofd neerdaalt. Evenals hij vroeger geleerd heeft, dat in geen zaak een grootere sterkte lag dan in een rechtvaardig en kuisch leven, zoo verkondigt hij nu, dat al wat de godde-

loozen voor verkeerds hebben ondernomen, voor hen zelven noodlottig zal worden, al is het, dat niemand iets tegen hen doet. In het tweede lid zegt hij, dat dit gebeurt uit liefde voor de rechtvaardigen, omdat de goddeloozen de bewerkers zijn van hun eigen dood. *Die de rechtvaardigen haten zullen vergaan,* zegt hij. Laat dit derhalve een onwrikbaar en onoverkomelijke muur voor ons zijn, dat, met hoegroote legers ons de vijanden ook omringen, wij daarvoor niet bevreesd behoeven te zijn, omdat zij toch reeds tot ondergang zijn opgeschreven.

Datzelfde verzekert David in het laatste vers, als hij God den Verlosser noemt Zijner knechten. Want hoe zouden zij te midden van zoovele gevaren maar een oogenblik veilig kunnen wezen, als God Zijn hand niet ter hunner bescherming uitstak? Maar door het woord „verlossen" wordt de bijzondere manier van bevrijding te kennen gegeven, waartegen ons vleesch in opstand komt. Immers wij moeten eerst alle hoop hebben opgegeven, vóórdat God zich een Verlosser betoont. Daaruit volgt, dat zij de deur sluiten voor de genade van God, die al te haastig willen zijn, en als God niet voldoet aan dien haast, dan ondervinden zij Diens macht niet. Opdat overigens niemand over de dienstknechten Gods slechts een oordeel moge opmaken naar hun zedelijke (zooals men dat noemt) of wijsgeerige denkwijze, teekent David deze met dit bijzondere kenteeken, dat zij alleen op God vertrouwen, van Wien ook al hun heil afhangt.

PSALM 35.

INHOUD: Zoolang Saul vijandig gezind was tegen David, bedachten (zooals de vleierij altijd heerscht aan de hoven der koningen) alle aanzienlijken en die toen het meeste gezag hadden, om strijd iets ten nadeelen van dien onschuldigen man; daarenboven hadden zij bijna al het volk medegetrokken in hun haat en wreedheid, daardoor kwam het, dat de hoogsten zoowel als de laagsten in onverzoenlijken haat jegens hem te werk gingen. Maar omdat hij wist, dat het grootste deel ondoordacht en uit dwaling en onwetendheid handelde, stelt hij slechts diegenen als vijanden voor, die op misdadige wijze en met voorberaden kwaadwilligheid Saul gehoorzaam wilden zijn. Tegen hen roept hij God als Wreker in. En wel allereerst, omdat hij zichzelf van geen schuld bewust was, en daarom zijn onschuld

bij God wilde bewijzen, en in de tweede plaats smeekt hij om redding door God, omdat hij onrechtvaardig geplaagd wordt. Als hij geklaagd heeft over hun groote heftigheid, dan bidt hij de straf voor hen af, die zij verdiend hadden. Omdat hij nu, steunende op de beloften van God en zijne heilige zalving, voor zich een beteren afloop verwachtte, voegt hij hier de bewijzen van zijne dankbaarheid tusschen; en dit is ook het besluit van den Psalm, dat hij, na gereed te zijn, God zal loven en zingen gedurende gansch zijn leven.

Van David. 1. Twist Jehova! met mijne twisters, strijd met mijne bestrijders. 2. Grijp het schild en de rondas en sta op tot mijne hulp. 3. Breng de spies voort en stelt U tegenover mijne vervolgers; zeg tot mijne ziel: Ik ben uw heil.

1. *Twist, Jehova!* David vraagt een hulpmiddel tegen beide zaken, niet alleen tegen de vijanden, die hem in openlijken kamp aanvielen, maar ook tegen hen, die hem belasterden en met valsche geruchten hem het leven moeilijk maakten. Want door in de eerste plaats God aan te roepen als den Verdediger van zijn zaak, geeft hij te kennen, dat hij te doen heeft met goddeloozen en laster; en door Hem daarna op te wekken de wapens te vatten, drukt hij uit, dat hij op hevige wijze gekweld wordt. Ofschoon het nu een zeer onwaardige zaak is, dat een heilig man, die altijd wegens zijne handelwijze jegens allen het hoogste verdiend had, die niemand beleedigd had en die wegens zijn menschlievendheid en bescheidenheid zoowel in het openbaar als in het bijzonder aller liefde waardig was, dat een zoodanig man het nog niet zoover heeft kunnen brengen, dat hij vrij bleef van venijnige tongen; — toch heeft zij haar nuttige zijde en kan zij uitnemend tot een voorbeeld strekken voor anderen. Want het behoeft niet een wonder of iets nieuws te schijnen, wanneer de kwaadwilligen ons plukken en plagen, als zij zelfs God niet gespaard hebben. Maar al is hunne kwade bejegening groot en zwaar, dan wordt toch hieruit een onvergelijkelijke troost geput, dat God zelf Zijne bescherming stelt tegenover alle valsche beschuldigingen. Laten dan de lasteraars maar opstaan en ons belasteren met valsche

aantijgingen, als God zich maar verwaardigt daartegenover de rol van Verdediger op Zich te nemen. — In het tweede lid bidt David zonder twijfel, dat God weerstand moge bieden aan de wapenen der woedende vijanden. — De slotsom is, dat hij blootgesteld aan allerleí laster en omringd door allerlei wreedheden geen hulp vindt bij de wereld, maar zoowel zijn leven als zijn naam aan God ter verdediging overgeeft.

2. *Grijp het schild.* Natuurlijk moet dit oneigenlijk van God verstaan worden, omdat Hij geen spies of schild noodig heeft, maar volstaan kan met een eenvoudig geblaas of een enkelen wenk om Zijne vijanden te verslaan. Toch gebruikt de Heilige Geest dergelijke uitdrukkingen, die op het eerste gezicht moeilijk en vreemd konden schijnen, niet zonder reden, namelijk om des te zekerder met het oog op onze bekrompenheid van zinnen in onze harten het gevoel te leggen van nabij zijnde hulp. Want, daar rampen en gevaren zich aan onze oogen voordoen, en van alle kanten ons schrik wordt aangejaagd, en eindelijk de dood zelf zich duidelijk aan onze oogen vertoont, — is het moeilijk de verborgene en onzichtbare macht van God op te merken, die ons van alle zorgen en vrees bevrijden kan. Want onze zinnen worden, traag en aardsch als zij zijn, naar beneden getrokken. Om derhalve ons geloof trapsgewijze op te leiden tot de hemelsche macht Gods, wordt Deze toegerust als een mensch met een zwaard en schild; zooals ook elders, als Hij genoemd wordt een krijgszuchtig Held, dan is het zonder twijfel ter wille van onze zwakheid; want op geen andere wijze zou ons verstand die onmetelijke macht naar waarde kunnen vatten, die alle manieren om te helpen in zich bevat, en nergens elders hulp behoeft te zoeken. De zin derhalve is, dat God, met Zijn geheime en onzichtbare kracht gewapend, te kennen wil geven, dat Hij alleen in staat is om alle toebereidselen en alle machtsvertoon der goddeloozen weerstand te bieden. Sommige willen het Hebreeuwsche woord, dat wij voor „*rondas*" vertaald hebben, nemen in den zin van „werptuig," of een ander soort van pijl, — maar, omdat het bijzonder een rondas beteekent, zooals wij in den 5[en] Psalm gezien hebben, zie ik niet in waarom dat woord op deze plaats in een andere beteekenis moet omgezet worden. Het is dan ook niets onnatuurlijk, dat bij het schild (zooals vaak op andere plaatsen) het rondas wordt bijgevoegd; en het was passender, dat bij de *spies*; die in het laatste vers genoemd werd; een zeker ander soort van werptuig werd genomen. David begint derhalve met de verdedigingswerptuigen, opdat God de aanvallen der vij-

anden kan weerstaan en terugdrijven. Het Hebreeuwsche werkwoord, dat beteekent „uit de schede trekken" of ontblooten, heb ik hier eenvoudig genomen in den zin van trekken of *„grijpen."* Het Hebreeuwsche werkwoord, dat ik vertaald heb door *„tegenoverstellen,"* heeft bij de Hebreeën dezelfde beteekenis als „sluiten;" maar omdat David wil, dat de vijanden in hun aanval belet worden door de tegenoverstelling van God, als door een tusschen-ingeplaatste muur of wal, scheen het mij toe, dat dit woord den zin beter weergaf, — of iemand moest liever willen vertalen: Sluit den toegang af, of vertraag dien door een zekere belemmering; — wat echter alles op hetzelfde neerkomt. Want de meening van hen, die zeggen, dat het een naam is, is allerminst waarschijnlijk.

3. *Zeg tot mijne ziel.* Sommigen vertalen: Verklaar mij door een inwendige stem; anderen weer: Laat mij uit de omstandigheden bemerken, dat mijn heil in Uwe hand is. Ik voor mij twijfel niet of David begeert in zijn gemoed verzekerd en overtuigd te zijn, wat hij uit het beschouwen van zijn omstandigheden niet kon opmaken, dat God de Bewerker is van zijn heil. Want door onze groote onoplettendheid en domheid gebeurt het vaak, dat God ons bevrijdt, terwijl wij slapen en niets dergelijks bemerken. Daarom is het een verkorte manier van spreken, waardoor hij bidt, dat hij een levendig gevoel mag ontvangen van de genade Gods, opdat hij met dit schild gewapend alle aanvallen kan weerstaan en alle beletselen en moeilijkheden kan wegnemen; alsof hij dus zeggen wilde: Heere! behoud mij onder alles, wat mijn hart tot wankelen kan brengen, vast in dit vertrouwen, dat mijn heil zeker bij U is weggelegd en als de verzoekingen mij her- en derwaarts willen afvoeren, bepaal mijne gedachten dan bij U, zoodat Uwe hoede boven alle gevaren mij beware; ja, laat ik, evenals of gij duidelijk mij toespraakt, hierin onwrikbaar vaststaan, dat ik onder Uwe gunst en juist daardoor ongedeerd zal blijven.

4. Laat hen beschaamd en te schande worden, die mijne ziel zoeken; laten zij achterwaarts gedreven en schaamrood worden, die mijn nadeel bedenken. 5. Laat hen worden als kaf voor den wind en de Engel van Jehova drijve hen weg. 6. Hun weg zij duister en

slibberig en de Engel van Jehova vervolge hen. 7. Want zij hebben zonder oorzaak de kuil van hun net voor mij verborgen, zonder oorzaak hebben zij een kuil gegraven voor mijne ziel.

4. *Laat hen beschaamd en te schande worden.* Nu roept hij God aan als den Wreker tegenover zijne vijanden, en hij vraagt niet alleen, dat hunne plannen verijdeld en te niet gemaakt mogen worden, maar ook dat God hun het loon uitbetale, dat zij verdiend hebben. Allereerst begeert hij, dat zij beschaamd worden, als zij bedrogen zijn geworden in hun hoop en begeerte, en daarna vaart hij voort, dat zij, die zichzelf inbeelden diepe wortels in den grond te hebben geschoten, gelijk mogen zijn aan het kaf en het afval. Evenals nu het kaf door den wind bewogen wordt, zoo wenscht hij een zekere onrust toe door een inwendige drijfkracht des Engels. — Moeilijker te verstaan is het gebed, dat daarop volgt, dat zij, waar ze ook hun voet zetten, overal duisternis en glibberige plaatsen ontmoeten mogen; dat de engel des Heeren hen namelijk vervolge, als zij in twijfel en onzekerheid verkeeren. In hoofdzaak begeert hij, dat zij in al hunne pogingen en waarheen zij zich ook wenden, in al hunne plannen en listen schipbreuk lijden. Als hij hun verder toewenscht door den Engel voortgedreven te worden, dan maken wij daaruit op, dat de goddeloozen daarom verstrooid worden, omdat God, hoewel niemand hen kwaad doet, hen slaat met den geest der beroering en door onrust hen verspreidt, zoodat zij met zichzelf in verwarring geraken. Datzelfde drukt hij nog duidelijker uit in het volgende vers, dat de Engel hen in onzekerheid voortdrijft door de duisternis heen en over glibberige plaatsen, zoodat zij geen plan noch middel kunnen bedenken en hun zelfs geen tijd gegeven wordt, om adem te scheppen. Het is geen wonder, dat dit deel aan de Engelen toegeschreven wordt, door wier hand God Zijne oordeelen uitvoert; ofschoon deze plaats evengoed van toepassing is op de duivelen als op de hemelsche Engelen, die gereed staan, om God te gehoorzamen. Want wij weten, dat het aan de duivelen wordt toegestaan een zekere heerschappij uit te oefenen over de goddeloozen, waardoor het komt, dat men dikwijls zegt, dat een booze geest van God in Saul gevaren is — 1 Samuel 18 : 10; — maar, omdat de duivelen slechts tegen hun zin de bevelen Gods uitvoeren, ook wanneer God zich van hen wil bedienen, bepaalt de Schrift, dat de uitverkorene

en heilige Engelen dienstknechten zijn van een hoogere orde. God oefent derhalve Zijne oordeelen uit door middel van de kwade engelen, zóó echter dat hij aan de uitverkorene Engelen boven hen de voorkeur geeft. Om die reden worden ook zij alleen wettige overheden genoemd in Efeze 3 : 10, Coloss. 1 : 16, en meer andere dergelijke plaatsen. Indien iemand mocht tegenwerpen, dat dit niet met elkander overeenkomt, dat de Engelen, die dienstknechten zijn der genade en der gelukzaligheid en de geloovigen als wachters zijn gegeven, tegen de boozen woeden; dan ligt de oplossing daarvan voor de hand, dat zij niet instaan te waken voor de vromen, als zij niet tegelijk geschikt zijn, om strijd te voeren; en dat zij al evenmin hen met hun hulp kunnen dekken, als zij zich niet vijandig tegenover hun vijanden stellen. Wat nu deze beden betreft, moet men denken aan wat ik op andere plaatsen gezegd heb: dat David hier niet zijne persoonlijke belangen bepleit, en niet ondoordacht en in toorn zijne woorden maar uitflapt en dat hij evenmin ongedachtig aan den hemel tot den wensch gedreven wordt, dat zijne vijanden in het verderf mogen komen; maar dat hij zijne begeerten jegens de goddeloozen uitspreekt, nadat zij onder de leiding des Geestes van alle scherpten zijn ontdaan; waarvan zij allen veel verschillen, die uit begeerte naar wraak, of uit haat, of uit een ander onbedwongen vleeschelijke neiging worden gedreven.

7. *Want zij hebben zonder oorzaak.* Hij verdedigt zich tegen de bedenking, dat hij misbruik zou maken van Gods naam en dat hij zonder oorzaak Hem als zijn Borg zou toeëigenen, — want hij brengt zijn onschuld te berde en klaagt dat hij buiten zijn schuld zoo zeer in het ongeluk geraakt is; en dat moet te meer bedacht worden, opdat niemand ondoordacht zich voor God stelle of Hem aanroept als zijn Wreker, wanneer hij niet vertrouwen kan op een goed geweten. Als hij dan ook zegt, dat zij hem vervolgd hebben met hindernissen en allerlei slechte en bedriegelijke praktijken, dan is daar een aanbeveling onder begrepen van zijn onschuld.

8. De verwoesting, die hij niet verwacht, overkome hem; en zijn net, dat hij verborgen heeft, vange hemzelf; met gedruisch moge hij erin vallen. 9. En mijn ziel verheugt zich in Jehova, zij zal zich verblijden in

haar heil. 10. Al mijne beenderen zullen zeggen: Jehova! Wie is U gelijk, Die den arme redt van dien, die sterker is dan hij, den arme en den ellendige van zijnen beroover?

8. *De verwoesting, die hij niet verwacht, overkome hem.* Wederom bidt hij, dat God het bederf op de hoofden terug doe keeren der vijanden, die het beraamd hadden tegen een rechtvaardig en onschuldig man. Het is genoeg bekend dat de Hebreën gewoon zijn de getallen te veranderen. Als dus hier gesproken wordt als maar voor één vijand, dan heeft dit op allen in 't algemeen betrekking, of men moest liever willen, dat hier Saul of iemand uit de hovelingen bedoeld wordt. Maar, omdat zonder twijfel van het begin af aan deze uitgedrukte wenschen op het geheele corps zijner vijanden slaan, — heeft die verklaring hier weinig zin. — Het Hebreeuwsche woord «Schoah» beteekent nu eens «gedruisch» en dan weer «ramp», en daarom vertalen velen: Laat verderf of verstrooiing of verwoesting over hem komen. Maar de andere beteekenis komt mij voor beter hier te passen, omdat het zoo vlak op elkander volgt: *dat zijn net hun vange, hij valle daarin met gedruisch.* Als tenminste anderen vertalen: hij valle in zijn verwoesting, — dan klinkt dat onnatuurlijk. Uitnemend vloeit nu de zin; — omdat zij onbezorgd in al hun vuiligheid blijven en zich verre wanen van elken pijlworp, vreezen zij niets; totdat het kwaad hen onverwachts overvalt als een storm. Want niets kunnen zij minder indenken, dan dat hun middelen en listen en kwade praktijken én alle strikken, welke zij den vromen en eenvoudigen spannen, de oorzaak zullen zijn van hun eigen verderf. Daarom wenscht David zeer goed, dat zij in de netten, welke zij gespannen hebben, mogen vallen met gedruisch. Want hoe meer de menschen zich veroorloven te verheugen, uit een geheel ten onrechte gemaakte verwachting, over een zekere straffeloosheid, des te meer zal een plotseling ontstane vrees hen verwonderd doen staan. Intusschen staat het bij mij vast, dat David hier niet doeld op een zekere nieuwe en ongewone ramp. Eene verwoesting derhalve, die hij niet verwacht; dat wil zeggen, wanneer hij zich geen verstoring dacht in zijn bedriegelijke lokmiddelen, laat dan een ongewone vrees hem verslaan, en laat hij met een luidruchtigen angstkreet tot de ontdekking komen, dat hij in zijne eigene valstrikken gevangen is.

9. *En mijne ziel verheugt zich.* Anderen vertalen: moge zich verheugen en verblijden. Maar David vervolgt (mijns inziens) niet zoozeer zijn wenschen, als wel, dat hij belooft God te zullen danken, — wat nog beter uit het volgende vers blijkt, waar hij op bijzondere wijze deze weldaad verheft, door te zeggen, dat al de deelen zijns lichaams de gedachtenis zullen vermelden. Omdat nu sommigen het aan het toeval toeschrijven, als zij bewaard zijn, en anderen weer aan hun ijver, en maar weinigen God oprecht den lof toebrengen; — getuigt David, dat hij de ontvangene genade gedachtig zal blijven: Mijn ziel, zegt hij, zal zich niet verblijden in een haar nog onbekende redding, maar in Gods heil. Maar, om dit nog te versterken brengt hij de verhouding van Gods roem over op zijne beenderen, even alsof hij niet tevreden met den dienst welken zijn tong hem bood, alle ledematen van zijn lichaam wilde aanwenden, om Gods eer te bezingen. Ofschoon nu hier wel overdrachtelijk gesproken wordt, verklaart hij hier toch zonder geveinsdheid, dat zijn begeerte zóó hevig was, dat hij wel zijn spieren en zijn beenderen zou willen gebruiken, om aan te toonen, welk een liefde hij jegens God gevoelde.

10. *Jehova! wie is U gelijk.* Nog duidelijker beschrijft hij nu die vreugde van hem in het heil van God gelegen, namelijk, dat hij aan God alleen het heil toeschrijft, dat hij verworven heeft. Want over 't algemeen wordt God zóó weinig door de menschen geprezen, dat Hij nog geen tiende deel ontvangt, van wat Hem rechtens toekomt. Als David dan ook God onderscheidt van al het andere, verklaart hij met nadruk, dat al de eer van zijn redding alleen aan Hem behoort. En zóó tenminste wordt aan God toegebracht, wat Hem toekomt, wanneer het gesteund worden door Zijn kracht, al onze verwachtingen op Hem doet vestigen. Want wat geeft het, als wij met onzen mond de lof van God bezingen, als wij Zijn macht en goedheid naar willekeur verdeelen en toewijzen aan wien of wat wij willen? Op uitnemende wijze verheft David dan ook de grootheid Gods in deze lofspraak, dat Hij een Wreker is der armen, dat Hij de behoeftigen en ongelukkigen verlost van het geweld der roovers; alsof hij zeggen wilde, dat het Zijn bijzonderen lust was de ellendigen te helpen; en door die woorden worden wij er op gewezen goeden moed te bewaren in onze tegenspoeden; want het is niet van beteekenis, dat de macht en de troepen der vijanden ons in de engte drijven, hoeveel sterker zij ook zijn dan wij, zoolang als God uit den hemel verkondigt, dat hij juist daarom regeert

om de machtigen en sterken te weerstaan. En indien er in de kinderen dezer eeuw eenig gevoel was van goeden zin, in hen, die hun macht misbruiken, om den zwakken nadeel en druk aan te brengen, — dan zou hun overmoed geheel verbroken worden en konden zij niet verder komen, om den toorn over zich in te roepen.

11. Heftige getuigen staan op, zij eischen van mij,
wat ik niet weet. 12. Zij vergelden mij kwaad voor
goed tot berooving mijner ziel. 13. Mij daarentegen,
als zij krank waren, was een zak mijn kleed; ik kwelde
mijne ziel met vasten en mijn gebed keerde zich tot
mijn boezem. 14. Ik ging, alsof het een vriend, alsof
het een broeder van mij was, ik ging gebukt als een,
die rouw draagt over zijne moeder. 15. Maar als ik
hinkte, waren zij verblijd, en verzamelden zich; zij verzamelden zich, zeg ik, tegen mij als geslagenen en ik bemerkte ze niet; zij ontsloten hunne lippen en zij zwegen niet.

11. *Heftige getuigen staan op.* Hij geeft in den toekomenden tijd té kennen, wat lang geleden gebeurd is. Hij beklaagt zich dat hij zóó door smaad was gedrukt, dat er geen plaats overbleef voor weerlegging; en daar kan aan edele menschen, die een rein geweten ronddragen, geen erger en grievender handelwijze aangedaan worden dan deze. Hij zegt, dat hij niet alleen bezwaard was met valsche beschuldigingen, maar hij beschuldigt ook de getuigen van overmoed en onbeschaamdheid, dat zij *heftig tegen hem zijn opgestaan.* Hierbij behoort ook, wat hij er bij voegt: *dat zij hem hebben voorgeworpen, wat hij niet wist.* David was dan ook niet alleen van zijn vermogen beroofd en schandelijk in ballingschap gedreven, maar ook onder een gerechtelijk voorwendsel belasterd met smaad en schande. In deze moeiten gewikkeld, wendde hij zich rechtstreeks tot God, op Hem vertrouwende als den Wreker zijner onschuld. Zoo moeten de kinderen Gods wandelen onder kwaad gerucht en goed gerucht, en geduldig den smaad verdragen, totdat God uit den hemel hun onschuld ontdekt. Want wat vroeger onder de heidenen gold als een spreekwoord: Dat er geen schoner schouwspel

is dan een goed geweten; dat is wel schoon gezegd, maar die reinheid des geweteus kan niemand het hoofd doen bovenhouden, als hij de toevlucht niet neemt tot God.

12. *Zij vergelden mij.* Wederom vermeldt hij en nog wel op sterker toon de kwaadwilligheid zijner vijanden, omdat zij niet alleen een onschuldige kwelden op goddelooze wijze en iemand, die niets dergelijks had verdiend, maar vooral omdat zij, vele en groote weldaden van hem ontvangen hebbende, hem met zeer grooten ondank vergolden. Ofschoon nu deze schandelijke handelwijze de vrome menschen zeer wondt in hun gevoel en schijnbaar bijna onverdragelijk is; kan toch niet genoeg gezegd worden, wat een troost het geeft, als men voor God mag getuigen, dat men hen eertijds diensten bewezen heeft, die de harten der vijanden tot welwillendheid had moeten neigen, maar dat zij juist met een onverzoenlijke drift er zich op toeleggen, zichzelven nadeel te berokkenen. Want God laat zulk een barbaarsche en wreede ondankbaarheid niet ongewroken. Hun wreedheid wordt door een andere omstandigheid nog beter uitgedrukt, als hij zegt, dat ze beproefd hebben een zachtzinnig en vreedzaam man van zijn ziel te berooven, dat wil zeggen hen zoo van alles te ontblooten en te ontdoen, dat zij hem aan de wanhoop blootstelden. Daarna somt hij eenige van zijn diensten, die hij verricht heeft, op, — diensten, die als heilige banden moesten gelden van een wederzijdsche vriendschap, als er tenminste eenig gevoel van rechtschapenheid bij hen heerscht. Hij zegt dan ook niet, dat hij hun met geld of schatten heeft terzijde gestaan of dat hij op andere wijzen milddadigheid aan hen heeft betoond; want het kan voorkomen, dat men met een uitgestrekte hand om te geven toch nog teruggetrokken is; maar hij noemt duidelijker bewijzen van zijn oprechte en welgemeende vriendschap, dat hij voor God geen minder droefheid getoond heeft en geen minder zorg heeft gekend voor hun rampen, dan alsof hij treurde over den dood zijner moeder; ja, ten slotte koesterde hij geen minder genegenheden voor hen dan voor zijn eigen broeders. Als hij hen dus zóó aan zich verplicht had, wat schandelijkers is er dan denkbaar, dan dat zij, wanneer het hem kwalijk ging al het venijn van hun haat op hem uitbraakten? Wat de woorden betreft, dan neem ik het woord „*krankheid*" voor elk soort van ongemak en verdriet. Want David wil zeggen, dat hij altijd, zoo dikwijls het hun kwalijk ging, deelnam in hun smart. — Als een bewijs hiervan gold het gebed, dat hij verhaalt *in zijn boezem uitgestort te hebben.* Want dit is de eigenaardige beteekenis van deze

woorden, dat hij er niet naar jaagde zijne gebeden bij de menschen bekend te maken, gelijk velen meer openlijk toonen dan werkelijk inwendig verborgen ligt, maar door voor zichzelf en met verwijdering van alle getuigen te bidden, heeft hij willen aantoonen, hoe oprecht van harte hij leed over hen droeg. Want gelijk wij zeggen, dat zij in hun gemoed verheugd zijn, die zich tevreden stellen met een stille en inwendige vreugde, zoo kan men ook volkomen terecht zeggen, dat hij in zijn gemoed of in zijn boezem weent en bidt, die zijne tranen en gebeden niet in 't openbaar tentoonspreidt, om dank bij de menschen te oogsten, maar die, tevreden alleen God als Getuige te hebben, zijn aandoeningen voor zichzelven houdt. Ofschoon ik niet ontken, dat door dezen vorm van spreken gedoeld wordt op de gebaren van den bidder; alsof hij wilde zeggen, dat hij met neergebogen hoofd en met over elkander geslagen armen naar de wijze der treurenden het lichaam gebogen heeft tot het gebed; — toch moet vooral zijn bedoeling in het oog worden gevat, dat er in al zijn bidden niets geveinsd lag. Anderen zien er een soort bezwering in en verkiezen dezen zin: Heere! als ik hun niet al het goede toewensch, laat dan al het kwade op mijn hoofd nederdalen; — maar ik vind dat een gedwongen verklaring. Ook de andere verklaring heeft geen meerder zin: Omdat ik met mijn bidden voorheen niets gevorderd ben, is de vrucht van het gebed tot mij teruggekeerd. Het zou dichter bij de bedoeling van den Profeet en bij de beteekenis der woorden komen, als men het in dezen zin verstond: Ik heb voor hen niet anders gebeden dan voor mijzelf. Maar wat ik boven van de inwendige gemoedsgesteldheid gezegd heb, zal (naar ik hoop) voor alle verstandige lezers voldoende zijn.

De woorden *zak* en *vasten* heeft hij gebruikt als zekere hulpmiddelen bij het gebed. Want, ofschoon de geloovigen ook wel bidden, terwijl zij het eten niet verzuimen, en zich niet dagelijks uit oorzaak daarvan een vasten voorschrijven, en ofschoon zij niet noodig hebben een zak aan te doen, zoo dikwijls zij voor Gods aangezicht verschijnen; toch weten wij, dat er soms bijzondere noodzaak bestond, om deze middelen ter beoefening aan te wenden; bij algemeene rampen of gevaren deden allen een zak aan en was het vasten algemeen, opdat zij, door eenvoudig hun schuld te belijden, den toorn van God mochten verzoenen. Indien iemand persoonlijk in het ongeluk kwam, dan gebruikte hij die zelfde uitwendige teekenen van rouw, om zich tot meer gebedsijver op te wekken. Derhalve beteekende die zak bij David hetzelfde, alsof hij zich zelf als den beschuldigde stelde in de plaats

van die vijanden, die vijandig zich opstelden tot zijn verderf. Als daarom een zak en asch gerekend moeten worden onder de wettige gebruiken, dan heeft ook nog heden bij ons het vasten kracht van gezag. Als God ons daarom door de blijken van zijn toorn uitnoodigt tot berouw, laten wij dan bedenken, dat wij niet alleen op de gebruikelijke wijze onze gebeden hebben uit te storten, maar dat wij ook de prikkels er aan hebben toe te voegen, die ons tot nederigheid kunnen aansporen. — Ten slotte zegt hij nog, dat hij zich jegens hen gedragen heeft, alsof hij hun broeder was.

15. *Maar als ik hinkte.* Ik begrijp niet, waarom de uitleggers zich zooveel moeite geven met dat woord: „*hinken.*" Sommigen gissen, dat Davids dijbeen verrukt was, anderen droomen, dat hij tengevolge van een ziekte mank ging. Maar, wanneer men geheel het verband raadpleegt, dan is er niets duidelijker dan dat in 't algemeen de tegenspoeden bedoeld worden, alsof hij gezegd had: Zoodra zij mij zagen wankelen en den ondergang nabij, trachtten zij tevens mij geheel ter aarde te werpen. Derhalve hebben wij hier bijna hetzelfde geval, als onlangs bij het woord „ziekte." Dit was dan ook al een zeer groot bewijs van hevigen haat, dat, — terwijl vaak de menschen zachtzinnig gestemd worden door het zien van het ongeluk hunner vijanden, zoodat zij ophouden met die ongelukkigen te haten en te vervolgen, — dat de oude vrienden van David door zijn ongeluk des te onbeschaamder worden in hun aanvallen tegen hem. Ofschoon hij dan ook in het begin maar van weinigen spreekt, voegt hij er toch spoedig een gemengde en onedele troep bij, om de schande te verhoogen, niet dat hij allen zonder onderscheid beschuldigt, maar om des te meer te laten uitkomen, hoe vijandig en heftig hij bevochten werd. Want het is te begrijpen, dat zij, die toen de macht in handen hadden, de fakkels waren, die alles in brand wilden steken, — zoodat het volk om strijd de handen ophief, om David te verdelgen. Tot tweemalen toe herhaalt hij, dat zij *zich verzameld hadden*, om hunne volharding aan te duiden; — of men zou het aldus willen oplossen: Niet alleen hebben zij zich verzameld, die nog een zeker voorwendsel hadden, maar zelfs de meest verachten der maatschappij. Met het Hebreeuwsche woord: „nekim" worden bijzonderlijk bedoeld zij, die gegeeseld of geslagen waren; maar terecht wordt dit woord hier genomen voor schandelijke of nietswaardige menschen. Ofschoon, sommige uitleggers het afleiden van het Hebreeuwsche werkwoord: „kāāh," dat beteekent: Smart berokkenen, en verklaren

het dan in actieven zin: Zij, die mij smart berokkenen; maar die eerste beteekenis past hier beter, dat David smadelijk behandeld was door het laagste uitvaagsel der maatschappij.

Het bijvoegsel: *Ik kende* (ze of het) *niet*, kan zoowel slaan op de oorzaak als op de personen. Ik voor mij echter laat het slaan op de personen, in dezen zin: Zoover is het er vanaf, dat zij klagen kunnen het een of ander onrecht van mij ondervonden te hebben, dat zij mij zelfs ten eenenmale onbekend zijn. Tevens ligt er de klacht in opgesloten, dat het volk raast zonder reden, omdat David zich aan geen enkele misdaad schuldig weet, en niet vermoeden kan, waaraan zulk een groote haat te danken is.

Ofschoon ook in het laatste gedeelte van het vers de uitleggers verschillen, zal ik het toch voldoende vinden de ware en natuurlijke beteekenis gegeven te hebben. Letterlijk staat er: *Zij hebben gespleten en niet gezwegen;* maar zonder twijfel wordt met het woord: splijten, met een zekere verandering bedoeld de opening van den mond, alsof hij zeggen wilde, dat zij met uitgestoken lippen opzettelijk hun scheldwoorden hebben uitgebraakt. En als hij er bijvoegt, dat zij niet gezwegen hebben, dan is dat een gebruikelijke herhaling bij de Hebreën, om de hevigheid of buitensporigheid van hen aan te duiden; alsof hij zeggen wilde, dat er aan hun schelden geen maat of einde was, als die goddelooze menschen met luider keel uitbraakten, wat hun in den mond kwam.

16. Onder de niet te vertrouwen spottende tafelbroeders knersen zij over mij met hunne tanden. 17. Heere! hoelang zult Gij het aanzien? Bevrijd mijne ziel van hun rumoer, en mijne eenzame van de leeuwen! 18. Ik zal U verheffen in eene groote vergadering, ik zal U loven onder veel volks.

16. *Onder de niet te vertrouwen.* Anderen vertalen: Met de hypocrieten, maar naar mijn inzien spreekt David hier eenvoudig over de samenzwering zijner vijanden. En de bedoeling is, dat onder listige menschen, die geboren zijn om te bedriegen en daarna alle schaamte hebben afgeworpen, alleen dit zonder ophouden als de drijfveer geldt, hoe zij een ongelukkig mensch te gronde kunnen richten. Hij keert nu ook terug tot de aanvoer-

ders en de hoofden, in wie het kwaad zijn oorsprong vond; want deze uitspraak zou niet passen op de groote meerderheid des volks, die door een ondoordachte neiging gedreven werd. Derhalve beschuldigt hij de aanzienlijken van het hof en anderen, die aan hen niet ongelijk zijn, van onmatige drift, wanneer zij als razende dieren op de tanden tegen hem knersen. Allereerst noemt hij dan ook de niet vertrouwbare en misdadige menschen, om des te gemakkelijker de hulp en bijstand van God in te kunnen roepen, als hij Hem juist aanroept in den uitersten nood; vervolgens duidt hij hen aan als „*spotters*" met een onbeschaamd gelaat en als menschen, die alle schaamte hebben uitgeschud, en er zich op toeleggen, om alles te durven doen. Over de beteekenis van het woord „maog," dat daarop volgt, zijn de meeningen verschillend; eigenlijk beteekent het, het brood dat op den haard onder de asch gebakken is. Sommigen echter, omdat zij geen passende beteekenis er in konden vinden, hebben gemeend, dat het genomen moet worden in den zin van babbelachtige scherts of van hatelijke woorden. Anderen hebben nog verder durven gaan, dat die spot voor hen als hun brood genoemd kan worden, omdat zij namelijk zich weiden en vermaken in spot en smaad. Ik voor mij vind, dat de eigenlijke beteekenis van het woord bewaard moet blijven. Hoewel het dan nog op twee manieren kan uitgelegd worden. Want sommigen nemen dan „maog" in den zin van koeken, en meenen dat hij dan hier de lekkerbekken hekelt, die jacht maken op sierlijk en rijk uitgedoschte tafels; — zooals er altijd veel van die menschen ronddwalen aan de hoven der vorsten. Anderen weer willen het liever doen slaan op die slaafsche en lage lieden, die voor heel weinig hunne tongen te huur aanboden, om een ander te vervloeken; zooals er ten allen tijde gevonden zijn, die voor een bete broods (zooals men dat noemt) hunne tongen veil hadden Ik voor mij echter, wanneer ik de andere plaatsen vergelijk, waar David de uitvindsels en gewoonten zijner vijanden beschrijft, hel tot deze gissing over, dat hier de tafelschuimers bedoeld worden, die onder den beker bespraken, om hem te dooden. Hij beklaagt er zich dus over, dat onder het genot van den maaltijd door de goddeloozen, die alle schaamte hadden uitgeschud, heftige woorden waren gesproken, om hem te vermoorden.

17. *Heere! hoelang zult Gij het aanzien?* Het woord, dat wij vertaald hebben door: hoelang, heeft bij de Hebreën een dubbele beteekenis. In het Latijn beteekent het: Tot hoelang zult Gij het aanzien en zwijgend verdragen? Maar evengoed kan ook de

andere vertaling in dit verband gebruikt worden: Wanneer zult Gij beginnen met er op te letten, nadat Gij U een langen tijd verborgen hebt gehouden? De bedoeling komt overigens op hetzelfde neer. David klaagt namelijk over het lange geduld van God, dat Hij al te lang de oogen sluit voor de buitensporigheid der goddeloozen en de straf uitstelt. Ofschoon nu God de geloovigen beveelt rustig te wachten, tot Hij zelf den tijd rijp oordeelt, om hulp te verschaffen, veroorlooft Hij het toch in onze gebeden het verdriet uit te spreken over den langen duur, wanneer wij door dat verdriet verteerd worden. Tegelijkertijd laat hij zien, dat hij niet zonder reden door zulk een verlangen gedreven wordt, maar dat de oorzaak ligt in de uiterste gevaren, die er hem toe dwingen. Want hij zegt, dat zij met veel rumoer op hem aanvallen en hij vergelijkt ze met *leeuwen*, en noemt zijn ziel *eenzaam*. Want als men onder dat *eenzaam* of eenig verstaat, dat zij dierbaar en kostbaar is, dan geeft men niet duidelijk genoeg weer de bedoeling van David, zooals die in Psalm 22 : 21 ligt uitgedrukt.

18. *Ik zal U verheffen.* Andermaal belooft hij in dit vers dankbaar te zullen zijn, omdat de geloovigen geen andere belooning aan God kunnen geven dan het offer des lofs, zooals wij dat zien zullen in Psalm 116 : 17. Op deze wijze spoort hij zichzelven tot moed aan, wanneer hij te midden van de golven der zorgen en gevaren, in een dankgebed uitbreekt, alsof hij reeds zijn wensch had verkregen. Hieruit blijkt ook wel op bijzondere wijze zijn onbedwingbare moed, omdat hij als voortvluchtige en balling van alle hulp beroofde, en eindelijk in den meest wanhopigen toestand, toch nog denkt over den dank, die Gode gebracht moet worden en beloften aflegt van een plechtig offer, alsof de bevrijding zichtbaar was in de duisternis van den dood. Hij speeekt ook niet zoozeer van een persoonlijke huiselijke dankzegging, maar meer van zulk eene, welke zij, die uit groote gevaren waren gered, volgens de voorschriften der Wet plachten te brengen in de openbare samenkomst. Dat sommigen vertalen: Een dapper en krachtig volk, kan mij niet behagen; met een zekere spitsvoudigheid vinden zij uit, dat de Kerk met groote macht is bekleed, en dat daarom het volk machtig genoemd wordt. Maar omdat David eenvoudig de groote menigte en de tegenwoordigheid van veel volk wil aanduiden, die plachten op te gaan naar het Heiligdom, om heilige samenkomsten te houden, twijfel ik niet of hij herhaalt volgens zijne gewoonte dezelfde zaak tweemaal en laat achter *de groote vergadering* nog

volgen: *onder veel volks.* Want het Hebreeuwsche woord kan beide beteekenen.

19. Laten zij zich niet verblijden over mij, die zonder aanleiding mijne vijanden zijn, en laten zij niet met de oogen knippen, die zonder oorzaak mijne haters zijn.
20. Want zij spreken niet van vrede en zij bedenken bedriegelijke woorden over de spleten der aarde. 21. Zij hebben hun mond tegen mij opgesperd; zij zeiden: Ha, ha! ons oog heeft het gezien. 22. Jehova! Gij hebt het gezien, zwijg niet! Heere! wees niet verre van mij. 23. Wordt wakker en ontwaak tot mijn recht, mijn God! tot mijne twistzaak, mijn Heere!

19. *Laten zij zich niet verblijden.* Omdat de vijanden van David van vreugde opsprongen in hoop op zijn val en ondergang, bidt hij, dat God hun goddelooze begeerte niet bewillige. En, om zich verder te verzekeren van Gods genegenheid voor zijn zaak, getuigt hij andermaal, dat hij buiten eigen schuld bij hen gehaat was, maar, dat zij uit louter slechtheid tot zulke wreede gedachten werden vervoerd. Want het is van groot belang, zal God meer genegen zijn, om ons te helpen, het getuigenis van een goed geweten voor Hem te kunnen afleggen. Want als sommigen het Hebreeuwsche woord, dat wij vertaald hebben door: „*zonder aanleiding,*" willen vertalen in den zin van „bedriegelijk;" alsof David daarmede zijne vijanden wilde doen kennen als listige menschen, — dan is die redeneering al te gezocht; en de herhaling, die spoedig volgt, toont duidelijk aan, dat David klaagt over hun willekeurigen haat, omdat zij zonder reden zich vijandig betoonen jegens een bevriend en verdienstelijk man, zonder dat zij een enkele beleediging zijnerzijds kunnen te berde brengen. Het woord „qarats" wordt hier gebruikt in den zin van: uit spot steelsgewijze met de oogen knippen; zooals in Psalm 22 : 8 gebruikt wordt de uitdrukking: met het hoofd schudden en de lip uitsteken.

In het volgende vers verklaart hij weder, dat hij te maken heeft met een onverzoenlijk soort van menschen, dat geheel hardnekkig is in zijn vijandschap, opdat hij daardoor meer vertrouwen

kan stellen op de nabijzijnde hulp van God. Want dit behoort vast te staan: hoe heviger wij gekweld worden, des te zekerder kunnen wij hopen op bevrijding. Hij zegt derhalve, dat men van niets anders hoort dan rumoer en doodslag.

In het laatste lid is er iets duisters door de onzekere beteekenis van het woord: „ragang," want omdat de stam van dat woord nu eens „vasten" en dan weer „splijten" beteekent, vertalen sommigen ook: De vreedzamen in den lande. Anderen weer: Met de gerusten der aarde, en bedoelen dan de rijken en vermogenden, die een rustige ledigheid genieten. Het komt mij echter voor, dat beide verklaringen gezocht zijn. Niets beter vertalen weer anderen: In holen of afgelegen plaatsen; opdat namelijk hunne verkeerde en listige plannen niet bekend worden. Want zeer geschikt kan men „*over de spleten der aarde*" overdrachtelijk verstaan van de menschen in hun ongeluk, als zij gebroken en geknot zijn. David zegt derhalve, dat, zoodra zijne vijanden ergens een open scheur zien, zij zich met alle macht er op toeleggen, om hem te vernietigen. Want zij, die tegenover David zelfs niet durfden mompelen, — toen hij nog ongedeerd en te midden van zijn volle geluk was, — hebben, zoodra hij begon te wankelen, zijn verderf begonnen te beramen. Wij kunnen daaruit de goddelooze menschen leeren kennen, die met een slaafsche inborst en meestal met een vreesachtige natuur niet tot zooveel overmoed vervallen, als er zich geen gemakkelijke gelegenheid voordoet door de tegenspoeden der vromen en eenvoudigen. Hierop ziet ook, als hij ze onmiddellijk daarop met open mond laat roepen: ha! ha! als zij met handgeklap zichzelf geluk wenschen, dat zij David bezweken ter aarde hebben zien liggen en alzoo zulk een vroolijk schouwspel hebben genoten.

22. *Jehova! Gij hebt het gezien.* Daar wordt hier een tegenstelling gemaakt tusschen het zien van God en dat van de goddeloozen van zooeven, waardoor dezen zich zoo verheugden; alsof hij zeggen wilde, gij schept met uwe oogen vermaak in mijn tegenspoeden; maar God heeft ook oogen, om te letten op de boosheid van hen, die zoo wreed zich verheugen in anderer ongeluk. Ofschoon David onderhandelt niet met hen; maar richt zich liever rechtstreeks tot God en stelt tegenover hunne aanslagen, die zijn gemoed hevig aan het wankelen konden brengen, Gods voorzienigheid als een beschermende muur. En voorzeker, dat is eerst een veilige bescherming tegenover den spot der menschen, wanneer wij onze aandacht afwenden van hen en richten op God, en steunende op Diens Vaderlijke zorg voor

ons, bidden, dat Hij door de uitkomst mag toonen, dat Hij bekend is met onze rampen; ja, dat Hij, hoe heviger wij de goddeloozen naar ons verderf zien hunkeren, des te sneller kome, om ons te helpen. David drukt dat uit in nog meerdere woorden. *Zwijg niet, houdt U niet verre van mij, wordt wakker, ontwaak.* Deze uitdrukkingen kon David terecht gebruiken, omdat hij overtuigd was, dat God neerziet op de armen en ellendigen en let op alle onrecht, dat er geschiedt. Zullen dan ook onze wenschen en gebeden goed ingericht zijn, dan is het noodig, dat allereerst in onze harten strale het geloof aan Gods voorzienigheid; niet alleen moet dit al onze aandoeningen voorafgaan, maar ook temperen en richten.

24. Beoordeel mij naar Uwe gerechtigheid, Jehova,
mijn God! en laten zij zich niet verheugen over mij.
25. Laat hen niet zeggen in hun hart: Ha! onze
ziel; laten zij niet zeggen: Wij hebben hem te gronde
gericht. 26. Laat hen tezamen beschaamd en schaam-
rood worden, die zich in mijn kwaad verblijden; laat
hen met schaamte en met schande bekleed worden, die
zich over mij verheffen. 27. Laten zij vrolijk zingen
en verblijd zijn, die lust hebben in mijne rechtvaardig-
heid; en laten zij altijd zeggen: Grootgemaakt zij
Jehova, Die den vrede van Zijn knecht bemint!
28. Zoo zal mijn tong vermelden Uwe gerechtigheid
(en) Uwen lof (zal ik) dagelijks (zingen).

24. *Beoordeel mij.* Hij bevestigt den voorafgaanden zin, dat God de beschermer en de Verdediger is van zijn recht. Omdat hij namelijk een tijd lang als vergeten ter aarde gelegen had, stelt hij zich de rechtvaardigheid Gods voor oogen, die verbiedt, dat de vromen en rechtvaardigen tot het uiterste toe verlaten zijn. Het is derhalve een zekere bezwering, dat God, juist omdat Hij rechtvaardig is, Zijn dienstknecht verdedigt in diens goed recht en hem een bewijs geeft van Zijn rechtvaardigheid. En, gewis! als wij beroofd en afgesloten schijnen van alle hulp, dan is niets zóó in staat, om de beproeving door te komen als de gedachte dat Gods rechtvaardigheid niet kan wankelen, waarvan ook

juist onze bevrijding zal afhangen. Zoo zegt ook Paulus, om de geloovigen tot lijdzaamheid aan te sporen (2 Thess. 1 : 6): Het is recht bij God verdrukking te vergelden dengenen, die u verdrukken. Maar aan den anderen kant roept hij de rechtvaardigheid in met het doel, dat de onbeschaamdheid zijner vijanden bedwongen worde. Want hoe hoogmoediger en driester zij zich verheffen, hoe eerder God de zijnen te hulp zal komen. Schilderachtig beschrijft hij hun overmoed, door ze wederom sprekende in te voeren, om aan te toonen, dat zij geen maat kennen in hun wildheid, als het hun naar wensch gaat. Want hoemeer zij zich verheffen, des te zekerder roepen zij den wraak van God over zich in, en daarom versterkt David door dezen gedachtengang zijn verwachting en hoop en krijgen zijne gebeden een zekere wijding en verzegeling.

26. *Laat hen tezamen beschaamd en schaamrood worden.* Deze manier van bidden is reeds op andere plaatsen verklaard, — behalve dat moet opgemerkt, hoe er een zekere nadruk ligt in het woord *tezamen* of tegelijk. Want hij verklaart, dat er tegen hem ook door een groote menigte een oorlog op touw gezet was, maar dat hij toch niet van schrik bezweek, omdat het bij hem vaststond: zoodra als God Zijne hand uitstrekte, konden allen met gemak tot op den laatsten man met één slag ter aarde geveld worden. Wanneer van hen gezegd wordt, dat zij *het kwaad* van David zoeken, dan blijkt daaruit hun vreeselijke haat. Wanneer zij zich namelijk verheffen of beroemen, dan is dat een bewijs van hun overmoed, en daarom zegt David, om hun haat aan God te laten zien, dat zij vervuld zijn met minachting en trots. En, omdat deze manier van bidden David door den Heiligen Geest in den mond gelegd is, wacht zonder twijfel allen hoogmoedigen een dergelijke afloop, als hier voorspeld wordt, dat zij namelijk met smaad en schande terug moeten trekken.

27. *Laten zij vrolijk zingen en verblijd zijn.* Deze beide werkwoorden zouden ook evengoed in den toekomenden tijd vertaald kunnen worden als in den optativus (de begeerende wijs, Vert.); maar, omdat daar weinig verschil inligt, laat ik het in het midden. Want David prijst de bevrijding, die hij van God begeert en verheerlijkt door de vrucht, die er op volgt, want het zal in 't algemeen voor alle geloovigen een stof zijn van vreugde en van blijde verwachting, en tegelijk zal het hen opwekken, om Gods lof te bezingen. Aan de geloovigen dan ook schrijft hij deze gemoedsgesteldheid toe, dat zij begeeren, dat het recht van een onschul-

digen man ongeschonden in stand blijve. Want ofschoon David door het algemeen zeer gehaat was, omdat de onbeschaafden en onontwikkelde niets vernomen hadden dan valsche geruchten; — waren er toch ongetwijfeld onder het volk eerlijke en gematigde rechters, wien het smart deed een heilig en onberispelijk man zoo onrechtvaardig en onverdiend te laten verdrukt worden. En gewis! de menschlievendheid vordert dit, dat wij tenminste met onze gunst hen vergezellen, die wij ten onrechte zien geplaagd; — wanneer er geen andere manier zich opdoet, om hun te helpen. — Die grootmaking Gods schijnt stilzwijgend gesteld te worden tegenover de trotschheid der goddeloozen, waarvan hij zooeven gesproken heeft. Want, omdat deze door alles te wagen zooveel mogelijk de eer van God verduisteren, trachten daartegenover op de beste manier de geloovigen hun wensch vervuld te zien, dat de majesteit Gods toch maar uitblinke; terwijl David door de uitkomst aantoont, hoe God zorgt voor Zijn dienstknechten en hunne vrede Hem ter harte gaat.

Eindelijk herhaalt hij aan het slot van den Psalm, dat hij Gods rechtvaardigheid met passende lofredenen zal verheerlijken, terwijl hij juist door haar gered was.

PSALM 36.

INHOUD: Wij allen meenen, dat David in dezen Psalm de goedertierenheid bewondert, die de goddeloozen duldt in Zijn gunst en verdraagzaamheid, terwijl Hij toch door hen smadelijk veracht wordt. Ik voor mij echter denk er een weinig anders over: dat namelijk de Heilige Profeet hevig gekweld door de goddeloozen en boosdoeners hier klaagt over hun boosheid, en dat hij dan daarom de toevlucht neemt tot Gods onbegrensde goedheid, waarmede Hij niet alleen alle stervelingen zonder onderscheid maar in het bijzonder Zijne kinderen bezoekt; zoodat hij leeft in dit vertrouwen, dat Gods gunst hem eenmaal redden zal; — wat ook blijkt uit het slot, waar hij, bewerende dat hij veilig zal zijn onder de hoede Gods, zich wapend en versterkt tegen alle aanvallen der goddeloozen.

1. Voor den opperzangmeester, van David, den knecht van Jehova. 2. De goddeloosheid zegt tot den misdadige

in het binnenste van mijn hart: Er is geen vreeze Gods voor zijne oogen. 3. Want hij vleit zich in zijne oogen, totdat zijn ongerechtigheid tot haat bevonden wordt. 4. De woorden zijns monds zijn onrecht en bedrog, hij laat na te verstaan, om wel te doen. 5. Hij bedenkt onrecht op zijn leger, hij stelt zich op een weg, die niet goed is; hij heeft geen afkeer van het kwade.

2. *De goddeloosheid zegt.* Waarom David slechts hier en in Psalm 18 liever dan op andere plaatsen zich siert met den naam *Knecht van God,* — is niet zeker, of het moest zijn, omdat hij als overwinnaar in den meest moeilijken strijd van zijn leven, zich laat zien als een onoverwinlijken kampvechter Gods. Want wij weten, hoe zeldzaam de moed gevonden wordt, als de goddeloosheid ongestraft woedt en ons de oogen verblindt, — om dan met oogen des geloofs te zien op de voorzienigheid Gods, die, als ons gemoed tot lijdzaamheid geneigd is, ons voortdurend bij onze godsvrucht behoudt.

Bovendien wordt dat eerste vers verschillend verklaard.

Letterlijk staat er: Het gezegde der overtreding, of de overtreding zegt tot den goddelooze. Omdat echter het voorzetsel „Lamed” somtijds genomen werd in de beteekenis van „min” (van, over, Vert.), vertalen sommigen: De goddeloosheid spreekt over den misdadige in mijn hart, alsof de Profeet zeggen wilde, dat hij inwendig uit de misdaden, die de goddeloozen begaan, tot de ontdekking kwam, dat zij met geen vreeze des Heeren waren vervuld. Maar, omdat het niet noodig is af te wijken van de oorspronkelijke beteekenis van het woord, voeg ik mij liever bij die anderen, die meenen, dat de Profeet namelijk zegt, hoe de boosheid van een goddelooze, die schijnbaar verborgen en onbekend is, toch duidelijk in diens hart spreekt en hoe hij dus zelf een zeker getuige is van wat zij hem toevoegt. En wel allereerst moet men opmerken, hoe de Profeet hier niet spreekt van uitwendige misdaden, maar doordringt tot de bron zelf, alsof hij zeggen wilde: Ofschoon de goddeloozen listig met een mantel hun boosheid bedekken, is zij voor mij toch bekend genoeg, zóó dat het mij voorkomt haar te hooren spreken. Wel is het waar, dat zulk een oordeel ook uit hun leven kan opgemaakt worden, omdat de ongeloovige en goddelooze menschen tot allerlei misdaden vervallen, alsof zij nooit van iets rekenschap hadden

te geven; maar hierin ligt toch meer nadruk, dat ook hun inwendige verdorvenheid zich openlijk aan de dienstknechten Gods vertoont. David spreekt dan ook niet alleen van alle soorten van boosdoeners, maar ook van de onverbeterlijke verachters van God, want velen nemen het wel zoo nauw niet met hunne zonden, maar allen hebben toch niet gelijke dolzinnige drift in al hun handelingen. Maar als iemand verhard is in het kwaaddoen, dan verschaft zijn goddeloosheid hem eindelijk zulk een onverschilligheid, dat hij met verachting van Gods oordeel onbevreesd tot alles in staat is, waartoe zijn begeerte hem drijft. Want de zorgeloosheid in het kwaad doen, vooral wanneer er nog verwachting en spot bijkomt, is als een Satanische betoovering, die den mensch in zijn wanhoop aan den dag brengt. Ofschoon de ware godsdienst de vrome gemoederen bewaart in de vreeze Gods en alle goddelooze overwegingen verre houdt, verhindert dat toch niet, dat zij in hun hart duidelijk zien, hoe verschrikkelijk de goddeloozen woeden en razen, als zij zich om God niet bekommeren en zich niet storen aan Diens oordeel.

Geen vreeze Gods. Met korte woorden verklaart hij het einde van alle verkeerde overleggingen, namelijk dat alle gevoel van onderscheid tusschen goed en kwaad bij hen is uitgedoofd en verstikt en dat zij daardoor tot alles in staat zijn, alsof er geen God in den hemel als Rechter zetelde. De zin derhalve is: De goddeloosheid spreekt den misdadige aan in mijn hart, hem aansporende tot de grootste dolzinnigheid, om, met terzijdestelling van alle vrees voor God, zich geheel aan de zonde over te geven; dat wil zeggen: Al wat de goddeloozen in hun hart bedenken te doen, is mij zoo bekend, dat het is, alsof God mij als een getuige en scheidsrechter gesteld had, om de geveinsdheid te ontdekken, waaronder zij hunne afschuwelijke boosaardigheid meenen begraven te hebben. Dat geen eerbied voor God hen dan ook afhoudt van kwaad doen, blijkt wel uit die inwendige toespraak, waardoor hun booze natuur hen betoovert, zoodat zij als wilde dieren zichzelven geen verbod voorschrijven. Omdat de oogen gelden als de leidslieden van een mensch, en door hnnne beweging de anderen zinnen her- en derwaarts trekken; — wordt daarom gezegd, dat de vreeze Gods voor de oogen der menschen is; wanneer Hij het leven der menschen bestuurt en door zich te stellen op hunnen weg hun willekeur beteugelt. Daarom toont David door een tegenovergestelde manier van spreken aan, dat de goddeloozen, zonder te letten op God, zich alles veroorloven, omdat hunne verkeerdheid hunne oogen verblind heeft.

3. *Want hij vleit zich in zijne oogen.* Door de vruchten of teekenen toont hij aan, hoe er bij de goddeloozen geen vreeze Gods kan bestaan, omdat zij zooveel vermaak scheppen in kwaaddoen, dat zij trots aller verachting, toch hardnekkig voortgaan en veel liever zich verharden en niet er mede ophouden. Allereerst zegt hij, dat zij hun kwaad voedsel geven door zich zelf te vleien, opdat zij geen afkeer krijgen van zichzelf, als ze kwaaddoen. Maar als hij zegt: *totdat zijne ongerechtigheid tot haat bevonden wordt*, dan wordt met die woorden de hoogste maat van verstoktheid aangeduid; want de beteekenis is: Terwijl zij zichzelf vleien, komt het eindelijk zoover, dat hun ongerechtigheid bij allen gehaat wordt. Sommigen vertalen: Dat hij zelf zijn ongerechtigheid tot haat bevindt; en verstaan er dan onder, dat zij zonder maat te werk gaan, totdat hem, doordat hij van alles verzadigd is, een zekere walging vervult. Want niemand is zoo slecht of somtijds heeft hij wel eens een afkeer van zichzelf. Maar die zooevengenoemde beteekenis ligt meer in de woorden: Dat de goddeloozen door geen enkele afkeuring geroerd worden, hoezeer allen hen ook haten, omdat hun ongerechtigheid bij hen bekend is en hen tot toorn verwekt heeft, — maar dat zij veel eerder zichzelf nog prijzen, terwijl het volk hen uitfluit en een afschrik heeft van hun misdadig leven. Deze dwaasheid veroordeelt de Profeet dan ook in hen, dat het gruwelijke van hunne misdaden, die bij allen aanstoot vinden, hen onverschillig laat; omdat zij alle onderscheid tusschen goed en kwaad, voor zoover zij dit nog bezitten, onderdrukken en zich voorzien van een verstokt geweten, om toch maar niet tot berouw gedreven te worden. Die verstoktheid moet wel met aandacht door ons beschouwd worden, dat de menschen, die in slechte overleggingen vervallen zijn, toch, hoewel zij de haat van alle stervelingen over zich inroepen, beroofd zijn van alle gevoel over hun kwaad en voor hun lot.

4. *De woorden zijns monds.* Beide deelen van dit vers hebben op hetzelfde betrekking, dat zij namelijk, door te spelen met leugens, geen licht der kennis toelaten. En gewis! acht ik ook dit de bedoeling van David te zijn, omdat hij hier de goddeloozen niet eenvoudig beschuldigt van het belagen van anderen met list en bedrog, maar veelmeer dat er niets rechtsvaardigs of oprechts in hen te vinden is. Reeds vroeger hebben wij gezegd, dat hij hier niet spreekt van overtreders, waarin een zeker Goddelijk zaad blijft, maar van de goddelooze verachters van God, die geheel aan de zonde zijn overgegeven. Hij zegt dan ook, dat zij

altijd bedriegelijke voorwendsels in den mond hebben, terwijl zij den spot drijven met alle gezonde waarheid. Later voegt hij er bij, dat zij van zelf alle keuze tusschen goed en kwaad terzijde stellen, omdat zij niet veranderen willen ten goede. Wij weten, dat de rede een goede leidsvrouw voor de menschen is, om goed te handelen. Hij zegt dan ook, dat de valschaards haar ontvluchten, om niet gedwongen te worden hun leven te verbeteren. Wij leeren hier derhalve uit, wanneer wij soms van den weg zijn afgeweken, hoe dit het eenige middel is: om de oogen des verstands te openen, zoodat het duidelijke onderscheid tusschen goed en kwaad ons van dwaling kan terugroepen; maar dat daarentegen, wanneer iemand de kennis minacht, dit een teeken is, dat hij in een wanhopige toestand verkeert.

In het volgende vers wordt een inwendige verdorvenheid en groote halstarrigheid aangeduid, want het kan veel menschen overkomen, al behooren zij anders niet tot de slechtst geaarden, dat zij vallen en bezwijken, omdat plotseling zulk een gelegenheid zich opdoet. David zegt namelijk, dat de valschaards, terwijl zij onttrokken zijn aan de aandacht der menschen, inwendig hun plannen, om slecht te handelen, beramen, en dat zij zoo, hoewel geen verleiding hen tegenkomt en geen kwaad voorbeeld hen aanzet, zelf, zonder een vreemden invloed, de bewerkers en meesters zijn van hunne misdaden. Daar hij verder die goddeloozen met dit onderscheidingsteeken aanduidt als bedenkende hunne misdaden *op hun leger;* worden de geloovigen onderricht hunne gedachten aan geheel iets anders te wijden, wanneer zij alleen zijn, namelijk om hun leven te onderzoeken en alle slechte overleggingen van zich te verdrijven. Vervolgens wordt er hun hardnekkigheid bijgevoegd, hoe zij op hun verkeerden weg en in hun averechtsche wijze van doen volharden, dat wil zeggen, hoe zij wetens en willens zich verharden in kwaaddoen. Ten slotte voegt hij er de reden bij: omdat zij geen afkeer hebben van het kwade. Want het is een vrijwillige verblinding, die hen in gevaar brengt, om zich uit eigene beweging tot slaven te maken van hunne misdaden.

Ook kunnen wij hier de tegenstelling uit opmaken tusschen de goddeloozen en de geloovigen: genen bedriegen zichzelf met valsche vleierij, dezen zijn strenge rechters van zichzelf; genen geven zich met vrijen teugel over aan hun zonden, dezen worden belet door de teugel van de vreeze Gods; genen bedekken of smukken hunne misdaden op met spotternij en verkeeren het licht in duisternis, dezen erkennen gaarne, dat zij gezondigd hebben en wekken door een oprechte bekentenis zichzelf op tot

berouw; genen versmaden alle gezond oordeel; dezen begeeren altijd openlijk in het licht te treden; genen bedenken op hun leger allerlei manieren van kwaddoen, dezen zijn er ijverig op uit, om te zorgen, dat zij geen begeerte krijgen in de zonde; genen dompelen zich hoe langer hoe dieper in de verachting Gods, dezen daarentegen oefenen zich gaarne in een mishagen te hebben in hun eigen kwaad.

6. Jehova! Uwe goedertierenheid is tot aan de
hemelen. Uwe waarheid tot aan de wolken. 7. Uwe
gerechtigheid (is) als de bergen Gods, Uwe oordeelen
als een groote afgrond; Gij bewaart mensch en beest,
o Jehova! 8. Hoe voortreffelijk (is) Uwe goedheid, o
God! daarom zullen de menschenkinderen vertrouwen
onder de schaduw Uwer vleugelen. 9. Zij zullen ver-
zadigd worden met het vette van Uw huis en Gij zult
ze drenken uit de rivier Uwer wellusten. 10. Want
bij U is de fontein des levens en in Uw licht zal het
licht worden gezien.

6. *Jehova! Uwe goedertierenheid is tot aan de hemelen.* De vertalers meenen, dat David, na verklaard te hebben, hoezeer het verderf en de verkeerdheid algemeen in de wereld heerscht, hierin eene gelegenheid vindt, om luide zijne bewondering uit te spreken over de onbegrijpelijke lankmoedigheid Gods, Die niet ophoudt het menschelijke geslacht, dat met zoovele misdaden vervuld is, met Zijn gunst en welwillendheid te bezoeken. Ik voor mij heb onlangs gezegd, dat ik er eenigszins anders over denk. Want als de Profeet gesproken heeft over de grootste verkeerdheid der menschen, dan vergeet hij zichzelven niet, opdat hij soms zelf niet bezweek, door een hevigen stortvloed weggerukt. Want wij veroordeelen de goddeloozen ongeveer op zulk eene manier, dat de besmetting van hen toch in onze harten doordringt; en nog geen honderdste deel van die menschen, die geklaagd hebben over de boosaardigheid van anderen, bewaart zichzelven rein en ongeschonden in ware vroomheid. De zin derhalve is: Hoewel er onder de menschen een treurige en verschrikkelijke verwarring valt op te merken, die als een diepe kolk de harten der vromen kan medesleuren, verhaalt David desniettemin, dat de wereld vol is van de goedheid en recht-

vaardigheid Gods en hemel en aarde met het meeste geduld door Hem worden bestuurd En voorzeker! zoo dikwerf de verdorvenheid der wereld ons hart verontrust en in beroering brengt, moeten wij er voor zorgen, dat ons gevoel weerstand biede aan de slechtheid der menschen, die alles dooreen mengen en in beroering brengen. Maar in zulk een troebele duisternis moeten we letten op de onzichtbare voorzienigheid Gods. — Overigens somt David bij verkorting hier de vier voornaamste deugden Gods op, terwijl hij er ten slotte mede wil aanduiden, dat de onwaardeerbare kracht en mogendheid Gods als gepaard met rechtvaardigheid door ons moet opgemerkt worden, al leert de vleeschelijke waarneming, dat de wereld door het toeval bestuurt wordt. Als hij zegt, dat Gods goedheid *tot aan de hemelen* is, dan wil hij zeggen, dat zij in hoogte daaraan gelijk is; — op dezelfde manier voegt hij er aan toe, dat *Zijn waarheid tot aan de wolken* reikt. Het woord *waarheid* wordt op deze plaats gebruikt òf voor de trouw, die God bewijst in het vervullen van Zijne beloften òf voor Zijn billijke rechtspleging, waarin Zijn onbedriegelijke rechtvaardigheid duidelijk uitblinkt. Maar meer andere plaatsen noodzaken haar op de beloften acht te doen slaan, in welker vervulling God Zich juist zoo getrouw betoont. En dan volgt ook in aansluiting daarop de lofspraak van Diens rechtvaardigheid, die hij vergelijkt met *hooge bergen* (het is bekend, dat de Hebreën al wat zich verheft, Goddelijk noemen), omdat daarin Zijn lof des te helderder uitkomt. Ten slotte zegt hij, dat *Gods oordeelen* gelijk zijn aan groote en diepe *afgronden*, met welke woorden hij te kennen wil geven, waarheen wij ook onze oogen wenden, opwaarts of nederwaarts, alles is geregeld en geschikt door een rechtvaardig oordeel Gods. Men is gewoon deze plaats tot verschillende doeleinden aan te halen, omdat namelijk de oordeelen Gods verre ons begrip te boven gaan en veel te verborgen zijn dan dat hunne wijze begrepen kan worden en juist daartoe de gelijkenis van een afgrond niet ongeschikt gebruikt wordt. Toch zullen de woorden van David nog beter verstaan kunnen worden uit het verband, namelijk in dezen zin: Hoezeer ook een groote afgrond van misdaden zich openbaart onder de menschen en de aarde overdekt, toch is de afgrond van Gods voorzienigheid grooter, om alle dingen rechtvaardig te verdeelen en te regelen. Zoo dikwijls derhalve ons geloof wankelt onder een onbekende en duistere oproerigheid, laten wij er dan aan denken, dat de oordeelen Gods in het geheele bestuur der wereld terecht vergeleken worden bij een afgrond, die hemel en aarde vervult en bezet, om alle onze zorgen en moeiten met zijn onmetelijke volheid te verzwelgen.

Als hij er bijvoegt aan het einde van het vers, dat *beesten en menschen* door God bewaard worden, dan bedoelt hij hiermede, dat, wanneer God zich zelfs verwaardigt Zijn zorg uit te strekken tot de wilde dieren, Hij veel meer zal letten op het lot der menschen. En voorzeker! moet dit ook als een schild dienen tegen allen twijfel, die ons vervullen kan, — twijfel aan de voorzienigheid Gods. Het is onmogelijk, dat God, die het vee zijn voedsel geeft en het behoudt in zijn staat, het menschelijk geslacht kan verwaarloozen. Want als sommigen het woord „beesten" allegorisch willen verklaren van de menschen, die aan beesten gelijk zouden zijn, dan verwerp ik dat als veel te gezocht.

8. *Hoe voortreffelijk is Uwe goedheid.* Als sommigen verklaren, dat Gods goedertierenheid voortreffelijk is en dat de kinderen der menschen voortreffelijk zijn, die daarop vertrouwen, dan is dat niet in overeenstemming met de woorden. Al te veel gezocht leggen anderen het ook weder uit in dezen zin, dat de goedertierenheid Gods uitmunt boven de goden, dat zijn de engelen en de menschenkinderen. En ik sta verwonderd, dat de Rabbijnen zoo ten onrechte zich moeite geven in het verzinnen van uitleggingen, terwijl toch de bedoeling van den Profeet zoo overduidelijk is, dat de kinderen der menschen namelijk, omdat Gods goedertierenheid uitmunt en zich zoo schitterend openbaart, daarom zich vertrouwend nederleggen in Zijn schaduw. Want, omdat David tot nog toe die goedheid Gods geprezen heeft, die geopenbaard werd aan alle schepselen, oordeelen anderen terecht (naar mijn inzien), dat hier gesproken wordt over de bijzondere gunst, waarmede God Zijn kinderen bezoekt. Want, ofschoon in 't algemeen hier gesproken schijnt over de kinderen der menschen; passen toch de zaken, die er op volgen, bijzonderlijk op de geloovigen alleen. Zoo verhaalt hij ook met nadruk, om Gods genade te verheerlijken, dat God de sterfelijke afstammelingen wel onder Zijne vleugelen wil vergaderen; zooals ook in Psalm 8 : 5 gezegd is: Wat is de mensch, dat Gij zijner gedenkt, of des menschenzoon, dat Gij hem bezoekt?" Nu vatten wij ook de bedoeling van deze plaats: Hoe schandelijk de goddeloozen ook te keer gaan in hun kwaaddoen, toch kan deze onderneming niet verhinderen, dat de geloovigen steunende op de goedheid Gods, zich vertrouwelijk overgeven aan Diens Vaderzorg; de ongeloovigen hebben nooit, ongevoelig als zij zijn, eenig gevoel voor Diens goedheid, om daardoor gebracht te worden te gelooven en te gaan rusten onder de schaduw van Gods vleugelen. Het beeld van *vleugelen* is gebruikelijk in de Schrift, waardoor God uitdrukt

dat wij niet anders onder Zijne bescherming gekoesterd worden dan de kuikens onder de hen; ja, zóó vriendelijk en vleiend vleit Hij ons tot zich.

9. *Zij zullen verzadigd worden met het vette.* Ik twijfel niet of hij bedoelt met het vette van Gods huis de overvloed van goede gaven, die niet aan allen zonder onderscheid is voorgesteld, maar is weggelegd voor de kinderen, die zich geheel aan Diens trouw overgeven. Sommigen laten het slaan op de geestelijke genadegaven; maar het komt mij wenschelijk voor, er alle zegeningen Gods onder te begrijpen, die betrekking hebben zoowel op het tegenwoordig leven als op het eeuwige en hemelsche geluk, behalve dat er nog op te merken valt, dat dit alles zoo verbonden wordt met het reine gevoel des geloofs; en daardoor komt het, dat wij wettig en eerlijk die weldaden genieten kunnen tot ons geluk. Want, omdat de goddeloozen zich zonder maat te goed doen aan den overvloed van Gods gaven, wordt hun vleesch evenals dat van dieren wel gevoed, maar hun ziel blijft altijd even hongerig. De milddadigheid Gods voldoet (gelijk ik gezegd heb) alleen de geloovigen, omdat zij voor hen een onderpand is van de Vaderlijke liefde jegens hen. Onder *spijs en drank* wordt verstaan, eene volle en volmaakte verzadiging; en onder het woord *rivier*, een rijke overvloed.

10. *Want bij U is de fontein des levens.* Hij versterkt de voorafgaande waarheid, wier kennis zóó nuttig is, dat hij het niet genoeg met woorden kan uitdrukken. Omdat namelijk de ongeloovigen zelfs de beste gaven van God misbruiken en schandelijk verachten, zou het voor ons beter zijn, indien wij dat door mij gestelde onderscheid niet vasthouden, honderdmaal van gebrek te sterven, dan zonder zorgen en zonder perk te zwelgen in de weldaden Gods. Daar nu de ongeloovigen allerminst erkennen, dat zij zich in God bewegen, leven en zijn, maar veeleer zich inbeelden door eigen kracht te kunnen bestaan; bevestigt David uit de ervaring der geloovigen en als 't ware in hun naam, dat de bron des levens in God is; waardoor hij te kennen wil geven dat er buiten God geen recht levensgevoel gevonden kan worden dat niet voortvloeit uit Zijne genade. Met het woord *licht* wordt er nog meer de nadruk op gelegd, dat men het ware licht mist, als God ons niet bestraalt. En indien dit naar waarheid getuigd wordt van het levenslicht, hoe zullen wij dan ooit oogen hebben voor het hemelsche leven, als de Geest Gods ons niet verlicht? Want we moeten wel begrijpen, dat de menschen van nature

met zulk een kennis begaafd zijn, dat het licht schijnt in de duisternis, maar dat de duisternis het niet begrijpt; als zij dus verlicht worden, is dat een gave van boven. Intusschen bemerken slechts de geloovigen, dat zij het licht aan God hebben ontleend, opdat zij niet in de duisternis als begraven zouden blijven.

11. Strek Uwe goedertierenheid uit over degenen, die U kennen en Uwe gerechtigheid over de oprechten van hart. 12. Dat de voet der hoovaardij niet op mij kome en de hand der goddeloozen mij niet bewege van mijn plaats. 13. Daar zijn de werkers der ongerechtigheid gevallen; zij zijn nedergestort en kunnen niet weder opstaan.

11. *Strek Uwe goedertierenheid, enz* Nu maakt David zich op tot het gebed. En wel in de eerste plaats vraagt hij in 't algemeen of God jegens alle vromen Zijne goedertierenheid wil blijven bewijzen, en daarna bespreekt hij zijn eigen bijzondere zaak, door Gods hulp af te bidden tegenover zijne vijanden Want de dwaling van hen, die zeggen, dat God slechts tot zoover Zijne goedertierenheid uitstrekt als Hij reikt boven de hemelen, is al te naïef. Want als David zooeven aldus gesproken heeft, dan heeft hij (gelijk gezegd is) haar niet binnen den hemel willen sluiten; maar dan heeft hij eenvoudig getuigd, dat zij overal verspreid was. Ook hier begeert hij niets anders, dan dat God Zijne goedertierenheid jegens de. vromen ten einde toe bewijze. Hieraan verbindt hij Diens *rechtvaardigheid* als een gevolg van de oorzaak Wij hebben reeds elders gezegd, dat daarin Gods rechtvaardigheid uitblinkt, dat Hij de bescherming der Zijnen op zich neemt, hun onschuld verdedigt, het onrecht, hun aangedaan, wreekt en onderdrukt en zich getrouw betoont in de handhaving van hun heil. En zelfs wanneer Hij hun dit alles uit genade bewijst, dan begint David nog terecht bij Diens goedheid en plaatst hij haar het eerst, opdat wij leeren zouden alleen van Zijne genade af te hangen. Ook moet men nog letten op de namen, die hij aan de geloovigen geeft, namelijk dat zij *God kennen*, en vervolgens dat zij *oprecht van harte* zijn. Hieruit leeren we, dat de ware vroomheid voortkomt uit de kennis van God en aan den anderen kant dat dit niet plaats kan hebben, zonder dat de Geest des geloofs onze harten oprecht en rechtvaardig

maakt. Intusschen moet men er wel om denken, dat God dan eerst recht van ons gekend wordt, als wij Hem de eere geven die Hem toekomt, namelijk dat ons vertrouwen in Hem berust.

12. *Dat de voet der hoovaardij.* Hij brengt het gebed, dat hij gedaan heeft (zooals ik kort te voren gezegd heb), op zichzelf over, maar, omdat hij in 't algemeen voor alle kinderen Gods zijn bede opzond, wilde hij laten uitkomen, dat hij niets voor zich persoonlijk vroeg, maar dat hij slechts Gods genegenheid begeerde, als een uit het getal der vromen en oprechten, die op God hun vertrouwen stellen. In een en denzelfden zin heeft hij gesproken van den *trotschen voet* en de *hand der goddeloozen.* Omdat namelijk de goddeloozen roekeloos te werk gaan, om de eenvoudigen te verderven, hunne voeten opheffen, om ze te vertreden, en ook hnnne handen gereed houden, om alle denkbaar kwaad aan te richten, — vraagt David aan God, om zoowel hun voeten als hun handen in bedwang te houden; en bekent daarmede, dat hij blootgesteld zal wezen aan hun onbezonnenheid en aan hun smaad en geweld, als God te rechtertijd hem niet te hulp komt.

13. *Daar zijn gevallen.* Uit zijn gebed schept hij het vertrouwen, dat hij ongetwijfeld reeds verkregen heeft, wat hij vroeg. En zoo zien wij ook, dat de zekerheid des geloofs de heiligen bestuurt, om te bidden Om des te meer zich te versterken in zijn goede en zekere verwachting, wijst hij als met den vinger den ondergang der goddeloozen aan, al is die dan nog niet zichtbaar. Want dat bijwoord „*daar*" is niet overbodig; omdat de wereld de goddeloozen prijst, als zij trotsch worden door hun voorspoed; ziet David als uit een verheven spiegel des geloofs van verre hun ondergang, en spreekt niet minder zeker daarover, dan alsof het dicht nabij was. Zal overigens datzelfde geloof ons kunnen vervullen, laten wij er dan aan denken, dat zij verkeerd handelen, die den tijd verhaasten willen, naardat hunne gebeden zich verdubbelen; maar dat er plaats gegeven moet worden aan de voorzienigheid Gods, dat Hij opsta ten gerichte, wanneer naar Zijn oordeel de geschikte tijd daar is. Wanneer hij zegt: *zij zijn nedergestort,* dan bedoelt hij daarmede, dat zij zich op glibberige plaatsen bevinden, zoodat hun geluk allerminst vast staat. Eindelijk voegt hij er bij, dat hun val doodelijk zal zijn, zoodat er op herstel niet meer te hopen valt.

PSALM 37.

INHOUD: Deze Psalm, die door zijn opschrift van David blijkt te zijn, houdt eene zeer nuttige waarheid in. Omdat namelijk de geloovigen, zoolang zij als vreemdelingen in de wereld verkeeren, de zaken wonderlijk verward zien, zullen zij plotseling den moed laten zakken, indien zij hun droefheid niet verdrijven door de hoop op een gelukkigen afloop. Hoe driester een ieder God veracht en zich aan allerlei misdaad overgeeft, des te gelukkiger schijnt hij te leven. Als nu de voorspoed een teeken moet zijn van een Goddelijk welgevallen in de goddeloozen, hoe zou men dan daaruit niet op moeten maken, dat òf de wereld door het toeval bestuurd wordt en het lot heerscht is, òf dat er voor God geen onderscheid bestaat tusschen goeden en kwaden? Tegenover deze aanvallen en verzoekingen, versterkt en bevestigt de Geest Gods ons in dezen Psalm. Want al genieten de goddeloozen voor een tijd een zekeren voorspoed, Hij verkondigt, dat hun geluk vergangkelijk en ijdel is; en dat zij daarom ongelukkig zijn en dat hun blijdschap vervloekt is; dat de geloovige en heilige dienaren Gods zelfs in hun grootste benauwdheden gelukkig zijn, omdat God voor hen zorgt, Die op Zijn tijd hun ten slotte ter hulpe komt. Wel is dat een paradoxe, waarvan onze vleeschelijke gezindheid een afkeer heeft. Want als de goeden een langen tijd hongerlijden, lang onder veel tegenspoeden gebukt gaan, met smaad en schande overladen worden, terwijl de boosdoeners en de goddeloozen victorie roepen en vrij hun hart ophalen aan allerlei genietingen; — wien zal dan de gedachte niet bekruipen, dat God zich niet inlaat met de menschelijke aangelegenheden? En daardoor (zooals ik boven gezegd heb) is de waarheid in dezen Psalm vervat des te nuttiger, als zij onze gedachten afleidt van het tegenwoordige en intusschen ons beveelt te berusten in Gods voorzienigheid, totdat Hij Zijn hand uitstrekt tot Zijne dienstknechten en ernstig rekenschap afvraagt van de goddeloozen, als van dieven en heiligschenners, die Zijn Vaderlijke weldadigheid schandelijk hebben misbruikt.

Van David. 1. Ontsteek U niet over de kwaden en
benijd hen niet, die onrecht doen. 2. Want als hooi

zullen zij snel worden afgesneden en als het groene gras zullen zij verwelken. 3. Vertrouw op Jehova en doe het goede; bewoon de aarde en voed u met vertrouwen. 4. En verlust u in Jehova en Hij zal u geven de begeerten uws harten. 5. Wentel uwe wegen op Jehova en vertrouw op Hem en Hij zal het maken. 6. En Hij zal uwe gerechtigheid doen voortkomen als het licht en uw recht als den middag.

1. *Ontsteek u niet.* David stelt dezen algemeenen regel voorop, dat de onbezorgde toestand der goddeloozen, waarin zij rustig zich neervleien, geen reden behoeft te zijn van kwelling of angst voor de geloovigen, — omdat die toestand spoedig verdwijnen zal. En hoewel de geloovigen daarentegen een tijd lang in moeite kunnen verkeeren, dat het einde toch zoodanig is, dat zij terecht met hun lot tevreden behooren te zijn. Dat alles hangt toch af van de voorzienigheid Gods; want, als de overtuiging bij ons niet vaststaat, dat de wereld rechtvaardig door Hem geregeerd en bestuurd wordt, dan zal onze moed terstond beginnen te wankelen en eindelijk bezwijken. Bovendien bedwingt David hier twee verkeerde neigingen, die toch het meest aan elkander grenzen, terwijl de eene de andere doet geboren worden: Dat de geloovigen niet ontsteken over de goddeloozen, en vervolgens, dat geen verkeerde nijd hen vervulle. Want ten eerste, als zij zien, dat het hun goed gaat, dan is de gevolgtrekking zoo licht gemaakt, dat God zich met de menschelijke aangelegenheden niet inlaat, en dan ligt het gevaar voor de hand, dat zij de vreeze Gods wegwerpen en zich vervreemden van het geloof. Dan komt de andere verzoeking, omdat het voorbeeld hen prikkelt, om mede te willen doen met hen, in het kwaaddoen. Want als anderen het Hebreeuwsche woord, dat wij door: Ontsteek u niet, vertaald hebben, vertalen willen door: Vermeng u niet, — dan is dat een tegenstrijdige vertaling, die door het verband weerlegt kan worden; want in het achtste vers zou het een groote dwaasheid zijn ditzelfde woord in een anderen zin te vertalen; als daar gesproken wordt van woede en toorn, dan wordt het ook daar gebruikt in denzelfden zin en met dezelfde bedoeling. David maakt hier een zeer goede volgorde: als de voorspoed der goddeloozen ons tot verontwaardiging stemt, dan vervalt men maar al te spoedig tot naijver Allereerst waarschuwt hij ons

dan, ons er voor te wachten, dat het vergankelijke, of liever het denkbeeldige geluk ons niet verbittere en daarna dat de ijverzucht ons niet verleide tot zonde.

In het tweede vers wordt de reden er bijgevoegd, omdat als zij heden bloeien als het groene gras, zij morgen afgesneden worden en verdorren Het is geen wonder, dat dit beeld zoo veelvuldig voorkomt in de Schriften, want het is zeer passend. Wij zien namelijk, hoe vergankelijk de kracht is van het kruid, als het door één windvlaag neergeworpen of door de hitte der zon verschroeid, van zelf bezwijkt, zonder dat de mensch er iets aan doet. — David zegt, dat het oordeel Gods zal wezen als een fakkel, om ze neer te werpen, zoodat zij in één oogenblik verteerd worden.

3. *Vertrouw op Jehova.* Reeds daalt hij af tot het tweede deel, dat alle dingen goed en gelukkig zullen afloopen voor de geloovigen, omdat zij door God beschermd worden. Omdat er nu niets beters en wenschelijkers is dan gekweekt en beschermd te worden door God, spoort hij hen aan, om hun vertrouwen in Hem te stellen en tevens, om het goede te betrachten. Niet zonder reden begint hij met het geloof, want daar is voor de menschen geen moeilijker zaak, dan kalm en bedaard te blijven, door geen inwendige beroering te worden bewogen, als zij hunne blikken laten gaan in de wereld. Wanneer zij zien, hoe de goddeloozen door slechte praktijken rijk worden, groeien en door hun ongebonden wijze van doen macht verkrijgen; — ja, dan is het niet gemakkelijk te volharden in zijn lust, om wel te doen. Voeg er nog bij, dat het niet voldoende is die dingen te minachten, die men in 't algemeen met te veel aandrang begeert. Want ook sommige filosofen hebben zulk eene verhevene gemoedsgesteldheid bezeten, dat zij onrechtvaardig verkregene rijkdommen verachtten, dat zij zich onthielden van bedrog en roof; ja zelfs achtten zij den glans der goddeloozen, waarnaar de groote menigte onnadenkend, bewonderend staart, als zonder eenige waarde; maar omdat zij het geloof misten, gaven zij God niet de Hem toekomende eer; en daardoor kwam het, dat zij het ware geluk niet kenden. Even als hij nu een begin maakt met het geloof, door God aan te wijzen als den Bewerker van alle goede gaven en door te herinneren, dat er op geen gelukkigen afloop in alle dingen te hopen valt, als Hij er Zijn zegen niet aan geeft; — zoo moeten wij ook er op letten, hoe hij er het goeddoen mede verbindt; want een ieder, die zich overgeeft aan het vertrouwen op God, moet rechtvaardig en rein leven en zich toeleggen op weldadigheid.

Bewoon de aarde. Op deze wijze spreekt hij nog duidelijker, dan wanneer hij beloofde, dat de rechtvaardigen veilig de aarde zouden bewonen, want het is nu alsof hij ze op de plaats zelf leidende, hen in het bezit er van stelde. Verder zegt hij met deze woorden, dat hun toestand langdurig zal zijn; want al zijn zij vreemdelingen en bijwoners in de wereld, toch beschermd de Heere hen als met Zijne hand, dat zij rustig leven kunnen; en hij bevestigt dat nog meer in het laatste lid: *voed u met vertrouwen.*

Want steunende op de hoede Gods beveelt hij hen, zonder bezorgdheid en angst rustig te leven .... 't is wonderlijk, om op te merken, met hoeveel verschillende uitleggingen de verklaarders deze plaats verdraaien en verminken. Sommigen vatten het werkwoord: *Voeden,* op in actieven bedrijvenden zin; anderen zien er hetzelfde in als: Zijn geloof voeden, of Gods beloften in het harte kweeken, Volgens anderen wil David hier leeren, hoe wij onze broeders in het geloof moeten bevorderlijk zijn, door hen te dienen met het zuivere Woord Gods, waardoor de zielen geestelijk gevoed worden. Weer anderen vatten het geloof op in den zin van oprechtheid, zoodat het geloof voeden beteekenen zou: zich oprecht jegens de menschen te gedragen. Maar in 't algemeen eischt het verband van de plaats, — wat de oorspronkelijke beteekenis in het Hebreeuwsch ook toelaat, dat het werkwoord in passieven, lijdelijken zin genomen worde Hiertoe helt ook het grootste deel der uitleggers over, hoewel zij toch daarna nog van elkander verschillen. Want sommigen willen, dat wij gevoed worden met geloof, wanneer de beloften ons voldoende zijn en wij daarmede als verzadigd worden. Anderen weer verklaren: Voed u met de vrucht van uw geloof, omdat God door de uitslag zal toonen, dat wij niet tevergeefs op Zijn Woord hebben vertrouwd. Weer anderen vertalen: Uwe spijs zij waarheid en niets behage u meer dan eenvoudig en openhartig met uwe naasten te verkeeren, Nabij hieraan komt die andere verklaring, al is er eenig verschil in: Leef niet van roof, maar wees tevreden met een wettige leeftocht. — Gewis! het moest tot schaamte en schande brengen, dat geleerde menschen in een overduidelijke zaak zóó kunnen dwalen en gissen. Want als een ieder er niet door zijn eigen lust toe gedreven was, om een nieuwe verklaring te zoeken, dan moest hij toch vastloopen tegen de oorspronkelijke bedoeling van den Profeet: Bewoon de aarde, opdat gij van haar in onveranderlijke rust genieten kunt. Want het desbetreffende Hebreeuwsche woord beteekent niet alleen waarheid of trouw, maar ook een onveranderlijke vastheid. Wie

ziet dan niet in, als aan de rechtvaardigen het bezitten der aarde gegeven is, dat dit later er nog ter verklaring aan toegevoegd is.

4. *En verlustig u in Jehova.* Deze verlustiging wordt gesteld tegenover de ijdele en bedriegelijke aanlokselen der wereld, die de goddeloozen menschen zóó bedwelmen, dat zij allen zegen van God verachten en zich geen ander geluk kunnen denken, dan wat zich voor een oogenblik aan hunne blikken opdoet. Deze tegenstelling nu tusschen die dwaalzieke en dolzinnige vreugde, waarmede de wereld zich bedriegt en de ware onbezorgdheid, die de geloovigen kweeken, — moet wel in het oog gehouden worden; want hetzij alles ons voorspoedig gaat hetzij de Heere ons door tegenspoeden leeren wil, altijd moet dat beginsel vastgehouden worden: Omdat God ons deel is, is ons lot in liefelijke plaatsen gevallen; zooals wij gezien hebben in Psalm 16 : 5. Daarom moet ons gemoed door dezen prikkel voortdurend opgewekt worden en herinnerd, dat het ons dan alleen goed gaat, zoolang als God Zijn gunst betoont, zoodat de vreugde, die wij scheppen uit Zijn Vaderlijke liefde jegens ons, alle wereldsche genietingen overtreft. Aan deze herinnering knoopt hij de belofte vast, dat God, wanneer wij alleen met Hem tevreden zijn, mild zal geven, al wat wij gewenscht hebben; niet dat de geloovigen terstond maar verkrijgen, wat hun zonder nadenken in gedachten komt; evenmin als het ons nuttig zou zijn, wanneer God al onze verkeerde begeerten inwilligde; maar David heeft slechts dit willen zeggen, als wij al onze zinnen stellen op God alleen, terwijl anderen nà hun ijdele bedenksels onrustig heen en weder vliegen, dat ons de andere dingen op hun tijd gegeven zullen worden.

5. *Wentel uwen weg op Jehova.* Nog duidelijker drukt hij uit en bevestigt hij de voorafgaande beteekenis. Want als wij er aan denken, dat God ons in onze begeerten tegemoet komt, dan moeten wij al onze zorgen met vertrouwen en geduld op Hem werpen. Hieruit leeren wij, hoe we onder moeiten, gevaren en golven van tegenspoed gerust kunnen blijven. Zonder twijfel worden onder *wegen* hier verstaan al onze zaken. Daarom wentelt hij zijne wegen op God, die de uitslag zijner zaken aan Diens beleid overlaat en, geduldig afwachtende, welk lot hem beschoren zal worden, de zorgen, waarmede hij gekweld wordt en de last, die hem drukt, in Zijn schoot neerligt; wat de Franschen noemen: Lui remettre ses affaires. Daarom beveelt hij andermaal, op Hem te vertrouwen, door aantetoonen, dat slechts door ons vertrouwen

Gode de Hem toekomende eer wordt gegeven, dat Hij ons leven bestuurt en dat men zoo genezen wordt van de algemeene ziekte, waaraan bijna allen lijden. Want hoe zou het komen, dat de kinderen Gods de goddeloozen nog benijden, dikwijls murmureeren en beginnen te wankelen, onmatig aan hun smart toegeven, soms ook opstuiven en in opstand komen, — als het niet was, omdat zij zich te veel en buiten de perken in hun zorgen wikkelen en gaarne buiten God om voor zich zelf willende zorgen, zich als in een diepen afgrond storten? Zonder twijfel stapelen zij zelf den berg hunner moeiten nog hooger op, waaronder zij eindelijk moeten bezwijken. David komt deze fout tegemoet, als hij ons waarschuwt, dat wij zeer bedrogen uitkomen, wanneer wij de besturing van ons leven zelf op ons willen nemen, en zelf voor onze zaken willen zorgen, alsof wij in staat waren zulk een groote last te dragen; — en dat daarom ons eenige redmiddel is, om ons oog te richten op de voorzienigheid Gods en van daar troost te vragen in al onze zorgen. Een ieder, die dezen raad opvolgt zal ontkomen uit het verschrikkelijke warnet, waarin allen tevergeefs zich afmatten; omdat het nooit ontbreken zal aan een gelukkigen afloop, als God de besturing van onze zaken op zich neemt. Want waardoor komt het, dat Hij ons verlaat en begeeft, als het niet is, omdat wij Hem den weg afsluiten en al te wijs willen zijn in eigen oog? En, indien wij Hem laten handelen, dan zal Hij zich onzer ontfermen, en onze verwachting evenmin beschamen, als dat Hij naar recht onze ongeloovigheid bestraft.

6. *Hij zal uwe gerechtigheid doen voortkomen.* Dat is eene bewijsvoering, waardoor hij de twijfelmoedigheid voorkomt, die ons het meest verontrust, als het schijnt alsof wij met al onze zuivere godsvrucht en naastenliefde, vergeefschen arbeid verrichten; ja, als men zelfs meent, dat onze oprechtheid òf blootgesteld aan den smaad der goddeloozen òf veroordeeld bij de menschen, daarom door God veracht wordt. Daarom zegt David, dat God niet zal toelaten, dat onze rechtvaardigheid altijd in het duister verborgen blijft, maar dat Hij haar Wreker zal zijn, om haar openlijk aan het licht te brengen, als hij namelijk het door ons begeerde loon zal uitbetalen. — Verder zinspeelt hij op de nacht, welker duisternis het morgenrood plotseling opkomende verdrijft; alsof hij zeggen wilde: Zoo dikwijls wij onverdiend verdrukt worden en God niet openlijk onze onschuld laat zien, bestaat er geen reden, waarom wisselvalligheid ons meer moet verontrusten, dan wanneer de duisternis des nachts

de aarde bedekt, omdat wij wachten en hopen op het licht des daags.

7. Zwijg voor Jehova en verwacht Hem; ontsteek u niet over hem, wiens weg voorspoedig is, over een man, die boosheid bedrijft. 8. Houd op met toornen, laat af van gramschap, ontsteek u in geen geval, om kwaad te doen. 9. Want de boosdoeners zullen uitgeroeid worden, maar, die Jehova verwachten, zullen de aarde erfelijk bezitten. 10. Nog een weinig tijds en de goddelooze zal er niet meer zijn, en gij zult acht geven op zijn plaats, maar gij zult hem niet vinden. 11. De zachtmoedigen daarentegen zullen de aarde erfelijk bezitten en zij zullen zich verheugen in overvloed van vrede.

7. *Zwijg voor Jehova en verwacht Hem.* Hij gaat voort met dezelfde waarheid, namelijk dat wij geduldig en kalm dragen moeten al wat ons gemoed pleegt te verontrusten. Want onder zooveel strijd en opstand is er geen klein geduld noodig. Het beeld van *stilzwijgen* dan ook (dat menigvuldig in de Schriften voorkomt) verklaart zeer duidelijk het karakter des geloofs, want, evenals onze hartstochten zich tegenover God verheffen, zoo moet het geloof ons tot kalme gehoorzaamheid brengen en allen opstand in onze harten onderdrukken. Door dit woord verbiedt David ons in opstand te komen, zooals de ongelukkigen doen, die met geweld in gaan tegen Zijn bestuur, maar met een kalm gemoed ons aan Hem te onderwerpen, opdat Hij Zijn werk in alle stilte voltooie. Omdat het Hebreeuwsche woord „choel" nu eens beteekent: smart hebben, en dan weer: verwachten, nemen sommigen dezen werkwoordsvorm in den zin van: gematigd treuren of geduldig smart dragen. Nog eenvoudiger zou het dan kunnen vertaald worden als: weenen voor Gods aangezicht, zoodat Hij getuige zij van al onze moeiten; omdat als de ongeloovigen in twijfelmoedigheid verkeeren, zij meer tegen Hem murmureeren, dan dat zij hun klacht voor Hem uitstorten; — omdat echter de andere beteekenis meer algemeen aangenomen wordt, hecht ik daar gaarne mijn goedkeuring aan, dat David ons namelijk aanspoort tot verwachting en geduld. Want Jesaia

geeft in Hoofdst. 30 : 15 aan het stilzwijgen de gedachte van hopen en verwachting met dezelfde beteekenis.

Daarna herhaalt hij, wat hij in het eerste vers gezegd had: Ontsteek u niet over den mensch, dien het voorspoedig gaat, of die zijne wegen tot een goed einde brengt en over den man, die schandelijk handelt of zijn plannen ten uitvoer brengt; terwijl die tweede uitlegging beter past bij het verband. Wel beken ik, dat het woord „mezi moth" meer in kwaden zin gebruikt wordt voor bedrog en list, maar omdat het werkwoord „zamam" somtijds in 't algemeen: denken beteekent; staat het Hebreeuwsche spraakgebruik deze beteekenis toe, dat dit hetzelfde beteekent als: Plannen maken en ten uitvoer brengen, wat iemand besloten heeft. In het Fransch zegt men: venir à bout de ses entreprises (ten einde raken met zijn plannen, Vert.) We zien dan ook, dat hij deze twee zaken vereenigt: Zijn wegen inrichten naar wensch en: Zijn besluiten ten uitvoer brengen. Want een moeilijk te verdragen zaak doet zich aan ons voor, als den ongeloovigen de fortuin toelacht, alsof God het kwade der goddeloozen begunstigde, terwijl juist op ons Zijn toorn schijnt te rusten. Daarom is David niet tevreden met een korte vermaning, maar gaat hij nog uitvoeriger door op dit punt. Want die verzameling van woorden, die in het volgende vers komt, is niet te groot, als hij den toorn beteugelt, de drift bedwingt en de verontwaardiging tempert, — maar nog meerdere hulpmiddelen aanwendt, om die moeilijke ziekte te genezen. En op die wijze herinnert hij ons, hoe licht geneigd tot toorn wij zijn en gereed, om elke beleediging ernstig op te nemen, tenzij wij door ernstiger strijd ons oproerig hart tot gehoorzaamheid weten te dwingen. Hoewel dan ook de geloovigen de aanvechtingen van hun vleesch niet zonder moeite en zweet kunnen onderdrukken, als de voorspoed der goddeloozen hen tot ongeduld prikkelt, dan leert toch deze herhaling hen te volharden in den strijd; — want als wij ten einde toe volharden, dan zullen onze pogingen eindelijk niet zonder vrucht blijven. — Het laatste deelwoord vertaal ik anders dan de overigen; want zij vertalen: „zonder twijfel om te zondigen," alsof David gebood den toorn te bedwingen, opdat deze niet aandreef, om schade aan te brengen. Maar, omdat dit deelwoord bij de Hebreën vaak ter bevestiging eener zaak gebruikt wordt, wil David zonder twijfel liever, dat het niet anders gebeuren kan, dan dat wij terstond en snel onze oproerigheid tegenhouden, dat zij ons niet tot zonde aandrijft, zooals ook in een anderen Psalm (125 : 3) gezegd wordt: God zal de banden der goddeloozen verbreken, opdat de rechtvaardigen hunne handen niet uitstrekken naar onrecht.

9. *Want de boosdoeners zullen uitgeroeid worden.* Niet zonder reden herhaalt hij vaker dezelfde zaak, dat de blijde en voorspoedige fortuin, die den goddelooze ten deel valt, niets anders is dan een spooksel of droombeeld, omdat de eerste blik op de zaken onze aandacht zoozeer in beslag neemt, dat wij niet letten op de tegenstelling tusschen de twee deelen van den zin. Wanneer hij eerst voorspeld heeft, dat de goddeloozen uitgeroeid zullen worden, en verklaart heeft, dat zij kracht bezitten en bloeien, totdat de tijd hunner uitroeiïng rijp is geworden; dan wijst hij daarna den geloovigen de aarde als een erfenis toe en verklaart hij, dat zij zóó leven zullen, dat de zegen van God hen bijblijft tot aan hun dood. Bovendien moet ook (zooals ik kort te voren geleerd heb) de toestand der menschen worden beoordeeld naar haar einde. Uit den bijnaam, dien hij aan de kinderen Gods geeft, kunnen wij opmaken, dat zij door een zwaren strijd beproefd worden, of hun geloof het ware zij. Hij noemt ze namelijk niet vromen of rechtvaardigen, maar menschen, *die Jehova verwachten.* Waarom zou er sprake zijn van die verwachting, als zij niet zuchten onder den last van hun kruis. Overigens is het bezit der aarde, dat hij aan de kinderen Gods belooft, niet altijd voor aller oogen openbaar, omdat zij ook als vreemdelingen daarop behooren rond te zwerven, en de Heere niet toelaat, dat zij ergens de pinnen vast in de aarde slaan, maar veeleer ze doet ronddwalen, opdat zij des te sterker naar de hemelsche rust zouden reikhalzen. Want ons vleesch begeert altijd zich hier te nestelen en als wij niet voortdurend van de eene plaats naar de andere gedreven worden, dan vergeten wij geheel onze hemelsche en eeuwige erfenis. Toch wordt door die ongerustheid dat bezit der aarde, waarvan David spreekt, niet vernietigd, omdat zij zeker weten, dat zij de wettige bezitters der aarde zijn; en daardoor komt het, dat zij hun brood met een rustig geweten eten, en, al hebben zij soms met gebrek te kampen, toch komt God hun te hulp in hun behoeften, als Hij den tijd gekomen acht. En, al willen de goddeloozen hen van het laatste plekje der aarde verdrijven en al rekenen zij hen niet waard, om de lucht, die het eigendom van allen is, in te ademen, — toch beschermt God ze met Zijn uitgebreiden arm. En ten slotte onderhoudt Hij hen zóó door Zijn kracht, dat zij veiliger leven in hun ballingschap, dan de goddeloozen in hun nest, waarin zij zich gevestigd hebben. Zoo is dan ook deze weldaad, die David verheerlijkt ten deele een meer onzichtbare en verborgene, omdat de kortzichtigheid van ons vleesch maakt, dat wij niet begrijpen, wat het zeggen wil de aarde te bezitten. En toch ondervinden

de geloovigen het zonder twijfel door de schitterende uitkomst, dat hun dit niet zonder reden beloofd is, omdat zij hoe langer hoe meer hun leven rustig kunnen doorbrengen, als hun anker op God is geworpen. En God toont door de feiten aan, dat de schaduw van Zijn hand voldoende is, om hen te beschermen.

10. *Nog een weinig tijds.* Dit is eene bevestiging van den voorafgaanden zin; want de tegenwerping zou gemakkelijk gemaakt kunnen worden, dat er een geheel andere toestand in de wereld door ons wordt opgemerkt, dan David hier voorspelt, omdat de goddeloozen vrijelijk hun wellusten dienen, en de geloovigen daarentegen voortdurend verteerd worden door ellende en verdriet. Daarom wil hij ons bewaren voor een voorbarig oordeel en raadt hij ons nog een korten tijd geduld te oefenen, totdat de Heere hen geheel en al verdelgt, en daarentegen de uitwerking van Zijn gunst jegens ons duidelijk laat zien. Hij eischt dan ook van de geloovigen deze bedachtzaamheid, dat zij hun oordeel nog een korten tijd opschorten, totdat God uit den hemel toont, dat de tijd der vervulling nabij is; en dat zij daarom in sommige oogenblikken van hun leven niet vertsagen, maar al hun aandacht vestigen op de voorzienigheid Gods.

Als hij nu voor hen, die Jehova verwachten, het woord „*zachtmoedigen*" gebruikt, dan geschiedt dit met de beste bedoeling. Want; wanneer men niet overtuigd is, dat God de Zijnen bewaart op wondervolle wijze, als schapen te midden der wolven, dan zal hij altijd nog beproeven geweld met geweld te keeren. De hoop derhalve doet vanzelf de zachtmoedigheid geboren worden, omdat zij de vleeschelijke aanvechtingen bedwingt, de drift tegenhoudt en daardoor hen, die zich aan God onderwerpt, aanspoort tot geduld en verdraagzaamheid. Het schijnt ook wel, dat Christus uit dit vers aanleiding neemt, om te zeggen wat geschreven staat Matth. 5 : 5. — Ofschoon nu het woord „*vrede*" bij de Hebreën in 't algemeen genomen wordt in den zin van elken gelukkigen afloop van zaken, zal toch op deze plaats de andere beteekenis beter passen, dat de geloovigen, — terwijl de goddeloozen zichzelf veel onrust berokkenen en God hun van alle zijden schrik aanjaagt, — *zich verlustigen zullen over grooten vrede*; — niet, omdat zij vrij zijn van alle moeite, maar omdat de inwendige tevredenheid huns gemoeds hen ondersteunt, zoodat zij, al wat hun tegenkomt beoordeelende als van tijdelijken aard, intusschen zich verheugen in den hun beloofde, toekomstige onbewolkte lucht.

12. De goddelooze beraamt tegen den rechtvaardige en knarst tegen hem op de tanden. 13. De Heere zal hem belachen, want Hij ziet, dat zijn dag komt. 14. De goddeloozen trekken het zwaard en spannen hun boog, om den arme en nooddruftige neder te werpen, om te dooden, die oprecht van weg zijn. 15. Hun zwaard zal in hun eigen hart dringen en hun boog zal worden verbroken.

12. *De goddelooze beraamt tegen den rechtvaardige.* Hij voorkomt het bezwaar, dat men maken kon tegen den voorafgaanden zin. Want hoe kan er ongestoorde rust en vrolijkheid heerschen, als de goddeloozen zinneloos te werk gaan en alles op touw zetten tegen de kinderen Gods? Hoe zullen zij bovendien goede hoop kunnen koesteren voor de toekomst, die zich door duizend dooden zien omringd? David antwoordt, daarom, al is het dat hun leven in vele gevaren verzocht wordt, als de goddeloozen alles tegen hen beramen, dat zij toch veilig zijn door de hulp en bescherming van God en dat zij in de toekomst zeker bewaard zullen worden. Zoo is het dan ook de bedoeling van David, onze bevreesdheid te hulp te komen, opdat de booze gezindheid der vijanden ons niet bovenmate schrik aanjage, alsof wij blootstonden aan hun willekeur; hij verzwijgt ook niet, dat zij zoowel met bedriegelijke middelen zijn toegerust, om schade te berokkenen, als vervuld zijn met haat en woede, wanneer hij zegt, dat ze listiglijk vol nijd hun plannen beramen en op hun tanden knersen. Maar als hij dit heeft toegestemd, dan laat hij er onmiddelijk op volgen, dat hun pogingen tevergeefs zullen zijn; ofschoon het weinig schijnt te baten, om onze smarten te stillen. Want hij voegt er slechts bij, dat *God hem belacht,* als Hij dan zorg draagt voor ons geluk, waarom haast Hij zich dan niet schielijk tegenover de woede onzer vijanden? Maar dat is juist een beproeving van ons geduld, zooals ook in Psalm 2 : 4 gezegd is, dat God niet terstond gewapend verschijnt, om de goddeloozen te verslaan, maar een tijdlang de oogen sluit en Zijn hand niet uitstrekt. Omdat nu ons menschelijk gevoel meent, dat Hij al te langzaam is, en uit dat talmen de gevolgtrekking maakt, dat hij zich tevreden stelt met nietsdoen en om de zaken der menschen zich niet bekommert, is dat geen kleine troost, die ons bemoedigen kan, om

Hem met de oogen des geloofs te aanschouwen, als de goddeloozen belachende; want daardoor kunnen wij verzekerd zijn, dat Hij niet werkeloos in den Hemel alles beschouwt of met gesloten oogen de besturing der wereld overlaat aan het toeval, maar met opzet zich voor een tijd onthoudt, omdat hij hun ijdele dwaasheid veracht. En, opdat ons vleesch niet wederom in opstand kome bij de gedachte, waarom God liever de goddeloozen belacht dan de geloovigen wreekt, wordt de reden daarvan eraan toegevoegd, omdat Hij ziet, dat de dag hunner ondergang nabij is. Want hoe komt het, dat de toedracht der zaken ons verontrust, als het niet is, omdat wij wanhopen aan betere omstandigheden en er zoo spoedig geen uitkomst verschijnt? Die nu achter den misdadiger den scherprechter ziet staan met uitgetogen zwaard, die begeert nog geen strafuitoefening, maar verlustigt zich liever in dat opgewekte schouwspel. Daarom herinnert David, dat het volstrekt niet ligt in Gods aard, om zich naar der menschen wijze te vertoornen, omdat Hij den ondergang der goddeloozen nabij ziet; want stilzwijgend wordt Hij hierin onderscheiden van de menschen, die in onrustige tijden wel blind schijnen en uit angst en vrees niet kunnen lachen, maar veel meer uit spijt over het lang uitblijven der straf op hun tanden beginnen te knersen en ongerust te worden. Het is toch niet voldoende te weten, dat God een andere manier heeft van doen, als wij niet leeren geduldig te wezen, terwijl God lacht, opdat onze tranen het offer der gehoorzaamheid zijn. Toch moeten wij niet vergeten Hem te vragen, dat Hij ons verlicht met Zijn licht, omdat het daardoor gebeuren kan, dat de beschouwing van ons geloof ons te midden onzer droefheid deelgenoot kan maken van hetzelfde gelach.

Sommigen vertalen deze twee verzen op een andere wijze, alsof David wilde zeggen: De vromen leiden zulk een gelukkig leven, dat de boozen hen zelfs benijden. Maar de lezers zullen wel gemakkelijk inzien, dat dit allerminst overeenkomt met de bedoeling van den Profeet.

14. *De goddeloozen trekken het zwaard.* David gaat nu verder voort, als hij namelijk de goddeloozen, gewapend met zwaard en boog, de kinderen God met den dood laat bedreigen, en hij doet dat, om te voorkomen, dat zij anders door de beproevingen niet noodwendig zullen omkomen. Want de beloften Gods hebben geen plaats, wanneer men in de schaduw en de rust verkeert, maar onder de hevigste aanvechtingen. Hij leert dan ook nu, dat de rechtvaardigen volstrekt niet beroofd worden van den vrede, waarover hij kort te voren heeft uitgeweid, al bedreigen de

goddeloozen hen met een nabijzijnden dood; en de zin moet dan ook aldus verklaard worden: Al trekken de zondaars het zwaard en spannen zij den boog, om de rechtvaardigen te vernietigen, toch zal alles, wat zij ondernemen, tot hun eigen verderf uitloopen. Men moet dan ook wel letten op de uitdrukkingen, die gebezigd worden voor den treurigen toestand der rechtvaardigen, totdat God hun eindelijk te hulp komt. Want zij worden genoemd: *armen en nooddruftigen,* en daarna worden zij vergeleken met offerdieren, omdat zij geen macht bezitten, om weerstand te bieden, maar veelmeer zich moeten neerwerpen, om onder hunne voeten te worden vertreden. En daaruit volgt, dat hun allerminst in dezen Psalm een geluk beloofd wordt, dat altijd zonder ophouden zich aan hen voordoet, maar dat hun, te midden van moeiten en ongelukken de hoop wordt voorgespiegeld op een gelukkigen afloop, waardoor zij moed kunnen houden Omdat het overigens ook vaak voorkomt, dat de boozen door eigen schuld gehaat zijn en gestreng behandeld worden, voegt hij er bij: *die oprecht van weg zijn,* — daarmede willende aantoonen, dat zij zonder aanleiding geplaagd worden. Vroeger had hij gesproken van de oprechten van hart, en had daardoor lof gebracht aan de reinheid des harten; nu prijst hij de vroomheid, die wordt beoefend in de uitwendige plichten des levens; en toont dan daardoor aan, dat zij niet alleen onbillijk worden geplaagd, omdat zij hun vijanden niet opwekken, door hen kwaad te doen; maar, dat zij ook niet van den rechten weg afwijken, terwijl zij door veel ondervonden onrecht daartoe worden opgewekt. David spreekt nu niet van het lachen Gods, maar verkondigt den goddeloozen de toekomstige wraak, zooals wij ook in Psalm 2 : 4 gezien hebben, nadat God voor een tijd schijnbaar de schaamteloosheid der goddeloozen geduld heeft, en laat hem eindelijk spreken in Zijn toorn, om hem te vernietigen. — De bedoeling derhalve is, dat zij zoo weinig voordeel zullen behalen, dat het zwaard, dat zij getrokken hadden, in hun eigen ingewanden terug zal keeren en hun boog zal worden verbroken.

16. Het weinige, dat de rechtvaardige heeft, is meer waard dan de overvloed van vele goddeloozen; 17. want de armen der goddeloozen zullen verbroken worden, maar Jehova ondersteunt de rechtvaardigen. 18. Jehova kent de dagen der oprechten en hun erfenis zal tot in eeuwigheid blijven. 19. Zij zullen niet beschaamd

worden in tijden van tegenspoed en in dagen van honger zullen zij verzadigd worden.

16. *Het weinige, dat de rechtvaardige heeft.* Zonder dat er eenige verklaarbare reden voor is, wordt dit vers op verschillende wijzen verklaard. Wel beteekent het Hebreeuwsche woord, dat wij door *„overvloed”* vertaald hebben nu eens een groote menigte menschen en dan weer een overvloed van dingen, soms wordt het ook als een bijvoeglijk naamwoord gevoegd bij een zelfstandig naamwoord in het enkelvoud, om er een meervoudige beteekenis aan te geven. Maar, die de woorden van David in dezen zin uitleggen, dat een klein getal rechtvaardigen beter is dan een groot getal goddeloozen verdraaien klaarblijkelijk deze plaats en bederven den geheelen zin. Ik kan mij ook niet vinden in de leering van anderen, dat het weinige, dat de rechtvaardige heeft, beter is dan de groote overvloed der goddeloozen; want daar bestaat hier geen noodzaak, om tegen de regels der spraakkunst het woord „rabim,” dat velen of grooten beteekent, met alle geweld te voegen bij „hamôn,” dat door overvloed vertaald is. Daarom twijfel ik voor mij niet of David vergelijkt het kleine fortuin van één rechtvaardige met den rijkdom en de schatten van velen. Ofschoon het Hebreeuwsche woord „rabim” niet ongeschikt gebruikt kan worden voor de aanzienlijken, die door aanzien en macht uitmunten. De bedoeling van David is tenminste volstrekt niet onduidelijk; hoewel de goddeloozen uitmunten in de wereld, vervuld zijn met grooten overvloed en vertrouwen op hun schatten, — is toch het weinige, dat de rechtvaardige heeft, meer waard, dan al die hoopen van hen. En hieruit kunnen wij afleiden, dat David niet zoozeer spreekt over den uitwendigen staat als wel over den meer verborgen zegen, waarmede God in waarheid de rechtvaardigen verrijkt; want, al hebben zij hun dagelijks voedsel, toch worden zij uit den hemel als met manna gevoed; terwijl de boozen altijd honger lijden of zich als onder hun overvloed begraven en verrotten. Daarop ziet ook, wat in het volgende vers er bijgevoegd wordt, dat er namelijk in de wereld geen standvastigheid bestaat, als zij niet berust in de hand Gods, en hij verkondigt dan ook, dat alleen de rechtvaardigen ondersteund worden, maar dat daarentegen de kracht der goddeloozen moet verbroken worden. En hieruit zien wij wederom, dat het ware geluk terecht hierin moet gezocht worden, om de oogen te richten naar de toekomst, ja, ook te richten op de onzichtbare genade Gods en de verborgene oordeelen; want,

als wij door het geloof er niet van overtuigd zijn, dat God ons koestert in Zijn Vaderlijken schoot, dan zal onze geringheid ons altijd tot aanstoot zijn; en wederom, als wij niet denken aan dat verbreken hunner armen, dan zal de fortuin der goddeloozen te hoog door ons geschat worden Maar indien deze waarheid in de harten der geloovigen gegrift is, als zij geleerd hebben zich te verlaten op den steun van Gods zegeningen, dan zullen zij niet minder met liefde en genot zich verheugen over het weinige, dan de goddeloozen zich stout verheflen op de hooge heuvels hunner schatten, waarvan zij als uit de hoogte op hen nederzien. Intusschen worden wij er aan herinnerd, zoolang de goddeloozen steunen op eigene krachten en zich buitensporig verheffen op hun sterkte, stil te wachten, totdat God hun armen breekt. Dit is dan ook de beste troost in onze zwakheid, dat God zelf ons onderhoudt.

18. *Jehova kent de dagen der oprechten.* Niet zonder reden herinnert David zoo dikwerf aan dezelfde zaak, dat de rechtvaardigen juist daarom zoo gelukkig zijn, en hoe overvloedige zorgen hen kunnen plagen, als zij geen paal en perk er aan kunnen stellen. Ondertusschen vallen zij in een andere fout, wanneer zij meer bezorgd willen zijn, dan wel behoorlijk is, en toch, hoe scherpzinnig en ijverig zij ook zijn mogen, zij falen onverwachts bij het maken hunner plannen en niet zelden worden zij in den afloop. geheel bedrogen. Daarom is er geen nuttiger zaak dan voortdurend ons de voorzienigheid Gods voor oogen te stellen, die alleen het beste voor ons kan zorgen. In dezen zin zegt David nu, dat de dagen der rechtvaardigen bij God bekend zijn, dat wil zeggen, dat Hij niet onbekend is met de vele gevaren, waaraan zij blootstaan en de hulpmiddelen, die zij noodig hebben. Deze waarheid kan gebruikt en aangewend worden bij elke verandering, die ons met ondergang bedreigt; want al worden wij geteisterd en geplaagd op allerlei manier en kan die groote verscheidenheid op alle oogenblikken ons den dood van nabij doen beschouwen, — dan moet deze troost voor ons voldoende zijn, dat niet alleen onze dagen door God zijn geteld, maar dat ook de verschillende lotgevallen, die wij ondergaan moeten, bij Hem bekend zijn. Omdat God nu aldus waakt voor het heil der Zijnen, past het ons in deze vreemdelingschap gerust te leven, wetende, dat onze erfenis komt. Want, omdat God voor ons zorgt, besluit David daaruit, dat onze erfenis eeuwig zal blijven. Wanneer hij nu zegt, dat de oprechten aldus door God beschermd worden, dan spoort hij ons daarmede aan tot oprechten ijver naar vroomheid;

en, wanneer wij veilig willen zijn onder de hoede Gods, dan moeten wij de zachtmoedigheid betrachten en dat duivelsche spreekwoord verre van ons onthouden: Om te huilen met de wolven in het bosch.

19. *Zij zullen niet beschaamd worden in tijden van tegenspoed.* Ook in dit vers wordt geleerd, dat aan de geloovigen geen vrijstelling beloofd wordt van alle moeiten, zooals het vleesch wel begeeren zou, maar wel verlossing daaruit; en van deze verlossing wordt geen recht genot gesmaakt, al blijkt zij duidelijk uit de feiten, dan door het geloof. Want deze twee dingen behooren samen te gaan, evenals de geloovigen hier op de wereld met de boozen vermengd zijn, zoo moeten zij ook met hen deel hebben aan honger en tegenspoed; dit alleen is het onderscheid, dat God Zijn hand tot een hulp uitstrekt naar de geloovigen, maar de goddeloozen doet omkomen. Indien iemand mocht tegenwerpen, dat de boozen vaak in tijden van honger rijk ter maaltijd gaan en zich vet mesten kunnen, terwijl de vromen bijna van gebrek omkomen; dan antwoord ik, dat de verzadiging, waarvan hier sprake is, vooral daarin is gelegen, dat de geloovigen, — hoewel zij gering voedsel hebben, ja, als geheel nuchter en zonder iets bezittende hunkeren naar het geringste voedsel, toch door God worden gevoed, alsof hun een zeer ruime overvloed ten dienste stond, meer nog dan den ongeloovigen, die de geheele wereld opslorpen, zonder verzadigd te worden. Voeg daar nog bij, dat de tijdelijke zegeningen (gelijk wij elders gezegd hebben) niet altijd zóó zichtbaar zijn, dat zij zonder ophouden schijnen voort te vloeien. Want, hoewel Gods hand geopend is, zijn wij zelf al te veel verblind en is onze ongeloovigheid geen gering beletsel voor Zijn weldadigheid. Juist, omdat ons vleesch zich zoo licht verliezen kan, handelt God voorzichtig met ons; en opdat Zijne milddadigheid ons niet geheel bederve, oefent Hij ons tot matigheid en vroomheid, door slechts spaarzaam te geven, wat Hij anders gemakkelijk in ruime mildheid geven kon. Een ieder dan ook, die begrijpt, hoe geneigd wij allen zijn, om zonder maat ons over te geven aan genot, zal zich niet verwonderen over den honger, waardoor Hij de geloovigen oefent. Overigens, al verschaft ons God niet zooveel, als noodig is, om ons te verzadigen, dan zullen wij toch ook onder honger en gebrek, — als onze ondankbaarheid geen beletsel teweeg brengt, ondervinden, dat wij welwillend en weldadig door hem gevoed worden.

20. Want de goddeloozen zullen omkomen en de vijanden van Jehova zullen verteerd worden als het kostelijkste der lammeren, zij zullen verteerd worden in den rook. 21. De goddelooze ontleent en geeft niet weder; de rechtvaardige daarentegen ontfermt zich en geeft. 22. Want zij, die door Hem gezegend worden, zullen de aarde erfelijk bezitten, maar zij, die door Hem worden vervloekt, zullen uitgeroeid worden.

20. *Want de goddeloozen zullen omkomen.* Het redegevende voegwoord „Ki" kan ook vertaald worden door: „hoewel"; of men moest liever de bovengenoemde gedachte willen herhalen. Maar die tegenstellingen passen hier beter, dat de rechtvaardigen verzadigd worden in hongersnood, en de goddeloozen zelfs te midden van hun overvloed nog omkomen; omdat God hen namelijk, terwijl zij op hun rijkdom vetrouwen, tot vernietiging brengt. Als hij ze *vijanden van God* noemt, dan herinnert hij hun daarmede, dat zij terecht door Zijn straf getroffen worden, omdat zij die door hun eigen misdaden op hun hals halen.

Als hij zegt, dat zij *verteerd worden als het kostelijkste der lammeren,* dan vatten sommigen dat op in den zin van het „vette" der lammeren. Maar, omdat het hier gebruikte Hebreeuwsche woord (gelijk wij elders gezegd hebben) vooral een zekere voortreffelijkheid aanduidt; en dat past ook het beste bij de gemaakte tegenstelling. Want wij leeren hieruit (wat ook een ander Profeet leert), dat de goddeloozen worden vet gemest tegen den dag der slachting; zoodat hun ondergang destemeer nabij is, naarmate zij in rijker omstandigheden verkeeren.

Verteerd worden in den rook beteekent hetzelfde als in korten tijd verdwijnen, alsof er dus gezegd was, dat er geen vast of onvergankelijk iets bij hen bestond. Die nu in plaats van *„het kostelijkste"* vertaald hebben het „vette," verklaren dan, dat zij in den rook verteerd worden evenals het vet smelt en verbrandt. Maar de lezers zien, dat de eerste zin hier beter past.

21. *De goddelooze ontleent.* Geheel ten onrechte is het, wat sommigen meenen, dat hier de goddeloozen beschuldigd worden van kwade trouw, omdat zij met bedrog het goed stelen van een ander, en dat daartegenover de menschlievendheid geroemd wordt in de kinderen Gods, omdat zij bereid zijn de armoede hunner

broeders te verlichten. Veelmeer wil de Profeet wijzen op de zegeningen, welke God uitstort over de vromen, terwijl daarentegen de goddeloozen nooit genoeg hebben. De bedoeling derhalve is, dat God zóó overvloedig de Zijnen begiftigt, dat zij daarmede nog aan anderen kunnen weldoen, terwijl de goddeloozen daarentegen zóó begeerig zijn, dat hun gebrek hen drijft tot bedrog en roof. En, voorzeker! als onze oogen niet verduisterd waren door kortzichtigheid en onverschilligheid, dan konden wij dagelijks daarvan de bewijzen zien. Want welk een overvloed de zondaren ook hebben mogen, toch maakt hun onverzadigbare hebzucht, dat zij als roovers uittrekken en nooit te verzadigen zijn, en intusschen geeft God Zijn kinderen zooveel, dat zij niet alleen voldoende hebben tot middelmatig gebruik, maar dat zij ook nog anderen daarvan kunnen helpen. Ik wil wel toestemmen, dat de goddeloozen hier bestraft worden, omdat zij onmatig zwelgen en daardoor gebracht worden, om hun geldschieters te bedriegen, en de rechtvaardigen hier worden geprezen, omdat zij de zegeningen Gods gebruiken tot een recht doeleinde; maar de bedoeling van den Profeet is te doen inzien, wat de zegeningen Gods waard zijn. En deze meening wordt versterkt door den volgenden zin. alwaar het onderscheid wordt opgemaakt tusschen den zegen en de vervloeking Gods. Indien men derhalve vraagt, hoe het komt, dat de kinderen Gods in staat zijn de armen te helpen en weldadigheid te beoefenen, en waarom de goddeloozen voortdurend hun schuld verdubbelen, die zij ook nooit kunnen aflossen; dan antwoord David, dat genen door God gezegend zijn, maar dezen door Zijn vervloeking ter aarde storten. Als sommigen in bedrijvenden zin willen verklaren: Zij, die de rechtvaardigen zegenen, dan is dat een gewrongen en onnatuurlijke vertaling; want de bedoeling is, dat nòch de hemel nòch de aarde voldoende is, om ons leven te onderhouden en de plichten der menschlievendheid te betrachten, maar alleen de gunst van God; want, indien die genade ons ontnomen wordt, dat kan de gansche overvloed der wereld ons niet voldoen.

23. De gangen van den man worden gericht door Jehova, en Hij zal lust hebben aan diens weg. 24. Wanneer hij zal vallen, dan zal hij niet worden ternedergedrukt, want Jehova ondersteunt met Zijn hand. 25. Ik ben jong geweest, ook ben ik oud geworden,

maar ik heb den rechtvaardige niet verlaten gezien, noch zijn zaad, zoekende brood. 26. Dagelijks ontfermt hij zich en leent, en zijn zaad is tot zegening.

23. *De gangen van den man worden gericht door Jehova.* Sommigen verbinden deze twee dingen, dat de gangen der vromen door de genade Gods voorbereid worden, omdat de menschen niet uit eigen beginsel volgen, wat recht is en goed, alleen voor zoover zij door den Geest des Heeren worden bestuurd; en daaruit volgt dan in de tweede plaats, dat God met Zijn gunst achtervolgt en goedkeurt, al wat het zijne is. Maar David gaat eenvoudig voort met de verheerlijking van Gods zegeningen aan de vromen bewezen, waaronder dit wel vooral mag genoemd worden, dat alles, wat zij ondernemen, tot een gelukkig en gewenscht einde bestuurd wordt. Maar tegelijkertijd moeten wij ook letten op de reden, waarom God alle ondernemingen in ons leven begunstigt en met goed succes bekroont, omdat wij namelijk niets durven beginnen, wat Hem mishaagt. Want ik neem het voegwoord „*en*" in het tweede lid in den zin van „want," en verklaar dan den zin aldus: Omdat God een welgevallen heeft in den weg der vromen, voert Hij hunne gangen tot een vrolijk einde; zoodat dus de beteekenis deze is: Omdat God ziet, dat de geloovigen met een oprecht geweten handelen, en niet afwijken van den weg, dien Hij voorgeschreven heeft, — begunstigt Hij hun vlijt. En hoewel de Profeet hier in het algemeen spreekt, worden toch alleen de geloovigen bedoeld, en moet derhalve het tweede lid als een bijgevoegde verklaring worden opgevat; zoo staat dus het woord „*weg*" hier in den zin van den regel of de wijze van leven; — alsof hij zeggen wilde, dat de vromen geen andere bedoeling hebben, dan om hun leven in te richten naar de voorschriften van God en op te volgen, wat Hij beveelt. — Wat die *gangen* betreft, die laat ik slaan op de uitwendige gebeurtenissen.

24. *Wanneer hij zal vallen.* Dit vers is algemeen gebruikt geworden als een spreekwoord: Als soms de rechtvaardige valt, dan is zijn val niet doodelijk; maar dit ligt niet in de bedoeling van David, die hier handelt over den gelukkigen staat der geloovigen. Het is dan ook zeer eenvoudig, wat hier geleerd wordt: als God Zijn dienstknechten bezoekt met tegenspoed, dan verzacht Hij die tegelijkertijd, zoodat zij niet geheel bezwijken, gelijk Paulus zegt (2 Corinthe 4 : 9): dat zij wel vallen, maar

niet vervallen, wel in gevaren verkeeren, maar niet verlaten worden. Sommigen zeggen wel, dat de rechtvaardigen niet bezwijken, omdat zij den moed nooit opgeven, maar veelmeer met een onverzwakte kracht alle lasten verduren, die op hen gelegd worden. En, voorzeker wil ik wel bekennen, dat dit de reden is, dat zij niet worden ternedergedrukt, omdat zij uit weekhartigheid niet bezwijken onder hun lasten. Toch leg ik een wijdere strekking in deze woorden, dat de tegenspoeden der vromen zóó door de Vaderlijke welwillendheid Gods worden getemperd, dat zij onder den last niet bezwijken, of niet vallen zouden, zoodat zij niet weer konden opstaan. Wij kunnen uit deze woorden dus leeren, dat de geloovigen toch niet altijd rustig blijven in hun staat, al dienen zij God ook met een rein gemoed, maar door vele moeiten worden bewogen en gedrukt; — dit is echter het groote verschil tusschen hen en de ongeloovigen, dat hun val nooit doodelijk is. Want wij weten, dat de verdrukking, waarmede God, de goddeloozen tuchtigt, wel soms gering kan zijn, maar dat zij uitloopt in een eeuwig verderf. — Salomo breidt dat nog verder uit, als hij zegt (Spreuken 24 : 16): De rechtvaardige zal zevenmaal vallen op éénen dag en even zooveel malen weer opstaan, waardoor hij wil leeren, dat de vromen niet zelden verdrukt worden in het leven, maar dagelijks moeten geoefend worden en beproefd, en toch nooit door den Heere verlaten worden.

Met een enkel woord moeten wij ook nog opmerken, dat de geringste zaak voldoende kan zijn, om ons te vernietigen, als God ons met Zijne hand niet ondersteunt.

25. *Ik ben jong geweest, ook ben ik oud geworden.* De beteekenis der woorden is volstrekt aan geen twijfel onderhevig, dat David namelijk tot ouderdom gekomen niemand der rechtvaardigen, noch van hun nakomelingen ooit om brood heeft zien bedelen. Maar terstond ontstaat er een moeilijke en ingewikkelde kwestie, omdat er juist zooveel rechtvaardigen zijn, die tot den bedelstaf zijn gebracht. Wat nu David uit eigen ervaring verkondigt, dat strekt zich uit tot alle tijden. Daarbij komt nog, dat hij deze gedachte aan Mozes ontleend heeft, want in Deut. 15 : 4 wordt de bedelarij als een vloek beschouwd en de Wet ontheft met nadruk de godvreezenden daarvan. Hoe is het dan met elkander overeen te brengen, dat niemand der rechtvaardigen een bedelaar had mogen zijn, hoewel Christus toch Lazarus plaatst onder de meest afzichtelijke bedelaars (Luk. 16 : 20)? Ik antwoord, dat wij onthouden moeten, wat ik vroeger gezegd heb,

dat wij in de tijdelijke zegeningen Gods geen vaste en gelijke maat kunnen stellen. Want daar zijn verschillende redenen, waarom God in de wereld niet jegens alle geloovigen gelijkelijk Zijn gunst toont, omdat Hij den eenen kastijdt, terwijl Hij den anderen spaart; van sommigen geneest Hij verborgene zieken, terwijl Hij ze aan anderen outhoudt, omdat zij niet allen hetzelfde geneesmiddel noodig hebben; van anderen stelt Hij het geduld op de proef, naarmate Hij hun een geest van volharding en moed gegeven heeft, anderen eindelijk stelt Hij tot voorbeelden. In 't algemeen vernedert Hij dan ook allen door de wijzen van Zijn leven, opdat zij door dergelijke middelen worden bewogen tot berouw. Ten slotte wekt Hij hen op door verschillende tegenspoeden tot beschouwing van het hemelleven; en toch is het niet vergeefs en ijdel, wat de Wet verkondigt, dat God Zijn dienstknechten begiftigt met aardsche zegeningen, opdat zij die als bewijzen kunnen toonen van Gods genegenheid jegens hen. Ik beken wel, dat niet zonder reden noch zonder gevolg aan de geloovigen een overvloed beloofd wordt, die voldoende is voor hun onderhoud; als er maar de uitzondering bijgevoegd wordt, zoolang als God oordeelt, dat het nuttig is; zoodoende kan het gebeuren, dat de zegeningen Gods algemeen in 't leven der menschen openbaar worden, terwijl toch sommige geloovigen gebrek lijden, omdat het nuttig voor hen is. En indien soms iemand der geloovigen tot den bedelstaf mocht komen, dan moeten zijn gedachten aan den anderen kant gericht worden op die gelukkige erfenis, waar God rijkelijk vergoedt, al wat er nu te kort komt aan de onzekere aardsche zegeningen. Ook moeten wij dat andere niet vergeten, als Hij de geloovigen zonder onderscheid in dezelfde straffen doet deelen, waarmede Hij de goddeloozen bezoekt, als gij ze met dezelfde ziekten en kwalen ziet bevangen, — dat daar niets tegenstrijdigs in gelegen is. Want al komen zij niet zoover, dat ze God verachten, en al zijn ze niet overgegeven aan alle kwaad en al scheppen zij geen welbehagen in zichzelven of geen lust in het kwaaddoen; — dan zijn zij toch nog niet vrij van alle schuld. Daarom is het geen wonder, als zij somtijds nog aan tijdelijke straffen onderhevig zijn. Ondertusschen blijft het waar, dat God voor hen zorgt, zoodat zij tevreden kunnen zijn met hun lot en geen gebrek behoeven te lijden, omdat zij spaarzaam levende toch tegelijkertijd mild leven kunnen, zooals Paulus ook zegt in Fil. 4 : 12 — Ik heb geleerd overvloed te hebben en ik heb geleerd gebrek te lijden.

26. *Dagelijks ontfermt hij zich.* Hij herhaalt, wat hij reeds

éénmaal gezegd had, dat de genade Gods een onuitputtelijke bron is van alle goed, en als Hij daarom zich met de geloovigen bemoeit, dan verschaft Hij hun niet alleen, wat voldoende is voor hun eigen gebruik, maar dat zij daarvan ook nog aan anderen rijkelijk kunnen uitdeelen. Wat hij er nog bijvoegt van hun *zaad*, dat wordt verschillend uitgelegd; dat hij van de kinderen der vromen spreekt, is een uitgemaakte zaak en dat blijkt ook wel uit het volgende vers, maar als hij zegt, dat zij tot zegening zullen zijn, dan vatten sommigen dat zóó op, alsof hij gezegd had, dat zij zullen zijn: dienstknechten van de weldadigheid Gods; volgens hen zou de beteekenis dus wezen dat de kinderen navolgers der vaders zullen zijn in het helpen der armen en in het beoefenen van algemeene weldadigheid; — maar ik vrees, dat dit al te gezocht is. Ik neem ook niet over, wat anderen leeren, dat de genade Gods jegens de kinderen der vromen zoo uitblinkend is, dat zij opgenomen moeten worden in elke formule van een goed en gelukkig gebed. Ik moet toestemmen, dat deze manier van spreken op vele plaatsen zoo gevonden wordt, maar (naar mijn inzien) heeft David hier niets anders bedoeld dan de verheerlijking van Gods gunst, die voortgezet wordt van vaders op kinderen; alsof hij zeggen wilde, dat de zegen van God niet ophoudt te bestaan, als er een rechtvaardige sterft, maar dat hij overgaat op zijn kinderen. En, voozeker! daar is geen zekerder erfenis, die onzen kinderen ten deel moet vallen, dan dat God, als Hij ons reeds met Zijn gunst heeft bezocht, ook hen doet deelen in diezelfde weldaad.

27. Wijk af van het kwade en doe het goede en woon in eeuwigheid. 28. Want Jehova bemint het recht en verlaat Zijn gunstgenooten niet, zij zullen tot in eeuwigheid bewaard worden, maar het zaad der goddeloozen zal uitgeroeid worden. 29. De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten en zullen tot in eeuwigheid haar bewonen.

27. *Wijk af van het kwade.* In dit vers beslist David, dat, zullen wij het geluk genieten, waarvan hij spreekt, dan moeten wij ons onthouden van alle onrecht de plichten der menschlievendheid betrachten en ons toeleggen op weldadigheid. Ofschoon deze gedachte allerminst strookt met ons vleeschelijke gevoel, is

het toch zeker, dat het geheele menschelijke geslacht om geen andere reden in zooveel rampen en moeiten gewikkeld wordt, dan dat een ieder voor zich, alleen denkende aan onrecht, bedrog, rooverij en kwaaddoen, de zegen van God voorbij ziet. De menschen zijn dus voor zichzelven de grootste hinderpaal, om gelukkig te leven in de wereld en een ieder, in blijdschap en rust te bezitten wat het zijne is. Het is dus niet zonder reden, dat David na de bovengenoemde waarheid tot deze opwekking komt; want, als de zachtmoedigen de aarde bezitten, dan moet ook een ieder, als hij het goede voor zichzelven wenscht, zich toeleggen op braafheid en weldadigheid. Ook moeten we opmerken, dat niet zonder reden deze twee zaken door hem bij elkander gevoegd worden; dat de geloovigen namelijk zich toeleggen op weldadigheid en zich zooveel mogelijk onthouden van kwaaddoen. Want, zooals wij in Psalm 34 gezien hebben zal het vaak voorkomen, dat iemand niet alleen zich mild gedraagt jegens bepaalde menschen, maar ook met kwistige hand van het zijne uitdeelt doch ook tegelijkertijd anderen berooft en besteelt, om daardoor dan milddadig te kunnen schijnen. Een ieder dan ook, die begeert zijn plichten jegens God te bewijzen en door Hem geprezen te worden, die jage er naar zóó in eere te komen bij zijn broeders, die zijn hulp zullen noodig hebben, dat hij niemand helpt ten koste van een ander of niemand verheugt, waardoor een ander moet weenen. En met deze twee woorden vat David kort samen de tweede tafel der Wet; allereerst, dat de geloovigen hunne handen rein moeten houden van elk vergrijp, en niemand stof moeten geven tot klagen; vervolgens, dat zij niet voor zichzelf moeten leven en overgegeven aan eigen gemakzucht, maar dat zij, zoo dikwijls zich de gelegenheid voordoet, begeeren moeten ten algemeenen nutte werkzaam te zijn. Wij hebben reeds te voren gezegd, dat deze weldaad van God, die aan de *rechtvaardigen* beloofd wordt, *om de aarde te bewonen*, niet altijd op gelijke wijze gezien wordt; en wij hebben als oorzaak aangevoerd, dat God onder de menschen nauwelijks één voorbeeld ontmoet van een zoo groote onschuld, dat zelfs de allervolmaaksten niet door eigen schuld zich zooveel ellende berokkenen; en daarom is het geen wonder, wanneer de Heere Zijn zegen inhoudt, althans voor een zeker doel. We weten ook wel, hoe onstuimig onze vleeschelijke hartstochten kunnen zijn, als de Heere ze niet beteugelt. Daar komt nog bij, dat niemand zich ijverig genoeg overgeeft aan de beschouwing van het hemelleven, als hij er niet door verschillende prikkels toe aangezet wordt. Hierdoor komt het, dat dit bezit der aarde, dat David aan de

kinderen Gods toewijst, niet altijd met de voeten wordt ingenomen, omdat velerlei onrust hen drijft. Toch is het geen verdichte zaak, die hij belooft; al toont dan ook de algemeene ervaring nog niet duidelijk aan, hoe de kinderen Gods erfgenamen der aarde zijn, toch gevoelen wij naar de mate van ons geloof, wat een waarde er ligt in de zegen van God, die voortdurend opborrelt als een onuitputtelijke bron. Ze zijn dan ook meer dan blind, die niet zien, hoe deze belooning reeds aan de rechtvaardigen wordt uitbetaald, als God hen met Zijn macht beschermt en onderhoudt.

28. *Want Jehova bemint het recht.* Deze versterking van de voorafgaande gedachte moet wel overwogen worden, omdat zij genomen wordt uit een ander beginsel, namelijk, dat God behagen schept in rechtvaardigheid en recht. Wel schijnt dat niet uit elkander te volgen, maar omdat David voor een uitgemaakte zaak aanneemt (wat in het hart van alle geloovigen moest vaststaan), dat de wereld door Gods voorzienigheid bestuurd wordt, — daarom is zijn gevolgtrekking toch volkomen juist. Allereerst sta dan voorop, dat God zorgt voor den staat van het menschelijk geslacht, dat deze niet bij toeval wordt geregeld, maar naar Zijn plan, zoodat de uitslag van alle dingen naar Zijn wil wordt vastgesteld en door Zijn hand bestuurd. Voeg daar in de tweede plaats bij, wat David hier opmerkt, dat God behagen schept in rechtvarrdigheid. Daaruit volgt dat een ieder, die rechtvaardig en rein met de mensch omgaat, gelukkig zal wezen, omdat voor hem, onder de begunstiging Gods, alles eindelijk ten goede moet uitloopen. Laten wij er echter om denken dat de belofte, waarover hier gesproken wordt, daarvan afhangt, dat God de wacht der vromen niet op zich genomen heeft, om ze altijd in rust en vrede op te kweeken, maar om hun ten slotte, als Hij ze door het kruis geoefend heeft, ten slotte Zijn bijstand te verleenen. Want er ligt een groote beteekenis in deze woorden. dat *God Zijn gunstgenooteu niet verlaten zal.* Geheel verkeerd wordt dan ook deze Psalm verklaard, als men de genade, waarmede God de geloovigen in dit leven bezoekt, wil afscheiden van hopen en geduldig wachten; ja, opdat niemand een voorbarig oordeel velle, wil de Profeet, dat de vromen hun meening opschorten, totdat God Zijn oordeel openlijk laat zien, na den dood der goddeloozen aan hun nakomelingen. Want dit beteekent hetzelfde, alsof hij andermaal verzekerde: al laat God niet terstond Zijn oordeel zien, toch is de toestand der goddeloozen en zondaars niet beter, omdat de rechtvaardige straf hen wacht in hunne kinderen. En indien

Gods vervloeking jegens hen niet onmiddelijk haar kracht laat zien, dan is het geen wonder, indien Hij ook Zijn genade jegens de geloovigen voor een tijd verborgen houdt.

29. *De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten.* De herhaling dezer waarheid is niet overbodig, omdat het zoo moeilijk is haar in ons gemoed te prenten. Want hoewel alle menschen het geluk najagen, verwacht noch geen honderdste deel dat van God; veel liever gaan zij met hunne eigene wijsheid te rade en roepen zij daardoor de wraak van God over zich in, terwijl anderen zich schuldig maken aan bedrog en meineed, of weer anderen vervoerd worden tot roof, sommigen alle soort van wreedheid toepassen en eenigen zich ook niet ontzien te grijpen naar dolk en vergif. — Hoe dan nu dat voortdurend bewonen verstaan moet worden, dat heb ik nog onlangs en nog verscheidene keeren te voren gezegd, omdat God namelijk onder storm en beroering hen toch onder Zijne vleugelen neemt, en hoewel er niets standvastigs onder de maan is, redt Hij ze toch en bewaart Hij hen ongedeerd als in een veilige haven. Daarbij komt dan nog de inwendige gerustheid, die meer waard is dan honderd levens, en daarom terecht voor een onschatbaar privilegie moet gehouden worden.

30. De mond des rechtvaardigen zal wijsheid spreken en Zijn tong zal het recht voortbrengen. 31. De Wet zijns Gods is in zijn hart; zijn gangen zullen niet wankelen. 32. De goddelooze loert op den rechtvaardige en zoekt hem te dooden. 33. Jehova zal hem niet laten in diens hand en Hij zal hem niet veroordeelen, wanneer hij geoordeeld wordt.

30. *De mond des rechtvaardigen zal wijsheid spreken.* Omdat de hypocrieten gewoon zijn onbevreesd tot hun eigen voordeel aan te wenden en op zichzelf toe te passen, wat de Geest Gods zegt van de rechtvaardigen en oprechten, bepaalt David, welke rechtvaardigheid God eischt van Zijne kinderen en onderscheidt haar dan in drie deelen: dat hun woorden oprecht zijn, dat *de Wet Gods* in hunne harten heerscht, en dat zij hun leven wél inrichten. Sommigen verklaren het eerste lid anders, dat de rechtvaardigen namelijk leidslieden en leermeesters voor anderen

zijn, hoe men recht leven moet; het uitweiden derhalve over de wijsheid en het spreken over recht, beteekent dus voor hen hetzelfde als anderen onderrichten in de heilige waarheid en op te leiden in de vreeze Gods. En hoewel ik dit niet geheel afkeur vrees ik toch, dat het al te gezocht is. Want de woorden *wijsheid* en *recht* worden zoowel gebruikt tegenover de goddelooze en onheilige woorden, waarmede de boozen den naam Gods schade trachten aan te brengen, als tegenover de listen en bedriegerijen en alle soort van hinderlagen en tegelijk tegenover de bedreigingen en schrikaanjagingen der menschen. De zin derhalve is, dat de rechtvaardigen de rechtvaardigheid Gods eerbiedig verheffen, om zichzelven en anderen geheel in de godsvrucht te bekwamen en te onderrichten; en vervolgens zoowel in hunne eigene zaken als in die van anderen zonder ophef alleen goed te keuren wat recht is, en niet op listige wijze een schonen tint te geven aan slechte zaken; en ten slotte nooit af te wijken van de waarheid

Daar wordt nog bijgevoegd: de reinheid *des harten*, die, al gaat zij in volgorde voorop, toch zeer goed in de tweede plaats gesteld kan worden, want de Schrift houdt niet zoo met nadruk de volgorde in acht bij het mededeelen van deugden of ondeugden. Hier bovendien wordt die reinheid des harten bedoeld, — als tenminste de Wet Gods in het harte zetelt, — die alleen den besten levensregel voorschrijft en alle verkeerde hartstochten en lusten beteugelt en de harten vormt tot lust voor rechtvaardigheid. Want het is onmogelijk, dat iemand zich met volharding wijdt aan de rechtvaardigheid, niet allereerst let op eigen belang, het belang zijner broeders in het oog vat, zich losmaakt van alle gierigheid, zijn hoogmoed onderdrukt en met zijn eigen inborst strijd voert, — als hij niet vervuld is met de ware vrede Gods.

Dan volgt het derde lid, dat op de uitwendige plichten betrekking heeft. Anderen houden het voor een belofte. Maar ik twijfel niet, of David laat tot hiertoe de beschrijving der rechtvaardigheid loopen. De beteekenis derhalve is: al sporen vele gelegenheden de kinderen Gods tot zonde aan en tracht een groot deel der menschen, zooveel zij kunnen, door hunne slechtheid hen af te trekken van de vreeze Gods, toch zullen zij niet wankelen, omdat de Wet Gods hunne harten vervult en bestuurt, maar zullen vast staan in hun beginsel en zeker hun rechten loop bewaren.

32. *De goddelooze loert.* Nog duidelijker drukt hij de manier uit, waarop de aarde bezeten moet worden, als God namelijk de

geloovigen beschermt, terwijl zij van alle kanten door vijanden omringd zijn. Daaruit kunnen wij wederom leeren, dat hun te voren geen rustige toestand, vrij van alle moeiten, beloofd is; want deze twee dingen zouden bezwaarlijk met elkander overeenstemmen, dat de geloovigen in het rustig bezit hunner erfenis en te midden van al hun genot hier leven zouden en toch tegelijkertijd als schapen dagelijks gered moesten worden uit den muil der wolven. Intusschen bevatten deze twee verzen een zeldzamen troost, dat zij door de hulpe Gods toch uit allerlei rampen gered zullen worden. David waarschuwt derhalve de geloovigen, wanneer zij hun vijanden op den loer zien liggen en allerlei middelen beramen zien, om hnn nadeel te berokkenen, daartegenover te letten op de zorg, die God koestert voor hun behoud, en op de wachten, die Hij houdt, om ze niet te laten deren. David bekent wel, dat het op zich zelf verschrikkelijke toerustingen zijn, waarmede de goddeloozen niet alleen op het fortuin der vromen loeren, maar ook op hun leven, omdat zij op wreedaardige wijze hun dood bedoelen; maar toch beveelt hij ons onwrikbaar te blijven van moed, omdat God beloofd heeft onze Wreker te zullen zijn. Ook verdient het de opmerking nog, wanneer de verlossing eerst plaats heeft, hoe Hij haar namelijk zoolang uitstelt, totdat reeds de dood ons bedreigt.

In het laatste lid worden wij er nog aan herinnerd, dat de vromen toch bloot zullen staan aan valsche beschuldigingen, al wachten zij zich ook nog zoo ijverig voor nijd, al trachten zij zich ook bij alle menschen verdienstelijk te maken en ontwijken zij allen twist en strijd. David zegt dan ook, dat de geheele wereld hun zal toejuichen en dat aan hun deugd de rechtmatig toekomende lof zal worden toegebracht, maar beveelt hen, wanneer zij voor de rechtbank getrokken zijn en met laster bezwaard worden, zoodat zij zoo goed als veroordeeld schijnen, zich tevreden te stellen met de bescherming van God, die ten slotte hun onschuld zal aantoonen tegenover de onrechtvaardige beschuldigingen der menschen. Indien iemand wil tegenwerpen, dat velen der kinderen Gods, na veroordeeld te zijn, met een wreeden en vreeselijken dood zijn gestraft, dan antwoord ik, dat toch hun Wreker in den hemel zetelt. Want al is Christus onder den grootsten smaad tot den vreeselijksten dood gekomen toch is Hij aan die angst en uit dat gericht weggenomen (zooals Jesaia zegt in hfdst. 53 : 8) en op die wijze handelt God ook met Diens leden. Indien iemand het weder in dien zin wil opvatten, dat David hier niet over het toekomend leven, maar over de tegenwoordige toestand der vromen spreekt, dan moet ik de oplossing hiervan herhalen,

die ik vroeger gemaakt heb, dat Gods aardsche zegeningen namelijk geregeld worden naar Diens raad; dat deze dan ook niet onafgebroken vloeien, maar nu eens òf geheel òf voor een deel worden onthouden, en dan weer zeer duidelijk zichtbaar zijn. Het kan dan ook gebeuren, dat de heilige martelaars, als zij veroordeeld zijn, ook ter dood gebracht worden, alsof zij dus geheel van God verlaten waren, omdat ook voor hen er niets beter en wenschelijker is dan God te verheerlijken door hun dood. Toch houdt Hij, die de heftigheid der goddeloozen haar gang laat gaan, niet op de Beschermer te wezen van de rechtvaardigheid der Zijnen, omdat Hij voor de engelen en geheel Zijn Kerk toont, dat Hij hun Zijne goedkeuring schenkt en bewijst, dat Hij er kennis van nemen zal; en Hij verheft hen uit het onbekende, waarin zij vertoeven en maakt, dat hun asch een zeer liefelijke reuk heeft. — Ten slotte, wanneer de Heere heeft toegelaten, dat zij door onwaardigen en zondaars verdrukt werden, dan zal Hij Zijn meening bekend maken, waardoor Hij hun rechtvaardige zaak verdedigt tegenover al de onrechtvaardige lasteringen.

34. Verwacht Jehovà en bewaar Zijnen weg en Hij
zal u verhoogen, opdat gij de aarde erfelijk bezitten
moogt; wanneer de goddeloozen worden uitgeroeid, zult
gij het zien. 35. Ik heb den goddelooze gezien, ge-
weldig was hij en hij breidde zich uit als een groene
laurier; 36. maar hij ging voorbij en zie! hij was er
niet meer; en ik heb gezocht naar zijn plaats, maar ik
vond hem niet.

34. *Verwacht Jehova.* David begint weder met zijn opwekking tot de geloovigen, om te steunen en te vertrouwen op de beloften Gods en door geen beproevingen zich te laten verleiden op verkeerde wegen te gaan, maar te blijven volharden in de gehoorzaamheid aan God. Allereerst wekt hij hen dan ook op tot vertrouwen en geduld, alsof hij hen beval in dagen van beroering alleen op God te letten en stil te wachten totdat Hij hun Zijn aangezicht, dat Hij een tijdlang verborg, weder laat zien. Hieruit ontstaat die andere aansporing, om niet af te wijken van den weg des Heeren; want overal zullen als hoop en geduld hun kracht uitoefenen, gemakkelijk de gedachten in toom houden, dat zij niet tot iets ongeoorloofs overhellen. En, gewis! als zoovelen

door slechte middelen zorgen voor hun eigen belang, dan zullen wij als reden daarvan vinden, dat niemand van hen zich op God verlaat; of als niet spoedig het geluk hun toelacht, dan meenen zij, dat het tevergeefs is de deugd te betrachten. Laten wij dan uit deze plaats leeren, als vele vromen en eenvoudigen hun leven ongelukkig doorbrengen in vele moeiten, dat zij deze straf terecht ondergaan, omdat nog geen honderdste deel God met lijdzaamheid verwachten en den rechten weg volgt; zoover is het er van af, dat zij vast staan in de overtuiging, dat het Diens bijzonder werk is, de Zijnen niet alleen op te heffen uit hun vuil, maar ook op te richten uit hun graf. Niet zonder oorzaak gebruikt David daarom het werkwoord *verhoogen*, om ons te leeren, dat God dan eerst de hand uitstrekt tot de geloovigen, als zij onder den last hunner ongelukken schijnen te bezwijken.

Daarna voegt David er bij, dat de *goddeloozen* zullen vergaan voor de oogen der vromen, omdat, wanneer het einde niet verschillend was, de omstandigheden, waarin de zondaars voor een tijd zich verheugen, zelfs de besten daardoor gemakkelijk tot zonden zouden verleiden. En zonder twijfel zou God door een dergelijk schouwspel ons dagelijks meer verheugen kunnen, als wij er meer om dachten onze oogen te vestigen op Diens oordeelen. En toch houdt God niet op, al is de geheele wereld er blind voor, aan de ongerechtigheden een rechtvaardig loon uit te deelen, tenzij dat Hij ze bestraft op meer verborgene wijzen en deze vrucht aan ons oog onttrekt, omdat onze kortzichtigheid ons van dit gezicht berooft.

35. *Ik heb den goddelooze gezien.* Uit eigen ervaring bevestigt hij, wat ik onlangs gezegd heb, dat het geluk der goddeloozen, al maakt het hen dronken en doet het allen verwonderd staan, toch broos en vergankelijk is, en daarom niets anders kan worden genoemd dan een loutere inbeelding. En wel zegt hij in het eerste vers, dat dit geen nieuwe of vreemde zaak was, indien een goddelooze zich verheffende op zijn voorspoed en fortuin, zich ver en breed uitbreidt en ook schrik verspreidt onder de eenvoudigen. Daarna voegt hij er aan toe, dat die grootheid, die niet zonder verwondering aanschouwd wordt, in één oogenblik verdwijnt. Wat het woord betreft, dat wij door *geweldig* vertaald hebben, dat kan zoowel sterk of geweldig als vreeselijk beteekenen, omdat het werkwoord, waarvan het afgeleid wordt, nu eens door vreezen en dan door krachtig zijn vertaald kan worden. Sommigen nemen het deelwoord, dat wij door „*en hij breidde zich uit*" vertaald hebben, in den zin van: groen; maar

het beteekent veelmeer hetzelfde als of ik zeg: hij ontsloot zich of breidde zich uit, zooals hooge en breede boomen hunne takken uitbreiden. En zonder twijfel bedoelt David den trots dier menschen, die zich zonder mate verheffen.

Voorbijgaan in het tweede vers is genomen in den zin van verdwijnen, en zoo leert hij ons, dat men maar een korten tijd behoeft te wachten, om uit de uitkomst te leeren, dat al het geluk, dat de wereld in de goddeloozen bewondert, niet meer is, dan een damp.

37. Let op den volkomenen (man) en aanschouw
den oprechte; want het einde van dien man (is) vrede.
38. Maar de overtreders zullen tezamen verdelgd wor-
den, het einde der goddeloozen zal in ondergang bestaan.
39. Het heil der rechtvaardigen is van Jehova, (Hij zal)
hun sterkte wezen in tijden van ongeluk. 40. En Jehova
zal hen helpen en zal hen bevrijden, Hij zal ze bevrij-
van de goddeloozen; Hij zal ze redden, omdat zij op
Hem hopen.

37. *Let op den volkomenen (man).* David wekt de geloovigen op, om met meer nadruk te letten zoowel op de voorbeelden, die zich voordoen van de genade als van de oordeelen Gods; maar herinnert tegelijk, hoe verkeerd het is op het eerste gezicht zijn oordeel op te maken; want als niet met kalmte de gelegene tijd wordt afgewacht, die in den wil van God alleen is gelegen, dan zal vaak het geloof worden uitgedoofd en het ervaren van Gods beloften niet worden gevonden. Dit is de reden, waarom hij wil, dat men afwacht en toeziet, omdat, als de beproeving, die zich eenmaal aan ons voorgedaan heeft, onze zinnen geheel vervult. onze voortvarendheid de oorzaak is, dat wij ons vergissen. En als iemand evenals op een kijktoren zijn oogen in de verte laat weiden, dan zal hij erkennen moeten, dat dit naar waarheid gezegd is, als eenmaal aan het einde de goddeloozen van de rechtvaardigen onderscheiden worden. En deze zin schijnt er bepaald bijgevoegd te wezen bij wijze van verbetering, om ons te leeren ons oordeel op te schorten, als God niet onmiddellijk ten uitvoer brengt, wat hij tot nog toe geleerd heeft; en indien onze begeertens zich al te heftig openbaren, dan

moet terstond deze gedachte ons tot kalmte stemmen: dat het einde nog niet is gekomen, en dat aan God de tijd moet overgelaten worden, om de verwarde zaken in orde te brengen. Sommigen willen, wat wij vertaald hebben door *het einde der goddeloozen*, doen slaan op de nakomelingen; maar dit is geheel verkeerd, want David plaatst het onderscheid eerst aan het eind, en omdat God, nadat hij de geloovigen langs moeilijke wegen geoefend heeft, hun tegenspoed in zegen verandert, maar de vreugde der goddeloozen omzet in droefheid.

39. *Het heil der rechtvaardigen is van Jehova.* De slotsom is deze: al wat er gebeure, de rechtvaardigen zullen toch behouden worden, omdat zij in Gods hand zijn en Hij hen nooit vergeten kan; dit moet nauwkeurig overdacht worden, om de zwaarst beproefden met deze hoop te schragen, dat hun uitredding zeker is, omdat zij die van God verwachten; — want God is eeuwig en bestuurt de wereld door Zijn macht, zooals ook Christus leerde in Johannes 10 : 29. Mijn vader, Die u aan Mij gegeven heeft, is meerder dan allen. David houdt dan ook dit beginsel vast: Omdat God een welgevallen heeft in rechtvaardigheid, zullen Zijn oprechte Dienaars nooit beroofd worden van Zijn bijstand noch daarin bedrogen worden. Hij beveelt dus den geloovigen zich op Hem te verlaten, niet alleen als de zaken naar wensch gaan, maar zelfs als zij door wederwarigheden getroffen worden.

Door deze woorden toont hij ook aan, dat het voldoende is, als God den Zijnen maar kracht verleent, om niet te bezwijken onder hun angst en moeite of onder te gaan onder den last hunner zware rampen, waaronder zij zuchten. Hierop heeft ook betrekking, wat David tot tweemalen toe herhaalt, dat Hij ze *zal bevrijden*, opdat de kinderen zich wennen zullen aan het ondergaan van beproevingen; en indien God die beproevingen verlengt, dan moeten zij onmiddelijk zich te binnen brengen, dat Hij eindelijk hun Redder zal zijn, als Hij hun geduld genoeg op den proef gesteld heeft.

PSALM 38.

INHOUD: David wordt geplaagd (gelijk men hier de gevolgtrekking maken kan) door een ernstige en hevige ziekte en, omdat hij erkent door den Heere gekastijd te worden, bidt hij, dat Diens

toorn afgewend worde. Om nu God beter tot medelijden te kunnen bewegen, beweent hij de grootheid van zijn kwaal, door vele gevallen daarvan te vermelden, die beter ter bestemder plaatse afzonderlijk kunnen beschouwd worden.

1. Een Psalm van David, om te doen gedenken.
2. Jehova! Straf mij niet in Uwen toorn en kastijd
mij niet in Uwe grimmigheid. 3. Want Uwe pijlen
zijn neergedaald in mij, Uwe hand is op mij neer-
gedaald. 4. Daar is niets geheels in mijn vleesch
van wege Uwen toorn, en daar is geen rust in mijne
beenderen van wege mijne zonde. 5. Want mijne
ongerechtighehen gaan over mijn hoofd, als een zware
last zijn zij mij te zwaar geworden. 6. Zij zijn ver-
rot, zij zijn verteerd mijne zweren van wege mijne
dwaasheid.

1. Het opschrift slaat op het argument. Want, als sommigen meenen, dat dit een begin is van een algemeen bekend lied, zooals men gewoon is in andere Psalmen bovenaan te schrijven het lied, op welke wijs het moet gezongen worden, — dan is dat zonder beteekenis. Veelmeer heeft David dezen Psalm gedicht tot een gedachtenis voor zichzelf en voor anderen, opdat de kastijding, die hij doorstaan had, niet zoo spoedig zou vergeten worden, want hij wist, hoe gemakkelijk en spoedig de ons van God opgelegde straffen uit het geheugen gaan, die geheel ons leven ons moesten onderrichten; bovendien werd hij daardoor herinnerd aan zijne roeping Omdat hij namelijk tot meester en leeraar was aangesteld van de geheele Kerk, moest hij al wat hij geleerd had in de persoonlijke school van God, ten algemeenen nutte aanwenden, opdat het voor allen een voordeel af wierp. En zoo kunnen wij dan hieruit leeren wat een nuttige oefening het is, uit ons geheugen te herhalen al de straffen, die God ons om onze zonden opgelegd heeft.

2. *Jehova! Straf mij niet in Uwen toorn.* Omdat ook de zesde Psalm met dit vers begint en ik dit daar verklaard heb, — zal ik, om mijn lezers niet noodeloos te vermoeien, mij nu bekorten.

David vraagt hier niet eenvoudig, om wegneming der straf, maar slechts om verzachting van Gods toorn, waaruit wij opmaken kunnen, dat David zijn vleeschelijke begeerten geen vrij spel laat, maar gebeden heeft uit een rechtgeplaatst gevoel van vroomheid. Want natuurlijk zou het zijn, als allen verlof begeerden, om straffeloos te zondigen. Doch David stelt zichzelven een grens en breidt de goedgunstigheid Gods niet zonder mate uit, maar is tevreden met een verzachting der straf, alsof hij zeggen wilde: Ik billijk Uwe kastijding over mij, doch zorg, dat Gij mij niet zwaarder tuchtigt, dan ik dragen kan en verzacht Uw oordeel over mij met het oog op mijne zwakheid, opdat de grootheid van mijn kwaal mij niet geheel ter aarde werpe. Dit gebed (zooals ik gezegd heb) is samengesteld naar den regel des geloofs, want het behelst niets anders dan wat God aan al Zijn kinderen belooft. We moeten dan ook wel er op letten, dat David niet inwendig murmureert maar zijn klachten openlijk opzendt tot God, en dat niet, om Hem lastig te vallen, maar met een oprechte belijdenis gepaard en met vertrouwen op vergeving. *Toorn en grimmigheid* heeft David gebruikt voor de grootste gestrengheid en gesteld tegenover de Vaderlijke kastijding.

3. *Want Uwe pijlen.* Hij toont aan, dat hij door de grootste noodzakelijkheid gedwongen wordt, om verlichting te vragen in zijn rampen, omdat hij namelijk bezwijkt onder de grootheid der last. Deze regel moet altijd in het bidden worden vastgehouden, dat de beloften Gods ons voor oogen komen. God heeft namelijk beloofd, dat Hij de Zijnen straffen zal, niet naarmate zij verdiend hebben, maar, naarmate zij verdragen kunnen. Dat is dan ook de reden, waarom de heiligen zoo dikwerf met hun zwakheid te berde komen, wanneer zij al te zwaar verdrukt worden. Zeer juist noemt David de ziekte, die hij heeft, *pijlen* en een *hand* of een slag; want, als hij niet overtuigd was geweest, dat hij door God geslagen werd, dan zou hij nooit den moed hebben gehad, om van Hem te vragen een geneesmiddel voor zijn wond. Wij zien, hoe blind bijna allen zijn voor de oordeelen Gods en slechts droomen van toeval en geluk, en hoe nauwelijks een honderdste deel let op de hand van God. Maar als David ziek is, dan ziet hij daarin, evenals in elken tegenspoed, Gods hand gewapend, om zijn zonden te bestraffen. En, gewis! die alleen blijft bij het gevoel van zijn pijn en aan niet anders denkt, die verschilt niet veel van het redelooze vee. Maar omdat alle slagen Gods ons juist herinneren aan Zijn oordeel, is dat de ware voorzichtigheid der vromen, de hand op te merken van hem, die slaat, zooals

Jesaia, de profeet zegt in hfdst. 9 : 13. Daarom ligt er in dat vóórnaamwoord: *Uwe,* groote beteekenis, alsof hij had willen zien, dat hij hier niet stond tegenover een sterfelijk mensch, wiens hand de pijlen slingert naardat hij kracht heeft, maar tegenover God, die Zijn pijlen met een geheel andere kracht werpt.

4. *Daar is niets geheels.* Als anderen dit vertalen door „vorm," dan komt mij dat niet zoo geschikt voor. Dan volgt hier ook op het tweede lid, waar in David God looft om Zijne rechtvaardigheid, zonder welk het eerste weinig of geen vrucht zou afwerpen, ja soms prikkelt het de gemoederen der menschen, om Gods toorn nog meer op te wekken, als zij Hem beschuldigen van wreedheid en allerlei vervloekte godslasteringen tegen Hem uitbraken. Er is daarom geen verkeerder zaak, dan zich de macht van God als geheel op zichzelf voor te stellen, terwijl deze Hem berooft van Zijne rechtvaardigheid. Daarom keert David zich, zoodra hij bemerkt heeft, dat God tegen hem is, tot zijn zonden, omdat hij reeds te voren vaststelt, dat God geen tyran is, die zonder reden en zonder recht wreed is, maar een rechtvaardig Rechter, die nooit op iemand toornt, dan na eerst ernstig door dezen beleedigt te zijn. Indien wij dan ook God de verschuldigde eer willen geven, laten wij dan uit het voorbeeld van David leeren, om onze zonden in verband te brengen met Zijn toorn.

In het volgende vers klaagt hij zóó onder den grooten last bedolven te zijn, dat hij geheel zou bezwijken; toch verzekert hij voor de tweede maal, wat hij eerst geleerd heeft, dat hij het moet billijken, als God Zich zoo gestreng en vreeselijk laat kennen. Want, ofschoon het Hebreeuwsche woord, dat wij door „*ongerechtigheden*" vertaald hebben vaak gebruikt wordt in den zin van straf, wij weten toch, dat dit een overbrenging van begrip is. Ik wil ook niet ontkennen, dat David hier op het gevolg overbrengt, wat tot de oorzaak behoort, als hij ongerechtigheden noemt de straffen, die hij door eigen schuld zich op den hals gehaald heeft; toch wil hij tegelijk vrijmoedig bekennen, dat men alle rampen, die hij te doorstaan heeft, te danken zijn aan zijne zonden. Want hij beklaagt zich niet evenals Kain bij God over de onmatige hardheid der straf, die zeide: Mijn straf is te groot dan dat ik ze dragen kan; en op die plaats (Genesis 4 : 13) gebruikt Mozes hetzelfde woord, zoodat in de woorden van David en Kain iets gelijkluidends is. Maar de bedoeling van David was geheel anders, want wanneer de redeneringen hem voor den

geest kwamen: Hoe hardvochtig behandelt God u? Gewis! omdat Hij geen maatregelen neemt, om u te verhoogen, wil Hij uw ondergang en verderf; niet alleen let Hij niet op uwe zuchten, maar hoe meer Hij u in de laagte ziet, des te heviger gaat Hij voort; en, om nu aan dergelijke goddelooze overleggingen den weg af te sluiten, heeft hij dit als een schild aangewend, dat hij door een rechtvaardig oordeel Gods geplaagd wordt. Want nog pas heeft hij de geheele zwaarte van Gods toorn aan zijn zonden toegeschreven en nu kort daarop herhaalt hij, dat alles, wat hij te verduren heeft, aan zijn eigen dwaasheid te danken was. Hoewel hij dan ook zijn rampen beweent en schijnbaar in zekeren zin met God twist, weet hij toch zichzelf bij de ootmoedige belijdenis te bewaren (omdat God in Zijn straffen de maat niet te buiten gaat), dat hem niets overblijft, dan om vergiffenis te vragen; terwijl de goddeloozen, hoezeer ook hun geweten hen van kwaad overtuigt, toch tegen God murmureeren, evenals wilde beesten doen, die met de tanden op de ketenen bijten, waarmede zij gebonden worden.

6. *Zij zijn verrot.* Door dit vers vermeldt hij de langdurigheid van zijn kwaal, die voor hem dienen moest, om eenige verlichting te verkrijgen. Want als de Heere bij Jesaia 40 : 2 verkondigt, dat de strijd der Kerk vervuld is en dat haar dubbel gegeven is voor hare zonden; daar beteekent dit, dat Hij na voldoende gekastijd te hebben, ter bestemder tijd zich verzoenen laat, ja dat Hij, wanneer Hij Zijn straf nog langer vervolgd heeft, schijnbaar met tegenzin in plaats van met welwillendheid gedreven wordt, om de verlossing te bespoedigen, zooals Hij op een andere plaats zegt: Ik heb u beproefd, maar niet als het zilver, opdat Ik u niet verteeren zou. (Jes. 48 : 10). Hierop ziet ook, als David klaagt over den langen duur van zijn kwaal, om maar eindelijk ontheffing te krijgen, als hij de rechtvaardige straffen gedragen heeft. Dat was dan ook geen kleine beproeving voor een dienstknecht van God, aan een voortdurende zwakheid onderhevig als in zijn rampen te verrotten en in etter opgelost te worden. Des te meer moet daarin zijn standvastigheid bewonderd worden, die evenmin verbroken wordt door den langen duur, als dat zij bezweek onder de onmetelijke last zijner rampen. Als hij verder het woord *dwaasheid* gebruikt voor zonde, dan doet hij dit volstrekt niet, om zijn schuld te verkleinen, zooals de hypocrieten doen, terwijl zij de schuld niet kunnen ontloopen, een soort van onwetendheid voorwenden of aarzelend uitbrengen, dat zij door dwaling en onbedachtzaamheid gevallen zijn, om de schuld

tot de helft te verkleinen; maar volgens het Hebreeuwsche spraakgebruik bekent hij met het woord „dwaasheid" geheel buiten zijn zinnen te zijn geweest, omdat hij tegenover God aan zijn vleeschelijke neiging had toegegeven. En voorzeker! zoo dikwijls de Heilige Geest groote misdaden bedoelt, dan ontheft hij de menschen niet van hun schuld, alsof zij slechts aan lichte overtredingen schuldig stonden, maar veelmeer beschuldigt hij hen van een krankzinnige dwaasheid, daar zij door hun kwade begeerten verblind tegen hun Schepper opstaan. Altijd is dan ook het begrip zonde, verbonden met dwaasheid of krankzinnigheid. En in dezen zin spreekt David van zijn dwaasheid, alsof hij zeggen wilde, dat hij buiten zijn zinnen was en dat hij als een redeloos dier door een hevigen hartstocht was medegesleept en vervoerd, toen hij niet meer dacht aan God, maar zijn eigen begeerlijkheden volgde.

7. Ik ben krom geworden, ik ben zeer neergebogen,
dagelijks ga ik (met een) zwart (gelaat). 8. Want
mijne nieren zijn vol van brand, en daar is niets
gezonds in mijn vleesch. 9. Ik ben verzwakt en zeer
verbrijzeld; ik heb gebruld van het geruisch van mijn
hart. 10. Heere! voor U is al mijn begeerte en mijn
zuchten is voor U niet verborgen. 11. Mijn hart keert
zich om en om, mijne kracht heeft mij verlaten en het
licht mijner oogen, ook dat is niet bij mij.

7. *Ik ben krom geworden.* Deze beschrijving toont genoeg aan, hoe de heilige man door uitwendige smarten gedrukt werd, zoodat het een wonder mag heeten, dat onder zulk een berg van rampen zijn geloof nog kracht gevonden heeft, om zijn hart opwaarts te heffen. Als hij verder zegt, dat hij *krom geworden* is, dan schijnt hij stilzwijgend zijn gebuktheid te stellen tegenover de brutale trotschheid van velen, die door geen plagen Gods vernederd worden, maar veelmeer daardoor verhard Hem weerstand bieden; want ofschoon zij wel het pijnlijke hunner smarten gevoelen, toch worden zij in zekeren zin er ongevoelig voor. — Door deze omstandigheid tracht David zijn hemelschen Rechter tot medelijden te bewegen, omdat hij niet een van die onbuigzame menschen geweest is, die met een onbuigzame nek zich

ophieven tegen Gods hand, maar zich gebogen en vernederd heeft; zoo spoort ook de Apostel alle vromen aan zich te vernederen onder de machtige hand Gods (1 Petr 5 : 6). Laten wij daarom leeren, dat er geen ander middel is om onze smarten te verlichten, dan dat wij alle hoogmoed onderdrukken en ons buigen onder de roeden Gods. Het Hebreeuwsche woord, dat ik door *zwart* vertaald heb, of liever door (*met een*) zwart (*gelaat*), vertalen anderen door: in het zwart gekleed, en verklaren het dan van het uitwendige kleed, welks zwarte kleur altijd een teeken van rouw was; maar dichter bij de waarheid staat de meening van hen, die het verstaan van de zwartheid der huid; wij weten toch, hoe droefheid het gelaat der menschen vermagerd en vervuilt. Door dit teeken toont David dan ook de grootheid zijner smart, omdat de natuurlijke kleur op zijn gelaat verdwenen is en hij gelijk is aan een reeds verdroogd dood lichaam.

In het volgende vers vertalen sommigen het woord, dat wij door „*nieren*" vertaald hebben, door „ingewanden." Toch is de meening meer algemeen, dat de plaats bedoeld wordt onder de nieren, die loopt tot aan de heup of het middelste gedeelte tusschen het dijbeen en de buik, waar men gelooft, dat zijn zweer was. —

Ook bij het woord, dat wij door „*brand*" vertaald hebben, is er verschil onder de uitleggers. Ik ben in mijn vertaling hen gevolgd, die de eerste beteekenis van het woord vasthouden, want het Hebreeuwsche werkwoord beteekent oorspronkelijk verbranden. Toch is de opvatting van anderen, die het nemen in den zin van „vuiligheid" niet zoo verkeerd; ofschoon het mijns inziens niet kan slaan op de zweer; want de eenvoudige beteekenis is, dunkt mij, deze: dat de nieren en ingewanden of dijen vol zijn van brand, of ten minste vol van stank. Want die deelen zijn ook het meeste vatbaar voor brand, en daarheen vloeien ook het meest de rotachtige sappen. Als sommigen het allegorisch verklaren, dat David zich stinkende voorkwam, als hij zijn schande beschouwde, — komt mij dat al te gezocht voor.

Wanneer hij er bijvoegt, dat hij *verzwakt en verbrijzeld* was, dan is dat een bevestiging van den voorafgaanden zin. Want hij heeft in verschillende spreekwijzen willen uitdrukken, hoe ondragelijk en hevig zijn smart was.

Omdat het nu niet mannelijk geacht wordt uit te barsten in balken en schreeuwen en wij ook kunnen weten, dat David niet teer van gevoel was, om smarten te verduren; kunnen wij wel besluiten, dat hij hier door de hevigste folteringen geplaagd was, omdat hij, niet genoeg hebbende aan zijn tranen ook er toe

gekomen was om te brullen. Ofschoon nu het woord, dat wij door geruisch vertaald hebben van een ander werkwoord is afgeleid, dan dat David hier gebruikt heeft, is de zin toch duidelijk: dat hij door een heftigen aandrang des harten gebracht was tot schreeuwen.

10. *Heere! voor U.* Hij voegt dit er bij, niet zoozeer uit liefde en eerbied voor God, als wel om zich te wapenen met de zekerheid, dat hij zijn wensch zal verkrijgen en zich zoo aan te vuren tot het gebed. Ofschoon het nu een dubbele beteekenis heeft, dat David òf verzekerd is, dat zijn wenschen en verzuchtingen verhoord worden bij God ôf getuigt, dat hij zijn zorgen en moeiten in Gods schoot heeft neergelegd; — toch komen beide beteekenissen op hetzelfde einddoel neer. Want zoolang de menschen twijfelen of hun zuchten wel tot God door drong, doet een ongelukkige onrust hen heen en weder slingeren, en houdt deze hun verstand geboeid en gevangen, opdat zij niet tegen God opstaan. Hieruit ontstaat dan ook de vurige ijver tot het gebed; wanneer wij overtuigd zijn, dat onze verzuchtingen zich niet oplossen in de lucht maar door God worden verhoord; dan kon dit derhalve geen geringe troost zijn voor David, dat men tot God niet komt met een twijfelachtig en vreesachtig gemoed, maar dat God eerst het vertrouwen schept, waarvan wij gesproken hebben; maar als dit geloof vooropgesteld is, dat men dan zijn tranen neergelegd heeft in den schoot van God. (Psalm 56 : 9). Want, zal er een toegang voor ons open zijn tot God, dan moeten we gelooven, dat Hij zelf de Belooner is, zooals de Apostel zegt in zijn Brief aan de Hebr. (hfdst. 11 : 6). — Maar ik voor mij hel tot de andere gedachte over, dat David namelijk verhaalt, dat hij zijn droefheid heeft overgebracht in den schoot van God. Want het grootste deel der menschen vordert juist daarom niets, omdat het al zuchtende over zijn smart en ellende, zijn beden en verzuchtingen niet recht tot God. Daarom zegt David, om zich er van te verzekeren, dat God zijn Redder zal zijn, dat God altijd een medewetend Getuige geweest is van al zijn moeiten; daarom heeft hij nooit uitwendig op den teugel gebeten noch de lucht vervuld met zijn geklach en gehuil (zooals de ongeloovigen gewoon zijn), maar heeft hij voor God zelf al zijn aandoeningen blootgelegd.

11. *Mijn hart keert zich om.* Het werkwoord, dat David gebruikt beteekent: Als vreemdeling verkeeren of rondzwerven; hier wordt het genomen voor de aandoening, welke de angst teweeg

brengt, wanneer wij ten einde raad zijn, want, naarmate de menschen door onrust gekweld worden, naar die mate wenden zij zich naar alle richtingen; en op die wijze keert zich hun hart om en om of gaat het verschillende kanten uit. Maar omdat het geloof, terwijl het ons leidt tot gehoorzaamheid aan God, onze gedachten bindt aan Zijn Woord, — kan de vraag te berde worden gebracht, hoe deze dwaling het hart van David heeft kunnen verontrusten. Ik antwoord daarop, dat hij toch niet vrij was van alle menschelijke zwakheid, al steunde hij op Gods beloften en al stond hij vast in zijn staat. Het kan dan ook niet anders of ons vleesch, zoodra wij in zeker gevaar geraken, brengt ons op verschillende kronkelwegen en, als wij plannen moeten maken, brengt het ons op velerlei dwalingen, zelfs de machtigste zou wankelen, als hij zich aan den teugel niet onderwierp, waarmede David teruggehouden en belemmerd werd, namelijk door al zijn gedachten besloten te houden binnen de grenzen van Gods Woord. Zelfs onder onze rustige gebeden ondervinden wij meer dan voldoende, hoe dwaalziek ons verstand is, en hoe moeilijk het is dat verstand tot het einde toe in ééne richting te besturen. Als dit nu reeds gebeurt, zonder dat er sprake is van een ernstige beproeving, wat zal het dan zijn, als we in zware stormen en onweders verkeeren, die duizend dooden voorspellen, terwijl er nergens uitkomst is? Daarom is het geen wonder, indien zij het hart van David hebben vervuld, zoodat hij onder heftige beroeringen blootstond aan allerlei aandoeningen. Hij voegt er bij, dat hij van alle kracht beroofd was, en juist daarom vergeleek hij zich bij een dood mensch.

Wat hij er bijvoegt van *het licht zijner oogen,* vatten sommigen in dien zin op, dat er geen raad of doorzicht bij hem was overgebleven, zoozeer drukte de wanhoop van alle kanten hem terneder. Toch zal de zin nog eenvoudiger wezen, als we hieronder verstaan, dat hem de levenslust ontnomen was, omdat daarin de voornaamste levenskracht zich openbaarde.

12. Mijne vrienden en mijne metgezellen hebben tegenover mijnen plaag gestaan en mijne nabestaanden stonden van verre. 13. En zij, die mijne ziel zoeken, leggen hunne strikken, en die mijn kwaad zoeken, spreken verdervingen en overdenken den ganschen dag allerlei listen. 14. Ik ben echter als een doove, die

niet hoort, en als een stomme, die zijnen mond niet opent. 15. En ik ben als een man, die niet hoort en in wiens mond geen antwoord is.

12 *Mijne vrienden en mijne metgezellen.* Om het medelijden Gods in te roepen, voegt hij er nog andere omstandigheden bij, die de hevigheid van zijn kwaal nog vergrooten. Eene daarvan is, dat hij bij de menschen geen hulp of troost kan vinden. Want als hij zegt, dat zijne vrienden tegenover hem stonden, dan bedoelt hij, dat zij zich onthielden van elke menschlievende handelwijs. Dat nu kon voortkomen uit trots of uit vrees Als zij zich met verachting hebben afgewend van een man in zijn ongeluk, dan waren ze wreed en trotsch; hebben zij hem geen hulp willen brengen uit vrees voor afgunst, dan was hun bevreesdheid allerminst te verklaren. Maar intusschen verzwaarde dit niet weinig het ongeluk van David, dat zelfs zijn vrienden en nabestaanden hem geen teeken van deelneming durfden toonen. Dat is dan ook wel de grievendste beproeving, als iemand een macht van vrienden gehad heeft, maar daarna van allen verlaten wordt.

Dan volgt nog een andere omstandigheid, dat zijne vijanden *strikken gespannen* hebben, tot zijn nadeel hebben gesproken en listen tegen hem bedacht hebben.

De bedoeling is: Omdat zijn vrienden ledig terneder zitten, hebben zijne vijanden het druk, om met alle drift zich toe te leggen op zijn ondergang.

Hij zegt, dat zij *zijn ziel zoeken*, want, doodsvijanden als zij van hem waren en dorstende naar zijn bloed, waren zij niet tevreden met een middelmatige straf, maar begeerden zij heftig zijn dood; toch klaagt hij er niet zoozeer over, dat zij met geweld en wapenen te werk gingen, maar beschuldigt hen veelmeer van listige samenzweringen, en hij duidt die allereerst figuurlijk aan met *„strikken;”* daarna voegt hij er zonder beeldspraak bij, dat zij *spreken tot zijn verderf* en als met heimelijk fluisteren beramen, hoe zij hem nadeel berokkenen zullen. Omdat David zonder twijfel niet streeft naar een opgesmukte spreektaal, zooals de heïdensche redenaars, om zoodoende God voor zich te winnen, maar veel liever zijn bewijsgronden ontleent aan het Woord van God; kunnen ook de gedachten, die hij verzamelt tot bevestiging van zijn geloof, zeer goed zijn nut hebben ook voor ons. Indien de wereld ons begeeft met al haar hulp, anderen te kort schieten in hun plichten en anderen weer op niets anders

zinnen dan op onzen dood, — laten wij er dan om denken, dat niet tevergeefs deze dingen in 't gebed aan God worden voorgesteld, Wiens eigenschap het is ongelukkigen te helpen, hen, die trouweloos verlaten en verraden zijn, onder Zijne bescherming te nemen, — goddeloozen te bedwingen, en niet alleen hun geweld te weerstaan, maar ook hun listige plannen tegen te werken

14. *Ik daarentegen ben als een doove.* Om tweeërlei redenen vergelijkt hij zich met een stomme en een doove. Want in de eerste plaats toont hij aan, dat hij zóó door valsche en verkeerde oordeelvellingen omringd is, dat hij zelfs geen enkel woord mag inbrengen tot zijn rechtvaardiging. Daarna herinnert hij God aan zijn lijdzaamheid en geduld, om daardoor des te meer Hem tot medelijden te bewegen. Want een dergelijke zachtmoedigheid doet niet alleen Gods gunst in verbinding brengen met ongelukkige en onschuldige menschen, maar is ook het bewijs van een ware vroomheid. Want die afhangen van het oordeel der wereld en slechts handelen naar het goeddunken der menschen, zullen, wanneer zij het hun aangedane onrecht niet hebben kunnen wreken, door luid schreeuwen aantoonen, hoezeer de drift hun gemoed vervult. Zal daarom iemand in kalmte en verdraagzaamheid de overmoed der menschen, de aanvallen der goddeloozen, hun smaad en bedrog ten einde toe kunnen dragen, dan moet hij noodzakelijk geleerd hebben zich op God te verlaten. Al wie er dus van overtuigd is, dat God zijn Wreker is, zal in stilte zijn vertrouwen op Hem stellen en zal, onder inroeping van Diens hulp, zijn hartstochten bedwingen. Daarom zegt Paulus zoo schoon in Rom. 12 : 19, dat aan den toorn plaats gegeven wordt, wanneer wij, verdrukt voor het oog der wereld, toch berusten in God; evenals aan den anderen kant een ieder, die aan zijn hartstochten den vrijen teugel laat, aan God de wrake ontzegt, zoolang hij kan, en niet toestaat, dat Deze hem ter hulpe komt. Wel is het zeker, dat David, wanneer hem gehoor verleend was, in staat was geweest zijn onschuld te verdedigen, maar toen hem alles tegenliep, toen hij zelfs zag, dat hij was uitgesloten en gebannen van alle zelfverdediging, toen bleef hij volharden in zijn verdraagzaamheid en hoopte hij alleen op den hemelschen Rechter. Daarom zegt hij, dat hij gezwegen heeft, alsof hij door overreding reeds tot zwijgen was gebracht. Toch blijft het zeer moeilijk, om, als wij ons bewust zijn van ons goed recht, toch geduldig en stilzwijgend een onrechtvaardig vonnis te dragen, alsof alle overleggingen ons ontbraken en er geen reden tot verontschuldiging meer overbleef.

16. Want op U, o Jehova! hoop ik; Heere, mijn God! Gij zult mij antwoorden. 17. Want ik zeide: Dat zij zich toch over mij niet vrolijk maken, zoodra mijn voet uitgleed hebben zij zich tegen mij verheven. 18. Ik althans ben bestemd om te hinken en mijn smart is steeds voor mij. 19. Voorzeker! ik maak mijn ongerechtigheid bekend, en ik ben bekommerd over mijne zonde. 20. Maar mijne vijanden worden sterk en, die zonder oorzaak mijne vijanden zijn, verheffen zich. 21. Ook die mij kwaad voor goed vergelden, staan tegen mij op, omdat ik het goede najaag.

16. *Want op U, o Jehova!* Hier wijst David op de oorzaak van zijne verdraagzaamheid, dat hij namelijk, vertrouwende op Gods genade, alle verzoekingen der wereld overwon. En, voorzeker! nooit zal het gemoed des menschen tot zachtmoedigheid gestemd zijn en zijn aandoeningen kunnen bedwingen, als het niet geleerd heeft rustig te blijven in de verwachting op betere tijden en in de hoop op God. Tegelijk voegt hij er ook bij, dat hij door voortdurende overdenking zijn hoop gevoed heeft, om niet te bezwijken. En het eenige middel, om te volharden, is, wanneer wij, door Gods beloften gesteund, op Hem blijven aanloopen. Ja, door Zijn trouw en Zijn standvastigheid in het bewaren der beloften voor oogen te stellen, zijn wij zelf daarin borg voor Hem tot ons nut. Daarom verbindt Paulus niet zonder reden in Rom. 5 : 4 het geduld met de troost en de hoop.

De herhaling der woorden toont aan, dat de heilige man in een zwaren en moeilijken strijd verkeerd heeft: *Gij*, zegt hij, *mijn Heere, mijn God zult mij verhooren;* immers, talmde God, dan bestond er toch gevaar, dat hij van verdriet zou verteeren of tot wanhoop vervallen zou, als hij niet door deze dubbele versterking gesteund, standvastig en onbevreesd gestreden had.

17. *Want ik zeide: dat zij zich toch.* Ook door dit feit versterkt hij zijn geloof en zijn gebedsijver: Dat zijne vijanden victorie zouden roepen; als hij mocht komen te vallen. Deze schandelijke zaak nu is van geen kleinen invloed bij God, om ons

hulp te brengen; want, als de goddeloozen onbeschaamd zich verheffen dan voeren zij niet alleen strijd met ons vleesch, maar tasten zonder omwegen ook ons geloof aan en trachtten alle vroomheid, die in ons is, aan het wankelen te brengen. Want welke andere bedoeling kan er liggen in hun bespotting, dan, om ons te overtuigen van het ijdele en onbeteekende van Gods beloften? Spoedig voegt hij er bij, dat hij niet zonder oorzaak door deze vrees gedreven wordt, omdat hij hunne trotsche aanmatigingen ondervonden heeft. Wij leeren ook uit deze plaats, des te meer onze verwachting te stellen op een nabijzijnde hulp van God, naarmate onze vijanden heftiger te keer gaan of ons met hun verblindenden trots bestrijden, als wij reeds door tegenspoeden worden gedrukt.

18. *Ik althans ben bestemd om te hinken* Dit vers heeft aanleiding gegeven, dat de uitleggers gemeend hebben, dat David geleden heeft aan een bepaalde verzwering, waardoor er te vreezen was voor een voortdurende hinking. Maar, hoe onzeker zulk een gissing is, heb ik boven bij Psalm 35 : 15, reeds aangetoond. Daar bestaat zeker geen meerder reden, om te denken, dat David gehinkt heeft, dan dit te denken van Jeremia, als hij zegt, dat zijne vijanden loeren of letten op zijn hinken. (Jeremia 20 : 10). Beter is het deze woorden als beeldspraak op te vatten, waarmede David aanduidt, wanneer God hem niet spoedig te hulp komt, dan heeft hij geen hoop meer zijn vroegere staat weder te zullen innemen, dan zal hij zoo ongelukkig wezen, dat hij zijn gansche leven als een verminkte en zwakke moet doorbrengen. En ter verklaring volgt dan, dat *zijn smart steeds voor hem is*, want de zin is, dat hij zoozeer gekweld wordt, dat het hem onmogelijk is, dit maar voor één oogenblik te vergeten, om eenige verademing te kunnen genieten. In beide leden der zin bekent David, dat zijn kwaal ongeneeslijk is, als hij geen hulp verkrijgt van God. en dat hij niet in staat is haar te dragen, als hij door Gods eigen hand niet opgericht en gesteund wordt. Hierdoor komt het, dat hij al zijn gedachten en begeerten alleen op God stelt, omdat hij zijn ondergang voor oogen ziet, zoodra Hij van hem geweken is.

19. *Voorzeker! ik maak mijne ongerechtigheden bekend.* Bij vergelijking bevestigt hij, wat hij onlangs gezegd heeft van den trots en den smaad zijner vijanden; hij zegt namelijk, dat zij druk en vroolijk rondfladderen, wanneer hij als een misdadig mensch in slijk en drek terneder ligt; ja, dat hun kuif opgestreken staat, omdat zij machtig en sterk zijn. Maar in de eerste plaats

is het der moeite waard op te merken, in welken zin hij zegt, zijn zonde bekend te maken. Want mijns inziens vergissen zij zich, die deze plaats eenvoudig opvatten, alsof hij zich voor God als een schuldige bekend maakte, om daardoor vergeving te verkrijgen. Zij willen dan, dat nu bijna hetzelfde herhaald wordt, wat wij in Psalm 32 : 5 gezien hebben: Ik heb mijne zonde U bekend gemaakt, mijne ongerechtigheid heb ik niet verborgen, enz. Maar op deze plaats spreekt hij niet zoozeer over zijn berouw, dan dat hij zijn treurig en ongelukkig lot beweent; en daarom moet hier zonde en ongerechtigheid genomen worden in den zin van ongelukken of straffen, dat teekenen waren van Gods toorn; alsof hij zeide, dat de hand Gods tegen hem was, zoodat de wereld in 't algemeen uit de beschouwing van zijn ongeluk de gevolgtrekking maken kon, dat hij een strafwaardig en goddeloos mensch was, Om de beteekenis nog duidelijker aan het licht te brengen, moeten die twee verzen aan elkander gelezen worden: Ik maak mijne ongerechtigheid bekend en mijne vijanden leven; ik ben bekommerd over mijn zonde en zij zijn sterk. Toch wil ik niet ontkennen, dat hij de rampen, welke hij te doorstaan heeft, niet toeschrijft aan zijn zonden. Want hierin zijn de vromen onderscheïden van de goddeloozen, dat zij door den tegenspoed worden herinnerd aan hun schuld en daardoor zich als smeekelingen stellen voor Gods rechtbank. Als hij derhalve de oorzaak opmaakt uit de teekenen en de gevolgen, dan vat hij twee dingen tezamen, dat hij gebogen ligt onder een grooten samenloop van rampen en vervolgens, dat al die rampen rechtvaardige kastijdingen zijn. Dat *„leven,”* wat hij aan zijne vijanden toeschrijft, beteekent hetzelfde als: bloeien in voorspoed. Daarom voegt hij er bij: *Sterk worden* en *toenemen in macht;* want zóó vertaal ik het Hebreeuwsche werkwoord, omdat het oneigenlijk zeggen wilde: Zich vermenigvuldigen. Want hij klaagt er niet over, dat hun getal groeit, maar hij verheft ze veeleer, dat zij tegelijk met hun rijkdom ook toenemen in overmoed, om de vromen en eenvoudigen te onderdrukken. Hij voegt er aan toe, zonder eenige aanleiding door hen bestreden te worden, om des te meer Gods gunst te winnen. En, gewis! zal God ons met Zijn gunst nabij zijn, dan moeten wij altijd zorgen niemand te beleedigen en niemands haat over ons in te roepen. Onmiddellijk hierop volgt een meer volledige bevestiging van deze gedachte, als zij kwaad voor goed vergolden. Ofschoon nu David door deze woorden nog verder gaat, dat hij namelijk zich niet alleen van alle kwaaddoen onthouden heeft, maar zich ook jegens hen verdienstelijk heeft gemaakt, dan is hun woede des te minder verschoonbaar, als

deze hen niet alleen zonder oorzaak aanspoort, om hem kwaad te doen, maar deze zelfs door geen liefdediensten kan getemperd worden. Wel moet deze schandelijke handelwijs de edele gemoederen zeer kwetsen, als de booze en verkeerde menschen zulk een onverdiend loon betalen; maar als deze troostvolle gedachte hen te binnen schiet, dat God niet minder door die ondankbaarheid beleedigd wordt, dan zij, die het onrecht verduren; — dan bestaat er geen reden, om zoo onmatig zich te vertoornen. Deze waarheid moet dan ook altijd haar invloed uitoefenen, om de smart te lenigen: Dat God zeker onze Rechter zal zijn, zoo dikwijls de goddeloozen, aan wie wij ons beijveren wel te doen, ons onrechtvaardig behandelen.

De hoogste graad van slechtheid wordt er bijgevoegd, dat zij Davids ijver naar volmaaktheid zoo vreeselijk haatten. Want al zeer verkeerd en met een booze en verdorven inborst behept, moeten zij wel zijn, wien de rechtschapenheid zoozeer mishagen kan, dat zij zich alle moeite geven met haar vereerders in strijd te komen. Wel is het een zware beproeving, dat de vromen zich des te meer moeilijkheden berokkenen, naarmate zij zich oprechter toeleggen op godsvrucht; maar deze troost moet hen rijkelijk voldoende zijn, dat niet alleen een goed geweten hen bovenhoudt, maar dat zij ook weten, dat God juist om deze oorzaak het meest in goedgunstigheid op hen neerziet; en door dit vertrouwen gesteund, wagen zij het in Gods nabijheid te komen en te bidden, omdat hun zaak ook de Zijne is, dat Hij hen bescherme. David heeft door zijn voorbeeld aan alle geloovigen een regel voorgeschreven, om eerder alle haat der wereld te verdragen dan voor het minste af te wijken van hun plicht, en niet te weigeren voor vijanden te hebben, die zij tegen alle goed en recht gekant zien.

22. Verlaat mij niet, o Jehova, mijn God! wees niet verre van mij. 22. Haast U tot mijn hulp, Heere! mijn Heil!

In dit slot vat hij het hoofddoel zijner wenschen en de slotsom van geheel zijn gebed samen, dat God hem namelijk, van de menschen verlaten en op allerlei wijzen in het ongeluk, ontvange en oprichte. Hij gebruikt nu die manieren van spreken: dat God hem niet verlate of ophoude te zorgen voor hem; dat Hij niet van verre sta; maar spoedig hem hulp verleene. Wel was David overtuigd, dat God altijd Zijn dienstknechten nabij is en

geen oogenblik langer vertoeft dan noodig is; maar, zooals wij elders gezien hebben, behoeft het niets te verwonderen, wanneer de heiligen hun gebeden uitstorten naar hun vleeschelijk gevoel, terwijl zij hun zorgen en verdriet nederleggen in den schoot van God. Want zij schamen zich niet hun zwakheid te bekennen en het heeft geen nut de twijfelingen te bedekkeu waaraan zij onderhevig zijn. Hoezeer intusschen het uitstel moeilijk voor David was, wat zijn vleesch aangaat, toch toont hij met een enkel woord duidelijk aan, dat hij niet vol twijfel bidt, als hij God noemt *zijn Heil* of den Meester van zijn heil. Want als anderen vertalen: Tot mijn heil, dan heeft dat geen zin; want veelmeer stelt David tegenover al die aanslagen, waaraan wij zien, dat zijn geloof is blootgesteld, deze muur, dat toch zijn heil in God onwrikbaar vast was.

PSALM 39.

INHOUD: In het begin verhaalt David door welk een groote en bittere smart hij vervoerd is tot wel wat al te heftige klachten. Want hij bekent, dat hij, toen hij zich gereed maakte tot dulden en zwijgen, toch door de hevigheid zijner smart tot datgene gekomen is, wat hij allerminst wilde. Daarna verhaalt hij de klachten, die hij mengt onder zijne gebeden en die zijn hevige gemoedstemming aanduiden; zoodat voldoende blijkt, dat hij met buitengewone inspanning gestreden heeft tegen de wanhoop.

1. Aan den opperzangmeester Jeduthun, een Psalm
van David. 2. Ik zeide: Ik zal acht geven op mijne
wegen, opdat ik niet zondige met mijne tong; ik zal
mijn mond bewaren met een muilband, terwijl de goddelooze
vóor mij staat. 3. Ik was verstomd in stilzwijgen,
ik zweeg van het goede, en mijn smart werd onstuimig.
4. Mijn hart werd verhit in mijn binnenste, een vuur
ontbrandde in mijne overdenking, ik heb gesproken met
mijn tong.

Het is genoeg bekend, dat Jeduthun een der zangers geweest is, waarvan de Heilige geschiedenis melding maakt. Daarom acht ik het aannemelijk, dat deze Psalm aan den opperzangmeester gegeven is, die tot zijn familie behoord had. Want als sommigen het opvatten van de wijs en meenen, dat dit het begin is geweest van een ander lied, — dan is dat al te gezocht. Evenmin kan ik er mij in vinden, wat anderen gissen, dat David hier klaagt over een bepaalde ziekte; want, als er geen dringende reden toe bestaat, dan is het onnatuurlijk algemeene uitspraken te doen slaan op één bijzonder geval; integendeel kan men uit een zoo heftige smart, als hij beschrijft afleiden, dat hij òf door veel ongelukken getroffen werd of althans door een, die zwaarder was dan een van alle, en die een langen tijd voortduurde. Dan moeten wij er ook om denken, dat David in dezen Psalm zijn eigen kracht niet prijst, omdat hij voor God gebeden heeft uitgestort, die opgesteld waren naar den regel zijns geloofs, maar veelmeer bekent hij het verkeerde van zijn zwakheid, dat hij door onmatige smart verteerd werd en de hevigheid dier aandoening hem tot zulke klachten had verleid.

2. *Ik zeide: Ik zal acht geven.* Hierdoor doet David de grootheid zijner smart nog meer uitkomen, omdat hij, geheel anders dan hij had bedoeld, tot zulke allerhoogste klachten vervallen was. Want de bedoeling is: Toen hij zijn gemoed tot geduld gestemd en zichzelven stilzwijgendheid opgelegd had, heeft hij door zijn geweldige smart dat besluit overtreden, en deden zijn uitgestoten kreten duidelijk zien, hoe zijn smart al te hevig was. 't Is bekend, dat met het werkwoord *„spreken"* dikwijls niet bedoeld wordt, woorden uit te brengen, maar datgene, wat iemand in zijn hart heeft voorgenomen; daarom wordt er vaak aan toegevoegd: In zijn hart. David wil dan ook zeggen, dat hij voor de oogen der menschen geen bijzondere dapperheid ten toon gespreid heeft, maar door langdurige bepeinzing zeer gesterkt is geworden, om zijn rampen te verdragen. En we moeten wel letten op dien ijver, dien hij bezeten heeft. Want niet zonder reden is hij zoo op zijn hoede geweest; maar, omdat hij zich bewust was van zijn zwakte, en de lagen kende, welke Satan gewoon is te leggen, zag hij overal rond en plaatste hij een wacht naar alle zijden, opdat niet heimelijk van links of rechts een verzoeking hem zou overvallen en zijn gemoed vervullen. Van alle kanten waren de toegangen dus gesloten, als niet de hevigheid zijner smart hem te sterk was geweest en zijn standvastigheid had verbroken. Als hij dan zegt zijn mond *met een muilband*

gesloten te hebben, om zich niet met spreken te bezondigen, dan mag dit niet zoo verstaan worden, alsof hij het voor voldoende hield, inwendig te onderdrukken en op te slokken, al wat hem beangstigde; (want zij, die met hun gelaat en hunne woorden een soort van zachtmoedigheid betoonen, plegen niets anders dan bedrog, daar zij innerlijk vol zijn van wederspannigheid) omdat er niets gevaarlijker is dan de tong, getuigt David, dat hij met zulk een ijver er zich op toegelegd heeft, om zijne hartstochten te bedwingen, dat er zelfs geen woord uit zijn mond vloeide, waaruit een zeker ongeduld sprak. En, gewis! men mag wel met een buitengewone moed zijn begaafd, als men zijn tong in waarheid en met een oprechte overweging in toom houdt, terwijl zij zoo licht tot verkeerdheid geneigd is. De zin, die daarop volgt: *terwijl de goddelooze voor mij staat,* wordt bijna door allen zóó opgevat, alsof David zijn droefheid verborgen had, om aan de goddeloozen geen aanleiding te geven tot laster; die, zoodra als zij de kinderen Gods bijna zien bezwijken onder hun rampen, overmoedig opspringen en zoodoende God zelf bespotten. Maar hij schijnt nog iets meer te willen uitdrukken met het werkwoord: *staan*; dat hij namelijk geleerd heeft het stilzwijgend te verdragen, als hij zag, hoe de goddeloozen het bestuur in handen hebben (hoewel anders deze onaangename zaak de vromen niet weinig verbitterd en kwelt). Hij zegt dan ook niet maar eenvoudig, dat hij zich ingehouden heeft voor de tegenwoordigheid der goddeloozen, uit vrees van bloot te zullen staan aan hun spotlust; maar, dat hij het vaste besluit had genomen rustig en kalm te blijven; al verkeerden de slechtste menschen ook in bloeiende omstandigheden en zagen de aanzienlijken in de maatschappij uit de hoogte op andere menschen neder. Duidelijk in elk geval toont hij aan, hoe hij omringd is geweest van slechte menschen, zoodat hij zelfs geen vrijen zucht kon slaken, of hij werd uitgelachen en bespot. Als het dus David reeds zoo moeilijk viel zijn tong te bedwingen, opdat hij niet zou zondigen door te murmureeren, laten wij dan uit zijn voorbeeld leeren, zoo dikwerf als wij door moeiten gekweld worden, met alle kracht ons toe te leggen, op het bedwingen onzer hartstochten, opdat geen snoode oproerige taal tegen God ons over de lippen kome.

3. *Ik was verstomd in stilzwijgen.* Nu toont hij aan, dat de overweging, waarvan hij gesproken heeft, niet ijdel geweest is, maar, dat hij door de gevolgen getoond heeft, hoe diep zij in zijn hart had postgevat. Hij zegt dan ook, dat hij een tijdlang

als een stomme gezwegen heeft; wat een bijzonder bewijs van zijn geduld was. Hij heeft zich dan voorgenomen te zwijgen, niet zooals oppervlakkige menschen dat gewoon zijn te doen, dat de wil zelfs niet tot daden komt, maar langen tijd en zonder ophouden heeft hij zich geoefend in geduld; en niet alleen zou hij sprakeloos wezen door te zwijgen maar door geheel stom te worden. Die toevoeging: *van het goede,* leggen sommigen in dezen zin uit, dat hij niet slechts geen goddelooze of onbezonnen woorden gesproken heeft, maar dat hij in 't geheel zich van spreken onthouden heeft. Anderen meenen dat hij van het goede gezwegen heeft, omdat hij door ongelukken overstelpt, nergens eenige troost gevonden heeft of door zijn smart werd verhinderd in het bezingen van Gods lof. Maar de natuurlijke beteekenis is (mijns inziens) deze: Al kon hij zich eerlijk verdedigen of ontbraken hem geen billijke voorwendsels tot beklag, toch heeft hij daar geen gebruik van gemaakt. Al had hij dus een rechtvaardige verdediging van zijn onschuld kunnen houden tegenover de goddeloozen, toch wilde hij liever zijn zaak laten varen, dan zich overgeven aan een onmatige smart. Daarna voegt hij er aan toe, dat eindelijk, toen hij een zekeren tijd zich zoo had ingehouden, door zijn hevige smart de kluisters verbroken werden, waarmede hij zijn tong bedwongen had. En als David, die zulk een dapper strijder was, midden in den loop is bezweken, hoeveel te meer moeten dan wij niet voor een dergelijken val bevreesd zijn? Hij zegt dan ook, dat *zijn smart onstuimig werd;* omdat zijn ongeduld hem meer aanzette tot oproerigheid, zooals wij terstond zullen zien. Sommigen vertalen: *Bedorven,* alsof hij minder geworden was, evenals een wond door verrotting of vertering heviger wordt en ernstiger.

4. *Mijn hart werd verhit.* In beeldspraak drukt hij met nog sterker woorden de grootte zijner smart uit, dat hij namelijk zijn smart inwendig onderdrukkende meer warmte in zich opnam, totdat een vreeselijke hitte meer en meer de overhand over hem verkreeg. Hieraan kan men de nuttige waarschuwing ontleenen, hoemeer men zich er toe schikt, om God gehoorzaam te zijn en met even grooten ijver zich toelegt op lijdzaamheid, des te heviger wordt hij ook geprikkeld; omdat de Satan al zijne krachten inspant, om hem aan te vallen, terwijl hij met de onbedachtzamen zooveel moeite niet maakt. Indien er dan soms heftige brandingen in ons woeden, laten wij dan ons deze strijd van David herinneren, opdat ons de moed niet begeve of tenminste onze zwakheid ons niet plotseling tot wanhoop voere. Droge en warme uitdampingen,

die de zon in den zomer doet ontstaan, zouden, indien er zich in de atmosfeer geen belemmeringen opdeden, zonder gedruisch naar boven stijgen; maar als de wolken hun vrijen loop verhinderen, doet de aanraking den donder te voorschijn komen. Zoo gaat het ook met de vromen, die hun hart hemelwaarts willen heffen; — want als zij hun geest willen hechten aan ijdele gedachten, dan zouden die een vrijen en gemakkelijken loop hebben; maar nu. als zij zich aan God trachten te hechten dan ontstaat er weerstand door de beletselen van het vleesch. Zoo dikwijls daarom ons vleesch zijn aanvallen op ons beproeft en een vuur in onze harten ontsteekt, laten wij dan bedenken, dat wij door dezelfde soort van beproeving geoefend worden, waar ook David het meest mede te worstelen had. Aan het einde van het vers bekent hij, dat hij door de hevigheid zijner smart overwonnen, dwaze en onbezonnen kreten geslaakt heeft. Hier stelt hij in zijn persoon ons een spiegel voor oogen van de menschelijke zwakheid, opdat wij door het gevaar gewaarschuwd, vol zorg ons zouden leeren stellen onder de schaduw van Gods vleugelen. — En wanneer hij zegt, dat *hij geproken heeft met zijn tong*, dan is dat geen overvloedige manier van spreken, maar een volledige belijdenis van zijn misdrijf, dat hij namelijk uitbrak in luide kreten.

5. Maak mij bekend, Jehova! mijn einde en het getal mijner dagen, opdat ik wete, van welken levensduur ik ben. 6. Zie, Gij hebt mijne dagen een handbreed gesteld en mijn levensduur is als niets voor U; gewis! het is alles ijdelheid, een ieder mensch, hoe vast hij staat, Sela. 7. Voorzeker! als in een schaduw wandelt de mensch, voorzeker! tevergeefs woelen zij; zij brengen bijeen, en weten niet, wie het ontvangen zal. —

5. *Maak mij bekend.* Hieruit blijkt, dat hij tevergeefs en met verkeerden afloop zich heeft laten medesleepen, omdat hij zich bij God beklaagt, zooals uit het verband duidelijker zal worden. Wel zal hij er spoedig heilige en passende gebeden tusschen in voegen; maar hier beklaagt hij zich, dat hij, hoewel hij een week en vergankelijk mensch is, toch niet zachter behandeld wordt. Zoo zijn ook de gebeden van Job bijna volgestopt met dergelijke klachten. Want niet zonder wrevel en verontwaardiging

zegt hij: Als Gij, o God! zoo gestreng met mij handelt, zorg dan tenminste, dat ik weet, hoeveel tijd Gij mij om te leven gegeven hebt; mijn leven is toch maar een oogenblik. Wat beteekent zulk eene heftigheid? En waarom stapelt Gij zulk eene ontelbare massa rampen op mijn hoofd, alsof ik nog vele eeuwen te leven had? Wat baat het mij, dat ik geboren ben, als ik den uiterst korten tijd van mijn leven ongelukkig doorbrengen moet, onder zulk een onafgebroken rei van rampen? Daarom moet het volgende vers als onmiddelijk hierop volgende gelezen worden: *Zie, Gij hebt mijne dagen een handbreed gesteld.* Dat is een maat van vier vingers breed, die hier genomen wordt voor een zeer kleine maat, alsof hij zeggen wilde, dat het leven van een mensch plotseling heenvliegt, en dat het einde bijna raakt aan het begin. En daaruit besluit hij, dat voor God alle stervelingen als ijdelheid zijn. Wat de woorden betreft, dan vraagt David niet, dat hem de kortheid des levens worde aangetoond, alsof die hem nog onbekend was, maar het is een soort van ironie, alsof hij had willen zeggen: Laten wij eens berekenen of het getal der jaren, dat mij nog gegeven is, voldoende zal zijn, om de smarten te vergoeden, die ik nu lijd. Sommigen vertalen het Hebreeuwsche woord *Chadel* door Wereldsch, anderen door Tijdelijk. De laatste verklaring kan hier niet voldoen, omdat hij nog niet duidelijk gesproken heeft van de kortheid zijns levens, maar tot nog toe tamelijk onzeker spreekt. Als het woord: „wereldsch" goed gevonden wordt, dan zal de zin wezen: Toon mij, of Gij mijn leven verlengen wilt tot aan het einde der wereld. Maar het beste is, mijns inziens, de vertaling te volgen, die ik gevolgd heb; daar kan namelijk een verandering plaats grijpen in de letters van het woord, men kan lezen *Chaled* in plaats van *chadel.* Ofschoon het ook eigenaardig genomen kan worden voor „Leven" of „Leeftijd," als hij zegt, dat *zijn levensduur als niets is voor God;* en, om des te meer Hem tot medelijden te bewegen, roept hij zijn zwakte als getuige op, — terwijl hij daarmede zeggen wil, dat hij allerminst wil verbergen, hoe ijdel des menschen leven is. *Het is alles ijdelheid,* — dat beteekent hetzelfde, alsof hij gezegd had, dat er in het geheele menschelijke geslacht niets bestaat dan louter ijdelheid; hij zegt dit dan ook van de menschen, als zij meenen vast te staan, als zij in hun eigen kracht meenen iets te beteekenen. Ofschoon het nu de droefheid is, die aan David deze klachten ontlokt, moeten wij toch opmerken, dat de menschen dan eerst bemerken, hoe zij niets zijn, als zij door tegenspoeden gedrukt worden. Want de voorspoed maakt hen dronken, zoodat zij hun toestand

vergeten, en gevoelloos voor iets anders zich een onsterfelijke toestand op aarde gaan inbeelden. Ofschoon het nu zeer nuttig is onze broosheid te kennen, moeten wij toch oppassen, dat zij geen verkeerden wrevel in ons doe ontstaan en ons tot verontwaardiging vervoere. David verkondigt zeer terecht en wijselijk dan ook, dat als een mensch zich verbeeldt boven allen uit te munten, dit alles niets anders is dan een zeepbel door ijdelheid opgeblazen; alleen hierin doet hij verkeerd, dat hij daarin aanleiding vindt, om zich bij God te beklagen. Zóó dan ook moet onze toestand van ellende ons stemmen, dat wij ons voorover werpen en smeekend onze oogen opheffen tot God, om Zijn medelijden af te bidden; wat David ook zelf spoedig doet, terwijl hij aldus zich verbetert; want hij blijft niet altijd voortgaan met die verkeerde klaagtoonen, maar zich verheffende door den invloed van zijn geloof, komt hij tot de hemelsche troost.

7. *Voorzeker (als) in een schaduw.* Hij zet denzelfden gedachtengang voort. Want met het woord *schaduw* wil hij te kennen geven, dat er niets bestendigs in den mensch is, maar slechts een ijdele verschijning (zooals men dat noemt). Sommigen vertalen het door „duisternissen," zoodat dan de beteekenis is, dat het leven van den mensch voorbijgaat, voor dat men het kan leeren kennen; maar David zegt hier eenvoudig van alle menschen, wat Paulus in 1 Cor. 7 : 31, op de geheele wereld toepast, namelijk: dat haar gedaante voorbijgaat. Toch ontkent hij op deze manier, dat zij een blijvende plaats hebben, omdat de bijzondere kracht, welke voor een korten tijd van hen gezien wordt, spoedig verdwijnt. Als hij er bijvoegt, dat *zij tevergeefs woelen,* dan is dat een verscherpte uitdrukking voor hun ijdelheid, alsof hij had willen zeggen, dat de menschen wel geboren schijnen, om dubbel belachelijk te zijn, omdat zij niet veel verschillen van droombeelden en toch zich vermoeien met dwaze en ijdele zorgen. Nog duidelijker geeft hij dit te kennen, dat zij zoo dwaas zijn, omdat zij in 't geheel niet denken, hoe zij onverwachts kunnen moeten verhuizen, terwijl zij vol bezorgdheid zich bezighouden met het ophoopen van schatten. Immers, waartoe zouden zij zich zoo kwellen, als zij niet meenden, dat zij nooit genoeg hadden? Want met hun onverzadigbare begeerte verzwelgen zij alle schatten der wereld, alsof zij honderd eeuwen te leven hadden. Verder bespot David in 't algemeen, niet met dezelfde bedoeling de hebzucht der menschen, als Salomo doet in Prediker 5 : 9; omdat hij niet alleen spreekt van de bezitters, maar in 't algemeen zegt, dat zij zich aftobben, hoewel zij toch

niet weten, voor wien de vrucht van hun arbeid zal zijn, al willen zij dan toch voor zichzelven zorgen; maar wat een dwaasheid is het zich zonder vrucht te kwellen met ijdele zorgen, die toch geen einde of maat hebben? Daarom veroordeelt hij die vurige en haastige bezorgdheid, waarmede de goddelooze menschen zijn vervuld, en waardoor zij den hemel met de aarde vermengen, terwijl zij niet bedenken, dat ze stervelingen zijn; zóóver is het er van af, dat zij hun leven beperkten tot vier duimen of tot een handbreedte. Ofschoon nu David dit beweerd heeft uit een ongestemd en verward gemoed, bevat het toch op zichzelf een nuttige waarheid, dat er geen beter middel is, om onze overbodige zorgen te matigen, dan dat wij er om denken, dat de loopbaan van ons leven maar een handbreedte duurt.

8. En nu, wat verwacht ik, o Heere! Mijne verwachting is van U. 9. Verlos mij van al mijne zonden, stel mij niet tot een bespotting van den dwaas. 10. Ik ben stom geweest, ik heb mijnen mond niet opengedaan, want Gij hebt het gedaan.

8. *En nu, wat verwacht ik.* Nadat David bekend heeft, dat hij al te veel is vervoerd door de heftigheid van zijn gemoed, keert hij nu terug tot een gezonde en rustige overdenking; waaruit dan nog duidelijker blijkt, wat ik eerst gezegd heb, dat deze Psalm is samengesteld uit goed geregelde gebeden en uit niet genoeg overwogen klachten. Ik heb dan ook gezegd, dat David hier een begin maakt met zijn rechte bidden. De goddelooze menschen hebben intusschen dezelfde ervaring als hij; maar de kennis van hun eigen ijdelheid brengt hen niet zóóver, dat zij een vasten steun zoeken in God, veelmeer weten zij zichzelf zoo te bedriegen, dat zij zich rustig te slapen leggen op hun eigene ijdelheid. Laten wij overigens uit deze plaats leeren, dat niemand in ernst God verwacht, zoodat hij zich van Hem afhankelijk maakt of al zijn verwachting op Hem stelt, als hij niet overtuigd is van zijn eigene zwakheid en daardoor tot niets is teruggebracht. Want de klemtoon ligt op het bijwoord: *nu*, alsof hij zeggen wilde, dat hij nu ontwaakt was uit de bedriegelijke vleierijen, waarmede de gemoederen der menschen bevangen zijn. Maar wij moeten verder gaan dan deze eerste beginselen; omdat het niet genoeg is onrustig te zoeken, wat wij te doen hebben, als God ons niet te hulp komt, op Wien juist onze verwachting

berust. Omdat het dan ook aan de goddelooze menschen geen voordeel aanbrengt zóó overtuigd te worden van hun nietswaardigheid, bewijst, dat zij er toch in blijven volharden, — laten wij er dan uit leeren ons best te doen voor een verderen gunstigen afloop, dat God ons namelijk levend maakt, terwijl wij verder als zonder leven zijn; zooals het ook zijn bijzondere eigenschap is, alles te scheppen uit niets; omdat dan eerst de mensch ophoudt niets te zijn en begint iets te wezen, als hij door Gods hand opgericht weder begint te verlangen naar boven.

9. *Verlos mij van al mijne zonden.* Hij gaat in denzelfden geest voort op vrome en heilige wijze te bidden. Hij is nog niet zóóver door zijn smart vervoerd, dat hij zich bij God hierover beklaagt, maar terwijl hij zich in smeekende houding voor Hem stelt, neemt hij de toevlucht tot Zijn medelijden; en, omdat hij begeert van zijne misdaden verlost te worden, geeft hij Gods rechtvaardigheid allen lof en neemt op zijn eigene schouders de schuld van al de ellende, welke hij te verduren heeft; hij beschuldigt zich dan ook niet van ééne zonde maar bekent, dat hij schuldig staat aan zeer vele. En deze regel moet door ons allen betracht worden, wanneer wij verlichting zoeken in onze rampen; want, zoolang de bron zelf nog niet uitgeput is, zal onafgebroken het eene kwaad uit het andere blijven voortkomen. David vroeg zonder twijfel verlichting in zijn smart; maar, omdat hij hoopte, dat, zoodra hij met God verzoend was, ook de straffen op zijn misdaden een einde zouden nemen, vraagt hij slechts, dat hem de zonden vergeven mogen worden. Laten wij dan leeren uit het voorbeeld van David niet slechts opheffing te vragen van de moeielijkheden, waarmede wij te worstelen hebben, maar te beginnen bij de oorzaak zelf, dat God ons de zonden niet toerekent maar de schuld uitdelgt. En als daar volgt, van *de smaad des dwazen*, dan kan dit in bedrijvenden en lijdelijken zin verklaard worden, dat wil zeggen, dat God hem niet blootstelle aan de bespotting der goddeloozen, of hem niet wikkele in dezelfde smaad, waaraan de goddeloozen zijn overgegeven. Omdat beide beteekenissen hier goed passen, wordt de vrije keuze aan de lezers overgelaten; voeg er bij, dat het Hebreeuwsche woord „nabal," niet alleen een dwaas, maar ook een verachtelijk en nietswaardig mensch beteekenen kan. Wel is het zeker, dat alle goddeloozen bedoeld worden, die de Schrift van dwaasheid beschuldigt; omdat zij van de rechte kennis beroofd, zich dwaselijk blootstellen aan de verachting Gods.

10. *Ik ben stom geweest, ik heb mijnen mond niet opengedaan.* Hier bewijst David zichzelf, dat hij dat stilzwijgen niet bewaard heeft, dat, zooals wij te voren gezien hebben, verbroken was door de hevigheid zijner smart. Als hij namelijk zegt, dat hij stom is geweest, dan is dat geen lofprijzing op zijn gelijkmatig en onverminderd geduld, maar een verbetering van zijn ondeugd, alsof hij zijn ongeduld bestraffende zoo bij zichzelf gesproken zou hebben: Wat doet gij! Gij hadt u immers stilzwijgendheid opgelegd, en nu murmureert gij en staat gij tegen God op; wat zult gij nu winnen met al uw overmoed? Zoo bevat deze plaats een zeer nuttige les, dat namelijk niets meer geschikt is, om de aanvallen van smart te bedwingen, dan ons te herinneren, dat wij niet te maken hebben met een sterfelijk mensch, maar met God, Die altijd Zijn rechtvaardigheid handhaaft tegenover klagende, murmureerende menschen, ja, ook tegenover hen, die allerlei dwaze uitroepen doen. Want waarom vervallen de meeste menschen tot zooveel ongeduld, als het niet is, omdat zij niet bedenken, dat zij met God strijden? Als dan sommigen het aan het toeval toeschrijven, anderen het op de menschen werpen, als hun iets kwaads overkomt, anderen weer zich allerlei oorzaken daarvan voorstellen; — dan erkent nog geen honderdste deel Gods hand daarvan; maar veroorloven zij zich vrijmoedig allerlei klaagtonen te doen hooren. Daartegenover wendt David zich tot God, om alle verkeerde en zondige afwijkingen te voorkomen, en stelt hij vast, dat hij zwijgen moet, omdat het toch van God gekomen is, al wat hij te lijden heeft. Omdat David nu door de grootste rampen getroffen God erkent voor den Bewerker daarvan en zich een wet oplegt, om te zwijgen; moeten wij daaruit leeren, dat dit een van de voornaamste oefeningen des geloofs is, zich te vernederen onder de machtige hand Gods en stilzwijgend te berusten in Zijn oordeelen. Overigens moet men niet vergeten, dat de menschen dan eerst rustig en kalm zich aan God onderwerpen, als zij er van overtuigd zijn, dat Hij niet alleen met absolute macht doet, wat Hij wil, maar dat Hij ook een rechtvaardig Rechter is. Want al ondervinden de goddeloozen het ook, dat zij door Zijn hand worden geslagen, toch houden zij niet op de vreeselijkste lasteringen tegen Hem uit te braken, terwijl zij Hem toch beschuldigen van wreedheid en tyrannie. David intusschen bewondert en aanbidt zoozeer Gods verborgen oordeelen, dat hij tevreden met Diens wil alleen, het voor zonde houdt een woord van tegenwerping te spreken.

11. Neem Uwe plaag van mij weg; ik ben bezweken van de aangrijpingen van Uw hand. 12. Gij kastijdt een man met bestraffingen om zijn ongerechtigheid en Gij doet zijn sierlijkheid vergaan als een mot; voorwaar! een ieder mensch is ijdelheid. Sela.

11. *Neem Uwe plaag van mij weg.* David zet zijn gebed kracht bij, om zacht behandeld te worden, nadat hij vergiffenis verkregen heeft. Dit gebed toch is niet in strijd met die stilzwijgendheid, waarvan hij zoo even pas gesproken heeft; want wanneer onze gebeden opgesteld worden naar het voorschrift van God, dan zijn zij allerminst oproerig, zoodat zij zelfs de toorn van God zouden kunnen opwekken, maar dan vloeien zij voort uit een geloovig en geduldig stilzwijgen. Wel is het waar, als iemand wat al te heftig God aanspreekt, dat hij dan ongetwijfeld zijn hartstochten daaronder mengt, zijn klachten laat hooren en een onmatige drift toont. Maar wij zien hier, dat David, die pas kort te voren op een hevige manier, zijn rampen beweende nu kalm en tevreden betaalt, wat hij verdiend heeft en om vergiffenis bidt. De slotsom is dan ook, dat God de straf, die hij op hem gelegt had verminderе. De reden wordt er aan toegevoegd: dat *hij bezwijkt onder den toorn van Zijn hand.* Hij haalt geen verontschuldigingen aan, om zijn schuld te verkleinen, maar wenscht zijn zwakheid te sparen. Evenals hij nu van zichzelven zegt, dat hij bezweken is, omdat hij gevoelde, dat Gods hand tegen hem was, zoo voegt hij er ook spoedig een algemeene gedachte aan toe: Wanneer God met het volste recht met ons wil handelen, dan zal er niets anders overblijven, dan dat allen vergaan onder Zijn toorn; en duidelijk toont hij aan, dat hij niet spreekt van ieder mensch zonder onderscheid of van gemeene menschen; omdat, als God menschen kastijdt, al wat er voortreffelijks in hen is, vergaan zal. De slotsom is, dat niemand zoozeer uitmunt in macht of heerlijkheid, dat de toorn van God hem niet geheel tot niets zou doen wederkeeren, als deze nog sterker tegen Hem ontbrandde. David vermeldt eenvoudig niet, hoe vreeselijk de toorn van God is, maar hij vermeldt Diens rechtvaardigheid in het verdragen van al Zijne straffen. Ook de goddelooze menschen worden soms verschrikt door de oordeelen Gods, maar hunne verblindheid verwekt hen tot drift, zoodat zij even zoo goed met Hem twisten. Onder *aangrijpingen* verstaat hij ernstige straffen, die getuigenis afleggen van een groote gestrengheid en teekenen

zijn van grooten toorn. Want wij weten, dat God vaak de geloovigen met Zijne roeden slaat, om hun onder het straffen een zekeren smaak te geven van Zijn welwillendheid en liefde; en niet alleen tempert Hij de straffen zelf, maar ook maakt Hij ze dragelijk, door ze als te doorkruiden met troost. David handelt hier dan ook niet over de Vaderlijke kastijding, maar over die, waarmede de goddeloozen geslagen worden, wanneer Hij als een onverbiddelijk Rechter gericht over hen oefent, naardat zij verdiend hebben. Door deze gestrengheid zegt hij, dat alle stervelingen terstond *vergaan* of verkwijnen. Maar op het eerste gezicht schijnt de vergelijking wel wat vreemd, die er gemaakt wordt tusschen God en tusschen een *mot.* Want wat heeft de onmetelijke majesteit Gods gemeen met een nietigen worm? Ik antwoord, dat David zeer gepast deze vergelijking gebruikt heeft, om ons te leeren, dat de goddeloozen toch, al zendt God niet openlijk uit den hemel Zijn bliksem neer, toch niet anders door Zijn verborgene vervloeking verteerd worden, dan wanneer een mot, zonder dat men het bemerkt, linnen of hout verteert, en tegelijk ziet het op hunne voortreflelijkheid, waarvan hij zegt, dat zij verrot en verteert, wanneer God hun tegen is, evenals de mot zelfs de meest kostbare kleeren met zijn bederf aantast. Op deze manier is de Schrift gewoon verschillende beelden te ontleenen aan bekende oorzaken en die met verschillende doeleinden toe te passen. Zoo vergelijkt Hizkia God bij een leeuw (Jesaia 38 : 13), en brengt daarop over, wat zijn hart vervulde, omdat hij buiten zichzelven van angst voorovergevallen was. David herinnert hier dan ook mede, dat de goddeloozen toch verteerd worden door een inwendig geknaag, al ziet de wereld uitwendig Gods vreeselijke wrake niet. Niet ongeschikt wordt nu voor de tweede maal die gedachte herhaald, dat *een ieder mensch ijdelheid* is, omdat wij nooit tot onszelven inkeeren, om onze ijdelheid te leeren kennen en alle zelfvertrouwen weg te werpen, als wij niet door de hand Gods worden neergeveld. Want waar komt het anders vandaan, dat de menschen zoo dwaas zijn een behagen te scheppen in zichzelven en zichzelf te prijzen, dan, omdat zij blind zijn voor hunne eigene zwakheid, zoolang als God hen nog spaart. Daar is maar één middel, om den hoogmoed te overwinnen, als men verschrikt door het gevoel voor Gods toorn, niet alleen een mishagen heeft in zichzelf, maar ook begint zichzelf geheel te vernederen.

13. Jehova! hoor mijn gebed, en neem mijn geroep ter oore, zwijg niet voor mijn tranen, want ik ben een

vreemdeling bij U, een bijwoner, gelijk al mijne vaders.
14. Onthoud U van mij, opdat ik kracht ontvange, vóórdat ik wegga en niet meer zij.

13. *Jehova! hoor mijn gebed.* Trapsgewijze neemt hij toe in meer vuur en ernst in het gebed. Want in de tweede plaats spreekt hij van *geroep* en in de derde plaats van *tranen.* Toch is dat geen opklimming voor de welsprekendheid, die slechts dienen zou om sier en glans bij te zetten aan de woorden; maar evenals David geweend heeft uit een ernstige en inwendige aandrang des harten, zoo schrijft hij ook nu ons allen eene manier voor, om te bidden. Als hij zich noemt *een vreemdeling en bijwoner*, dan wil hij andermaal met deze woorden te kennen geven, hoe betreurenswaardig zijn toestand is; en eigenaardig voegt hij er bij: *bij God*; niet alleen, omdat de menschen als vreemdelingen voor God zijn, zoolang zij in de wereld wonen; maar hij bedoelt dit in denzelfden zin als vroeger, namelijk: Mijne dagen zijn als niets bij U; omdat God namelijk, zonder dat iemand Hem behoeft te waarschuwen, genoeg weet, dat de menschen maar een korte reis op aarde hebben te volbrengen, of slechts een kleinen tijd daarop als bijwoners blijven. De bedoeling is: dat God uit den hemel ziet, hoe treurig onze toestand is, als Hij ons niet besluit in Zijn medelijden.

14. *Onthoud U van mij.* Letterlijk staat er: Sluit u af van mij; daarom verklaren sommigen het aldus: Laat er een muur tusschen ons gesteld worden, opdat Uwe hand zich tot mij niet uitstrekke. Anderen verklaren het door: Oogen; doch dat doet tot de zaak zelf weinig af; want David vraagt, dat hem een weinig verademing gegeven worde, totdat hij weer krachten genoeg heeft of tenminste nog eens adem kan scheppen vóór zijn dood Overigens ziet dit slot op een onstuimigheid, waartoe zijn vleesch hem bracht; want het schijnt, dat hij, zich beklagende bij God, vraagt, dat hem ten minste de vrijheid gegeven wordt een tijd van sterven te kiezen, zooals alle menschen gewoon zijn te vragen, die een afkeer hebben van hun verdriet. Wel erkent hij geen hoop meer te bezitten op herstel van zijn geluk, zoolang als God niet ophoudt te toornen; maar hij vraagt tevergeefs, dat hem slechts een soort van rust geschonken wordt, om te kunnen sterven. Wel zou men deze begeerte kunnen verontschuldigen; alsof hij gezegd zou hebben: Heere! Als Gij zoo voortgaat tegen mij te woeden, dan zal er niets meer noodzakelijk voor mij zijn,

dan ellendig te sterven; geef mij tenminste een oogenblik tijd, om rustig mijn ziel in Uwe handen te stellen. Maar uit de woorden kunnen wij gemakkelijk opmaken, dat zijn gemoed is vervuld met de bitterheid van zijn smart, zoodat hij geen rein gebed, dat door de zoetheid van zijn geloof was gekruid, kon opzenden. Hij zegt namelijk: *voordat ik wegga en niet meer zij.* Die manier van spreken grenst zeer aan de wanhoop; niet dat David meende, dat de dood een ondergang was, of dat hij alle hoop op zijn heil van zich wierp en zich verloren waande; maar hij was zoo met smart vervuld, dat hij zijn geest niet met die begeerte opwaarts hief, zooals het paste. Dit is dan ook een uitspraak, die wij meer dan éénş vinden in de klaagredenen van Job. Wij moeten dus wel begrijpen, dat David, al bedwong hij met alle inspanning de hartstochten van zijn vleesch, toch hier nog een zekere oproerigheid heeft laten voorbijgaan, zoodat hij in zijn smart de maat te buiten ging.

PSALM 40.

INHOUD: David is uit een zeker groot gevaar gered en wel niet uit één maar uit vele gevaren, en brengt nu op buitengewone wijze God daarvoor dank; en tevens geraakt hij bij deze gelegenheid in bewondering van de voorzienigheid Gods, die zich uitstrekt over het gansche menschelijke geslacht. Daarna belooft hij, dat hij zich geheel aan God zal wijden en bepaalt hij met korte woorden, op welke manier Hij op passende wijze vereerd moet worden. Spoedig daarop keert hij weer terug tot den danktoon en zet hij met vele lofprijzingen zijn loftoon voort. Als hij ten slotte zich beklaagd heeft over zijne vijanden, besluit hij den Psalm opnieuw met een gebed.

1. Een Psalm van David, voor den opperzangmeester.
2. Al wachtende heb ik Jehova verwacht, en Hij heeft
zich tot mij geneigd en mijn geroep verhoord; 3. en
Hij heeft mij uit een ruischende kuil, uit modder en slijk
opgevoerd, en mijne voeten gesteld op een rots; Hij
heeft mijne gangen bevestigd. 4. En Hij heeft een
nieuw lied gegeven in mijnen mond, een loflied voor

onzen God; velen zullen het zien en vreezen en hopen op Jehova.

2. *Al wachtende heb ik Jehova verwacht.* Het begin van den Psalm is een dankzegging, waardoor David vermeldt, dat hij niet alleen uit een gevaar, maar uit een nabijzijnden dood is verlost geweest. Daar bestaat geen reden, om met sommigen te denken aan een ziekte; liever kan men denken, dat hij vele gevaren hier bij elkander neemt, welke hij te doorstaan heeft. En, gewis! niet ééns heeft hij zelfs voor zijn leven gevaar geloopen, en daarom zegt hij terecht, dat hij door een doodelijke kolk is opgeslorpt en *in modder en slijk* is gedompeld geweest. Toch toont hij daardoor zijn standvastig geloof, dat hij niet opgehouden heeft op God te hopen, al had de lange duur van zijn kwaad hem zijn geduld kunnen doen verliezen. Want hij zegt niet eenvoudig, dat hij gewacht heeft, maar door de herhaling van het woord geeft hij te kennen, dat hij lang in angst heeft geleefd. Hoe langer dan ook de beproeving duurde, hoe helderder zijn geloof bleek en uitblonk, toen hij kalm en geduldig het uitstellen droeg. — De bedoeling derhalve is, dat David toch in zijn gemoed niet van verdriet bezweek, toen God Zijn hulp niet terstond deed verschijnen, en dat hij toch eindelijk verhoord werd, nadat hij een voldoend bewijs van zijn geduld had gegeven. Bovendien wordt ons in zijn voorbeeld een nuttige waarheid voor oogen gesteld: Al laat God niet onmiddelijk Zijn hulp verschijnen, maar blijven wij met al onze moeite in afwachting en in angst, toch moeten wij niet ophouden; want het geloof wordt slechts beproefd bevonden in een langdurige verdraagzaamheid. Zoo moet ook de afloop, dien hij bekend maakt en prijst, ons den moed vermeerderen; want al komt God ons veel te traag ter hulp naardat wij dit wenschen, toch is er nog een groot verschil tusschen deze tijdelijke rust en dit tijdelijk zich onthouden met een geheele verwaarloozing. Want als de kracht van ons geloof ons voortdurend ter zijde staat, dan zal toch eenmaal onze bevrijding komen op den bestemden tijd.

3. *En Hij heeft mij opgevoerd.* Sommigen vertalen: Uit het meer van verlatenheid, omdat het Hebreeuwsche werkwoord, waarvan dit woord is afgeleid, zoowel verliezen of dwalen kan beteekenen als weerklinken. Maar beter in 't verband past de zinspeling op diepe kolken, waarin het water met onstuimig geweld wordt bewogen. Want in een soort van beeldspraak geeft

hij te kennen, dat hij niet verder af geweest is van het gevaar om te sterven, dan alsof hij voorover geworpen werd in een diepe kuil, die heftig bewogen werd van het geweld van het water. Hierop doelt ook de gelijkenis van *modder en slijk*, waarmede hij aantoonen wil, dat hij zonder ophouden gewikkeld was in zijn onheilen, waarvan hij niet gemakkelijk kon worden bevrijd. En onmiddelijk wordt daaraan toegevoegd die plotselinge en ongeloofeijke verandering, die luister bijzet aan de grootheid van Gods genade, als hij zegt, dat *zijne voeten gesteld zijn op een rots,* terwijl hij geheel door het water was overstelpt; dat zijne schreden vaststonden of gericht werden, die niet alleen wankelend stonden op een glibberig pad maar ook vastkleefden aan de modder. Hij besluit, dat door God hem *een lied in den mond gegeven is;* door welke manier van spreken hij het einde zijner bevrijding te kennen geeft. Want op welke manier God ons ook hulp verleenen mag, Hij eischt van onze zijde geen andere vergoeding dan dat wij dankbaar het in herinnering mogen houden. Zoo dikwerf Hij ons dan ook met Zijne weldaden tegenkomt, zóó dikwerf opent Hij onzen mond, om Zijn lof te verkondigen. Omdat God ons derhalve, door milddadig met ons te handelen, opzoekt, om Zijn lof te bezingen, vermeldt David niet zonder reden, dat hem stof gegeven is voor een nieuw lied, toen hij op zoo bijzondere wijze werd gered; en bedoelt dan met *nieuw*: buitengewoon en uitgezocht; de manier van bevrijding was buitengewoon en een eeuwige vermelding waardig. Want al is er geen weldaad van God zóó gering, dat zij niet op verhevene wijze geprezen moet worden; toch is het billijk, dat wij des te meer worden aangevuurd tot het beoefenen van deze godsvrucht, naarmate Hij krachtiger Zijne handen uitstrekt, om ons te helpen, opdat onze liederen beantwoorden mogen aan de grootheid van Zijne genade.

4. *Velen zullen het zien en vreezen.* Hij breidt het zegenrijk gevolg van de hulp, welke hij ondervonden heeft nog verder uit, omdat dit namelijk een gemeenschappelijk teeken moet zijn voor velen. God wil namelijk, dat de weldaden, welke Hij aan ieder der geloovigen bewijst, bewijzen zijn van Zijn voortdurende goedheid jegens allen; opdat zij, geleerd door het voorbeeld van anderen, niet twijfelen of diezelfde genade zal ook aan hen worden betoond. Ofschoon nu op het eerste gezicht het weinig met elkander schijnt overeen te stemmen: *te vreezen en te hopen,* voegt David toch niet zonder reden deze twee dingen bijeen. Want niemand zal eenige hoop kunnen stellen op God, als hij niet eerst vervuld is geweest met vrees en eerbied voor Hem. Want

in 't algemeen neem ik vrees in den zin van godsvrucht, die in ons gewekt wordt door de kennis van de macht, de rechtvaardigheid en welwillendheid Gods. Wel was het oordeel Gods, dat Hij uitoefende over de vijanden van David, in staat, om allen te verschrikken; maar David bedoelt veeleer (naar mijn inzien), dat velen opgewekt zullen worden door het geluk, dat hij verkregen had, om zich aan God te wijden en met ontzag zich te onderwerpen aan Zijn bestuur, omdat zij Hem kennen voor een rechtvaardig Rechter der wereld. Een ieder dan ook, die zich met heeler harte onderwerpt aan de heerschappij van God, moet noodwendig de hoop verbinden aan de vreeze; vooral, wanneer hij zich voor oogen brengt de bewijzen van Gods gunst, waardoor Deze zonder onderscheid allen tot Zich trekt. Wij hebben namelijk gezegd, dat God ons medelijdend en weldadig jegens anderen wordt voorgesteld, opdat wij overtuigd kunnen zijn, dat Hij jegens ons dezelfde zal wezen. Want dat *zien*, waarvan David spreekt, heeft niet slechts op de oogen betrekking, maar vooral op onze geestelijke waarneming; immers, al hebben allen zonder onderscheid gezien, wat er gebeurd was, toch dachten velen er niet aan, om in de verlossing van David, Gods hand te herkennen. Als dan zoovelen er blind voor zijn, om Gods daden op te merken, laten wij dan weten, dat zij alleen beschouwd worden oogen te hebben, aan wie de Geest des onderscheids gegeven is, zoodat zij niet blijven staan bij den afloop alleen, maar door het geloof ook letten op de geheime hand van God.

5. Gelukkig de man, die op Jehova zijn vertrouwen gesteld heeft en niet gelet heeft op de hoovaardigen en op hen, die zich laten verleiden tot leugen. 6. Gij, Jehova, mijn God! Gij hebt Uwe wondervolle daden vele gemaakt; en het is niet mogelijk Uwe gedachten over ons ordelijk voor U te stellen; zal ik ze verhalen en uitspreken, zij gaan alle spreken te boven.

5. *Gelukkig is de man.* Hij verhaalt, welk een stof tot goede verwachting zijn bevrijding aan alle geloovigen geven zal; dat zij namelijk alle aanlokselen der wereld verachten en zich onbevreesd geheel zullen toevertrouwen aan Gods trouw; niet alleen zullen zij overtuigd zijn, dat alleen zij gelukkig mogen heeten, die zich slechts op God verlaten, maar dat ook alle tegenovergestelde

verwachtingen bedrogen en verkeerd zullen uitkomen. Want die overtuiging is niet tegelijk met ons geboren, maar ontstaat eensdeels uit het Woord van God, anderdeels uit Diens werken; ofschoon het beschouwen alleen van Gods werken, zooals ik onlangs gezegd heb, zulk een licht in geenen deele in ons ontsteken zou, als God ons niet voorlichtende met Zijn Woord, Zijn welwillendheid liet zien. Als Hij dan ook beloofd heeft ons genadig te zullen zijn, dan bewijst Hij door gewisse kenteekenen Zijn goedheid en verzegelt metterdaad, wat Hij met den mond heeft beloofd. Daarom vermeldt David niet zonder reden, omdat hij uit een diepen dood tot het leven terug werd gebracht, dat de geloovigen door zulk eene ondervinding als een waarheid zien uitgewerkt, en wat de menschen van nature zich niet zoo gemakkelijk kunnen opdringen, dat allen, die aan God genoeg hebben, gelukkig zijn. Omdat verder de ijdelheid van ons hart ons bijna naar beneden terug trekt, en wij allen uit eigene beweging geneigd zijn tot bedriegerij, komen wij juist door het zien van vele slechte voorbeelden in groote verzoeking; daarom voegt David er onmiddelijk aan toe, dat hij gelukkig is, die *niet let op de hoovaardigen.* Sommigen vertalen: Rijken of de Grooten van deze wereld, maar mijns inziens ten onrechte, omdat deze twee geheel bij elkander passen: Hoovaardij en Geneigdheid tot leugen. David wil dan ook niet te kennen geven, wat deze zich verbeelden, dat het letten op de grooten der aarde hetzelfde zou zijn als te steunen op hun macht en hun rijkdom, alsof daarvan alle heil afhankelijk was; maar het wil hetzelfde zeggen als door hun voorbeeld verleid te worden tot navolging; omdat namelijk de hoovaardigen overal gezien worden als menschen, die God verachten, en hun grootste geluk stellen in omkooperijen, in bedrog, in roof, en in list; daarom ontstaat er zoo spoedig een verkeerde lust, om hen na te doen en spoort de begeerte, om hetzelfde te beproeven als zij, hen te meer aan, als het dezen naar wensch gaat. Daarom wil David terecht en niet zonder groote noodzakelijkheid ons waarschuwen voor die kwade voorbeelden, om onze zinnen te bewaren bij het reine vertrouwen op God alleen, omdat juist die voorbeelden ons aansporen tot afval. Als hij overigens zegt, dat de hoovaardigen zich laten verleiden tot leugen, dan leidt hij daaruit op die manier af het dwaze vertrouwen op hun vleesch, want wat anders is de hoogmoed van hen, die hun eigen verzinsels stellen in de plaats van God en hoe bedriegelijk is hun inbeelding? Gewis! die zich ook maar het minste inbeeldt, als hij zich laat leiden door zijn eigen vernuft, vleit zich met iets, wat op zijn bederf moet uitloopen. Ten slotte wordt tegenover

dien trots en die ijdelheid het geloovig vertrouwen gesteld, dat alleen in God berust; niets toch is moeilijker dan zich alleen op God te verlaten; en de wereld is altijd vol van trotsche menschen, die zich vermakende in ijdele bekoringen zoo spoedig de harten der geloovigen aan het wankelen brengen, als hun geen teugel wordt aangedaan, om hunne dwaalzieke en verkeerde meeningen te breidelen.

6. *Gij hebt Uwe wondervolle daden vele gemaakt.* Al verschillen de vertalers hier in een enkel opzicht, wat de woorden betreft, hierin stemmen zij toch vrij wel overeen, dat David hier met bewondering uitweidt over de voorzienigheid Gods, waardoor Deze de wereld bestuurt. En wel roept hij in de eerste plaats uit, dat *de wondervolle daden Gcds groot en vele zijn;* daarmede te kennen gevende, dat God met onnaspeurlijke wijsheid de lotgevallen der menschen zóó bestuurt, dat Zijne werken, die door langdurige ondervinding, bijna niet meer opgemerkt worden, het menschelijk begrip verre te boven gaan. Zoo zien wij, dat hij van één bijzonder afdaalt tot het geheele soort, alsof hij zeggen wilde, dat God niet alleen door dit ééne feit Zijn zorg als een Vader getoond heeft voor het menschelijk geslacht, maar dat Hij in 't algemeen Zijn bewonderenswaardige voorzienigheid laat doorschemeren op elk gebied in de wereld. Daarna voegt hij er aan toe, dat Gods *gedachten* in het zorgen voor ons te hoog zijn en te veel verborgen, dan dat zij *in orde kunnen gesteld worden.* Sommigen vertalen het voegwoord hier in een overtreffende trap als boven ons, alsof hij gezegd had, dat Gods gedachten voor ons te hoog zijn, om begrepen te worden. Maar David prijst veelmeer de zorg van God, die Deze aan ons wil besteden. Omdat dan ook op deze wijze het verband verbroken wordt, is men wel gedwongen het woord te nemen in den zin, waarin ik het vertaald heb, namelijk, dat niemand te vergelijken is met God. Om overigens een lange uiteenzetting te voorkomen, zal de verstandige lezer mij wel willen toestemmen, dat dit de natuurlijke beteekenis is: Dat God zoozeer met een onbegrepen wijsheid het menschelijke geslacht bestuurt, dat wij onmogelijk in staat zijn Zijn werken in hun goede en wettige rangorde te schikken; zal ons verstand toch tot zulk een hoogte kunnen opklimmen, dan zal het reeds daarin falen, omdat het er te traag voor is. Daar wordt aan toegevoegd: *voor God,* omdat toch, al overwegen wij ten deele, hoe wondervol God voor ons zorgt, die kennis beperkt wordt tot de mate van onze kennis, en daarom verre staat beneden den onmetelijken roem van God. Want die verklaren, dat Gods gedachten op God

geen betrekking hebben, omdat zij meenen, dat de meeste dingen door het lot of het toeval worden bestuurd, — alsof David de ondankbaarheid der menschen wilde aantoonen, die Gode den Hem toekomenden lof onthouden, — die vergissen zich zonder twijfel. Want als hij er spoedig aan toevoegt, dat hij midden in zijn spreken blijft steken, als hij wil trachten de werken Gods te verhalen; dan geeft hij duidelijk genoeg te kennen, dat de heilige en gewijde overdenking, waarin de kinderen Gods zich oefenen, niet verder gaat, dan dat zij er maar een klein gevoel van hebben. Nu begrijpen wij de bedoeling van David: nadat hij eerst gesproken heeft van het heil van Godswege verschaft, vindt hij daarin aanleiding, om Gods voorzienigheid in 't algemeen te verkondigen, die zich openbaart in het bewaren en beschermen der menschen. 't Is dan ook de bedoeling van David de geloovigen op te wekken tot beschouwing van Gods voorzienigheid, opdat zij niet aarzelen mogen al hunne zorgen op Hem te werpen. Want als sommigen van onrust geen raad weten of beven bij het minste geritsel, anderen al hun krachten inspannen, om zich door aardsche hulpmiddelen te versterken, dan vloeit dat voort uit onbekendheid met deze waarheid, dat God de lotgevallen der menschen bestuurt naar Zijn vrijen wil. Juist omdat de meeste menschen Gods voorzienigheid beoordeelen naar hun waarneming en kwaadwillig haar verduisteren of verkleinen, plaatst David haar in haar waarde en doet hij ze duidelijk aan het licht komen. Daarom heeft de zin hier deze bedoeling, dat de menschen met eerbied bewonderen mogen, wat zij met hun verstand niet bevatten kunnen en dat zij zich boven het wereldsche verheffen mogen zoo dikwijls hun vleesch hen aanspoort, om oproerig te worden. Indien God vertoeft te komen, dan schijnt Hij voor onze oogen te slapen, omdat wij namelijk Zijn macht verbinden aan uitwendige middelen en er niet aan denken, dat hij op voor ons onbekende wijzen handelt. Laten wij daarom uit deze plaats leeren, dat Hij altijd bewonderd moet worden in Zijn gedachten, al ontgaat aan onze aandacht de wijze, waarop Hij werkt. Dit vers hangt dan ook nauw samen met het voorafgaande, omdat niemand met vast vertrouwen zich aan God hecht, die niet de oogen sluit en toelaat, dat hij door Gods wil bestuurd wordt. En niet zonder opzet keert hij zich nu plotseling in zijn rede tot God, hoewel hij tot nog toe in den derden persoon gesproken had, om met des te zekerder gevolg ons in die gematigdheid en bescheidenheid van geest op te leiden. Als hij overigens ontkent, dat Gods werken nauwkeurig kunnen onderscheiden worden, dan wil hij ons daarmede niet afschrikken van alle kennis en onderzoek, maar

slechts onze vermetelheid temperen, die in dit opzicht al te spoedig naar de andere zijde overslaat. Voor dit doel wordt terecht het voornaamwoord *voor U* gebruikt, waardoor wij leeren, als iemand zich ijverig inspant, om de werken Gods te bepeinzen, dat hij toch maar de grenzen of den omloop leert kennen. Ofschoon nu zulk een hoogheid ver van ons af staat, moeten wij toch, zoolang wij kunnen, ons best doen, om door voortdurende vorderingen meer en meer tot Hem op te klimmen; gelijk wij ook Hem ons de behulpzame hand zien bieden, om ons die wondervolle dingen te openbaren, voor zooverre het noodig is, waartoe wij allerminst geschikt waren. Want daar bestaat geen verkeerder ding dan gaarne een groote onwetendheid te bezitten van de voorzienigheid Gods, omdat Hij nog niet volmaakt wordt gekend door ons, maar slechts voor een deel wordt gezien; zooals wij tegenwoordig ook opmerken, dat sommigen op geen ander voorwendsel steunen, om met alle inspanning haar te verduisteren, dan dat zij onze kennis te boven gaat, alsof het billijk is aan God geen grootere macht toe te kennen, dan dat ons vleeschelijk gevoel ons zegt, dat betamelijk is. Geheel anders doet David, als hij in het gevoel, dat zijn oogen verblind zijn door een oneindigen glans, toch het wondervolle van alles erkent, hoewel hij hun samenstel niet vat; en intusschen houdt hij niet op ze allen te vermelden, maar berust met het oog op hun onmetelijkheid bij een vrome aanbidding. Daaruit leeren wij, hoe dwars en bedriegelijk dat voorwendsel is, om geheel over die dingen te zwijgen, omdat Gods gedachten zoo moeilijk zijn te begrijpen. David toch laat niet af, bezwijkende onder den grooten last er van, op te klimmen en verstomt niet daarvan in zijn lof, omdat hij niet opgewassen was tegen het mededeelen daarvan; maar hij stelde er zich mede tevreden, na voldoende zijn geloof getoond te hebben, zijn woorden met een uitroep van bewondering te sluiten.

7. Gij hebt geen lust gehad in slachtoffer en spijsoffer; Gij hebt mij de ooren doorboord, brandoffer en zondoffer hebt Gij niet geëischt. 8. Toen zeide ik: zie, ik kom; in de rol des boeks is van mij geschreven. 9. Opdat ik Uw welbehagen moge doen, mijn God! Ik heb het gewild en Uwe Wet is in het midden mijner ingewanden.

7. *Gij hebt geen lust gehad in slachtoffer en spijsoffer.* David

brengt hier niet alleen een offer van lof of varren der lippen, zooals Hozea de Profeet zegt (hfdst 14 : 3), maar geeft zich en offert zich geheel aan God, om Hem zijn dankbaarheid te bewijzen; alsof hij had willen zeggen, dat hij geheel zich aan God had gewijd, omdat hij door Diens ongeloofelijke kracht was bevrijd en Hem tot tweemalen het leven verschuldigd was. Als hij intusschen spreekt over Diens waren dienst, dan toont hij aan, dat die niet is gelegen in uitwendige ceremoniën maar in een geestelijken zin moet opgevat worden. De bedoeling is dan ook, dat hij niet naderde met uitwendige staatsie slechts en met wettelijke vormen voor het aangezicht van God, maar dat hij een oprechte vroomheid des harten openbaarde. Wij weten wel, dat er niemand is, of hij bezit een zekere godsdienstigheid, omdat niemand zich openlijk of geheel durft onttrekken aan de gehoorzaamheid aan God; maar ook dat het grootste deel langs verkeerde dwaalwegen loopt. Daardoor komt het, dat zij er bijna den spot mede drijven, door er maar luchtigjes over heen te loopen met hun godsvrucht Bij deze gelegenheid vermeldt David, wat de redelijke godsdienst is, om onderscheiden te worden van de hypocrieten, die slechts met hun mond tot God naderen of althans met geestelooze ceremoniën Hem willen verzoenen.

En nu kom ik op de beteekenis der woorden. Zonder twijfel heeft David met de vier soorten, die hij noemt, alle offeranden der Wet willen aanduiden. Daarom is zijne bedoeling, dat God van Zijn dienaars geen ceremoniën eischt, maar zich tevreden stelt met een oprechte neiging des harten, met het geloof en met een heilig leven; en geen behagen schept in een zichtbaar Heiligdom, in altaren, wierook, slachtoffers, lantaarnen, sierlijke kleeding en uitwendige wasschingen. Daaruit volgt, dat er door hem een andere wet en regel, om God te dienen, in eere moet worden gehouden, namelijk, dat hij zich geheel aan God overgeeft.

Gij hebt mij de ooren doorboord. Sommigen meenen, dat David hier zinspeelt op het voorschrift der Wet, dat in Exod. 21 : 6, te lezen staat. Indien toch een slaaf, wanneer de tijd zijner vrijlating gekomen was, de vrijheid niet begeerde, dan zeide hij dit openlijk ten aanhoore van het volk, wanneer hij op de markt was gebracht; en dan doorboorde zijn heer met een priem zijn oor, om een merkteeken te hebben van een voordurende slavernij. Mij komt echter die spitsvondigheid wel wat gezocht voor. Eenvoudiger leeren anderen, dat het evenveel beteekent als: Zich schikken tot gehoorzaamheid, want hij noemt niet maar één oor maar allebei de ooren. Ook weten wij, dat er van nature doove

menschen zijn, omdat zij uit domheid hunne ooren hebben toegestopt, totdat God hunne ooren doorboort. Dan wordt met dit woord de leerzaamheid bedoeld, waartoe wij gevormd worden door de genade van den Heiligen Geest. Ik voor mij echter breng deze manier van spreken meer in verband met de bijkomende omstandigheden van deze plaats, dat David niet moeilijk en zwaar van gehoor is geweest, zooals de menschen in het algemeen, zoodat hij in de offeranden slechts iets aardsch zag; dat echter zijn ooren doorboord zijn, om beter de Wet te kunnen verklaren, en alle uitwendige plechtigheden te laten slaan op de geestelijke vereering van God. Want die doorboring der ooren sluit hij in als tusschen haken, terwijl hij met opzet over de offers spreekt; — zoodat de zin geschikt op deze manier kan opgelost worden: Heere! Gij hebt mij de ooren geopend, zoodat ik goed kan onderscheiden, waarop het ziet, alwat Gij over de offeranden bevolen hebt, namelijk: dat zij op zichzelf U geen vermaak aanbrengen; want Gij, Die een Geest zijt, schept geen behagen in die aardsche stoffen, en Gij hebt geen behoefte aan vleesch of bloed; en daarom moet er iets hoogers en meer verhevens in worden gezocht. — Indien iemand soms mocht tegenwerpen, dat toch de offeranden ingesteld zijn op Gods bevel; dan herhaal ik, wat ik zooeven gezegd heb, dat David hier onderscheid maakt tusschen den geestelijken godsdienst en dien onder de schaduwen. In deze vergelijking althans is het niet te verwonderen, wanneer hij zegt, dat de offers van geene beteekenis zijn, omdat zij slechts hulpmiddelen waren voor het geloof en een ander doel voorstelden. Als God derhalve door dergelijke middelen Zijn volk heeft geleid tot geloof en berouw, dan kunnen wij daaruit de gevolgtrekking maken, dat Hij door offers niet heeft willen vereerd worden. Want dat moet altijd in het oog worden gehouden, dat alles, wat aan God niet behaagt, maar slechts dient ter wille van iets anders, niet in aanmerking komt, wanneer er sprake is van Zijn waren dienst.

8. *Toen zeide ik: Zie, ik kom.* Met het bijwoord „*toen*" geeft hij te kennen, dat hij niet eerder een geschikte leerling is geweest, vóór dat God zijne ooren geopend had; maar nadat hij het geleerd had, zegt hij, dat hij gereed en ijverig gezind was tot gehoorzaamheid. En hier wordt dan ook de ware gehoorzaamheid op uitnemende wijze onderscheiden van die slaafsche en gedwongene volgzaamheid. Laten wij dan leeren, dat alles zonder waarde en beteekenis is, wat de menschen aan God ten offer brengen, als zij zichzelf niet brengen; en dat vervolgens

geen offer beteekenis heeft, als het niet vrijwillig geschiedt. Wij moeten toch vooral letten op die woorden: *Zie, ik kom* En evenzoo op die: *Ik heb Uw welbehagen willen doen.* Want het Hebreeuwsche werkwoord beteekent hetzelfde als: Ik heb er lust in gehad, of: Ik heb er mij gaarne bij nedergelegd Daar moet dan ook zoowel gelet worden op de genegenheid, om te gehoorzamen als op de blijmoedige neiging, om zonder ophouden daarin te volharden, alsof hij gezegd had: dat hij uit eigene beweging den ijver van God te dienen stelde boven alle andere zorgen en wenschen; en dat hij dan ook niet willekeurig alles in acht nam, maar met een vast besluit des harten den regel, om vroom te leven had aanvaard. Voor de tweede maal verzekert hij dat in het derde lid, als hij zegt, *Gods Wet in zijn ingewand bevestigd* te hebben. Daaruit volgt toch, dat alle werken der menschen, hoezeer zij ook schitteren mogen, louter ijdelheid zijn, als zij niet voortkomen uit een levendigen aandrang des harten; en dat tevergeefs voeten, handen en oogen worden gesteld om Gods Wet te bewaren, als de gehoorzaamheid niet een aanvang neemt met het hart. Verder is het uit andere plaatsen van de Schrift genoeg bekend, dat het in het bijzonder het werk van den Heiligen Geest is, Gods Wet in onze harten te griffen. Wel werkt God niet in ons als in steenen, door ons tot Zich te trekken, zonder dat ons hart er iets medegevoel van heeft of zonder dat wij inwendig iets kunnen waarnemen; maar, omdat ons van nature een wil is gegeven, die evenwel aangetast is door het bederf der natuur, zoodat hij altijd tot zonde geneigd is; verandert Hij dien ten goede, zoodat wij uit eigen beweging hongeren naar de gerechtigheid, waarvan wij vroeger geheel afkeerig waren; en juist dan is er ware vrijheid, als God onze harten, die vroeger aan de zonde waren verkocht, vormt tot gehoorzaamheid aan Hem.

In de rol des boeks. Omdat de Grieksche vertaler in plaats van Rol, Hoofd, vertaald had, hebben sommigen zoo diepzinnig daarover willen filosofeeren, dat zij belachelijk geworden zijn met al hun dwaze verklaringen. Maar het Hebreeuwsche woord hier heeft dezelfde beteekenis als het Latijnsche: Boekdeel, en in andere talen het woord: Rol. Maar wij moeten zien in welken zin David voor zichzelven aanspraak maakt op iets, wat allen gemeen hebben. Want daar de Wet aan alle menschen een regel voorschrijft, om rechtvaardig te leven, schijnt, wat hier gezegd wordt, niet te behooren aan één mensch of aan een beperkt getal. Ik antwoord, dat, al is het waar, dat de letterlijke leer der Wet op allen betrekking heeft, zij toch op zichzelven dood is en slechts de lucht kastijdt, en God de Zijnen op een andere

wijze leert, en zoolang deze leer des Geestes inwendig krachtig in hen is, hun schat hun meer nabijkomt, evenals er ook van hen geschreven is in het geheime boek van God, dat zij dan Diens wil volbrengen. Wel klinkt de stem van God door geheel de wereld, zoodat niemand te verontschuldigen is, die haar niet gehoorzaamt, maar zij dringt slechts door in de harten der geloovigen, wien zij tot een zegen moet strekken. Evenals een veldheer dan ook de namen zijner soldaten op de rol schrijft, zoodat hij hunne getalsterkte kent, of evenals een leermeester zijne discipelen op een lijst zet, — zóó heeft ook God Zijn kinderen geschreven in het boek des levens, om ze onder het juk Zijner tucht te houden.

Daar blijft nog ééne moeilijkheid, omdat de apostel in zijn brief aan de Hebreën deze plaats zeer schijnt te verdraaien (Hebr. 10 : 5), als hij alleen op Christus laat slaan, wat van alle uitverkorenen gezegd wordt en duidelijk en met nadruk volhoudt, dat de offeranden der Wet afgeschaft zijn, waarvan David slechts bij vergelijking zegt, dat zij niet aan God behagen; en als hij, door liever de woorden van den Griekschen vertaler dan van den profeet aan te halen, meer zegt dan in de bedoeling van den profeet gelegen heeft. Wat den persoon van Christus betreft, dat is gemakkelijk op te lossen, want David heeft hier niet alleen gesproken van zijn eigen naam, maar toont in 't algemeen aan, wat al Gods kinderen ten deel valt. Als men nu de algemeenheid der Kerk op den voorgrond brengt, dan moet men noodzakelijk tot haar Hoofd opklimmen. Dat verhindert niet, dat hij even daarna de rampen, die hij ondervindt aan zijn eigen schuld wijt; want het is volstrekt niet vreemd in overdrachtelijken zin onze zonden op Christus over te brengen. Wat nu de afschaffing van den wettischen eeredienst betreft, daar antwoord ik op, dat die moeilijkheid gemakkelijk uit de woorden van den Profeet kan opgelost worden; want deze plaats moet niet vergeleken worden met meer andere, waar God de offers verwerpt en veroordeelt, die door de hypocrieten worden gebracht, en terecht Hem een walg zijn door hunne onreinheid, want daarom veroordeelt God het misbruik en het verkeerde in de uiterlijke gedaante, die niet anders was dan een leege vorm; omdat hier echter de Profeet van zichzelven spreekt, die een oprechte dienaar van God was, en zegt, dat God geen behagen schept in offeranden, dan ligt de gevolgtrekking voor de hand, dat hij een andere bedoeling gehad heeft en dat het de eerste beginselen geweest zijn, die God aan het oude volk voor een tijd bevolen had, en als dan hun waarheid en hun wezen in Christus besloten lag, dan vervielen zij natuurlijk

bij Zijn komst. Wel was in Davids tijd hun gebruik nog geldig, maar toch herinnert hij, dat een volmaakte dienaar van God ook zonder offeranden volmaakt kan zijn in alle deelen en dat de ceremoniën, zooals men dat noemt, als iets bijkomstigs en toevalligs zijn te beschouwen; en dat is wel iets merkwaardigs, opdat wij leeren mogen, dat God, als Hij de figuren, die Hij voor een tijd bevolen had waar te nemen, toch had weggenomen, niet aan Zichzelven ongelijk was, omdat Hij in deze oefeningen slechts het oog had op de menschen. En als de Apostel, den Griekschen vertaler volgende, het woord „lichaam," dat bij David niet voorkomt, naar zijn eigen manier heeft afgeleid, dan is niets vreemd in deze zinspeling; want niet met opzet neemt hij de bedoeling van David ter nadere verklaring; maar omdat hij vroeger gezegd had, dat alleen in het offer van Christus alle andere vernietigd zijn, voegt hij er aan toe, dat Christus een lichaam gehad heeft, door wiens wil Hij de wil van God volbracht heeft.

10. Ik heb (Uwe) gerechtigheid verkondigd in een groote vergadering; zie! mijne lippen zal ik niet bedwingen, Jehova! Gij weet het, 11. Uwe gerechtigheid heb ik niet verborgen gehouden in het midden mijns harten; ik heb Uwe waarheid en Uw heil bekend gemaakt. ik heb Uwe goedheid en Uwe waarheid niet verheeld in een groote vergadering. 12. Onthoud, o Jehova! Uwe barmhartigheden niet van mij; Uwe goedheid en Uwe waarheid zullen mij bewaken.

10. *Ik heb (Uwe) gerechtigheid verkondigd.* Hier brengt David weder zijn dankbaarheid te berde met geen andere bedoeling dan om God uit te noodigen, dat Hij Zijne weldadigheid jegens hem blijve bewijzen. Want als God ons oproept, om dankbaarheid te betoonen, zoo dikwijls Hij zich milddadig jegens ons getoond heeft, dan is dat ook eene der redenen, waarom Hij niet ophoudt zichzelf gelijk te blijven, als Hij ziet, dat wij dankbaar dit alles vermelden. Ofschoon hij op de eerste plaats alleen het woord *rechtvaardigheid* plaatst, moet er toch de rechtvaardigheid Gods onder verstaan worden, die spoedig daarop genoemd wordt. Hij verzekert ook, dat hij niet alleen inwendig en in zijn eigen huis God getuigenis van zijn geloof gegeven heeft, maar dat hij ook Gods tolk geweest is in een plechtige samenkomst; zooals toen ook de geloovigen

met dankoffers hun godsvrucht plachten te toonen, als hun een bijzondere verlossing ten deel was gevallen. Want de *groote vergadering*, waarvan hij spreekt, ziet niet op een samenkomst op de markt of onder verkeerd gezelschap, maar op de wettige Gemeente, die toen, zooals wij weten, placht samen te komen in het Heiligdom. Daarom zegt hij ook, dat hij Gods rechtvaardigheid niet in zijn hart verborgen heeft gehouden, die openlijk tot onderlinge stichting moet verkondigd worden. En voorzeker! een ieder, die haar in zijn hart onderdrukt, zou wel met alle krachten Gods naam zelf willen begraven hebben. Hij neemt dan ook God tot Getuige hiervan, niet alleen, om zich te onderscheiden van de hypocrieten, die vaak met luiden mond den lof van God uitbazuinen zonder eenige gemoedsaandoening, maar om des te zekerder te bewijzen, dat hij ijverig en oprecht zich moeite gegeven heeft, om Gods lof te verhalen en bezorgd is geweest in geen enkel opzicht te kort te schieten, — daarom doet deze ernstige verzekering er aan denken, dat het een zaak geldt van geen klein gewicht. Want al heeft God onzen lof niet noodig, toch wil Hij om velerlei redenen, dat deze onderlinge oefening onder ons plaats heeft.

11. *Uwe gerechtigheid heb ik niet verborgen.* Men moet letten op de opeenstapeling van woorden, die hetzelfde moeten aanduiden. Want met de gerechtigheid Gods verbindt hij Gods waarheid, Zijn heil en Zijn medelijden. Waartoe anders dan om door meerdere titels en hoedanigheden Gods weldadigheid te vergrooten? Toch moeten wij er op letten, hoe zij onderling verschillen, omdat men daaruit op kan maken, hoe recht geschikt zij passen bij de verlossing, waarvan nu sprake is. Indien men deze vier zaken in hun volgorde wil plaatsen, dan verdient Gods *medelijden* een eerste plaats, waardoor alleen van God gezegd wordt, dat Hij Zich verwaardigt ons aan te zien. *Rechtvaardigheid* is Zijn voortgezette bescherming, waardoor Hij de Zijnen beschermt, en de welwillendheid, waarmede Hij ze koestert; — zooals ook reeds op een andere plaats aangetoond is. Opdat verder niemand twijfele, of zij wel voortdurend, gelijkelijk betoond wordt, volgt nu Zijn *waarheid*, — door welk woord wij er aan herinnerd worden, dat God Zichzelf gelijk blijft en dat Hij nooit moede is, om te helpen en nooit Zijn hand terugtrekt. Hoewel er eene stilzwijgende aankondiging van Zijne beloften in verborgen ligt; omdat niemand volkomen de gerechtigheid Gods zal vatten, die haar niet in het Woord zal omhelzen, waar zij getoond wordt. *Heil*, is het gevolg van Zijn gerechtigheid, omdat God

met Zijn genade en gunst de Zijnen blijft bezoeken, door hen zonder ophouden te helpen, totdat Hij ze behouden op vasten grond heeft gebracht.

12. *Onthoud, o Jehova! Uwe barmhartigheden niet.* Nog duidelijker zien wij, wat ik zooeven vermeld heb, dat David spreekt van zijn dankbaarheid, om God gunstig te laten blijven jegens hem, en dat hij zijnen mond geopend heeft, om Gods lof te bezingen, om terstond nieuwe danktonen te ontlokken; en daarvoor sluit juist de verkeerdheid van ons stilzwijgen de deur. Daarom moeten we letten op de manier van spreken, als David zegt de lippen niet gesloten te hebben, opdat God wederkeerig Zijn medelijden niet verhindere of tegenhoude, waaruit wij leeren kunnen, dat Gods goedheid altijd voor ons gereed zal staan, ja, als een onuitputtelijke bron ons toe zal vloeien, als onze ondankbaarheid haar loop niet mocht verhinderen. De *barmhartigheden*, waarvan hier gesproken wordt, beteekenen ongeveer hetzelfde als goedheid; in elk geval heeft David niet zonder reden dit woord gebruikt; maar het was, omdat hij anders niet genoeg kon doen, om Gods genade te verheffen; en vervolgens, omdat het wel waard was te wijzen op de bron van welwillendheid en goedertierenheid, als God namelijk door onze ellende bewogen wordt, om hulp te verschaffen. Daarna stelt hij de bewaring van zijn heil in Gods goedheid en trouw, omdat men noodzakelijk beginnen moet (gelijk ik even te voren gezegd heb) met de genaderijke gunst van God, zal Zijne milddadigheid ons kunnen bezielen. Maar, omdat wij God niet eerder jegens ons genegen vinden, voordat wij gelooven aan Zijne liefde, wordt terecht Zijn standvastigheid verbonden aan Zijn trouw in het bewaren Zijner beloften.

13. Want rampen zonder getal hebben mij omgeven, mijne ongerechtigheden hebben mij (in zoo grooten getale) aangegrepen, dat ik ze niet zien kon; zij gaan in aantal de haren mijns hoofds te boven, en mijn hart heeft mij verlaten. 14. Jehova! het behage U mij te verlossen; Jehova! haast U tot mijn hulp. 15. Laten allen beschaamd en schaamrood worden, die mijne ziel zoeken te verderven, laten zij achterwaarts keeren en beschaamd worden, die mijn kwaad zoeken; 16. laten

zij vernietigd worden tot loon van hun schande, die tegen mij zeiden: ha! ha!

13. *Want rampen zonder getal.* De zin in 't Hebreeuwsch drukt meer uit, dan wij in onze taal kunnen weergeven. Want hij zegt: Over mij, daarmede te kennen willende geven, dat hij niet alleen van alle zijden omringd was, maar ook dat een ophooping van rampen op zijn hoofd lag. Ondertusschen klaagt hij niet, dat hij geplaagd wordt òf ten onrechte òf boven de maat van zijn schuld, maar veelmeer bekent hij openhartig, dat hem het loon zijner zonden wordt uitbetaald. Want al beteekent het Hebreeuwsche woord, dat wij door *ongerechtigheden* vertaald hebben, ook straf, toch moeten wij den oorsprong van het woord niet vergeten. Omdat David namelijk de straffen, die hij ondergaat, vruchten of gevolgen van zijne ongerechtigheid noemt, ligt daarin een bescheiden beteekenis verborgen; en daaruit kunnen wij opmaken, met welk een groote zachtmoedigheid en onderdanigheid hij zich onderworpen heeft aan de oordeelen Gods, als hij door een groote menigte van rampen gedrukt daar tegenover lang en breed zijne ongerechtigheden uitmeet, om toch God maar niet te beschuldigen van eene al te groote gestrengheid. Als wij dan zien, hoe hevig David hier te kampen heeft, laten wij dan leeren, ook als wij zuchten onder de zwaarste rampen, ons smeekend te wenden met onze gebeden tot onzen Rechter. Daar komt nog bij, dat hij niet heeft willen aantoonen, dat hij stom was of gevoelloos als een steen, als hij verlaten of beroofd was van zijn hart. Want het is alsof hij zegt, dat hij niet alleen gebroken maar ook ontzield nedergelegen heeft. Dat verlaten zijn van zijn *hart* hebben we toch te verstaan van zijn vleeschelijke waarneming; omdat zijn volharding in het gebed een zeker bewijs was, dat zijn geloof nooit in hem is uitgedoofd geweest; maar toen hij, naar den mensch gesproken, zonder hulp en zonder kracht was, toen, zegt hij niet zonder reden, was zijn hart bezweken.

14. *Jehova! het behage U.* Het woord, dat David hier gebruikt, beteekent: Uit zuivere begeerte iets willen. Hij begeert dan ook bevrijd te worden door het gunstig medelijden Gods. Wat het haasten betreft, dat hij vraagt, daarover is op een andere plaats gesproken. Want al moeten wij, als God talmt, strijden tegen ons verdriet, toch vergunt Hij ons uit Zijn groote barmhartigheid deze manier van bidden, om Zich te haasten onzen wensch te voldoen. Als hij daarop naar gewoonte zijne vijanden daagt voor

de rechterstoel Gods, dan vindt hij in hun wreedheid en in hun onrechtvaardigen en misdadigen haat aanleiding en tevens vertrouwen, om op zijn bidden verhoord te zullen worden. Want hiervan moeten wij overtuigd zijn, dat, hoe onrechtvaardiger onze vijanden tegen ons te keer gaan en hoe vijandiger zij zich openbaren, God des te meer gezind zal zijn, om ons te helpen. En dat is geen geringe troost, dat het medelijden Gods strijd voert tegen hunne goddeloosheid, zoodat Hij meer bereid is, om hulp te bieden, naarmate deze meer zich opmaken, om schade toe te brengen.

Het is verder reeds meer dan ééns gezegd, door welke gedachten David gedreven werd tot zulke vervloekingen, en het is noodig te dezer plaatse te herinneren, dat niemand hem als voorbeeld nemen mag en als voorwendsel, om zijn toorn bot te vieren. Altijd zal de verkeerde ijver te veroordeelen zijn van die menschen, die hun vleeschelijke neiging volgen als een leidsvrouw in plaats van den ijver des Heiligen Geestes. — Wanneer hij wenscht, dat *zij vergaan mogen tot loon hunner beschaming*, dan is de beteekenis daarvan deze: Evenals zij alleen bedoeld hebben, om mij met schande te overladen en te bespotten; als ik geheel verward en verloren was, — dat zoo een even groote verwarring op hunne eigene hoofden mocht nederdalen. Want in het tweede lid duidt hij die bijzondere soort van verwarring nader aan, als hij hunne ijdele triumfliederen aanhaalt, waarmede zij een arm en ongelukkig mensch hadden geplaagd. En verder, evenals wij hieruit kunnen leeren, dat onzen vijanden hun loon wacht, wanneer zij ons zeer nauw op de hielen hebben gezeten, omdat God op hun eigen hoofd terug doet keeren, wat zij voor anderen hadden bedacht; — zoo moet ook deze zelfde wetenschap ons matigen en bedwingen, om zachtmoedig met onze naasten te handelen.

17. Laten allen, die U zoeken, zich verblijden en verheugen in U, en laten zij, die Uw heil beminnen, zeggen: Jehova zij altijd geprezen! 18. Ik nu ben ellendig en nooddruftig. Jehova heeft aan mij gedacht; Gij zijt mijn Hulp en mijn Bevrijder; o mijn God! vertoef niet.

17. *Laten allen, die U zoeken, zich verblijden.* Nu gebruikt hij nog een ander argument, dat hij ook op andere plaatsen vaak aanwendt, om verlossing te bekomen, niet omdat het noodig is

bewijsgronden aan te voeren tot overtuiging van God, maar omdat het zijn nut heeft ons geloof door zulke middelen te steunen. Omdat God derhalve door alle menschen en niet door een of twee wil gekend wezen als medelijdend te zijn, is het in zekeren zin een algemeene weldaad, zoo dikwijls Hij een der Zijnen verlost, — daarom moeten alle geloovigen het onmiddelijk op zichzelve toepassen, als zij in den persoon van één mensch opmerken, hoedanig God jegens allen wil wezen, terwijl Hij toch nooit Zichzelven ontrouw is. Hij toont dan ook aan niets voor zichzelven persoonlijk te vragen, wat ten slotte dan ook op de geheele Kerk kan toegepast worden. Daar wordt gevraagd, dat God alle heiligen mocht verblijden of hun gemeenschappelijk stof mocht geven tot vreugde, opdat zij zeker van Zijn hulp spoedig de toevlucht tot Hem nemen. Daaruit kunnen wij opmaken, dat God aan een ieder mensch in het bijzonder het bewijs schenkt van Zijne goedertierenheid jegens ons. Als hij ook nog spreekt van *het beminnen van Gods heil,* dan is het wel waard daarop te letten; omdat wij hieruit kunnen opmaken, dat dan in waarheid ons geloof eerst goed is, als wij onze verwachting en begeerte op niemand anders stellen dan op God alleen. Want, die zich alle geluk voorspiegelen in deze wereld, verachten en verwaarloozen het geluk, dat God beveelt van Hem te vragen. Het heeft dezelfde beteekenis als datgene, wat hij vroeger genoemd had met de uitdrukking: God te zoeken; omdat juist, zal iemand geheel van God willen afhangen en begeeren door Diens gunst gered te worden, hij dan alle ijdele verwachting over boord moet werpen en alle zinnen daarheen moet richten, dat hij de hulp van God verkrijgt.

Hier zijn wederom twee tegenstellingen op te maken. Onlangs heeft hij gezegd van de goddeloozen, dat zij zijn leven zoeken, nu schrijft hij aan de geloovigen een tegenovergestelde gezindheid toe, dat zij God zoeken. De dwaze opgewondenheid der eersten duidde hij aan met die woorden: ha! ha! maar de laatsten voert hij sprekende in: *Moge God altijd geprezen worden!*

18. *Ik nu ben ellendig.* In dezen slotzin vermengt hij een gebed onder zijn dankzegging; ofschoon het ook kan zijn, dat hij een gebed mededeelt, dat hij opstelde, toen hij in moeiten verkeerde. Bovendien kan het begin van het vers ook aldus vertaald worden: Al was ik ellendig en nooddruftig, toch heeft God aan mij gedacht. Want evenals de wereld een mensch veracht, hoe armer hij is, zoo stellen wij ons ook voor, dat God er zich niet om bekommert; maar wij moeten er om denken, dat

onze ellenden voor God geen aanleiding zijn, om niet meer voor ons te zorgen. Toch is het beter het aldus te lezen: Toen ik ellendig en nooddruftig was, heeft de Heere mijne moeite aangezien; zoodat hij juist door deze omstandigheid meer luister bijzet aan Gods genade. Want als God ons reeds vroeg met Zijne goedertierenheid voorkomt, en niet wacht totdat de tegenspoed ons in het nauw brengt, dan blijkt Zijne wilwillendheid jegens ons niet zoo duidelijk. Deze vergelijking zet dan ook geen geringe luister bij aan Gods genade, zooals die bleek bij de verlossing van David, als Hij zich verwaardigde Zijn hand uit te strekken naar een verworpen en bij de menschen verachten man, die van alle hoop en hulp was beroofd. Als David nu tot zulk een staat van ellende moest vervallen, dan is het geen wonder, wanneer gewone menschen vaak op dezelfde manier in de engte worden gebracht, om daardoor tot de ervaring en de erkentenis te komen, dat zij door Gods hand uit hun wanhopigen toestand gered zijn — Dit is de eenvoudige en natuurlijke beteekenis van Davids gebed: Heere! Gij zijt mijn hulp en mijn Bevrijder, vertoef daarom niet. Omdat het voor een twijfelend en wankelachtig gemoed moeilijk is tot God te naderen, schept hij gewoonlijk hoop uit zijn ervaring, en overtuigt hij zichzelven, dat het hem allerminst aan die hulp ontbreken zal, waardoor hij tot nog toe bewaard werd.

PSALM 41.

INHOUD: Omdat David zich zwaar door Gods hand zag gekastijd en benadeeld door onrechtvaardige beschuldigingen van menschen, alsof hij reeds bestemd scheen, om geheel te gronde te gaan; — versterkt hij zich tegen deze beproeving met den troost der gegronde hoop. Intusschen klaagt hij deels over de wreedheid, deels over de valschheid zijner vijanden. En al wil hij bekennen, dat hij een rechtvaardige straf ontvangt voor zijne zonden, toch beschuldigt hij hen van kwaadwilligheid, omdat zij een verdienstelijk man op schandelijke wijze kwellen. Ten slotte verbindt hij er eene dankzegging aan, dat hij door Gods genade gered is.

1. Een Psalm van David, voor den opperzangmeester.
2. Welgelukzalig is hij, die verstandig oordeelt over een

ongelukkige; ten dage des kwaads zal Jehova hem bevrijden. 3. Jehova zal over hem waken en hem bij het leven bewaren; hij zal voorspoedig zijn op de aarde, en Gij zult hem niet overgeven aan de begeerte zijner vijanden. 4. Jehova zal hem ondersteunen op het bed der smarte; in zijn krankheid hebt Gij geheel zijn leger veranderd.

2. *Welgelukzalig is hij, die, enz.* In 't algemeen meenen de uitleggers, dat hier de uitoefening van weldadigheid geprezen wordt, als men zorgt voor ongelukkige menschen, en ze helpt. Maar veel beter verklaren anderen de bedoeling van David, dat hij namelijk de rechtschapenheid prijst van hen, die met verstand en gematigdheid oordeelen over die menschen, die in het ongeluk geraakt zijn. Het Hebreeuwsche werkwoord laat ook geen andere opvatting toe. Maar tevens moeten wij er om denken, waarom David hen gelukkig noemt, die met verstand en een gezond oordeel de slagen Gods beschouwen, waarmede Hij Zijn dienstknechten bezoekt. Al eerder is gezegd, dat hij te kampen had met verkeerde oordeelvellingen, omdat velen het er voor hielden, dat hij een verloren man was, der wanhoop nabij, toen het ongeluk hem zoo zwaar vervolgde. Want zonder twijfel overkwam hem hier hetzelfde als den vromen Job, dien zijn vrienden voor een der grootste boosdoeners hielden, toen zij hem zoo gestreng door God zagen behandeld worden. En ongetwijfeld is dit een bijna algemeene fout, dat de meeste menschen hen verkeerd beoordeelen, die door ongeluk getroffen zijn. Want evenals de wereld in 't algemeen de rijke menschen en anderen, wien de fortuin toelacht, toejuicht, terwijl zij Gods gunst opmaakt naar een wisselvallig geluk; zoo ook bejegent zij de ongelukkigen met smaad en verbeeldt zij zich, dat deze door God gehaat worden, omdat Hij hen niet even edelmoedig spaart als de goddeloozen. Deze slechte en verkeerde manier van oordeelen heeft alle eeuwen door bestaan. Op allerlei plaatsen in de Schrift verkondigt God luid, dat Hij om verlerlei redenen de geloovigen in tegenspoeden beproeft: om ze te oefenen in geduld of om hunne vleeschelijke hartstochten te bedwingen of hunne vleeschelijke begeerten te verdrijven en te zuiveren, of om ze te vernederen of hen tot een voorbeeld te stellen, of om ze op te wekken, om het hemelsche leven te overdenken. Maar over 't algemeen vellen wij zonder

onderscheid te maken een te haastig oordeel en dompelen wij allen (om zoo te zeggen), die onder het een of ander kruis gebukt gaan, onder alle afgronden. Om nu zulk een onberadenheid tegen te gaan, zegt David, dat zij welgelukzalig zijn, die niet zulk een wreed en verkeerd oordeel vellen, maar met verstand onderscheid maken tusschen plaag en plaag, en daarom door de voorzichtigheid van den Geest die verkeerde aangeboren gestrengheid van het vleesch temperen. Zooeven noemde ik het voorbeeld van Job, dien zijn vrienden zonder aarzeling voor een goddeloos en beklagenswaardig mensch hielden, toen zij hem zoo aan de grootste rampen ten prooi zagen. Indien nu een rechtvaardig en menschlievend rechter een oordeel over zulk een schouwspel zou willen uitspreken, dan zou hij de voorzichtigheid toepassen, die David hier prijst. Laten wij derhalve, door dit getuigenis van den H. Geest gewaarschuwd, leeren, om al te haastig oordeel tegen te gaan. Met voorzichtigheid moeten wij oordeelen over onze in 't ongeluk gebrachte medebroeders, zoodat wij het goede blijven hopen van hun heil; opdat het niet gebeure, dat, wanneer wij onbarmhartig te vroeg hen veroordeelen, die onbillijke gestrengheid op onze eigene hoofden terugkeere. Vooral toch moeten wij er om denken, wat ik hierboven aangehaald heb, dat David bijna bezweek onder de kwaadaardige en valsche beschuldigingen en zich daarom met dezen troost toeruste, om niet te bezwijken onder de beproeving. Laten dan ook wij leeren, als de Satan soms tracht ons geloof aan het wankelen te brengen door de hoogmoedige oordeelvellingen der menschen, onze gedachten te vestigen op deze voorzichtigheid, opdat de wanhoop ons niet overvalle. Zie, dat is de eigenaaadige toepassing van de voor ons liggende waarheid.

Hij zal bevrijden ten dage des kwaads. Sommigen verbinden dit met den voorafgaanden zin; en die lezing zou aannemelijk zijn, indien het onderscheid, dat ik gemaakt heb, niet beter paste, terwijl ook het Hebreeuwsche accent hiervoor spreekt. Tenminste daaruit vloeit een gewichtiger waarheid voort, dat de Heere een Bevrijder zal zijn van de armen ten dage van hun tegenspoed. Eenigen meenen, dat David hier het goede afbidt voor de rechtschapene en gematigde menschen, alsof hij zeggen wilde: De Heere moge hun wederkeerig met barmhartigheid beloonen, als zij soms in het ongeluk geraken. Anderen houden het er voor, dat hier de woorden vermeld worden, waaruit men hun voorzichtigheid en rechtschapenheid zou kunnen opmerken. Toch falen beide meeningen (mijns inziens), als zij den zin hier lezen in den optativus. Hetzij David namelijk spreekt in zijn eigen

naam of in hun naam, met korte woorden beveelt hij de rechtvaardigheid aan, die door ons jegens ongelukkigen moet in acht genomen worden; al toont God namelijk voor een tijd Zich tegen hen gekeerd, toch zal Hij Zijn goedgunstigheid laten zien, zoodat ten slotte een vroolijker afloop gezien wordt, dan men zou kunnen opmaken op het eerste gezicht. Nu zien wij ook, hoeveel rijker en gewichtiger deze beteekenis is: dat men zijn heil van God verwachten moet, ook ten dage des kwaad, omdat niemand op eene andere manier van zijn smart verlost zou worden. Want niet alleen spoort de Geest de geloovigen aan tot zachtmoedigheid, zoo dikwerf zij hun broeders in het ongeluk zien, maar Hij wijst ook het middel aan tot leniging van onze smart, zoo dikwijls ons geloof door den tegenspoed aan het wankelen wordt gebracht.

3. *Jehova zal over hem waken.* Hij zet dezelfde gedachtengang voort, dat de Heere over een ongelukkige zal waken, als de wreede en onrechtvaardige menschen hem voor verloren beschouwen. Altijd toch moet de tegenstelling herhaald worden tusschen den dag des kwaads en de genade der verlossing. In denzelfden zin wordt er nog aan toegevoegd de weder herstelling in het leven, en het geluk op aarde. Want David wil zeggen, dat hij en alle geloovigen de levenshoop nog niet hebben uitgebluscht, al was hij ook den dood nabij. Wel zou het vreemd kunnen schijnen, dat hij zich een gelukkig leven op de wereld belooft; omdat het toch slecht met ons zou staan, wanneer ons niet elders een betere toestand wachtte. Maar, omdat velen aan hem gewanhoopt hadden, geeft hij terecht te kennen, dat hij toch nog zal blijven leven en wel niet zonder de duidelijkste blijken van Gods gunst. Met deze woorden sluit hij volstrekt niet buiten de hoop op een beter leven.

Wat hij dan zegt van *het bed der smarten,* dat heeft sommigen verleid tot een weinig vertrouwbare gissing (naar mijn inzien). Want als hij zonder nadere aanduiding spreekt van zijn smarten, dan heeft dat betrekking op een ziekte. Toch is het allerminst nieuw, dat de menschen, die bedroefd zijn van gemoed, zich op hun bed werpen en nederliggen, omdat de droefheid somtijds de menschen meer ternederslaat dan een ziekte. In elk geval is het duidelijk, dat David toen door een bijzonder zware ramp getroffen was, die als een bnitengewoon teeken kon gelden van Gods toorn.

In het tweede lid van het vers blijft nog een zekere moeilijkheid over. Want sommigen vatten het *veranderen van zijn leger* in dezen zin op, alsof God, om Zijn knecht eenige verlichting te

geven, een kussen onder hem geplaatst had, zooals men gewoon is met zieken te doen, opdat zij daardoor gemakkelijker kunnen *liggen.* Anderen zeggen (mijns inziens) beter, dat zijn bed gekeerd was, omdat dit een einde was van zijn ziekte, toen aan David de gezondheid terug werd gegeven; in dezen zin, dat, al lag hij nu bedroefd ter neder, dien de Heere onder het kruis wilde opkweeken, hij toch van de hand van dienzelfden God binnenkort een verlichting te wachten had, waardoor hij zijn krachten terug zou krijgen.

5. Ik zeide: O Jehova! wees mij genadig, genees mijne ziel; want ik heb gezondigd. 6. Mijne vijanden hebben kwaad van mij gesproken, (zeggende): Wanneer zal hij sterven en zal zijn naam uitgedelgd worden? 7. En als (iemand van hen) komt, om mij te bezoeken, spreekt hij valschelijk, zijn hart stapelt ongerechtigheid (op ongerechtigheid); als hij buiten gekomen is, dan zal hij er van spreken.

5. *Ik zeide.* In dit vers toont hij aan, dat hij allerminst naar vleierij van zichzelven gestreefd heeft te midden van zijn rampen, zooals de meesten zichzelf vleien en hun smart met ijdele troostredenen willen verzachten. En gewis! een ieder, die door Gods Geest bestuurd wordt, wordt door Zijn straffen tot inkeer gebracht en zal uit eigen beweging zijne zonden bekennen, en gelaten de terechtwijzingen van zijne broeders ontvangen, ja, die zelfs voorkomen door een vrijwillige bekentenis. Bovendien onderscheidt David zich door dit kenmerk van de goddelooze en wanhopige menschen, doordat hij smeekend bidt, dat hem de schuld vergeven worde en de toevlucht neemt tot de barmhartigheid Gods. Wel vraagt hij verlichting van straf; maar hij neemt zijn aanvangspunt hooger, namelijk dat hij vergiffenis moge verkrijgen en verzoend mag worden met God. Want zij keeren de orde om, zooals wij op een andere plaats gezegd hebben, die, een geneesmiddel wenschende voor hun uitwendige kwalen, op de oorzaak zelve niet letten; evenals iemand doet, die niet denkende aan zijn koorts, slechts zijn dorst zou willen lesschen. David echter, vóórdat hij een woord spreekt van de genezing van zijn ziel, zegt: *Wees mij genadig,* waaraan onmiddelijk verbonden moet worden, wat even daarna volgt: *want ik heb gezondigd.* Want hij erkent,

dat God terecht op hem verbolgen is, en dat Hij niet eerder gunstig gezind zal wezen jegens hem, voordat zijne zonden zijn weggenomen. Ik neem het Hebreeuwsche voegwoord „ki" in zijn eigenlijken, oorspronkelijken zin, en niet als een tegenstellend voegwoord, zooals sommigen willen. Hij begeert dan ook, dat God hem vergeeft, terwijl hij gezondigd heeft. Dan volgt pas de gezondheid, die er tusschen gesteld wordt als een gevolg der barmhartigheid, omdat David vertrouwt, verlichting te zullen verkrijgen van zijn ongeluk, wanneer eerst vergiffenis verkregen is.

6. *Mijne vijanden hebben kwaad van mij gesproken.* Spreken wordt hier genomen in den zin van: wenschen. Zooals reeds op een andere plaats gezegd was, roept hij door deze onwaardige daad gedreven God op, om Zijn medelijden te toonen, Die des te eerder geneigd is den ongelukkigen te hulp te komen, als Hij ziet dat zij onbarmhartig behandeld worden. En zoo spoort hij door zijn voorbeeld ons aan tot vertrouwen, omdat juist de woede der vijanden des te meer ons Gods gunst verzekert, hoe onrechtvaardiger die woede is. De vorm van het gebed toont ook aan, hoe wreed hun haat was, omdat die niet eerder verzoend kan worden dan met zijn dood en wel met een smadelijken dood. Want zij zouden wenschen, dat tegelijk met hem ook zijn naam verloren ging.

Wat in het volgende vers volgt slaat op zijn valsche vrienden. Want die er openlijk voor uitkwamen zijne vijanden te zijn, vervolgden hem in 't openbaar, hetgeen hij zoo pas heeft aangetoond. Nu voegt hij er een andere klacht aan toe, dat velen tot hem kwamen met een valsch gemoed, alsof zij zijne vrienden waren, die toch later hun venijn uitbraakten. Dit soort van vijanden is dan ook meer te vreezen, die hun vijandschap verbergen en bedekken, en zich er toch op toeleggen, om kwaad te berokkenen. Nadat hij dan ook geklaagd heeft over zijn openbare vijanden, daalt hij af tot zijn geveinsde vrienden, van wie hij zegt, dat zij met geen ander doel komen, dan om *valschelijk te spreken;* dat intusschen het bedrog in hun hart woedt, en dat zij zoodoende *ongerechtigheid (op ongerechtigheid) hoopen*; en dat zij dan toch hun trouweloosheid toonen, *wanneer zij naar buiten gegaan zijn.*

8. Allen, die mij haten, mompelen tezamen tegen mij, en bedenken kwaad tegen mij. 9. Een Belialsmisdaad kleeft hem aan en die nederligt zal niet komen, om op te staan. 10. Ook de man mijns

vredes, op wien ik vertrouwd heb, die mijn brood at, heeft de verzenen tegen mij verheven.

8. *Allen, die mij haten, mompelen tezamen, enz.* In het algemeen schijnt hij nu beide soorten van vijanden samen te vatten, zoowel die openlijk trachten hem te onderdrukken, als die onder den dekmantel van vriendschap op listige wijze hetzelfde beoogden. Hij zegt dan ook, dat zij allen, middelen beramen om hem te verdelgen, zooals goddelooze menschen met vele oorblazingen overal hun samenzweringen op touw zetten. Daarom voegt hij er het werkwoord *bedenken* bij, waarmede hij hun verkeerde en misdadige overleggingen te kennen geeft. Overigens blijkt uit het volgende vers, dat zij daarom zoo zijn ondergang beraamd hadden, omdat zij hem hielden voor een goddeloos mensch, die waard was duizend dooden te sterven. Zulk een trotsche opwelling kwam voort uit dat verkeerde oordeel, waarvan hij in het begin van den Psalm gesproken heeft. Zij zeggen dan ook, dat een *Belialsmisdaad* hem besloten houdt en als 't ware samenperst. Want dat is eigenlijk de beteekenis van het Hebreeuwsche werkwoord, ofschoon ik ook in de vertaling gevolgd heb, wat meer algemeen was aangenomen.

9. *Kleeft hem aan.* Als sommigen vertalen: zal zich op hem uitstorten, dan schijnt mij dit al te gezocht. Over het woord *Belial* hebben wij reeds gesproken in den 18en Psalm; omdat dan ook de taalgeleerden willen, dat het is samengesteld in het Hebreeuwsch uit twee deelen, namelijk „beli" en „jaal," wat dan beteekent: Niet opklimmen, vertaal ik het woord *Belial* op deze plaats door een onverzoenlijke misdaad, of een daad, waarvan geen terugkeeren mogelijk is; of iemand moest het liever op de ramp zelf willen laten slaan, alsof de vijanden zeiden, dat hij met een ongeneeslijk kwaad was behept. Hoe het ook zij, zij maken er uit op, dat God geheel vijandig is tegenover David, en dat Hij van geene verzoening wil weten, omdat Hij hem zoo gestreng straft. Want spoedig snijden zij alle hoop op een beter lot af met dit woord: *Hij zal niet komen, om op te staan.* Dat was geen geringe beproeving, dat de menschen over hem oordeelden, alsof hij tot straf ten doode gedoemd was, terwijl toch zijn geweten hem vrijsprak; — maar het heeft Gode zoo behaagt Zijn dienstknecht te beproeven, opdat hij tevreden met zijn rein geweten niet zou terugdeinzen voor eenige smaad der menschen. En Hij heeft ons door diens voorbeeld willen leeren het loon

der gerechtigheid elders te zoeken dan op aarde, omdat wij zien, met welk een verkeerde weegschaal de wereld de deugden en ondeugden vaak beschouwde.

10. *Ook de man mijns vredes.* David besluit de vermelding van zijn rampen hiermede, dat hij diezelfde trouweloosheid ook bij zijn voornaamsten vriend of ook bij meerderen ondervonden heeft. Want de verandering van het getal komt vaak voor bij de Hebreën, dat men van meerderen spreekt als van één. De bedoeling is dan deze: niet alleen de menschen in 't algemeen, of vreemden, met wie ik geen band van verwantschap had, maar de voornaamste van mijn vrienden, zelfs huisgenooten en familieleden, die ik tot mijn tafel en tot mijn huis heb toegelaten, overladen mij met smaad. De Hebreën noemen mannen des vredes aanverwanten en bloedverwanten, maar dat is een teeken van nog grootere vriendschap *het brood te eten* van David; want dat beteekent hetzelfde als dat hij hem een huisgenoot noemde. En wanneer nu iemand dit op wil vatten van een bepaald verrader, die met name bekend was, dan heb ik daar niet tegen.

De *verzenen verheffen* wordt (mijns inziens) genomen in figuurlijken zin voor op smadelijke wijze opstaan tegen een ongelukkigen man. Anderen vertalen het door geheime hinderlagen leggen, maar de eerstgenoemde beteekenis is beter; toen de goddeloozen David zagen wankelen of reeds ter aarde liggen, hebben zij van die gelegenheid misbruik gemaakt, om hem van terzijde en tevens op onbeschaamde wijze aan te vallen, en dat is een algemeen gebruik bij slechte en slaafsche naturen. Christus haalt deze plaats aan in Joh. 13 : 18 en past haar toe op den persoon van Judas. Men moet er dan ook wel om denken, dat, al spreekt David in dezen Psalm van zichzelven, hij toch niet spreekt als een op zichzelf staand persoon, maar als een, die den persoon van Christus vertegenwoordigt, omdat hij een gemeenschappelijk voorbeeld is van de geheele Kerk; en het is wel waard hierop te letten, opdat ieder onzer er zich op voorbereide, dat hij een dergelijk lot moet ondergaan. Want evenals zonder twijfel in Christus vervuld moest worden, wat in David een oorsprong vond, zoo moeten ook al Zijn leden hetzelfde ondervinden, dat zij niet slechts geplaagd worden door een heftigen en openlijken strijd, maar dat zij ook verraders binnen hunne muren hebben; zooals ook Paulus zegt dat niet alleen een uitwendige strijd, maar ook inwendige vreezen der Kerk boven zijn hoofd hingen.

11. Maar Gij, o Jehova! wees mij genadig; richt

mij op en ik zal het hun vergelden. 12. Hierin weet ik, dat Gij een welbehagen in mij vindt, omdat mijn vijand zich niet over mij verheugen zal. 13. Want mij aangaande, Gij zult mij ondersteunen in mijn oprechtheid en Gij zult mij tot in eeuwigheid niet doen wankelen voor Uw aangezicht. 14. Geloofd zij Jehova, de God Israëls van eeuwigheid. Amen, ja, Amen.

11. *Maar Gij Jehova.* Wederom put hij uit de onrechtvaardige wreedheid zijner vijanden een soort verzekerdheid in zijn gebed. Daar is hier namelijk eene verzwegene tegenstelling tusschen God en de menschen; alsof hij zeggen wilde, omdat er in de wereld geen hulp of bijstand overblijft, ja, er overal een buitengewone wreedheid wordt aangetroffen; zult Gij althans, o Heere! met Uwe barmhartigheid ons tegemoet komen; en dit middel moet door alle ongelukkigen ter hand genomen worden, als de wereld hen onrechtvaardig vervolgt, opdat zij niet alleen zich bezighouden met het beweenen van het hun aangedane onrecht, maar hunne belangen aan God opdragen en zij des te meer hunne harten tot God alleen verheffen, hoemeer Satan tracht hun aan het wankelen te brengen en ze te verleiden. Andermaal zoekt hij dus de oorzaak van zijn herstel in het medelijden Gods.

Wat hij echter dan laat volgen van die wraak, dat schijnt wel wat vreemd. Want als Hij nog maar kort geleden naar waarheid en in oprechtheid beleden heeft, dat hij naar verdienste gekastijd werd, waarom schenkt hij dan aan anderen geene vergiffenis, zooals hij die voor zichzelven vraagt? Dat zou tenminste een verkeerd gebruik maken zijn van de genade Gods, om niet evenzeer als Hij barmhartig te zijn, terwijl Hij ons toch verlost heeft. Daar komt nog bij, dat het geen bewijs geweest was van nederigheid of ootmoed, om nog op wraak te zinnen te midden van doodsgevaar. Maar twee dingen moeten hier wel in het oog worden gehouden, dat David niet iemand was uit het gemeene volk, maar een koning, die van Godswege met Zijn macht was toegerust; en dat hij vervolgens niet uit een vleeschelijke hartstocht, maar uit kracht van zijn ambt aan zijn vijanden de straf verkondigt, die zij verdiend hebben. Indien iemand derhalve, wanneer hij wraak neemt op zijne vijanden, het voorbeeld van David te berde wil brengen, dan moet eerst gelet worden op het onderscheid

tusschen de personen en daarna worden bezien of wij door een zelfden ijver worden bezield, ja of wij door denzelfden Geest worden bestuurd. Omdat David koning was, kon hij volgens zijn recht de wrake Gods uitoefenen, maar ons zijn de handen gebonden; in de tweede plaats, was hij met zulke reine en oprechte aandoeningen vervuld, omdat hij den persoon van Christus voorstelde, zoodat hij hier niet toegaf aan zijn toorn, maar getrouw de roeping vervulde, welke God hem opgelegd had. Ten slotte heeft hij op dezelfde manier het rechtvaardig oordeel Gods uitgeoefend, waarop het ook ons geoorloofd is te bidden, dat de Heere zelf de straf verhale op de goddeloozen. Want, omdat wij niet met het zwaard gewapend zijn, past het ons de toevlucht te nemen tot den hemelschen Rechter, en met een onderworpen gemoed te vragen of Hij zich als onze Rechter wil openbaren; ook moeten wij er ons voor wachten, dat wij den teugel des Geestes niet van ons werpen en onberaden onze begeerten en gebeden vrij laten gaan. Wat David betreft, zijne roeping ondersteunde hem in zulk eene mate, dat hij de oproerigen dwong hem gehoorzaam te zijn en dat hij als dienstknecht van God het recht had alle misdadigers te straffen.

12. *Hierin weet ik.* Reeds is hij gekomen tot de dankzegging; indien wij er niet meer voor zijn den tijd van het werkwoord te veranderen en het aldus te verbinden met het voorafgaande vers: Hierin zal ik herkennen, dat Gij mij genadig zijt, indien Gij het niet zult dulden, dat mijne vijanden juichen; maar het is beter dit op te vatten als eene dankzegging. Want, nadat hij zijne gebeden medegedeeld heeft, schrijft hij zijne redding toe aan God en verhaalt hij, dat dit een duidelijke en bijzondere weldaad van God is. Vaak toch zal het voorkomen, dat iemand uit een gevaar gered wordt, die toch Gode daarvan geen dank weet. Bovendien wordt het welbehagen Gods niet zoozeer gekend uit een bloote ervaring als wel uit Zijn woord. Het antwoord is gemakkelijk te geven, dat David namelijk niet van zijn geloof beroofd was, maar dat hij, om dit geloof te bevestigen, die hulpmiddelen heeft aangegrepen, die God in Zijn Woord daaraan heeft toegevoegd. Voeg er nog bij, dat hij niet alleen die algemeene gunst schijnt aan te duiden, die God aan alle geloovigen bewijst, maar vooral die bijzondere genade, waardoor hij tot koning verkozen was; alsof hij wilde zeggen: Heere! ik wordt al meer en meer bevestigd in het vertrouwen, dat Gij U verwaardigd hebt mij aan te nemen, om de eerstgeborene te zijn onder de koningen der aarde. Hij past namelijk dit hulpmiddel

van God, waardoor hij bevrijd was van éénc ramp, toe op den geheelen staat van zijn rijk.

13. *Want mij aangaande, Gij zult mij ondersteunen in mijne oprechtheid.* Sommigen verklaren dit in dezen zin, dat God aan David de hand der hulpe gereikt heeft, omdat David de oprechtheid heeft beoefend. Maar dat zou niet overeenkomen met de voorafgaande beteekenis, waar hij bekend heeft, dat hij naar verdienste gestraft werd; en al was zijn ongeluk een oorzaak tot hoogmoed voor zijne vijanden, toch is het niet waarschijnlijk, dat deze er de oorzaak van waren; daarom zou het geen zin hebben daartoe melding te maken van zijn oprechtheid; want dan eerst wordt van den Heere gezegd, dat Hij let op onze oprechtheid, als Hij ons beschermt tegen het onrecht der menschen. Daar moet dan ook een andere bedoeling gezocht worden. En dan kan het woord oprechtheid of volkomenheid zoowel slaan op zijn lichaam als op zijn ziel. Ik zal ongedeerd blijven, want Gij zult mij ondersteunen en herstellen. Toch schijnt hij de genade Gods verder uit te breiden, alsof hij, niet slechts éénmaal door Zijn hand, zeide, ondersteund te zijn, maar, zoolang als hij in voorspoed geleefd heeft, zijn heil altijd door Diens hand ondersteund was. Indien iemand het liever van zijn godsvrucht of zijn heilige en oprechte begeerte wil verstaan, wat zeer goed gebeuren kan, dan verheft David zich niet alleen op zijn reeds vervlogen leven, maar dan verhaalt hij, dat hij in de beproeving zelf niet is afgeweken van de vreeze Gods, al hebben ook Satan en de goddeloozen beproefd zijn geloof aan het wankelen te brengen. Dan zou hij op deze wijze zijn geduld te berde hebben gebracht, omdat hij namelijk, toch van den rechten weg niet was afgeweken, al was hij heftig ontroerd en bewogen. Maar indien men dezen zin wil volgen, dan moet men er wel op letten, dat kort daarop deze weldaad aan God wordt toegeschreven, dat David onoverwinnelijk is blijven staan en de aanvallen der beproevingen dapper doorgemaakt heeft. Indien hij nu spreekt van den uitwendigen staat, dan zal ook het verband hiermede goed overeenkomen, dat God geen einde zal maken aan Zijne genade, voordat Hij Zijne dienstknechten tot aan het einde behouden ziet. Daar wordt dan ook gezegd: dat *zij niet wankelen zullen voor Zijn aangezicht;* want evenzeer als Hij hen beschermt, dat Hij door duidelijke teekenen Zijn Vaderlijke zorg jegens hen toont, zoo ook kan men zeggen, dat Hij Zijn gelaat voor hen verbergt, als Hij de Zijnen schijnt te vergeten. Hij versterkt en herhaalt dan ook in het laatste vers de dankzegging, waarvan hij onlangs gesproken had en als hij

Hem met name *Israëls God* noemt, dan getuigt hij, dat het Verbond met Zijne vaderen gesloten, in zijn hart is gegrift, omdat zijne redding uit deze bron was voortgekomen. Het dubbele *Amen* is gebruikt tot versterking, om alle geloovigen meer op te wekken tot verheerlijking van God.

PSALM 42.

INHOUD: In de eerste plaats toont David aan, dat hem, als vluchteling voor Saul's woede niets zoo zwaar was gevallen als dat hij verhinderd was, om op te gaan naar Gods heiligdom, omdat hij den dienst van God verkoos boven alle aardsch genot. Daarna vermeldt hij welk een moeilijke strijd hij gehad heeft, om niet tot wanhoop te vervallen. Om zijn hoop te versterken lascht hij er een gebed en eene overdenking van Gods genade tusschen in Ten slotte herhaalt hij de inwendigen strijd, dien hij had tegen zijn droefheid.

1. Voor den opperzangmeester, een onderwijzing
voor de kinderen van Korach. 2. Gelijk een hert
schreeuwt tot de waterstroomen, zoo schreeuwt mijne
ziel tot U, o God! 3. Mijne ziel heeft gedorst naar
God, naar den levenden God; wanneer zal ik ingaan,
om te verschijnen voor Gods aangezicht? 3. Mijne
tranen zijn mij geweest tot brood, dag en nacht,
wanneer dagelijks tot mij gezegd werd: Waar is
uw God?

1. *Voor de kinderen van Korach.* Omdat er de naam van David niet boven geschreven staat, meenen velen, dat de kinderen Korachs er de vervaardigers van zijn, maar mij kan dat op geene manier behagen. Want, daar hij vervaardigd is op den persoon van David, waarvan wij weten, dat hij boven alle anderen met den Geest der profetie vervuld is geweest, wie kan dan gelooven, dat een ander het voor hem heeft geschreven en opgesteld? Hij was de algemeene leeraar der Kerk en een bijzonder orgaan van

den Geest; hij had aan de Levieten, waarvan de kinderen Korachs een deel uitmaakten, andere Psalmen bevolen te zingen; waartoe zou het dan noodig zijn van hen te leenen, wat hij zelf veel beter vermocht te doen. Ik voor mij houd het er dan ook voor, dat daarom de kinderen Korachs genoemd worden, omdat de Psalm als een soort van schat aan hen werd toevertrouwd, zooals wij weten, dat nu eens deze en dan gene uit de zangers gekozen werden als bewaarders der Psalmen. En dat nu Davids naam verzwegen wordt, is hierbij volstrekt geen bezwaar, omdat wij zien, dat hetzelfde gebeurt bij andere Psalmen, waarvan hij toch zonder twijfel als de vervaardiger kan worden genoemd. Wat het woord „maschkil" betreft, wij hebben iets ervan gezegd bij Psalm 32. Wel stem ik toe, dat dit opschrift er niet altijd boven geschreven wordt, zoo dikwijls David verhaalt, dat hij door de roede Gods gekastijd is; maar toch moet het de aandacht trekken, dat het eigenaardig past bij die kastijdingen, waarvan de bedoeling is de kinderen Gods op te voeden, als zij niet genoeg voordeel trekken van de waarheid. — Ook wat den tijd van vervaardiging betreft, stemmen niet allen overeen. Want sommigen willen, dat David hier klaagt over zijn ramp, toen hij door zijn zoon Absalom verdreven was. Ik voor mij echter hel (als ik mij niet bedrieg) op goede gronden tot een tegenovergesteld gevoelen over. Want de opstand van Absalom was terstond beslecht, zoodat deze althans David niet lang terug heeft gehouden, om op te gaan naar het Heiligdom. En hij beweent hier juist een langdurige ballingschap, waaronder hij bijna bezweken was. Want in het derde vers beschrijft hij geen droefheid van weinige dagen, het geheele verband zelfs toont duidelijk aan, dat hij lang in dien ellendigen toestand verkeerd heeft, waarvan hij spreekt. Als sommigen tegenwerpen, dat onder de regeering van Saul geen sprake geweest is van de Arke des Verbonds, zoodat het niet waarschijnlijk zou zijn, dat David toen heilige koorzangen heeft uitgevoerd, — dan staat dat nog niet zoo vast. Want ofschoon Saul God slechts vereerde uit plichtsgevoel, wilde hij toch niet gaarne voor een heiden doorgaan. En David heeft elders duidelijk aangetoond, dat hij vooral op feestdagen de heilige samenkomsten bijgewoond heeft. Dat zullen wij tenminste zien in Psalm 55 : 15, Wij zijn tegelijk en gezamenlijk gegaan naar het huis Gods," — en die Psalm behoort thuis in Sauls tijd.

2. *Gelijk een hert schreeuwt.* Deze twee verzen behelzen niets anders dan dat David de voorkeur gaf aan een vrijen toegang toegang tot het Heiligdom boven alle gemakken, rijkdom, genot

en eer, om zijn geloof en godsvrucht te voeden en te verzekeren door de voorgeschreven oefeningen in de Wet. Want als hij zegt, dat hij *schreeuwde tot God*, dan moet dat niet verstaan worden eenvoudig in den zin van branden van liefde en verlangen naar God; maar dan moet in gedachte komen, hoe God ons tot Zich trekt en door welke middelen Hij onze gedachten hemelwaarts heft. Want Hij beveelt ons niet onmiddelijk tot Hem op te klimmen in den Hemel, maar, gedachtig aan onze onmacht, daalt Hij zelf uit den Hemel tot ons af. David schreeuwde derhalve tot God, in de overtuiging, dat de weg voor hem gesloten was, omdat hij afgescheiden was van den openbaren eeredienst, want dat is een middel tot heilige gemeenschap met God; niet dat de ceremoniën zelf ons met God verbinden, maar, omdat het godvruchtige oefeningen zijn, die onze zwakheid noodig heeft. Terwijl David nu als een balling van het Heiligdom verwijderd leeft, is hij evenzeer beangst, alsof hij van God zelf was vervreemd. Wel houdt hij niet op toch zijne gebeden hemelwaarts te zenden, ja, zelfs naar het Heiligdom, maar bewust van zijn zwakheid droeg hij met smart, dat hem de weg was afgesloten, waarlangs de geloovigen tot God komen. En door dit voorbeeld wordt de hoogmoed van die menschen den bodem ingeslagen, die deze hulpmiddelen zorgeloos voorbijgaan, ja zelfs trotsch verachten, alsof het in hun macht stond in één oogenblik op te vliegen en den hemel binnen te dringen, terwijl zij dan meenen David te overtreffen in ijver en liefde. Toch bleef de profeet niet staan bij de stoffelijke dingen; maar omdat hij wist, dat hij geen vleugels had om te vliegen, gebruikte hij ladders om daarmede tot God te kunnen opklimmen.

Het beeld van het *hert* drukt de hevigheid van zijn verlangen uit. Als sommigen meenen, dat de herten verlangen naar de rivieren, om van hunne vermoeidheid genezen te worden, dan is dat al te bekrompen. Wel beken ik, dat zij nieuwe krachten verkrijgen door zich in de rivier te werpen, wanneer een jager hen in het nauw brengt of de honden hun op de hielen zitten; maar, het is ook bekend, dat de herten in bepaalde gedeelten van het jaar door een onverdraaglijke hitte meer nog uit dorst naar de wateren hijgen; en ik meen, dat de profeet dezen dorst bedoelt; hoewel ik daarover niet strijden wil.

Het volgende vers bewijst nog duidelijker, wat ik gezegd heb, dat David niet eenvoudig spreekt van de tegenwoordigheid Gods, maar met een bepaalde aanleiding, omdat hij zich voor oogen brengt den Tabernakel, het Altaar, de offeranden en andere plechtigheden, waardoor God bewezen had Zijn volk nabij te zullen

wezen; en daarom moesten de geloovigen daar een begin maken, wanneer zij God wilden ontmoeten, niet om zich daaraan te blijven hechten, maar, om, gesteund door de uitwendige teekenen den lof van God te zoeken, die op zichzelf verborgen is. Als wij derhalve de bewijzen van Gods tegenwoordigheid gegrift vinden in Zijn woord of in uiterlijke teekenen, dan mogen wij met David zeggen, dat daar het *aangezicht van God* aanwezig is, als wij maar met een rein gemoed hem geestelijk trachten te zoeken; maar, wanneer wij ons Gods tegenwoordigheid op een andere wijze voorstellen, dan Hij zich geopenbaard heeft in Zijn Woord en in de heilige teekenen of een grove en aardsche voorstelling maken van Zijn hemelsche majesteit, dan scheppen wij ons zuivere droombeelden, die den lof van God verkleinen en Zijn waarheid veranderen in leugen.

4. *Mijne tranen zijn mij geweest.* Hij verhaalt nu een andere oorzaak van zijn smart, waarmede goddeloozen en kwaadwilligen zijn gemoed pijn aandeden. Zonder twijfel heeft de Satan zich van dergelijke aantijgingen bediend, om hem des te meer te verbitteren: wat wilt gij? Ziet gij niet, dat ge van God verworpen zijt? Hij wil toch in Zijn tabernakel aangebeden worden en daarin zijt gij verhinderd te komen en daarvan zijt ge als een balling verwijderd! Die aanvallen waren heftig genoeg, om het geloof van een heilig man aan het wankelen te brengen, als hij niet door een bijzondere kracht des Geestes gesteund krachtig daartegen gestreden had. Het blijkt dan ook, hoe ernstig hij hierdoor getroffen was. Vaak toch zal het gebeuren, dat wij ontroerd worden, terwijl wij toch niet nalaten te eten en te drinken; maar als iemand vrijwillig zich van spijze onthoudt, dan geeft hij zoozeer aan zijn tranen den vrijen loop, dat hij zich in zijn dagelijksch voedsel te kort doet, dan is hij nooit zonder droefheid; en dan blijkt daaruit wel, dat hij op niet geringe wijze geplaagd wordt. David zegt dan ook, dat hij nergens meer troost in gevonden heeft dan in zijn tranen, en dat hij zoo daaraan was overgegeven, evenals de menschen behagen scheppen en zich voeden met brood; en dat wel elken dag en niet maar voor een korten tijd. Wij moeten er dan ook om denken, zoo dikwijls de goddeloozen het ons moeilijk maken en ons verwijten, dat God tegen ons is, dat zij door den Satan er toe aangezet worden, om ons geloof aan het wankelen te brengen; en dat er daarom geen gelegenheid is, om ons over te geven aan een onbezorgd leven, als wij met zoovele gevaren te strijden hebben en daardoor verontrust worden. Daar komt ook nog een andere reden bij om zoo gesteund te zijn,

omdat de goddeloozen spotten met den naam van God, want als zij ons geloof belachelijk willen maken, doen zij dat niet, zonder God te beleedigen. Indien wij derhalve niet van ijzer zijn, dan moeten wij door een allerhevigste smart gewond worden.

5. Als ik daaraan gedenk, dan stort ik mijn ziel in mij uit, want ik placht mede te gaan met het getal der menschen, terwijl ik ze leidde tot aan het huis Gods, met een stem van vreugdegezang en van lof, onder de feestvierende menigte. 6. Verwacht God, want ik zal Hem nog bekend maken, de verlossingen Zijns aangezichts. 7. Mijn God! Mijne ziel is nedergebogen in mij, als ik aan U gedenk uit de streek van den Jordaan en Hermon, van den berg Mizar.

5. *Als ik daaraan gedenk* Dit vers is eenigszins duister door de verschillende tijden der werkwoorden. Toch twijfel ik niet of de natuurlijke beteekenis is deze, dat David uit de vergelijking, die hij gemaakt heeft, meer reden tot droefheid heeft gevonden, omdat hij de herinnering mededeelt aan zijn vroegeren toestand; de herinnering toch aan den vroegeren tijd heeft niet weinig invloed er op gehad, om zijn smarten te vermeerderen, immers nu mist hij den tempel, terwijl hij een leidsman en aanvoerder geweest was voor anderen, om de heilige samenkomsten bij te wonen. Wij weten, hoe zij, die van hun prilste jeugd aan gewoon zijn smarten te lijden, verhard worden en het voortdurend smart lijden brengt ook een zekere hardheid in ons teweeg; daarom is het geen wonder, indien David, die niet iemand geweest was van het lage volk, maar nog slechts kort geleden den voornaamsten rang had bekleed onder de geloovigen, te heviger gekweld werd, toen hij zag, dat hij geheel verlaten was en zelfs de geringste plaats voor hem niet openstond. Daarom verbind ik het woord *daaraan* met de daarop volgende mededeeling, namelijk dat David zich herinnerde, dat hij gewoon was mede op te gaan met het getal der vromen en ze te leiden naar het huis Gods.

Zijn ziel uitstorten, verklaren sommigen als een beeldspraak voor: Zijn droefheid uitstorten; volgens anderen beteekent het hetzelfde als: Zich bijzonder verheugen Maar mij komt het meer voor, dat David wil zeggen, dat zijn aandoeningen waren versmolten, hetzij dan van vreugde of van droefheid. Want de ziel van een

mensch, die zich staande houdt, zoolang hij zijn levenskracht nog bezit, wordt door een buitengewone aandoening opgelost en als 't ware uitgedoofd. Hij wordt dan ook gezegd zijn ziel uit te storten, die zichzelf niet meer meester is, maar wiens zinnen verstrooid zijn en vervloeien; alsof David wilde zeggen, dat zijn ziel van droefheid versmolt en bezweek, als hij overdenkt, waarvan hij beroofd is. Indien men het wil opvatten van de vreugde, dan zal de overeenkomst in dezen zin zijn: Het was mij vroeger zóó liefelijk de reien van het volk aan te voeren naar het Heiligdom, dat mijn ziel van vreugde bezweek en ik mijzelf niet was; en indien datzelfde voorrecht mij nog ten deel viel, dan zou ook dezelfde vreugde mijne zinnen vervoeren. Toch zeggen wij dit niet, omdat wij meenen, dat David zooals de meeste menschen, van droefheid verteerd was, maar, omdat hij uit zijn tegenwoordig ongelijk het besluit trok, dat God op hem toornde, laat hij zich vromelijk dit kruis welgevallen, daar hij toch door eigen schuld Gods toorn over zich heeft ingeroepen. En al laten wij deze reden nog ongemoeid, wij zien toch, waarover zijn smart liep. Want, terwijl hij onder zoovele persoonlijke rampen gebukt ging, kwelt hij zich alleen over het Heiligdom, om daardoor te toonen, dat hij liever zijn leven wil verliezen, dan verbannen zijn van het aanschouwen van God, en zoo past het ook ons, onze aandoeningen te regelen, dat onze vreugde namelijk gelegen is in het beschouwen van Gods Vaderlijke gunst; en dat als oorzaak van onze smart moet gelden, wanneer wij Hem als vijand hebben. Want dat is de droefheid naar God, waarvan Paulus spreekt in 2 Cor. 7 : 10.

Met het woord *getal*, wat de Hebreeën „sach" noemen, heeft David ongetwijfeld de reien bedoeld; want, als zij op de feestdagen naar den Tabernakel gingen, dan liepen zij niet dooreen of in verwarring, maar in bepaalde reien of gezelschappen.

6. *Waarom buigt gij u neder, o mijne ziel?* Hieruit blijkt, dat David hevig te strijden gehad heeft met zijn verdriet, om niet te bezwijken onder de beproeving. Maar laten wij niet vergeten, dat hij een zwaren en moeilijken strijd gehad heeft, vóórdat hij er als overwinnaar uit te voorschijn trad; ja, dat hij niet slechts één aanval of gevecht ten einde gebracht heeft, maar verscheidene malen in nieuwen strijd gewikkeld werd. En het is geen wonder, dat hij zoozeer ternedergeslagen was, omdat hij geen enkel bewijs van Gods gunst ontving. Verder doet David zich hier aan ons voor als verdeeld in twee deelen. Want terwijl hij zich geloovig verlaat op de beloften Gods, toegerust met den Geest der

onoverwinnelijke kracht, verzet hij zich tegen de aandoeningen van zijn vleesch, om ze te bedwingen, en bestraft hij tegelijk zijne weekhartigheid. Ofschoon hij dan ook te strijden heeft met den Satan en de wereld, treedt hij toch niet onmiddelijk of openlijk tegen hen op, maar kiest hij liever zichzelven als tegenpartij. En het is wel de beste manier, om den Satan te overwinnen, dat wij niet buiten onszelven gaan, maar dat wij inwendig den strijd aanbinden tegen onze eigene hartstochten. En wel moeten wij er op letten, dat David bekent, dat zijn ziel was neergebogen. Want als onze zwakheden opkomen als een vloed, dan zijn wij reeds van schrik verslagen, omdat wij meenen, dat het gedaan is met ons geloof en dan durven wij zelfs de hand niet uit te strekken tot den strijd. Zoo dikwerf derhalve deze lafhartigheid ons overvalt, laten wij er dan om denken, dat dit een algemeene strijd van de geloovigen is, om onze eigene aandoeningen te bedwingen en vooral te strijden tegen ons klein geloof. Verder worden hier twee ondeugden genoemd, onderscheiden in soort, die toch tegelijk onze harten in beslag nemen, namelijk: Verslagenheid en onrust. Want als wij van schrik ter aarde vallen, dan doet tegelijk de onrust ons murmureeren. Het middel tegen beiden wordt er dan ook aan toegevoegd, namelijk de hoop op God, die in de eerste plaats teweeg brengt, dat wij weer moed scheppen onder de grootste stormen, en daarna ons tot geduld en rust stemt. — Vervolgens drukt David de kracht en de natuur van die hoop het beste uit met deze woorden: *ik zal nog bekendmaken;* om namelijk onze gedachten verder af te leiden tot de beschouwing van zijn verborgen gunst. Want met dat woord „*nog,*” bekent hij, dat op dit oogenblik zijn mond gesloten is, om Gods lof te bezingen, omdat hij van alle kanten in het nauw gebracht wordt; en desniettemin strekt hij zijne verwachting uit tot een verre toekomst. En, om van zijn tegenwoordige droefheid verlost te worden, belooft hij zich iets, wat niet voor de hand ligt, en toch verzint hij niets uit eigene beweging en zonder nadenken, maar steunende op de beloften Gods, bezielt hij zich niet alleen met een goede verwachting voor de toekomst, maar staat hij zelf borg voor een zekere verlossing. Want wij zullen bij onze broeders geen geschikte getuigen zijn van Gods genade, als wij haar niet eerst in onze eigene harten hebben ondervonden.

Het voegwoord, dat nu volgt, kan op verschillende wijzen verklaard worden. De meeste uitleggers verstaan er onder „voor,” om de stof of de oorzaak der dankzegging aan te duiden. En dat neem ik gaarne aan. Ofschoon de zin niet slecht zal passen

als wij op zichzelf lezen: dat *de verlossingen zijn van het aangezicht van God;* want, zoodra God ons wil aanzien, staat onze verlossing reeds vast. Want het aangezicht van God wordt genomen als een verklaring van Zijn gunst, omdat dan Zijn aangezicht zich vriendelijk aan ons vertoont, terwijl de tegenspoeden, dat omfloersen of verduisteren.

7. *Mijn God.* Indien men er niets wil tusschenvoegen, dan zal het vers bestaan uit twee onderscheidene zinnen. Want woordelijk staat er aldus: Mijn God! mijn ziel is neergebogen in mij, daarom zal ik uwer gedenken, enz. Maar de meeste uitleggers verklaren: Daarom, omdat; om zoo de oorzaak aan te geven. En, gewis, zal dit ook het beste passen, dat David, zoo dikwijls hij in het land van de Jordaan, zijn ziel opwekte tot een herinnering aan het Heiligdom, — daardoor zijn droefheid zag vergroot. En indien men dan toch het vers wil verdeelen; dan zal men moeten bedenken, dat David in zijn ballingschap zich God niet te binnen brengt met het doel zijn smart te voeden, maar meer om die te lenigen. Want hij heeft niet gedaan als die menschen, die slechts troost vinden in het vergeten van God; maar, terwijl hij door Zijn hand gewond is, erkent hij toch den Geneesheer. Zoo zouden de woorden dezelfde beteekenis hebben, alsof hij gezegd had: Al ben ik nu als een balling van den Tempel verwijderd en schijn ik een vreemdeling te zijn in den dienst van God; toch zal dit niet verhinderen, om op Hem te letten; want al ben ik verwijderd van de offeranden, die nuttig voor mij zijn; van Zijn woord heeft Hij mij toch niet beroofd. Omdat echter de eerste beteekenis meer algemeen aangenomen is, schijnt het meer als een nadere verklaring er aan toegevoegd te wezen en wil ik daarvan niet afwijken. David klaagt dan ook, dat zijn ziel door droefheid overstelpt is, omdat hij zich buiten de Kerke Gods ziet gesloten. Daar ligt hier namelijk een stilzwijgende tegenstelling in verborgen; alsof hij zeggen wilde, dat hij niet zoozeer gekweld werd door verlangen naar zijn huisvrouw of zijn huis of eenige van zijne bezittingen, als wel door deze zorg alleen, dat hij zich verhinderd zag, om God te dienen in Diens huis. Hieruit kunnen wij leeren, dat wij toch ijverig onze gedachten moeten opscherpen, om God nooit uit het oog te verliezen, al missen wij de hulpmiddelen, die God heeft ingesteld, om ons geloof en godsvrucht op te bouwen. Maar hier moeten wij vooral op letten, zooals wij in het vorige vers gezien hebben, dat David als een dapper held met zijn eigene hartstochten gestreden heeft, en dat dus daaruit nu blijkt, op welke manier hij zonder

ophouden volhard heeft; doordat hij namelijk zijn toevlucht genomen heeft tot Gods hulp als tot een heilig toevluchtsoord. En, voorzeker! als de overdenking van Gods beloften ons niet aanspoort tot het gebed, dan zal deze op zichzelf niet in staat zijn ons te bewaren. Want hoe zou het mogelijk zijn, als God met Zijn kracht ons niet te hulp kwam, zoovele verkeerde gedachten te verdrijven, die elk oogenblik zich binnen in ons opdoen? Want de ziel van een mensch is als een werkplaats des Satans, om op duizend manieren ons tot wanhoop te brengen. Daarom ging David terecht, toen hij met zichzelf te strijden had, over tot bidden, en riep hij God aan, om getuige te zijn van zijn smart.

Onder *de streek van de Jordaan* wordt de streek verstaan, die met het oog op Judea over de rivier lag; wat nog beter wordt aangeduid met den naam van *Hermon.* Dit woord staat in het meervoud en daarmede wordt gedoeld op een lange reeks van bergen, met verschillende toppen, en met voordacht heeft hij het meervoud gebruikt, omdat de vrees hem van den eenen top naar den anderen deed dwalen.

Velen vertalen *Mizar* door klein, en willen het dan in stilte vergeleken zien met den berg Sion, alsof David dan dien kleinen heuvel verkoos boven deze hooge bergen, — en dat lijkt mij wel wat al te gezocht.

8. De (eene) afgrond roept tot den (anderen) afgrond bij het geluid Uwer waterstroomen; al Uwe golven en Uwe baren zijn over mij henen gegaan. 9. Jehova zal des daags Zijne goedheid gebieden en des nachts zal Zijn lied bij mij (zijn), (en) een gebed tot den God mijns levens.

8. *De (eene) afgrond roept tot den (anderen) afgrond.* Met deze woorden wordt zoowel de hevigheid zijner rampen uitgedrukt als hun groot getal en hunne langdurigheid; alsof hij had willen zeggen, dat hij niet maar door één soort van rampen werd gekweld, maar dat zij in allerlei soorten plotseling hem tegenkwamen, zoodat er geen einde was noch maat In de eerste plaats geeft hij met het woord *afgrond* te kennen, dat zijne beproevingen, waarmede hij bezocht werd, terecht vergeleken konden worden met waterkolken; daarna klaagt hij over hùn langen duur, en wel met het zeer geschikte beeld, dat zijne beproevingen elkander van verre tegenroepen en de eene de andere oproept.

In het tweede gedeelte van het vers zet hij de beeldspraak voort, als *alle golven en baren Gods over* zijn hoofd *zijn gegaan.* Door die woorden geeft hij te kennen door de menigte zijner ongelukken overstelpt en als verzwolgen te zijn geweest. Maar wij moeten er om denken, dat hij den haat van Saul en van zijne vijanden *golven van God* noemt, opdat wij er altijd om zouden denken ons in tegenspoed te vernederen onder de krachtige hand Gods, die ons slaat. En, indien God het menigvuldig over ons wil laten regenen is het noodig nog verder te gaan, want zoodra hij Zijne sluizen of kanalen geopend heeft, zal er geen einde komen aan onzen tegenspoed, vóórdat Hij verzoend is. Want hij heeft vaak wondervolle en onbekende middelen, om ons te vervolgen. Als dan zoo Zijn toorn tegen ons ontbranden zal, dan zal er geen sprake zijn van één afgrond, om ons op te slokken, maar dan zal de eene afgrond roepen tot den anderen afgrond. Omdat dit nu juist een stompzinnigheid is van de menschen, om niet genoeg bevreesd te zijn voor de bedreigingen Gods, moet ons altijd dit vers in gedachte komen, zoo dikwerf er sprake is van Zijn wraak.

9. *Des daags zal Hij gebieden.* Ofschoon het werkwoord in den toekomenden tijd staat, ontken ik niet dat het in den verledenen tijd kan overgebracht worden, zooals sommigen ook doen, die meenen, dat David de vroegere weldaden Gods verhaalt, waardoor hij nu te meer zich beklaagt over den treurigen en ellendigen staat, waarin hij nu beangst wordt, alsof hij had willen zeggen: Hoe kan God, Die Zich vroeger zoo welwillend jegens mij betoond heeft, nu zoo veranderd zijn van gezindheid, dat hij zooveel gestrengheid ten toon spreidt? Maar, omdat geen reden ons noodzaakt den tijd van het werkwoord te veranderen en de andere verklaring beter bij het verband past, moeten wij die ook volgen. Ik voor mij ben er niet tegen, dat David hier de reeds door hem ondervondene weldaden aanvoert tot versterking van zijn geloof; maar toch meen ik, dat hij zich in de toekomst een nog verborgene verlossing voorspelt; daarom wil ik niet strijden over een verleden of toekomenden tijd, als dit maar uitgemaakt blijft, dat David in dezen zin spreekt: Waarom zou ik niet verwachten mogen, dat God mij genadig zal zijn, zoodat des daags Zijne goedheid mij omringt en des nachts een lied der blijdschap bij mij is? Zonder twijfel stelt hij dezen troost tegenover zijne droefheid, die hem vervullen kon door de vreeselijke teekenen van Gods toorn, waarvan hij in het vorige vers gesproken heeft. Het *geluk*, waarvan hij aan het einde spreekt, is niet dat van een ongelukkig en beangstigd mensch, maar ziet op de

dankzegging, als God ons verblijdende met Zijn gunst, weder een vrijen toegang tot hem ontsluit. En daarom noemt hij Hem den *God zijns levens*, omdat na deze kennis een verlevendiging des harten volgt.

10. Ik zal zeggen tot God, mijn Steenrots: Waarom hebt Gij mij vergeten? Waarom ga ik in het zwart door des vijands onderdrukking? 11. (Het is) een doodsteek in mijne beenderen, als mijne vijanden mij bespotten en dagelijks tot mij zeggen: Waár is uw God? 12. Waarom zijt gij neergebogen, o mijne ziel? En waarom zijt gij onrustig in mij? Hoop op God, want Hij is de menigvuldige verlossingen mijns aangezichts en mijn God.

10. *Ik zal zeggen tot God, mijn Steenrots.* Als wij het voorafgaande vers lezen in den verleden tijd, dan zal de beteekenis wezen: Omdat God zich te voren aan mij zoo weldadig betoond heeft, zal ik met des te grooter vertrouwen bidden, want mijn ondervinding zal mij vrijmoedig maken. Indien men liever den toekomenden tijd wil, dan verbindt David het gebed aan de overdenking, die hij op grond van zijn geloof gemaakt heeft. En, zonder twijfel zal ieder door zijn voorbeeld aangevuurd des te ijveriger bidden, als hij overtuigd is van de Vaderlijke gunst, waarvan David onlangs gesproken heeft. De zin zal dan ook aldus wezen: Omdat ik mij Gods gunst zóó voor oogen stel, dat Hij des daags Zijne goedheid over mij uitstort en daarin zoozeer volhardt, dat ik ook des nachts stof heb tot zingen; — zal ik ook met des te grooter vrijmoedigheid mijne rampen bij Hem beweenen; Heere, *mijn Steenrots*, *waarom hebt Gij mij vergeten?* Overigens verstaan de geloovigen met deze klacht niet, dat zij werkelijk van God geheel verlaten zijn; want, als zij niet geloofden, dat zij onder Zijn zorg en bescherming waren, dan zouden zij tevergeefs Hem aanroepen; maar zij spreken zoo naar hun menschelijke waarneming. Daarom ziet dit vergeten zoowel op het uitwendige als op de inwendige onrust, waarmede de geloovigen naar het vleesch te kampen hebben; al weten zij intusschen door het geloof, dat zij door God worden opgemerkt en Zijne ooren niet doof zullen zijn voor hen.

11. (*Het is*) *een doodsteek in mijne beenderen.* Ofschoon de zin wat ingewikkeld is, wat de woorden betreft, toch is er, wat de hoofdzaak betreft, niets duisters in. Want David deelt mede, dat hij door den smaad zijner vijanden niet minder gewond was, dan alsof zijne beenderen doorboord waren; en omdat het Hebreeuwsche werkwoord „dooden" beteekent, heb ik die beteekenis in de vertaling opgenomen. Toch keur ik niet geheel het gevoelen af van hen, die vertalen: Zwaard om te dooden. Die verschillende lezing komt daaruit voort, dat sommigen in plaats van een „*beth*" lezen een *kaph*; twee Hebreeuwsche letters, die veel op elkander gelijken. Ik voor mij echter, omdat deze letter *beth* vaak overbodig is, heb de voorkeur er aan gegeven, deze letter geheel weg te laten, omdat de zaak niet duidelijk is. Maar de zaak zelf (zooals ik gezegd heb) is volmaakt duidelijk, tenzij de uitleggers er niet genoeg den nadruk op leggen, dat onder het woord *beenderen* de hevigheid der smart wordt verstaan, die meer gevoeld wordt, als de beenderen verbrijzeld worden, dan wanneer een zwaard gaat door den buik of door andere weeke deelen. Dit beeld moeten de kinderen Gods niet al te veel gezocht vinden; en die er zich over verwondert, dat David zich de bespotting zijner vijanden zoozeer heeft aangetrokken, toont juist daardoor zijn eigene ongevoeligheid. Want daar kan geen wreeder zaak gevonden worden zelfs onder de grootste rampen, dan wanneer de majesteit Gods geschonden wordt en ons geloof doodelijk wordt aangevallen. Bekend is ook de leer van Paulus aangaande de vervolging van Ismaël (Gal. 4 : 30), want ofschoon dat hinderlijk gelach door velen als niets vreeselijks wordt beschouwd, toch, omdat het ten doel had het verbond van God bespottelijk te maken, moet het volgens het oordeel des Heiligen Geestes, als een zeer zware vervolging worden aangemerkt. Daarom vergelijkt David niet ten onrechte den smaad zijner vijanden, waardoor hij zag, dat het Woord van God tegelijk met zijn geloof werd beschimpt, met een doodelijk zwaard, dat dringt door merg en been. Och, mochten allen, die zich uitgeven voor kinderen Gods, hieruit leeren het hun persoonlijk aangedane onrecht gemakkelijker te dragen en vervuld te worden met dezen ijver van David, als hun geloof betrokken wordt in de smaadredenen tegen God en ook het Woord, dat hen levend maakt, in dezelfde bespotting begrepen wordt.

12. *Waarom zijt gij neergebogen, o mijne ziel?* Deze herhaling leert ons, dat David niet zóó met éene krachtsinspanning zijne beproevingen heeft doorgestaan, of hij was nog gedwongen weder

denzelfden strijd aan te binden. Laten wij uit dit voorbeeld leeren, dat wij toch niet van verdriet moeten bezwijken, al berokkent Satan ons dezelfde moeilijkheden. Het laatste gedeelte van het vers heeft maar één woord, dat verschilt van het zesde vers, terwijl al de overige woorden overeenstemmen. Hier toch wordt het genomen van den eersten persoon: *de verlossingen mijns aangezichts.* Men weet dan ook niet of hier soms een letter ontbreekt, de Hebreeuwsche *wau,* die er een derden persoon van maakt, omdat nu alle handschriften echter overeenstemmen in deze lezing, die ik vermeld heb, is er niets vreemd in, dat David God noemt: De verlossingen zijns aangezichts, omdat hij toch hoopt op een zekere en duidelijke bevrijding, alsof God dus op eene zichtbare wijze Zich als de Bewerker van zijne verlossing zou openbaren. Wel is het zeker, dat God op deze plaats genoemd wordt met het epitheton: *Verlossing,* omdat er onmiddelijk op volgt: *En mijn God.*

PSALM 43.

INHOUD: Deze Psalm is nauw verwant aan den vorige. Want David, — die zonder twijfel er de vervaardiger van is, — is onrechtvaardig en wreed om de tyrannie zijner vijanden gevlucht en verdreven uit zijn vaderland en roept nu God in als Wreker en moedigt zichzelven aan, om te hopen op herstel.

1. Doe mij recht, o God! en beslecht mijne twistzaak, bevrijd mij van het onmededoogend volk, van den man des bedrogs en des onrechts. 2. Want Gij zijt de God mijner sterkte; waarom houdt Gij U vreemd van mij? Waarom ga ik treurende onder de verdrukking des vijands? 3. Zend Uw licht en Uw waarheid; laten die mij leiden, mij brengen naar den berg Uwer heiligheid en naar Uwe tabernakelen. 4. En ik zal ingaan tot Gods altaar, tot den God der blijdschap mijner vroolijkheid; en ik zal U loven op de harp, o God, mijn God! 5. Waarom buigt gij u neder,

o mijne ziel, en waarom zijt gij onrustig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven, (Die) de verlossing mijns aangezichts (is) en mijn God.

Doe mij recht, o God! Allereerst klaagt David over de wreedheid zijner vijanden, maar kort daarop zal hij toch bewijzen, dat er voor hem niets treurigers bestond, dan den toegang tot het Heiligdom te moeten missen. Dat is bovendien een bewijs van zijn goed geweten, dat hij de verdediging van zijn zaak opdraagt aan God. Want dat *rechtdoen,* wat hij in de eerste plaats noemt, is niets anders dan een zaak op zich nemen ter verdediging; en daarna drukt hij zijne bedoeling nog duidelijker uit met de woorden: *Beslecht mijne twistzaak.* Wel was dat de hoofdbedoeling van zijn gebed, verlost te worden van de goddeloozen en boosdoeners, waardoor hij schandelijk verdrukt werd. Maar, omdat God aan ongelukkigen en schuldigen, die buiten hun schuld geplaagd worden, Zijn hulp belooft; bidt David in de eerste plaats, dat God onderzoeke de rechtvaardigheid zijner zaak, opdat hij, wanneer het goed recht daarvan duidelijk gebleken is, eindelijk hulp van Hem verkrijgen mag. Evenals nu hieruit een allerzoetste troost voor ons overblijft, dat God onze zaak wil leeren kennen; zoo zullen wij aan den anderen kant tevergeefs er op hopen, dat Hij ons ondervonden onrecht wreken zal, als onze oprechtheid niet duidelijk aan den dag trede, die ons Zijn gunst moet verwerven tegenover onze tegenstanders.

Onder *het onmededoogend volk* wordt verstaan de geheele menschelijke partij, die geen goedertierenheid en medelijden kent. — Wat daar nog volgt van *den man des bedrogs en des onrechts,* kan wel op Saul toegepast worden, maar het komt mij beter voor, dat een deel hier genomen wordt voor het geheel.

2. *Want Gij zijt de God mijner sterkte.* Weinig verschil is er tusschen dit vers en het tiende van den vorigen Psalm, en dat meer, wat de woorden betreft dan de zaak. Immers, als hij tegenover zijne beproeving dit als een schild gebruikt, dat hij Gods macht jegens zichzelf heeft ondervonden, dan klaagt hij, dat hij droevig voorwaarts gaat, omdat hij als 't ware is blootgesteld aan de willekeur zijner vijanden. Want, omdat hij hier voor zeker en uitgemaakt hield, dat de vijanden geen grootere macht hadden, om iemand lastig te vallen, dan de Heere wilde; daarom vraagt hij als in een onbegrijpelijke zaak, waardoor de vijanden meer macht

hebben, terwijl hij zelf toch rustte onder de trouw en de bescherming van God. Hierin vindt hij waarlijk nog gelegenheid tot het gebed, dat God wederom Zijn gunst vertoone, die een tijd lang verborgen was. Onder *licht* verstaat hij Gods gunst, want, evenals de tegenspoeden niet alleen Gods aangezicht voor ons verduisteren, maar ook den hemel bewolken, zoo vertoont zich in den zegen van God weder een heldere vroolijkheid; ja, het levenslicht verdrijft den nevel, waaronder wij in alle droefheid gezeten zijn. En met dat woord toont hij aan, dat alle ellenden slechts daar vandaan komen, dat God ons de bewijzen Zijner liefde onthoudt, maar dat er redding en verlossing komt, zoodra Hij weder een vrolijk en opgeruimd gelaat wil toonen. Hij voegt er *waarheid* bij, omdat hij slechts licht verwachtte van de beloften Gods. Want al wenschen de ongeloovigen, dat God hun goedgunstig zij, toch heffen zij hunne oogen niet op tot Zijn licht; de gedachten van een mensch toch zijn altijd naar de aarde gericht, als zij door Gods Woord niet hemelwaarts getrokken worden. David vestigt zijn vertrouwen op de genade Gods, omdat God, Die getrouw is en niet liegen kan, beloofd heeft in de toekomst met Zijne dienstknechten te willen zijn. Zóó moet de zin dan ook opgelost worden: Zend mij Uw licht, opdat het voor mij gelde als een blijk en bewijs van Uwe trouw, of dat het zeker bewijze, dat gij getrouw zijt in Uwe beloften en geenszins bedriegelijk. Ofschoon namelijk de kennis van Gods genade kan gezocht worden uit het Woord en het geloof slechts vaststaat, wanneer het zijn steun vindt in het Woord; toch is het geen gewone bevestiging van Woord en geloof, wanneer men ondervindt, dat God Zijn hand uitstrekt, om ons te helpen. Nog verklaart hij, wat hij het meeste verlangt en welke vrucht van zijne herstelling hij zich voor oogen stelt, als hij zegt: *Laten zij mij leiden en mij brengen naar den berg Uwer heiligheid.* Want, evenals het de voornaamste oorzaak van zijn droefheid was, verbannen te zijn van de samenkomsten der geloovigen; zoo noemt hij het ook het voornaamste goed in de toekomst, weder te mogen genieten van de godsdienstoefeningen en God te kunnen dienen in Zijn heiligdom. Wel doet David hier stilzwijgend de belofte van dankzegging, maar er is volstrekt geen twijfel aan of met deze woorden wordt de bedoeling aangeduid, die hij met zijne verlossing op het oog had, namelijk, dat hem weer een vrije toegang open zou staan tot het Heiligdom, waarvan hij door de wreedheid zijner vijanden was verdreven en verjaagd; — en, het is te meer waard er op te letten, omdat hij beroofd was van vrouw en goed, van huis en alle andere geriefelijkheden, en toch

zóó altijd verteerd werd van begeerte naar den tempel, dat hij er bijna al het andere om vergat. Maar het is voldoende dit nu maar even te vermelden, omdat ik over deze groote liefde en godsvrucht uitvoeriger in den vorigen Psalm heb uitgeweid. Toch doet zich de vraag voor, hoe hier sprake kan zijn van den berg Sion, omdat deze eerst ná den dood van Saul tot den dienst van God was bestemd. Daar is geen andere oplossing van deze moeilijkheid, dan dat David lang daarna den Psalm vervaardigd heeft; wat anders door hem gezegd was met het oog op den Tabernakel en dat hij tegelijk overhelde tot de openbaring die hem later gegeven werd; en daarin ligt in 't geheel niets onnatuurlijks.

4. *En ik zal ingaan tot Gods altaar.* Hij belooft een plechtig dankoffer tot eene herinnering aan Zijne bevrijding. Want hij spreekt niet zoozeer over den dagelijkschen of gewonen dienst, maar met het woord *altaar,* waar men de vredeoffers placht te brengen, drukt hij dat bewijs van dankbaarheid uit, waarvan ik gesproken heb; en daarom spreekt hij van den *God zijner blijdschap*, omdat hij het voornemen heeft deze weldaad dankbaar te erkennen, wanneer zijn droefheid in blijdschap veranderd was. Ja, hij spreekt van *de blijdschap zijner vroolijkheid,* om de genade der verlossing nog schitterender aan den dag te brengen. Want deze tweede naamval heeft dezelfde waarde als een epitheton; waardoor hij wil aanduiden, dat hij met een buitengewone vreugde bezield is geweest, toen God hem boven verwachting herstelde in zijn vroegeren staat.

Over het vijfde vers behoef ik nu niets te zeggen, omdat ik in den vorigen Psalm, voor zoover de zaak vereischte, daarover heb uitgeweid.

PSALM 44.

INHOUD: Deze Psalm bestaat uit drie voorname deelen. Want in den aanvang vermelden de geloovigen de onmetelijke barmhartigheid Gods jegens Zijn volk, en de vele bewijzen, waardoor Hij Zijn Vaderlijke liefde bewezen had. — Daarna klagen zij, dat zij God niet even goed gunstig bevinden, als Hij vroeger voor hun vaderen was. — In de derde plaats vestigen zij de aandacht op het verbond met Abraham gesloten, waarvan zij zeggen, dat zij

het met de grootste getrouwheid hebben bewaard, al werden zij ook zwaar geplaagd; en tegelijk verzwijgen zij niet, dat zij om geen andere reden zoo wreed gekweld worden, dan omdat zij met een oprecht gemoed blij zijn en volharden in den dienst van God. — Eindelijk volgt een gebed, dat God hun onverdiende verdrukking niet voorbij zie, vooral, omdat deze den smaad der godsvrucht versterkt.

1. Voor den opperzangmeester van de kinderen Korachs, eene onderwijzing.

Het is onbekend, wie de vervaardiger van dezen Psalm is geweest; alleen staat het vast, dat hij in geen geval door David is gemaakt. De klachten toch, die wij hier hebben, passen eigenaardig bij dien treurigen en ongelukkigen tijd, toen de verdrukking van Antiochus het hevigst was, als men het niet liever meer algemeen wil toepassen; want na den terugkeer uit de ballingschap, was er bijna geen tijdstip aan te duiden, dat men vrij was van groote gevaren. Op den tijd van David tenminste, onder wiens regeering de Kerk bloeide, zou een dergelijke beschrijving niet passen. Wel zou in de ballingschap zelf een uit de profeten deze klacht in den mond hebben kunnen leggen. Toch moeten wij er op letten, dat ons hier tevens het beeld geteekend wordt van de Kerk, zooals die zijn zou ná de openbaring van Christus. Want Paulus haalt deze plaats ook niet aan in dien zin, in Rom. 8 : 36 (zooals wij ter bestemder plaatse ook zien zullen) alsof dit de toestand was van één tijdperk; maar hij vermeldt, dat de Christenen aan dezelfde ongelukken zijn blootgesteld, en dat zij tot aan de voleindiging der wereld niets anders te verwachten hebben, dan wat God als een voorspel geleerd heeft in de teruggekeerde Joden uit de ballingschap. Wel verscheen daarna Christus als de Verlosser der Kerk, doch niet met dat doel, opdat ons vleesch zich hier op aarde vrij verlustigen zou, maar veelmeer opdat wij zouden strijden onder ons kruis, totdat de hemelsche rust des koninkrijks ons zou opnemen.

Elders is reeds gezegd, wat het Hebreeuwsche woord *„maschkil,”* hetwelk wij door *onderwijzing* vertaald hebben, zeggen wil. Want ofschoon het somtijds geschreven wordt boven lofpsalmen, wordt het toch meer gebruikt, als er sprake is van tegenspoed; want dat is het beste soort van onderricht, als de Heere onze onstuimigheid bedwingt en ons onder Zijn juk brengt.

2. O, God! wij hebben met onze ooren gehoord, onze Vaders hebben ons verteld het werk, dat Gij gedaan hebt in hun dagen, de dagen van ouds. 3. Gij hebt met Uwe hand de volken verdreven en hen hebt Gij geplant; Gij hebt de volken vernietigd en hen hebt Gij vermenigvuldigd. 4. Want met hun zwaard hebben zij het land niet veroverd, en hun arm heeft hun geen heil gegeven, maar Uwe rechterhand en Uw arm en het licht van Uw aangezicht; omdat Gij ze met welwillendheid aangezien hebt.

2. *O, God! met onze ooren.* Zij verhalen de goedertierenheid Gods, welke God vroeger betoond had jegens de Vaderen, waarom zij door het groote verschil van toen en nu Hem aanroepen, om hunne rampen weg te nemen. Zij zeggen dan ook in het begin, dat zij volstrekt niet spreken van onbekende of twijfelachtige zaken, maar dat zij geschiedenissen verhalen. die door goede getuigen bewezen zijn. Want als zij zeggen, dat ze *met hunne ooren gehoord hebben,* dan is dat hier niet een algemeene manier van spreken, maar dan leggen zij er den nadruk op, dat het bericht van Gods betoonde genade zóó algemeen was, dat alle twijfel daaraan wordt opgegeven. Zij voegen er bij, dat dit bericht hun is overgeleverd door ooggetuigen; niet dat de Vaderen, die uit Egypte verlost waren, nu 1500 jaar aan de nakomelingen de weldaden Gods hebben medegedeeld, maar dat in een onafgebroken rei niet alleen de eerste verlossing, maar ook de verschillende diensten, die God aan Zijn volk bewezen had, (zooals men dat noemt) van hand tot hand waren overgegaan tot aan het laatste geslacht. Omdat zij derhalve als door den mond van het eerste geslacht gesproken hebben, die na vele eeuwen getuigen waren en verkondigers van Gods genade, — zeggen de geloovigen terecht, dat zij voor vaste zekerheid hielden, wat hunne Vaders hun medegedeeld hadden; want deze kennis had niet te lijden van den ouderdom, maar behield haar kracht door de onafgebrokene mededeeling van vader tot kind.

De bedoeling is, dat God niet gedurende tien of twintig jaren zich welwillend betoond heeft aan de kinderen Abrahams, maar dat Hij hun zonder ophouden de bewijzen Zijner genade geschonken heeft, van het oogenblik af, dat Hij ze in Zijne genade besloot.

3. *Gij hebt met Uwe hand.* Dat is eene verklaring van het vorige vers. Want hij heeft nog niet uitdrukkelijk genoeg dat werk Gods bekend gemaakt, zooals het door de Vaderen verheerlijkt is. Hij laat er dan ook nu op volgen, dat God *met Zijne hand de volken verdreven heeft,* om in hunne plaats de kinderen Abrahams te *planten;* dat Hij de eersten gestraft heeft, om evenzoo de kinderen Abrahams uit te breiden. Hij vergelijkt de oude bewoners van Kanaän met boomen, omdat zij door hun langdurig bezit daar wortel geschoten hadden. Derhalve was de plotselinge verandering, die hun overkwam, van dien aard, alsof iemand de boomen afhieuw en in hunne plaats anderen pootte. Maar, omdat het niet voldoende was in éénen dag een volk te planten, wordt er nog een tweede beeldspraak aan toegevoegd, waaruit de geloovigen weten, dat deze weldaad van God geschied is, dat het uitverkoren volk ook toenam of *vermenigvuldigde;* evenals een boom in den loop des tijds zoowel zijn wortel als zijn takken breeder uitslaat, en daardoor meer bevestigd wordt op de plaats, die hij inneemt Derhalve is het wel noodig op te merken, waarom de geloovigen deze weldaad van God prijzen. Want daaruit ontstaat voor ons vaak stof tot wanhoop, als wij meenen, dat wij door God versmaad zijn, omdat Hij ons niet met dezelfde zegeningen bezocht als onze vaderen. Het zou dan ook onnatuurlijk zijn, wanneer de geloovigen door een dergelijk iets hun geloof zagen belemmerd, terwijl zij zich gereed maakten tot het gebed. Ik beken ten minste, dat het waar is: hoe meer ons de weldaden in gedachte komen, die God aan anderen bewezen heeft, des te meer worden wij door verdriet gekweld, als Hij ons in onzen tegenspoed niet te hulp komt. Maar het geloof brengt in ons iets anders teweeg, dat wij er namelijk verzekerd van zijn, dat ook wij eindelijk eenige verlossing zullen ondervinden, omdat God zichzelven gelijk blijft. Zonder twijfel brengen de geloovigen daarom zich nu in herinnering, wat God vroeger gedaan had tot heil van Zijn Kerk, om daardoor meer hoop te scheppen, zooals wij ook gezien hebben in het begin van Psalm 22. Want zij blijven niet staan bij de bloote vergelijking, die een onderscheid maakte tusschen hen, die van Godswege bewaard waren en hen, die nu te worstelen hebben met ongelukken en daaronder zuchten moeten, maar veelmeer stellen zij zich voor oogen den band van heilige gemeenschap in het verbond van God, opdat zij daaruit leeren, dat op hen betrekking heeft, al wat de Kerk ooit ondervonden heeft in de goedheid Gods. Wel beklagen zij zich met de eerste woorden, door te vragen: waarom die Vaderlijke gunst heeft opgehouden; maar spoedig herstellen zij zich weer, omdat

zij opeens denken aan de trouw en de onveranderlijkheid Gods, Die hen even als hunne Vaderen heeft aangenomen. Ofschoon het niet te verwonderen is, dat zelfs onder het gebed zoovele verschillende aandoeningen in de harten der geloovigen tegen elkander strijd voeren. Maar de Heilige Geest bedwingt de onmatige smart en weet die in verband te brengen met geduld en lust tot gehoorzaamheid. Als zij overigens zeggen, dat hun door de Vaderen verhaald is van hunne ondervonden verlossing, dan komt dit overeen met het voorschrift der Wet, waarin bevolen wordt, dat de Vaders de kinderen zullen onderwijzen. En ook heden nog moeten de geloovigen zich herinneren, dat hun door God dezelfde last is opgelegd; want Hij geeft hun de leer der zaligheid met deze bepaling, dat zij die overgeven aan de nakomelingen; en zooveel in hen is, moeten zij er zich op toeleggen Diens rijk uit te breiden, opdat Zijn dienst van geslacht tot geslacht in eere blijven.

4. *Want niet met hun zwaard.* Door het tegenovergestelde bevestigt hij, wat hij zooeven geleerd heeft, want als zij niet door eigen strijd en eigen vlijt de erfenis van het land hebben verkregen, dan volgt daaruit, dat zij door de hand van een ander geplant zijn. Want al zijn er een groote menigte menschen uit Egypte getrokken, toch zouden zij terstond door de vijanden overweldigd zijn, omdat deze in macht en kracht verre boven hen voor hadden en zij ongeoefend waren in den oorlog en slechts gewend aan ondergeschikt werk. Door duidelijke teekenen is dan ook zoowel de zwakheid van het volk als de macht van God gebleken; terecht moesten zij dan ook bekennen, dat het land niet door hun zwaard was veroverd, maar dat hun heil hun door Gods hand was verleend. Aan die *rechterhand* wordt nog de *arm* toegevoegd, om deze zaak duidelijker te laten uitkomen; opdat wij vooral zouden weten, dat zij op een bijzondere wijze bevrijd waren. — Het *licht des aangezichts* wordt op deze plaats (evenals op andere plaatsen) genomen als een nadere verklaring van Gods gunst; want evenals God in tegenspoeden Zijn gelaat in zekeren zin verduistert en samentrekt, zoo ook hebben de Israëlieten Zijn aangezicht weder helder en schijnende gezien, alsof Hij openlijk zich heen en weer nabij toonde, wanneer zij vertrouwende op Zijn macht, zonder veel moeite de vijanden heinde en ver hadden verspreid. Wij moeten dan ook wel letten op de manier van redeneeren, welke de Profeet in toepassing brengt: dat het volk het land als erfgenaam verkregen heeft door een Goddelijke genadegave, en het dit allerminst ontvangen

had door eigen kracht. Want dan eerst beginnen wij Gode te geven, wat Hem toekomt, als wij den nadruk er op leggen, hoe onbeteekenend onze krachten zijn. En, zonder twijfel erkennen de menschen daarom het meest zoo weinig de weldaden Gods, omdat zij door een verkeerde inbeelding zichzelven nog iets bijzonders toeschrijven. Daarom is dit de beste manier van dankbaarheid, als de gedachten aan eigene kracht in 't geheel niet meer bestaat. —

Daarop volgt nog een duidelijker lofspraak op de genade Gods, als hij de geheele zaak laat neerkomen op het welbehagen Gods. Want de Profeet veronderstelt geen waardigheid in den persoon van Abraham of eenige verdienste in diens nakomelingen, waardoor God zoo mildelijk met hen zou gehandeld hebben; maar hij schrijft alles toe aan het welbehagen Gods; en dat schijnt wel ontleend te zijn aan het getuigenis van Mozes (Deut. 4 : 37): „Niet omdat gij meerder of voortreffelijker waart dan andere volken, heeft God u verkoren, maar, omdat Hij uw vaderen liefgehad heeft." Al wordt hier dan in 't bijzonder gesproken van het land Kanaän, toch heeft de Profeet het algemeene beginsel genomen, waarom God dit volk waardig geoordeeld heeft als Zijn kudde beschouwd te worden. En zonder twijfel is dit de bron en de oorsprong der Kerk, namelijk: de genadevolle liefde Gods; en met welke weldaden God Zijn Kerk ook tegenkomt, zij komen uit dezelfde bron voort. Als wij daarom vergaderd worden tot de Kerk, als wij gevoed en beschermd worden door Gods hand; — is de oorzaak daarvan nergens anders te zoeken dan in God. En hier wordt ook niet gehandeld over de algemeene welwillendheid Gods, die betoond wordt aan het gansche menschelijke geslacht, maar hier wordt het uitverkoren volk onderscheiden van de overige wereld en wordt de oorzaak van dat onderscheid teruggebracht tot het loutere welbehagen Gods.

5. Gij zelf zijt mijn Koning, o God! gebied de verlossingen Jakobs. 6. Door U hebben wij onze tegenstanders met hoornen gestooten; in Uwen naam hebben wij vertreden, die tegen ons opstonden. 7. Want ik zal niet vertrouwen op mijnen boog en mijn zwaard zal mij niet bewaren; 8. voorzeker! Gij hebt ons gered van onze vijanden en onze haters hebt Gij beschaamd gemaakt. 9. In God zullen wij roemen den

ganschen dag en Uwen naam zullen wij belijden tot in eeuwigheid. Sela.

5. *Gij zelf zijt mijn Koning.* Door dit vers drukken zij nog duidelijker uit, wat ik kort te voren heb aangehaald, namelijk dat de goedheid Gods niet alleen duidelijk gebleken is in de verlossing van Zijn volk, maar zonder ophouden onder de verschillende geslachten zich heeft laten zien; daarom zegt hij: *Gij zelf zijt mijn Koning.* Want dat wil (mijns inziens) het aanwijzend voornaamwoord hier zeggen; alsof de Profeet een lange rei van Goddelijke zegeningen samenvatte in die eerste verlossing; zoodat daaruit blijkt, dat God, Die eenmaal de Redder was van Zijn volk, ook niet minder geweest is voor de nakomelingen. Als soms de oorzaak van deze mededeeling niet hierin gelegen is, om met nadruk aan te toonen, dat de geloovigen alle andere oorzaken buiten rekening laten en God alleen verheerlijken als den Bewerker van hun heil. Hieruit ontleenen zij ook een gebed, dat God nieuwe verlossingen gebiede en zende. Omdat God namelijk ontelbare middelen tot Zijne beschikking heeft, wordt er gesproken van *verlossingen,* die Hij als boden zendt, waarheen het Hem goeddunkt.

6. *Door U hebben wij onze tegenstanders.* De Profeet verklaart, hoe God zich een Koning van Zijn volk heeft betoond; door dat zij met zooveel macht door Hem waren bekleed, dat alle vijanden voor hen vreesden. Want hierop heeft betrekking dat beeld ontleend aan de stieren, dat zij met meer dan menschelijke kracht toegerust waren, om, al wat hun tegenkwam, met hunne hoornen neer te werpen en te vertreden. *In God en in Godsnaam,* beteekent het zelfde, behalve dat de laatste uitdrukking wil zeggen, dat het volk daarom overwinnaar was, omdat het streed onder aanvoering Gods. Overigens, wat zij kort te voren gezegd hadden van de Vaderen, dat passen zij nu op zichzelf toe; het was toch hetzelfde lichaam der Kerk en zij doen dat met opzet, om hun geloof te versterken; want, indien zij zich van de Vaderen afscheidden, dan zou die afscheiding soms een beletsel kunnen zijn voor den geregelden gang van Gods genade; maar als zij nu erkennen, dat hun hetzelfde ervaren is, wat God aan de Vaderen gedaan had; dan mogen zij zonder twijfel vragen, of God Zijn werk voorzet. Verder moeten wij onthouden, wat ik hierboven gezegd heb, dat zij op deze manier hunne overwinningen geheel aan God toeschrijven, omdat zij niets dergelijks konden verkrijgen

door hun zwaard of hun boog. Die tegenstelling toch doet nog beter Gods genade uitkomen, als wij bedenken, hoe groot onze hulpeloosheid is en hoe wij niets zijn buiten God. Daarom herhalen zij voor de tweede maal, dat zij door God gered waren, dat door dienzelfden God de vijanden verdreven waren en beschaamd.

9. *In God zullen wij roemen.* Dit is de gevolgtrekking van het eerste deel. Want zij erkennen in hoofdzaak, dat de goedheid Gods jegens de kinderen Abrahams alle eeuwen zóó groot was, dat er voortdurend stof was, om Hem te danken. Want alsof zij het nog voor oogen hadden, erkennen zij voortdurend Gode lof verschuldigd te zijn; zij hebben toch niet één eeuw of een korten tijd bloei gekend, maar al het geluk, dat hun overkomen was, wijten zij aan Gods genade. En zonder twijfel ontstaat er dan eerst uit den voorspoed een heilige en wettige vreugde, wanneer zij zich openbaart in lofzangen tot eer van God. Wij herinneren ons dan ook, dat dit vers slaat op dien gelukkigen tijd, waarin God Zijn volk met Zijn gunst bezoekt; dat vervolgens de geloovigen hier hun dankbaarheid bewijzen, terwijl zij met terzijdestelling van alle verkeerde zelfverheffing erkennen, dat al hunne overwinningen van God alleen zijn voortgekomen, waardoor zij op een hoogte gesteld waren en alleen door Zijn kracht tot nog toe ongedeerd waren gebleven. Voor de derde maal werd hem oorzaak gegeven van te zingen en niet éénmaal of tweemaal, maar in een lange opeenvolging van tijd werden hun de bewijzen van Gods Vaderlijke gunst getoond, zoodat het lange bezit daarvan, hun hoofd terecht standvastig moest maken.

10. Toch hebt Gij ons verstooten en te schande gemaakt en zijt Gij met onze legers niet uitgetrokken.
11. Gij hebt ons achterwaarts doen keeren van onzen tegenstander en onze haters hebben ons beroofd. 12. Gij hebt ons overgegeven als schapen ter spijze en hebt ons verstrooid onder de volken. 13. Gij hebt Uw volk verkocht en dat zonder winst en Gij hebt hunne waarde niet verhoogd. 14. Gij hebt ons gesteld tot een smaad voor onze naburen, tot een spot en een schimp voor hen, die ons omringen. 15. Gij hebt ons gesteld tot

een spreekwoord onder de heidenen, tot een hoofdschudding onder de volken.

10. *Toch hebt Gij ons verstooten.* Nu volgt er een klacht, waarin zij de aanwezige ellenden en hun uiterst ongeluk beweenen. De verandering wordt namelijk beschreven, die niet alleen bewijst, dat God naar gewoonte heeft opgehouden welwillend te zijn, maar dat Hij ook openlijk Zijn volk tegen is. — Allereerst klagen zij, dat zij op hatelijke wijze verstooten waren. Want dat vooral beteekent het Hebreeuwsche woord, dat wij met anderen door *verstooten* vertalen. Ofschoon andere de voorkeur geven aan vergeten of lang wegblijven. Daarna voegen zij er bij, dat zij aan smaad zijn blootgesteld geweest; omdat zij namelijk ontbloot waren van de bescherming Gods en hun daardoor alles ongelukkig moest tegenloopen. Zij lichten dat ook dadelijk nader toe, als zij zeggen, dat God *niet uittrekt* als een veldheer of aanvoerder, als zij ten strijde opgaan. Daarna vergrooten zij hunne klachten nog meer, wanneer God hen op de vlucht dreef, en hen stelde tot een buit en spijs. Omdat namelijk de heiligen hiervan overtuigd zijn, dat zij dappere en moedige menschen zijn, zoolang God ze met een onzichtbare macht ondersteunt; stellen zij ook vast, dat in de vlucht en de angst de vrees van Godswege hen drijft, zoodat verstand en kunst hen als ongelukkige menschen begeeft. En deze gedachte is ontleend aan de Wet, Deut. 32 : 30, waar Mozes zegt: „Hoe zou één er duizend jagen en twee er tienduizend doen vluchten, als de Heere ons niet overgaf en besloot in de handen der vijanden? Omdat de geloovigen dan ook hierdoor gewaarschuwd waren, schrijven zij het niet toe aan het toeval, als zij bevreesd worden bij het bloote aanschouwen van den vijand, dien zij vroeger dapper en onbevreesd gewoon waren te verjagen, maar zij gevoelen, dat het in den hemel besloten is, dat zij teruggedreven worden. En evenals zij vroeger bekend hebben, dat hun vroegere dapperheid een gave van God was, zoo erkennen zij het nu wederom voor een bevreesdheid, die hun door God is opgelegd. Toen God dan ook nu zoo hun allen moed ontnam, zeggen zij, dat ze blootstonden aan alle willekeur der vijanden. Want zoo vertaal ik ook het Hebreeuwsche woord „lamo," dat hunne vijanden naar willekeur en zonder eenige tegenstand hen als hun prooi in stukken hebben gescheurd. De andere vergelijking heeft dezelfde strekking, als zij zeggen, dat zij overgegeven zijn *tot spijze,* waarmede de Profeet wil zeggen, dat zij reeds vóór het gevecht overwonnen waren en zich tevoren

uit eigen beweging voor hunne voeten hadden neergeworpen, om de vraatzucht hunner vijanden te verzadigen. Wij moeten er ook wel op letten, dat God de Bewerker is van deze ongelukken, niet om te plagen, maar, opdat de geloovigen met des te meer vertrouwen genezing zoude vragen van dezelfde hand, die hen sloeg en wondde. En, voorzeker! kunnen zij, die hun rampen toeschrijven aan het toeval, niet in ernst de toevlucht nemen tot God of van Hem hulp en heil verwachten. Zal daarom God ons van de ellenden verlossen, dan moet het bij ons vaststaan, dat zij niet zonder oorzaak of bij geval ons overkomen zijn, maar door Zijn hand ons zijn toegebracht. Als zij nu gezegd hebben, dat zij aan de vijanden ten prooi waren, dan voegen zij er tegelijk bij, dat zij *verstrooid waren onder de vijanden,* terwijl deze verstrooing erger was dan honderd dooden. Omdat toch alle roem en geluk van dat volk daarin gelegen was, dat zij vereenigd onder één God en één Koning, één lichaam vormden, was het een teeken van de grootste vervloeking als vaneengescheurde leden met de Heidenen vermengd te worden.

13. *Gij hebt Uw volk verkocht.* Als zij zeggen, dat zij verkocht waren zonder winst, dan bedoelen zij, dat ze te koop hebben gestaan als slaven, verachtelijk en zonder waarde. Ook in het tweede lid schijnen zij te zinspelen op die manier van te koop gesteld worden. Wij weten toch, dat de slaven, welke men verkocht, niet eerder aan de koopers werden toegewezen, voordat de gebodene som werd verhoogd. Zij bedoelen nu, omdat zij niets waard waren gerekend, dat zij zóó blootgesteld waren, dat hun toestand nog minder was, dan die van iederen slaaf. Omdat zij dan ook liever vallen in de handen van God, dan in de handen der vijanden, over wier trotschheid en wreedheid zij met recht hadden kunnen klagen; — kunnen wij daaruit leeren, dat er geen beter en nuttiger zaak is, dan in tegenspoed de voorzienigheid en het oordeel van God te overwegen. Want al is het waar, dat wij met den duivel te maken hebben, als de menschen ons overlast aandoen, omdat hij ze daartoe aanspoort; — toch is het noodig tot God zelf op te klimmen, opdat wij bedenken mogen, dat wij door Hem worden beproefd en onderzocht, hetzij dat Hij ons kastijdt, òf ons geduld oefent, òf onze zondige vleeschelijke hartstochten bedwingt òf ons opleidt tot zelfverloochening. Reeds als wij hooren, dat onze Vaderen, die onder de Wet leefden, zoo smadelijk behandeld zijn, dan is er geen reden, waarom wij allen moed zouden verliezen, wanneer ons eenige smaad overkomt, als God ons soms daarin brengt Want van God wordt

niet gezegd, dat hij eenvoudig een volk, welk ook, verkocht heeft, maar Zijn eigen; alsof Zijn eigen erfenis Hem zoo verachtelijk was. En ook heden mag men in onze gebeden over hetzelfde wel klagen, als dit voorbeeld ons maar mocht opwekke, om den moed niet te verliezen, hoe zwaar wij ook verdrukt worden. In een anderen zin zegt God bij Jesaia (hoofdst. 52 : 3), dat het volk door Hem zonder prijs is verkocht, om daardoor te leeren, dat het ook geen groote zaak zal zijn, om hen los te koopen, omdat er geen verplichting ligt op de koopers.

14. *Gij hebt ons gesteld.* Hij spreekt over die naburen, die allen een naijver of openlijken haat hadden tegen het volk van God; en vaak komt het voor, dat de nabuurschap, die juist een middel moest zijn, om onderlinge vriendschap aan te knoopen, de oorzaak was van nijd, tweedracht en krakeel. Maar bij de Joden was er een bijzondere aanleiding voor, doordat zij met tegenkanting van allen hun land in bezit hadden genomen en hun godsdienst bij anderen het teeken was, om oorlog te gaan voeren. Ook heerschste er bij velen een verkeerde navolging, zooals bij de Idumeërs, die door de Besnijdenis met de gedachte werden vervuld, alsof zij den God van Abraham, evengoed vereerden als de Joden. Daardoor was dan ook de schande des te grooter, omdat zij onderworpen waren aan den spot van die menschen, die hen haatten juist om hun aanbidding van den ware God. De grootheid van hun kwaad wordt voor de geloovigen nog door een andere omstandigheid vermeerderd, omdat namelijk die spot hun van alle kanten ten deel valt; omdat zij als met een cirkel door de vijanden belegerd worden, zoodat hun zelfs geen oogenblik van verademing overgelaten werd, als zij niet door God op wondervolle wijze werden beschermd. Doch zij gaan nog verder: en zeggen dat zij zelfs onder de verafgelegene heidenen algemeen tot een spreekwoord geworden waren. Hoewel het Hebreeuwsche woord, dat wij door *spreekwoord* vertalen, zoowel genomen kan worden voor een zware vervloeking als voor een spot- of scheldwoord; toch komt de zin op hetzelfde neer, dat er onder den hemel geen meer veracht is geweest, omdat in 't algemeen hun naam als een smaad voorkwam onder de spreekwoordelijke vormen.

Hierop ziet ook die *schudding* of beweging *van het hoofd,* waarover reeds gesproken is in Psalm 22 : 8. Zonder twijfel herinneren de geloovigen, dat de wrake Gods, waarvan in de Wet gesproken is, in hen vervuld wordt. Want, om zich des te meer op te wekken tot het beschouwen van de oordeelen Gods, zijn zij er bedacht op geweest, om al de straffen, die God over hen

gebracht heeft, te vergelijken met Zijne bedreigingen. De wet namelijk had woordelijk dien spot, waarvan zij spreken, verkondigd. En als hij zegt *onder de heidenen en volken*, dan geschiedt die herhaling met opzet; omdat het een zeer onverdragelijke zaak was, dat heidensche volken het door God uitverkoren volk met hun laster bezoedelen. En dat zij niet zonder reden geklaagd hebben, bewijst een plaats uit Cicero's „Pro Flacco,” waar die heidensche redenaar met een zekere hoogmoed niet alleen de Joden, maar ook God belastert, als hij zegt, dat men duidelijk genoeg kon zien, hoe dit volk bij de goden gehaat was, omdat het zoo vaak met rampen te worstelen gehad had en ten laatste verdrukt was onder een ellendige slavernij.

16. Mijne schande is den ganschen dag voor mij en de schaamte mijns aangezichts bedekt mij; 17. om de stem, van hem, die (mij) lastert en hoont; om het aangezicht van den vijand en den wreker. 18. Dit alles is ons overkomen en wij hebben U niet vergeten, en niet trouweloos gehandeld tegen Uw verbond. 19. Ons hart is niet achterwaarts gekeerd, en onze voet is niet geweken van Uw pad. 20. Hoewel Gij ons vertreden hebt in een plaats der draken en overdekt hebt met een schaduw des doods. 21. Indien wij den naam onzes Gods hadden vergeten en onze handen hadden uitgebreid tot een vreemden God, 22. zou God dat niet onderzoeken? Hij toch kent de verborgenheden des harten.

16. *Mijne schande is den ganschen dag.* Het Hebreeuwsche woord op deze plaats duidt een langen duur aan, maar het kan ook genomen worden voor een geheelen of vollen dag van 's morgens tot 's avonds, of ook vóor een opvolging van dagen. Welke van deze beide uitleggingen men ook kiest, de bedoeling is, dat er geen eind was aan de rampen. Dat nu wederom het meervoud in het enkelvoud veranderd wordt, is niets vreemds; de geheele Kerk wordt hier sprekend ingevoerd als door één persoon.

Daarop volgt, waarom zij door schaamte overstelpt het gelaat en de oogen niet op durven heffen; omdat zij namelijk geene

verademing hebben, maar zonder ophouden blootstaan aan de onbeschaamdheid en den laster der vijanden. Want indien zij zich in hoeken hadden mogen verbergen, dan hadden zij, zoo goed als het kon, hunne ellenden in stilte verdragen; maar dat verdubbelde nu de wonde, dat de vijanden hen zoo onbeschaamd bespotten. Zij beklagen zich dan ook over dezen samenloop van ongelukken, dat zij voortdurend gedwongen worden smaad op smaad te hooren; ook noemen zij hunne vijanden *Wrekers,* met welk woord bij de Hebreën hardvochtigheid en wreedheid wordt aangeduid, die met hoogmoed gepaard gaat; — zooals wij gezegd hebben bij Psalm 19.

18. *Dit alles is ons overkomen.* Omdat zij eerst aan God toegeschreven hebben alle rampen, die zij te verduren hadden. — zouden zij nu God van onrechtvaardigheid beschuldigden, wanneer Zij nu zeiden, dat zij onverdiend hadden geleden; dan zou het niet meer wezen een heilig gebed, maar een vervloekte godslastering. Maar wij moeten er op letten, hoe de geloovigen, — al zien zij niet duidelijk de oorzaken van hun tegenspoed, toch in dit beginsel vast blijven staan, dat God een goede reden heeft, waarom Hij hen zoo streng en hard behandelt. Tegelijk moeten wij toch opmerken, dat hier niet gesproken wordt van een verleden tijd, maar dat veel meer hier gewezen wordt op het geduld, dat geen alledaagsch teeken was van godsvrucht, wanneer zij zoo gehoorzaam de hals bogen onder het juk van God. Wij zien toch, hoe de meeste menschen als wilde paarden achteruit slaan, tegen God murmureeren en halsstarrig als onverstandigen te keer gaan. Daarom heeft hij niet weinig toegenomen in de ware vreeze Gods, die onder zijn ongelukken volhardt in zijn vrome waakzaamheid, opdat hij niet vervoerd worde door ongeduld. Want het is zelfs voor de hypocrieten gemakkelijk in voorspoed God te loven; maar zoodra Deze zich in Zijn gestrengheid openbaart, worden zij razend. Derhalve vermelden de geloovigen, dat zij, al konden ze onder zoovele rampen van den rechten weg afgebracht worden, toch God niet vergeten hebben, maar Hem altijd bleven dienen, al betoonde Hij zich minder gunstig en welwillend. Zij verkondigen dan ook niet hun deugden van vroegere tijden, maar beweren slechts, dat zij te midden van hun ongelukken Gods *verbond* getrouw hebben bewaard. En, voorzeker! het is duidelijk genoeg, dat, lang vóór de vervolging van Antiochus, er onder dit volk reeds veel was, dat de wrake Gods inriep, zoodat door hen die volmaaktheid, welke hier geprezen wordt, met het oog daarop niet behoefden vermeld. Wel is het waar, zooals

wij spoedig zullen zien, dat God hen gespaard heeft, waardoor zij meer geleden hebben terwille van Zijn naam dan terwille van hun eigene misdaden; maar deze goedheid Gods mocht niet ten gevolge hebben, dat zij zich van alle schuld vrijspraken. Wij moeten derhalve onthouden, dat zij nu niets anders te berde brengen dan hun geduld, omdat zij te midden van zulke zware en harde beproevingen niet waren afgeweken van hunne aanbidding van God. Allereerst dan zeggen zij, dat zij God niet vergeten hebben, omdat de tegenspoeden in zekeren zin den hemel bewolkten, waardoor de gedachte aan God zeer gemakkelijk bij ons kan afgebroken worden, even alsof wij ver van Hem gescheiden waren. Zij laten er op volgen, dat zij niet bedriegelijk of *trouweloos tegen Zijn verbond* zijn geweest, want dan juist, zooals ik gezegd heb, komt het meest de goddeloosheid der menschen openbaar, wanneer zij meer geplaagd worden dan zij verwacht hadden. Voor de derde maal ontkent hij, dat Zijn hart *achterwaarts gekeerd is,* en ten slotte zegt hij: dat *zijn voet niet is geweken van de paden Gods.* Want gelijk God dagelijks ons tot Zich trekt, zoo moeten onze harten altijd gericht zijn op Zijn roepstem. Daaruit volgt de richting van onze wegen, want door de uitwendige daden en door geheel ons leven leggen wij de getuigenis af, dat *ons hart* oprecht aan God is gewijd. Waar ik over gezet heb: *mijn voet is niet afgeweken*, daar wordt door sommigen een andere lezing te berde gebracht, die ook niet af te keuren is, nl.: Gij hebt mijn voet doen afwijken. Want het Hebreeuwsche werkwoord kan ook zoo gebruikt worden en dan wordt er geen ontkenning bij gevoegd; toch ben ik het met hen niet eens, wat de bedoeling betreft, omdat zij deze plaats vergelijken met die uit Jesaia (hoofdst. 63 : 17): „Waarom hebt Gij ons doen dwalen, dat wij niet wandelen in Uwe wegen?" Veelmeer heeft deze klacht daarop betrekking, dat zij op ellendige wijze, langs ongebaande wegen gedwaald hebben omdat God Zijn hand van hen terugtrok; want met de paden Gods wordt niet altijd de leer bedoeld, maar vaak een voorspoedige en wenschelijke afloop der dingen.

20. *Hoewel Gij ons vertreden hebt.* Het redegevend voegwoord „ki" moet hier verklaard worden als een tegenstelling of als een bijwoord van tijd. Want deze drie verzen hangen nauw samen en de zin loopt door tot aan die slotwoorden: Want Hij kent de verborgene dingen des harten. Met nog meerdere woorden vermelden zij, wat wij onlangs gezien hebben, dat zij toch recht bleven staan op hun voet, al waren zij ook overstelpt door de

zwaarte van hun ongeluk. Als wij verder verklaren, in welke moeilijkheden zij gevoerd zijn, dan zal het ons niet al te overdreven voorkomen, wanneer zij zeggen, dat zij tot in den afgrond vertreden zijn. Want onder *de plaats des draken* versta ik niet woestijnen en eenzame plaatsen, maar zeer diepe zeekolken; en daarom vertaal ik het Hebreeuwsche woord „thanim" nog liever door „walvisschen," zooals ook op meer andere plaatsen; en hij zet zijne bedoeling nog kracht bij door het volgende lid, als zij klagen, dat zij overdekt zijn met een *schaduw des doods*; wat zooveel wil zeggen als, dat zij als door den dood zelf verslonden waren. Wij moeten dan ook bedenken, dat ons in deze woorden door den Heiligen Geest een gebedsvorm gegeven wordt, en ons daarom een onuitroeibare dapperheid geleerd wordt, die ons tot steun kan zijn onder allen samenloop van rampen, zoodat wij in waarheid getuigen kunnen, dat wij zelfs in de uiterste beproeving op God gehoopt hebben, dat geen enkel gevaar onze vreeze voor Hem aan het wankelen gebracht heeft, en dat wij eindelijk niet bezweken zijn onder den druk van ons ongeluk, maar altijd Hem hebben verwacht. Maar de uitdrukkingen, die hij gebruikt, zijn wel waard nader overwogen te worden. Want, om aan te toonen, dat zij een zuiveren godsdienst bewaard hebben, zeggen zij dat zij hunne harten en handen alleen tot den God Israëls hebben gericht. Want het zou niet voldoende geweest zijn, als zij een zekere verwarde opvatting van de Godheid gekoesterd hadden, als niet de ware godsdienst bij hen den boventoon had gevoerd. Want zij, die tegen God murmureeren, mogen al gedwongen zijn een zeker Opperwezen te erkennen, — zij vormen zich toch een God naar hun eigen willekeur. Maar dat is altijd het werk van den duivel, — omdat hij niet terstond alle gevoel van godsdienst uit ons hart kan wegnemen, tracht hij ons gemoed aan het wankelen te brengen door dergelijke listen, dat er een ander God gezocht moet worden, of dat Hij, dien we tot nog toe dienden, op een andere wijze moet worden verzoend, of dat de verzekerdheid van Zijne genade op een andere manier moet worden gevraagd dan van de Wet en van het Evangelie. Omdat het derhalve onder de onstuimigheden en de golven des tegenspoeds meer dan moeilijk is recht gezind te blijven in een zuiver geloof, — moet des te ijveriger dat getuigenis beschouwd worden, dat de heilige Vaders door ongelukken van allerlei aard uitgeput, toch niet opgehouden hebben zich op den waren God te verlaten; wat zij daarna nog duidelijker uitdrukken met deze woorden: *wij hebben onze handen uitgebreid, enz.* En door die woorden geven zij te kennen, dat zij met God alleen tevreden hunne

hoop niet nu eens op dit dan weer op dat hebben gesteld en niet hebben rondgezien, of zij ook elders hulp konden verkrijgen. Daaruit kunnen wij afleiden, dat allen, die hun hart stellen op verschillende verwachtingen, den waren God vergeten, aan Wien wij de verschuldigde eer niet geven, als wij ons niet op Hem alleen verlaten. En gewis! het vertrouwen bekleedt in den waren dienst van God een eerste plaats, alsook de aanroeping, die daaruit voortvloeit; omdat juist een voornaam deel aan Zijn lof wordt onthouden, als wij zelfs maar het kleinste deel van ons geluk buiten Hem zoeken. Laten wij derhalve onthouden, dat dit het ware bewijs is van onze godsvrucht, wanneer wij in den diepsten afgrond geworpen, oogen, hart en wenschen alleen naar God richten. Daardoor blijkt ook die Paapsche goddeloosheid, als zij, na met den mond beleden te hebben alleen aan God te gelooven, den lof, die Hem toekomt, overbrengen op Zijn schepselen. Want al verontschuldigen zij zich met de bewering, dat zij de toevlucht nemen tot Christophorus en andere door hen verzonnen heiligen, om door hen als voorbidders genade te vinden bij God, toch staat het vast, dat er geen onderscheid is in den vorm van aanroepen, want op die wijze is Christus voor hen niet voldoende, maar is Zijn ambt bij hen een verborgene zaak. Derhalve moet men wel letten op de eigenaardige beteekenis van deze plaats, dat de geloovigen ontkennen hunne handen uitgestrekt te hebben tot andere goden; want het is een vaak voorkomende zaak, dat de onafgebrokene rampen ons God doen vergeten en andere middelen doen zoeken; want, zoolang God ons met zachtheid behandelt, wenden wij ons tot Hem; maar, als ons iets kwaads overkomt, dan beginnen wij spoedig te twijfelen. Indien wij dan ook bovenmate gedrukt worden, ja, indien er geen grens is aan ons ongeluk, dan brengt juist die onophoudelijke duur ons bijna tot wanhoop en die wanhoop brengt een verkeerd wantrouwen teweeg en onstaat daaruit het bedenksel van nieuwe goden.

Over de opheffing der handen is elders gesproken.

22. *Zou God dat niet onderzoeken.* Het is een gewichtig en ernstig getuigenis, als zij God durven stellen als den Getuige hunner oprechtheid, en daaruit blijkt dan ook wel, dat zij hun zaak niet hebben gebracht voor het oor der wereld, maar in zichzelf, en zich stellende als voor de rechtbank Gods, laten zij er met meer vertrouwen op volgen, dat voor God niets is verborgen. Want, hoe zouden de hypocrieten zoo vaak God kunnen aanroepen als getuige, als zij niet meenden, dat zij aan het oordeel Gods ontkomen waren, terwijl zij hun verkeerdheid met een masker

willen dekken; en zoo maken zij een geheel verkeerde voorstelling van God, alsof zij Zijne oogen met hunne bedriegerijen konden verblinden. Zoo dikwerf wij dus voor het aangezicht Gods verschijnen, moeten wij terstond hieraan denken, dat wij bij Hem niets zullen vorderen met een ijdel bedrog, omdat Hij een Kenner der harten is.

23. Voorzeker! Om Uwentwil worden wij alle dagen gedood, wij zijn geacht als schapen ter slachting.
24. Waak op, waarom slaapt Gij, o Heere? Ontwaak, vergeet (ons) niet voor altijd! 25. Waarom verbergt Gij Uw aangezicht? En vergeet Gij onze ellende en ons ongeluk? 26. Want onze ziel is in het stof terneergebogen, onze buik kleeft aan de aarde. 27. Sta op, ons ter hulpe, en verlos ons om Uwe goedertierenheid.

23. *Voorzeker! om Uwentwil.* Op een andere manier trachten de geloovigen nu Gods medelijden te verwerven, — zij worden namelijk niet geplaagd om hunne eigene misdaden, maar zij hebben de ongeloovigen slechts tot vijand terwille van Gods naam. Wel schijnt dit op het eerste gezicht een dwaze klacht te wezen; want zels het antwoord, dat Socrates geeft, als hij zijne huisvrouw bestraft, klinkt schooner, als hij zegt: 't Is beter onschuldig dan door eigen schuld om te komen. Ja, de troost, die Christus geeft in Matth. 5 : 10, schijnt hemelsbreed van deze woorden te verschillen: Zalig zijn, die om hunne gerechtigheid vervolging verduren. Zoo ook Petrus: Indien iemand om den naam van Christus te lijden heeft, dan is dat een oorzaak van groote vreugde en dankbaarheid (1 Petr. 4 : 14). Ik antwoord daarop: Al is het een zeer groote troost in smart, dat onze toestand met Christus in verband staat; toch is het niet zonder recht en reden, dat de geloovigen God in herinnering brengen, dat zij smadelijk behandeld worden terwille van Zijn zaak, opdat Hij daardoor des te meer Zich hun Wreker betoone, want het is billijk, dat Hij denkt om Zijn eer, als de goddeloozen die juist aanranden, door wreed te handelen jegens Zijn dienaars. Hieruit blijkt nog duidelijker, dat deze Psalm vervaardigd is in den tijd, toen het volk in ballingschap kwijnde of Antiochus de Kerk verwoestte, want toen was de godsdienst een aanleiding, om verdrukt te worden. Want de volharding van het volk voerde de Babyloniërs tot razernij,

vooral toen zij nog bemerkten, dat hunne bijgeloovigheden nog veroordeeld werden door die overwonnen en vernederde menschen; en de geheele hartstocht van Antiochus had vooral ten doel den naam van God te niet te maken. Hun woede neemt nog toe, doordat God de willekeur dier goddeloozen zoo weinig bedwingt, dat zij met vrijen teugel zonder ophouden voortgaan met hun wreedheid; zij zeggen dan ook, dat zij *alle dagen gedood worden* en verder, dat zij niet anders zijn geacht, *dan schapen ter slachting* bestemd. Overigen moeten wij ons nog eens te binnen brengen, wat ik hier boven met een enkel woord gezegd heb, dat zij niet zóó rein waren van alle schuld, of God kon nog rechtvaardige straffen eischen voor hunne zonden; maar, nu de zonden als begraven zijn door Zijne onvergelijkelijke lankmoedigheid, geeft Hij ons over aan onverdiende vervolgingen, opdat wij des te meer ons beroemen mogen het kruis met Christus te dragen en wij deelgenooten en lotgenooten mogen zijn van de zalige Opstanding. Wij hebben ook gezegd, dat de woede der vijanden om geen andere reden zoo hevig ontstoken was, dan omdat het volk niet van de Wet zich wilde scheiden en den waren dienst van God vaarwel zeggen. — Deze waarheid moet ook tot ons nut worden aangewend; en wel het eerst moet dit worden onthouden, dat wij op het voetspoor der Vaderen onze ongelukken gelaten moeten dragen, waardoor de belijdenis van ons geloof juist bevestigd moet worden; en dat wij vervolgens in de diepste schaduwen des doods volstandig den naam van God moeten aanroepen en in Zijne vreeze volharden. Paulus toch gaat nog verder, als hij in Rom. 8 : 23, niet alleen dit als een voorbeeld aanhaalt, maar hierin zelfs het geheele lot der Kerk wil afgebeeld zien. Wij moeten derhalve vaststellen, dat volgens een hemelsch plan ons voortdurend de plicht is opgelegd, om het kruis te dragen, hoewel er somtijds een wapenstilstand of verademing gegeven wordt, omdat God onze zwakheid spaart, maar al is niet altijd het zwaard tegen ons uitgetrokken, toch moeten wij als lidmaten van Christus altijd gereed zijn, om deel te hebben aan Zijn kruis. — Zal dan ook de zwaarte van het kruis ons niet behoeven te verschrikken, dan moet altijd deze toestand der Kerk ons voor oogen komen, — voor zooverre wij in Christus zijn aangenomen, — dat wij ter slachting overgeleverd zijn; anders zal ons hetzelfde overkomen, als wij van vele afvalligen opmerken; want, omdat het naar hun oordeel een al te harde en ellendige zaak is, levende altijd te sterven, aan allen spot bloot te staan, geen oogenblik zonder vrees te verkeeren; — verlaten en verloochenen zij Christus op schandelijke

wijze, om zich voor deze noodzakelijkheid te vrijwaren. Opdat dan ook de afkeer of de vrees voor het kruis ons niet afhoude van de godzaligheid, moet voortdurend deze overweging bij ons gevonden worden, dat de beker, welken God ons toereikt, gedronken moet worden, en dat niemand een Christen kan zijn, die zichzelf niet als dankoffer aan God offert.

24. *Waakt op, waarom slaapt Gij?* Nu vragen de Heiligen, dat God eindelijk medelijden met hen hebbe en hun hulp en redding verschaffe. Al duldt God nu deze gebrekkige uitdrukking in de gebeden der heiligen, als zij vragen, dat Hij opwaakt en ontwaakt; — toch moeten zij hiervan verzekerd zijn, dat Hij waakt voor hun heil. Want wij mogen ons God niet voorstellen als Epicurus, dat Hij behagen zou scheppen in een ledige, aangename rust, maar, omdat wij door de traagheid van ons begrip niet terstond vatten welke zorg Hij voor ons draagt, vragen de geloovigen, dat hij door de uitkomst toone, dat Hij ons niet vergeet en dat Hij niet traag is, om te helpen. Wel moeten wij het voor waar houden, dat God voor ons zorgt, al schijnt het van niet; want dat is toch de verzekerdheid van het geloof en niet van het vleesch en daarom laten zij die tegenovergestelde meening varen en openbaren die voor God, — waar zij die opmaken uit den tegenwoordigen stand van zaken; en op die manier bannen zij die vuile gedachten uit hun gemoed, waardoor ten slotte hun rein en zuiver geloof boven moet komen. Indien iemand meent, dat het gebed, een zoo heilige zaak, op deze wijze verontreinigd wordt, dat een verkeerde vleeschelijke voorstelling daarmede gepaard gaat; — dan stem ik dat wel toe, maar, wanneer wij een vrijheid gebruiken, welke de Heere toe staat, laten wij dan bedenken, dat Zijne goedertierenheid ons deze ondeugd kwijtscheldt, opdat zij onze gebeden niet bezoedele.

26. *Want onze ziel is terneergebogen.* Andermaal beweenen zij de grootte hunner rampen en vermelden zij, dat zij op buitengewone wijze verdrukt worden; opdat God daardoor des te meer genegen zij hun hulp te verschaffen; door deze figuurlijke uitdrukking duiden zij niet alleen aan, dat zij terneergestort zijn, maar tegen de aarde zijn geslagen en daaraan vastgebonden, zoodat het moeilijk is weer op te staan. Sommigen nemen het woord *ziel* hier voor lichaam, zoodat er dan eene herhaling is van dezelfde gedachte; maar ik neem het liever voor dat deel van den mensch, waarin het leven zetelt, alsof zij hadden willen zeggen, dat zij ter aarde waren geworpen en voorover lagen, zonder eenige hoop, om

weer op te staan. — Zij vermengen hier onder die klacht het gebed, dat God *opsta ter hulpe.* — Ondertusschen drukken zij met het woord *verlossen* uit, dat zij geen gewoon soort van hulp vragen, omdat zij niet anders gered kunnen worden, dan door verlossing. Toch zijn zonder twijfel hunne gedachten gericht geweest op die voorname verlossing, die haar stroomen uitgiet, als God ons dagelijks op verschillende wijzen verlost en bevrijdt. Al hebben zij nu pas kort geleden zich beroemd op de standvastigheid van hun geloof, toch begeeren zij hier geen zekere vergelding daarvoor, opdat het blijkt, dat zij niet pochen op hunne verdiensten; — maar zij stellen zich tevreden met de genadige goedheid Gods, met het oog op hun heil.

PSALM 45.

INHOUD: Hier wordt beschreven en geprezen met verhevene uitdrukkingen de genade en de sierlijkheid van Salomo, zijne deugden in de besturing van zijn rijk; zijn macht, zijn rijkdom. Vooral echter, omdat hij eene vreemde vrouw uit Egypte getrouwd had, wordt aan dit huwelijk de zegen van God voorzegd, indien ten minste de nieuwe gade de liefde voor haar volk vaarwel zegt en zich geheel aan haren gemaal wijdt. Intusschen is het niet twijfelachtig of onder dit beeld wordt ook de majesteit, de macht en de uitbreiding van het Rijk van Christus op sierlijke wijze met al zijn eigenschappen beschreven; — opdat de geloovigen kunnen weten, dat er geen gelukkiger en wenschelijker zaak bestaat dan te verkeeren onder de regeering van dien allervoortreffelijksten Koning.

1. Voor den opperzangmeester op de leliën, van de kinderen Korachs, eene onderwijzing, een lied der liefden.

1. Zoo zeker als het is, dat deze Psalm is vervaardigd met het oog op Salomo, zoo onzeker is zijn vervaardiger. Mij komt het waarschijnlijk voor, dat iemand van de Profeten of van de vrome leermeesters, — hetzij dan na Salomo's dood of nog bij diens leven, — dit argument ter behandeling genomen heeft, om te leeren, dat, al wat in Salomo gezien was, een hoogere strekking had.

Verder wordt het *een lied der liefden* genoemd, niet om, — zooals sommigen willen, — de Vaderlijke liefde Gods te verheerlijken in de zegeningen, waarmede Salomo verrijkt was; maar omdat het een danktoon bevat voor het schoone en gelukkige huwelijk; daarom heeft de tweede naamval de beteekenis van een bijvoegelijk naamwoord, zoodat het is een lied rijk aan liefde. Wel is Salomo in 2 Sam. 12 : 25 Jedidja genoemd, maar, mijns inziens, eischt het verband, dat dit woord „Jedidoth" slaat op de wederzijdsche liefde, die echtgenooten voor elkander moeten koesteren. Maar, omdat het woord liefde somtijds gebruikt wordt in een ongunstigen zin, en zelfs de echtelijke liefde niet altijd zoo goed is geordend of er is een zekere vleeschelijke onstuimigheid onder vermengd; — wordt daarom het lied ook genoemd eene onderwijzing; opdat wij daardoor leeren zouden, dat hier geen sprake is van verkeerde of minder betamelijke liefde, maar dat ons onder het beeld van Salomo, de heilige en goddelijke verbintenis wordt voorgesteld tusschen Christus en Zijn Kerk.

Het overige gedeelte van het opschrift wordt door de uitleggers verschillend verklaard. Het Hebreeuwsche „Susan" beteekent eigenlijk lelie en Psalm 60 heeft dit woord in het opschrift in het enkelvoud; en zoo heeft Psalm 80 het in het meervoud; daarom is het waarschijnlijk, dat het een begin geweest is van een welbekend lied of een muziekinstrument. Ik voor mij, — het is toch een zaak van weinig belang, — laat de beteekenis rusten, omdat men zonder gevaar deze meening of die mag volgen.

2. Mijn hart geeft een goede rede op, ik zal mijne werken uitspreken over den Koning, mijne tong is (als) een pen van een, die vaardig schrijft. 3. Gij zijt schoon boven de menschenkinderen, genade is op uwe lippen verspreid, omdat God u gezegend heeft tot in eeuwigheid. 4. Gord uw zwaard aan de heup, o held! heerlijkheid en roem. 5. Wees voorspoedig in Uw heerlijkheid, rijd op het zwaard der gerechtigheid en der zachtmoedigheid en der waarheid; en uw rechterhand zal u vreeselijke dingen leeren. 6. Uwe pijlen zijn scherp (zoodat de volken onder u vallen) in de harten van des Konings vijanden.

2. *Mijn hart geeft een goede rede op.* De inleiding toont duidelijk genoeg aan, dat de aanleiding tot dezen Psalm van geen geringe beteekenis is; omdat hij belooft, wie dan ook de vervaardiger moge geweest zijn, woorden te zullen spreken over groote en beroemde dingen. Omdat nu de Geest niet gewoon is de monden te vervullen met de verspreiding van onbeteekenende klanken, kan men hieruit begrijpen, dat hier niet alleen gesproken wordt van een vergankelijk koninkrijk, maar dat het hier gaat om een nog voortreffelijker iets; want waarom anders wordt zulk een sterke uitdrukking gebruikt; dat *het hart* van den Profeet *opgeeft* (of uitbraakt, Vert.), dan om den nadruk te laten vallen op zijn werk, zijn moeite om den lof van den Koning te vermelden? Ofschoon dan ook anderen liever het werkwoord: *Uitlaten* gebruiken willen, komt het mij toch voor, dat de andere beteekenis van het woord beter hier ter plaatse past, terwijl hier ook voor pleit het daarvan afgeleide woord: „*Marcheschat*," dat zooveel wil zeggen als een pan, waarin de koeken geroosterd worden; éénmaal of tweemaal komt dat voor bij Mozes, alsof deze dan bedoelde, dat hij iets bijzonders en merkwaardigs in zijn hart had voorgenomen te zeggen. Daarna vermeldt hij de overeenstemming tusschen hart en mond, als hij zijn *tong* vergelijkt met *de pen van een, die* snel en *vaardig schrijft.* Hij begint nu met zijn schoonheid te prijzen en gaat dan voort met den lof zijner welsprekendheid. Bovendien verheerlijkt hij de schoonheid van gedaante in den Koning, niet dat de sierlijkheid der gelaatstrekken van groote waarde geacht moet worden, — zij neemt toch onder de deugden geen plaats in, maar dikwijls wordt op het gelaat zelf een edel karakter weerkaatst, en zoo kon men met een enkelen blik opmerken, dat Salomo met voortreffelijke hoedanigheden was begiftigd. Niet zonder reden wordt de welsprekendheid van een Koning genoemd, wiens taak het is niet alleen met beleid en gezag een volk te regeeren, maar ook met redevoeringen en sierlijkheid van woorden het gehoorzaam aan zich te verbinden; zoo hebben ook de ouden gouden ketenen in den mond van Hercules gedacht, waarmede hij de menschen door hun ooren tot zich trok. En daaruit blijkt ook nog heden de dwaasheid der koningen, als zij het beneden hunne waardigheid achten, om door woorden hunne onderdanen tot zich te neigen; ja, zij toonen daardoor wel barbaarsche tyrannen te zijn, wanneer zij zich ten doel hebben gesteld liever te dwingen dan te overtuigen; liever misbruik te maken van hunne onderdanen als van slaven, dan te trachten een leerzaam en gehoorzaam volk te verkrijgen door het door wetten te besturen. Evenals nu deze

hoedanigheid in Salomo was op te merken, zoo werd zij nog veel volkomener in Christus gezien, Wiens wetenschap gold als Zijn schepter, zooals ook spoedig breedvoerig zal besproken worden. Het woord, dat wij door „omdat" vertaald hebben. wordt hier niet gebruikt in den zin van „daarom," alsof Salomo gezegend was terwille van de fraaiheid van zijn gedaante en van zijne welsprekendheid, beide zaken zijn toch zegeningen van God; veelmeer is het dan ook eene mededeeling van de oorzaak, waarom Salomo door deze gaven heeft uitgemunt, namelijk, omdat God hem gezegend had. Want als sommigen verklaren: God zal u zegenen ter wille van uwe voortreffelijkheid, — dan heeft dat weinig beteekenis en is dat wel wat gewrongen.

4. *Gord uw zwaard aan.* Hier wordt Salomo geprezen niet alleen om zijn dapperheid in den oorlog, die een schrik onder den vijand verspreidt, maar ook om zijne deugden, die hem den eerbied zijner onderdanen verschaffen, want een koning zou de zijnen niet kunnen beschermen en verdedigen, als hij niet gevreesd werd door den vijand, en aan den anderen kant zou hij niet vol moed oorlog kunnen voeren naar buiten, als de inwendige toestand van zijn rijk niet geneigd was tot rechtvaardigheid en waarheid. In de eerste plaats zegt hij dan, dat het zwaard, dat hij zich aangorden zal, een bewijs zal zijn van kracht in den oorlog, om de vijanden te verslaan; maar vervolgens ook van macht, opdat hij geen verachtelijke plaats inneme onder de zijnen; tevens voegt hij er bij, dat de heerlijkheid, waardoor hij *zal uitmunten*, niet vergankelijk zal wezen, zooals zoovele koningen een ijdele vertooning hebben gemaakt, maar in een oogenblik gevallen zijn; — doch de zijne zou voorspoedig en lang zijn van duur. Wel schijnt het op het eerste gezicht een vreemde manier van spreken te zijn: *Rijd op waarheid, zachtmoedigheid en gerechtigheid;* maar zooals ik gezegd heb, vergelijkt hij zeer terecht deze hoedanigheden met voertuigen, die den Koning naar den hoogsten top voeren, en hij stelt ze niet alleen tegenover die onbeteekenende fraaijigheden, waarop de aardsche Koningen zich verheffen, maar vooral tegenover die misdadige ondernemingen, waardoor zij met alle mogelijke macht zich het gezag trachten toe te eigenen. Salomo zelf zegt in Spreuk. 20 : 28: „Door rechtvaardigheid en weldadigheid wordt de troon des Konings bevestigd." Als nu de goddelooze koningen hun macht ten toon willen spreiden en versterken, dan zijn hun paarden en wagens: omkooping, hooghartigheid, overmoed, wreedheid, aanmatiging, rooverij, geweld; en het is daarom geen wonder, als God zoo

dikwijls hen neerwerpt van hun vermolmde en verrotte troonen. Daarom is dit een ware en zekere waarborg voor de troonen, trouw en waarheid te beoefenen, en de regeering te temperen door milddadigheid.

Het laatste lid herinnert ons, dat alles, wat Salomo beproeven zal, goed zal afloopen, als hij maar aan zijn dapperheid in den oorlog, de gerechtigheid en zachtmoedigheid als een verzachting toevoegt, want de koningen, die zonder nadenken en zonder gematigdheid te werk gaan, kunnen wel voor een oogenblik alles met vrees en angst vervullen, maar spoedig bezwijken zij onder hun eigen gewicht, een rechtvaardige en billijke gematigdheid maakt, dat men vreest voor de handen der helden.

In het laatste vers keert hij terug tot de macht in den oorlog, als hij zegt: dat *de pijlen des konings scherp* zullen *zijn*, om door te dringen *in de harten der vijanden:* en door die woorden geeft hij te kennen, dat hij zijn pijlen ter beschikking heeft, om daardoor alle vijanden van verre te verslaan, die zich tegen zijn heerschappij hebben verheven, en in dien zelfden zin zegt hij ook, dat *de volken* onder hem *moeten vallen;* het is hetzelfde, alsof hij had willen zeggen: Allen, die het gewaagd hebben, om door een opstand zijn Koninkrijk aan het wankelen te brengen, zullen slecht aan hun einde komen; want, om al hun overmoed te verbreken, zal er macht genoeg zijn in de hand van den Koning.

7. Uw troon, o God! is tot in eeuwigheid en altoos; de schepter Uws Koningrijks is een schepter der rechtvaardigheid. 8. Gij hebt gerechtigheid lief en haat goddeloosheid; omdat Gij, o God! Uw God gezalfd hebt met vreugdeolie, meer dan Uwe medegenooten.

7. *Uw troon.* Nu verheerlijkt hij nog andere koninklijke deugden in Salomo, namelijk dat zijn troon tot in eeuwigheid is en daarna, dat zijne wijze van besturen eerlijk en rechtvaardig is. Want, dat de Joden deze plaats verdraaien, alsof het woord tot God gericht werd, is al te kleingeestig. Als ook anderen het Hebreeuwsche woord „elohino" in den tweeden naamval lezen, dan mist dat alle reden en dan brengt dat juist de onbeschaamdheid aan den dag van hen, die er niet tegen opzien op schandelijke wijze de Schrift te verminken, als zij maar niet gedwongen worden de Godheid van den Messias te erkennen. De eenvoudige en natuurlijke zin is dan ook deze, dat Salomo niet heerscht als een

tyran, zooals de meeste koningen, maar volgens eerlijke en rechtvaardige wetten en dat daarom zijn troon alle eeuwen door zal blijven staan. Ofschoon hij nu *God* genoemd wordt, omdat God in de koningen een zeker teeken van Zijn heerlijkheid gelegd heeft, — toch kon deze titel in geen sterfelijk mensch reden van bestaan hebben; nergens toch lezen wij, dat een mensch of een Engel met dezen titel versierd is zonder eenige toevoeging. Wel worden zoo in 't meervoud Engelen en Richters genoemd, maar niemand wordt alleen „elohim" genoemd, of daar wordt een zekere beperking aan toegevoegd; zoo wordt ook in Exodus 7 : 1 Mozes tot een God van Farao gesteld; — wij kunnen dan ook hieruit afleiden, dat deze Psalm een verdere strekking heeft dan alleen een vergankelijk koningschap, zooals wij spoedig zien zullen.

In het volgende vers wordt een nog duidelijker verklaring gegeven van zijn rechtvaardigheid, dat hij namelijk een even gestreng wreker is van alle onrecht als een handhaver van alle recht. Wij weten namelijk welke groote verwarringen voort kunnen komen uit straffeloosheid en vrijheid van handelen, wanneer de koningen weekhartig en nalatig zijn in het bestraffen der misdaden; vandaar dat oude spreekwoord: Het is slechter te leven onder een koning, onder wien alles — dan onder wien niets is geoorloofd. Ook is de uitspraak van Salomo bekend in Spreuk. 17 : 15: „Wie den goddelooze rechtvaardigt en den rechtvaardige veroordeelt, zijn beiden een gruwel voor God." Uit deze beide deelen blijkt dus de rechte regel van regeeren, dat zij, die te regeeren hebben, met gestrengheid het kwaad onderdrukken en met allen ijver de gerechtigheid bevorderen; daarom heeft Plato terecht en ter snede gezegd: dat de orde in den staat door twee deelen bevestigd wordt: door belooningen en straffen.

Als hij er bijvoegt: dat hij *gezalfd is meer dan zijne medegenooten,* dan wordt dat niet bedoeld als een gevolg van zijn rechtvaardigheid, maar meer als een oorzaak; omdat juist daardoor bij Salomo de ijver tot recht en billijkheid te verklaren was, omdat hij van Godswege als Koning over het volk was aangesteld. Want, toen God hem bestemde tot de eer van het koningschap, voorzag Hij hem tevens van de daartoe noodige bekwaamheden; daarom beteekent het voegwoord „al-keen" op deze plaats weder: omdat; alsof hij zeggen wilde, dat het niet te verwonderen viel, als Salomo zulk een beroemd man geweest is in het betrachten der rechtvaardigheid, omdat hij toch uit het getal zijner broeders was uitverkoren, om als koning de heilige zalving te ontvangen. Want door een hemelsche openbaring is hij reeds, voor zijne

geboorte, als de opvolger in het koningschap aangewezen; en toen hij eenmaal gesteld was op den troon, is hij nog met koninklijke deugden begiftigd; zoodat daaruit volgt: dat de zalving in orde voorafging aan de rechtvaardigheid, en dus deze laatste niet als de oorzaak van de eerste gerekend mag worden. Het woord *vreugdeolie* wordt gebruikt met het oog op den afloop, omdat het geluk en het heil der Kerk met dat koningschap zoo nauw samenhing.

Tot dusver heb ik den letterlijken zin weergegeven, nu moet nog wat uitvoeriger de vergelijking behandeld worden tusschen Salomo en Christus, waarvan ik in het voorbijgaan gesproken heb; ofschoon het voor geloovigen en eenvoudigen voldoende zal zijn, om te verklaren, wat bekend genoeg is, als een veelvuldige gewoonte in de Heilige Schrift, dat aan het volk in de oudheid in de nakomelingen van David een beeld van Christus gegeven werd; — omdat echter de Joden en andere heidensche volken niet gemakkelijk de waarheid bijvallen, is het noodig met korte woorden uit het verband aan te toonen, dat een gedeelte der zaken, die hier gezegd zijn, niet in waarheid volkomen op Salomo passen. En dat was zonder twijfel, zooals ik in den beginne gezegd heb, de bedoeling van den Profeet, om de harten der geloovigen te vrijwaren voor vrees, die licht door de treurige verandering teweeg kon gebracht worden, welke stond te gebeuren. Daar was een eeuwige duur beloofd aan het koninkrijk, dat met den dood van één mensch op het punt stond ineen te storten. De Profeet antwoordt daarop: Al zou Rehabeam, die de eerste opvolger was van zulk een schitterend en machtig koningschap, in de grootste moeilijkheden komen door de afscheiding van een groot deel van het volk, toch was dat geen reden voor de Kerk, om te wankelen in haar geloof; omdat toch in dat koningschap een beeld geteekend werd van het eeuwige koningschap, dat nog verwacht moest worden. En wel in de eerste plaats wordt de naam van *Koning* bij uitnemendheid aan Salomo gegeven, opdat wij weten zouden, dat hier geen sprake is eenvoudig van een zeker koning, maar van dien gedenkwaardigen Koning, wiens trouw God beloofd heeft te zullen handhaven, zoolang de zon en de maan aan den hemel schitteren (Psalm 72 : 5). David tenminste is koning geweest en zij, die daarna gevolgd zijn. Men moet er dus wel hier op letten, dat het is, alsof de Heilige Geest één uit de rei der anderen als een uitverkorene op den hoogsten trap gesteld heeft. Immers, waarom moet in Salomo zoo zeer die dapperheid in den oorlog geprezen worden, terwijl hij juist zoo zachtmoedig van inborst was en hij, na in een

toestand van rust geraakt te zijn, slechts werken des vredes betrachtte en nooit in den oorlog een bewijs van zijn moed heeft gegeven? Maar men kan nooit een beter getuigenis te berde brengen als dit, waar gesproken wordt over den eeuwigen duur van het Koninkrijk. Immers zonder twijfel wordt hier gedoeld op die Godspraak, waarvan ik nog kort geleden gesproken heb: Zoolang de zon en de maan aan den hemel zullen blijven, zal ook de troon van David bestaan (Psalm 72 : 5). Daarom worden dan ook de Joden zelf gedwongen, om deze plaats op den Messias toe te passen. Al begon dan ook de Profeet te spreken over den zoon van David, toch klom hij in den geest hooger op en omvatte hij het Rijk van den waren en eeuwigen Messias. Hierbij komt nog de naam „Elohino," — hij moge dan al in 't algemeen toegepast worden op Engelen en menschen, — maar die toch zonder meer niet past op een enkelen mensch, en daarom wordt zonder twijfel hier gedoeld op de Goddelijke majesteit van Christus.

Nu kom ik nog tot de behandeling van sommige onderdeelen, hoewel ik die toch maar terloops zal behandelen. Wij hebben gezegd, dat het in dien zin een lied *der liefde* of *des huwelijks* genoemd wordt, dat het een heilige waarheid is, die hier een eerste plaats inneemt, en dat wij hier allerminst aan een verkeerde of aardsche liefde hebben te denken. In denzelfden zin hebben wij het ook op te vatten, als Christus genoemd wordt: *volmaakt in schoonheid,* niet dat Hij uiterlijk kenbaar was door een schoon gelaat, zooals sommige dwaze lieden droomen; maar dat Hij met zulke voortreffelijke hoedanigheden was begiftigd, dat Hij daardoor boven alle anderen uitmuntte. Want het is niets nieuws, dat al wat er geestelijks was in Christus in aardsche vormen wordt voorgesteld. Het Rijk van Christus wordt gezegd machtig te zullen zijn, — daar wordt een schitterende glans nog bijgevoegd, zooals er in een overvloed van geluk en een grootheid van macht wordt gezien, en daar komen dan ook nog bijzondere fraaijigheden bij; — en toch past geen van deze dingen bij het Rijk van Christus, dat juist vreemd is aan alle wereldsche pracht. Maar de Profeten wilden juist hun woorden vatbaar maken voor het begrip van het volk en hebben daarom niet anders over Hem dan over den dienst van God gesproken, dien zij voorstellen onder de ceremoniën der Wet als in schaduwen. Indien wij deze manier van spreken begrijpen, dan zal er niets duisters meer overblijven in deze plaats. Als dan ook deze Goddelijke Koning, na geprezen te zijn om Zijn welsprekendheid, ook gewapend wordt met een zwaard, dan is het wel waard daar op te letten, want met Zijn welsprekendheid bestuurt Hij de bereidwilligen en leerzamen, en,

omdat er gedurende alle eeuwen wederspannigen en ongehoorzamen geweest zijn en ook wel zullen blijven, is het noodig, dat alle ongeloovigen door hun eigen verderf ondervinden, dat Christus niet ongewapend verschenen is. Als Hij ons dan op liefelijke wijze uitnoodigt tot Hem te komen, moeten wij met gewillige gehoorzaamheid Zijn juk op ons nemen, opdat Hij zich niet op ons storte met wapenen en doodelijke pijlen aangegord. Wel wordt terecht van Hem gezegd, dat sierlijkheid op Zijne lippen is uitgestort, even als het Evangelie door zijn karakter een reuke des levens ademt; maar als wij niet buigen willen, dan zal die sierlijkheid in schrik veranderd worden en dan zal Christus uit de leer des heils zich een zwaard en pijlen vormen. Hieruit ontstaat ook voor ons geen geringe troost, dat de menigte en de driestheid van de vijanden van Christus ons niet behoeven te ontmoedigen. We zien, hoe de Papisten Christus stout verwerpen, al beroemen zij zich, dat Hij hun Koning is; hoe ook het grootste deel der wereld hem goddeloos veracht en bespot; hoe Turken en Joden Hem schandelijk vervloeken. Laten wij dan te midden van zooveel oproerigheid denken aan deze voorspelling, dat Christus zwaard en pijlen ten dienste staan, om Zijne vijanden neer te vellen en te verdelgen. Laat ik wederom met korte woorden herhalen, wat ik vroeger gezegd heb: Al trachten de Joden met hunne drogredenen dit vers te bederven: Uw troon, o God! is tot in eeuwigheid, het is duidelijk genoeg dat dit dient, om de eeuwige Godheid van Chistus aan te toonen; want als het woord „Elohim" wordt toegepast òf op engelen òf op menschen, dan wordt er gewoonlijk een zekere opmerking bijgevoegd, waardoor zij onderscheiden worden van den éénen en waren God; hier ziet het dan ook eenvoudig op Christus en wel zonder eenige beperking. Toch is het goed, om op te merken, hoe hier van Christus gesproken wordt als: God geopenbaard in het vleesch. Want, al wordt Hij God genoemd, als het Woord van eeuwigheid door den Vader voortgebracht, — hier toch wordt Hij genomen in den persoon des Middelaars; in dien zin wordt er ook een weinig later van Hem gesproken als staande onder God. En als men dan ook tot Zijn Goddelijke natuur beperkt, wat gezegd wordt van Zijn eeuwig Koninkrijk, dan zal er een onschatbare vrucht voor ons te loor gaan, die wij uit deze waarheid afleiden; als wij toch verstaan, dat Hij, voor zooverre Hij het Hoofd is der Kerk en de Bewaarder en Beschermer van onze zaligheid, als zoodanig niet voor een tijd regeert, maar een eeuwige heerschappij bezit, dan ligt daar voor ons een vaste zekerheid in zoowel in leven als in sterven. Ook uit het geheele verband blijkt duidelijk,

dat Christus ons hier als de Middelaar wordt voorgesteld, omdat Hij gezegd wordt door God gezalfd te zijn en wel boven Zijne medegenooten. Dat nu heeft geen betrekking op het eeuwige Woord Gods, maar op Christus bekleed met het vleesch, waarin hij èn de dienstknecht Gods èn onze broeder is.

9. Myrrhe en alloë en kassia zijn (in) al Uwe kleederen, uit de paleizen van ivoor, waar zij u hebben verblijd. 10. Dochters van koningen zijn onder uwe geëerde (staatsiedochters), uwe gemalin staat aan uwe rechterhand in het goud van Ophir. 11. Hoor, o dochter! en zie toe en neig uw oor; en vergeet uw volk en uws vaders huis. 12. En de Koning zal uwe schoonheid beminnen; want hij is uw heer en gij zult hem aanbidden. 13. En de dochter van Tyrus met een geschenk, de rijken des volks zullen uw aangezicht afbidden.

9. *Myrrhe en aloë.* Ik zal, wat de woorden betreft, niet ernstig in woordenstrijd komen, omdat het zelfs onder de Hebreën niet vast genoeg staat, wat het derde woord beteekent, behalve dat men naar de uitspraak kan opmaken, dat het kassia is. Genoeg is, dat de Profeet hier de kleederen van een Koning noemt, met liefelijke en kostbare geuren doortrokken. Hij beschrijft Salomo als gaande uit zijn ivoren paleis, waar allen hem begroeten en toejuichen. Want dat woord „*mini*” — van mij — kan ik niet verklaren, omdat men er geen betamelijken zin uit trekken kan, maar ik laat het slaan op de paleizen en vertaal het dan door: *waar.* Ofschoon nu niet alleen bij het gemeene volk, maar ook bij de koningen weelde en overvloedige pronk niet vrij zijn van overdaad en verkeerdheid; moeten wij toch aan den anderen kant ons wachten voor een al te groote soberheid, opdat we niet een gematigde praal geheel zouden veroordeelen, die toch bij hun waardigheid past; zoo wordt ook even daarna de koningin opgevoerd, kostbaar en schitterend gekleed. Toch moeten wij hierbij ook niet vergeten, dat alles, wat hier in Salomo geroemd wordt, door God niet is goedgekeurd geweest. En, om van de andere dingen nog te zwijgen, dan heeft reeds terstond van den beginne God geen welgevallen gehad in de veelwijverij. Onder de

zegeningen Gods worden dan ook de bijwijven niet genoemd, want zonder twijfel wil de Profeet dat te kennen geven met die *geëerde* staatsiedochters, waarvan op een andere plaats melding gemaakt wordt. Want al bekleedde de Egyptische gemalin de hoogste plaats, toch schijnen de anderen die de gewijde geschiedenis op den tweeden rang plaatst, op milde en schitterende wijze behandeld te zijn geweest, en daarom noemt de Profeet ze koningsdochters, omdat sommigen van hen uit een koninklijk geslacht waren voortgesproten. Hoe kan dan de Profeet de veelwijverij tot een lof rekenen voor Salomo, als God haar in alle personen, maar voornamelijk ook in de koningen veroordeelt? De gevolgtrekking ligt voor de hand, dat, al worden volgens algemeen gebruik de rijkdom en de heerlijkheid van den koning bezongen, toch diens misbruik daarvan niet goedgekeurd wordt; want het was niet de bedoeling van den Profeet, een mensch als voorbeeld te stellen, die in strijd handelde met den algemeenen regel Gods. Wel was de macht, het aanzien en de heerlijkheid van Salomo een buitengewone zegen van God, maar een zegen, die hij zelf (zooals men gewoonlijk ziet) bedierf door vele verkeerdheden, doordat hij zichzelf niet genoeg een maat stelde, maar den overvloedigen rijkdom misbruikte tot een inwilliging van zijne vleeschelijke begeerten.

Ten slotte; hier wordt verhaald, hoe mild en overvloedig God Salomo met alle dingen heeft begiftigd. Maar, dat hij nu zich vele vrouwen verschafte en geen redelijke maat betrachtte in zijn overvloed, was meer iets bijkomstigs dan dat dit er een gevolg was.

11. *Hoor, o dochter.* Zonder twijfel wordt hier gesproken over de Egyptische gemalin, waarvan hij zooeven gezegd heeft, dat zij stond aan de rechterzijde des konings. Al paste het Salomo nu niet een vrouw te nemen van een ander volk, toch wordt dit terecht onder de gaven Gods gerekend, dat een zoo machtig koning een verbintenis met hem (Salomo) had begeerd. Omdat nu naar het voorschrift der Wet de Joden moeite moesten doen, om hunne vrouwen, vóór hunne verbintenis met hen, te doen gewennen aan den zuiveren dienst van God en hen van bijgeloovigheden te zuiveren; — zoo ook hier, waar er sprake is van een maagd, uit een heidensch volk afkomstig, die door dit nieuwe huwelijk in het lichaam der Kerk was ingelijfd, — wil de Profeet haar doen afkeeren van een verkeerde opvoeding en raadt hij haar aan de herinnering aan haar vaderland en haar vaderlijk huis af te leggen en een andere manier van doen en

andere zeden aan te nemen. Anders toch bestond er gevaar niet alleen, dat zij voor zichzelf verkeerde godsdienstplechtigheden zou onderhouden, waaraan zij eenmaal gewend was, maar ook dat zij door haar openlijk voorbeeld velen zou verleiden, om hetzelfde kwaad te doen; — wat dan ook later gebeurd is. Hij wendt een bijzondere manier van opwekking aan, om met een zeker gezag te kunnen optreden, en gebruikt daartoe het woord: *dochter;* welker naam niet gepast zou hebben in den mond van ieder privaat persoon.

Om nog meer aan te toonen van hoeveel belang het is, dat de nieuwe gemalin geheel veranderd wordt, vraagt hij haar aandacht met nog meerdere woorden: *Hoor, bedenk, en neig uw oor.* Want daar zijn heftige en krachtige prikkels noodig als er sprake is van het vaarwel zeggen van al die dingen, die onze natuur en onze gewoonte zoozeer behagen. Hij toont dan ook aan, dat er geen reden is, waarom de dochter van Pharao met smart haar vader en haar bloedverwanten en geheel Egypte vaarwel behoeft te zeggen, omdat zij daartegenover een uitnemende vergoeding ontvangt, om haar droefheid over hun gemis te stillen. Want hij wil, dat zij zóó ingenomen zal zijn met zulk een echtgenoot, dat zij gaarne haar vaderland daar voor mist.

Laten wij nu terugkeeren tot Christus en in de eerste plaats ons herinneren, dat ons hier figuurlijk beschreven wordt, wat er geestelijks is in Zijn Rijk; zooals wij ook ter wille van de kortzichtigheid der menschen de Profeten genoodzaakt zijn hunne beelden te ontleenen aan de aardsche dingen. Indien wij deze manier van spreken, die wij overal in de Schriften aantreffen, begrijpen, dan zullen wij er ons niet over verwonderen, dat als de Profeet spreekt van ivoren paleizen, goud, edelgesteenten en reukwerk, hij er mede te kennen geeft, dat het Rijk van Christus vol zal zijn van een gelukkigen toevloed van allerlei goederen. Ofschoon nu de glans en de waarde der geestelijke giften, die God aan Zijn Kerk schenkt, door de wereld geminacht wordt, zijn zij bij God toch meer waard dan alle rijdkommen der wereld; ofschoon het niet noodig is alle bijzondere deelen nauwkeurig op Christus toe te passen, evenmin als wat gezegd is van die vele vrouwen. Want als men hier aan vele Kerken zou willen denken, dan zou daardoor de eenheid van het lichaam van Christus gebroken worden. Wel is het waar, evenals ieder geloovige een tempel Gods genoemd wordt (1 Cor. 3 : 17), dat hij ook zoo in zekeren zin een bruid van Christus kan heeten; maar eigenlijk gezegd is er maar één bruid, die bestaat uit de algemeene verzameling der vromen. Van haar wordt ook gezegd, dat zij zit

aan de zijde des Konings, niet, om een zekere bijzondere heerschappij uit te oefenen, maar omdat Christus in haar heerscht en zij in dien zin ons aller moeder genoemd wordt (Gal. 4 : 26). Deze plaats bevat ook een bijzondere voorspelling over de toekomstige roeping der heidenen; waardoor het tot stand gekomen is, dat de Zone Gods zich verbonden heeft met vreemden, ja, met Zijn eigene vijanden. Want daar was tusschen God en alle onbesnedene heidenen een vijandschap en afscheiding, en een muur tusschen beiden; die hen afscheidde van het uitverkoren geslacht van Abraham; omdat het verbond, dat God met Abraham gemaakt had, de heidenen buiten het Koninkrijk der hemelen sloot tot de verschijning van Christus. De wereld is derhalve een heilig huwelijk waardig gekeurd, even als wanneer in den ouden tijd een Jood een vrouw nam uit een vreemd en heidensch volk. Om nu Christus een reine en kuische vrouw voor te stellen, spoort de Profeet de Kerk aan zich af te scheiden van de heidenen, om, haar vroeger leven vergetende, zich geheel te wijden aan haren man. En omdat deze verandering, waardoor zij tot nieuwe menschen worden herschapen, die van kinderen Adams kinderen Gods beginnen te zijn, — juist zoo moeilijk is, spoort de Profeet daartoe des te krachtiger aan. Want door die opeenstapeling van woorden: Hoor, zie toe, neig het oor, — geeft hij te kennen, dat de geloovigen niet zonder moeilijk en werkzaam pogen zich losmaken van hun vroegere leer en opleiding; — want bij de bereidwilligen en bereidvaardigen is zulk een aansporing overbodig. En voorzeker! de ervaring bewijst het, hoe traag en lui wij zijn, om God te volgen. Door het werkwoord *toezien* wordt terecht onze kortzichtigheid berispt; want onze blinde liefde, onze verkeerde denkbeelden van verstand en deugd, onze neiging tot de wereld, onze aanmatiging en onze gevoeligheid voor vleierij komt nergens anders vandaan, dan dat wij niet bedenken, wat een kostbaren schat God ons aanbiedt in Zijnen Zoon; en als deze ondankbaarheid ons niet in den weg stond, het zou niet moeilijk zijn met Paulus, Filippensen 3 : 8, alles, waarover wij ons verwonderen, voor niets of voor drek te houden, als Christus ons maar Zijn schatten gaf. Evenals hij nu ook de nieuwe Kerk streelt en liefkoost met het woord *dochter*, zoo lokt hij haar ook tot deze betooning uit, om met liefde alles te verachten en te verlaten, wat zij tot nog toe voor liefelijk hield, om de genade van Christus deelachtig te worden. Want het is geen geringe troost, dat wij voor den Zone Gods een bijzonder voorwerp van liefde zullen zijn, als wij onze aardsche geneigdheid vaarwel zeggen. Laten wij intusschen niet vergeten, dat zelfverloochening voor ons een

begin is van een heilige verbintenis met Christus. Want met *het huis des vaders* en met *het volk* bedoelt de Profeet zonder twijfel alle verkeerdheden, die wij uit den buik onzer moeder medebrengen, of die wij volgens een kwade gewoonte indrinken, ja, met deze uitdrukking bedoelt hij, al wat de menschen uit zichzelven bezitten; omdat geen enkel deel onzer natuur rein is en vrij van bederf. Ook moeten wij nog letten op de reden, die er bijgevoegd wordt, dat de Kerk een rechtvaardige en wettige onderwerping terzijde stelt, als zij zich niet aan Christus onderwerpt. Want met het woord *aanbidden* wordt niet alleen een uitwendige handeling bedoeld, maar overdrachtelijk een vrome en geloovige neiging tot eerbiedig betoon van gehoorzaamheid. En mocht deze vermaning niet tevergeefs gedaan zijn, zooals het behoorlijk was, dan zou de Kerk beter gehoorzamen aan het bevel van Christus en heden zou er niet zooveel strijd zijn over Diens gezag met de Papisten, die meenen, dat de eer der Kerk niet hoog genoeg gehouden wordt, als zij teuggelloos en vrij zich verheft tegenover haren man. Want al kennen zij met het woord het hoogste gezag aan Christus toe, zoodat voor Hem alle knie zich buigt, terwijl zij toch aan de Kerk een onbegrensde macht toekennen in het maken van wetten, wat is dat dan anders, dan zonder maat den vrijen teugel te vieren. Ik laat nog daar, dat zij op schandelijke wijze zich de titel van Kerk toeeigenen, maar die schanddaad dat zij haar versieren met de gestolen wapenrusting van Christus is niet te dragen. Wel is dat geen geringe waardigheid, te zitten aan de rechterhand des Konings, zooals het ook een buitengewone eer is, de moeder te heeten van alle geloovigen; maar uit ontelbare bewijsplaatsen van de Schrift kan men afleiden, dat Christus Zijn Kerk allerminst verheft, om daardoor Zijn eigen recht in een enkel opzicht te verkorten

13. *En de dochter van Tyrus.* Dit is een deel van de vergelding, waardoor de Profeet tempert of liever uitroeit het verlangen naar de vroegere toestand, dat namelijk de Tyriërs smeekend zullen komen met geschenken. Wij weten namelijk, hoe beroemd vroeger de naam van Tyrus was; daarom stelt hij het als een hooge eer, dat zij uit zulk een voorname en rijke stad zullen komen, om hunne onderworpenheid te betuigen. Al werpt het nu geen nut af alle bijzonderheden te ontleden en te verklaren, zoodat wij in de Kerk terug vinden, wat gezegd wordt van de gemalin van Salomo, toch smaken wij heden nog een zekere vrucht van die voorspelling, wanneer God zorgt, dat sommigen uit de aanzienlijken der wereld, al onderwerpen zij zich niet aan

het juk van Christus, toch door hun vriendelijkheid de Kerk beschermen en onderhouden.

14. Des Konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig, haar gewaad bestaat uit kleederen met goud doorweven. 15. Zij zal tot den Koning geleid worden in geborduurde kleederen; maagden (komen) na haar, hare naastbestaanden zullen tot u geleid worden. 16. Zij zullen geleid worden met blijdschap en verheuging, zij zullen het paleis des Konings binnentreden. 17. In de plaats van uwe vaderen zullen uwe zonen zijn, gij zult ze tot vorsten stellen over de gansche aarde. 18. Ik zal uwen naam doen gedenken van elk geslacht tot geslacht; daarom zullen u de volken loven tot in eeuwigheid en altoos.

14. *Des Konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig.* De beteekenis hiervan kan dubbel zijn, dat de koningin niet alleen, als zij voor het volk verschijnt, maar ook in hare slaapkamer altijd sierlijk gekleed is; of dat de glans van haar versiering geen opschik is, om de oogen der eenvoudigen te verblinden, maar haar waren rijkdom bewijst. Ook wijst de Profeet met dit feit op den gelukkigen toestand der koningin, dat zij niet alleen haar kostbare kleedij draagt, om zich slechts een enkele maal te vertoonen, maar dat zij zich daarmede dagelijks versiert. Anderen verklaren, dat haar geheele heerlijkheid daarin gelegen is, dat de koning haar tot zijn bijzonder heiligdom toelaat, omdat onmiddelijk daarop haar intrede in de slaapkamer beschreven wordt met dien grooten en schitterenden nasleep. Al staat nu deze schitterende stoet op zichzelf, toch leert de Profeet intusschen, dat de Kerk niet zoo kostbaar gekleed gaat, om de oogen van alle menschen tot zich te trekken, maar om die te vestigen op de genade des Konings. En dat heden de Kerk door geen geestelijke sieraden uitmunt, waardoor de rijkdommen van Christus aan het daglicht treden, is te wijten aan de ondankbaarheid der menschen, die òf uit traagheid de mildheid verwerpen òf na eerst door Hem verrijkt te zijn, tot hunne armoede terugkeeren.

17. *In de plaats van uwe vaders zullen uwe zonen zijn.* Ook dit heeft betrekking op de voortreffelijkheid van het koninkrijk, dat de nakomelingschap niet zal onderdoen in waardigheid voor de Vaderen en dat ná den dood van Salomo het geslacht niet in adel zal verminderd worden; omdat de zonen, die uit hem zullen geboren worden, hunne voorvaders in alle voortreffelijkheid en deugden zullen evenaren. Daarna voegt hij er bij dat zij *vorsten* zullen zijn *over de geheele aarde,* in een zoo verbreide heerschappij, dat deze gemakkelijk in meerdere koninkrijken kan verdeeld worden. Verder verstaat men gemakkelijk, dat deze profetie op Christus ziet; want zóóver is het er van af, dat de zonen van Salomo om de grootheid van hun rijk, de provinciën onder elkander verdeeld hebben, dat zijn eerste erfgenaam maar een klein gedeelte heeft behouden. Niemand van zijn wettige opvolgers is dan ook gekomen tot die macht, welke Salomo bezat, maar allen waren slechts heeren van één en twee stammen, alsof zij opgesloten waren in bergpassen. Maar als men nu op Christus komt, die het midden vormde tusschen de oude en de nieuwe Kerk, dan heeft Hij in waarheid zonen verwekt, die in getal en hoedanigheid niet onderdeden voor hunne vaderen, die Hij stelde over de geheele wereld. Want al verduistert voor de oogen der wereld de glorie der Kerk door de schande van het kruis; als wij toch overwegen, hoe wonderbaar zij is uitgebreid, door welke geestelijke gaven zij versierd is, dan zullen wij moeten bekennen, dat niet ten onrechte haar roem verheerlijkt wordt. Toch moeten wij opmerken, dat deze heerschappij, waarvan hier melding gemaakt wordt, niet bestaat in de personen der menschen, maar moet teruggebracht worden tot het Hoofd; want over 't algemeen wordt de heerschappij en de macht, die het eigendom is van het Hoofd en bijzonderlijk alleen aan Christus past, overgebracht op de leden; want wij weten, dat zij, die het meeste uitmunten in de Kerk en haar ook besturen, onder den naam van Christus niet heerschen, maar Zijne dienaren zijn; maar, omdat Christus Zijn Evangelie hen toe betrouwd heeft, wat juist de scepter is van Zijn Rijk, oefenen zij in zekeren zin ook Zijn macht uit. Voorzeker heeft Christus door Zijne dienaren de wereld aan zich onderworpen en zich even zoovele vorstendommen opgericht als er in de verschillende streken vergaderde Kerken waren.

18. *Ik zal Uwen Naam doen gedenken.* Dit heeft niets geen betrekking meer op Salomo, die door een schandelijke en goddelooze afval de gedachtenis van zijn naam heeft bezoedeld; want

toen hij het aan God geheiligde lam bezoedelde met het vuil van zijn bijgeloovigheden, heeft hij zich toen niet met een eeuwige schande beladen? Voorzeker! hij heeft verdiend, dat zijn naam door een eeuwige vergetelheid overdekt werd. Geen meerderen roem heeft Rehabeam verdiend, die door zijn domme trotschheid het grootste deel van zijn rijk verloor. Zal derhalve de waarheid van deze lofspraak kunnen doorgaan, dan moet men haar op Christus overbrengen, Wiens gedachtenis altijd krachtig en bloeiend zal zijn, want al wordt Hij veracht door de wereld of lasteren zelfs trotsche menschen Zijn heiligen naam of verwerpen dien op een schandelijke manier, toch blijft Zijne Majesteit onveranderd. Al doemen van alle kanten ontelbare vijanden op, om Zijn rijk te verdringen, toch zal elke knie zich voor Hem buigen, en zal Hij eenmaal alle Hem tegenstrijdige machten onder Zijne voeten bedwingen. Want de woedende aanvallen van den Satan en van de geheele wereld hebben den naam van Christus niet kunnen uitdooven, maar overgeleverd van vader op kind behoudt Hij door alle eeuwen zijn roem; zooals wij in onzen tijd nog kunnen zien, dat Hij in alle talen geprezen wordt. Ofschoon nu het grootste deel der wereld dien naam met schandelijke woorden belastert, is het toch voldoende bewezen, dat God overal herauten verwekt, om in oprechtheid den lof van Christus te doen weerklinken. Overigens is het onze plicht met alle kracht te zorgen, dat deze vermelding niet vervlouwt, die in alle eeuwen moet blijken de kracht te bezitten, om de menschen voor eeuwig gelukkig te maken.

PSALM 46.

INHOUD: Dit schijnt eene dankzegging te zijn, meer voor een bepaalde verlossing dan voor den voortdurende hulp van God, waarmede Hij altijd in den toestand der Kerk heeft voorzien. Want men kan er uit opmaken, dat Jeruzalem, — toen het door een buitengewone vrees was bevangen en in het grootste gevaar verkeerde, — boven verwachting door een plotselinge en wondervolle openbaring van Gods macht gered is geworden. Daarom vermeldt de Profeet, wie dan ook de vervaardiger van den Psalm geweest moge zijn, deze bijzondere weldaad van God, en spoort hij de geloovigen aan, om zich onbevreesd te stellen

onder de hoede Gods en steunende op Zijne bewaring en handhaving van hun geluk, niet te twijfelen of zij wel voortdurend veilig zullen zijn voor alle vijandelijke aanvallen; het is toch immers Zijn bijzonder werk, om elk oproer te slechten.

1. Voor den opperzangmeester van de kinderen Korachs, op het lied Alamoth. 2. God is ons een toevlucht en sterkte, Hij wordt krachtiglijk bevonden een hulp in benauwdheden. 3. Daarom zullen wij niet vreezen, als de aarde bewogen zal worden en de bergen zullen vallen in het land der zee.

1. *Op het lied Alamoth.* Bij het Hebreeuwsche woord „*alamôth*" stemmen niet alle uitleggers overeen; toch zal ik de meeste verklaringen voorbijgaan en er slechts twee noemen; òf het moet een muziekinstrument geweest zijn òf het begin van een vermaard en welbekend lied; en deze laatste gissing komt mij het meeste waarschijnlijk voor. — Verder is het niet zeker in welken tijd de Psalm vervaardigd is, of men moet aannemen, toen het beleg voor de stad plotseling opgebroken werd, omdat een vreeselijke nederlaag door God in het leger van Sanherib gezonden was (2 Kon. 19 : 35), — wat ik gaarne aanneem, omdat dit het beste overeenkomt met geheel het verband. In elk geval is het duidelijk, dat hier een merkwaardige gunst van God bezongen wordt, zooals deze zich ook voordoet.

2. *God is ons een toevlucht.* Hij begint met een algemeene waarheid, vóór dat hij tot een bijzonder bewijs van verlossing afdaalt. Want hij begint met te zeggen, dat er in God kracht genoeg is, om de Zijnen te beschermen, en dat hun daarom reden genoeg wordt gegeven, om op Hem te hopen; want dat toch is de eigenaardige beteekenis van het Hebreeuwsche woord. In het twee deel van dit vers staat het werkwoord in den verledenen tijd, maar niet ongeschikt kan het toegepast worden op een bijzonder aangebrachte redding, zooals anderen ook vertalen: Hij is een hulp bevonden; maar, omdat het woord *benauwdheden* in het meervoud door den Profeet er aan toegevoegd wordt, is het beter het op te vatten van een onafgebroken handeling, dat God namelijk Zich aanbiedt, zoo dikwerf bijzondere benauwdheden

dat vereischen. Hoewel de verledene tijd beter hier zal passen, omdat de Profeet spreekt van ervaringen van Gods gunst. Het is de bedoeling des Profeten, de macht en de goedheid Gods jegens de Zijnen te prijzen en ook Zijn bereidwilligheid te loven, om altijd hulp te verschaffen, opdat zij in tegenspoed niet hun hoop op iemand anders stellen, maar alleen met Gods hulp zich tevreden stellen, daarom legt hij er zoo den nadruk op, dat God zich zoodanig jegens de zijnen gedraagt, dat de Kerk kan weten, dat zij in 't bijzonder door Hem beschermd wordt. En zonder twijfel wil hij met dat woord het uitverkoren volk onderscheiden van de heidensche volken, en verheerlijkt hij daardoor hun bijzondere bevoorrechting en aanneming door God, waarmede Deze de zonen Abrahams begunstigd heeft. Als ik bovendien gezegd heb, dat het een algemeene waarheid is, dan wil ik dit niet zonder onderscheid toepassen op ieder persoon, maar als een waarheid voor alle tijden, omdat hij daaardoor te kennen geeft, hoedanig God zich jegens allen pleegt te gedragen. Daaruit kan vervolgens de gevolgtrekking worden opgemaakt, dat de geloovigen geen reden hebben, om bevreesd te zijn, omdat God altijd bereid is de Zijnen te helpen en te verlossen, terwijl Hij daartoe met een onoverwinnelijke macht is toegerust. De Profeet toont dan ook aan, wat het ware en wettige bewijs is van onze verwachting; immers, al is het dat de omstandigheden zóó verward zijn, dat de hemel bijna naar beneden stort, de aarde van haar plaatst wordt bewogen, en de bergen van hun voet gescheiden worden, — toch kunnen wij rustig en veilig blijven staan. Want het is gemakkelijk een groot geloof te toonen, zoolang er geen gevaar dreigt; maar wanneer de geheele wereld beroerd wordt zoodat het onze harten aan het wankelen brengt, maar toch ons geloof niet verstoort, dan blijkt daaruit gemakkelijk, dat aan Gods macht een rechtvaardige eer wordt betoond.

Wanneer hij verder zegt: *Wij zullen niet vreezen*, dan wil hij daardoor niet het hart der geloovigen zonder eenige vrees of bezorgdheid zien, alsof zij zonder eenig gevoel waren, (want er is een groot onderscheid tusschen onverschilligheid voor alles en een standvastig geloof), hij wil slechts leeren, dat zij nooit van vrees bezwijken, wat er ook gebeure, maar dat zij liever daaruit krachten putten, die hen in staat stellen de vrees te verdrijven. De uitdrukkingen: *De aarde wordt bewogen en de bergen vallen in het hart der zee*, zijn overdrachtelijk op te vatten, maar die toch aanduiden een omkeering van de geheele wereld. Want, als sommigen *het hart der zee* verklaren van de aarde, dan kan ik hiermede niet instemmen. Maar, om de volle waarheid te

leeren kennen, moeten wij kennis nemen van de andere dingen, die ons hier bericht zullen worden.

4. Hare wateren zullen geluid geven en beroerd worden, de bergen zullen schudden, als zij zich verheft. Sela. 5. De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods, het Heiligdom van de tabernakelen des Allerhoogsten. 6. God is in het midden van haar; zij zal niet van plaats veranderd worden, God zal haar helpen met het aanschouwen van den dageraad.

4. *Hare wateren zullen geluid geven.* Met dit vers moet ook het volgende verbonden worden, omdat het den zin aanvult, alsof hij had willen zeggen: Al worden de wateren der zee ook oproerig en onstuimig en schudden de bergen met een heftige beweging, toch zal te midden van die vreeselijke beroeringen de stad Gods in vreugde en in rust verkeeren, zich tevreden stellende met kleine beeken. Want volgens het gebruik van de Hebreeuwsche taal is een betrekkelijk voornaamwoord hier overbodig. De Profeet wilde namelijk eenvoudig zeggen, dat kleine beeken der rivier vollen stof tot blijdschap zullen geven aan de heilige stad, al mocht het soms gebeuren, dat de geheele wereld op het punt stond te vergaan. Reeds enkele oogenblikken te voren heb ik er de aandacht op gevestigd, wat een nuttige les deze plaats bevat, dat dan namelijk eerst naar waarheid ons geloof op de rechte proef wordt gesteld, wanneer men in de grootste ongelukken geraakt is en zelfs de aarde onder ons schijnt geopend te worden, om ons te verzwelgen. Zoo wordt de overwinning van ons geloof tegenover de geheele wereld afgebeeld, dat het namelijk alle vrees te boven komt, al bedreigen alle schepselen ons met den dood. Niet dat de kinderen Gods lachen met gevaren of spottend spreken over den dood; maar, omdat zij de hun door God beloofde hulp hooger stellen dan alle rampen, die hun schrik aanjagen. Treffend schijnt ook die zin van Horatius te zijn over den rechtvaardigen mensch, die zich van geen schuld is bewust:

Al viel de wereld in stukken neer,
De stukken vielen wel op hem neer,
Maar van vrees is geen spoor zelfs te vinden.

Maar, omdat zulk een man, als hij daar voorstelt, nooit gevonden is, is het niets anders dan beuzelpraat. Die grootheid van geest derhalve is alleen gegrond in de hulp van God, zoodat zij, die zich op God verlaten in waarheid kunnen roemen, dat zij niet alleen onbevreesd zijn, maar ook veilig en zonder gevaar zullen zijn, terwijl de geheele wereld dreigt te vergaan van allerlei beroeringen. Met name zegt de Profeet, *dat de Stad Gods zich verheugen zal,* al heeft zij geen bruischende zee, die zij kan stellen tegenover die golven, waarvan hij gesproken heeft, maar slechts een kleine rivier; hij zinspeelt dan ook op de beek, die voortkomt uit Silóa en voorbij Jeruzalem loopt. Verder zinspeelt de Profeet zonder twijfel van terzijde op die bedriegelijke verwachtingen, die steunende op aardsche schatten, zich verbeelden buiten het bereik dier pijlen te zijn. Want zij, die vol angst van alle zijden zich onoverwinnelijke hulp van de wereld trachten te verschaffen, geven wel den indruk, dat zij de vijanden reeds van verre kunnen afhouden, om te naderen, alsof zij van alle kanten door een zee waren omgeven, maar vaak kunnen zij door hunne eigene versterkingen te gronde gericht worden; evenals een storm een eiland door een overstrooming verwoest en te gronde richt. Die zich echter op de hoede van God verlaten, zijn gerust en veilig, al zijn zij naar het oordeel der wereld blootgesteld aan allerlei onrecht en al zijn zij niet genoeg versterkt, om de aanvallen te kunnen afweren. Om die reden berispt Jesaia ook de Joden (Jesaia 8 : 6), dat zij de zachtvlietende wateren van Silóa verachten en begeerig zijn naar diepe en snelle rivieren. Daar is dan ook een treffende tegenstelling tusschen de beek Silóa aan de eene en de Nijl en de Eufraat aan den anderen kant; alsof hij zeide, dat zij God tekort deden in Zijn eer, alsof Hij niet voorzien zou hebben, toen Hij Jeruzalem als de stad verkoor, in die dingen, die noodig zouden zijn, om haar te beschermen. En het is verklaarbaar, als deze Psalm vervaardigd zal zijn, nadat het leger van Sanherip verslagen en vernietigd was, dat zijn vervaardiger met opzet dat beeld heeft gebruikt, om de geloovigen te leeren voor het vervolg, zich buiten de hulp der wereld tevreden te stellen met de genade van God alleen. Nog heden spoort de Heilige Geest ons aan met gelijken ijver, om hierin vast te staan, opdat wij de macht van hen, die zich trotsch jegens ons verheffen, mogen minachten en rustig blijven mogen te midden van alle beweging en beroering; opdat wij geen spijt of schaamte hebben over onze armoede aan krachten, als Gods hand maar is uitgestrekt, om ons te bevrijden. Ofschoon derhalve Gods hulp in eenvoudigen vorm afdruppelt als het water

door de beekjes druppelt, kan dit ons meer hulp aanbrengen, dan wanneer alle machten der wereld tegelijk verzameld waren, om ons bijstand te verleenen.

Daar hij Jeruzalem noemt: *het Heiligdom van de tabernakelen des Allerhoogsten*, is dit een treffende toespeling op den toestand van dien tijd; want al strekte God Zijne heerschappij uit over alle stammen, toch had Hij hier de Koninklijke zetel verkozen, van waaruit Hij het geheele volk wilde regeeren. Hoewel derhalve de tabernakelen des Allerhoogsten over geheel Judea verstrooid waren, moest men zich toch in één Heiligdom verzamelen, om onder Gods heerschappij te verkeeren.

6. *God is in het midden van haar.* Nu toont hij aan, waarin die groote verzekerdheid der Kerk haar oorsprong vindt, namelijk dat God in haar midden vertoeft, want het onderwerp van het werkwoord: *zij zal niet veranderd worden*, is van het vrouwelijke geslacht, en kan niet op God toegepast worden, alsof Hij onveranderlijk zou zijn; maar de zin moet aldus verklaard worden: De heilige stad zal niet van haar plaats bewogen worden, omdat God daar verwijlt en dus altijd gereed is haar bij te staan; want *het aanschouwen van den dageraad* beteekent hetzelfde als dat hij gezegd had: dagelijks, zoodra de zon opkomt. — De bedoeling is: wanneer wij de bescherming van Gods hand verlangen, dan moeten wij vóór alle dingen er op letten, dat Hij onder ons wone; want alleen van Zijne tegenwoordigheid hangt de hoop op ons geluk af. Hij woont dan ook om geen andere reden onder ons, dan opdat wij ongehinderd en ongedeerd kunnen blijven staan. En overigens, al haast God Zich niet altijd tot onze hulp, zooals wij wel zouden wenschen, toch zal Hij genoeg ter rechtertijd ons bijstaan; zoodat de waarheid duidelijk genoeg is van wat op een andere plaats gezegd wordt: De Wachter der Kerk slaapt nooit en sluimert zelfs niet (Psalm 121 : 4).

7. De volken maakten gedruisch, de koninkrijken werden bewogen; Hij verhief Zijne stem, de aarde versmolt. 8. Jehova der heirscharen (is) met ons; de God van Jakob is ons een Burcht. Sela. 9. Komt, aanschouwt de daden van Jehova; welke verwoestingen Hij op de aarde teweeg heeft gebracht 10. Hij doet de oorlogen ophouden tot aan het einde der aarde; Hij

verbreekt den boog, Hij breekt de wapenen in stukken, Hij verbrandt de wagenen met vuur. 11. Houd op en weet, dat Ik God ben; Ik zal verhoogd worden onder de heidenen, Ik zal verhoogd worden op aarde. 12. Jehova der heirscharen (is) met ons; de God Jakobs is ons een Burcht.

7. *De volken maakten gedruisch.* Omdat de Kerke Gods nooit zonder vijanden is en wel vijanden, die zeer machtig zijn, die haar ook wreedelijk en bovenmate bekampen, bevestigt de Profeet nu uit de ervaring de waarheid, die hij geleerd heeft van de onoverwinnelijke bescherming Gods, en ontleent vervolgens daaruit een algemeenen troostgrond: dat het Gods voortdurend werk is, alle oproeren te bedwingen en dat Zijn hand sterk genoeg is, om alle pogingen der vijanden te verijdelen. Wel zou deze plaats in onbepaalden zin opgevat kunnen worden, dat de stad Gods namelijk aan vele stormen onderhevig is, maar toch onder den zegen Gods altijd ongedeerd blijft; maar het is meer waarschijnlijk, — gelijk wij in het begin gezegd hebben, dat hier gesproken wordt van een bijzondere treffende verlossing, waardoor God een bewijs geleverd had van Zijn eeuwige macht en genade in het bewaren der Kerk. De Profeet verhaalt dan ook, wat er gebeurd is, namelijk dat de vijanden der Kerk met eene verschrikkelijke vertooning gekomen waren, om haar te verdelgen, maar dat zij spoedig door Gods stem als verzwolgen waren. En hieruit vloeit een onwaardeerbare troost voor ons voort, wanneer wij vernemen, dat de geheele wereld zelfs tegen ons kan opstaan en met waanzinnige woede alles in rep en roer brengen; maar dat in één oogenblik alles vernietigd kan worden, zoodra God Zijn gunst jegens ons betoont. Ofschoon nu met de stem van God Zijn heerschappij of bevel wordt bedoeld, schijnt toch de Profeet te zinspelen op de beloften Gods, waarmede Hij getuigd heeft een Bewaarder der Kerk te zullen zijn. Intusschen moet er wel gelet worden op de tegenstelling tusschen de stem van God en de oproerige uitingen van de koninkrijken der aarde.

8. *Jehova der heirscharen.* In dit vers leeren wij, op welke manier wij tot ons nut kunnen aanwenden, wat de Schrift in 't algemeen verkondigt van de onmetelijke macht Gods; indien wij namelijk verzekerd zijn, dat wij tot het getal diergenen

behooren, die God met Zijn Vaderlijke liefde wil begunstigen; andermaal toch vermeldt hij de gunst, waardoor Israël was afgezonderd van het algemeene lot van alle heidenen, anders toch kan de vermelding van Gods macht ons slechts vrees inboezemen. Hieruit komt toch de grond van ons roemen voort, dat Hij ons tot Zijn bijzonder volk verkoren heeft, om Zijn macht ten toon te kunnen spreiden in onze redding. Om die reden laat de Profeet, nadat hij met de uitdrukking *God der heirscharen* Diens macht heeft verheerlijkt, er onmiddelijk een andere bepaling op volgen, waardoor hij het vroeger met Abraham gesloten verbond bevestigt; opdat zijne nakomelingen, op wie de beloften der genade als op erfgenamen overgaan, niet twijfelen zullen, of God ook hun wel genadig wil zijn. Want zal ons geloof vast en zeker zijn, dan moet men wel letten op deze twee dingen in God: namelijk op Zijn onbegrensde macht, waarmede Hij toegerust is, om de geheele wereld in bedwang te houden, en daarna op Zijn Vaderlijke liefde, die Hij door Zijn woord ten toon heeft gespreid. Als nu deze twee dingen tezamen komen, dan staat ons geloof niets in den weg, om tegen den gezamenlijken vijand in te gaan, en dan behoeven wij niet te vragen of God wel genegen is ons te helpen, omdat Hij toch beloofd heeft dit te zullen doen, en Hem ook de macht daartoe ten dienste staat, om dat ten uitvoer te brengen, omdat Hij is der legerscharen God. Daaruit kunnen wij besluiten, hoe jammerlijk zij dwalen in de Schrift, die alles in de lucht laten hangen, wat er gezegd wordt van Gods macht, omdat zij er niet verzekerd van zijn, dat Hij hun tot een Vader zal zijn, en dat zij tot Zijne kudde behooren en deel hebben aan de aanneming tot kinderen.

9. *Komt, aanschouwt.* Hij schijnt de geschiedenis der verlossing voort te zetten, waardoor God bewezen had, een Beschermer te zijn van Zijn Kerk, zooals er geen beter en vertrouwbaarder bestond; opdat de geloovigen van Hem wapenen en krachten begeeren, om de beproevingen te boven te komen, die hun in de toekomst zullen overstroomen. Want wij moeten ons de bewijzen van Gods gunst voor oogen stellen, die ons met daden bewezen is, tijdens onze redding, opdat deze het vertrouwen op Zijne beloften in onze harten kunnen versterken. Verder bestraft hij door deze opwekking stilzwijgend de traagheid diergenen, die Gods macht niet op prijs stellen, zooals het behoorlijk was; ja, hij beschuldigt bijna de geheele wereld van ondankbaarheid, omdat nog geen honderdste deel der menschen genoegzaam Gods bescherming in zijn leven erkent; zóó blind zijn

allen voor de daden Gods en sluiten onwillekeurig de oogen daarvoor, wat juist het meest hun geloof zou kunnen versterken. Wij zien toch, hoe velen aan het toeval wijten, wat aan de voorzienigheid Gods moest toegeschreven worden; anderen beelden zich in, dat zij door eigene vlijt verkregen hebben, wat God hun geschonken heeft; of brengen, al wat van Hem gekomen is, over op ondergeschikte oorzaken; anderen daarentegen zijn geheel onverschillig voor alles. Daarom geldt zijne beschuldiging niet zonder reden voor allen en spoort hij allen aan, om Gods daden te overdenken; alsof hij zeggen wilde, dat de menschen de verwachting van hun heil niet in God stellen, omdat zij òf te traag of te onwillig zijn, om Zijne daden te beschouwen. Daar hij dan ook het woord richt tot allen zonder onderscheid, kunnen wij daaruit de gevolgtrekking maken, dat ook de vromen zonder gevoel en opmerkzaamheid zijn, als zij niet opgewekt worden — Verder verheft hij in 't bijzonder Gods macht in de redding van Zijn uitverkoren volk; waaraan men gewoonlijk geen voldoende aandacht schenkt of die men niet naar behooren verklaart, wanneer Hij daarmede handelt op gewone manier. Hij spreekt dan ook van *verwoestingen* en andere wonderen, die het gemoed der menschen krachtiger in ontroering brengen.

Als men, wat daar onmiddelijk op volgt: *Hij doet de oorlogen ophouden*, — gaarne van een bijzondere hulpbetooning van God wil aanmerken, dan kan het toch alleen met dit doel verhaald zijn, dat de geloovigen in de toekomst op hetzelfde hopen kunnen, wat zij reeds bij ondervinding hebben gezien. En zonder twijfel schijnt de Profeet uit een bepaald feit onbepaald aan te toonen, op welk een machtige wijze God gewoon is Zijn Kerk te beschermen, al is het nooit gebeurd, dat God in Judea alle oproeren gestild en de oorlogen verdreven heeft, door allen moed aan de menschen te ontnemen, en de boog te breken en de wagenen te verbranden; en het is een uitgemaakte zaak, dat de Profeet naar aanleiding van een bijzonder geval, den Joden in herinnering gebracht heeft, hoe vaak God de hevigste aanvallen der vijanden had afgeslagen. Het is echter zeker, dat God met deze uitdrukkingen versierd wordt, opdat wij vrede van Hem zoude verwachten, terwijl de geheele wereld in beroering is.

11. *Houdt op en weet.* Nu schijnt hij in 't bijzonder het woord te richten tot de vijanden van Gods volk, die des te overmoediger toegeven aan hun lust, om kwaad te doen, naarmate zij niet bedenken, dat zij God den oorlog aandoen, als zij de heiligen

last en moeilijkheden veroorzaken; omdat zij derhalve meenen slechts met menschen te doen te hebben en daarom zonder vrees en schaamte op buitengewone wijze hun aanvallen doen, wil de Profeet hun onstuimigheid hier beteugelen; en, om des te meer kracht aan zijne woorden bij te zetten, voert hij God zelf sprekende in. Hij beveelt dan in de eerste plaats op te houden, opdat zij leeren zien, dat Hij God is; wij zien toch, dat er geen gelegenheid is voor matiging, zoolang de menschen ondoordacht te werk gaan; daarom vraagt de Profeet niet zonder reden van de vijanden der Kerk, om even stil te houden, opdat zij, wanneer hun drift bedaard is, beginnen in te zien, dat zij tegen God strijden. Wij hebben een dergelijke uitdrukking in Psalm 4 : 5: „Wordt ontroerd en zondigt niet; denkt na op uwe legersteden en zwijgt stil." De bedoeling is, dat de wereld haar oproerige aandoeningen bedwingen en onderdrukken, en aan den God van Israël de eer geve, welke Hem toekomt; want, als zij voortgaan met woeden, verkondigt Hij hun, dat Zijn macht niet besloten is binnen de grenzen van Judea, en dat het voor Hem geen moeilijke zaak is, Zijn arm uit te strekken tot de heidenen, om zich daardoor overal eer te verschaffen.

Daarna herhaalt hij, wat hij reeds vroeger gezegd had, dat God wapenen en krachten genoeg bezit, om de Kerk te beschermen, die Hij in genade aangenomen heeft.

PSALM 47.

INHOUD: Sommigen houden het er voor, dat deze Psalm vervaardigd is, toen de tempel was ingewijd en de ark des verbonds in het Heiligdom geplaatst was; omdat deze gissing echter weinig grond heeft, zal het beter zijn, dunkt mij, op die omstandigheid niet te letten, maar alleen uit te leggen, wat er in staat en tot welk doeleinde hij vooral moet gebruikt worden. Wel is hij ongetwijfeld bestemd geweest voor plechtige samenkomsten, wat men uit het geheele verband gemakkelijk kan afleiden; het kan ook wel zijn; dat hij door David aan de Lievieten is opgedragen, toen de ark nog berustte in den tabernakel vóór de vervaardiging van den tempel. Wie ook de vervaardiger geweest moge zijn, hij wekt niet alleen alle Israëlieten, maar alle volken op tot een zuivere

vereering van den éénen waren God. Ofschoon hij nu vooral de genade verheerlijkt, waarmede God het geslacht van Abraham voor dien tijd had bezocht; zooals ook uit die bron het heil voor de geheele wereld was te wachten. Toch houdt het eene voorspelling in van het toekomstige rijk van Christus, omdat hij zegt, dat de heerlijkheid, die toen uitblonk in het Heiligdom der schaduwen, ver en breed zichtbaar zal zijn, terwijl God zelf de stralen van Zijne genade ver uitzendt, om de koningen en de volken uit te noodigen, om met de kinderen van Abraham te deelen in dezelfde voorrechten.

1. Voor den opperzangmeester van de kinderen Korachs, een lied. 2. Al (gij) volken! klapt in de hand, juicht Gode met een stem van vreugdegezang. 3. Want Jehova is hoog verheven, vreeselijk, een groot Koning over de geheele aarde. 4. Hij heeft de volken onder ons geordend en de natiën onder onze voeten. 5. Hij heeft onze erfenis voor ons verkozen, de heerlijkheid van Jakob, dien Hij liefgehad heeft.

1. *Al (gij) volken klapt in de hand.* Als hij de volken beveelt tot een teeken van blijdschap en dankbaarheid in de handen te klappen ter eere van God, en ze zelfs opwekt tot een buitengewone vreugde, zoodat zij zelfs overgaan tot de uitvoering van een vreugdegezang, dan wordt hier zonder twijfel gesproken over hun zaligheid. Want als God een GEDUCHT koninkrijk oprichtte onder de volken, dan zou Hij eerder allen moedeloos maken en met wanhoop vervullen, dan dat Hij hun aanleiding schonk tot buitengewone blijdschap. Voeg daar nog bij, dat hij hier niet spreekt over de algemeene genade Gods, maar juist over die betooning van genade, die de geheele wereld met een ongelooflijke vreugde vervult en aller harten aandrijft, om Gods lof te bezingen. Als hij dan ook kort daarop laat volgen, dat alle volken gebracht zijn onder de heerschappij van Israël, dan moet men dat niet opvatten van een slaafsche onderworpenheid, maar van een onderworpen zijn, dat meer waard en wenschelijk is dan alle koninkrijken. Want het zou moeilijk overeen te brengen

zijn, dat zij, die door geweld en vrees als slaven gedwongen waren te dienen, van vreugde opsprongen. Wel zijn aan David en zijn zoon Salomo vele volken schatplichtig geweest; maar toch zóó, dat zij bevreesd waren en met een ontevreden gemoed het hun opgelegde juk droegen; het ís er dus ver van af, dat zij vroolijk en blijde God konden danken. Omdat er derhalve geen gelukkige en begeerlijke slavernij bestaat, dan die, waardoor God hen, die eerst in oproer verkeerd hadden, bedwingt en brengt onder de leiding van Christus; — volgt hieruit, dat deze lofzang eerst past op het Koninkrijk van Christus, Die daarom niet een hoogverheven en vreeselijk koning genoemd wordt, omdat Hij door Zijn tyranniek geweld ongelukkige menschen, waarover Hij regeert, angst aanjaagt; maar, omdat Zijn majesteit, die vroeger voor verachtelijk gehouden werd, in staat is de oproerigheid der geheele wereld te bedwingen. Want men moet letten op de bedoeling des Heiligen Geestes: nadat de Joden langen tijd smadelijk behandeld en onderdrukt waren, was het een zooveel schitterender bewijs van Gods goedertierenheid jegens hen, omdat het koninkrijk van David het meest bloeide, toen de naburige volken van allen kant onderworpen waren, intusschen is het waar, wat ik gezegd heb, dat dit namelijk slaat op het Koninkrijk van Christus, — wat dan ook gemakkelijk uit het verband der woorden kan afgeleid worden, wanneer God genoemd wordt een vreeselijk en groot Koning over de geheele aarde. Daarom is er geen twijfel aan of door deze lofspraken is de genade van God verheerlijkt geworden, om de harten der geloovigen te versterken in twijfelachtige tijden, toen niet alleen de waardigheid van het Israëlietische volk in verval was, maar toen het ook door uitwendigen smaad verdrukt geen gevoel had van de Goddelijke genade, om daardoor weder in eere te kunnen komen, als het zich niet alleen op Gods beloften verliet. Wij weten toch, wat een lang tusschenverloop er geweest is in deze schitterende machtsvertooning, van den dood van Salomo af tot op de komst van Christus. Dat was als een scheur in de aarde, die de harten der geloovigen opslurpen kon, wanneer zij niet ondersteund werden door het woord van God. Omdat derhalve een beeld van dit koninkrijk, dat nu voorspeld wordt, door God onder David gegeven was, al is daar spoedig een treurige en bijna schaamtevolle achteruitgang op gevolgd en daarna vreeselijke rampen en eindelijk ballingschap en een treurige verstrooiing, die weinig verschilde van een geheelen ondergang; — daarom heeft de Heilige Geest hen aangespoord, om zonder ophouden in de handen te klappen, totdat de beloofde verlosser kwam.

4. *Hij heeft de volken onder ons geordend.* Als sommigen vertalen: *Onderwerpen,* dan komt dat overeen met deze vertaling van mij; meer daarvan wijkt af, als sommigen hiervoor lezen: Leiden of voeren; maar geheel tegen de bedoeling van den Profeet is, als anderen het Hebreeuwsche werkwoord nemen in den zin van: te gronde richten. Want zonder twijfel wordt hier een nuttige, blijde en begeerlijke onderwerping bedoeld; wil iemand het zetten in den toekomenden tijd, dan heb ik er vrede mede; omdat het toch zeker is, dat onder een beeld de toekomstige genade van God verheerlijkt wordt, heb ik gaarne mijne goedkeuring daaraan gehecht, wat andere vertalers nog meer hebben toegejuicht. Zooveel verschil er nu is tusschen de schaduw en het lichaam, zoo groot is ook het onderscheid tusschen het opgeschroefde gejuich, dat vroeger de heidensche volken voor David aanhieven en dat, waarmede de geloovigen Christus ontvangen; want dit laatste vloeit voort uit een bereidwillige gehoorzaamheid des harten. En voorzeker! als er na de plaatsing van de ark geen verhevener waarheid verschenen was, dan geleek het wel een kinderspel, dat aan God een plaats gegeven werd in die beperkte woonplaats; maar toen Gods majesteit, die in den tabernakel gewoond had, aan de geheele wereld openbaar was geworden en alle volken onder Zijne heerschappij de toevlucht hadden genomen, toen bleek eerst recht het eigenaardige voorrecht van het geslacht van Abraham. Zoodoende beschrijft de Profeet dat koninkrijk, waarvan hij gesproken had, door te herinneren aan de onderworpene volken, die niet weigeren het uitverkorene volk te gehoorzamen. Want daar is hier geen sprake over die verborgene voorzienigheid, waardoor God de geheele wereld bestuurt, maar over de bijzondere macht, die Hij door Zijn Woord ten toon spreidt, en opdat Hij in waarheid den naam van Koning kan dragen, moet Hij ook als zoodanig door de Zijnen gekend worden. Toch ontstaat de vraag, in welken zin van de volken gezegd kan worden, dat zij aan de Joden onderworpen zijn, terwijl toch Christus door Zijn arbeid en hemelsche macht de Kerk weder heeft opgericht; wij weten toch, dat de orde der Kerk slechts dan recht op haar plaats is, wanneer er slechts een éénig Hoofd is en wanneer alle geloovigen van de grootsten tot de kleinsten als leden onder elkander zich gedragen; ja, toen Christus Zijne heerschappij oprichtte over de geheele wereld, begon de aanneming tot kinderen, die te voren het eigendom was van maar één volk, algemeen te worden voor alle volken; op deze wijze werd aan alle volken tegelijk de vrijheid gegeven, met elkander door den band der broederschap

verbonden, te streven naar de hemelsche erfenis. Maar de oplossing van deze vraag is gemakkelijk: toen de Wet als een juk aan de volken werd opgelegd, hadden de Joden de heerschappij verkregen, als herders oefenen zij door het woord des Geestes de heerschappij uit en zoo wordt ook de Kerk eene Koningin genoemd en eene moeder aller geloovigen (Galaten 4 : 26); want bij haar berustte de hemelsche waarheid, die als een schepter allen onder zich moet houden. Ofschoon dan ook de Joden, ten tijde dat het koninkrijk van Christus in 't openbaar optrad, ellendig en smadelijk aan heidensche volken onderworpen waren en als hun slaven golden, toch wordt naar waarheid en terecht aan hen de heerschappij toegewezen, omdat God de schepter van Zijn macht uit Sion zond; omdat de Joden de schatbewaarders waren van de Wet, was het hun plicht de volken door haar gezag te bedwingen; want het overige gedeelte der wereld is op geen wijze onder de gehoorzaamheid van God gebracht, dan doordat de menschen door Gods Geest vernieuwd, uit eigene beweging zich door de Joden lieten leeren en onderrichten en geduld hebben, dat zij door hen als onderwijzers werden bestuurd, — zooals ook elders gezegd wordt in Zach. 8 : 23: „In dien dag zullen zeven mannen de slip grijpen van éénen Jood en zeggen: Wij zullen Uwen God naloopen, enz."

5. *Hij heeft onze erfenis voor ons verkozen.* Nog duidelijker verheerlijkt de Profeet die bijzondere genade, waarmede God het heilige en uitverkorene geslacht van Abrabam had bezocht. Want evenals Hij in onderscheiding van de geheele wereld weinige en onaanzienlijke menschen zich tot een eigendom verkoren had; zoo moest ook dat bijzondere bewijs van Vaderlijke liefde onderscheiden worden van de algemeene weldaden, waarmede Hij het geheele menschelijke geslacht tegen komt. Daarom moet de nadruk vallen op het werkwoord: Verliezen, alsof hij zeggen wilde, dat God met de zonen van Abraham niet gehandeld heeft zooals Hij in 't algemeen met andere volken doet, maar dat Deze hen door het recht op de erfenis tot een waardigheid verheven heeft boven alle anderen; terwijl hij datzelfde even daarna uitdrukt met het woord: *Heerlijkheid.* De Profeet beveelt derhalve God te danken, dat Hij in den persoon van Jakob een uitverkoren volk tot den hoogsten eeretrap gevoerd heeft, zoodat dezen zich beroemen konden, dat hun lot van alle anderen onderscheiden was. Tevens leert hij ook, dat dit feit toe te schrijven is aan de genadige gunst van God; want het betrekkelijk voornaamwoord wordt hier gebruikt in de plaats van een redegevend

lidwoord, zooals: omdat, alsof de Profeet de oorzaak hunner waardigheid en voortreffelijkheid in God stelde. En deze regel moet betracht worden, zoo dikwijls Gods genade jegens de Joden geprezen wordt, dat al hunne verdiensten niets in te brengen hebben, omdat God hunne vaderen heeft liefgehad; omdat dan al de waardigheid van den heiligen Patriarch zelfs afhangt van het zuiver welbehagen Gods, wie zal dan zichzelf nog eenige verdienste durven toerekenen]? Laten wij dan leeren alles, wat God ons boven anderen in het bijzonder beschikt, toe te schrijven aan Zijn Vaderlijke liefde; want Hij heeft ons in Zijne kudde opgenomen. — Uit deze plaats kunnen wij ook afleiden, dat de genade, welke God jegens Zijn uitverkorenen ten toon spreidt, niet algemeen voor allen openstaat, maar slechts een bijzonder geschenk is, waardoor Hij enkelen onderscheidt van het grootste gedeelte der menschen.

6. God is opgestegen met gejuich, Jehova met het geklank der bazuin. 7. Psalmzingt Gode, psalmzingt, psalmzingt onzen Koning, psalmzingt! 8. Want God is Koning over de geheele aarde, psalmzingt met beleid. 9. Hij heeft zich een Koninkrijk verworven over de heidenen, God zit op den troon Zijner heiligheid. 10. De prinsen der volken hebben zich geschaard bij het volk van Abrahams God; want de schilden der aarde zijn Godes, Hij is zeer verheven.

6. *God is opgestegen.* Daar is hier eene zinspeling op den eeredienst der Wet; omdat het namelijk de gewoonte was bij de heilige samenkomsten de bazuinen te laten klinken, zegt de Profeet, dat God opstijgt, wanneer de trompetten het volk aanvuren en aansporen tot verheffing van Diens macht. Want dat beteekende vroeger hetzelfde, als dat een koning met groote pracht intrede deed bij zijn volk en zich van hun eerbied verzekerde. Intusschen heeft de Profeet zonder twijfel met deze uitwendige plechtigheid onder het oude Verbond een andere opstijging bedoeld; toen namelijk Christus boven alle hemelen opgevaren de heerschappij over de geheele wereld verworven heeft en met hemelsche macht toegerust alle hoogmoed en hoogheid heeft onderworpen.

Verder moet men niet vergeten, wat ik vroeger gezegd heb, dat de naam *Jehova* op de ark wordt overgebracht; want al lag daarin het wezen of de majesteit Gods niet opgesloten, en was daaraan ook de kracht Gods niet verbonden, toch was het geen ijdel zinnebeeld van Gods tegenwoordigheid. Want evenals God beloofd had te midden van Zijn volk te zullen wonen, zoolang de Joden Hem dienden overeenkomstig het voorschrift der Wet. Zoo toonde Hij ook metterdaad en in waarheid, dat Hij bij hen was, dat de zijnen Hem niet tevergeefs aanriepen, hoewel dit toch nog meer in waarheid past bij de openbaring der heerlijkheid, die eindelijk in den persoon van Christus aan het daglicht trad. De bedoeling is, wanneer bij de Joden de bazuinen weerklonken naar het voorschrift der Wet, dan werd dat geluid niet opgelost in de ijdele lucht, maar God, Die in de ark des Verbonds een teeken en pand Zijner tegenwoordigheid gegeven had, zou in waarheid vooraan zitten bij die samenkomst. Hieruit ontleende de Profeet zijn grond om de geloovigen op te wekken, dat zij Gode zouden psalmzingen; want zij moeten dat niet doen in de hoop op een toevallige uitkomst, zooals de bijgeloovige menschen doen, die, omdat zij geen zekerheid hebben, tevergeefs hun kreten uitstooten bij hun afgodsbeelden. De Profeet leert dan ook, dat er reden bestaat voor de geloovigen, om de lofzangen ter eere van God luid te doen weerklinken, omdat zij zóó zeker weten, dat God hun nabij is, alsof Hij een koninklijke zetel onder hen gevestigd had. Nadat hij Hem verder Koning van een uitverkoren volk heeft genoemd, zegt hij, dat Hij Koning is van de geheele wereld, en geeft op deze wijze aan de Joden het recht en de eer der eerstgeboorte en voegt er vervolgens de heidenen als medegenooten aan toe. Met deze woorden geeft de Profeet te kennen, dat het Koninkrijk Gods door de komst van Christus veel voortreffelijker zou worden dan onder de schaduwen der Wet, omdat het moet uitgebreid worden tot de uiterste deelen der aarde; daarom herhaalt hij, om er meer nadruk op te leggen tot vijf malen toe het woord: *Psalmzingt.* Bij het woord: „*maskil*" heeft er een verwisseling plaats in het getal; want hij wekt allen, die in den zang ervaren zijn, op tot deze geloofsoefening. Maar, al spreekt hij van de kennis der muziek, toch eischt hij onder het bezingen van Gods lof de ware wijsheid, opdat niet alleen de stemmen hun geluid doen hooren, zooals men weet, dat bij het Pausdom gebeurt. Daar wordt dan ook kennis vereischt voor het wettige Psalmgezang, opdat Gods naam niet door een onbeteekend geluid beleedigd wordt.

9. *Hij heeft zich een koninkrijk verworven over de heidenen.* Omdat het Hebreeuwsche werkwoord „*malach*" in den verledenen tijd een onafgebroken handeling aanduidt, hebben wij het hier aldus vertaald: Hij heeft zich een Koninkrijk verworven. Omdat de Profeet verder zoo dikwijls herhaalt, dat God over de heidenen regeert, ligt de gevolgtrekking voor de hand, dat hier gesproken wordt van een nieuwe en buitengewone manier van regeeren. Want daar wordt hier een stilzwijgende tegenstelling gemaakt tusschen den tijd der Wet, toen God Zijn Rijk bepaalde binnen de grenzen van Judea, en de komst van Christus, toen Hij dat uitbreidde over de lengte en breedte der geheele aarde. Ofschoon nu de majesteit Gods wel in enkele vonkskens uitblonk onder de heidenen, omdat David hen aan zich schatplichtig gemaakt heeft, had de Profeet toch in eigenlijken zin niet kunnen zeggen, dat God onder hen regeerde, omdat zij zoowel Zijn dienst verwierpen als begeerden dat de Kerk geheel uitgeroeid werd; daarom moet men noodzakelijk aannemen, dat de aanvulling van deze voorspelling met Christus plaats heeft.

Als hij er in het tweede lid op laat volgen: *God zit op den troon Zijner heiligheid*, dan ligt daar een dubbele beteekenis in. Dikwijls toch wordt met deze uitdrukking de tabernakel of de tempel bedoeld; maar somtijds wordt het ook genomen voor den hemel. Indien men het wil verklaren van den tempel, dan moet de beteekenis deze wezen: Dat God in dien zin over de geheele wereld heerscht en alle volken onder Zijn heerschappij omvat, dat toch Zijn voornaamste verblijfplaats te Jeruzalem blijft; — zoo is ook daaruit de leer des Evangelies voortgekomen, waardoor God alle stervelingen aan Zich onderworpen heeft. Toch zal men het geschikt kunnen verklaren van den hemel, dat God Zijn hand uitstrekkende, om de menschen onder Zijn bedwang te brengen, openlijk toont, dat Hij van uit Zijn hemelschen zetel over de menschen heerscht; — indien Hij toch door waarneembare en duidelijke teekenen Zijn macht niet toont, dan wordt Hij niet erkend als de Bestuurder der wereld.

10. *De prinsen der volken.* Met nog meerder woorden verheft en vergroot hij de voorafgaande gedachte, want andermaal verklaart hij, hoe God zich een koninkrijk over de heidenen verworven heeft, als zij namelijk, die vroeger vreemden waren, met de Joden in éénzelfde geloofsovertuiging zijn vereenigd. En zoo zijn verschillende volken uit een treurige verstrooing tot één lichaam vergaderd, want toen de leer van het Evangelie begon door te breken, heeft God de Joden niet onttrokken aan het

verbond, dat Hij vroeger met hen gemaakt had, maar heeft Hij veelmeer ons bij hen gevoegd. Omdat de roeping der heidenen derhalve niets anders was dan een inplanting in het geslacht van Abraham, zegt de Profeet terecht, dat de vreemdelingen van alle kanten vergaderd werden tot dat uitverkoren volk, zoodat een dergelijke toetreding het Koninkrijk Gods over alle streken der aarde verspreidde. In dien zin zegt ook Paulus (Ef. 3 : 6), dat de heidenen van hetzelfde lichaam zijn geworden als de Joden, opdat zij deelgenooten zouden zijn van de eeuwige erfenis. Ofschoon de ceremoniën zijn afgeschaft en de middelmuur der afscheiding is opgeheven, die de een van den ander scheidde; is het toch waar, dat wij om geen andere reden onder de kinderen Gods gerekend worden, dan, omdat wij ingeplant zijn in het geslacht van Abraham. De Profeet spreekt niet alleen van het gemeene volk, maar zegt, dat er ook voor de prinsen geen hooger geluk zal zijn, dan, om zich te scharen bij de Joden; zooals wij ook op een andere plaats zien zullen: „Van Sion zal gezegd worden, deze en die is daar geboren" (Psalm 87 : 5). Verder wordt er van die toekomende verzameling bij de Joden gesproken, opdat wij weten, dat er geen vleeschelijke waardigheid aan de Joden wordt toegeschreven, die gelegen is in hunne personen, maar hun geheele voortreffelijkheid daaruit voortkomt, dat de zuivere dienst van God onder hen bloeit en de hemelsche waarheid bij hen zich vertoont. Daarom heeft dit niets geen betrekking op de verworpene Joden, die zich door hun ongeloof van de Kerk hebben losgemaakt. Maar, omdat de takken van een heiligen wortel van nature heilig zijn, — zooals Paulus leert in Rom. 11 : 16, — heeft de afval van de meesten niet verhinderd, dat deze eer toch voor de overigen blijft bestaan. Zoo wordt die verwoesting, die volgens de profetie van Jesaia zich over de geheele aarde heeft uitgestort, het volk van Abraham's God genoemd (Jes 10 : 23). Deze plaats nu bevat een nuttige toepassing en ook wel een tweeledige. In de eerste plaats toch leeren wij hieruit, dat zij, die gerekend willen worden onder de kinderen Gods, een plaats moeten zoeken te verkrijgen in de Kerk, opdat zij broederlijke gemeenschap kunnen oefenen met alle geloovigen; en vervolgens dat de eenheid der Kerk in niets anders gezocht kan worden, dan in de oprechte overeenstemming, om gehoorzaamheid te betuigen aan het Woord van God, opdat het zij één Herder van ééne kudde. Die in eer en rijkdom uitmunten in de wereld worden ook vermaand alle trotschheid af te leggen en met een volvaardig gemoed het gemeenschappelijke juk op zich te nemen, opdat zij zich als

gehoorzame zonen der Kerk betoonen. Als er verder volgt: *de schilden der aarde zijn Godes,* — dan verstaan velen dat van de vorsten der aarde. En ik stem wel toe, dat deze beeldspraak vaak in de Schrift voorkomt, — ook zal dit niet slecht passen bij het verband; alsof de Profeet dan gezegd had, dat de aanzienlijken der wereld, wanneer God het wil, in de Kerk worden ingelijfd, omdat Hij ook over hen te gebieden heeft. Toch is de beteekenis eenvoudiger: Omdat de wereld gehandhaafd en bewaard wordt door God alleen, beschouwt men terecht met bewondering zulk een verheven majesteit, die tot zulk een groote bewaring in staat is. Daarom plaatst hij dan ook het woord schilden in het meervoud, omdat de veelvoudige voorzienigheid Gods, als zoovele schilden, in de verschillende en ontelbare gevaren, die voortdurend van alle kanten der aarde ons boven het hoofd hangen, moet tusschenbeide komen, om ons te helpen.

PSALM 48.

INHOUD: In dezen Psalm wordt een bepaalde, gedenkwaardige verlossing van Jeruzalem bezongen, toen vele koningen tot haar val hadden samengespannen. Als nu de Profeet (wie hij dan ook geweest moge zijn) Gode dank brengt, dan vindt hij daarin aanleiding, om in verhevene lofzangen den gelukkigen toestand dier stad te verheffen, omdat God voortdurend haar heil bewaakt. Want het zou niet voldoende geweest zijn, als de geloovigen slechts éénmaal ondervonden en erkenden, dat zij door Gods hand waren bevrijd, wanneer zij niet voor het vervolg ook vertrouwden, dat zij veilig waren onder de bescherming van dienzelfden God, omdat zij tot Zijn bijzonder volk waren aangenomen. Daarom legt de Profeet daarop vooral den nadruk, dat niet zonder reden het Heiligdom Gods op den berg Sion was opgericht, maar aldaar Zijn naam werd aangeroepen, opdat Zijn macht zichtbaar was als in staat, om het volk te beschermen. Verder kan men uit de aangevoerde bewijsgrond opmaken, dat de Psalm na den dood van David vervaardigd is. Wel is bekend, dat ook David vele vreemde koningen tot vijanden gehad heeft en dat het niet aan hen gelegen heeft, dat zij Jeruzalem niet geheel hebben verwoest; maar toch lezen wij niet, dat zij tot zooverre

doorgedrongen zijn, om haar met een belegering moeilijk te vallen, zoodat hunne pogingen noodzakelijk door een bijzondere machtsopenbaring van God moesten verhinderd worden. Meer waarschijnlijk wordt de tijd van Achaz bedoeld, toen de belegering plotseling oversloeg in een wanhopige vlucht, of ook de tijd van Josafat en Asaf, want wij weten, dat toen Jeruzalem op een wondervolle wijze van een geheele ondergang gered is geworden. In elk geval staat dit vast, dat hier een bewijs van Gods genade aan de geloovigen wordt voorgehouden, waardoor zij tot de erkentenis moeten komen, dat zij in een zeer gelukkigen toestand verkeeren, omdat God op den berg Sion zich een woonplaats verkoren heeft, vanwaar uit Hij hen redding verschaffen kan.

Een lied, een Psalm van de kinderen Korachs.
1. Groot is Jehova en zeer te prijzen, in de stad
onzes Gods, op den berg Zijner heiligheid. 2. Schoon
is hare ligging, eene vreugde der gansche aarde, de
berg Sion (aan) de zijden van Aquilo, de stad des
grooten Konings. 3. God in haar paleis is bekend
voor een sterkte.

1. *Groot is Jehova.* Vóór dat de Profeet dat bijzondere voorbeeld van Gods genade vermelt, waarvan ik gesproken heb, leert hij eerst in 't algemeen, dat Jeruzalem gelukkig is, omdat God zich verwaardigd heeft den zorg van hare verdediging op zich te nemen. Op deze wijze zondert hij dan ook de Kerk van God af van de geheele wereld; zooals ook dat een onwaardeerbare weldaad is, dat God maar een klein getal uit het gansche menschelijk geslacht met Zijn Vaderlijke gunst tegenkomt. En al blijkt Zijn wijsheid in het algemeen bestuur der wereld, Zijn goedertierenheid en rechtvaardigheid zóó danig, dat er geen enkel gedeelte bestaat, dat Zijn lof niet verbreidt en ons overal aanleiding gegeven wordt, om Hem te prijzen; toch verheerlijkt nu de Profeet Zijn roem in het beschermen der Kerk. Hij zegt dat God *groot is en zeer te prijzen* in de heilige stad, maar dan ook niet in de geheele wereld? Zooals ik gezegd heb, bestaat er geen hoek zóó verborgen, dat Zijn wijsheid, rechtvaardigheid, goedheid en andere deugden er niet doordringen; maar omdat Hij die vooral in Zijn Kerk wil laten zien, brengt de Profeet niet zonder

reden ons deze spiegel voor oogen, waarin God Zijn gelaat meer levendig uitdrukt en laat zien. Als hij overigens spreekt van den *heiligen berg*, dan herinnert hij met korte woorden, met welk recht Jeruzalem de stad Gods is, namelijk, omdat op Gods bevel de ark des verbonds daar geplaatst was; alsof hij wilde zeggen, dat Jeruzalem niet door eigen verdienste zulk een verheven schouwspel bood, waardoor God juist Zijn grootheid wil openbaren; maar omdat de ark des Verbonds daar op hemelsch bevel was geplaatst tot een teeken van buitengewone genade.

2. *Schoon is hare ligging.* Tot eene versterking van den voorafgaanden zin vermeldt hij de hoedanigheden, waardoor de berg Sion toen uitmuntte, omdat juist daardoor zichtbaar was de heerlijkheid Gods, waarvan hij zooeven gesproken heeft. Ofschoon nu deze genade, die de profeet in de eerste plaats vermeldt, een natuurlijke ligging betrof, geeft het toch te kennen, dat van den beginne af zelfs in het uiterlijke der stad teekenen waren gegrift van de Goddelijke gunst, opdat het uitwendige zelfs kon aantoonen, dat die plaats bijzonderlijk door God was versierd, om te eeniger tijde tot een dergelijk doel gewijd te worden. Ofschoon ik het er voor houd, dat die plaats niet eenvoudig schoon en beminnelijk genoemd wordt, omdat zij haars gelijke niet had in Juda; — want het is genoeg bekend, dat er ook nog andere steden waren, die zoowel in vruchtbaarheid als in schoonheid van uiterlijk en in andere hoedanigheden voor Jeruzalem niet behoefden onder te doen, — maar, mijns inziens, hecht hij tevens aan die ligging een bijkomstige waardigheid vast, die haar oorsprong ontleende aan den tempel. Wanneer wij dan ook de schoonheid der stad hooren prijzen, laten wij dan denken aan dat geestelijk sieraad, dat als een toevoegsel bij de natuurlijke gesteldheid der plaats gekomen is na de voorspelling, dat de ark daar eeuwig zou staan. Over het woord, dat wij door *ligging* vertaald hebben, zijn de uitleggers verschillend. Sommigen vatten het op in den zin van eene verheffing, alsof er dus gezegd was: Jeruzalem is gelegen op een hooge en verheven plaats. Anderen vertalen het door „klimaat," omdat de Hebreën de klimaten in figuurlijken zin takken noemen, daar deze zich in de lengte uitstrekken. Ik voor mij heb in een zaak van zoo weinig belang mij niet moeilijk willen maken. Ik heb slechts gekozen, wat mij het beste voorkwam. Dat die streek boven anderen uitmuntte in een schoon en lieflijk uiterlijk. Verder is het onzeker of hij het rekent tot een lof van den berg Sion, dat hij is gesteld *tegenover Aquilo*, of dat de zin aldus moet verklaard worden: Al ziet de

berg Sion op het Noorden, toch vermindert dat niets aan zijn schoonheid. Hoewel de eerste beteekenis mij het meest natuurlijk voorkomt. Met dezelfde hoedanigheid teekent ook Jesaia den berg als hij de aandacht wil vestigen op haar voortreffelijkheid. Want in hoofdst. 14 : 15 spreekt hij door den persoon van Sanherib: Ik zal klimmen boven de hoogte der wolken en ik zal zitten op den berg der getuigenis aan de zijde van Aquilo. Vervolgens noemt hij Jeruzalem *een vreugde van de gansche aarde* niet slechts omdat het zulk een gezonde streek was door de gematigde lucht die er heerschte, zooals de Joden heel laf verklaren of omdat zij schoone en uitnemende vruchten voortbrengt, die aan de vreemde volken vreugde konden verschaffen, — dat is echter eene zoutelooze verklaring; — maar omdat daaruit het heil voor de geheele wereld was voortgekomen, evenals alle volken daaruit het levenslicht en het getuigenis der hemelsche genade hebben ontleend. Indien toch de menschen zich verheugen buiten God om, dan is het einde verderfelijk en het gelach verkeert in een tandengekners. — Christus nu is uit Sion verschenen met Zijn Evangelie, om de wereld te vervullen met een gegronde blijdschap en een eeuwig geluk. Ofschoon nu ten tijde van den Profeet de kennis van het Evangelie nog niet in den vreemde was doorgedrongen, heeft hij toch terecht deze manier van spreken gebruikt, opdat de Joden zouden weten dat van niets anders het geluk kan verwacht worden dan van het genadeverbond Gods, dat in dat heiligdom was neergelegd. Intusschen heeft hij ook verkondigd, wat eerst in den allerlaatsten tijd door de komst van Christus vervuld was. Laten wij dan hieruit leeren, dat alleen de genade Gods volmaakt voldoende is, om de harten der vromen te verheugen evenals ook alle stervelingen noodzakeijk aan een ellendige onrust en treurigheid ten prooi zijn, wanneer deze genade wordt opgeheven. Als er daarop volgt: *de stad des grooten konings*, dan geschiedt dit met het doel, om aan te toonen, dat de berg Sion niet alleen heilig is, maar ook begiftigd met zulk een groot voorrecht, dat hij de gansche stad met heiligheid vervult, omdat God zich daar een zetel verkoren had, om over het gansche volk te kunnen heerschen.

In het derde vers, als hij zegt: *God is bekend in het paleis van Jeruzalem*, leidt hij haar waardigheid weder af uit de tegen woordigheid Gods in haar midden, zooals wij in Psalm 46 : 6 hebben gezien: „God is in haar midden, zij zal niet bewogen worden.” Met opzet heeft hij het woord *paleizen* gebruikt, om een tegenstelling te maken, opdat de Joden zouden bedenken, dat Jeruzalem alleen veilig was door de hulp van God, al was

de heilige stad ook versterkt door sterke torens, en al had zij schitterende gebouwen, die veel op burchten geleken. Verder worden de geloovigen door deze woorden vermaand, om toch, al wonen zij in burchten of paleizen, met alle naarstigheid er voor te waken, dat die glans of hoogheid Gods macht niet doet vergeten; zooals de ongeloovigen doen, die steunende op hun aardsche schatten het van geen belang achten of God hun Bewaarder is, ja of neen. Omdat verder deze verkeerdheid ons zóó eigen is, dat de aardsche rijkdom onze oogen verblindt en ons God doet vergeten, moet deze waarheid met de grootste aandacht door ons overwogen worden, opdat alles, wat er voor bijzonders in ons gezien wordt, de wetenschap van Gods macht en genade niet op den achtergrond stelle; maar dat in alle schatten, waarmede wij begiftigd zullen zijn, altijd de heerlijkheid Gods helder uitblinke, waardoor wij het voor een uitgemaakte zaak kunnen houden, dat wij slechts gelukkig kunnen zijn in Hem.

4. Want, zie! de Koningen hebben zich verzameld, zij zijn tezamen voorbijgetrokken. 5. Zij zelf hebben gezien, alzoo waren zij verwonderd, zij werden verschrikt, haastelijk zijn zij heengevlucht. 6. Beving heeft hen daar aangegrepen, smart als van eene die baart. 7. Met een Oostewind zult Gij de schepen van Tarsis in stukken slaan.

4. *Want, zie! de Koningen.* Hier wordt die bijzondere bevrijding verhaald, waarvan ik gesproken heb. De Profeet verhaalt namelijk, dat, toen de Koningen zich tezamen vergaderden om Jeruzalem te verwoesten, toch hunne aanvallen zonder vrucht voorbij zijn gegaan, als wolken, niet anders, worden zij weggevaagd; ja, hij zegt, dat zij reeds door het bloot te aanschouwen (van de stad) verloren waren, en dat niet op een gewone manier maar evenals een barende vrouw gekweld wordt door een onverwachte smart. Ofschoon het nu niet duidelijk en zichtbaar is, welke geschiedenis de Profeet hier aanhaalt, past toch alles, wat hier genoemd wordt zeer geschikt zoowel op den tijd van Achan als op dien van Hiskia of Asa. Want dat was een wondervol feit, wat God gedaan had, toen twee zeer machtige koningen van Syrie en van Israël, met een ontzaglijk leger toegerust, zoozeer de stad door schrik verslagen hadden, dat de Koning en het

volk bijna geen moed meer bezaten, en toen deze plotseling verdreven werden en alle hoop moesten varen laten, om de stad te veroveren, waarop zij zeker hadden gerekend; daarom noemt Jesaia (hfdst. 7 : 4) hen spottend rookende vuurbranden; omdat zij als twee aangestoken fakkels waren, die Judea door brand wilden verteren. Een niet minder verbazingwekkend feit was het, toen de ontelbare troepen van Sanherib in éénen nacht zonder toedoen der menschen door een Engel verdelgd werden (2 Kon. 19 : 35). Ook toen de koning der Ethiopiers met een menigte van tienmaal honderd duizend man gekomen was, om Jeruzalem te belegeren, — was het een gedenkwaardig bewijs van Gods macht om zulk een groote machtsopenbaring uiteen te slaan. Hoe het ook zij; hij zegt, dat de Joden door een duidelijk teeken ondervonden hadden, dat God de Bewaarder was der heilige stad, als Hij zich als een borstwering stelde tegenover de onverwinnelijke macht harer vijanden. Daarom zegt hij; *hebben de koningen zich verzameld*; om met dit woord te kennen te geven, dat er een verbond was gesloten, om de Kerk te vernietigen. Het werkwoord *voorbijtrekken* kan op tweeërlei wijzen verklaard worden; óf dat de door hen bijeengebrachte troepen vernietigd waren óf dat zij tezamen en in gemeen overleg, als tot den slag gereed, de onderneming hadden begonnen. En dit tweede schijnt beter in het verband te passen, omdat daarop volgt, dat zij verwonderd stonden bij het aanschouwen van de stad. Ofschoon men ook zeer goed dit vers kan opvatten als een bijvoegsel tot versterking van het voorgaande. Omdat het echter niet afdoet aan de bedoeling der zaak, kunnen de lezers kiezen, wat hun het beste voorkomt.

Als hij overigens zegt: *zij hebben zich verwonderd*, toen zij de stad zagen, *beving greep hen aan*, *haastelijk zijn zij heengevlucht, smart,* beving hen *als een plotselinge geboorte,* dan verheerlijkt hij met alle mogelijke uitdrukkingen het wonder, dat God getoond had in het vernietigen van zulk een groote macht. Zoo moet ook de uitdrukking verklaard worden, dat zij verwonderd waren, zoodra zij zagen. Bekend is het gezegde van Caesar: Ik kwam, zag en overwon, waarmede deze de gemakkelijkheid der Egyptische overwinning aanduidde; de Profeet daarentegen zegt hier, dat de goddeloozen door een bloot aanschouwen van de stad verwonderd bleven staan, alsof God door den glans Zijner heerlijkheid hunne oogen verblind had. Ook wordt het voegwoord „*alzoo*" hier gebruikt, om de zaak als met den vinger aan te wijzen; zooals ook even daarna in denzeffden geest het plaatselijk bijwoord „*daar*" volgt. — Het beeld van het „baren" strekt om de plotselinge

verandering aan te toonen, want door die omstandigheid schittert Gods genade nog grooter, omdat zij door een onverwachte schrik getroffen, plotseling allen moed verloren en van een ondoordachte pocherij oversloegen tot een haastige vlucht. —

Door deze plaats worden wij derhalve er aan herinnerd, dat er heden niets nieuws is, wanneer de kerk door sterke machten belaagd wordt en hevige aanvallen heeft te doorstaan; zóó toch heeft God de zijnen van den beginne af gewoonlijk willen vernederen, om daardoor des te duidelijker Zijn macht aan het daglicht te brengen. Intusschen moeten wij er om denken, dat één wenk van God voldoende is, om ons te verlossen; en dat, al dreigen ook van alle kanten de vijanden ons te vernietigen, het toch aan Hem ligt, zoo dikwerf het Hem behaagt, hun hart door vrees te doen ontstellen, zoodat zij in één enkel oogenblik midden in hun pogen alles laten varen. Deze overdenking moet dan ook in onze gedachten, als door een aangevoerde teugel, in bedwang houden, opdat wij niet overal heen uitzien naar menschelijke hulp.

7. *Met een Oostenwind.* Ofschoon de uitleggers deze plaats verschillend verklaren, moeten wij ons tevreden stellen met de natuurlijke beteekenis, dat namelijk de vijanden der Kerk op geen andere wijze vernietigd en ten ondergebracht waren, dan dat God door plotselinge stormen de schepen van Cilicië in de diepte der zee deed, vergaan. Hij vermeldt dan ook die macht van God, welke Deze gewoonlijk openbaart in groote en hevige stormen, alsof hij zeggen wilde, dat het geen verwondering behoeft te baren, als God, die met het geweld der winden de sterkste schepen verbrijzelt, ook Zijne vijanden, die vervuld zijn met een vertrouwen op eigen krachten, ter aarde geworpen heeft.

Onder *de Zee van Tarsis* wordt bij de Hebreeën de Middellandsche zee verstaan, door Cilicië, dat vroeger volgens het getuigenis van Josephus zoo genoemd werd; hoewel ten slotte deze naam tot één stad was beperkt. Omdat nu voor de Joden de voornaamste scheepvaart op Cilicië bestond, schrijven zij aan deze streek toe, wat eigen was aan meer afgelegene en onbekende landen.

8. Gelijk wij gehoord hebben, zoo hebben wij gezien in de stad van Jehova der heirscharen, in de stad onzes Gods; God zal haar bevestigen tot in eeuwigheid. Sela. 9. O God! wij hebben Uwe goedertieren-

heid verwacht, in het midden Uws tempels. 10. Gelijk Uw naam is, o God! zoo is Uw lof tot aan de uiterste einden der aarde, Uwe rechterhand is vol gerechtigheid.

8. *Gelijk wij gehoord hebben.* Deze plaats kan in een dubbelen zin opgevat worden. De eerste zin zou dan wezen, dat de Profeet uit naam der geloovigen zegt, dat God, juist zooals Hij vroeger Zijn macht had ten toon gespreid in het redden der Vaderen, nu ook voortgegaan was, zich als zoodanig te gedragen jegens hun kinderen en nakomelingen. Want zij hadden uit den mond der vaderen gehoord en uit de gewijde geschiedenissen geleerd, hoe mild en vaderlijk God Zijne Kerk ter zijde had gestaan, en nu noemen zij zich ooggetuigen, omdat zij feitelijk dezelfde goedertierenheid jegens zichzelf ondervonden hebben. De bedoeling derhalve is, dat de geloovigen niet alleen in de geschiedenis een bewijs vinden van Gods goedheid en macht, maar het ook door ervaring en gewoonte weten, en als met hunne oogen aanschouwen, wat zij vroeger wisten door de overlevering hunner vaderen. Dat God derhalve altijd Zichzelf gelijk blijft, omdat Hij de oude voorbeelden van Zijn genade telkens opnieuw versterkt door aanhoudende bewijzen dierzelfde genade. — De andere zin is iets ingewikkelder, hoewel hij toch uitnemend hierbij past: dat God namelijk door de uitkomst bewezen heeft te zijn, wat Hij aan Zijn volk beloofd had; alsof de geloovigen zeggen wilden, dat zij voor hunne oogen aanschouwd hadden, wat zij vroeger slechts met hunne ooren hadden vernomen; want als het maar bloote beloften schijnen, dan is de genade en de zaligheid Gods nog in de hoop verborgen, maar wordt toch door de uitkomst aan het licht gebracht. Indien deze verklaring instemming kan vinden, dan ligt er een veelvoudige waarheid in, namelijk dat God in geenen deele de hoop beschaamd maakt, die in Zijn Woord is neergelegd, en met geen grootere vrijgevigheid gewoon is te beloven dan ook te volbrengen, wat Hij beloofd heeft. Als er gezegd wordt: *in de stad*, dan wordt het Hebreeuwsche voorzetsel „be" gebruikt in den zin van „me" of „le", dat wil zeggen: van de stad of met betrekking op de stad; want de Profeet wilde niet zeggen dat in Jeruzalem aan de geloovigen verhaald is geworden, dat God Zijne dienstknechten helpen zou, maar dat God van den aanvang af de Bewaker van Zijn stad is geweest en altijd zou blijven. En met name wordt er gesproken van de

stad Gods, omdat Hij niet aan allen zonder onderscheid hetzelfde geluk belooft, maar aan het uitverkoren en bijzonder volk. — De naam *Jehova* is gebruikt om de macht van God uit te drukken; maar spoedig laten de geloovigen er op volgen, dat Hij *hun God is*, om hun voorrecht aan te duiden, dat zij op Hem mogen hopen en vertrouwelijk tot Hem de toevlucht mogen nemen. Als nu op het tweede Niceensche concilie de goede vaderen deze plaats hebben verdraaid, om daaruit een bewijs te putten, dat de godsdienst in de tempels niet voldoende is, als er geen schilderijen en beelden bijkomen om hem te bevestigen; — dan is die laffe verklaring al te schaamteloos en zou zij ook niet waard zijn er melding van te maken, als het zijn nut voor ons niet had te weten, op welk eene verschrikkelijke wijze zij door den geest der dwaling en onverschilligheid waren aangetast, die het plan maakten de Kerk met zulk een groot verderf aan te tasten.

Het slot van het vers stelt Jeruzalem op eene andere lijn dan alle andere steden der wereld, die aan wisselvalligheid onderhevig zijn, zoodat zij slechts bloeien voor een tijd. Maar omdat Jeruzalem door God is gegrondvest en gebouwd, blijft zij onwankelbaar te midden van de verschillende omwentelingen der wereld. Het behoeft dan ook geen verwondering te baren, dat God de door Hem verkoren stad beschermt, waarin Hij de aanroeping van Zijn naam altijd wil stand zien houden. Als nu de stad éénmaal verwoest is, toen het volk in ballingschap werd weggevoerd, dan strijdt dat niet met deze gedachten, omdat reeds te voren in de profetie van Jeremia de herstelling was aangekondigd en voor oogen gesteld (Jeremia 27 : 22), en daarom heeft God juist toen het meest getoond, hoe onvergankelijk Zijn werk was. Nadat nu Christus door Zijne komst in de wereld die wereld vernieuwd heeft, slaat alles, wat vroeger gezegd was van die stad, nu op het geestelijk Jeruzalem, dat over alle deelen der wereld verspreid is. Deze waarheid nu moet ons tot een steun zijn, zoo dikwerf wij in het gemoed worden heen en weer bewogen, dat de kerk, welke gevaren haar ook bedreigen, wel hevig aan het schudden gebracht kan worden, maar niet zóó wankelen kan, dat zij valt.

Overigens kan het werkwoord even goed staan in den verledenen — als in den toekomenden tijd, maar de beteekenis blijft dezelfde.

9. *Wij hebben verwacht.* Dit vers laat ons zien, dat de geloovigen door God bewaard worden, omdat zij te midden van de grootste beroeringen op allerlei gebied geduldig konden afwachten,

totdat God eindelijk hunner gedacht en hun hulp verschafte. Want het Hebreeuwsche werkwoord „damam", dat eigenlijk beteekent: stilzwijgen, drukt eene gerustheid des gemoeds uit, waaruit wij opmaken kunnen, dat de geloovigen zóó aan gevaren onderhevig waren, dat zij naar hun vleeschelijk gevoel neergeveld of beangstigd konden worden, evenals wij weten, dat de menschen altijd in onrust verkeeren en als tegenstrijdige golven her- en derwaarts geslingerd worden, totdat het geloof hun gemoed tot rust brengt en tot stilzwijgen stemt. De slotsom derhalve is, dat de geloovigen, wanneer zij door ongelukken getroffen worden, toch niet uit hun staat gevallen zijn, maar zich verlaten op Gods hulp; zoodat er veeleer door hun geduld en verwachting een deur geopend werd voor Gods genade. Bovendien legt dit veel gewicht in de schaal, om Gods genade te verheerlijken, dat zij niet bedrogen werden, die al hun verwachting op God stelden. Daar kan ook een nuttige leering uit getrokken worden, dat Gods hulp namelijk door ons zelf vertraagd wordt, omdat wij Zijne beloften niet vertrouwen, en door onze oproerigheid Zijne genade jegens ons verhinderen; die alleen voor de lijdzamen is weggelegd. Maar wat wil dat zeggen: *in het midden des tempels?* Hebben de geloovigen alleen daar hunne hoop gevoed? Zou dan een ieder, die zich daarna in zijn huis terugtrok, alle hoop moeten varen laten? Neen, integendeel! wanneer men in den tempel eenmaal hoop verkregen heeft, dan krijgt men die mede naar huis, opdat men daarin standvastig zou blijven. Omdat God echter beloofd had, dat die plaats, alwaar Hij aangeroepen werd, de zetel en verblijfplaats zou zijn van Zijn macht en genade; daarom zeggen nu de geloovigen, dat zij, steunende op die belofte, geen oogenblik twijfelen of God zich wel medelijdend en goedgunstig betoonen zou, omdat zij die plaats voor een zeker bewijs hielden van Gods tegenwoordigheid. Want het past ons niet naar eigene begeerte ons in te beelden, dat God onze Redder zou zijn, maar eerst als Deze zich uit zichzelve aanbiedt. Indien nu dat teeken van Gods tegenwoordigheid in den tijd der schadnwen onder de Wet reeds zulk eene beteekenis moest hebben, dat de geloovigen te midden van doodsgevaar het leven konden verwachten; dan bestaat er voor ons nu eene billijke reden om gerust te zijn, nu Christus tot ons is nedergedaald, om ons nog volkomener met Zijn Vader te verbinden, — al wordt dan de wereld ook van onder tot boven bewogen. Wij hebben er slechts voor te zorgen, dat de dienst van God zuiver en rein bij ons in stand blijve, opdat Zijn tempel in ons midden schittere en strale.

10. *Gelijk Uw naam is.* Sommigen willen dit vers in verband brengen met de voorafgaande gedachte; alsof er gezegd was: Heere! Gij wilt niet, dat Uw naam zonder reden wordt groot gemaakt en daarom verschaft Gij tevens aanleiding tot lofzegging. Dan zal de beteekenis aldus wezen, dat de naam van God tevens met de uitwerkselen hiervan verheerlijkt wordt of dat Zijne macht tegelijk zich openbaart met Zijne beloften. Anderen leggen het nog wat scherpzinniger uit, dat Gods werken overeenstemmen met Zijn naam, omdat Hij in het Hebreeuwsch „El" genoemd wordt wegens Zijne macht, terwijl Hij door daden toont, dat deze naam Hem niet zonder reden is gegeven, maar Hem een waren en welverdienden lof werd gegeven. De eerste verklaring echter komt, omdat zij minder gedwongen is, meer nabij aan de woorden en de bedoeling van den Profeet; dat God niet zonder reden bij de Joden als de ware en eenige God wordt vereerd, omdat Hij namelijk zich door daden openbaart. Maar als ik het woord verklaar, dat daarop volgt: *Over de uiterste deelen der aarde*, dan geloof ik wel, dat de Profeet altijd iets anders bedoelde, dat namelijk de menschen overal, waarheen ook de roem van Gods naam was doorgedrongen, Hem zouden leeren kennen als den hoogsten lof waardig te zijn; daar ligt namelijk een stilzwijgende tegenstelling in die woorden. Wij weten, dat toen overal over de geheele wereld de namen der afgoden verspreid waren, maar hoe beroemd die gewaande goden ook waren, zij hebben terecht elken lof verbeurd, omdat daar geen teeken hunner godheid uitblonk. De Profeet nu zegt daar tegenover: Heere! overal waar Uw naam gehoord zal worden, zal hij met eene ongetwijfelde lofprijzing verbonden zijn of stof tot loven met zich mede brengen, want de geheele wereld zal weten, hoedanig Gij U aan uw uitverkoren volk betoond hebt. Daarop heeft ook betrekking, wat er spoedig op volgt: *de rechterhand Gods is vol van gerechtigheid;* omdat Hij door de Zijnen te helpen als met uitgestrekte hand openlijk Zijne rechtvaardigheid laat zien, en, omdat Hij niet alleen op eene of meerdere wijze een blijk zijner rechtvaardigheid geeft, maar dit op ontelbare manieren doet. Verder moet men denken aan datgene, wat wij elders gezegd hebben dat de gerechtigheid Gods genomen wordt in de beteekenis van Zijne trouw, die hij betoont in het redden der Zijnen, zoodat daar de onwaardeerbare troost uit voortvloeit, dat Hij als de Rechtvaardige wil erkend worden, door te zorgen voor ons heil. Nu vatten wij de bedoeling van den Profeet, dat namelijk de naam der valsche goden in den mond der menschen slechts vluchtig gehoord wordt, zonder dat er reden voor bestaat

en er een ware aanleiding bestaat tot lof; maar dat het een andere zaak is met den God van Israel, omdat, waarheen Zijn naam ook is doorgedrongen, allen Hem erkennen voor den Redder van Zijn volk, die de hoop en de gebeden der Zijnen niet beschaamd maakt en hen niet verlaat in hun gevaar.

11. De berg Sion zal zich verblijden, de dochteren van Juda zullen zich verheugen om Uwe oordeelen.
12. Gaat rondom Sion en omringt haar, telt hare torens. 13. Zet uw hart op haar muur, roemt hare paleizen, opdat gij (daarvan) vertellen kunt aan het nageslacht. 14. Want deze God is onze God tot in eeuwigheid en altoos; Hij zal ons geleiden tot aan den dood.

11. *De berg Sion zal zich verblijden.* Nu voltooit hij zijne opwekking tot dankzegging, omdat Jeruzalem en de andere steden van Juda stof tot vroolijkheid zullen hebben, daar zij in waarheid ondervonden hebben, dat God de Handhaver is van hun heil. Want het woord *oordeel* is daarom gebruikt, omdat God, de belangen Zijner Kerk behartigende, zich een vijand betoond heeft aan haar onderdrukkers, om hun overmoed te bedwingen. Vervolgens roemt de Profeet andermaal de ligging en de schoonheid van Jeruzalem, alsof hij zeggen wilde, dat de stad uitnemend versterkt en oninneembaar was; want in zekeren zin bleek uit deze uitwendige teekenen de zegen van God. Ofschoon men gedachtig moet zijn aan wat hij vroeger gezegd heeft, dat God in hare paleizen als een burcht wordt gezien. Want als hij nu spreekt over hare *torens* en over haar *muur*, dan wil hij de gedachten der geloovigen daaraan niet binden, maar stelt hij hun die veeleer voor als een spiegel, die Gods aangezicht weerkaatst. *Gaat* dan *rondom Sion* zegt hij, dat wil zeggen: beschouwt haar met aandacht, *telt hare torens en zet u met verstand er toe, om haar muur te aanschouwen*; stelt hare paleizen op hunne waarde, zoo zal het duidelijk blijken, dat de stad door God is uitverkoren; want zij munt ver boven al de anderen uit. Want bovenal wil hij, dat men goed die hoedanigheid en dien toestand begrijpe, waarmede de Heere Jeruzalem bekleed had, toen Hij haar verhief tot zijn Heiligdom en tot eene woonplaats voor zijn volk. Overigens schijnt het wel of de Profeet door die mededeeling

van zijne bedoeling, dat aan het nageslacht den vorm en de pracht der heilige stad verteld worde, stilzwijgend te kennen geeft, dat er eenmaal een tijd zal komen; waarin dit niet meer gezien kan worden, — want waartoe zou het mededeelen dienen, als de zaak zichtbaar is, en zich voor onze oogen bevindt. Ofschoon hij dan ook kort te voren gezegd heeft, dat die stad eeuwig zal blijven staan, herinnert hij zich nu bij wijze van verbetering, hoedanig dit zal zijn, namelijk dat dit duren zal tot de vernieuwing der Kerk. Want wij zijn die nakomelingschap, waarop die mededeeling betrekking heeft en tot wie zij gericht wordt, omdat al de zegeningen, die God aan het oude volk verstrekte, ook ons ten deel vallen; niet dat die uitwendige glans, waardoor Jeruzalem zoo uitmuntte, heden onder ons wordt gezien, maar dat de Kerk nà de openbaring van Christus niet minder met geestelijke gaven op schitterende wijze begiftigd was, als vroeger Jeruzalem onder de schaduwen der Wet met muren en torens was toegerust.

Het Hebreeuwsche woord „pasegoe" heb ik vertaald door: *roemt*, en het daardoor laten slaan op den roem harer voortreffelijkheid. Minder passend schijnt mij de meening van hen, die het vertalen door: Versterkt; wil echter iemand het vertalen door: Ziet of Aanschouwt, — dan keur ik dat niet geheel af.

14. *Want deze God.* Hieruit blijkt nog duidelijker, dat de profeet, als hij van de paleizen van Jeruzalem gesproken heeft, dit niet gedaan heeft, opdat de geloovigen dáár met hunne oogen aan zouden hangen blijven, maar opdat door deze uitwendige dingen hun geest opgeheven zou worden om de heerlijkheid Gods te aanschouwen. Want God heeft gewild, dat zij, naar welke zijde zij zich ook zouden wenden, overal de teekenen zijner genade gegraveerd zouden vinden, en in die teekenen zijne tegenwoordigheid zouden kunnen bespeuren. Hieruit hebben wij te leeren, dat, welke majesteit of voortreffelijkheid er ook is in de Kerke Gods, wij bij de beschouwing er van toch alleen God voor oogen moeten hebben, ten einde Hem in zijne gaven groot te maken en te verheerlijken. Dit woord *deze* is ook niet overbodig, maar wordt hier gebruikt, om met (volkomene) zekerheid den eenigen God te onderscheiden van al de anderen, die de menschen gemaakt hebben. Want, hoewel de ongeloovigen stoutweg van den naam Gods spreken en van Godsdienst mompelen, zal men, als men hen wat nader ondervraagt, bevinden, dat er in hen geene standvastigheid is, en dat zij van niets zeker zijn. Het kan ook wel niet anders; allen die niet gefondeerd zijn in het ware geloof

moeten met hunne inbeeldingen en ijdele verzinselen te niet gaan. Het is dus aan het geloof eigen, ons eene kennis van God voor te stellen, eene kennis, die niet onbestemd is, maar duidelijk en helder, en ons niet wankelend of onvast laat blijven, gelijk wij weten, dat het bijgeloof elken dag nieuwe goden verzint, en dat wel in zeer grooten getale. Wij moeten wèl acht geven op dit aanwijzend voornaamwoord *deze*, hetwelk hier van groote beteekenis is, gelijk ook eene bijna gelijke plaats voorkomt in Jesaja XXV : 9: „Ziet, deze is onze God; wij hebben Hem verwacht, en Hij zal ons zalig maken. Deze is Jehovah, wij hebben Hem verwacht." Alsof de geloovigen betuigden en verklaarden, dat zij geen vagen, onbestemden God hebben, geen God, dien zij zich slechts door eene onduidelijke verbeelding konden voorstellen, maar een God, van wien zij eene ware, stellige kennis bezitten. Intusschen, wanneer de geloovigen hier zeggen, dat God standvastig zal blijven in zijn voornemen, om zijne Kerk in stand te houden, dan is dit om zichzelven te vermanen om op den weg des geloofs te volharden. Hetgeen hier onmiddellijk op volgt: *Hij zal ons geleiden tot den dood toe* schijnt er bij gevoegd te zijn bij wijze van verklaring. Want door aldus te spreken, drukten de geloovigen de verzekering uit, dat God altoos hun Leidsman en Bewaarder zal zijn, hoewel zij door de besturing en leiding Gods niet verstaan, dat zij slechts in dit leven veilig zijn, en dat zij te midden van den dood door Hem verlaten zouden worden. Neen, zij duiden slechts op ruwe wijze aan, wat ik reeds gezegd heb, nl. dat God ten einde toe zal zorgen voor al degenen, die op Hem betrouwen. Waar wij vertalen: tot aan den dood toe, zijn in het Hebreeuwsch twee woorden *Al moeth* maar anderen lezen ze, alsof zij slechts één enkel woord vormden *Almoeth*, en houden het voor eeuw of eeuwigheid: evenwel de beteekenis blijft gelijk. Anderen vertalen het door „kindsheid," in dien zin: Evenals God er zich van den aanvang af aan gewijd heeft Zijne kerk te bewaren en staande te houden, zooals een vader zijne kinderen van hunne kindsheid af voedt, zoo zal Hij hiermede voortgaan ten einde toe. Doch naar mijne meening is de eerste verklaring juister. Nog anderen geven er deze uitlegging aan: *In het geheim of in het verborgen*, hetgeen mij even gezocht schijnt, of het moest wezen, dat de Profeet opzettelijk heeft willen zeggen, dat Gods wijze van bestuur verborgen is, opdat wij het niet zouden afmeten naar het begrip van ons vleesch (of van onze zinnen), maar het zullen verstaan door het geloof.

PSALM 49.

INHOUD: Het gebeurt meermalen, dat menschen, die een slecht leven leiden of aan aardsche genietingen zijn verslaafd, hier beneden gelukkig zijn en voorspoed hebben, terwijl de ware dienstknechten Gods onder den druk zijn van tegenspoed, of wegkwijnen in hunne ellende. Uit vrees dat de eersten zich op hun goed geluk zullen verhoovaardigen en de anderen der wanhoop ten prooi zullen worden, leert de Profeet in dezen Psalm, dat men, alhoewel de goddeloozen zich volgens hun' wensch baden in overvloed, terwijl zij toch van God vervreemd zijn, het geluk, waarin zij zooveel behagen scheppen, toch niet moet begeeren, aangezien het voorbij gaat als een droom, en dat de godvruchtigen, alhoewel zij smadelijk worden behandeld, en velerlei beproevingen en kwaad hebben te verduren, toch door God worden aangezien, die hun ten laatste ook verlossing en uitkomst zal schenken.

1. Voor den opperzangmeester der kinderen van
Korach, een Psalm. 2. Hoort dit, alle gij volken!
gij, alle inwoners der wereld, leent het oor! 3. Zoowel
de kinderen van Adam, als de menschenkinderen, de
rijke en de arme te zamen. 4. Mijn mond zal wijs-
heid spreken, en de overdenking mijns harten is ver-
stand. 5. Ik zal het oor neigen tot eene spreuk: ik
zal mijne verborgene reden blootleggen op de harp.

2. *Alle gij volken* enz. Dewijl deze Psalm — wie hem ook gedicht moge hebben — een der voornaamste punten van de hemelsche wijsbegeerte bevat, is het niet zonder reden, dat de auteur met zoo prachtige termen aanvangt en verklaart, dat hij over groote en verhevene verborgenheden zal handelen, ten einde aldus gehoor te verkrijgen. Nu zou iemand bij den eersten aanblik kunnen denken, dat hier slechts van een gansch gewoon onderwerp gehandeld wordt, daar er gesproken wordt van de kortheid dezes levens en van het ijdel betrouwen, waarmede sommigen zich bedwelmen, maar dat zijn zaken, die algemeen

bekend zijn. Het doel is, dat zij die God vreezen, maar vele tegenspoeden hebben in deze wereld, hunne droefheid zullen matigen en zich vervroolijken door deze vertroosting, dat het hun bij het einde wèl zal zijn, wanneer God orde zal brengen in de dingen, die thans nog zoo verward zijn. Maar de profeet klimt nog hooger op en komt tot dit besluit: ofschoon God niet terstond aantoont, dat Hij de wereld regeert door zijne voorzienigheid, zoo moet men toch zorgvuldig de uitkomst verbeiden, en die uitkomst kan door de vleeschelijke zinnen niet worden waargenomen. Het is waar: ook de wijsgeeren hebben zoodanige voorschriften gegeven: Al worden wij in deze wereld ook nog zoo gekweld, toch moeten wij ons niet door onze beproevingen laten overwinnen. En voorts, dat zij wel dwaas zijn, die zich zelven behagen, dewijl zij gelukkig geacht worden, aangezien niets zóó voorbijgaand is en van zoo korten duur als rijkdom, eer, en genietingen des aardschen levens; maar zij komen niet tot de bron, want, waar zij wel goed over een gelukkig leven redeneeren doch zich met deugd alleen tevreden stellen, stellen zij God niet tot middenpunt, God, die de zaken der menschen bestuurt om hun alzoo te leeren in Hem te rusten, daar zij anders tot wanhoop zouden vervallen. De voorschriften der wijsgeeren omtrent deze zaken, zijn dus onbeduidend. Hoewel de Heilige Geest hier dus van dingen spreekt, die reeds door ervaring gekend worden, klimt hij terstond hooger op en toont ons, dat God de wereld regeert, en terwijl de goddeloozen zich vroolijk maken in hunne ongebondenheid, en de godvruchtigen met voeten worden getreden en smadelijk worden gehandeld, is God toch als Rechter gezeten in den hemel om ter gelegener tijd aan de goddeloozen hun genot en hunne verlustiging te ontrukken, waarmede zij zóó veel ophadden, en zijne dienstknechten, na hen uit de diepe duisternis te hebben doen uitgaan, met ware vreugde en blijdschap te vervullen. Het is daaraan, dat wij eene vaste vertroosting moeten ontleenen in alle ellende, die, op het bloote gezicht zelfs zóó schrikkelijk is, dat wij er overstelpt door zouden worden, indien het aanschijn Gods niet over ons zou lichten; want, zoo wij er niet van overtuigd zijn, dat ons heil Hem ter harte gaat en dat Hij het zal werken, dan kunnen wij geen geneesmiddel zien tegen, noch een einde bespeuren aan, onze rampen. Ziedaar dan de reden, waarom de Profeet ons vermaant zoo aandachtig te zijn aan zijne leer, daar hij van zeer hooge en voortreffelijke dingen zal spreken. Er zijn in dit vers twee dingen, die wel opgemerkt moeten worden, nl. dat de nuttigheid der leer, die hij voorstelt, voor allen gemeen is, en vervolgens, dat allen eene

sterke vermaning of opwekking noodig hebben, daar niemand zijn' geest tot behoorlijke aandachtigheid kan brengen, zoo hij niet goed wakker is. Waar wij vertalen: *Die in deze wereld woont*, vertalen sommigen: De bewoners van den tijd, welke vertaling, alhoewel zij gansch niet ongepast is bij het onderwerp dat hier behandeld wordt, toch te stroef is. Het zij ons genoeg, dat de profeet alle menschen, die op de aarde leven, zonder onderscheid uitnoodigt, omdat hetgeen hij te zeggen heeft, allen geldt. Onder *kinderen van Adam* verstaat hij de eenvoudige en kleine of geringe lieden, en onder *menschenkinderen* de aanzienlijken en edelen, of de personen, die met de eene of andere waardigheid bekleed zijn. Hij zegt dus in de eerste plaats, dat hij zoowel de voorname lieden als de lieden uit het geringe volk heeft te onderwijzen, aangezien niemand onder hen zich uit eigene beweging op wijsheid zal toeleggen, hoewel hij eene leer zal voordragen, die het gansche menschelijk geslacht, zonder onderscheid, aangaat.

4. *Mijn mond zal wijsheid zeggen.* Het is niet zonder reden, dat de profeet zijne leer met zoo vele eervolle titels versiert. Want, hoewel hij weldra de dwaasheid der menschen uit de ervaring zal aantoonen, toch begint hij met eene leer, die door het gewone verstand niet begrepen kan worden. Evenwel, hij gebruikt die inleiding niet slechts om te voorkomen, dat zijne leer geminacht zal worden, maar ook om den in slaap verzonken geest der menschen wakker te schudden. En om dit nu met grooter kracht van uitwerking te doen, vermaant hij niet slechts de anderen om zich moeite te geven om te leeren, maar belooft hij ook zelf aandachtig te zijn, en aldus stelt hij zich op de plaats der discipelen, die, het ambt van leeraar vervullende, toch nog begeerig zijn om ook zelven te leeren. Het is ook voorzeker naar den eisch, dat alle de profeten Gods zoodanigen wil en neiging hebben, nl. dat zij gaarne toelaten, dat God hun Leermeerster is, zoowel als van het geheele volk, en dat zij de eersten zijn om Zijn Woord te ontvangen, dat door hun' mond dan wederom tot anderen gebracht wordt. Voor het overige: de bedoeling van den profeet is gezag bij te zetten aan zijn woord, en te bewerken, dat anderen er eerbied voor hebben als het woord van iemand, die niet van ijdele inbeeldingen en droomerijen babbelt, maar datgene voordraagt, wat hij in de schole Gods heeft geleerd. En dat is de eenige goede manier om in de Kerke Gods te onderwijzen, wanneer hij, die aangesteld is om anderen ten leermeester te zijn, zelf het oor leent

om te leeren, vóór hij zijn' mond opent om te sprekeu, en dus getrouwelijk overgeeft wat hij van den Heere heeft ontvangen. En gewis! de wijsheid ontstaat niet in de hersenen van den mensch; hij moet haar van den hemel ontvangen. Zoo zal ook nooit iemand met wijsheid en tot stichting der gemeente spreken, indien hij zich niet te voren ootmoedig en leerzaam scholier Gods heeft betoont. Wat nu betreft de woorden: sommigen vertalen: De overdenkingen mijns harten zal verstandigheden zeggen; maar dit is eene stroeve uitdrukking en het is oneigenaardig te zeggen, dat de overdenking des harten spreekt, en daarom heb ik gevolgd wat mij eenvoudiger toescheen. In het vijfde vers beteekent het Hebreeuwsche woord, dat wij vertaald hebben door gelijkenis (Parabole) eigenlijk vergelijking (Similitude), maar het wordt dikwijls gebruikt voor ernstige, zwaarwichtige uitspraken, omdat deze dikwijls versierd zijn met beelden en overdrachtelijke gezegden, d. i. door eene wijze van spreken, die aan gelijkenissen ontleend is. Het woord dat wij overgezet hebben door *raadsel*, of verborgene rede, heeft bijna eene gelijke beteekenis. Evenwel in Ezechiël XVII : 2 zijn deze twee naamwoorden samengevoegd met twee gelijke werkwoorden, want het Hebreeuwsch moet, strikt genomen, hier vertaald worden door: Raadsel een raadsel, en parabel eene parabel. Ik erken, dat hij daar eene allegorische voorstelling bedoelt, maar ik heb reeds gezegd waarom de Hebreeën Raadselen en Gelijkenissen voortreffelijke en opmerkenswaardige redenen noemen. Door het woord *blootleggen*, openen of ontdekken, geeft de profeet te kennen, dat hij de dingen, waarover hij zal handelen, niet op ingewikkelde, duistere wijze zal voordragen. En inderdaad, hoewel de hemelsche leer van wege hare majesteit en voorteffelijkheid verheven is boven ons verstand of begrip, heeft de Heilige Geest zijne orakelen toch in zóó juiste evenredigheid gebracht met ons bevattingsvermogen, dat geheel de Schrift ons nuttig is tot stichting. Daarom is het ijdel en nietig wanneer sommigen zich willen verschuilen achter hunne onwetendheid, aangezien er niets zoo hoog of moeielijk is, of het is den eenvoudigen en onwetenden geopenbaard. En wat nu betreft, dat verscheidene schriftverklaarders van meening zijn, dat hier melding gemaakt wordt van de *harp*, ten einde door de melodie en het liefelijke van den zang hetgeen hier ruw en vreemd is te verzachten, ik vrees, dat die gissing geen' genoegzamen grond heeft. Voor mij is het duidelijk, dat de Profeet gesproken heeft naar de wijze, die toen in zwang was, want wij weten, dat het eene gebruikelijke plechtigheid was om de Psalmen met begeleiding der harp te zingen.

6. Waarom zou ik vreezen ten dage des kwaads?
De ongerechtigheid mijns hiels zal mij omringen. 7. Zij
betrouwen op hun goed en beroemen zich op den over-
vloed huns rijkdoms 8. De broeder zal geenszins
kunnen verlossen: geen mensch zal Gode den prijs van
zijn rantsoen kunnen geven. 9. De verlossing hunner
ziel zal kostbaar (of duur) zijn, en haar duur tot in
eeuwigheid. 10. Opdat hij tot in eeuwigheid leve en
het graf niet zie.

6. *Waarom zou ik vreezen.* De profeet komt thans tot de zaak en begint te handelen over de leer, dat de kinderen Gods zich niet al te zeer moeten ontrusten over hunne tegenspoeden, al is het ook dat de boozen hen verwaten en trotschelijk vervolgen, en hen reeds naar hun zin en welbehagen van alle kanten hebben benauwd. Want, hoewel de Heere er voor het oogenblik niets van schijnt te bemerken en werkeloos blijft, toch slaapt Hij niet in den hemel, maar schort zijne oordeelen op tot aan den tijd, dien Hij geschikt acht. Overigens, die wijze van spreken door ondervraging zet meer gewicht bij aan de zaak, dan wanneer hij eenvoudig verklaarde, dat hij te midden van ramp en tegenspoed kalm en vreedzaam zal blijven. In het tweede lid van dit vers handelt hij inzonderheid over die beproevingen, welke het bitterst zijn en het hart der geloovigen het meest doorgrieven, nl. wanneer de goddeloozen heerschen en hunne geweldenarijen plegen zonder dat iemand hen hierbij in den weg treedt. Men moet den zin hier aanvullen met het woord Als of Wanneer, dus; Als de ongerechtigheid, enz. Er zijn schriftverklaarders, die hier eene andere beteekenis in vinden: Indien ik vrees in kwade dagen, en met al te groote zorg voorzien wil in mijne zaken, gelijk de ongeloovigen plegen te doen, en dan eindelijk de dood komt, dan zullen mijne ongerechtigheden mij ingesloten houden. Zij geven dus aan het woord *hiel* de beteekenis van einde des levens; maar dit alles laat ik achterwege omdat die verklaring te gezocht is. Evenmin zie ik eene reden, waarom anderen dit woord in verband brengen met de gedachten, want ik geloof, dat men nergens anders een voorbeeld zal vinden van zoodanige beeldspraak. Meer schijn van waarheid is in de verklaring van hen, die het woord vertalen door Bespieders (omdat het Hebreeuwsche werkwoord Misleiden

beteekent) alsof de profeet gezegd had: Hoewel trouwelooze en listige lieden hunne netten spreiden en zich in hinderlaag leggen om mij te vangen, heb ik toch geene reden om te vreezen. Ik geef er echter de voorkeur aan om den zin zonder beeldspraak te nemen: Als de ongerechtigheid mijner vijanden mij zal omsingelen; als zij mij dringen en vervolgen, mij om zoo te zeggen op de hielen zitten. Wèl erken ik, dat hij van zijne vijanden spreekt, maar hij zegt, dat hunne goddelooze vervolgingen hem op de hielen zijn, omdat zij hem overtreffen in macht, en hem, bij wijze van spreken, met hun' voet den hiel raken, d. i. zich zeer dicht bij hem houden en de gelegenheid zoeken om hem te verpletteren.

7. *Zij betrouwen.* Hier volgt de reden waarom de kinderen Gods niet moeten sidderen als zij rampspoedig zijn, en nog veel minder moeten bezwijken, al zouden zij ook nog zoo door de vijanden gedrukt of gedrongen schijnen te worden, zoodat zij aan hun geweld en listen niet kunnen ontkomen, en wel omdat die vijanden zich verheffen op eene ijdele macht, eene macht, die niets is dan rook of damp, welke weldra weggevaagd wordt en verdwijnt. Daarom komt de Profeet tot de gevolgtrekking, dat wij, als wij de menschen vreezen, ons door eene ijdele vrees laten ontroeren, eene vrees waarvoor geen grond bestaat, omdat wij niet op hun' toestand letten. Het is als wanneer iemand vreest voor eene schaduw of voor eene schijngestalte. *Zij roemen* zegt hij, *in den overvloed van hunne rijkdommen*; en ook wij laten ons door onze dwaasheid en lichtzinnigheid tot eene zelfde buitensporigheid verleiden, omdat wij niet bedenken hoe broos en voorbijgaand het aardsche leven is. Maar de profeet heeft zijn' blik hooger gericht, want hij toont niet slechts door de zaak in en op zich zelve, dat men ten onrechte diegenen gelukkig acht, die overvloed hebben van rijkdommen en in hoog aanzien staan bij de wereld, maar dat zij door hun eigen gevoel, of liever door hunne eigene stompzinnigheid, gansch ellendig zijn. Want, daar hetgeen geluk genoemd mag worden bestaat in het gevoel of de gewaarwording van hem, die er van geniet, zal wel niemand zeggen, dat de dwazen en stompzinnigen gelukkig zijn, aangezien zij van verstand of begrip ontbloot zijn. Dat de goddeloozen nu als buiten hunne zinnen zijn, dat wordt door den Profeet aangetoond; immers, op zijn goed te betrouwen en zich op rijkdom te beroemen, dat is wel een duidelijk bewijs van gebrek aan verstand, want als de arme lieden zóó dwaas zijn, dan zien zij niet eens wat duidelijk voor hunne oogen is (want dagelijks

ondervinden zij, dat de menschen tot geen' enkelen prijs hun metgezel vrij kunnen koopen van den dood) en hieruit volgt dus, dat zij, evenals de krankzinnigen, van verstand beroofd zijn. Vertaalt men liever: De mensch zal zijn' broeder niet kunnen verlossen, dan blijft de beteekenis toch gelijk, en het Hebreeuwsche taaleigen leent zich wel tot dien zin. Waar wij het woord door Broeder vertalen, vertalen sommigen het Hebreeuwsche woord door Een, hetgeen mij niet zoo juist of gepast toeschijnt, hoewel ik het toch ook niet gansch en al verwerp. Wat nu betreft hetgeen daar onmiddelijk op volgt, Dat *niemand iets heeft om Gode het rantsoen eens anderen te betalen*, de voorname beteekenis is, dat het leven van alle menschen in de hand Gods is, dat Hij alleen er over beschikt, en daar het Gode behaagt dezen of dien op te roepen, zou men door geene overeenkomst of afspraak den tijd kunnen verlengen. Hij bevestigt dit ook in het volgende vers, waar hij zegt: Dat *de verlossing hunner ziel kostbaar*, dat wil zeggen *duur* is; want, hiermede geeft hij te kennen, niet slechts dat dit iets zeldzaams is, maar dat het nergens gevonden kan worden; gelijk in 1 Samuël III : 1 van den hoogepriester Eli gezegd wordt, dat de profeten zeer gezocht waren: omdat de visioenen hadden opgehouden. De slotsom van dien zin is dus, dat het onmogelijk is hier beneden een' prijs te vinden, waarmede de menschen eene eeuwigheid kunnen koopen in deze wereld, hetzij voor zich zelven of voor anderen. Waar wij vertaald hebben *En hun duur tot in eeuwigheid*, denken anderen, dat het Hebreeuwsche woord chadal een werkwoord is, en vertalen het door Ophouden: alsof de Profeet zeide: Er is geen prijs zoo groot, waarvoor men dit koopen, of verkrijgen kan; maar omdat dit naamwoord *chadal* (gelijk wij in Psalm 39 : 5 hebben gezien) den tijd aanduidt, die door den levensduur van den mensch wordt begrensd, schijnt die uitlegging mij meer ongekunsteld toe. Wanneer in vers 10 gezegd wordt *Opdat hij nog leve*, geeft de Profeet nog duidelijker te kennen, dat het niet slechts onmogelijk is de menschen te verlossen, als zij dood zijn, maar dat het zelfs, terwijl zij nog in deze wereld leven, onmogelijk is hun leven te verlengen. Want hij leert, dat de levensduur van een iegelijk een grens heeft, zoodat het niet mogelijk is die te overschrijden; en hoe de goddeloozen zich ook in hunne valsche gerustheid misleiden, toch zijn zij het graf nabij, en als zij zich er tegen willen vrijwaren, doen zij vergeefsche moeite. Voor het overige, hoewel de Profeet hier niet door raadselen schijnt te spreken, daar hij zijne rede voortzet in lagen stijl en als het ware in de volkstaal, toch veroordeelt hij hier, alsof het God was, die van

zijn' hoogen rechtszetel spreekt, de stompzinnnigheid der menschen, die door hoogmoed verblind, vergeten dat zij menschen zijn. Al wie de zaak beschouwt, zoo als zij is, zal erkennen, dat het wezenlijke raadselen zijn, die de profeet hier voorstelt. Wat nu echter de woorden betreft, men ziet hier dat deze wijze van openlijk en duidelijk te spreken, waarvan hij melding heeft gemaakt, voor zooveel God eene heldere leer heeft willen geven, welke zelfs voor de eenvoudigsten en onwetendsten niet verborgen is.

11. Want hij zal zien, hoe de wijzen sterven, hoe
te zamen een dwaas en een onvernuftige omkomt en
zij hunne rijkdommen nalaten aan vreemden. 12. Het
binnenste van hen zijn hunne huizen tot in eeuwigheid,
hunne woningen van geslacht tot geslacht: zij noemen
de landen naar hune namen. 13. Maar de mensch
zal niet in eere blijven, hij is den dieren gelijk gemaakt:
zij komen om.

11. *Want hij zal zien.* Het elfde en twaalfde vers lees ik, alsof zij te zamen slechts een vers vormden, omdat het de bedoeling is van den profeet aan te toonen hoe groot de dwaasheid is van hen, die van een eeuwig leven in deze wereld droomen en er zich met alle macht op toeleggen om zich een voortdurend bestaan op aarde te verschaffen, terwijl zij toch de menschen onophoudelijk de een na den ander zien heengaan. Een algemeen bekend spreekwoord zegt, dat de ondervinding de leermeesteresse is der dwazen, omdat zij nooit gelooven of zij moeten de dingen voor hunne oogen zien. Men moet dus wel zeggen dat deze lieden erger zijn dan dwazen, die door zoo vele en zoo treffende voorbeelden overtuigd, toch niet veranderen, toch niet bedenken, dat zij sterfelijke menschen zijn. Zie hier dus den zin der woorden van den profeet: Alhoewel deze blinde verachters van God zien, dat allen den dood onderworpen zijn, dat zoowel de wijzen als de dwazen sterven, blijven zij toch droomen van eene eeuwige woning voor zich in deze wereld, want zij maken hunne beraadslagingen, alsof er nooit sprake van kon zijn, dat zij van hier gaan. Ieder hunner ziet dus hoe het met de anderen gaat, n.l. dat, hoewel er verschil van staat en toestand is in deze wereld, de dood toch allen zonder onder-

scheid omhult. Zij zien zelfs, dat *de rijkdommen van velen* overgedragen worden *aan vreemden*, want, hoewel het Hebreeuwsche woord verstaan kan worden voor alle opvolgers (aangezien het eenvoudig zoowel Anderen als Vreemden beteekent) ben ik evenwel van meening, dat het hier in tegenstelling gebruikt is van wettige erfgenamen, of van kinderen, die hun' vader opvolgen, want, als iemand een erfgenaam nalaat uit zijn zaad, dan schijnt het altijd, dat hij het om zoo te zeggen, zelf is, omdat de persoon zijns zoons hem eenigermate vertegenwoordigt. Maar wanneer iemand sterft en geene kinderen nalaat, dan sterft de naam van zoo iemand uit, waardoor de goddeloozen minder vertroosting hebben, wanneer zij zien, dat zij geene kinderen nalaten om hen op te volgen en te vertegenwoordigen. Maar de menschen doen volstrekt hun nut niet met al deze voorbeelden; integendeel, zij denken aan niets anders dan aan een altijddurend leven te hebben in deze wereld. Want, daar het Hebreeuwsche woord beteekent Het midden of *Het inwendige* van elk ding, kan het zinnebeeldig gebruikt worden voor het hart of de ingewanden van den mensch. De zin is dus duidelijk, nl. dat de ijdele inbeelding van een altijddurend leven op deze aarde in het diepste van hun hart gekoesterd wordt. Anderen geven eene vernuftiger verklaring, want, daar dit Hebreeuwsche naamwoord soms ook Graf beteekent, geven zij als hunne meening, dat de Profeet hier den spot drijft met de dwaasheid van hen, die met groote moeite en onkosten prachtige paleizen bouwen, opdat ook zelfs na hun' dood, hunne gedachtenis daar zal blijven verwijlen; maar die verklaring is te zwak. En inderdaad, de eerste meening wordt nog bevestigd door hetgeen onmiddellijk volgt, nl. dat zoodanige lieden, die verzot zijn op de wereld *de landen noemen naar hunne namen*, d. i. dat zij al hunne macht aanwenden om vermaardheid te verkrijgen onder de menschen. Hunne begeerte moest er naar uitgaan om hun' naam geschreven te hebben in het boek des levens en gezegend te zijn voor het aangezicht Gods en der engelen, maar zie, hunne neiging voert hen in eene gansch tegenovergestelde richting, zij wenschen veel gerucht te maken op aarde, en dat hun naam overal weerklinke; want door dit woord *Noemen* wijst de profeet zijdelings op de ijdelheid van het gerucht, dat de wereld maakt van de goddeloozen door hen te loven. Er is nog eene beteekenis, die door sommigen beter geacht wordt, te weten: Zij hebben hun' naam gegeven aan landen en gewesten, ten einde de gedachtenis hunner heerlijkheid na te laten voor de toekomende eeuwen. Maar ik voor mij twijfel niet of het is de bedoeling des Profeten ge-

weest, dat zij zich alle moeite geven, er uit alle macht naar streven, om door allerlei middelen vermaardheid in de wereld te verkrijgen.

13. *Maar de mensch zal niet enz.* Na den spot gedreven te hebben met de dwaze praat en de uitzinnige bedenkselen, waarmede de ongeloovigen zich willens en wetens misleiden, voegt hij er thans bij, dat, alhoewel zij triomfeeren en aldus behagen scheppen in zich zelven, er toch binnen kort een einde aan hen zal komen, even goed als aan de redelooze dieren. Want hoewel er, wat de ziel betreft, een groot verschil is tusschen de menschen en de redelooze dieren, zegt de profeet, als hij van den staat dezes tegenwoordigen levens spreekt, toch met volle recht, dat de ongeloovigen in den dood gelijk zijn aan de redelooze dieren; want het was niet noodig van het toekomende leven te spreken, omdat hij hier te doen had met de kinderen dezer wereld, die niet opklommen tot de hoop des eeuwigen levens, en in hun' geest zich geen ander geluk kunnen voorstellen, dan dat, waarvan zij heden genieten. De profeet drijft dus den spot met hunne woede. Het is waar, zegt hij, dat gij uwe hoornen opheft tot aan de wolken, alsof gij bevoorrechte wezens waart, niet onderhevig aan den gewonen staat en toestand der menschen; maar toch is de dood niet ver; hij zal u achterhalen en den hoogmoed, waarvan gij vervuld zijt, ter neder werpen, zoodat er dan geen verschil zal zijn tusschen u en de ezels of de honden. Want ik kan de spitsvondigheid niet goedkeuren van sommige schriftverklaarders, die zeggen, dat menschen aan de redelooze dieren gelijk zijn, voor zooveel zij de groote voortreffelijkheid niet erkennen, waarnaar zij geschapen zijn, toen God eene ziel in hen heeft gegeven, die nooit sterft en nooit slaapt. Want de bedoeling des Profeten is duidelijk genoeg, nl. dat de goddeloozen zeer dwaas doen, als zij zich vleien en zichzelven behagen, zelfs ter oorzake van dit broze leven, aangezien weldra de dood zal komen en hen met de redelooze dieren gelijk zal maken. En inderdaad, door het laatste woord drukt de Profeet zich duidelijk genoeg uit, en toont hij aan, waarom hij aardschgezinde menschen bij redelooze dieren vergelijkt. Wat betreft, dat anderen het werkwoord *omkomen*, of *sterven* aanvullen met het woord Dewelken het is niet noodig hierbij te verwijlen.

14. Deze hun weg is hun dwaasheid, en hunne nakomelingen hebben een welbehagen in hunne woorden.

Sela. 15. Men zet hen als schapen in het graf, de
dood zal hen afweiden, en de oprechten zullen over
hen heerschen in den morgenstond, en hunne kracht
zal bezwijken, het graf zal hen uit zijne woning nemen.
16. Maar God zal mijne ziel van de hand des grafs
verlossen, want Hij zal mij tot zich nemen. Sela.

14. *Deze hun weg.* Daar er verschillende verklaringen zijn van dit vers, zal ik, eer ik er de ware beteekenis van aanduid, de meening van anderen kortelijk mededeelen. Omdat het Hebreeuwsche woord, dat wij door Dwaasheid vertalen, soms ook Zijde of Darmen beteekent, houden sommigen het hier voor Vet; alsof er gezegd was: Die ijdele gedachte en dwaze redeneering, die zij houden, is als een hoop vet, waarmede zij zich loom maken en als het ware hun verstand doen verstikken. Maar die uitlegging is zóó stroef en vreemd, dat het niet noodig is er lang bij stil te staan om haar te weerleggen. Sommigen onderscheiden die woorden aldus: Deze hun weg is als dwaasheid: alsof de Profeet wilde zeggen, dat zij hun leven zoo slecht regelen, omdat zij niet bij hunne zinnen zijn, en de menschen niet zoo ellendig zouden kunnen bazelen, als zij niet van alle oordeel ontbloot waren. Immers, indien er een greintje verstand in hen was, zouden zij dan niet bedenken tot welk doel zij geschapen zijn, en zouden zij dan niet in hun geest opklimmen naar den hemel? Ziedaar hoe dezen die Schriftuurplaats verklaren. Maar wat mij betreft, ik denk, dat de profeet eenvoudig wil zeggen, dat de einduitkomst bewijzen zal, dat zij, die aldus hun geluk in deze wereld stelden, menschen waren, die van verstand ontbloot zijn. Alsof hij zeide, dat bij het einde de dwaasheid met groote schande ontdekt zal worden van die lieden, die hun hart zoo aan deze wereld gehecht hebben; en hoewel het hun toeschijnt, dat er groote wijsheid in hen is, en zij zichzelven behagen om hunne schranderheid, zal toch bij het einde met eene bespotting, die zij ten volle verdiend hebben, ontdekt worden, dat zij ware zotten, ja menschen zonder verstand geweest zijn. Overigens, de profeet zegt dit om des te meer de dwaasheid te doen uitkomen der kinderen, die, hoewel zij voor hunne oogen gezien hebben, hoe het hunnen vaderen gegaan is, zich evenwel niet verbeteren. Maar daar aan het laatste lid door de schriftverklaarders een verschillenden zin wordt gegeven, zal ik eerst de meening der anderen zeggen. Zij nemen het

Hebreeuwsche werkwoord voor Loopen (dat wij vertaald hebben door Overeenkomen) en het naamwoord voor Maat: (hetwelk wij verklaren door Mond:) alsof er gezegd was dat de kinderen den gang hunner vaderen volgen. Zoo zeggen dezen dan dat men hier de letter *beth* (die de beteekenis heeft van In) moet doen overgaan in de letler caph, die Volgens of Als beteekent, hetgeen dikwijls voorkomt in de Hebreeuwsche taal. Nu erken ik, dat die zin niet zeer verschilt van de woorden en de bedoeling van den profeet. En wat betreft dat anderen dit in verband brengen met de redelooze dieren, die uitlegging is al te gewrongen en gezocht. Naar mijn oordeel is de meening van anderen beter, die het woord *Mond* nemen voor onderwijzingen of geboden. Ja meer, het is beter het Hebreeuwsche werkwoord te nemen in de gewone beteekenis en die het meest algemeen wordt aangenomen, en die beteekenis is: Toestemming of vrijwillige neiging tot iets; en toch heb ik het vertaald door Overeenkomen. Zoo wil de profeet zeggen: Daar de ijdele verzekerdheid der goddeloozen in het einde als ware dwaasheid zal erkend worden, zoodat iedereen er te recht den spot mede zal drijven, zoo moet men wel zeggen, dat er eene monsterachtige razernij is in de kinderen, die hen opvolgen, aangezien zij het voorbeeld der vaderen voor oogen hebben, dat hun ter waarschuwing moest strekken, en toch niet wijs worden, maar behagen scheppen in dezelfde droomerijen, dezelfde neigingen koesteren, en dezelfde taal voeren als hunne vaderen. En daar God toch wil, dat men zijne oordeelen in de wereld beschouwen zal, moesten zij des te opmerkzamer letten op hetgeen hunnen vaderen overkomen is. Maar daar zij voor zóó treffende voorbeelden de oogen gesloten houden, is het des te meer blijkbaar, dat zij door eene beestachtige razernij zijn bevangen.

15. *Als schapen.* Zie hier eene zeer gepaste vergelijking. Dat zulke lieden ten grave dalen, zooals de schapen zich onder de leiding van den herder in den stal schikken: want een hoogmoedige heeft nog nauwelijks genoeg als hij de gansche wereld heeft; de zoodanigen zijn door hunne ijdele inbeeldingen zóó opgeblazen, dat ieder hunner, om zoo te zeggen, eene zon voor zich apart wil hebben, en meent dat de lucht en de aarde uitsluitend hem moeten toebehooren. In plaats van door dien overmatigen hoogmoed hunne vleugels uit te breiden en zich naar alle kanten vrij te bewegen, brengt de profeet hen bijeen als schapen in het graf en geeft hen over in de macht des doods als un herder. De zin en beteekenis is dus: In plaats van den

voorang en het voorrecht, dat zij zich boven anderen toekennen, zullen zij ten laatste onder de heerschappij des doods komen, opdat zij in vollen ernst weten en begrijpen, dat er geen oorzaak was voor hun roemen. Want, om daar in een verwarden hoop uitgestrekt te liggen onder de tyrannie des doods, dat is een veel ellendiger en smadelijker knechtschap, dan om aan de heerschappij der menschen, hoe die dan ook zijn moge, onderworpen te zijn. In het tweede lid scheidt de profeet de kinderen Gods van dezen ellendigen en ongelukkigen toestand af, en voorkomt daardoor deze tegenwerping, die men zou kunnen maken: Gij spreekt de waarheid, als gij zegt, dat zij, die op deze wereld betrouwen, zullen sterven; maar zegt gij hier iets nieuws mede? Of, waarom verwijt gij den menschen wat eene wet is der natuur, daar toch aan deze noodwendigheid alle menschen onderworpen zijn? En voorts nog: waarom drijft gij den spot met sterfelijke menschen, alsof gij zelf niet tot hun getal behoordet? De profeet voorkomt deze tegenwerping, alsof hij zeide: Indien de dood eene vernietiging was van den geheelen mensch, dan zou hetgeen ik zeg niets nieuws zijn; dewijl de ongeloovigen zich echter zoo schandelijk en ellendig berooven van het betere leven, waartoe wij allen geschapen zijn, kom ik terecht op tegen hunne razernij; want het is wel eene omgekeerde orde, als zij, om voor eene korte spanne tijds, en als het ware slechts in den droom, gelukkig te zijn, de hoop op, en de overdenking van, het toekomende leven opgeven, en zich alzoo uit de hemelsche heerlijkheid bannen. En voorts, wij zien thans wat ik bij den aanvang gezegd heb, dat er een groot verschil is tusschen de leer van dezen Psalm en de leeringen der wijsgeeren. Want gansch gewillig en met fraaie woorden spotten de wijsgeeren met de eerzucht der wereld, Zij bestraffen de dwaze begeerlijkheden der menschen; zij wijzen ook op de broosheid van den mensch, maar zij laten weg wat het voornaamste is, nl. dat wij gelukkig zijn, voor zooveel wij ons onder de leiding bevinden van Gods voorzienigheid, ja meer, dat het einde, de uitkomst van onze armoede en van onzen tegenspoed gelukkig zal zijn, omdat ons een erfdeel wacht in den hemel. Vraagt men nu welke de heerschappij zal zijn der oprechten, zoo is het antwoord zeer gemakkelijk: Daar al de verworpenen ter neder geworpen moeten worden om de voetbank te zijn voor de voeten van Christus, ons Hoofd, strekt zich dit zelfs uit tot alle zijne leden. Want omtrent hetgeen gezegd is, dat Hij het koninkrijk aan God, zijn' Vader, zal overgeven, 1 Cor. XV : 24, Hij zal dit voorzeker niet doen om zijne Kerk te niet te doen;

maar opdat God alles zij in allen. En wat betreft, dat hij zegt, dat dit in den *morgenstond* zal zijn, er is in dit woord eene zeer gepaste en sierlijke beeldspraak. Want, omdat wij thans in duisternis wandelen, wordt dit deel van het leven van den mensch vergeleken bij den nacht, of bij den slaap; evenzoo met betrekking tot de ongeloovigen, die ter aarde nederzitten als in diepen slaap verzonken. Wat meer is, er heerscht in alles zoodanige verwarring, dat de geloovigen zelven zich als verbaasd en versuft zullen vinden, tenzij God hen verlicht door zijn Woord. Hoe dit zij, zoo veel is zeker, dat wij niet anders zien dan in een' spiegel en in duisternis: en daarom zal de komst des Heeren als de dageraad zijn, waarop zoowel de uitverkorenen als de verworpenen zullen ontwaken, ieder naar zijne wijze, de eersten, zich ontdaan hebbende van alle traagheid en loomheid en de duisternis der onwetendheid van hun' geest weggedaan hebbende, zullen met helderen, onbenevelden blik Jezus Christus, de Zon der Gerechtigheid, van aangezicht tot aangezicht aanschouwen, en in Hem eene volkomene heerlijkheid van leven; en de anderen, die thans gansch en al verblind zijn, opwakende uit hunne verdooving, zullen zij het nieuwe leven beginnen te kennen, waarvan zij thans niets begeeren te bezitten. Deze waarschuwing is ons noodig, niet alleen omdat ons vleesch ons altijd naar beneden trekt, en het licht des geloofs grootendeels verstikt en verduistert, maar ook omdat de goddeloozen eene voortdurende omwenteling ziende in de wereld, tot de gevolgtrekking komen, dat er geen ander leven is, gelijk Petrus ook zegt, dat zij spotten met de hope der opstanding, omdat van den beginne de orde der natuur van eeuw tot eeuw dezelfde gebleven is. 2 Petrus 3 : 4. Ten einde nu door de verdorvenheid en de ongebondenheid van zoodanige lieden niet ontrust te worden, laat ons denken aan deze uitspraak van den Profeet: Hoewel de wereld thans in duisternis is verzonken, en alles verward is, zal toch plotseling een nieuwe morgenstond aanbreken, die een waar en eeuwig leven voor onze oogen zal openbaren. Daarna volgt *Hunne kracht*, of hunne gedaante heeft ouderdom, of, moet verouderen, want men kan het Hebreeuwsche woord op beiderlei wijze verklaren. Als wij lezen Hunne kracht, dan is de zin zeer goed en gepast: Dat zulke lieden groot zijn in rijkdom en macht, maar dat dit slechts van zeer korten duur is, want weldra zullen zij verwelken en vergaan, of beter gezegd: zij versmelten als was in de zon en gaan te niet. Omdat echter de meesten aan de andere verklaring de voorkeur geven, wil ook ik haar aannemen, nl. dat *hunne gedaante ten einde neigt.* Want gelijk Paulus, willende te kennen

geven, dat de toestand van dit aardsche leven slechts eene schijnvertooning is, zegt, dat de gedaante dezer wereld voorbijgaat, 1 Cor. 7 : 31, zoo maakt ook de profeet gebruik van eene wijze van spreken, die zeer sierlijk is, als hij de pracht en heerlijkheid der wereldlingen, waarin geene vastigheid is, vergelijkt bij eene gedaante. Er is in hetgeen volgt iets duisters. Sommigen vertalen: Het graf is hunne woonstede; maar er is eene andere vertolking, die beter voegt bij de woorden en de bedoeling van den Profeet: *Dat van zijne woning het graf hen wacht*, in plaats van: Van hunne woning: want het is bij de Hebreeën iets zeer gewoons en bekends om het getal te veranderen. De profeet wil zeggen: Ofschoon zij heden prachtige huizen bewonen waar het hun toeschijnt, dat zij goed bezorgd zijn; toch zullen zij ze binnen kort moeten verlaten, en dan zal het graf hunne woning zijn. Misschien zinspeelt hij ook op hunne manier van doen, daar zij nooit uitgaan zonder een groot gevolg van lieden die hen vergezellen, waardoor zij veel praalvertooning maken. De profeet zegt dan, dat dit niet altijd zal duren, omdat zij ten laatste toch ten grave dalen.

16. *Maar God.* Het Hebreeuwsche woord zou ook overgezet kunnen worden door Gewis: want hetgeen de profeet zegt in het algemeen, dat de rechtvaardigen zullen heerschen in den morgen, dat past hij nu toe op zichzelven, ten einde zijn geloof des te meer te bevestigen. Dit is hier dus als eene soort van afhankelijke zin van den vorigen, als de profeet op zichzelven toepast, wat hij kortelings gezegd heeft van de rechtvaardigen. Wat het woord Hand betreft, het is bekend, dat dit gebruikt wordt voor heerschappij en macht; want het voor Wonde te nemen, gelijk anderen doen, die verklaring is al te gewrongen. Door deze woorden erkent de profeet de waarheid, dat hij van nature den dood onderworpen is, maar dat God zijn Borg is en er hem van zal verlossen. Wij hebben hier een uitnemend getuigenis des geloofs in hetwelk de heilige Vaderen onder de Wet geleefd hebben en gestorven zijn. Want wij zien, dat zij niet bleven stilstaan bij het tegenwoordige leven, maar hun' geest voortdurend opgeheven hebbende in den hemel, zijn zij door deze wereld heengegaan totdat zij hun loop hadden voleindigd. Want als de profeet bedoeld had, dat hij hoopte, dat God hem uit een of twee gevaren zal verlossen, dan zou hij niets nieuws gezegd hebben, aangezien dit ook gemeen is aan de kinderen dezer wereld, die door God zeer dikwijls uit groote gevaren worden gered. Hij heeft dus op leven gehoopt in den dood,

omdat hij, uitgaande uit de duisternis dezer wereld, de oogen opgeheven heeft naar den schoonen morgenstond, die den eeuwigen dag met zich zou brengen. Hieruit kunnen wij ook bemerken, dat de beloften der wet geestelijk waren, aangezien de heilige Vaderen er op steunende, niet geweigerd hebben als pelgrims en vreemdelingen te verkeeren in deze wereld, om ten laatste in te gaan tot hunne ruste in het hemelsch erfdeel. Daarom moet men er zich te meer over verbazen, dat de Sadduceën, die opgevoed waren onder de wet, in zoodanige stompzinnigheid en grove dwaling hebben kunnen vervallen van te denken, dat de ziel des menschen niets anders zou zijn dan een ademtocht, die zich oplost in de lucht, Matth. 22 : 23. Want de mensch moet wel zeer verblind zijn, als hij zulk eene schriftuurplaats voorbijgaat zonder er acht op te slaan, en alsof er geenerlei melding in was gemaakt van het hemelsche leven. Immers, hoe zou men kunnen ontkennen wat de profeet in het vorige vers van dien nieuwen en ongewonen morgenstond heeft gezegd? Gewis, het morgenlicht gaat elken dag op over de aarde; maar hier speekt hij van een' dag, voor welken God zelf en in persoon tot Zon zal dienen, om ons te vervullen met het licht van zijne heerlijkheid. En voorts: als hij er bij voegt: *voorzeker God zal mijne ziel verlossen van de macht des grafs*, belooft hij zich daarmede dan niet iets bijzonders, iets dat niet allen menschen toebehoort? Wanneer nu verlost te zijn van den dood een voorrecht is, dat alleen aan de kinderen Gods wordt geschonken, dan kunnen wij hier met zekerheid uit opmaken, dat er een beter leven is, waarop wij moeten hopen. Het zal ook goed zijn te letten op hetgeen ik reeds te voren gezegd heb, nl. dat wij op de rechte wijze ons voordeel doen met de beloften Gods, wanneer wij op ons zelven toepassen, wat God aan allen voorstelt, en dat is de handelwijze, die hier door den Profeet wordt gevolgd. Want, vanwaar is het, dat hij zeker is van de verlossing zijner ziel, als het niet daarvan is, dat de toestand der geloovigen anders zal zijn in de toekomst dan zij in deze wereld is? En daar hij zich zelven tot het getal der kinderen Gods rekent, komt hij tot de gevolgtrekking, dat hij dan ook deel heeft aan deze genade. Het lid van den volzin, dat daarop volgt, luidt woordelijk in het Hebreeuwsch: *Want Hij zal mij ontvangen*, of tot zich nemen; maar sommigen willen het Hebreeuwsche woord *Ki*, dat wij door *Want* vertalen, doen overgaan in Wanneer, en dan geven zij aan het Hebreeuwsche werkwoord (dat wij vertalen door ontvangen of Nemen) de beteekenis van: Wegnemen uit deze wereld, zoodat de zin dan wordt: Als de Heere mij weg zal nemen van dit ver-

gankelijke leven, dan zal Hij mijne ziel van de macht des grafs verlossen. Ik vrees echter, dat dit al te ingewikkeld is. Beter is de meening van anderen, die zeggen, dat het werkwoord in den toekomenden, in plaats van in den verleden tijd genomen is. Zal ontvangen voor Heeft ontvangen, en de eigen beteekenis van het woord *Ki*, als want, behouden. En inderdaad, de Profeet moest niet in zich zelven de hope der opstanding zoeken, maar in de uit vrije genade aanneming Gods, en dat God hem opgenomen had in zijne gunst en onder het getal der zijnen had ontvangen, hoewel het ook dan nog niet noodig is den tijd van het werkwoord te veranderen, zoo men den zin dan slechts aldus neemt: Als het tot sterven komt, zal God zorg dragen voor mijne ziel, en haar bewaren, zoodat zij niet omkomt. Want, van waar komt het, dat de menschen denken verloren te zijn, nadat zij ten grave zullen gedaald zijn? Is het niet omdat zij hunne zielen niet aan de bewaring en bescherming van God toebetrouwen; en niet bedenken, dat zij veilig zijn onder de hoede van Hem, die hen bewaart als een kostbaar pand, dat Hem toebetrouwd is? Alhoewel het dus den schijn heeft, alsof de ziel des menschen zich oplost en verdwijnt, wanneer zij het lichaam verlaat, toch moet men het voor zeker en gewis houden, dat zij opgenomen wordt in den schoot Gods, ten einde er getrouw bewaard te worden tot den dag der opstanding.

17. Vrees niet, wanneer een man rijk wordt, en wanneer de heerlijkheid van zijn huis wordt vermeerderd. 18 Want, als hij sterft, zal hij al deze dingen niet medenemen, en zijne heerlijkheid zal met hem niet afdalen. 19. Want, hij zal zijne ziel zegenen in zijn leven: en zij zullen u loven, als gij u wel zult doen. 20. Hij zal komen tot den leeftijd zijner vaderen, en zal in eeuwigheid het licht niet zien. 21. De mensch is in eere en zal niet verstaan, hij is den dieren gelijk gemaakt: zij zullen vergaan.

17. *Vrees niet.* In den vorm eener vermaning herhaalt hij denzelfden volzin, dien wij tevoren reeds gehad hebben, te weten dat er geene oorzaak is, dat de kinderen Gods zich ontzetten over de rijkdommen en de macht hunner vijanden; en dat er

evenmin reden is hen te benijden', aangezien dit vergankelijk geluk voorbij zal gaan als eene schaduw. En opdat onze geest zich niet zou hechten aan de aarde, vermaant hij ons immer voor oogen te houden, dat er een einde zal komen aan dit leven. Want dat zal de reden wezen waarom de rampen, waardoor wij gedurende den korten loop van dit leven beproefd zullen worden, ons niet zoodanige kwelling zullen veroorzaken, dat wij er onder bezwijken; en vervolgens, dat wij kloekmoedig de pracht en ijdele praal, waarin de goddeloozen zich zoozeer verlustigen, verachten moeten. Opdat wij ons dus op het gezicht van al die groote vertooningen niet zullen verontrusten, brengt de Profeet er ons zeer gepast toe om aan den dood te denken, die plotseling komende, hen van al die opgesmukte pracht zal berooven en hen in het graf zal doen nederdalen. Want dit is het wat de Profeet bedoelt met deze woorden: *In den dood neemt hij niets van dat alles mede*; d. i. Ofschoon de menschen triomfeeren in deze wereld, kunnen zij die pracht en heerlijkheid niet verder doen duren dan tot aan het einde huns levens. Ook in het volgende vers bevestigt hij die armoede van den mensch in den dood, als hij zegt: *Zijne heerlijkheid zal hem niet nadalen.* Want, hoeveel de menschen ook tegenpruttelen en alle pogingen doen om, tegen de natuur in, zich ook nog na hun' dood in eenigerlei heerlijkheid te handhaven, toch kunnen zij aan de verrotting niet ontkomen, noch aan dien armzaligen en smadelijken toestand van beroofd te blijven van al hun goed, gelijk van ouds een Latijnsch dichter het zeer fraai heeft uitgedrukt: Alleen de dood brengt ons tot het punt van te moeten bekennen, dat het lichaam der menschen al heel weinig beteekent.

19. *Want hij zal zijne ziel zegenen.* Dit vers kan op verschillende wijze overgezet worden. Sommigen zijn van meening, dat die woorden aldus gelezen moeten worden: Hij behoorde zijne ziel te zegenen bij zijn leven. Anderen denken, dat het eerste lid betrekking heeft op de ongeloovigen, en het tweede op de geloovigen, die God loven voor al zijne weldaden. Nog anderen verstaan dat het alles de geloovigen geldt, maar zij vergissen zich. Wat mij betreft, ik twijfel er niet aan, dat de meening juist is van hen, die zeggen, dat hier gehandeld wordt over de menschen, die nog aan de lusten des vleesches verknocht zijn. Nu zegt hij in het eerste lid, dat zij hunne ziel zegenen terwijl zij in deze wereld leven, omdat zij hun tijdverdrijf vinden in zich te vervullen met aardsche genietingen, zich te buiten gaan in beestachtige onmatigheid, zonder zich in het

minst te bekommeren om eerlijkheid [gelijk wij zien dat Christus in Lukas den rijken man beschrijft: Ziele, eet, drink, wees vroolijk, enz. (Lukas 12 : 19),] of wel, omdat zij geen ander geluk begeeren te zien dan in deze wereld, zoodat zij geene zorge voor, of begeerte hebben naar, het hemelsche leven. En wat betreft dat sommigen het Hebreeuwsche woord vertalen door Weldoen; ik vind dit niet juist, want het komt mij voor, dat deze Schriftuurplaats overeenkomt met die van Mozes in Deut. 29 : 19), Opdat het niet geschiede, dat iemand zich bedriegende, zijne ziel zegent, d. i. zich inbeeldt, dat hij God kan smaden en toch ongestraft aan zijne hand kan ontkomen. Want de profeet drijft hier den spot met de dwaze verzekerdheid van hen, die zich wijs makende, dat niets hun ontbreekt, zich vleien tot hun verderf. In het andere lid is er verwisseling van persoon, en het is een woord, dat gericht is tot sommigen van die weelderige lieden, die van geluk droomen in deze wereld, en daar alles voor over hebben. Want de profeet wil zeggen, dat zulke menschen zich niet slechts opblazen door zichzelven te bedriegen, omdat zij zich voor halve goden houden, maar dat er nog de dwaze toejuiching is der wereld, waardoor zij bedwelmd worden, daar zij zich door de meesten geprezen en geloofd zien, en zij naar het oordeel van het gemeene volk gelukzalig geacht worden, wanneer zij, zonder de minste zorge voor het hemelsche leven, aan de lusten en begeerten huns harten voldoen.

20. *Hij zal komen tot den leeftijd.* Thans toont hij hoe ijdel en beuzelachtig de vlijerij is, waarmede de ongeloovigen zich zelven misleiden en zich door anderen laten bedriegen. Nadat zij, zegt hij, zich bedwelmd zullen hebben, zoowel door hunne zelfmisleiding als door zich te voeden met de toejuiching van anderen, zullen zij den leeftijd hunner vaderen toch niet overschrijden, en hoe lang hun leven ook zij, toch zullen zij niet altijd van het licht genieten. Anderen vertolken dit woord: „Komen tot den leeftijd hunner vaderen,” eenigszins verschillend, en houden het voor: „Verzameld te worden tot hunne vaderen in het graf,” volgens de manier van spreken, die in de Schrift tamelijk gewoon is, wanneer de dood „De weg van alle vleesch” genoemd wordt, 1 Kon. 2 : 2; ook volgens hetgeen de Profeet van te voren gezegd heeft, dat de wereldschgezinden zich ten laatste als eene kudde in het graf zullen bevinden, gelijk schapen in eene schaapskooi. Volgens de meening van dezen is de zin dus: Omdat de wereldschgezinden geen verlangen hebben naar den hemel, maar verkleefd blijven aan de wereld en op de aarde

blijven nederliggen, zullen zij heengaan waar hunne vaderen heengegaan zijn. En dan beteekent: *„In eeuwigheid het licht niet zien”* in eeuwige duisternis zijn gehuld, of gansch en al omkomen, omdat er geen dood zoo gevaarlijk en zoo te vreezen is, als die van buitengesloten te zijn van de tegenwoordigheid Gods. Maar, ik voor mij, geef er de voorkeur aan, dit vers met het vorige samen te voegen en het aldus te verstaan: Wat zij ook doen om allerlei schoons te gelooven en zich door ijdele vleierijen te misleiden, toch zullen zij de grenzen niet overschrijden, die God voor alle menschen gesteld heeft. Daar er echter voor de substantie van den zin niet veel te zeggen is laat ik aan ieder de keus welke van die twee verklaringen aan te nemen. Er is alleen op te merken, dat, wanneer men aan de laatste verklaring de voorkeur geeft, hetgeen volgt omtrent het *licht* zoo genomen moet worden, dat de ongeloovigen slechts weinig tijd van het licht des levens zullen genieten, omdat hun, als zij deze wereld zullen hebben verlaten, geen ander leven rest. Overigens worden wij hierdoor vermaand wèl toe te zien dat wij ons niet zegenen in dit leven, d. i. er ons geluk niet in stellen, maar er veeleer naar streven moeten om, uitgaande uit deze wereld, ganschelijk en volstrekt den hemelschen zegen te begeeren, evenals wij er ons niet minder voor moeten wachten om ons door de toejuiching der menschen te laten vervoeren. De ongewijde schrijvers hebben hetzelfde weten te zeggen, zooals de Perzische dichter, die zegt: Als Rome, die stad vol van beroering en onrust, iets hoog verheft of diep veracht, zoo wacht u er voor u om haar weegschaal en gewicht te bekommeren, dat is: haar oordeel aan te nemen, en geef geen acht op hetgeen anderen van u zeggen, maar keer in tot u zelven en onderzoek wat en hoedanig gij zijt. Daar de ondeugd echter natuurlijk voor ons is geworden om te veel geloof te hechten aan vleiende woorden, behooren wij het oor te leenen aan deze vermaning van den Profeet.

21. *De mensch is in eere.* Omdat het zou kunnen schijnen alsof hij te voren met al te groote minachting van het tegenwoordige leven heeft gesproken, hetwelk, zoo men het op zichzelven beschouwt, een uitnemend voorrecht Gods is, plaatst hij hier eene soort van verbetering, of liever, hij verzacht zijne vorige uitspraak door er een woord aan toe te voegen, nl. dat de menschen den redeloozen dieren gelijk worden, omdat zij het goed, dat God hun schenkt, verslinden zonder er den smaak en geur van te genieten, en alzoo de voortreffelijkheid, waarmede

God hen bekleed heeft, schier te niet doen. De Profeet toornt op zoo schandelijk een misbruik, als de goddeloozen zonder eenige vreeze of eerbied voor God het goed, dat Hij hun geeft, doorbrengen, voornamelijk als zij zich verstompen in hunne voorbijgaande grootheid, die hun veeleer eene hulpe moest wezen om hun' geest op te heffen naar den hemel. De Profeet veroordeelt deze ondankbaarheid, waarmede de goddeloozen de voortreffelijkheid, die God in hen gelegd heeft, bederven en vernietigen, en zich afkeerende van het rechte gebruik, het licht in duisternis verkeeren. Daaruit kunnen wij ook leeren: dat het niet dan door onze eigene schuld is, als wij ellendig zijn in deze wereld; want als wij het goed, dat God ons geeft, behoorlijk wisten te waardeeren en er een betamelijk gebruik van maakten, dan zouden wij reeds hier beneden eenig schijnsel zien van de toekomende gelukzaligheid; maar die eere vergaat door het bederf, dat in ons is. Alhoewel nu zelfs de ongeloovigen, terwijl zij in deze wereld leven, voortreffelijker zijn dan de redelooze dieren, omdat zij, met rede en verstand begaafd zijnde, nog eenige teekenen over hebben van het beeld Gods; toch spreekt de profeet de waarheid, aan het einde, zeggende, dat zij *den dieren gelijk zullen zijn*, omdat zij, ontdaan zijnde van hunne ijdele eer, een zelfde einde zullen hebben als de dieren; want, hoewel hunne ziel na hun' lichamelijken dood nog leven heeft, zoo verhindert dit toch niet, dat de dood hen in eeuwige smaadheid nederstort.

PSALM 50.

INHOUD: Omdat er in de Kerk ten allen tijde zeer vele geveinsden zijn geweest, die zich zelven diets maken, dat zij God slechts welstaanshalve behoeven te dienen in het waarnemen van sommige uitwendige plechtigheden; en omdat velen onder de Joden bij de beelden der Wet bleven staan, en op de waarheid, welke door die beelden werd voorgesteld, geen acht sloegen, alsof God niets anders eischte dan het brengen van eenige offers en andere plechtigheden, bestraft de Profeet deze grove dwaling, verklaart uitdrukkelijk, dat het een goddeloos lasteren is van den naam Gods, als men uitwendige plechtigheden tot het wezen der godsvrucht maakt, en toont aan, dat de dienst van God geestelijk is, en dat aanbidding en dankzegging er de voornaamste bestanddeelen van uitmaken.

Een Psalm van Asaf. 1. De God der goden, Jehovah heeft gesproken, en heeft de aarde geroepen van den opgang der zon tot den ondergang der zon. 2. Uit Zion, de volkomenheid der schoonheid, heeft God geblonken. 3. Onze God zal komen en zal niet zwijgen: een vuur voor zijn aangezicht zal verteren, en rondom Hem zal het zeer stormen. 4. Hij zal den hemel roepen van boven, en de aarde, om zijn volk te richten. 5. Verzamelt Mij (zal Hij zeggen) mijne vromen, die mijn verbond maken op de offeranden.

1. *De God der goden.* Hoewel in het opschrift van dezen Psalm den naam van *Asaf* staat, weet men toch niet, of hij er de dichter van is, of dat hij, een der voornaamste zangers zijnde, hem uit de hand van David heeft ontvangen. Daar dit echter eene zaak van weinig aanbelang is, zoo laat ons spreken van hetgeen noodzakelijker is. Velen denken, dat wij hier eene beschrijving hebben van de vernieuwing der Kerk, en de meening is algemeen voorgestaan, dat het de bedoeling is geweest van den Profeet den Joden aan te zeggen, dat de dienst van God, voorgeschreven door de wet, en bestaande in schaduwen en beelden, slechts van voorbijgaanden aard was, en na eenigen tijd zou ophouden. En voorzeker! ik erken, dat dit zeer waar is, en dat dit alles slechts tot de eerste beginselen behoorde, waarin God voormaals de Joden geoefend heeft als kleine kinderen, totdat de Kerk hare kindsheid, om zoo te zeggen ontgroeid is, en (gelijk Paulus zegt) de volheid der tijden gekomen is. Maar nu is er sprake van iets anders, te weten: of de Profeet hier spreekt tot de menschen van zijn' tijd en eenvoudig het misbruik en de ontheiliging veroordeelt, die zij begingen tegen den dienst der Wet; of wel, dat hij profeteert van de regeering van Christus, die toen nog aanstaande was. Nu zal het uit de verdere bespreking duidelijk blijken, dat de Profeet hier als verklaarder der wet heeft willen optreden voor zijne tijdgenooten ten einde hun te leeren, dat de ceremoniën, ook in den tijd toen zij nog waargenomen werden, op zichzelven van geenerlei gewicht of beteekenis waren, maar op iets anders betrekking moesten hebben. En als men nu aanvoert, dat God nooit de geheele wereld geroepen heeft behalve toen het Evangelie verkondigd werd (want door de leer der Wet

had Hij éene enkele natie geroepen, en tot zijn bijzonder volk aangenomen) kan dit gemakkelijk weerlegd worden. Want als de Profeet hier spreekt van geheel de wereld, dan bedoelt hij hier niet mede, dat dit is opdat alle volken te zamen en gelijkelijk de leer van God zouden hooren, maar opdat God ten aanhoore van geheel het menschelijk geslacht zijne zaak tegen de Joden zou bepleiten. Want deze inleiding komt overeen met de betuiging van Mozes, als hij zegt: Luistert, o hemelen, naar de dingen, die ik zal spreken, en de aarde hoore de woorden mijns monds, Deut. 32 : 1. En wederom: Ik neem heden tot getuigen den hemel en de aarde, dat ik u heb voorgesteld den weg des levens en den weg des doods, Deut: 30 : 19. Evenzoo ook Jesaja: Hoort, gij hemelen! en neem ter oore, gij aarde, want de Eeuwige heeft gesproken. En tot geveinsden sprekende, was het inderdaad ook noodig die heftigheid van taal te gebruiken, opdat zij, aflatende van de vleierij, waarmede zij zich in slaap wiegden, in goeden ernst aan het oordeel Gods zouden denken. Maar vooral in deze zaak was het noodig de Joden terdege wakker te schudden. Want daar de menschen geneigd zijn, die dingen te volgen, die uitwendig een fraai aanzien hebben, meten zij ook God af naar hun' geest en hun' aard, en zoo schijnt het hun dan toe, dat zij zich naar behooren jegens Hem gekweten hebben, als zij de eene of andere plechtigheid hebben verricht. De Joden hebben zich gemakkelijk aan deze dwaling overgegeven, daar zij onbedachtelijk het waarnemen van de beelden en schaduwen der Wet voor het wettig middel hebben aangezien om den toorn Gods te stillen. En het is ons bekend, dat de profeten altijd een zwaren strijd hadden te voeren tegen dit bijgeloof, omdat de slechtste en losbandigste lieden er zich stoutmoedig op durfden beroemen, dat zij ware ijveraars voor de eere Gods waren, zoo zij slechts een' nietigen schijn van godsdienstigheid hadden om er hnnne slechtheid mede te bedekken. De Profeet heeft zich echter niet vergenoegd met eenvoudig te leeren, dat het een bederven en verkrachten is van den dienst van God, wanneer de menschen, zonder zich te bekommeren om het geloof of om de reinheid des harten, den tijd verbeuzelen met uitwendige ceremoniën, maar hij heeft te gelijk die majesteuze inleiding er aan toegevoegd, gelijk dit, om hun verkeerd betrouwen, waarmede zij zich zelven misleiden, en om hen uit die stompzinnigheid op te wekken, wel noodig was. Wanneer hij hier dus God voorstelt, alle volkeren vóór zijn' rechterstoel dagende, dan zeg ik niet, dat dit was om aan ieder gelijkelijk den regel der ware en oprechte vroomheid bekend te

maken, zich van alle kanten eene kerk te vergaderen onder zijne gehoorzaamheid, maar opdat de geveinsden zouden aflaten van zich als naar gewoonte te vleien. Want het was, voorwaar! geen kleine prikkel voor hen om te zien dat alle menschen opgeroepen werden om getuigen te zijn van hunne booze veinzerij, en zich het masker van vroomheid te zien ontrukken. Aan dit zelfde doel moet ook toegeschreven worden, dat hij Hem noemt: *De Eeuwige, de God der goden*, omdat zulke lieden nooit ophouden God te minachten en met ieder betoog den spot drijven, tot dat men hen eens ter dege schrik en ontzag inboezemt. Hetgeen nog duidelijker uit zal komen in het volgende vers, waarin de majesteit Gods als iets ontzagwekkends wordt beschreven, opdat de geveinsden gevoelen, dat zij niets winnen door den ijdelen schijn hunner beuzelingen, daar zij met zoo streng een Rechter te doen hebben. Maar opdat men niet zou tegenwerpen, dat hier iets verschillends van de wet wordt geleerd, en aan den dienst van God, voorgeschreven door Mozes, te kort wordt gedaan, verklaart de profeet uitdrukkelijk, dat dit oordeel Gods, hetwelk hij aankondigt, in overeenstemming zal zijn met de Wet. Want, als hij zegt, dat God spreekt van *Sion*, dan heeft dit de beteekenis, dat Hij het gezag bevestigt van zijne wet, want telkenmale als de profeten die wijze van spreken gebruiken, betuigen zij hiermede, dat zij verklaarders zijn van de wet. Want omdat die berg niet vermetel willekeurig en naar den zin en lust der menschen is gekozen, is er eene overeenkomst in met de wet. Door aldus te spreken ontneemt hij den Joden ieder antwoord, te verstaan gevende, dat God, om diegenen schuldig te bewijzen en te veroordeelen, die de onreinheid huns harten onder eenige lompen zoeken te verbergen, geen' nieuwen grondslag stelt, maar tegen hen pleit door zijne wet zelve, die hij door Mozes heeft doen afkondigen. Overigens geeft hij aan Sion den eervollen naam van *Volkomenheid der Schoonheid*, omdat God het had verkoren voor zijn heiligdom, waar zijn naam werd aangeroepen, en zijn beeld schitterde in de leer der Wet.

3. *Onze God zal komen.* De herhaling, dat God zal komen strekt om de leer te bevestigen, ten einde de geesten, die in zoo diepen slaap zijn verzonken, des te krachtiger te treffen en te wonden. Opdat, zegt hij, gij niet voortgaat met van zijne lankmoedigheid misbruik te maken, zoo weet, dat Hij zal komen, en zich niet altijd zal verborgen houden. *Onze God.* Dit kan op tweeërlei wijze verklaard worden, te weten: de Profeet, zich rangschikkende onder hen, die God ongeveinsd dienen, welker

getal zeer klein is, stelt de huichelaars afzonderlijk, om aan te toonen, dat zij zich ten onrechte beroemen een' zelfden God te hebben als de heilige vaderen. Maar ik acht de andere uitlegging beter, dat de Profeet tot het volk behoorende, uitspreekt, dat God, naar wiens naam alle de kinderen van Abraham zich noemden, wrake zal doen over de ontheiliging van zijn' dienst. Onze God zal dus komen, onze God, in wien wij roemen, die God, nl. die een verbond gemaakt heeft met Abraham en ons door de hand van Mozes zijne Wet heeft gegeven. Aangaande hetgeen volgt omtrent het *vuur* en den *storm*; hoewel dit hier gezegd wordt om de Joden te doen ontwaken, opdat zij eindelijk zouden leeren beven voor Gods oordeelen (die zij tot nu toe in minachting gehouden hadden, en waarvoor zij dus onverschillig gebleven zijn), toch ligt er ook eene toespeling in op het ontzettend tooneel, dat God op den berg Sinai heeft doen zien (Ex. 19 : 16). Want wij weten dat de donder en het geschal der bazuinen toen overal weerklonken door de lucht, en dat het zwerk vol was van bliksemschichten en de berg in vlammen was gehuld; en dat alles opdat het hart der zijnen zich onder de gehoorzaamheid aan zijne Wet zou schikken. Aldus is dan de zin: Evenals God zijn volk voormaals verschrikt heeft, toen Hij zijne Wet heeft afgekondigd, zoo zal Hij ook heden gewapend zijn met eene ontzaggelijke macht om het zware vergrijp tegen zijne leer te straffen.

4. *Hij zal den hemel roepen.* Uit deze woorden kan men gemakkelijk de reden bevroeden, waarom Hij te voren gezegd heeft, dat de aarde zal worden geroepen: want hij herhaalt, dat God niet in het gericht zal treden dan met de Joden, en dat dit in de tegenwoordigheid der geheele wereld zal geschieden, omdat dit plechtig, buitengewoon oordeel, of gericht, gansch anders zijn zal dan het gewone, dat God dagelijks door zijne Profeten placht te doen uitvoeren. Opdat de huichelaars dus niet altijd in hunne schuilhoeken zouden blijven nederzittten, zegt de Profeet, dat hunne zaak voor de engelen en al de menschen gebracht zal worden; dat zij niet vermogen zullen weg te vlieden, en niet in gebreke zullen kunnen blijven om voor deze zoo groote vergadering te verschijnen. Evenwel, men zou hier eene vraag kunnen doen, nl. waarom de Profeet hier de ware en getrouwe dienstknechten Gods oproept, daar toch de bestraffing, die hij er onmiddelijk op laat volgen, alleen de schijnheilige Joden geldt. Ik antwoord, dat God hier spreekt tot geheel zijne kerk, en hoewel verre weg de meesten van hen, die naar het

vleesch van Abraham afstamden, alle vroomheid en vreeze Gods hadden afgeschud, heeft Hij toch acht geslagen op de orde, die Hij zelf heeft ingesteld. Hij noemt hen dus *Vromen*, niet om aan allen zonder onderscheid het getuigenis van ware heiligheid te geven, maar opdat zij het doel hunner roeping voor oogen zouden houden. Er is hier dus eene soort van ironie, die de ontaarde en geveinsde Joden raakt, want, als in het voorbijgaan, richt hij het scherpe verwijt tot hen, dat zij in geen enkel opzicht aan hunne roeping beantwoorden. Wanneer iemand, hier nu eene fijnere uitlegging aan wil geven, in dier voege: Zonder Mij af van de menigte, die mijn' naam maar al te laaghartig ontheiligen, het klein getal dergenen, die Mij dienen in reinheid en eenvoudigheid des harten, daar zij zich niet langer met den valschen mantel dier uitwendige plechtigheden bedekken, dan ontken ik niet, dat dit met de bedoeling van den Profeet en met de zaak, die hij behandelt, strookt; maar er is toch volstrekt geene ongerijmdheid in, als wij zeggen, dat de Kerk bedorven zijnde, aan het klein getal dergenen, die getrouw en oprecht van hart gebleven zijn, de eer aangedaan wordt, dat om hunnentwil de gemengde vergadering van goeden en boozen het heilige volk Gods genoemd wordt Hetgeen volgt wordt door de Schriftverklaarders verschillend opgevat; want sommigen denken, dat „*op de offeranden*" hier wil zeggen „boven de offeranden," alsof God dit in zijne ware dienstknechten loofde, dat zij weten, dat er in zijn verbond iets beters en hoogers geëischt werd dan uitwendige plechtigheden, en zich dus niet bij de aardsche schaduwen ophielden. Anderen denken, dat de geestelijke dienst van God in volstrekte tegenspraak is met de offers, alsof er gezegd is: „In plaats van de offeranden hebben zij op gepaste en betamelijke wijze het verbond met Mij bevestigd, want zij wijden Mij eene zuivere gehoorzaamheid des harten." Maar mijns bedunkens wordt hier door den Profeet het ware en natuurlijke gebruik van den dienst aangeprezen, welke door de wet was voorgeschreven; want het was geene zaak van weinig aanbelang om goed te weten tot welk doel God in zijne wet geëischt heeft, dat men offeranden zou doen. Nu geeft de Profeet hier duidelijk te kennen, dat de offeranden niets zijn, indien zij niet als tot zegel en onderschrift dienen, om het verbond Gods te bevestigen en te bekrachtigen. Hij zinspeelt zelfs op eene gewoonte, die overal werd aangenomen; immers heeft men om verbonden en overeenkomsten heilig en plechtig te doen houden en handhaven, ze bevestigd door offeranden. En zoo heeft God, ten einde zijn volk onder strenge verplichting te

brengen, en opdat zijn verbond vaster en rechtsgeldiger zou zijn, de offeranden geboden. Deze Schriftuurplaats is opmerkenswaardig, dewijl er in aangetoond wordt wie degenen zijn, die God voor de ware leden zijner gemeente houdt, diegenen namelijk, die begiftigd zijnde met den geest der zachtmoedigheid, billijkheid en oprechtheid betrachten tegenover hunne broederen en door eene zuivere gehoorzaamheid des geloofs het verbond der aanneming bekrachtigen, dat hun door Hem is aangeboden. Al diegenen dus, die een' anderen eeredienst willen invoeren, en afwijken van de zuivere ordinantie der hemelsche leer, kunnen er zich zooveel zij willen op beroemen, dat zij de kerke Gods zijn, maar het is te vergeefs, want de Heilige Geest werpt hen uit van de Kerke Gods, want de offeranden en alle andere plechtigheden hebben geene andere strekking of doel, dan dat de waarheid Gods behoorlijk in ons verzegeld worde. Hieruit volgt dus, dat alle plechtigheden, die niet berusten op het Woord Gods, onwettig zijn, en dat elke dienst, die daar niet mede in verband staat en er door geregeld wordt, niets anders dan een misbruiken en verderven is van den zuiveren dienst, dien God heeft ingesteld.

6. En de hemelen verkondigen zijne gerechtigheid,
want God zelf is Rechter. Sela. 7. Hoort, mijn volk!
en Ik zal spreken, Israël, en Ik zal u verkondigen, Ik
God, ben uw God 8. Om uwe offeranden zal Ik u
niet straffen, want uwe brandofferen zijn steeds voor
Mij. 9. Ik zal uit uw huis geen' var nemen, noch
bokken uit uwe kooien. 10. Want al het gedierte
des wouds is Mijne, de beesten op duizend bergen.
11. Ik ken al het gevogelte der bergen, en het wilde
dier des velds staat onder mijn bevel. 12. Als Ik
honger heb, zal Ik het u niet zeggen, want Mijne
is de wereld en wat er in is. 13. Zal ik stieren-
vleesch eten, of bokkenbloed drinken?

6. *De hemelen verkondigen.* Omdat de Joden zoo stompzinnig waren van zich in te beelden eene volkomene gerechtigheid te hebben, richt de Profeet de bedreiging tot hen, dat God, hoewel

Hij thans nog zwijgt, zijne gerechtigheid van den hemel zal tentoonspreiden, en al hunne bedenkselen zal veroordeelen en doen verdwijnen. Denkt gij, zegt hij, dat God zich tevreden stelt met uwe bedriegerijen, waarmede gij Hem bespot? Ofschoon gij thans zoo snoeft en u verheft, zal God toch in het einde zijne gerechtigheid van den hemel doen verschijnen en haar handhaven tegenover uwe booze bedenkselen. De hemelen zelfs zullen getuigen zijn van uwe ontrouw, daar gij, de ware heiligheid minachtende, den zuiveren dienst van God hebt verdorven; want God zal het niet langer dulden dat Hij vervormd wordt naar uwe lusten en begeerten, alsof uwe innerlijke boosheid, die gij thans onder het vernis der lichtzinnigheid verbergt, door Hem niet opgemerkt wordt. Wij zien, dat hetgeen de Profeet spreekt, volkomen past bij het onderwerp, dat hij behandelt; want de menschen belijden, wel dat God Rechter is, maar zoeken Hem toch op slinksche wijze het ambt en het gezag van te oordeelen te ontnemen, en daarom moet tegenover hunne ijdele drogredenen het oordeel, dat hij moet uitspreken, gehandhaafd blijven.

7. *Hoor mijn volk en Ik zal spreken.* Nadat de Profeet het ambt van heraut heeft waargenomen en gezegd heeft wat den geest der menschen wel moet treffen en verbazen, laat hij thans den Schepper zelven spreken; en ten einde opnieuw te toonen, dat het eene groote en belangrijke zaak geldt, gebruikt hij eene uivoerige inleiding, opdat er aandacht aan zal worden verleend. Want als God zijn volk roept, dan zet Hij gezag bij aan zijn woord, en geeft Hij te verstaan, dat Hij geene gewone of alledaagsche dingen zal gaan zeggen, maar dat Hij rechtmatige oorzaak heeft van te klagen, daar zij zich van zijn verbond hebben afgewend. Sommigen vertalen: Ik zal met u twisten; maar uit het gewone gebruik der Schrift kunnen wij afleiden, dat hier veeleer sprake is van een wederzijdsch geschil, alsof God de herinnering vernieuwde aan zijn verbond, en Hij van het volk, dat Hij had verkoren, plechtig opeischte wat Hem door het recht der overeenkomst toekomt. Om diezelfde reden noemt Hij zich den God van Israël, ten einde de Joden alleen van zijn' wil afhankelijk te doen zijn. En het is van zeer groot gewicht, dat de naam van God hier tweemaal gebruikt wordt, alsof Hij zeide: Als gij Mij aan uwe verzinselen wilt onderwerpen, hoe strijdig is dan deze uwe vermetelheid en verwatenheid met den eerbied en de eer, die Mij toekomt! Want, daar ik God ben, behoorde mijne majesteit zoo zeer alle verwaandheid

bij u ten onder te houden, dat alle vleesch zwijgt, wanneer Ik gesproken zal hebben, en zelfs verdien Ik onder ulieden zooveel te meer gehoorzaamd te worden, nu Ik verklaard heb uw God te zijn.

8. *Ik zal u niet straffen.* Het voornaamste punt is hier dat God zich niet gelegen laat liggen aan de offers, en er in-en op zich zelven hoegenaamd geen prijs op stelt. Niet alsof de Joden te vergeefs en zonder eenige vrucht of nuttigheid geofferd hebben, want het zou al te ongerijmd zijn te zeggen, dat God iets geboden heeft, dat nutteloos is. Maar wijl God geene eerbewijzingen goedkeurt en aanneemt als lofwaardig in-en op zichzelven, en slechts een welgevallen heeft aan de oefeningen der godsvrucht in zoover zij beantwoorden aan het rechte doel, is het terecht, dat God den uitwendigen dienst afwijst en verwerpt, wanneer de innerlijke waarheid niet met het uitwendige teeken er van samengaat. En deze wijze van spreken is, gelijk wij reeds meermalen gezegd hebben, zeer in zwang bij de profeten, en voornamelijk in Psalm 40. Voor zooveel dus de ceremoniën van geenerlei belang of gewicht zijn, wanneer men ze in-en op zichzelven beschouwt, zegt God, dat hij ze niet eischt, alsof hij niet wilde, dat zijne dienstknechten er hun' tijd mede zouden verbeuzelen, daar zij slechts eene hulpe zijn voor den geestelijken godsdienst. Het is gelijk Hij zegt in vers 22 van het 7de hoofdstuk van Jeremia, dat Hij niets geboden heeft omtrent de offers; evenals ook de profeet Micha zegt: Eischt uw God van u, dat gij Hem kudden van schapen offert? Heeft Hij een welgevallen aan duizenden van schapen? Hij eischt van u recht te doen en weldadigheid lief te hebben, enz. Micha 6 : 7. 8. Dit wordt ook gezegd in Hosea: Ik heb lust tot weldadigheid, en niet tot offer. Hosea 6 : 6. Kortom, de Profeten zijn gansch vol van deze leer. Merkwaardige plaatsen hieromtrent vindt men vooral in Jesaja 1 : 12, 58 : 1, en 66 : 3. Wij zien dan dat God er zich over beklaagt, dat de offeranden door de boozen zijn verdorven, en dat Hij ze niet slechts verwerpt en nutteloos verklaart, maar dat Hij er nog bijvoegt, dat zijn toorn door deze verdorvenheden is ontstoken. Nu moet men dit onderscheid wel in gedachten houden: wanneer de menschen zich bepalen bij de instellingen Gods, en plechtigheden waarnemen om hun geloof te voeden en te versterken, dan maken die plechtigheden een deel uit van den waren godsdienst, waaraan zij tot hulpe verstrekken; maar als de geveinsden ze niet slechts waarnemen zonder geloof, maar, geene rekening houdende met de zuiverheid des harten, zich

nog wijs maken, dat zij eene voldoening zijn voor God, Hem als het ware tevreden stellen, dan zal God ze niet slechts als onbeduidende dingen verachten, maar ze ten sterkste veroordeelen en ze verwerpen als onreinheden, die den dienst Gods ontheiligen. Wij verstaan wat God door deze woorden heeft willen zeggen: Om uwe offeranden zal ik u niet straffen, namelijk: dat Hij hooger gezien heeft. Het tweede lid (van den volzin) kan gemakkelijk in dien zin genomen worden, dat de offers zoo voortdurend voor de oogen des Heeren zijn, dat Hij ze moede is, gelijk Hij zegt in het 13de vers van het 1ste hoofstuk van Jesaja, dat zij Hem een gruwel zijn. Sommigen vervolledigen hier den zin door er eene ontkenning bij te voegen, en verbinden dit lid aan het vorige, alsof God zeide, dat Hij niet in het gericht wil treden met de Joden, als zij niet zoo ijverig zijn in het brengen der offers als zij wel moesten. Evenwel, de meening van hen, die hier een betrekkelijk voornaamwoord willen inlasschen, en dus lezen: Uwe brandofferen, die gedurig voor Mij zijn, is waarschijnlijk dat er gezegd is: Hoewel Mij volgens het voorschrift der wet voortdurend brandoffers gebracht moeten worden, toch zal Ik om deze nalatigheid niet in het gericht met u treden.

9. *Ik zal geen var nemen.* Twee redenen voert Hij aan, waarom Hij zich aan geene offers gelegen laat liggen en er geen behagen in schept. De eerste is, dat, al zou Hij ook het vleesch der offerdieren eten, Hij daar toch de hulp der menschen niet voor zou behoeven, omdat alles, wat de wereld bevat, zijne is. De andere reden is, dat Hij niet noodig heeft te eten en te drinken, dat slechts dient, om de menschelijke zwakheid te ondersteunen. God spreekt dus in de eerste plaats van zijne groote rijkdommen, om te verstaan te geven, dat hij niets van de menschen behoeft te ontvangen, en met die stelling gaat Hij voort in vier verzen. Daarna zondert Hij zich af van de menschen, die dit broze leven onderhouden door te eten en te drinken, aangezien Hij genoeg heeft aan zijn eigen leven, dat aan geheel de wereld leven geeft. Hoewel de Profeet nu dingen schijnt te zeggen, die zonneklaar en bij iedereen wèl bekend zijn, is toch, omdat wij zoozeer geneigd zijn God te dienen op vleeschelijke wijze, zoodat wij denken, dat Hij behagen schept in hetgeen wij goedvinden, deze waarschuwing ons zeer nuttig en bevat zij eene uitnemende wijsheid, en wel deze: Wanneer de menschen alles gedaan hebben wat zij kunnen, zoo vermogen zij Gode toch niets aan te brengen, gelijk wij ook gezien hebben in het 2de vers

van Psalm 16: „Mijne goedheid raakt niet tot U." In de tweede plaats zegt God, dat Hij niets vraagt voor zijn eigen gebruik, maar genoeg hebbende aan zijne eigene volkomenheid, heeft Hij in alle zijne geboden slechts het nut en voordeel der menschen op het oog. Het is ook eenigszins omtrent ditzelfde onderwerp, dat Hij in Jesaja 66 : 1 zegt: De hemel is mijn troon, en de aarde is de voetbank mijner voeten; waar zou dat huis zijn, dat gijlieden Mij zoudt bouwen? enz. En in vers 2: Mijne hand heeft al deze dingen gemaakt, door welke woorden Hij zich vrijstelt van elke behoefte, dewijl Hij eeuwig is en de wereld een begin heeft gehad. Hieruit volgt dus, dat Hij algenoegzaam is in zich zelven, daar Hij, al ware het ook, dat Hij alle andere dingen niet in overvloed zou bezitten, toch volkomen genoeg had aan zich zelven.

14. Offert Gode dank, en betaalt den Allerhoogste uwe geloften. 15. En roept Mij aan in den dag der benauwdheid, Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eeren.

14. *Offert Gode dank.* Dit tweede gedeelte is een zeer goede opheldering van de leerstelling, die wij boven gezien hebben: want, indien God alleen maar gezegd had, dat de offers geenerlei waarde hebben, dan zou men kunnen vragen, waarom God dan geboden heeft, dat men ze Hem brengen zou. Maar de vergelijking met den waren goddelijken eeredienst neemt deze moeielijkheid weg, omdat men hieruit kan opmaken, dat God de offeranden niet gering acht, zoo men ze slechts terugbrengt tot hun wettig gebruik. Dit beginsel is van nature ingeprent in het hart van alle menschen, en kan er niet van uitgeroeid worden, nl. dat men God moet dienen. Omdat echter niets méér tegen de natuur van een iegelijk onzer indruischt, dan God op zuivere en geestelijke wijze te dienen, moet men iets bedenken, dat er als dekmantel voor kan dienen. En als de menschen zien, dat zij er niets mede winnen, zoo zij God dienen op hunne wijze, blijven zij toch in hunne bijgeloovigheid verzonken, omdat zij er met schrik en afgrijzen voor terugdeinzen om allen dienst en vereering van God te verwerpen. Daarom zullen, totdat de regel gekend wordt, waarnaar men God naar den eisch moet dienen, de ceremoniën altijd veel opgang maken. Overigens is er in de woorden Lof en Aanroeping eene figuur,

die men synecdoche of woordverwisseling noemt: omdat de Profeet slechts een deel aanroert van den waren dienst van God als hij beveelt, dat men Hem erkent als den Werker van alle goed, en men Hem den lof toekent, dien Hij verdient, opdat Hij niet beroofd worde van hetgeen waarop Hij recht heeft, nadat men de toevlucht heeft genomen tot zijne goedheid, en men al zijne zorgen op Hem heeft geworpen, en niet begeert door iemand anders dan door Hem uitredding te verkrijgen, en men Hem dus ten laatste lof en dank toebrengt voor de verlossing, die Hij gewrocht heeft. Want het geloof, de zelfverloochening, de nieuwheid des levens, en het geduld onder beproeving zijn ware offers, waarvan God zegt, dat Hij er een welbehagen in heeft. Maar omdat de aanroeping van God voortkomt uit het geloof, en immer samengaat met lijdzaamheid en de dooding van het vleesch met zich brengt; en omdat van den anderen kant eene ware erkenning van de weldaden Gods niet bestaan kan zonder eene zuivere en volkomene genegenheid des harten, is het niet te verwonderen, dat de Profeet dit alles onder éene categorie brengt. Om nu aan te toonen, dat het loven van God en het gebed een geestelijke dienst is, stelt hij die tegenover alle ceremoniën en de uitwendige belijdenis van God te dienen. Men moet ook niet zeggen, dat Hij de orde omkeert, als hij met den lof van God begint. Wel is waar zou dit ongerijmd kunnen schijnen, aangezien dan de aanroeping van God de dankzegging voorafgaat; omdat het echter de grond van het gebed is, als men aan God de eer toeschrijft, die Hij verdient, en het ook de beginselen des geloofs zijn God te zoeken als de eenige Bron van alle goed, is het niet zonder oorzaak, dat de Profeet den lof op de eerste plaats gesteld heeft. God heeft bovendien ons reeds weldadigheid bewezen vóór wij nog geboren waren, eer wij nog door eenigerlei noodzakelijkheid gedrongen waren zijne hulp af te smeeken, en daarom is de dankbetuiging Hem reeds verschuldigd. Kortom, indien de menschen met oordeel en verstand te werk gingen, dan zouden zij beginnen met lof te offeren. Maar het is niet noodig hier veel over uit te weiden, daar de Profeet, om aan de onwetendheid des volks tegemoet te komen, zich vergenoegd heeft met in groote omtrekken den dienst van God te schetsen als bestaande in lof, gebed en dankzegging. Hetgeen er bijgevoegd is omtrent het betalen der geloften, is eene toespeling op hetgeen gebruikelijk was onder de Wet, zooals in Psalm 116 : 12: Wat zal ik den Heere vergelden voor al zijne weldaden aan mij bewezen? Ik zal den beker der verlossingen opnemen en den

naam des Heeren aanroepen. In één woord: hij eischt dankbaarheid van de kinderen Gods, die zij van ouds plachten te betoonen in de plechtige offeranden. Omdat deze Schriftuurplaats echter zeer waardig is beschouwd en overdacht te worden, moet deze leerstelling uitvoeriger verklaard worden. En dan moet in de eerste plaats worden opgemerkt, dat hetgeen ons hier getoond wordt, nl. dat wij God op geestelijke wijze moeten dienen, van den aanvang af, voor de Joden even waar is geweest als voor ons. Immers, als Jezus Christus wil aantoonen, dat geen andere dienst Gode welbehaaglijk is, dan grondt Hij dit op de reden, dat God een Geest is, Joh. 4 : 24, en Hij is niet pas begonnen Geest te zijn, toen de ceremoniën der Wet afgeschaft waren. Hieruit volgt dus, dat Hij door de vaderen op dezelfde wijze gediend wilde wezen als thans. En wat betreft, dat Hij hun ceremoniën heeft voorgeschreven, dat heeft Hij gedaan uit aanmerking van den tijd, evenals Hij, toen Hij ze heeft afgeschaft, dit gedaan heeft uit aanmerking van ons. Voor het overige: het is, wat het wezen der zaak betreft, een zelfde dienst, het verschil bestaat slechts in den uitwendigen vorm, omdat God, tegemoet willende komen aan het bevattingsvermogen van het onwetende en zwakke volk, aan dit volk de hand heeft gereikt in deze ceremoniën en eerste beginselen; maar ten opzichte van ons, die na de komst van Jezus Christus als tot den mannelijken leeftijd zijn gekomen, gaat Hij op eenvoudiger wijze te werk; toch is er in Hem geene verandering. Want, wat betreft het bazelen der Manicheërs dat God veranderd is, dewijl er verschillende bedeelingen zijn in de Kerk, die drogreden is niet minder plomp en lomp, als wanneer iemand ging zeggen, dat God beweeglijk is, omdat het jaar niet van het begin tot het einde gelijk is, maar de lente komt na den winter, en de zomer na de lente, gelijk dan volgens de voortdurende orde de herfst weder op den zomer volgt. Daar nu alle uitwendige ceremoniën in-en op zichzelven onbeduidend en van zeer weinig belang zijn, en slechts nuttigheid hebben tot stichting van het geloof, opdat God op zuivere wijze worde aangeroepen, is het met alle recht en billijkheid, dat de Profeet den huichelaars aanzegt, dat het nutteloos is, dat zij ze waarnemen, en er slechts eene schijnvertooning mede maken. Als iemand nu aanvoert, dat het verkeerd zou zijn de offers na te laten, omdat het gebruik er van onder de Wet niet overtollig is geweest, dan is de weerlegging niet moeielijk, want als de Profeet den Joden een doel voorstelt, dan neemt hij de hulpmiddelen niet weg, (om tot dit doel te geraken), hij bestraft er slechts het misbruik van, omdat

de Joden door die middelen van den rechten weg afgeleid werden, zoodat zij voor hen hindernissen in plaats van hulpmiddelen zijn geworden. Intusschen moeten wij opmerken, dat in het vijftiende vers de aanroeping van God voorop wordt gesteld, en daarna de belofte ingevoegd wordt, dat de gebeden van hen, die de toevlucht nemen tot God, niet vruchteloos zullen zijn, en de dankzegging wordt dan in de derde plaats gesteld. Wanneer hier nu gesproken wordt van den dag der benauwdheid, dan wordt hiermede niet bedoeld, dat onze plicht om te bidden door die tijdsomstandigheden zoo beperkt wordt, dat de geloovigen niet alle dagen, ja zelfs ieder oogenblik zouden moeten bidden. Al is het ook dat wij rust genieten en vrij zijn van alle leed of kommer, en ons alles naar wensch gaat, en wij door geen kwaad worden gekweld, zoo moeten wij toch niet nalaten God te bidden, want wij weten, dat het met ons gedaan zou zijn, zoo God ons ook maar in het minst of geringst zijne genade onthield. Omdat echter in dagen van tegenspoed ons geloof een zwaarder proef heeft te doorstaan, is het niet zonder oorzaak, dat hier de tijd der benauwdheid genoemd wordt: alsof de Profeet zeide, dat wij in allen nood God moeten zoeken, omdat in Hem de eenige veilige haven is. Voor het overige: omdat de menschen gewoonlijk beven in de tegenwoordigheid Gods, wijl zijne oneindige heerlijkheid hen verschrikt, en het gevoel hunner eigene onwaardigheid hen neerdrukt, is de belofte er onmiddelijk aan toegevoegd, ten einde ons zoodoende aan te sporen om met vast vertrouwen te bidden. Als God nu belooft heeft ons te verhooren in onze begeerten en smeekingen, dan eischt Hij van zijn' kant, dat wij Hem dankbaarheid zullen bewijzen. Overigens, als wij hier zien, dat de aanroeping van God bovenaan staat in den goddelijken eeredienst, en wij het bewijs willen leveren, dat wij de vreeze Gods bezitten, dan moeten wij die eere ook geheel en ongeschonden voor God alleen bewaren. Het bederf, dat nu nog in het Pausdom heerscht, is dus des te meer slecht en verfoeielijk, nu zij het bestaan hebben om engelen en afgestorven heiligen in dit eeren van God te doen deelen. Zij voeren aan, dat zij voorspraken zoeken, om voor hen bij God tusschenbeiden te treden. Maar daar, ten eerste, Jezus Christus dan niet als Middellaar erkend wordt, is het duidelijk dat zij, die beschermheiligen en voorspraken genoemd worden, in zijne plaats worden gesteld. En vervolgens: de vorm, dien zij bij het bidden in acht nemen, toont duidelijk, dat zij geen onderscheid maken tusschen God en een' heilige, hoe gering hij ook zij, daar zij onbedacht en onbezonnen evenveel vragen aan St Claudius

als aan God, en hunne paternosters prevelen voor het beeld van St. Catharina, niet meer of niet minder dan wanneer zij tot God zelven hun gebed richtten. Naar de Papisten zeggen, schijnt het hun toe, dat zij, de afgestorvenen aanroepende, in niets te kort doen aan de eere Gods, omdat zij denken, dat het gebed niet tot den goddelijken eeredienst behoort, want zij hebben zoo veel op met de aanbidding in den eeredienst, dat zij geene plaats overlaten voor de aanroeping Gods. Doch als wij de woorden van den Profeet naar hun' eisch beschouwen, zal het gemakkelijk zijn tot de gevolgtrekking te komen, dat alle eer en vreeze Gods verdwijnt, indien Hij niet alleen en uitsluitend wordt aangeroepen gelijk Hij het verdient. Als men aan de Papisten vraagt of het geoorloofd is aan de afgestorvenen te offeren, dan zullen zij daar zoo beslist mogelijk neen op zeggen, en terecht; zelfs zullen zij heden toestemmen, dat het niet geoorloofd is aan St. Petrus of aan St. Paulus te offeren, omdat het gezond verstand terugdeinst voor zoo grove Godslastering. En als God de aanroeping zijns naams boven alle offeranden stelt, toont Hij hier dan niet duidelijk mede aan, dat men zijne gebeden tot geene afgestorvenen kan richten, zonder eene groote en grove zonde te begaan? Hieruit volgt dus, dat de Papisten, al buigen zij ook duizendmalen hunne knieën voor God, Hem toch van het voornaamste deel zijner eer berooven, wanneer zij tot de heiligen hunne toevlucht nemen. En wat betreft, dat hier zoo uitdrukkelijk melding wordt gemaakt van benauwdheid, dat is eene groote vertroosting voor teedere gewetens, die nog niet wèl verzekerd zijn (in het geloof). Want niet zoodra gebeurt het, dat God ons het getuigenis ontneemt van zijne genade en liefde voor ons, of wij beginnen terstond te twijfelen of Hij wel zorg draagt voor ons heil, ja dan worden wij zelfs tot wantrouwen (jegens Hem) verleid. Nu wekt God ons integendeel door de beproevingen en den tegenspoed, dien Hij ons zendt, op, als door een' scherpen prikkel, om Hem te zoeken en aan te roepen. Wij moeten ook wèl opmerken, dat onze gebeden gevormd zijn naar den regel van naar behooren te bidden, als God ons door zijn gebed uitnoodigt en ons de verzekering geeft door de bijvoeging zijner belofte, dat wij hetgeen wij vragen zullen verkrijgen. Wat nu betreft dat de Papisten deze Schriftuurplaats van de geloften te betalen toepassen op allerlei geloften, die bij hen in zwang zijn, zich aldus veroorlovende met God te spotten, dat is eene al te dwaze en kinderachtige beuzelpraat. Het is, gelijk wij boven hebben opgemerkt, zeker, dat er van eene plechtige dankzegging gesproken wordt, maar dezen willen

door hunne geloften een koopcontract sluiten met God om zich vrij te koopen. Behalve hunne geloften bekommeren zij zich zóó weinig om hetgeen God goedkeurt, dat zij er niets in vinden, om geloften te doen, die in openbaren strijd zijn met zijn Woord.

16. Maar tot den goddelooze heeft God gezegd: Wat hebt gij mijne inzettingen te vertellen, en neemt mijn verbond in uwen mond? 17. Gij haat de kastijding, en mijne woorden hebt gij achter u geworpen. 18. Als gij een' dief ziet, zult gij met hem loopen, en uw deel is met de overspelers. 19. Uwen mond slaat gij in het kwade, en uwe tong smeedt bedrog. 20. Gij zult zitten tegenover uwen broeder; gij zult spreken tegen den zoon uwer moeder; gij zult hun afkeuring geven.

16. *Maar tot den goddelooze.* Thans bestraft hij meer openlijk degenen, die den schijn aannamen van God te dienen, en wier godsdienst in niets anders bestond dan in het voorop stellen van hunne ceremoniën, alsof zij er God de oogen mede konden verblinden, gelijk wij weten dat de wereld er behagen in schept zich onder dien valschen schijn te verbergen. God spreekt het hier dus uit, dat zij, die onder den dekmantel der ceremoniën, die zij waarnemen, de onreinheid van hun hart en de boosheid van hun leven meenen te verbergen, Hem geene nuttigheid aanbrengen. Dit oordeel, hetwelk door allen gelijkelijk aangenomen moest worden, heeft bij de Joden een slecht onthaal gevonden. Wel is waar zullen allen eenstemmig erkennen, dat de dienst van God bezoedeld wordt, zoo Hij niet van harte en met liefde gediend wordt; die belijdenis is zelfs aan den mond der ongewijde dichters als met geweld ontwrongen, en wij weten, dat het den boozen niet toegelaten werd bij de offeranden tegenwoordig te zijn en den tempel binnen te treden. Maar hetgeen in ieders hart gegraveerd was, werd er door de geveinsdheid als in verstikt en zóó zeer vernietigd, dat ook de verfoeielijksten zich aangematigd hebben om voor God te verschijnen, alsof zij Hem door hunne beuzelarij nog aan zich verplichtten. Daarom is het niet zonder reden, dat de Profeten

deze leerstelling zoo dikwijls herhalen, nl. hoe meer de boozen den schijn zoeken aan te nemen van God te eeren, hoe meer zij door deze bedriegerijen den toorn Gods jegens zich ontsteken. En hoewel de Geest Gods luide en duidelijk verklaart, dat het eene heiligschennis, een goddeloos misbruiken is van den naam Gods, om door een uitwendig vertoon den schijn aan te nemen van God te dienen, zonder dat er waar geloof en bekeering is, zoo kan men toch de duivelsche dwaling bij de Papisten niet uitroeien, dat het voldoende is om eene goede bedoeling er mede te hebben, om deze nietigheden Gode welbehaaglijk te maken. Zij erkennen wel, dat alleen die dingen, die tot den staat der genade behooren, waardigheid hebben, maar zij houden het toch voor eene uitgemaakte zaak, dat vrome oefeningen, ook al gaan zij buiten het hart om, er toe dienen om ons te bereiden de genade Gods te ontvangen. Zoo bijvoorbeeld: als een monnik van zijn onrein leger opstaat en aan God zijn' stinkenden en bezoedelden mond biedt door Psalmen te zingen, zonder dat er zijn hart in het minste bij is: als een wellusteling of een meineedige, of een bedrieger zijne goddeloosheden afkoopt door missen te laten zingen, of pelgrimstochten te ondernemen, willen zij niet erkennen, dat zij met alle dergelijke dwaasheden te verrichten vergeefsche moeite doen. Nu verklaart God integendeel dat zij, die deze uitwendige dingen afscheiden van het geloof en van de zuivere liefde des harten, niet slechts vergeefsche moeite doen, maar zich daarenboven schuldig maken, aan heiligschennis, omdat zij den naam Gods boosaardiglijk misbruiken, en hier lost de Profeet de tegenwerping op, welke men gewoonlijk maakt: Hoe! zou God dan geenerlei waardeering hebben voor de offers, die te zijner eer gebracht worden? Want hij toont aan, dat hun dit volkomen terecht als misdaad wordt aangerekend, daar zij, Gode liegen, en zijn' dierbaren en heiligen naam goddelooslijk ontheiligen. Want hij bestraft hunne booze vermetelheid door de woorden: *Wat hebt gij mijne inzettingen te vertellen?* dat is: wat hebt gij den schijn aan te nemen van mijn volk te zijn, dat mij geheiligd is, alsof mijn verbond u aanging. En wanneer God hier nu alle belijdenis van Hem te dienen verwerpt, als zij niet voortkomt uit een rein hart, wat zullen wij dan zeggen van ceremoniën, die ook maar van verre niet bij de prediking des Woords vergeleken kunnen worden?

17. *En gij haat bestraffing.* Hij overtuigt de geveinsden van hunne ontrouw, daar zij in hun leven en in hunne werken de

vreeze Gods verloochenen, waarop zij met hun' mond hebben geroemd. Hij toont aan, dat er in hen een verachten is van God, omdat zij geen' eerbied hebben voor zijn Woord, want dit is een waar blijk van eerbied voor God, als wij ons onderwerpen aan zijn Woord, en bereidwillig en van harte aannemen alles wat Hij ons gebiedt en leert. Nu heeft integendeel de geveinsdheid der menschen altijd de strekking, om zich door lange omwegen van die gehoorzaamheid te ontslaan. De Profeet duidt echter de bron der goddeloosheid aan, als hij klaagt, dat zij het Woord Gods achter zich werpen, en aantoont, dat het begin van den waren dienst van God in de gehoorzaamheid des geloofs bestaat. Hij verklaart ook de oorzaak van zoodanigen opstand, namelijk, dat de goddeloozen er zich niet aan willen onderwerpen het juk des Heeren te dragen. Want, zij zouden Hem gaarne den lof toekennen, dat alles wat van zijn' mond uitgaat, waarheid en recht is; maar omdat God ons, als Hij spreekt, wil onderwerpen, en ons een' teugel aanlegt om de lusten van ons vleesch te bedwingen, is zijn Woord ons lastig en verdrietelijk. Door onzen hoogmoed en onze aanmatiging worden wij verbitterd tegen het Woord Gods, omdat wij niet gaarne bestraft worden; en het onmogelijk is, dat een mensch met zachtzinnigheid en vrede in het hart God hoort spreken en zijn Woord gehoorzaamt, vóór dat hij er zich aan onderworpen heeft om door Hem geregeerd en bestraft te worden. Daarna zegt de Profeet wat de vruchten zijn der goddeloosheid, nl. dat de geveinsden, die zich overgeven aan diefstal en overspel, den heiligen naam Gods nog met hunne boosheden vermengen. Wanneer hij nu slechts enkele soorten aanroert, dan geeft hij te kennen, dat alle rebellen en verharden, die de bestraffing afwijzen, zich ongebonden overgeven aan alles, waarnaar hunne lusten en begeerten zich uitstrekken, of er door slechte voorbeelden toe worden uitgelokt. Hij noemt in de eerste plaats dieverij, daarna overspel en in de derde plaats laster en kwaadspreken. Het Hebreeuwsche woord, dat ik overgezet heb door *loopen*, wordt door de meeste Schriftverklaarders in die beteekenis genomen, hoewel anderen het afleiden uit een' anderen wortel en er de beteekenis aan geven van *toestemmen*. Wat nu de bedoeling aangaat van den Profeet, dewijl het mij tamelijk onverschillig is het woord in dezen of in genen zin te lezen, terwijl er voor beide lezingen waarschijnlijkheid is, laat ik het oordeel hieromtrent aan de lezers over. Als hij zegt, dat de geveinsden *hun' mond slaan in het kwade*, dan spreekt hij wellicht niet alleen van kwaadspreken en achterklap, maar ook van alle andere woorden, die den naaste

kunnen benadeelen, want onmiddelijk volgt hierop: *Uwe tong smeedt bedrog*; en wij weten, dat die listige en leugenachtige tongen voorzien zijn van onderscheidene middelen om kwaad te doen. Door het woord *zitten* schijnt hij te zinspelen op oordeelen, alsof hij zeide: onder den schijn van eene goede en gepaste vermaning en waarschuwing honen en smaden zij onrechtvaardiglijk hunne broederen, hoewel dit ook verstaan kan worden van gewoon kwaadspreken, omdat zij, die gaarne babbelen, gaan zitten, alsof zij niets anders te doen hadden, dan hun tijd door te brengen met kwaadspreken van anderen. Het komt mij echter waarschijnlijker voor, dat de Profeet hier eene grootere ondeugd veroordeelt, nl. dat op de plaats zelve, waar recht gesproken moet worden, de boozen de goeden en eenvoudigen komen beschuldigen door valsche aantijgingen om hen onder afkeuring te brengen. Door te spreken van *broeders en de zonen der moeder*, drukt hij nog sterker uit hoe wreed hun kwaadspreken is, daar zij, de banden des bloeds vergetende, zelfs hunne eigene broeders niet sparen.

21. Deze dingen hebt gij gedaan, en Ik heb gezwegen: gij hebt gemeend, dat Ik u gelijk moet wezen: Ik zal er u voor straffen en het ordentlijk en breedvoerig in uwe tegenwoordigheid uitleggen. 22. Verstaat dit nu, gij, die God vergeet! opdat ik niet wegrijte en niemand redde. 23. Wie lof offert zal Mij verheerlijken: en aan hem, die den weg schikt, zal ik Gods heil doen zien.

21. *Deze dingen hebt gij gedaan.* Omdat de geveinsden, tot dat zij de hand Gods gevoelen, die tegen hen is, zich verharden in hunne onverschilligheid, en niet gemakkelijk bewogen worden, alhoewel men hen scherp en streng bestraft, dringt de Profeet nog sterker bij hen aan, en zegt hun aan, dat God, hoewel Hij voor een' tijd blind schijnt te zijn (voor hunne boosheid) zij zich toch vleien tot hun eigen verderf. Deze bespotting van God wordt in zijn oog nog verzwaard, door dat zij denken, dat God hunne boosheid begunstigt. Immers, men zou Hem niet grover kunnen beleedigen dan door Hem van zijne gerechtigheid te berooven. De geveinsden zeggen deze dingen wel

niet zoo in het openbaar, maar zij vervormen God door hunne booze bedenkselen, zoodat zijn geduld en lankmoedigheid hen behagen doen scheppen in hun kwaad. Want, indien zij er goed van overtuigd waren, dat God een' afschuw heeft van het kwaad, dan zouden zij voortdurend door onrust gekweld moeten worden. Wanneer zij zich dus zonder gewetensbezwaren veroorloven alle kwaad te doen, dan toont dit, dat zij God valschelijk voorstellen, daar zij Hem toeschrijven hetgeen hoegenaamd niet bij Hem past, alsmede dat zij Hem niet slechts van zijn ambt als Rechter ontdoen, maar Hem tot den Verdediger en Voorspraak maken van hunne boosheid. De Profeet bestraft de geveinsden ook, omdat zij zoo boosaardiglijk misbruik maken van de zachtmoedigheid en de lankmoedigheid van God, zoodat zij zich wijs maken, dat zij altijd ongestraft zullen blijven. Daarom kondigt hij hun aan, dat er weldra een licht voor hen zal opgaan, zoodat zij genoodzaakt zullen zijn om met hunne eigene oogen hunne misdrijven en euveldaden te zien, die zij voor God hebben trachten te bedekken. Want zie hier, hoe ik het woord *ordentlijk uitleggen* versta, nl. dat God hun ordelijk en duidelijk de lijst hunner misdaden zal voorhouden, die zij in weerwil van zich zelven zullen hebben te lezen en te erkennen.

22. *Verstaat dit nu.* Deze bestraffing toont opnieuw, dat de geveinsden, wanneer zij niet scherp en straf behandeld worden, met alle leer lachen en den spot drijven. Maar hoewel de Profeet hen zoozeer bedreigt en verschrikt, toch geeft hij hun hoop, dat zij genade van God zullen verkrijgen, zoo zij zich slechts haasten (om die genade te zoeken). Maar opdat zij zich niet zouden veroorloven te talmen, laat hij hun zien hoe streng het oordeel Gods is, en daarna ook hoe plotseling (dit oordeel) is; en tegelijkertijd verwijt hij hun hunne lage ondankbaarheid, dat zij God hebben vergeten. Maar nu is hier bovenal merkwaardig de genade Gods, dat Hij zich verwaardigt de hand te reiken aan deze booze verachters, alhoewel zij zijn' dienst zoo snood hadden verdorven, en met heiligschennende vermetelheid gespot hebben met zijne lankmoedigheid en zich aan gruwelijke zonden hadden overgegeven: en dat hij hun aantoont, dat, zoo zij zich bekeeren en er zich aan wijden om wel te doen, God hun genadig zal zijn. Want Hij roept de menschen niet tot bekeering zonder hun tegelijkertijd de hoop te geven van zich met hen te verzoenen, opdat zij met blijdschap voor zijne majesteit zouden kunnen verschijnen. Het is voorzeker eene onschatbare goedheid en goedertierenheid om diegenen nog te roepen, die

zich zoo ontrouw hebben betoond, tegen Hem gerebelleerd hebben, zijn verbond hebben verbroken, zich afgekeerd hebben van de ware leer, waarin zij waren onderwezen, ja hen terug te roepen om hun nog plaats te geven in zijne Kerk. En voorwaar! er is hier niets gezegd, dat wij niet zelven grootendeels hebben ervaren, wij, zeg ik, die door God in zijne ongeloofelijke genade opnieuw in zijne schaapskooi zijn bijeengebracht, hoewel wij ons trouweloos van hem vervreemd hebben en tegen Hem zijn opgestaan. Men moet ook letten op de waarschuwing van den Profeet, dat, indien zij, die God hebben verlaten, niet naderen om tot Hem weder te keeren, de deur niet altijd open zal blijven. En voorzeker moeten wij ook wèl toezien, dat wij door onze traagheid den tijd van het welbehagen Gods niet laten voorbijgaan, zoodat wij later, evenals Esaü te vergeefs schreeuwen, Gen. 27 : 34. Want dat is de strekking dier bedreiging, dat wanneer God zal hebben verscheurd, er niemand zijn zal om te verlossen.

23. *Wie lof offert* Voor de derde maal zegt de Profeet dat Gode niets aangenamer is dan het offer des lofs door hetwelk wij getuigenis geven van onze dankbaarheid voor zijne weldaden. En er zijn twee redenen waarom die herhaling niet overtollig is: wij zijn maar al te zeer geneigd om de weldaden Gods te vergeten, het is slechts met groote moeite, dat wij één op duizend gedenken, en dan nog slechts even, als in het voorbijgaan. En dan scheelt er ook nog veel aan, dat wij den lof Gods zóó hoog waardeeren als het behoort, want hoewel dit de voornaamste plicht en dienst der godsvrucht is, waarin God wil, dat wij ons ons leven lang zullen oefenen, zoo gebeurt het toch, dat wij hem minachten als iets dat alledaagsch en beuzelachtig is. Toch verklaart hij, dat de wettige dienst van God bestaat in het offeren van lof, want het woord zal God *verheerlijken* beteekent, dat Hij alsdan in waarheid en naar behooren gediend wordt, en dat de eer, die Hij eischt, Hem wordt toegebracht, wanneer zijne weldaden geprezen en groot gemaakt worden onder de menschen met reinheid des harten en ootmoedige erkentelijkheid; maar dat de andere offeranden, waar de geveinsden zich zoo ijverig mede bezig houden, bij Hem niet in eere zijn, en door Hem niet als een deel van zijn' dienst worden beschouwd. Men moet echter ook niet vergeten hetgeen ik boven reeds aangestipt heb, nl. dat in dit woord Lof zoowel het geloof als de aanroeping Gods mede begrepen zijn; want de ervaring alleen opent reeds onzen mond om God te loven. En wij kunnen de

goedheid Gods niet anders gewaar worden dan door het geloof. Door het naastvolgende moeten wij dus tot de gevolgtrekking komen, dat hier geheel den geestelijken dienst bedoeld is. Daarom eischt de Profeet spoedig daarna van hen, die hun' dienst door God goedgekeurd wenschen te zien, dat zij *hun' weg op de rechte wijze schikken.* Want hoewel sommigen denken, dat *zijn weg schikken* niets anders beteekent dan zijne zonde belijden en anderen het verklaren als: de ergernissen weg te nemen van den weg, en den weg te bereiden, dien allen volgen, zoo schijnt het mij toe, dat beide verklaringen gewrongen zijn. Ik voor mij twijfel niet, of hij stelt *den rechten weg* tegenover *de dwalingen vol van omwegen* van hen, die den schijn aannemen van God te zoeken, en dat hij dus hiermede te kennen geeft, dat men geen toegang heeft tot God of men moet in reinheid des harten, in eenvoudigheid en oprechtheid tot Hem gaan. Overigens versta ik onder *het heil Gods* niet een voortreffelijk en gedenkwaardig heil, gelijk sommigen het verklaren, maar ik denk dat God hier van zich zelven spreekt in den derden persoon, om duidelijker uit te drukken, dat Hij aan zijne ware dienstknechten zal doen weten, dat het niet voor niets is, dat Hij als hun Heiland bebeschouwd wil worden.

PSALM 51.

INHOUD: Het opschrift van den Psalm, dat wij straks zullen beschouwen, toont aan bij welke gelegenheid hij werd gedicht. Want, daar het gebeurd is, dat David, eene ontzettende misdaad begaan hebbende, gedurende langen tijd als in volslagene verdooving en gevoelloosheid bleef verzonken, heeft hij, nadat de profeet Nathan hem door zijn scherp verwijt en bestraffing wakker had geschud, zich niet slechts ten volle mishaagd en voor God verootmoedigd, maar ook openlijk van zijn berouw willen doen blijken en er een gedenkschrift van achterlaten voor hen, die na hem zouden komen. Daar hij zich nu reeds bij den aanvang de grootte zijner misdaad voor oogen stelt, verheft hij op grootsche en heerlijke wijze door verschillende benamingen de oneindige barmhartigheid Gods, ten einde de hoop in zich op te wekken van genade te zullen verkrijgen. En om God des te meer tot ontferming te neigen, belijdt hij ootmoedig, dat hij zich niet slechts

ten opzichte van ééne zaak schuldig gevoelt, maar duizendmaal den dood verdiend heeft. Dewijl hij verdiend heeft voor altijd van Gods aangezicht te worden verworpen, zoodat God hem met volle recht alle de gaven zijns Heiligen Geestes kon onthouden, richt hij daarna de vurige bede tot Hem om volkomen weder hersteld te worden in zijne gunst. En als hij nu genade verkregen heeft, eindigt hij met de belofte, dat hij niet ondankbaar zal zijn, maar zich zal beijveren om deze genade Gods te erkennen. Hij toont ook aan, dat, wanneer God hem verhoort, geheel de Kerk dit zal bemerken. En inderdaad, dewijl God hem als wachter had gesteld van het verbond der genade, zou het kunnen schijnen, dat de verwerping van zijn persoon het verval medegebracht zou hebben van het heil van allen.

1. Een Psalm van David voor den opperzangmeester.
2. Toen de profeet Nathan tot hem kwam, nadat hij was ingegaan tot Bathséba.

2. *Toen de Profeet Nathan kwam.* Er wordt hier bepaaldelijk melding gemaakt van de komst des Profeten, toen hij door zijn betoog David heeft bestraft om zijne stompzinnigheid. Want het was iets monsterachtigs, dat zoo voornaam een persoon, begiftigd met zoo voortreffelijke gaven des Heiligen Geestes, meer dan een jaar lang kon blijven nederliggen in zijne zonde, alsof hij gansch van verstand was ontbloot. Want, wie zou niet zeggen, dat Satan hem betooverd heeft, nu zijne conscientie zoo in slaap was verzonken, dat hij het oordeel Gods heeft geminacht, of er ten minste niet aan gedacht heeft. Deze omstandigheid nu, dat David in zulk eene verdooving was geraakt, verzwaart nog het ontzettende van zijne misdaad, te weten: dat hij geenerlei berouw of mishagen van zich zelven gevoeld heeft, vóórdat de Profeet tot hem was gezonden. Maar diezelfde overweging is van niet weinig belang, om zooveel te beter de genade Gods aan te toonen, daar Hij door den dienst van zijn' Profeet, dezen afgedwaalde tot zich terug zoekt te brengen. Het is daarmede, dat wij de herhaling van het woord *Komen* of inkomen in verband moeten brengen, daar hier eene antithesis in is opgesloten. Er wordt gezegd, dat, nadat hij tot Bathséba was ingegaan, de Profeet Nathan tot hem kwam, of tot hem inkwam. Nu is het geschied, dat David door die snoode nadering zich zeer ver

verwijderd heeft van God; en daarin blinkt des te helderder de goedheid van God uit, nu Hij om dezen armen afgedwaalden wellusteling tot Hem te doen wederkeeren, zijne hand tot hem uitstrekt, als hij nog zeer ver van hem is. Men moet echter niet denken, dat David toen zóó zeer van elke goede gezindheid ontbloot was, dat hij in het algemeen God niet weer als Rechter der wereld erkende, of niet alle dagen gebeden opzond, en niet slechts zich oefende in zijn' dienst, maar zich ook moeite gaf om zijn leven en zijne daden te regelen naar Gods Wet. Wij moeten weten, dat hij niet gansch en al van vreeze Gods was ontbloot, maar dat hij op één punt was verblind, zoodat hij de bewustheid van Gods toorn verdoofde, door zich door ijdele vleierijen te bedwelmen. En zoo is zijne godsvrucht, die anders in velerlei opzichten uitblonk, en, om zoo te spreken, schoone vonken deed opgaan, op dit punt als verstikt. Wanneer het nu aan dien heiligen en voortreffelijken Profeet en Koning gebeurd is, dat hij door zoo beestachtige stompzinnigheid werd overvallen, dan is er wel niemand onder ons, die met zulk een voorbeeld voor oogen niet zou moeten beven. En wat betreft het vertoog van den Profeet, hij (David) is er terstond door getroffen, en alle rebellie onderdrukkende, heeft hij zich volgzaam en gehoorzaam betoond. Hieruit kunnen wij afleiden, dat de gevoelens der godsvrucht niet gansch uitgedoofd waren in zijn hart; want gewis! indien er geen rest van het zaad der godsvrucht in zijn hart was overgebleven, dan zou dit woord des berouws niet zoo spoedig over zijne lippen zijn gekomen: Ik heb gezondigd tegen den Heere; wat zal ik doen? Intusschen worden wij door dit voorbeeld gewaarschuwd, dat, zoo wij gezondigd hebben, wij niet moeten wachten, totdat God van den hemel zijne bliksemschichten tegen ons slingert, maar dat het ons betaamt met kalmte en oprechtheid te gehoorzamen aan zijne Profeten, door wier mond Hij ons tot berouw en bekeering roept.

3. Zijt mij genadig, o God! naar uwe goedertierenheid; delg mijne overtredingen uit naar de grootheid uwer barmhartigheden. 4. Vermenigvuldig mij te wasschen van mijne zonde, en reinig mij van mijne ongerechtigheid.

3. *Zijt mij genadig, o God.* Ik heb er reeds terstond op ge-

wezen, dat David begint met een gebed om genade en daarna, dat hij niet maar eenvoudig aan God vraagt hem te vergeven, maar dat hij naar de ontzettende grootheid zijner overtreding, Hem roerend smeekt hem weder aan te willen nemen en hem zijne bede toe te staan. Daarom laat hij, na melding gemaakt te hebben van de goedertierenheid Gods, er het menigvuldige zijner barmhartigheden op volgen, alsof hij wilde zeggen, dat iemand, die evenals hij, onder zulk een zwaar oordeel ligt, eene buitengewone barmhartigheid noodig heeft. Indien hij alleen maar begeerd had, dat God hem genadig zou zijn naar zijne goedertierenheid of goedheid, dan zou hij hiermede erkend hebben verloren te zijn; maar als hij zijne misdaden noemt, dan zegt hij er nadrukkelijk bij, dat zij niet anders uitgewischt kunnen worden, dan wanneer God hem door de oneindige menigte zijner barmhartigheden te hulp komt. Door dit te zeggen, doet hij de grootheid zijner zonde niet weinig uitkomen. Want in deze manier van spreken ligt de tegenstelling opgesloten met de menigte zijner misdaden. Maar hetgeen er onmiddelijk op volgt is eene nog veel sterkere uitdrukking, nl. dat God zal vermenigvuldigen hem te wasschen. Want wat betreft, dat sommigen denken, dat het Hebreeuwsche woord een naamwoord en geen werkwoord is, dat is wel een weinig afwijken van het taalgebruik. De zin zou toch ook gelijk blijven, nl. dat God hem overvloedig en met vermenigvuldiging en verdubbeling zou wasschen. Ik volg echter liever deze wijze van spreken, die het taaleigen meer nabij komt. Intusschen moet men er niet aan twijfelen, dat hij duidelijk uitspreekt, dat zijne onreinheden niet gering of oppervlakkig zijn, zoodat er eene kleine, lichte wassching voor zou kunnen volstaan, maar dat zij diep ingeworteld zijn in hem, zoodat er verscheidene wasschingen voor noodig zijn om er hem van te ontdoen. Niet alsof dit voor God te moeielijk ware, of dat Hij zich verhindert ziet van de menschen te reinigen, maar omdat de zondaar, hoe meer hij zich bevlekt weet, zich des te meer zal aansporen tot een hartgrondig zuchten, ten einde alzoo de verschrikkingen van zijn geweten te boven te komen. Wat nu betreft het beeld van te worden gewasschen, wij weten, dat het in de Schrift dikwijls voorkomt. Want, omdat de zonde als drek en vuil is, dat ons bezoedelt en bevlekt in het oog van God, wordt de wegneming er van terecht eene wassching genoemd. En deze leer moet dienen om ons zoowel de genade Gods te doen bewonderen, als haat en afschuw van de zonde in ons te weeg brengen. Want voorwaar! het moeten wel zeer stompzinnige menschen zijn, en in diepen slaap ver-

zonken, die door deze wijze van spreken niet bewogen worden om de zonde te verfoeien.

5. Want ik erken mijne overtreding, en mijne zonde is steeds voor mij. 6. Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan, wat U mishaagt, opdat Gij erkend wordt als rechtvaardig te zijn in uw spreken, en rein wordt bevonden in uwe oordeelen. 7. Zie ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mijne moeder mij ontvangen. 8. Zie, Gij hebt waarheid bemind in het binnenste, en dies hebt Gij mij in het verborgene des harten wijsheid geleerd.

5. *Want ik erken.* Hij toont de oorzaak, waarom hij zoo hartelijk en vurig aandringt in zijne bede om genade, nl. dat hij niet kan rusten, vóór hij met God verzoend is. En hiermede getuigt hij, dat hij geen enkel woord spreekt uit geveinsdheid, gelijk wij soms zien dat er menschen zijn, die in prachtige, hoog verhevene termen spreken van de vergeving der zonde, maar er toch eigenlijk zeer weinig aan denken, omdat de bewustheid van hun oordeel volstrekt niet krachtig in hen is. Het is dus niet zonder oorzaak, dat David, om vergiffenis te verwerven, zegt, dat hij aan voortdurende folteringen ten prooi is, en dat de onrust, die hij gevoelt, hem dringt om zoo vurig om vergiffenis te vragen. Hieruit kunnen wij afleiden, dat er geene andere wijze van verzoening is, onze eigene conscientie pijnigt ons door eene voortdurende onrust, totdat God ons wederom genadig is en ons rust en kalmte schenkt door ons zijne goedertierenheid te doen smaken. Als wij de grootheid onzer misdaden zien, zoodat schrik en ontsteltenis in ons teweeggebracht worden, dan is het, dat wij in goeden ernst God om vergeving vragen. Hieruit volgt, dat als de menschen zich vleien en den teugel vieren aan hunne hartstochten, zij den toorn Gods des te feller tegen zich ontsteken, zoodat Hij hen met nog grooter strengheid zal straffen. Daarom moeten wij niet slechts leeren ons te veroordeelen met den mond, maar een grondig en streng onderzoek in te stellen naar onze zonden, zoo wij kwijtschelding van God willen erlangen. Want David zegt niet, dat hij zijne zonden belijdt voor de menschen, maar

ze inwendig gevoelt, ja met zeer groote pijn, terwijl de geveinsden zonder er zich veel om te bekommeren de ondeugden, die hunne conscientie hun verwijt, achter zich werpen, of ze in eene booze vergetelheid begraven. Er moet nog acht op worden gegeven, dat hij zegt *Zonden*, in het meervoud; want, hoewel zij allen uit eene zelfde bron voortkwamen, toch is van zijn kant de schuld velerlei, daar hij aan het overspel, dat hij had bedreven, nog valschheid en wreedheid had gevoegd, en niet slechts één enkel man, of een klein getal van manschappen, maar geheel het leger had verraden, dat voor het heil der Kerke Gods streed. Daarom is het niet zonder reden, dat hij in die ééne misdaad nog allerlei ander kwaad begrijpt.

6. *Tegen U, U alleen heb ik gezondigd.* Zie hier, hoe sommigen deze woorden verklaren: Hoewel David tegen de menschen had misdreven, is toch God alleen er maar getuige van geweest, want het dubbele onrecht, waaraan hij zich had schuldig gemaakt jegens Uria, was niet ter kennisse der menschen gekomen; en dat hij het leger, dat met zijne toestemming was uitgetogen, en zijn' strijd streed, ter slachting had geleid, was mede onbekend gebleven. Zij verstaan dus door misdaden, die tegen God alleen zijn bedreven, die waarvan geen mensch iets wist. Anderen geven deze verklaring: Hoewel David misdreven heeft tegen de menschen, was hij toch bovenal in zijn hart gekweld en benauwd, omdat hij de Wet Gods had overtreden. Maar ik denk, dat deze woorden de beteekenis hebben, alsof hij gezegd had: Heere, al zou de geheele wereld mij ook vrijspreken, zoo draag ik toch een te zwaren last, doordat ik gevoel, dat Gij mijn Rechter zijt en mijne conscientie mij voor uwen rechterstoel daagt en henenvoert, zoodat de vrijspraak der menschen mij niet zal baten, hetzij zij mij vergiffenis schenken, of door vleierei mijne zonde als klein en gering voorstellen, of wel door zachte woorden mijne smart zoeken te lenigen. Hij geeft te kennen, dat hij zijne oogen en zinnen op God houdt gevestigd, en dat hij dus geen acht slaat op hetgeen de menschen van hem denken, of van hem zeggen. Al wie nu aldus gebukt gaat onder het gewicht van het oordeel Gods, ja er als het ware door verpletterd wordt, heeft geen anderen beschuldiger noodig, want God alleen volstaat voor duizend. En ik twijfel niet, of David, ook al had hij geen ongenoegen van de zijde der menschen te wachten, zich toch onder het oordeel Gods heeft gesteld, om aldus ook alle genoegens van het hof te ontgaan en er zich niet door te laten verweekelijken. Zoo moeten ook wij ons dan aan

dien regel houden, als wij met een ware neiging ons toeleggen op berouw. Want ten slotte, wat is het ons nut door de menschen vrijgesproken te worden, of hunne veroordeeling te ontgaan door den schijn aan te nemen alsof wij van niets weten, indien onze conscientie ons toch beschuldigt voor God, of indien God ten minste tegen ons is? Het eenige middel om niet door ijdele inbeeldingen misleid te worden, is in te keeren tot ons zelven, en ons met alles wat in ons is voor God te stellen, zoodat wij beven voor zijn aangezicht, en de vrees voor zijn' toorn ons tot alle genot en genoegen den lust beneemt. Het tweede gedeelte van dit vers wordt door sommige schriftverklaarders onbedachtelijk verbonden met het eerste vers, alsof het niet in betrekking stond met den naastbijzijnden volzin Maar behalve nog, dat zij de volgorde der woorden verkeeren, zou ik ook niet weten welken zin zij uit deze formule van bidden kunnen halen: Wees mij genadig opdat Gij rein zijt in uw oordeel. In het 3de hoofdstuk van den brief aan de Romeinen neemt Paulus allen twijfel (hieromtrent) weg, als hij de ongerechtigheid der menschen stelt tegenover het oordeel Gods. Wat is het, zegt hij, al zijn sommigen ongeloovig geweest? Zal hunne ongeloovigheid het geloove Gods te niet doen? Dat zij verre, doch God zij waarachtig, maar alle mensche leugenachtig; gelijk als geschreven is: Opdat Gij gekend wordt rechtvaardig te zijn in uwe woorden, enz. Want wij zien, dat hij dit getuigenis gebruikt om aan te toonen, dat Gods gerechtigheid immer uitblinkt in de ongerechtigheid der menschen, en zijne waarheid in hunne leugen. Om nu ten slotte te weten wat David heeft willen zeggen en wat zijne bedoeling is geweest, moet men zich het verbond herinneren, dat God met hem had gemaakt. Want, aangezien het heil der wereld hem ter bewaring was overgegeven, was het gemakkelijk voor de goddeloozen om deze lastering uit te stooten: Indien deze de steunpilaar der kerk is geweest, wat zal er dan worden van de arme zielen, die op zijne heiligheid hebben gesteund? Indien deze als eene zon of een morgenster is geweest, hoe heeft hij zich dan ter helle nedergeworpen? En hoe zou men, na zulk een' afgrijselijken val, de hope der zaligheid nog op zijn zaad kunnen vestigen? Daar hij nu zag, dat door het verkeerde oordeel der menschen gelegenheid werd geboden om de rechtvaardigheid Gods aan te randen, treedt hij dit reeds terstond tegen, en zegt, dat het eene laagheid zou zijn, om ook maar eenigermate de schuld bij God te willen zoeken, er de reden bijvoegende, dat, wat hem betreft, hij zich schuldig weet en overtuigd van zonde, maar

dat God onaangetast blijft, en zijne waarheid en gerechtigheid bestaan blijven. Hoewel ik door het woord *spreken* niet, gelijk sommigen, de beloften versta, maar veeleer het oordeel, dat God over David had uitgesproken, indien hij niet door vrije genade en vergeving zoowel de veroordeeling als de schuld van hem had weggenomen. Want ik twijfel niet, of dit is hier eene herhaling, en zegt hij naar zijne gewoonte tweemaal hetzelfde. Zoo hebben dan die twee uitdrukkingen: *God gerechtvaardigd in zijn spreken*, en: *Rein zijn in zijne oordeelen*, éène zelfde beteekenis. Omdat Paulus echter een' anderen zin schijnt te geven zoowel aan dit woord als aan het geheele vers (Rom. 3 : 4) zal ik kortelijk aantoonen, dat hetgeen David zegt volkomen past bij de zaak, die hij behandelt. Wel is waar voert hij deze Schriftuurplaats aan om te bewijzen, dat, hoewel de Joden het verbond Gods hebben geschonden en vervallen zijn van de genade, die hun beloofd was, God daarom toch niet bevonden wordt te liegen, hetgeen men op den eersten aanblik uit deze schriftuurplaats niet schijnt te kunnen afleiden. Maar als wij ons de omstandigheid herinneren, waarvan ik reeds heb gesproken, dan zullen wij gemakkelijk zien, dat dit getuigenis volkomen terecht door Paulus aangevoerd wordt. Want omdat David Koning en Profeet was, zeer vermaard in de Kerke Gods, ja er zelfs een voorname steunpilaar van was, kan het niet betwijfeld worden, of zijn val heeft het hart van velen doen wankelen, ja meer, dat de gewisheid van Gods beloften voor dezen zeer veel verminderd was. Hoe dit zij, zooveel is zeker, dat velen hadden kunnen denken, dat een deel der schuld aan God lag, aangezien Hij vertrouwelijk was omgegaan *met*, en zich zoo eng verbonden had *aan*, dezen persoon. Nu voorkomt hij dezen laster, zeggende: Heere! als Gij mij wegrukt van den hemel om mij neder te slingeren in de hel, dan zou ik daar niets tegen weten in te brengen; maar van uwen kant zult gij U altijd handhaven op uwen rechterstoel, gelijk Gij dit waardig zijt; en zoo de menschen U onbeschaamd tegenspreken en tegen U murmureeren, zal uwe gerechtigheid er niet minder ongeschonden om blijven. Er is bij Paulus slechts dit verschil omtrent de woorden van den Profeet, dat hij, de Grieksche vertaling gevolgd hebbende, het woord „Oordeelen" in lijdelijke beteekenis neemt, en in plaats van het woord „Rein zijn," het woord „Overwinnen" gebruikt. Nu is het genoegzaam bekend, dat de Apostelen, als zij een getuigenis uit de Wet of de Profeten wilden aanvoeren, niet al te angstvallig waren in het letterlijk aanhalen der woorden. Het moet ons genoeg zijn, dat Paulus

die schriftuurplaats recht en gepast aanwendt voor hetgeen hij betoogt. En hieruit kunnen wij de algemeene stelling afleiden, dat al het kwaad, dat in de menschen gevonden wordt, in *hen* woont, zoodat de gerechtigheid Gods altijd haren vollen lof kan ontvangen. Want wij zien, hoe de menschen de vermetelheid hebben van God te weerstaan, en dat dit gepaard gaat met heiligschennis, telkenmale als Hij niet naar den zin en lust van het vleesch oordeelt. Daarom kan het soms wezen, dat er in de oordeelen Gods iets schijnt te zijn, dat ons tegenstaat, iets, dat ons ongerijmd toeschijnt en ons ontrust (zooals wanneer Hij hen, die zeer laag waren, hoog verheft; of hen, die hoog verheven waren, laat struikelen en vallen tot hun verderf); maar dan kan deze vermaning dienen, om ons over de werken Gods met beschroomdheid, ootmoed en eerbied te doen nadenken, nl. dat, wat hij ook doet of gebiedt, Hij altijd en in alles recht is, en dat zoowel in zijne werken als in zijne woorden altijd eene volkomene oprechtheid schittert. Overigens beteekent het woord „*Opdat*" in dezen zin niet zoozeer de oorzaak der zaak als wel het gevolg en de uitwerking. Want, strikt genomen, en in den eigenlijken zin is de val van David de oorzaak niet geweest, die de heerlijkheid Gods in zijne oordeelen deed uitblinken; maar in plaats dat de menschen door hunne zonden de gerechtigheid Gods verduisteren, zegt hij, dat zij zich door hare eigene kracht ten laatste nog zóó zal openbaren, dat zij met grooter glans en majesteit gezien zal worden, omdat het Gods eigen werk is uit de duisternis licht te doen geboren worden.

7. *Zie ik ben in ongerechtigheid geboren.* Thans erkent hij zich niet slechts aan ééne zonde schuldig, of zelfs niet aan velen, gelijk hij tot nu toe gedaan heeft; neen, hij gaat voort, en zegt, dat hij van den buik zijner moeder aan niets anders medegebracht heeft dan zonde, en dat hij van nature gansch bedorven, en stinkende is van ondeugden. Terwijl hij dus de ontzettende grootte nagaat van zijne eigene misdaad, komt hij er toe te erkennen, dat, geboren zijnde in zonde, er niets reins of volmaakts in hem is. En inderdaad, het is geene welbewuste belijdenis van onze zonde, als wij er niet toe gekomen zijn om ook de verdorvenheid onzer natuur te veroordeelen. Zelfs moet elke zonde in het bijzonder ons tot die algemeene bekentenis brengen, dat er in geheel onze ziel niets anders dan zuivere verkeerdheid heerscht. Vóórdat wij nu verder gaan, zal ik nog iets zeggen omtrent een woord, dat hier voorkomt. Als men het Hebreeuwsch hier letterlijk vertaalt dan zou dit luiden:

Van mij verwarmd is geworden; daar deze manier van spreken evenwel een weinig grof en vreemd is, hebben de Schriftverklaarders die beeldspraak zeer gepast verzacht, door te vertalen *Mij heeft ontvangen.* Wat mij betreft, het schijnt mij toe, dat de Profeet te kennen wil geven, dat, terwijl wij nog warm en wel verborgen zijn in de ingewanden onzer moeders, de zonde ons reeds omringt, en als het ware ons nest is. Thans keer ik terug tot den zin. De kennis eener zonde brengt David er toe om een langdurig onderzoek in te stellen naar geheel zijn leven, totdat hij niets anders in zich vindt dan zonde. Men moet echter niet denken, dat hij van het bederf zijner natuur spreekt zoo als de geveinsden dit doen, die het als een dekmantel gebruiken om er hunne zonde mede te vergoelijken. Ik heb gezondigd, zeggen zij, dat beken ik, maar wat kan ik er aan doen? Ik ben vleesch, wij zijn van nature geneigd tot kwaad, de booze begeerlijkheden houden ons als gebonden en heerschen over ons, zoodat zondigen iets is, dat de toestand van den mensch met zich brengt. David heeft niet begeerd zich zulke schuilhoekjes te bouwen om zich van het oordeel Gods vrij te stellen; integendeel, om te meer de grootheid zijner misdaden in het licht te stellen, stelt hij er het begin van in de erfzonde; alsof hij zeide: dat het niet slechts om een of twee soorten van zonde is, noch om de zonde laatstelijk bedreven, dat hij de veroordeeling heeft verdiend, maar dat hij van moederslijf af vol van ongerechtigheid is geweest. Zie hier dus een stellig en zeer merkwaardig getuigenis voor het bewijs der erfzonde, waarin Adam het gansche menschelijke geslacht heeft gewikkeld. Men kan er ook de juiste definitie van ontleenen. Voormaals hebben de Pelagianen, omdat zij het ongerijmd vonden te zeggen, dat wij door de zonde van éénen mensch allen verloren zijn, beweerd, dat de zonde slechts door navolging van Adam voortkwam. Maar hier, zoowel als aan andere plaatsen, bevestigt de Schrift openlijk en nadrukkelijk dat de zonde ons aankleeft van onze ontvangenis af, zoodat het bederf binnen in ons woont en er diep ingeworteld is. Want David beschuldigt hier niet zijn' vader en moeder, die hem geteeld hebben; hij werpt de schuld niet op hen; maar zich stellende voor den rechterstoel Gods, erkent en belijdt hij een verdorven, doemwaardig schepsel te zijn, zoodat hij reeds zondaar was, eer hij nog was geboren. Hieruit zien wij, dat het eene groote boosaardigheid en hardnekkigheid was van Pelagius om te ontkennen, dat de smet der zonde door de voortteling overgaat van de vaders op de kinderen, zoodat het eene erfelijke verdorvenheid wordt, d. i. dat zij, gelijk men zegt, overgaat van

vader op zoon. De Papisten van heden ten dage, hoewel zij niet ontkennen, dat de natuur des menschen verdorven is, verwateren de zaak toch zoo zeer, dat zij, van de erfzonde sprekende, dit niet anders verstaan dan als eene booze neiging tot zonde; en dan beperken zij dit nog tot het lagere, het inferieure deel der ziel, en tot die grove begeerlijkheden, waarvan het kwaad terstond in het oog springt. En ofschoon de ervaring duidelijk aantoont, dat dit bederf zijn' loop heeft in den mensch tot aan het einde zijns levens, zeggen zij toch, dat het, van dat wij gedoopt zijn, geene zonde meer is. Maar gewis! indien het bij ons niet vast staat, dat geheel de ziel doortrokken is van de zonde, dan weten wij niet wat het woord Zonde wil zeggen. Al wie dus niet belijdt, dat het verstand des menschen geheel bedorven, en zijn hart gansch boos is, erkent niet dan een zeer klein deel van de erfzonde. En inderdaad, de woorden van David zingen gansch wat anders dan de Papisten kweelen, aangezien hij zegt, dat hij in zonde geformeerd is, en dat, terwijl de ingewanden zijner moeder hem verwarmden, de boosheid hem reeds vergezelde. Want er wordt hier niet gesproken van de grove zinnelijke lusten, waarvan het kwaad gansch blijkbaar is; maar zonder één enkel deel van geheel zijn wezen uit te zonderen, zegt hij, dat de zonde hem van nature aankleeft. Nu werpt men hieromtrent eene vraag op: Hoe is het dat de zonde overgaat van de vaders op de kinderen, die daarna wederom eene andere oorspronkelijk uit de ziel voortbrengt, dewijl toch velen niet van meening zijn, dat de vlek en het bederf der zonde overgaan van vader op zoon, of het moet wezen dat de ziel van den zoon voortgebracht is uit de substantie der ziel van den vader. Om ons echter niet in dien verwarden doolhof te begeven, zullen wij ons vergenoegen met te verstaan, dat Adam na zijn' opstand (tegen God) ontdaan werd van alle gaven, waarmede hij versierd was, en zoo is hij, omdat het verstand, dat vroeger in hem schitterde, verduisterd was, en de wil, die zich voorheen geschikt had tot gehoorzaamheid aan God, in opstand was gekomen, zoowel naar het verstand als naar het hart verdorven geworden, en daarna heeft hij kinderen voortgebracht, die hem gelijk zijn. Indien iemand nu antwoordt, dat in de voortteling alleen het lichaam der kinderen uit het lichaam der vaders wordt voortgebracht, maar dat de ziel van den een niets gemeen heeft met de ziel van den ander, dan is de oplossing gemakkelijk: Dat God aan Adam de gaven zijns Geestes schenkende, ze hem niet geschonken heeft als aan één bijzonder man, maar dat Hij in zijn persoon

gelegd heeft wat Hij aan het gansche menschelijke geslacht wilde mededeelen, en zoo zijn wij in Adam allen van deze oorspronkelijke rechtheid vervallen.

8. *Zie gij hebt waarheid bemind.* Dit vers bevestigt wat ik vroeger reeds gezegd heb, nl. dat wanneer David het begin zijner veroordeeling zoekt in de ure, toen hij in het lichaam zijner moeder werd ontvangen, dit niet was om het als eene verontschuldiging te gebruiken voor zijne zonde, maar veeleer om getuigenis af te leggen, dat hij sedert zijne vroegste kindsheid reeds schuldig was den eeuwigen dood te sterven, waaruit dan volgt, dat geheel zijn leven doemwaardig is voor God. Want, zóó ver is het er van daan, dat hij de schuld op God werpt (gelijk men die ellendige honden ziet blaffen tegen God, zich beklagende, omdat Hij den menschen geene andere natuur heeft gegeven), dat hij integendeel het oordeel Gods stelt tegenover ons bederf; alsof hij zeide: Telkenmale als wij ons voor God stellen, moeten wij erkennen, dat er eene volkomen stellige veroordeeling is, die ons dreigt, want, terwijl wij in zonde zijn geboren, is er van de zijde Gods niets dan gerechtigheid en reinheid, waaruit volgt, dat Hij niet anders kan dan ons haten. Doch David spreekt in nog krachtiger bewoordingen, want hij verklaart niet slechts, dat God eischt, dat ons leven nauwkeurig geregeld zal zijn naar eenigerlei vorm van recht en gerechtigheid, maar dat zijn eisch nog veel verder strekt, nl. dat het hart rein zij, volkomen gezuiverd van alle bedrog en geveinsdheid. Het is in dien zin, dat hij zegt, dat God lust heeft aan waarheid in het binnenste, of hetgeen hetzelfde beteekent: dat Hij niet slechts toornt op uitwendige zonden, op zonden, die gezien worden, maar dat Hij eene algeheele en ongeveinsde reinheid des harten eischt, zoodat Hij het vuil verafschuwt, dat in ons binnenste is verborgen. In het volgende zindeel stelt hij zijne zonde nog grooter voor, aantoonende, dat hij zich met geene onwetendheid kan verontschuldigen, aangezien hij, voor zooveel dit noodig en nuttig was, goddelijk onderwijs voor zijn ambt had ontvangen. De uitdrukking *Besathoem* wordt door velen genomen alsof hij zeide, dat hooge en gewichtige verborgenheden hem geopenbaard waren. Naar hetgeen zij zeggen is *het verborgene* dus genomen voor de dingen, die voor het menschelijk verstand bedekt waren. Naar mijn oordeel echter ziet het duistere of verborgene, waarvan David spreekt, niet zoozeer op de dingen zelven, die hij aan zijn verstand brengt. Want dit zindeel heeft betrekking op het voorafgaande, en zoo belijdt hij dan, dat hij niet slechts in lichten

graad de hemelsche leer heeft leeren kennen, of er slechts oppervlakkig mede bekend was, maar dat zij diep in zijn hart was gegrift, omdat God hem zóó volledig had onderwezen, dat Hij niets voor hem verborgen had gehouden van hetgeen hem nuttig was te weten. Daarom was David des te minder te verontschuldigen, daar hij, met een voortreffelijk verstand begaafd zijnde, zich toch evenals een redeloos dier aan zoo afschuwelijke ontuchtigheid had overgegeven; en vervolgens op velerlei wijze zondigende, zich schier in het kwaad had verhard. Wij bemerken, waar David heen wil; want na de grootheid zijner zonde beleden te hebben, erkent hij schier geheel in de zonde te zijn verzonken, en veroordeelt hij zijne natuur. Om zich zelven nog meer schrik in te boezemen, stelt hij zich het oordeel Gods voor, en zegt, dat de uitwendige schijn van geen belang is, maar dat er eene volkomene oprechtheid wordt vereischt. Thans voegt hij er nog bij, dat hij niet is als iemand van het gewone volk, die onder den grooten hoop er met eene lichte straf af kan komen; maar met voortreffelijke gaven des Geestes versierd zijnde, gevoelt hij, dat hem zwaarder straf toekomt. Dat dan een iegelijk deze leer toepasse op zich zelven, en zich schuldig wetende aan eene zonde, ook de andere (zonden) te voorschijn brenge, opdat hij zich gansch en al voor God kunne verootmoedigen, daar hij bedenkt, hoe schrikkelijk zijn oordeel is; en zijne eigene ijdelheid vergelijkende met de oprechtheid van David, zich verslagen gevoele. Eindelijk, en om de maat vol te meten: indien hij van God geleerd was als een zijner dienstknechten, hij dan nog grooter veroordeeling waardig is, omdat hij het licht des Heiligen Geestes heeft uitgebluscht, een slecht discipel is geweest, en de kostelijke gaven, waarmede hij versierd was, onder zijne voeten heeft vertreden.

9. Gij zult mij met hysop reinigen van zonde en ik zal rein zijn; Gij zult mij wasschen, en ik zal witter zijn dan sneeuw. 10. Doe mij vreugde en blijdschap hooren; en de beenderen, die Gij verbroken hebt, zullen zich verheugen. 11. Verberg uw aangezicht voor mijne zonden, en delg uit al mijne ongerechtigheden.

9. *Gij zult mij reinigen.* Hij gaat voort met hetzelfde gebed, en die menigte van woorden toont hoe begeerig hij was om vergeving te erlangen. Thans maakt hij melding van hysop, zinspelende op de ceremoniën der wet; niet omdat hij vertrouwen stelde in het uitwendige teeken der reiniging, maar omdat hij wist, dat er niets zonder reden in de Wet was geboden. Want, aangezien de offers toen het zegel waren van Gods genade, heeft hij er terecht het getuigenis zijner verzoening in gezocht gelijk ook wij, telkenmale als onze ziel in ons beroerd is, ons geloof door dergelijke middelen moeten ondersteunen. Zie hier dus wat David eenvoudig heeft willen zeggen: dat hetgeen God aan zijn volk heeft betuigd, in zijn persoon zal bevestigd worden en van kracht zal zijn. En ook heden moeten wij dien regel volgen. Want, hoewel wij nergens anders onze reiniging moeten zoeken dan in het bloed van Christus, zoo is het toch, dewijl de geestelijke genade niet met de oogen gezien, noch met de handen getast kan worden, onmogelijk in onze conscientie overtuigd te zijn, dat God ons genadig is, zonder daarin door uitwendige middelen geholpen te worden. Wat wij gezegd hebben van Hysop, geldt ook voor *Wassching*; want de uiterlijke besprenging, die de Joden onder de Wet plachten aan te wenden, waren een getuigenis, dat wij van alle vlekken gereinigd zijn, opdat God met ons bevredigd zijnde, ons in genade zou kunnen ontvangen. En voorts weten wij, dat het het werk des Heiligen Geestes is onze conscientie inwendig te wasschen in het bloed van Christus, opdat onze vuilheid ons niet verhindere tot God te genaken. Deze twee verzen zijn ook samengevoegd, en het doel er van is, dat God zich verzoend moge betoonen. Wat nu betreft, dat sommigen denken, dat David bedoelt door eene blijde tijding, nl dat hem een' Profeet zou gezonden worden om de heraut en de getuige van zijne verzoening te zijn, dit schijnt mij al te gewrongen. Onder die blijde tijding moet veeleer, zonder bepaling van het hoe of wanneer, het een of ander getuigenis van zijne genade verstaan worden. Want door die uitdrukking *verbroken beenderen* geeft hij te kennen, dat hij door eene zeer groote droefheid was aangegrepen, waardoor al zijne kracht uitgeput en als verteerd was, en hij er schier onder bezweek. Het is dus wel met recht, dat hij vraagt, dat hem zijne blijdschap worde weergegeven, ten einde hij opnieuw zou kunnen beginnen te leven. Nu zegt hij, dat die blijdschap ontvangen wordt door het gehoor; want totdat de zondaar blijdschap ontvangt uit het Woord Gods om zijn gemoed gerust te stellen, is het te vergeefs, dat hij in iets

anders verlichting zoekt. Ziedaar dus het ware middel om vrede en deugdelijke blijdschap te smaken, nl. dat men zich op Gods beloften verlaat. Want hoewel zij, die de beloften minachtende, zich een' tijdlang vleien met het denkbeeld, dat zij de verschrikkingen van het geweten kunnen doen zwijgen, toch is het zeker, dat zij verborgen kwellingen hebben, die branden in hun binnenste. Maar hoewel dezen als verdoofd zijn, zal toch een iegelijk, die de ware vreeze Gods kent, geen ander middel begeeren om de onrust zijner conscientie weg te nemen, dan deze blijde boodschap, nl. dat God, onze zonden uitgedelgd hebbende, belooft ons genadig te zullen wezen. En ofschoon de geloovigen door voortdurende ellende worden beroerd, terwijl zij hun' pelgrimsloop op deze aarde volbrengen en onder allerlei benauwdheden, gevaren en kwellingen hebben te zuchten, toch zal het hooren van deze blijdschap alleen reeds genoeg zijn om hunne smarten te lenigen, gelijk ook de blijdschap van het hart niet afgescheiden kan worden van het geloof. Men moet ook letten op deze wijze van spreken, waar gezegd wordt, dat God *zijn aangezicht verbergt voor de zonde*, als Hij ze vergeeft; want onmiddelijk voegt hij er als verklaring bij: *Delg uit mijne zonden.* Hieruit verstaan wij, dat wij voor God gerechtvaardigd zijn, als Hij door een vrijwillig vergeten onze zonde uitwischt, en dat onze reinheid daarin bestaat, dat Hij zich verwaardigt ons om niet vergiffenis te schenken. Overigens moet hier herhaald worden hetgeen ik reeds heb gezegd, dat David, ééne enkele zaak van God begeerende, nl. om in genade door Hem te worden aangenomen, niet voor niet zulk een opeenhooping van woorden gebruikt, maar hiermede uitdrukt, hoe hartelijk hij verlangt naar hetgeen hij door zijne eigene schuld zoo moeielijk kon verkrijgen. En gewis, hij die slechts tot geruststelling van zijne conscientie bidt, dat zijne zonden hem zullen worden vergeven, heeft nog niet geleerd welk eene afschuwelijke zaak het is God te beleedigen. Daarom zegt Salomo: Welgelukzalig is de mensch die geduriglijk vreest, (Spreuken 28 : 14), omdat de droefheid, die hen kwelt, hun de deur tot ware blijdschap opent. Maar hier vraagt men: Aangezien David door den mond van den Profeet Nathan reeds gehoord had, dat zijne zonde was weggenomen (2 Sam. 12 : 13), waarom heeft hij toen dan niet dadelijk die vrijspraak ontvangen, om er in vrede en met ware blijdschap van te genieten? Immers, hij kon geen wantrouwen koesteren jegens den Profeet en hem geloof weigeren, zonder daarmede onrecht te doen aan God zelven. Evenals ook heden ten dage God geene engelen zendt van den hemel, maar zich vergenoegt met

de stem der menschen om ons te vertroosten, gelijk Jezus Christus zegt, dat, Alles wat zijne discipelen op aarde vergeven zullen hebben, ook in den hemel vergeven zal zijn (Joh. 20 : 23). En Paulus leert de Evangeliedienaren gezanten te zijn om de menschen met God te verzoenen. (2 Cor. 5 : 20). Het heeft dus den schijn alsof dit een teeken van ongeloof was in David, dat hij, de boodschap van Nathan gehoord hebbende, toch naar nieuwe zekerheid zoekt, daar hij nog in twijfel en onrust verkeert. Er is tweeërlei oplossing van deze quaestie: want het kan wezen, dat Nathan hem niet terstond beloofd heeft, dat God met hem verzoend was: daar het in de Schrift niets ongewoons is, dat twee dingen samengevoegd worden, die nochtans niet tot een' zelfden tijd behooren. Ook is het niet ongerijmd dat God, nu Hij aan zijn' dienstknecht het misdrijf heeft doen beseffen, waaraan hij zich had schuldig gemaakt, hem nog eenigen tijd in die zielsbenauwdheid laat blijven, ten einde hem des te beter te verootmoedigen. Aldus zou David verhalen hoe ontzet hij geweest is, en welke kwellingen hij heeft verduurd sedert hem zijne zonde voor oogen is gesteld en vóórdat hij de boodschap der genade had ontvangen. Dit is ook volstrekt niet strijdig met de leerstelling van het geloof, dat zij, aan wie reeds bekend was gemaakt, dat de genade Gods hun is aangeboden, toch vurig en met grooten ijver om genade blijven vragen. Zoodat David, al is het ook, dat hij reeds eenige vertroosting had gesmaakt, toch wel opnieuw door droefheid kan overvallen zijn, zoodat hij er door gedrongen werd om in allen ootmoed en al sidderende de toevlucht te nemen tot Gods ontferming. Want al is het ook, dat God, door ons vergeving van zonde te beloven, ons liefelijk noodigt om vrede te hebben in onze conscientie, toch is het onze plicht om bij ons zelven na te gaan, hoe zwaar wij tegen Hem misdreven hebben, zoodat ons hart er tot het einde toe over ontrust en ontroerd is. Ons geloof is bovendien ook zoo klein, dat wij niet terstond de volheid der genade aannemen, die ons wordt aangeboden. Daarom is het niet te verwonderen, dat David, ingesloten in zijne benauwdheid, drie maal en viermaal aangehouden heeft om genade te vragen, en zich dikwijls voor God gesteld heeft, ten einde zooveel te meer bevestigd te worden. Zelfs moeten wij het voor zeker houden, dat wij God niet van harte kunnen bidden dat Hij onze zonden vergeve, zoo wij niet reeds door het geloof begrepen hebben, dat Hij ons genadig zal zijn. Want, wie zou den mond durven openen, indien hij zich niet van zijne vaderlijke gunst verzekerd hield? Nu past het ons altijd onze gebeden te beginnen met

het verzoek om vergeving onzer zonden; waaruit dus blijkt, dat er geene strijdigheid is tusschen deze twee zaken, dat wij, na door het geloof de genade Gods reeds ontvangen te hebben, toch niet nalaten om te bidden, dat Hij onze overtredingen zal uitdelgen. Hiermede stemt overeen de vorm van gebed, dien onze hemelsche Meester ons gegeven heeft, in hetwelk wij reeds aan het begin God aanroepen als Onze Vader (Matth 6 : 9) en toch daarna zeggen, dat Hij ons onze zonden vergeeft. Want, hoewel God ons niet ten halve vergeeft, maar gansch en al, is de mate van ons geloof toch zóó klein en gering, dat zij den overvloed van eene zoo groote goedheid niet kan bevatten, maar er langzamerhand, droppelsgewijze als het ware, in moet vloeien. Het is dus in overeenstemming met het vermogen van ons geloof, dat wij dikwijls dezelfde bede herhalen; want, hoewel God zich niet, naar de wijze der menschen, langzamerhand en trapsgewijze laat verzoenen, zoo is de toeneming van ons geloof, waardoor wij tot volle verzekerdheid komen, toch wèl langzaam. De uitdrukking: *Reiniging met hysop en besprenging* vermaant ons om, telkenmale als wij bidden om vergeving van zonde, ons hart te richten tot het offer, waarmede Jezus Christus God, zijn' Vader, heeft verzoend Want gelijk de Apostel zegt: zonder bloedstorting geschiedt geene vergeving (Hebr. 9 : 22) en hetgeen God door de typen en afschaduwingen aan het oude volk betuigd heeft, heeft Hij bij de komst van Christus nog duidelijker geopenbaard. Zoodat de zondaar, zal hij genade verwerven, zijn hart in de eerste plaats naar het offer van Christus moet richten, door hetwelk de zonden der wereld afgewasschen zijn; daarna moet hij tot bevestiging van zijn geloof de hulpmiddelen van het Heilig Avondmaal en den Doop te baat nemen, want men moet niet hopen, dat God (die de Rechter is der wereld) zich zonder dien prijs der verzoening met ons zal laten verzoenen.

12. Schep in mij een rein hart, o God! en vernieuw in het binnenste van mij een' rechten geest. 13. Verwerp mij niet van Uw aangezicht, en neem den Geest der heiligheid niet van mij weg. 14. Geef mij weder de vreugde Uws heils, en ondersteun mij door een vrijmoedigen geest.

12. *Schep in mij, o God.* Tot nu toe heeft David gebeden

om vergeving zijner zonden; thans verlangt hij dat de genade des Geestes, waarvan hij beroofd was, of ten minste, waardig was om van beroofd te worden, hem opnieuw zou worden geschonken. Nu is het zeer noodig deze twee beden van elkander te onderscheiden, welke door sommige geleerden met elkander verward worden. Hij heeft dus tot nu toe gehandeld over de vrije vergeving der zonde, thans gaat hij over tot de nieuwheid des levens. Want erkennende, dat hij verdiend heeft van de gaven des Heiligen Geestes beroofd te worden, ja zelfs gevoelende, dat hij er reeds grootendeels van beroofd is, is het volkomen terecht, dat hij naar wederherstelling verlangt. En door het woord *Scheppen* geeft hij te kennen, dat hij, zoolang hij niet op wonderdadige wijze door de kracht Gods was vernieuwd, als een onvruchtbare stam zou zijn, en dit zeggende verheerlijkt hij, gelijk het betaamt, de genade der boetvaardigheid. Hoewel de Sophisten niet ontkennen, dat wij de hulp des Heiligen Geestes behoeven, en gedwongen zijn te erkennen, dat wij zoowel door de voorafgaande als door de volgende genade geholpen worden, zoo verminderen en verduisteren zij toch de eere Gods, wanneer zij aan de menschelijke rede, als hebbende de macht om te kiezen, en aan den wil, als gerechtigd om aan die keus zijn zegel te hechten, de eereplaats toekennen. Maar door dit woord *Scheppen* verhoogt David de majestueuze en bijzondere gave van God om den mensch te vernieuwen, alsof Hij wederom nieuwe schepselen formeerde. Daar hij nu reeds met dien geest begiftigd is geweest, vraagt hij, dat hij in hem vernieuwd moge worden. Maar door dit werkwoord *Scheppen* had hij reeds erkend en beleden, zoowel dat God ons herschept, als dat wij, gevallen zijnde, door Hem worden opgericht, zoodat alles wat recht in ons is eene vrije gave is van zijne goedheid. Want hij vraagt niet, dat zijn zwak hart geholpen zal worden, of dat zijn krachtelooze geest door eenigerlei hulp ondersteund zal worden, maar hij bekent, dat er geenerlei rechtheid of reinheid is in zijn hart, vóórdat zij er van elders ingebracht wordt. Hieruit volgt, dat geheel het hart van den mensch, als men het beschouwt naar zijne natuur, geveinsd en verdorven is; want als er in de natuur eenigerlei rechtheid of reinheid was, dan zou de laatste hoedanigheid door David geene *Gave des Geestes* noch de eerste eene *Schepping Gods* zijn genoemd. In het volgende vers gaat hij voort met hetzelfde gebed, en verbindt hij de vergeving der zonden met de leiding des Heiligen Geestes; gelijk het ook afhangt van de vrije verzoening, om door den Geest der aanneming te worden geleid, alsof God ons als kinderen

voedsterde aan zijne borst. Daar Hij nu niemand anders zijn' Geest deelachtig doet worden behalve diegenen, die Hij liefheeft en als de zijnen erkent, begeert David, ten einde in het bezit des Geestes te blijven, dat de genade der aanneming hem ongeschonden bewaard moge blijven; want hij ziet, dat zoo hij zijne plaats niet behoudt onder de kinderen Gods, hem niets overig blijft. Uit deze woorden kan men echter ook afleiden, dat, hoewel de gaven des Geestes als verstikt in hem waren, zij hem toch niet gansch en al waren ontnomen. En gewis, de feiten toonen aan, dat de genadegaven, waarmede hij te voren begiftigd was, niet geheel en al uitgeput in hem waren, want hij heeft zijn ambt als Koning er niet minder voortreffelijk om uitgeoefend, zijne gebeden en andere oefeningen der godsvrucht heeft hij niet nagelaten, zijn leven bleef aan den dienst van God gewijd. Hoewel hij dus omtrent één punt als in eene doodelijke verdooving was geraakt, was hij toch niet overgegeven „in een' verkeerden zin." Het is ook nauwelijks denkbaar, dat de bestraffing van Nathan, den Profeet, zoo gemakkelijk en zoo snel zou hebben kunnen werken, om hem uit zijne verdooving op te wekken, indien er niet nog eenig zaad van de vreeze Gods in zijn hart was verborgen. Want, dat hij zoo even gevraagd heeft, dat zijn geest vernieuwd mocht worden, dit moet beperkt worden tot één deel, of één punt. Deze waarheid is van groot gewicht, want er zijn geleerden, die onbedachtzaam tot de leer zijn overgeheld, dat, zoo de uitverkorenen in eene doodzonde zijn vervallen, de Heilige Geest volkomen in hen wordt uitgebluscht, en zij dus gansch en al van God vervreemd kunnen worden. Petrus zegt duidelijk het tegendeel, als hij verklaart, dat het woord, waardoor wij wedergeboren zijn, een onvergankelijk zaad is (1 Petrus 1 23); en Johannes zegt even duidelijk en beslist, dat de uitverkorenen voor een' algeheelen afval worden bewaard (1 Joh. 3 : 9). Hoezeer het dus soms moge schijnen, dat God hen verwerpt, wordt het toch later openbaar, dat Hij hen niet van alle genadegaven heeft beroofd, en Hij hen dus niet heeft verstooten, ook zelfs niet in den tijd, toen men geenerlei teeken van genade in hen kon bespeuren. Als iemand nu tegenwerpt, dat David spreekt alsof hij vreesde, dat de Heilige Geest van hem weggenomen zou worden, dan antwoord ik, dat de geloovigen, gezondigd hebbende, zeer terecht in benauwdheid zijn, omdat zij, voor zooveel in hen was, de genade Gods hebben verworpen, maar zich dan toch aan de leerstelling moeten houden, dat het zaad Gods onvergankelijk zijnde, de genade, waarmede zij eens begiftigd waren, niet te niet gedaan

kan worden. Zoo heeft ook David, terwijl hij nadacht over zijne zonde, zich ontrust en benauwd gevoeld, maar toch vermocht hij te rusten in de overtuiging, dat, wijl hij een kind Gods was, hem niet zou ontnomen worden, wat hij door zijne zonde rechtvaardiglijk had verbeurd.

14. *Geef mij weder de vreugde.* Wederom zegt hij, dat hij der droefheid ten prooi zal zijn totdat hij vrede met God heeft verkregen. En voorzeker zijn diegenen al te stompzinnig, die zich vermaken en zich op hun gemak gevoelen, terwijl God in toorn tegen hen is ontstoken. David zegt dus, dat hij niet zal rusten, voordat hij Gods vaderlijke gunst wederom mag smaken. Het tweede zindeel heeft dezelfde strekking als de twee voorafgaande verzen, te weten: dat hij niet ontbloot moge wezen van de gaven des Heiligen Geestes, maar er in het volledig bezit van moge blijven. Er is eenige dubbelzinnigheid in deze woorden, want sommige schriftverklaarders nemen het werkwoord in den derden persoon en vertalen dus: Dat de vrijmoedige geest mij ondersteune. Maar ten opzichte van de beteekenis is dit verschil van geen groot belang. Grooter moeielijkheid is er voor het Hebreeuwsche woord, dat wij door *Vrijmoedig* vertalen, want, aangezien het werkwoord *Nadab* de beteekenis heeft van *Doen met een ruim, vrijgevig hart*, noemen de Hebreeën de vorsten bij uitnemendheid *Nédibim.* Daarom achten sommige geleerden dat David hier spreekt van den voornaamsten of koninklijken Geest, gelijk de Grieken dit ook in dien zin vertaald heben. Deze bede voegt ook aan den persoon van David, aan wien het noodig was, daar hij Koning was gemaakt, heldenkracht te bezitten om zijn ambt naar behooren waar te nemen. Maar hoewel die beteekenis mij geenszins mishaagt, heeft deze volzin voor mij toch nog wijder strekking, nl. dat David zich de slaaf wetende van de zonde, en zich bekneld, en als ingesloten ziende in zijne overtreding, smacht naar dien vrijen en vrijwilligen geest, die bijna van hem geweken was. Want, omdat hij zich dienstbaar had gemaakt aan de zonde, kon hij zonder de bijzondere genade Gods de onschatbare gave der vrijheid niet herkrijgen.

15. Ik zal den overtreders uwe wegen leeren, en de goddeloozen zullen zich tot U bekeeren. 16. Verlos mij van bloedschulden o God! Gij God mijns heils, zoo zal mijne tong uwe gerechtigheid luid bezingen.

17. Heere! open mijne lippen, dan zal mijn mond Uwen lof verkondigen.

15. *Ik zal den overtreders uwe wegen leeren.* Hier belooft hij niet ondankbaar te zullen wezen jegens God, als hij verhooring zal hebben gevonden, en hij vermeldt wat de vrucht zal zijn van zijne dankbaarheid, te weten, dat hij er naar zal streven, dat ook anderen naar zijn voorbeeld hun leven zullen verbeteren. En inderdaad, niet slechts wordt door den regel der barmhartigheid voorgeschreven, dat zij, die door den Heere van hun' val werden opgericht, de hand zullen reiken aan anderen; ook de liefde des erbarmens en de ijver voor Gods eer behooren hen aan te sporen om, zooveel in hun vermogen is, anderen in dezelfde genade te doen deelen. Overigens toont hij door de *bekeering* als gevolg of uitwerking zijner leer er bij te voegen, dat hij hoopt voorspoed te hebben op zijn arbeid; want hoewel het dikwijls gebeurt, dat wij de afgedwaalden op den rechten weg zoeken te brengen, en het daarbij is, alsof wij tot dooven spraken, toch zullen wij niet altijd vergeefsche moeite doen, want dikwijls zegent de Heere zijn Woord.

16. *Verlos mij.* Als wij zien, dat David zoo dikwijls om vergeving vraagt, dan blijkt hieruit, dat hij zich geenszins gevleid heeft, maar een' ontzettend moeielijken strijd heeft gestreden tegen de verschrikkingen des doods. Sommigen verstaan onder de uitdrukking *De bloedschulden* den onrechtvaardigen dood van Uria, en de ramp, die het leger had getroffen, waaraan David zich schuldig wist. maar ik acht dit niet waarschijnlijk, want, daar de Hebreën onder Bloedschulden alle groote misdaden verstaan; schijnt het veeleer, dat hij erkent des doods schuldig te zijn, om aan te toonen, dat hij op niets anders dan de barmhartigheid Gods zijne hoop kon vestigen. Overigens: *de gerechtigheid Gods*, die hij belooft *met luider stem te zullen zingen*, wordt hier genomen voor *Goedheid.* Want men moet niet denken, dat de lof der gerechtigheid, gelijk sommigen meenen, aan God wordt toegeschreven, omdat Hij streng is in het uitvoeren zijner wrake, maar veeleer omdat Hij getrouw is in het nakomen zijner beloften en het heil der zijnen te bewaren, en geen nooddruftige teleurstelt, die hem om hulpe smeekt. Als hij zegt: *O God*, *Gij God mijns heils*, dan ligt in deze herhaling eene groote levendigheid en kracht, waaruit wij ook zien, dat hij voortdurend met ootmoed en siddering en een roerend

zuchten heeft nagegaan welke straf hij had verdiend. En terwijl hij nu zoo heftig gekweld is door onrust en vurig verlangen, is hij daarom toch niet minder gewapend met de wapenen des geloofs, daar hij tot de gevolgtrekking komt, dat hij in God zijn heil verzekerd vindt. Het volgende vers heeft dezelfde strekking, als hij vraagt, dat God *zijne lippen zal openen*, d. i. hem stof zal geven om zijn' lof te zingen. Ik weet wel, dat men deze schriftuurplaats gewoonlijk zóó uitlegt, alsof David vraagt dat zijne tong bestuurd mocht worden door den Heiligen Geest, opdat zij geschikt zou zijn om den lof van God te verkondigen; en inderdaad, als God ons de woorden niet in den mond legt, dan blijven wij stom. Evenwel, David heeft hier iets anders willen zeggen, nl. dat hij heden, om zoo te spreken, stom is, totdat God hem vergeving schenkende, hem tot dankzegging roept. In één woord: het komt mij voor, dat hij vragende dat zijne lippen geopend zullen worden, spreekt in denzelfden zin, als waarin hij op eene andere plaats zegt, dat hem een lied in zijn' mond is gegeven. (Ps. 40 : 4). En zoo betuigt hij dan wederom, niet ondankbaar te zijn jegens God, maar dat hij gedenken zal aan de weldaden, die hij van Hem heeft ontvangen. Want het is met geen ander doel, dat hij vraagt om in genade te worden aangenomen, dan om bij en voor allen een kloekmoedig verkondiger te zijn van Gods genade. Want die wijze van spreken heeft gewicht en beteekenis, als hij zegt: *Mijn mond zal uwen lof verkondigen,* alsof hij beloofde in het openbaar en met luider stem God te zullen loven en danken.

18. Want Gij zult geen' lust hebben in offerande; al zou ik brandofferen geven, Gij zult er geen behagen in hebben. 19. De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God! niet verachten. 20. Doe wel aan Sion naar uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op. 21. Dan zult Gij lust hebben aan de offeranden der gerechtigheid, aan brandoffer en elke offerande, welke ook: dan zullen varren op uw altaar komen.

18. *Want Gij hebt geen' lust.* In deze Schriftuurplaats doet

hij uitkomen, dat hij, hoewel Gode geen' loon aanbrengende, maar steunende op zijne vrije genade, Hem toch zachtmoedig en gaarne vergevende zal bevinden. En in de eerste plaatst belijdt hij, dat hij ledig komt en gansch ontbloot, maar dat dit geen beletsel is om hem te doen verkrijgen wat hij begeert, want dat God geen acht slaat op de offers. Nu valt er niet aan te twijfelen, dat hij hier stilzwijgend eene vergelijking maakt, om het lompe misbruik te veroordeelen van het gemeene volk, dat, naar wij weten, schier in alle eeuwen onder de Joden heeft geheerscht. Want, in plaats dat de Wet hen leerde, dat de zonden uitgedelgd werden door de offers, opdat zij, hunne eigene werken mistrouwende, hunne genoegdoening zochten in Christus alleen, hebben zij integendeel met vermetelheid hunne offers gebracht als eene betaling, om zoodoende het oordeel Gods af te koopen. Het is zeker, dat David spot met dien zoo dwazen hoogmoed, als hij zegt, en belijdt, dat hij niets heeft, waarmede hij God zou kunnen verzoenen, daar Hij geen' lust heeft tot offeranden. Wel is het waar, dat God geboden heeft, dat men hem offers bracht, en David was niet traag geweest tot dezen dienst. Hij spreekt dus niet eenvoudig in dier voege, alsof God de offeranden verwierp, die Hem op zijn bevel werden gebracht, of dat men ze als iets overtolligs kon nalaten; integendeel, wij hebben vroeger gezien, dat David met geheel de vergadering der geloovigen geholpen en bevestigd was door de ceremoniën der Wet. Maar hier heeft hij slechts gezien op de bedoeling der geveinsden, die, door een valsch vertrouwen verblind, zich inbeelden verdiensten te hebben bij God. Hoezeer hij dus zeer ijverig is geweest in het brengen van offeranden (gelijk ook nooit iemand de zekerheid kan hebben, dat God zijne zonden vergeeft, zoo hij niet steunt op het eenig offer van Christus, door hetwelk de zonden der wereld zijn weggenomen) zoo heeft hij toch in waarheid en met volle recht betuigd, dat zij geenerlei loon met zich brengen, omdat hij om verzoening vroeg om niet en uit genade, en deze ook verwachtte. Want eigenlijk gesproken hebben de Joden, door offers te slachten, niets van zich zelven gebracht, maar veeleer van Christus genomen hetgeen aan alle menschen ontbreekt, te weten, den prijs der verzoening. En, om alles in één woord te zeggen, de offeranden der wet waren ten opzichte der menschen geheel lijdelijk, d. i. zij gaven ze niet, maar zij werden hun gegeven.

19. *De offeranden Gods,* Na aan de offers de kracht ontnomen te hebben van God te verzoenen, die er door de Joden

verkeerdelijk aan was toegekend, zegt hij thans, dat, zoo zij slechts een nederig en verslagen hart tot God brengen, dit voor Hem genoeg is, omdat Hij van de zondaren voor alle dingen niets anders eischt, dan dat zij verootmoedigd en ternedergebogen zijne goedertierenheid afsmeeken. En het is niet zonder reden, dat hij het meervoud gebruikt: *De offeranden*, ten einde noch krachtiger uit te drukken, dat voor alle offeranden het eene offer der bekeering genoeg is. Als hij gezegd had, dat dit soort van offeranden aangenaam is, dan zouden de Joden terstond met eene spitsvondigheid voor den dag zijn gekomen, zeggende, dat er ook andere offeranden zijn, die Gode niet minder behagen; gelijk wij heden ten dage zien dat de Papisten hunne werken samenvoegen met Gods genade, opdat de vergeving der zonde niet om niet zij. Zoo heeft dan David, om alle andere bedenkselen van genoegdoening af te snijden, hier uitdrukkelijk verklaard, dat ootmoed des harten en eene vrijwillige vernedering voor God alle offeranden in zich bevatten, die Gode welgevallig zijn. Overigens schijnt hij, door dit *De offeranden Gods* te noemen, de geveinsden zijdelings te willen bestraffen, daar zij de offeranden slechts naar hunne eigene willekeurige meening beschouwen, en zich inbeelden, dat zij de kracht hebben om God genadig te doen zijn. Maar nu doet zich hier eene moeielijke vraag voor; want als het verbroken en verslagen hart door God erkend wordt als eenig offer, dan volgt hieruit dat wij door berouw en bekeering vergeving ontvangen, en indien dit zoo is, dan is de vergeving niet meer om niet. Ik antwoord, dat David er hier niet over handelt welk loon de menschen God zullen aanbieden, of door welke verdiensten zij vergeving hunner zonden verkrijgen, maar dat hij, integendeel, het verslagen hart stellende tegenover alle bedenkselen van loon, uitdrukkelijk heeft willen aantoonen, dat de mensch in zich zelven ontbloot is van alle goed, gelijk ook de diepe ootmoed des harten geene andere strekking heeft dan den mensch geheel en al van zich zelven te ontledigen. Want, zoo lang wij nog iets in ons zelven denken te bezitten, kan het niet anders, of ons hart moet zich verheffen tot aanmatiging of eene valsche gerustheid gaan koesteren. Hieruit volgt, dat zoo het hart waarlijk verslagen is, alle verdienste wegvalt, zoodat de mensch zich dan niet langer inbeeldt Gode eenigerlei belooning aan te kunnen brengen. Indien iemand nu zegt, dat het geloof een voortreffelijker offer is, en grooter kracht heeft om God te verzoenen, dewijl het Christus voorop stelt als de ware en algeheele verzoening en genoegdoening, dan moet men

ten eerste verstaan, dat het geloof niet gescheiden kan worden van den ootmoed, waarvan hier door David wordt gesproken. Want, hoewel de boozen door vreeze en verschrikking voor God worden aangegrepen, blijven zij niet te min eene snoode hardnekkigheid in hun hart koesteren; zij sidderen en zijn toch tegelijk in opstand tegen God; en hoewel zij niet openlijk van hun' hoogmoed doen blijken, blijft hun hart toch steeds opgeblazen. Dewijl dan de verslagen geest en het verbroken hart den mensch doorvlijmende onder de bewustheid van Gods toorn, hem niet slechts door eene waarachtige vreeze en mishagen van zich zelven, ten onder brengen, maar hem ook wezenlijk diep vernederen, zoodat hij niets meer heeft in zich zelven, maar geheel zijne zaligheid vindt in de barmhartigheid Gods, moet men er zich niet over verwonderen, als David zegt, dat God met dit ééne offer tevreden is. Want door zoo te spreken, scheidt hij er volstrekt het geloof niet van af, en het is zijne bedoeling niet om heel fijn en onderscheidenlijk alle de onderdeelen van berouw en bekeering op te noemen. Hij toont slechts dat wij geen ander middel hebben om genade bij God te verkrijgen, dan verslagen, beschaamd en verootmoedigd zijnde in en om ons zelven, uitsluitend te rusten op zijne goedertierenheid en met eene oprechte belijdenis van onze armoede, voor Hem te versehijnen en Hem als ellendige misdadigers te smeeken om genade; in één woord: dat wij verslagen en verbroken zijn voor zijn aangezicht, opdat Hij ons opheffe.

20. *Doe wel.* Thans bidt hij niet alleen voor zich in 't bijzonder, maar omvat geheel de Kerk, en dat wel terecht, want zoo het rijk van Christus niet gevallen is, dan lag dat niet aan hem. Want in plaats dat hij tot Koning was verkoren om de Kerke Gods te vergaderen, heeft hij haar door zijne scbandelijke uitspatting verstrooid, zoodat het wel te vreezen was, dat zij in een algeheel verderf zou geraken. Dewijl hij dus door zijne schuld de Kerke Gods, zooveel in hem was, heeft bedorven, vraagt hij, dat het God moge behagen haar uit vrije genade wederom te herstellen. Nu voert hij hier niet de gerechtigheid en de onschuld aan van anderen, maar grondt zich eenig en uitsluitend op het het welbehagen Gods, alsof hij zeide, dat, wanneer de Kerk in vervallen toestand verkeert, men hare wederherstelling en vernieuwing van niets anders dan van de zuivere genade Gods moet verwachten. Maar, hoewel Jeruzalem toen reeds gebouwd was, bidt hij toch voor hare opbouwing, omdat zij nog niet tot voltooiing was gekomen, daar het voor-

naamste deel er nog aan ontbrak; want David heeft wel achtgeslagen op de profetie, waarbij God had beloofd, dat de Arke des Verbonds aldaar haar vast verblijf zou vinden, en vervolgens dat daar ook de zetel des koninkrijks gevestigd zou zijn. Want de Tempel, die toen nog niet gebouwd was, was nog slechts eéne tent. Overigens zien wij uit deze Schriftuurplaats, dat het het eigen werk van God is de Kerk te bouwen, gelijk ook elders gezegd is: Zijn grondslag is op de bergen der heiligheid (Ps. 87 : 1). Want David zag niet alleen op het uitwendig gebouw, maar hij heeft zijn hart voornamelijk gericht op het geestelijk heiligdom Gods, dat niet met handen noch door menschelijke kunst wordt gebouwd. De menschen kunnen wel eene groote opeenhooping van kalk en steenen maken, maar daar zullen zij geen nut of voordeel uit trekken, hoeveel moeite zij zich ook geven voor die aardsche muren; maar het gebouw der Kerk is speciaal, gefondeerd zijnde op de aarde door de wondere kracht Gods, en tot boven de hemelen verheven. Waarbij nog komt, dat hier niet gesproken wordt van het gebouw dat eene maand of een jaar zou duren, maar daarvan, dat God den staat zijner kerk in wezen houdt tot aan de komst van Christus. Daar David echter van het begin van den Psalm tot aan het einde zegt, dat hij verloren en hopeloos is, van waar komt hem dan nu plotseling de groote vrijmoedigheid, dat hij niet vreest het woord te voeren om geheel de Kerk Gode aan te bevelen? Immers, hoe zal hij al de anderen ten hemel doen opklimmen, als hij zelf nauwelijks aan de hel is ontkomen? Gewis! wij zien hier, dat het ons, zoodra wij met God verzoend zijn, niet slechts vergund is vrijmoedig en met verzekerdheid te bidden voor ons zelven, maar dat wij ook geroepen worden om voor anderen te bidden, ja dat het zelfs wettig en geoorloofd is (hetgeen nog eervoller is) den roem en de heerlijkheid van Christus' koninkrijk Gode aan te bevelen, die dierbaarder zijn dan het heil der gansche wereld.

21. *Dan zult Gij lust hebben.* Op den eersten aanblik schijnt hier eene tegenstrijdigheid te wezen, die echter zeer gemakkelijk weggenomen kan worden. Hij had gezegd, dat de offers in en op zichzelven van geenerlei nut waren; maar in zoover zij een uitvloeisel zijn van het geloof en van oprecht berouw, en teekenen zijn der dankzegging, zegt hij, dat zij Gode welbehaaglijk zijn. Hij noemt ze ook inzonderheid *Offeranden der gerechtigheid*, d. i. rechte en wettige offers, die behoorlijk en naar de instelling Gods gebracht zijn. Deze wijze van spreken heeft hij ook ge-

bruikt in Psalm. 4 : 6, waar hij den spot drijft met hen, die zich door een' valschen schijn hadden opgeblazen. Nu vermaant hij hen opnieuw tot dankzegging, en naar zijn voorbeeld zullen ook alle geloovigen, wanneer hun gebed verhoord is, de genade Gods niet slechts zwijgend en voor zich zelven overdenken, maar haar ook in de groote gemeente grootmaken én verheerlijken. Aan de algemeene benaming van offerande voegt hij nog twee bijzondere soorten, nl. *Brandoffer en een offer dat gansch verteerd wordt.* Hoewel sommigen denken, dat die woorden synoniem, d. i. van gelijke beteekenis zijn, behaagt mij toch meer de meenig van hen, die achten, dat het eerste woord bepaaldelijk het offer aanduidt van de Priesters, omdat die offers verbrand werden. Overigens geeft David door deze onderscheiding te kennen, dat alle de ceremoniën der Wet Gode niet anders aangenaam zijn, dan wanneer zij in verband met het rechte doel verricht worden. Sommigen vertalen dien volzin als door beeldspraak: De tyrannen in het koninkrijk van Christus; maar dit is al te gezocht en te gedwongen. Ik erken dat Hosea, de lofzeggingen, waarmede men Gode dank toebrengt „Varren der lippen" noemt, (Hosea 14 : 3); maar het is duidelijk, dat de ceremoniën hier gepaard gaan met eene ware genegenheid des harten, waarmede de dienstknechten Gods onder de Wet getuigenis afleggen van hunne godsvrucht.

PSALM 52

INHOUD: Toen de moord, gepleegd op Achimelech en de andere Priesters, zulk een schrik had teweeggebracht onder het volk, dat niemand aan David hulp of bijstand durfde bieden, en Doëg zag, dat hij door zijne booze beschuldiging in aanzien was gekomen, en dus triomfeerde, heeft toch de heilige zijn hart versterkt door het geloof, en dezen Psalm gedicht, waarin hij zich stelt tegenover de wreedheid en het verraad van dien goddeloozen beschuldiger, en zich zelven opwekt tot hopen, omdat God in den hemel is gezeten als rechtvaardige Rechter, zoowel om hulp en bijstand te verleenen aan zijne dienstknechten, die voor alles op Hem betrouwen, als om wrake te doen over de hoovaardij van hen, die Hem smaden en zich veroorloven alles te doen, wat hun in den zin komt.

1. Onderwijzing van David voor den opperzangmeester. 2. Als Doëg, de Edomiet, gekomen was en Saul te kennen had gegeven en tot hem gezegd had: David is in het huis van Achimelech gekomen.

Aangaande dit woord *Onderwijzing* (maschil): wij hebben boven gezegd, dat dit opschrift gebruikt werd voor Psalmen, waarin David verklaart, dat hij door de hand Gods getuchtigd was geworden, of ten minste, dat hij door de eene of andere beproeving eene waarschuwing had ontvangen, om er winste mede te doen, alsof hij zich onder de roede bevond van een' leeraar en opvoeder. Wij hebben er voorbeelden van gezien in Psalm 32 en 44. Voor Psalm 45 was er eene andere reden, nl. den lezers te doen verstaan, dat er in dit Lied der Liefde niets onkuisch' of oneerbaars voorkomt, maar dat men er de beschrijving in vindt van het heilig en geestelijk huwelijk van Jezus Christus met zijne gemeente. Maar het onderwijs, dat men ontvangt uit bestraffing, past wel bij dezen Psalm, alsmede bij die, welke er onmiddelijk op volgen. Want ik twijfel niet of David geeft hier te kennen, dat hij toen op zeer bijzondere wijze beproefd was, ten einde hem te leeren, dat hij zich voor alles op God zou verlaten. Wat de geschiedenis betreft, zij is genoegzaam bekend. Toen David op zijne vlucht voor Saul heen en weer trok, kwam hij te Nob tot den Priester Achimelech, en daar hij hem niet durfde zeggen in welk gevaar hij zich bevond, veinsde hij met geheime bevelen des Konings te zijn gekomen betreffende zeer gewichtige zaken. Hij ontving van den Priester levensmiddelen om zijn weg te kunnen vervolgen, zelfs het zwaard, waarmede hij Goliath had gedood. Toen nu Doëg, die de overste was van de herderen des Konings, door zijn boosaardig aanbrengen van de zaak, in gunst zocht te komen bij Saul, ontstak hij den toorn van dien tyran niet slechts tegen één onschuldig man, maar tegen al de Priesters. Intusschen kon de arme balling nergens eene toevlucht vinden, omdat iedereen als door schrik was bevangen, toen zij van die ontzettende wreedheid hoorden, zoodat niemand den moed had om aan David het minste genoegen te doen of hem den geringsten dienst te bewijzen. Dewijl nu Doëg, opgeblazen door zijne boosheid, zich nog trotscher gedroeg dan te voren, en het loon, dat hij voor zijn verraad had verkregen, een prikkel kon zijn om ook anderen aan te moedigen om Davids ondergang te bewerken, wekt de heilige zich op

door de vertroosting van een getrouw hart, en wijst de boosaardige driestheid van dezen terug.

3. Waarom beroemt gij u in het kwaad, o machtige? De goedheid Gods is alle dagen. 4. Uwe tong beraamt laagheden, bedriegelijk handelende als een geslepen scheermes. 5. Gij hebt het kwade liever dan het goede, het bedrog dan gerechtigheid te spreken. Séla. 6. Gij bemint alle bedriegelijke woorden, met een tong, vol van bedriegerijen.

3. *Waarom beroemt gij u?* Dat het verraad dien boozen Doëg voordeel had aangebracht, was, gelijk ik reeds gezegd heb, een verdriet en harde beproeving voor David, die zijn hart doorvlijmden. Daarom twijfel ik niet, of hij heeft zich gewapend tot den strijd door op heilige wijze te roemen. In de eerste plaats acht hij het eene verzwarende omstandigheid in de misdaad van Doëg, dat hij zich verheugt om de macht, die hij door zijne groote boosheid verkregen heeft. Nu moet men er zich niet over verbazen, dat aan den overste van de herderen des Konings zulk een' eervollen titel toegekend wordt; want hij was niet als een herder of ossenhoeder, die voor het vee heeft te zorgen; maar hij was als overste der herderen met gezag bekleed, gelijk wellicht heden ten dage de opperstalmeesters aan het hof der koningen. Hij zegt dus, dat Doëg geene reden heeft om zich te verhoovaardigen op zijne grootheid, dewijl hij haar boosaardiglijk misbruikt door wreedheid en gruwelijke dingen; ja dat hij zelfs geene reden heeft om trotsch te zijn op de gunst des konings, die hij kortelings door lagen laster verkregen heeft, omdat alleen oprechtheid de trouwe bewaarster is van macht en waardigheid. En ook omdat geen tyrannisch geweld, geene valschheid of ongerechtigheid van langen duur zijn kan. In het tweede lid geeft hij meer openlijk te kennen van waar het komt, dat de boozen zich durven beroemen in het kwaad, terwijl zij alle vreeze Gods uit hun hart verdrijven en alle schaamte afleggen; nl. dat zij, de nederigen verachtende, zich inbeelden, dat hun tegen over dezen alles geoorloofd is; want het schijnt hun toe, dat deze in hun oog geringe lieden het niet waard zijn, dat God voor hen zorgt. Daar zij zelfs de voorzienigheid Gods, waarmede Hij de zijnen ondersteunt, gering-

achten, beloven zij zich eene voortdurende vrijheid om kwaad te doen. In tegenstelling hiermede verheft David zich met een heilig vertrouwen, en verwijt aan deze trotsche Reuzen, dat zij geenerlei eerbied koesteren voor de goedheid Gods. Omdat voorts de genade Gods niet altijd een effen loop heeft, maar allerlei hinderpalen ontmoet, die haar beletten tot ons te komen, wapent David zich tegen deze verzoeking, zeggende, dat deze genade dagelijks van kracht is. Want ik twijfel er niet aan, dat hij te kennen wil geven, dat die storingen geenszins verhinderen, dat God nog met ieder uur nieuwe bewijzen zijner goedheid geeft. Hij toont door deze woorden ten minste, dat hij voor de toekomst hoopt, wat hij in het verleden reeds heeft ervaren, daar God niet ophoudt de zijnen te hulp te komen en hun verlichting te schenken in hunne smart; en al zou Hij het ook duizendmaal toelaten, dat zij tegenspoed hebben, niettemin altijd bereid is om hun bijstand te verleenen.

4. *Uwe tong beraamt laagheden.* David doet hier niet wat zij, die ten onrechte gesmaad worden, gewoonlijk doen, want hij gebruikt geene beleedigende woorden om zich te wreken, maar zijn' vijand beschuldigende voor het aangezicht Gods, ontleent hij daaraan de reden om op Hem te hopen. Want hoe meer de boozen zich te buiten gaan, hoe feller zij den toorn Gods tegen zich ontsteken. Hierin kunnen wij een groote vertroosting vinden, te weten, dat de tijd onzer verlossing nabij is, wanneer zij, die onrechtvaardig en zonder oorzaak ons kwaad zoeken, zich aan gruwelijke boosheden overgeven. David geeft ons dus hier geene beschrijving van de laagheden van zijn' tegenstander om hem zwart te maken bij de menschen, maar zich het oordeel Gods voor oogen houdende, wekt hij zich op om goede hope te hebben onder het groote kwaad, dat hem aangedaan was. Hoewel Doëg nu wreed en bloeddorstig was, is het toch zijne innerlijke kwaadwilligheid, die hier in de eerste plaats gelaakt wordt, daar hij door zijn heimelijk aanbrengen, de onschuldige priesters listiglijk en boosaardiglijk had verraden. Daarom vergelijkt hij *zijne tong bij een geslepen scheermes*, evenals in Psalm 120 : 2 gezegd wordt: Dat al die venijnige tongen gelijk zijn aan scherpe pijlen. Het woord Bedriegen, dat ik in verband breng met de tong, is door velen samengevoegd met scheermes. Zij vertalen dus: gelijk een geslepen scheermes, hetwelk bedriegt; omdat een scheermes op fijne wijze snijdt en niet gelijk een gewoon mes met opene snede, dat is de reden van deze vergelijking. Maar het komt mij voor, dat de samen-

stelling van den volzin juister is, als het bedrog toegeschreven wordt aan de tong, gelijk ik vertaald heb. Het Hebreeuwsche woord, dat ik overgezet heb door Bedekking, of schuilhoek, beteekent ook wel Verderf, of verslinding, gelijk sommigen het vertalen; en deze laatste beteekenis behaagt mij meer, want het schijnt dat David zinspeelt op het feit, dat men, als men wil verslinden, de tong ver uitsteekt; en dus is het eene goede vertaling, dat de tong van Doëg bedriegelijke woorden begeert te spreken om de eenvoudigen en onschuldigen te verslinden. In al deze verzen wil David nu niets anders dan zijne hoop bevestigen juist van wege de uiterste boosheid van zijn' vijand, ten einde aldus met grooter zekerheid de verlossing Gods te verwachten.

7. God zal u ook verderven in eeuwigheid, Hij zal u wegrukken, en u ontwortelen van het land der levenden. Selah. 8. En de rechtvaardigen zullen het zien en vreezen, en zij zullen over hem lachen. 9. Ziet den man, die God niet stelde tot zijne sterkte, en die vertrouwd heeft op den overvloed zijner rijkdommen, en zich versterkt heeft in zijne boosheid.

7. *God zal u ook verderven in eeuwigheid.* Hij spreekt nu nog duidelijker uit hetgeen ik boven reeds met een enkel woord heb gezegd, nl. dat hij de euveldaad van Doëg zoo streng gispt om hem met des te grooter zekerheid aan te kondigen, dat het oordeel Gods over hem nabij is; en dat niet zoozeer om Doëg te verschrikken, als wel om zijne eigene hoop op God aan te wakkeren. Hij komt dus tot deze gevolgtrekking: Hoewel God voor een' tijd zwijgt, zal Hij toch niet altijd een zoo zwart verraad ongestraft laten. Omdat de boozen zich nu blijven verharden zoolang zij voorspoed hebben, en zij zich inbeelden, dat de pijlen Gods tot hen niet zullen genaken, en met al zijne oordeelen lachen en spotten, en omdat ook de geloovigen verschrikt zijn om hunne macht en schier allen moed verliezen, als zij hen zoo rijk en zoo machtig zien, bevestigt de Profeet hetzelfde oordeel door verschillende bewoordingen, ten einde des te beter overtuigd te worden van hetgeen anders moeielijk is te gelooven. Door deze opeenhooping van woorden: God zal u verderven, weg-

rapen, uitrukken, ontwortelen, wegnemen van de aarde, wekt David, daar hij zich boven de ijdele verzekerdheid van dien hoovaardige verheft, zijn hart op tot hopen, en bestraft hij de vreesachtigheid, die in hem zou kunnen gevonden worden, alsof hij zeide: Hoe diep Doëg ook geworteld moge zijn, en welke groote macht hij ook bezit, zal God toch sterk genoeg zijn om hem te ontwortelen. Daartoe behoort ook dat hij zegt: *Uit de tent en van het land der levenden*; de boozen hebben hun nest wel in eene veilige plaats gemaakt, en zijn wel in volle rust en zekerheid verborgen in hunne tenten, zoodat zij wanen, dat daar geen onheil tot hen kan doordringen, en zij er zich op beroemen, dat zij het leven tot in eeuwigheid zullen bezitten, maar de toorn Gods zal te bestemder tijd plotseling tegen hen ontbranden, en dan zullen zij uitgeworpen worden. Het kan echter ook wel zijn, dat David door dit woord Tent zinspeelt op den persoon van Doëg, omdat de herders gewoon waren in tenten te wonen.

8. *En de rechtvaardigen zullen het zien.* Hij bewijst ook uit het einde of den afloop der zaak, dat Doëg zijne verdiende straf niet kon ontgaan, omdat God zijne oordeelen uitvoert, ten einde meer eerbied te verkrijgen van zijne geloovigen en hen te verblijden door hen zijne daden der gerechtigheid te doen aanschouwen. Want, hoewel het verderf van Doëg, ook door de verworpenen en de smaders van God gezien moet zijn, zoo beperkt hij er de aanschouwing toch van tot de rechtvaardigen alleen, en dat wel om twee oorzaken. Ten eerste, omdat de verworpenen niets hoegenaamd van de werken Gods bemerken, hoe duidelijk zichtbaar zij ook mogen wezen, zoodat het niet te verwonderen is, dat zij geene nuttigheid trekken uit zijne oordeelen, en daarom zegt hij terecht dat *de Rechtvaardigen het zullen zien*, want dezen hebben oogen om te zien. En er is eene tweede reden, nl. dat God ten gunste der zijnen het verraad der goddeloozen terugwijst, ten einde hen te doen begrijpen, welke zorge Hij heeft voor hun heil, en aldus hunne smart in blijdschap verkeert. Daarom is het niet te verwonderen, dat David hen tot getuigen neemt, aangezien het juist om hunnentwille is, dat God dit tooneel geeft te aanschouwen. De *Vrees*, waarvan hier gesproken wordt, beteekent niet de angst, waardoor de menschen soms overvallen en verschrikt worden, als zij de wrake Gods aanschouwen, maar een blijde en vroolijke eerbied, als de geloovigen bemerken, dat God zoo veel prijs op hen stelt dat Hij hunne zaak in handen neemt en zich

verwaardigt om zelf hunne vijanden tegen te treden. Want, terwijl zij, blootgesteld zijnde aan de kwaadwilligheid der goddeloozen, niet gevoelen, dat God er wrake over doet, zijn zij grootelijks benaauwd en ontroerd, daar het hun toeschijnt, alsof de regeering der wereld Hem niet ter harte gaat; maar de voorbeelden zijner gerechtigheid wekken het versufte verstand weder op, om eene ware studie der godsvrucht te maken, en die vreeze staat in niets het lachen in den weg, waarvan David een weinig later zal spreken, want die twee zaken gaan heel goed, samen, te weten: dat de geloovigen zich met eerbied aan God onderwerpen, omdat zij weten, dat Hij wrake doet over onrechtvaardige wreedheden, en ziende, dat Hij met en voor hen strijdt, eene onuitsprekelijke blijdschap gevoelen. Want Hij verwaardigt zich om zich met ons te vereenigen, en gezamenlijk met ons den strijd aan te binden tegen zijne en onze vijanden, en dit gezelschap is van oneindig grooter waarde dan alle overwinningen der wereld. De sierlijke woordspeling in de Hebreeuwsche werkwoorden *Zien* en *Vreezen*, kan in geene andere taal met juistheid weergegeven woorden; want de Pröfeet heeft willen te kennen geven, dat de blik, waarvan hij spreekt, niet nutteloos zal zijn, maar zijne uitwerking geenszins zal missen.

9. *Ziet den man*, zeggen zij. Sommigen denken, dat dit een spreekwoord was onder het volk, waarmede zij den hoogmoed van Doëg aanduidden; maar die beteekenis schijnt mij te beperkt. Ik acht veeleer, dat het eene verklaring is van de vrees en van het lachen, waarvan hij gesproken heeft, daar David heeft willen te kennen geven hoe de geloovigen aan de oordeelen Gods nut en voordeel ontleenen. Want het feit, dat de goddeloozen teleurgesteld zijn in hunne verwachting, is voor de geloovigen eene vermaning om geduldig hun' hoogmoed te verdragen, die zich zelven verderven zal; daarna vermaant hij hen ook tot bescheidenheid, uit vreeze dat zij, door eene zelfde ijdelheid opgeblazen zijnde, zich tegen God en menschen zullen verheffen. David zegt dus dat de geloovigen zullen lachen over het verderf der goddeloozen, niet slechts om met hen te spotten, maar opdat zij zich stil en rustig zullen houden onder de bescherming Gods, en de verlokselen der wereld den rug toekeerende, zich gewillig aan den Heere onderwerpen. Telkenmale dus, wanneer zulke voorbeelden zich voordoen voor onze oogen, wil de Heere dat wij hart en zinnen op Hem zullen vestigen, die anders maar al te zeer geneigd zouden zijn om buiten het spoor te gaan, opdat Hij alleen er in het bezit van zal zijn. Het woordeke

Ziet is hier gebruikt als aanwijzende vorm, alsof David het ongelukkig einde der trotsche smaders van God ons voor oogen wilde stellen; daar het groote wijsheid is, wanneer men uit een voorbeeld leert, dat allen rampzalig zijn en hun verderf te gemoet gaan, die hunne hoop op iemand of iets anders gevestigd hebben dan op God. Overigens moeten die twee zindeelen te zamen gelezen worden: *Hij heeft God niet gesteld tot zijne sterkte*, en *Hij heeft vertrouwd op de veelheid van zijne rijkdommen*; want David geeft te kennen, dat de menschen nooit in waarheid op God steunen, voordat zij, overtuigd zijnde van hunne eigene nooddruft, zich in het stof werpen voor God en zich van alle aanmatiging ontdoen. Want zoolang zij zich inbeelden, dat er nog iets in hen is, is het onmogelijk, dat zij opklimmen tot God; zoodat het immer waar blijft: voor zooveel de menschen iets toeschrijven aan zich zelven, berooven zij er God van, en zij, die op hun' rijkdom vertrouwen, stellen God niet tot hunne sterkte. En wat David hier nu zegt van ééne zaak, strekt zich uit tot alle andere zaken: zoolang de menschen zich vermaken met, en staan blijven bij, de dingen der aarde, zijn deze evenzoo vele hindernissen, die ons beletten tot God te naderen. Het Hebreeuwsche woord, dat de meeste schriftverklaarders overgezet hebben door *Boosheid*, en door sommigen ook in actieven zin is genomen voor Verderf, schijnt hier aan deze plaats veeleer de beteekenis te hebben van Substantie, d. i. have en goed, of vermogen, want wij weten, dat het bij David eene tamelijk vaste gewoonte is om dezelfde zaak te herhalen in verschillende bewoordingen. Het volgende van den tekst kan dus zeer goed aldus gelezen worden, dat de mensch, die op zijne rijkdommen vertrouwt, en zijne bezittingen — zijne have en goed — tot zijne sterkte stelt, God van de eer berooft, die Hem toekomt.

10. Maar ik zal zijn als een bloeiende olijfboom in Gods huis; ik heb op Gods goedertierenheid mijn vertrouwen gesteld, voor eeuwig en altoos. 11. Ik zal U tot in eeuwigheid loven, omdat Gij die [wrake] gedaan hebt; en ik zal uwen naam verwachten, want Hij is goed in de tegenwoordigheid uwer weldadigen.

10. *Maar ik*. Nadat David, zich op de vleugelen des geloofs

en der hope hoog verheven hebbende, den glans der rijkdommen van Doëg kloekmoedig had veracht, door welke hij naar het gevoel van het vleesch neergedrukt had kunnen worden, begint hij zich thans ook op te heffen van uit de diepte zijner ellende. En hoewel hij nu als een nuttelooze en verrotte boomstam ter aarde nederlag, toch vergelijkt hij zich door de vaste hoop, die hij koestert op zijne wederoprichting, bij een' groenen olijfboom. En gewis kon David ook geene vertroosting putten uit den dood van Doëg, zoo hij niet overtuigd was, dat God wrake had geoefend over de wreedheid, die deze mensch aan onschuldige lieden had gepleegd. Terwijl David dus vertrouwde, dat God het kwaad zou vergelden, dat hem ten onrechte en zonder oorzaak was aangedaan, belooft hij zich ook het overige, nl. dat hij nieuwe kracht verkregen hebbende, ook weder op zou bloeien; maar te gelijker tijd toont hij ook aan, dat de hoogste graad van zijn' voorspoed hierin gelegen zal zijn, dat hij eene plaats heeft onder de dienstknechten Gods en tot hen gerekend wordt, zoodat hij zich vrijelijk kan oefenen in godsvrucht, gelijk wij ook elders gezien hebben, dat het hem grooter droefheid was van het heiligdom Gods te zijn verbannen, dan van zijne vrouw en van al zijne goederen te zijn beroofd, en als vluchteling in de holen der wilde dieren verblijf te moeten houden. Wat nu betreft, dat sommigen denken, dat hier eene stilzwijgende tegenstelling in ligt opgesloten met den persoon van Doëg, dewijl deze onder den valschen schijn van een ijverig dienstknecht Gods in den Tabernakel is gekomen om te verspieden, dat is eene gissing, die mij al te gezocht voorkomt. Want veeleer stelt David zich hier tegenover Doëg zoowel als tegenover zijne andere vijanden, daar hij uit het Heilige Land gebannen zijnde, het gezicht van den Tabernakel moest derven; maar toch hoopt hij op wederherstelling, als de geveinsden weggerukt zullen zijn, die niet slechts de plaats in bezit hadden, maar uitsluitend in het genot waren van den Tempel, dien zij intusschen door hunne vuilheid verontreinigden. Wij moeten hier dus in gedachten houden wat reeds elders is gezegd, nl. dat wij ons altijd als doel van ons leven moeten voorstellen, dat wij tot Gods kudde behooren; en dewijl onze zwakheid behoefte heeft aan hulp van buiten, moeten wij het als een bijzonder groot voorrecht beschouwen, als het ons vergund is de heilige vergaderingen bij te wonen, waar de geloovigen elkander opwekken om God te dienen en Hem aan te roepen. Hierbij komt nog, dat God, één zijnde, ons, opdat wij ook één zijn in Hem, bij elkander brengt door de Sacramenten,

waaraan wij gezamenlijk deel moeten nemen in de hope des eeuwigen levens, en dat Hij wil dat zijn naam door allen als met éénen mond geprezen zal worden. Zoo laat ons dan naar het voorbeeld van David leeren om boven alle ijdelheden en teleurstellingen van deze wereld te verkiezen in Gods kerke te wonen. De reden is hier bijgevoegd waarom hij zegt, dat hij zal zijn als een *groene olijfboom*, nl. omdat hij *op de goedertierenheid Gods heeft gehoopt*, daarom vul ik den zin hier aan door het woord *Want*, of een ander dergelijk woord, dat tot redegevend zindeel dient; en aldus gaat hij voort met de tegenstelling, waarvan ik straks heb gesproken, te weten: Alhoewel zijne vijanden groenden, hunne takken wijd en zijd uitspreidden en zich verhoovaardigden op hunne grootheid, zoo zou toch hun wortel weldra verdorren, omdat hij niet in de goedertierenheid Gods was geplant, en terwijl *zij* aldus verdorren, zal *hem* nooit sap en kracht ontbreken, omdat hij zijne hoop op God heeft gevestigd. Omdat ramp en ellende hem op den langen duur zouden kunnen doen wegkwijnen, indien hij de zielskracht niet had gehad om zijn betrouwen ver uit te strekken, verklaart hij, uitdrukkelijk, dat hij aan God geen bepaalden tijd heeft voorgeschreven, maar dat zijne hoop de gansche eeuwigheid omvat. Want hij heeft niet slechts voor altijd zijn betrouwen gesteld op Gods goedertierenheid, maar zich geheel en al voor leven en voor sterven in de hand Gods overgegeven. En daarin zien wij wat de ware kinderen Gods onderscheidt van de geveinsden; want aangezien dezen en die onder elkander gemengd zijn in de kerke Gods, gelijk het kaf vermengd is met de tarwe op den dorschvloer, zoo is het dat de kinderen Gods, die vol zijn van hope, volharden in hunne roeping, terwijl de anderen zich verspreiden, daar zij door den wind hunner ijdelheid als kaf verstuiven.

11. *Ik zal U loven.* Hij besluit zijn' Psalm met deze dankzegging, die hij zegt van ganscher harte te doen, omdat hij weet dat God zijne zaak in handen heeft genomen, en het dus zijn werk is. Dit is wel opmerkenswaardig, want zóó groot is de boosheid der menschen, dat, al schijnen zij God ook met den mond te danken, er toch niet één op de honderd wordt gevonden die de weldaden Gods voorbedachtelijk en welbewust bij zich zelven nagaat, zoodat zij er Hem als den Werker van erkennen. David houdt het dus voor eene uitgemaakte zaak, dat, zoo hij aan de handen van Doëg is ontkomen, en niet reeds honderdmaal is omgekomen, dit niet anders heeft kunnen zijn, dan doordat

Gods bescherming hem heeft staande gehouden. En nu belooft hij niets slechts voor eene enkele maal dankbaar te zijn voor deze weldaden, maar altoos, geheel zijn leven lang. En gewis, hoewel het noodzakelijk is, dat de kinderen Gods ook in alle andere oefeningen der godsvrucht volharden, toch behooren zij zich voornamelijk in dit opzicht aan te sporen en op te wekken, omdat wij maar al te spoedig het goede vergeten, dat wij hebben ontvangen, en verre weg de meesten, als zij drie dagen achter elkander God geloofd hebben, terstond in vergetelheid begraven, wat waardig is in eeuwige herinnering te worden gehouden. En voorts voegt hij er bij, dat zijne hoop gepaard zal gaan met dankzegging, want *den naam Gods te verwachten*, dat is niets anders dan geduldig te letten op zijne genade, hoewel zij ons verborgen schijnt, en te steunen op zijn Woord, hoewel de vervulling er van zich zeer lang laat wachten. En om dit nu des te kloekmoediger te kunnen doen zegt hij, dat zijne hoop niet ijdel zal zijn: omdat *zijn naam goed is voor zijne gunstgenooten.* Sommigen nemen dit in onzijdige beteekenis, alsof er gezegd was: Het is goed, nl. om te hopen, gelijk in Psalm 118 : 8; maar naar mijn gevoelen is de andere beteekenis eenvoudiger, te weten dat God zijne geloovigen nooit teleurstelt, om hun niet altijd zijne goedertierenheid voor oogen te stellen. Hoezeer nu de ongeloovigen den naam Gods ook in minachting hebben, zoodat zij verschrikt, en als geheel buiten zich zelven zijn, telkenmale als zij er van hooren, omdat zij hoegenaamd geen gevoel of bewustheid hebben van zijne goedheid, toch zegt David, dat de geloovigen door voortdurende ervaring geproefd en gesmaakt hebben hoe kostelijk en heerlijk de naam Gods is. Hij noemt de kinderen Gods voorts de weldadigen, omdat zij in goedertierenheid en weldadigheid moeten gelijken op hun' hemelschen Vader, gelijk wij dit ook in Psalm 16 : 3 hebben gezien.

PSALM 53.

Dewijl deze Psalm bijna gelijkluidend is met Psalm 14, zie men aldaar voor de verklaring.

1. Voor den opperzangmeester op Machalath, eene onderwijzing van David. 2. De dwaas heeft in zijn

hart gezegd: Er is geen God: zij hebben zich verdorven, zij hebben een gruwelijk werk gedaan, er is niemand, die goed kan doen. 3. God heeft van den hemel nedergezien op de menschenkinderen, om te zien, of iemand verstandig ware, die God zocht. 4. Een ieder is afgeweken, te zamen zijn zij verdorven, er is niemand, die goed kan doen, neen, niet één. 5. Hebben de werkers der ongerechtigheid dan geene kennis? mijn volk etende, eten zij brood. Zij roepen Jehovah niet aan. 6. Aldaar hebben zij gebeefd met beving, waar geene beving was; want God heeft de beenderen verstrooid desgenen, die u belegerde; gij hebt hen beschaamd gemaakt, omdat God hen heeft verworpen. 7. Wie zal hij zijn, die uit Sion verlossing zal geven aan Israël? Als God de gevangenschap van zijn volk zal doen wederkeeren, zal Jakob zich verheugen, Israël zal verblijd zijn.

PSALM 54.

INHOUD: In dezen Psalm geeft David de gebeden, die hij tot God richtte, toen hem geboodschapt werd, dat de Zifieten hem hadden ontdekt en verraden. Hij bevond zich toen blijkbaar in levensgevaar. Hierin heeft hij de onverwinnelijke kracht getoond van zijn geloof, daar hij, den dood voor oogen ziende, toch niet heeft nagelaten tot God te roepen.

1. Voor den opperzangmeester op de Neginoth. Eene onderwijzing van David. 2. Toen de Zifieten tot Saul kwamen en tot hem zeiden: Heeft David zich niet bij ons verborgen?

Uit de gewijde geschiedenis is het ons genoegzaam bekend, dat David zich dikwijls verborgen heeft in dat deel der woestijn. dat aan het land der Zifieten grensde. Uit hoofdstuk 23 : 11 en 26 : 1 van het eerste boek van Samuël blijkt ook, dat hij door zijne naburen twee maal verraden is geworden. Nu is het niet zonder reden, dat hij melding maakt van die omstandigheid; het is om ons te doen weten, dat hij door de rampen, die hem hebben getroffen, nooit zoo ternedergeslagen of ontmoedigd is geweest, dat hij zijn hart niet in hope tot God heeft kunnen opheffen. En het is, voorwaar! wel een blijk van eene bewonderenswaardige grootheid van ziel en van waren heldenmoed, dat hij zich niet aan wanhoop overgaf, toen hij aan alle kanten door vijandelijke benden was ingesloten, en geen voet kon verzetten, zonder den dood voor oogen te hebben, uit de diepte dezer duisternis zijn hart ophief tot God om zijne hulp af te smeeken. Want daar hem niets anders overbleef dan in den schuilhoek van de eene of andere spelonk te sterven, zou hij aldus niet hebben kunnen bidden, indien hij er niet volkomen zeker van ware geweest, dat het voor God even gemakkelijk is een' doode te doen uitgaan uit het graf, als een levende, die volkomen welvarend is, bij het leven en de gezondheid te bewaren.

3. O God! verlos mij door uwen naam, en doe mij recht door uwe macht. O God! hoor mijn gebed, leen het oor aan de woorden mijns monds. 5. Want vreemdelingen zijn tegen mij opgestaan, en schrikkelijke lieden hebben mijne ziel gezocht: zij hebben God niet voor hunne oogen gesteld. Selah.

3. *O God, verlos mij door uwen naam.* Dewijl wij weten, dat David toen van alle menschelijke hulp en bijstand was verstoken, moet hier eene stilzwijgende tegenstelling gezien worden tusschen *den naam* of *de kracht* van God, en alle middelen, door welke de menschen gewoonlijk worden geholpen. Want, hoewel er geene hulpe wordt gevonden buiten God, of die niet van Hem komt, zijn er evenwel de gewone middelen, door welke Hij zijne genade en zijne kracht jegens ons tentoonspreidt; maar als Hij ons zoozeer van alle menschelijke hulp ontbloot, dan gaat hij zelf aan het werk, d. i. zonder zich van onderge-

schikte hulpmiddelen te bedienen. Het is dus wel met alle recht dat David, geenerlei uitkomst verwachtende van den kant der menschen, zijne toevlucht neemt tot de sterkte van zich te vergenoegen met de kracht Gods alleen, en er zich van verzekerd te houden, dat Hij hem op wonderbaarlijke wijze zal bewaren. In het tweede lid van het vers, waarin hij God aanroept als zijn Borg, Hem biddende zijne zaak te handhaven, betuigt hij zijne onschuld. En in waarheid, als wij willen, dat God ons in zijne hoede en bescherming zal nemen, dan behooren wij er wel op bedacht te zijn om eene zuivere conscientie te hebben, want niets is zoo onredelijk als Hem te durven aanroepen, zonder er acht op te slaan waarvoor, alsof Hij een advokaat van slechte zaken was. Maar David, het goede recht zijner zaak beschouwende, en een goed getuigenis hebbende van zijn geweten, vindt zich hierdoor aangemoedigd om God te vragen hem te verlossen en te bewaren. Want, als hij aldus zijne rechtschapenheid aan het onderzoek van Gods oordeel onderwerpt, dan blijkt hieruit, dat hij er hoegenaamd niet aan twijfelt, dat Hij hem genadig zal zijn, en zich tegelijkertijd streng Rechter zal betoonen door wrake te doen over het verraad en de wreedheid zijner vijanden.

4. *O God! hoor mijn gebed.* Door deze woorden drukt hij zijne hevige aandoening uit. En er is niet aan te twijfelen, dat hij, door zoo grooten nood gedrongen zijnde, met aandoening en groote vurigheid van geest heeft gebeden, daar het niet anders kan, of een hart, dat zóó ontrust is door het duchten van gevaar, zal zich lucht geven in woorden. Dit toont David ook in het volgende vers, als hij klaagt, dat hij met onmenschelijke personen en barbaren te doen heeft, die geene conscientie hebben, dat hen weerhoudt van kwaad te doen, maar er zich met teugelooze drift en stoutmoedigheid aan overgeven. Want hij doet dit niet alsof God het noodig had, dat men Hem waarschuwt en opwekt, maar omdat hij, terwijl hij hem de oorzaak zegt van de vrees en de onrust, die hij in zijn hart gevoelt, Hem dus gemeenzaam bekend maakt met zijn' angst, en zijn hart voor Hem uitstort omtrent zijne zorgen. Voor het overige: hetzij hij door dit woord *vreemdelingen* alleen de Zifieten aanduidt, of er het geheele leger van Saul mede bedoelt, het schijnt mij toe, dat hij er hunne vreemde en wreede barbaarschheid mede heeft willen te kennen geven. Velen denken, dat hij hen Vreemdelingen noemt, omdat zij geene ware kinderen Abrahams waren, maar een bastaardzaad, voor zooveel zij aan

de vreeze en de liefde Gods vaarwel hadden gezegd, en zich tot de goddelooze verdorvenheden der Heidenen hadden gewend. Inderdaad: ik erken wel, dat de Profeten de Joden dikwijls vreemdelingen hebben genoemd, omdat zij zich door hun slecht en buitensporig gedrag van de Kerke Gods hadden afgesneden; maar het komt mij voor, dat hier aan deze plaats eene andere beschouwing geldt, want daar nabijheid iets is, dat zelfs vijanden tot eenige menschelijkheid beweegt, zegt David, om de wreedheid in het licht te stellen van hen, die hem zóó woest te lijf gingen, alsof hij een onbekende was, of om zoo te zeggen, alsof hij uit eene andere wereld was gekomen, dat *vreemdelingen* tegen hem aanloopen, waarmede hij te kennen geeft, dat zij dit doen met woeste woede. Dat is ook de strekking van het tweede bijvoegelijk naamwoord *Schrikkelijk*; want zij, die het Hebreeuwsche woord vertalen door Sterken, verflauwen al te zeer het ontzettende van het feit. De zin en beteekenis is dus, dat Davids vijanden alle gevoel van menschelijkheid uitgeschud hebbende, zich aangesteld hebben als wilde dieren om zijn ondergang te bewerken, en daarom is het niet te verwonderen, dat hij gansch verschrikt en ontdaan is, zoodat hij zich sidderend onder de bescherming Gods komt stellen. Wat nu betreft die uitdrukking *De ziel zoeken*, dat wordt gezegd van hen, wier wreedheid zich niet vergenoegende met een gewoon nadeel toe te brengen, niet anders bevredigd kan worden dan door den dood desgenen, dien zij vervolgen. Om hunne teugelooze woede nog sterker te doen uitkomen, zegt hij daarna, *dat zij hoegenaamd geen acht slaan op God*; want het eenige middel om hen in toom te houden zou hierin bestaan, dat zij gedenken, dat God gezeten is in den hemel als Rechter der wereld, en dat allen rekenschap zullen moeten afleggen voor zijn' rechterstoel van het leven, dat zij hebben geleid. Maar dewijl zij integendeel alle herinnering aan God uit hun hart hebben verbannen, was er geene sprake meer van, om nog eenige menschelijkheid te betoonen.

6. Ziet, God is mij een Helper; de Heere is onder degenen, die mijne ziel ondersteunen. 7. Hij zal mijnen tegenstanders het kwaad vergelden: snijd hen af, naar uwe waarheid. 8. Ik zal U met vrijwilligheid offeren; ik zal uwen naam, o Heere! loven, want hij is goed. 9. Want Hij heeft mij gered uit alle benauwdheid, en mijn oog heeft gezien in mijne vijanden.

6. *Ziet, God is mij een Helper.* Dit vers toont, dat David zoo maar niet in het wilde heeft gebeden, maar met eene levendige zielsverheffing des geloofs. En in dit woord *Ziet* ligt eene groote beteekenis. Maar hoe kan hij zeggen, dat God hem nabij is, daar hij toch zelfs onder de wilde dieren geene veilige schuilplaats meer kon vinden? Hoe heeft hij God als tegenwoordig kunnen achten, Hem om zoo te zeggen, met den vinger kunnen aanwijzen, als toch de duisternis des doods hem terneder gedrukt hield, en hem bijna in het graf nederstortte? Hoe heeft hij kunnen roemen op de hulpe van God, die hem nabij is, daar hij toch sidderend ieder oogenblik den dood verwachtte? Hij moet dus wel met eene wondere kracht des geloofs begiftigd zijn geweest, die hem zoovele hinderpalen te boven deed komen, om zich aldus van uit de diepte der hel plotseling te kunnen opheffen tot God. Overigens als hij *God* telt *onder hen, die zijne ziel beschermen,* dan verstaat hij daar niet eenvoudig onder, dat God één van dezen is (want het zou niet wezen Hem groote eer te bewijzen als hij Hem op gelijken rang plaatst met de menschen; het zou beter wezen Hem in het geheel niet te noemen, dan Hem aldus te verlagen) maar hij geeft veeleer te kennen, dat God aan de zijde is dergenen, die Hem welgezind zijn, en achting voor Hem hadden, gelijk dit het geval was met Jonathan en anderen. En omdat dezen nu klein waren in getal, zwak en vreesachtig, vertroost hij zich met de verzekerdheid, dat God in hun midden was en hen bestuurde, en dat zij daarom sterker zouden zijn dan geheel de bende der goddeloozen. Want, dewijl hij toen van alle menschelijke hulp ontbloot was, zou men dezen volzin aldus kunnen verstaan, alsof hij zeide, dat de ondersteuning van God voor hem evenveel is, als wanneer er een oneindig getal menschen vóór hem was.

7. *Hij zal mijnen tegenstanders het kwaad vergelden.* Daar het Hebreeuwsche woord zooveel zeggen wil als; Hij zal doen wederkeeren, schijnt hij hen niet slechts te dreigen met straf, maar zelfs de soort of den aard dier straf aan te duiden, d. i. waarin zij zal bestaan; nl. dat God hunne verkeerde raadslagen, hunne boosaardige kuiperijen en listig beraamde plannen op hun eigen hoofd zal doen nederkomen. Overigens, alhoewel ik de meening niet verwerp van hen, die hier het werkwoord, in plaats van in den toekomenden tijd, in den optatief, of wenschende wijs willen lezen, alsof David in den vorm van een' wensch gezegd had: De Heere vergelde hun het kwaad, enz., acht ik het toch

beter om den eigenlijken en juisten zin te behouden, dat David, zijne begeerte reeds verkregen hebbende, stellig verwacht de vervulling te zien van hetgeen waarom hij had gebeden. Wij zien ook in vele andere schriftuurplaatsen, dat hij om zich des te sterker op te wekken en aan te moedigen tot volharding, zoodanige zinnen inlascht in het midden van zijne gebeden. Het is dus geene ongerijmdheid, dat hij dezen volzin onder zijne gebeden heeft gemengd, dat God zich de uitvoerder zal betoonen der rechtaardige wrake en den goddeloozen het loon zal toebedeelen, dat zij hebben gezocht. Om onze hope te bevestigen, is het eene bij uitstek geschikte beschouwing om bij God *zijne waarheid* aan te voeren. Want, als wij te midden van de stormen der verzoeking de vaste overtuiging hebben, dat God, die verklaart er voor te zorgen om ons te ondersteunen en te bewaren, waar is, en de zijnen niet misleidt door ijdele woorden, dan zou het voorzeker niet kunnen gebeuren, dat wij den moed verliezen, telkenmale als Hij vertoeft ons ter hulpe te komen, en ons in onzekerheid laat. Het is dus niet zonder oorzaak, dat David om zich te bevestigen in de hoop van zijne bede te verkrijgen, zich hierop grondt, dat God evenmin van zijne waarheid als van zich zelven afstand kan doen.

8. *Ik zal u offeren.* Volgens zijne gewoonte belooft hij, dat hij, wanneer hij verlost zal zijn, de genade Gods niet zal vergeten, maar er Hem dankbaarheid voor zal bewijzen. En zonder twijfel heeft hij beloofd, dat hij zoodra het hem mogelijk zou zijn, Gode op plechtige wijze zijn' dank zou betalen. Want, hoewel God tevreden is met de genegenheid des harten, zoo was het toch Davids plicht de ceremoniën en de naleving van de voorschiften der wet niet te veronachtzamen. Door dus offers te brengen, gelijk dit de plicht was van ieder geloovige, heeft hij getuigenis afgelegd dat hij de weldaden, die hij van God heeft ontvangen, geenszins heeft vergeten, om zoodoende ook anderen door zijn voorbeeld tot navolging op te wekken. Voorts zegt hij, dat hij het ruimhartig en *vrijwillig* zal doen, niet slechts omdat voor dankoffers iedereen vrij was om ze naar eigen goedvinden te brengen (Lev. 7 : 12) maar omdat hij, reeds buiten gevaar zijnde, zijne geloften vrijwillig en blijmoedig betalen zal. Want wij weten, dat de meeste menschen zeer vrijgevig zijn met beloften van gehoorzaamheid aan God, als zij in nood zijn, maar als zij aan het gevaar zijn ontkomen, komt de natuur weer boven, en dan wordt Gods genade vergeten. Daarom heeft David, om te toonen, dat hij niet is als de geveinsden, die zich op

slaafsche wijze aan God onderwerpen, als zij door de vreeze er toe gedrongen worden, de gelofte gedaan van God vrijwillige offeranden te brengen. Zoo laat ons dan uit deze Schriftuurplaats leeren, dat wij vrijwillig en blijmoedig tot God moeten naderen, zoo wij willen, dat onze dienst Hem welgevallig zij. Het laatste lid van dit vers met het daaraan volgende heeft betrekking op den tijd, wanneer David rust en blijdschap zal smaken. Want, hoewel hij den geheelen Psalm gedicht heeft na zijne bevrijding, zoo verhaalt hij toch slechts wat tot aan deze ure de inhoud was van zijn gebed tot God terwijl hij zich nog in gevaar bevond; maar nu, verlost en van allen angst bevrijd zijnde, voegt hij er eene nieuwe dankzegging aan toe. Het kan ook wezen, dat hij de gelegenheid van een bijzonder voorbeeld van Gods genade waarneemt, om als het ware de verschillende weldaden, die hij van God op verschillende tijden ontvangen had, saam te gedenken, en dat hij daarom in het algemeen zegt, *dat de naam Gods goed is, en dat Hij hem uit alle benauwdheid heeft gered.* Wat betreft de uitdrukking: *Mijn oog heeft gezien*, wij hebben elders, nl. bij Psalm 35 gezegd wat er in ligt opgesloten; want zij beteekent iets zien, waaraan men een welgevallen heeft, en waarmede men blijde is. Als men nu vraagt, of het aan de kinderen Gods geoorloofd is, om er een welgevallen aan te hebben, wanneer God wrake doet over de misdaden der goddeloozen, en of zij er naar mogen verlangen dit te zien, dan is het antwoord gemakkelijk: Indien de oogen rein zijn, kunnen zij er een heilig welbehagen in hebben om de blijken te zien van Gods gerechtigheid; maar als zij door de eene of andere verkeerdheid zijn aangedaan, welke als eene vlek is, die ze ontsiert, dan zullen zij alles tot een verkeerd of slecht doeleinde gebruiken.

PSALM 55.

INHOUD: Hoewel verscheidene Schriftverklaarders den Psalm in verband brengen met de samenzwering van Absalom, toen David, uit zijn rijk verjaagd, in allerijl en met groote vreeze naar de woestijn vluchtte, is het toch waarschijnlijker, dat hij, zich door de vervolging van Saul tot het uiterste van nood en ellende ziende gebracht, in dezen Psalm zijne klachte over diens goddelooze wreedheid voor God heeft uitgestort. Want het is een gebed, waarin hij treurt en klaagt over zijne ellende; een gebed, dat vol is van

vurige gemoedsaandoeningen, en waarin hij alle omstandigheden aanvoert, die geschikt zijn om God tot barmhartigheid te bewegen. Evenwel, na zijn gebed te hebben uitgestort en zijn verdriet te hebben kenbaar gemaakt, verheft hij zijn' geest tot de hoop op uitredding; en looft en verheerlijkt hij de genade Gods alsof hij zijne begeerte reeds had verkregen.

1. Eene onderwijzing van David voor den opperzangmeester. 2. O God! neem mijn gebed ter ooren, en verberg U niet voor mijne smeeking. 3. Hoor mij en antwoord mij: ik zal klachte doen in mijne redenen, en getier maken. 4. Om de stem des vijands, van wege de beangstiging des goddeloozen, want zij doen ongerechtigheid op mij vallen, en in toorn staan zij mij tegen.

2. *O God, neem mijn gebed ter ooren.* Uit deze woorden zien wij, dat David door zeer groote smart was gedrukt, toen hij dit gebed heeft uitgesproken. Immers, een gewoon bezwaar of verdriet zou het hart van dezen heilige, die met zoo grooten heldenmoed was begaafd, voorzeker niet zoo doorvlijmd hebben. Het mòet dus eene zeer groote en dringende nood zijn geweest, die hem in weerwil van zich zelven er toe bracht, om *klachte te doen en getier te maken.* Want sommigen vertalen het Hebreeuwsche woord wel door: Ik zal heerschen; maar die overzetting past volstrekt niet bij het overige van den tekst. Want David beroemt er zich niet op, dat hij kracht en standvastigheid heeft om zijne woorden te beheerschen; maar klagende over de ramp, die hem heeft getroffen, zegt hij, dat hij gedrongen wordt om luide te schreeuwen, ja, om bij wijze van spreken, te huilen. Hetgeen er op volgt: *Om de stem des vijands*, of, Van de stem des vijands, kan wel geschiktelijk saamgevoegd worden met het volgende vers, maar ook even goed passen bij de woorden: Hoor mij en verberg U niet; zoo men er ten minste de voorkeur niet aan geeft om het tot geheel den inhoud der rede uit te strekken. Sommigen denken dat David met De Stem een geluid bedoelt, dat men gewoonlijk hoort, wanneer eene groote menigte van menschen saamvergaderd is; alsof hij wilde zeggen, dat zijn vijand met een groot gezelschap tegen hem optrok of

met vele krijgslieden. Ik voor mij versta door dit woord veeleer de dreigementen; want er valt niet aan te twijfelen, dat Saul, die in zijn hart den dood van den heiligen en onschuldigen Profeet heeft beraamd, ook dikwijls woorden van woede tegen hen uitbraakte. En wat betreft, dat zij de uitdrukking Ongerechtigheid doen vallen, verstaan, alsof er mede bedoeld was een' onschuldige te belasten of te bezwaren door valsche beschuldigingen, dit schijnt mij al te spitsvondig en niet in overeenstemming met den samenhang van den tekst. Want die wijze van spreken heeft dezelfde bedoeling als het volgende lid: *In toorn staan zij mij tegen.* Naar mijn oordeel is: Ongerechtigheid doen vallen, dus niets anders dan op onbillijke en onrechtvaardige wijze iemand aan te vallen, die reeds zwaar beproefd is, om hem gansch en al ten val te brengen, en alle middelen te beramen om hem te onderdrukken; of men zou bij geval zoodanig onderscheid moeten maken tusschen deze twee zindeelen, dat men door *in toorn tegenstaan* verstaat: Zich openlijk en met geweld op iemand te werpen om hem te vernietigen; en dat: *Ongerechtigheid doen vallen* beteekent: Bestrijden door bedrog, met listen en lagen. Ongerechtigheid zou hier dus beteekenen bedekte boosheid. Het woord *Beangstiging*, of kwelling *des goddeloozen* moet in actieven zin worden genomen voor De onrechtvaardige verdrukking van den booze. Nu geeft hij zijn' vijand dien hatelijken naam Goddelooze niet zoozeer om hem te beschuldigen, als wel om de oprechtheid te betuigen, waarmede hij van zijn kant heeft gewandeld. Want, als iemand vervolgd wordt, dan is het hem eene groote vertroosting een goed getuigenis te hebben van zijne conscientie, en te weten, dat het zonder oorzaak is, dat men hem leed doet, en niet door zijne eigene schuld; want dit is een middel om ons immer meer te bevestigen in de hope van door den Heere geholpen en ondersteund te zullen worden, daar Hij beloofd heeft de Beschermer te zijn van hen, die verdrukt worden.

5. Mijn hart siddert binnen in mij, en verschrikkingen des doods zijn op mij gevallen. 6. Vreeze en beving zijn in mij gekomen, en schrik heeft mij overdekt. 7. En ik heb gezegd: Wie zal mij vleugelen geven als eener duive? Ik zou henenvliegen en rusten. 8. Ziet, ik zou verre wegvlieden; ik zou uitrusten in

de woestein. Selah. 9. Ik zou mij haasten te ontkomen van den wind, die door den wervelwind wordt bewogen.

5. *Mijn hart.* Door deze woorden blijkt nog duidelijker, dat David buitengemeene kwellingen moet ondervonden hebben. Het is voorwaar geen verweekelijkt of kleinmoedig man, die hier spreekt, maar iemand, die reeds door verscheidene daden groote kloekmoedigheid aan den dag heeft gelegd. Toch klaagt hij hier niet alleen over de groote en schandelijke beleedigingen, die zijne vijanden hem hebben aangedaan, maar door te zeggen, dat hij bedekt en als overstelpt is door verschrikkingen, erkent hij, dat zijn hart noch van ijzer noch van staal is, gelijk het spreekwoord luidt. Het is waar, reeds uit die woorden kan men afleiden, dat hij een ongemeen grooten strijd had te strijden. Maar wij kunnen uit deze schriftuurplaats ook tegelijk leeren, dat, wanneer God zijne dienstknechten zwaar beproeft, geen moed zoo groot is, of zij zullen gevoelen dat hun toch kracht ontgaat. Als alles ons meeloopt, dan denkt ieder een dapper en onverwinlijk strijder te zijn, maar wanneer het er op aankomt om in goeden ernst den strijd aan te binden, dan wordt eerst onze zwakheid openbaar. En dan maakt Satan listiglijk gebruik van de gelegenheid om ons tot wanhoop te brengen, alsof God, door ons voor eene wijle de hulp zijns Heiligen Geestes te onttrekken, hiermede toonde, dat Hij hoegenaamd geene zorge meer had voor ons heil. Ziehier dus een voorbeeld, wel waardig om opgemerkt te worden, dat David, als ingesloten zijnde door velerlei leed en beproeving, terwijl hij te gelijker tijd een inwendigen strijd had te strijden met zijne angsten en verschrikkingen, niet zonder groote moeite en een krachtig pogen zich heeft kunnen opheffen om den naam Gods aan te roepen. En voorts, door de *Verschrikkingen des doods* te noemen, toont hij dat hij voorzeker zou zijn bezweken, zoo hij niet door de kracht Gods ondersteund en geholpen was geworden.

7. *Wie zal mij geven?* Door deze woorden geeft hij niet slechts te kennen, dat hij geen middel ziet om te ontkomen, maar betreurt hij ook zijn' ellendigen toestand, voor zooveel hij thans niets beters voor zich kan begeeren, dan in ballingschap te vluchten; niet op de wijze, zooals men dit aan een' mensch toestaat, maar zooals *eene duive* wegvliegt naar de woestijn, om

er zich ergens te verbergen. In één woord hij bedoelt, dat hij niet anders dan door een wonder kan ontkomen. Vervolgens dat de menschen hem niet eens willen toestaan te vlieden, maar dat hij er toe gekomen is, om zijn toestand treuriger en ellendiger te vinden dan dien van een vogeltje, dat niet in tel is. En wat nu betreft, dat sommigen denken, dat hij *de duive* noemt, veeleer dan eene andere vogel, omdat hare vlucht sneller is; ik vrees, dat er geen grond is voor hunne gissing. Maar wat de Joden bazelen, dat David zegt *de vleugel* in het enkelvoud, omdat de duiven slechts met één' vleugel vliegen, is nog zotter, want het is zeker, dat in de Schrift de verandering van het meervoud in het enkelvoud, of andersom, iets zeer gewoons is. De toepassing van de gelijkenis is veeleer, dat David aan de wreedheid zijner tegenstanders wilde ontkomen, gelijk de duive, die een vreesachtige en zwakke vogel is, voor den sperwer en den valk vlucht. Hieruit kunnen wij opmaken tot welk een' uitersten nood hij was vervallen, daar hij, de belofte des koninkrijks, die hem gegeven was, vergetende, aan niets anders denkt dan schandelijk en in allerijl te vluchten, gereed is het land te verlaten en zich in de eene of andere woestijn buiten het bereik der menschen te gaan verbergen. Hiermede staat ook in verband, dat hij er bijvoegt, dat hij, om aan de woede zijner vijanden te ontkomen, niet weigert ver weg te vluchten, en dat hij geen uitstel vraagt om weg te gaan, gelijk diegenen plegen te doen, bij wie nog eenige hoop is overgebleven, of eenigerlei verwachting, dat hun leed verlicht zal worden. Dit zijn nu allen woorden van iemand, die naar het oordeel van het vleesch, wanhoopt; waaruit blijkt, dat hij ongemeene kwellingen moet hebben gevoeld, waardoor hij tot het uiterste werd gedreven, aangezien hij, hoewel gereed zijnde om alles te verlaten, daarmede toch zijn leven niet kon vrijkoopen. Daarom is het niet te verwonderen, zoo hij in die kwellingen en doodsbenauwdheid zijn hart als door eene doodelijke droefheid overstelpt gevoelde. Wat betreft het Hebreeuwsche woord, dat wij vertalen door *Bewogen*, sommigen vertalen het door *Stormachtig*. En inderdaad bedoelt hij ook een' wind, die onweer medebrengt en in een dwarrelwind overgaat. Maar als hij zegt, dat die wind *bewogen is door den wervelwind*, dan wordt door die omschrijving een heftige, geweldige wind aangeduid, die de lieden, welke op het veld zijn, dringt om in allerijl te vluchten, totdat zij een schuilhoek, of overdekte plaats hebben gevonden, om er zich te verbergen.

10. Verderf, Heere! verdeel hunne tong; want ik heb geweld en twist in de stad gezien. 11 Dag en nacht omringen zij haar op hare muren en boosheid en overvloed zijn in het midden van haar. 12. Verdorvenheden zijn in het midden van haar; en list en bedrog wijken niet van hare straten.

10. *Verderf*, *Heere*. Wederom moed vattende, begeeft hij zich nu opnieuw tot het gebed, en inderdaad; het zou anders ook wel dwaasheid zijn geweest om zonder eenig nut of voordeel zoovele klachten uit te storten; gelijk wij zien, dat ongeestelijke menschen, verlichting denkende te vinden in het uitstorten hunner klachten, zich veel meer kwellen dan ontlasten. Het is waar, de heiligen mengen wel veel zuchten onder hunne gebeden, maar toch eindigen zij altijd met de vrijmoedigheid te hebben om te bidden. Als hij bidt, dat *hunne tong verdeeld moge zijn*, dan schijnt hij hiermede te zinspelen op de straf van hen die den toren van Babel hebben gebouwd. Nu komt dit hierop neer, dat God plotseling oneenigheid onder hen doende ontstaan, hunne booze aanslagen doet mislukken, en hunne verfoeielijke komplotten te niet zal doen. Maar hij maakt slechts als ter zijde melding van deze gedenkwaardige daad, door welke God eenmaal getoond heeft, dat Hij het in zijne macht heeft de kracht te breken der boozen en onrechtvaardigen, en hunne onderneming te doen falen door hun het middel van onderlinge gemeenschap met elkander te ontnemen. Zoo zien wij ook heden, hoe Hij de booze komplotten verbreekt door de vijanden der Kerk tegen elkander op te zetten, zoodat zij elkander benijden, door wantrouwen jegens elkander worden beroerd, en, terwijl ieder van zijn' kant zoekt te heerschen en zich niet aan anderen wil onderwerpen, zelven hunne eigene kracht verbreken. Overigens verhaalt hij, ten einde zich nog te bevestigen in de verzekerdheid, dat hij zijn gebed verhoord zal zien, hoe groot de verdorvenheid en boosheid zijner vijanden is. Want wij moeten altijd vasthouden aan het grondbeginsel, dat hoe meer de menschen zich te buiten gaan in kwaaddoen, hoe naderbij de wrake is van God om hunne woede te beteugelen. Zoo is dan David, ziende, dat de driestheid en onbeschaamdheid der menschen alle perken te buiten ging, tot het besluit gekomen, dat de hulpe Gods zich niet lang meer zal laten wachten, omdat het in den aard

Gods is de hoogmoedigen te weerstaan en genade te geven aan de nederigen. (Jakobus 4 : 6), In de eerste plaats verklaart hij niet met lichtzinnigheid te werk te gaan, als hij zijne vijanden kwaad toewenscht, aangezien hij genoegzaam ondervonden heeft, dat het lieden zijn, die zich in grove mishandeling, verdrukking en misbruik van hun ambt en positie te buiten zijn gegaan. En dat hij melding maakt van de stad: ik geloof dat de Schriftverklaarders zich gansch onnoodig kwellen over de vraag of het Jeruzalem of Kehila is, want het schijnt mij toe, dat David in een' anderen zin van de stad spreekt, dat hij er nl. onder verstaat, dat er eene driestheid en onbeschaamdheid was, die overal was doorgedrongen, openlijk en algemeen heerschte. Want er is eene stilzwijgende tegenstelling tusschen De stad en De verborgene schuilplaatsen; alsof hij gezegd had, dat men schaamteloos er eene gewoonte van maakte om te grieven en te beleedigen, en dit als iets gewoons, iets dat door het gebruik gewettigd is, beschouwd moest worden, evenals de gewone verordeningen eener stad. Hoewel het nu waarschijnlijk is, dat hij de voornaamste stad des koninkrijks op het oog heeft, of ten minste die, welke Saul tot residentie had gekozen, zoo belet dit toch niet, dat wij die woorden tot geheel den toestand des volks in het algemeen kunnen uitstrekken. Ik blijf evenwel bij hetgeen ik reeds gezegd heb, nl. dat het woord Stad hier in algemeenen zin is genomen, en dat David wil te kennen geven, dat de vrijheid om kwaad te doen algemeen de overhand heeft, en er met evenveel stoutmoedigheid mede te werk gegaan wordt, als de struikroovers in het woud de reizigers uitplunderen. Hiermede staat ook in verband hetgeen volgt, nl. dat de ondeugden de wacht houden op de muren. Want, in plaats dat de steden door muren omringd zijn om veilig te wezen tegen rooverij en geweld, treurt David hier, omdat de orde der natuur omgekeerd is, want, in stede van door forten, is de stad omringd door twisten en verdrukkingen, ja zelfs hebben dezen de muren in bezit. Wat betreft de Hebreeuwsche woorden, die wij vertalen door Boosheid en Overlast, daarover is elders reeds gehandeld. Hij maakt ook melding van de bron des kwaads, zeggende, dat *verdorvenheden* wonen *in het midden van haar*, dat *list en bedrog* heerschen in hare straten. Want het kan niet anders: waar de begeerte tot bedriegen en tot kwade praktijken gevonden wordt daar moeten zij, die denken dit te kunnen doen zonder er om gelaakt te worden, zich wel aan stelen en rooven te buiten gaan en eenvoudige, vreedzame lieden kwellen. Kortom, hij stelt tegenover een' welgeordenden staat de afschuwelijke wanorde

die onder de regeering van Saul de overhand had, alsof hij zeide, dat alle gerechtigheid en orde, alle liefde tot rechtschapenheid en eerlijkheid van daar gebannen waren. Het zij men dit nu neemt als gezegd van éene enkele stad, of van vele steden, wij moeten het voorzeker als iets ongehoords aanmerken, dat zij, die er zich op beroemden het heilig volk Gods te zijn, tot zóó ontzettend bederf zijn vervallen, dat hunne steden op roovershولen geleken. En intusschen moeten wij wèl in gedachten houden, dat steden, die aldus verdorven en vol van slechte zeden zijn, ten eeuwigen verderve verwezen zijn, niet slechts door het gebed, dat David er tegen gebeden heeft, maar ook evenzeer door het oordeel des Heiligen Geestes.

13. Voorzeker, het is niet een gewoon vijand geweest, die mij heeft gehoond, anderszins zou ik het gedragen hebben; het was niet een gewoon tegenstander die zich boven mij groot gemaakt heeft, want ik zou mij voor hem hebben verborgen. 14. Maar gij, o mensch van mijn eigen stand, mijn leidsman en mijn bekende, die gemeenzaam met mij zijt omgegaan. 15. [Wij], die er behagen in vonden elkander onze geheimen mede te deelen, en te zamen opgingen naar Gods huis. 16. Dat de dood hen grijpe, dat zij levend in den kuil nederdalen; want boosheden zijn in hunne vergadering en in het midden van hen.

13. *Voorzeker, het is niet een gewoon vijand geweest.* Hij doet het grievende van den hoon nog meer uitkomen, in zoover het niet slechts zijne openlijke vijanden waren, die hem overlast aandeden, maar ook valsche en ontrouwe vrienden; want het is eene omstandigheid, die het misdadige der zaak grootelijks verzwaart, wanneer zij, die ons behoorden te helpen, onzen ondergang bewerken. Maar omdat het Hebreeuwsche werkwoord, dat hier gebruikt is, gewoonlijk slecht verklaard wordt, alsof David wilde zeggen, dat hij het geduldig gedragen zou hebben, indien een openlijk vijand hem had gehoond, is het noodig den lezer te waarschuwen. dat hij er zich veeleer over beklaagt dat hij, wijl men hem in het verborgen hinderlagen had gelegd, er niet

tegen op zijne hoede had kunnen zijn. Want als ik nadenk over deze herhaling: Ik zou het gedragen hebben; en, Ik zou mij hebben verborgen, dan kom ik tot de overtuiging, dat Dragen hier niet de beteekenis heeft van Verdragen, maar veeleer die van den slag afweren door de hand vooruit te steken, zooals wij, in het Fransch, zouden zeggen: Ik zou den slag hebben opgevangen. Want als wij met vijanden te doen hebben, dan nemen wij ons voor hen in acht, maar geveinsde en verraderlijke lieden weten zich gemakkelijk onder den schijn van vriendschap bij ons in te dringen. Hij zegt dus, dat het geen vijand is geweest, want dan zou hij den slag hebben kunnen opvangen en afweren. Het was geen tegenstander, want hij zou zich voor diens schadelijke bedoelingen hebben kunnen in acht nemen. Wat betreft dat sommigen het woord *grootmaken* nemen voor: Tergen door woorden, dat is, naar mijn oordeel, eene al te beperkte verklaring, want het beteekent zooveel als: Zich driest verheffen, of tegen iemand opstaan om hem kwaad te doen. Kortom, David klaagt, dat hij overvallen en overstelpt werd door heimelijke listen en lagen, waartegen hij zich niet heeft kunnen wapenen. Overigens is het niet met zekerheid te zeggen wie hij op het oog heeft. Ik kan mij niet vereenigen met het gevoelen van hen, die zeggen, dat het Achitofel was, want geheel de samenhang van den tekst staat in geenerlei verband met de vervolging door Absalom. Anderen denken, dat hij den een of anderen verrader bedoelt in de stad Kehila, maar ik kan hier niets beslists over zeggen. Het is ook even waarschijnlijk, dat hier een der voornaamsten van het hof gelaakt wordt, van wien het bekend was, dat David in heilige gemeenzaamheid met hem was omgegaan; tenzij men er de voorkeur aan geeft om er verscheidenen in te begrijpen, daar men licht kan veronderstellen, dat er niet slechts één enkel verrader was, maar dat, al naarmate iemand in hoog aanzien stond, hij zich tegenstander heeft betoond van den heiligen Profeet, uit vrees van de gunst des Konings te verbeuren. Er is dus niets dat ons verhindert om dit tot de voornaamsten van het hof uit te strekken met inbegrip van hun' heer. Als wij dus zien, hoe David niet slechts door openlijk geweld werd aangerand, maar ook laaghartig en boosaardig door zijne vrienden is verraden, dan wordt ons in zijn persoon de toestand geschilderd van alle geloovigen, opdat een iegelijk onzer zich gereed houde om dien dubbelen strijd te strijden. Want Satan kwelt en plaagt de Kerke Gods niet slechts door het zwaard en door moord, maar hij port ook vijanden aan, die tot het eigen huis behooren, om haar bedektelijk door list of bedrog aan te vallen; en, gelijk

Bernardus zegt, deze soort van vijanden kan men noch verjagen, noch ontwijken. Maar wie die persoon nu ook geweest moge zijn, hij noemt hem *Mensch van zijne orde*, of van zijn eigen stand. Want het is aldus, dat ik het Hebreeuwsche woord, hetwelk hier gebruikt is, verklaar, omdat het niet in den zin zou passen om het door *Achting*, *Waardij* of *Prijs* te vertalen, hetzij men het in lijdelijken zin neemt voor Gelijke in rang, of in bedrijvenden zin voor Oordeel en schatting door David, gelijk sommigen het ook werkelijk vertalen door: Gij waart mijn gelijke en anderen door: Ik heb u gewaardeerd als mij zelven, of gelijk mijn eigen persoon. Maar de andere beteekenis past zeer goed bij het overige, nl. dat David klaagt, dat de band van wederzijdschen omgang, waarmede God de menschen aan elkander verbindt, verbroken en geschonden werd. Want, evenals op het oorlogsveld de soldaten van eene zelfde compagnie, of die een' gelijken last hebben te volvoeren, dit als een band van vriendschap beschouwen, die hen aan elkander verbindt, zoo is het ook in alle toestanden des levens billijk en redelijk, dat gemeenzaamheid en omgang, het vergezelschapt zijn met elkander, vriendschap teweeg brengt onder de menschen Wanneer dus twee menschen geroepen zijn om te zamen een' last te volvoeren of een ambt waar te nemen, dan geeft God hun hiermede een teeken, dat hen vereenigt in zijn' naam, opdat zij elkander broederlijk de behulpzame hand zouden bieden. Door deze omstandigheid stelt David dus het booze stuk van dien verrader nog meer in het licht, gelijk ook wanneer hij hem noemt zijn *kapitein*, of bestuurder; en in de derde plaats, als hij hem verwijtend herinnert, dat *zij er groot behagen in vonden om elkander hunne geheimen mede te deelen;* en ten slotte, dat zij te zamen de heilige vergaderingen hebben bijgewoond. Want het Hebreeuwsche woord Raghos beteekent hier veeleer gezelschap (alsof hij zeide, dat hij het was, die het meest in het gezelschap van dien ontrouwen vriend heeft verkeerd) dan dat het in verband staat met het gedruisch, dat door eene groote menigte wordt veroorzaakt. In dit laatste lid nu beklaagt hij zich, dat hij verraden werd door dengene, die hem niet slechts in wereldlijke aangelegenheden tot metgezel was, maar hem ook een metgezel en leidsman is geweest in den dienst van God, daar toch ook de godsdienst een zeer heilige band van vriendschap is, die de menschen aan elkander verbindt. Intusschen zij het ons bekend, dat de Heilige Geest al diegenen veroordeelt, die de heilige banden der natuur verbreken, waardoor zij aan hunne medemenschen zijn verbonden. Wel is waar, er is eene algemeene

maatschappij, die het gansche menschelijke geslacht omvat, maar toch, hoe meer ons iemand nader bestaat dan aan een ander, hoe heiliger de band is, die ons aan hem verbindt. Want wij moeten wèl acht geven op een grondbeginsel, dat aan wereldsche lieden onbekend is, nl. dat het niet bij toeval, maar door de voorzienigheid Gods is, dat de eene mensch zich saamverbonden ziet aan een' anderen mensch, hetzij door nabuurschap, door bloedverwantschap of door het gezamenlijk uitoefenen van een ambt, een beroep of bedrijf; maar de verbintenis of de bekendheid met iemand door middel van den waren godsdienst is boven alle andere banden heilig.

16. *Dat de dood hen grijpe.* Thans spreekt hij tegen geheel de bende, niet alsof hij het gansche volk zonder eenig onderscheid met die verwensching op het oog heeft, maar alleen de oversten en leidslieden, die hem zonder oorzaak vervolgden. Nu hebben wij elders reeds gezegd, dat David, als hij zoodanige verwenschingen tegen zijne vijanden uitspreekt, door geene hartstochten of verkeerde neigingen hiertoe werd gedreven, want het was niet *zijne* zaak, die hij voorstond, maar de zaak van God, en het was Gods Geest, die hem hierbij heeft geleid. Het was dus geen wensch of begeerte, die hem door onbezonnen ijver, of door drift werd ingegeven. Ik zeg dit, opdat niemand zou denken, dat hij op het voorbeeld van David vervloekingen en verwenschingen mag uitbraken, zoodra hij beleedigd of gekweld wordt. Want, als wij door eene begeerte naar wraak worden gedreven, dan zou dit eene slechte navolging zijn van den heiligen Profeet, die door zuiveren ijver aangespoord, vraagt dat God wrake zal doen over de verworpenen, die aan het eeuwig verderf gewijd waren. Sommigen vertalen het Hebreeuwsche woord, dat hier gebruikt is, door Verdoem, maar die vertaling is gewrongen, evenals die van anderen, die hier willen lezen: Plaats de dood over hen om hen scherp na te gaan en ruw te bejegenen, zoo als een streng schuldeischer zou doen. Ik heb echter de voorkeur gegeven aan hetgeen mij eenvoudiger toeschijnt: Hen grijpe, of zich op hen werpe. Overigens keur ik de opmerking goed van sommigen, dat hij, als hij bidt, dat zijne vijanden *levend in den kuil nederdalen*, zinspeelt op de straf, die Korach, Dathan en Abiram met hunne bende heeft getroffen; hoewel het mij toeschijnt, dat, zoo hij van zoodanigen plotselingen dood spreekt, het is, omdat zij dachten door hun' rijkdom en hun groot aanzien beveiligd te zijn tegen den dood. Het is, alsof David zeide: Heere, dewijl

deze lieden, verblind door hunne grootheid en macht, wanen, dat zij niet meer tot de sterfelijke menschen behooren, zoo laat hen levend verslonden worden door de aarde, d. i. dat niets verhindere, dat zij met al hun' hoogmoed, ten laatste toch de straf ondergaan, die zij hebben verdiend. De reden, die hij er bijvoegt, toont opnieuw, dat wanneer hij aldus spreekt, hij veeleer de straf aankondigt, die toekomt aan alle goddeloozen, die de Kerke Gods onrechtvaardiglijk kwellen, dan dat hij tegen den persoon zijner vijanden aangezet is. *Boosheden*, zegt hij, *zijn in hunne verblijven*. Alsof hij zeide: Aan welke plaats zij ook hunne woning kiezen, dáár zal tegelijk met hen verkeerdheid of verdorvenheid wonen, en dat wel in grooten overvloed. Hetgeen hij nog beter uitdrukt door te zeggen, dat die boosheden wonen *in het midden van hen*, hetgeen zooveel beteekent als dat zij (die boosheden) in hun binnenste uitbroeden en voeden, en dat zij daarom hunne onafscheidelijke metgezellen zijn, of met hen samenwonen.

17. Maar ik zal tot God roepen, en Jehovah zal mij
verlossen. 18. Des avonds en des morgens en des
middags zal ik bidden en getier maken; en Hij zal
mijne stem hooren. 19. Hij heeft mijne ziel in vrede
verlost van den krijg, dien men mij aandeed; want in
menigte zijn zij met mij geweest! 20. God zal hooren
en zal hen bezoeken; en Hij die van ouds af gezeten
is. Selah. Want er is geene verandering in hen; en
zij vreezen God niet.

17. *Maar ik zal roepen.* In de vertaling van die verzen behoud ik den toekomenden tijd der werkwoorden, omdat David zich veeleer vermaant en opwekt tot gebed en hope en welverzekerdheid, dan dat hij verhaalt wat hij gedaan heeft. Hoewel hij dus in zijne omstandigheden geen uitweg of middel ziet om te ontkomen, zoodat er weinig verschil is tusschen hem en een doode, betuigt hij toch, dat hij niet zal ophouden met bidden, en houdt hij er zich van verzekerd, dat zijne zaak tot een goed einde zal komen. In het volgende vers verbindt hij zich nog sterker om te volharden; want het was niet genoeg om met een enkel woord te zeggen: Ik zal bidden, daar velen dit

welstaanshalve doen, maar weldra afkoelen in hun' ijver en onverschillig worden. Nu geeft hij door de woorden, die hij gebruikt in de eerste plaats te kennen vlijtige volharding, en vurigheid. Wat betreft dat hij *morgen*, *avond en middag* noemt, daaruit kunnen wij zien, dat de geloovigen van dien tijd deze uren aan het gebed hebben gewijd. Want, daar men elken dag des morgens en des avonds in den tempel geofferd heeft, was dit voor iedereen eene vermaning om afzonderlijk in zijn eigen huis te bidden. De tijd daar tusschen in was bestemd voor andere offers. Wat ons nu betreft, omdat wij maar al te achterlijk zijn in het gebed, zoo iedereen zich niet zelven er toe dwingt en vermaant, zal deze voornaamste oefening der godsvrucht slechts schraal waargenomen worden; zelfs zullen wij met der tijd het gebed geheel vergeten, zoo wij ons niet den een' of anderen teugel aanleggen om ons bij onzen plicht te houden. Zoo heeft God dan door ons bepaalde uren voor te schrijven, onze zwakheid willen te hulp komen, hetgeen wij zelfs moeten uitstrekken tot het afzonderlijk gebed in de binnenkamer, gelijk blijkt uit deze schriftuurplaats, en waarmede ook het voorbeeld van Daniël overeenkomt. (Dan. 9 : 3). En voorts, hoewel de offers heden zijn afgeschaft, zoo behooren wij toch te doen wat de vaderen gedaan hebben, nl. zekere uren vast te stellen voor het gebed, omdat de traagheid, die van ouds door zoodanige hulpmiddelen en oefeningen bestreden moest worden, ook ons is bijgegebleven. Door het woord *Getier maken* wordt, gelijk wij reeds hebben gezegd, vurigheid en ijver aangeduid, en David gebruikt dit als een teeken van groote benauwdheid en vreeze. Want hij heeft niet anders geschreeuwd of getier gemaakt dan wanneer benauwdheid of droefheid er hem toe drong. Hij verklaart dus, dat er geene kwelling of smart zal zijn, die hem zal beletten zijn hart uit te storten voor God in klacht en gebed, of de hoop te voeden op eene gewisse, ontwijfelbare uitredding, omdat hij de vaste overtuiging heeft, dat zijn gebed door God verhoord zal worden.

19. *Hij heeft mijne ziel verlost.* Zij, die de twee vorige verzen in den verleden tijd lezen, schijnen daar wel grond voor te hebben, alsof David hier bewees, dat hij verhoord is geworden, aangezien hij verlost en gered is; maar dit is gemakkelijk te wederleggen door te zeggen, dat hij de vaste overtuiging hebbende van zijne veiligheid, roemt dat hij reeds ontkomen is, of wel dat hij hier verschillende overdenkingen inlascht; gelijk wij weten dat bij de gebeden soms het verhaal gevoegd is van

hetgeen er op volgde. Na dus verhaald te hebben wat hij heeft gebeden, noemt hij er ook te gelijk de vrucht, of het gevolg van, ten einde lof en dankzegging te brengen voor zijne bevrijding Nu zegt hij, dat hij verlost is *in vrede*, of naar vrede, omdat hij onder den druk van het alleruiterste gevaar, dien vrede niet dan door een groot wonder heeft verkregen. Hetgeen er op volgt: *In menigte zijn zij met mij geweest* kan in tweeërlei zin worden genomen. Naar sommiger verklaring zijn het vijanden, en volgens hunne meening beteekent Met mij zooveel als Tegen mij. Aldus zou het zijn om de gedachte van verlossing te bevestigen, waarvan hij zoo even gesproken heeft, omdat hij, belegerd zijnde door eene groote menigte van vijanden, niet anders dan door de bijzondere en groote genade Gods heeft kunnen ontkomen. Anderen verstaan het liever van de engelen, die (gelijk wij weten) als in troepen of benden vergaderd zijn om voor ons te strijden; gelijk ook gezegd is, dat zij zich legeren rondom degenen, die God vreezen (Ps. 34 : 8). En dezen zijn van meening, dat de letter *Beth*, die wij vertalen door Bij, hier, gelijk dikwijls ook in andere plaatsen, overtollig is, en het dus is, alsof hij eenvoudig gezegd had: Velen zijn met mij geweest. En voorzeker! Deze zin bevat de leering zoo vol van vertroosting, dat God, alhoewel Hij geene middelen behoeft, toch, van wege onze zwakheid, zich van velerlei hulpmiddelen bedient om ons te bewaren en staande te houden. Maar ingeval het gepaster zou zijn om het met vijanden in verband te brengen, dan zou David hier door te verhalen van hun groot aantal juist daardoor de macht Gods, die zich geopenbaard had in zijne redding, des te meer verhoogen.

20. *God zal hooren.* Omdat het Hebreeuwsche werkwoord, dat wij vertalen door Plagen, soms ook Getuigen beteekent, verstaan sommigen hier dat God zich van den anderen kant als getuige tegen hen zal verheffen. Maar ik weet niet of het verband dier woorden deze uitlegging wel gedoogt, omdat, wanneer er sprake is van getuigen, de Hebreën integendeel de letter *Beth* er aan toevoegen. Wat mij betreft: ik twijfel niet, of David heeft dit werkwoord gebruikt in de beteekenis van Plagen met dien verstande evenwel, dat er stilzwijgend eene ironie en spotternij ligt opgesloten in de dubbelzinnigheid van het woord; want in het Hebreeuwsch beteekent het meestal Antwoorden. Nu had hij gezegd: God zal hooren, hetgeen David ongetwijfeld voor zich zelven bedoeld heeft. Thans voegt hij er bij, dat hij verhoord werd in hetgeen waarom hij had gebeden, nl. dat God

zou opstaan om wrake te doen door zijne vijanden te plagen. Tegelijker tijd kent hij God een' titel toe, waardoor het hart der geloovigen in het midden van de moeielijkheden en de verwarring in hunne omstandigheden een' grooten troost gevoelen. Want vanwaar komt het groote ongeduld dat ons zoo onbedachtzaam maakt? Is het niet daardoor, dat wij onzen geest niet tot deze eeuwigheid Gods kunnen opheffen? En toch druischt het in tegen alle rede, dat de sterfelijke menschen, die elk oogenblik afloopen en verdwijnen als eene schaduw, God willen afmeten naar hun begrip, want dit doende, is het alsof zij Hem afrukken van zijn' eeuwigen troon; om Hem aan de wisselvalligheden der wereld onderworpen te doen zijn. *Omdat er geene verandering is.* Omdat het Hebreeuwsche werkwoord, waarvan het naamwoord is afgeleid, dat hier wordt gebruikt, zoowel Afsnijden of Uitroeien als Veranderen beteekent, denken sommigen, dat David klaagt, dat God al te lang wacht met hen te verderven, die eene snelle, plotselinge straf verdiend hadden. Maar ik zie niet in, hoe dit gepast zou kunnen zijn. Het is dus beter zooals anderen het woord vertalen, nl. door *Veranderingen*; hoewel ook voor die verklaring door de Schriftuitleggers verschillende beteekenissen gegeven worden. Want sommigen verstaan het, dat men op geene verandering ter verbetering heeft te hopen, omdat hunne hardnekkigheid zoo groot is, en zij zóó ingeworteld zijn in het kwaad, dat men hen tot geenerlei beterschap kan bewegen, en er eene wreedheid is, die van nature heerscht in hun hart, zoodat zij nooit tot ontferming of menschelijkheid kunnen gebracht worden. Anderen geven eene betere verklaring, nl. dat dit gezegd is bij wijze van klacht: Dat hun voorspoed immer zijn loop blijft behouden, alsof zij gevrijwaard zijn tegen allen tegenspoed en leed, waaraan het menschelijk geslacht onderhevig is. Nu zegt hij dat deze zachtmoedigheid Gods hen bederft, dat zij misbruik maken van zijne goedertierenheid, om alle vreeze uit hun hart weg te rukken, alsof zij boven alle andere menschen bevoorrecht waren. Zoo zal dan het Hebreeuwsche woord, dat wij vertalen door En, hier de beteekenis hebben van Hierdoor: Er is geene verandering, en daarom, of hierdoor, vreezen zij God niet. En inderdaad: hoe langer de weelde en wellust voor de goddeloozen aanhouden, hoe meer zij zich verharden in het kwaad; en als de hoogmoed heerscht, terwijl de Heere hen nog spaart, dan zullen zij nooit gedenken dat zij slechts menschen zijn. Overigens laakt de Profeet hier ook zijdelings de dwaasheid van hen, die zich inbeelden halve goden te zijn, omdat zij niet, als andere menschen, aan

tegenspoed zijn onderworpen. Want, als men deze eeuwigheid van den troon Gods vergelijkt met den loop van het menschelijk leven, hoe kort zal dit leven dan blijken te zijn. Daarom moeten wij er zorgvuldig tegen waken, dat voorspoed ons valsche gerustheid geeft, zoodat wij ons tegen God zelven gaan verheffen.

21. Hij heeft zijne handen geslagen aan degenen,
die in vrede met hem leefden; hij heeft zijn verbond
geschonden. 22. De woorden zijns monds zijn weeker
dan boter, en krijg is in zijn hart; zijne woorden zijn
zachter dan olie; en zij zijn schichten. 23. Werp uwe
gave, (of uwe zorg) op den Heere en Hij zal u weiden;
Hij zal in eeuwigheid niet toelaten dat de rechtvaardige
wankele. 24. Maar Gij, o God! zult hen nederwerpen
in den put des verderfs; de mannen des bloeds en
bedrogs zullen hunne dagen niet ter helft brengen; ik
daarentegen, zal op U hopen.

21 *Hij heeft zijne handen geslagen.* Daar hij kort daarna in het meervoud zal spreken, is het waarschijnlijk, dat hij, eer hij de geheele bende noemt, het hoofd en den bewerker van geheel die booze samenzwering bestraft. Hij verwijt hem, dat hij in vollen vrede krijg is gaan voeren, en dat hij aldus de goede trouw heeft geschonden. Hij beschuldigt hem van trouweloosheid, omdat hij in geenerlei opzicht getergd of tot toorn geprikkeld zijnde, en zonder vooraf den oorlog te hebben verklaard, gelijk dit door het gebruik geëischt wordt, naar de wapenen heeft gegrepen en terstond tot geweld is overgegaan. Want hij, die zonder oorzaak zijne bondgenooten komt aanvallen, is veel slechter dan iemand, die openlijk en oprecht zich zoekt te wreken wegens het onrecht dat hem is aangedaan. Dit wordt nog breedvoeriger door David verklaard, als hij zegt *Boter* en honing zijn op zijne lippen, hoewel er *oorlog is in zijn hart,* en dat zelfs *zijne woorden* doorborende schichten zijn. Want hoewel het op den eersten aanblik scheen, dat er in die woorden niets dan zachtheid was, was er toch venijn in verborgen, waarmede zij doorstaken als met een zwaard of schicht (gelijk men met een bekend spreek-

woord zegt, dat zij, die veinzen en bedriegen, vergift, bedekt met honing, in den mond hebben), en de wreedheid van het hart zich ook daar openbaarde. Wij weten, dat Saul dikwijls zeer vriendelijke woorden tot David heeft gesproken, hem gouden bergen heeft beloofd, ja hem zelfs gevleid heeft, om hem aldus in het net te lokken, en zonder twijfel hebben ook zijne hovelingen die zelfde listen bij David aangewend. En inderdaad is het voor de kinderen Gods een bijzondere strijd, dat listige menschen, die hun' ondergang willen bewerken, hen door honingzoete woorden zoeken te bedriegen, ten einde hen des te gemakkelijker in hunne netten te verstrikken. Maar intusschen worden zij door den Heiligen Geest, die alle sluwheid en slinkschheid verafschuwt, en bovenal de vleierijen, die de strekking hebben om te bedriegen, vermaand, om om van hun' kant eenvoudigheid en oprechtheid te betrachten.

23. *Werp uwe gave.* Omdat het Hebreeuwsche woord Geven beteekent, eischen de regels der spraakkunst dat wij hier zullen vertalen: Uw geven, of Uwe gave. En hoewel de meeste schriftverklaarders hunne goedkeuring hechten aan eene andere beteekenis, voeren zij toch geene enkele reden aan, waarom zij hier het woord vertalen door Uwe zorg; want er is geene schriftuurplaats waar dit Hebreeuwsche werkwoord in den zin van Belasten gebruikt wordt en evenmin het naamwoord, dat er van afgeleid is, en dat Last (of zorg) beteekent. Hieruit blijkt, dat zij, dewijl die wijze van spreken: *Werp uwe gave op den Heere*, hun vreemd en ongerijmd toescheen, gedwongen waren om er deze beteekenis voor te verzinnen. Het is waar, dat het een goed en heilig woord is, dat het onze plicht is om met alle zorgen en elk verdriet, dat ons kwelt, tot den Heere te gaan en er ons als in zijn hart van te ontlasten, want er is geen ander middel om verlichting te schenken aan het bedrukte en bekommerde hart, dan op Gods voorzienigheid te rusten. Daar men echter geen enkel voorbeeld vindt in de Schrift waar het woord in die beteekenis wordt genomen, houd ik mij liever aan de andere beteekenis, waarin eene nuttige en veelomvattende leering ligt opgesloten, als wij Ons geven in lijdelijken zin nemen voor al de weldaden, die wij wenschen, dat God ons schenken zal. Het doel dezer vermaning is dus, dat wij de zorge voor alles, wat wij noodig hebben, in Gods hand geven. Want het is niet genoeg, dat wij God vragen in onze nooddruft te voorzien, wij moeten ook tegelijk onze wenschen en begeerten kunnen overlaten aan zijne voorzienigheid; want wij zien, dat velen bidden, terwijl zij toch

overmatig bezorgd en beangst blijven, en dan willen zij God onderwerpen aan hunne wenschen en lusten en aan de toestanden, die zij zich scheppen in hunne verbeelding. Daarom is het niet zonder oorzaak dat David den geloovigen aanbeveelt de ingetogenheid en bescheidenheid te hebben in hun gebed, waardoor zij aan God de zorg overlaten voor de dingen, die zij van Hem begeeren. Het is ook anders niet mogelijk het verkeerde weg te nemen, dat gelegen is in de al te groote haast, die ons eigen is, dan door aan het welbehagen Gods over te laten om te beslissen wat het is, dat Hij ons moet schenken. Wat nu betreft dat sommigen dien tekst aldus verklaren: Erken dat God de Werker is van al het goed, dat gij tot op dezen oogenblik hebt mogen genieten, zoodat gij nu ook verder op zijne milddadigheid moet hopen en betrouwen, die verklaring wijkt al te zeer af van de eenvoudige en natuurlijke beteekenis. Maar al zou David hier ook anderen vermanen, zoo blijft de zin en beteekenis toch gelijk, hoewel ik het waarschijnlijk acht, dat hij door zijn voorbeeld eene leer of een grondbeginsel heeft willen vaststellen voor alle geloovigen. Hetgeen er onmiddelijk op volgt: *Hij zal u weiden*, bevestigt de leer, die ik heb blootgelegd. Want, omdat ons leven velerlei hulp noodig heeft, zijn wij schier altijd beroerd in ons zelven, en geven wij geene rust aan onzen geest. Maar David belooft, dat God ons een goede Herder zal wezen, die zorgen zal voor onze behoeften, en ons voorzien zal van alles wat wij noodig hebben. Daarna voegt hij er bij, dat God nooit zal toelaten dat de rechtvaardigen struikelen, of uitglijden. Want als men het Hebreeuwsche woord neemt voor *Vallen*, dan zal de zin wezen, dat God den rechtvaardige altijd zal bevestigen, opdat hij nooit zal vallen of een' misstap zal doen; welke beteekenis ik niet verwerp, hoewel ik toch meer overhel naar de andere. Want wij zien wèl, dat de rechtvaardigen voor een' tijd uitglijden en wankelen, en dat wanneer er bijvoorbeeld stormen zijn, die hen nu eens hier, en dan wederom daarheen drijven, er niet veel noodig zou zijn om hen te doen bezwijken. Omdat er nu niets ellendiger is dan voortdurend in zoodanige onrust en storm van beroering te zijn, belooft David, dat hier eens eens einde aan zal komen, omdat God niet zal toelaten, dat de zijnen altijd in angst en benauwdheid verkeeren, of door gevaar en zorg ontrust en beroerd worden, maar hun kalmte en rust zal schenken.

24. *Maar Gij, o God.* Hij keert weder terug tot zijne vijanden ten einde het verschil aan te toonen tusschen hun einde en het

zijne. Want, daar de boozen zich voor een' tijd vroolijk maken en verlustigen alsof zij alles hadden gewonnen, en zij de geloovigen om zoo te zeggen met hunne voeten vertreden, blijft hun geene andere vertroosting overig dan de verzekerdheid te hebben, dat hun eene ruste bereid is, terwijl zij, sidderend onder zoo vele gevaren, zich nauwelijks staande kunnen houden, en evenzoo door het geloof het oordeel te aanschouwen, dat weldra op hunne vijanden vallen zal. En nu voorts, wat betreft de woorden: omdat het naamwoord Put hier gebruikt is, en daarna een Hebreeuwsch woord bijgevoegd is, dat Graf beteekent, en het eene ongepaste manier van spreken is, Dat zij uit den put des grafs getrokken moeten zijn, hebben vele schriftverklaarders liever de afleiding van het Hebreeuwsche woord gevolgd (want het is afgeleid van een werkwoord dat Verderven of Verliezen beteekent) en zoo vertalen zij dan: De put des verderfs. Omdat er nu geen zeer groot verschil bestaat tusschen deze tweeëlei verklaring, laat ik ieder vrij om te kiezen wat hem het beste toeschijnt Want David wil te kennen geven, dat zijne vijanden niet slechts door eene tijdelijke ramp worden bedreigd, maar ook evenzeer door het eeuwig verderf. En hierin onderscheidt hij hen van de geloovigen, die ook zeer dikwijls in den diepen kuil van droefenis en lijden gedompeld zijn, maar er zich daarna wederom uit opheffen; maar daarentegen zegt David van zijne vijanden, dat hun val doodelijk is, omdat God hen ter neder zal werpen in het graf, waar zij het bederf ten prooi zijn. *De mannen des bloeds.* Hij bevestigt door eene algemeene reden wat hij gezegd heeft; want daar het ontwijfelbaar zeker is, dat de wrake Gods komen zal over allen, die wreed zijn en bedrog plegen, komt hij tot de gevolgtrekking, dat zijne vijanden, (wier wreedheid en bedrog hij zelf heeft ervaren) er niet aan zullen ontkomen Maar, zal iemand zeggen, de ervaring toont toch het tegendeel; want er zijn geen bloeddorstiger lieden dan de tyrannen, die naar hun welgevallen aan het gansche menschelijk geslacht moord bedrijven. Nu zal het gebeuren, dat een tyran, die driemaal honderd duizend menschen gedood heeft, een hoogen ouderdom bereikt; en het is inzonderheid van de zoodanigen, dat David hier spreekt, en niet maar van eenige gewone struikroovers of geringe, onbeduidende lieden. Ik antwoord: hoewel God de straf niet altijd terstond of plotseling doet komen, is hetgeen hier gezegd wordt toch waar gebleken in vele voorbeelden. En voor de tijdelijke straf is het genoeg, dat men er vaak voorbeelden van ziet zonder dat het noodig is, dat het in alles letterlijk gelijk zij, gelijk ik breedvoeriger bij Psalm 37 heb aangetoond. Ik antwoord

verder: ofschoon het leven der boozen van langen duur is, zoo leven zij toch niet anders dan in groote vreeze en ongerustheid, zoodat zij in de schaduwe des doods zijn, en eigenlijk is dit toch geen leven. Daar nu zoodanig een leven, dat aldus door God vervloekt is, erger is dan elke dood, verdient het niet in aanmerking te komen; gelijk deze lieden ook hun boos geweten hebben, dat als een beul is, om hen te hinderen en te kwellen. En voorwaar! als wij goed nagaan wat de gewone loop des levens is, dan zijn het alleen de zoodanigen, die leven en sterven in den Heere, die hun' loop voleindigen en den eindpaal bereiken; want alleen de zoodanigen kunnen zeggen, dat zoowel de dood als het leven hun gewin is. En het is ons, telkenmale wanneer de vijanden ons door zwaard of bedrog aanvallen, eene goede en gepaste vertroosting, dat zij niet lang zullen leven, want de Heere zal hen verdelgen als door een' heftigen en plotselingen dwarlwind; en gelijk de zon de wolken verdrijft, zoo zal de Heere al hunne pogingen, waardoor zij geheel de wereld onderst boven schijnen te keeren, in rook doen opgaan. Het slot van den Psalm waarschuwt ons dat men dit oordeel niet anders dan door geloof en geduld zal kunnen bemerken, want David stelt de hoede en de zekerheid van zijn heil als iets dat te verwachten is. Hieruit leeren wij, dat de boozen niet zóó plotseling weggerukt en afgesneden worden, of zij hebben nog goed den tijd om ons langdurig te grieven en te kwellen, ja zelfs zóó lang, dat wij het schier niet langer verduren kunnen.

PSALM 56.

INHOUD: In dezen Psalm vlecht David zijne klachten in zijne gebeden in, en verzacht hij zijne smart door de beschouwing van Gods genade. Want, terwijl hij de hulpe Gods afsmeekt tegen de wreedheid van Saul en van zijne vijanden, roemt hij te gelijk in den goeden afloop van zijne beproeving. Het kan echter ook wezen dat hij, na zich verlost te hebben gezien uit gevaar, deze dankzegging aan God er bij heeft gevoegd.

1. Aan den opperzangmeester op de stomme duive in verre *plaatsen*, michtam van David, toen de Philistijnen hem gegrepen hadden te Gath.

De geschiedenis, waarvan in dit opschrift gewag wordt gemaakt, staat geschreven in het een en twintigste hoofdstuk van het eerste boek van Samuel. Want David, ziende dat hij, in welke schuilplaats hij zich ook verborg, nergens rust of veiligheid kon vinden, was ten laatste genoodzaakt tot koning Achis te vluchten; hoewel hij hier zegt, dat hij onderweg gevangen genomen werd, hetgeen wij ook vernemen uit de gewijde geschiedenis, waar verhaald wordt, dat Achis zeide: Ziet, gij hebt gezien, dat die man een razende was, waartoe dient het dan, dat gij hem hier voor mij gebracht hebt? En het is waarschijnlijk, dat men hem verdacht van een verrader te zijn, of iets kwaads in den zin te hebben. Overigens, hij is wel door de list van zich als een dwaas aan te stellen aan een doodsgevaar ontkomen, maar toch verklaart hij aan deze plaats, dat zijn geest en gemoed kalm en rustig genoeg waren om voortdurend God aan te roepen, zoodat het geloof, dat onder deze zwakheid was verborgen, zijne kracht voortdurend voor God heeft geopenbaard. Er was dus niet zoodanige storing der zielsrust, dat zij hem tot het gebruik van onwettige middelen zou gedrongen hebben; maar in wanhopende omstandigheden verkeerende heeft de vrees er hem toe gebracht eene list te verzinnen, d. i. om meer acht te slaan op een middel om zijn leven te redden, dan om zijne eer ongeschonden te bewaren. Hoe minder nu zijne grootheid van ziel zich voor de menschen heeft getoond, zooveel te moediger heeft zijn geloof den strijd in zijn binnenste volgehouden tegen zijne verborgene vreeze, gelijk dit blijkt uit dezen Psalm. Wat betreft dat hij zegt: *Op de stomme duive*, sommigen denken, dat dit het begin was van een algemeen bekend lied; anderen denken dat David hier door gelijkenis en beeldspraak Duive genoemd wordt, en inderdaad, die bijnaam past zeer goed bij het onderwerp van den Psalm. Dit geldt ook voor de woorden *Uit verre plaatsen*; want David, die door de woede zijner vijanden uitgeworpen en verjaagd is naar een vreemd land, beklaagt er zich terecht over, dat hij als in eene zeer verre woestijn is opgesloten. Anderen vertalen het woord wel door Paleis; maar dat geeft een gewrongen zin. Aangaande het woord *Michtam*, er is elders van gesproken. Hoewel ik hier nu niets beslists van zeg, daar zelfs de Hebreeuwsche Schriftverklaarders het er niet over eens zijn, acht ik het toch waarschijnlijk (gelijk ik reeds gezegd heb) dat het eene soort van zangwijze is geweest, of wel het een of ander muziekinstrument.

2. O God, ontferm U over mij, want de mensch slokt mij op, mij dagelijks bestrijdende houdt hij mij ingesloten. 2. Mijne vijanden slokken mij alle dagen op; gewis! velen pogen mij in te sluiten, o Allerhoogste! 4. Ten dage als ik vreesde, heb ik U vertrouwd. 5. In God zal ik zijn woord prijzen; op God heb ik gehoopt; ik zal niet vreezen wat het vleesch mij doen moge.

2. *O God ontferm U over mij.* Het is niet zeker of hij spreekt van binnenlandsche vijanden, dat is van vijanden, die tot het Joodsche volk zelf behoorden, of wel van vreemdelingen. Hoe dit zij, toen hij voor koning Achis gebracht werd, was hij wel als een eenzaam schaap tusschen twee troepen van wolven, aangezien de Filistijnen eenerzijds hem een' doodelijken haat toedroegen, en anderzijds zijne eigene landslieden zich in niets hoegenaamd te zijnen opzichte menschelijker betoond hebben. Overigens, door te spreken van *Den mensch* in het enkelvoud klaagt hij er in het algemeen over, dat hij onder de menschen geene menschelijkheid vindt; alsof hij zeide: Heere de uiterste nood, waarin ik mij bevind, vereischt dat Gij uwe hulpe betoont en uwe belofte vervult, want iedereen blaft mij aan om mij te verslinden; want terstond daarna herhaalt hij denzelfden zin in het meervoud. De uitdrukking: *Alle dagen* past beter voor Saul en zijne bende. En voorts: David treurt over zijne ellende, daar hij gekweld wordt door eene menigte van machtige vijanden, en met wreedheid wordt tegengestaan. Wat de woorden betreft: sommigen vertalen het eerste Hebreeuwsche woord, dat hier gebruikt is, door „Beschouwen," maar ik twijfel niet, of hij heeft door een schoon beeld de onverzadelijke begeerte uitgedrukt, die in het hart zijner vijanden woedde, om hem te verslinden. Het andere Hebreeuwsche werkwoord, dat ik, in overeenstemming met andere Schriftverklaarders door „Bestrijden" vertaald heb, beteekend in de Hebreeuwsche taal soms „Eten." En in die beteekenis houdt David zich dan aan zijn eerste beeld. Omdat het woord echter op verscheidene plaatsen in de eerste beteekenis wordt gebruikt, heb ik de vertaling niet willen veranderen, die het meest algemeen aangenomen is. Alleen moet ik met een enkel woord nog zeggen, dat diegenen den zin bederven, die in het laatste gedeelte van het vers vertalen: Velen strijden met

mij, alsof hij zeide, dat de Engelen hem hulp en bijstand verleenen, want zij verbreken den samenhang in de klacht, die in het gansche vers aanhoudt.

4. *Ten dage als ik gevreesd heb.* De werkwoorden staan in den toekomenden tijd; maar het is gepast ze in een' verleden tijd te veranderen. Zeggende, dat hij gevreesd heeft, belijdt hij zijne zwakheid, maar met uitzondering, nl. dat hij onder zijne vreeze toch niet is bezweken. Want, schoon de gevaren hem in groote verlegenheid hebben gebracht en hem veel te denken hebben gegeven, verklaart hij dat hij toch niet heeft opgehouden te hopen. En zoo beroemt hij zich dan niet op grooten heldenmoed, waardoor hij alle gevaar veracht en zich om niets bekommert; maar erkend hebbende, dat hij gevreesd heeft, zegt hij tegelijk, dat hij toch volhard heeft in de hope op Gods genade. En inderdaad: dit is het ware onderzoek van ons geloof, wanneer wij, onder het gevoel van het vleesch ontroerd en ontrust zijn door angsten, maar er toch niet onder nederzinken, zoodat wij den moed verliezen, of onze roeping verzaken. Wel is waar zijn vreeze en hoop aandoeningen, die zóó tegenovergesteld zijn, dat men niet zou denken, dat zij in een zelfde hart kunnen wonen; maar de ervaring leert ons, dat wanneer de hoop waarlijk en levendig heerscht in den mensch, het juist dan is, dat het hart gedeeltelijk door vreeze wordt aangegrepen. Want, als de geest des menschen in gansch gerusten staat verkeert, dan heeft de hope geene gelegenheid om zich te oefenen, ja dan is zij als slapende; maar wanneer zij het hart, dat neergedrukt wordt door zorgen, opwekt, en tot kalmte brengt, als het beroerd is door droefheid, het versterkt en ondersteunt, wanneer het verschrikt en beangstigd is, dan is het, dat zij hare kracht tentoonspreidt. En daarom is het een waar en sterk bewijs van Davids geloof, dat hij in vreeze zijnde, toch niet heeft afgelaten te hopen op den Heere, en verslagen zijnde van wege de grootte van het gevaar, dat hij bemerkte, toch goeden moed heeft gehad, omdat hij er zich van verzekerd hield, dat God zijn Bevrijder zijn zou.

5. *In God zal ik prijzen.* In dit vers toont hij, dat terwijl hij bleef hopen, zijn moed toenam, hetgeen over het algemeen met alle dienstknechten Gods het geval is. Want, wèl hebben zij bij den aanvang groote moeite om vast te houden aan de hope, ja hebben zij zelfs een' zwaren strijd te strijden, vóórdat zij in staat zijn eenigerlei hoop te koesteren, wanneer zij

aldus door schrik en angst worden gekweld, maar wanneer zij het beproeven om hunne krachten te verzamelen ten einde hunne zwakheid eenigermate te boven te komen, dan zullen zij, als goede strijders, met meerdere verzekerdheid voorwaarts kunnen gaan om den aanval af te weren. Overigens beteekent Prijzen aan deze plaats zooveel als roemen, of zich beroemen; alsof hij zeide, dat hij, gewapend zijnde met de verzekerdheid der overwinning, zich reeds kon verheugen in de stellige hope op uitkomst. Nu legt hij de reden tot deze blijdschap in *het woord Gods*, hiermede stilzwijgend te verstaan gevende, dat al schijnt God hem ook verlaten en als verraden te hebben, hij zich toch tevreden stelt met het geloof, dat Hij hem heeft geschonken, omdat hij er volkomen van overtuigd is, dat God getrouw is aan zijne beloften. Ik zal niet ophouden, zegt hij, in God te roemen, omdat ik betrouwen kan op zijn woord; en al is het ook, dat Hij mij niet openlijk te hulp komt, ja zelfs zijne hand terughoudt van mij te ondersteunen, zoo zal zijn Woord mij toch voor alle dingen genoeg zijn. Zie hier eene uitspraak, wel waardig om in herinnering te worden gehouden. Wij zien hoe uiterst teergevoelig en hoe verdrietig wij zijn, als God niet terstond aan onze wenschen beantwoordt. Want, hoewel wij Hem niet openlijk durven tegenstaan, zoo wordt ons vleesch toch innerlijk onrustig, omdat het niets anders dan zijne eenvoudige beloften kan bespeuren. Men kan dus wel zeggen, dat de mensch veel winst gedaan heeft, die in het midden van verzoekingen en beproevingen, steunt op het eenvoudige woord van God en volhardt in Hem te loven. Hetgeen nu volgt schijnt op den eersten aanblik van niet veel gewicht. Want, wie is zoozeer van alle verstand beroofd, dat hij de kracht van den mensch om te schaden grooter acht dan de oneindige macht van God om te helpen? Maar toch is er niemand onder ons, die niet kan getuigen, dat hij zich besmet weet met dit booze wantrouwen, waardoor wij minder macht toeschrijven aan God dan aan het schepsel. Waaruit volgt, dat David hier uitdrukt welke bijzondere vordering hij gemaakt heeft in het geloof, als hij zegt genoegzame kracht en standvastigheid in zich te gevoelen om alle dreigementen zijner vijanden te kunnen minachten. En het is de voornaamste strijd, waarin alle geloovigen zich hebben te oefenen, te weten, dat zij de hulpe Gods hooger stellen dan alle schade of leed, opdat zij in staat zijn alle verschrikkingen te kunnen geringachten, die door hun vleesch worden geducht. Als de vijanden ons te lijf gaan, zoo moeten wij ons terstond herinneren, dat hunne aanvallen tegen God zelven gericht zijn,

alsof zij dachten overhand op Hem te zullen verkrijgen, en zich sterker te kunnen betoonen dan Hij. Doch wat zouden wij ons nu smadelijkers kunnen denken dan de woedende pogingen der goddeloozen als tegenwicht te stellen tegenover de macht Gods? Want, gelijk zij, om de vastheid van ons geloof te verbreken, het Woord Gods pogen omver te werpen, zoo zullen wij van onzen kant, als wij er ons niet van verzekerd houden, dat God, die aan onze zijde is, zoo hij slechts zijn' kleinen vinger wil bewegen, of slechts wil blazen, machtig genoeg is om al hunne pogingen te verbreken, en al hunne toebereidselen en middelen, die zij te werk stellen op niets te doen uitloopen, zijdelings zijne macht verkleinen; ja zelfs schrijven wij Hem dan niet meer macht toe dan aan een sterfelijk mensch, die wel weerstand kan bieden als hij door één enkel persoon wordt aangevallen, maar zoo twee zich tegen hem stellen, overwonnen zal worden. Maar nu zou men kunnen vragen, hoe het is, dat David zoo plotseling alle zwakheid afgelegd heeft, dat hij, die nog zoo kort te voren den dood vreesde en vol verschrikking was, nu op eens zijne vijanden stoutmoedig kan braveeren. Ik antwoord dat de verzekerdheid, die hij toont, niet beteekent dat hij geheel en volstrekt zonder vreeze was, alsof hij, buiten alle gevaar zijnde van de slagen, thans gemakkelijk met het gevaar kan spotten en er niets van ducht; maar dat, wel verre, van onder de vrees bezweken te zijn, hij er zelfs als overwinnaar van uitgaat daar hij het schild der hope vóór zich houdende om alle verschrikkingen weg te drijven, zich versterkt in de zekerheid van zijn heil, en zich dus terecht verheft tot dit heilig roemen: *Omdat ik hoop op God, zal ik niet vreezen.* Overigens, hij maakt gebruik van een minachtend woord door de menschen *Vleesch* te noemen, ten einde zich te leeren en zich als het ware in het geheugen te prenten, hoe waanzinnig hunne vermetelheid is, wanneer zij, vergetende wie zij zijn, er geene moeielijkheid in zien om zóó veel op zich te nemen.

6. Alle dagen bedroeven mij mijne woorden; al hunne gedachten zijn over mij ten kwade. 7. Zij vergaderen zich; zij passen op mijne hielen, omdat zij mijne ziel begeeren. 8. Zij verbeelden zich niettegenstaande hunne ongerechtigheid te zullen ontkomen: o God! in uwen toorn zult Gij de volken neder-

stooten. 9. Gij hebt mijn omzwerven geteld, leg mijne tranen in uwe flesch: zijn zij niet in uw register?

6. *Alle dagen.* De Schriftverklaarders geven aan het eerste gedeelte van dit vers verschillende beteekenissen. Sommigen lezen *Mijne woorden* in den eersten naamval, en naar mijn oordeel is hunne meening juist. Anderen doen ze betrekking hebben op Davids vijanden, en vertalen dan: Zij belasteren mijne woorden, of, Zij bedroeven mij door mijne woorden. Er zijn er ook, die het Hebreeuwsche werkwoord, dat hier gebruikt is, in volstrekten zin nemen, en vertalen: Mijne woorden verdrieten en vertoornen. Daar echter de Hebreeën het woord meestal gebruiken in den zin van bedroeven, en het nooit in volstrekten zin in de vervoeging *Piel* gebruikt wordt, waarin het hier genomen is, is het niet noodig van het taaleigen af te wijken. Die wijze van spreken is nog veel vloeiender: Mijne woorden bedroeven mij, als men ze leest in verband met de vijanden. Er is hier dus eene dubbele klacht: de eene, dat David van zijn' kant geenerlei verlichting vindt, ja zelfs, dat hij ziet dat alles hem tegenloopt, en dat zijne overleggingen hem niets dan verdriet opleveren; de andere, dat zijne vijanden integendeel samenspannen om hem ten ondergang te brengen, heimelijk listen en lagen tegen hem beramen, en hem hinderlagen leggen. Nu schijnen op den eersten aanblik deze woorden kwalijk met den zin overeen te komen, aangezien hij zoo even nog betuigd heeft niet te zullen vreezen, en hij thans zegt, dat hij zelf de oorzaak is van zijne droefheid; maar ik heb reeds aangetoond, dat, hoewel zijn geloof als eene hooge plaats is, en hij, tot die hooge plaats opgeheven zijnde, zijne vijanden kon tarten en verachten, zoo was hij toch niet gansch en al zonder zorg of vrees. En wat nu dit vers betreft, hij spreekt hier van zijne verzoekingen, die door de standvastigheid van zijn geloof niet werden weggenomen, maar overwonnen. Hij zegt dus, dat hij zich ontbloot ziet van raad en hulp, omdat alles wat hij bedenkt of overlegt verkeerd uitkomt. Om zijn ongeluk nog sterker te doen uitkomen, zegt hij, dat zijne vijanden niet ophouden van komplotten te smeden en alle middelen bedenken om hem ten ondergang te brengen. Hij vervolgt dien gedachtengang, zeggende, dat *zij zich vergaderen.* Want, als men slechts met één of twee te doen heeft, dan is de kwelling nog eenigszins dragelijk; maar als iemand door eene groote menigte, door een geheel leger, als het ware, wordt aangevallen, dan is het moeielijk om er door heen te komen.

Door te zeggen dat *zij zich verbergen*, wijst hij op hunne listen of verborgene streken, door welke zij trachtten hem te overvallen en te overweldigen eer hij er op bedacht was. Want volgens het oordeel der Hebreeuwsche taalgeleerden wordt door het woord, dat hier gebruikt wordt, te kennen gegeven, dat Davids vijanden list te baat hebben genomen, en zich schuil hebben gehouden om hem in 't geheim te overvallen Hij voegt er bij, dat zij, naar welken kant hij zich ook wendde, hem ijverig vervolgden en najaagden, hem, om zoo te spreken, op de hielen zaten, zoodat hij geen oogenblik rust had. Hij zegt, dat de oorzaak hiervan is de onverzoenlijke haat, dien zij hem toedragen, en die door niets dan door zijn dood bevredigd kan worden.

8. *Zij verbeelden zich niettegenstaande hunne ongerechtigheid te zullen ontkomen.* Sommigen lezen het begin van dit vers als vraag: Denken zij in hunne ongerechtigheid te zullen ontkomen? Omdat er echter geene enkele reden is, die ons noopt den zin zóó ver te zoeken, is het beter de woorden in hun' natuurlijken zin te lezen. Hoewel zij allerlei uitvluchten en achterdeurtjes hebben voor hunne ongerechtigheid, zult Gij, o God, de volken toch nederstooten. Dit nu zegt hij, omdat de goddeloozen, als zij zich teugelloos te buiten gaan in hunne boosheid, zich verheugen, alsof zij vrijheid hadden gekregen om alles te doen wat hun behaagt, gelijk wij ook werkelijk dagelijks kunnen zien, hoe de goddeloozen zich met duivelsche stoutmoedigheid opblazen en verheffen, omdat het hun toeschijnt, dat de hand Gods hen niet zal treffen. En niet slechts beloven zij zich ongestraft te zullen blijven en nooit ter verantwoording geroepen te zullen worden; maar zij vestigen al hunne hoop op, en zoeken hun voordeel uitsluitend in, boosheid en misdaden; en zij gaan hierbij met te meer stoutmoedigheid en doldriftigheid te werk, omdat zij zich volkomen veilig wanen tegen alle gevaar, dat hen zou kunnen bedreigen. Nadat David dit nu voorgesteld heeft naar hetgeen de goddeloozen denken, verwerpt hij terstond die verkeerde gerustheid, door zich te beroepen op het oordeel Gods. Hoewel zij zich zóó verhoovaardigen, zegt hij, toch zult Gij, o God, wanneer de geschikte tijd der wrake zal gekomen zijn, *de volken* nederstooten. Hij gebruikt het meervoud om de verzekerdheid van zijn hart nog vaster te maken, omdat het wel moeielijk is, dat hij niet verbaasd zou zijn op het zien van eene zoo groote menigte van vijanden. Telkenmale dus, als het aantal onzer vijanden zóó groot is, dat wij er door overstelpt zouden worden, moeten wij ons herinneren

dat het de kenmerkende eigenschap is van God, om niet slechts één enkel man, of wel een klein getal van menschen neder te stooten, maar geheel een volk, ja zelfs alle volken.

9. *Gij hebt geteld.* „Het is een gebed, dat hij hier inlascht, zonder er evenwel mede door te gaan; want begonnen zijnde met God te vragen, dat Hij acht zal geven op zijne tranen, zegt hij terstond, alsof hij reeds verkregen had hetgeen waarom hij had gevraagd, dat zij in Gods register geschreven zijn. Tenzij men het misschien beter acht om ook deze vraag als een vorm van gebed te beschouwen. De zin schijnt aldus echter eenvoudiger: Heere, het is niet noodig, dat ik meer woorden gebruik om tot U te bidden, want ik weet, dat Gij uit eigene beweging mij reeds gegeven hebt, waarom ik U vroeg. Maar het is beter ieder woord op zich zelven na te gaan. Hij zegt, dat God het getal kent van zijne omzwervingen, en het is om Hem tot medelijden te bewegen, dat hij aldus spreekt, omdat hij reeds lang en zonder ophouden als een arme zwerveling en vluchteling heen en weer dwaalt. Nu spreekt hij niet slechts van éene enkele vlucht, maar volgens het gewoon gebruik der Hebreën is hier verandering van getal, gebruikt hij nl het enkelvoud voor het meervoud, „Vlucht," of omzwerving, voor „Vluchten" of omzwervingen: hoewel hij voorbedachtelijk het enkelvoud schijnt te gebruiken, om met grooten nadruk te kennen te geven, dat hij geheel zijn leven niet anders gedaan heeft dan omzwerven, nu eens hier, en dan daar, alsof hij het een voortdurend, een onophoudelijk omzwerven noemt. Die treurige toestand van aldus onophoudelijk van de eene plaats naar de andere te zwerven moet God wel tot medelijden met David bewegen om hem hulp te verleenen, dewijl hij aldus zijn leven onder allerlei moeite en kwellingen als voortgesleept heeft. Daarom vraagt hij dat God *zijne tranen in zijne flesch* of in zijn vat *zal leggen.* Het was toen de gewoonte om in zoodanige vaten wijn en olie te bewaren. De beteekenis is dus, dat God de tranen van David niet ter aarde zal laten vallen, maar ze zorgvuldig zal bewaren als iets, dat Hij kostbaar of dierbaar acht. Wij zien hier overigens, dat David zijn gebed grondt op de voorzienigheid Gods, omdat Hij de voetstappen zijner geloovigen leidt, en hen, om zoo te zeggen, volgt met zijne oogen; gelijk ook Christus ons zegt, dat ook de haren onzes hoofds door God geteld zijn (Matth. 10 : 30). Want als wij er niet van overtuigd zijn, dat God al de kwellingen kent, die wij verduren, dan zou ons hart nooit tot die gerustheid en welverzekerdheid kunnen komen, om God

te bidden onze tranen in zijne flesch te leggen, opdat Hij ze aanschouwende er door bewogen worde om ons eindelijk te hulp te komen. Onmiddelijk daarna verklaart hij zijne begeerte te hebben verkregen. Want (gelijk ik reeds gezegd heb) ik lees dien volzin liever in bevestigenden zin, zoodat de zin dan is: Dat David, om zich te bevestigen in zijne hope op redding, zich wapent met deze vertroosting, dat alle zijne tranen in Gods register staan geschreven, zoodat de gedachtenis er aan niet bij Hem uitgewischt is. Indien nu God de tranen zijner geloovigen zoodanig in eere houdt, dan zal Hij voorzeker niet toelaten, dat hun bloed, als het vergoten wordt, wegvloeie, zonder dat Hij er elken droppel van telt. Dat dan de tyrannen vrij het vleesch en het gebeente der kinderen Gods verbranden, hun bloed zal om wraak blijven roepen, want er is geen tijdsbestek, hoe groot het ook wezen moge, hetwelk datgene zal vermogen uit te wisschen, wat in zijn geheugen geregistreerd is.

10. Dan zullen mijne vijanden achterwaarts keeren, ten dage als ik geroepen zal hebben: dit weet ik, dat God mij is. 11. In God zal ik het woord prijzen; in Jehovah zal ik het woord prijzen. 12. Op God heb ik vertrouwd, ik zal niet vreezen voor wat de mensch mij doen kan.

10. *Dan zullen mijne vijanden.* Nog vroolijker roemt hij in zijne overwinning. Want alsof hij de zaak reeds voor zijne oogen zag, wijst hij den tijd aan, wanneer zijne vijanden zich achterwaarts zullen moeten keeren. En hoewel hij hun' ondergang nu nog niet zoo nabij ziet, zoo heeft hij toch, zich vasthoudende aan Gods belofte, het rechte tijdstip van Gods oordeelen kunnen aanduiden, dat hij met geduld behoorde af te wachten. Kortom: hoewel God zich niet haast, en Davids vijanden niet verdelgt op het eigen oogenblik dat hij bidt, zoo komt deze heilige evenwel tot de gevolgtrekking, dat hij niet te vergeefs zal hebben gebeden, en hij toont zeer duidelijk aan hoe en door welk middel zijne vijanden voorzeker op de vlucht gedreven en ten val gebracht zullen worden, omdat nl. God nooit toelaat dat de zijnen teleurgesteld worden in het gebed en de smeeking, die zij tot Hem hebben opgezonden. Omdat dit dus diep in zijn hart is gegrift, kan hij zijne begeerte geduldig op-

schorten, om er vredig en kalm de uitwerking en vervulling van af te wachten. Intusschen is in deze Schriftuurplaats ook eene zeer nuttige leering opgesloten. Want David zegt, dat hij om te verkrijgen wat hij heeft gevraagd, niet zoo maar zonder overleg of al twijfelende bidt, maar de stellige zekerheid met zich omdraagt, dat God hem genadig zal zijn en zijn gebed zal verhooren. En voorts dit geloof verkregen hebbende, is het hem niet moeielijk Satan te tarten en alles te verachten, wat hij en zijne booze metgezellen tegen hem zouden kunnen beramen.

11. *In God zal ik prijzen.* Het bezittelijk voornaamwoord *Zijn* is hier niet uitgedrukt, gelijk dit een weinig te voren geschied is; men kan evenwel uit den vorigen tekst zien, wat hier aangevuld moet worden. De herhaling duidt groote vurigheid aan, alsof er gezegd was: Hoewel God vertoeft om zijne genade ten toon te spreiden, zoodat het, wijl men er de uitwerking niet van ziet, zou kunnen schijnen, dat Hij David voedt met ijdele woorden, zoo zal deze heilige toch den moed niet verliezen, maar integendeel roemen in het Woord Gods. En dat is het voorzeker wat de Schrift noemt Verzegelen of onderschrijven dat God waarachtig is, wanneer wij zijne goedheid over ons en zijn macht voor ons niet met de zinnen kunnende gewaar worden, toch niet nalaten aan zijn Woord volkomene heerlijkheid toe te schrijven. De herhaling heeft, gelijk ik reeds gezegd heb, de strekking, alsof David aldus had gesproken: Hoewel het heden den schijn heeft, dat God mij heeft verlaten, dewijl Hij zijne hulp vertraagt, toch zal ik steunen en betrouwen op zijn Woord: en zoo heden en morgen nog hetzelfde met mij geschiedt, toch zal ik voortgaan met Hem te loven. Nu is het wèl noodig, dat de geloovigen zich gewennen om deze leering te overdenken, opdat zij ook te midden der verzoekingen reden hebben om stoutmoedig te blijven roemen, daar het eenvoudige Woord Gods hun volkomen genoeg is. Want, hoewel Hij hun door zijne weldaden dagelijks stof genoeg geeft tot roemen, zoo kunnen zij toch nauwelijks drie stappen vooruit doen, als zij niet geleerd hebben te steunen op het eenvoudige Woord. Ook de herhaling van een anderen volzin heeft dezelfde strekking, die wij te voren reeds gezien hebben: *Op God heb ik vertrouwd*; enz. Want hoewel allen belijden *van* alles genoegzaam voorzien, en *tegen* alles genoegzaam gewapend te zijn, als zij zich onder de bescherming Gods bevinden, zoo toont ons de ondervinding dat de kleinste verzoekingen en de minste beduchtheid het ons doen vergeten. Zoo laat ons dan leeren om met David deze leere voortdurend

te overdenken: Wat de menschen ook (tegen ons) beproeven, hoe groote wijsheid er ook zij in hun' raad, of kracht in hunne ondernemingen, welke middelen zij ook aanwenden, als wij ze vergelijken met God, dan zal er voor ons geene reden zijn om verschrikt te wezen, omdat alles wat groot en schrikwekkend in hen is, in rook zal opgaan en verdwijnen.

13. O God! op mij zijn uwe geloften; ik zal U dankzeggingen vergelden. 14. Want Gij hebt mijne ziel gered van den dood; hebt Gij mijne voeten ook niet gered van struikelen, om voor Gods aangezicht te wandelen in het licht der levenden?

13. *O God! op mij zijn uwe geloften.* Wij hebben bij den aanvang gezegd, dat, dewijl David dezen Psalm gedicht heeft, toen hij reeds aan het gevaar was ontkomen, het waarschijnlijk is, dat hij den goeden afloop ziende volgens de belofte Gods, deze dankzegging er toen heeft bijgevoegd. Intusschen moeten wij echter wèl weten, dat hij ook te midden der beproevingen zóó wèl verzekerd is geweest van de hulpe Gods, dat hij altijd gereed en bereid was om Hem dankzegging te brengen. Hij zegt, dat de geloften Gods op hem zijn, dewijl hij verplicht is ze te betalen: gelijk ook de Latijnen eene zelfde manier van spreken hebben: want als iemand verkregen heeft, wat hij met belofte en gelofte gevraagd heeft, dan zeggen zij, dat zoo iemand veroordeeld is van gelofte. Want, als wij belooid hebben niet ondankbaar te zullen zijn, en God ons geeft hetgeen waarom wij Hem hebben gevraagd, dan beginnen wij, volgens onze belofte, reeds onder verplichting te komen. Wat betreft de uitdrukking: De geloften Gods, men moet dit verstaan, alsof ik zeide, dat het geld hetwelk ik in mijne hand houd, aan een' schuldeischer toebehoort, omdat ik behoor tot hen, die hem geld schuldig zijn. David, zich alzoo verlost ziende, belijdt, dat dit heil van God is, dat wil zeggen, dat Hij de Werker is van zijne verlossing, en daarom zegt hij, dat hij van zijn' kant belast is met geloften, die hij gedaan heeft; omdat de voorwaarde er van vervuld is. Uit het tweede deel van het vers blijkt van welke geloften hij spreekt. Hierop dient wèl gelet te worden, opdat men, doordat men de zaak niet goed doordacht heeft, niet met de Papisten gaat gelooven, dat God alle geloften goed-

keurt. Want David zegt, dat hij *dankzeggingen zal betalen*, of *lofoffers zal brengen.* Want hoewel dit naamwoord alle soorten van lof beteekent, neemt men het voor *lofoffers*, in zoover deze het uitwendig getuigenis zijn van dankbaarheid. Wel is waar heeft David zeer goed geweten, dat God bij de offers niet blijft staan, en ze niet om zichzelven eischt, maar omdat hij, onderworpen zijnde aan de Wet, de heilige plechtigheden, die (door God) voor het geheele volk ingesteld waren, niet moest minachten, is het waarschijnlijk, dat hij van eene plechtige betuiging van dankbaarheid spreekt en van eene openbare dankzegging, gelijk de geloovigen dit plachten te doen, na eene bijzondere weldaad van God ontvangen te hebben.

14. *Want Gij hebt mijne ziel gered.* Hij bevestigt wat ik zoo even gezegd heb, dat hij erkent zijn leven van God te hebben, omdat het met hem gedaan zou zijn geweest, zoo God hem niet wonderbaarlijk had bewaard. Want om allen twijfel hieromtrent weg te nemen: hij zegt niet slechts, dat hij voor het bedrog, de boosaardigheid, het geweld en het zwaard der vijanden bewaard is gebleven, maar ook voor den dood zelven. Daarna gebruikt hij nog eene andere wijze van spreken om dezelfde zaak uit te drukken, zeggende, dat hij, toen hij op het punt was van een zwaren val te doen, door de hand Gods staande was gehouden. Want sommigen vertalen het Hebreeuwsche woord ten onrechte door val of struikeling, terwijl David veeleer van een' zwaren luidruchtigen val spreekt. Kortom, uit de grootte van het gevaar komt hij tot de gevolgtrekking, dat het door de leiding en hulpe Gods is geweest, dat hij is ontkomen. En inderdaad, dit is het wat wij behooren te doen, als God ons uit een gevaar heeft gered, nl. gedenken hoe groot en schrikkelijk het geweest is. Want onder den druk van ramp of ongeval zijn wij wel zeer bevreesd en verschrikt, maar weldra verdwijnt met de vreeze ook de gedachtenis aan Gods genade. *Wandelen in het licht der levenden* is niets anders dan van het schijnsel der zon te genieten, die het licht is van dit leven. Maar het woord: *Voor Gods aangezicht*, dat hij inlascht, toont het verschil aan tusschen de geloovigen en de goddeloozen. Want de geloovigen streven er naar hun leven tot God te doen wederkeeren, maar de wereldschgezinden dwalen weg als vluchtelingen, niet omdat God hen niet altoos ziet, maar omdat zij Hem den rug toekeeren.

PSALM 57.

INHOUD: Deze Psalm bestaat uit twee deelen. In het eerste spreekt hij zijne angsten uit, en smeekt hij, gelijk de nood dit vereischte, de hulpe Gods af tegen Saul en zijne overige vijanden. Daarna, hoop op uitredding verkregen hebbende, maakt hij zich gereed om Gode offeranden te brengen.

1. Aan den opperzangmeester, Verdelg niet: Michtam
van David, als hij voor Sauls aangezicht vlood, in de
spelonk. 2. Ontferm U over mij, o God! ontferm U
over mij: want mijne ziel betrouwt op U, en in de
schaduw uwer vleugelen zal ik hopen totdat de boosheid
voorbij is. 3. Ik zal roepen tot God, den Allerhoogste,
tot God, die mijne zaak tot voleindiging brengt. 4. Hij
zal van den hemel zenden en mij redden van den
smaad van dengene, die mij opslokt. God zal zijne
goedertierenheid en zijne waarheid zenden.

1. *Michtam van David.* Dewijl men omtrent dit woord Michtam niets anders dan gissingen kan bijbrengen, zal ik er voortaan niets meer van zeggen. Men zou ook evenmin met eenigerlei zekerheid eene reden kunnen noemen, waarom deze Psalm tot opschrift heeft: *Verdelg niet*, daarom hebben de uitleggers verschillende meeningen hieromtrent, als van iets dat duister en twijfelachtig is. Sommigen denken, dat het het begin is van het een of ander aloud lied. Anderen zijn van meening dat David die woorden uitriep, toen hij zich geheel omsingeld ziende, geene hoop had om te ontkomen. O God, verdelg niet! Nog anderen achten, dat door dien volzin Davids rechtschapenheid geprezen wordt, die Abisaï belette zijn voornemen te volvoeren, toen hij Saul wilde dooden (1 Sam. 26 : 9), ook al omdat de Gewijde Geschiedenis deze bestraffing in diezelfde bewoordingen noemt: Verderf hem niet. Omdat David echter vooraf gebeden had, kan deze meening niet volgehouden worden. Zoodat wij

ons dan aan één van deze twee uitleggingen moeten houden: òf dat de Psalm gedicht was op de zangwijze van een bekend lied, of dat David hier met een kort woord het gebed, als iets merkwaardigs, heeft willen vermelden, dat door een' plotseliugen schrik aan zijn' mond ontvloeid is.

2. *Ontferm U, over mij, o God.* Dit gebed, hetwelk tweemaal werd uitgesproken, toont aan, dat David door groote smart, vrees en bezorgdheid was aangegrepen. Maar wij moeten letten op het midddel, dat hij aangrijpt om barmhartigheid te vragen, nl. dat hij in God heeft gehoopt. Hoewel er in dit woord *Ziel* ook veel ligt opgesloten, alsof hij zeide, dat hij van uit het diepst zijns harten heeft gehoopt, of dat zijne hoop niet vluchtig is, maar diep ingeworteld. Hij herhaalt dit terstond door een beeld of gelijkenis, zeggende, dat *de schaduw der vleugelen* van God hem tot bedekking zullen zijn. Want, hoewel het Hebreeuwsche werkwoord dat ik vertaald heb door *Ik zal hopen*, soms in deze beteekenis is genomen, zoo mishaagt het mij toch niet, dewijl het woord ook herbergen of verdedigen beteekent, dat het hier in dien zin wordt genomen, waar ook melding is gemaakt van de schaduw der vleugelen. De strekking hiervan is in het kort dit: Zich geheel en al onder de bescherming Gods gesteld hebbende, gevoelt David thans wat wij in Psalm 91 : 1 zullen zien, te weten: dat zij, die zich onder de bescherming Gods bevinden, in eene hooge en veilige plaats zijn. En voorts: wij hebben elders reeds gezegd, dat de hoede Gods bij de schaduw der vleugelen is te vergelijken; want ten einde ons nog vertrouwelijker tot zich te noodigen, zegt God, dat hij zijne vleugelen uitbreidt om er ons mede te bedekken en te beschutten, zooals de hen en ook andere vogels met hunne jongen doen (Deut. 32 : 11). En daarom zou onze ondankbaarheid en boosaardigheid te minder te verontschuldigen zijn, als wij, zoo vriendelijk genoodigd zijnde, niet naarstiglijk de toevlucht tot Hem namen. Bovendien zegt hij niet zonder aanleiding, dat zijne hoop op God gevestigd zal zijn en dat hij onder de schaduw zijner vleugelen zal rusten; maar dat dit zijn zal, wanneer de boosheid als een onweder of dwarlwind voorbijtrekt. Tenzij men wellicht het woord, dat wij door *Boosheid* vertaald hebben, door Macht wil vertalen. Hoe dit zij, David verklaart, dat hij zijne toevlucht zal hebben in God, en dat zijne vleugelen hem tot bedekking zullen dienen, totdat de storm der beproevingen voorbij zal zijn. En gewis, hoewel het ons somwijlen vergund is ons op een' dag van zonneschijn onder eene bedekking te stellen, zoo moeten wij toch, omdat ons leven

dagelijks aan plotselinge stormen is blootgesteld, onze hoop op God gevestigd hebben, opdat zijne vlerken ons bedekken. Bij die hope voegt hij ook aanroeping, want het kan niet anders of zij, die op Hem betrouwen, zullen ook hun gebed tot Hem opzenden, en aldus rechtvaardigt David zijne hope, zeggende, dat hij in zijn' nood de toevlucht zal nemen tot God. Nu kent hij Gode eene voortreffelijke benaming toe, zeggende, dat hij alles wat Hij hem heeft beloofd, aan hem zal vervullen, of wel, dat Hij het werk, dat Hij heeft begonnen, voleindigen zal. Want het Hebreeuwsche werkwoord, waarvoor wij hier lezen Tot voleindiging brengen, wordt in dezelfde beteekenis gebruikt in Psalm 138 : 8, omdat er in de eene zoowel als in de andere plaats eene zelfde reden voor is. En dit is het wat ons in gedachte moet komen, ten einde te kunnen volharden in de hope, dat God, omdat Hij het werk zijner handen niet laat varen, het heil, de zaligheid, der geloovigen tot stand zal brengen en immer hun Leidsman zal zijn, totdat Hij hen het einddoel heeft doen bereiken. Wat betreft, dat sommigen vertalen: Aan God, die mij beloont — dit is eene koude uitdrukking. Naar mijn oordeel zou hier de beteekenis beter genomen worden: Aan God, die mij verlaat. En in dien zin moet men den volzin vervolledigen door een tegenstellend voegwoord: Hoewel God mij te dezer ure verlaat en zijne hand niet uitstrekt om mij te helpen, toch zal ik tot Hem roepen. De andere uitlegging: Ik zal roepen tot God, die zijne strengheid in mij volbrengt, is meer gewrongen en de samenhang van den tekst eischt ook, dat dit veeleer aan de weldaden van God toegeschreven zal worden, opdat de volharding van God in zijne goedheid over ons, ons immer in de gedachten kome, daar Hij het werk zijner handen nooit zal laten varen.

4. *Hij zal van den hemel zenden.* Ik heb reeds dikwijls gezegd, dat David heilige overdenkingen mengde onder zijne gebeden, ten einde zijn' kranken geest te vertroosten door zich de vruchten zijner hope voor oogen te stellen. Ook thans roemt hij in de hulpe Gods, alsof hij de hand Gods zichtbaar voor oogen had. Als hij zegt: *Hij zal van den hemel zenden,* wordt door sommigen hier bijgevoegd: Zijne Engelen, maar ik voor mij acht deze onbepaalde zegswijze beter, nl. dat God het heil, dat Hij zal werken, niet in het verborgen en op gewone wijze zal doen plaats hebben, maar met kracht en door een blijkbaar wonder. Door deze wijze van spreken geeft David dus te kennen, dat hij eene majestueuze en zeer bijzondere uitredding verwacht, en zoo

stelt hij den hemel tegenover aardsche en natuurlijke middelen. Hetgeen volgt kan op tweeërlei manier verklaard worden. Zij, die vertalen; *Zal mij redden van den smaad*, voegen iets toe aan het Hebreeuwsch; maar het zou wellicht niet minder juist zijn het als een ophelderend bijvoegsel te beschouwen: *Hij zal mij redden in den smaad van dengene, die mij opslokt.* Men zou ook kunnen zeggen: Van dengene, die mij wacht of mij bespiedt; alsof David gezegd had: Het is waar, mijne vijanden verlangen vurig naar mijn' dood, en zij zien slechts uit naar de gelegenheid om mijn' ondergang te bewerken, waartoe zij in stilte allerlei middelen beramen, maar God zal mij tot hunne groote schande verlossen uit hunne handen, want van God wordt gezegd, dat Hij de goddeloozen te schande maakt, als Hij hen teleurstelt in hunne verwachtingen. Daar hij zich nu te voren eene wonderbaarlijke en hemelsche uitredding had beloofd, zegt hij ook nu, dat hij dit verwacht van Gods *goedertierenheid en trouw*, en ze zich voorstelt als de handen, waarvan God zich bedient om de zijnen te hulp te komen.

5. Mijne ziel is in het midden der leeuwen, ik verblijf onder stokebranden, menschenkinderen, welker tanden spiesen en pijlen zijn, en hunne tong een scherp zwaard. 6. O God, verhef U boven de hemelen! uwe heerlijkheid zij over de gansche aarde. 7. Zij hebben een net bereid voor mijne voetstappen; mijne ziel is gebogen: zij hebben een' kuil voor mijn aangezicht gegraven, maar zij zijn er in gevallen.

5. *Mijne ziel is in het midden.* Hij beschrijft opnieuw de wreedheid zijner tegenstanders om God des te eerder tot hulp te bewegen. Ten eerste vergelijkt hij hen bij leeuwen; daarna zegt hij, dat zij in woede zijn ontstoken en vervuld zijn van een' onverzoenlijken haat, en dat hunne tanden aan spiesen en pijlen gelijk zijn. Wat hij er bijvoegt van de tong, kan in eigenlijken zin verstaan worden van de giftige lasteringen, die het hart der onschuldigen meer doorvlijmen dan alle zwaarden het zouden kunnen. En wij weten, dat de voornaamste strijd, dien David had te strijden tegen den laster, de valsche beschuldigingen gold, die zijne vijanden tegen hem inbrachten. Maar als wij

hooren, hoe deze heilige zoo wreedelijk en op zoo velerlei wijze aangevallen werd, dan moet het ons niet verdrieten zoo wij den zelfden strijd hebben te strijden, het moet ons genoeg zijn onze klachten uit te storten voor God, die de valsche tong der boozen kan breidelen en hunne handen kan weerhouden, zoodat zij de zijnen niet kunnen schaden. Ziedaar waarom David een weinig daarna Hem aanmaant om wrake te doen. En nu schijnt het wel, dat dit gebed: *O God, verhef U boven de hemelen*, enz. hier niet past; maar als wij bedenken hoe verregaand de onbeschaamdheid is der vijanden, als wij hunne trotsche minachting en onverschilligheid aanzien, en voorts, dat God het doet schijnen alsof Hij het onrecht niet ziet en de afpersingen, waaraan zij zich schuldig maken, dan zal het ons licht vallen te oordeelen, dat dit niet zonder oorzaak gezegd is. Omdat Saul en het gansche volk hadden saamgespannen, was het bovenal noodig, dat God zich op zeer bijzondere wijze zou verheffen om deze hoovaardigen neder te werpen. En daaruit komt ons eene heerlijke vertroosting, als God toont, dat Hij ons hulp verleent om zijne eer te handhaven; want de goddeloozen staan niet minder op tegen Hem dan tegen ons, maar Hij zal niet dulden, dat zijne eer te niet wordt gedaan, noch zal Hij zijn' heiligen naam overgeven aan hunne bespotting. Vervolgens komt hij weder terug op zijne klachten, en te voren gezegd hebbende, dat hij wreedelijk gekweld was, klaagt hij thans, dat men hem strikken spant. Hij zegt: *De ziel gebogen*; zooals lafhartige lieden de gewoonte hebben, om, als zij bang zijn, de leden huns lichaams saam te trekken en zich te krommen: zelfs de vogels durven hunnne vederen niet te bewegen, als zij den vogelaar en de netten vreezen, maar houden zich nedergebukt op den grond. Anderen vertalen: Hij heeft mijne ziel nedergebogen; maar de andere beteekenis is eenvoudiger, en het Hebreeuwsche werkwoord wordt dikwijls onzijdig genomen. En ofschoon het Hebreeuwsche woord dat wij door Ziel vertalen, in het Hebreeuwsch vrouwelijk is, vindt men het elders toch dikwijls met mannelijke woorden verbonden.

8. Mijn hart is bereid, o God! mijn hart is bereid:
ik zal zingen en psalmzingen. 9. Waak op, mijne
tong! waak op, gij luit en harp! ik zal in den dage-
raad opwaken. 10. Heere! ik zal U loven onder de
volken, ik zal U psalmzingen onder de natiën. 11. Want

uwe goedertierenheid is groot tot aan de hemelen, en uwe waarheid tot aan de wolken. 12. O God! verhef U boven de hemelen, uwe heerlijkheid zij over de gansche aarde.

8. *Mijn hart is bereid.* Sommigen vertalen het Hebreeuwsche woord door: Is bevestigd, gelijk het dan ook zoowel Bevestigen als Bereiden beteekent. Wanneer deze vertaling wordt aangenomen, dan zal de zin zijn, dat David de lofzeggingen, die hij thans Gode toebrengt, wèl en langdurig heeft overwogen, alsof hij zeide: ik begin niet plotseling en als bij vlagen Gode dank toe te brengen, gelijk sommigen dit doen, maar wèl beraden en beslist heb ik er mij aan gewijd zijn' lof te zingen. De andere overzetting behaagt mij echter beter, nl. dat David zegt, dat hij met een wèl toebereid hart komt om God te loven. En hoewel deze bereidvaardigheid, als zij uit ware liefde voortkomt, bijna altijd van standvastigheid vergezeld gaat, was het toch noodig en nuttig de lezers in te lichten omtrent de beteekenis van het Hebreeuwsche woord. David stelt dus het bereide hart tegenover de huichelachtige lippen, alsof hij zeide, dat hij door reinen ijver ontstoken is, en alle traagheid afgeschud, en elk beletsel weggenomen hebbende, nu geheel zijne aandacht aan dit vrijwillige offer wijdt.

9. *Waak op, mijne tong.* In dichterlijke termen geeft David hier uitdrukking aan den ijver en de vurigheid van zijn gemoed, want hij roept zijne tong, de luit en de harp op, om snellijk te komen ten einde den naam des Heeren te bezingen. Hoewel het Hebreeuwsche woord, dat ik, op goede gronden door Tong heb vertaald, meer voorkomt in de beteekenis van Eer, zoo blijkt toch uit verscheidene plaatsen, dat het ook wel op de tong wordt overgebracht, gelijk wij reeds bij Psalm 16 hebben opgemerkt. Nu eischt de samenhang van den tekst, dat het woord hier in deze beteekenis wordt genomen, waar melding gemaakt wordt van de luit en de harp; alsof David zeide, dat hij den naam Gods zal loven, zoowel door het zingen met de keel als door het bespelen van instrumenten. En hij heeft het eerst plaats gegeven aan het hart, maar hij voegt er de belijdenis van den mond aan toe, en in de derde plaats neemt hij hulpmiddelen te baat, om zijne zielsverheffing tot God nog meer op te wekken. Als men hier lezen wil; Ik zal opwaken, voor: Ik

zal ontwaakt zijn, dan komt dit op hetzelfde neer, want hij die waarlijk en wel bewust wakker is om God te loven, zal daar nooit of nergens mede ophouden.

10. *Ik zal U loven onder de volken.* Omdat David belooft dat volken en natiën getuigen zullen zijn van zijne dankbaarheid jegens God, kunnen wij hieruit opmaken, dat hij Christus brengt in deze beproevingen, hetgeen ons wel noodig is te begrijpen, opdat onze toestand ons als in een' spiegel voor oogen worde gehouden. Dat hij nu met deze woorden het oog had op het Koninkrijk van Christus blijkt ten eerste uit hetgeen Paulus zegt in Rom. 15 : 9, en vervolgens ook uit eene reden, die gansch voor de hand ligt. Want hoewel de lof van God wel tusschen rotsen gezongen kan worden, zou het toch ongerijmd zijn te zeggen: Ik zal aan dooven den naam Gods vertellen. Hieruit volgt dus, dat de Heidenen tot de kennis van God gebracht moesten worden, opdat die lof tot hen zou doordringen. Daarna maakt hij met een enkel woord melding van het onderwerp dat hij zal bezingen, nl. dat *de Goedertierenheid en de waarheid Gods de geheele wereld zullen vervullen.* Nu hebben wij elders reeds gezegd, dat het niet zonder reden is, dat hij begint met Gods goedertierenheid, en er daarna zijne getrouwheid bijvoegt; want God wordt door niets anders dan door zijne vrije goedheid bewogen om milddadig te zijn in zijne beloften. Uit vreeze echter dat door deze gemakkelijkheid en bereidvaardigheid de standvastigheid schijnt te zullen bezwijken, bevestigt hij alle de beloften door deze benamingen van getrouwheid en waarheid. Aan het einde van den Psalm begeeft hij zich opnieuw tot het gebed, te weten, dat God door zijne lankmoedigheid de verwatenheid der boozen niet nog zal vermeerderen, en zoodoende zijne heerlijkheid zal doen tanen. Of het zou wellicht moeten wezen, dat hij, na de roeping der Heidenen geprofeteerd te hebben, tot God het gebed richt, dat het Hem mocht behagen dit te bespoedigen; alsof hij zeide: Heere maak uwe macht niet slechts groot in Judea door de onschuldigen te hulp te komen, maar voer uwe oordeelen uit in geheel de wereld, opdat uw rijk worde uitgebreid, en onder alle natiën geëerd en gevreesd worde.

PSALM 58.

INHOUD: Deze Psalm bestaat uit twee deelen; in het eerste gedeelte houdt David zijne oprechtheid staande tegenover den laster zijner vijanden. Na er zich over beklaagd te hebben, dat hij groot onrecht van zijne vijanden heeft te verduren, en dat hij niet minder door hunne listen en lagen dan door hunne wreedheid wordt gekweld, doet hij ten slotte een beroep op Gods oordeel, en bidt hij, dat Hij hen zal verderven, gelijk zij dit verdiend hebben.

1. Aan den opperzangmeester, Verderf niet: Michtam
van David. 2. Spreekt gijlieden waarlijk gerechtigheid,
o vergadering? Oordeelt gij naar recht, o menschen-
kinderen? 3. Veeleer smeedt gij ongerechtigheden in
uw hart, uwe handen wegen geweld op de aarde af.
4. De goddeloozen hebben zich vervreemd van de
baarmoeder aan; de leugensprekers dolen van moeders
buik aan. 5. Zij hebben venijn, gelijk aan slangen-
venijn, als de doove adder, die hare ooren toestopt.
6. Die niet hoort naar de stem des belezers, naar den
toovenaar, die ervaren is in tooverijen.

2. *Spreekt gijlieden waarlijk gerechtigheid?* Zijne vijanden ondervragende, ja hen als het ware uitdagende, toont David hoezeer hij op zijne goede zaak vertrouwt. Want, als wij het getuigenis onzer tegenpartijders durven inroepen, verklaren wij hiermede, dat onze zaak niet twijfelachtig is, immers, als zij duister of aan twijfel onderhevig was, dan zou het roekeloos zijn' om zijn vijand als getuige op te roepen. Steunende op zijn goed geweten treedt David dus vrijmoedig te voorschijn en wijst den lichtzinnigen laster terug, waarmede zijne vijanden hem tegenover de eenvoudigen betichten, en beroept zich op hun eigen oordeel, alsof hij zeide: Gijlieden zijt getuigen van mijne onschuld; en toch kwelt gij mij boosaardiglijk wegens misdaden, die gij hebt uitgedacht om mij te benadeelen. Hoe schaamt gij

u niet om aldus een' onschuldige te verdrukken? Nu moet men er wel acht op geven wie het zijn, die David beschuldigen. Hij noemt hen *Vergadering*, en daarna *Menschenkinderen*; want zij, die denken, dat het Hebreeuwsche woord, hetwelk ik door Raad of Vergadering vertaald heb, een bijnaam is van Gerechtigheid en het door Stomme overbrengen, wijken, naar mijn oordeel, af van Davids bedoeling. De Schriftverklaarders zijn het overigens onderling niet eens over het woord Vergadering. Sommigen denken dat Davids vijanden scherp bestraft worden, omdat zij vergaderingen houden, waar zij goddelooze besluiten nemen, gelijk de boozen dikwijls te zamen beraadslagen om een middel te vinden om schade toe te brengen. Ik ben echter veeleer van het gevoelen der zulken, die denken, dat hier op eervolle wijze van Sauls raadslieden wordt gesproken, maar bij wijze van concessie, of toegeving, die te zamen vergaderden om David ten ondergang te brengen, alsof zij hiermede het algemeen welzijn wilden bevorderen. Anderen zeggen: In de Vergadering, en komen hiermede tot dezelfde beteekenis, omdat dit echter ver afwijkt van de woorden van den Profeet, is het beter de natuurlijke en eigenlijke overzetting te behouden. David richt dus het woord tot deze vergadering, die Saul bijeen had geroepen om den onschuldige te verdrukken, alsof hij eene wettige raadsvergadering had willen houden; en het is wellicht door minachting, dat hij hen Menschenkinderen noemt, daar hij hun den titel weder wilde ontnemen, die hij hun eerst had toegekend, omdat zij veeleer eene rooverbende dan eene vergadering van rechters waren. Tenzij wij liever willen zeggen, dat David, zich aangevallen ziende door eene sterke hand, terwijl het hart van schier geheel het volk tot deze booze partij neigde, evenwel met hoogen moed die gansche menigte heeft kunnen verachten. Nu wordt ons in deze Schriftuurplaats geleerd, dat, schoon de geheele wereld krijg voert tegen Gods dienstknechten, zoo zij zich slechts niet schuldig gevoelen in hunne conscientie, geene vreeze hen kan verhinderen de overhand te hebben zoowel over de Koningen met hunne raadslieden, als over het lage gepeupel. Wat ons betreft, laat ons uit het voorbeeld van David leeren, om, al zou de geheele wereld ook doof zijn, te rusten in onze vrije conscientie, en van dáár ons te beroepen op den rechterstoel Gods. Augustinus, die geene andere dan de Grieksche overzetting kende, maakt hier eene schrandere opmerking, dat de menschen wel een recht oordeel hebben waar het algemeene beginselen geldt, maar dat hun verstand te kort schiet, als het op de toepassing aankomt, omdat hunne verkeerde neigingen dit licht verduisteren

en bederven. Dit is nu wel zeer schoon gezegd, en kan zelfs nuttig zijn, maar het is niet wat David hier bedoeld heeft.

3. *Veeleer smeedt gij.* Na zich beklaagd te hebben over hunne al te grove onbeschaamdheid, beschuldigt hij hen thans van ongerechtigheid te beramen in hun binnenste, en er uitvoering aan te geven met hunne handen. Daarom vertaal ik hier het Hebreeuwsche voegwoord *Maar* door *Veeleer*, omdat ik er niet aan twijfel, dat David, de valsche beschuldigingen, die zij tegen hem hadden ingebracht, van zich afwerpende, thans verder gaat, en de misdaden in het licht stelt, waaraan zij zich hadden schuldig gemaakt. Men kan het tweede lid van het vers op tweeërlei wijze vertalen: *Gij weegt het geweld uwer handen*, of, Uwe handen wegen geweld; omdat de beteekenis echter niet verandert, welke lezing men ook volgt, wordt de keuze aan de lezers overgelaten. Wat nu betreft dat hij dit woord Wegen gebruikt in plaats van uitoefenen, sommigen denken, dat de reden hiervan is, dat deze lieden David verdrukten onder de schaduw van wet en gerechtigheid, alsof hij ontrouw was jegens den Koning en tegen hem rebelleerde, en beroering teweegbracht in het land. Ongetwijfeld hebben zij ook hunne tyrannie onder schoonschijnende benamingen verborgen, zooals de geveinsden, die, al is er ook niets, dat hen verontschuldigt, zich toch altijd onder den een of anderen dekmantel weten te verbergen. Omdat het Hebreeuwsche woord echter eene wijdere strekking heeft, en in de beteekenis van regelen of in orde brengen genomen wordt, zal de zin wellicht eenvoudiger wezen, als gezegd wordt dat zij de ongerechtigheden, welke zij in hun hart hebben beraamd, ordenen of rangschikken. Dat er gezegd wordt *Op de aarde*, dit heeft, dunkt mij, dezelfde beteekenis als openbaar, alsof hij hier klaagt over hunne ongebondenheid, daar zij hun geweld niet in stilte of in het verborgen uitoefenen.

4. *De goddeloozen hebben zich vervreemd.* Hij doet de boosheid zijner vijanden nog meer uitkomen door er op te wijzen, dat zij zich niet maar kortelings aan kwaaddoen hebben overgegeven, maar dat zij als het ware tot verkeerdheid zijn geboren. Want wij weten, dat velen, die anders geen slecht karakter hebben, tot losbandigheid zijn vervallen door lichtzinnigheid en onstuimige begeerlijkheden, of wel bedorven zijn door slechte voorbeelden, of zich tot het kwaad hebben begeven omdat de gelegenheid er zich toe aanbood. Maar David verklaart integendeel, dat zijne vijanden van den buik hunner moeder aan ver-

vuld waren van kwaad; alsof hij zeide, dat valschheid en wreedheid met hen geboren zijn. Want, ofschoon wij allen met gebreken zijn geboren, en er in al de kinderen van Adam eene natuurlijke boosheid is, zoodat zij, zoolang zij hunne natuur volgen, tot niets goeds in staat zijn, zoo weten wij toch dat de meeste menschen in toom worden gehouden door een' verborgen breidel van God, zoodat zij zich niet aan alle boosheid overgeven. Hoewel dus het bederf der erfzonde heerscht in het gansche menschelijke geslacht, zoo toont toch de ervaring, dat sommigen nog eenige schaamte hebben en van goede zeden zijn, anderen nog zoo wat middelmatig zijn in hun bederf, terwijl nog anderen eene zoo gansch verdorvene natuur hebben, dat zij volstrekt onverdragelijk zijn. Nu verklaart David, dat die buitensporige boosheid, die zelfs bij het algemeen bederf der menschen toch nog verafschuwd wordt, heerscht in zijne vijanden, alsof hij zeide dat hij met monsters in het kwaad te doen had.

5. *Zij hebben venijn.* Hij gaat voort met de ontwikkeling zijner gedachte: en hoewel zijne vijanden gansch vervuld waren van wreedheid, verwijt hij hun bovenal dat zij venijnig zijn, gelijk wij dit al aan andere plaatsen gezien hebben. Want sommigen vertalen het woord wel door *Woede*, maar dit schijnt niet wel te passen bij het beeld van adders, dat hier gebruikt is. Ook is de woordafleiding hier niet mede in strijd, al is het woord ook afgeleid van warmte, want wij weten, dat er eene soort van venijn is, die doodt door zijne koude, en eene andere, die door zijne hitte en branding de levensdeelen verteert. De zin is dus, dat Davids vijanden vol zijn van eene venijnige boosheid om te schaden, evenals de slangen. En daarna wijst hij meer bijzonder op eene nog sluwer boosheid, als hij zegt dat zij als doove adders zijn, die het oor sluiten voor de stem des bezweerders; alsof hij zeide, dat zij niet maar als gewone slangen zijn, maar dat zij sluwer zijn dan de listigste adders, die tegen de verschalking der toovenaars op hunne hoede zijn. Vraagt iemand nu of er dan eenigerlei kunst van tooverij of bezwering bestaat, zoo antwoord ik: indien er geene tooverij bestond, dan zou hetgeen hier staat, kinderachtig en ongerijmd zijn, want hij zou een beeld nemen van iets, dat niet is, tenzij men er de voorkeur aan geeft te zeggen, dat David hier volgens het algemeen dwaalbegrip heeft gesproken. Hij schijnt echter te kennen te geven, dat de slangen door tooverijen belezen of betooverd kunnen worden, hetgeen zonder gevaar toegegeven kan worden; en eertijds waren de Marsenen, een volk in Italië, beroemd als

uit te munten in deze wetenschap. En inderdaad, als er geene tooverijen waren, dan zou het ijdel en te vergeefs zijn, dat zij door de Wet Gods verboden en veroordeeld werden, Deut. 18 : 11. Ik geef echter geenszins toe, dat er verstand of kunst zij in tooverijen, maar ik zeg, dat dit door niets anders dan door zinsbegoochelingen van den duivel geschiedt, aan wiens bedriegerijen God den teugel viert onder de blinden, d. i. onder de ongeloovigen; maar Hij laat niet toe dat Hij dit spel drijft met de zijnen, die Hij verlicht door zijn' woord en door zijn Geest. Wil men echter aan alle nieuwsgierige vragen een einde maken, zoo laat ons aannemen wat ik zoo even gezegd heb, nl. dat David dit beeld ontleend heeft aan eene toenmaals algemeen heerschende dwaling; alsof hij gezegd had, dat men geene list kan vinden in slangen, die ook niet in deze menschen heerscht, en dat zelfs de adders, die zich door hunne sluwheid tegen de belezingen der toovenaars weten te vrijwaren, niet listiger zijn dan zij.

7. O God! verbreek hunne tanden in hun' mond, verbreek de kaken der leeuwen, o Jehovah! 8. Dat zij wegvloeien als water, dat zij heengaan, dat zij hun' boog spannen en hunne pijlen als gebroken zijn. 9. Dat hij verdwijne als de slak, die tot vloeistof versmelt, als de misdracht der vrouw, die de zon niet aanschouwt. 10. Vóór dat uwe potten het vuur der braamstruiken gevoelen, als rauw vleesch, zal Hij hem wegrukken als door een' dwarlwind.

7. *O God! verbreek.* Hij begint met eene vervloeking, en roept God op om wrake te doen, daar het zijne zaak is het geweld der boozen te weerstaan, als zij de onschuldigen kwellen. Maar men moet wel letten op de volgorde: David beklaagt zich ten eerste over de boosheid zijner vijanden en stelt zijne goede conscientie in het licht eer hij God oproept als voorspraak of rechter in zijne zaak, omdat men niet moet hopen, dat hij eene slechte zaak ter hand zal nemen of bepleiten. Nu vraagt hij in dit vers dat God door zijne kracht de boozen zal verbreken, en de woedende begeerte om te schaden, waarvan zijne vijanden vervuld zijn, zal tegengaan; want door *de tanden* geeft hij te

kennen, dat zij met niet minder lust zijn bevangen om te verscheuren, dan de wreedste dieren. Hetgeen hij nog duidelijker uitdrukt in het tweede lid, waar hij hen vergelijkt bij leeuwen, waaruit blijkt met welk eene woede zij hem trachten te verderven. In de volgende verzen gaat hij voort met dit zelfde oordeel en verrijkt het door zeer gepaste beelden. In de eerste plaats vraagt hij, dat God *hen zal doen wegvloeien als water*, dat wil zeggen: zoodra mogelijk, en door dit woord toont hij een geloof te hebben zonder wederga. Hij zag zijne vijanden bekleed met groote macht en gezag; hij zag dat zij diep wortel hadden geschoten, en dat hunne sterkte zeer gegrond was; in één woord, hij zag hen gelijk steenachtige bergen, en daar ook het gansche volk tegen hem was, zag hij vele rotsen, die hem in den weg waren, en waarvan het gezicht wel in staat was zijn hart te ontroeren en te doen wankelen. Als hij dus God bidt om al dit harde te doen versmelten, en al die groote en moeielijke zaken te doen wegvloeien, toont hij hiermede een bewonderenswaardig vertrouwen en standvastigheid. Want het zou iets ongeloofelijks zijn, zoo hij de macht van God niet hoog had verheven boven al de macht van geheel de wereld. Daarna komt een ander beeld: Dat hunne ondernemingen op niets zouden uitloopen, want zie hier den zin der woorden: Als zij hun' boog gespannen zullen hebben, zullen de pijlen er afvallen alsof zij gebroken waren. Dewijl hunne wreedheid niet gestild kan worden, vraagt David aan God hunne ondernemingen te doen mislukken. Nu heeft hij zoodanigen wensch niet kunnen uitspreken, zoo hij geene onverwinnelijke kracht had bezeten om de geduchte macht zijner vijanden aan den wille Gods onderworpen te achten; ja door zoodanige gebeden werpt hij hunne macht reeds neder en legt haar onder Gods voeten. Deze omstandigheid moet dus wel opgemerkt worden, opdat ons gebed niet verkoele, ook al zijn de pijlen reeds op den boog, die ons doodelijk dreigen te treffen.

9. *Als de slak.* Deze twee beelden hebben dezelfde strekking als het eerste, te weten, dat zijne vijanden plotseling als eene vloeistof zullen verdwijnen. Men zou het bespottelijk kunnen vinden, dat sterke reuzen bij slakken worden vergeleken, zoo David deze eere niet aan God toeschreef, dat Hij zonder moeite en in één oogenblik alles wat in de wereld voor onverwinnnelijk wordt aangezien tot niet maakt. Maar met het oog des geloofs de oordeelen Gods beschouwende, vertrouwt hij, dat de kracht en macht, waarop zijne vijanden zich zoo verhoovaardigen en waardoor zij hunne overleggingen over duizend jaren dachten

uit te strekken, in één oogwenk vernietigd zullen kunnen worden. Nu schijnt hij hier te zinspelen op de plotselinge opkomst der goddeloozen, alsof hij zeide dat hun plotseling verderf gelijk zal zijn aan hun begin, opdat zij er zich niet op zouden verhoovaardigen, dat zij zoo gemakkelijk en snel in aanzien zijn gekomen. Dezelfde reden geldt ook voor het woord *Misdracht*, dat hij gebruikt; omdat, als wij zien hoeveel tijd zij verliezen met hun ijdel vertrouwen, wij gemakkelijk tot de gevolgtrekking zullen komen, dat zij, eer zij nog beginnen te leven, reeds weggerukt worden.

10. *Voordat uwe potten.* Er is iets duisters in dit vers, deels wegens de dubbelzinnigheid der woorden, deels ook van wege het ingewikkelde van den tekst, omdat het Hebreeuwsche woord *Siroth* een Pot beteekent en ook een Doorn, en zoo kan men er dan eene dubbele beteekenis in vinden: Eer dat uwe doornen tot struiken zijn gegroeid, d. i. vóór dat zij grooter en dikker worden; of: Eer uwe potten het vuur gevoelen, dat van doornen gemaakt is. Nemen wij in onze vertaling het woord Potten, dan beteekent *Levend* rauw vleesch, gelijk wij het ook overgezet hebben; maar als wij er doornen onder verstaan, dan wil dit zooveel zeggen als teêr, of hetgeen nog niet rijp is. Hoe dit zij, de bedoeling van den Profeet is niet duister, want door zijne woorden verklaart hij hoe plotseling Gods wrake is, en zoo bidt hij, dat zij weggerukt zullen worden als door een' storm en dwarlwind; of wel: vóórdat zij tot volle ontwikkeling hunner kracht zijn gekomen, gelijk doornen, die groeien en hard worden, of vóórdat zij rijpen, gelijk het vleesch, hetwelk kookt in den pot. De laatste zin schijnt echter vloeiender, dat de toorn Gods de boozen als met onstuimigheid wegrukke, gelijk het vleesch dat niet gekookt is, en de hitte nog niet heeft gevoeld.

11. De rechtvaardige zal zich verblijden, als hij de wrake zal hebben gezien; hij zal zijne handen wasschen in het bloed des goddeloozen. 12. En de mensch zal zeggen: toch is er vrucht voor den rechtvaardige, toch is er een God, die op de aarde richt.

11. *De rechtvaardige zal zich verblijden.* De Profeet schijnt aan de rechtvaardigen eene gemoedsaandoening toe te schrijven, die zeer ver is van de zachtmoedigheid, die den geloovigen

betaamt; als wij ons echter herinneren wat ik reeds dikwijls elders gezegd heb, nl. dat David zuivere en welgeregelde neigingen looft, dan is er geenerlei ongerijmdheid in gelegen, dat de geloovigen, geleid en bestuurd zijnde door den Heiligen Geest, blijdschap smaken, als zij de oordeelen Gods zien. Want van waar is het, dat de menschen hunne wreedheid toonen door zich te verblijden als zij het verderf zien hunner vijanden? Van waar anders dan doordat zij zich laten vervoeren door hunne toomelooze hartstochten van haat, toorn en ongeduld, zoodat zij een' onmatigen dorst hebben naar wraak? Waar dus het vleesch heerscht, is er niets dat recht is; maar hij, die gedreven zijnde door den ijver des Heiligen Geestes, zijne begeerten in overeenstemming brengt met de rechtvaardige wrake Gods, zal zich verblijden telkenmale als hij ziet, dat de goddeloozen door de hand Gods worden gestraft, evenals hij door medelijden bewogen, wenschen zal dat zij zich bekeeren, opdat zij behouden worden. Want, evenals de barmhartigheid Gods niet verhindert, dat Hij zich ter bestemder tijd streng Rechter zal betoonen, als er geene verandering ten goede komt, en van den anderen kant zijne strengheid niet strijdig is met zijne goedertierenheid, zoo zouden ook de rechtvaardigen, terwijl zij het leed, dat hun wordt aangedaan, geduldig verdragen, grootelijks verblijd zijn, als zij hunne vijanden op den weg des heils konden brengen, en zouden dus meer behagen hebben in hunne bekeering dan in hun verderf. Evenwel wanneer hunne halstarrigheid er hen toe gebracht heeft, dat God wrake over hen doen moet, dan hebben de rechtvaardigen eene goede reden om zich te verblijden, omdat zij hieruit weten, dat hun leven Gode dierbaar is. Gelijk zij dus zuchten en zich kwellen terwijl God hunne beproeving en hun leed niet schijnt te bemerken, zoo kan het niet anders of zij moeten blijdschap smaken, als de boozen hun verdiende loon krijgen.

12. *En de mensch zal zeggen.* Uit de oorzaak en het doel der blijdschap, gelijk zij hier zijn beschreven, blijkt nog duidelijker, dat deze gemoedsbeweging der geloovigen door geene ondeugd is bevlekt; hoewel hij thans tot alle menschen schijnt uit te strekken, wat hij eerst alleen van de rechtvaardigen heeft gezegd. Omdat deze belijdenis echter alleen den geloovigen past, die oogen hebben om helder te zien, denk ik, dat zij alleen ook slechts bedoeld zijn, als hij dit woord Mensch gebruikt, met dien verstande evenwel, dat David te kennen geeft, dat velen, die ontroerd en verbaasd zijn geweest, tot hunne zinnen zullen

komen en zich aan God zullen toevertrouwen. Hoewel hij dit dus niet anders dan van de kinderen Gods verstaat, is het toch niet zonder reden, dat hij spreekt in het algemeen als van eene groote menigte, omdat wij weten hoevelen er zijn, die bewogen worden door de verwarring en wanorde, welke in de wereld heerschen, en dan opnieuw moed scheppen, als de rechtvaardigheid Gods wordt geopenbaard, zoodat men eene gansch andere taal voert en gansch anders oordeelt, als God van den hemel zijn' arm ontbloot. Deze belijdenis strekt zich dus uit naar de lengte en breedte, gelijk ook Jesaja zegt: Wanneer uwe gerichten, o God! op de aarde zijn, zoo leeren de inwoners der wereld gerechtigheid (Jes. 26 : 9). Het woord, dat ik vertaald heb door *Toch* beteekent in de Hebreeuwsche taal soms niets anders dan eene eenvoudige bevestiging; wijl het echter ook dikwijls uitgebreid wordt, twijfel ik niet, of er moet hier eene tegenstelling door verstaan worden tusschen de verzoeking waardoor, onvaste zielen worden gedrongen terwijl God zijne wrake uitstelt, en het vertrouwen dat zij verkrijgen door zijne oordeelen. Door dit tegenstellend woordeke Toch verwerpen zij dus den twijfel, die den mensch gewoonlijk aanvalt, als God de boozen gedurende langen tijd schijnt te verdragen, alsof zij, ontwaakt zijnde, zich zelven beschuldigden van gedurende langen tijd geslapen te hebben. En dit is hier van groot belang om ons te doen toenemen in de vreeze Gods, om gansch en al overtuigd te zijn, dat het voor de rechtvaardigen geene moeite verloren is, als zij nauwgezet in de vreeze Gods wandelen. Daarom vermaant Jesaja de kinderen Gods uit alle macht naar deze wijsheid te streven: Zegt den rechtvaardige, dat het hem wel zal gaan, dat hij den arbeid zijner handen zal eten. (Jes. 3 : 10.) Want het hart van een iegelijk is zeer snel geneigd tot wantrouwen, als de zegen Gods niet terstond beantwoordt aan de oprechtheid en de rechtschapenheid der geloovigen, alsof God in den hemel een ledig aanschouwer is, en zich om het bestuur der wereld niet bekommert. Over dit onderwerp zullen wij uitvoeriger spreken bij de behandeling van Psalm 73. Hij voegt er de reden bij, waarom de kinderen Gods niet beroofd zullen worden van de vrucht hunner gerechtigheid en oprechtheid, nl. omdat God de Rechter is der wereld; want het kan niet anders, of, wanneer de wereld door de voorzienigheid Gods wordt geregeerd, het in het einde zal blijken, dat Hij verschil maakt tusschen goeden en slechten. Het woord *Aarde* wordt gebruikt, omdat wereldsche lieden, in den waan dat de fortuin de wereld regeert, het rijk en de regeering van God tot den hemel willen beperken.

PSALM 59.

INHOUD: Het opschrift, dat onmiddelijk volgt, verklaart bij welke gelegenheid deze Psalm, die bijna gelijk is aan den vorigen, geschreven werd. Want, om ten eerste de wreedheid zijner vijanden des te meer te doen uitkomen, verzekert hij, dat het gansch ten onrechte is, dat zij hem zoo veel kwaad willen doen. Na zich dus beklaagd te hebben over hunne boosheid, vraagt hij hulp van God, en na zich door heilige overdenkingen opgewekt te hebben tot hoop en vertrouwen, profeteert hij hun gevloekt en rampzalig einde. Ten slotte belooft hij zijne verlossing te zullen gedenken ten einde de genade Gods groot te maken en te verheerlijken.

1. Aan den opperzangmeester. Verstrooi niet: Michtam
van David, toen Saul lieden gezonden had, die het huis
bewaarden om hem te dooden. 2. Verlos mij van
mijne vijanden, o mijn God! red mij van hen, die
zich tegen mij verheffen. 3. Verlos mij van de werkers
der ongerechtigheid, en bewaar mij voor de mannen,
die bloed vergieten. 4. Want zie, zij hebben mijner
ziele lagen gelegd, sterke lieden hebben zich tegen mij
vergaderd, zonder eenigerlei misdaad van mijne zijde,
en zonder dat het op eenigerlei wijze mijne schuld is,
o Heere. 5. Zij zijn toegeloopen en hebben zich in
slagorde gesteld zonder eenigerlei ongerechtigheid mijner-
zijds; verhef U om mij te ontmoeten, en aanschouw!
6. En Gij, Eeuwige, God der heirscharen, God Israëls,
ontwaak! om al deze lieden te bezoeken: heb geenerlei
medelijden met hen, die boosaardiglijk overtreden. Selah.

1. De geschiedenis, waarvan hier melding wordt gemaakt, is genoegzaam bekend Aangezien David in zijn huis belegerd was door eene bende krijgslieden, en de wachters die Saul had uit-

gezonden alle plaatsen bezet hadden, door welke men de stad kon verlaten, bleef er gewis geene hoop meer over om te ontkomen en zijn leven te redden (1 Sam. 19 : 11). Hoewel hij nu door de list eener vrouw ontkomen is, heeft hij toch van niets anders dan van de barmhartigheid zijns Gods uitredding verwacht. En hoewel ook Michal het middel bedacht heeft om de soldaten haar vaders te verschalken, zoo is het toch zeker, dat de godvruchtige niet anders dan door de bewonderenswaardige hulpe Gods is ontkomen. De wacht om het huis is hier dus genomen, alsof er gezegd was, dat het ten einde toe nauw ingesloten was. Want Saul had de lieden gezonden om hem te dooden, niet om hem levend gevangen te nemen.

2. *Verlos mij.* Hij beschrijft de geweldige macht zijner vijanden om zich des te meer op te wekken om God aan te roepen. Want, door dit woord Zich verheffen toont hij niet slechts hunne vermetelheid of hunne heftige en woedende pogingen, maar ook de kracht en macht, die zij bezaten; en desniettemin vraagt hij om opgeheven te worden ten einde als het ware boven den gezwollen vloed te zijn. En die wijze van spreken moet wel opgemerkt worden, opdat wij er niet aan twijfelen, dat het middel om ons te redden en te bewaren in de hand Gods is, al zijn onze vijanden ook nog zoo hoog boven ons verheven. In het volgende vers zegt hij niet slechts dat hij verdrukt is, maar klaagt hij ook over de goddelooze wreedheid zijner vijanden; daarna sluit hij beide zaken in, nl. dat hij de macht niet heeft om hen te weerstaan, en dat hij op geenerlei wijze verdiend heeft zoo ruw en wreed te worden aangevallen. Nu hebben wij elders reeds gezegd, ja meermalen herhaald, dat de geloovigen, hoe meer zij zich van hunne onschuld bewust zijn, met zooveel te meer vertrouwen God kunnen zoeken, omdat zij vrijmoediger voor Hem kunnen verschijnen, daar zij dezelfde twistzaak twisten als God. Want, daar het in het wezen Gods is de gerechtigheid te handhaven en elke goede zaak te verdedigen, zal ieder, die de onschuldigen aanrandt, door deze daad krijg voeren tegen Hem zelven. In de eerste plaats klaagt hij dus, dat hij door eene machtige samenzwering wordt verdrukt en omringd is door valstrikken en hinderlagen, waaruit volgt, dat op aarde nergens hulp of redding voor hem is. Daarna betuigt hij zijne onschuld. Want, hoewel de beproevingen, die God zendt aan de zijnen, kastijdingen zijn voor hunne zonden, zoo wijst David toch volkomen terecht elke schuld af, en beroept zich op het oordeel Gods voor zijne rechtschapenheid, die van wege den boozen

laster, die hem vervolgde, voor de menschen niet uitkwam. Hoe zij ook snoeven, zegt hij, zij zullen in mij geene misdaad of slechtheid vinden. En niettegenstaande er geene reden voor hen is om hem den oorlog aan te doen, zegt hij, dat zij *loopen*, of zorgzaam zijn, hiermede te kennen gevende dat zij niets nalaten en zich alle mogelijke moeite getroosten om den ondergang van den armen man te bewerken.

6. *En Gij, Eeuwige.* Hij zinspeelt op de groote naarstigheid zijner vijanden, waarvan hij heeft gesproken, en zegt dat God niet minder zorgvuldig zal zijn om hem tijdig ter hulp te komen, dan dezen vlijtig zijn om hem te verderven. Intusschen roept hij opnieuw God tot Getuige en Rechter van zijne zaak, ten einde gunst en genade bij Hem te vinden. Wanneer hij nu zegt *Zie*, dan bemerkt men zoowel de zwakheid van het vleesch als de kracht van het geloof, want door van God te spreken, alsof zijne oogen tot nu toe gesloten waren voor het onrecht dat hij te verduren had, en nu voor het eerst geopend moesten worden om het te ontdekken, spreekt hij naar de bekrompenheid van het menschelijk verstand. En van den anderen kant: door God op te roepen om *te zien*, zijne zaak te aanschouwen, toont hij zijn geloof door de erkentenis, dat voor zijne voorzienige kennis niets is verborgen. Nu moet men opmerken, dat hoezeer David nog stamelt, hij er toch reeds van overtuigd is, dat zijne beproevingen en zijne oprechtheid, alsmede de smaad zijner vijanden aan God bekend zijn; maar door dit woord onderwerpt hij alles aan het oordeel Gods. In het volgende vers gaat hij voort met hetzelfde gebed doch met nog grooter vurigheid. En in de eerste plaats geeft hij aan God nog andere benamingen, Hem noemende *God der heirscharen en God van Israël.* Door de eerste benaming verheerlijkt hij zijne oneindige macht; door de tweede de bijzondere zorge, die Hij heeft voor geheel zijne kerk. Ook dit woord *Gij* heeft eene groote beteekenis; alsof hij zeide, dat het evenmin mogelijk is dat God zijn rechterambt afwijst, als het mogelijk is, dat Hij zich ontdoet van zijn eigen Wezen. Nu spoort hij Hem aan al deze lieden te bezoeken, niet alsof de kennis van deze zaak zoo omvangrijk was, maar hij leidt in zijn betoog het kleine af van het groote: daar zelfs de vreemdelingen, zij die buiten staan, aan de hand en de wrake Gods niet ontkomen, zoo is er een schrikkelijker oordeel weggelegd voor de inwendige vijanden, die de geloovigen kwellen onder den dekmantel der broederschap, en de orde verstoren, die door God in de gemeente is ingesteld. Hij strijdt ook tegen de verzoeking, door welke hij zeer waar-

schijnlijk zwaar aangevochten werd; want hij was niet maar door vier of vijf rampzaligen vervolgd geworden, maar door eene gansche menigte. Toch verheft hij zich en vat moed, bedenkende, dat het Gode eigen is, niet slechts een klein aantal menschen tot onderwerping te brengen, maar ook om de boosheid te straffen van geheel de wereld. Want als hij het oordeel Gods uitstrekt tot aan de einden der aarde, dan moet hij niet verbaasd of verschrikt worden door eene menigte, welke toch slechts een klein deel is van het menschelijk geslacht. Dit kon (gelijk wij aanstonds opnieuw zien zullen) gemakkelijk genoeg begrepen worden door de Israëlieten die, door hunne stammen en geslachten onderling verdeeld waren, alsof zij verschillende volken waren geweest. En als hij zegt, dat *God niet genadig is jegens hen, die trouwelooslijk ongerechtigheid bedrijven,* dan spreekt hij hier ongetwijfeld alleen van de verworpenen, wier ongerechtigheid geene hope over liet blijven op bekeering. Maar wij moeten wèl in gedachte houden, wat wij boven reeds hebben aangestipt, nl. dat hij gansch ontbloot was van zelfzuchtige harststocht of wraak, toen hij dusdanige gebeden opzond. Behalve nog dat hij, gedreven zijnde door heiligen ijver, wist, dat zij, van wie hij op zoo strenge wijze spreekt, reeds ten verderve overgegeven waren, moet men ook wel bedenken, dat hij niet slechts zijne eigene zaak bepleitte en behartigde, maar het welzijn van geheel de Kerke Gods. Zij, die slechts aangespoord door hun eigen leed, vervloekingen uitbraken over hunne vijanden, kunnen zich dus volstrekt niet op het voorbeeld van David beroepen.

7. Tegen den avond keeren zij weder, zij razen als honden en zullen de stad omsingelen. 8. Zie, zij gieten uit met hun' mond, zwaarden zijn op hunne lippen, want, zeggen zij, Wie zal het hooren? 9. Maar Gij, Jehovah! zult hen belachen; Gij zult alle Heidenen bespotten. 10. Ik zal voor u op zijne kracht wachten, want God is mijne eenige toevlucht.

7. *Zij keeren weder.* Hij vergelijkt zijne tegenstanders bij uitgehongerde en dolle honden, die, door honger gedreven, rusteloos heen en weer loopen, en aldus beschuldigt hij hen van eene onverzadelijke wreedheid, daar zij, brandende van begeerte om kwaad te doen, nimmer rusten, maar onophoudelijk nieuwe

plannen maken en nieuwe ondernemingen beginnen. Want hij zegt, dat zij *des avonds wederkeeren*, niet wijl zij het overige van den dag rusten, maar omdat zij onverpoosd in hunne boosheid volharden. Zij hebben den geheelen dag niets gewonnen, en toch vindt men hen des avonds nog heen en weer dwalen. Het beeld van blaffende honden is zeer juist en gepast om de schrikkelijke aanvallen zijner vijanden aan te duiden. In het volgende vers beschrijft hij hunne blinde woede, want door te zeggen dat zij *tieren* of *uitgieten met hun' mond* geeft hij te kennen, dat zij voor hunne booze ondernemingen onbeschaamd voor de geheele wereld uitkomen zonder er iets van te verhelen. Want, hoewel het Hebreeuwsche werkwoord, dat wij vertalen door *Tieren*, Spreken beteekent, schijnt het toch, dewijl deszelfs eigenlijke beteekenis zooveel is als Koken, iets meer dan eenvoudig Spreken aan te duiden. De zin is dus, dat zij niet slechts in het geheim samenspannen om den onschuldige te verderven, maar er openlijk en luid op snoeven, dat zij dit in hun hart beraamd hebben. Daarom ligt in hetgeen hier op volgt, nl. dat *zwaarden op hunne lippen zijn*, opgesloten, dat zij van niets anders spreken dan van doodslag en moord, of wel, dat alle woorden, die uit hun' mond uitgaan, als even zoo vele zwaarden zijn om den armen beproefde te kwellen. Ten slotte voegt hij er nog bij, dat zij zich aldus in hunne ongerechtigheid te buiten gaan, omdat zij niet vreezen er door onteerd te zullen worden. Hoewel het nu niet onwaarschijnlijk is, dat David hier, volgens zijne gewoonte de verregaande domheid tentoonstelt, die in de goddeloozen heerscht, als zij om alle vreeze af te schudden, zich wijs maken, dat God in den hemel slaapt, ben ik toch van meening, dat hij er over klaagt, dat zij uit langdurige gewoonte van kwaaddoen, met meer vastheid en zekerheid te werk gaan bij hunne booze ondernemingen, en ze om zoo te zeggen, openlijk bekend maken. Want zij hebben het gemeene volk zóó zeer betooverd, en David door hunne lasteringen zóó zwart gemaakt, dat niemand den mond durfde openen om den armen verdrukte te verontschuldigen. Zelfs hebben zij, die om den koning te behagen, David het felst vervolgden, zich weten voor te doen als wijze, bedachtzame lieden, die met grooten ijver voor het algemeen welzijn zorgden.

9. *Maar Gij, Heere!* Tegenover al deze beletselen laat David evenwel niet na zich te verheffen door betere hope te koesteren. Nu is het beeld van *Lachen*, dat hij gebruikt, zeer geschikt om de macht Gods te verheffen en groot te maken: alsof hij zeide:

wanneer de goddeloozen nu alle booze plannen beraamd en wèl overlegd hebben, dan blaast God in die plannen, en werpt ze zonder groote moeielijkheid ja zelfs om zoo te zeggen, spelende omver. Want, terwijl God niet schijnt op te merken, blijft hunne vermetelheid aanhouden en gaat hoe langs zoo meer alle palen te buiten, omdat zij niet bedenken, dat God, wanneer hij hun een ledig aanschouwer schijnt te wezen, zijne oordeelen uitvoert door zijn eenvoudig willen. Overigens moeten wij opmerken hoe streng hij de blinde woede gispt van hen, die zóóveel op hebbende met hunne eigene kracht, zich inbeelden, dat God rust en in slaap blijft verzonken. Wat in het tweede lid er bijgevoegd is betreffende *alle natiën* komt hierop neer, dat, al waren zijne vijanden ook zoo talrijk als de geheele wereld, zij toch met al hun' rijkdom en macht ter bespotting zullen zijn. Men kan het echter ook aldus verklaren: Gelijk Gij, alle volkeren belacht. Hoe dit zij, het is zeker dat David spot met het dwaze snoeven zijner tegenstanders, die, vertrouwende op hun groot aantal, zich, gelijk men zegt, gouden bergen beloven, zonder ergens gewetensbezwaar in te zien.

10. *Ik zal wachten.* Het duistere in deze Schriftuurplaats is oorzaak geweest, dat de uitleggers haar op verschillende manieren vertaald hebben. Maar van niemand is de vertaling zóó gewrongen als van hen, die eene verandering van persoon zien in het woord *Zijne*: alsof David, van zich zelven sprekende, den derden persoon neemt voor den eerste, *Zijne* voor *Mijne*. Zij hebben hunne meening misschien gegrond op eene reden, die geen steek houdt, evenals ook de Grieksche vertaler, nl. omdat er in het laatste vers staat: Ik zal mijne kracht zingen, of Mijne kracht is voor U. Maar als wij daaraan toe gekomen zullen zijn, dan zal ik duidelijk aantoonen, dat David zeer juist op zich zelven toepast wat hij eerst van Saul gezegd had. Er is dus geen andere twijfel of moeielijkheid dan deze: of het woord *zijne* al of niet in bebetrekking tot Saul genomen moet worden. Overigens verklaren sommigen de eerste woorden afzonderlijk, zeggende: de kracht is Sauls, omdat hij veel grooter macht had, zoodat hij reeds zeker scheen te zijn van de overwinning. Anderen, geven aan den zin dit verband: Hoewel Gij, o God, heden zijne kracht zijt, omdat Gij hem staande houdt en in zijne koninklijke waardigheid handhaaft, zoo kan ik, wat mij betreft, toch niet nalaten te hopen, totdat Gij ook mij volgens uwe belofte ten troon verheft. Nog anderen komen de bedoeling van den Profeet meer nabij, als zij den zin aan een lezen: Op zijne kracht tegenover

U zal ik wachten; en er dan deze beteekenis aan geven: Hoewel mijn vijand, betrouwende op zijne kracht, uitermate snoeft, zal ik mij toch kalm en rustig houden, omdat ik weet, dat, wat hij ook moge doen, uwe verborgene voorzienigheid hem toch in toom houdt. En inderdaad, als er sprake is van de menschen, dan moeten zij allen zóó vernederd worden, dat wij goed weten, dat zij met al hunne kracht en met al hun streven niets vermogen dan voor zoover het Gode behaagt. Er is echter eene andere vertaling, die mij juister voorkomt: *Zijne kracht is uwer, ik zal wachten.* Gelijk ik er ook niet aan twijfel, dat aan het slot van den Psalm vertaald moet worden in den eersten naamval: Mijne sterkte is uwer, ik zal zingen. Wat nu de substantie van den zin betreft: er is, hoe men de woorden ook plaatst, geen groot verschil, want de beteekenis is, dat David zich door het geloof op een hoog standpunt stelt, en van uit zijn wachthuis al het geweld en gewoel zijner vijanden trotseert, zich er van verzekerd houdende, dat zij niets vermogen tegen hem dan voor zoover God hun toelaat iets te doen. Evenwel, als wij de twee deelen afzonderlijk nemen, dan zal de zin duidelijker wezen, als wij lezen: *Zijne kracht is uwer: Ik zal wachten.* Want in de eerste plaats schrijft David aan God eene souvereine macht toe, door welke Hij de geheele wereld regeert, en daarmede komt hij tot de gevolgtrekking, dat zijn tegenstander in toom wordt gehouden door eene verborgene voorzienigheid, en dat al de kracht van dezen afhankelijk is van elders, van iemand buiten hem, zoodat hij zonder de toelating Gods geen' vinger kan verroeren. Daarna zegt hij, dat hij kalm en rustig zal blijven om stil de uitkomst af te wachten, welke die ook zijn moge. Want aan deze plaats ligt in de woorden: Ik zal wachten, ook de beteekenis opgesloten van: Ik zal mij weerhouden, of Ik zal stil en rustig toezien wat het Gode zal behagen over mij te beschikken. En inderdaad heeft het Hebreeuwsche werkwoord in de vervoeging *Niphal* deze beteekenis in Jes. 7 : 4. Wel is waar staat het hier in de vervoeging *Kal*, maar dat belet niet, dat wij vertalen: Ik zal rustig toezien welke uitkomst God mij zal believen te geven. Intusschen vind ik goed wat door sommigen aangemerkt wordt, nl. dat David hier zinspeelt op de wachters en verspieders, die gezonden waren om zijn huis te belegeren; alsof hij zeide, dat hij tegenover dezen eene andere Wacht had, als hij met kalmte en gerustheid uitziet naar hetgeen God zal believen te doen.

11. De God mijner goedertierenheid zal mij voorkomen: God zal mij (hetgeen ik begeer) in mijne vijanden doen zien. 12. Dood hen niet, uit vreeze dat mijn volk het vergete, doe hen dwalen door uwe macht, en werp hen neder, o Heere, die ons Schild zijt. 13. De zonde huns monds, het woord hunner lippen: dat zij overvallen worden in hun' hoogmoed en spreken vloek en leugen.

11. *De God mijner goedertierenheid.* Er is hier in het Hebreeuwsch eene letter, die den derden persoon aanduidt, maar er is een punt, een klankteeken, dat den eersten persoon aangeeft. Het is waar, dat de Grieksche overzetter het in den derden persoon genomen heeft, en ook Augustinus heeft dit getuigenis dikwijls aangevoerd tegen de Pelagianen om te bewijzen, dat Gods genade alle menschelijke verdienste buitensluit. En hierin spreekt hij voorzeker heilige taal, maar toch is hij wel een weinig te spitsvondig, gelijk hij ook dikwijls het vorige vers aanhaalt om alle kracht neder te werpen, die de menschen aan den vrijen wil toekennen. Ik zal wachten, zegt hij, op U, mijne sterkte, dat wil zeggen, dat de menschen zich in alle nederigheid en bescheidenheid hebben te buigen voor God, omdat zij geene kracht hebben, dan die God hun geeft. Ik erken, dat deze verklaring goed gevonden schijnt te zijn, wanneer men zegt, dat diegenen hunne kracht voor God bewaren, die zich buiten Hem geenerlei kracht toekennende, eenig en alleen van zijne kracht afhankelijk zijn. Ik erken mede, dat dit eene heilige en nuttige leerstelling is, maar wij moeten er ons zorgvuldig voor wachten, de Schrift van hare natuurlijke beteekenis te doen afwijken. Het Hebreeuwsche werkwoord beteekent hier gewis niets anders dan vroegtijdig komen of voorkomen. En David verstaat hier niets anders dan dat de hulpe Gods gereed is om hem tijdig en ter plaatse staande te houden. De korte inhoud van den zin is alzoo: Ofschoon God vertoeft met zijne hulpe te verleenen, zal Hij ons echter bijstaan in den nood. En inderdaad, als wij door ons al te sterk verlangen niet vervoerd worden, dan zouden wij duidelijk zien en bemerken, dat de Heere zich haast ter onzer hulpe; omdat wij ons echter al te veel haasten en ons ongeduld niet kunnen bedwingen, schijnt het ons toe, dat Hij toeft en vertraagt. Voor het overige: om zijn geloof te bevestigen noemt

David God: De God zijner goedertierenheid, omdat hij Hem zeer dikwijls barmhartig heeft bevonden; want de ervaringen, die hij daar vroeger van heeft gehad, geven hem de gewisse hoop, dat hij ook verder diezelfde genade ondervinden zal. Want, dat sommigen dit in actieven zin nemen, alsof David van zich zelven zeide goed en goedertieren te zijn, dat is eene gedwongen en onbeduidende verklaring. Neemt men het echter in lijdelijken zin, dan is die wijze van spreken natuurlijk en gewoon.

12. *Dood hen niet.* Zeer voegzaam en verstandig stelt David zich dit voor als eene zaak van geduld. Want als God onze vijanden niet plotseling verdelgt, dan verbeelden wij ons, dat zij aan zijne hand zijn ontkomen. En al is het ook, dat Hij hen langzaam en trapsgewijze als verteert en ondermijnt, hen gedurende langen tijd laat kwijnen, dan beschouwen wij dit toch niet als eene straf van God over hen. Omdat de menschen over het algemeen schier buiten zich zelven zijn door den onstuimigen, heftigen aandrang van hunne begeerten, waardoor zij hunne vijanden plotseling vernietigd willen zien, heeft David, zich zelven betoomende, het oordeel Gods gezien zelfs in die kleinere rampen, waardoor de goddeloozen getroffen worden. Wel is waar, als onze onachtzaamheid en domheid ons niet de oogen sloten, dan zou de wrake Gods ons veel duidelijker blijken, als Hij de boozen plotseling verderft; omdat wij die dingen echter terstond vergeten, is het niet zonder reden dat David begeert, dat dit gezicht zich alle dagen zal vernieuwen, opdat de menschen de kennis van de oordeelen Gods ter dege in hun hart opnemen; hoewel hij, gelijk ik reeds gezegd heb, opdat dit lange uitstel hem niet zou verdrieten, zich wapent met deze leerstelling, dat God met de volvoering zijner wrake op de goddeloozen wacht, opdat, zoo Hij hen plotseling verdelgde, de menschen dit dan ook niet terstond weder uit het geheugen zouden laten glippen. En zoo gispt hij dan zijdelings de onnadenkendheid van het volk Israël, die zich de treffende voorbeelden van Gods oordeelen zoo weinig ten nutte maakten. En dit is eene krankheid, die nog heden maar al te zeer in de wereld heerscht, nl. dat wanneer Gods oordeelen zóó duidelijk blijken, dat het onmogelijk is om ze niet te zien, men ze toch door eene snoode vergetelheid begraaft, zoodat wij het noodig hebben om die tooneelen dagelijks herhaald te zien, waardoor wij dan gedwongen worden de hand Gods te erkennen. Dat dit ons dan in de gedachte kome, wanneer God de boozen niet terstond met zijn' bliksem treft om hen plotseling te verdelgen, maar hen langzamerhand en als door eene ge-

durige wrijving verteert. Nu bidt hij, dat God *hen zal doen omdwalen*, gelijk wij zien, dat menschen, die gebukt gaan onder armoede en ongeluk, en geene verlichting kunnen vinden voor hun leed, voortdurend heen en weer gaan. Dit wordt nog beter uitgedrukt door het volgende werkwoord: *Werp hen neder*. Want hij vraagt, dat God hen weg zal rukken van de eereplaats, die zij bestegen hadden, en hen zal nederwerpen aan de voeten der anderen, opdat zij, zich voortslepende in smaad en ellende, elken dag voor een iegelijk als een toonbeeld zijn van Gods toorn. Want zij, die aan het Hebreeuwsche woord, dat wij door Kracht vertalen, de beteekenis geven van Leger of heir, en het voor het volk Gods nemen, geven eene gewrongene verklaring. Het is veeleer dat David de kracht Gods inroept om de boozen te verdelgen, omdat zij, zich door vele aardsche middelen gesteund ziende, zoo hoovaardig worden, dat zij zich inbeelden, dat men hen nooit neder zou kunnen werpen. Voor het overige, om des te gemakkelijker te verkrijgen wat hij vraagt, toont hij aan het slot van het vers, dat hij uit naam van de geheele Kerk spreekt. Want dat is de strekking van die wijze van spreken in het meervoud: *Heere, ons Schild.* En inderdaad, omdat God hem tot Koning had verkoren, was de voorspoed der Kerk en hare instandhouding nauw verbonden met zijn persoon. Daarom was het, dat wanneer men hem kwelde en vervolgde, dat zich dit niet bepaald en bijzonder tot zijn persoon richtte, maar tot geheel het volk, in welks bewaring God heeft willen voorzien door middel van Davids regeering. Diezelfde overweging heeft er hem ook toe geleid om het geduldig te dragen, dat God de volvoering zijner oordeelen vertraagde, opdat nl. het volk voortdurend hieraan zou blijven denken.

13. *De zonde huns monds.* Sommige Schriftverklaarders vullen hier den zin aan door het woord *Om,* of een ander dergelijk woord, opdat deze volzin in verband met het vorige vers gelezen zou kunnen worden. En er is inderdaad ook niet aan te twijfelen, dat hier de reden in is vervat, waarom het recht en goed is dat zij zóó beroerd worden, dat zij in voortdurende onrust heen en weder dwalen. Evenwel, de zin zal zeer goed passen, als wij hier als een afgebroken, onvoltooid gezegde zien; alsof David zeide, dat het niet noodig is een langdurig onderzoek in te stellen, omdat hunne ongerechtigheid zich openlijk vertoont in de losbandigheid hunner tong. Hunne zonde, zegt hij, openbaart zich duidelijk in hunne tong, daar zij openlijk voor hun' hoogmoed en wreedheid uit durven komen. En die zin wordt bevestigd

door hetgeen er onmiddelijk op volgt: *dat zij overvallen worden in hun' hoogmoed.* Want hij wijst de bron aan van hunne verwatenheid, als zij trotschelijk en schaamteloos den onschuldige verdrukken door de snoevende taal, die zij voeren. Daarna toont hij inzonderheid aan, hoe het door hun' mond is, dat zij hunne misdaden en ongerechtigheden openbaren, zeggende, *dat zij vloek en leugen spreken.* Hiermede geeft hij te kennen, dat er niets dan verfoeielijke verwenschingen uit hun mond komt, en dat zij zich gansch en al aan bedrog en laster hebben overgegeven. Wat hen betreft, die het woord Vertellen of Spreken in lijdelijken zin nemen, en dus vertalen, dat de boozen tot voorbeeld zullen dienen van de wrake Gods, waarvan zij de stellige en onmiskenbare teekenen in zich gegraveerd hebben: het schijnt mij toe, dat zij hiermede te ver van Davids bedoeling afwijken.

14. Verteer, verteer hen in uwe grimmigheid, zoodat zij er niet meer zijn; opdat de menschen tot aan de einden der aarde weten, dat God heerscht in Jakob. Selah. 15. Tegen den avond zullen zij wederkeeren, zij zullen blaffen als een hond, en rondom de stad loopen. 16. Zij zullen heen en weergaan om iets te eten te vinden; en zij zullen nederliggen, al zijn zij ook niet verzadigd. 17. Maar ik zal uwe sterkte zingen; des morgens zal ik uwe goedertierenheid loven, omdat Gij mij een hoog vertrek en toevlucht zijt geweest ten dage mijner benauwdheid. 18. Mijne kracht is tot U. Ik zal psalmen zingen, want God is mijn hoog vertrek, de God mijner goedertierenheid.

14. *Verteer.* Het heeft den schijn alsof David zich zelven tegenspreekt, als hij nu bidt, dat zijne vijanden door de uiterste verwoesting zullen getroffen worden, daar hij te voren gevraagd had, dat God hen niet plotseling zou dooden. Want waartoe spreekt hij van hen te verteren in grimmigheid, indien niet daarom, dat God hen plotseling zal verdelgen, die Hij wil doen omkomen, en dat Hij de straf over hen niet zal uitstellen, en dat Hij hierbij ook niet te werk zal gaan met gewone en draag-

lijke middelen? Maar er valt niet aan te twijfelen of die gezegden behooren tot verschillende tijden. Ziedaar dus de tegenstrijdigheid weggenomen, als wij zeggen, dat hij bidt, dat God, na hen gedurende langen tijd als toonbeelden zijner wrake gesteld te hebben, hen ten laatste, wanneer de gelegene tijd zal gekomen zijn, door eene algeheele verwoesting zal treffen. Wij weten, dat het van ouds de gewoonte der Romeinsche keizers is geweest, om, als zij eene overwinning behaald hadden, hunne gevangenen te bewaren tot aan den dag van hun' triomfantelijken intocht (in Rome), en na hen door de straten der Stad te hebben gevoerd en men op het Kapitool was aangekomen, den beul over te leveren, om hen dan terstond het leven te benemen. Ziehier nu bijna iets dergelijks; want David bidt, dat de goddeloozen, nadat God hen gedurende eenigen tijd in het leven heeft gelaten, nl. totdat Hij heerlijk en majestueus over hen heeft gezegevierd, ten laatste gansch verwoest, ja verteerd zullen worden. Nu komen deze twee zaken volkomen goed met elkander overeen, nl. dat de oordeelen Gods ons gedurende langen tijd voor oogen worden gesteld, opdat de herinnering er aan niet verflauwe. Wanneer de wereld echter door de boozen aldus te hebben zien voortslepen, genoegzaam onderricht is, en zij dus begrijpt, dat, wanneer God in tegenheid met hen wandelt, zij noodzakelijkerwijze moeten verdorren op hun' wortel, en de bestemde tijd gekomen zijnde, God hen tot een rampzalig einde zal doen komen, opdat door dit gezicht diegenen des te beter wakker geschud zullen worden, wier geest in slaap was geraakt, of die ten minste niet genoegzaam acht zouden geven op de oordeelen Gods, wanneer zij slechts van de eene of andere lichte kastijding getuigen waren. En daarom voegt hij er bij: *Opdat tot aan de einden der aarde de menschen mogen weten dat God heerscht in Jakob.* Want, aangaande dat sommigen het woord *En* tusschen de twee zindeelen plaatsen en dus lezen: Opdat zij weten, dat God heerscht in Jakob en in de andere deelen der wereld, ik acht niet dat dit juist is, en het is ook eene verklaring, die den zin verstoort. Immers wil David veeleer eene zeer bijzondere straf te kennen geven, waarvan het gerucht zal uitgaan tot aan de verst verwijderde volkeren, en waardoor aan de arme verblinden en wereldschgezinden ontzag voor God zal worden ingeboezemd. Maar hij wil inzonderheid; dat de heerschappij van God erkend zal worden over de Kerk, omdat men het wel ongerijmd zou kunnen vinden dat ter plaatse, waar God zijn' koninklijken zetel heeft opgericht, de zaken in dusdanige wanorde verkeeren, dat zijn heiligdom volkomen op een moordenaarshol zou gelijken.

15. *Zij zullen wederkeeren.* Er is niet heel veel over te zeggen, hetzij wij den zin lezen in den toekomenden tijd, zooals ik hem vertaald heb, of het werkwoord in den optatief nemen, alsof David nog voortgaat met zijn gebed, hoewel ik gaarne overhel tot de meening, dat David, na zijn gebed voleindigd te hebben, thans hoop opvat op de gelukkige uitkomst, waarom hij had gebeden. Maar er is hier eene schoone toespeling op hetgeen hij te voren had gezegd, nl. dat zij als uitgehongerde, dolle honden op hem afkwamen. Want het is niet in dezelfde beteekenis, dat hij thans de woorden herhaalt, die hij te voren heeft gebruikt; maar, sprekende met ironie, zegt hij, dat zij op eene andere wijze uitgehongerd zullen zijn, en dat het hun gansch anders zal vergaan dan zij gedacht hebben. In den vorigen zin klaagt hij, dat zij geblaft hebben als honden, omdat zij door eene woede van onverzadelijke begeerte om hem kwaad te doen vervoerd waren; maar thans drijft hij den spot met hunne booze komplotten; hij zegt, dat zij, nadat zij zich den geheelen dag met hun snood bedrijf vermoeid zullen hebben, toch ten laatste teleurgesteld zullen worden in hunne verwachting. In tegenstelling dus met de vorige klacht, spreekt hij thans van de blijdschap, die hij smaken zal, daar hij voorziet, dat al hun werken en streven ijdel zal wezen. Sommigen denken, dat het woord *imlo* aan het slot van vers 16, het welk beteekent *zoo niet*, bij wijze van vloek of verwensching gebruikt is. Omdat dit echter een te spitsvondig afwijken is van de woorden des Profeten, ben ik geenszins van hunne meening. Anderen willen, dat de ontkenning twee maal herhaald is: Indien zij niet verzadigd zijn, zullen zij zich niet nederleggen. Maar het komt mij voor, dat ook die verklaring te ver gezocht is. De zin behoeft niet zoo verwrongen of ver gezocht te worden, want hij is eenvoudig genoeg en gemakkelijk te verstaan, nl. dat zij, alhoewel niet verzadigd zijnde, toch verplicht zullen wezen om zich neder te leggen. En dit is eene omstandigheid, waardoor hij hunne ellende en het ongerief van den honger, dien zij leden, scherp doet uitkomen, nl. dat dat zij, na hunne vergeefsche moeite van den ganschen dag gebedeld te hebben, en gansch uitgeput zijnde van vermoeienis, zich toch met eene ledige maag te slapen zullen moeten leggen.

17. *Maar ik zal zingen.* Door deze woorden verstaat hij niet slechts dat hij stof tot zingen zal hebben, maar dat hij zich reeds tot dankzegging bereidt. Nu erkent hij in de eerste plaats, dat zijne verlossing een heerlijk, grootsch werk zal zijn van

Gods kracht, en daarna, dat het eene onverdiende weldaad zal zijn, vrij en om niet geschonken. Wel is waar is David, om aan de handen zijner vijanden te ontkomen, heimelijk en zonder gerucht te maken weggeslopen, en heeft zijne vrouw hem dit aangeraden, maar omdat God door dit middel gespot heeft met de macht van Saul en al zijne groote toerusting, wordt hier volkomen terecht gezegd, dat God toen zijne macht heeft tentoongespreid; hoewel het schijnt dat David van deze gelegenheid gebruik maakt om nog verder te zien, en de hulp heeft willen begrijpen, die hij, al naar hij het noodig had, van God had verkregen.

18. *Mijne kracht is tot U.* Hij drukt het nu nog openlijker uit, dat het eene weldaad Gods is, waardoor hij heeft kunnen ontkomen, en waardoor zijn leven gered is. Want door geheel en uitsluitend aan God den lof toe te kennen van zijne kracht en macht, behoudt hij er niets van voor zich zelven. Te voren had hij gezegd, dat de kracht zijns vijands van God was, thans zegt hij hetzelfde van zijne eigene kracht. Maar het is een goed samentreffen, en waarin veel sierlijkheid is, als hij tweemaal een dubbelzinnig gezegde bezigt, maar in verschillenden zin. Want God houdt de kracht der boozen om hen te beteugelen, ja zelfs om te toonen, dat de kracht, die zij zich toeschrijven, ijdel is, of liever dat zij volstrekt niets is. Maar door de zijnen te ondersteunen, geeft Hij hun kracht en macht, zoodat zij nimmer bezwijken. Te voren heeft hij dus geroemd, dat hij niet bekommerd of bezorgd zal zijn, dewijl hij weet, dat er eene verborgene voorzienigheid Gods is, die Saul omsloten houdt, zoodat hij zonder Gods toelating geen vinger kan verroeren. Thans zegt hij, dat hoe zwak hij ook zij in zich zelven, toch kracht genoeg heeft in God, en daarom voegt hij er bij, dat hij gegronde reden heeft tot zingen, gelijk ook de Heilige Geest door den mond van Jakobus tot zingen noodigt hen, die goedsmoeds zijn (Jakobus 5 : 13). Wat betreft de lezing, die sommigen aannemen: Ik zal U, mijne Sterkte, zingen, iedereen kan oordeelen, dat dit ruw en vreemd is. Daarom twijfel ik niet, dat dit twee afzonderlijke zindeelen zijn, gelijk ik boven reeds gezegd heb.

PSALM 60.

INHOUD: David had den troon beklommen en verscheidene gewichtige overwinningen behaald, die in velerlei opzicht konden dienen om zijne regeering te vestigen en te versterken, en nu looft en verhoogt hij hierom de genade Gods, en dat niet slechts om hiermede te betuigen, dat hij niet ondankbaar is, maar ook om het overige deel zijns volks, dat nog weigerde onder zijne heerschappij te staan, tot zich te neigen, en alzoo het geheele volk te vereenigen, dat nu nog onderling verdeeld en als verscheurd was. En voorts: na gezegd te hebben, dat men in zijn' persoon de duidelijke teekenen ziet van den zegen Gods, welke getuigen, dat hij door de leiding en voorzienigheid Gods tot Koning is verkozen, leidt hij de geloovigen in de eerste plaats tot de orakelen en openbaringen des hemels, ten einde hen te doen verstaan', dat zij zich onder de leiding Gods zouden verzamelen en vereenigen, indien zij de zalving goedkeurden, welke door Samuël was verricht, en er aldus hunne instemming mede betuigden. Hij lascht hier ook eenige gebeden in, om aan God te vragen dat het Hem moge behagen te voleindigen wat Hij heeft begonnen.

1. Aan den opperzangmeester op Susan Éduth. Michtam van David ter onderwijzing. 2. Toen hij krijg voerde tegen de Syriërs van Mesopotamië, en tegen de Syriërs van Zoba, en Joab teruggekeerd zijnde, de Idumeërs versloeg in het zoutdal, twaalf duizend.

1. *Aan den opperzangmeester, enz.* Daar over het eerste gedeelte van het opschrift van dezen Psalm reeds elders gehandeld is, zal ik er thans niet bij stilstaan, behalve om nog eens te herhalen, dat, naar het mij voorkomt, *Susan Eduth*, hetwelk men vertaalt door Lelie der getuigenis, of der Schoonheid, het begin was van een aloud lied, dat toenmaals algemeen bekend was Betreffende dat er bijgevoegd is *om te `onderwijzen*, de meesten zijn van gevoelen, dat de Psalm aan de Levieten werd gegeven om hem van buiten te leeren. Doch anderen verwerpen

deze meening, en te recht, omdat er geene reden is om juist één' Psalm in het bijzonder aan te wijzen voor iets, dat voor al de anderen even goed en gepast is. Het is dus waarschijnlijker, dat door dit woord eene soort van leering of onderwijzing te kennen wordt wordt gegeven, die zeer bijzonder bij dezen Psalm past. Nu laat het zich licht bevroeden, dat David, zich gekroond en versterkt ziende door zoovele uitnemende overwinningen, terwijl toch in zijn eigen rijk de vrede nog niet gevestigd was, door dit woord heeft willen te kennen geven, dat het zijn doel was, nadat alle komplotten verijdeld zouden zijn, diegenen, welke te voren nog in opstand tegen hem waren, door zoo vele getuigenissen ten minste tot de erkentenis te brengen, dat hij op Gods gezag tot hun koning was gegeven Het is, alsof hij zeide: Dat voor het minst de ervaring u leere, dat mijne regeering Gode welbehaaglijk is, aangezien Hij haar door zoovele zegeningen voor de oogen der gansche wereld heeft geadeld. En nu zal ik spreken van de omstandigheid der geschiedenis van dit tijdstip. Er word gezegd, dat dit lied een triomfzang is wegens de overwinning, die David behaald heeft op de Syriërs en op andere met hen verbonden volken. Omdat de Hebreeën onder den naam Syrië, dat zij *Aram* noemen, Mesopotamië en andere omliggende landstreken verstaan, zijn zij verplicht er andere namen ter bijzondere aanduiding bij te voegen; zooals bijv. aan deze plaats gesproken wordt van Syrië Naharim, voor Mesopotamië, hetwelk sommige Latijnen in navolging der Grieken (want Mesopotamië, beteekent in het Grieksch Tusschen de stroomen, omdat het tuschen den Tiger en den Eufraat is gelegen) Interamnis hebben genoemd, dat wil zeggen: Hetwelk tusschen de stroomen is. Dan is er Syrië Zoba, waarvan sommigen, niet zonder grond, denken dat het het land van Zoba is, omdat dit nabij den oever van den Eufraat is gelegen, en in 2 Samuël 8 : 3 gezegd wordt, dat David Rechob, den koning van Zoba sloeg, toen hij heentoog om de rivier Frath in bezit te nemen, en zijne grenzen tot daar uit te breiden. In deze Schriftuurplaats wordt nog van een derde Syrië melding gemaakt, te weten van Syrië van Damaskus, dat dichter bij Judea was gelegen, ja er zelfs aan grensde. Er zijn nog andere plaatsen in de Schrift, waar de naam Syrië zich nog verder uitstrekt, en naar de verscheidenheid der plaatsen, worden er ook verschillende bijnamen aan gegeven. Daar nu het Syrië, dat nabij het land van Juda lag, te dier tijd David den oorlog aandeed en hij het leger, dat van daar de Ammonieten te hulp kwam, heeft verslagen, zou men hier kunnen vragen, waarom er nu alleen maar melding is gemaakt van hen, die Mesopotamië en

het land van Zoba bewoonden. Ik voor mij acht het waarschijnlijk, dat hij met opzet de ver af wonende volken heeft genoemd, omdat dezen aan het volk Gods de grootste vrees hadden ingeboezemd, en omdat hierin een nog krachtiger en onomstootelijker bewijs schitterde van Gods genade, als men zag, dat Davids heerschappij zich tot dáár uitstrekte. Zoo heeft David dan, zonder zich op te houden met de naburige volken te noemen, de veraf gelegene volken vermeld, wier naam en faam schrikwekkend waren, en wel omdat hunne vlucht en nederlaag iets gansch nieuws en schier ongelooflijk was. Wat nu betreft, dat de gewijde geschiedenis hier een getal van twee en twintig duizend opgeeft, terwijl in het opschrift van dezen Psalm slechts van twaalf duizend gesproken wordt, dit is gemakkelijk te verklaren. Want dáár wordt gezegd, dat Abisaï het leger sloeg, terwijl de nederlaag er van hier aan zijn' broeder Joab wordt toegeschreven, (1 Kron. 18 : 12). Maar men moet tegelijk wel opmerken, dat Davids leger onder deze twee hoofden optrok, zoodat ieder een deel er van onder zijne bevelen had. Omdat Abisaï een minderen rang had dan zijn' broeder, is het niets buitengewoons, dat geheel de overwinning aan Joab wordt toegeschreven, die de opperbevelhebber was, hoewel zij beiden te zamen den vijand hadden verslagen; gelijk ook in 1 Samuël 18 : 7 alles aan David wordt toegeschreven, omdat de zaak onder zijne leiding was geschied. Het kan echter ook wel wezen, dat de helft van het getal, dat daar opgegeven wordt, in den slag, bij de ontmoeting der vijandelijke legers gedood werden, terwijl de overigen verstrooid waren, en toen door Joab op hunne vlucht verslagen werden.

3. O God! Gij hebt ons verstooten, Gij hebt ons verstrooid; Gij hebt U vertoornd; keer tot ons weder! 4. Gij hebt de aarde doen beven; Gij hebt haar gespleten, genees hare breuken, want zij zinkt neder. 5. Gij hebt uw volk hard behandeld, Gij hebt ons gedrenkt met zwijmelwijn.

3. *O God! Gij hebt ons verstooten.* Hij begint met een gebed, ten einde zich en anderen des te meer op te wekken de genade Gods te overdenken. Want er is hier eene vergelijking ingelascht,

opdat het duidelijker zou blijken, dat de regeering van Saul door God verworpen was. De klacht aldus uitgesproken hebbende over de ellendige wanorde, welke geheerscht had, bidt hij thans, nu de zaken ten goede veranderd zijn, dat God zijnen volke gunst zou betoonen, Sommigen denken wel, dat David hier spreekt van zijne eigene beproevingen, doch dit is minder juist. Wèl erken ik, dat hij, eer hij aan de regeering kwam, zeer zwaar beproefd is geworden en groote moeielijkheden heeft gehad; maar, aangezien hij zich met geheel het volk vereenigt, en de ellende betreurt, die aan allen gemeen was, twijfel ik niet, of hij heeft het eene tijdperk vergeleken bij het andere, om de genade Gods groot te maken, die zich sedert het begin zijner regeering op eene nieuwe wijze had geopenbaard. Aldus is het dat hij de rampen betreurt, waardoor de Kerk ten tijde van Saul zoo zwaar en langdurig was geteisterd. En het is zeer opmerkelijk dat hij, na van zijn volk zoo hardnekkige en venijnige vijandschap ondervonden te hebben, thans, nu hij aan de regeering is gekomen, al de onmenschelijke wreedheid vergeet, die zij hem hebben aangedaan, omdat hij zijne roeping beseft en zich, als tot dit volk behoorende, voor God stelt. En voorts: hij noemt de verstrooiing of scheuring als het voornaamste kwaad; omdat het koninkrijk van Saul verarmd was en zijne hulpbronnen schier uitgeput waren, zoodat het land den vijand dermate ten prooi was, dat niemand veilig of rustig in zijn huis kon zijn, maar iedereen zich gereed maakte om uit het land weg te vluchten. Daarna schetst hij wederom die verstrooiing door een beeld te gebruiken, zeggende dat het land er even treurig en onooglijk uitzag, alsof de aarde zich had geopend en er afgronden waren ontstaan. Want hij bedoelt niet letterlijk, dat de aarde zich had gespleten, maar dat de toestand des volks zóó vervallen was, dat men van alle kanten niets dan armoede en ellende gewaar werd, gelijk dit door eene aardbeving pleegt teweeggebracht te worden. Want van het oogenblik dat Saul zich van God had afgekeerd, begon het slecht te gaan met hem, totdat hij eindelijk ellendig omkwam en het volk in schier reddeloozen toestand achterliet. Toen waren allen voorzeker in grooten angst, terwijl de vijanden den spot dreven met Abrahams zaad, en dezen van hun' kant zich zonder zwarigheid te maken aan elke heerschappij hadden onderworpen, welker juk slechts niet al te hard op hunne schouderen drukte. Door dit alles toont David dat God zich geheel van Saul had vervreemd, en aldus ontdekt hij de bron van alle ramp en ellende, zeggende, dat God in toorn tegen hen was ontstoken. Evenwel, hij neemt tot Heelmeester

Dengene zelven, die de wonde had geslagen, Hem biddende, dat het Hem mocht behagen de breuken te genezen.

5. *Gij hebt hard gehandeld met Uw volk.* In de eerste plaats zegt hij, dat het volk hard behandeld was geworden, en onmiddelijk daarna stelt hij de zwaarte van hun lijden in het licht door een beeld, zeggende, dat zij met zwijmelwijn dronken zijn gemaakt. Wat nu betreft het woord *Tarelab,* zelfs de Hebreeuwsche uitleggers zijn het er niet over eens. Velen vertalen het door Vergift. Maar het is gemakkelijk te verstaan, dat de Profeet in zonderheid spreekt van den een' of anderen giftigen drank, die het verstand benevelt of vernietigt, en de menschen om zoo te zeggen, betoovert, alsof hij wilde te kennen geven, dat de Joden als verstompt en versuft waren onder hun leed. Want hij heeft hun den vloek Gods voor oogen willen stellen, die gedurende Sauls regeering zoo zwaar op hen woog, opdat zij, nadat alle rebellie en hardnekkigheid onderdrukt en nedergeworpen was, zij er nu van zouden aflaten om eene regeering te helpen in stand houden, die door God was verworpen.

6. Gij hebt aan die U vreezen eene banier gegeven, om haar hoog op te heffen voor uwe waarheid. Selah. 7. Opdat uwe welbeminden bevrijd worden; red door uwe rechterhand, en antwoord mij. 8. God heeft gesproken in zijne heiligheid, ik zal er mij in verblijden: ik zal Sichem deelen en het dal van Sukkoth meten. 9. Gilead zal mijne zijn, ook Manasse zal mijne zijn; en Efraïm zal de sterkte mijns hoofds zijn, Juda mijn wetgever. 10. Moab zal mijn waschpot zijn; ik zal mijn' schoen werpen op Edom; o Palestina, juich over mij!

6. *Gij hebt gegeven.* Sommigen veranderen den verleden tijd van het werkwoord in den optatif, of wenschende wijs, zoodat het gebed blijft voortduren. In plaats van te zeggen: Gij hebt gegeven, vertalen zij: O dat gij gaaft. Maar het is veeleer dat David, te midden van zijne gebeden van blijdschap getuigende, aantoont, dat de verandering, welke had plaats gehad, een duidelijk teeken was van de gunst Gods. En zoo brengt hij aan Gode

dank toe in naam van het gansche volk, omdat Hij hun een teeken heeft gegeven, waardoor zij moed konden vatten, en zich uit den toestand van scheuring en verdeeldheid, waarin zij zich bevonden, weder verzamelen en vereenigen konden. Wat betreft het woord, dat hierop volgt, *Voor uwe waarheid*, het is mijns bedunkens eene schrale uitlegging te zeggen, dat God den Joden gunstig is geweest, omdat zij trouw en oprecht waren bevonden. Want wij weten dat de voornaamsten onder hen, zij die aan de regeering waren, zich aan de schandelijkste ontrouw hebben schuldig gemaakt, evenals ook het gemeene volk en hun hoofd, namelijk de Koning, het verbond Gods hadden verbroken; want allen, van den eerste tot den laatste, hadden zij saamgespannen om de genade Gods uit te blusschen. En toch twijfel ik niet of David heeft willen te kennen geven, dat de waarheid Gods uit de duisternis is te voorschijn getreden, om zoo te zeggen, ontwaakt is, toen, buiten de verwachting der menschen, de Kerk plotseling in goede orde gevestigd werd. Immers, wie zou, den zoo hopeloos wanordelijken staat van zaken aanschouwende, niet gedacht hebben, dat de beloften Gods ijdel waren en op niets zouden uitloopen! Toen David dus tot de koninklijke waardigheid was verheven, is ook de waarheid Gods, die gedurende zoo langen tijd als verstikt en begraven was geweest, begonnen met het hoofd wederom te verheffen en zich openlijk te vertoonen. Overigens, hoewel God die weldaad aan het geheele volk had bewezen, doet David evenwel uitkomen, dat God hierdoor het heil heeft willen werken van *Hen*, *die Hem vreezen*, ofschoon het aantal van dezen zeer gering was. Daarna begeeft hij zich wederom tot het gebed, tenzij men beter acht om het begin van het vers: *Opdat uwe welbeminden bevrijd worden*, aan den voorafgaanden volzin te verbinden, tot welke meening ook ik overhel. Want door die verscheidenheid van uitdrukking en dien overgang van den eenen tijd op den anderen prijst en verhoogt David de grootheid van Gods genade, te weten, dat Hij de zijnen heeft opgewekt om de banier hoog op te richten, daar zij te voren in den grootsten nood verkeerden, zonder eenige hoop op uitredding, zoodat zij niets anders dan een zeker en algeheel verderf konden verwachten, zoo zij niet door een wonder werden gered. Laat ons intusschen opmerken, dat zij, die hij te voren godvreezenden heeft genoemd, thans met den naam van *Welbeminden* door hem worden bestempeld; door welk woord hij stilzwijgend te kennen geeft, dat, wanneer God hen, die Hem dienen, beloont, dit geschiedt omdat hij de vrije liefde gedenkt, die Hij voor hen koestert. Als wij nu zien dat David hier nog gebeden bijvoegt

dan wordt ons hiermede geleerd, dat wanneer God ons door zijne weldaden hoog heeft opgeheven, het toch onze plicht is en blijft om Hem ootmoedig te bidden, dat het Hem moge behagen het werk zijner handen voort te zetten.

8. *God heeft gesproken.* Tot nu toe heeft hij gehandeld over de ervaringen, door welke men eene nieuwe gunst van God kon gewaar worden, te weten, dat het volk, in stede van beproefd en ternedergeslagen te zijn door allerlei rampen, thans voorspoedig was, en dat zijn toestand zóó zeer was veranderd, dat na eene eerste overwinning eene tweede volgde, en deze tweede nog nauwelijks voorbij was, of zij werd reeds door eene derde gevolgd. In de eerste plaats brengt hij het volk er nu toe om na te denken over Gods beloften, en zegt, dat God door zijn' mond heeft te kennen gegeven en verklaard, hetgeen Hij sedert door de daad heeft getoond en als het ware heeft bekrachtigd. Want al is het ook, dat God ons van alle kanten omringt door tallooze blijken zijner genade, toch zullen wij er het rechte besef niet van hebben, zoo zijn woord ons niet verlicht. Overigens kan dit even goed verstaan worden van geheel het volk als van David. En inderdaad, hoewel David afzonderlijk spreekt, scheidt hij zich toch niet af van het overige des volks, over hetwelk hij tot een hoofd was verordineerd. En zoo toont hij dan aan het volk, dat, zoo de reeds genoemde blijken en getuigenissen van Gods genade nog niet voldoende waren, zij hun' geest moesten opheffen om het orakel en raadsbesluit des hemels te beschouwen en te overdenken, door hetwelk God hem verordineerd heeft om Koning te zijn, hem schoone titels verleend, en ontwijfelbare beloften had geschonken. Nu zegt hij, dat God heeft gesproken *in zijne heiligheid*, hetgeen ik niet acht verstaan te moeten worden van den Heiligen Geest, omdat mij dit eene al te gezochte verklaring toeschijnt, en zoo weet ik ook niet of het goed en gepast zou wezen om het te vertalen door Heiligdom, want wij lezen volstrekt niet, dat dit *aldaar* aan Samuël geopenbaard is geworden. Het is dus beter het woord Heiligheid te behouden; want opdat de zekerheid van de godspraak ontwijfelbaar zou wezen, heeft God door verschillende teekenen zijne getrouwheid en de gewisheid zijner beloften helder en duidelijk doen blijken. Omdat er dus geene sprake van was er nog aan te twijfelen, versiert hij met deze benaming hetgeen door den mond van Samuël werd gesproken. Onmiddelijk daarna verklaart hij, dat hij voornamelijk op dit woord Gods steunt en betrouwt. Want, hoewel hij reeds verscheidene overwinningen heeft behaald, die

ongetwijfeld zijn' moed hadden doen toenemen, geeft hij toch te kennen, dat hem het getuigenis uit den mond van Samuël meer blijdschap had veroorzaakt, dan al de andere teekenen, die hij had ontvangen. En gewis, hoewel alle de weldaden Gods eene groote kracht moeten uitoefenen om ons vreugde te geven, zoo bekleedt toch het geloof hierin de eerste plaats, en dat wel zeer terecht, dewijl het het geloof is, dat alle menschelijke droefheid en kommer doet verdwijnen, en door geestelijke blijdschap ook zelfs leven geeft aan de dooden. Intusschen zegt hij niet slechts, dat hij voor zich blijdschap heeft gesmaakt, maar hij roept tegelijk ook alle geloovigen op om in zijne vreugde te deelen. Daarna noemt hij de substantie, de voorname inhoud der godspraak, maar op zulk eene wijze, dat hij door de opsomming die hij er van geeft, de vastheid van zijn geloof openbaart; want hij spreekt er van als van iets, waarvan hij volstrekt zeker is, en waaraan hij geenszins twijfelt, en hij juicht er in, dat hij wat God had beloofd, tot stand zal brengen. *Ik zal Sichem deelen*, zegt hij, *en het dal van Sukkoth afmeten.* Hij noemt de landstreken, die het laatst onder zijne heerschappij waren gekomen, en het schijnt ook inderdaad, dat de Psalm gedicht werd in den tijd toen de zoon van Saul die landen nog in bezit had. Dewijl David dus veel moeite gehad heeft om ze voor zich te winnen, zegt hij hier dat zij, hoewel zij nu nog dralen, toch ten laatste onder zijne heerschappij komen zullen, daar het Gode behaagt heeft ze hem te beloven. Hetzelfde geldt ook voor *Gilead en Manasse.* Wat Efraim betreft, omdat deze stam talrijker was dan al de anderen, noemt hij hem terecht *de sterkte zijns hoofds*, d. i. van zijne heerschappij. Om aan de godspraak nu nog meer gezag bij te zetten door de oudheid, voegt hij er ten slotte bij, dat *Juda zijn wetgever zal zijn*; alsof hij zeide, dat de nakomelingen van Abraham niet behoorlijk tot één lichaam vereenigd konden worden, tenzij zij zich vergaderden tot den stam van Juda, of onder een' heerscher, die er uit voortgekomen zou zijn, dewijl dit sedert lang reeds door den vromen aartsvader Jakob voorzegd is. Want hij zinspeelt hier op eene profetie, die ons medegedeeld is door Mozes, (Gen. 49 : 10). De schepter zal van Juda niet weggenomen worden, enz.) Aan die plaats wordt ook hetzelfde woord gebruikt; dat hier door David wordt gebezigd, nl. *Mechokek*, hetwelk men vertaalt door Wetgever. Hieruit blijkt dus, dat er geene vastheid van regeering zijn kan, tenzij zij gevestigd is in den stam van Juda, omdat God dit niet slechts van den beginne aldus heeft vastgesteld, maar tevens omdat Hij gezegd heeft, dat Hem dit behaagt. Het is overigens

juister die woorden op geheel het volk toe te passen dan alleen op David, gelijk ik te voren reeds aangetoond heb, dat hij veeleer spreekt als vereenzelvigd met geheel de kerk, dan wel alleen voor zijn eigen persoon.

10. *Moab zal mijn waschpot zijn.* Thans komt hij tot de vreemdelingen, tusschen wie en zijn eigen volk hij een groot verschil maakt. Want over de kinderen Abrahams moest hij regeeren, hen als zijne broeders achtende, maar over de Heidenen en onbesnedenen was het hem vergund op ruwer wijze te heerschen ten einde hen door geweld tot onderwerping te brengen. Dat wil echter niet zeggen, dat zij, die het eene of andere volk hebben ten onder gebracht, hunne tyrannie met deze Schriftuurplaats kunnen dekken of verontschuldigen, alsof het hun vergund zou zijn de volkeren naar hun welgevallen te verdrukken, die zij in den oorlog hebben overwonnen. Want men moet altijd in aanmerking nemen het gebod en de opdracht, die een iegelijk van God heeft ontvangen, en hierin zijn de anderen zeer verschillend van David, die niet slechts met koninklijke waardigheid was bekleed, maar ook door God was verordineerd om de uitvoerder zijner wrake te zijn over hen, die er de onverzoenlijke tegenstanders van waren, en die, alle menschelijkheid uitgeschud hebbende, niet hadden opgehouden de Joden te kwellen, hoewel zij uit een zelfde geslacht afstamden. Hij spreekt van de Moabieten met minachting, zeggende, dat zij als het bekken zullen wezen waarin hij zich de voeten zou wasschen, want wij weten, dat het onder de Oosterlingen gewoonte was zich de voeten te wasschen. Dezelfde reden geldt voor de andere wijze van spreken, nl. dat hij *op Edom zijn' schoen zal werpen,* Want het is een teeken van minachting, omdat zij, daar zij in hun' hoogmoed met het heilig en uitverkoren volk Gods den spot hadden gedreven, nu ook op slaafsche wijze behandeld moesten worden. Er is in hetgeen volgt omtrent *Palestina* eenige dubbelzinnigheid. Sommigen denken dat het een ironisch gezegde is, d. i. dus eene spotternij, alsof David aan de Filistijnen hunne ijdele snoeverij verweet, omdat zij, toen hunne kracht nog ongebroken was, hem door hunne onbeschaamdheid plachten te tergen. En inderdaad, het Hebreeuwsche werkwoord, dat hier gebruikt is, beteekent niet slechts luidkeels zingen, maar ook gedruisch maken, zooals soldaten doen in den oorlog, wanneer zij elkander willen opwekken en aanmoedigen. Anderen verklaren het als eene slaafsche toejuiching, omdat de Filistijnen, hoewel hun hart vroeger altijd in opstand was en zij zich ergerden wegens het juk der heer-

schappij van David, die de overwinning over hen had behaald, toch gedwongen waren vriendelijkheid te veinzen en hem te vleien, gelijk wij gezien hebben in Psalm 18 : 45, Vreemden hebben zich mij geveinsdelijk onderworpen.

11. Wie zal mij voeren in de versterkte stad? Wie zal mij leiden tot in Edom? 12. Zult Gij het niet zijn, o God, die ons verstooten hadt, en niet uittoogt o God! met onze heiren? 13. Geef ons hulp tegen de benauwdheid, want des menschen heil is ijdelheid. In God zullen wij kloeke daden doen, en Hij zal onze wederpartijders vertreden.

11. *Wie zal mij voeren.* Thans wederlegt hij reeds bij voorbaat eene tegenwerping, die men zou kunnen maken door maar verder te gaan en te zeggen, dat hij van God het overige verwacht, totdat hij al de sterkten der vijanden ingenomen hebbende, hen geheel en al ten onder zal hebben gebracht. Want, dewijl er velen waren, die sterken tegenweer boden, zou het den schijn kunnen hebben alsof David wel wat voorbarig had gejuicht. Omdat God hem echter had beloofd, dat al de volken, die hem tegenstonden, onder zijne heerschappij zouden komen, gaat hij, gerust en zeker van te zullen overwinnen, voorwaarts, welke gevaren hij overigens op zijn weg bespeurde, omdat hij wist dat God met hem was om hem te geleiden. Sommigen denken, dat met *de versterkte stad* Raboth bedoeld is, die de voornaamste stad was der Moabieten. Maar de meening van anderen is veel juister, die zeggen dat het enkelvoud voor het meervoud is genomen, en dat David, sprekende van de versterkte stad, over het algemeen alle steden der vijanden op het oog had, op welker sterkte zij betrouwden, en die zij dus besloten hadden niet over te geven, omdat het hun toescheen, dat zij volkomen en tot den einde toe achter derzelver muren weerstand konden bieden. Nu zegt hij, dat God, die hem in den open veldslag heeft doen overwinnen, hem ook zou geleiden om die steden te belegeren en in te nemen. En voorts, den tijd van heden wederom vergelijkende bij den tijd van vroeger, verhoogt en verheerlijkt hij de genade Gods, die zich onder zijne regeering had geopenbaard, om daarmede te bewijzen, dat zijne roeping

wettig en heilig is. God, zegt hij, die ons te voren had verlaten, en onze oorlogen tot een rampspoedig einde had laten komen, zal mij heden de poorten openen van die steden, ten einde mij te midden van al hunne versterkingen toegang tot hen te geven.

13. *Geef ons hulp.* Hij begeeft zich opnieuw tot het gebed, en het is door de zekerheid zijner hope en verwachting, die wij bij hem hebben opgemerkt, dat hij tot de oefening des gebeds wordt geleid. Nu zegt bij, dat al zou ook van nergens elders hulp opdagen, zoo God hem slechts bijstaat, er in zijne hand ontwijfelbare veiligheid en heil is gelegen. Want woord voor woord staat hier geschreven: *En het heil des menschen is ijdel*, alsof hij zeide: Heere, gelijk Gij niemands hulp noodig hebt, als het U behaagt uwe kracht te openbaren, zoo zullen ook wij, zoodra Gij het getuigenis hebt gegeven, dat Gij uwe gunst tot ons uitstrekt, het niet meer noodig hebben de hulpe der menschen te begeeren, want het schijnsel uwer macht is reeds genoeg om alle menschelijke middelen in het niet te doen verzinken. Omdat echter alle schriftverklaarders het er over eens zijn, dat aan het woord *En* hier de beteekenis behoort te worden gegeven van *Want*, ben ik bereid deze verklaring aan te nemen. Gave God, dat deze volzin in ons hart gegrift ware, en wij er ons ten allen tijde wel van bewust waren! Immers, hoe komt het, dat iedereen altijd in onzekerheid verkeert, of instede van bij God te blijven stilstaan, eene ijdele hoop koestert? Is het niet dewijl niemand het heil Gods smaakt? Het heil Gods, d. i. zijne hoede, die alleen behoort te volstaan, aangezien alle hulp, die buiten deze, tot den mensch komt, niets anders dan begoocheling en ijdele droomerij is. Want, wat betreft dat hij het heil Gods plaatst tegenover het heil der menschen, hetwelk eigenlijk niet eens bestaat, dit is eene onjuiste manier van spreken, want, omdat wij dikwijls allerlei heil in deze wereld verzinnen, geeft David bij wijze van concessie den naam van het echte aan hetgeen slechts in onze verbeelding bestaat. Want, hoewel God zich soms wel van de menschen bedient om ons te bewaren en staande te houden, zoo wil dit toch volstrekt niet zeggen, dat Hij afstand doet van zijn ambt of hen met zijn goed wil tooien. Het is dus naar waarheid gesproken, wanneer wij zelfs het heil, dat ons door middel van menschen is beschoren, Heil Gods noemen. Maar David heeft niets anders te kennen willen geven dan dat alle hulp, die wij van anderen dan van God verwachten, niets dan ijdele inbeelding is. Deze uitspraak bevestigt hij ten slotte

door het laatste vers, zeggende, dat wij zonder zijne kracht niets vermogen, terwijl wij daarentegen, wanneer Hij ons helpt, eene onverwinlijke kracht hebben ontvangen. Want, als hij zegt: *In God zullen wij kracht doen*, dan bestaat die volzin uit twee deelen, nl. dat zoodra God zijne genade weerhoudt, alle kracht, die geacht wordt uit den mensch te zijn, vallen moet en verdwijnen, en daarentegen: dat Zij, die sterk zijn in God, met eene volmaakte kracht worden begiftigd, zoodat zij alle moeielijkheden te boven kunnen komen. Opdat men echter niet denke dat hij aan God slechts de helft van den lof toekent van krachtdadig te werken, toont hij daarna, dat alle werk erkend moet worden als te zijn uitgegaan van Hem, want hij voegt er bij, *dat God hunne wederpartijders zal vertreden.* Wanneer er nu slechts sprake is van te strijden tegen de menschen, dan is het ons niet geoorloofd den lof des werks te verdeelen tusschen God en ons; hoeveel te meer zal het dan niet eene onverdraaglijke heiligschennis wezen, wanneer het de eeuwige gelukzaligheid geldt, om de krachten van den vrijen wil te stellen tegenover de genade des heiligen Geestes, alsof die beiden daaraan gelijkelijk medewerkten? Daarom kom ik tot de gevolgtrekking, dat zij, die zich buiten God de minste kracht toeschrijven, zich door hun' hoogmoed in groot gevaar storten.

PSALM 61.

INHOUD: Hoewel deze Psalm aanvangt met een gebed, of ten minste in het kort mededeelt het gebed, dat David gedaan heeft, toen hij zich in groote moeielijkheid bevond, bestaat toch het grootste deel er van uit lof aan God en uit dankzegging; want hij verhaalt, dat hij door de voorzienigheid Gods uit een groot gevaar is gered — waarin dat gevaar dan ook moge bestaan hebben — en dat hij op den koninklijken troon bevestigd is geworden.

1. Aan den opperzangmeester op de Neginoth, van
David. 2. O God! hoor mijn geroep, geef acht op
mijn gebed. 3. Ik zal tot U roepen van het einde
der aarde, als mijn hart geheel vervuld is van droefheid,
Gij zult mij leiden op eene burcht, die boven mij ver-

heven is. 4. Want Gij zijt mijne hoop geweest, en mijn sterke toren tegenover den vijand. 5. Ik zal in alle eeuwen in uwen tabernakel verblijven; ik zal in veiligheid zijn in de schuilplaats uwer vleugelen. Selah.

2. *O God! hoor.* Hoewel het volstrekt niet zeker is op welk tijdstip deze Psalm gedicht werd, kan men toch wel met eenige waarschijnlijkheid aannemen, dat David reeds eenigen tijd in het bezit was van het koninkrijk, toen hij verstrikt geraakte in de moeielijkheden, waarvan hij spreekt. Wat mij betreft, ik neem gaarne de meening aan van hen, die er het tijdstip van de samenzwering van Absalom voor stellen, want hij moest wel verjaagd en op de vlucht zijn om van de uiterste grens des lands te kunnen roepen, hetgeen hij in vers 2 zegt te zullen doen. Door het woord *Geroep* geeft hij eene heftige gemoedsaandoening te kennen, omdat, hetzij hij in stilte zijn nood klaagt aan God, of wel zijne stem opheft, de innerlijke beweging zijns harten en zijn' vurigen ijver toch met volle recht bij een' kreet kunnen worden vergeleken. De herhaling, die hij in het eerste vers gebruikt, toont aan, dat hij voortdurend volhard heeft in het gebed. En deze vlijtige volharding van David moet ons ten voorbeeld zijn om nooit te vertragen in het gebed tot God, al is het ook, dat Hij niet terstond gunstig schijnt te zijn om onze smeeking te verhooren. Met *het einde der aarde* bedoelt hij ongetwijfeld de plaats, waarheen hij genoodzaakt was zich terug te trekken, zoodat het hem niet mogelijk was tot het heiligdom te komen of de Heilige Stad te naderen. Want om dit, gelijk sommigen, allegorisch uit te leggen, alsof hij zeide, dat hij van uit een' diepen afgrond zijn gebed opzond tot God, daarvoor vind ik geen' genoegzamen grond. Voor het overige: omdat hij zich in vers 7 Koning noemt, hetgeen wij niet lezen, dat hij vóór den dood van Saul ooit gedaan heeft, valt hier gemakkelijk uit af te leiden, dat hij het tijdstip aanduidt, toen hij, om aan de woede van zijn' zoon Absalom te ontkomen, in allerijl de vlucht nam, en zich in de woestijn van Mahum en in andere verborgene plaatsen verschool. Want, dewijl God den berg Sion verkoren had tot verblijfplaats van de Arke des Verbonds en om er den zetel des koninkrijks te vestigen, zegt David, dat hij tot de uiterste einden der aarde verstooten is, omdat hij van het voornaamste en begeerenswaardigste deel er van buitengesloten was. Indien nu David onder de schaduwen van

den dieust Gods, gelijk hij bestond onder de wet, niet opgehouden heeft te bidden, hoewel hij als vluchteling zeer ver van het heiligdom was verwijderd, dan zal onze slapheid heden ten dage niet te verontschuldigen zijn, zoo wij niet door het geloof opklimmen ten hemel, welke hinderpalen Satan ons ook in den weg legge, daar God ons zoo vriendelijk noodigt om tot Hem te komen, en de weg ons geopend is door het bloed van Christus. Daarom behooren zij, die niet onder de prediking des Evangelies leven, en, daar zij de Sacramenten ontberen, in geene Kerke Gods wonen, toch door het voorbeeld van David te leeren om tot God te roepen, als zij zich ver van Hem verwijderd en als in eene woestijn bevinden. Daarna maakt hij melding van zijne droefheid en smart, en, opdat de genade Gods des te helderder zou uitblinken in zijne verlossing, voegt hij er bij, dat hij nergens een' uitweg zag ter ontkoming. Omdat het Hebreeuwsche woord „Atof" soms bedekken of omhullen beteekent, hebben, sommigen deze plaats vertaald: Als mijn hart zich omhult; alsof hij zeide dat hij van boven en van beneden beroerd is, gansch bewogen is door onrust. Maar die verklaring is eenigszins grof en vreemd. Ik voor mij volg liever hetgeen eenvoudiger is, hoewel ik de beeldspraak, die ik heb aangeduid, toch ook niet verwerp. Intusschen geeft hij door dit woord te kennen, dat zijne droefheid hem niet verhindert om immer te toevlucht te nemen tot God. Wat nu de aanvechting betreft van buiten, wij hebben vroeger gezegd, dat hij ver verwijderd zijnde van het Heiligdom, den afstand, die er hem van scheidde, te boven is gekomen, zoodat hij niet afgelaten heeft tot God te roepen; thans echter erkent hij geen hart van ijzer of staal gehad te hebben, en door geene verstomptheid gehard te zijn, gelijk de Stoïcijnen, om de smart en het verdriet niet te gevoelen, maar dat hij inwendig een' zwaren strijd had te strijden tegen de droefheid en benauwdheid van zijn hart. Volgens dit voorbeeld behooren dus de geloovigen, hoe meer zij zich onder den druk bevinden van zorg en verdriet, zooveel te kloekmoediger er naar te streven om voorwaarts te gaan, niettegenstaande de hinderpalen, die zij op hun' weg ontmoeten. Overigens, de inhoud van zijn gebed is, dat God hem de uitredding zal geven, die voor hem afgesneden schijnt te zijn. Want door dit woord Burcht of sterkte verstaat hij welverzekerde bescherming. Hij zegt dat hij er van verwijderd is, omdat hij erkent geen stap te kunnen doen, zoo de hand Gods hem niet op den rechten weg leidt. Want als hij zijn oog liet rondweiden, dan scheen het hem toe, dat elke plaats van veiligheid en rust zich hoog ophief

voor zijne oogen, zoodat hij haar niet kon bereiken. Hij klaagt dus, dat alle hulp hem ontnomen is, hem als het ware ontvliedt, evenwel, ofschoon hij geen enkel middel ziet ter ontkoming, twijfelt hij toch niet aan zijne redding, zoo God slechts zijne hand naar hem wil uitstrekken. Zonder beeldspraak is dus de eenvoudige zin en beteekenis: Hoewel mij alle hulp ontnomen is, en de wereld elken weg ter ontkoming voor mij toesluit, zult Gij, o God, mij toch tegen elke verwachting in, helpen en redden. Deze leer is wel waardig om door ons opgemerkt te worden, opdat wij leeren de hulp en uitredding, die wij van God verwachten, niet af te meten naar het gevoel van het vleesch, en ook niet te blijven staan bij de middelen, die zich voordoen aan onze oogen, maar er ons van verzekerd te houden, dat God de middelen in zijne hand heeft om ons te behoeden, schoon zij voor de menschen verborgen en onbegrijpelijk zijn. Want al wie aan God een bepaald middel wil voorschrijven, schijnt hiermede de oneindige macht Gods moedwillig te willen verkorten.

4. *Want Gij zijt mijne hope geweest.* Of hij gedenkt de weldadigheden, die God hem voormaals had bewezen, ten einde daardoor zijn geloof te versterken, òf hij verblijdt zich reeds bij voorbaat in zijne verlossing alsof zij reeds had plaats gehad, want beiderlei zin kan uit deze woorden worden afgeleid. Want, daar er niets is, dat ons meer bemoedigt om te hopen dan de herinnering aan Gods genade, die wij zelven hebben ervaren, heeft David zich in zijne gebeden dikwijls geoefend in deze overdenking. Daar hij echter in geheel dezen Psalm de dankzegging aan God volhoudt, is het niet ongepast te zeggen, dat hij er reeds hier mede aanvangt. Indien men nu deze beteekenis aanneemt, dan zal het echter beter zijn, om het Hebreeuwsche woord *Ki*, dat wij door Want vertalen, hier over te zetten door Gewis. En inderdaad, in het volgende vers, roemt hij stoutmoedig, dat hij eene plaats in Gods heiligdom zal hebben. Want sommigen zijn wel van meening, dat hij aldus heeft gesproken, terwijl hij nog als vluchteling buiten het land was, en hij er zich van verzekerd hield terug te zullen keeren; maar ik weet niet, of dit toch wel de rechte beteekenis is, want hij schijnt zich veeleer te verblijden, reeds wederom gevestigd zijnde, dan zich, om zijn leed te verzachten, te vertroosten met iets dat nog verre is, hetgeen nog meer uit zal komen door den samenhang met den volgenden tekst. En voorts: hoewel hij daarna wederom terugkeerde in zijn paleis, toch heeft hij den dienst van God hooger gesteld dan zijne koninklijke waardigheid,

hooger dan alle zijne schatten, zijne heerlijkheid, zijne pracht en weelde. Want gelijk hij aan andere plaatsen getoond heeft, dat hij onder de zwaarste rampen geene grootere kwelling gekend heeft, dan die hem veroorzaakt was doordat hij zich van den dienst in Gods heiligdom zag verstoken, zoo voert hij ook thans, nu hij spreekt van zijn gelukkigen staat, niet aan, dat hij op zijn' koninklijken troon is gezeten, maar dat hij zich in allen ootmoed neer kan buigen voor Gods altaar. Intusschen verklaart hij onmiddelijk daarna, dat hij onder deze uitwendige beelden God niet op bijgeloovige wijze heeft gediend, gelijk dit onder grove onwetende lieden placht te geschieden, want het is onder de schaduw van Gods vleugelen, dat hij zijne rustplaats kiest. Instede dus van gelijk het onwetende volk zich in te beelden, dat God tot de ruimte van den zichtbaren tabernakel was beperkt, heeft David, vermaand en geleid zijnde door dit uitwendig teeken, zijn' geest naar Boven gericht door den geestelijken blik des geloofs. Evenwel, ik ontken niet, dat hij, van de schaduw der vleugelen sprekende, zinspeelt op de cherubim. Slechts moeten wij er ons van verzekerd houden, dat David niet staan is gebleven bij de eerste beginselen der wereld (gelijk Paulus de ceremoniën noemt, die in vleeschelijken zin worden genomen, Gal. 4 : 3) maar zijn' geest naar boven heeft gericht, om God op geestelijke wijze te zoeken en te dienen.

6. Want Gij, o God, hebt mijne wenschen verhoord; Gij hebt de erfenis gegeven aan hen, die uwen Naam vreezen. 7. Gij zult dagen toevoegen tot des Konings dagen: zijne jaren zullen zijn geslacht aan geslacht. 8. Hij zal voortdurend voor Gods aangezicht blijven: bereid goedertierenheid en trouw, zij zullen hem behoeden. 9. Zoo zal ik uwen naam zingen tot in eeuwigheid, om elken dag mijne geloften te betalen.

6. *Want Gij o God! hebt verhoord.* Hij bevestigt wat hij te voren heeft gezegd, dat hij onder de vleugelen Gods eene welverzekerde rust zal vinden. Want de oorzaak van de plotselinge blijdschap, die hij in het andere vers heeft geopenbaard, is gewis hetgeen hij hier zegt, nl. dat God door zijne gebeden te verhooren, de duisternis in licht voor hem heeft verkeerd. Betreffende

het woord *Wenschen*: er is hier eene woordfiguur gebruikt, die men *synecdoche* noemt, en waarmede men van een deel sprekende, het geheel bedoelt; want, daar hij in zijn gebed geloften heeft gedaan aan God, verstaat hij onder dit woord ook het gebed zelf. Nu is de korte inhoud van hetgeen hij zegt, dat, hoewel hij met voorzichtigheid en beleid zijne zaken had geregeld en zich den tijd heeft ten nutte gemaakt, om zijne strijdkrachten bijeen te brengen; en hoewel de welwillendheid der priesters en de trouwe plichtsbetrachting zijner krijgers hem grootelijks van dienst waren, hij toch niet anders dan door de zichtbaar tentoongespreide macht van God in zijn' vorigen staat was hersteld. Indien vóór het Hebreeuwsche woord, dat wij vertalen door Vreezen, een *Lamed* geplaatst was, dan zou er geen twijfel bestaan, dat David in het algemeen zeide, dat God eene erfenis heeft gegeven aan hen, die Hem vreezen. Omdat die letter *Lamed* er echter niet is, zou men er eene andere beteekenis aan kunnen geven, die niet ongepast is, te weten dat David de erfenis heeft verkregen, die bereid is voor allen, die God dienen. Ik voor mij echter neem den zin liever in het algemeen, dat God zijne dienstknechten nooit misleidt, maar dat hij hun, nadat zij door den strijd en de moeite zijn heengegaan, waardoor Hij hun geloof oefent en beproeft, ten laatste de eeuwige gelukzaligheid schenken zal. Want zijdelings drijft David den spot met het dwaze betrouwen, waardoor de goddeloozen zich in hun' tijd van voorspoed vroolijk maken, terwijl God zachtkens met hen handelt en hen spaart. En inderdaad, de gelukzaligheid, waarin zij zich verlustigen, is niets dan eene ingebeelde gelukzaligheid, die weldra zal verdwijnen. Maar door dit woord *Erfenis* te gebruiken wil David ons leeren, dat de gelukzaligheid der dienstknechten Gods in geen' ijdelen voorspoed bestaat, maar dat zij eene degelijke en duurzame vreugde en blijdschap genieten. Want wat betreft de beproevingen, die zij hebben te verduren, die zijn slechts van tijdelijken, voorbijgaanden aard, en zijn zelfs hulpmiddelen om hun eeuwig heil te bevorderen. En zoo brengt hij dan dank en lof aan God, omdat Hij aan hen, die Hem dienen, geene blijdschap schenkt van een paar dagen slechts, maar hen als het ware in het bezit stelt eener erfenis, door hun het eeuwige leven te verzekeren. En voorwaar! daar de goddeloozen de weldaden Gods niet bezitten door het geloof, leven zij als het ware van roof, daar zij geenerlei verzekerdheid hebben. Maar het waar en wettig genot van de goederen dezer wereld is alleen en uitsluitend bij hen, die God vreezen en Hem dienen.

7. *Gij zult dagen toevoegen.* Deze gelukwensching kan niet tot den persoon van David beperkt worden. Want hoewel hem het leven verlengd werd en hij een' hoogen ouderdom heeft bereikt, en hij zat van dagen, d. i. verzadigd van het leven, gestorven is, den staat zijns koninkrijks vreedzaam achterlatende en zelfs reeds zijn' zoon als opvolger aangewezen en in het bezit des koninkrijks gevestigd hebbende, zoo heeft hij toch den leeftijd des menschen geenszins overschreden, en het grootste deel zijns levens heeft hij doorgebracht in allerlei ellende, zorg en smart. Daarom is er geen twijfel aan, dat hij die reeks van jaren, ja zelfs eeuwen, uitstrekt tot aan Christus. Want wij hebben reeds dikwijls gezegd wat de toestand van deze regeering geweest is, te weten: dat God dit volk onder een opperhoofd vereenigd heeft en het aldus in stand hield, en zoo het kwam te vallen, het wederom oprichtte. Nu is deze voortduring van leven gedurende verscheidene eeuwen ook uitgestrekt tot ons, want Christus moet niet slechts in zich zelven, maar, ook in zijne leden leven tot aan het einde der wereld, gelijk er gezegd is in Jesaja 53 : 8: Wie zal zijn' leeftijd uitspreken? Want, hoewel men dagelijks allerlei stormen ziet opsteken, en de vijanden allerlei aanvallen richten tegen de Kerke Gods, waardoor zij met verderf en ondergang wordt bedreigd, zoo verklaart de Profeet hier evenwel, dat zij van eeuw tot eeuw in stand zal blijven, en David voorzegt hier den eeuwigen duur der regeering tot aan de komst van Christus.

8. *Hij zal tot in eeuwigheid wonen.* Deze wijze van spreken is eenvoudiger en heeft niet zulk eene ruime beteekenis als de vorige, toen hij zeide: Ik zal in den tabernakel wonen. Want thans zegt hij eenvoudig dat hij onder de bescherming Gods rust en vrede zal hebben, dewijl hij Hem tot Behoeder zijns levens heeft. Want ongetwijfeld beteekent de uitdrukking: *voor Gods aangezicht* zijne voorzienigheid en de vaderlijke zorg, die Hij heeft voor de zijnen. En inderdaad! omringd zijnde door zoo vele en velerlei gevaren, zouden wij onmogelijk ook maar één enkel oogenblik stand kunnen houden, indien Gods oog niet op ons was om ons te beschermen en te bewaren. Ziedaar nu waarin deze ware vastheid bestaat van het leven, dat gelukkig genoemd kan worden; het is dat wij er van overtuigd zijn, dat het geleid en bestuurd wordt door de hand Gods. En nu volgt een ander gebed, dat God *goedertierenheid en trouw* zal bereiden om den Koning te beschermen en te bewaren; en dit kan in tweeërlei zin worden genomen. Want, dewijl menschelijkheid of

zachtmoedigheid en trouw de ware steunselen zijn om aan koninkrijken duurzaamheid te verleenen, is het geenszins ongerijmd te zeggen, dat David vraagt, dat hem een' geest van goedertierenheid en oprechtheid mocht geschonken worden, opdat deze de middelen zouden zijn om in zijn' persoon het koninkrijk te bevestigen. Ik geloof echter, dat eene andere beteekenis hier passender is, nl. dat God zich zal bekleeden met zijne goedertierenheid en waarheid om den Koning te behoeden. Want het Hebreeuwsche woord beteekent niet slechts *Bereiden*, maar ook *Last geven* of *Bestellen*, alsof hij gezegd had dat de veiligheid zijns koninkrijks uitsluitend gelegen is in de barmhartigheid en trouw van God. Intusschen geeft hij door dit woord Bereiden of Bestellen te verstaan dat God de middelen in handen heeft om de zijnen te bewaren. Ten slotte verklaart hij, dat hij, ten einde zijne geloften te betalen, voortdurend en vrijmoedig den lof Gods zal zingen. En hieromtrent moeten wij wederom opmerken de overeenstemming welke bestaat tusschen de tweeërlei wijze van God aan te roepen. Want gelijk David te midden der gevaren de toevlucht neemt tot de hulpe Gods, zoo toont hij na zijne uitredding, dat hij er niet ondankbaar voor is, maar er zich op toelegt om God lof en dank toe te brengen.

PSALM 62.

INHOUD: Deze Psalm bestaat voor het grootste deel uit overdenkingen, door welke David zich zelven en ook anderen aanmoedigt om hunne hoop te vestigen op God, en waardoor hij zich wapent tegen den strijd der verzoekingen. En dewijl onze zinnen door de ijdele verlokselen der wereld zoo licht van God afgetrokken worden, zoodat zij doorvloeien en verdampen, wraakt hij op scherpe wijze deze ijdelheid, en spoort hij zich zelven en ook anderen aan, om zich alleen aan God vast te houden.

1. Aan den opperzangmeester op Jeduthun, een
Psalm van David. 2. Toch zwijgt mijne ziel voor
God; van Hem is mijn heil. 3. Hij toch is mijn

Rots en mijn Heil, mijn Burcht, dus zal ik niet heftig bewogen worden.

Omdat men weet, dat Jeduthun een der voornaamste zangers is geweest (1 Kron. 9 : 16; 16 : 38, 41; 25 : 1), zijn sommigen van meening, dat hem opgedragen was dezen Psalm te zingen. En inderdaad het is wel waarschijnlijk, dat in Psalm 39 melding is gemaakt van een' zanger, die tot dit geslacht behoorde. Maar hier schijnt toch eene andere beschouwing te gelden Want, er is niet gezegd, dat de Psalm aan Jeduthun gegeven is, maar dat hij *op* Jeduthun is. Daarom leiden sommigen hier uit af, dat het het begin was van een algemeen bekend lied. Omdat echter het Hebreeuwsche woord *Al* zooveel beteekent als Bij, of Voor, of Vóór, is het niet ongepast te zeggen, dat de Psalm aan de afstammelingen van Jeduthun in handen was gegeven. Ziedaar in korte woorden wat er betreffende het opschrift van dezen Psalm te zeggen is. Als men de vertaling wil aannemen, die ik gegeven heb, dan begint de Psalm met een' afgebroken zin, gelijk wij weten, dat volzinnen, die eene eenigszins heftige gewaarwording uitdrukken, meestal onvolledig zijn; en het begin van Psalm 73 behoort gansch en al tot deze soort. Want, gelijk wij duidelijker zien zullen, als wij daaraan toe zijn gekomen, na velerlei twistredenen gehouden te hebben met zich zelven, waardoor zijn gemoed op het heftigst bewogen was, zegt de profeet, om alle redeneeringen en tegenwerpingen tot zwijgen te brengen: Toch, en niettegenstaande dit alles, is God Israël goed. Hetzelfde kan naar mijn gevoelen, ook van deze Schriftuurplaats gezegd worden. Want wij weten dat het gemoed der geloovigen nooit zoo rustig en vredig is, of zij kunnen toch dikwijls door allerlei gedachten in hun binnenste bewogen en ontroerd worden. Het is waar: zij begeeren het Woord Gods te ontvangen, er kalm en vreedzaam gehoor aan te verleenen, maar toch blijven er nog vele sterke hartstochten in hen over, die door haar gedruisch en rumoer de stilte verstoren des geloofs en der lijdzaamheid. Hierdoor ontstaan dan heftige gemoedsbewegingen in de menschen en zoo komen zij door hun ongeduld van den eenen kant in opstand tegen God, terwijl zij van den anderen kant, zich veel verdriet en groote onrust van ziel bezorgen. Overigens, dewijl het Hebreeuwsche woord „Ach" eene beteekenis heeft van uitsluiting, vertalen sommigen het door Alleenlijk; en daar het somwijlen ook eene bevestiging aanduidt, vertalen anderen het door Gewis, of Voorzeker. Maar de zin is veel vollediger,

wanneer men hem aanvult door de tegenspraak en twisting, waarvan ik gesproken heb, en waarvan David zich hier met groote moeite losmaakt, alsof hij al zijne zinnen gevangen hield om ze tot gehoorzaamheid te brengen. Omdat Satan dus heftige hartstochten in hem had opgewekt, en hem tot verbijstering had vervoerd, besluit hij, daar hij zich zelven bestraft, dat hij behoort te zwijgen, door welk woord hij verstaat, dat hij zijn kruis geduldig en met een vreedzaam gemoed behoort te dragen, want dit wordt gesteld tegenover de onrust, door welke wij tegen God in opstand komen. Kortom, die stilte, en die manier van zwijgen, waarvan hij hier spreekt, is niets anders dan de vredige ootmoed, als de geloovigen stilstaan, steunen en zich gronden op Gods beloften, plaats geven aan zijn Woord, gehoorzaam zijn aan zijne geboden en alle onstuimige hartstochten in zich zelven bedwingen. In het derde vers is, naar mijn gevoelen, het Hebreeuwsche woord *Ach* wederom, evenals in het voorgaande, genomen voor Evenwel, of Toch, of Desniettemin. Want bij verzoekingen is het voor de geloovigen niet genoeg om in één aanval, of in één' strijd de overwinning te behalen, aangezien Satan terstond opnieuw begint hun nieuwe verschrikkingen aan te jagen. Hoewel David dus reeds aan het zwaarste van den strijd ontkomen is, strijdt hij toch wederom ten tweeden male, omdat hij al de moeielijkheden van de verzoeking nog niet te boven is gekomen. Wat meer is: niet minder dan zes malen ontmoeten wij ditzelfde woord in dezen Psalm. Daarom is het ook, dat hij hier verscheidene benamingen of hoedanigheden van God opeenhoopt, opdat dezen hem als even zoovele schilden zullen dienen om de aanvallen van Satan er op te laten afstuiten. Aan het slot van het vers, waarin hij zegt: Ik zal niet vallen, of: *Ik zal niet heftig bewogen worden*, geeft hij te verstaan, dat het wel zou kunnen zijn, dat hij gekweld zal worden door tegenspoed (want hij wist, dat hij aan de algemeene ellende van het menschelijk geslacht onderhevig was) maar hij houdt er zich van verzekerd, dat het geene doodelijke rampen zullen zijn, omdat God er zijne hand onder zal leggen om hem te ondersteunen. Hij zegt dan ook later eenvoudig, zonder er iets anders bij te voegen: Ik zal niet wankelen, of, Ik zal niet geschokt, of bewogen worden; misschien wel, omdat hij in het gebed het voordeel had behaald om de beproevingen stoutmoediger het hoofd te kunnen bieden, hoewel het veeleer schijnt, dat hij aan beide plaatsen hetzelfde heeft willen zeggen. En inderdaad, de geloovigen kunnen voor een' tijd wel zwaar lijden onder de beproevingen, daar zij er echter niet onder bezwijken, en God hen

immer weder opricht, kan men niet zeggen, dat zij in den eigenlijken zin des woords vallen, ja zelfs niet, dat zij geschokt of bewogen worden, of wankelen, aangezien God hen ondersteunt door zijn' Geest.

4. Hoe lang zult gijlieden kwaad bedenken tegen den man? Gij allen zult gedood worden, en zult zijn als de muur, die sterk overhelt, en de wand, die
waggelt. 5. Evenwel, zij beraadslagen over zijne hoogheid om hem te verstooten; zij scheppen behagen in leugen, zij zegenen met hun' mond, en vloeken in hun hart.
Selah. 6. Gij echter, o mijne ziel! zwijg Gode, want van Hem is mijne verwachting. 7. Hij toch alleen is mijne
Rots en mijn Heil, mijne Burcht, ik zal niet wankelen.

4. *Hoe lang.* Wat betreft het Hebreeuwsche werkwoord, dat hier gebruikt is, sommigen houden het er voor, dat het genomen is voor Verzinnen of beramen van hinderlagen. Anderen verklaren het als De tong uitsteken, bij wijze van bespotting, nog anderen als Te lijf gaan. Wat mij betreft, ik acht de vertaling zeer gepast: Hoe lang denkt gijlieden over den mensch? of, Beraamt gij het verderf van den mensch door booze bedenkselen? Want hij klaagt zijne tegenstanders aan als menschen, die hardnekkig zijn in het kwaad, daar zij alle middelen uitdachten om te schaden, en dagelijks nieuwe plannen beraamden om te verderven. Door dit voorbeeld wordt ons geleerd, dat het onze plicht is om, wanneer onze vijanden met woeste wreedheid volharden in het beramen van booze plannen om ons te verderven en Satan zelf hun dagelijks nieuwe listen daartoe inblaast, het alles geduldig te verdragen. Maar laat ons letten op de beteekenis, de strekking van het beeld, dat onmiddelijk daarna wordt gebruikt. Sommigen denken, dat de goddeloozen vergeleken worden bij *een' muur, die sterk overhelt*, omdat hij ieder oogenblik dreigt in te storten, evenals zij door hunne misdaden van uur tot uur afnemen, totdat zij eindelijk voor goed in een algeheel verderf nederstorten. Wat mij betreft, ik geloof dat David iets anders op het oog had; want evenals een muur, die slecht samengevoegd is, uitzet, en van buiten bijna tweemaal breeder schijnt dan hij is, terwijl hij, van binnen hol zijnde, tot invallen neigt, zoo zijn ook de boozen opgeblazen door den wind hunner verwaandheid, en laten naar alle kanten het ver-

vaarlijk gedruisch hunner ondernemingen van zich uitgaan. Maar evenals deze muur van binnen ondermijnd en bedorven is, en dus plotseling in zal storten, en dus niet slechts zich zelven door zijne eigene zwaarte zal scheuren, maar in kleine stukjes gebroken zal worden, zoo kondigt David zijnen vijanden aan, dat zij plotseling overvallen zullen worden door een verderf, dat hen gansch en al zal vermorzelen. Want hoewel het Hebreeuwsche woord *Gader* eigenlijk elke omheining beteekent, die van lichte en niet zeer sterke materialen is samengesteld, zoo dient toch de hoedanigheid, die David er bijvoegt, er toe om een' zwaren, gedruischmakenden val aan te duiden. En zoo geeft David dus te kennen, dat, zijne vijanden, hoewel zij zoo hoog verheven zijn, en van uit hun trotsch, opgeblazen hart allerlei woeste bedreigingen uitstooten, toch plotseling omvergeworpen zullen worden, en dat wel met een' geruchtmakenden val, evenals een muur, die instort, omdat men er met eene zeer groote kracht tegenaan heeft gestooten.

5. *Evenwel, zij beraadslagen.* Ik neem het Hebreeuwsche woord nog altijd voor Evenwel, of Niettemin; omdat, gelijk David van den eenen kant zijn geloof opbouwt, opdat het vast gefondeerd zou zijn op Gods genade, zoo stelt hij zich van den anderen kant de kuiperijen voor van zijne vijanden, die zóó vervuld zijn van hoogmoed, wreedheid, bedrog en aanmatiging; alsof hij zeide, hoewel zij met al hun zwoegen en werken niets anders winnen dan zich den stoot te geven, die hen in het verderf nederstort, zijn zij toch zóó zeer door waanzin bevangen, dat zij niet ophouden van immer iets nieuws te verzinnen om mij neder te vellen. Overigens geeft hij zijdelings te verstaan, dat *hij* het niet zoo zeer is, als wel God, tegen wien men strijdt, gelijk de dichters ook de goddeloosheid onder den persoon der Reuzen hebben voorgesteld. Want, de vijanden Gods denken zich niet dapper genoeg te betoonen, als zij het hoofd niet tot aan de wolken opheffen. Nu spreekt David ten eerste op die wijze van zich zelven in den 3den persoon, daar hij toch bedoelt te zeggen, dat hij door de hand Gods opgeheven werd, alhoewel de woorden *Zijne hoogheid* ook evengoed op God zelven betrekking kunnen hebben. De substantie der woorden komt echter hierop neder, dat de boozen al hunne krachten inspannen om dengene te verdrukken, die door God opgeheven was, en dien Hij op die hoogte wil handhaven. Hieruit volgt, dat zij het ondernemen krijg te voeren tegen God, daar zij zijn werk zoeken te verstoren. En daarmede staat in verband het tweede lid, waar gezegd wordt,

dat zij *behagen scheppen in leugen*; omdat zij nl. niet wilden dulden dat zijne wettige roeping tot vervulling kwam, hielden zij niet op van dagelijks nieuwe ondernemingen te beramen, die ten slotte op hun eigen hoofd nederkwamen, gelijk hij ook gezegd heeft in Psalm 4 : 3 Menschenkinderen, hoe lang zal mijne eer u tot schande zijn? gij hebt de ijdelheid lief en zoekt de leugen. Selah. Hoewel nu het woord Leugen aan deze plaats ook kan zien op verborgen kuiperijen, waarmede zij den heilige bestookten en hem hinderlagen legden; want er volgt onmiddelijk, *dat zij zegenen met hun' mond* en intusschen *vloeken met hun hart.* Hoe dit zij, tegenover alle ontrouw en veraad, bedrog en overlast versterkt David zich door dit ééne punt, dat hij zich voor alles op de hulpe Gods verlaat, en dat bijgevolg alle listen en alle kuiperijen, die tegen hem in het werk gesteld werden, hem geene werkelijke schade zullen toebrengen, maar op niets zullen uitloopen.

6. *Doch gij, o mijne ziel.* Op den eersten aanblik schijnt hier eene tegenstrijdigheid te zijn. Want thans vermaant hij zijne ziel datgene te doen, wat hij te voren roemde dat hij reeds gedaan heeft. Indien zijne ziel reeds stil was voor God, waartoe was het dan noodig haar wederom het stilzwijgen op te leggen, alsof zij gedruisch en geweld maakte? Om hierop te antwoorden moeten wij opmerken, dat onze geest nooit zóó vreedzaam is, of wij worden nog plotselinge en verborgene beroeringen gewaar in ons binnenste, zooals, wanneer er een zachte wind waait over de zee, de golven zich met niet veel schuim zullen verheffen, terwijl er dan toch wel eenige vloed is. Omdat de geloovigen zich dus nooit zóó volstrekt inhouden en beteugelen om hun hart vredig en kalm te houden, of er is nog altijd eenige ontroering en voortdurende beweging in hun binnenste, is het niet zonder oorzaak dat David zijne ziel, die reeds vreedzaam was, gebiedt te zwijgen; alsof hij zeide, dat het hem paste om al meer en meer zijn voordeel te doen met die stilte, totdat zijn vleesch geheel en al onderworpen zijnde, hij nu bereid is God te gehoorzamen. En daarenboven zien wij, hoe dikwijls Satan diegenen tot nieuwe onrust aanport, die reeds zeer kalm en rustig schijnen te zijn; en daar wij licht bewogen worden en maar al te zeer geneigd zijn om ons door allerlei gemoedsaandoeningen te laten beroeren, hebben wij altijd noodig opnieuw bevestigd te worden. Daarom moeten wij niet verbaasd zijn, dat David zijne ziel wederom gebiedt te zwijgen, hoewel zij zich reeds tot stilte had gewend; want bij het heftige opbruischen der hartstochten, houden wij

ons toch nooit zoo stil en rustig als het moest, en wanneer de eene of andere wind opsteekt (gelijk dagelijks geschiedt) dan is er immer gevaar, dat onze innerlijke kalmte en rust verstoord zullen worden. Daarom moeten wij ons zelven, op het voorbeeld van David, vermanen om te volharden. Als oorzaak van zijn stilzwijgen voert hij aan, dat, hoewel God hem niet terstond antwoordt, hij toch gewisselijk op Hem hoopt. Want hij zegt, dat *van Hem zijne verwachting is,* omdat hij nooit toelaat, dat de zijnen, die geduldig op hem wachten in hunne verwachting teleurgesteld of bedrogen zullen worden. Mijn stilzwijgen zegt hij heeft een gewis loon, en toch zal ik mij weerhouden en bedwingen, opdat mijn haasten den loop mijns heils niet belemmere of vertrage.

8. In God is mijn heil en mijne eer, de rots mijner sterkte, mijne hoop is op God. 9. Hoop op Hem te aller tijd, o volk! stort ulieder hart uit voor zijn aangezicht; God is onze hoop. Selah. 10. Evenwel, de zonen Adams zijn ijdelheid; de zonen des menschen zijn leugen, zoodat, wanneer men ze allen tezamen in de weegschaal legde, zij lichter zouden bevonden worden dan de ijdelheid zelve. 11. Stelt geen vertrouwen op onderdrukking, noch op roof, opdat gij niet ijdel moogt worden; als de rijkdommen overvloedig voor u worden, zoo stelt er uw hart niet op.

8. *Mijn heil.* Omdat, ter oorzake van de zwakheid onzes vleesches, niets zoo gemakkelijk is, als af te wijken en af te dwalen, brengt David alles bijeen wat hij kan om zich (hiervan) te weerhouden. Wel is waar, belijden wij allen in één woord, dat wij heil noch hulp elders moeten zoeken dan in God, maar zijne macht mistrouwende, trachten wij toch nog van hier of daar bijstand te verkrijgen ten einde te voorzien in het gebrek, dat wij in God wanen. Alle benamingen dus, welke David noemt om de macht te bezingen van God in het bewaren der zijnen, zijn even zoovele steunselen waarmede hij zich bevestigt in zijne standvastigheid en volharding. Of wèl, het zijn even zoo vele teugels, waarmede hij de lichtzinnigheid van zijn vleesch

in toom houdt, opdat hij er niet toe zou komen ergens elders dan in God eenig deel van zijn heil te zoeken. En voorts, na welbewust zich zelven aangemoedigd en opgewekt te hebben, richt hij het woord tot anderen, en noodigt hen uit hem gezelschap te houden in den strijd, ten einde ook mede deel te hebben in de overwinning. Als hij het *Volk* noemt, dan twijfel ik niet of hij bedoelt hiermede de Joden, want, vóórdat het licht van den waren godsdienst en de kennis van God verbreid was onder de Heidenen, kon het hopen op God en de aanroeping zijns naams niet anders plaats hebben dan in Judea. Daarom onderscheidt hij ook zeer duidelijk het uitverkoren volk van de onheilige natiën, alsof hij zeide: Dat het eene schande zal zijn, zoo de kinderen Abrahams, aan wie de genade Gods geopenbaard is, en die Hij onder zijne bescherming heeft genomen, zich niet onderwerpen *aan*, en alles verwachten *van*, God. Met dit woord *Te aller tijd* bedoelt hij den tijd van tegenspoed zoowel als den tijd van voorspoed, te kennen gevende, dat diegenen tegen hun plicht ingaan, die bij de minste verandering den moed verliezen en ten verderve neigen. En zoo toont David dan, dat wij, hoewel God de zijnen beproeft door rampen of wederwaardigheden, toch moeten volharden in lijdzaamheid en hoop. Want de geveinsden, die zoolang de voorspoed duurt, God lof toezwaaien, maar den moed verliezen zoodra zij eenigen tegenspoed ondervinden, sluiten de deur voor de macht Gods, waarmede zij zijn' naam gruwelijk onteeren. Wij behooren God dus op zulk eene wijze te eeren, dat wij te midden van het zwaarst verdriet en de grootste smarten ons vertroosten door te bedenken, dat er in zijne hand uitkomsten zijn tegen den dood. En voorts, omdat in tegenspoed het hart der menschen zich vernauwt en als saamgesnoerd wordt, en zij hierdoor niets anders doen dan zich verbitteren tegen God en hun leed verzwaren, duidt David hier een voortreffelijk geneesmiddel tegen aan, nl. dat de geloovigen, zich van hunne zorgen en kommer ontlastende bij God, *hun hart* voor Hem blootleggen, of, bij wijze van spreken, hun hart uitstorten voor zijne oogen. Want, zoolang ons hart gedrukt en als toegesloten is van smart, zal er nooit een oprecht en vrijmoedig gebed uit opgaan. Opdat dus de zwaarte der verzoeking ons niet ter neder drukke, moeten wij verlichting zoeken in de bewustheid, dat God raad zal schaffen tegen het leed, dat ons drukt, zoo wij slechts niet traag of achterlijk zijn om het voor Hem uit te storten. Daar nu het hart van schier iedereen bevangen wordt door zulk eene booze toekrimping, die hen ten laatste tot vertwijfeling brengt, is de vermaning, die David hier

tot ons richt, ons ook des te nuttiger. Want, hoewel allen niet slechts vlijtig, maar ook vernuftig zijn in het zoeken naar uitkomst voor hunne kwalen en ellenden, scheppen zij zich toch een waar labyrint, dewijl zij moedwillig de tegenwoordigheid Gods ontvluchten. Kortom, door aldus te spreken wijst David op eene krankheid, die van onze geboorte af aan ingeworteld is in onze natuur, nl. dat wij liever ons leed opkroppen door onze smart verborgen te houden in ons binnenste, dan ons er van te ontlasten in heilig klagen *bij*, en gebed *tot*, God. Hiervan zal dan het gevolg zijn, dat wij ons al meer en meer als omhullen met smart en verdriet, en ons ten laatste aan wanhoop overgeven. Overigens, wat David zegt van zich alleen, strekt hij daarna uit tot het geheele volk, verklarende, dat het onder de bescherming Gods veilig zijn zal.

10. *Evenwel de zonen Adams.* Als wij het Hebreeuwsche woord *Ach* in bevestigenden zin nemen voor Gewis, of Inderdaad, dan zal dit woord hier eene bevestiging zijn van de vorige zinsnede, en dan zal David door een argument, ontleend aan tegenstrijdige zaken, aantoonen, dat er voor den mensch, die ijdeler is dan de ijdelheid zelve, niets anders overblijft, dan zijne hoop alleen op God te vestigen. Evenwel het zinverband van den tekst zal heel duidelijk zijn, als wij zeggen, dat David, bemerkende dat hij als tot dooven sprak, en niets vordert door aan deze leerstelling vast te doen houden, thans van wege het verdriet, dat hij hierdoor gevoelt, uitroept: Evenwel, er is niets dan ijdelheid in de menschenkinderen; zij is het, die onder hen regeert. En aldus zou hij het ongeloof veroordeelen der verblinde menschen, die zich liever vermaken met nuttelooze dingen en ijdele verlokselen, dan staan blijven bij de beloften Gods, die niemand kunnen misleiden of teleurstellen. Omdat David nu zoo groote ijdelheid bespeurt onder de kinderen Abrahams, het uitverkoren volk, spreekt hij in het algemeen, en verklaart, dat het gansche menschelijke geslacht aan *de leugen* is overgegeven. Want, door dit woord *Te zamen* duidt hij aan, dat allen, zonder ééne enkele uitzondering, zich zelven zoeken te bedriegen. Wanneer wij nu hooren, dat het niet maar in een klein aantal personen is, dat deze verkeerdheid wordt veroordeeld, maar in geheel de menschelijke natuur, wat zullen wij dan zeggen van de rede, de wijsheid en den vrijen wil, die er in den mensch nog overgebleven zouden zijn? En hiermede is niet in tegenspraak wat men als uizondering zou kunnen aanvoeren, nl. dat God deze krankheid uitdrijft van de geloovigen; want zoo in dezen

leugen en ijdelheid bestraft en uitgedreven worden door de wederbaring des Geestes, dan volgt hieruit, dat ook zij van nature leugenaars waren. En hoewel de eerste mensch door God zonder gebrek was geschapen, heeft hij ons toch door zijn' val medegesleept in het verderf, waarin wij ons nu nog bevinden, zoodat alles wat God ons aan licht had geschonken, volkomen uitgebluscht is door onze duisternis. Wanneer iemand nu tegenwerpt dat er in de menschen nog wel gaven Gods zijn overgebleven, die volstrekt niet te verachten zijn, en waardoor zij boven alle andere schepselen uitmunten, dan is de oplossing (van dit vraagstuk) gemakkelijk; nl. dat hoewel de menschen met bijzondere gaven en talenten versierd zijn, deze gaven toch bedorven werden door de besmetting der zonde, en in damp opgaan zonder dat er eenigerlei ware vrucht van overblijft. Want het is alleen door de kennis van God, waardoor de gaven, die Hij ons geschonken heeft, hare voortreffelijkheid behouden; anderszins zijn zij bedorven door de besmetting der zonde, welke geen enkel greintje oprechtheid in den mensch heeft laten overblijven. Daarom heeft David volkomen terecht uitgeroepen, dat alle menschen niets dan ijdelheid, ja minder dan ijdelheid zijn.

11. *Stelt geen vertrouwen op onderdrukking.* Hier wordt door David geleerd, dat de menschen zich nooit met een vast vertrouwen aan God overgeven, vóórdat zij zich van alle ijdel betrouwen ontdaan hebben, hetwelk een beletsel is, dat hen er van afkeert. Daarom wil hij, dat wij afstand zullen doen van alles wat ons afleidt, en ons hart zullen reinigen van de ondeugden die er de plaats innemen, welke aan God alleen toekomt. En hoewel hij nu slechts eenige soorten noemt, bedoelt hij toch, door de spraakfiguur, die men Synecdoche noemt, en waardoor men een deel neemt voor het geheel, dat het hart des menschen zich nooit onbewimpeld en ongeveinsd aan God onderwerpt, vóórdat het zich van alle andere betrouwen ontdaan heeft. Door *Roof en Prooi* kunnen wij verstaan, zoowel de bepaalde daad van stelen en rooven, als hetgeen onrechtvaardig en op slechte wijze verkregen werd. Zóó veel is ten minste zeker dat deze vermaning strekt om de vermetelheid der hebzucht te bestraffen, die den geest der menschen verblindt, zoodat zij alles, wat zij ongestraft kunnen doen, voor wettig en geoorloofd houden. Wat de verbinding der woorden betreft, de schriftverklaarders zijn het er niet over eens. Sommigen geven aan elk naamwoord zijn werkwoord, op deze wijze: Vertrouwt niet op roof, verijdelt u zelven niet door de prooi na te jagen, en

zoo de schatten overvloedig worden, stelt er uw hart niet op. Anderen voegen deze twee woorden Roof en Prooi, samen met het eerste werkwoord, en wat dan het werkwoord, zich verijdelen, of zich ijdel maken, betreft, dat nemen zij dan volstrekt afzonderlijk. Welke van de twee verbindingen men nu ook neemt, er is over den inhoud der woorden niet heel veel te zeggen. Want, nadat de Profeet de waanzinnige vermetelheid bestraft heeft, waarvan diegenen vervuld zijn, die zich aan roof en plundering overgeven, noemt hij haar bij een' zeer gepasten naam, te weten, dat het niets dan eene zinsbegoocheling is, waardoor de menschen zich laten bedriegen. Wat meer is, de Profeet verklaart in één woord, dat elke hoop en verwachting, die ons van God *weg*, en *tot* het schepsel voeren, onnutte zaken en ijdele inbeeldingen zijn, bovenal wanneer wij ons zoeken te verrijken door verkeerde middelen en ongeoorloofde praktijken. Maar na aldus de booze begeerlijkheden te hebben veroordeeld, waarvan het slechte openbaar is, voor de hand ligt, als het ware, wijst hij er ons terstond op, dat wij er ons ook wèl voor hebben te wachten, dat zelfs de rijkdom, die wij door wettige en geoorloofde middelen hebben verkregen, ons hart niet zoo vervullen, dat wij er te veel aan gehecht raken. Overigens, *Het hart stellen op rijkdommen* beteekent niet slechts ze al te vurig te begeeren, maar ook er trotsch op te worden, en gelijk Paulus zegt in Rom. 11 : 20, hooggevoelende te zijn. Nu kunnen wij dagelijks uit de ervaring leeren, hoe ver het er van daan is, dat deze vermaning overbodig zou zijn voor ons, want er is niets méér algemeen dan menschen te zien, die door al te grooten overvloed van have en goed trotsch en hooghartig worden; en wanneer de hoogmoed dan hun' geest verblind heeft, dan zullen zij zich niet slechts te buiten gaan in kwaaddoen, maar ook tegen God opstaan. Bovenal moeten wij vreezen in die waanzinnige verblindheid te vervallen, waardoor wij als beneveld wordende door onze ingebeelde grootheid, onze broosheid vergeten, waardoor wij het hoofd al te hoog verheffen en God minachten.

12. God heeft éénmaal gesproken, ik heb dit tweemaal gehoord, dat de macht Godes is. 13. En bij U, o Heere, is de goedertierenheid; voorzeker zult Gij een' iegelijk vergelden naar zijn werk.

12. *God heeft éénmaal gesproken.* Hij komt tot de gevolgtrekking, dat er geen ander middel is om onzen geest aan de ijdelheid te onttrekken, dan ons er op toe te leggen om levendig en voortdurend het oordeel Gods te overdenken. In plaats dus dat de geest der menschen heen en weer wordt gevoerd, of ten minste wankelt, omdat zij bewogen worden door de veranderingen, die men in de wereld ziet, toont David ons hier eene haven, waar wij kalm en rustig kunnen zijn, nl. dat wij ons lijdzaam en geduldig verlaten op het Woord Gods. En voorts, omdat de mensch nooit zal genaken tot God (die een ontoegankelijk licht bewoont, 1 Tim. 6 : 16) tenzij hij tot Hem geleid wordt door eene rechtvaardige heerschappij. En dewijl het nu zoo grootelijks van ons geëischt wordt, dat wij vast gefondeerd zijn in het geloof aan het Woord, verheerlijkt hij er de zekerheid en vastigheid van. Hoe wel men nu de volgende woorden op tweeërlei wijze kan lezen, is toch de bedoeling dat God nooit wankelt en zich immer gelijk blijft, zoodat, wanneer Hij eenmaal heeft gesproken, men niet behoeft te vreezen, dat Hij er iets aan zal veranderen. Velen lezen die plaats aldus. Dat God één en tweemaal gesproken heeft, zoodat de herhaling van het woord strekt om het des te vaster te maken; alsof er gezegd was, dat God luide en duidelijk eenmaal, ja zelfs tweemaal getuigenis heeft afgelegd van zijne macht en goedheid, zoodat er nu geene sprake van is om er nog aan te twijfelen. En inderdaad, de plaats in Job (Hoofdst. 33 : 14) komt hieraan zeer nabij, waar gezegd wordt, dat God eens of tweemaal heeft gesproken. Want dáár worden dezelfde woorden gebruikt als hier, behalve dat dáár het woordeke *en* bijgevoegd is. Evenwel, zoo iemand de andere onderscheiding beter acht: God heeft eenmaal gesproken, ik heb de zaak tweemaal gehoord, zoo verhinder ik niet, dat men dien zin aanneemt; want hij past zeer goed bij de omstandigheid dezer schriftuurplaats en men kan er eene zeer nuttige en noodige leering uit trekken, nl. omdat God nooit zijn woord terug neemt als hij eens heeft gesproken, zoo is het onze plicht om langdurig en diep na te denken over alles wat uit zijn' heiligen mond voortkomt; alsof David gezegd had: God leert ons door zijn Woord, dat wij als eeuwig en onherroepelijk hebben te beschouwen; en, wat mij betreft, ik heb er mij dikwijls in geoefend, uit vrees dat ik anders na verloop van tijd deze leere zal vergeten. Omdat echter de andere manier van spreken duidelijker schijnt, te weten, dat God één of tweemaal gesproken heeft, ben ik zeer geneigd die lezing aan te nemen. Intusschen dient hier gewaarschuwd te worden tegen de spitsvondigheid van hen,

die zeggen, dat God éénmaal gesproken heeft, nl. in de Wet, en daarna voor de tweede maal in de Profeten; want dit was Davids bedoeling niet; Hij heeft niets anders willen zeggen, dan dat het gezag van deze leer genoegzaam bevestigd is, gelijk wij weten, dat, wanneer eene ordinantie verscheidene malen afgekondigd is, wij er meer vastigheid aan toekennen. Toch moeten wij wèl in gedachten houden, dat wij, zoodra God een woord gesproken heeft, er terstond en zonder tegenspreken gehoor aan moeten geven, en niet doen gelijk die lage honden, die zeggen, dat zij geene leerstelling aannemen, als zij niet door drie of vier getuigenissen der Schrift gestaafd is. Want aldus heeft ook inderdaad die ongelukkige onder ons durven spreken, die de vrije uitverkiezing Gods en zijne verborgene voorzienigheid heeft zoeken omver te werpen. Nu lag het geenszins in Davids bedoeling om God de wet te willen voorschrijven en Hem te dwingen om ééne zaak verscheidene malen te zeggen; hij wilde slechts zijne leer buiten twijfel stellen, die in nadrukkelijke, volstrekt niet duistere, termen geschreven of getuigd zijn. Daarna leert David ons door zijn voorbeeld, dat het Woord Gods met aandacht en heiligen eerbied ontvangen, en niet met minachting moet worden afgewezen, gelijk verreweg de meesten gewoon zijn te doen. Voor het overige, dewijl hij hier niet alle punten der leer zonder onderscheid aanroert, zal het zeer goed zijn hier dadelijk bij te voegen, wat hij er terstond daarna aan toevoegt: Dat, zoo wij standvastig en kloekmoedig den aanval der verzoeking willen wederstaan, wij aan de goedheid Gods de eere behooren toe te schrijven, die haar toekomt. Want, al wie ten volle overtuigd is, dat er niets geschiedt buiten den wille Gods, en dat Hij groot is, niet slechts in macht en heerschappij, maar ook in zachtmoedigheid en goedertierenheid, zal nooit van den rechten weg afwijken. Nadat David dus met alle eer en heerlijkheid gesproken heeft van de vastigheid van Gods Woord, zegt hij nu ook onderwezen te zijn aangaande zijne oneindige macht en goedheid. Wat nu den zin betreft van deze plaats, sommigen geven er de verklaring aan, dat God toegerust is met macht om zijne geloovigen te helpen, en dat zijne goedheid Hem tegelijk er toe dringt òm het te willen. Naar mijn oordeel onderscheiden anderen echter met meer juistheid, die zeggen, dat God kracht en macht heeft om de boozen te weerhouden, hoe hoog zij zich ook verheffen, ja zelfs, dat hij machtig genoeg is om hen niettegenstaande hunne hardheid te vermorzelen, maar dat Hij, integendeel, de zijnen ondersteunt en staande houdt, omdat Hij zijne goedheid en weldadigheid nooit vergeet.

Nu zal een iegelijk, die zijne zinnen opheft tot deze macht en goedheid Gods, die men, zonder Hem onrecht aan te doen, niet kan afscheiden van zijn wezen, recht en vredig blijven te midden van de zwaarste beproevingen. Maar als wij God berooven van zijne kracht, gelijk de menschen maar al te zeer gewoon zijn te doen, dan ligt het in den aard der zaak, dat wij ook ontbloot zijn van den steun en de vertroosting, die alleen reeds genoeg zouden zijn om alle verzoekingen af te weren. Daar de wereld zich inbeeldt, dat God een ledig aanschouwer is, en de zaken niet bestuurt zooals men ze ziet gebeuren, hoe zou het dan mogelijk zijn, dat zij niet beeft bij de minste beroering, daar zij denkt dat het blinde noodlot macht over haar heeft? De grond dus om eene kalme verzekerdheid te bezitten is daarin gelegen, dat wij, erkennende dat de wereld onder Gods heerschappij staat, ons en ons leven aan Hem overgeven om er naar zijn welbehagen over te beschikken. Men moet beginnen met de macht Gods, ten einde er niet aan te twijfelen, dat allen, die leven als onder zijne hand, veilig zijn; maar er moet ook terstond zijne goedertierenheid bijgevoegd worden, ten einde door geene achterdocht of radeloosheid gekweld te worden. Want onze geest zal terstond de twistvraag opwerpen: Waartoe is het ons nut, dat de wereld onder Gods heerschappij staat? Volgt hier dan uit, dat God ons zal helpen, ons, die gansch onwaardig zijn, dat Hij voor ons zorgt? Het is dus niet zonder goede redenen, dat David de macht en de goedheid van God samenvoegt, want het zijn twee vleugelen om ons op te heffen tot God; het zijn ook twee sterke steunselen; als wij er met onze gansche zwaarte op steunen, zal geen storm van verzoeking ons kunnen doen omkomen. In één woord, telkenmale als ons eene vreeze of verschrikking voor oogen komt, moeten wij gedenken aan de macht Gods, aan wien het gemakkelijk valt alle schade en overlast te doen verdwijnen, hoe schrikkelijk zij zich ook aan ons voordoen. Wanneer nu de macht Gods zooveel vertrouwen wekt in ons hart, dan zal zij gemakkelijk alles kunnen verdrijven wat tegen ons heil gekant is. Immers wat hebben wij te vreezen, wanneer dezelfde God, die ons vergadert onder de schaduw zijner vleugelen, geheel de wereld regeert door zijn gebod en door zijn eenvoudig willen, door zijne verborgene macht Satan en alle goddeloozen als met sterke banden gebonden houdt, in één woord alle raadslagen, en plannen, en ondernemingen der menschen wijzigt, regelt en bestuurt. Ik bedoel, wel te verstaan, wanneer wij goed doordrongen zijn van dit punt, dat zijne goedheid immer bereid is voor alle geloovigen, die er afhankelijk

van zijn. *Gij zult vergelden.* Hij brengt hetgeen hij gezegd heeft nog nader in overeenstemming met zijn onderwerp, want hij verklaart dat de wereld zóó zeer door Gods voorzienigheid wordt bestuurd, dat Hij er de rechtvaardige Rechter van zijn zal. Indien nu deze zekere, ontwijfelbare verwachting vast in ons hart gegrift is, dan zal zij het tegen alle verkeerde onrust behoeden, alle ongeduld betoomen en alle ongebondenheid tegengaan, waardoor men kwaad voor kwaad zou vergelden. Want het is met dit doel, dat David zich zelven en anderen voor Gods rechterstoel daagt, nl. om zich te bevestigen in de hope der toekomstige verlossing en kloekmoedig de onzinnige vermetelheid te verachten van deze lieden, omdat het niet anders kan, of hunne werken zullen ter verantwoording komen voor God, die er zich evenmin aan kan onttrekken om het ambt van Rechter uit te oefenen, als Hij kan ophouden zich zelf te zijn. Hieruit volgt, dat, hoewel wij aan velerlei smaad en hoon zijn blootgesteld, ja zelfs, door de goddeloozen voor het uitvaagsel van het menschdom worden uitgekreten, God evenwel acht heeft op onze ellende om ons te ondersteunen, als het bestemde oogenblik er voor gekomen is, omdat Hij niet zal toelaten, dat de zijnen, die geduldig zijne hulp verbeiden, teleurgesteld uitkomen. En wat nu betreft, dat de Papisten door deze uitspraken trachten te bewijzen, dat wij gerechtigheid en heil verkrijgen door de verdiensten van onze werken, wij hebben elders aangetoond, dat zij daar een' zeer beuzelachtigen grond voor aanvoeren. Zoodra zij bevinden, dat er van werken wordt gesproken, nemen zij vol blijdschap zulk eene Schriftuurplaats aan en denken de overwinning behaald te hebben; alsof het loon, dat God vergeldt, iets was dat verschuldigd is, en Hij hieromtrent slechts acht gaf op ieders verdienste. Maar het is met eene gansch andere bedoeling, dat de Heilige Geest, sprekende in de Schrift, loon toezegt, op de werken, nl. opdat de menschen zich zelven onderzoeken en de onschuld van ganscher harte voorstaan, en zich niet verhoovaardigen door eene vermetele en goddelooze verzekerdheid, welke de zaligheid reeds bij hare bron en eersten wortel te niet doet. God oordeelt dus de werken der geloovigen op zulk eene wijze, dat de schatting en waardeering er van afhangen van de vrije vergeving der zonde, door welke Hij hen met zich verzoent, zij dit onwaardig zijnde, en door eene zuivere zachtmoedigheid en goedertierene verdraagzaamheid jegens hen, neemt Hij hunne werken dan welgevallig aan, hoewel zij gansch onvolkomen en bevlekt zijn. Want wij weten, dat de menschen met geen volkomen of zuiver vlekkeloos werk tot God komen kunnen, waaruit

dus volgt, dat het uit zuivere milddadigheid en goedheid zijnerzijds is, dat de werken loon bij hem vinden. Daar dit nu zoo is, wil de Schrift door aan de kinderen Gods loon toe te zeggen, hen slechts aansporen tot de liefde en de vreeze Gods en tot oprechtheid, opdat zij des te blijmoediger hun' plicht onder de goedkeuring Gods volbrengen, en hiermede niets aan de barmhartigheid Gods te kort doen. De Papisten leggen eene al te groote dwaasheid aan den dag, als zij hieruit besluiten, dat de geloovigen verdienen wat hun aldus vergolden wordt. En wat de straffen Gods betreft, er valt niet aan te twijfelen, dat de menschen, als verachters van zijne Wet, ze ten volle verdienen.

PSALM 63.

INHOUD: Deze Psalm bevat minder gebeden dan wel heilige overdenkingen welke David zich voorgesteld heeft als eene vertroosting te zijn onder zijn zwaar verdriet, zijne radeloosheid en gevaren. Hij lascht ook geloften in, die hij aan God beloofd heeft, toen hij in groote verbijstering was van wege de verschrikkingen, die zich aan zijn' geest voordeden.

1. Een Lied van David toen hij in de woestijn van
Juda was. 2. O God, Gij zijt mijn God! van den mor-
genstond af zal ik U zoeken; mijne ziel heeft naar U
gedorst, mijn vleesch heeft sterk naar U verlangd, in
een land, woest en dor, zonder water. 3. Aldus heb
ik U aanschouwd in het Heiligdom, om uwe kracht te
zien en uwe heerlijkheid. 4. Want uwe goedertie-
renheid is beter dan het leven; mijne lippen zullen U
loven. 5. Aldus zal ik U zegenend erkennen in mijn
leven; in uwen naam zal ik mijne handen opheffen.

1. *In de woestijn van Juda.* Door de woestijn van Juda moet ongetwijfeld verstaan worden de woestijn Zif, waarin David

zoo langen tijd verborgen is geweest. Daar hij ons nu getrouwelijk verhaalt, hoe het te midden der gevaren in zijn hart gesteld was, zien wij, dat geenerlei ramp hem ooit zoo terneder-geslagen heeft, dat hij zijne ziel niet heeft kunnen opheffen tot den hemel om er zijne gebeden te richten, ja zelfs, dat hij immer met een vast en onwankelbaar geloof in de beloften Gods heeft kunnen rusten. Hetgeen des te meer door ons opgemerkt moet worden, opdat wij, die door de minste verzoekingen schier alle kennis van God verliezen, leeren mogen er naar te streven om op Hem te zien, zelfs als wij in de grootste benauwdheden verkeeren. Overigens smeekt David Hem niet slechts om hulp; maar ten einde alle zijne zorgen op Hem te werpen zonder ooit aan Hem te twijfelen, besluit hij, dat God *zijn* God is, alhoewel hij zich toen van alle hulp ontbloot zag, en in die groote schrikkelijke woestijn schier tot aan den wortel verdord was. Dat geloof, waardoor hij de vaste overtuiging had, dat God hem genadig was, en de Beschermer was van zijn heil, heeft eene begeerte in zijn hart ontstoken, die hem vurig en voortdurend deed verlangen naar de genade, waarop hij hoopte. Als hij zegt, dat zijne *ziel dorst heeft en zijn vleesch sterk verlangt*, dan is dit eene toespeling op den nood, waarin hij verkeerde, en het gebrek, dat hij leed, terwijl hij in de woestijn was; alsof hij zeide, dat, hoewel hij, uitgeteerd en verhongerd, en van alle hulpmiddelen gansch verstoken zijnde, om zijn leven te onderhouden, God hem evenwel tot spijs en drank was, zoodat het naar God is, dat hij dorst. En wat nu betreft, dat hij aan zijne ziel dorst en aan zijn vleesch honger toeschrijft, men moet deze indeeling niet al te zeer naar de letter willen uitleggen; want hij geeft eenvoudig te kennen, dat zijne ziel en zijn vleesch, d. i. zijn lichaam, naar God verlangt, d. i. zich tot Hem uitstrekt. Want, hoewel het lichaam van zichzelven door geenerlei begeerte wordt bewogen, zoo is het toch genoegzaam zeker, dat de gewaarwordingen der ziel doordringen tot het lichaam en er zich in verspreiden.

3. *Aldus heb ik U aanschouwd.* Hij bevestigt hetgeen ik vroeger heb aangeduid, nl. dat hij, toen hij van alles ontbloot in de woestijn verbleef, toch nooit God heeft vergeten. Want dit woord *Aldus* is van groot gewicht, alsof hij zeide: Hoewel ik in deze woestijn niets zie dan hetgeen treurig en afzichtelijk is, zoodat zelfs het vreemde voorkomen der plaats mij de oogen zou kunnen verduisteren en verblinden, laat ik toch niet na mij te oefenen in de aanschouwing uwer heerlijkheid en kracht, even

gelijk alsof ik mij in het Heiligdom bevond. Intusschen, terwijl David nog de vrijheid had om in het Heiligdom te komen, was hij niet traag of nalatig in den dienst van God, gelijk hij voorgeschreven was in de Wet, omdat hij wist, dat hij deze hulpmiddelen noodig had. Thans, nu men hem verhindert om er te komen, toont hij, dat zijn geest niet aan uitwendige dingen is gebonden, aangezien hij toch ook nu niet nalaat zich te verblijden in de geestelijke aanschouwing van God; en tegelijkertijd toont hij door de uitkomst, dat hij zich de oefening der godsvrucht goed ten nutte had gemaakt, welke God in zijne Wet had geboden. Grove en bijgeloovige lieden zijn, zoolang de ceremoniën voor hunne oogen zijn, als overgebracht in den hemel, zóó zeer schijnen zij door vurigen ijver aangegrepen, maar niet zoodra is de plechtigheid der uitwendige daad voorbij, of hun godsdienst zal er tegelijk mede verdwijnen. Maar David, hoewel hij thans van de plechtigheden is buitengesloten, houdt niet op van ze zich in het geheugen te prenten, ten einde zich alzoo tot God uit te strekken en naar Hem te verlangen. Laat ons dan door zijn voorbeeld leeren, om, al zou het ook gebeuren, dat wij van alle uitwendig getuigenis en teekenen van Gods genade verstoken zijn, ook zelfs te midden der afgronden Hem toch te aanschouwen door het oog des geloofs, opdat wij er niet toe komen om ons van Hem af te wenden, zoodra de zichtbare beelden voor onze oogen zijn weggenomen. Daarom moeten wij gedurende ons gansche leven de geestelijke wassching voor oogen hebben, die Christus ons eenmaal in den doop heeft voorgesteld (Efeze 5 : 26; Titus 3 : 5). Evenzoo moet ook de verborgenheid van de samenvoeging van Christus met zijne leden in ons geheugen gegrift wezen, niet slechts in de uitwendige daad, wanneer het Avondmaal bediend wordt, maar alle dagen en t'elken stond. Ja, wat meer is, indien wij door de wreedheid der tyrannen van het gebruik des Avondmaals en van de overige oefeningen der godsvrucht werden verstoken, zoo zouden wij er ons toch voor moeten wachten, om de oogen onzes geestes van God af te wenden. Door te zeggen, *dat hij Hem aanschouwt om te zien*, geeft hij eene vlijtige opmerkzaamheid te kennen, alsof hij zeide: Ik leg mij heel zorgvuldig, met alle de krachten mijns geestes, toe op deze overdenking, ten einde te steunen op de heerlijkheid en kracht van God, wiens beeld in het Heiligdom schittert.

4. *Want uwe goedertierenheid is beter dan het leven.* Hoewel ik de meening niet verwerp van hen, die het geheele vers aan een lezen, is het toch (mijns bedunkens) beter om er het eerste

lid van saam te voegen met het voorafgaande vers; want het schijnt mij toe, dat David de reden opgeeft, waarom hij God zoo dicht achteraan had gewandeld, en zich als met ijzeren greep aan Hem had vastgeklemd. Nu moet men in de eerste plaats opmerken, dat onder dit woord *Leven* alle middelen zijn begrepen, door welke de menschen in hun' staat worden onderhouden; want zoolang het ons toeschijnt, dat wij van alles wèl voorzien zijn, denken wij er niet aan om tot Gods barmhartigheid de toevlucht te nemen. Kortom, ons Wezen, als men zoo eens moet spreken, verblindt ons de oogen, zoodat wij niet zien, dat het alleen door Gods genade is, dat wij bestaan. Omdat wij dus God bijna vergeten, zoolang wij aardsche middelen hebben om ons in wezen te houden, verklaart David hier, dat het beter zou zijn, om zelfs in den dood te steunen op Gods barmhartigheid, dan ons aan een' schijn van leven toe te vertrouwen. Anderen geven eene verklaring, die meer koud en dor is, nl. dat ons leven, hoewel het kostbaar is, en wij het dierbaar achten, toch niet te vergelijken is bij Gods barmhartigheid; alsof hij zeide, dat, wanneer God ons gunstrijk is, dit een goed is, dat wij boven alle andere goed moeten verkiezen. Maar het rechte begrip is eene tegenstelling te veronderstellen tusschen den bloeienden staat, waarop de menschen vertrouwen en zich verlaten, en de barmhartigheid Gods, die hen ondersteunt, wanneer zij terneder-geslagen zijn en bezwijken, alsof zij op het punt waren van te sterven, en die het eenig middel is, waardoor voorzien wordt in al hun gebrek. Wat nu betreft, dat Augustinus (omdat er in het Hebreeuwsch eigenlijk *Levens* staat, in het meervoud) spitsvondig hierover philosopheert, daar is geen grond voor. De Hebreën hebben geen enkelvoud voor dit woord, en daarom zeggen zij in het meervoud Chaïm, voor Het leven. Daar Augustinus zich nu aan dit letterlijk meervoud hield van het Hebreeuwsch, heeft hij dezen gedachtengang gevolgd: Iedereen haakt naar rijkdommen, of geeft zich over aan zingenot, of bemint weelde en wellust, of geeft toe aan gulzigheid, en zoo is het dan alsof hij aan elk dezer zaken een eigen leven toekent; al deze levens nu stelt hij tegenover het eeuwige leven, hetwelk, naar zijn oordeel hier De goedertierenheid Gods wordt genoemd, en dat wel volgens het woordfiguur, dat men Metonymie of naamverwisseling noemt, te weten, omdat het (nl. het eeuwige leven) ons uit zuivere genade geschonken wordt, maar wij het niet verkrijgen door de verdienste onzer werken. Maar gelijk ik reeds gezegd heb, de bedoeling van den Profeet is eenvoudiger, nl. dat wanneer de menschen overvloed hebben van alle goed, steunen

op hun rijkdom, in één woord, wèl voorzien zijn van alles om in rust en gemak te kunnen leven, dan beduidt dit alles toch niets; want het is beter alleen van zijne goedertierenheid afhankelijk te zijn, dan te steunen op ons zelven. Hieruit volgt, dat, hoewel de geloovigen lijden onder hunne armoede, gedrukt gaan onder smaad en verachting, wegkwijnen door krankheid, honger en dorst hebben, gekweld worden door velerlei zorgen en verdriet, dit alles toch hoegenaamd hun geluk niet in den weg staat, omdat, God hun genadig zijnde, alles wel met hen is. De ongeloovigen daarentegen, hoewel de geheele wereld hen toelacht en toejuicht, zijn altijd ongelukkig, omdat God tegen hen zijnde, het niet anders kan, of hun toestand moet wel gevloekt zijn. Hieruit besluit David nu, dat het hem past God te loven, gelijk het ook inderdaad de bewustheid zijner goedheid is, die ons den mond opent. En hij betuigt dit nog meer openlijk in het volgende vers, als hij zegt, *dat hij Hem zegenend erkennen zal in zijn leven*, hoewel er eenige dubbelzinnigheid is in de woorden. Want het woord *Aldus* kan in betrekking staan tot de uitredding, alsof hij zeide, dat hij goede redenen heeft om God te loven, aangezien hij het ervaren heeft, dat het beter is door Hem levend gemaakt te worden dan in ons zelven te leven. Het kan ook zien op Davids tijd van rampspoed en beproeving, omdat hij te voren gezegd heeft, dat het vreemde en afschrikwekkende voorkomen der woestijn hem niet belet, om ten allen tijde het oog op God gericht te houden. Ook kan men door *Het leven* in dit vers verstaan het heil, de uitredding, die hem door God gezonden is, of wel dit woord eenvoudig voor geheel den loop van het leven nemen. Nu is de eerste beteekenis, daar er overvloediger leering in ligt opgesloten, ook gepaster, en wel in dier voege: Dewijl het door U en door uwe genade is, dat ik ontkomen ben en mij thans in veiligheid bevind, zal ik U met meer blijdschap loven. En inderdaad, men vindt ook elders in de Schrift zoodanige gezegden, zooals: Ik zal niet sterven, maar leven, en de werken des Heeren vertellen. Evenzoo: De dooden zullen U, o Heere, niet prijzen, noch die in het graf zijn nedergedaald; maar wij, die leven, zullen den Heere loven, enz. (Ps. 118 : 17; Ps. 115 : 17). In het tweede gedeelte van het vers verstaat hij door *Opheffen der handen*, dat hij gebeden en smeekingen zal doen, alsof hij zeide, dat hij niet slechts Gode dank zal toebrengen, maar ook de vrijmoedigheid zal hebben om te bidden, en zich dus voortdurend zal oefenen in de aanroeping van God. Ook is het zeker, dat God, als Hij ons zijne milddadigheid betoont, ons niet slechts wil opwekken en aansporen tot dankbaarheid voor zijne goedheid,

maar ook tegelijkertijd onze hoop wil bevestigen voor de toekomst, opdat wij er niet aan zouden twijfelen, dat Hij zijne genade gansch en al aan ons zal vervullen, waarvan wij het begin reeds hebben gezien en gesmaakt. Door Opheffen der handen in den naam Gods verstaan sommigen zich vroolijk maken en toejuichen; anderen zijn van meening dat die wijze van spreken zooveel beteekent alsof David zeide, dat hij, sterk zijnde door de hulpe Gods, zijne vijanden stoutmoedig tegen zal treden zonder iets te vreezen. Doch wat mij betreft, ik heb reeds gezegd welke beteekenis ik voor de meest juiste houd.

6. Mijne ziel zal verzadigd worden als van merg en
vettigheid, en mijn mond zal U loven met lippen van
vroolijk gezang. 7. Voorwaar! ik zal Uwer gedenken
op mijne legerstede; ik zal over U peinzen gedurende
de nachtwaken. 8. Omdat Gij mijne hulpe zijt ge-
weest, en in de schaduw uwer vleugelen zal ik vroolijk
zingen. 9. Mijne ziel heeft U achteraan gekleefd, uwe
rechterhand zal mij ondersteunen.

6. *Mijne ziel zal verzadigd worden.* Dit is de bevestiging van den voorafgaanden zin. Want David, die zich hier in beeldspraak uitdrukt, belooft zich, dat God hem alle goed in overvloed schenken zal, en dat dit hem oorzaak zal zijn van blijdschap en verheuging. Hoewel hij nu dezen Psalm gedicht heeft, toen hij reeds ruste had en overvloed van rijkdom bezat, is het toch waarschijnlijk, dat hij, toen hij nog arm en nooddruftig in de woestijn rondzwierf, deze verzadiging reeds heeft gehoopt en verwacht, waarvan hij toen nog zeer ver was. En dit is een goed en echt bewijs van geloof, wanneer wij niet nalaten de genade Gods van verre te beschouwen, hoewel zij voor onze zinnen nog verborgen is. Daarom moeten wij zeer zorgvuldig acht geven op dit voorbeeld, opdat wij den moed niet verliezen, als wij zien, dat de boozen van alles volop genieten, of eigenlijk zich als afgronden volstoppen, en zich in hun' overvloed uitermate te buitengaan, terwijl wij intusschen wegkwijnen in nood en ellende, en schier van honger sterven. Want David heeft zoodanige armoede gekend, dat het hem wel tot wanhoop had kunnen voeren; omdat hij echter wist, dat het Gods eigen werk is de hongerige zielen te verzadigen, heeft hij de vaste hoop gekoesterd,

dat hij, God hem gunstrijk zijnde, aan niets gebrek zou lijden. Dewijl het dus Gode behaagt in dit leven ons geduld te beproeven door velerlei nooddruft, zoo laat ons leeren de ongemakken, die ons kwellen, geduldig te dragen, totdat de tijd der volkomene verzadiging aanbreekt. En voorts moeten wij opmerken, dat hij door dit beeld van *Merg en vettigheid* geene vettigheid verstaat, gelijk men die ziet bij de goddeloozen, die zich in alle onmatigheid te buiten gaande, hun' buik vullen tot aan de keel, en aldus verzwaard zijnde, het verstand schier verliezen. Want David schikt deze verzadiging in zulk eene juiste evenredigheid, dat zij een middel is om hem op te wekken den lof Gods met nog grooter blijmoedigheid te zingen.

7. *Voorzeker, ik zal uwer gedenken.* Men zou dien volzin ook aldus kunnen lezen: Als, of telkenmale, wanneer ik uwer zal gedenken, zal ik in de nachtwaken bidden. Omdat het Hebreeuwsche woord *Im*, hetwelk *Als* beteekent, echter niet slechts in den zin van *Wanneer* wordt genomen, maar ook wel eene bevestiging aanduidt, heb ik de beteekenis, die het meest algemeen is aangenomen, niet onnoodig willen ter zijde laten. Als men den volzin in bevestigenden zin leest, dan hebben die twee woorden: Gedenken en Peinzen eene zelfde beteekenis, en dus zal het eene herhaling zijn van dezelfde zaak. Wil men liever lezen *Als*, of *Telkenmale*, dan zal de beteekenis wezen, dat David, telkenmale wanneer hij den naam Gods gedenkt, behagen zal scheppen in het denken aan, en het spreken van, de weldaden, die Hij van Hem heeft ontvangen. Overigens spreekt hij van de *Nachtwaken*, omdat, wanneer wij ons uit het gezelschap der menschen terugtrekken, ons dan niet slechts onze zorgen in de herinnering komen, máar onze geest dan ook vrijer en gemakkelijker zich met de eene of andere gedachte bezig kan houden. Daarna noemt hij er de reden van, namelijk, dat hij door de hulpe Gods bewaard is gebleven. Nu moet zoodanige ervaring van de hulpe Gods, gelijk ik reeds dikwijls gezegd heb, ons opwekken, niet slechts om zijn' lof te zingen, maar ook om zijn' naam aan te roepen, gelijk gesproken is in Psalm 5 : 8, In den overvloed uwer goedertierenheid zal ik uwen Tempel binnentreden. Het tweede gedeelte van het vers ziet op de hope, nl. dat David zich zal verheugen, of wel vroolijk zijne overwinning zal bezingen onder *de schaduw der vleugelen Gods*, omdat hij onder de bescherming Gods zijnde, even veilig en blij van hart rusten kan, alsof hij reeds buiten alle gevaar was.

9. *Mijne ziel heeft U achteraan gekleefd.* Omdat het Hebreeuwsche woord, dat hier gebruikt is, dikwijls Vatten of Najagen beteekent, vooral als het met het voorzetsel „achar" gebruikt is, zou men hier ook heel goed anders kunnen vertalen, te weten: Mijne ziel zal U achteraan gaan, of zal U nastreven. Geeft men nu de voorkeur aan het woord „Aankleven", zoo wil toch David in elk geval te kennen geven, dat door eene vlijtige volharding zijne ziel immer aan God gehecht zal blijven. Want het woord *„Acharécha"*, d. i. na of achter U, brengt *dit* mede, dat, hoewel er een lange en moeielijke weg is af te leggen, hoewel er ook velerlei vertragingen en belemmeringen zijn, ja, hoewel God zich zeer verre houdt, zoo zal David toch niet ophouden van God voortdurend te zoeken. Het laatste lid van dit vers zou eenvoudig kunnen zien op de uitredding, waarvan hij vroeger melding heeft gemaakt, alsof hij zeide, dat hij een' uitnemenden steun bezit, die hem staande houdt en hem voor verslappen behoedt in het zoeken en het nawandelen van God, nl. omdat zijne, d. i. Gods, hand tot aan deze ure vast en recht is gebleven. Doch wat mij betreft, ik zou het liever nog verder willen uitstrekken, nl. dat David zich voorstelt, ja er zich van verzekerd houdt, dat de Geest Gods hem de gave der standvastigheid en gestadige volharding schenken zal. Want anderszins zou het eene al te dwaze snoeverij zijnerzijds geweest zijn, om te zeggen, dat zijn hart ten einde toe zal volhouden om God achteraan te gaan, of Hem te omvatten, indien hij er niet onmiddelijk bij had gevoegd, dat zijn hart zoo standvastig zijn zal, omdat de hand Gods hem zal ondersteunen.

10. En dezen, als zij mijne ziel zoeken te verderven, zullen in de laagste deelen der aarde gaan. 11. Zij zullen hem nederwerpen met de scherpte des zwaards; zij zullen den vossen ten deele vallen. 12. Maar de Koning zal zich verblijden in God, en ieder, die bij Hem zweert, zal zich beroemen kunnen, want de mond der leugensprekers zal gesloten worden.

10. *En dezen, als zij zoeken* Hier verheugt David zich nog stoutmoediger en met meer verzekerdheid, als de overwinning reeds verkregen hebbende. Hoewel hij nu dezen Psalm geschreven heeft, toen zijne zaken reeds vreedzaam geregeld waren,

valt er toch niet aan te twijfelen, dat hij, ook toen zijn leven nog slechts als aan een' draad hing, dezelfde dingen gehoopt en verwacht heeft, die hij later in dezen Psalm heeft nedergelegd om ze te bezingen. De substantie van dit onderwerp is: Dat hoewel zijne vijanden voortdurend het oog op hem houden en de gelegenheid afwachten om hem te grijpen en te verderven, zij toch binnen kort zullen omkomen, omdat God hen met groote strengheid zal omverwerpen, en hen niet slechts zal dooden, maar ook hunne doode lichamen onbegraven zal laten blijven. Want die manier van spreken: *Den vossen ten deel vallen*, beteekent zooveel als: Door wilde dieren in stukken gescheurd en verslonden te worden. God bedreigt de goddeloozen dikwijls met deze straf, te weten, dat zij, als het zwaard des vijands hen gedood zal hebben, den wolven en honden ten prooi zullen zijn, omdat Hij niet zal toelaten, dat hun de eer der begrafenis te beurt valt. Wel is waar, iets dergelijks zal ook aan vromen wel wedervaren, want wij weten, dat tijdelijke of aardsche straffen gemeen zijn aan goeden en slechten, doch er is dit verschil, dat de beenderen van Gods dienstknechten, zelfs als zij her- en derwaards verspreid worden, toch door Hem ingezameld en getrouwelijk bewaard zullen worden, opdat niet één er van verloren zal gaan, terwijl integendeel, als de beenderen der verworpenen verstrooid worden, dit reeds eene toebereiding is voor het eeuwig verderf, dat hen wacht.

12. *Maar de Koning zal zich verblijden in God.* Omdat God David niet slechts om zijnentwil hulpe heeft verleend, maar in zijn' persoon voor den staat en de instandhouding van geheel de Kerk voorzien heeft, is het volkomen terecht, dat hij de openbare vreugde samenvoegt met zijne eigene persoonlijke blijdschap, gelijk ook het welvaren van geheel het lichaam afhangt van het hoofd. En intusschen behooren wij wèl acht te geven op de heilige grootmoedigheid van David, als hij zich omringd en als belegerd ziet door duizend dooden, het toch niet moeielijk vindt om zich Koning te noemen, omdat, hoewel hij nog het genot niet heeft van het Koninkrijk, dat hem beloofd is, hij er toch reeds bezit van heeft door het geloof. Overigens, door te zeggen, dat hij zich in God zal verblijden, verklaart hij niet ondankbaar te zullen zijn, maar de genade Gods over hem zal verhoogen en verheerlijken, omdat zij zich uitstrekt tot de bewaring van alle geloovigen. Want wij hebben gezegd, dat de staat van het uitverkoren volk niet anders dan door dit middel in stand gehouden kon worden, te weten, doordat de regeering van David

gevestigd en tot bloei zou worden gebracht, omdat God door dit beeld ons heeft willen leeren, dat geheel onze gelukzaligheid en heerlijkheid bestaat en gefondeerd is in Christus. Door hen, *die bij den naam Gods zweren*, verstaat hij, door het woordfiguur, dat Synecdoche wordt genoemd, alle geloovigen, die Hem met ware liefde dienen. Want, omdat het aanroepen van God tot getuige en rechter een deel is van zijn' dienst, wordt door zweren dikwijls het belijden verstaan van den waren godsdienst en de vreeze Gods. Niet alsof God tot het getal zijner dienstknechten rekent allen, die zijn' heiligen naam in hun' mond nemen, want er zijn velen, die door boosaardiglijk mijneed te plegen, Hem afgrijselijk smaden, wederom anderen ontheiligen hem en doen zijne majesteit te kort door hunne vermetele en lichtzinnige eedzweringen; en van den anderen kant zijn er de huichelaars, die zijn' naam valschelijk gebruiken. Maar David heeft hier niemand anders op het oog dan hen, die met omzichtigheid en met allen eerbied bij den naam Gods zweren, en wier hart overeenstemt met hunne tong, hetgeen nog duidelijker uitkomt door de tegenstelling, die hij laat volgen. Want tegenover hen, die bij den naam Gods zweren, stelt hij *de leugensprekers*, met welk woord hij niet slechts de ontrouwe en bedriegelijke lieden aanduidt, maar ook hen, die den naam Gods ontheiligen door hunne listen en bedriegerijen, van heiligschennis vergezeld, dewijl zij door te zweren aan deze listen en bedriegerijen den schijn van waarheid willen geven.

PSALM 64.

INHOUD: Deze Psalm bevat eene klacht, vermengd met gebeden. Want, om God tot barmhartigheid te neigen, klaagt David zoowel over de onrechtvaardige wreedheid zijner vijanden, als over de strikken, die zij hem spannen en de boosaardige kuiperijen, die zij tegen hem te werk stellen. Zijne oogen ten slotte tot den Heere wendende, verblijdt hij zich in de zekerheid van eene betere uitkomst.

1. Aan den opperzangmeester, een Psalm van David.
2. O God! hoor mijne stem in mijn gebed, bewaar
mijn leven voor den schrik des vijands. 3. Verberg
mij voor den raad der boozen, voor de vergadering der

lieden, die zich toeleggen op ongerechtigheid. 4. Omdat zij hunne tong gescherpt hebben als een zwaard; hebben zij een bitter woord genomen tot hun' pijl. 5. Om er in het verborgene den onschuldige mede te treffen; zij zullen plotseling slaan en niets vreezen. 6. Zij versterken zich in eene booze zaak; zij houden spraak van strikken te leggen; zij zeggen: Wie zal ze zien? 7. Zij zoeken ijverig naar verdorvenheden, zij hebben naarstiglijk een onderzoek ingesteld, en het binnenste van een iegelijk, en het diepe hart.

2 en 3. *O God, hoor mijne stem in mijn gebed.* Hij zegt ten eerste, dat hij wel bewust en met vurige aandoening des harten bidt, en tegelijk toont hij dan ook de noodzakelijkheid, die er voor bestaat. Het bidden met luider stem- is een teeken van vurigheid en heftigen aandrang, en dan spreekt hij terstond van de benauwdheid, waarin hij zich bevond, en verhaalt hoe zijne vijanden zijn' dood begeeren, waarna hij dan nog andere omstandigheden aanvoert om gunst te verwerven. Want, door God te bidden zijn leven te bewaren, geeft hij te kennen, dat er gevaar is van het te verliezen. In het derde vers zegt hij, dat hij met velen heeft te strijden, en dat hij daarom niet in staat is hunne aanvallen te verduren, zoo God hem niet bijstaat, ofschoon de dubbelzinnigheid der woorden ze voor tweeërlei uitlegging vatbaar maakt. Want sommigen nemen het Hebreeuwsche woord, hetwelk Geheimenis beteekent, voor Verborgen aanslagen, en anderen voor de Vergadering van hen, die te zamen beraadslagen. Nu heb ik het woord Raad gebruikt, omdat er zoo wel de eene als de andere beteekenis in is opgesloten. In de tweede plaats is er een woord, dat soms Gedruisch of Muiterij beteekent, en soms in den zin van Vergadering wordt gebruikt. Als men het eerste woord vertaalt door Verborgen hinderlagen, dan zal het tweede Geweld moeten beteekenen. En zoo zou David dan vragen om bewaard te worden zoowel voor de booze listen zijner vijanden, als voor hun geweld en hunne wapenen, als zij, na overwogen te hebben, hoe zij hem kunnen schaden, nu trachten hunne besluiten ten uitvoer te brengen. Evenwel, de eerste beteekenis is eenvoudiger en natuurlijker, dat David klaagt over de menigte zijner vijanden, om God des te meer op te wekken tot barmhartigheid jegens hem. Intusschen legt hij

er ook getuigenis van af, dat, hoewel hij door een groot aantal personen wordt aangerand, de bescherming en bewaring, die hij van den hemel begeert, hem toch genoeg zijn. Tegelijk bevordert hij ook zijne zaak door te wijzen op de boosheid en verdorvenheid zijner tegenstanders; want, hoe boosaardiger en wreeder zij zich betoonen jegens ons, des te zekerder kunnen wij zijn, dat God ons zijne hulp zal verleenen.

4. *Omdat zij hunne tong gescherpt hebben.* Hoewel zijne vijanden uiterst wreed jegens hem waren, beschuldigt hij hen toch het meest van venijnigheid. Nu spreekt hij waarschijnlijk van de valsche geruchten en den laster, die hij wist, dat zij zoo gansch ten onrechte tegen hem inbrachten, en waardoor hij bij geheel het volk in kwaden reuk kwam te staan. Hij vergelijkt dus hunne tongen bij zwaarden, en hunne bittere en venijnige woorden bij pijlen. En van den anderen kant houdt hij zijne oprechtheid staande, zeggende, dat zij hunne pijlen afschieten op een onschuldige. Hij heeft zich dus opgewekt tot het vertrouwen dat hij zal verkrijgen hetgeen waarom hij heeft gevraagd, omdat hij, zich in niets schuldig gevoelende, boosaardig en onrechtvaardig door deze slechte en verdorvene lieden werd gekweld. Als hij zegt, dat zij in het verborgen hunne pijlen afschieten en onverwachts slaan, dan geeft hij hiermede te kennen, dat zij vol zijn van listen, en dat zij niet slechts zich beijveren om kwaad te doen en nadeel toe te brengen, maar ook dat zij vernuftig zijn in hunne listen zoodat zij iemands hart onverhoeds hebben doorstoken, eer hij nog gedacht heeft dat hem kwaad dreigt Voor het overige, als wij hooren, dat David, die zóó rechtvaardig was, en zulk een heilig leven heeft geleid, toch blootgesteld was aan laster, zoo moeten wij ons niet verbazen, als God ons somwijlen beproefd door dergelijke verzoekingen, wij, zeg ik, die er verre van daan zijn om zoo oprecht met God te wandelen als David gedaan heeft. Nu zal het onder zoodanige omstandigheden onze eenige vertroosting zijn, als wij de toevlucht kunnen nemen tot God, opdat Hij onze goede zaak in handen neme. Hij voegt er nog eene andere omstandigheid bij, nl. dat zij schaamteloos en onbevreesd *de giftige pijlen laten uitgaan uit hun' mond.* Nu is zulk eene gerustheid in het kwade een teeken van eene ontzettende vermetelheid, wanneer de boozen honderd malen betrapt zijn en toch blijven volharden, omdat zij God niet vreezen en voor de menschen zich niet schamen, zoodat zij door niets worden weerhouden, en als razenden aan hunne booze hartstochten den vrijen teugel vieren.

6. *Zij versterken zich in eene booze zaak.* Thans klaagt hij over de halstarrigheid en de booze samenspanningen zijner vijanden, en voegt er ten slotte de reden bij van de gerustheid door welke zij zich zelven aansporen om allerlei gruwelen te bedrijven. Nu valt er niet aan te twijfelen, dat de zwakheid en machteloosheid van David hen heeft aangemoedigd om den armen vluchteling nog meer te kwellen, daar zij zagen, dat hij van alle hulp en bijstand was verstoken. Na gezegd te hebben, dat zij onverbeterlijk zijn, en er geenerlei hoop is hen tot eenige menschelijkheid te bewegen, voegt hij er bij, dat zij te zamen beraadslagen hoe hem in eene hinderlaag te lokken en te overvallen. Eindelijk maakt hij melding van hunne vermetelheid, die hen doet denken, dat hunne listen door niemand worden opgemerkt, want wij weten met wat stoutmoedigheid de boozen, op hunne listen betrouwende, zich op de eenvoudigen werpen, omdat zij denken altijd wel honderd middelen te hebben om het schandelijke hunner misdrijven bedekt te houden. Waar geschreven is: *Wie zal ze zien*, kan het woord *ze* betrekking hebben zoowel op de beramers der listen, als op de strikken en hinderlagen. Ik geef er echter de voorkeur aan om het van hen zelven te verstaan, omdat zij, verblind zijnde door hoogmoed, zich vermetel en onbeschroomd op alles werpen, wat hun begeerlijk toeschijnt, want er is in hen noch vreeze Gods, noch schaamte voor de menschen om hen terug te houden. In het volgende vers laakt hij nog strenger hunne valschheid en bedrog. Hij zegt dan, dat zij zeer zorgvuldig alle middelen zoeken om te schaden, en dat zij daartoe niets ondoorzocht hebben gelaten. Door het woord *Onderzoek* verstaat hij de geheime middelen om kwaad toe te brengen, en dan voegt hij er nog bij, dat de schuilhoeken hunner boosheid diep zijn. Want door de woorden: *Het diepe hart en het binnenste*, of de inwendige deelen, verstaat hij de schuilplaatsen, waarin de boozen zich verbergen. Sommigen nemen het woord *Ieder* in het algemeen, en wel in dien zin: Alles wat er aan raad en list in de menschen gevonden wordt, trekken mijne vijanden tot zich. Maar hoe men dit nu ook neemt, het komt op hetzelfde neer, omdat het genoeg is om te verstaan, dat Davids vijanden zijn' ondergang gezocht hebben, niet slechts openlijk, maar ook met bedekte boosaardigheid, en daartoe waren zij uitermate afgericht, om als van uit diepe duisternis de middelen te halen om te schaden, waaraan men anders nooit gedacht zou hebben.

8. En God zal hen treffen met een' pijl; hunne

wonden zullen plotseling zijn. 9. En hunne tongen zullen aanstooten tegen hen zelven, en allen, die hen zien zullen, zullen wegvluchten. 10. En alle menschen zullen zien, en het werk Gods vertellen, en zijne handelwijze begrijpen. 11. De rechtvaardige zal zich verblijden in Jehovah, en op Hem hopen, en allen, die oprecht van hart zijn, zullen zich beroemen.

8. *En God zal hen treffen.* David schept reeds moed en verheugt zich, daar hij overtuigd is, dat zijn gebed niet te vergeefs zal zijn opgezonden, aangezien God het alreeds verhoord heeft. Hoewel de wrake Gods nu nog niet met het bloote oog waargenomen kan worden, toch verklaart David, dat zij plotseling zijn zal. En hierin geeft hij geen klein bewijs van zijn geloof, daar hij zag hoe de boozen zich verhardden van wege hun' voorspoed, en in den waan verkeerden, dat zij ongestraft zullen blijven, dewijl God zwijgt en hen niet schijnt te zien en toch niet verdrietig wordt en den moed niet verliest, maar zijne gewaarwordingen het zwijgen oplegt, totdat God, na lang verdragen te hebben, plotseling verschijnt om zich Rechter te betoonen, gelijk Hij inderdaad ook gewoon is zich tegen alle verwachting plotseling te openbaren en de boozen te overvallen, wanneer zij, denkende te zullen ontkomen, zich gansch en al te buiten gaan. Zoo laat dan, telkenmale, wanneer onze rampen of ongelukken lang aanhouden, deze vertroosting ons voor oogen komen, nl. dat God het voorbedachtelijk uitstelt om de boozen te straffen, teneinde hen des te zwaarder te treffen. En wanneer zij Vrede, Vrede roepen (Jer. 8 : 11; 1 Thess. 5 : 3), zal Hij een plotseling verderf over hen doen komen.

9. *En hunne tongen zullen aanstooten* Hij gaat voort met hetzelfde onderwerp, dat al het venijn, dat zij in hunne raadsvergaderingen uitbroeien en met hunne tong uitwerpen, ten slotte hen zelven zal verderven. Elders drukt hij dit uit door eene andere manier van spreken, als hij zegt: Zij verstrikken zich zelven in de netten, die zij voor anderen gespreid hebben, en vallen in den kuil, dien zij hebben gegraven Want het is hun verdiende loon, dat God het kwaad op hun hoofd doet nederkomen, dat zij aan anderen dachten te berokkenen, aan hen namelijk, die in oprechtheid en eenvoudigheid hun' weg be-

wandelen. Hoewel God ons nu dagelijks vele voorbeelden van zulke oordeelen te aanschouwen geeft, is het ons toch zeer moeielijk te gelooven. Daarom moeten wij zoo veel te meer deze leer bepeinzen: Dat God de wacht over ons houdt, om te bewerken dat alles wat de goddeloozen tegen ons bedenken, tot hun eigen verderf uitloopt, alsof zij dit loon des verraads hadden begeerd en gezocht. Aan het slot van het vers toont David, dat het eene soort van merkwaardige wrake zal zijn, want *allen, die haar zullen zien*, *zullen wegvluchten*, of zullen sidderen. Want, daar de menschen, wier oogen verblind zijn, de oordeelen Gods laten voorbijgaan zonder er aan te denken, zijn er duidelijker teekenen noodig om de wereld te doen vreezen.

10. *En alle menschen zullen zien.* Hij kondigt nog duidelijker en vollediger het gevolg aan, dat uit het oordeel Gods zal voortvloeien, nl. dat zij, die geen acht hebben geslagen op de voorzienigheid Gods, wakker geschud zijnde door een nieuw en gansch ongewoon schouwspel, beginnen zullen om meer acht te slaan op hetgeen hun te voren onbekend was, zoodat zij het elkander zullen mededeelen. Want David beperkt de wetenschap van deze zoo gedenkwaardige genade niet tot weinige lieden; hij zegt, dat zij overal bekend en bezongen zal worden, daarom gebruikt hij hier de woorden: *Alle menschen.* En voorts, het Hebreeuwsche werkwoord „Schakal" in den Hiphil kan zoowel onzijdig als bedrijvend genomen worden. Zij, die het onzijdig nemen, geven er deze beteekenis aan: De menschen zijn door alles gedrongen om te erkennen, dat dit werk van God is, en als zij het zullen hooren, zullen zij het ook zelven bekend maken. Omdat David echter gewoonlijk eene zelfde zaak tweemaal zegt, zal het niet ongepast wezen het werkwoord in overgankelijken of bedrijvenden zin te nemen. In het laatste vers wordt gesproken van een vèrreikender gevolg, dat uit deze verlossing voort zal vloeien, nl. dat zij aan alle geloovigen reden zal geven om zich te verheugen, om te hopen en zich op heilige wijze te beroemen, omdat zij er uit zullen besluiten, dat God voor hen zal wezen wat Hij voor zijn' dienstknecht David geweest is. Er moet op gelet worden, dat zij, die hij te voren Rechtvaardigen heeft genoemd, hier *Oprechten van hart* genoemd worden, opdat wij weten, dat God geenerlei gerechtigheid aanneemt, dan die voortkomt uit de innerlijke reinheid des harten, waarover ik elders reeds uitvoeriger heb gesproken.

PSALM 65.

INHOUD: Deze Psalm bestaat deels uit gebeden en deels uit dankzegging. Hoewel er nu ook eene profetie ingevlochten is betreffende het geloof, dat aan alle volken gemeen is, is er evenwel eene bijzondere beschrijving van de vaderlijke gunst van God over zijne Kerk en van de zegeningen, die hieruit voortvloeien. Inzonderheid wordt God gebeden, dat Hij dezelfde milddadigheid blijve betoonen, die de Joden van Hem hebben ervaren. Er wordt ook melding gemaakt van eene dubbele genade Gods, nl. dat Hij zijn land krachtdadiglijk heeft verdedigd, en dat Hij het met overvloed van goederen heeft verrijkt.

1. Aan den opperzangmeester, een Psalm van David,
een Lied. 2. O God, de lof wacht U in Sion, en de
gelofte zal U betaald worden. 3. Gij hoort het gebed,
alle vleesch zal tot U komen. 4. Woorden van onge-
rechtigheid hadden de overhand over mij; Gij zult onze
misdaden te niet doen.

2. *O God! de lof wacht U.* Woordelijk staat er: De lof maakt voor U stilte; maar het Hebreeuwsche werkwoord, wordt in beeldspraak gebruikt voor Rusten, en vervolgens voor Wachten. Nu komt de zin hierop neder, dat God zóó milddadig is voor de zijnen, dat Hij hun dagelijks nieuwe stof geeft tot dank en lof. Want, hoewel zijne milddadigheid zich uitstrekt over geheel de wereld, betoont Hij toch inzonderheid gunst aan zijne kerk. Hierbij komt nog, dat de anderen, hoewel zij van zijne weldaden volop genieten, toch geenszins gevoelen of beseffen vanwaar zij komen; en zoo verzwelgen en verteren zij in stilte het goed dat God hun geeft. Hoe dit zij, zooveel is zeker, dat de Profeet bepaaldelijk heeft willen uitdrukken, dat Gods goedheid zoozeer uitblinkt in zijne kerk, dat het wel zeer terecht is, dat zij aldaar luide wordt geprezen. Het andere gedeelte van het vers, waarin gesproken wordt van de gelofte te betalen, heeft dezelfde strekking; want aldus belooft hij dankbaarheid in

naam van het volk, en geeft tegelijker tijd te verstaan, dat er immer nieuwe redenen zullen zijn om de goedheid Gods bekend te maken en te verheerlijken, omdat Hij niet ophoudt van genade te betoonen aan zijne kerk Ook het volgende vers moet hier bijgevoegd worden, waarin gezegd wordt, dat God het gebed hoort van zijn volk. Hij duidt dus de reden aan waarom de gelofte betaald moet worden, nl. omdat God zijne dienstknechten nooit teleurstelt als zij Hem aanroepen; maar door zich hun genadig te betoonen, geeft Hij hun hetgeen waarom zij vragen; hetgeen dus in de tweede plaats genomen is, behoort, volgens de orde, vooraf te gaan. En voorts: de benaming, welke David hier toekent aan God, bevat eene zeer nuttige leering, nl. dat ons gebed nooit te vergeefs zal zijn, of op teleurstelling zal uitloopen, omdat God, zoo Hij het afwees, zich dan van zijn' wezen zou ontdoen. Want David verhaalt hier niet wat slechts eens geschied is, maar hij geeft God een' titel, die Hem *altijd* toekomt, alsof hij zeide, dat het niet méér mogelijk is, dat God doof zou blijven voor het gebed der zijnen, dan afstand te doen van zich zelven. Indien dit volkomen in ons hart gegraveerd is, dat het Gode eigen is het gebed te verhooren, dan zal men ons nooit de gewisheid van het gebed kunnen ontnemen. En daar Hij nooit ontbloot is van de macht om ons te helpen, zullen wij de vaste hope hebben op eene gelukkige en blijde uitkomst voor alle dingen en onder alle omstandigheden. Hetgeen volgt is niet minder opmerkenswaardig, nl. dat te dier oorzake: *Alle vleesch tot God zal komen*, omdat niemand het zou wagen voor God te verschijnen, indien hij er niet van verzekerd was, dat Hij hem zijne bede toe zal staan, maar nu Hij vrijwillig en uit eigene beweging ons te gemoet komt en verklaart, dat wij Hem niet te vergeefs zullen aanroepen, is de deur geopend, zoodat allen in grooten getale en als om strijd tot Hem komen. Want, de huichelaars en de ongodvruchtigen roepen wel in hun' tijd van nood, maar dat is toch niet wezenlijk tot God gaan, als zij de verzekerdheid des geloofs niet hebben, gegrond op het Woord Gods, maar afhangen van de omstandigheden, die zij op goed geluk af verwachten. De beloften Gods moeten dus de regel zijn om op de rechte wijze te bidden, omdat, dezen weggenomen zijnde, wij geen' toegang hebben tot God; gelijk ook Paulus deze volgorde aangeeft, Efeze 3 : 12, dat al wie tot God begeert te komen, geloof moet hebben door Jezus Christus, hetwelk opwekt tot vertrouwen. Hieruit zien wij, dat er geen regel des gebeds is bij de Papisten, die immer in twijfeling bidden en in onzekerheid. Het is dus een onwaardeerbaar voorrecht, dat wij

verkrijgen door het Evangelie, dat wij immer, telkenmale als wij het begeeren, toegang hebben tot God. Wat nu betreft, dat de Profeet in het algemeen spreekt van Alle vleesch, hiermede duidt hij kortelijk aan, dat hetgeen toen slechts in het bijzonder voor de Joden was, eenmaal aan alle volkeren gemeen zal zijn.

4. *Woorden van ongerechtigheid.* Hij klaagt niet, dat het volk valschelijk beschuldigd of belasterd is, neen, hij belijdt eenvoudig, dat de ongerechtigheden God verhinderen om zich goedertieren en barmhartig te betoonen jegens de Joden, gelijk dit zijne gewone wijze van doen is. En die plaats komt overeen met Jesaja 59 : 1. Het oor des Heeren is niet zwaar geworden om niet te kunnen hooren, maar het zijn onze ongerechtigheden, die scheiding maken tusschen Hem en ons. Kortom, David schrijft het aan zijne zonde, en aan de zonde zijns volks toe, dat God, die gewoon is de zijnen zoo ruimschoots te hulp te komen, ja die hen zacht en vriendelijk noodigt om tot Hem te komen, zijne hand voor eene wijle terughoudt. Want ten eerste erkent hij zich, evenals Daniël, schuldig te zijn (Daniël 9 : 5) maar terstond voegt hij er dan ook het geheele volk bij. Nu heeft de Profeet dezen volzin ingelascht, niet om aan zich of aan anderen de deur te sluiten om met welverzekerd gebed tot God te gaan, maar veeleer om het beletsel te boven te komen, dat alle menschen er van zou afhouden om tot God te komen, indien het niet uitgemaakt was, dat ook de onwaardigen door Hem verhoord worden. Nu is het waarschijnlijk; dat de geloovigen op dat tijdstip verschrikt waren door het eene of andere blijkbare teeken van Gods toorn, dewijl David strijdt tegen deze verzoeking. Overigens zien wij, dat hij het geneesmiddel bij de hand heeft, omdat hij daartegenover overwogen heeft dat het de bijzondere eigenschap is van God de zonde te vergeven en uit te delgen. Zoo moet dan ook dit vers saamgevoegd worden met het overige en dan uit alles te zamen deze zin afgeleid worden: Hoewel onze ongerechtigheden, die verdienen dat Gij ons verstoot, ons ver doen wegvlieden van voor uw aangezicht, zullen zij toch den loop van ons gebed niet stuiten, daar Gij ons aantoont, dat Gij bereid zijt U met ons te verzoenen. Door deze Schriftuurplaats wordt ons geleerd, dat God ons niet anders onze bede kan toestaan, dan wanneer wij Hem ootmoedig vragen onze zonden te vergeven. Intusschen moeten wij er toch niet aan twijfelen dat de vrije vergeving onzer zonde teweegbrengt dat God ons genadig is. En als het gebeurt, dat Hij ons voor eene wijle zijne genade onthoudt, ja zich van ons afwendt, zoo moeten wij toch naar

het voorbeeld van David als met kracht en geweld doordringen tot de hope, dat Hij ons zal reinigen. Wat nu aangaat, dat hij het enkelvoud gebruikt om te belijden dat hij als bedekt is door zonde, men kan als reden hiervoor aanvoeren, dat hij Koning was, en dat hij door deze wijze van spreken, evenals Daniël, tot een iegelijk de vermaning richt, om zich zelven in het bijzonder te onderzoeken, opdat ieder voor zich erkenne schuldig te zijn; want wij weten, dat de geveinsden zich welstaanshalve groote zondaars noemen in gezelschap met anderen, om alzoo hunne eigene zonden te bedekken. Maar David begint met zich zelven, en dan belijdt hij niet door geveinsde nederigheid, maar in oprechtheid, dat allen voor God schuldig zijn.

5. Welgelukzalig is hij, dien Gij verkoren zult hebben, en tot U zult hebben doen naderen; hij zal wonen in uwe voorhoven; wij zullen verzadigd worden met het goed van uw huis, van het heiligdom van uw paleis.
6. Vreeselijke dingen zult Gij ons in gerechtigheid antwoorden, o God onzes heils! Hoop van alle einden der aarde en van de ver gelegenen aan de zee.
7. De bergen vastzettende door uwe kracht, omgord met macht.
8. Het bruisen der zeeën stillende, het bruisen harer golven, en de beroering der volken.
9. En zij, die aan de einden der aarde wonen, zullen uwe teekenen vreezen; Gij zult de uitgangen van den morgen en van den avond doen juichen.

5. *Welgelukzalig is hij.* Omdat hij zoo even beleden heeft, dat het volk zich door zijne zonde van God had vervreemd en het dieswege niet waard was verhoord te worden, neemt hij thans de toevlucht tot de vrije gunst van God, waarin de vergeving der zonde ligt opgesloten. En aldus bevestigt hij wat hij van de reiniging der zonde gezegd heeft, de oorzaak aanwijzende waarom God de zondaren genadig is, nl. dat Hij vrij en om niet hen, die dit onwaardig zijn, in zijne vaderlijke gunst laat deelen. Want de vergeving, die God ons dagelijks schenkt, hangt af van de aanneming, gelijk ook onze gebeden hierop gegrond zijn; immers met welk recht zou de zondaar zich anders

voor God stellen om met Hem verzoend te worden, indien hij niet de overtuiging met zich omdroeg, dat Hij zijn Vader is? Overigens strekt hij hier de genade Gods niet uit tot de Heidenen gelijk hij een weinig te voren gedaan heeft, maar hij spreekt naar zijn' tijd, want God rekende toen slechts de Joden tot zijn volk te behooren, en alleen aan dezen verleende Hij toegang tot zijn heiligdom. Thans, nu de middelmuur des afscheidsels weggenomen is, roept Hij zonder onderscheid Heidenen zoowel als Joden; allen hebben vrijen toegang tot Hem, want Christus is onze vrede, die hen, welke nabij waren, saamgevoegd heeft met hen, die verre waren (Ef. 2 : 13, 14). Thans begrijpen wij wat Davids bedoeling geweest is, want, dewijl de vergeving der zonde beloofd is aan de Kerk en aan het uitverkoren volk, roept hij, dat zij welgelukzalig zijn, die God tot de zijnen heeft aangenomen, om van dit onwaardeerbaar voorrecht te genieten. Nu toont hij aan, dat de verkiezing toen niet voor allen was, maar hij kent dit voordeel toe aan de Joden, omdat God hen boven alle andere volken verkoren had. Want, indien de menschen de genade Gods voorkwamen, dan zou de uitverkiezing niet meer van zijne zijde wezen, waarvan het recht en de macht Hem toegeschreven zijn. Nu waren de Joden om geene andere reden voortreffelijk of uitnemend, dan omdat God hun zeer bijzondere genade had betoond. Ook thans, nu de middelmuur des afscheidsels gebroken is (Ef. 2 : 14), en God ook de Heidenen roept, is het toch openbaar, dat niet allen gelijkelijk geroepen zijn, en de ervaring toont de stompzinnigheid van hen, die bazelen, dat de genade aan allen zonder onderscheid gemeen is. Want welke andere reden kan men zich voorstellen, waarom God niet alle menschen in gelijke mate tot zich roept, dan dat zijne vrije uitverkiezing de eenen onderscheidt van de anderen? Wel is waar zijn het geloof en de aanroeping Gods de middelen om de genade Gods te verkrijgen, maar de bron der genade moet buiten ons gezocht worden. Wij zijn welgelukzalig als wij op God hopen; als wij zijne beloften omhelzen; gelukzalig, zeg ik, als wij, steunende op Jezus Christus, den Middelaar, ons er van verzekerd houden, dat God onze Vader is, en tot Hem ons gebed richten. Maar van waar komen het geloof en de aanroeping Gods? van waar anders dan dat Hij ons door genade aan zich heeft verbonden toen wij nog vreemdelingen waren? Wij zijn dus nabij, omdat Hij zich verwaardigd heeft zich neder te buigen tot aan de hel om ons de hand te reiken, en niet omdat wij Hem door onzen wil zijn voorgekomen; ja eigenlijk gesproken, nadat Hij ons heeft uitverkoren, betuigt Hij door zijne roeping zijne liefde

jegens ons. Hoewel God zich nu het zaad Abrahams heeft afgezonderd, om Hem ten erfdeel te zijn, zoodat de besnijdenis hun plaats gaf in den tempel Gods, zoo valt er toch niet aan te twijfelen, of David maakt ook nog onderscheid tusschen de Joden zelven, omdat God hen niet allen ter zaligheid tot zich heeft geroepen en allen geene plaats in den tempel hadden met recht van toebehooren. De Profeet zinspeelt wel op het uitwendig Heiligdom, zeggende dat de Joden verkoren zijn ten einde tot God te naderen; maar wij moeten ons herinneren wat wij gezien hebben bij Psalm 15 en 24 : 3. Allen, die in den voorhof des Tempels kwamen, waren nog geene wettige burgers der kerk, omdat in de eerste plaats oprechtheid des harten en reinheid der handen wordt geëischt. Hieronder moeten wij verstaan, dat diegenen nabij God zijn, die zich met een oprecht geloof voor zijn aangezicht stellen, en niet diegenen, die slechts door den uiterlijken schijn eene plaats verkrijgen in den Tempel. Nu is hier de uitwendige roeping saamgevoegd met de uitverkiezing, opdat niemand zou denken dat de schapen immer dwalen, zonder ooit tot de schaapskooi te worden gebracht; want Gods aanneming uit vrije genade wordt openbaar, wanneer wij door zijn' Geest geleid in zijn Heiligdom komen. De Profeet verheerlijkt de vrucht van deze zaligheid, zeggende dat de geloovigen verzadigd worden met de schatten van den Tempel. Want, hoewel ook de geveinsden daar komen, keeren zij ten opzichte van de genieting der geestelijke goederen toch ledig en hongerig terug naar hun huis. En wij moeten opmerken dat David zich met de geloovigen rekent, omdat hij in zijn' persoon de ervaring toont van de verzadiging, waarvan hij heeft gesproken. Overigens moet men wel begrijpen dat de geloovigen niet in één oogenblik tijds verzadigd worden, maar dat dit langzamerhand en trapsgewijze gaat. Want, hoewel God slechts droppelsgewijze de gaven zijns Geestes doet vloeien, verrijkt Hij toch de zijnen, al naar zij dit behoeven, totdat Hij hen eindelijk tot volkomenheid heeft gebracht. Hetgeen in Psalm 103 : 5 gezegd wordt, Dat onze mond verzadigd is met de weldaden Gods, is voorzeker waar, maar wij moeten te getijkertijd wel acht geven op hetgeen elders gezegd is: Doe uwen mond wijd open, en Ik zal hem vervullen. Dewijl nu onze opening zoo nauw is, kan God er niet zulk een grooten overvloed van goed in doen, en zoo geeft Hij ons dan wat wij behoeven naar ons vermogen om het te bevatten. Als Hij het goede van het Heiligdom noemt, verheerlijkt hij voor ons de uitwendige middelen, waardoor wij tot de genieting der hemelsche goederen komen. Want, hoewel God voormaals zijne hand wel

van den hemel had kunnen uitstrekken tot zijne dienstknechten, heeft Hij toch de ziel der geloovigen willen verzadigen door de leer der Wet, door de offers en de andere plechtigheden in de uitwendige oefeningen der godsvrucht; gelijk Hij ook nog heden dergelijke middelen voor ons gebruikt. Hoewel men daar niet bij moet blijven staan, maar hooger op moet klimmen, zoo moet men van den anderen kant deze dingen toch ook niet minachten.

6. *Vreeselijke dingen zult Gij ons antwoorden.* Hij verklaart en bevestigt door eene andere wijze van spreken, dat hij niet zonder reden welgelukzalig genoemd heeft hen, aan wie God zijn' Tempel heeft geopend, opdat zij verzadigd zouden zijn in zijn huis. Hij zegt dat God zijn volk zal antwoorden in wonderen en vreeselijke teekenen, alsof hij zeide: Heere, Gij zult ons altijd verhooren, zoodat uwe kracht zich zal openbaren door de heerlijke uitreddingen, die Gij zult werken, niet meer of minder dan toen voormaals onze vaderen uit Egypte werden verlost. Want God heeft zijne kerk altijd bewaard, niet op gewone of alledaagsche wijze, maar door eene ontzagwekkende macht; hetgeen wel nuttig was te weten, opdat de kinderen Gods niet nalaten te hopen, ook wanneer alles hopeloos schijnt te zijn. Nadat hij nu het heil Gods tot de Joden bepaald heeft, voegt hij er toch tegelijkertijd bij, dat dit de verwachting is van de einden der aarde tot aan de uiterste hoeken der wereld, waaruit dus volgt dat de genade Gods ook tot de Heidenen wordt uitgestrekt.

7. *De bergen vastzettende.* Soms spreekt hij van de kracht Gods, die gezien wordt in de wereld; want in dien tijd was het iets ongerijmds te zeggen, dat de Heidenen deelgenooten waren van dezelfde hope als de Joden. Opdat die zaak echter niet zoo vreemd zou schijnen, zegt David zeer gepast dat de macht Gods overal in de wereld gezien wordt. Nu spreekt hij veeleer van de bergen dan van het vlakke land, omdat de kracht Gods treffender blijkt in de groote ophoopingen van aarde en de hooge rotsen. Ten opzichte van het volgende vers zijn de Schriftverklaarders het niet eens onder elkander, want sommigen vullen den zin aan door bij het eerste woord het woord Als te voegen, om aan te duiden, dat het een beeld of gelijkenis is, in dier voege: Dat God het gedruisch der volken, die door driestheid in beroering zijn gekomen, stilt, zooals Hij het bruisen der zee stilt. Anderen denken dat David eene overdrachtelijke zegswijze gebruikt, zonder er een beeld of vergelijking aan toe te voegen. Maar ik voor mij geloof, dat David eenvoudiger heeft gesproken,

en dat hij in het eerste lid aantoont hoe groot de macht Gods is op de zee, en in het tweede met betrekking tot de menschen; alsof hij zeide: God openbaart de kracht, die Hij bezit door de stormen en baren der zee tot bedaren te brengen. Een zelfde blijk van macht geeft Hij aan de menschen, als Hij het rumoer doet zwijgen, dat door hunne beroering wordt veroorzaakt.

9. *En zij, die aan de einde der aarde wonen.* Ik twijfel niet, of hij noemt teekenen Gods de groote en gedenkwaardige werken, in welke Hij den stempel zijner heerlijkheid heeft afgedrukt. Wel is waar, er is in hemel of aarde niets zóó klein of gering, dat ons de heerlijkheid Gods niet voorstelt, maar die naam wordt toch bij uitnemendheid gegeven aan de wonderen, omdat de majesteit Gods er duidelijker in uitblinkt. De korte inhoud is, dat de genadegiften Gods aan zijne Kerk zóó voortreffelijk zijn, dat zelfs de barbaren, die in vergelegen landen wonen er door gedrongen zullen worden Hem te bewonderen en eerbied te betoonen. Het tweede lid wordt door sommigen aldus verklaard: Als des morgens de zon opgaat, zoo verheugen zich de menschen in haar licht; en van den anderen kant: als de maan en de sterren den nacht verhelderen, zoo wordt het treurige, dat de duisternis teweeg zou brengen, verzacht. Aldus zou de zin dan door het woord *Om* aangevuld moeten worden, alsof de Profeet gezegd had: Heere, Gij vervroolijkt de menschen zoowel des morgens als des avonds, als de zon opgaat, de maan en de sterren. Omdat echter de woorden, gelijk zij luiden, eene gepaste en nuttige beteekenis hebben, wil ik niets van elders ontleenen om den zin aan te vullen. David had gezegd, dat van wege de wonderen Gods de menschen tot aan de uiterste einden der aarde met vreeze vervuld zullen worden; thans zegt hij hetzelfde van de blijdschap, alsof hij zeide, Dat van het Oosten tot het Westen God niet slechts vreeselijk en ontzagwekkend, maar ook de Oorsprong en Werker van blijdschap zijn zal.

10. Gij hebt het land bezocht en hebt het besproeid; Gij hebt het grootelijks verrijkt; de beek Gods is vol waters; Gij zult hun koren bereiden, omdat Gij het aldus bereidt. 11. Gij maakt zijne voren dronken, Gij doet den regen nederdalen in zijne gleuven, Gij bevochtigt ze met dichten regen; Gij zegent zijne kiem.

12. Gij kroont het jaar door uwe weldadigheid, en uwe paden zullen druipen van vettigheid. 13. Zij bedruipen de weiden der woestijn, en de heuvelen zullen omgord zijn met vroolijkheid. 14. De velden zijn bekleed met kudden, en de dalen zijn bedekt met tarwe, zij juichen, ook zingen zij.

10. *Gij hebt het land bezocht en hebt het besproeid.* Dit werkwoord en de daarop volgende geven eene voortdurende werking te kennen, daarom kan men ze gemakkelijk en gepast in den tegenwoordigen tijd gebruiken. Ten opzichte van het tweede zijn de uitleggers het niet eens, daar sommigen het afleiden van een werkwoord hetwelk Begeeren of Verlangen beteekent, terwijl anderen het afleiden van het werkwoord Drenken. De eersten stellen den zin aldus: Heere, nadat Gij het aardrijk door langdurige warmte hebt uitgedroogd, hebt Gij het ten laatste bezocht. Maar de andere vertaling is vloeiender: O God! Gij bezoekt het aardrijk door het te besproeien. En de tekst heeft dus ook beteren samenhang met hetgeen er onmiddelijk op volgt: *Gij verrijkt het grootelijks*, hetgeen er, naar men duidelijk zien kan, tot meerdere uitbreiding bij is gevoegd. Er zou echter twijfel aan kunnen ontstaan, of hij alleen van Judea spreekt, of wel de geheele aarde op het oog heeft. Wat mij betreft, hoewel ik erken, dat al deze dingen op geheel de aarde van toepassing kunnen zijn, acht ik toch dat David hier eigenlijk van Judea spreekt, daar hij tot nu toe de bijzondere genadegaven Gods aan zijne Kerk heeft bezongen. En hetgeen hij er onmiddelijk bijvoegt, komt hiermede overeen, nl. dat *De rivier*, of de beek*, Gods vol waters is.* Want, dat sommigen de rivier Gods voor eene groote, breede rivier houden, deze verklaring is stroef en gewrongen; en dan zou David veeleer van rivieren, in het meervoud gesproken hebben. Naar mijne meening stelt hij de kleine beek Siloa tegenover de rivieren, die uit haren aard de landen vruchtbaar maken, met eene toespeling op Deut. 11 : 10, 11; Het land, dat God u geven zal, zal geenszins gelijk zijn aan het land van Egypte dat vruchtbaar gemaakt werd omdat de Nijl het overstroomt; maar dit land verwacht den regen des hemels. Of wel, hij kan den regen zelven misschien de rivier Gods noemen. Hoe dit zij, dit moet tot het land van Juda worden beperkt, gelijk ook door de weiden der woestijn een dor, ruw en hobbelachtig land verstaan moet worden, dat door de Schrift een land van bergen

genoemd wordt. Overigens, hoewel het de milddadigheid Gods is, welke meer bijzonder aan het uitverkoren volk bewezen werd, die hier wordt bezongen, zoo brengt onze plicht toch mede, dat wij, waar wij ook wonen, den overvloed erkennen van de goedheid Gods in het feit dat de aarde overvloediglijk hare vrucht voortbrengt. Want het is niet door hare eigene kracht of macht dat zij allerlei soorten van goed voortbrengt, maar doordat God haar geschikt maakt om den mensch te onderhouden en te voeden. Daarom is het ook liefelijk als David zegt dat de tarwe voor den mensch „klaar gemaakt" is, omdat de aarde door den Heere daartoe bereid is geworden. De zin en beteekenis is, dat deze schatten uit de aarde voortkomen, omdat God, evenals een goed huisvader willende voorzien in de behoeften van den mensch, haar zóó heeft geformeerd, dat zij voedsel kan voortbrengen.

11. *Gij drenkt hare voren.* Sommigen houden deze woorden voor een gebed; maar ik twijfel niet of David gaat voort met zijne dankzegging, omdat God door de aarde te bevochtigen en er overvloedigen regen op te doen nederdalen, haar het vermogen schenkt om vrucht te dragen. En door deze woorden wijst hij er op, dat geheel de orde der natuur een getuigenis is van Gods vaderlijke liefde over ons, daar Hij zich verwaardigt voor ons te zorgen en ons ons dagelijksch brood te geven. Hij maakt gebruik van verschillende zegswijzen om deze genade Gods te meer in het licht te stellen, welke door de meeste menschen snood en ellendig verduisterd wordt. Want als men er op gespitst is om op de natuurlijke middelen te zien, zal men er ook bij blijven stilstaan, zoodat men dan ook niet opklimt tot God. Omdat de wijsbegeerte de verborgenheden Gods dieper naspeurt, moest zij ons ook dichter tot Hem doen naderen, indien ons bederf en onze ondankbaarheid dit maar niet verhinderden; dewijl echter ook de scherpzinnigsten, de oorzaak van den regen des hemels zoekende, onze oogen en onze zinnen van God afwenden, was het noodig dat wij hieromtrent des te meer wakker geschud werden.

12. *Gij kroont het jaar door uwe weldadigheid.* Sommigen vertalen: Gij kroont het jaar uwer weldadigheid, dus in den tweeden naamval; alsof David zeide, dat de vruchtbare jaren boven de andere glans en heerlijkheid hebben, alsof God ze sierde met eene kroon. Bij voorbeeld: als de oogst overvloediger is dan gewoonlijk, en de wijnoogst aan de verwachting beantwoordt of haar nog overtreft, dan zal dit de kroon zijn des

jaars. En inderdaad, men ziet wel, dat de zegen Gods niet elk jaar gelijkelijk uitblinkt, maar hoewel het eene het andere overtreft, is er toch geen enkel jaar dat zijn sieraad geheel mist. Zoo schijnt het mij dan toe, dat de eenvoudige zin is, dat de weldadigheid Gods in de wenteling van ieder jaar gezien wordt. Daarna licht hij zijne bedoeling toe, zeggende, *dat de paden Gods druipen van vettigheid*, aldus, bij wijze van beeld of vergelijking, de wolken noemende, op welke God gezeten is als op wagenen, gelijk in Psalm 104 : 3 gezegd wordt. Daar dus de vruchtbaarheid der aarde voortvloeit uit de vochtigheid, en de vochtigheid ontstaat door den regen, en de regen voortkomt uit de wolken, zegt hij zeer sierlijk, dat de wolken druipen van vettigheid, en dat zij de paden en de wagenen Gods zijn; alsof hij zeide: Wáár het ook is, dat God heentreedt, overal zullen overvloedige vruchten afdruipen van zijne voeten. In het volgende vers is er nog eene uitbreiding van deze genade, als hij zegt, dat deze vettigheid zich verspreidt tot aan de plaatsen, die onbebouwd zijn. Wat hij *woestijn* noemt, zijn niet die dorre, onvruchtbare plaatsen, waar niets groeit, maar die, welke minder bebouwd zijn, en waar niet zoovele menschen wonen. Dáár blinkt de zegen Gods des te helderder uit, als er vettigheid druipt op de toppen der bergen. Daarna komt hij tot de valleien en vlakten, om aan te toonen, dat geen deel der aarde ontbloot is van Gods schatten, omdat zijne volheid genoeg is om geheel de wereld te verrijken. Hij verheerlijkt deze milddadigheid Gods ook nog wegens hare verscheidenheid, daar de *Valleien* en lage plaatsen, *bedekt zijn zoowel met kudden als met tarwe.* Hij kent op oneigenlijke wijze vreugde toe aan gevoellooze dingen, gelijk men ook spreekt van lachende velden, als zij door hunne schoonheid eene verlustiging zijn voor de oogen der menschen. Het is echter verwonderlijk, dat hij het *juichen* samenvoegt met het *zingen* en er nog wel het woord *ook* bij inlascht, hetwelk hier heftige gemoedsbeweging aanduidt, aangezien het minder zingen is dan schreeuwen van blijdschap. Maar ik schrijf dit toe aan het voortduren der blijdschap, als hij zegt *Ook zingen zij*, opdat wij zouden weten, dat het niet maar eene vreugde is van een jaar, maar dat zij immer weder zal keeren. En voorts, wij weten, dat het bij de Hebreeuwen iets zeer gewoons is om de volgorde te veranderen.

PSALM 66.

INHOUD: Hoewel het kan wezen, dat de Profeet voornamelijk eene uitredding bezingt onder het beeld van de Kerke Gods, zoo sluit hij hierbij toch verschillende genadebetooningen in, waarmede God het volk, dat Hij zich heeft verkoren, voortdurend tegemoetkomt. En gelijk hij nu openlijk bekend maakt, dat aan hen, die door God beproefd werden, heil geworden is, zoo biedt hij ook stof tot vertroosting en lijdzaamheid aan, door te zeggen dat zij gelouterd werden als zilver, toen zij aan de tyrannie der vijanden onderworpen waren. Aan het slot schijnt hij inzonderheid van zich zelven te spreken, door een getuigenis bij te brengen van zijne oprechtheid in het feit, dat hij verhoord werd door God, die toch de boozen en verdorvenen verwerpt.

Aan den opperzangmeester, een Lied des Psalms.
1. Juicht Gode van blijdschap, gij gansche aarde.
2. Zingt den roem zijns naams, geeft eer zijn' lof.
3. Zegt tot God: O, hoe vreeselijk zijt Gij in uwe
werken! Om de grootheid Uwer sterkte zullen Uwe
vijanden zich geveinsdelijk aan U onderwerpen. 4. De
gansche aarde zal U aanbidden en U psalmzingen, zij
zullen uwen naam zingen. Selah.

1. *Juicht Gode, gij gansche aarde.* Dit is eene algemeene inleiding, waarvan de aanleiding onmiddelijk volgt. Omdat hij zijne rede tot de geheele wereld richt, twijfel ik niet, of het is eene profetie van de toekomstige grootheid van het koninkrijk Gods, hetwelk met de komst van Jezus Christus gevestigd is. In het tweede vers legt hij hier nog veel sterker nadruk op, ten einde daardoor diegenen nog meer aan te sporen om God te loven, die anders traag en achterlijk hierin zouden blijven. Men begrijpt lichtelijk wat het is *den roem van Gods naam te zingen,* te weten zijn heiligen' naam te verhoogen, naar dat Hij dit waardig is, opdat Hem de volkomene eere worde gegeven, gelijk

zij Hem toekomt In het tweede lid is eenige dubbelzinnigheid, want sommigen denken dat dezelfde zaak met andere woorden herhaald wordt en vertalen: Maakt zijn' lof heerlijk; maar ik volg liever de anderen, die vertalen: *Geeft eer zijn' lof.* Ik ben het echter niet eens met hunne uitlegging, welke is: Dat men zich in niets anders moet beroemen dan in den lof Gods. Eenvoudiger en gepaster is: Op heerlijke wijze den lof Gods te verhoogen, zoodat hij roemrijk wordt. Want de Profeet stelt er zich niet mede tevreden, dat God op middelmatige wijze wordt geprezen; hij wil, dat de weldaden, die wij van Hem ontvangen, op echte, hartgrondige wijze geloofd en geprezen zullen worden naar hare grootheid dit waardig is.

3. *Zegt tot God.* Hij voorziet ons reeds van de reden waarom hij wil, dat God geprezen zal worden. Omdat velen de gewoonte hadden om den lof Gods koelbloedig met anderen te beredeneeren, beveelt de profeet, dat men zich onmiddelijk tot God zelven zal richten, ten einde de zinnen der geloovigen levendiger te treffen en ze te doen ontwaken. Want als iemand alleen en zonder getuigen tot God spreekt, zoodat het de plaats niet is om te veinzen, dan zal hij welbewust uitspreken wat hij in zijn hart heeft overdacht. Want er is niets dat ons meer dringt om Gode eerbied te betoonen dan ons voor zijn aangezicht te stellen. En om deze gewaarwording nog te doen toenemen, zegt hij dat *om de grootheid van Gods sterkte zijne vijanden zich geveinsdelijk aan Hem zullen onderwerpen.* Als dit nu zoo is, als zij die weerstrevend en hardnekkig zijn, en zich zeer gaarne aan zijne heerschappij zouden onttrekken, in weerwil van zich zelven echter gedwongen zijn zich voor Hem te verootmoedigen, wat behooren de geloovigen dan te doen, die Hij niet door bedreigingen aan zich onderwerpt, maar vriendelijk en gemeenzaam noodigt tot Hem te komen? Dit is namelijk eene stilzwijgende vergelijking tusschen den vrijwilligen dienst der geloovigen, die door de zachtheid zijner genade is uitgelokt, en de slaafsche, gedwongene onderwerping, waartoe de ongeloovigen door geweld gedreven worden. Inderdaad dit woord *geveinsdelijk* of leugenachtig, brengt mede een zich verootmoedigen, dat niet uit vrije neiging voortkomt, maar waartoe men door noodzaak wordt gedwongen, gelijk wij in Psalm 18 : 45 hebben gezien. Want, dat sommigen dit uitleggen: Dat de vijanden ten laatste zullen weten, dat zij in hunne ijdele hoop teleurgesteld zijn, en anderen: Dat zij ontkennen zullen iets tegen God beraamd te hebben, dat is al te ver van de bedoeling en van de woorden van den Profeet.

Hoewel de geveinsden Gode op velerlei wijze liegen, heeft de Profeet hier toch niets anders willen zeggen, dan dat de kracht Gods zelfs door de vijanden zal worden geducht, zoodat zij zich tegen wil en dank zullen onderwerpen.

4. *De gansche aarde zal U aanbidden.* Het is niet zonder reden, dat de Profeet zoo lang blijft stilstaan bij dit punt. Want, hoewel alle talen der wereld nog te kort zouden schieten voor zoodanig een onderwerp, zien wij toch hoe uiterst spaarzaam de menschen te dien opzichte zijn, zoodat zij nauwelijks den mond openen om Gode eenigen lof toe te brengen, in plaats van met alle krachten en vermogens zijne eer te bezingen. Hoewel er nu in dien tijd niet anders dan de Joden in hun vergeten hoekje van de aarde waren, die God aanbaden, voorzegt de Profeet toch opnieuw, dat de volkeren zullen komen onder zijn bestuur en heerschappij. En thans zegt hij niet, gelijk hij een weinig te voren gezegd had, dat zij, die het wel gaarne zouden weerstaan, zoo zij het slechts konden, zijn juk zullen dragen; maar hij geeft hier een waar en oprecht dienen te kennen, dat uit ware genegenheid voortkomt: *Zij zullen U Psalmzingen*, zij zullen uwen naam Psalmzingen. Want dit is het voornaamste lofoffer (gelijk in Psalm 50 : 14, 23 gezegd wordt) en ook een waar getuigenis van godsvrucht.

5. Komt en ziet Gods werken; Hij is vreeselijk in werking op de menschenkinderen. 6. Hij heeft de zee veranderd in droog land; zij zijn te voet doorgegaan door de rivier) dáár hebben wij ons in Hem verblijd. 7. Hij beheerscht de wereld met zijne macht; zijne oogen geven acht op de Heidenen; de afvalligen zullen zich niet kunnen verhoogen. Selah. 8. Looft, gij volken! onzen God; en laat weerklinken de stem zijns lofs. 9. Die onze zielen in het leven heeft gesteld, en onzen voet niet heeft laten uitglijden.

5. *Komt en ziet.* Hij gispt hier zijdelings de slapheid, die schier in alle menschen gevonden wordt, en die oorzaak is, dat aan God de lof niet wordt toegebracht, dien hij verdient. Want hoe komt het, dat de meeste menschen de oogen sluiten

en de werken Gods onopgemerkt laten voorbijgaan? Is het niet, omdat nog geen honderdste deel er zich op toelegt om ze na te gaan en te bestudeeren? Er zijn dus prikkels noodig om er de slapenden wakker mede te maken. Wij hebben eene bijna gelijkluidende plaats gehad in Psalm 46 : 9, waar men de verklaring er van kan nagaan. De korte inhoud is, dat de Profeet, ziende dat de menschen óf zich bezighouden met ijdele en beuzelachtige zaken, óf zich toeleggen op hetgeen verkeerd en onredelijk is, hen vermaant om er zich toe te zetten Gods werken te aanschouwen, en door hen te vermanen, bestraft hij tegelijk degenen die hierin traag en achterlijk zijn. Door te zeggen „*Ziet!*" toont hij ook aan, dat zij moedwillig blind zijn voor hetgeen duidelijk zichtbaar is; want, zoo de werken Gods niet zeer duidelijk waren, zou het ijdel zijn hun te bevelen, dat zij die opmerken moeten. Hij spreekt ook van eene bijzondere soort van „werken Gods," waaraan hij wil, dat allen hunne aandacht zullen wijden, te weten de wijze waarop Hij het menschelijk geslacht bestuurt, want door deze kennis der ervaring en der praktijk zal het hart nog meer worden bewogen. Daarom heeft Paulus (Hand. 17 : 27), na in het algemeen over de macht Gods te hebben gesproken, zijn onderwerp hiertoe bepaald, en vermaant hij een iegelijk in te keeren tot zich zelven, ten einde te laten gevoelen, dat God aldaar tegenwoordig is. Hetgeen hier gezegd is, zou ik aldus willen verklaren: *Dat God onvergelijkelijk heerlijk is in werking* op de menschenkinderen; niet in dien zin, dat zijne majesteit uitsteekt boven de menschen, maar dat zijne voorzienigheid bewonderenswaardig is door hen te onderhouden in hun' staat, gelijk wij ook gezien hebben in Psalm 40 : 6. En al zouden de menschen hunne blikken niet verder laten gaan, dan vinden zij in zich zelven nog stof genoeg om God te eeren. Nadat de Profeet er van gesproken heeft, hoe God het menschelijk geslacht bewaart, komt hij ten slotte op de bijzondere zorg, die Hij heeft voor zijne kerk, terwijl hij daarbij doet gedenken aan de verlossing van het uitverkoren volk. In dit lid wordt een deel genomen voor het geheel, daar men niet moet twijfelen of hij wijst in korte woorden de geloovigen op de tallooze weldaden, die zij van God hebben ontvangen, en door welke Hij deze verlossing daarna heeft bevestigd. Dit stipt hij ook aan, als hij er terstond bijvoegt: *Dáár hebben wij ons in Hem verblijd*; want de blijdschap der verlossing behoorde niet aan hem, noch aan degenen, die na hem zouden komen, dan voor zooveel God er hun een teeken en onderpand in heeft gegeven van zijne voortdurende liefde voor geheel zijne Kerk. Omdat Hij zich toen de

eeuwige Redder heeft betoond der zijnen, is de blijdschap hierover gemeen aan alle geloovigen, en deze blijdschap is uit dezelfde bron voortgekomen.

7. *Hij heerscht.* Het Hebreeuwsche woord, dat ik vertaald heb door *wereld*, beteekent nu eens eeuw, of voortduring van tijd, en dan wederom het wereldrond, en deze laatste beteekenis schijnt de meest gepaste voor dezen tekst, nl. dat God de macht bezit om geheel de wereld onder zijne heerschappij te houden. Daarmede staat ook in verband het volgende lid: *Zijne oogen geven acht op de Heidenen.* Want, hoewel Hij ten tijde der Wet zijn' zetel inzonderheid in Judea had gevestigd om er te heerschen, zoo heeft Hij toch door zijne voorzienigheid geheel de wereld omvat; en het bijzonder voorrecht, dat Hij met betrekking tot het verbond aan de kinderen van Abraham had geschonken, heeft niet verhinderd, dat Hij zijne oogen ook over de andere natiën liet gaan om hen te voeden en te onderhouden. Hetgeen er gezegd wordt, dat God ook onder de Heidenen de boozen en verworpenen straft, bevestigt dit punt, nl. dat Hij zijne zorge over hen laat gaan. En zoo toont de Profeet door de uitkomst, dat God geen enkel deel van het menschelijk geslacht veracht, als Hij de goddeloozen verderft. Want hoewel er nog veel verwarring heerscht in de wereld, toch laat Hij nooit toe, dat zijne oordeelen zóó duister en verborgen zijn, dat men er geene teekenen van bespeurt, daar zij voor hen, die oogen hebben en op willen merken, duidelijk genoeg te onderkennen zijn.

8. *Looft, gij volken.* Hoewel de Profeet alle volken in het algemeen vermaant om God te loven, vermeldt hij toch inzonderheid een zekere hulp, door welke het heil der Kerk hersteld is. En daarmede schijnt hij te kennen te geven, dat de Heidenen eenmaal deelgenooten zullen zijn in deze genade, waarvan God toenmaals iets te smaken had gegeven aan het volk, dat Hij had uitverkoren. Intusschen toont hij, dat het eene groote en gedenkwaardige verlossing was, daar hij den roem er van overal wil doen weerklinken. Hoewel hij nu zegt, dat aan de Joden het leven was geschonken, door deze wijze van spreken te kennen gevende, dat het geene gewone of alledaagsche hulp was, die zij hadden ervaren; zoo toont hij toch terstond daarna dat zij veeleer beschermd waren geworden tegen gevaar, dan wel opgericht na eene nederlaag. Want, aangezien hij zegt, dat hunne voeten voor uitglijden waren bewaard gebleven, volgt hieruit, dat zij niet gevallen waren, maar dat zij ter rechter

tijd ondersteund waren geworden, zoodat zij staande konden blijven. Toch wil de Profeet hierdoor volstrekt de genade Gods niet verkleinen, waardoor Hij het kwaad heeft voorkomen, maar hij erkent dat zij, die door de genade Gods staande waren gehouden, aldus ook verlevendigd zijn geworden.

10. Want Gij hebt ons beproefd, o God, Gij hebt ons onderzocht gelijk men het zilver onderzoekt. 11. Gij hebt ons in het net gebracht; Gij hebt een' knellenden band om onze lenden gelegd. 12. Gij hadt den mensch op ons hoofd doen rijden; wij zijn in het vuur en in het water gekomen, en Gij hebt ons uitgevoerd in eene overloedige plaats.

10. *Want Gij hebt ons beproefd.* Men kan dit lezen in den zin van concessie door het woord *Alhoewel* in te lasschen, en zoo zou de Profeet de genade Gods nog te meer doen uitkomen, daar Hij zijn volk uit groote benauwdheden had gered, hetgeen ik zeer gaarne aanneem, evenwel acht ik, dat hij tegelijk ook nog een ander doel voor oogen had, nl. dat hij, door de bijzondere vertroosting, welke men aan zijne woorden kan ontleenen, de droefheid der geloovigen verzacht. Want niets is nuttiger dan te erkennen, telkenmale als wij in tegenspoed zijn, dat het de hand Gods is, die ons bedroeft, maar met geen ander doel dan om ons heil te bevorderen. Daarop hebben de beproeving en het onderzoek betrekking, waarvan de Profeet spreekt. En hoewel nu de Heere de zijnen onderzoekt zooals het zilver om hen te reinigen van hunne ondeugden, alsof Hij het schuim door het vuur wilde afzonderen; geeft hij ook te verstaan, dat hun geduld tot getuigenis en leering heeft verstrekt. En door het beeld van het *zilver* schijnt hij te willen uitdrukken, dat zij zeer zwaar beproefd werden, gelijk men het zilver ook niet slechts éénmaal aan het vuur blootstelt. Want, hoewel de geloovigen God danken omdat zij door de beproevingen wèl gelouterd, maar niet verteerd zijn, toch wordt het zware en menigvuldige er van duidelijk uitgedrukt niet slechts door dit woord, maar door geheel den tekst, waar gezegd wordt, dat zij in het net waren gebracht, dat zij tot aan het uiterste zijn gekomen, dat de mensch op hun hoofd heeft gereden, in één woord, dat zij door het water

en het vuur zijn gegaan. En als zij zeggen dat *een knellende band*, of een keten, om hunne lenden was gelegd, dan verzwaren zij hetgeen zij te voren van het net hadden gezegd. Want de zin is, dat zij niet slechts door een net omgeven waren, maar dat zij door een' ruwen, onverbreekbaren band omkneld waren. Door het woord *Rijden* geven zij ook te kennen dat de tyrannen met groote verdrukking over hen geheerscht hebben, en dat dezen zich van hen als van stomme, redelooze dieren hebben bediend. Door het *vuur en het water* moeten ongetwijfeld allerlei rampen en wederwaardigheden verstaan worden, en de beteekenis is, dat God zijne kerk door allerlei beproevingen heeft laten heengaan. En gelijk nu deze twee elementen grootelijks bijdragen om het leven van den mensch te onderhouden, hebben zij, van den anderen kant, ook groote kracht en macht om het uit te blusschen. Nu moet men in de eerste plaats opmerken dat de Profeet al den grievenden smaad mededeelt, die het volk van de wreedheid zijner vijanden had te verduren als straf, die hun door God was toegezonden, opdat de geloovigen niet zouden denken, dat zij zoo zwaar gekweld werden, terwijl Hij sliep of zich met iets anders bezighield. En zoo wordt de toestand der kerk ons als in een' spiegel voorgehouden, opdat wanneer het gebeurt, dat wij van het vuur in het water worden getrokken, en wij op allerlei wijzen worden beroerd, het vreemde of nieuwe er van ons niet doe bezwijken. Het Hebreeuwsche woord, dat overgezet is door *Overvloedige plaats*, beteekent eigenlijk een' grond, besproeit door water, dat op de plaats zelve opborrelt; maar door beeldspraak wordt er hier een gelukkige vroolijke toestand door aangeduid, alsof de geloovigen in liefelijkheid en overvloed, in aangename, vruchtbare landouwen verwijlden. De korte inhoud is: Hoewel God de zijnen streng kastijdt met eene tijdelijke of voorbijgaande kastijding, zoo geeft Hij hun toch eene gelukkige en blijde uitkomst uit hunne benauwdheid. Want zij, die dit hier tot de genietingen van het land Kanaän willen beperken, bedriegen zich, naar ik meen, omdat hier niet slechts melding gemaakt is van de woestijn, maar de Profeet het oog heeft op alle wederwaardigheden, door welke het volk ten allen tijde verootmoedigd is geworden.

13. Ik zal met brandofferen in uw huis gaan, ik zal U mijne geloften betalen, 14. die mijne lippen hebben geuit, en mijn mond heeft uitgesproken, als

mij bange was. 15. Ik zal U brandofferen offeren van vette lammeren met reukwerk van rammen; ik zal ossen met bokken bereiden. Selah 16. Komt, hoort toe, en ik zal vertellen aan allen die God vreezen, wat Hij aan mijne ziel gedaan heeft.

13. *Ik zal met brandofferen in uw huis gaan.* Hoewel de Profeet tot nu toe gesproken heeft als in den persoon van geheel de Kerk, spreekt hij nu toch met krachtiger uitwerking naar zijne eigene gewaarwordingen, en wekt dus met grooter vurigheid een iegelijk op om zijn' plicht jegens God te volbrengen. Want als iedereen in het bijzonder goed gezind en gestemd is om Hem dankzegging toe te brengen, zal zijne bereidwilligheid des te grooter zijn, wanneer er sprake is van gezamenlijk en als met ééne stem zijn' lof te zingen. De korte samenvatting is: Telkenmale wanneer God ons hulp heeft verleend in benauwdheid, wordt aan zijne eer schandelijk te kort gedaan, zoo er na elke uitredding geene plechtige dankzegging gedaan wordt. En hij belooft geene bloote erkentenis. Als hij zegt, dat hij, toen hem bange was, geloften gedaan heeft, toont hij hiermede de standvastigheid van zijn geloof. De vermaning van Jakobus is genoegzaam bekend: Is iemand onder u in lijden? dat hij bidde; is iemand goedsmoeds? dat hij Psalmzinge. (Jakobus 5 : 13.) Want wij zien, dat velen wel geveinsden lof van God in den mond hebben als het hun goed gaat, maar zoodra zij een weinig in het gedrang komen, tegenspoed en verdriet hebben, geërgerd worden en tegen God opstaan, of wel geheel ternedergeslagen worden en den moed verliezen. Nu is dit het echte bewijs van godsvrucht, als iemand in groote smart zijnde, tot God roept, en de standvastigheid zijns geloofs en zijner lijdzaamheid toont door zijn naam aan te roepen, en dan vervolgens van zijne dankbaarheid getuigt. En het is niet zonder reden dat hij zegt, *dat hij geloften heeft geuit met zijne lippen;* te kennen gevende, dat hij door geenerlei droefheid ooit zóó gedrukt is geweest, dat hij niet luid en duidelijk in zijn gebed heeft uitgesproken, dat hij zijn heil en zijne hoede overgaf in de handen zijns Gods. Hier moet ik kortelijk herhalen, wat ik elders uitvoeriger gezegd heb over het doen van geloften. Ten eerste, dat de heilige Vaderen nooit iets anders aan God beloofd hebben dan hetgeen zij wel wisten, dat door Hem goedgekeurd zou worden. En vervolgens, dat zij met geen ander doel geloften

gedaan hebben, dan om getuigenis af te leggen van hunne dankbaarheid. Daarom is het al te plomp als de Papisten zich met het voorbeeld der vaderen willen dekken voor hunne eigene geloften, die niet slechts vermetel, maar godslasterlijk zijn, wanneer zij ten eerste, aan God zoo maar in het wilde het eerste het beste dat hun voor den mond komt aanbieden; en vervolgens als zij alles behalve een recht en ordelijk doel beoogen en, door een' duivelschen hoogmoed gedreven, met God een' koop willen sluiten ten opzichte van dingen, waar zij niet over te beschikken hebben.

15. *Ik zal U brandofferen offeren van vette lammeren.* Het moet David, of een ander voornaam persoon, geweest zijn, die hier spreekt, omdat geringe lieden het vermogen niet hadden om zulke rijke offers aan te bieden. Het is dus waarschijnlijk, dat David dezen Psalm gedicht heeft, en dat hij aankondigt, dat hij een koninklijk offer zal brengen. Nu weten wij waarom God te dier tijde bevolen heeft, dat men Hem tot dankzegging dieren zou offeren, opdat nl. het volk zou begrijpen, dat door zijne onreinheid de lof van God bevlekt en bedorven wordt, en dus door iets buiten ons geheiligd moet worden. Want al is het ook onze bedoeling den naam van God te loven, zoo ontheiligen wij hem toch door onze lippen, die onrein zijn, behalve in zoover Jezus Christus zich eenmaal geofferd heeft, opdat Hij ons zou heiligen, ons met alles wat het onze is. Daarom leert de apostel dat de lof, dien wij Gode toebrengen, Hem welbehaaglijk is door Jezus Christus. (Hebr. 10 : 7). De profeet prijst hier den reuk van zijn brandoffer, hoewel er niet anders dan stank van kon opgaan naar den hemel; maar de bokken en de andere dieren, die men offerde, waren een liefelijke reuk Gode, voor zooveel zij een afschaduwing waren van Jezus Christus. Thans, nu de typen en zinnebeelden der Wet afgeschaft zijn, is ons de geestelijke waarheid er van overgebleven, welke beter uitgedrukt wordt in het volgende vers, waar de Profeet belooft de weldadigheden Gods bekend te maken. Want zelfs ten tijde van de Wet moesten de uitwendige plechtigheden daarheen leiden, want anders zou die geheele vertooning nutteloos zijn geweest. De lof van Gods genade is het dus geweest, die *geur en smaak gaf aan de offers.* En wat nu betreft dat hij alle geloovigen noodigt, door dit zijn voorbeeld toont hij ons, dat men niet dankbaar genoeg is voor de weldaden Gods, zoo men niet brandt van verlangen om de genade bekend te maken, die men ervaren heeft, niet slechts opdat allen opgewekt zouden worden om God

eenstemmig te loven, maar opdat zij door deze leering er toe gebracht worden om zich aan Hem toe te vertrouwen. En dat hij zijne woorden alleen richt tot hen, die God vreezen, de reden hiervan is, dat alleen de zoodanigen geschikt zijn om te hooren, daar men tot de wereldsche lieden en tot huichelaars als tot dooven zou spreken.

17. Ik heb tot Hem geroepen met mijn' mond, en
Hem verhoogd onder mijne tong. 18. Als ik onge-
rechtigheid in mijn hart aanschouwde, de Heere zal
mij niet hooren. 19. Maar waarlijk, God heeft mij
verhoord, Hij is opmerkzaam geweest op de stem
mijns gebeds. 20. Geloofd zij God, die mijn gebed
niet heeft afgewezen, noch zijne goedertierenheid van mij.

17. *Ik heb tot Hem geroepen.* Hij verklaart en bevestigt dat het door de hulpe Gods is, dat hij verlost werd, omdat hij, na gebeden te hebben, gevoeld heeft, dat God hem wezenlijk genadig was. Want de vrucht, die uit ons gebed voor ons voortkomt, geeft grooten luister aan Gods genade, omdat zij ons daardoor meer gewis is. Evenals te voren drukt hij door die twee woorden: *Mijn mond en mijne tong* de vurigheid en onstuimigheid uit van zijn gebed. Hij zou afgewezen zijn, indien hij niet met geheel zijn hart had gebeden en met al den aandrang zijner ziel; maar hij verbindt de tong met het hart, opdat wij zouden weten dat zijn gebed niet koud of vormelijk was. Sommigen denken dat de uitdrukking *Onder mijne tong* zooveel beteekent als In het hart; maar dit is ongerijmd. Want als de tong zich ombuigt, dan wordt het woord, dat uitgesproken is, aldus genoemd; men zegt dan, dat het is voortgekomen van onder de tong, gelijk elders gezegd wordt: Addervergift is onder hunne lippen (Psalm 140 : 4; Rom. 3 : 13). Door het woord *Verhoogen* geeft hij te kennen, dat men Gode geen grooter eer kan bewijzen en niet beter kan dienen, dan wanneer men van Hem heil en zaligheid verwacht. Hieruit blijkt dus, dat God in het pausdom van het voornaamste deel zijner eer wordt beroofd, waar de menschen hunne gebeden richten tot afgestorven heiligen of tot een stom beeld en men er schier niet aan denkt God zelven aan te roepen. De Profeet stelt een regel voor de goede en zuivere wijze van

bidden, nl. dat men de vermetelheid niet moet hebben omto t God te naderen met gebed, terwijl men geloof en boetvaardigheid verre laat blijven. Telkenmale wanneer de Schrift in het algemeen spreekt van het aanroepen van Gods naam, dan weten wij hoe vermetel het is van de geveinsden en wereldschgezinden om te naderen en zich onder de geloovigen te mengen. Ten einde dus voor deze bespotting van God de deur te sluiten, wordt door den Profeet oprechtheid des harten geëischt. Ik erken wel, dat de Profeet ook zijne eigene onschuld door deze woorden wil te kennen geven, gelijk David zich ook meermalen verdedigd heeft tegen den laster, waarmede men hem vervolgde, door op het zichtbare getuigenis van Gods genade te wijzen; maar zijne bedoeling is toch voornamelijk geweest ons door zijn voorbeeld een' algemeenen regel te geven van tot God te gaan met een rein en volkomen hart. Er is eene gelijksoortige plaats bij Johannes, waar gezegd wordt dat: God de zondaars niet hoort Joh. 9 : 31). Wel is het waar, dat niet anders dan zondaars gehoord (of verhoord) worden, daar aan allen is voorgeschreven te vragen daat hunne zonden vergeven zullen worden. Maar hoewel de geloovigen openhartig voor God belijden dat zij schuldig zijn, zoo zijn zij toch juist daardoor niet langer zondaars omdat God, wanneer zij er Hem om smeeken, hunne zonden wegneemt. Want men moet wel in gedachten houden de vermaning van Paulus: Een iegelijk die den naam des Heeren aanroept, sta af van ongerechtigheid. (2 Tim. 2 : 19). Nu wil *Ongerechtigheid zien in het hart* volstrekt niet zeggen dat men zich in niets schuldig gevoelt (want de kinderen Gods zijn verplicht hunne ondeugden te zien ten einde er zich in te mishagen en deze kennis behoort als eene groote deugd geacht te worden) maar dit beteekent hier „geneigd zijn tot," of „zich overgeven aan" ongerechtigheid. Hoewel de Profeet hier nu met name melding gemaakt heeft van het hart, om aan te toonen, dat hij niet slechts reine handen heeft, dat wil zeggen: onschuldig is voor de menschen, maar ook om zich voor het aangezicht Gods het getuigenis te geven van ware oprechtheid. Want, als de innerlijke waarheid des harten niet beantwoordt aan het uitwendig leven, dat wij leiden, maar er verborgen boosheid is, dan zal hetgeen schittert en blinkt voor het oog dér menschen een verfoeisel zijn in het oog van God. Nu voegt hij er de stellige verklaring bij, dat de gebeden verhoord zijn, waaruit wij de leering kunnen trekken, dat wij nooit teleurgesteld zullen worden in onze hope, zoo wij God slechts van harte zoeken.

20. *Geloofd zij God.* Hij besluit den Psalm gelijk hij hem ook begonnen heeft, nl. met dankzegging en lof; en hij geeft nu de reden op, waarom hij niet werd afgewezen. Want men zal zeggen dat *God het gebed afwijst,* als Hij zich niet verwaardigt iemand hulpe te verleenen en het is alsof Hij hem den rug toekeerde. Overigens: hij wijst op de bron, als hij zegt, dat het is omdat God zijne goedertierenheid niet van hem heeft afgewend. Want inderdaad, het is niets dan zijne vrije genade, waardoor ons gebed Hem welbehaaglijk is, zoodat het niet slechts niet te vergeefs door ons wordt opgezonden, maar werkelijk het middel is, waardoor wij verkrijgen wat wij van Hem vragen.

PSALM 67.

INHOUD: Het is een gebed voor den heilstaat der Kerk, niet slechts, dat God dien heilstaat beware in het land van Judea, maar hem ook zal vermeerderen door er eene nieuwe en ongewone uitbreiding aan te geven. - Mede wordt door hem gehandeld over het koninkrijk Gods, dat bij de komst van Christus in geheel de wereld opgericht moest worden.

1. Aan den opperzangmeester op de Neginoth, een Psalm, een Lied. 2. God ontferme zich over ons en zegene ons; Hij doe zijn aangezicht over ons lichten. Selah. 3. Opdat men op de aarde uwen weg kenne, en uw heil onder alle Heidenen. 4. Dat de volken U loven, o God, dat alle volken U loven. 5. Dat de volken zich verblijden en zingen van blijdschap, want Gij zult de volken richten in gerechtigheid, en de natiën op de aarde leiden. Selah. 6. Dat de volken U loven, o God, dat alle volken U loven. 7. De aarde heeft hare vrucht voortgebracht, God. onze God zal ons zegenen. 8. God zal ons zegenen; en alle einden der aarde zullen Hem vreezen.

2. *God ontferme zich over ons.* Hoewel de Profeet in dezen Psalm het koninkrijk van Christus profeteert, wanneer de aanneming Gods zich over geheel de wereld zal uitstrekken, vraagt hij toch inzonderheid, dat God zijne genade zal doen uitblinken over de Joden, gelijk wij ook weten, dat zij de eerstgeborenen zijn (Ex. 4 : 22), zoodat het niet zonder reden is, dat de zegen Gods, die over alle volkeren zou komen, met hen moest beginnen. Overigens, hoewel ik al de werkwoorden van dezen Psalm in den optatif heb gebruikt, dat wil zeggen, bij wijze van er een' wensch mede uit te drukken, omdat schier alle uitleggers het hieromtrent eens zijn, zou men ze toch zeer gevoegelijk in den toekomenden tijd kunnen nemen: God zal zich onzer ontfermen, en evenzoo met de volgende, gelijk het Hebreeuwsch dit ook medebrengt. Het zou ook een onderwerp van heilige verheuging zijn, om den geest der geloovigen te bevestigen, opdat zij op geenerlei wijze twijfelen aan de voortduring van Gods gunst over hen, maar veeleer de hoop koesteren dat zij nog immer toe zal nemen. Omdat zij echter bijna allen eenstemmig van meening zijn, dat de Profeet hier bidt, is het mij genoeg den lezer hieromtrent te hebben ingelicht. Intusschen moeten wij opmerken, dat hoewel hij hier niet spreekt van de vreemdelingen, maar van de Kerk zelve, alle goed, dat hij er voor vraagt, doet voortvloeien uit Gods genade, en hieruit volgt, dat, zoo wij in ons leven eenig geluk smaken, overvloed van goederen bezitten, in één woord, het goed en gemakkelijk hebben, dit nergens anders van daan komt, dan daaruit, dat God zijne liefde over ons uitstrekt en dat wel geheel vrij en om niet. Indien dit nu waar is, wie is hij dan, die Hem door zijne verdienste zou kunnen voorkomen? Nu schijnt hij het een en ander uit te drukken door deze woorden: *Zijn aangezicht doen lichten*, want als God door zijn' Heiligen Geest ons zijne liefde doet smaken en in ons hart gevoelen, en ons van den anderen kant door daden toont, dat Hij ons genadig is, dan gebruikt de Schrift om dit uit te drukken deze manier van spreken, dat God zijn aangezicht weldadig over ons doet lichten, gelijk er in het tegenovergesteld geval gezegd wordt, dat zijn gelaat zich over ons verduistert, wanneer Hij, tot toorn verwekt over onze zonden en ongerechtigheden, onze conscientie verschrikt en ons de teekenen zijner gunst onthoudt.

3. *Opdat men op de aarde uwen weg kenne.* Dit is wel zeer blijkbaar eene profetie betreffende de uitbreiding van Gods genade door welke de Heidenen in één lichaam vereenigd zijn met het

zaad Abrahams. De Profeet vraagt alzoo dat God zijne gunst zal doen schitteren in het midden van het uitverkoren volk, opdat door haren glans de Heidenen er toe gebracht worden om deelgenooten te zijn eener zelfde hope. Door *Den weg Gods* moeten wij verstaan het verbond, door hetwelk Hij zich aan zijn oude volk bekend heeft gemaakt als hun Vader, en daarna nog duidelijker door het Evangelie, waardoor Hij aan de menschen overvloediger den Geest der aanneming heeft medegedeeld, waaruit de zaligheid voortkomt, gelijk ook Christus zegt: Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God. (Joh. 17 : 3).

4. *Dat de volken.* Omdat hij gezegd heeft dat alle volken deelgenooten zullen zijn in de kennis van God ter zaligheid, zegt hij nu, dat zij zoo groot eene genade door betamelijken lof zullen verheerlijken, en tegelijker tijd vermaant hij hen om zich niet ondankbaar te betoonen. De herhaling, die hij gebruikt, strekt om duidelijker aan te toonen dat hier van eene gansch nieuwe en ongewone zaak wordt gesproken. Want, indien er slechts sprake van ware geweest, om aan te toonen dat God op zijne gewone wijze voortgaat met zijne genade over de kinderen Abrahams uit te storten, dan zou daar zulk eene groote vurigheid en nadruk niet voor noodig zijn geweest. Want eerst zegt hij: Dat de volken U loven, en een oogenblik daarna herhaalt hij denzelfden uitroep. Maar zeer gepast plaatst hij tusschen die beiden *De blijdschap*, met de oorzaak waaruit zij voortkomt, want het is onmogelijk God waarlijk en welbewust te loven, indien ten eerste ons hart niet vredig en vreugdevol is, hetgeen het geval zal zijn, wanneer wij, met God verzoend zijnde, roemen in de hope eener gewisse zaligheid, en de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, ons hart vervult en beheerscht (Fil. 4 : 7). De reden, die hij geeft, betreft blijkbaar de roeping der Heidenen, want de heerschappij, die hier aan God wordt toegekend, moet niet verstaan worden van zijn bestuur in het algemeen, maar van de geestelijke rechtsmacht, die Hij uitoefent in zijne Kerk. En inderdaad, eigenlijk gesproken neemt God niemand anders onder zijne heerschappij dan diegenen, welke Hij door de leer zijner Wet onder zijne gehoorzaamheid heeft gebracht, en het woord *Rechtmatigheid* dient om den lof dier regeering uit te drukken. Wat meer is: bijna dezelfde woorden vinden wij in Jesaja en Micha, als zij prediken dat de leer der zaligheid in geheel de wereld zal verbreid worden. (Jes. 2 : 4; Micha 4 : 3).

7. *De aarde heeft gegeven.* Na gesproken te hebben van den voornaamsten zegen van God, voegt hij er bij dat God dezelfde aardsche zegeningen schenken wil aan hen, tot wie Hij zijne liefde uitstrekt, zoodat hun, wie Hij genadig is, niets ontbreekt van hetgeen noodig is om een volkomen gelukkig leven te leiden. Maar men moet in gedachten houden wat wij vroeger reeds gezegd hebben, nl. dat God, telkenmale wanneer Hij zijn oude volk gekroond heeft met zijne zegening, dit doende, een' fakkel heeft ontstoken om er geheel de wereld mede te verlichten, ten einde de Heidenen er door aan te trekken en er toe te brengen om Hem te zoeken. En daarom, als God uit zijne volheid aan zijn volk schenkt al wat zij behoeven, zegt David, dat die milddadigheid als eene bron zal zijn, uit welke *De vreeze Gods voortkomt,* omdat nl. alle einden der aarde zich des te liever onder zijne heerschappij zullen buigen, als zij door ervaring zullen zien, dat Hij voor de zijnen zulk een goed en milddadig Vader is.

PSALM 68.

INHOUD: Hoewel het Davids doel is in dezen Psalm de overwinningen te bezingen, die hij door Gods genade over zijne vijanden heeft behaald, geeft hij ons toch, door bij den aanvang de macht en goedheid Gods in het algemeen te loven, de stof, om Hem te prijzen wegens zijne regeering over de wereld. Daarna daalt hij af tot de verlossing van het uitverkoren volk, waaraan hij den voortdurenden stroom der vaderlijke milddadigheid verbindt, welke God altijd jegens het nakroost van Abraham ten toon heeft gespreid. Eindelijk ontvouwt hij in den breede het voornaamste onderwerp, dat hij zich heeft voorgesteld te behandelen, en verhoogt door majestueuze benamingen de bijzondere kracht Gods, die hij in zijn eigen persoon had ervaren, en die ook blijkbaar door het geheele volk werd gekend. Daaruit besluit hij, dat, toen hij tot Koning was verheven, d. i. in het bezit des koninkrijks was gesteld, er een welgeordende toestand kwam in de Kerk, zoodat het scheen, alsof God, zijn' koninklijken troon oprichtende, opnieuw begon te regeeren, terwijl Hij zich te voren zeer verre had gehouden van zijn volk. Nu valt er niet aan te twijfelen, dat hij onder het type

van zijne regeering het beeld heeft willen schetsen van de heerlijke majesteit, die ten laatste in den Persoon onzes Heeren Jezus Christus verschenen is.

1. Aan den Opperzangmeester, een Psalm, een Lied
van David. 2. God zal opstaan, zijne vijanden zullen
verstrooid worden, en zijne haters zullen van zijn aan-
gezicht vlieden. 3. Gij zult hen verdrijven, gelijk rook
verdreven wordt, gelijk was smelt voor het vuur, zullen
de goddeloozen vergaan voor het aangezicht Gods.
4. Maar de rechtvaardigen zullen zich verblijden, zij
zullen zich zeer verheugen voor het aangezicht Gods,
en opspringen van vreugde. 5. Zingt Gode, psalmzingt
zijn' naam, verhoogt Hem, die op de wolken rijdt in
Jah, zijn' naam, en bedrijft vreugde voor zijn aange-
zicht. 6. De Vader der weezen, en de Rechter der
weduwen, God in de woonstede zijner heiligheid. 7. God,
die de eenzamen in huisgezinnen doet wonen, die de
gevangenen verlost uit den stok; maar de oproerigen
zullen wonen in een dor land.

2. *God zal opstaan.* In dit eerste vers stelt David voor, als bij wijze van inleiding, welke dingen het zijn, die hij in dezen Psalm wil behandelen. De korte inhoud is: Hoewel God voor een' tijd schijnt te rusten en het stilzwijgen bewaart terwijl de goddeloozen de Kerk kwellen met overmoed en wreedheid, zal Hij ten laatste toch opstaan om wrake over hen te doen; en zoodra het Hem behaagt zijne hand uit te strekken tegen de boozen, is zijne hulp voor de geloovigen eene meer dan voldoende bescherming. Wat betreft, dat de Schriftverklaarders zeggen, dat die volzin aan Mozes ontleend is, Num. 10 : 35 daarin ben ik het gaarne met hen eens. Want ik twijfel niet, of Mozes heeft in deze Schriftuurplaats voor alle toekomstige tijden een' vorm van gebed willen geven, opdat de geloovigen, zich toevertrouwende aan de Arke des Verbonds, als het zichtbaar getuigenis van Gods tegenwoordigheid, er zich van verzekerd

zouden houden, dat zij immer veilig zullen zijn. Er is slechts één verschil op te merken, en wel dit: Mozes, het woord richtende tot God zelven, doet een gebed; maar David, die dagelijks de zaak ziet gebeuren, roemt er in en bezingt het. Want, wat hen betreft, die vertalen in den vorm eener vermaning: Dat God opsta, het komt mij voor, dat zij over de bedoeling van David niet goed hebben nagedacht. Want de inhoud dier woorden is: Dat de ervaring doet zien, dat hetgeen Mozes voormaals geleerd heeft, waar is, nl. dat zoodra het God behaagt zich te verheffen, Hij machtig genoeg is, om al zijne vijanden neder te werpen; hoewel ik het toch ook niet gansch en al verkeerd vind om den zin bij wijze van vermaning te lezen, mits men hem dan ontleedt op de manier gelijk ik heb aangeduid; alsof David had willen zeggen, dat God geene groote toebereidselen behoeft om zijne vijanden te vernietigen, want zoo Hij slechts zijn' vinger wil opheffen is Hij machtig genoeg om hen gansch en al te niet te doen. Intusschen geeft hij stilzwijgend te verstaan, dat zoo het somtijds gebeurt, dat de vijanden Gods de overhand hebben, dit alleen door zijne toelating kan geschieden, wat meer is: hoewel zij snoeven en brallen, vermogen zij toch hoegenaamd niets, zoo God het hun niet toelaat, omdat Hij den tijd nog niet gekomen acht om op te staan. Er is ook eene vertroosting, vol van groote liefelijkheid, als wij zien, dat allen, die de Kerke Gods overlast aandoen, vijanden Gods worden genoemd; want, daar Hij het op zich heeft genomen ons te verdedigen en te handhaven wanneer men ons kwaad doet, neemt Hij de zaak ter harte alsof men zijne eigene majesteit had beleedigd. Daarna gebruikt hij een zeer schoon beeld, waardoor hij nog beter uitdrukt hoe licht en gemakkelijk het voor God is om het streven onzer vijanden op niets te doen uitloopen, nl. gelijk de wind rook uit elkander drijft, zoodat men niet weet waar hij gebleven is, of gelijk was smelt voor het vuur. Nu is het iets ongeloofelijks, dat eene zoo groote, stevige kracht als in een oogwenk verdwijnt; maar de Heilige Geest heeft door dit middel de al te groote vreesachtigheid van ons vleesch willen te hulp komen; alsof hij zeide dat onze vijanden eene niet zoo groote vastigheid hebben als het ons wel toeschijnt, maar dat het is als een rook, die ons de oogen verblindt, en dat wij ons evenzeer bedriegen ten opzichte van hunne hardheid en weerbarstigheid, omdat wij niet bedenken, dat één enkele blik van God zelfs de bergen doet smelten en vervloeien.

4. *Maar de rechtvaardigen.* Hier verklaart David, dat wanneer God zich schrikkelijk en ontzagwekkend betoont jegens de boozen dit voornamelijk geschiedt tot heil en welzijn zijner Kerk. En het is alsof hij stilzwijgend eene tegenstelling maakt tusschen deze blijdschap en de droefheid, waaronder de harten der geloovigen gedurende zoo langen tijd onder de regeering van Saul hebben gezucht; alsof hij gezegd had dat nadat God de zijnen voor een' tijd heeft verootmoedigd, Hij nu een nieuw schijnsel van vreugde over hen doet schitteren, opdat zij niet altijd in droefheid zouden verzonken blijven. Intusschen leert hij ons hierdoor, dat de geloovigen zich waarlijk verheugen, als zij zien dat God hun genadig is en acht geeft op hun heil. Overigens, hoewel de Hebreën deze twee woorden *Mipné* en *Liphné* in dezelfde beteekenis gebruiken, acht ik toch, dat het niet zonder reden is, dat de Profeet aan deze plaats sprekende van de goddeloozen, het eerste woord gebruikt, hetwelk beteekent Van het aangezicht, of Van vóór het aangezicht; en vervolgens, komende te spreken van de rechtvaardigen, het tweede woord neemt, hetwelk beteekent Aan het aangezicht, of Vóór het aangezicht. Want de boozen vluchten van voor het aangezicht Gods, dat hun ten afschuw en verschrikking is; maar de rechtvaardigen verblijden zich in dit aangezicht Gods, of naar dit aangezicht, omdat er niets is, dat zij zóó begeeren als God in hunne nabijheid te gevoelen. Nu hebben wij gezien in Psalm 18 : 26, hoe het komt dat de blik, de oogopslag Gods, de eenen verschrikt, en de anderen blijkbaar vervroolijkt; nl. omdat, evenals Hij goedertieren is jegens de goedertierenen, Hij zich een worstelaar betoont voor de verkeerden. De Profeet hoopt verscheidene woorden op elkander om uit te drukken dat het geene kleine vreugde is, die de kinderen Gods zullen smaken, maar eene zoodanige, waardoor al hunne zinnen in verrukking komen, en er zich bij wijze van spreken, in zullen baden.

5. *Zingt Gode.* Thans begint hij de geloovigen te vermanen om zich bezig te houden met God te loven. Maar reeds terstond stelt hij in het algemeen de stof voor, die zij hiervoor hebben, gelijk ik dit zoo straks reeds aangestipt heb, nl. omdat onder zijne heerschappij en door zijne macht geheel de wereld bestaat; maar daarna noemt hij nog in het bijzonder de redenen op, die hun meer van nabij aangaan; nl. dat Hij zich verwaardigt zorg te dragen voor de kleinen en geringen, en hèn door zijne bescherming verdedigt. Het is dus een titel en lofspraak van de oneindige macht Gods, als hij zegt, dat *Hij rijdt op de wolken*,

of de hemelen, omdat hieruit volgt dat Hij hooger is dan de geheele wereld, Want, hoewel door deze wijze van spreken de Heilige Geest ons wil waarschuwen om ons van de majesteit Gods niets voor te stellen, dat vleeschelijk of uit de aarde is, bedoelt de profeet toch voornamelijk zijne souvereine macht en heerschappij te verheerlijken, teneinde er ons eerbied voor in te boezemen; alsof hij wilde zeggen dat zijne majesteit zoo groot en machtig is, dat alle lof, dien men er voor zou kunnen bijbrengen, toch verre beneden de waardigheid er van blijft, want als wij al onze zinnen gebruiken en al ons verstand, begrijpen wij voorzeker toch niet alles wat er van den hemel en de aarde te begrijpen is, en toch zijn deze schepselen, die niet te vergelijken zijn bij de grootheid der heerlijkheid Gods. Hetgeen hier onmiddelijk bijgevoegd is: *Jah, zijn naam*, kan op verschillende wijze verstaan worden. Wij weten dat de letter *Beth*, die in het Hebreeuwsch de beteekenis heeft van *Bij* of *In*, dikwijls overtollig is, en daarom zou men kunnen vertalen Jah is zijn naam. Anderen vertalen woord voor woord: In Jah, is zijn naam, hetgeen ik niet verkeerd vind, hoewel ik het woord „Naam" liever in den ablatief heb genomen, in dier voege: In zijn naam Jah. Maar wij moeten ons niet al te veel bekommeren om de woorden, daar Davids bedoeling toch volkomen duidelijk is. Want, omdat te dier tijd het bijgeloof de menschen had vervuld van ijdele, dwaze inbeeldingen van goden, die zij zich naar hun' zin en lust hadden geformeerd, heeft hij de eere Gods hoog willen houden, alsof hij zeide: Dat alle afgoden heengaan en in het stof vallen als Israëls God nadert. Maar omdat het niet genoeg zou zijn als de geloovigen God in alle nederigheid dienen (aangezien zelfs de boozen, aangegrepen zijnde door vreeze en verschrikking, gedwongen zijn Hem te eeren) vermaant hij hen voor zijn aangezicht te komen met blijdschap en vroolijkheid, en met dat doel spreekt hij een oogenblik daarna van zijne wonderbaarlijke goedheid, te weten, dat Hij het niet versmaadt om zich neder te buigen tot *de weduwen en weezen*; alsof hij zeide, dat de onbegrijpelijke heerlijkheid Gods niet zoodanigen afstand plaatst tusschen Hem en ons, dat Hij niet voortdurend het oog op ons gericht houdt, welke arme, nietswaardige schepselen wij ook zijn. Want er is niet aan te twijfelen, dat hij de weezen en weduwen noemende, door het woordfiguur, dat men Synecdoche noemt, al degenen wil aanduiden, die de wereld gewoon is te vergeten en te veronachtzamen, als lieden, die het niet der moeite waard is om te helpen. Want meestentijds komen wij slechts diegenen te hulp, van wie wij hopen eenig

loon, of eenigerlei vergelding terug te ontvangen. En voorts komen dan ook gewoonlijk rijkdom en eer vóór alle andere dingen in aanmerking, en daarom blijven de armen geminacht en teruggezet. Hetgeen volgt, dat *God in de woonplaats is zijner heiligheid* past zeer goed bij dit onderwerp, hetzij men dit in betrekking brengt tot den hemel of tot den tempel. Want God is niet opgesloten in den hemel om daar ledig neder te zitten; neen, de hemel is zijn troon, zijn koningszetel, waarvan Hij de wereld oordeelt. En dewijl Hij zich nu eene woonstede heeft gekozen onder de menschen, waar Hij de menschen gemeenzaam tot zich roept, is er niets méér geschikt om de armen gerust te stellen, dan dat zij hooren, dat zij niet ver behoeven te gaan om God te zoeken. In het volgende vers spreekt hij van nog andere soorten van menschen, te weten, van *de eenzamen* en die geene kinderen hebben, en aan dezen geeft Hij een groot geslacht, talrijke afstammelingen, en *de gevangenen voert Hij uit van hunne boeien.* In het laatste lid kondigt hij het oordeel Gods aan over de booze en onheilige verachters zijner majesteit, niet slechts om hun vrees in te boezemen, maar ook opdat de geloovigen hun hun' staat niet zullen benijden. De korte samenvatting van het onderwerp is: Door welke beproevingen wij ook bezocht zijn, de verlichting er *van*, en het geneesmiddel er *tegen*, is in de hand Gods, want Hij is het, die onze smart verzacht en onze zorgen van ons afneemt; terwijl daarentegen de boozen, hoewel zij zich voor een' tijd verblijden, niettegenstaande al hun' voorspoed van heden, ten laatste toch ongelukkig zullen eindigen. Want *Wonen in een dor land* wil zeggen ver weg gezonden te worden naar eene woestijn, teneinde niet meer van Gods vaderlijke goedheid te genieten, waarvan zij zoo boosaardiglijk misbruik gemaakt hebben.

8. O God! toen Gij voor uw volk heentoogt, toen
Gij henentradt in de woestijn; Selah. 9. De aarde
beefde! ook dropen de hemelen voor Gods aangezicht;
de berg Sinaï voor het aangezicht Gods; des Gods van
Israël. 10. O God! door uwen wil en uwe milddadig-
heid zult Gij den regen doen nederdruipen op uw erf-
deel, en als het mat geworden zal zijn, zult Gij het
oprichten. 11. Uwe vergadering zal daar hare woonstede

hebben: o God! in uwe goedheid zult Gij bereiden voor den arme.

8. *O God! toen Gij heentoogt.* Thans zegt hij dat de goedheid Gods gevoegelijk en in het bijzonder woont in zijne Kerk, die Hij verkoren heeft om de schouwplaats te zijn, vanwaar zijne vaderlijke zorg ons zichtbaar voor oogen wordt gesteld. En de Profeet voegt er dit uitdrukkelijk bij, opdat de kinderen Abrahams zouden leeren, om, dewijl zij het uitverkoren volk zijn, hetgeen te voren gezegd was, des te sterker op zich toe te passen. Maar omdat hunne bevrijding uit Egypte een zeer bijzonder en altijddurend getuigenis was van Gods liefde, en door welke het verbond, voormaals met Abraham gesloten, bevestigd werd, maakt hij hier kortelijk melding van de geschiedenis. De korte inhoud er van komt hierop neder: Toen God op zóó merkwaardige wijze zijn volk heeft doen uittrekken, heeft Hij daarmede van eeuw tot eeuw willen getuigen van zijne groote liefde voor zijne Kerk. Want, waartoe anders al deze wonderen — de schudding van hemel en aarde, het beven der bergen — dan om duidelijk en voor goed te doen weten dat de macht van God en het heil zijns volks zaken zijn, die onafscheidelijk aan elkander zijn verbonden? Daarom stelt hij ons God voor als een Aanvoerder, die met zijne toestemming en onder zijn veldteeken het volk had geleid, en dat niet alleen bij het doortrekken door de Roode Zee, maar gedurende al den tijd dat de Israëlieten in de woestijn hebben omgezworven. Door deze *aardbeving* versta ik overigens niet slechts hetgeen plaats had bij de plechtige afkondiging der Wet; maar ik denk dat de Profeet aldus spreekt, omdat bij zijn' voortgang op den weg het volk dikwijls veranderingen had waargenomen in de orde der natuur, zoodat men gezegd zou hebben dat alle elementen voor de tegenwoordigheid Gods hebben gebeefd. Omdat God echter inzonderheid bij den berg Sinaï zijne ontzagwekkende macht had tentoongespreid, want toen hoorde men den donder des hemels, en was de geheele lucht van bliksemstralen vervuld; noemt de Profeet voornamelijk dezen berg, op welken Gods majesteit zich op merkwaardiger en indrukwekkender wijs heeft geopenbaard dan overal elders. Sommigen brengen het aanwijzend voornaamwoord *Deze* in betrekking met den berg Sinaï, en zeggen: Deze Sinaï; maar dit geeft iets schraals aan den zin; daar David het veeleer van God bedoelt om de heerlijkheid van den God Israëls groot te maken en te verhoogen. Want diezelfde manier van spreken

vindt men op verscheidene plaatsen bij de Profeten, en zij willen er mede te kennen geven dat de God, die door de kinderen Abrahams gediend wordt, geen god is der verbeelding, en dat de godsdienst, waarvan Hij het voorschrift heeft gegeven in zijne wet, niet twijfelachtig is, of slechts op eene meening is gegrond. Het is aldus dat Jesaja spreekt in hoofdstuk 25 : 9: „Deze, deze onze God zal ons zalig maken." Terwijl David dus de menschen, om zoo te zeggen, er toe brengt om God in het aangezicht te zien, bevestigt hij de gewisheid van het ware geloof, en onderscheidt het van de dwaling en twijfelachtige meeningen der Heidenen; en hierdoor gispt hij ook van ter zijde de dwaasheid en domheid der wereld, die, door zich God voor te stellen in hout, steen, of zilver, niet slechts niet toeneemt in kennis van God, maar in zijne ijdele inbeeldingen telkens verder afdwaalt.

10. *Regen.* Hier verheerlijkt David den voortdurenden stroom van Gods genade van dat het volk zijne intrede had gedaan in het land, dat hun beloofd was. Want dit land wordt genoemd *Het erfdeel Gods*, omdat Hij het aan zijne kinderen had toegewezen. Anderen verstaan door dit woord de Kerk, maar die verklaring is niet juist, want hij spreekt daarna van *de vergadering Gods, die er hare woonstede had.* En het is ook wel terecht, dat die naam aan het land Kanaän gegeven wordt, aangezien de hemelsche Vader het aan dit volk had geschonken, opdat het er bij wijze van erfrecht van zou genieten. Nu zegt David dat God, van dat de kinderen Abrahams er bijeengebracht waren, nooit opgehouden heeft als een goed en milddadig Vader met hen te handelen, aangezien Hij immer den benoodigden regen had gezonden om het land hun voedsel te doen voortbrengen. Overigens, daar het Hebreeuwsche woord Nediboth (hetwelk hier bij wijze van toegevoegde bepaling in den tweeden naamval meervoud, geplaatst is): eene natuurlijke milddadigheid beteekent, neem ik er genoegen mede om de uitleggers te volgen, die dit aan het welbehagen Gods toeschrijven; alsof David gezegd had, dat God eigener beweging en gansch vrijwillig er immer zorg voor gedragen heeft om zijn volk te voeden en te onderhouden. Want, wat betreft dat anderen hier willen lezen: Begeerenswaardige regen, hetgeen wij in het Fransch zouden noemen: Regen, die naar wensch komt, en wederom anderen spreken van: Zachten regen, die stil en kalm nederkomt zonder veel geraas te maken, hetgeen men in het Fransch: Weekmakenden regen noemt, ik weet niet of deze verklaringen wel juist of gepast zijn. Er zijn nog anderen, die het houden voor een' grooten, overvloedigen regen; maar ik

heb reeds gezegd wat mij het meest juiste en gepaste toeschijnt. Zoo heeft God dan een teeken gegeven van zijne milddadigheid door het land ter rechter tijd met regen te bevochtigen. Intusschen twijfel ik niet of David heeft door aldus te spreken de ligging van het land van Judea op het oog gehad, welks vruchtbaarheid uit den dauw en den regen des hemels voortvloeide. In dien zin zegt hij ook, dat, wanneer het *mat* of neergeslagen is, Hij het zal verfrisschen en opheffen. Daarna wordt hier de reden van gegeven, nl. dat dit geschiedt omdat God het ter woning heeft gegeven aan het volk, dat Hij zich had verkoren, alsof hij zeide dat God om niets anders zijn' zegen geeft over dit land, dan omdat het de heilige woonstede is zijner Kerk. En opdat de Joden deze goedheid en milddadigheid Gods des te beter zouden erkennen, vergelijkt hij hen bij *armen*, aan wie men dag aan dag zijn voedsel uitreikt. Want, wel is waar heeft God hen keurig en overvloedig van spijze voorzien, hun uitgezocht koren geschonken, en groote inkomsten van wijn, honig en olie, maar toch heeft Hij hun zijne genade in dier mate toebedeeld, dat zij immer van Hem afhankelijk bleven. Wat betreft dat sommigen het Hebreeuwsche woord, *Thoba*, dat ik vertaald heb door: In uwe goedheid, voor Overvloedig voedsel nemen, en dan vertalen: Van uwe goederen, — hoewel ik hunne meening niet verwerp, neig ik toch meer tot eene andere beteekenis, nl. dat wanneer God zoo zorgvuldig voorziet voor de zijnen, Hij hiertoe door niets anders dan door zijn natuurlijke milddadigheid wordt gedrongen.

12. De Heere zal het woord geven aan de vrouwen, die van het groote heir zullen boodschappen. 13. De koningen der legerscharen zullen op de vlucht gaan, zij zullen op de vlucht gaan; en zij, die in het huis woont, zal den roof deelen. 14. Al waart gij ook tusschen de potten in de asch, toch zult gij zijn als de vleugelen der duive bedekt met zilver, en die van achteren als fijn, zeer geel goud is. 15. Als de Almachtige de koningen daarin op de vlucht joeg, zult gij haar wit maken in Salmon.

12. *De Heere zal geven.* Hier begint David reeds de overwinningen te bezingen, waarin God op zoo uitnemende wijze

zijne macht heeft betoont om zijn volk staande te houden. Door de nederlaag zijner vijanden rust en vrede hebbende verzekerd aan het land, en de grenzen zijns koninkrijks hebbende uitgebreid, kent David den lof toe aan God voor al de keurige middelen, waardoor hij dit heeft kunnen bewerkstelligen. Want door te zeggen, dat het Godes is om het loflied, of den triomfzang te geven, geeft hij door die wijze van spreken te verstaan, dat de gelukkige uitslag van den krijg in Gods hand is. Hij spreekt van *Haar die boodschappen van het groote heir*, omdat het eene aloude gewoonte was, dat na de overwinning de vrouwen den triomfzang aanhieven; gelijk wij lezen van Mirjam, de zuster van Mozes, die met een talrijk gezelschap van vrouwen den lof Gods zong met trommelen en met rijen; en gelijk ook de vrouwen met begeleiding der harp ter eere van David hebben gezongen, nadat hij Goliath had gedood en de Filistijnen had verslagen (Ex. 15 : 20; 1 Sam. 18 : 6). Evenwel, gelijk ik zoo even gezegd heb, door het woord Lied geeft David te verstaan, dat de overwinning alleen van God komt, hoewel hij te gelijk de geloovigen aanmaant om hun' plicht te betrachten, te weten, dat zij niet ondankbaar moeten zijn jegens God, maar Hem moeten grootmaken voor de weldaden, die zij van Hem hebben ontvangen. In het volgende vers leert hij, dat, met welke groote en machtige heiren de vijanden ook komen om zich op de Kerke Gods te werpen; zij toch verslagen en op de vlucht gedreven zullen worden. Nu schijnen dit de woorden des Lieds te zijn, dat de vrouwen zongen, hoewel het ook niet ongepast zou zijn om aan te nemen, dat zij door David zelven werden gesproken. Intusschen is het eene omstandigheid, die hij aanvoert om des te meer de genade Gods te verheerlijken, als hij zegt dat de zoo groote koningen, wier macht de Joden verre waren van te kunnen weerstaan, verjaagd zijn geworden. Want, hoe zou het anders hebben kunnen geschieden, dat groote koningen die door hunne macht het gansche land zeer gemakkelijk hadden kunnen ten onder brengen en verwoesten, niet slechts heengingen zonder iets te hebben uitgericht, maar ver weg gedreven zijn, indien God zich niet op wonderdadige wijze tegen hen had gesteld als Verdediger en Beschermer zijns volks? Wat betreft, dat hij het woord *Vluchten* tweemaal herhaalt, dit schijnt te wezen omdat de vijanden verscheidene malen teruggedreven zijn door de hulp van Boven, die God aan zijn volk had verleend. Hij geeft ook te kennen dat er groote buit behaald zal worden, als hij zegt, dat zelfs de vrouwen, die te huis blijven, er haar deel van zullen hebben; alsof hij zeide, dat niet slechts het krijgsvolk beladen

met buit van den oorlog terug zouden komen, maar dat zelfs zwakke, vreesachtige vrouwen in dien rijken buit zullen deelen.

14. *Al waart gij ook.* Omdat hij gezegd had dat God gewoon was te strijden voor zijn volk, voegt hij er thans bij wijze van verbetering bij, dat, al zou het ook gebeuren, dat de geloovigen terneergeslagen zijn en in duisternis verkeeren, God zich toch altijd op het rechte oogenblik hun Bevrijder zal betoonen. Nu valt er niet aan te twijfelen, of hij spreekt hier zijdelings van den ellendigen tijd, dien het volk Gods onder de regeering van Saul had doorgebracht, omdat de wederoprichting zooveel te merkwaardiger en heerlijker was, nu een volk, dat zoo lang in duisternis heeft verkeerd, plotseling door het volle licht wordt beschenen. Doch deze stelling heeft nog ruimere beteekenis, want hij leert ons in het algemeen dat de geloovigen door eene verborgene en wonderbaarlijke kracht Gods te midden der verdrukkingen volkomen bewaard blijven, of ten minste terstond opgericht worden, zoodat men niets bemerkt van al de ellende en kwaden, waaronder zij gebukt gingen. Want de woorden, die hij gebruikt, kunnen de eene zoowel als de andere beteekenis hebben, te weten: als zij in duisternis zijn, of als tusschen roet nederliggen, zij toch daarom niet minder blinken en schitteren, of wel dat de uitredding hen dan reinigt en om zoo te zeggen, het zwarte dat door het voortdurende der beproeving werd veroorzaakt, doet verdwijnen. Maar aan welke van die twee verklaringen men nu ook de voorkeur geeft, de zaak komt toch altijd hierop neder, dat de geloovigen nooit verteerd, noch zóó overstelpt worden door beproeving, of er zal ten laatste toch uitredding voor hen komen. Nu gebruikt hij om dit aan te toonen een zeer fraai beeld, zeggende, dat het is als wanneer *duiven* tusschen potten en pannen zijnde, daar geenerlei zwartheid van krijgen, maar immer hare aangeboren schoonheid behouden. Hieruit volgt dat het voor de Kerk niet altijd stil en fraai weder zal zijn, maar dat, hoewel zij soms door duisternis omhuld is, zij er toch ten laatste uitgevoerd zal worden, en dan hare natuurlijke schoonheid en glans zal herkrijgen, alsof zij nooit door eenigerlei kwaad getroffen ware geweest.

15. *Als de Almachtige.* Omdat het Hebreeuwsche werkwoord, *Pharash*, dat hier gebruikt is, *Verspreiden of Verdeelen beteekent*, zou men die plaats ook aldus kunnen vertalen: Nadat de Almachtige de koningen overwonnen had, heeft Hij hen als in triomf medegevoerd. Evenwel, het woord Verstrooien is meer

gepast en komt overeen met het woord Vluchten, dat hij een weinig te voren gebruikt heeft. Er is meer duisters in het tweede lid, want sommigen nemen het Hebreeuwsche werkwoord in den 3den persoon en brengen het in verband met de vergadering Gods, alsof David zeide, dat zij schoon is geweest in blankheid. Doch het kan ook in den 2den persoon genomen worden, in dien zin, Heere Gij hebt haar zoo wit gemaakt, als de berg Salmon wit is van sneeuw. Omdat het echter, wat het wezen der zaak betreft, schier op hetzelfde nederkomt, kunnen de lezers van deze beide verklaringen diegene nemen, die hun het beste toeschijnt. In elk geval twijfel ik niet, of David gaat voort met hetgeen hij te voren gezegd heeft omtrent het witte van het zilver. En zoo zegt David dan, dat hoewel bij dezen gedruischmakenden aanval der vijanden, de aarde in duisternis was gehuld, zij toch hare witheid herkregen heeft, zoodat zij in witheid gelijk is aan den berg Salmon, die voorzeker gedurende het grootste deel van het jaar met sneeuw bedekt was. Anderen denken dat Salmon geen eigennaam was van de eene of andere plaats, maar een soortnaam, en vertalen hem Duistere schaduw, maar het is beter om de algemeen aangenomene lezing te volgen. Intusschen vind ik het wel waarschijnlijk, dat hij door dit woord te gebruiken zinspeelt op de etymologie of afleiding er van. Want daar het Hebreeuwsche woord, waar het uit ontstaan is, Schaduw beteekent, kan het wel wezen, dat de berg daarom Salmon genoemd werd, als om te zeggen de Donkere. En door het aldus te nemen is er in die zinsnede deze sierlijke vergelijking: Evenals de sneeuw dezen berg wit maakt, die in zich zelven somber en zwart is, zoo kan men, wanneer het Gode behaagt, de duisternis weg te nemen, die door het geweld der vijanden over ons gekomen is, de aarde zien blinken met den haar eigenen luister, en, om zoo te zeggen, een vroolijk gelaat zien vertoonen.

16. De berg Gods, de berg Basan, de zeer hooge berg, de berg Basan. 17. Waarom springt gij op, gij bergen der hoogten? De berg op welken het Gode behaagd heeft te wonen; ja Jehovah zal er in eeuwigheid wonen. 18. De wagenen Gods, twintig duizend duizenden van Engelen; de Heere is in hen, in het heiligdom van Sinaï.

16. *De berg.* Hier komt hij tot de bron en oorzaak van deze verwonderlijke milddadigheid Gods, nl. dat Hij den berg Zion verkoren heeft voor zijn' tempel en koninklijk paleis, waarvan zijne genade daarna afdroop op geheel het volk. Dewijl nu de belofte daarvan gedaan was aan David, voert hij om te bewijzen dat hij de ware van God verordineerde Koning was, te recht aan, dat God den berg Sion gekroond had met de eer en de voortreffelijkheid, waarvan wij hebben gesproken. Want deze twee zaken moesten gepaard gaan: dat David gezeten was op den koninklijken troon om het volk te regeeren, en dat God op dezen berg zijne heilige woonstede had. Evenwel, die woorden kunnen in tweeërlei zin opgevat worden, te weten, dat hij den berg Gods vergelijkt bij den berg Basan, als aan elkander gelijk zijnde, of wel, dat hij ze in tegenstelling met elkander plaatst. De eerste beteekenis is schier eenstemmig door alle schriftverklaarders aangenomen, dat, hoewel de berg Basan verwonderlijk vruchtbaar is, Zion hem evenwel nog overtreft. Hoewel het voor het wezen der zaak bijna op hetzelfde neerkomt, zal toch de onderscheiding al zoo juist zijn, als wij afzonderlijk lezen: *De Berg Gods*, en dat dan daarna de berg Basan in tegenstelling er mede gebracht wordt, daar hij in weerwil van zijne groote hoogte toch van minder aanbelang is dan de heilige berg; alsof David gezegd had: Er is slechts één berg Gods, die nl. welke door een onherroepelijk besluit aan zijne majesteit is gewijd. En hoewel de berg Basan hoog en vermaard is, omdat zich op zijne glooiingen schoone en vette weiden bevinden en zeer vruchtbare akkers, zoo zou toch, al kwam hij ook met alle andere bergen, er geene reden zijn om zich te beroemen of te verhoovaardigen, want nooit zullen zij ook maar in vergelijking kunnen komen met den berg Zion, dien God in zijn vrijmachtig welbehagen boven alle anderen heeft verkoren. Evenwel, zoo men het geheele vers in verband wil brengen met den berg Zion, dan zal hij de Hooge en Vette berg genoemd worden, omdat de zegen Gods, waarmede de Joden boven alle andere volken bevoorrecht waren, van dáár afvloeide.

17. *Waarom springt gij op?* Er is in dit vers niets duisters of dubbelzinnigs. Want, nadat David gezegd heeft dat deze berg de eenige in geheel de wereld is, waarin God een welbehagen had, vernedert hij, in vergelijking met dezen, de hoogste bergen. Overigens, dewijl hij nu in het meervoud herhaalt, wat hij zooeven alleen van den berg Basan gezegd heeft, brengt dit er mij toe om te denken, dat hij eerst Sion in tegenstelling met den

berg Basan heeft genoemd, en daarna in tegenstelling met elke hoogte, die er in de wereld is. Daar echter David in overdrachtelijke taal spreekt van de bergen, is de eenvoudige zin, die uit deze wijze van spreken af te leiden is, deze: dat het koninkrijk van Christus, hetwelk God heeft doen aanvangen in den persoon van David, al de pracht en heerlijkheid der wereld zeer ver overtreft. Intusschen is het niet zonder oorzaak dat David zich verheft om de trotschheid en vermetelheid terug te wijzen en te bestraffen, want wij weten, dat de heerschappij van Christus wordt geminacht door aardschgezinde menschen, die overgegeven aan hunne wellusten of rijkdommen, de geestelijke genade Gods niet méér bemerken dan blinden. En hoe meer wij zien, dat het vleesch zich in ijdelen hoogmoed verheft zoodra er zich de minste gelegenheid toe biedt, hoe meer wij moeten erkennen dat de nuttigheid dezer leer zeer ver reikt. Want, indien zij, die daar hoegenaamd geene reden toe hebben, er zich toch niet van kunnen onthouden om eenigen hoogmoed te koesteren, hoe zal het dan mogelijk zijn dat de rijken en machtigen zich niet op eenigerlei wijze den voorrang toekennen? Overigens: zij kunnen zich zoo veel zij willen verheffen, maar toch hebben de geloovigen een koninklijk privilegie, dat alleen volkomen genoeg is om hen te bevredigen, het voorrecht nl. dat het Gode behaagd heeft in hun midden te wonen Want, zoolang zij verbonden zijn aan God, in wien alleen hunne volkomene gelukzaligheid berust, hebben zij geene reden om zich over hun' toestand te beklagen, of hem gering te achten.

18. *Gods wagenen.* Omdat de menschen meestentijds te kort komen in de waardeering van Gods tegenwoordigheid, en Hem nooit zijne volle waarde toekennen, verhoogt David Hem hier met een' keurigen, uitnemenden lof. Want daar onze natuur ons neigt tot twijfel en mistrouwen, zijn alle gevaren, die zich aan ons voordoen, op onze weegschaal gewogen, zwaarder dan de kracht Gods. Vandaar dat wij beven bij de minste verzoeking, omdat wij God van zijne oneindige macht ontdoen, of haar ons ten minste als al te gering voorstellen. Daar nu David dit kwaad te keer wilde gaan, stelt hij ons een talloos kreigsheir voor van engelen, dat volkomen volstaan kan om met alle gemak alle hinderpalen der wereld weg te nemen. Overigens, hoewel hij slechts melding maakt van twintig duizend duizenden van Engelen, wil die wijze van spreken zooveel zeggen als dat God groote legerscharen onder zijne bevelen heeft tot bescherming en bewaring van onze zaligheid, hetgeen alleen genoeg moest wezen

om ons hart te versterken, al zouden wij ook door duizend dooden worden bedreigd. Wat hij er bij voegt, dat: *God in hen is*, heeft ook de strekking om de tegenwoordigheid Gods te verheerlijken en te verhoogen, alsof hij gezegd had, dat het niet méér mogelijk is God van zijne macht te ontdoen dan Hem af te scheiden van zijn wezen; hoewel hij ook tegelijkertijd te verstaan geeft, dat God, om zoo te spreken, alleen méér is dan tien werelden van engelen. Opdat echter de groote afstand, die wij ons gewoonlijk voorstellen tusschen God en ons den gang en de snelheid van ons geloof niet zou belemmeren, stelt hij ons den berg Sinaï voor, waar zijne majesteit zichtbaar verschenen is, waaruit volgt, dat Hij nog rust *in zijn heiligdom*. Want, waarom anders heeft God zich daar eenmaal wonderbaarlijk geopenbaard, dan om aan te toonen dat zijn verbond de band is van de heilige vereeniging tusschen Hem en de kinderen Abrahams? Gelijk ook Mozes zeide: Zeg niet in uw hart: Wie zal in den hemel opklimmen? Wie zal in den afgrond nederdalen? Want het Woord is bij u, in uwen mond, enz. (Deut. 30: 12). Zoo wil David dan door den naam Sinaï te kennen geven dat wij om veilig te zijn onder de onverwinlijke hoede (Gods) de zekerheid moeten hebben van Gods tegenwoordigheid, en deze nergens anders dan in de Wet en de Profeten hebben te zoeken.

19. Gij zijt opgevaren in de hoogte; Gij hebt eene groote menigte gevangenen gevankelijk medegevoerd; Gij hebt gaven genomen onder de menschen, zelfs ook de wederspannigen, opdat Jah, de God, in het midden zijns volks zou wonen. 20. God zij dagelijks geloofd. de God, die ons overvloediglijk vervult met ons heil. Selah. 21. Die God is ons een God der hulpe en Jehovah, de Heere, heeft uitkomsten des doods. 22. Voorzeker zal God het hoofd zijner vijanden wonden, den harigen schedel desgenen, die in zijne misdaden wandelt. 23. De Heere heeft gezegd: Ik zal wederbrengen uit Basan, Ik zal wederbrengen uit de diepe plaatsen der zee. 24. Uw voet zij geverfd met bloed, de tong uwer honden zal gekleurd zijn door het bloed

der vijanden en van dezen. 25. Zij hebben uwe gangen gezien, o God, de gangen mijns Gods, mijns Konings, in het Heiligdom.

19. *Gij zijt opgevaren.* Ongetwijfeld verheerlijkt hij in deze woorden door de vergelijking met een' gansch anderen tijd, de genade Gods, die gedurende de regeering van Saul als begraven was, maar bij de troonsbeklimming van David zich opnieuw heeft geopenbaard. Want er is eene stilzwijgende tegenstelling tusschen Hoog verheven zijn en Nederliggen, of wel gesleept worden op de aarde; alsof hij gezegd had, dat gedurende de ellendige wanorde en afdwaling des volks de heerlijkheid Gods niet gezien werd, zooals zij zich van ouds had geopenbaard. Want het kon niet anders of de regeering van Saul, die reeds van den beginne slecht en verdoemelijk is geweest, moest gevloekt zijn, totdat, David den troon beklommen hebbende, God wederom het licht zijner genade liet schijnen. En toen de staat onder Gods zegen voorspoedig was, bleek hieruit, dat David door eene wettige roeping regeerde, omdat hij door God was uitverkoren. Overigens, ofschoon David zich dapper en kloekmoedig in den oorlog heeft gedragen, schrijft hij toch de eer der overwinning toe aan God alleen, zonder er zich zelven iets van toe te eigenen. Want hij zegt, dat het God is, die de vijanden gevangen heeft genomen en hen genoodzaakt heeft schatting te betalen; zelfs dat Hij door zijne kracht de wederhoorigen, de rebellen, onder zijne heerschappij heeft gebracht, door hunne wederspannigheid te verbreken. Nu is het zeker, dat, wanneer hij spreekt van rebellen, of wederspannigen, of lieden, die in opstand zijn, hij verschil maakt tusschen dezen en de andere vijanden, die hij een weinig te voren gezegd heeft gevangen genomen te zijn. Alsof hij zeide dat niet slechts degenen, die geen vertrouwen hebbende in hunne eigene kracht, zich liever wilden onderwerpen dan hardnekkig tegenstreven, onder zijne heerschappij zijn gebracht, maar dat ook de hoogmoedigsten door Hem ten onder gebracht zijn. Daarna duidt hij het doel aan waartoe al deze dingen hebben moeten strekken, te weten, *dat God in het midden zijns volks zou wonen* en door zijne bescherming zou toonen, dat diegenen welgelukzalig zijn, die zich onder zijne hoede gesteld hebben. Daar Paulus echter in Efeze 4 : 8 deze plaats toepast op Christus, moeten wij zien hoe dit overeenstemt met Davids bedoeling. Er is ten eerste een grondregel, dien men niet moet voorbijzien, te weten, dat toen David

aangesteld was om over Gods oude volk te regeeren, dit geschiedde opdat het geweten zou worden door dit type van Davids heerschappij, dat Christus, de eeuwige Koning, zijne heerschappij heeft aangevangen. Want wij moeten altijd gedenken aan de belofte, die aan David gedaan was, dat hij tot in eeuwigheid opvolgers zou hebben, welke belofte ten laatste volkomen bevestigd werd in den Persoon van Christus. Gelijk God dus door de hand van David zijne macht op heerlijke wijze heeft geopenbaard, opdat hij, hoog verheven zijnde, ook zijn volk hoog kon opheffen, zoo heeft Hij ook in zijn' eenigen Zoon, zijne hooge souvereiniteit volkomen tentoongespreid. Opdat de omstandigheden zich nu van weerszijden zouden ontmoeten, heeft Christus, vóór dat Hij hoog verheven werd, zich zelven vernietigd, niet slechts door de gestaltenis eens dienstknechts aan te nemen, maar ook door zich zelven te vernederen tot den dood des kruises. Opdat er dus overeenkomst zij tusschen de schaduw en het wezen, zegt Paulus dat hetgeen David voorzegd had, werkelijk vervuld is geworden in den Persoon van Christus, omdat, voordat Hij opvoer, Hij vernederd werd tot in de laagste deelen der aarde, toen Hij een smaad van menschen en veracht van het volk is geworden (Ps. 22 : 7). Opdat echter, wanneer er gezegd wordt dat Christus opgevaren is, dit niet beperkt worde tot zijn lichaam, beschrijft de apostel vervolgens de kracht en de vrucht van dit opvaren, nl. wat daarin ligt opgesloten, te weten, dat Hij hemel en aarde onder zijne heerschappij heeft gesteld. Want Hij heeft Hem onderworpen en cijnsbaar gemaakt diegenen, welke te voren onbedwingbaar waren, gelijk ook inderdaad de leer des Evangelies ten doel heeft, dat de ongeloovigen hunne trotschheid, opstand en hardnekkigheid des vleesches vergetende en afleggende, zich zelven met alles wat zij hebben overgeven tot den dienst van Christus, dat alle grootheid en hoogheid nedergeworpen, en de zinnen en neigingen der menschen onderworpen en als gevangen gehouden worden. En wat betreft de duivelen en alle verworpenen, die door hunne ingekankerde boosheid immer tot opstand geprikkeld worden, Hij houdt hen in bedwang door zijne verborgene macht, opdat zij niet overal eene afgrijselijke verwarring zouden teweegbrengen, hetgeen zij in hunne woede voorzeker doen zouden. Tot hiertoe is de overeenkomst tusschen David en Christus volkomen juist. En wat betreft dat Paulus zegt, dat Christus gaven heeft gegeven aan de menschen, daarmede wijkt hij, wel is waar, af van de woorden, die David gebruikt heeft (want om aan de eenvoudigen en onwetenden te gemoet te komen, bedient hij zich van de Grieksche vertaling)

maar wat den zin en voornaamsten inhoud betreft, is hier geene tegenstrijdigheid. Want, gelijk God niet zich zelven, maar zijn volk verrijkt heeft met den buit der vijanden, zoo heeft ook Christus niet gezocht zich zelven te vervullen, aangezien Hij nergens behoefte aan heeft, maar het was om zijne kerk te versieren, dat Hij de vijanden schatplichtig heeft gemaakt. Van wege de bewonderenswaardige gemeenschap tusschen het hoofd en het lichaam kan dus het een en het ander in waarheid en met gepastheid gezegd worden, nl. dat God, geopenbaard in het vleesch, aan de zijnen de gaven heeft gegeven, die Hij zijnen gevangen vijanden ontnomen heeft. Evenzoo is ook het slot van het vers niet minder toepasselijk op Christus, te weten, als er gezegd wordt, dat God de overwinning heeft behaald ten einde onder ons te wonen. Want Christus is niet van ons heengegaan, opdat wij Hem ver zouden hebben te zoeken, maar opdat Hij alle dingen zou vervullen, gelijk door Paulus mede aldaar gezegd wordt (Efeze 4 : 10). En inderdaad! opvarende naar den hemel heeft Hij de kracht zijner Godheid veel vollediger geopenbaard; en hoewel Hij naar het vleesch niet meer met ons op aarde verkeert, blijft Hij toch niettemin onze ziel voeden met zijn vleesch en bloed, omdat de afstand der plaatsen niet verhindert, dat zijn vleesch ons waarlijk spijs, en zijn bloed ons waarlijk drank zij.

20. *De Heere zij geloofd.* David regelt alzoo den lof naar de bijzondere hulp die God aan zijn volk hier en daar heeft bewezen, maar toch wijkt hij niet af van den grondregel, dien hij zich gesteld heeft, nl. dat de Kerk immer in haar geheel zal blijven; omdat de hoede en bescherming Gods eeuwig zijn. Ziedaar waarom hij thans zegt: De Heere zij dagelijks geloofd; en vervolgens voegt hij er bij, dat van Hem heil verwacht moet worden met overvloed van alle goed. Wat de woorden betreft, het Hebreeuwsche woord Jaämos, dat hier gebruikt is, wordt door sommigen vertaald door Zal beladen, en anderen vertalen het door Zal dragen, maar wat het wezen der zaak betreft maakt dit geen verschil. Het is genoeg als men verstaat, dat hier aan de geloovigen beloofd is dat God zijne milddadigheid jegens hen nooit zal doen ophouden, alsof David zeide, dat God zijne vrijgevigheid nooit moede wordt, maar dat Hij dag aan dag zijn volk nieuwe genade zal schenken. Het kan ook wezen, dat de letter *He*, die vóór het woord God geplaatst is, als van eenig gewicht moet beschouwd worden, want dikwijls beteekent zij zooveel als Deze, of Die, alsof David den God met den vinger

aanwijst, op wien alle geloovigen moeten steunen en betrouwen; evenals ook in het volgende vers, als hij zegt: Die God is ons God, het woord *Die* volstrekt niet overtollig schijnt te zijn. Al die woorden en zinnen staan met elkander in verband en komen met elkander overeen, want het doel komt hierop neder, dat God de Bevrijder is zijner Kerk en dit ook altijd zal blijven. En omdat des menschen geest zich maar al te licht in ijdele verbeeldingen verliest, als er sprake is van godsdienst, wordt hem hier een' teugel aangelegd om hem tot de kennis van één eenigen God te bepalen. Overigens, hoewel het heil Gods aan allen voorgesteld wordt, moeten wij toch verstaan, dat hier van een voorrecht gesproken wordt, dat terecht alleen tot de uitverkorenen beperkt is, nl. te gevoelen en te weten dat zij overal onder de hoede Gods zijn, want de verworpenen verkeeren door hunne ondankbaarheid het leven in den dood. Intusschen is het niet zonder reden, dat hij hier het meervoud gebruikt, en er dus eigenlijk van *Verlossingen* wordt gesproken, en wel opdat ons bekend zij, dat, zoo wij omringd en als belegerd zijn door oneindig vele met den dood bedreigende rampen, God ook oneindig vele middelen in zijne hand heeft om ons te bewaren, en opdat wij, heden uitredding hebbende ondervonden, ook goede hope koesteren voor morgen. Daartoe behoort ook, naar mijn gevoelen, het volgende zindeel, waar hij zegt, dat *De uitgangen of uitkomsten des doods onder zijn bevel zijn.* Want, om, gelijk sommigen, te vertalen: *De uitkomsten* (of uitgangen) *aan den dood*, alsof David bedoelde, dat het voor God gemakkelijk is om wrake te oefenen aan zijne vijanden en hen te verdelgen, het komt mij voor dat dit eene gewrongene uitlegging is. De andere beteekenis daarentegen is gansch geleidelijk en natuurlijk, nl. dat God wonderbaarlijke middelen heeft, bekende en onbekende, om de zijnen weder op te richten en hen van den dood terug te brengen tot het leven. Want hierin verklaart David op wat wijze God de Beschermer en Bevrijder is der zijnen, te weten: dat het niet is doordat Hij immer en altijd hunne kwalen en rampen afweert of verhindert, of den dood voorkomt, maar na toegelaten te hebben, dat zij, om zoo te zeggen, verzwolgen worden, geeft Hij hun op eens zulke verwonderlijke uitreddingen, als waaraan zij nooit zouden gedacht hebben. Hetgeen wij des te vlijtiger moeten opmerken, opdat wij leeren zijne hulp niet af te meten naar ons begrip of verstand, maar, in de diepten der afgronden nedergeworpen zijnde, uitzien naar de hand Gods, en daar onze hoop op vestigen, omdat het in zijn' aard is, uitkomsten te scheppen waar geene uitkomsten zijn, en het ons

toeschijnt dat wij van alle kanten ingesloten en als gevangen gehouden worden.

22. *Voorzeker zal God.* Omdat de Kerk, van alle kanten aangevallen zijnde door machtige en wreede vijanden, en telkens nieuwe aanvallen hebbende te verduren, niet staande gehouden kon worden, of bewaard kon blijven, zoo zij van haren kant zich niet onder eene machtige hoede en bescherming bevond, stelt David zich God voor als gewapend met eene ontzettende kracht om al de goddeloozen, die zich tegen de Kerk stellen, het onderspit te doen delven. Omdat hij nu nog altijd met de leer, in de vorige verzen vervat, voortgaat, zou men het Hebreeuwsche woord *Ach* bij wijze van gevolgtrekking kunnen nemen voor Daarom, of Aldus. Evenwel het schijnt mij toe, dat men het door het eenvoudig woord van bevestiging: Voorzeker, kan overzetten. Intusschen moeten wij in de eerste plaats opmerken dat allen, die de geloovigen zonder oorzaak overlast aandoen, hier Vijanden Gods worden genoemd, opdat wij er niet aan twijfelen dat Hij immer tusschenbeiden zal treden om ons te verdedigen. En voorts, om uit te drukken hoezeer Hem ons heil ter harte gaat, zijn die spreekwijzen zeer bijzonder geschikt, als er gezegd wordt: Dat *God het hoofd zijner vijanden zal wonden, den harigen schedel desgenen, die in zijne misdaden wandelt*, alsof David zeide, dat allen, die samenrotten tegen de Kerke Gods, doodelijk gewond zullen worden, of wel eene ongeneeslijke wonde zullen ontvangen; maar bovenal, als hij een weinig later God beschrijft als heentredende over vele doode lichamen en de nederlaag zijner vijanden kloekmoedig voortzettende.

23. *De Heere heeft gezegd.* Opdat de Israëlieten zich niet op onheilige wijze in hunne overwinningen zouden verlustigen, maar God zouden leeren erkennen als de Werker dier overwinningen, voert David hen terug tot het begin, en opdat zij er verzekerd van zouden zijn, dat zij door zijne genade immer veilig zouden wezen, herinnert hij hen er aan, hoe hunne vaderen door de overwinnende hand Gods van den beginne af als van onder de aarde waren opgevoerd. Want dit woord heeft dezelfde beteekenis alsof hij gezegd had: God heeft voormaals zijn volk niet verlost uit de hand der reuzen en van uit de diepten der Roode zee, om hen thans, nu zij zich in gelijke gevaren bevinden, te verlaten, neen, telkenmale als de zaak het vereischt, zal hij zich wederom als hun Verlosser betoonen. Wij weten dat de Profeten, als zij de

genade Gods willen groot maken en verheerlijken, de gewoonte hebben om de geschiedenis der eerste verlossing of bevrijding in gedachtenis te brengen, opdat de geloovigen zouden leeren om uit deze eerste bron van hun heil tot de gevolgtrekking te komen, dat die zaak immer zoo blijven zal, en dat de voortgang gelijk zal wezen aan den aanvang. Om aan dit woord nog meer gewicht bij te zetten, voert hij God in sprekende in eigen Persoon. Overigens verklaart hij door deze woorden dat Hij het is, die van den dood tot het leven kan doen komen, en dat dit ook zijn eigen werk is. Want voorzeker, de doortocht des volks door de Roode Zee, en de overwinning, behaald over de zoo krijgshaftige reuzen, die het land in bezit hadden, was wel, om zoo te zeggen, eene opstanding uit de dooden geweest. Wat betreft, dat anderen vertalen; Ik zal de vijanden uit Basan verjagen, dit is niet juist, en de samenhang van den tekst is er ook mede in tegenspraak, aangezien er onmiddelijk op volgt: Ik zal terug doen komen uit de diepe plaatsen der zee. Als David God hier nu voorstelt als *gansch roodgeverfd van bloed*, dan moet dit niet als een teeken van wreedheid worden aangezien, maar verstaan worden dat hij zoo spreekt, opdat de geloovigen des te beter zouden weten, hoezeer God hen dierbaar acht en op prijs stelt, daar Hij om hun heil en bescherming in zoodanigen toorn ontsteekt. En inderdaad, wij weten ook dat David volstrekt niet wreed of onmenschelijk van aard was, maar de oordeelen Gods met eene zuivere en oprechte gemoedsstemming beschouwende, heeft hij door een' heiligen ijver gedreven, zich kunnen verblijden in den ondergang en het verderf der boozen. Wat meer is, wij moeten opmerken dat hier aan God wordt toegeschreven hetgeen aan de gansche kerk gemeen is, als God door de hand der zijnen zijne gerechte wraak volvoert aan de verworpenen. Wat betreft het woord *Deze* aan het einde van het vers, sommigen denken dat het ziet op den koning der vijanden; maar dit schijnt mij niet toe in overeenstemming te zijn met Davids bedoeling. De ware beteekenis is dus, dat De tongen der honden geheel rood zullen zijn van al het bloed, dat zij gelekt hebben, zóó groot zal het aantal der verslagenen wezen.

25. *Zij hebben gezien.* Het vers kan zoowel van de veldslagen of leiding van den krijg, als van de dankzegging verstaan worden. Want wij weten, dat, als eene gewichtige overwinning behaald was, het de gewoonte was, dat de geloovigen in geregelde orde naar den Tempel opgingen, om daar offers aan te bieden, die zij Dankoffers noemden. Sommigen verstaan dus door *De*

gangen Gods het volk dat in groepen naar het Heiligdom ging. Ik, voor mij, acht het echter niet verkeerd, te zeggen dat David aan God het ambt toekent van Oppersten Aanvoerder om de legerscharen te ordenen en te besturen; want, dat hij een weinig daarna zegt *In het heiligdom*, dit woord zal zeer gepast zijn zoo men het neemt als gezegd bij wijze van toespeling op het zichtbaar getuigenis van Gods tegenwoordigheid. Want, waarom heeft God het op zich genomen om zijn volk te leiden en voor hetzelve heen te gaan als hun Aanvoerder ten einde hunne vijanden af te weren? Waarom anders dan omdat Hij beloofd heeft, dat Hij van uit het Heiligdom het gebed zou hooren dat de zijnen tot Hem opzenden? Er wordt hier dus gezegd, dat, evenals Hij in groote heerlijkkeid en majesteit van die heilige plaatse was uitgetogen, men Hem gezien heeft voor zijn volk heengaande om hen gelukkig en veilig te leiden. En daarom heeft David, Hem *zijn' Koning* noemende, de bedoeling de oogen zijns volks af te wenden van zijn' persoon, opdat de titel Koning, dien God als het ware aan den sterfelijken mensch geleend heeft, den hemelschen glans en voortreffelijkheid van het Souvereine Hoofd niet zou verduisteren. Want hoewel David spreekt in den persoon van geheel het volk, sluit hij zich zelven toch niet uit van hun getal.

26. De zangers gingen voor, de bespelers van instrumenten achter, in het midden de trommelende maagden.
27. Looft God in de vergaderingen, den Heere, gij, die uit den springader Israëls zijt. 28. Dáár was
Benjamin, de kleine, hun heerscher, de Vorsten van Juda in hunne vergadering, de Vorsten van Zebulon, de Vorsten van Nafthali.

26 *De zangers.* Thans spreekt hij niet meer van de krijgslieden, die in slagorde zijn geschaard tot den strijd, maar van de plechtige bijeenkomst des volks, waar men ter viering der zegepraal den lof Gods moest zingen. Dewijl God nu blijkbaar had aangetoond, dat Hij het was, die den krijg had geleid, wordt hier volkomen terecht vastgesteld, dat elkeen Hem het overwinningslied moest toezingen. Zoo voert David hier dan, de eene na de andere, verschillende groepen in, die den lof

Gods zingen, en noemt bepaaldelijk *De trommelende maagden*, omdat dit, volgens de gewoonte van dien tijd, door de vrouwen geschiedde, hetgeen heden ten dage en in onze maatschappij vreemd en onwelvoegelijk zou geacht worden. De woorden, die hier onmiddelijk op volgen: *Van de bron looft God*: worden door sommigen verklaard als beteekenende Van harte, omdat wij weten dat God den lof vervloekt, dien de geveinsden hem toezingen, en die dan ook slechts van hunne lippen komt en niet uit hun hart. De ware beteekenis van het woord aan deze plaats is echter, dat Allen, die afstammen van den heiligen aartsvader Jakob, zich vergaderen om God te loven. Want, hoewel allen niet beantwoord hebben aan de heilige roeping, noodigt hij toch terecht allen, die van het geslacht zijn, dat God had uitverkoren, tot deze oefening der godsvrucht. Evenwel zoo men liever zegt, dat dit woord Bron, of Oorsprong, de strekking heeft om de goeden en heiligen te onderscheiden van de geveinsden, die er zich ten onrechte op beroepen, dat zij Abrahams kinderen zijn, hoewel zij hem niet volgen in het bewandelen van den rechten weg, dan wil ik dit niet verhinderen. Want, eigenlijk gesproken, zijn het alleen diegenen, die Abrahams geloof navolgen, die ware kinderen Abrahams zijn. En voorts daar hij hier nu in het algemeen van de heilige bijeenkomsten des volks spreekt, is het te verwonderen, dat hij in de eerste plaats den stam van *Benjamin* noemt. Sommige uitleggers gissen, dat van wege de nabuurschap der Benjaminieten dezen altijd gereed waren om Davids bevelen ten uitvoer te brengen; en aan de twee andere stammen, te weten aan *Zebulon* en *Nafthali* bewijst hij deze eer, omdat zij, hoewel zij ver af woonden, hem toch groote vriendschap hadden betoond. Anderen zijn van meening, dat hier het woordfiguur, sÿnecdoche genaamd, is gebruikt, en dat door de naast bij, zoowel als de verafgelegen te noemen, het geheele volk bedoeld is. Maar omdat er wellicht eene andere, ons onbekende, reden zou kunnen wezen, is het beter hieromtrent niets met zekerheid te zeggen, hoewel ik die gissingen, welke een grond van waarschijnlijkheid hebben, niet verwerp. Wat betreft dat sommigen denken, dat Benjamin *De kleine* wordt genoemd, omdat die stam zeer weinig talrijk was, aangezien hij bijna geheel uitgeroeid werd bij gelegenheid van de misdaad van de inwoners van Gibéa (Richteren 19); dit schijnt mij niet toe hier van toepassing te zijn; want David hen noemende, die de grootste plichten hadden te vervullen en de eersten moesten zijn om den lof Gods te verkondigen, zou van deze schanddaad, die hen zoo zeer had onteerd, hier geene melding gemaakt

hebben. Maar, daar het dikwijls gebeurt, dat de Profeten, wanneer zij spreken van de geslachten, zinspelen op de patriarchen, van wie zij afstammen, is het niet te verwonderen, dat de Benjaminieten van wege hun' stamvader, die de jongste was van de kinderen Jakobs, het Kleine Volk wordt genoemd, te meer, daar ook vóórdat de schanddaad, die er onder hen geschied was, de stam niet zeer talrijk is geweest. Ik kan mij ook eigenlijk niet goed vereenigen met eene verklaring, die schier door alle uitleggers aangenomen is, nl. dat Benjamin hier *Heerscher* wordt genoemd, omdat Saul, de eerste Koning, uit dien stam was gesproten. Want het zou volstrekt niet voegzaam zijn geweest, zoo David hier Saul nog eens in herinnering had gebracht, daar wij weten, dat de Schrift overal in sterke afkeuring spreekt van de verwarring, welke in dien tijd heeft geheerscht, ook al mede, omdat door de verkiezing van David, die hier bezongen en gevierd wordt, de gedachtenis aan Sauls heerschappij als begraven is geworden. Waarschijnlijker acht ik het, dat zoo hier aan den stam van Benjamin heerschappij wordt toegekend, dit is bij wijze van achting voor het kleine volk, waaruit die stam bestond; alsof David zeide dat de Benjaminieten, hoewel zij evenmin talrijk als machtig zijn, toch evengoed als de andere stammen, een hoofd uitmaken. En deze zin schijnt zeer gepast, tenzij men liever wil zeggen, dat er de een of andere dappere aanvoerder was, die uit dien stam is voortgekomen Evenzoo is het met de twee anderen, die door hem genoemd worden, of wel dat het volk van dezen stam zich bijzonder deugdzaam had betoond, en zich door groote kloekmoedigheid in den een' of anderen veldslag had onderscheiden. Overigens, hoewel hij deze stammen prijst en hun eervolle titels toekent, voert hij hen een weinig later toch terug tot het het algemeene Opperhoofd, daar hij aan de *vorsten van Juda* den voorrang toekent als hebbende de opdracht om alle troepen te verzamelen: Anderen willen hier het woord *En* inlasschen, en lezen dus De vorsten van Juda en hunne vergadering. Nog anderen vertalen het Hebreeuwsche woord dat wij door Vergadering hebben overgezet, door Steeniging. Naar mijn oordeel is de eerste vertaling echter juister, nl. het woord Vergadering in betrekking tot geheel het volk, en dat er gezegd is, dat Juda in het midden was, omdat dit de stam was, onder wiens leiding het geheele volk ten oorlog optrok. Aldus is de voorrang en de eer van te regeeren aan den stam van Juda voorbehouden, bij wien ook de macht berustte om het volk bijeen te roepen.

29. Uw God heeft uwe sterkte geboden; sterk, o God! wat Gij in ons gewrocht hebt. 30. Van uwen Tempel te Jeruzalem zullen de Koningen U gaven offeren. 31. Verwoest den troep van het riet, de vergadering der stieren met de kalveren der volken, die met stukken zilvers onder de voeten vertreedt, verstrooi de volken, die den krijg beminnen.

29. *Uw God heeft geboden.* Omdat de menschen tot niets meer geneigd zijn dan om aan zich zelven toe te schrijven hetgeen zij erkennen moesten van God te zijn en van God te hebben ontvangen, zegt David voor de tweede maal, dat zijn volk in den strijd tegen zijne vijanden niet door eigen kracht of macht de overwinning heeft behaald, maar dat die kracht hun van Boven was geschonken. Want hij zegt dat God er de Werker van is geweest, als de Israëlieten zich kloekmoedig hebben gedragen in den krijg; en daardoor vermaant hij hen die weldaad te erkennen, en bestraft hij de aanmatiging, waardoor de wereld de genade Gods gewoonlijk verduistert en verstikt. En ten einde hen nog des te meer tot ootmoed en bescheidenheid te bewegen, wijst hij er hen tegelijk ook op, dat dezelfde genade hun ook in het vervolg noodig zal blijken te zijn. Want, van waar komt onze hoogmoed, indien niet daarvan, dat wij onze armoede en ellende vergetende, ons niet in allen ootmoed tot God begeven om Hem te bidden in ons gebrek en hulpeloosheid te voorzien? Intusschen wordt ons door deze Schriftuurplaats geleerd, dat het niet genoeg is dat God ons door zijne genade voorkomt, maar dat Hij ons ons gansche leven lang moet helpen en ondersteunen. Want, zoo er gegronde reden is om dit te zeggen van de uitwendige kracht, die zich openbaart in den krijg, als wij met vleesch en bloed te doen hebben, dan is dit nog veel meer van toepassing op onze ziel. Als het er zich dus om handelt om den strijd aan te binden tegen Satan, de zonde en de wereld, dan moeten wij wel ieder oogenblik vallen en bezwijken, zoo God ons niet staande houdt en ons kracht geeft om te volharden. Wij moeten dus weten en verstaan, dat alles wat wij aan kracht bezitten uitvloeit van God, en op zijn gebod tot ons afdruipt, en dat niet slechts het begin, maar ook de volharding uit Hem is. Hetgeen volgt in het volgende vers. *Van uwen Tempel*, komt overeen met denzelfden zin. Want de reden wordt gegeven

waarom God dit volk, veeleer dan andere volken, met zijne kracht heeft willen begiftigen, te weten, omdat Hij zijne kracht des Heiligdoms en der Arke des Verbonds heeft willen tentoonspreiden. Daarom heeft David ook een weinig vroeger gezegd, dat Hij de God was van Israël. Voor zoo veel God dus niet te vergeefs geboden had dat men Hem moest aanbidden in het Heiligdom, terwijl Hij ook beloofd had daar nabij te zijn, ten einde te voorzien in de behoefte zijns volks, wordt hierom thans gezegd, dat Hij zijne kracht gezonden of geboden heeft van den Tempel, opdat men er de stellige zekerheid aan zou ontleenen van uit het verbond en de beloften genade te zullen verkrijgen. Hetgeen anderen vertalen: In Jeruzalem is te flauw en verkeert den zin en de bedoeling van den Profeet. Want hij bidt God dat Hij van uit het heiligdom zijne kracht zal uitstorten op het volk, dat Hij had verkoren, hetgeen begrepen is in den naam van de koninklijke residentie en hoofdstad, door een deel te nemen voor het geheel. Nu zou men echter kunnen vragen waarom hij melding maakt van den tempel, aangezien deze toch nog niet gebouwd was. Het is meer waarschijnlijk, dat het woord Tempel, of paleis, genomen is voor Tabernakel, dan te zeggen dat David geanticipeerd heeft, gelijk sommigen denken. En ongetwijfeld was de Arke des Verbonds toen reeds op Sion gevestigd. En gelijk hij nu te voren erkend heeft dat God de Werker is geweest van de overwinningen, die hij heeft behaald, zoo kent hij Hem thans ook het voordeel toe, dat er uit voortgevloeid is. Want hij zegt dat de koningen, die overwonnen en ten onder gebracht zullen zijn, niet slechts aan hem en aan zijne opvolgers schatplichtig zullen zijn, maar dat zij zullen erkennen dat God het is, die de zegepraal geeft, en zooveel te meer was het dus redelijk en billijk dat de geloovigen uit eigene beweging en gansch vrijwillig Gode lofofferen zouden brengen.

31. *Verwoest.* Sommigen vertalen hier: Twist met, of, bestraf den troep. Omdat echter de kenners der Hebreeuwsche taal opmerken, dat het werkwoord, hetwelk hier gebruikt is, in de beteekenis van verwoesten genomen wordt, wanneer het in de eenvoudige constructie staat, wil ik er liever dien zin aan geven. Wat betreft het woord, dat ik door *Troep* vertaald beb, hoewel dit ook wel een dier beteekent, kan het hier toch in geene andere beteekenis worden genomen. Hoe dit zij, dit is zeker, dat het een gebed is van David, dat God zijn volk zal staande houden, dat hij zich ten erfdeel heeft verkoren, door hunne zoo wreede vijanden te verdelgen. Dat hij spreekt van Troep van

het riet, daarin ligt geene zwakheid of onmacht opgesloten, maar door dit woord duidt hij eene soort van wapen aan, als of hij sprak van personen, die zich van lansen bedienen. Want daar in sommige landen het riet zoo hoog opwast als boomen, of ten minste zoo vast en hard wordt als hout, placht men er werpschichten van te vervaardigen. En wij weten dat Oostersche volken zich gewoonlijk van zulke werpspiesen hebben bediend in den krijg. Daarna noemt hij de vijanden *troep*, of menigte van *Stieren*, om er hunne wreedheid mede te kennen te geven. Want de Hebreën gebruiken wel dit woord om sterke, gespierde personen aan te duiden, maar omdat, gelijk wij elders gezien hebben, de stieren aldus worden genoemd, en David er terstond bijvoegt: *de kalveren der volken*, twijfel ik niet, of hij heeft door beeldspraak de woede en wreedheid zijner vijanden willen aanduiden, of dat hij ten minste door op hunne groote kracht te wijzen heeft willen erkennen, dat de Israëlieten niet machtig genoeg waren om hen te weerstaan, zoo zij niet door God ondersteund en geholpen waren geworden. Het volgend zindeel is eenigzins dubbelzinnig: *Die met stukken zilvers onder de voeten vertreedt.* Sommigen nemen dit voor ijdelen roem en snoeverij der vijanden. Anderen halen er een' vlak tegenovergestelden zin uit, nl. dat de vijanden zich vernederen, en dat zij ten teeken hunner onderwerping stukken zilvers brengen. Maar waartoe zou David vragen dat de vijanden verwoest en ten onder gebracht zullen worden, wanneer zij den moed hebbende verloren, zich reeds hebben onderworpen en schatting betalen? Zij antwoorden, dat zij, die ontwapend werden, wel niet openlijk van hun' hoogmoed en vermetelheid doen blijken, maar dat zij dien hoogmoed toch in hun hart hebben behouden, zoodat zij immer gereed zijn in opstand te komen. Vooral is dit het geval met de vijanden der Kerk, omdat zij altijd een ingekankerden haat blijven koesteren, en hoewel zij zich voor een' tijd stil houden, met vernieuwde woede het hoofd zullen opsteken, zoodra de gelegenheid er zich toe aanbiedt. Dewijl het echter onnoodig is Davids woorden aldus te verwringen, heb ik er liever eene gansch eenvoudige beteekenis aan gehecht, nl. dat zij zich vermaakten met stukken zilvers onder hunne voeten te vertreden. Het kan ook wel zijn, dat zij zilveren gespen droegen aan hun schoeisel, want wij weten, dat de Oostersche volken veel overtolligs hebben in hunne kleedij. Hoe dit zij, door hetgeen er onmiddelijk op volgt wordt genoegzaam aangetoond, dat die uitlegging betreffende de onderwerping der vijanden hier niet past. Want als David zegt: *Verstrooi de volken, die den*

krijg beminnen, dan toont hij, dat zij den krijg begeeren en zonder oorzaak in opstand willen komen, en hoewel door niemand getergd of geprikkeld, moedwillig twist zoeken met hen, die daar van hun' kant geen lust in zouden hebben. En voor het overige, dewijl David, die zoovele overwinningen heeft behaald, aan God de bescherming opdraagt van zijn leven en van geheel het volk, zoo laat ons hieruit leeren, dat wij niet moeten hopen, dat de staat der Kerk een staat van rust en vrede zal zijn in de wereld, omdat Satan haar voortdurend nieuwe vijanden verwekt en God ook hierdoor ons geduld beproeft en oefent. En wat betreft dat hij hen vergelijkt bij stieren en kalveren, en dat zij lust hebben aan den krijg; door deze woorden vermaant hij de geloovigen om zacht en vreedzaan te zijn ten einde hulp en ondersteuning bij God te vinden. Want, hoe meer onze vijanden ons schaamteloos aanranden, en aan hunne lusten den vrijen teugel vieren, hoe meer God geneigd zal zijn ons te helpen, aangezien het zijn eigen ambt en werk is deze stieren en oorlogzuchtige reuzen ten onder te brengen. Dewijl dit gebed dus tegelijkertijd ook aantoont dat God zich stelt tegen allen, die geweld gebruiken, en gedreven worden door de booze begeerte van te schaden, kunnen wij, telkenmale als wij onrechtvaardiglijk worden aangevallen, zoo wij slechts met een vreedzaam hart tot God gaan om hulp, zonder eenigen twijfel hopen en verwachten, dat onze vijanden verstrooid zullen worden.

32. Aanzienlijke personen zullen komen uit Egypte,
Ethiopië zal zich haasten zijne handen tot God uit te
strekken. 33. Gij, koninkrijken der aarde! zingt Gode;
psalmzingt den Heere! Selah. 34. Dien die daar
rijdt in den hemel der hemelen, die van ouds zijn:
ziet hij zendt in zijne stem eene stemme der kracht.
35. Geeft sterkte aan God over Israël, zijne heerlijkheid
en zijne kracht in de wolken. 36. O God! Gij zijt
vreeselijk uit uwe Heiligdommen; de God Israëls, die
zal den volke sterkte en kracht geven. Geloofd zij God!

32. *Aanzienlijke personen.* Hij keert terug tot het huldebetoon en bevestigt wat wij boven gezegd hebben, nl. dat de

Koningen zullen komen om Gode schatting te betalen. Dit betuigt hij met name van de Egyptenaren en de Ethiopiërs. Hieruit kunnen wij leeren dat deze profetie zich uitstrekt tot den Persoon van Christus, onder wiens leiding de Egyptenaren en de Ethiopiërs eindelijk het juk Gods hebben gedragen. De Hebreeuwsche uitdrukking, die wij overgezet hebben door: Zich haasten om uit te strekken, beteekent zooveel als: Hij zal doen aanloopen; maar aan die wijze van spreken, die wel ietwat ruw is, moest een' zachteren vorm worden gegeven. Overigens, men weet niet of hij hier spreekt van de bereidvaardigheid om God te dienen, of wellicht bedoelt, dat zij smeekend zullen komen, terwijl zij de handen uitstrekken naar God, ten einde Hem om genade te vragen, omdat dit het gebaar is van hen, die bidden. Dewijl echter in elk geval hier sprake is van onderwerping, kan het volstaan te weten wat Davids bedoeling is, nl. dat Ethiopië en Egypte onder de macht en heerschappij Gods zullen komen; en niet slechts deze landstreken, maar ook de andere deelen der wereld, die zeer ver afgelegen zijn. En reeds gaat hij verder dan hij te voren is gegaan, als hij aan de *Koninkrijken* gebiedt Gode te zingen, door deze wijze van spreken te kennen gevende, dat zij, die voorheen God hebben geminacht, Hem dan vrijwillig zullen dienen. Want er is niets dan de kennisse Gods, die (gelijk elders gezegd is) de tongen losmaakt om den naam Gods te loven. Daarom kan men met deze Schriftuurplaatsen de roeping der Heidenen bewijzen, daar Mozes en de Profeten hen oproepen om Gode lofofferen te brengen. Opdat niemand het nu echter vreemd zou vinden, dat geheel de wereld bijeen wordt vergaderd om God te dienen, aangezien Hij tot aan dien tijd zich vergenoegd heeft met één enkel volk, voegt David er bij, dat zijne wettige heerschappij zich uitstrekt over geheel de aarde, omdat Hij *rijdt op de hemelen.* Daarmede geeft hij te kennen (gelijk wij aan het begin van den Psalm gezegd hebben) dat Hij het oppergezag heeft over alle schepselen, en dat Hij de gansche wereld regeert en bestuurt naar zijn welbehagen. Hoewel deze algemeene uitdrukking nu eerbied opwekt voor de majesteit Gods, moet het bijzondere van den zin toch niet voorbijgezien worden, omdat hij, door melding te maken van de Heidenen, die toen nog van de Kerk vervreemd waren, de macht Gods uitstrekt tot hen door het recht der schepping; alsof hij zeide, dat men er zich geenszins over heeft te verwonderen, als God zijn' zetel hebbende in den hemel, alle inwoners der aarde in zijne hand houdt. Uit dien hoofde noemt hij ze *De hemelen* van ouds, opdat wij zouden weten, dat Hij reeds terstond, en

van den beginne, het gansche menschelijk geslacht onder zijne heerschappij heeft gehad. En dit is een punt, waarin de heerlijkheid Gods wel zichtbaar uitblinkt, als wij namelijk in aanmerking nemen, dat, hoewel de hemelen eene zoo oneindige uitgestrektheid hebben en eene zoo snelle beweging en er zoo verschillende wentelingen zijn, die tegen elkander in schijnen te gaan, men er toch zoo schoone evenredigheid en bewonderenswaardige orde in waarneemt, eene evenredigheid en orde, die gedurende zoo vele tijden en eeuwen nooit verstoord zijn geworden, Zoo zien wij dan, dat de oudheid der hemelen eene omstandigheid is, die ten allen tijde dient om het werk Gods en zijn bewonderenswaardig bestuur te verheerlijken. En voorts, na melding gemaakt te hebben van de schepping, daalt hij terstond af tot den donder, want dit is het, wat hij verstaat door *eene stemme der kracht*: gelijk wij gezien hebben in Psalm 29 : 4, hoewel deze wijze van spreken op tweeërlei wijze kan verklaard worden, nl. òf dat God door zijn gebod den donder laat weerklinken, die door zijn groot en schrikkelijk gedruisch hemel en aarde doet beven, of wel, dat hij door den donder zijne krachtige stemme doet hooren aan zijne schepselen. Intusschen heb ik bij de zoo even aangehaalde plaats uitvoeriger aangetoond, dat het niet zonder reden is, dat de schrift ons God voorstelt als den donder teweeg brengende, of (om nog duidelijker en uitdrukkelijker te spreken) als zelf donderende. Want er is voorzeker niets dat grooter kracht oefent in het hart der menschen om schrik en ontsteltenis bij hen teweeg te brengen. En ten einde onzen geest, die zoo gemakkelijk afgeleid wordt en geen acht slaat op de schrikkelijke majesteit Gods, des te meer tot opmerkzaamheid te nopen, gebruikt David dit woord: Ziet, waardoor hij er ons toe brengt om de zaak als voor onze oogen tegenwoordig te hebben.

35. *Geeft Gode sterkte.* Hij zinspeelt op een woord in het vorige vers, waar gezegd is, dat God eene machtige, sterke stem uitzendt. Want, inderdaad; in den eigelijken zin des woords kunnen wij Gode niets geven. Maar omdat wij zoo geneigd zijn om Hem de eere niet te geven, die Hem toekomt, vermaant David ons, nadat hij ons God heeft voorgesteld als donderende met een luide en schrikkelijke stem, om van onzen kant zijn' lof te doen weerklinken. Maar opdat de Heidenen zich niet naar hunne gewoonte, door hunne inbeeldingen op een' dwaalweg zouden laten leiden, voert David hen terug tot de leer der Wet, door welke God zich heeft geopenbaard en doen kennen, alsof

hij zeide, dat na iets beseft te hebben van de majesteit Gods door de schepping en het bestuur der wereld, men nu noodwendig verder moet gaan om te komen tot de leer, door welke Hij gemeenzaam en vriendelijk genaderd is tot den mensch, opdat zij noch ter rechter noch ter linkerhand zouden afwijken. Daartoe strekt ook de benaming, die hij voor Hem gebruikt: *De God Israëls.* Overigens, verstaat hij niet slechts dat wij de kracht Gods zullen vermelden met de tong, maar door aldus te spreken, wekt hij ons tegelijker tijd op tot geloof. Want dan eerst kennen wij in waarheid Gode kracht en sterkte toe, als wij in Hem rusten en op Hem alleen vertrouwen. Daarom is het, dat hij, na gezegd te hebben, dat *Zijne kracht is uit de wolken*, er bij voegt, dat Hij vreeselijk is uit *Zijne heiligdommen*, dat wil zeggen, dat Hij uit zijn' Tempel eene kracht tentoonspreidt, die zijne vijanden doet beven en hun allen moed beneemt. Want om, gelijk sommigen, onder de Heiligdommen Gods hemel en aarde te verstaan, dat komt niet overeen met den samenhang van den tekst; want onmiddelijk volgt hierop, dat *De God Israëls zijnen volke krachten geeft*, waaruit wij kunnen opmaken, dat hier van de bescherming der Kerke Gods wordt gesproken. En wat nu aangaat dat hij van Gods *heiligdommen* spreekt in het meervoud, gelijk wij dit reeds elders gezien hebben, dat is omdat de Tabernakel in drie verschillende afdeelingen was verdeeld. Kortom, hij stelt den geloovigen de Arke des Verbonds voor als een teeken om hun rust en zekerheid te geven, opdat zij, steunende op deze belofte Gods: Ik zal in het midden der kinderen Israëls wonen. (Ex. 25 : 8; 29 : 45), vredig rusten onder zijne vleugelen en Hem met volle verzekerdheid des geloofs aanroepen. Want het voorrecht van het volk van Israël om in veiligheid onder de hoede Gods te wonen, was van niets anders afhankelijk en had nergens, anders zijn' grond in, dan dat God door een vrijwillig verbond het tot zijn eigen en bijzonder volk had verkoren. Maar daarbij moeten wij wel opmerken dat hij, na van de zoo geduchte en vreeselijke macht Gods gesproken te hebben, dit thans toepast op het heil en de bewaring der Kerk.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

